

Te Ak'a'j Tu'jal Tuj Tu'jal Qtata Dios

Te Ak'a'j Tu'jal Tuj Tu'jal Qtata Dios

El Nuevo Testamento en Maya-Tektiteko

Primera edición
© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Edición para la Web
© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

www.ScriptureEarth.org

Este obra está bajo una licencia Creative Commons (by-nc-nd)

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra bajo las condiciones siguientes:

Reconocimiento. Debe reconocer los créditos de la Liga Bíblica (pero no de una manera que sugiera que tiene su apoyo o apoyan el uso que hace de su obra).

No comercial. No puede utilizar esta obra para fines comerciales.

Sin obras derivadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada a partir de esta obra.

- Al reutilizar o distribuir la obra, tiene que dejar bien claro los términos de la licencia de esta obra.
- Alguna de estas condiciones puede no aplicarse si se obtiene el permiso del titular de los derechos de autor
- Nada en esta licencia menoscaba o restringe los derechos morales del autor.

Te Tumelil Kye U'j Tuj Tu'jal Qtata Dios

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Matey Stz'ib'en Matey Mat	1
Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Mak Stz'ib'en Mak Mak	76
Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Luks Stz'ib'en Luks Luks	125
Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Wa'nch Stz'ib'en Wa'nch Wnch	201
Te Kyaq'umb'en Kye Tky'ixel Jesus Kyaq'umb'en Kye Tky'ixel Jesus . Kya	252
Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Rom Kye Aj Rom Rom	321
Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Korint Tb'ay U'j Kye Aj Korint 1 Kor	351
Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Korint Tkab'i' U'j Kye Aj Korint 2 Kor	380
Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Galasy Kye Aj Galasy Gal	398
Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Efeso Kye Aj Efeso Efe	409
Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Filipos Kye Aj Filipos Fil	419
Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Kolosas Kye Aj Kolosas Kol	426
Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Tesalonk Tb'ay U'j Kye Aj Tesalonk 1 Tes	434
Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Tesalonk Tkab'i' U'j Kye Aj Tesalonk 2Tes	440

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Te Timotey		
Tb'ay U'j Te Timotey	1Tim	444
Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Te Timotey		
Tkab'i' U'j Te Timotey	2Tim	453
Te U'j Stz'ib'en Pa'k Te Tit		
Te Tit	Tit	459
Te Stz'ib'en Pa'k Te Mo'nch		
Te Mo'nch	Mnch	463
Jun U'j Aj Oxik Sama' Kye Xjal Ebrey		
Kye Ebrey	Ebr.	465
Te U'j Stz'ib'en Chaw		
Stz'ib'en Chaw	Chaw	487
Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Xhpe'y	1Xhp	495
Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Xhpe'y	2Xhp	504
Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Wa'nch	1Wnch	510
Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Wa'nch	2Wnch	518
Te Toxi' U'j Stz'ib'en Wa'nch	3Wnch	520
Te U'j Stz'ib'en Juds	Juds	522
Te Aj Owok Joto' Tuj Twitz Te Wa'nch		
Te Tmankb'il	Tmnk	525
Mapas		560

Jun Limb'il Kye Qxjalil B'ix Jun Tpakb'alil Ti'j Ja U'jni

Bwen, jun limb'il te ekyaqil etetz qxjalil aj b'a'n kxyolin tuj qyol B'a'aj. Ja u'j ntzani te Tu'ljal Ak'a'j tuj te Tu'ljal Qtata Dios, b'ix nqochalaj ma'tx qet tz'ib'let tuj qyol. Te Tu'ljal Qtata Dios oqet tz'ib'a' b'an oqtxi' tuj jun yol ebrey tb'i b'ix junky gryeg tb'i, b'ix yaxxi' ax oqet tz'ib'a' tuj ky'ila'l'j yol twitz tx'o'tx'. Yaji, tuj aq'b'i 1978, owaq'ik qaq'unana tzan tqet qtz'ib'a' te Tu'ljal Qtata Dios tuj qyol. Ntons, ajna'l tuj aq'b'i 2003, ma'tx b'antik qaq'una b'ix ntzani te Tu'ljal Dios tuj qyol. A tgan tuq ky'ila'l'j aq'b'i tzan tpaj te ntzani Tyol Qtata Dios, astilji a tgan tuq tzan tqet qtz'ib'a'na tuky'i jun tumelil b'an tume'l b'ix kyeb'a', b'ix b'isu' byenech ti'j.

Ntons, ¿tidi' nyolin tuj ja Tu'ljal Diosni? ¿B'ix ti' token te qetz tuj qamaq'? Bwen, tidi'chq aj b'an tb'anil nyolin b'ix nim token. Nyolin jun tpakb'alil aj n'oken kye kyaqil xjal ja'chq twitz tx'o'tx' tzan tel qniky' ti'j te Qtata Dios b'ix tzan qb'et tuj jun tume'l aj nqet tuj twitz. Kye oqtxi' xjal owul tuj kynab'l at jun Qtata Dios tzan tpaj nxik tuq kye'e' tk'ulb'en twitz tx'o'tx' b'ix twitz ka'j. Tetz ntzaj tsi' te jab' b'ix te q'ij tzan t'jaw kyib' te k'joj b'ix ikxji nqo'anq'in. Nqob'et twitz txx'o'otx', n'oken stze' te qsi', te txx'o'otx' n'oken te tk'ulb'il kuk'al, b'ix kye talo' ax n'oken te qetz. Tetz Tajaw ti'j kyaqil aj at, b'ix tidi'chq tetz n'oken te qetz. B'ix ntzaj tsi' qtat, qnan, qxu'jel, qichmil b'ix jk'wa'al tzan qten galan tuj qjay b'ix tzan qonen jun tuky'i junky.

Ntons tzan tpaj kyaqil nini, b'a'n tzan tel qniky' at jun Qtata Dios, per k'onti'l nb'antik tzan tel qniky' nim ti'j. Tzan tel qniky' byenech ti'j, a tgan jun tpakb'alil aj nyolin b'an tume'l ti'j b'ix nya'tx cha jun idey eq'i' tuj qwi'x. Oqtxi' k'onti'l tuj jun tpakb'alil ti'j tuj qyol. At tuq tuj kastiy, per nini nya'tx iktza' tuj qyol. Qetz qyol nyolin b'an tume'l b'ix tb'anil tuj qanim. Tuj qyol b'a'n tzan qtze'en, b'a'n tzan qyolin ti'j qaq'un, b'a'n tzan tel qniky' tidi'chq, b'a'n tzan qnimsan tk'ul'j junky qerman aj nb'isun, b'a'n tzan qxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios. Nim token te qyol. B'ix ajna'l te Tu'ljal Qtata Dios ma'tx qet tz'ib'a' tuj qyol, astilji ajna'l b'a'n tzan tel qniky' byenech ti'j tetz b'ix b'a'n tzan tok qcha'o' titza' tzan qb'et tuj tume'l tzan qten galan tuky'i'l.

A te Qtata Dios te Tajawil ti'j kyaqil aj at b'ix tetz b'an tume'l tyol. Tetz k'onti'l til, nich'inwt. Yatzun qetz, qetz nya'tx ikxji. Qanq qetz tuj qnab'l galan xjal a'o', qanq k'onti'l nqok'ulun tidi'chq iktza' txq'anqy, per k'onti'l nqopon iktza' tetz. At tz'il tuj qanim b'ix k'onti'l nqajo' ch'inwt galan tuky'i'l sinoko cha a'ox tzan stjaj tsi' jun xhcho'nal q'i'j. Iktza' nyolin te Tu'ljal Dios ikxjani: "K'onti'l ate' nijunwt xjal aj k'onti'l xhchoj, ni tansiker ch'i jun-wit." (Rom 3:10.)

Per pixon te Qtata Dios, tetz b'an galan quky'i'l b'ix otzaj tsi' jun tumelil tzan tel in qchoj. A te ja ntzani te tumelil: Ajixk tetz owul tzani twitz tx'o'tx' tzan tok ten twitz te xhcho'nal aj a'o' tuq qetz aj presis tuq tzan tok qen. Astilji okamik iktza' jun qky'ixel, b'ix ikxji tzan xhchojon te chojb'il te qchoj.

Kxol qxjalil tuj qamaq', atqet jun chman n'el tmisol jun kxlan ti'l jun yab' tzan tel te yab'il ti'l te yab' b'ix tzan tkaj ti'l te kxlan, kyekyi. Yaji nqet tkansa' te kxlan b'ix ikxji b'eyx nponaj te yab'il, kyi. Ikxji te kxlan nkamik te jun tky'ixel te yab', kyi.

Ntons ax ikxji ti'l te Jesukrist, Tetz okamik te jun qky'ixel, per nya'tx cha iktza' jun txkup tzan tel in jun qyab'il jun-el, sinoke tetz okamik tzan tel in te qpaj te qchoj b'eyx te jun-ele'x. Jun txkup nya'tx kabal tzan tel in kyaqil te qchoj b'eyx te jun-ele'x, tzan tpaj cha txkup. Te Qtata Dios otzaj tsi' te tumelil ti'l jun txkup te jun present oqtxi' tzan tuq tel qniky' presis jun koloyon qi'l, ke presis jun qky'ixel tzan tel in te qchoj, ke presis jun present b'an tume'l b'eyx te jun-ele'x. B'ix astilji owul te Jesukrist tzani twitz tx'o'tx'. Owul b'ix okamik te qky'ixel te chojb'il te qchoj. Okamik, per pixon te Qtata Dios, k'onti'l onaj b'eyx te jun-ele'x. Ojaw anq'in junky'el b'ix ajna'l itz'oj, atqet tuj ka'j b'ix n'iyon qi'l tzan taj qtzaq'b'e' qa dyakwerd ato' tuky'i te tumelil aj oje stzaj tsi' tzan jkaj galan tuky'i'l. B'ix qa dyakwerd ato' tuky'i'l b'ix nxik j'apo' qib' tuj tq'ab' tzan tqet qoksla' tetz te Qajawil, yaji tetz nqet tnajsa' te qchoj b'ix n'el tin te tz'il tuj qanim. B'ix ntzaj tsi' Txew tuj qanim tzan jk'amon jun qbalor tzan qb'et tuj tume'l b'ix tzan qna'on te tetz tzani twitz tx'o'tx' b'ix b'eyx te jun-ele'x max tuj ka'j oj qxik tuky'i'l.

N'el qniky' te ntzani tzan tpaj te Tu'ljal Qtata Dios nyolin ikxjani: “Te Qtata Dios nkyequet tgani' kyaqil xjal twitz tx'o'tx', astilji otzaj tlajo' te Tk'wa'al aj cha jun tuq, otzaj tlajo' tzan k'on kyexiknaj kye aj okye'okslayon ti'l sinoke tzan kyanq'in te jun-ele'x.” (Wnch 3:16.) B'ix yaji nyolin te Tu'ljal ikxjani: “K'onti'l junky twitz te Jesus aj b'a'n tzan tkolon qetz. K'onti'l junky tzani twitz tx'o'tx' aj oje kaj si' tzan Qtata Dios tzan tkolon qi'l.” (Kya 4:12.) B'ix ax nyolin te Tu'ljal ikxjani: “Te Qtata Dios ntk'ulu' tzan tel tin te qchoj cha a'ox tzan tpaj toklen qwit'b'a' jk'u'lj ti'l Jesukrist. Te ja ntzani kye kyaqil kye aj nkye'okslan tzan tpaj kyaqil xjal pareje' tuj twitz Qtata Dios.” (Rom 3:22.) B'ix ax at junky aj ja' nyolin te Tu'ljal ikxjani: “Per aj stzaj tyek'u' te Qtata Dios aj koloyon qi'l, titza' tetz b'an galan nab'lin b'ix titza' nkyequet tgani' kye xjal, tetz otkoloj a'o' nya'tx tzan tpaj-wit tidi'chq galan aj jk'ulb'en sinoke tzan tpaj owok lo'et tk'u'lj qi'l, b'ix okaj tsjapunsa' te qanim tzan tok ak'a'j tuj qanim, b'ix tzan te Txew otzaj tsi' jun qanq'in ak'a'j; komo tetz b'an galan nab'lin, ntzaj tsi' te Txew qajsik tzan tpaj te Jesukrist aj koloyon qi'l.” (Tit 3:4-6.)

Ntons, aj ja' nyolin tuj Stz'ib'en Wa'nch 3:16 “nkyequet tgani' kyaqil xjal twitz tx'o'tx',” nini telponx ax qi'l qetz. K'onti'l telponx cha a'ox kye q'inon, kye tlimaqaal xjal, kye aj nim kyajwalil, sinoke ax telponx te Qtata Dios nqoquet tgani' qetz a'o' aj B'a'aj. jB'an'ax! Tzan tpaj nqoquet tgani', owul te Jesukrist tzani twitz tx'o'tx', okamik te qky'ixel, ojaw anq'in junky'el, b'ix ajna'l atqet tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad, b'ix n'iyon tzan taj qtzaq'b'e' dyakwerd ato' tuky'i'l, nqo'okslan, b'ix nqona'on tetz te Qajawil b'ix Koloyon qi'l b'ix nya'tx ti'l junky.

Te Tu'ljal Qtata Dios nyolin, qkyaqil qetz aj n'ok qwit'b'a' jk'u'lj ti'l, owokel qe'e' jun qanq'in tb'anil tuky'i'l, tzani twitz tx'o'tx' b'ix ax tuj ka'j. Ya nlay qoxob' ti'l jun tidi', nlay kaj qsi' qib' tuj tq'ab' te xhb'a'j, nlay qoq'ojin tuky'i' qxu'jel qatzun tuky'i' jun qerman qatzun tuky'i' jun qbesinji. B'a'n tzan qchalaj tuky'i' te Qtata

Dios tzani twitz tx'o'tx', b'ix yaji tuj te jwisyy, nlay qoxik xo'o' tuj te nim q'aq' tuj te qlolj, sinoke tetz owulel, oqoxe'l teq'i' tuj ka'j, b'ix tzi oqokajel tuky'i'l te jun-ele'x; qokajel junch'in tuky'i'l tuj tjay aj ja' nlay tz'ok qen jun b'is, jun yab'il, jun q'oj. Qetz aj oje xik jq'apo' qib' tuj tq'ab' b'ix aj nqo'okslan te tpakb'alil tuj Tu'jal, nlay tz'ok qe'e' jun nya'tx galan txini tuj ka'j. (Tmnk. 21:3-8.)

Ntons, nim nyolin te Tu'jal Qtata Dios, b'ix nim token, per b'an presis tzan tox tuj qwi' aj ja' nyolin tyol Jesukrist ikxjani: “Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l te aj n'ok xhcha'o' nyol b'ix n'okslan ti'j te aj otzaj lajon wetz, at jun tanq'in te jun-ele'x b'ix nlay xik si' tuj il, tetz kamnaq tuq, per ajna'l at jun tanq'in.” (Wnch 5:24.) B'ix ax at ja' nyolin ikxjani: “Te ja ntzani ma'tx qet tz'ib'let tzan etokslan te Jesus a te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix aji tetz Tk'wa'al Qtata Dios, b'ix tzan tpaj etokslb'en, etetz at jun etanq'in te jun-ele'x tzan tpaj tajwalil.” (Wnch 20:31.)

Bwen, pixon te Qtata Dios, ma'tx b'antik te Tu'jal tuj qyol tzan qcha'on kyaqil ntzani b'ix tzan tnimsan jk'u'j. Erman waq, intox tuj qwi' te Tyol, intqet qoksla', b'ix qob'aj'onen jun tuky'i' junky tzan qb'et tuj te tume'l.

Ntons, ntzani cha kab'e nyol tzan nliman etetz b'ix jun tpakb'alil ti'j ja u'j ntzani, Te Tu'jal Ak'a'j tuj te Tu'jal Qtata Dios. Dios etuky'i'l waq erman.

Lic. Edgar Stephen “Xhte'k” Beach Shipman

Twinqi' q'ij tuj tqya'ul abril tuj aq'b'i 2003.

Jun Tumelil Ti'j Junjun Onb'il Tuj Ja U'jni

Ntons te Ak'a'j Tu'jal tuj Tu'jal Qtata Dios jun u'j tuj qyol aj iktza'x te Tu'jal Qtata Dios tkajlen swa' oqtxi'; k'onti'l npaltin jun tidi' b'ix k'onti'l tz'ab'ela' ch'inwt ti'j. B'ix tzan tel qniky' byenech ti'j te tyol Qtata Dios, tuj ja u'jni at junjun onb'il aj nim token te qetz. Ikkxi, te ja u'jni iktza' te aj nkyeyolin tuj yol kastiy jun “Biblia de Estudio.” Astilji, tuj ja u'j ntzani ate' junjun onb'il aj nim kyoken te qetz, b'ix ntzani kye aj onb'ilji:

(1) At junjun txaq te u'j aj ja'nyolin ti'j kye kyb'i kye b'uch'uj taqan (osey tuj yol kastiy, “títulos de secciones”). Te ja ntzani n'onen te qetz tzan tel qniky' luwew tidi' oyoliyon te aj b'uch'uj taqanji.

(2) At junjun txaq te u'j aj ja'nyolin ti'j aj ja' nyolin txe' te txaq ti'j junjun yol qatzun junjun taqan (“notas al pie de página”). Ntons, aj ja' nqet qe'e' jun tal letr jawnaq ch'in ti'j jun yol, ntons b'a'n tzan tqet qjoyo' aj tal letrji txe' te txaq. Atqet oyoliyon tzan tel qniky' mas ti'j te yol qatzun oyoliyon ti'j junky u'j aj ja' nyolin mas ti'j te yol.

(3) At junjun txaq te u'j aj ja'nyolin ti'j aj ja' nyolin junjun yol tuj kye taqan ti'j te aj owel kyniky' kye xjal oqtxi' aj ek'amon te Tu'jal tb'ay-el (“información implícita para los lectores originales”). Ntons, aj ja' nqet qe'e' kab'e' techa'l aj ntzani [b'ix te ntzani] te nini telponx junjun yol tzan tel qniky' b'an byenech ti'j tidi' telponx tuj qyol. Ate' tuq junjun yol tuj kyyol kye xjal aj tijajil Israel tuq kyeyolin. Yatzun qetz ajna'l a tgan mas yol tzan tpaj k'onti'l nqoyolin iktza' kyetz. Ntons kye yol tuj qyol kxol kye aj techa'l ntzani [b'ix te ntzani] telponx junjun yol iktza' jun onb'il te qetz tzan tel qniky' iktza' owel kyniky' kye xjal oqtxi' aj ek'amon te Tu'jal tb'ay-el.

(4) At junjun txaq te u'j aj ja'nyolin ti'j kye txaq u'j aj ja' nyolin jun tumelil tzan tjaw qe'e' kyaqil te Tu'jal tuj jun aq'b'i (“plan de lectura anual”).

(5) At junjun txaq te u'j aj ja'nyolin ti'j kye txaq u'j aj ja' nyolin junjun taqan ti'j junjun tume'l (“índice temático”). Te ja ntzani n'onen tzan tel qniky' tidi' token te tyol Qtata Dios q'i'j qetz ajna'l b'ix tzan tnimsan jk'u'j qa n'ok qen twitz xhcho'nal qatzun junky tidi' nya'tx galan. pb

Jun Tumelil Titza' Oqet Tz'ib'let Junjun Yol Tuj Ja U'jni

Aj tpon te tyol Qtata Dios kyuky'i kye xjal oqtxi', kyetz oqet ktz'ib'a' tuj kyyol. Tb'ay oqet ktz'ib'a' te Tu'jal tuj jun yol ebrey tb'i b'ix ax tuj junky yol gryeg tb'i. B'ix tzan tpaj kyetz kyyol nya'tx iktza' qetz qyol ajna'l, astilji atqet kwest tzan tqet qtz'ib'a' qetz te Tu'jal tuj qyol. B'ix ax aj ja' tuq nkyenajan kyetz, kyb'i kye xjal b'ix kyb'i kye amaq' nya'tx iktza' qetz tzani, astilji junjun kyb'i kwest tzan tqet qtz'ib'a' tuj qyol. Per komo te ntzani Tu'jal Qtata Dios presis tzan tok qcha'o' tzan tel qniky' ti'j, astilji presis tzan qjoyon jun tume'l titza' tzan tqet tz'ib'let kyaqil tuky'i jun tumelil aj b'a'n tzan tel qniky' ti'j. Ntons, tuj ja txaq ntzani, nyolin jun tumelil titza' oqet tz'ib'let tuj qyol junjun yol ak'a'j aj man nqonaq'et kyil'j.

Jun Tumelil Kyi'j Kyb'i Kye Xjal B'ix Kyb'i Kye Luwar

Kyb'i kye xjal tuj jun yol nya'tx iktza' kyb'i tuj junky yol. Komo jun xjal aj Pa'k tb'i tuj qyol, n'ok q'uma' Paulos tuj yol gryeg, Pablo tuj yol kastiy, b'ix Paul tuj yol ingles. Ntons tb'i jun xjal tuj jun yol k'onti'l n'ok q'uma' ikxji tuj junky yol sinoke a tgan tzan tel iktza' ntumela' tuj junjunchaq yol.

Tuj ja u'l ntzani, oqet tz'ib'let kye kyb'i tuj jun tume'l ikxjani:

(1) Qa qetz qeb'en titza' nxik jq'uma' tuj qyol tb'i jun xjal, ntons oqet tz'ib'let tb'i tuj ja u'jni iktza'x tuj qyol. Iktza' te Juan telponx Wa'nch, ntons oqet tz'ib'let Wa'nch tuj ja u'jni.

(2) Qa k'onti'l qotzqi' tb'i te xjal qatzun te luwarji tuj qyol, oqet tz'ib'let ch'inky iktza' tuj qyol b'ix tuky'i jun tume'l mas iktza' tuj yol gryeg twitz te kastiy tzan tpaj tuj te yol gryeg oqet tz'ib'a' tb'ay oqtxi'. Iktza' te “Dauid” tuj yol gryeg telponx “David” tuj yol kastiy per tuj qyol qetz oqet tz'ib'let “Dawid.”

(3) Qa tuj qyol nqoyolin parej kyb'i kab'e' xjal aj chuktky kyb'i tuj yol gryeg, tuj ja u'l ntzani oqet tz'ib'let kyb'i kye kab'e' xjal mas iktza' tuj yol gryeg tzan tel qniky' ab'le'chaq te junjun. Iktza' te Xhexh telponx ti'j te César b'ix ti'j te Moisés, astilji oqet tz'ib'let César b'ix Moisés, b'ix k'onti'l oqet tz'ib'let Xhexh kyil'j kykab'il.

(4) Qa nim nyolin tuj te Tu'jal kyil'j kab'e' xjal aj parej kyb'i tuj yol kastiy, ntons oqet tz'ib'let tuky'i jun tume'l tzan tel qniky' alkyetzchaq te junjun. Iktza' te Jakobon tuj yol gryeg telponx ti'j te Jacobo b'ix ti'j te Santiago, astilji oqet tz'ib'let Jacobo ti'j aj Jacobo titzik Wa'nch, b'ix oqet tz'ib'let Chaw ti'j te titz'in Jesus. B'ix apart te junky xjal aj tb'i Jacob aj tk'ajol Isak. Per anke oqet tz'ib'let kyb'i ikxji, ate' txq'anky xjal aj cha parej kyb'i. Komo tuj aj tyempji ate' tuq ky'ila'j xjal parej kyb'i iktza' qxol qetz ajna'l ate' ky'ila'j Liy, Chus, Wa'nch b'ix Jant. Iktza' kxol kye txnaq'atz Jesukrist, ate' tuq kab'e' Juds, jun te Juds aj terman Jacobo b'ix te junky aj Judas Iskaryot.

(5) Atqet nyolin tuj te Tu'jal Qtata Dios ti'j jun xjal tuky'i kab'e' tb'i qatzun ky'ila'j tb'iji, per axkix te xjalji. Iktza' ti'j te Jesus, te Jesukrist, b'ix te Kristo Jesus, axkix te xjalji b'ix ky'ila'j tuq tb'i. B'ix iktza' te Xhpe'y, atqet nyolin Simon qatzun Pedro qatzun Simon Pedro, per axkix te xjalji. B'ix iktza' te Priska b'ix te Prisila tuj Kya 18:2,18,19,26; Rom 16:3; 1 Kor 16:19; 2 Tim 4:19. Te Priska b'ix Prisila axkix te aj txu'jel Akiy, per atqet n'ok q'uma' tuq Prisila tzan kye tamiw, per a te tb'i Prisk te b'an'ax tb'i. Tuj ja u'j ntzani tuj qyol, oqet tz'ib'let tb'i Xhil tzan tpaj ikxji n'ok q'uma' te Prisila tuj qyol.

Jun Tumelil Kyi'j Kye Ajlb'il

Oqtxi' at tuq jun tumelil tzan kyajlan kye qxjalil, per yaji kyeb'ayle' owajnaj ti'j kyk'u'j. Tzunx n'el qniky' ch'in ti'j, per ajna'l mas n'oken junky tumelil iktza' n'oken ja'chq twitz tx'o'tx'. Tuj qyol ajna'l k'onti'l qotzqi' junjun tb'i oqtxi' kyij kye ajlb'il, iktza' te tb'i b'an tb'ay ti'j te kaj oqal (400). Per tzunx b'a'n tzan qajlan tuj qyol tuky'i jun tume'l b'an galan b'ix te tyolb'ajil nqet tuj qwitz. Astilji, oqet tz'ib'let kye ajlb'il tuj ja u'jni tuky'i jun tume'l tuj qyol b'ix ax iktza' te tume'l aj ja'chq n'oken: Tb'ay nyolin jun ajlb'il tuj qyol, b'ix yaji, kxol kab'e' techa'l aj tb'i “parénteses” tuj yol kastiy, kxol kyetz nyolin te ajlb'il iktza' n'oken ja'chq. Ikxji b'a'n tzan qajlan tuj qyol qatzun tuj junky tume'l b'an otzqi'mj ja'chq.

Ntzani kye ajlb'il jun max winqi':

jun (1)	junlajuj (11)
kab'e' (2)	kab'lajuj (12)
ox (3)	oxlajuj (13)
kaj (4)	kajlajuj (14)
jweb' (5)	jweb'lajuj (15)
qaq / waqaq (6)	qaqlajuj (16)
wuq (7)	wuqlajuj (17)
wajxaq (8)	wajxaqlajuj (18)
b'el'uj (9)	b'el'ujlajuj (19)
lajuj (10)	winqi' (20)

Ntzani cha junjun ajlb'il tzan tel qniky' kye ajlb'il tajsik winqi':

jun tuj kawnaq (21)	kab'e' oqal (200)
kab'e' tuj kawnaq (22)	kaj oqal (400)
ox tuj kawnaq (23)	jweb' oqal (500)
kaj tuj kawnaq (24)	jun mil (1000)
jweb' tuj kawnaq (25)	kab'e' mil tuky'i kab'e' oqal (2200)
lajuj tuj kawnaq (30)	lajuj mil (10,000)
jweb' lajuj tuj kawnaq (35)	lajuj tuj oxqal mil (50,000)
kawnaq (40)	oqal tuky'i kaj tuj oxqal mil (144,000)
oxqal (60)	jun miyon (1,000,000)
mutx' (80)	kab'e' oqal miyon (200,000,000)
oqal (100)	
oqal tuky'i winqi' (120)	
oqal tuky'i oxlajuj tuj oxqal (153)	

**Jun Tumelil Ti'j Junjun Tidi' Aj Nya'tx
Parej Titza' Te Qyol Qetz B'ix Kyyol Kye Aj
Okyk'amoj Te Tu'jal Qtata Dios B'an Tb'ay**

Ntons, oj tqet qtz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj qyol, a tgan tzan tqet qtz'ib'a' te tpakb'alil iktza'x ntumela' tuj qyol qetz. Qa nya'tx ikxji, nlay tz'el qniky' tume'l. Komo kye xjal oqtxi' aj oxik kyk'amo' tb'aya' ja tpakb'alilni tuj kyyol, kyetz owel kyniky' ti'j tzan tpaj oqet tz'ib'a' ikx titza'x ntumela' tuq te kyyol. B'ix ax ajna'l, a tgan tzan tqet tz'ib'a' te tpakb'alil tuj qyol qetz ikx titza'x ntumela' te qyol.

Komo oqtxi' kyetz nkyeyolin tuq tuky'i qanb'il aj n'ok q'uma' tuj yol kastiy iktza' pregunta retórica. Nini telponx nya'tx jun b'an'ax qanb'il tuq sinoke ikxji tzan txik kxnaq'tza' jun tidi'. Yatzun qetz ajna'l, atqet nqoyolin ikxji per nya'tx ale'ji iktza' kyetz, b'ix cha'oj qyolin tuky'i jun qanb'il tuj qyol k'onti'l n'oken qitza' mer iktza' n'oken tuq kiyitza'. Astilji tuj ja u'j ntzani, atqet k'onti'l nyolin tuky'i aj yolni iktza'x jun qanb'il sinoke iktza' jun tidi' aj qotzqi'.

B'ix ax at junky tidi' nya'tx parej titza' kyeyolin kyetz twitz qetz tzani. Titza' tuq kyetz nkyeyolin kyi'jx tuky'i jun yol iktza' nkyeyolin tuq ti'j junky xjal per nya'tx, sinoke kyi'j kyetzx telponx tuq. Iktza' aj tyolin Jesus ti'jx, per tuky'i jun yol iktza' ti'j junky xjal aj n'ok tq'uma' tuq Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'. Per aj Koloyonji k'onti'l telponx tuq ti'j junky xjal sinoke axkix ti'j te Jesus. Komo kyetz oqtxi' naq'ike' tuq tzan kyyolin tuj kyyol ikxji; yatzun qetz nya'tx ikxji qoyolin. Astilji ja u'j ntzani nyolin iktza' qetz naq'iqo' tzan qyolin tuj qyol tzan tel qniky' byenech.

Kyb'i Kye U'j Tuj Te Oqtxi' Tu'jal Qtata Dios

Génesis	Gén	Proverbios	Pro
Exodo	Exo	Eclesiastés	Ecl
Levítico	Lev	Isaías	Isa
Números	Núm	Jeremías	Jer
Deuteronomio	Deu	Ezequiel	Ezq
Josué	Jos	Daniel	Dan
Jueces	Jue	Oseas	Ose
1 Samuel	1 Sa	Joel	Joel
2 Samuel	2 Sa	Amós	Am
1 Reyes	1 Re	Jonás	Jon
2 Reyes	2 Re	Miqueas	Miq
1 Crónicas	1Cró	Habacuc	Hab
2 Crónicas	2Cró	Sofonías	Sof
Esdras	Esd	Hageo	Hag
Nehemías	Neh	Zacarías	Zac
Job	Job	Malaquías	Mal
Salmos	Sal		

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Matey

Kye Tijajil Aj Ja' Owel Te Jesukrist Ti'j Te Tnan
Luks 3:23-38

1 ¹Bwen, aj ntzaniye' kye tijajil Jesukrist aj tijajil Dawid aj tijajil Abran:^a

²Ntons, te Abran a tetz k'wa'lon ti'j Isak, b'ix te Isak k'wa'lon ti'j Jacob, b'ix te Jacob k'wa'lon ti'j Juda b'ix kyi'j kye txq'ankey aj titz'in. ³Te Juda otzaj tk'wa'li' ti'j Tamar te Pars b'ix Sar.^b B'ix te Pars k'wa'lon ti'j Esrom, b'ix te Esrom k'wa'lon ti'j Aran. ⁴Te Aran k'wa'lon ti'j Aminadab, b'ix te Aminadab k'wa'lon ti'j Naxhon, b'ix te Naxhon k'wa'lon ti'j Salmon. ⁵Te Salmon otzaj tk'wa'li' ti'j Rakab te Boxh, b'ix te Boxh otzaj tk'wa'li' ti'j Rut te Jobed, b'ix te Jobed k'wa'lon ti'j Jesay.^c ⁶Te Jesay k'wa'lon ti'j Dawid aj twitzale' k'ulul mandad, b'ix te Dawid otzaj tk'wa'li' te Salomon ti'j te [Betsabe] aj txu'jel tuq Uriys. ⁷Te Salomon k'wa'lon ti'j Roboam, b'ix te Roboam k'wa'lon ti'j Abiys, b'ix te Abiys k'wa'lon ti'j Asa. ⁸Te Asa k'wa'lon ti'j Chospat, b'ix te Chospat k'wa'lon ti'j Joran, b'ix te Joran k'wa'lon ti'j Osiy.^d ⁹Te Osiy k'wa'lon ti'j Jotan, b'ix te Jotan k'wa'lon ti'j Aka'xh, b'ix te Aka'xh k'wa'lon ti'j Esekiy. ¹⁰Te Esekiy k'wa'lon ti'j Manases, te Manases k'wa'lon ti'j Amon, b'ix te Amon k'wa'lon ti'j Josiy. ¹¹Te Josiy k'wa'lon ti'j Jekoniys b'ix kyi'j kye txq'ankey aj titz'in, tuj aj tyemp aj kxik in kye aj tijajil Israel tuj Babilony.^e ¹²Aj akyeqet tuq tuj Babilony, te Jekoniys tetz otzaj tk'wa'li' Xhlatye'l, b'ix te Xhlatye'l k'wa'lon ti'j Xhbabe'l. ¹³Te Xhbabe'l k'wa'lon ti'j Abyuxh, b'ix te Abyuxh k'wa'lon ti'j Elyakim,^f b'ix te Elyakim k'wa'lon ti'j Asor. ¹⁴Te Asor tetz k'wa'lon ti'j Chok, b'ix te Chok tetz k'wa'lon ti'j Akim b'ix te Akim tetz

^a 1:1 Gén 12:1-3 ^b 1:3 Ax: Zara. ^c 1:5 Ax: Isaí. ^d 1:8 Ax: Uzías. ^e 1:11 2Re 24:10-15; 2Cró 36:10; Jer 27:19-22 ^f 1:13 Ax: Elyasim.

k'wa'lon ti'lj Elyu. ¹⁵Te Elyu k'wa'lon ti'lj Elya'xh, b'ix te Elya'xh k'wa'lon ti'lj Matan, b'ix te Matan k'wa'lon ti'lj Jacob. ¹⁶B'ix te Jacob k'wa'lon ti'lj Chep aj tichmil Liy, b'ix ti'lj te Liy owitz'jik te Jesus, aj n'ok q'uma' Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.^g

¹⁷Ntons ojetq tuq ky'ik kajlajuj chmanb'aj kxol te Abran b'ix max te Dawid. B'ix yaji oky'ik junky kajlajuj chmanb'aj kxol te Dawid max aj kxik in kye aj Tijajil Israel tuj Babilony, b'ix yaji junky kajlajuj chmanb'aj oky'ik atx aj kxiklen in kye tijajil Israel tuj Babilony max aj titz'jik Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.^h

Titza' Owitz'jik Te Jesukrist

Luks 2:1-7

¹⁸Ntons, te Jesukrist owitz'jik ikxjani: Te Liy aj tnan te Jesus, ojetq tuq qet stzaq'b'e' tzan tok junan tuky'i Chep;ⁱ per aj mina' tuq kyok junan te Liy okaj ky'aqwaj tzan [tajwalil] te Txew Dios. ¹⁹Te Chep, komo tetz jun b'an galan xjal tuq, k'on tgan tuq tzan tel tpakb'a' ti'lj te Liy, astilji oqet tb'isu' tzan tkaj tsi' tuq te Liy ewj. ²⁰B'ix tzunx tuq tetz nqet tb'isu' ikxji, yaji jun ángel tmandader Qajawil ojaw kanet twitz tuj twitzik' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Chep, yatz aj tijajil Dawid a'ich, k'on chb'isun tzan tjaw axujela' te Liy, tzan tpaj te tal aj owitz'jel, tk'wa'l Txew Dios. ²¹Te Liy owitz'jel jun tal b'ix yatz owokel asi' tb'i Jesus' tzan tpaj tetz [tb'i telponx] okoloyon kyil'j kye tijajil ti'lj te kchoj.»^k

²²Kyaqil ntzani oky'ik tzan tponkix te aj ojetq tuq tzaj tq'uma' te Qajawil tuky'i te [Chay] aj yolil tyol oqtxi' aj txik tq'uma' ikxjani: ²³“Jun xuj aj mina' tok ten twitz ichan owokelten tal, b'ix otzajel jun tal ichan aj owokel si' tb'i Exhwe'l aj telponx te Qtata Dios atqet quky'i'l.”^l

²⁴Ya ma tzaj k'asik te Chep ti'lj te twitzik', oqet tk'ulu' iktza'xkix ojetq tzaj tq'uma' te ángel aj tlajen Qajawil b'ix ojaw txujela' te Liy. ²⁵Per k'onti'l oqet witan tuky'i'l maxkix aj titz'jik te tal, b'ix te Chep owok tsi' tb'i Jesus.^m

Aj Kypon Q'olb'eyon Kye Xjal Xnaq'tzal Che'w

2 ¹Te Jesus owitz'jik tuj Belen, jun tal amaq' tuj tkwentil Judey. Tuj aj tyempji nk'ulun mandad tuq te Eródes. Ntons eb'ajpon tuj Jerusalen txq'an xjal xnaq'tzal che'w twitz ka'lj, kyetz tzajnaqe' tuq tuj palaj aj ja' njakul q'ij. ²Kyetz oxik kcha'o' [kxol kye xjal] ikxjani: «¿Ja' atqet te k'ulul mandad kyil'j kye aj tijajil Israel, te twitzale' k'ulul mandad aj ma'tx tz'itz'jik? Qetza ma'tx xik qena te che'w twitz ka'lj aj telponx ti'lj tetz, ma'tx xik qena aj ja' njakul q'ij. Astilji qetza ma'tx qo'ulna tzan tqet qna'o'.»

^g 1:16 Ax: Krist. ^h 1:17 Ax: Krist. ⁱ 1:18 Luks 1:26-27 ^j 1:21 Luks 1:31

^k 1:21 Sal 130:8 ^l 1:23 Isa 7:14 ^m 1:25 Luks 2:21

³Ya ma tz'ok xhcha'o' te Eródes te twitzale' k'ulul mandad tuq tzi, tetz oje b'isun b'ix ax kyaqil kye xjal aj nkyenajan tuq tuj Jerusalen, ax kyetz oje kyeb'isun. ⁴E'ok xtxoko' kyaqil kye pal aj nim kyajwalil b'ix kyaqil kye xnaq'tzal Kawb'il, b'ix oxik xhcha'o' kyetz ja' tuq owitz'jel te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.ⁿ ⁵Ntons kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tuj Belen tuj tkwentil Judey tzan tpaj ikxji okaj stz'ib'a' te aj yolil tyol Dios oqtxi': ⁶«Etetz aj Belen tuj tkwentil Juda, etetz etamaq' nya'tx jun tal amaq' aj k'onti'l-wit token, tzan tpaj exol etetz ojowel jun twitzale' k'ulul mandad aj oxel' t'xnaq'tza' kye aj nxjalil aj tijajil Israel.»^o

⁷Ntons te Eródes ewj etzaj tuk'le' kye xjal aj xnaq'tzal che'w, b'ix oxik xhcha'o' kyetz janik'le tuq tjawlen kanet te che'w. ⁸Yaji eb'ajxik tlajo' Belen, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq txini b'ix intok echa'o' kyaqil ti'j te k'wa'l, b'ix oj toknoj etitza', eq'uma'tz wetz, tzan nxik wetz na'ol tetz.»

⁹Ntons kye xjal eb'ajxik iktza'x txiklen q'uma' kyetz tzan te twitzale' k'ulul mandad. B'ix te che'w aj oxik kyen, atqet tuq tb'ayon kywitz, b'ix yaji owa'let tajsik te luwar aj ja' tuq atqet te k'wa'l. ¹⁰Aj txik kyen te che'w ojetq tuq wa'let, kyetz oje kyeb'ajchalaj. ¹¹Ya ma kye'ox tuj te jay, oxik kyen te k'wa'l b'ix te Liy aj tnan; yaji eb'ajqet mejlet b'ix e'okten na'ol te ne'. Ojaw kyjaqo' te kykaxh b'ix oxik kyoye' tetz oro, pom b'ix mir. ¹²Yaji otzaj q'uma' kyetz tuj jun kywitzik' tzan k'on tuq kymeltz'jik aj ja' tuq atqet te Eródes, ntons eb'ajmeltz'jik tuj kyamaq' per tuj junky b'ey.

Aj Txik In Te Jesus Tzan Kye Stat Tuj Amaq' Ejipt

¹³Ya aj ojetq tuq kyaj kye xnaq'tzal che'w, jun ángel tlajen Qajawil ojaw kanet tuj twitzik' te Chep, b'ix oxik tq'uma': «Pajaw, intxik awin te k'wa'l b'ix te tnan, b'ix pe'etoqik max Ejipt. Ax pe'eten tzi max oj nxik q'umal yatz junky'el, tzan tpaj te Eródes tetz owelal joyol te k'wa'l tzan tqet tkansa'!»

¹⁴Ntons te Chep ya ma tzaj k'asik ti'j twitzik', oxik tin te k'wa'l b'ix te alon, b'ix oxik kyuky'i'l aj aq'b'ilji, eb'ajxik max Ejipt, ¹⁵b'ix txini ekajten max aj tkamik te Eródes. Ixjani oky'ik tzan tponkix tuq te aj ojetq tuq tq'umaj te Qajawil tuky'i te aj yolil tyol oqtxi' ikxjani: «Otzaj wuk'le' te nk'wa'al max Ejipt.»^p

Aj Kyqet Kansa' Kye Ne' Tuj Tkwentil Amaq' Belen

¹⁶Ntons te Eródes ya ma tz'ok ten ojetq tuq qet eq'i' tzan kye xnaq'tzal che'w, ntons otzaj nim tq'oj, b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan kyqet kansa' kye tal ichan aj man tuq kyitz'jlen jun aq'b'i qatzun kab'e' aq'b'iji tuj te

ⁿ 2:4 Ax: Krist. ^o 2:6 Miq 5:2 ^p 2:15 Os 11:1

amaq' Belen b'ix kyaqil kye luwar qaynin tzi, oxik tin tkwentil janik'lexi' tuq aj stzaj kyq'uma' kye xjal xnaq'tzal che'w.

¹⁷Ikkxi oponkixi' iktza'x okaj stz'ib'a' te Jeremiy aj yolil tyol Dios oqtxi': ¹⁸«Twi' jun xuj oxik cha'o' tuj amaq' Rama, ajun oq'el b'ix b'is; a te Raket b'an n'oq' tuq kyil'j tal, b'ix k'on tuq tgan tzan tjaw in tk'u'j tzan tpaj ojetq tuq kye kamik kye tal.»^q

¹⁹Per ya ma kamik te Eródes, jun ángel tlajen Qajawil ojaw kanet twitz te Chep tuj twitzik' tuj Ejipt, ²⁰b'ix oxik tq'uma' tetz te Chep ikxjani: «Pajaw wa'let, intxik awin te k'wa'l b'ix te tnan b'ix pameltz'jik tuj tkwentil Israel, tzan tpaj ajna'l oje kyekamik kye aj kygan tuq tzan kykansan tetz.»

²¹Ntons b'eyxnajji te Chep oxik tin te k'wa'l b'ix te alon, b'ix exik tuj tkwentil Israel. ²²Per ya ma tz'ok xhcha'o' te Chep qa te Arkelaw nk'ulun mandad tuq tuj Judey tky'ixel te Eródes aj stat, te Chep otxob'lej tzan txik txini, b'ix tzan tpaj otzaj q'uma' tetz tuj twitzik' ntons oxik tuj tkwentil Galiley, ²³b'ix opon najayon tuj jun tal amaq' tb'i Nasaret. Te ntzani oky'ik tzan tponkix tuq iktza'x okyq'umaj kye aj yolil tyol Dios oqtxi', qa [te koloyon kyil'j] “owokel q'uma'kix tuq jun aj Nasaret.”^r

Aj Taq'ik Tpakb'an Te Wa'nch Aj Swal A'
Mak 1:1-8; Luks 3:1-9,15-17; Wnch 1:19-28

3 ¹Ntons, tuj jun tyemp owul te Wa'nch Aj Swal A' npakb'an tuq tuj tkwentil Judey tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon. ²Nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Sek' intjaw eky'ixpu' enab'lin tzan tpaj ma'tx pon te tyemp b'ix ajna'l exol, te Qtat aj nnajan tuj ka'j ok'uluyon mandad tuky'i nim tajwalil.»^s

³Te Wa'nch, a tetz te aj oqet tz'ib'a' ti'j b'an oqtxi' tzan te Chay aj yolil tyol Dios, oqet tz'ib'a' ti'j ikxjani: “Jun xjal opakb'ayon tuky'i nim twi' tuj jun luwar aj ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon b'ix tzi oxel' tpakb'a' kye xjal aj okyepoyon tuky'i'l, oxel' tq'uma' ikxjani: 'Intqet ek'ulu' [etib'] tzan tpaj tzul te Qajawil, intjaw eky'ixpu' enab'lin tzan eten list oj tul te Qajawil.’”^t

⁴Tq'anaq te Wa'nch, k'ulu' tuq tuky'i pur xtx'otx'al stzamal kway kamey, b'ix n'ok tuq tsi' ti'j tuky'i jun tsinch pur tz'u'm,^u b'ix te twe' pur tuq kochi' tuky'i ta'al tze'. ⁵Kye xjal tuj Jerusalem b'ix tuj kyaqil tkwentil Judey b'ix kye luwar qaynin ti'j te Jordan A', kyetz nkyepon tuq cha'oyon ti'j. ⁶Njatz tuq kyq'uma' kchoj b'ix te Wa'nch njaw tuq tsi' a' kywi' tuj te Jordan A'. ⁷Per ya ma tz'ok ten te Wa'nch ky'ila'j tuq kye aj b'uch'uj

^q 2:18 Jer 31:15 ^r 2:23 Luks 2:39 ^s 3:2 Dan 2:44; Mat 4:17; Mak 1:15 ^t 3:3 Ax: intqet ek'ulu' te b'ey aj ja' tzul te Qajaw, intqet eparejsa' te b'ey aj ja' tzul; Isa 40:3.

^u 3:4 2Re 1:8

Parisey b'ix kye aj b'uch'uj Sadusey nkyepon tuq tuky'i'l tzan tuq tjaw tsi' a' kywi', oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz a'ix tijajil kan.» ¿Ab'l oje xik q'uman etetz qa oxkkoletel ti'l tq'oj Qtata Dios aj ch'inky tulni? ⁸Pe'eb'et waq tuj jun tume'l galan b'ix intqet eyek'u' tuky'i ek'ulb'en galan qa b'an'ax ma'tx jaw eky'ixpu' enab'lin. ⁹B'ix k'onti'l tzan txik eq'uma' tuj etanim “qetza a'o'na tijajil Abran.”^w Wetz b'an'ax oxe'l nq'uma' etetz, kyi'l kye ja ab'jni te Qtata Dios b'a'n tzan kyjaw tin tijajil Abran kyi'l. ¹⁰Ch'inky tul te jwisy kyajsik kyaqil aj k'on kyan tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin, iktza'x tajawil jun tze', qa te tze' k'onti'l nkaj twitz, njaw xtx'emu' tuky'i ach b'ix te tze' owokek xo'o' tuj q'aq'.^x ¹¹Wetz b'an'ax oj tjaw nsi' a' ewi' telponx ma'tx jaw eky'ixpu' enab'lin. Per yatzun te aj tzul mas yaj nwitz wetz, tetz mas nim tajwalil nwitz; wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil ni iktza' jun aq'unon aj n'el tkotpi'^y txajab' tajaw. Tetz otzajel tsi' Txew Dios tuj etanim b'ix owelal teq'i' te nya'tx galan. ¹²Tetz [iktza'] eq'i' txpulb'il tuj tq'ab', owelal tpawa' te triw ti'l tib'en, b'ix oqtex tk'u'u' tuj tkajon, per oqtel tkye'sa' te ky'is tuj jun q'aq' aj ni nlay qex tzaj.»

Aj Tjaw Si' A' Twi' Jesus Tzan Wa'nch

Mak 1:9-11; Luks 3:21-22

¹³Ntons te Jesus owetz tuj Galiley b'ix opon stzi' te Jordan A' tzan tuq tjaw si' a' twi' tzan Wa'nch. ¹⁴Tb'ay te Wa'nch k'on tuq tgan tzan tjaw tsi' a' twi' Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «A'in-tal wetz aj presis tzan tjaw asi' a' nwi'. ¿A'in petzun wetz ojawel nsi' a' awi'?» ¹⁵Per te Jesus owaj stzaq'b'e': «Tzoqpij tzan tky'ik kyaqil ikxji ajna'l, presis tzan tb'antik kyaqil tuj jun tume'l galan iktza' te Qtata Dios tgan.» ¹⁶Ntons ya ma jaw si' a' twi' te Jesus, tetz ojazt tuj te a' b'ix te ka'l owel jaqlik, b'ix te Jesus oxik ten te Txew Dios ikja'n tuq tqetz tajsik iktza' jun palom. ¹⁷Ntons oxik cha'o' twi' [te Qtata Dios] ntzaj yolin tuq tuj ka'l ikxjani: «Aj ntzani wetz nk'wa'al aj gani' nim witz a' b'ix b'an nkyinchalaj ti'l.»^z

Aj Tqet Si' Te Jesus Tuj Preb Tzan Te Tajaw Choj

Mak 1:12-13; Luks 4:1-13

4 ¹Ntons, yaji te Jesus oxik in tzan te Txew Dios tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, tzan tok ten titza' te Tajaw Choj oqtel tsi' jun preb ti'l tzan tuq tqet tz'aqik titza'.^a

²Ntons, tzi otipaj wa'ij kawnaq (40) q'ij tuky'i kawnaq aq'b'il [tzan txnaq'tzan], b'ix otzaj wa'ij ti'l. ³Ntons te [Tajaw Choj] aj njoyon tume'l

^v 3:7 Mat 12:34; 23:33 ^w 3:9 Wnch 8:33 ^x 3:10 Mat 7:19 ^y 3:11 Te aq'unj pujul xajab'j a tuq te aq'unj mas b'an dyaltir kxol kyetz. ^z 3:17 Isa 42:1; Mat 12:18; 17:5; Mak 9:7; Luks 9:35 ^a 4:1 Ebr 2:18; 4:15

tzan jqet tz'aqik titza', tetz owoq laq'chet til'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Qa yatz b'an'ax a'ich Tk'wa'al Dios, intxik aq'uma' kye ja ab'jni tzan kyok wab'j.»

⁴Per yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «[Tuj te Tu'jal Dios] tz'ib'ankaj ikxjani: “Nya'tx a'ox tuky'i wab'j itz'oj jun xjal sinoke ax tuky'i kyaqil aj ntyoli' te Qtata Dios.”»^b

⁵Yaji te Tajaw Choj oxik tin tuj [Jerusalen], te amaq' aj pawa' te Qtata Dios, b'ix ojax tin twi' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' mas nim twa'lkal, ⁶b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Qa yatz b'an'ax a'ich Tk'wa'al Dios, intxik axon awib' qetl, komo tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: “Ochkajel tsi' tuj kyq'ab' kye ángel aj nkye'aq'unan te tetz,” b'ix “ochjawel kyin tuj kyq'ab' tzan k'on aqet tz'aqik til'j ab'j.”»^c ⁷Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Ax tz'ib'enkaj tuj Tu'jal Dios ikxjani: “K'on qet asi' tuj preb te Qtata Dios aj Awajawil.”»^d ⁸Yaji te Tajaw Choj oxik teq'i' twi' jun ma nim witz, b'ix oxik tyek'u' tetz kyaqil amaq' twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj b'an' tb'anil aj at te kyetz, ⁹b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxe'l nsi' kyaqil ntzani te yatz, qa yatz ochtel mejlet nwitz b'ix okyinqtel ana'o'.»

¹⁰Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¡Pax yatz Satanas! Komo te Tu'jal Dios nyolin ikxjani: “Intqet ana'o' a'ox te Qtata Dios aj Awajawil, b'ix intqet awoksla' a'ox te tetz.”»^e ¹¹Ntons te Tajaw Choj okaj tsi' te Jesus b'ix yaji txq'an ángel eb'ajpon onel tetz.

Aj Taq'ik Tpakb'an Te Jesus Kxol Kye Xjal Tuj Galiley

Mak 1:14-20; Luks 4:14-15; 5:1-11; 6:17-19

¹²Ntons ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus te Wa'nch ojetq tuq qex si' tuj pres,^f yaji oxik tuj tkwentil Galiley. ¹³Per k'onti'l okaj najan tuj Nasaret, sinoke oxik najayon tuj Capernaúm^g qaynin stzi' te a' aj ja' nkyenajan kye a'e' tijajil Sabulon b'ix tijajil Nep.^h ¹⁴Te ntzani oky'ik tzan tponkix iktza'x okaj stz'ib'a' te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', aj okaj stz'ib'a' ikxjani: ¹⁵“Etetz aj xtx'o'otx' Sabulon b'ix etetz aj xtx'o'otx' Nep, etetz aj qaynin til'j te nim a', etetz aj junxla' te Jordan A', tb'eyil te Galiley A', te Galiley aj ja' nkyenajan kye aj nya'tx tijajil Israel, ¹⁶etetz aj atikxqex tuq tuj jun qlolj, otzaj jun chk'atunal b'an' nim exol, jun chk'atunal b'an' ntxaqtxon kxol kye aj nkyenajan tuq tuj qlolj aj nqoxik tin tuj jkamiky.”ⁱ

¹⁷Atxji te Jesus owaq'ik tzan tpakb'an ikxjani: «Sek' intjaw eky'ixpu' enab'lin, tzan tpaj ma'tx pon te tyemp b'ix ajna'l te Qtat aj nnajan tuj ka'j ok'uluyon mandad exol tuky'i jun tajwalil.»^j

^b 4:4 Deu 8:3 ^c 4:6 Sal 91:11-12 ^d 4:7 Deu 6:16 ^e 4:10 Deu 6:13 ^f 4:12 Mak 6:17; Luks 3:19-20 ^g 4:13 Wnch 2:12 ^h 4:13 Sabulon b'ix Nep kab'e' b'uch'tuj aj tijajil Israel b'ix ax n'ok tuq q'uma' te ktx'o'otx' ikxji. ⁱ 4:16 Isa 9:1-2 ^j 4:17 Dan 2:44; Mat 3:2

Aj Ktzaj Tuk'le' Jesus Kaj Tzyul Kyiy Tzan Kyok Lapet Ti'j

¹⁸Ntons te Jesus nb'et tuq stzi' te Galiley A', aj txik te'e' kab'e' xjal kyerman tuq kyib', jun Simon tb'i aj n'ok q'uma' tuq Xhpe'y, b'ix te junky Lexh. Kyetz kyaq'un tzyul kyiy tuq, b'ix nqex tuq ksi' te kypa tuj te a'. ¹⁹Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'etok lapet wi'j b'ix wetz nk'ulu'tz tzan etok chimol xjal [tzan kyok lapet wi'j].» ²⁰B'eyxnajji okaj ksi' te kypa b'ix e'ok lapet ti'j Jesus. ²¹Yaji ch'inky ikxjani, te Jesus oxik te'e' kab'e'ky xjal ax kyerman tuq kyib', Jacobo^k tuky'i Wa'nch, a'e' tk'ajol Sebedey, kyetz akyeqet tuq tuky'i kytat tuj jun bark nkyek'ulun tuq kypa. Yaji te Jesus etzaj tuk'le', ²²b'ix kyetz b'eyxnajji okaj ksi' te kybark b'ix te kytat, b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.

Aj Kxik Txnaq'tza' Jesus Ky'ila'j Xjal Tzajnaq'e' Tuq Ja'chq

²³Te Jesus nb'et tuq tuj kyaqil tkwentil Galiley, nxnaq'tzan tuq kyuj kye jay nab'il Dios tuj junjun luwarchaq. Nxik tuq tpakb'a' tpakb'alil galan ti'j titza' te Qtata Dios nkolon qi'j tzan jkaj tuj tq'ab' b'ix nkyeqet tuq tq'ana' kye xjal ti'j kyaqil kyyab'il b'ix kyaqil aj tidi' ncho'on kyetz. ²⁴Te tpakb'alil ti'j te Jesus ja'chq owoq cha'o' tuj kyaqil tkwentil Siry b'ix nkyetzaj kyin tuq twitz kyaqil aj yab'e' tuq tuky'i tidi'chq kyyab'il b'ix xhcho'nal b'ix ax kye aj akyeqex tuq malspirit tuj kyanim b'ix kye aj n'ukul tuq atak kyij' b'ix aj kamnaq tuq kchi'jel, b'ix te Jesus, tetz nkyeqet tuq tq'ana'. ²⁵Ky'ila'j xjal aj tuj tkwentil Galiley b'ix tuj tkwentil Dekapl b'ix tuj amaq' Jerusalem b'ix tuj tkwentil Judey b'ix a'e' aj tuj tkwentil junky palaj te Jordan A' nkye'ok tuq lapet ti'j Jesus.

Aj Kxik Txnaq'tza' Jesus Kye Xjal Twi' Jun Witz

Luks 6:20-23

5 ¹Ya ma kyexik ten b'an ky'ila'j kye xjal, tetz ojax twi' te mulu'j b'ix oqet wit'let txini. Yatzun kye xjal aj nkye'ok tuq lapet ti'j, eb'aj'ok laq'chet ti'j tzan tok kcha'o' ²b'ix tetz owaq'ik tzan kxik txnaq'tza' ikxjani: ³«Galanx-alo kye aj n'el kyniky' qa b'an presis te Qtata Dios te kyetz, komo a'e' kyetz okyekajel tuj tq'ab' Qtata Dios tzan kyox tuj kaj.

⁴Galanx-alo kye aj n'ok kyen twitz xhcho'nal, komo kyetz owokel nimsa' kyk'u'j.^m

⁵Galanx-alo kye aj lo'ik kyk'u'j ti'j Qtata Dios b'ix nya'tx kyil'jx kyetz, komo kyetz okyk'amo'tz tuky'i Qtat kyaqil te twitz tx'o'tx' iktza'x ojetq xik tsi' tyol kyetz.ⁿ

⁶Galanx-alo kye aj kygankix tzan tb'antik kyaqil tuj tume'l iktza' te Qtata Dios tgan, komo kyetz owokel kyenkix titza' [te Qtat] ok'uluyon kyaqil tuj tume'l.

^k 4:21 Ax: Chaw. ¹ 4:23 Mat 9:35; Mak 1:39 ^m 5:4 Isa 61:2 ⁿ 5:5 Sal 37:11

⁷Galanx-alo kye aj n'ok lo'et kyk'u'j kyij'j txq'an'ky, komo te Qtata Dios owokel lo'et tk'u'j kyij'j kyetz.

⁸Galanx-alo kye aj saq kyanim, komo kyetz owokel kyen te Qtata Dios.^o

⁹Galanx-alo kye aj nkyejoyon jun tume'l tzan kyten galan kye xjal kxolx, komo kyetz okye'okel q'uma' tk'wa'al Dios-e'.

¹⁰Galanx-alo kye aj nkyejaw lajo' tzan tpaj nkyek'ulun kyaqil tuj tume'l iktza' tgan te Qtata Dios, komo kyetz okyekajel tuj tq'ab' Qtata Dios tzan kyox tuj ka'j.^p

¹¹Galanx-alo etetz a'ix oj etok yaso' b'ix cha'oj ejaw lajo' b'ix cha'oj tjaw kynik'o' tidi'chq nya'tx galan eti'j tzan npaj wetz b'ix nya'tx b'an'ax kyitza'.^q ¹²Pe'echalaj waq, pe'eten kontent tzan tpaj ek'amo'tz jun nim b'an tb'anil tuj ka'j; komo ax ikxji ejaw lajo' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.^r

Kye Aj Nkye'okslan Ti'j Jesus, Kyetz Iktza' Atz'an B'ix Jun Chk'atunal

¹³«Etetz a'ix kxol kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni, etetz a'ix iktza' te atz'an [aj nim token]; per qa te atz'an owelal tq'ab',^s ntons ;titz'a owokel k'ak'j junky'el? Ya k'onti'l token ch'inwt, cha owelax xo'let tzijay b'ix oqtel wab'e'.

¹⁴Etetz a'ix iktza' jun chk'atunal kxol kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni.^t Jun amaq' aj atjax twi' jun witz, k'onti'l nb'antik tzan tkaj ewj [tzan tpaj ntxaqtxon qonik'an]. ¹⁵B'ix ax k'onti'l n'ok qtxaqo' jun jq'anal tzan tox qsi' tjaq' jun almun; sinoke njaw si'let jawnaq tajsik jun mos tzan txik tq'anali' kyaqil kye aj ate' tuj jay.^u ¹⁶Ax ikxji etetz intok esi' enab'l tzan ek'ulun jun ek'ulb'en galan kxol kye xjal tzan txik en eti'j iktza' jun chk'atunal tuj kywitz b'ix tzan tqet kyjiq'b'a' Qtata Dios aj atjax tuj ka'j'.^v

Te Jesus Owul K'ulul Kyaqil Iktza' Te Kawb'il Tgan

¹⁷«K'on kxb'isun waq etetz qa wetz ma'tx kyin'ul tzan tpon nnajsa' te Kawb'il b'ix te ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios oqtxi'; wetz k'onti'l ma kyin'ul tzan tpon nnajsa' sinoke tzan tponkix ikxji iktza'x nyolin. ¹⁸Komo oxe'l nq'uma' b'an'ax etetz, aj man atqet te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx', ni jun ch'i tal letr nlay tz'el eq'i' ti'j te Kawb'il sinoke oky'el kixi' kyaqil aj tz'ib'ankaj.^w ¹⁹Astilji ab'l te aj nlay qet toksla' jun tidi' aj nyolin te Kawb'il, anke jun tidi' aj nya'tx nim, b'ix ikxji nxik txnaq'tza' kye txq'an'ky, tetz nlay qet jiq'b'a' tuj ka'j. Per ab'l te aj oqtel toksla' b'ix nxik txnaq'tza' kye txq'an'ky tzan kyk'ulun ikxji, tetz oqtel jiq'b'a' nim tuj ka'j.

^o 5:8 Sal 24:3-6 ^p 5:10 1Xhp 3:14 ^q 5:11 1Xhp 4:14 ^r 5:12 2Cró 36:16; Kya 7:52

^s 5:13 Oqtxi' n'oken tuq kyitza' jun txakl quq aj owok q'uma' atz'an per nya'tx tuq pur atz'an sinoke samo' tuq tuky'i tidi'chq. Qa ma t'oqlet ch'in, owel ulan te b'an'ax atz'an b'ix cha okaj te quq per ya k'onti'l tuq tq'ab'. ^t 5:14 Wnch 8:12; 9:5 ^u 5:15 Mak 4:21; Luks 8:16; 11:33 ^v 5:16 1Xhp 2:12 ^w 5:18 Luks 16:17

²⁰Komo qa etetz nlay qet ek'ulu' tuj tume'l mas galan kywitz kye nnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey, ikxji etetz nlay kxkaj tuj tq'ab' Qtata Dios tzan etox tuj ka'j.»

A Tgan Tzan Qjoyon Tume'l Tzan Qten Galan Qxolx

Luks 12:57-59

²¹«Etetz oje tz'ok echa'o' te aj oxik q'uma' kye a'e' etijajil oqtxi': "K'on chkansan," b'ix "ab'l te aj okansayon, oxe'l si' tuj il."»^x ²²Per wetz oxe'l nq'uma' etetz, ab'l jun aj exol ojowel q'ojlik tuky'i junky terman, oxe'l si' tuj il. B'ix ab'l te aj owokel tyaso' junky terman, oxe'l si' tuj il tzan kye tijxjal aj at mas kyajwalil; b'ix ab'l te aj oxe'l tq'uma' "b'an kuch a'ich" te junky terman, tetz tmeres tzan txik tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun.

²³Astilji qa oj txik awin te awoyej tajsik te tz'e'sb'il b'ix otzajel tiktz'an tuj awanim jun awerman at tidi' tq'oj awi'l, ²⁴ntons intkaj asi' te awoyej tzi twitz te tz'e'sb'il b'ix tb'ay pax yoliyon tuky'i'l tzan eten galan exol, b'ix yaji b'a'n tzan ameltz'jik junky'el tzan txik aq'apo' te awoyej.

²⁵Qa at ab'l aj tgan tzan txik qaniyon awi'l, intok asi' ak'u'j tzan axik qanil najsb'il tuky'i'l, tzunx tuq at tyemp ajna'l, tzan k'on axik q'apo' tuj tq'ab' te pujul il, qa k'on yaji te pujul il otxe'l tq'apo' tuj tq'ab' te mulon' b'ix ochtex tsi' tuj pres. ²⁶Oxe'l nq'uma' b'an'ax, yatz nlay chjatz tuj te pres qa mina' tuq xhchojet kyaqil te amult.»

Aj Tyolin Jesus Nya'tx Galan Te K'ajajb'ilj

²⁷«Etetz oje tz'ok echa'o' [oqtxi'] otzaj q'uma' ikxjani: "K'on chk'ajajin."»^z ²⁸Per wetz oxe'l nq'uma' etetz, ab'l aj owelal tq'ajab' ti'l jun xuj, ma'tx k'ajajin tuky'i'l tuj tanim.

²⁹Astilji qa te awitz^a ntk'ulu' tzan ajoyon choj, mejor intetz awin b'ix intex axon, mejor tzan tponaj a'ox cha jun tb'aq' awitz b'ix nya'tx tzan txik xo'o' kyaqil achi'jel tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun tuj te nim q'aq'.^b ³⁰B'ix qa te aq'ab' aj ab'anq'ab' ntk'ulu' tzan ajoyon choj, mejor intel atx'emul b'ix intex axon, mejor tzan tponaj a'ox cha jun aq'ab' b'ix nya'tx tzan txik xo'o' kyaqil achi'jel tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun tuj te nim q'aq'.»^c

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Kyqet Pawjik Kye Xjal

³¹«B'ix okaj q'uma' oqtxi' ikxjani: "Ab'l aj oqtel tpawa' tib' tuky'i' txu'jel, presis tzan tb'antik jun tu'jal titza'."»^d ³²Per wetz oxe'l nq'uma'

^x 5:21 Exo 20:13; Deu 5:17 ^y 5:25 Ax: alguacil. ^z 5:27 Exo 20:14; Deu 5:18 ^a 5:29 Ax: tb'aq' awitz aj amanq'ab'. ^b 5:29 Mat 18:9; Mak 9:47 ^c 5:30 Mat 18:8; Mak 9:43
^d 5:31 Deu 24:1-4; Mat 19:7; Mak 10:4

etetz, qa jun ichan oqtel tpawa' tib' tuky'i txu'jel b'ix qa nya'tx tzan tpaj te txu'jel nk'ajajin, cha ntk'ulu' tzan tk'ajajin. B'ix ab'l te aj owokel junan tuky'i jun aj cha oqet tpawa' tib' tuky'i tichmil, ax ikxji cha nk'ajajin.»^e

Aj Txik Txnaq'tza' Jesus Ti'j Te Jurament

³³ «Ax oje tz'ok echa'o' etetz, oqtxi' oxik q'uma' kye etijajil ikxjani: “K'on xik asi' ayol tuky'i tb'i Qajawil qa nya'tx b'an'ax awitza', sinoke ak'ulu'tz kixi' kyaqil iktza'x oje xik asi' ayol tuky'i tb'i Qajawil.”^f ³⁴ Per wetz oxel nq'uma' etetz, k'on txik esi' eyol tuky'i tb'i nijunwt. K'on xik esi' eyol ti'j te ka'j tzan tpaj aji te twit'lel Qtata Dios,^g ³⁵ b'ix k'on xik esi' eyol ti'j te twitz tx'o'tx' tzan tpaj aji tujlb'il toq Qtata Dios. B'ix nya'tx ti'j Jerusalem tzan tpaj aji tamaq' te Qtata Dios aj twitzale' k'ulul mandad qi'j.^h ³⁶ B'ix ax k'onti'l tzan txik esi' eyol ti'j [jun stzamal] ewi', tzan tpaj etetz k'onti'l nb'antik etitza' tzan tqet esjukinsa' ni jun stzamal ewi' qatzun tzan sten q'eq etitza'ji. ³⁷ Ntons etetz qa a tgan tzan txik eq'uma' “o,” intxik eq'uma' cha a'ox “O.” Qatzun tzan txik eq'uma' “nlay,” intxik eq'uma' cha a'ox “Nlay.” B'ix qa ma xik esi' eyol tuky'i tb'i jun tidi', ntons te nini cha tzajnaq ti'j te nya'tx galan.»

Qok'ulun Galan Kyuky'i Kye Qajq'oj

Luks 6:27-36

³⁸ «Etetz oje tz'ok echa'o' [oqtxi'] okaj q'uma' ikxjani: “Qa ojawetz in tb'aq' twitz jun, ax ojawetz in tb'aq' twitzky te junky; qa owelatz in twitz te' jun, ax owelatz in twitz te'ky te junky.”ⁱ ³⁹ Per wetz oxel nq'uma' etetz, k'on kxjaw kaw tuky'i jun aj n'ok tk'ulu' nya'tx galan eti'j, sinoke qa at ab'l ma tz'ok joton jun eq'o'tx, ax intxik asi' junky palaj; ⁴⁰ qa at ab'l ma xik qaniyon awi'j b'ix tgan tzan tel teq'i' te akamixh, ax tzoqpij tzan txik teq'i' te aswetr. ⁴¹ B'ix qa otxe'l in alajwers tzan txik awiqa' jun iqtz jun kilómetr,^j ntons pax b'ix intxik awin te iqtz kab'e' kilómetr. ⁴² Ab'l te aj otzajel tqani' jun tidi' yatz, intxik asi' tetz, b'ix k'on qet axk'ayi' te aj otzajel tqani' jun tky'ex awuky'i'l.

⁴³ Ax oje tz'ok echa'o' ikxjani: “Inkyqet egani' ab'l etetz b'ix inkyok etajq'oja' kye etajq'oj.”^k ⁴⁴ Per wetz oxel nq'uma' etetz, inkyqet egani' kye etajq'oj b'ix pe'exnaq'tzan kyil'j kye aj nkyejaw lajon etetz. ⁴⁵ Ikxji tzan tqet eyek'u' etetz a'ix tk'wa'al Qtata Dios aj atjax tuj ka'j, komo tetz ntk'ulu' tzan tjakul te q'ij kyajsik xjal aj nya'tx galan b'ix ax kyajsik kye xjal aj galan-e', b'ix ntzaj tsi' te jab' kyajsik kye aj nkye'okslan tetz b'ix ax kyajsik kye aj k'onti'l nkye'okslan tetz.

^e 5:32 Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luks 16:18; 1Kor 7:10-11 ^f 5:33 Lev 19:12; Núm 30:2; Deu 23:21 ^g 5:34 Isa 66:1; Mat 23:18-22; Chaw 5:12 ^h 5:35 Sal 48:1-2 ⁱ 5:38 Exo 21:22-25; Lev 24:19-20; Deu 19:21 ^j 5:41 Ax: jun miya tuj yol gryeg. Tuj aj tyempji jun miya telponx tuq jun mil txol qoq. ^k 5:43 Lev 19:18

⁴⁶Qa etetz nkyeqet egani' a'ox kye aj nkyeqet ganin etetz, ¿tidi' ekamb'a'tz ikxji? Komo kye xjal aj peyul chojenj [aj nya'tx tume'l nkyek'ulun] ax kyetz nkyek'ulun ikxji. ⁴⁷B'ix qa etetz nkxliman a'ox kye aj eterman ¿tidi' mas tb'anil nkxk'ulun ikxji? Komo kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios ax kyetz nkyek'ulun ikxji. ⁴⁸Pe'ek'ulun waq etetz kyaqil tuj tume'l iktza' te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j nk'ulun kyaqil tuj tume'l.»^l

Aj Tyolin Jesus Titza' Tzan Txik Qsi' Jun Qoyej Kye Meb'a' Xjal

6 ¹«K'on qet eyek'u' kywitz kye xjal te ek'ulb'en galan cha tzan etok e'e'.^m Qa ikxji n'ek'ulu', te Qtata Diosⁿ aj atjax tuj ka'j nlay xik tsi' etetz ch'inwt. ²Astilji oj etonen kyij' kye meb'a' xjal, k'on xik epakb'a' ja'chq iktza' kye aj xmeletz' nkyk'ulu' tuj te jay nab'il Dios b'ix tuj b'ey cha tzan kyqet jiq'b'a' tzan kye xjal. Wetz oxel' nq'uma' b'an'ax etetz, kyetz cha a'ox nini okykamb'a'tz, [nlay kyk'amoj junky tidi' tuky'i Qtata Dios]. ³Yatzun etetz oj etonen ti'j jun meb'a' xjal, k'onti'l tzan txik eq'uma' tuky'i nijunwt; ⁴sinoke pe'ek'ulun tuj jun tume'l aj nlay tz'ok ksi' kynab'l kye txq'anqy, b'ix te Qtata Dios^o aj nxik tka'yi' te aj nb'antik ewj, a tetz oxel' tsi' te aj ekamb'a'tz.»

Aj Tyolin Jesus Titza' Tzan Qxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios

Luks 11:2-4

⁵«B'ix oj exnaq'tzan k'on kx'ok iktza' kye aj xmeletz', mer kygan tzan kxnaq'tzan wa'llke' tuj te jay nab'il Dios b'ix tuj kruser tzanja'x tzan kyok en tzan kye xjal.^p Wetz oxel' nq'uma' b'an'ax etetz, kyetz cha a'ox nini okykamb'a'tz, [nlay kyk'amoj junky tidi' tuky'i Qtata Dios]. ⁶Per yatzun etetz oj exnaq'tzan, okx'okex tuj ewatb'il b'ix owelatx elamo' te lamel b'ix oxel' exnaq'tza' te Etat aj atqet xhchukel etuky'i'l. B'ix te Qtata Dios^q aj nxik tka'yi' te aj nb'antik ewj, a tetz oxel' tsi' te aj ekamb'a'tz.

⁷Ntons oj exnaq'tzan, k'on xik eq'uma' ky'ila'j-el jun yol, komo nini k'onti'l token, iktza' nxik kxnaq'tza' kye aj nya'tx tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios; kyetz tuj kynab'l qa oxel' kyq'uma' ky'ila'j-el, ikxji te Qtata Dios mas owokel tsi' twi' kyij'. ⁸K'on kx'ok etetz iktza' kyetz, komo te Qtata Dios^r ya teb'enky te aj presis te etetz anke mina' tuj txik eqani'.

⁹Ntons etetz pe'exnaq'tzan waq ikxjani: “Qtata Dios aj atichjax tuj ka'j, intqet xjani'xwit yatz ab'i. ¹⁰Intkajxwit kyaqil tuj aq'ab' naj. Intb'antikxwit tzani twitz tx'o'tx' kyaqil iktza'x yatz agan, iktza'x nb'antik tuj ka'j. ¹¹Instzaj asi' ch'in ajna'l te qwe' aj n'oken b'ajq'ij. ¹²B'ix

^l 5:48 Deu 18:13; 1Xhp 1:15-16 ^m 6:1 Ax: te Etat. ⁿ 6:1 Mat 23:5 ^o 6:4 Ax: Atat. ^p 6:5 Luks 18:10-14 ^q 6:6 Ax: Atat. ^r 6:8 Ax: Atat.

intqet anajsa' ch'in te qchoj iktza'x qetza nqet qnajsana te nya'tx galan aj nkyek'ulun kye txq'anky qil'ja. ¹³B'ix k'on atzoqpij ch'in tzan tok qen twitz jun tidi' aj oqotel tz'aqik titza' sinoke qo'el akolo' ch'in ti'j kyaqil aj nya'tx galan.»^s

¹⁴Ntons etetz, qa oqtel enajsa' te nya'tx galan aj nkyek'ulun kye txq'anky eti'j, ax te Qtata Dios' aj atjax tuj ka'j ax tetz oqtel tnajsa' te echoj etetz;» ¹⁵per qatzun nlay qet enajsa' te nya'tx galan aj nkyek'ulun kye txq'anky eti'j, ax te Qtata Dios' nlay qet tnajsa' te echoj.»^w

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan

¹⁶«Ntons etetz oj etipan wa'ij tzan exnaq'tzan, k'on qet ek'ulu' jun ewitz b'an b'is iktza' nkyk'ulu' kye aj xmeletz' tzanja'x tzan kyok e'e' nkye'ipan wa'ij. Wetz oxel nq'uma' b'an'ax etetz, kyetz cha a'ox nini okykamb'a'tz, [nlay kyk'amoj junky tidi' tuky'i Qtata Dios tzan tpaj kyipb'en wa'ij]. ¹⁷Per yatzun etetz oj etipan wa'ij tzan exnaq'tzan, intqet ek'ulu' ch'in etib' galan^x b'ix intel etx'ajo' ewitz ¹⁸tzan k'on tel kyniky' kye xjal qa nkx'ipan wa'ij, sinoke a'ox tzan tok ten te Qtata Dios aj atqet xhchukel etuky'i'l, b'ix komo tetz b'a'n tzan txik ten kyaqil, tetz otzajel tsi' etetz te aj ekamb'a'tz.»

A Tgan Tzan Tqet Qchimo' Jq'inomal Tuj Ka'j

Luks 12:32-34

¹⁹«K'on qet echimo' nim eq'inomal tzani twitz tx'o'tx' aj ja' te pok' b'ix te oks npon kynajsa' kyaqil,^y b'ix ja' kye eleq' nkye'ox elq'on. ²⁰Mejor intqet echimo' nim eq'inomal tuj ka'j, aj ja' te pok' b'ix te oks k'onti'l npon kynajsa', b'ix ja' k'onti'l nkye'ox kye eleq'. ²¹Komo ti'j te eq'inomal, ax tzi atok mas ek'u'j.»^z

Te Yek'b'il Ti'j Te Aj N'el Qgani' Tuky'i Tb'aq' Qwitz

Luks 11:33-36

²²«Kye tb'aq' qwitz iktza' kye q'analb'il te qchi'jel. Qa te tb'aq' qwitz galan, ntons b'a'n tzan txik qen byenech te chk'atunal. ²³Per qa te tb'aq' qwitz nya'tx galan, ntons iktza' aqoqex tuj qlolj. Per qa etetz tuj enab'l n'ena'o' jun chk'atunal tuj etanim, per qa te aj chk'atunalni nya'tx tume'l, ntons kyaqil pur b'an qlolj tuj etanim.»

^s 6:13 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: "Yatz atqet kyaqil tuj aq'ab', at awajwalil te jun-ele'x, b'ix a'ox yatz at axhqitz'unal b'e'yx te jun-ele'x. Amen." 1Cró 29:11. ^t 6:14 Ax: Etat. ^u 6:14 Mak 11:25 ^v 6:15 Ax: Etat. ^w 6:15 Mak 11:26 ^x 6:17 Ax: intjax asi' ch'in aseyt tuj awi'. ^y 6:19 Chaw 5:2-3 ^z 6:21 Luks 12:34

Te Qtata Dios Nk'ulun Kwent Kye Aj Nkye'okslan Ti'

Luks 16:13; 12:22-31

²⁴«Nijunwt b'a'n tzan tq'apon tib' tuj kyq'ab' kab'e' tajaw, tzan tpaj owokel tajq'oja' te jun b'ix te junky oqtel tganil, qatzun owokel lapet ti'j te jun b'ix te junky owelal tik'o'. Ax ikxji nlay b'antik tzan qaq'unan te Qtata Dios b'ix ax te jq'inomal kykab'il.^a

²⁵Wetz oxel nq'uma' etetz, k'on kxb'isun ti'j tidi' oxel ewa'a' qatzun ti'j te etuk'aji tzan etanq'in, b'ix ax k'onti'l tzan eb'isun ti'j te eq'anaq aj owokel esi'. Te qanq'in nya'tx a'ox tzan qb'isun ti'j quk'a' b'ix ti'j jq'anaq. ²⁶Intok esi' enab'l kyil'j kye pich' aj nkyelipan twitz ka'j. Kyetz k'onti'l nkye'awan b'ix k'onti'l njaw kyin twitz kyawal, b'ix k'onti'l nkyek'u'un tuj kykajon, per anke ikxji, te Qtata Dios^b aj atjax tuj ka'j, tetz nkyexik tk'a'cha'. jB'ix etetz mas ganimix a'ix kywitz kye pich'! ²⁷Anke qa qetz b'an nqob'isun nim, ztzun petzun nb'antik tzan etanq'in junky q'ij mas twitz iktza'x ekajlen si'x?

²⁸B'ix ztistil etetz b'an nkxb'isun ti'j te eq'anaq? Intok esi' enab'l kyil'j kye ub'ech lirios^c tuj k'ul, kyetz k'onti'l nkye'aq'unan b'ix k'onti'l nkyekyimon, ²⁹per anke ikxji, ni siker te Salomon [aj b'an q'inon tuq],^d ni tetz b'a'n tuq tzan tok txq'aptza' tib' iktza' kyetz. ³⁰Qa te Qtata Dios nk'ulun kwent ikxji te k'ul aj a'ox akyeqet ajna'l b'ix ya nchi'j owokeyon meq'tzb'il te jorn, ntons jpyorx-alo etetz! Te Qtata Dios otzajel tsi' te aj presis te etetz anke a'ix xjal aj nya'tx nim wit'lik ek'u'j ti'j. ³¹Ntons etetz k'on kxb'isun, k'onti'l tzan txik eq'uma' ikxjani: “zTidi' oxel qwa'a'?” qatzun “zTidi' oxel quk'a'?” qatzun “zTidi' owokel qsi' qil'j?” ³²Ti'j kyaqil ntzani ax b'an nkyeb'isun kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, per yatzun etetz, at jun Etat aj atjax tuj ka'j aj teb'en kyaqil aj presis te etetz. ³³Ntons, mas twitz kyaqil aj nkxk'ulun, intok esi' ek'u'j tzan ejoyon tzan tqet etoksla' titza' tgan te Qajawil, b'ix tzan ek'ulun kyaqil tuj tume'l iktza' tetz tgan, b'ix kyaqil te aj presis te etetz, tetz otzajel tsi'. ³⁴K'on kxb'isun ti'j te nchi'j, tzan tpaj te nchi'j b'a'n tzan eb'isun ti'j nchi'j. B'ajq'ij at tidi'chq b'a'n tzan qb'isun ti'j.»

Te Qtata Dios Otk'ulu'tz Quky'i'l Iktza'x Qetz Nqok'ulun

Kyuky'i Kye Txq'aniky

Luks 6:31-42; 11:9-13

7 ¹«K'on xik epoqo' junky tzan k'on exik poqo' [tzan te Qtata Dios].
²Komo te [Qtata Dios] okxtel ten iktza'x etetz nkyeqet eten kye txq'aniky; b'ix iktza'x etetz nkxk'ulun kyuky'i kye txq'aniky, ax ikxji te

^a 6:24 Luks 16:13 ^b 6:26 Ax: Etat. ^c 6:28 Lirios tb'i jun txakl ub'ech tuj kyyol.

^d 6:29 1Re 10:4-7; 2Cró 9:3-6

Qtata Dios ok'uluyon etuky'i'l.^e 3 ζTistil yatz n'ok asi' anab'l ti'j te tal mu'p tuj twitz jun awerman b'ix k'onti'l n'ok asi' anab'l ti'j te tros aj atox tuj awitzni? 4Qa yatz at jun tros tuj awitz, ζtitza' ntnimsa' yatz ak'u'j tzan txik aq'uma' te junky: "Tzoqpij tzan tetz win te tal mu'p tuj awitzni?" 5ϫmeletz' ka'r! Intetz awin tb'aya' te tros tuj tb'aq' awitzni b'ix ikxji akayi'tz galan tzan tetz awin te tal mu'p tuj tb'aq' twitz jun awerman.

6K'on xik esi' jun tidi' aj xjan te jun tx'ya'n, b'ix k'on xik esi' kye kuch jun tidi' aj tb'anil,^f kebal cha oqtelb'aj kywab'e' b'ix yaji okye'ajetz meltz'jik eti'j b'ix okx'elal kyb'a'o'.

7Pe'eqanin b'ix otzajel si' etetz, pe'ejoyon b'ix owokelnoj etitza', pe'eq'olb'en b'ix owelatx jaqo' te jay ewitz. 8Komo ab'l aj nqanin, ntzaj si' tetz; b'ix te aj njoyon, n'oknoj titza'; b'ix te aj nq'olb'en, n'ex jaqo' te jay twitz.

9ζAt petzun jun te etetz aj otnimsa'tz tk'u'j tzan txik tsi' jun ab'j te tk'wa'al qa te tk'wa'al oxel' tqani' jun wab'j tetz? 10Qatzun ζoxe'l tsi' petzun jun kan oj txik tqani' jun kiyi? 11Etetz aj nya'tx galan xjal a'ix, etetz eteb'en alkyetz te galan tzan txik esi' te ek'wa'al, ntons pyorx-alo te Qtata Dios^g aj atjax tuj ka'j, tetz oxel' tsi' tidi'chq galan kye aj okyexe'l qanin tuky'i'l.

12Ntons ikxji intqet ek'ulu' kyuky'i txq'anqy iktza'x egan etetz tzan tqet k'ulu' etuky'i'l tzan txq'anqy; komo ikxji a tgan tzan tqet jk'ulu' iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il b'ix tuj te ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios oqtxi'»

Te B'ey Aj Nxik In Qetz Tuj Ka'j Iktza' Jun Tal B'ey

Luks 13:24

13«Ntons, a tgan tzan etox [tuj ka'j] iktza' oj etox tuj jun lamel aj nekit twitz. Komo te lamel b'ix te b'ey aj nxik in kye xjal tzan kyponaj tuj te nim q'aq', tetzji nim twitz b'ix ky'ila'j nkyexik tzi, 14yatzun te lamel b'ix te b'ey aj nxik in qetz te jun qanq'in te jun-ele'x, tetzji nekit twitz b'ix nya'tx ky'ila'j kye aj n'oknoj kyitza'.»^h

Intok Esi' Enab'l Kyi'j Kye Pakb'on Aj Nya'tx B'an'ax Kyitza'

Luks 6:43-44

15«Intok esi' enab'l tzan k'on eqet eq'i' kyitza' kye aj cha sq'o'l-e' aj nkyeq'uman qa kyetz a'e' aj yolil tyol Dios. Nkye'ul exol etetz iktza' jun karner b'an mans, per tuj kyanim iktza' xo'j-e' aj tgan tzan txik kchi' kye karner. 16Etetz owelal eniky' kyil'j tzan tpaj aj nkyk'ulu'. Komo twitz jun lob'j ub k'onti'l n'el kanet ti'j jun wi' ky'i'x, b'ix twitz jun lob'j igos k'onti'l

^e 7:2 Mak 4:24 ^f 7:6 Ax: k'on xik esi' perlas kye kuch. Jun perla jun tal ab'j aj nim tbalor, b'ix telponx iktza' qyol tb'anil aj nxik jq'uma' te jun xjal aj k'on tgan tzan tok xhcha'o'; Pro 9:8. ^g 7:11 Ax: Etat. ^h 7:14 Luks 13:24

n'el kanet ti'j jun wi' txaka' ky'i'x. ¹⁷Jun tze' aj galan, ax ntswa' jun twitz galan, yatzun te jun tze' aj nya'tx galan, ax ntswa' jun twitz nya'tx galan. ¹⁸Jun tze' galan nlay b'antik tzan tkaj tsi' jun twitz nya'tx galan, b'ix jun tze' nya'tx galan nlay b'antik tzan tkaj tsi' jun twitz galan. ¹⁹Kyaqil tze' aj k'onti'l nkaj tsi' jun twitz galan, njaw tx'emlet b'ix n'ox xo'let tuj q'aq'.ⁱ ²⁰Ntons etetz owelal eniky' kyij' [kye aj sq'o'l-e'] tzan tpaj te aj nkyk'ulu'.»^j

Nya'tx Kyaqil Okye'okex Aj Ja' Atqet Te Qtata Dios

Luks 13:22-30

²¹«Nya'tx kyaqil kye xjal aj n'ok kyq'uma' wetz, “Tat, yatz Wajaw a'ich,”^k nya'tx kyaqil kyetz okyekajel tuj tq'ab' Qtata Dios aj nnajan tuj ka'j, sinoke a'ox kye aj nqet kyk'ulu' iktza' tgan te Ntat aj atjax tuj ka'j. ²²Tuj aj q'ij [tuj te jwisyl], ky'ila'j otzajel kyq'uma' wetz ikxjani: “Tat, yatz aj Qajaw a'ich, qetza oxik qyoli'na ayol, b'ix tuky'i yatz ab'i eb'ajjatz qina malspirit tuj kyanim xjal, b'ix tuky'i yatz ab'i oqet jk'ulu'na tidi'chq lab'al aj a'ox tuky'i awajwalil b'a'n tzan tb'antik.” ²³Per tuj aj q'ijji wetz owajel ntzaq'b'e' kyetz ikxjani: “Wetz k'onti'l okx'ok wotzqila'. Pe'etel laq'chet wi'j etetz aj cha ek'ulunqet pur nya'tx galan.”»^l

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Kab'e' K'ulul Jay

Luks 6:46-49

²⁴«Ab'l te aj n'ok tsi' twi' ti'j te aj nxik nq'uma' wetz b'ix nqet tk'ulu' ikxji, tetz iktza' jun k'ulul jay aj oqet tb'isu' b'an galan, oqet tk'ulu' tjay tajsik chi'ab'j. ²⁵Yaji otzaj te jab', te a' ojaw nim b'ix te kyaq'iq' oje xuk'in; per te jay k'onti'l oqet tz'aaqik tzan tpaj atqet tuq te twit'lel tajsik chi'ab'j. ²⁶Per te aj k'onti'l n'ok tsi' twi' wi'j b'ix k'onti'l nqet tk'ulu' te aj nxik nq'uma', tetz iktza' jun k'ulul jay mok' aj oqet tk'ulu' tjay tajsik tz'ajon. ²⁷Yaji otzaj te jab', ojaw te a', b'ix te kyaq'iq' oje xuk'in, yaji te jay oqet tilan; kyaqil oponaj.»

²⁸Ntons, ya ma mankun txnaq'tzan te Jesus, kyaqil kye xjal aj nkyecha'on tuq ti'j, kyetz b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj te tume'l titza' tuq nkyexik txnaq'tza', ²⁹tzan tpaj nxnaq'tzan tuq tuky'i jun tajwalil b'an b'an'ax, b'ix nya'tx iktza' kye aj xnaq'tzal Kawb'il.^m

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Yab' Tuq Tuky'i Lepr

Mak 1:40-45; Luks 5:12-16

8 ¹Ntons, ya ma qetz te Jesus twi' te tal mulul'j [aj ja' tuq nxnaq'tzan kye xjal], ntons ky'ila'j xjal eb'aj'ok lapet ti'j. ²Ntons jun xjal yab'

ⁱ 7:19 Mat 3:10; Luks 3:9 ^j 7:20 Mat 12:33 ^k 7:21 Luks 6:46 ^l 7:23 Sal 6:8

^m 7:29 Mak 1:22; Luks 4:32

tuq, cha nq'ay tuq xhchi'jel,ⁿ owoq laq'chet ti'j b'ix oqet mejlet twitz, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qa yatz agan, b'a'n tzan tel awin ch'in nyab'il wi'jni.»³ Yaji tzaj te Jesus, owoq tmako' te xjal b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ngan tzan tel win ayab'il. Pab'antik ajna'l.» B'eyxnajji te yab' ob'antik ti'j te tyab'il. ⁴Te Jesus ax oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tzaj acha'o', k'on xik aq'uma' te nijunwt, a'ox pax yek'ul awib' twitz te pal, b'ix intxik awin tuky'i'l te awoyej aj okaj tq'uma' Moisés [tuj te Kawb'il], tzan tok en yatz ma'tx chb'antik.»^o

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tmos Jun K'ulul Mandad Kye Mulon
Luks 7:1-10

⁵Ntons, ya ma pon Jesus tuj te amaq' Capernaúm, jun k'ulul mandad kxol kye soldad aj Rom opon tuky'i Jesus b'ix oqet twitz twitz, ⁶oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, wetz nmos b'an yab', atox tjaq' xnoq'l, kamnaq xhchi'jel b'ix n'ok ten twitz nim xhcho'nal.» ⁷Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Okyinxel' q'anal tetz.» ⁸Ntons te k'ulul mandad oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, wetz k'onti'l nwajo' tzan awox tuj njay. A'ox intxik aq'uma' ayol tzani, b'ix te nmos ob'antel. ⁹Komo ax wetz ate' xjal k'ulul mandad wi'j aj mas nim kyajwalil nwitz, b'ix ax ate' soldad aj nkyink'ulun mandad kyi'j. Oj txik nk'ulu' mandad jun te kyetz tzan txik, ntons nxik, b'ix oj txik nk'ulu' mandad jun te kyetz tzan stzaj, ntons ntzaj, b'ix oj txik nk'ulu' mandad te nmos tzan tqet tk'ulu' jun tidi', ntons nqet tk'ulu'.»

¹⁰Ntons, ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus ikxji, oje lab'an ti'j tyol te xjal, b'ix oxik tq'uma' ikxjani kyuky'i kye aj lapike' tuq ti'j: «Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, kxol kyaqil kye aj tijajil Israel mina' toknoj witz'a' jun xjal iktza' ntzani b'an wit'lik tk'u'j wi'j b'an byenech. ¹¹Wetz oxel' nq'uma' etetz, [iktza' ja xjal ntzani] ky'ila'j xjal aj tzajnaqe' ja'chq twitz tx'o'tx' b'ix tidi'chq kyijajil,^p kyetz okye'okex tuj ka'j b'ix okyeqtel wit'let wa'il tuky'i Abran b'ix Isak b'ix Jacob, ¹²per ky'ila'j txq'anqy kye aj tijajil Israel [aj b'a'n tuq tzan kyten tuj tq'ab' Qtata Dios], kyetz okye'elax lajo' tuj qlolj aj ja' okye'oq'el b'ix ma qitx'itx'in txe' kye'.»^q

¹³Ntons te Jesus oxik tq'uma' tuky'i te k'ulul mandad kye mulon ikxjani: «Pax ajay, b'ix iktza'x yatz ma'tx awokslaj, te yab' ob'antel.» Ntons, b'eyx aj orji te xjal ob'antik.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tji' Xhpe'y B'ix Ky'ila'j Txq'anqy Yab'
Mak 1:29-34; Luks 4:38-41

¹⁴Yaji te Jesus oxik tjay Xhpe'y, b'ix tji' xuj te Xhpe'y atqet tuq tjaq' xnoq'l tzan tpaj yab' tuq b'ix ajun kyaq tuq ti'j. ¹⁵Ntons te Jesus owoq

ⁿ 8:2 Ax: lepr. ^o 8:4 Mak 1:44; Luks 5:14 ^p 8:11 Ax: tzajnaqe' tumelil aj ja' njakul q'ij b'ix aj ja' nqex q'ij; Luks 13:29. ^q 8:12 Mat 22:13; 25:30; Luks 13:28

tmako' tq'ab', b'ix te kyaq b'eyx owel. Ntons tetz ojaw wa'let b'ix exik tk'a'cha'.

¹⁶Ntons, ya ma qoqet yupan, eb'ajpon tuky'i Jesus ky'ila'lj xjal aj akyeqex tuq malspirit tuj kyanim, b'ix cha a'ox tuky'i tyol eb'ajjatz tin kye malspirit b'ix eb'ajqet tq'ana' kyaqil kye yab'. ¹⁷Te ntzani oky'ik tzan tponkix tuq te aj oxik tpakb'a' te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi' aj txik tq'uma' ikxjani: «Tetz owel tin te aj ncho'on tuq qetz, b'ix owel teq'ii' te qyab'il.»^r

**Tzan Qok Lapet Ti'j Jesus A Tgan Dispwest A'o' Tzan
Tkaj Qsi' Tidi'chq Qetz
Luks 9:57-62**

¹⁸Ntons, te Jesus ya ma tz'ok ten ajun xjal tuq nkyelab'un ti'j, oxik tq'uma' [kye txnaq'atz] tzan kxik junxla' te a'. ¹⁹Ntons owoq laq'chet ti'j tetz jun xnaq'tzal Kawb'il b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, ax wetz okyin'okel lapet awi'j aj ja' yatz otxe'l.» ²⁰Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Kye xhi'wl at kyjul, b'ix kye pich' aj nkyelipan twitz ka'j at kyq'u', per [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] k'onti'l ja' tzan nqet ojan ch'in.»

²¹Yaji jun aj txnaq'atz tuq, oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, tzoqpij ch'in tzan tkaj nmuqu' tb'ay te ntat.» ²²Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz, pawok lapet wi'j. Qaltetz kye kamnaq, intqex kymuqu' kye kymuqenx.»

**Aj Tlumet Te A' B'ix Te Kyaq'iq' Tzan Jesus
Mak 4:35-41; Luks 8:22-25**

²³Ntons, te Jesus ojax tuj bark b'ix kye txnaq'atz eb'ajjax tuky'i'l.
²⁴Yaji ojaw jun nim kyaq'iq' tuj te a' b'ix te a' owaq'ik tzan tox pulan tuj te bark b'ix ch'inky tuq kxik mulan, b'ix te Jesus nwitan tuq. ²⁵Kye txnaq'atz ojaw kyk'asu' b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¡Tat, kolon ch'in qi'j! ¡Ch'inky qxik mulan!» ²⁶Ntons tetz [ojaw k'asik b'ix] oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil etetz b'an nkxob'? Etetz nya'tx nim wit'lik ek'u'j wi'j.» Ya ma xik tq'uma' ikxji, tetz ojaw wa'let b'ix oxik tmiyo' te kyaq'iq' tuky'i a', b'ix olumet kyaqil. ²⁷Kyetz b'an nkyelab'an tuq, nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ab'ltzun ja xjal ntzani? ¡Komo te kyaq'iq' b'ix te a' nqet kyoksla!»

**Te Jesus Mas Nim Tajwalil Twitz Kyajwalil Kye Malspirit
Mak 5:1-20; Luks 8:26-39**

²⁸Ntons aj tpon Jesus tuj tkwentil Gadar junxla' te alawun, e'etz kab'e' xjal kanol tetz. B'ix ateqex tuq malspirit tuj kyanim b'ix cha nkyenajan

^r 8:17 Isa 53:4

tuq tajsik anim b'ix b'an xob'ajil-e' tuq kyij, astilji nijunwt tuq nb'antik tky'ik txini. ²⁹B'ix eb'ajjaw siky'in ikxjani: «¿Ti' n'ajoyo' qxola yatz Jesus aj Tk'wa'al Dios a'ich? ¿Ti'tzun, ma xhch'ul swal xhcho'nal qi'ja b'ix mina' tpon or?»

³⁰Ntons, laq'chik ch'inky tzi, akyeqet tuq ky'ila'l kuch nkyewa'an tuq, ³¹b'ix kye malspirit oqet kywitz twitz Jesus ikxjani: «Qa yatz oqojawetz awina, ntons tzoqpij ch'in tzan jqex tuj kyk'u'l kye kuch.» ³²Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Pex waq.» Ntons kye malspirit eb'ajjatz tuj kyanim kye xjal b'ix eb'ajqex tuj kyk'u'l kye kuch, b'eyxnajji kye kuch eb'ajjaw qitun, eb'ajjik qetl b'ix okyaqon kytilu' kyib' tuj a', kkyaqil eb'ajjaw jeq'b'ik. ³³Kye aj nkyepastorin tuq kye kuch eb'aj'oqik b'ix ya ma kyepon tuj te amaq', oxik kyq'uma' kyaqil aj ojetq tuq ky'ik kyij kye kuch b'ix ax aj ojetq tuq ky'ik kyuky'i kye xjal aj ateqex tuq malspirit tuj kyanim. ³⁴Ntons kyaqil kye xjal eb'ajpon aj ja' tuq atqet te Jesus, b'ix ya ma xik kyepon, oqet kywitz twitz tzan tuq tex tuj te aj luwarji.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Kamnaq Tuq Xhchi'jel

Mak 2:1-12; Luks 5:17-26

9 ¹Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, yaji te Jesus ojax tuj bark junky'el b'ix oxik junxla' a', opon tuj tamaq'. ²Ya ma pon tzi, [txq'an xjal] opon kyin jun yab' tuky'i'l, kamnaq tuq xhchi'jel b'ix eq'i' tuq tajsik jun twatb'il. Ya ma tz'ok ten te Jesus titza' tuq kye xjal wit'lik kyk'u'l ti'l, tetz oxik tq'uma' te yab' ikxjani: «Nimsaj ak'u'l tey, te achoj ma'tx qet najslet.»

³Ntons junjun kye aj xnaq'tzal Kawb'il [aj akyeqet tuq tzi] oqet kyyoli' kxolx ikxjani: «Ja xjalni, cha nmxmayin ti'l Qtata Dios.» ⁴Ntons, komo te Jesus teb'en tuq te aj nqet kyb'isu', ntons oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nkxb'isun nya'tx galan tuj etanim? ⁵¿Alkyetz te mas kwest tzan txik jq'uma' te jun xjal: «Te achoj ma'tx qet najslet» qatzun tzan txik jq'uma' «Pajaw wa'let b'ix pab'et»? ⁶Ntons tzan tok ete'e' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], at wajwalil tzani twitz tx'o'tx' tzan tqet nnajsa' kchoj kye xjal, [oqtel nyek'u' etetz ntzani].» Ntons yaji tetz oxik tq'uma' tuky'i' te yab' ikxjani: «Pajaw wa'let b'ix intjaw awin awatb'il b'ix pax ajay.»

⁷Ntons te xjal aj kamnaq tuq xhchi'jel, tetz ojaw wa'let b'ix owaj tjay. ⁸Ya ma tz'ok kye'e' kye xjal ikxji, eb'ajlab'an b'ix oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios aj ntzaj tsi' tajwalil jun xjal tzan tk'ulun ikxji.

Te Jesus Jun Tajyol Kye Xjal Aj Nya'tx Jiq'b'ame'

Mak 12:13-17; Luks 5:27-32

⁹Ntons te Jesus owex tzi b'ix yaji oxik te'e' jun xjal tb'i Matey wit'liqet tuq aj ja' tuq n'el tpeyu' chojenj. Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikjani: «Pawok lapet wi'l.» Ntons te Matey ojaw wa'let b'ix owok lapet ti'l.

¹⁰Ntons yaji te Jesus nwa'an tuq tuj tjay [Matey], b'ix ky'ila'l xjal aj peyul chojenj b'ix txq'anky xjal aj nkye'ok q'uma' "chimol choj-e'" eb'ajpon tuky'i'l b'ix eb'ajqet wit'let wa'il ti'l mes junx tuky'i Jesus b'ix kye txnaq'atz. ¹¹Yatzun kye aj b'uch'uj Parisey, ya ma tz'ok kye'e' kyaqil ntzani, oxik kcha'o' kye txnaq'atz Jesus ikxjani: «¿Tistil te aj nxnaq'tzan etetz nwa'an kxol kye aj peyul chojenj b'ix kxol kye aj chimol chojni?» ¹²Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Kye aj b'a'ne', nya'tx presis jun q'anon kyi'l, sinoke a'ox kye aj yab'e'. ¹³Pex waq b'ix intqet exnaq'tza' tidi' telponx te aj tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Qtata Dios aj ja' nyolin ikxjani: "Wetz ngan tzan tok lo'et ek'u'lj kyi'l txq'anky b'ix nya'tx cha a'ox tzan stzaj eq'apo' epresent wetz."» [Ntons, astilji] wetz k'onti'l in'ul uk'l'el kye aj k'onti'l kchoj sinoke in'ul uk'l'el kye aj at kchoj tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin.»

Aj Tyolin Jesus Junky'el Ti'l Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan
Mak 2:18-22; Luks 5:33-39

¹⁴Ntons yaji kye txnaq'atz te Wa'nch Aj Swal A' e'ok laq'chet ti'l Jesus b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Qetza b'ix kye aj b'uch'uj Parisey nqo'ipana wa'ij ko'chq tzan qxnaq'tzan. ¿Tistil kye axnaq'atz k'onti'l nkyek'ulun ikxji?»

¹⁵Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Kyi'l kye aj uk'leme' tzan tpaj jun xjal aj ma tz'ok junan, ¿tzun petzun kyetz nkyeb'isun qa te xjal tzunx atqet kxol? Per opoyon jun q'ij aj ox'e'l eq'i' te aj ma tz'ok junan, maxji okye'ipayon wa'ij. ¹⁶B'ix nijunwt xjal nqet txb'uqi' jun xq'apj q'anq tuky'i jun remyent ak'a'lj, tzan tpaj te remyent n'ok juk'lik, nxik tlaqu' te q'anq b'ix ikxji cha mas nxik laqik. ¹⁷B'ix k'onti'l nqex si'let ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm q'anq, tzan tpaj te tx'u'y owelal laqik, ikxji te ta'al ub b'ix te tx'u'y okyepoyonaj. Astilji presis tzan tqex si'let te ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y ak'a'lj, ikxji tzan k'on kyponaj kykab'il.»

Aj Tjaw Tanq'insa' Jesus Jun K'wa'l B'ix Aj Tqet Tq'ana'
Jun Xuj Yab' Tuq Ky'ila'l Aq'b'i
Mak 5:21-43; Luks 8:40-56

¹⁸Ntons aj man tuq nyolin Jesus kyuky'i'l, opon jun k'ulul mandad tuj te jay nab'il Qtata Dios b'ix oqet mejlet twitz, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz nme'al man tkamlen, per qo'o ch'in b'ix oqtel asi' aq'ab' tajsik b'ix owanq'iyon junky'el.» ¹⁹Ntons te Jesus ojaw wa'let b'ix tetz kyuky'i kye txnaq'atz eb'ajxik tuky'i te xjal.

²⁰Ntons [man tuq ikja'n kxik], at tuq jun xuj aj yab' tuq atx kab'lajuj aq'b'ixi' tuq taq'len, tetz cha tuq n'el kyik' ti'l. Ntons te xuj owok laq'chet

ti'lj Jesus ewj ti'ljx b'ix owok tmako' xtxa'm tq'anaq ²¹ tzan tpaj tetz nb'isun tuq ikxjani: «Cha a'ox oj tok nmako' ch'in tq'anaq okyinb'antel.» ²² Per te Jesus owaj meltz'jik ti'ljx b'ix oxik te'e' te xuj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Nimsaj ak'u'lj noy, tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'lj wi'lj, ajna'l ma'tx chb'antik.» Ntons b'eyxnajji te xuj ob'antik.

²³ Ntons yaji, ya ma pon te Jesus tjay te k'ulul mandad, exik te'e' kye aj nkyexuxan kyajlaj [tzan tpaj te anim] b'ix kyaqil kye xjal b'an nkye'oq' tuq. ²⁴ Tzaj te Jesus, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'etex waq. Te tal xuj nya'tx kamnaq, cha nwtan.» Ntons kye xjal cha ejaw tze'en ti'lj. ²⁵ Per ya ma kye'ex lajo' tzijay, yaji te Jesus owox aj ja' atqet tuq te kamnaq, ojaw stzyu' tq'ab', b'ix yatzun [te tal xuj] ojaw wa'let. ²⁶ B'ix tuj kyaqil aj luwarji owok cha'o' te tpakb'alil ti'lj te aj ojetq tuq ky'ik.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Kab'e' Moy

²⁷ Ya ma tz'ex te Jesus tzi, kab'e' moy exik lapet ti'lj b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani: «Intok lo'et ak'u'lj qi'lja yatz aj tijajil Dawid a'ich.»

²⁸ Ya ma tz'ox te Jesus tuj te jay, kye moy eb'aj'ok laq'chet ti'lj b'ix te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿N'etoksla' pe' etetz qa b'a'n tzan eb'antik witzal'?» Ntons oxik kyq'uma' kyetz: «Tzun tat.» ²⁹ Ntons te Jesus owok tmako' tb'aq' kywitz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Iktza'x ma'tx tz'ok wit'let ek'u'lj wi'lj, ikxji intb'antik etuky'i'l.» ³⁰ B'eyxnajji eb'ajka'yin b'ix te Jesus exik tkawi' byenech ikxjani: «Intok esi' enab'l tzan k'on tok cha'o' tzan nijunwt.» ³¹ Per kye aj moy tuq, man tuq kyexlen, oxik kyq'uma' kye kyaqil xjal tuj aj luwarji, te aj ojetq tuq tk'uluj te Jesus kyil'j.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Men

³² Ntons aj man tuq kyajtzlen kye moy, txq'an xjal opon kyin tuky'i Jesus jun xjal men tuq tzan tpaj atqex tuq jun malspirit tuj tanim. ³³ Ya ma jatz tin te Jesus te malspirit, te men owaq'ik tzan tyolin. Kye xjal b'an nkyelab'an tuq, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Ni jun-el qxol qetz aj tijajil Israel oje tz'ok qen jun tidi' ikxjani.» ³⁴ Per yatzun kye aj b'uch'uj Parisey nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz b'a'n tzan kyjatz tin kye malspirit tzan tpaj te twitzale' xkol kye malspirit, nxik sin tajwalil.»^f

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Qonen Txq'anqy Kxol Kye Xjal

³⁵ Ntons te Jesus ja'chq tuq nky'ik tuj kyaqil amaq' b'ix aldey, b'ix nxnaq'tzan tuq kyuj kye jay nab'il Dios. Nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan ti'lj titza' te Qtata Dios nkolon qi'lj tzan jkaj tuj tq'ab', b'ix nkyeqet tuq tq'ana' kye yab' ti'lj kyaqil kyyab'il b'ix aj tidi' ncho'on kyetz.^u ³⁶ B'ix aj kxik te'e' kye xjal b'an ky'ila'lj, owok lo'et tk'u'lj kyil'j tzan tpaj kyetz

^f 9:34 Mat 10:25; 12:24; Mak 3:22; Luks 11:15 ^u 9:35 Mat 4:23; Mak 1:39

b'an b'is tuq tuj kyanim b'ix k'onti'l tuq ab'l b'a'n tzan tonen kyi'l, kyetz iktza' karner tuq aj k'onti'l pastoriyon kyi'l.^v ³⁷Ntons tetz oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «B'an'ax tzan tjaw twitz te awalj at aq'unj nim, per kye aq'unon nya'tx ky'ila'lj-e'. ³⁸Astilji intxik eqani' etetz tuky'i Tajaw te awalj tzan ktzaj tlajo' [txq'an] aq'unon tzan tjaw kyin te awalj.»^w

Aj Txik Tsi' Jesus Kyajwalil Kye Kykab'lajujil Tky'ixel

Mak 3:13-19; Luks 6:12-16

10 ¹Ntons te Jesus etzaj tuk'le' kye kykab'lajujil txnaq'atz b'ix oxik tsi' jun kyajwalil tzan tjatz kyin malspirit tuj kyanim xjal b'ix tzan kyq'anana kyaqil txakl yab'il b'ix tidi'chq aj ncho'on kye xjal. ²Aj ntzani kyb'i kye kykab'lajujil tky'ixel Jesus: Tb'ay, te Simon aj n'ok q'uma' Xhpe'y, b'ix te titz'in aj Lexh tb'i; ax te Jacobo^x b'ix te titz'in aj Wa'nch tb'i, kyetz a'e' tk'ajol Sebedey; ³b'ix ax te Lip, te Xhto'l, te Maxh, b'ix te Matey aj peyul chojenj tuq, Jacobo^y aj tk'ajol Alfey, b'ix te Tadey; ⁴te Simon aj n'ok q'uma' tuq Te Kananey,^z b'ix te Judas Iskaryot aj mas jaj ojaw meltz'jik ti'l Jesus.

Aj Oxik Tq'uma' Jesus Kye Kykab'lajujil Tky'ixel Tzan

Kxik Pakb'ayon Ja'chq

Mak 6:7-13; 9:41; Luks 9:1-6; 12:2-9,49-53; 14:26-27

⁵Ntons te Jesus eb'ajxik tlajo' kye kykab'lajujil, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxik kxol kye aj nya'tx tijajil Israel b'ix k'on kxpon kyuj kye amaq' aj Samary, ⁶sinoko pex waq kxol kye aj tijajil Israel aj oje kyexiknaj, iktza' karner aj cha oje kyexik tanan. ⁷Pex waq b'ix intxik epakb'a' ikxjani: “Ma'tx pon te tyemp tzan tk'ulun mandad exol tuky'i nim tajwalil te Qtata Dios aj nnajan tuj ka'lj.” ⁸Ntons inkyqet eq'ana' kye yab', inkyjaw etanq'insa' kye kamnaq, intel etin kyyab'il kye aj at lepr kyi'l, b'ix inkyjatz etin malspirit tuj kyanim xjal. Etetz ma'tx ek'amoj [ja etajwalilni] cha ekotz,^a ntons ax k'onti'l tzan tel epeyu' oj ek'ulun jun galan kyi'l kye xjal. ⁹K'onti'l tzan txik etin etumin^b tuj ebols, ¹⁰k'onti'l tzan txik etin eb'e'eq tuj eb'ey, b'ix k'onti'l tzan txik etin junky moj eq'anaq b'ix ni exajab' b'ix ni exb'aq'en. Komo jun aq'unon presis tzan tk'amon jun tidi' tzan tpaj taq'umb'en.^c ¹¹Oj epon etetz tuj jun amaq' qatzun jun aldeyji, pe'ejoyon waq jun xjal aj b'a'n tzan tok ewit'b'a' ek'u'lj ti'lj, b'ix pe'eten tuj tjay maxkix oj etex tuj te amaq'.^d ¹²Oj etox tuj jun jay,

^v 9:36 Núm 27:16-17; 1Re 22:17; 2Cró 18:16; Jer 50:6-7; Zac 10:2; Mak 6:34

^w 9:38 Luks 10:2 ^x 10:2 Ax: Chaw. ^y 10:3 Ax: Chaw. ^z 10:4 Ax: Selot. Qanq owok q'uma' ikxji tzan tpaj tetz jun aj te b'uch'uj kananist, a'e' aj nkyeq'ojin tuq tzan kykolpjik kye aj Canaan tuj kyq'ab' kye aj Romaj nkyek'ulun mandad kyi'l. ^a 10:8 Mak 6:7,13

^b 10:9 Ax: ni jun tidi' txx'otx'al oro b'ix ni txx'otx'al plata b'ix ni txx'otx'al kobr.

^c 10:10 Luks 10:7; 1Kor 9:14; 1Tim 5:18 ^d 10:11 Luks 10:7

intxik eqani' tuky'i Qtata Dios jun galan kyajsik kye xjal aj nkyenajan tzi.^e ¹³Qa kyetz nkyajo' jun galan, ntons te galan aj ma'tx tzaj eqani' te kyetz oky'elkix ikxji; per qa k'onti'l nkyajo', ntons nlay ky'ik ikxji.^f ¹⁴B'ix qa nlay kxqet kyk'amo' b'ix k'on kygan tzan tok ksi' kywi' eti'j, pe'etetz waq tuj aj jayji qatzun tuj aj amaq'ji, b'ix intel epojk'a' te quq ti'j etoq [tzan tel kyniky' nya'tx galan nkyk'ulu'],^g ¹⁵Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, tuj te q'ij oj tul te jwisy, te xhcho'nal aj owokel si' kyil'j kye aj amaq'ji owokel mas nim twitz te aj owokel si' kyil'j kye xjal aj Sodom b'ix Gomor.^h

¹⁶ ¡Tzaj eten! Wetz okxe'l nlajo' [kxol kye xjal] iktza' karner kxol xo'j. Astilji pe'eten waq list iktza' jun kan, per ax pe'eten waq mans iktza' jun palom.ⁱ ¹⁷Intok esi' enab'l tzan tpaj okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad. Okxtelb'aj kyjub'cha' tuj te jay nab'il Dios ¹⁸b'ix tzan npaj wetz okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye gobernador b'ix tuj kyq'ab' kye kywitzale' gobernador. Ikxji etetz oxel' eq'uma' wi'j wetz kywitz kyetz b'ix ax kywitz kye aj nya'tx tijajil Israel [aj k'onti'l nkye'okslan]. ¹⁹Per oj exik q'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad, k'on kxb'isun etetz ti'j te aj oxel' eq'uma', tzan tpaj oj tpon or te etetz tzan eyolin, maxji te Qtata Dios oxel' tsi' te eyol aj presis tzan txik eyoli'. ²⁰Nya'tx a'ix etetz te aj okxyolion, sinoke a te Txew Dios oyolion tuj etanim te aj oxel' eq'uma'. ²¹Junjun xjal oxel' kyq'apo' kyermanx tzan kyqet kansa', b'ix junjun k'wa'lon okyexe'l kyq'apo' kyk'wa'al, b'ix junjun k'wa'alb'aj okyejawel meltz'jik kyil'j kytat b'ix okyk'ulu'tz tzan kyqet kansa'.^j ²²Kyaqil xjal okye'okel ajq'ojan etetz tzan tpaj etokslb'en wi'j, per te aj otipa'tz kyaqil nini max oj tponb'aj kyaqil, tetzji okoletel.^k ²³Oj tqet kyk'ulu' jun nya'tx galan eti'j tzan etex tuj jun amaq', pe'exik oqik tuj junky amaq'. Wetz oxel' nq'uma' b'an b'an'ax, etetz mina' tuq stzajb'aj eb'etza' kyaqil amaq' tuj Israel, kyin'ul junky'el [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].

²⁴Nijunwt aj nxnaq'tzan tib' mas nim tajwalil twitz te aj nxnaq'tzan tetz, b'ix nijunwt mosj mas nim twitz te tpatron.^l ²⁵Te aj nxnaq'tzan tib' a tgan tzan sten kontent tzan tpon iktza' te aj nxnaq'tzan tetz, b'ix te mosj tzan tpon iktza' te tpatron. Qa kye xjal nqet kyyoli' ti'j te twitzale' tuj jun jay, n'ok kyq'uma' qa aji te Tajaw Choj,^m ¿ntons tidi' owokel kyq'uma' kye aj tuj tjay?

²⁶K'on kxob' [kyil'j kye xjal] tzan tpaj k'onti'l jun tidi' aj ewj nlay-wit tz'ok en. B'ix ax k'onti'l jun tidi' aj cha ewa' aj nlay-wit tz'ok cha'o'.ⁿ ²⁷Aj nxik

^e 10:12 Luks 10:5-6 ^f 10:13 Luks 10:6 ^g 10:14 Luks 10:10-11; Kya 13:51

^h 10:15 Gén 19:24-28; Mat 11:23-24; Luks 10:12 ⁱ 10:16 Ax: pe'etok iktza' jun kan, per ax pe'etok iktza' jun tal palom. Tuj kynab'l kye xjal tuj aj luwar te kan telponx b'an list b'ix te palom telponx mans; Luks 10:3. ^j 10:21 Mak 13:9-12; Luks 21:12-16 ^k 10:22 Mat 24:9,13; Mak 13:13; Luks 21:17 ^l 10:24 Luks 6:40; Wnch 13:16; 15:20
^m 10:25 Ax: Belsebu; Mat 9:34; Mak 3:22; Luks 11:15. ⁿ 10:26 Mak 4:22; Luks 8:17

nq'uma' wetz etetz qchukel, intxik eq'uma' etetz kyuky'i kyaqil kye txq'ankey, b'ix aj nxik nq'uma' etetz ewj, intxik epakb'a' ja'chq tzan tok kcha'o' kyaqil.^o 28 K'on kxob' etetz kyij' kye aj b'a'n tzan eqet kykansa' per nlay b'antik tzan kykansas te etanim, sinoke intqet exob'le' te aj b'a'n tzan eqet tkansa' b'ix ax b'a'n tzan epon tnajsa' tuj te chman q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun.

29 ¿K'onti'l petzun nkyek'ayjik kab'e' tal chol tzan jun sentab? Per anke ikxji nijunwt te kyetz nkyequet tz'aqik twitz tx'o'tx' qa te Qtata Dios k'onti'l nstzoqpi'. 30 Yatzun eti'j etetz, kyaqil te stzamal ewi' b'an ajla' [tzan te Qtata Dios]. 31 K'on kxob' tzan tpaj etetz mas ganimix a'ix kywitz kye tal pich'. 32 B'ix ab'l aj oxel' tq'uma' kywitz xjal qa tetz n'okslan wi'j, ax wetz oxel' nq'uma' galan ti'j tetz twitz te Ntat aj atjax tuj ka'j; 33 per te aj oqtel tewa' qa n'okslan wi'j, ax oqtel wewa' ti'j tetz twitz te Ntat aj atjax tuj ka'j.^p

34 K'on qet eb'isu' etetz qa wetz in'ul cha a'ox tzan kyten galan kye xjal kxol tzani twitz tx'o'tx'; wetz k'onti'l in'ul cha a'ox tzan kyten galan kxol sinoke owokel kyen q'oj kxol tzan npaj. 35 Tzan tpaj wetz ma'tx kyin'ul, oq'o'jiyon jun xjal ti'j statx, b'ix jun xuj ti'j tnanx, b'ix jun alib'j ti'j talib'; 36 b'ix ikxji kye kyajq'oj junjun a'e'xk aj tuj kyjayx.^q 37 Ab'l te aj nqet tgani' mas te stat qatzun te tnan nwitz wetz, k'onti'l ntajo' tzan tok lapet wi'j. B'ix te aj nqet tgani' te tk'ajol qatzun te tme'al mas nwitz wetz, k'onti'l ntajo' tzan tok lapet wi'j. 38 B'ix te aj nya'tx dispwest tzan tkamik tzan npaj wetz, iktza' wetz dispwest tzan nkamik, ntons tetz k'onti'l ntajo' tzan tok lapet wi'j.^r 39 Ab'l aj tetz tuj ttab'l ma'tx tz'oknoj jun tume'l tzan tanq'in, opoyonajkixi'; yatzun te aj ma'tx kamik tzan tpaj tokslb'en wi'j, tetz ot kamb'a'tz jun tanq'in.^s

40 Ab'l te aj ok'amoyon te etetz ax okyintk'amo'tz, b'ix ab'l te aj okyintk'amo'tz, ntk'amo' te aj otzaj lajon wetz.^t 41 Ab'l te aj ntk'amo' jun tlajen Dios tzan tpaj tzajnaq tuky'i Qtata Dios, otk'amo'tzkix jun galan te tetz iktza'x aj ntk'amo' jun aj yolil tyol Qtata Dios. B'ix te aj ntk'amo' jun b'an galan xjal tzan tpaj te xjal b'an galan, otk'amo'tzkix jun galan te tetz iktza'x ntk'amo' jun b'an galan xjal. 42 B'ix ab'l aj oxel' tsi' nkesey jun ch'i bas tuk'a' a'^u kye ja xjal aj nkye'okslan wi'j aj nya'tx nim [kyajwalilni], oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, tetz otk'amo'tzkix jun galan te tetz.»^v

11 ¹ Ntons, ya ma mankun tzan txik tq'uma' te Jesus ikxji kyuky'i kye kykab'lajujil txaq'atz, yaji owex tzi b'ix oxik pakb'on b'ix oxik xnaq'tzon kyuj kye amaq' tuj aj luwarji.

^o 10:27 Ax: Aj nxik nq'uma' wetz etetz tuj qlolj, intxik eq'uma' etetz tuj toq q'ij. Aj ja' nyolin "tuj qlolj" telponx tuq tuj kyyol iktza' oj kyyolin kchukel, b'ix aj ja' nyolin "tuj toq q'ij" telponx tuq iktza' oj kyyolin kywitz kyaqil. ^p 10:33 2Tim 2:12 ^q 10:36 Miq 7:6 ^r 10:38 Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Intqet awe'e' aj ja' nyolin txe' te txaq u'j ti'j Mat 16:24. Ax Luks 9:23 b'ix 14:27 nyolin ti'j te krus. ^s 10:39 Mat 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; 17:33; Wnch 12:25 ^t 10:40 Mak 9:37,41; Luks 10:16; Wnch 13:20 ^u 10:42 Ax: txew a'. ^v 10:42 Luks 9:48

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Wa'nch Aj Swal A'

Luks 7:18-35

²Ntons yatzun te Wa'nch, tetz atqex tuq pres, b'ix tzi owok xhcha'o' aj nqet tk'ulu' tuq te Krist. Ntons eb'ajxik tlajo' txq'an txnaq'atz ³tzan tuq txik kcha'o' tetz ikxjani: «¿A'ich pe' te aj nqo'iyon ti'j tzan tul qatzun presis tzan qiyon junkyji?» ⁴Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq intxik eq'uma' te Wa'nch kyaqil aj n'ok eten b'ix kyaqil aj n'ok echa'o'. ⁵Intxik eq'uma' tzan npaj wetz kye moy nkyeka'yin, kye kox nkyeb'et, kye aj yab'e' tuky'i lepr nkyeb'antik, kye tz'ak nkyecha'on, kye kamnaq nkyejaw anq'in, b'ix kye meb'a' xjal nxik pakb'a' te kyetz te tpakb'alil titza' tzan kykolet.» ⁶Galanx-alo te xjal aj k'onti'l nqet tz'aqik [sinoke n'okslan wi'j] tzan tpaj nk'ulb'en.»

⁷Ya ma kye'aj kye tmandader Wa'nch, te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i kye xjal ti'j te Wa'nch, oxik tq'uma' ikxjani: «Aj exwa'q tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, ¿tidi' oxwa'q ete'e'tz? ¿Oxwa'q ete'e'tz pe' cha jun toq ajlaj njaw yak'u' tzan kyaq'iq'/? ⁸Qa nya'tx, ntons ¿tidi' oxwa'q ete'e'tz? ¿Qa oxwa'q ete'e'tz jun xjal pur tb'anil tq'anaqji? Etetz eteb'en kye xjal aj pur tb'anil kyq'anaq, kyetz nkyenajan tuj kyjay kye k'ulul mandad. ⁹Ntons ¿tidi' oxwa'q ete'e'tz? ¿Jun aj yolil tyol Dios pe'? ¿B'an'ax! B'ix tetz toklen mas nim twitz kye txq'an'ky aj yolil tyol Dios. ¹⁰Komo te Wa'nch, tetz aji te aj nyolin ti'j tuj te Tu'jal Dios ikxjani: “Wetz ox'e'l nlajo' nmandader tb'ayon awitz tzan tpakb'an kxol kye xjal tzan kyiyon awi'j.”^x ¹¹Wetz ox'e'l nq'uma' etetz b'an'ax, kxol kye xjal tzani twitz tx'o'tx' nijunwt mas nim twitz te Wa'nch Aj Swal A'; anke ikxji, te aj mas nekit kxol kye aj akyeqet tuj tq'ab' Qtata Dios, mas nim twitz tetz.’

¹²Atx aj tulen te Wa'nch Aj Swal A', b'ix tzunx ajna'l, n'ok en titza' te Qtata Dios nkolon kyil'j kye xjal tuky'i nim tbalor, b'ix kye aj k'on kygan te nini, tidi'chq nkyek'ulun tzan kyk'ulun mandad alajwers kyil'j kye xjal aj kolome' titza'.^z ¹³Komo kyaqil kye aj yolil tyol Dios oqtxi', b'ix ax te aj nyolin tuj te Kawb'il, kyaqil nini nyolin titza' ok'uluyon mandad te Qtata Dios, nkyeyolin tuq max aj tul te Wa'nch. ¹⁴B'ix qa etetz etoksla'tz ntzani, te Wa'nch a te Eliys aj a tgan tuq tzan tul.^a ¹⁵Kye aj atok kxkyin, intok ksi' kywil' ti'j ntzani.

¹⁶¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan kyqet nparejsa' kye xjal tuj ja tyempni? Kyetz iktza' kye k'wa'l tuj plas aj nxik kyq'uma' kye kyuky'i'l ikxjani:

^w 11:5 Isa 35:5-6; 61:1 ^x 11:10 Mal 3:1 ^y 11:11 Te Jesus k'onti'l owel tik'o' te Wa'nch b'ix k'onti'l otolij ke te Wa'nch k'onti'l atqet tuj tq'ab' te Qtata Dios sinoke oxik tq'uma' te ntzani tzan tel kyniky' kye xjal ke mas presis tzan qten tuj tq'ab' te Qtata Dios twitz jun nim qajwalil tzani twitz tx'o'tx'. ^z 11:12 Luks 16:16 ^a 11:14 Ti'j te Wa'nch oponkix te yol aj okaj q'uma' ti'j Eliys oqtxi'; Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13.

17“Qetza owok qchimb'a'na te ajlaj b'ix etetz k'onti'l okxb'ixan, qetza oxik qb'itza'na b'itz b'an b'is b'ix etetz k'onti'l okx'oq'.”^b 18 Ntons [ikxji kye xjal kyenab'lin] tzan tpaj aj tul te Wa'nch Aj Swal A', tetz n'ipan tuq wa'ij tzan txnaq'tzan tuky'i Qtata Dios,^c b'ix k'onti'l owuk'an [ta'al ub tx'amsa'], per kyetz oqet kyyoli' atqex tuq jun malspirit tuj tanim. 19 B'ix ajna'l oje kyin'ul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix wetz nkyinwa'an b'ix nkyin'uk'an, per kye xjal nkyinqet kyyoli' qa wetz jun xujul a'in b'ix cha wuk'anqet b'ix jun kyajjol kye aj peyul chojenj b'ix kye txq'anqy aj chimol choj. Per te tume'l titza' nqet qb'isu' n'ok e'elet ti'j te jk'ulb'en.»

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Xjal Aj K'onti'l Nkye'okslan
Luks 10:13-16

20 Ntons te Jesus owaq'ik tzan tilin kyil'j kye amaq' aj ja' ojetq tuq qet tk'ulu' ky'ila'j lab'al tuky'i nim tajwalil Qtata Dios, tzan tpaj kye xjal aj nkyenajan tzi k'onti'l ojaw kky'ixpu' kynab'lin. Te Jesus nxik tuq tq'uma' ikxjani: ²¹ «¡Last a'ix aj amaq' Korasin! ¡Last a'ix aj amaq' Betsayd! Kyaqil aj lab'al aj oqet nk'ulu' exol tuky'i nim wajwalil, cha tzi-wit oqet nk'ulu' kxol kye aj Tir b'ix kye aj Sidon, kyetz oqtxi'-tal tjawlen kky'expu' kyenab'lin, b'ix oje-tal tz'ok ksi' kyq'anaq b'an wak' b'ix oje-tal kyeqet wit'let tuj tza'j tzan tqet kyyek'u' b'an'ax ntzaj kyna'on tetz ti'j kchoj.^d ²² Per oxel nq'uma' etetz, oj tul te jwisy, te xhcho'nal aj owokel si' eti'j owokel mas nim twitz te aj owokel si' kyil'j kye aj Tir b'ix Sidon. ²³ B'ix ax etetz aj Capernaúm, çiti'tzun etetz tuj enab'l okxjawel in tuj ka'j tzan eqet jiq'b'a'? ¡Nlay! Sinoke etetz okxe'l xo'o' aj ja' ate' kye kamnaq.^e Komo cha tuj Sodom' eqet nk'ulu'-wit kye lab'al aj eqet nk'ulu' exol etetz tuky'i nim tajwalil Qtata Dios, te aj amaq'ji tzunx-tal atqet ajna'l. ²⁴ Per oxel nq'uma' etetz, oj tul te jwisy, te xhcho'nal aj owokel si' eti'j owokel mas nim twitz te aj owokel si' kyil'j kye aj Sodom.»^g

Aj Tyolin Jesus Tzan Qok Laq'chet Ti'j Tzan Qojlan
Luks 10:21-22

²⁵ Tuj aj tyempji te Jesus oxnaq'tzan ikxjani: «Yatz Tat, aj a'ich tajawil te ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' kyaqil, wetz nkyinchalaj awil'j tzan tpaj ma qet awewa' te tume'l ti'j kyaqil ntzani kywitz kye aj list-e' b'ix kye aj nkyq'uma' at jun kynab'l, per ma'tx xik ayek'u' kye xjal aj nya'tx tlimaqaal xjal-e'.^h ²⁶ Ikxji Tat tzan tpaj ikxji tuq yatz agan.»

^b 11:17 Te aj yolb'enj kxol kyetz telponx ikxjani: Etetz k'on egan tzan tjaw eky'ixpu' enab'lin, etetz kxmodin quky'ila iktza' kye txq'an k'wa'l k'on kygan aj kygan txq'anqy, k'onti'l nkyeb'ixan qa kye txq'anqy kyuky'i'l nkyechimb'an te ajlaj b'ix k'onti'l nkye'oq' qa kye txq'anqy nkyeb'itzan jun b'itz tzan qb'isun. ^c 11:18 Mak 1:6 ^d 11:21 Isa 23:1-18; Ezq 26-28; Joel 3:4-8; Am 1:9-10; Zac 9:2-4 ^e 11:23 Isa 14:13-15 ^f 11:23 Gén 19:24-28 ^g 11:24 Mat 10:15; Luks 10:12 ^h 11:25 Luks 10:21

²⁷«Te Ntat oje tzaj tq'apo' kyaqil tuj nq'ab'. K'onti'l junky ab'l aj totzqi' a'in iktza' te Ntat, b'ix k'onti'l junky ab'l aj totzqi' te Ntat sinoke a'ox a'in b'ix kye aj oje xik nyek'u' kyetz.ⁱ ²⁸Etetz aj siktnaqix' b'ix etetz aj n'ok eten twitz b'is, pe'etzaj laq'chet wi'l b'ix wetz nk'ulu'tz tzan nchewsan etanim.^k ²⁹Pe'ek'amon waq te aj nxik nxnaq'tza' etetz tzan tqet ek'ulu'l' b'ix intok esi' enab'l wi'l wetz, galan kyinnab'lin etuky'i'l b'ix k'amo' witz'a' tzan wonen eti'l, b'ix ikxji okxteyon chews'a' etanim.^m ³⁰Komo te aj nxik nxnaq'tza' etetz tzan ek'ulun, nini nya'tx kwest, b'ix te aj a tgan tzan ek'ulun, ax nya'tx kwest.»

A Te Jesus Tajaw Te Q'ij Ojla'mj

Mak 2:23-28; Luks 6:1-5

12 ¹Ntons tuj aj tyempji, tuj jun q'ij ojla'mj, te Jesus nb'et tuq tuj jun b'ey tuj jun awalj triw. Kye txnaq'atz [nkyeb'et tuq tuky'i'l, b'ix] otzaj'el kyk'u'lj, e'okten potx'ol te triw b'ix oxik kyk'uxu'.ⁿ ²Kye aj b'uch'uj Parisey nkyeka'yin tuq, b'ix oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Tzaj awen, kye axnaq'atz nkyek'ulun jun tidi' aj xjan tzan jk'ulun tuj jun q'ij ojla'mj.»^o ³Ntons tetz owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, mina' tjaw eten tidi' otk'uluj te Dawid jun-el aj stzaj jun wa'ij ti'l b'ix kyil' kye aj ajune' tuq tuky'i'l? ⁴Owox tuj te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet te xhchk'atunal te Qtata Dios b'ix oxik twa'a' te wab'l aj q'apomaj tuq te Qtat, b'ix xjan tuq tzan txik twa'a' tetz b'ix kye aj ajune' tuq tuky'i'l, sinoke a'ox tuq b'a'n tzan txik wa'a' tzan kye pal.^p ⁵¿Qatzun etetz mina' tjaw ete'e' tuj te Kawb'il aj oqet stz'ib'a' Moisés, kye pal [nkye'aq'unan] tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios tuj jun q'ij ojla'mj, b'ix ikxji k'onti'l nkyejoyon choj tuj twitz Qtata Dios?^q ⁶Ntons wetz oxel' nq'uma' etetz ajna'l, tzani atqet jun aj mas presis twitz te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. ⁷Etetz mina' tel eniky' tidi' telponx te [aj tz'ib'a' tuj Tu'jal Dios] ikxjani: “Wetz ngan tzan tok lo'et ek'u'lj ti'l junky, b'ix nya'tx cha a'ox tzan stzaj eq'apo' e'present wetz.”^r Ntons cha oje-wit tz'el eniky' ti'l, k'onti'l-tal nkyexik esi' tuj il kye aj k'onti'l kypaj. ⁸Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], at wajwalil ti'l te q'ij ojla'mj.»

ⁱ 11:27 Luks 10:22; Wnch 3:35; 10:14-15 ^j 11:28 Telponx kyil' kye aj siktnaqe' tzan kyjoyon titza' tzan tqet kyk'ulu' kyaqil aj nyolin te Kawb'il. ^k 11:28 Tuj te yol gryeg, kyetz nkyeyolin tuq “nim qaq'un” b'ix “nim qiqatz” ti'l te aj kwest tuq tzan tb'antik kyitza' iktza' nyolin te Kawb'il. B'ix nkyeyolin tuq “ojla'mj” ti'l te aj nchewsan tuq kyanim.

^l 11:29 Ax: yug. Te yug telponx tuq tzan tqet toksla' te xjal aj nk'ulun mandad ti'l, osey, te aj nxik txnaq'tza' tuq te Jesus. ^m 11:29 Jer 6:16; Ebr 3:7-11,18-19 ⁿ 12:1 Oj kyb'et tuq tuj jun b'ey, qa njaw kyiq'a' jun twitz triw, tuj kywitz kye xnaq'tzal kawb'il kyetz iktza' nkye'aq'unan, b'ix astilij kye xjal k'onti'l tuq tzoqpi'mj kyetz tzan kyk'ulun tuj jun q'ij ojla'mj; Exo 34:21. Yatzun tuj txq'anqy q'ij b'a'n tuq tzan kyk'ulun; Deu 23:25. ^o 12:2 Exo 20:8-11 ^p 12:4 Lev 24:9; 1Sa 21:1-6; Mak 2:26; Luks 6:4 ^q 12:5 Núm 28:9-10 ^r 12:7 Os 6:6; Mat 9:13

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Tuj Jun Q'ij Ojla'mj
Mak 3:1-6; Luks 6:6-11

⁹Ntons te Jesus oxik b'ix owox tuj te jay nab'il Dios tuj aj luwarji. ¹⁰At tuq jun xjal tzi kamnaq tuq tq'ab', b'ix komo [kye pal] nkyejoyon tuq tume'l titza' tzan txik kyq'uma' tuq til te Jesus, ntons oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿B'a'n pe' tuky'i te Kawb'il tzan tqet jq'ana' jun xjal tuj jun q'ij ojla'mj?»^s

¹¹Ntons te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Ab'l jun te etetz exol oj txik tolj jun talo' tuj jun jul tuj q'ij ojla'mj, k'onti'l petz nxik b'ix njatz teq'li'? ¹²¿Nya'tx petzun mas presis jun xjal twitz jun karner? Astilji ntumela' tuky'i te Kawb'il tzan jk'ulun jun galan tuj q'ij ojla'mj.»

¹³Ntons oxik tq'uma' tuky'i te yab' ikxjani: «Intel aqinu' aq'ab'.» Ntons te xjal owel tqinu' b'ix okaj b'an galan iktza'x tuq te junky tq'ab'. ¹⁴Per ya ma kye'etz kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz oqet kykawla' kxol tzan tuq tqet kykansa' te Jesus.

Te Jesus Nk'ulun Tuq Iktza'x Aj Ojetq Kaj Tz'ib'a' Ti'j Oqtxi'

¹⁵Ntons, ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus, tetz owex tzi b'ix ky'ila'l xjal eb'ajxik lapet ti'j. Te Jesus nkyeqet tuq tq'ana' kyaqil kye yab', ¹⁶b'ix nxik tuq tq'uma' kyetz tzan k'on tuq txik kyyoli' ti'j tetz kywitz xjal.

¹⁷Kyaqil ntzani oky'ik tzan tponkix tyol te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi' ikxjani: ¹⁸“Tzani atqet te aj q'apo' tib' n'aq'unan te wetz, aj oje tz'el njoyo' b'ix aj gani' nim witz'a', b'ix nkyinchalaj ti'j. Oxe'l nsi' Nxew tuj tanim, b'ix tuj kyaqil amaq' oxe'l tpakb'a' alkyetz te tume'l iktza' wetz ngan. ¹⁹Tetz nlay jaw kaw qa kye txq'ankey nya'tx dyakwerd ate' tuky'i'l b'ix nlay jaw xtx'ay; b'ix nlay tz'ok e'e' tuj b'ey nwululun. ²⁰Tetz nlay modin b'an kaw kyuky'i kye aj nya'tx jwert-e', b'ix nlay tz'ok txob'sa' kyanim kye aj nya'tx jwert-e', sinoke tetz otk'ulu'tz tzan tb'antik kyaqil tuj tume'l ²¹b'ix kyaqil amaq' owokel kywit'b'a' kyk'u'j ti'j.”^t

Aj Kyyolin Kye Xjal Qa Te Jesus At Tuq Jun Malspirit Tuj Tanim
Mak 3:20-30; Luks 11:14-23

²²Opon in tuky'i Jesus jun xjal moy tuq b'ix men, at tuq jun malspirit tuj tanim, per te Jesus oqet tq'ana' b'ix ob'antik tka'yin b'ix ob'antik tyolin. ²³Kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq, nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Aj ntzani pe' te tijajil Dawid [aj q'umankaj tuq tzan tul]?» ²⁴Per ya ma tz'ok kcha'o' ikxjani, kye aj b'uch'uj Parisey okyyolij ikxjani: «Tetz b'a'n tzan kyjatz tin kye malspirit cha tzan tpaj te Belsebu aj twitzale' kyil'j kye malspirit, a tetz nxik sin tajwalil.»^u

^s 12:10 Luks 14:1-5 ^t 12:21 Isa 42:1-4 ^u 12:24 Mat 9:34; 10:25

²⁵Yaji te Jesus teb'en tuq te aj nqet kyb'isu', b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa kye xjal tuj jun amaq' pawa' kyib' [tzan tpaj pur q'oj xkol], kyeb'ayle' nponaj te amaq'. B'ix qa kye xjal tuj jun jay k'onti'l eq'i' kyib', nlay b'antik tzan kyten junx nim tuj. ²⁶Ax ikxji te Satanas, qa ojawetz tin tib'x, ikxji ti'jx tetz nq'ojin. Qa ikxji, z'titza' ob'antel tzan sten tajwalil nim tuj? ²⁷Etetz n'eq'uma' wetz nkyejatz win kye malspirit tzan tpaj tajwalil te Belsebu; qa b'an'ax ikxji ntons kye aj lapike' eti'j etetz, z'ab'l nxik sin kyajwalil tzan t'jatz kyin malspirit? Astilji a'e'xk kyetz oxel' kyq'uma' eti'j tidi' nya'tx galan nkxk'ulun. ²⁸Qa wetz nkyejatz win kye malspirit tzan tpaj te Txew Dios, te nini telponx te Qtata Dios ma'tx tz'aq'ik tk'ulun mandad qxol tuky'i jun nim tajwalil. ²⁹Komo z'titza' owokex jun xjal elq'on tuj t'jay junky aj b'an nim t'balor b'ix tzan txik teq'i' kyaqil tidi' tetz qa nlay qet tk'alo' tb'aya'? Ixkji ob'antel tzan txik tin kyaqil.

³⁰Ab'l te aj nya'tx dyakwerd wuky'i'l, tetz jun wajq'oj; b'ix ab'l te aj k'onti'l n'onen wuky'i'l tzan xhchimon, cha nkye'el t'lab'u'. ³¹Astilji wetz oxel' nq'uma' etetz, te Qtata Dios oqtel tnajsa' kyaqil xhchoj jun xjal b'ix kyaqil aj yol nya'tx galan aj nxik tq'uma', per nlay qet najsa' te yol nya'tx galan aj nxik q'uma' ti'j te Txew Dios. ³²Te Qtata Dios oqtel tnajsa' kyaqil aj nya'tx galan oxel' tq'uma' jun xjal wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], per nlay qet tnajsa' jun yol nya'tx galan ti'j te Txew Dios, ni ajna'l tzani twitz tx'o'tx' b'ix ni tuj junky tyemp mas yaj tuj ka'j.

³³Etetz eteb'en qa jun awalj galan, ntons ax otswa'tz jun twitz tb'anil, per qa te awalj nya'tx galan, ntons ax otswa'tz jun twitz nya'tx galan. Jun tze' n'el qniky' ti'j tzan tpaj te twitz aj ntswa'.

³⁴Etetz a'ix tijajil kan. w z'B'a'n petzun tzan txik eq'uma' jun tidi' galan qa etetz pur nya'tx galan a'ix? Komo iktza'x aj atqex tuj tanim jun xjal, ax ikxji te aj ntyoli'. x ³⁵Jun xjal galan, nyolin tidi'chq galan tzan tpaj pur galan tuj tanim. Jun xjal aj nya'tx galan, nyolin pur nya'tx galan tzan tpaj pur nya'tx galan atqex tuj tanim. ³⁶Wetz oxel' nq'uma' etetz, oj tul te jwisy, kyaqil xjal ojawetz kyq'uma' kyil'j kyaqil yol aj k'onti'l token aj oje xik kyyoli'. ³⁷Komo iktza'x te eyol aj oje xik eq'uma', ax ikxji oxel' q'uma' eti'j at etil qa k'onti'lji.»

Aj Tyolin Jesus Kye Xjal Nlay Tz'ok Kyen Junky Seny

Sinoke A'ox Oj Tjaw Anq'in

Luks 11:24-32

³⁸Ntons junjun aj b'uch'uj Parisey b'ix kye aj xnaq'tzal Kawb'il oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza qgana tzan tok qen nchk'ulun jun seny [tuky'i nim tajwalil Qtata Dios].» y ³⁹Te Jesus owaj

v 12:33 Mat 7:15-20 w 12:34 Mat 3:7; 23:33; Luks 3:7 x 12:34 Mat 15:18

y 12:38 Mat 16:1; Mak 8:11

stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Kye xjal aj pur nya'tx galan kyenab'lin b'ix aj oje kaj kykola' tzan kyn'a'on Qtata Dios tucky'i jun tk'u'jlal, kyetz nkyeqanin jun seny, per nlay qet k'ulet jun seny te kyetz sinoke a'ox te aj oky'ik ti'j te Jonas aj yolil tyol Dios oqtxi'.^z 40 Komo iktza'x te Jonas oqex ten oxo aq'b'il b'ix oxo q'ij tuj tk'u'j te chman txkup tuj a',^a ax ikxji te Ichan Aj Tk'wa'al Dios oqtexten oxo q'ij b'ix oxo aq'b'il tjaq' tx'o'tx'.⁴¹ Oj tul te jwisy, kye xjal aj Nínive okyeqtel ten q'umal kyil kye ja xjal tuj ja tyemp ajna'l, tzan tpaj kye aj Nínive ojaw kky'ixpu' kynab'lin aj tok kcha'o' te tpakb'alil aj oxik tq'uma' te Jonas,^b per ajna'l wetz akynqet tzani b'ix mas nim wajwalil twitz te Jonas.⁴² B'ix oj tul te jwisy, ax te xuj aj twitzale' k'ulul mandad tuj Saba, ax tetz oqtel ten q'umal kyil kye xjal tuj ja tyemp ajna'l, tzan tpaj tetz otzaj b'an laq'chik cha'ol tyol Salomon,^c per ajna'l wetz akynqet tzani b'ix mas nim wajwalil twitz te Salomon.

⁴³ Ntons, oj tjtaz in jun malspirit tuj tanim jun xjal, yaji ja'chq nb'et njoyon ja' tzan tnajan, b'ix nb'et iktza' tuj ky'ixk'oj tx'o'tx', k'onti'l n'oknoj ja' tzan tnajan, b'ix nqet tb'isu' ikxjani: ⁴⁴ «Okyinmeltz'jel tuj njay aj ja' in'etz.» Ntons, oj tmeltz'jik, ntzaj tk'ulb'a' te aj xjalji, iktza' jun jay k'onti'l junky tuj, b'an ky'isu' kyaqil, b'ix b'an k'ulu' kyaqil. ⁴⁵ Ntons yaji nxik tuk'le' junky wuq malspirit tucky'i'l aj mas b'an nya'tx galan kyenab'lin twitz tetz, yaji kkyaqil nkyeqex najan tuj tanim te xjal, b'ix te xjal nkaj mas b'an pyor twitz te tb'ay-el. Ax ikxji oky'el kyil'j kye ja xjal ajna'l aj pur nya'tx galan kyenab'linni.»

Aj Tyolin Jesus Ab'le' Kye Aj Tuj Tjay

Mak 3:31-35; Luks 8:19-21

⁴⁶ Te Jesus tzunx tuq nyolin kyuky'i kye xjal, aj tpon te tnan b'ix kye titz'in, kyetz akyeqet tuq tzijay b'ix kygan tuq yolin tucky'i'l. ⁴⁷ Ntons tzaj jun xjal, oxik tq'uma' tucky'i Jesus ikxjani: «Te anan b'ix kye awitz'in akye'ex tzijay b'ix kygan tzan kyyolin awuky'i'l.» ⁴⁸ Per yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l wetz nnan b'ix ab'le' kye witz'in?» ⁴⁹ Ntons exik tyek'u' kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Kyaqil kye aj ja ntzanije', a'e' kye nnan b'ix kye witz'in. ⁵⁰ Komo kyaqil kye aj nqet kyk'ulu' iktza' tgan te Ntat aj atjax tuj ka'j, a'e' kyetz kye witz'in b'ix kye nnan.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Ijaj Aj Eqet Tz'aqik Tuj Kaje Part Tx'o'tx'

Mak 4:1-9; Luks 8:4-8

13 ¹ Ntons tuj aj q'ijji te Jesus owex tuj te jay b'ix oxwa'q wit'letel qaynin stzi' te a'. ² B'ix yaji, komo owok kchimo' kyib' ky'ila'j xjal, ntons ojax tuj jun bark stzi' te a' b'ix oqet wit'let tzi b'ix kye xjal

^z 12:39 Mat 16:4 ^a 12:40 Jon 1:17 ^b 12:41 Jon 3:4-10; Luks 11:32 ^c 12:42 1Re 10:1-10; 2Cró 9:1-12; Luks 11:31

nkyecha'on tuq ti'j.^d ³Ntons tetz nim nyolin tuq kyuky'i kye xjal pur tuq tuky'i yek'b'il. Oxik tq'uma' ikxjani: «Jun xjal owex awal [triw]. ⁴B'ix man tuq nkyiton, junjun ijaj oqet tuj b'ey, yaji eb'ajpon kye pich', oxik kywa'a'. ⁵B'ix junjunky ijaj oqet txol ab'l aj ja' k'onti'l tuq nim xtx'otx'al, te ijaj ojakul luwew tzan tpaj k'onti'l tuq nim xtx'otx'al, ⁶per ya ma jakul te q'ij, ojaw tz'umjik, komo k'onti'l tuq nim tlok'il, astilji ojaw ky'ixwik. ⁷B'ix txq'anky ijaj oqet txol ky'i'x, b'ix te ky'i'x oky'ib' luwew b'ix te awalj ojaw sky'ilan toq. ⁸Per te txq'anky ijaj oqet tuj tb'anil tx'o'tx' b'ix otswaj twitz b'an tb'anil; junjun ijaj otswaj oqal (100) b'ix junjunky oxqal (60) b'ix junjunky lajaj tuj kawnaq (30). ⁹Kye aj atok kxkyin, intok ksi' kywi' ti'j ntzani.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tistil Nkye'oken Kye Yek'b'il

Mak 4:10-12; Luks 8:9-10

¹⁰Ntons kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tistil nchyolin kyuky'i kye xjal tuky'i yek'b'il?» ¹¹Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Ajna'l ma'tx xik yek'u' etetz tzan tel eniky' te aj k'onti'l n'el kyniky' txq'anky ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j. Per yatzun kye txq'anky, k'onti'l nxik yek'u' kyetz. ¹²Astilji ab'l te aj n'ox tuj twi', yaji oxel si' mas ttab'l b'ix ikxji owelal tniky' mas, per te aj k'onti'l n'ox tuj twi', yaji owelal in te aj ch'in aj oje tz'el tniky' ti'j.^e ¹³Astilji wetz nkyinyolin kyuky'i'l cha a'ox tuky'i yek'b'il tzan tpaj kyetz nkyeka'yin per k'onti'l nkyen, nkyecha'on per k'onti'l n'ox tuj kywi'. ¹⁴Ikxji kyuky'i'l kyetz, nponkix tyol te Chay aj tlajen Dios oqtxi', aj txik tq'uma' ikxjani: “Etetz n'ok echa'o' b'ix k'onti'l n'ox tuj ewi'; b'ix n'ok eten tuky'i ewitz per k'onti'l n'el eniky' ti'j. ¹⁵Ikxji tzan tpaj te kyanim kye ja xjalni k'onti'l ntana'o' ch'inwt, b'ix pen nb'antik kcha'on tuky'i kxkyin, b'ix b'an txayi' te kywitz tzan k'on kyka'yin; ikxji k'onti'l nb'antik kyan b'ix k'onti'l nb'antik kcha'on, b'ix k'onti'l nb'antik tzan tel kyniky' tuj kyanim, b'ix k'onti'l nb'antik tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin tzan kyqet nq'ana'.”^f ¹⁶Yatzun etetz ajna'l galanx-alo tzan tpaj tuky'i ewitz b'a'n tzan eka'yin, b'ix tuky'i exkyin b'a'n tzan echa'on. ¹⁷Wetz oxel nq'uma' b'an'ax etetz, ky'ila'l kye aj yolil tyol Qtata Dios b'ix ky'ila'l xjal aj b'an galan-e' tuq tuj twitz Qtata Dios, kyetz kygan tuq tzan tok kyan te aj n'ok eten etetz ajna'l, per kyetz k'onti'l owok kyan; kygan tuq tzan tok kcha'o' aj n'ok echa'o' etetz ajna'l, per k'onti'l owok kcha'o'.»^g

^d **13:2** Luks 5:1-3 ^e **13:12** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxel si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 25:29; Mak 4:25; Luks 8:18; 19:26. ^f **13:15** Isa 6:9-10
^g **13:17** Luks 10:23-24

Aj Txik Tq'uma' Jesus Xtxolil Te Yek'b'il Ti'j Te Ijaj Aj Eqet
Tz'aaqik Tuj Kaje Part Tx'o'tx'
Mak 4:13-20; Luks 8:11-15

¹⁸ «Ntons instzaj echa'o' [tidi' telponx] te yek'b'il ti'j te jun awal [triw]. ¹⁹Jun xjal oj tok xhcha'o' te tpakb'alil titza' tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix k'onti'l n'ox tuj twi', yaji n'ul te Tajaw Choj, npon tnajsa' tuj tanim te xjal te tpakb'alil aj ojetq tz'ok xhcha'o'. Te ntzani iktza' te ijaj aj oqet tuj b'ey. ²⁰Yatzun te aj oqet txol ab'j, te nini iktza' jun xjal oj tok xhcha'o' te tpakb'alil b'ix b'an nchalaj tzan tk'amon tetz, ²¹per tzan tpaj nya'tx nim tlok', k'onti'l ntipa' oj tok ten twitz xhcho'nal b'ix tidi'chq nya'tx galan aj n'ok ti'j tzan tpaj tokslb'en, ntons nkaj tsi' tzan tokslan. ²²Yatzun te ijaj aj oqet txol ky'i'x, telponx ti'j jun xjal aj n'ok xhcha'o' te tpakb'alil, per tzan tpaj b'an nb'isun ti'j tidi'chq aj tzani twitz tx'o'tx', b'ix tzan tpaj nqet eq'i' tzan tq'inomal, ntons tzan tpaj kyaqil nini npon tnajsa' te aj oje tz'ok xhcha'o' ti'j te tpakb'alil b'ix k'onti'l n'el galan tuky'i'l. ²³Per yatzun te ijaj aj oqet tuj tb'anil tx'o'tx', telponx ti'j jun xjal aj ncha'on te tpakb'alil b'ix n'ox tuj twi' b'ix n'el galan tuky'i'l. Jun xjal ikxji iktza' te twitz triw aj otswaj oqal (100) ti'j jun tb'aq' b'ix junjunky iktza' te aj otswaj oxqal (60) b'ix junjunky iktza' te aj otswaj lajuj tuj kawnaq (30).»

Te Yek'b'il Ti'j Te K'ul Nya'tx Galan Tuj Te Triw

²⁴Te Jesus oxik tq'uma' kyetz junky yek'b'il ntzani: «Te tume'l titza' te Qtat aj nnajan tuj ka'j nkye'ok xhchimo' xjal tzan kykaj tuj tq'ab', te nini iktza' jun xjal aj oqex tawa' tuj xtx'o'otx' jun ijaj triw b'an galan. ²⁵Per man tuq nkyewitan kye aq'unon, opon jun tajq'oj te tajaw b'ix oqex tawa' jun k'ul nya'tx galan txol te triw b'ix yaji oxik. ²⁶Ya ma ky'ib' te triw b'ix owaq'ik tzan tel kanet te twitz owel kyniky' ti'j te k'ul aj nya'tx galan. ²⁷Ntons kyetzaj kye tmos, eb'ajxwa'q tuky'i te tajawil b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: “Tat, ¿nya'tx petzun galan tuq te ijaj aj oqex awet tuj atx'o'otx'? ¿Ja' otzaj te k'ul aj nya'tx galan?”

²⁸Yaji te tajaw oxik tq'uma' kyetz ikxjani: “Jun wajq'oj ok'ulun te nini.” Ntons kye tmos oxik kcha'o' ikxjani: “¿Agan tzan qxikna tx'oqol te k'ul aj nya'tx galan?” ²⁹Per te tajaw oxik tq'uma' ikxjani: “K'on, tzan tpaj oj t'jatz etx'oqo' te k'ul aj nya'tx galan, kebal t'jatz etx'oqo' te triw. ³⁰Mejor tzan kky'ib' junx tuky'i te triw max oj t'jaw te triw, okyexe'l nlajo' kye aj ojowel in te triw tzan tel kypawa' tb'ay te k'ul aj nya'tx galan b'ix tzan tok kymanoji' b'ix tzan tok ksil' tq'aq'b'el b'ix yatzun te triw tzan tqex kyk'u'u' tuj te nkajon.”»

Te Yek'b'il Ti'j Te Tb'aq' Mostas
Mak 4:30-32; Luks 13:18-19

³¹Te Jesus ax oxik tq'uma' kyetz junky yek'b'il ntzani: «Kye xjal aj nkyekaj tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, kyetz iktza' jun tb'aq' mostas

aj nqex tawa' jun xjal tuj txq'o'otx'. ³²Aj ijajji a te mas b'an ch'i nekit kywitz txq'ankey ijaj [aj nqo'awan], per oj tky'ib' a te awalj mas nim kywitz txq'ankey awalj tuj jun pe'on, npon iktza' jun tze' b'ix kye pich' aj nkyelipan twitz ka'j nkyek'ulun kyq'u' twi'.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Malsb'il
Mak 4:33-34; Luks 13:20-21

³³Ntons ax oxik tq'uma' junky yek'b'il ntzani: «Te aj nky'ik kyuky'i kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Qtata Dios aj nnajan tuj ka'j, te nini iktza' te malsb'il aj nqex tsamo' jun xuj tuj oxo malon arin, nxik samet kyaqil tzan tmal te q'otj.»

³⁴Ntons te Jesus nkyexik txnaq'tza' tuq kye xjal pur tuq tuky'i yek'b'il, b'ix k'onti'l tuq nkyexik txnaq'tza' qa nya'tx tuky'i yek'b'il. ³⁵Te ntzani oky'ik tzan tuq tponkix tyol te aj yolil tyol Dios oqtxi': «Wetz okyinyoliyon kxol pur tuky'i yek'b'il, b'ix oxo'l nyoli' kyuky'i'l tidi'chq aj nijunwt cha'ol tetz, atx aj tqet tk'ulu' te Qtata Dios te twitz tx'o'tx'.»^h

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tidi' Telponx Te Yek'b'il Ti'j
Te K'ul Aj Nya'tx Galan

³⁶Ntons te Jesus ekaj tkawi' kye xjal b'ix owox tuj te jay. Yaji kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j, b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Instzaj aq'uma' ch'in xtxolil tidi' telponx te yek'b'il ti'j te k'ul aj nya'tx galan.» ³⁷Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Te aj nqex awan te ijaj aj b'an galan, a'in wetz te Ichan Aj Tk'wa'al Dios, ³⁸b'ix te tx'o'tx' aj ja' nkyin'awan telponx ti'j te twitz tx'o'tx' kyaqil. Te ijaj galan telponx kye aj kolome' tuj tq'ab' Qtata Dios, b'ix te k'ul aj nya'tx galan telponx kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Tajaw Choj. ³⁹Te tajq'oj te tajaw tx'o'tx' aj oqex awan te k'ul aj nya'tx galan, a te Tajaw Choj. Oj tjaw twitz te awalj telponx ti'j te jwisy, b'ix kye aq'unon iqal twitz te awalj a'e' kye ángel. ⁴⁰Iktza'x te k'ul nya'tx galan njaw chimo' b'ix n'ox xo'o' tuj q'aq' tzan tqet ky'e'sa', ntons oj tul te jwisy ax ikxji oky'el [kyi'l] kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan]. ⁴¹[Tuj aj q'ijji wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyetzajel nlajo' kye ángel tzan tetz kyin kxol kye aj b'an'ax kolome' tuj tq'ab' Qtata Dios, kyaqil kye aj cha nkyek'ulun tzan kyqet tz'aqik kye txq'ankey b'ix kye aj cha kyk'ulunqet pur nya'tx galan. ⁴²Okyexe'l xo'o' tuj [te chman q'aq' aj iktza'] jun nim jorn aj b'an nbranun aj ja' ma kye'oq' b'ix ma qitx'itx'in txe' kye'.ⁱ ⁴³B'ix yatzun kye aj nkyek'ulun iktza'x te Qtata Dios tgan, kyetz tuj ka'j tuky'i Qtata Dios ma kyetzaxtxon tuky'i nim kxhqitz'unal iktza' te q'ij ntxaqtson tuky'i xhchqitz'unal.^j Kye aj atok kxkyin, intok ksi' kywi' ti'j ntzani.»

^h 13:35 Sal 78:2 ⁱ 13:42 Te ja jorjni telponx ti'j te chman q'aq'; Tmnk 20:10,14-15.

^j 13:43 Exo 34:35; Mat 17:2; Fil 3:21; 1Kor 15:42-53

Te Yek'b'il Ti'j Te Q'inomal

44 «Ntons tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini iktza' jun q'inomal ewa' tjaq' te tx'o'tx', b'ix yaji jun xjal n'oknoj titza' per oqtex tewa' junky'el tzix; ntons komo tetz b'an nchalaj ti'j, yaji oxel' tk'ayi' kyaqil tidi' tetz tzan tkaj tloq'o' te tx'o'tx'.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Jun Tal Ab'j B'an Tb'anil

45 «B'ix tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini ax iktza' jun xk'a'mon njoyon jun tal ab'j b'an tb'anil.^k 46 Oj toknoj titza' jun aj b'an nim tbalor, ntons otzajel tetz, oxel' tk'ayi' kyaqil tidi' tetz, b'ix otloq'o'tz te aj tal ab'jni.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Pa

47 «B'ix tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini ax iktza' oj tqex xo'o' jun pa tuj te nim a' b'ix nkyejatz teq'i' kyaqil txakl kiyi. 48 Oj tnoj te pa, kye chimol kiyi n'etz kyin stzi' te a', b'ix nkyeqet wit'let tzan tjazt kyjoyo' kye galan tuj jun chi'l, b'ix kye aj nya'tx galan owelax kxo'o'. 49 Ax ikxji oky'el oj tul te jwisy; kye ángel okye'elax tzan kyel kypawa' kye xjal aj nya'tx galan-e' kyil'j kye aj galan. 50 Okyexe'l xo'o' tuj [te chman q'aq' aj iktza'] jun nim jorn aj b'an nbranun aj ja' ma kye'oq' b'ix ma qitx'itx'in txe' kye'.»

51 Yaji te Jesus oxik xhcha'o' ikxjani: «¿N'ox pe' tuj ewi' kyaqil ntzani?» «Tzun tat» kyekyi kyetz. 52 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Astilji, jun xnaq'tzal Kawb'il aj oje tz'okslan ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, tetz parej iktza' jun tajaw jay aj njatz tin tuj tk'ub'l tidi'chq b'an tb'anil ak'a'j b'ix aj q'anq.»

Aj Tel Ik'o' Jesus Tzan Kye Txjalilx

Mak 6:1-6; Luks 4:16-30

53 Ntons, ya ma xikb'aj tq'uma' te Jesus kyil'j kye ja yek'b'ilni, owex tuj te aj luwarji. 54 Ya ma pon tuj tamaq', oxik txnaq'tza' kye xjal tuj te jay nab'il Dios tzi. Kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j, b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Ja' otzaj txnaq'tza' te ja xjal kyaqil aj teb'enni? ¿Titza' nb'antik tidi'chq yek'b'il titza' tuky'i tajwalil Dios? 55 ¿Nya'tx petzun aj ntzani tk'ajol te kalpinter? ¿Nya'tx petzun te tnan Liy tb'i, b'ix kye titz'in a'e' Chaw,^l Chep, Simon b'ix te Juds? 56 ¿K'onti'l petzun nkyenajan kye titz'in xuj tzani qxol? ¿Ja' ntzaj txkonoli' kyaqil ntzani?»

^k 13:45 Ax: perla. ^l 13:55 Tuj yol gryeg tetz tb'i iktza' Jacobo, per tuj ja u'j ntzani nqet tz'ib'let Chawaj telponx ti'j titz'in Jesus.

⁵⁷Astilji owel kyik'o', per yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tuj junky luwar jun aj yolil tyol Dios nqet jiq'b'a', yatzun tuj tamaq'x qa tuj tjayxji, k'onti'l nqet jiq'b'a'.»^m

⁵⁸Ntons tzi k'onti'l oqet tk'ulu' ky'ila'l milagr tuky'i nim tajwalil Qtata Dios tzan tpaj kye aj xjalji k'onti'l tuq nkye'okslan ti'j.

Aj Tb'isun Te Eródes Qa Te Jesus A Tuq Te Wa'nch Aj
Swal A' Ojetq Tuq Jaw Anq'in
Mak 6:14-29; Luks 9:7-9

14 ¹Ntons tuj aj tyempji te Eródes aj nk'ulun mandad tuq [tuj Galiley], ya ma tz'ok xhcha'o' ti'j te Jesus, ²tetz oxik tq'uma' kye tmos ikxjani: «A tetz te Wa'nch Aj Swal A', ma'tx jaw anq'in kxol kye kamnaq; astilji b'a'n tzan tk'ulun tidi'chq yek'b'il aj nqolab'an ti'j.»

³Komo te Eródes jun-el, tetz oqex tsi' Wa'nch pres b'ix oqet tk'alo'. Oqet tk'ulu' ikxji tzan tpaj te Erodías txu'jel Lip aj termankix Eródes. ⁴Komo te Wa'nch nxik tuq tq'uma' te Eródes ikxjani: «Xjan tzan tjaw axujela' awixna'.»ⁿ ⁵Anke te Eródes tgan tuq tzan tqet tkansa' te Wa'nch, k'onti'l tuq nb'antik tzan tpaj tetz nxob' tuq kywitz kye xjal, komo tuj kynab'l kye xjal te Wa'nch jun aj yolil tyol Dios. ⁶Per ya ma jakon taq'b'i te Eródes, b'ix nkyeq'ijlan tuq, ntons te q'opoj tal te Erodías ob'ixan kywitz kye xjal b'ix owel galan tuj twitz te Eródes. ⁷Ntons te Eródes oxik tsi' tjurament tzan txik tsi' tetz tidi'chq aj otqani'tz tuq te q'opoj. ⁸Yaji te q'opoj tzan tpaj tmandad tnan, oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj asi' tuj jun laq twi' te Wa'nch Aj Swal A'.» ⁹Ntons te k'ulul mandad oje b'isun, per tzan tpaj ojetq tuq xik tsi' tjurament b'ix tzan tpaj kye xjal ojetq kcha'oj aj txik tq'uma', ntons oxik tk'ulu' mandad tzan txik si' twi' te Wa'nch tuj jun laq. ¹⁰Oxik tk'ulu' mandad tzan tel in twi' te Wa'nch tuj pres. ¹¹Ntons twi' te Wa'nch oxik in tuj jun laq b'ix oxik si' tuky'i te q'opoj b'ix tetz oxik tsi' te tnan. ¹²Ntons eb'ajpon kye txnaq'atz, ojaw kyin te tlimal b'ix oqex kymuqu'. Yaji eb'ajxwa'q q'umal tuky'i Jesus.

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Jweb' Mil Xjal
Mak 6:30-44; Luks 9:10-13; Wnch 6:1-14

¹³Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus ikxji, tetz owex tuj aj luwarji, oxik xhchukel tuj jun bark tzan tpon tuj jun luwar aj ja' k'onti'l najayon. Ya ma tz'ok kcha'o' kye xjal, eb'aj'etz tuj kyamaq' b'ix eb'ajtb'ayaj twitz tuky'i kyoq.^o ¹⁴Ya ma qetz te Jesus tuj te bark, eb'ajxik ten kye xjal ojetq tuq tz'ok kymontoni' kyib' b'ix owok lo'et tk'u'lj kyil'j b'ix eqet tq'ana' kye yab' aj ate' tuq kxol.

¹⁵Ntons ikja'n tuq jqet yupan, kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet tk'atzaj b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tzani jun luwar aj ja' k'onti'l najayon b'ix

^m 13:57 Wnch 4:44 ⁿ 14:4 Lev 20:21; Mak 6:17-18; Luks 3:19-20 ^o 14:13 Mak 6:32-33

ya qale'ky. Inkxik akawi' kye xjal tzan kxik tuj junjun aldey tzan stzaj kyloq'o' ch'in kywe'.»^p 16 Per te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Nya'tx presis tzan kyaj. Intxik esi' etetz kywe'.» 17 Ntons kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Per nya'tx nim wab'lj eq'i' qitza'na, a'ox cha jweb' wab'lj b'ix kab'e' kyiy.» 18 Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Instzaj eteq'i' tzani.» 19 Yaji tetz exik tk'ulu' mandad kye xjal tzan kyqet wit'let tuj k'ul. Ejaw stzyu' kye jweb' wab'lj b'ix kab'e' kyiy, b'ix ojax ten twitz kal'j eqet tky'iwla' b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios. Ya ma kyeqet tkab'insa', eb'ajxik tsi' kye txnaq'atz, b'ix kyetz oxik ksi' kye xjal. 20 Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj byenech, b'ix ojax kchimo' kab'lajuj chi'l aj osobrin. 21 B'ix kye aj eb'ajwa'an qanq jweb' mil (5000) ichan tuq, b'ix k'onti'l owok ksi' kyajlal kye xuj b'ix kye k'wa'l.

Aj Tb'et Jesus Tajsik A'

Mak 6:45-52; Wnch 6:15-21

22 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz tzan kyjax tuq tuj te bark b'ix tzan kyjunxla'in tuq te a' tb'ay twitz, b'ix tetz okaj kawin kyuky'i kye xjal. 23 Ya ma kye kaj tkawi' kye xjal, te Jesus ojax twiwitz xnaq'tzon xhchukel. Ya ma qoyupan atqet tuq xhchukel tzi. 24 Yatzun kye txnaq'atz, kyetz akyeqet tuq tuj te bark ojetq tuq kyenejelan nim nink'ajchaq te nim a' b'ix te a' n'ok tuq pulan ti'lj te bark tzan tpaj te kyaq'iq' ntzaj tuq kywitz. 25 B'an q'eqombwen te Jesus oxik aj ja' tuq akyeqet kyetz, b'ix cha oxik b'et tajsik te a'. 26 Ya ma xik kyen kye txnaq'atz nb'et tuq tajsik te a', kyetz eb'ajxob' b'ix eb'ajjaw wayun tzan kxob'al ikxjani: «¡Jun tanim xjal!» 27 Per te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¡K'on kxob'! ¡Nimsan waq ek'u'lj! ¡A'in wetz!» 28 Ntons tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qa a'ich yatz, ntons instzaj aq'uma' tzan nxik b'et tajsik te a' tzan npon aj ja' atichqet.» 29 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Qalan.» Ntons te Xhpe'y oqetz tuj te bark, b'ix oxik b'et tajsik a' tzan tpon aj ja' tuq atqet te Jesus. 30 Per ya ma tz'ok ten b'an jwert tuq te kyaq'iq', oxob' b'ix owaq'ik tzan txik mulan tuj te a'. Ojaw qawun kongan ikxjani: «Tat, ¡tzyuj ch'in a'in!» 31 B'eyxnajji te Jesus owel teq'i' tq'ab', oqet stzyu' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz aj nya'tx nim wit'lik ak'u'lj wi'lj, ¿tistil ma na'non awanim?» 32 Ntons ya ma kyejax tuj te bark te kyaq'iq' olumet. 33 Ntons etzaj kye aj akyejax tuq tuj te bark, eqet mejlet na'ol tetz ikxjani: «¡B'an b'an'ax yatz a'ich Tk'wa'al Dios!»

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Kye Yab' Aj Jenesaret

34 Ntons ya ma kyejunxla'in junky palaj te a', eb'ajpon tuj tkwentil Jenesaret. 35 Yaji kye xjal tzi owel kyniky' ti'lj te Jesus b'ix te tpakb'alil

owel ja'chq tuj aj luwarji. Kye xjal etzaj kyin tuky'i'l kyaqil kye aj yab'e' tuq ³⁶b'ix oqet kywitz twitz tzan tok kymako' tansiker a'ox ch'in xtxa'm tq'anaq. B'ix kyaqil kye aj owok kymako' eb'ajb'antik.

Alkyetz Te Aj Ntz'ilan Tuj Kyanim Kye Xjal Tuj Twitz Qtata Dios
Mak 7:1-23

15 ¹Ntons eb'ajpon tuky'i Jesus txq'an xjal tzajnaqe' tuq tuj Jerusalen, junjun aj b'uch'uj xnaq'tzal Kawb'il b'ix junjunky aj b'uch'uj Parisey, b'ix kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: ²«¿Tistil kye axnaq'atz k'onti'l eq'i' kyitza' te kostumbr aj eq'i' tuq kyitza' kye qijajil oqtxi'? Komo k'onti'l nqet kyk'ulu' te kykostumbr kye tijxjal tzan tok kymu'u' kyq'ab' mina' kyokten wa'il.»^q

³Ntons te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz tzan tpaj jun ekostumbr etetz, k'onti'l nqet etoksla' aj oje kaj tq'uma' Qtata Dios? ⁴Komo te Qtata Dios okaj tq'uma' [tuj Tu'jal] ikxjani: “Oqtel ejiq'b'a' te etat b'ix te enan.” Ab'l te aj otzajel tqanb'e' jun nya'tx galan tajsik tnan qatzun statji, a tgan tzan tkamik.”^s ⁵Per etetz nxik eq'uma', jun xjal b'a'n tzan txik tq'uma' te stat qatzun te tnanji ikxjani: “Wetz nlay b'antik tzan wonen awuky'i'l tzan tpaj kyaqil aj at tidi' wetz oje xik nq'apo' te Qtata Dios.” ⁶Etetz tuj enab'l ab'l aj nk'ulun ikxji ntons nya'tx presis tzan tonen ti'l stat qatzun tnanji. Ikxji etetz tzan tpaj te ekostumbr, k'onti'l nqet etoksla' te tyol Qtata Dios aj tz'ib'ankaj.

⁷Xmeletz' ka'r! B'an'ax aj txik tyoli' te Chay tyol Dios oqtxi' aj txik tq'uma' ikxjani: ⁸“Kye ja xjal ntzani nkyinqet kyjiq'b'a' a'ox tuky'i ktzi', per tuj kyanim nya'tx b'an'ax kyitza'. ⁹Chagan nkyintzaj kyna'o' tzan tpaj nxik kxnaq'tza' iktze'xtzun tq'umb'en Dios b'ix cha kyq'umb'en xjal.”^t

¹⁰Ntons te Jesus eb'ajtzaj tuk'le' kye xjal b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj echa'o' b'ix intox tuj ewi'. ¹¹Te aj n'ox tuj stzi' jun xjal, k'onti'l ntz'ilan tuj tanim tuj twitz Qtata Dios, sinoke te aj n'etz tuj stzi', a te aj ntz'ilan tuj tanim.»

¹²Ntons yaji eb'aj'ok laq'chet kye txnaq'atz ti'l b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¿Aweb'en pe' qa kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz ma kyejaw q'ojlik aj xtxik aq'uma' ayol ikxji?»

¹³Tzaj te Jesus, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kyaqil awalj aj nya'tx awa' tzan te Ntat aj atjax tuj ka'l, ojawetz tx'oqet tuky'ix tlok'. ¹⁴Ntons k'on kxb'isun [kyi'l aj xjal aj nkyejaw q'ojlik wi'ljni], komo kyetz cha moy-e' b'ix nxik kyjocho' txq'anqy moy. B'ix qa jun moy nxik tjocho' junky moy, kykab'il okyexe'l tz'aqik tuj jul.»^u

^q 15:2 Ax: wa'il pan. Tuj kyyol kyetz “wa'an pan” telponx tuq iktza' “wa'an wab'l” tuj qyol. ^r 15:4 Exo 20:12; Deu 5:16 ^s 15:4 Exo 21:17; Lev 20:9 ^t 15:9 Isa 29:13
^u 15:14 Luks 6:39

¹⁵Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj aq'uma' ch'in xtxolil getza tidi' telponx te yek'b'il.»

¹⁶Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «ǵTi'tzun, ax etetz k'onti'l n'el eniky'? ¹⁷ǵTi'tzun, k'onti'l n'el eniky' kyaqil aj n'ox tuj qzti', yaji nxik tuj jk'u'j b'ix yaji n'ex jk'u'ja'ky? ¹⁸Per yatzun te aj n'etz tuj stzi' jun xjal, te nini ntzaj tuj tanim b'ix ntz'ilan tuj tanim tuj twitz Qtata Dios. ¹⁹Komo tuj tanim jun xjal, tzi ntzaj kyaqil aj nya'tx galan aj nqet tb'isu'. Komo tzi nqet tb'isu' tzan tkansan, b'ix tzan tk'ajajin, b'ix kyaqil aj nya'tx tume'l nk'ulun tuky'i jun xuj, b'ix tuj tanim nqet tb'isu' tzan telq'an, b'ix tzi ntzaj kyaqil yol aj nya'tx b'an'ax nxik tq'uma', b'ix kyaqil yol nya'tx galan nxik tq'uma' ti'j Dios. ²⁰Kyaqil ntzani a te aj ntz'ilan tuj tanim jun xjal tuj twitz Qtata Dios. Oj qwa'an b'ix qa k'onti'l [nqet jk'ulu' te kostumbr] tzan tok qmu'u' jq'ab', te nini k'onti'l ntz'ilan te qanim tuj twitz Qtata Dios.»^v

Titza' Owok Wit'let Tk'u'j Jun Xuj Aj Nya'tx Tijajil Israel
Mak 7:24-30

²¹Ntons, ya ma tz'etz te Jesus tzi, oxik tuj tkwentil Tir b'ix Sidon. ²²Ntons jun xuj aj Canaán^w nnajan tuq tuj aj luwarji, b'ix tetz owok laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: «ǵTat, yatz a'ich aj tijajil Dawid, intok lo'et ch'in ak'u'j wi'j! Wetz wal atqex jun malspirit tuj tanim b'ix b'an nk'ulun nya'tx galan ti'j.» ²³Te Jesus k'onti'l tidi' otq'umaj. Ntons kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix oqet kywitz twitz, oxik kyq'uma' ikxjani: «Intxik aq'uma' te aj xujni tzan taj, tzan tpaj tetz lapik qi'j b'ix nsiky'in.» ²⁴Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz intzaj lajo' joyol kye aj tijajil Israel aj oje kyexiknaj, [oje kaj kykola' te tume'l] iktza' karner [aj cha oje kyexik tanan].» ²⁵Ntons te xuj owok laq'chet ti'j, oqet mejlet twitz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, onen ch'in wi'j.» ²⁶Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Nya'tx galan tzan tel qin kywe' kye k'wa'l b'ix tzan txik qsi' kye qtx'ya'an.» ²⁷Yaji te xuj owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Ye' Tat, per kye tx'ya'an ax nkyewa'an te tpuk'u'l aj nqet tz'aqik tjaq' kymes kye kyajawil.» ²⁸Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Xuj, yatz b'an nim wit'lik ak'u'j wi'j. Intb'antik iktza' yatz agan.» Ntons, b'eyx aj orji te tal ob'antik.

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Kaje Mil Xjal
Mak 8:1-10

²⁹Ntons, te Jesus owex tzi b'ix opon stzi' te Galiley A'; yaji ojax twi' jun witz b'ix oqet wit'let tzi. ³⁰Ky'ila'j xjal owok kchimo' kyib' aj ja' tuq atqet tetz b'ix

^v 15:20 Mat 12:34 ^w 15:22 Kye xjal “cananeo,” kyajq'oj tuq kye aj tijajil Israel b'an oqtxi'; Gén 12:5-6; 24:3; Deu 20:17; Jos 3:10; 7:9; 24:11; Jue 1; Esd 9:1. Aj itz'oj tuq te Jesus, ya k'onti'l tuq jun amaq' kye aj tijajil “cananeo,” nkyenajan tuq kxol kye txq'anxy xjal tuj ky'ila'j amaq' aj Siropenesy; Mak 7:26.

nkyepon kyin tuq tuky'i'l xjal kox, yajnaq, moy, men b'ix ky'ila'l' aj at tuq chuktky kyyab'il. B'ix eqet ksi' kye yab' txetox te Jesus, b'ix tetz eb'ajqet tq'ana'. ³¹ Kye xjal b'an nkyelab'an tuq oj tok kye'e! kye men nb'antik kyyolin, kye yajnaq nkyekaj galan, kye kox nb'antik tuq kyb'et galan, kye moy nb'antik tuq kyka'yin. B'ix oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios tzan tpaj a tetz te aj ntzaj kyna'o' kyetz aj tijajil Israel-e'.

³² Te Jesus etzaj tuk'le' kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz n'ok lo'et nk'u'l' kyil'j ja xjalni tzan tpaj oxo q'ixxi' kyqetlenten tzani b'ix k'onti'l tidi' b'a'n tzan txik kywa'a'. Wetz k'on ngan tzan kyaj nlajo' kyjay qa mina' tuq kywa'an, kebal tzan kykaj numan tuj b'ey.» ³³ Ntons kye txnaq'atz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Per ʔtitza' owokelnoj wab'l' kye ky'ila'l' xjal tuj jun luwar iktza' ntzani ja' k'onti'l xjal nkyenajanni?» ³⁴ Te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «ʔJateb' wab'l' eq'l' etitza'?» «Cha wuq wab'l' b'ix txq'an kyiy» kyekyi kyetz. ³⁵ Ntons te Jesus oxik tk'ulu' mandad tzan kyqet wit'let kye xjal twitz tx'o'tx', ³⁶ b'ix yaji ojaw stzyu' kye wuq wab'l' b'ix kye kyiy, b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata Dios, oqet tpedasi' b'ix oxik tsi' kye txnaq'atz b'ix kyetz oxik ksipa' kyuky'i kye xjal. ³⁷ Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj b'an byenech b'ix enoj wuq chi'l te aj osobrin.

³⁸ Kye xjal aj eb'ajwa'an, kaj mil (4000) tuq kyb'et tzan kyaqil b'ix k'onti'l owok ksi' kyajlal kye xuj b'ix kye k'wa'l. ³⁹ Yaji te Jesus ekaj tkawi' kye xjal b'ix yaji ojax tuj te bark b'ix oxik tuj tkwentil Magadan.

Aj Txik Kyqani' Kye Xjal Tuky'i Jesus Tzan Tk'ulun Junky

Seny Aj Telpox Tetz Tlajen Qtata Dios

Mak 8:11-13; Luks 12:54-56

16 ¹ Kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye aj b'uch'uj Sadusey, kyetz eb'ajpon tuky'i Jesus tzan tqet tuq kyeq'i'. Oxik kyq'uma' kyetz tetz tzan tuq tqet tk'ulu' jun seny tzan tuq tqet tyek'u' [qa b'an'ax Dios tuq lajol tetz].^x ² Per yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tuj jun qale' etetz nxik eq'uma' ikxjani: «Ajna'l tzul q'ijal tzan tpaj te txeka'l' kyaq.» ³ B'ix tuj jun q'eqo' etetz nxik eq'uma' ikxjani: «Ajna'l tzul jab' tzan tpaj te txeka'l' b'an kyaq b'ix muj.» Qa etetz n'el eniky' b'an galan til' te twitz ka'l', ʔtistil k'onti'l n'el eniky' tidi' telponx te aj nky'ik ajna'l? ⁴ Kye xjal aj pur nya'tx galan kyenab'lin b'ix aj oje kaj kykola' tzan kyna'on Qtata Dios tuky'i jun tk'u'ljal, kyetz nkyeqanin jun seny; per nlay qet k'ulet jun seny ikxji sinoke a'ox aj oky'ik til' te Jonas [oqtxi'].^y Ntons eb'ajkaj tsi' b'ix owex tzi.

Te Yek'b'il Ti'j Te Malsb'il Aj Telpox Ti'j Te Kxnaq'tzb'en Kye

Xnaq'tzon Aj Nya'tx B'an'ax Kyitza'

Mak 8:14-21

⁵ Ntons ya ma kyeky'ik kye txnaq'atz tuj te junky palaj te a', owok kyen k'onti'l oxik kyna'o' tzan txik kyin te wab'l'. ⁶ Ntons te Jesus oxik tq'uma'

^x 16:1 Mat 12:38; Luks 11:16 ^y 16:4 Jon 1:17–2:10; Mat 12:39–41; Luks 11:29–30

kyetz ikxjani: «Instzaj echa'o', intok esi' enab'l ti'lj te malsb'il^z aj kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye aj b'uch'uj Sadusey.» ⁷Kye txnaq'atz okyyolij kxol ikxjani: «[Nyolin ikxni'n] tzan tpaj k'onti'l ma tzaj qin te wab'lj.»

⁸B'ix komo te Jesus owel tniky' aj nkyb'isu' tuq, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz k'onti'l wit'lik nim ek'u'j wi'lj. ¿Tistil etetz nkxb'isun qa k'onti'l eq'i' qwe'? ⁹ ¿Ti'tzun, mina'x tox tuj ewi'? B'ix ax ¿k'onti'l na'ik etitza' ti'lj te jweb' wab'lj kxol jweb' mil (5000) xjal b'ix jateb' chi'l ojaw echimo' aj osobrin?^a ¹⁰ ¿B'ix ax k'onti'l na'ik etitza' kye wuq wab'lj kye kaj mil (4000) xjal, b'ix jateb' chi'l ojaw echimo' aj osobrin?^b ¹¹ ¿Tistil k'onti'l n'el eniky'? Wetz k'onti'l nkyinyolin ti'lj te wab'lj. Per intok esi' enab'l ti'lj te malsb'il kye aj Parisey b'ix kye aj Sadusey.» ¹²Ntons kye txnaq'atz owel kyniky' k'onti'l tuq nyolin te Jesus ti'lj te malsb'il wab'lj, sinoke tzan tok ksi' kynab'l tuq ti'lj te aj nkxnaq'tza' kye aj Parisey b'ix kye aj Sadusey.

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Ab'l Tuq Te Jesus

¹³Ntons aj tpon Jesus tuj Sesarey tuj tkwentil Filipos, oxik xhcha'o' kyuky'i kye txnaq'atz ikxjani: «¿Titza' nkyeyolin kye xjal wi'lj [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]?» ¹⁴Yaji kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Junjun nkyq'uma' a'ich te Wa'nch Aj Swal A', b'ix junjunky nkyq'uma' a'ich Eliys, b'ix junjunky nkyq'uma' a'ich Jeremiy qatzun junky kye aj yolil tyol Dios oqtxi'ji.»^c ¹⁵Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Yatzun etetz tuj enab'l, ¿ab'l a'in wetz?» ¹⁶Tzaj te Xhpe'y,^d owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Yatz a'ich te aj Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', yatz a'ich Tk'wa'al Qtata Dios, te Qtata Dios aj itz'oj.»^e ¹⁷Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Yatz Simon aj tk'ajol Jonas,^f galanx-alo yatz a'ich tzan tpaj nya'tx jun xjal ma tzaj q'uman te yatz ikxni'n sinoke a te Ntat aj atjax tuj ka'lj. ¹⁸B'ix owokel nq'uma' yatz Xhpe'y, yatz a'ich iktza' jun ab'lj [twit'lel jay]^g b'ix oqtel nk'ulu' awuky'i'l tzan kyok jun nim b'uch'uj kye aj nkye'okslan wi'lj, b'ix nlay b'antik tzan kykaj tzyu' tzan te kamikyj.^h ¹⁹Wetz oxel' nsi' te yatz jun awajwalil kyil'j kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'lj,ⁱ b'ix te aj nlay atzoqpij tzani twitz ja tx'o'tx'ni ax nlay k'amet [tuky'i te Qtata Dios] tuj ka'lj, b'ix te aj atzoqpi'tz tzani twitz tx'o'tx'ni, ax ok'ametel [tuky'i te Qtata Dios] tuj ka'lj.»^j

²⁰Yaji te Jesus oxik tk'ulu' mandad kye txnaq'atz tzan k'on tuq txik kyq'uma' te nijunwt qa aji tuq tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

^z 16:6 Luks 12:1 ^a 16:9 Mat 14:17-21 ^b 16:10 Mat 15:32-38 ^c 16:14 Mat 14:2; Mak 6:14-15; Luks 9:7-8 ^d 16:16 Axxix Simon Xhpe'y. ^e 16:16 Wnch 6:68-69

^f 16:17 Nya'tx axkix te Jonas iktza' tuj tkaji' taqan sinoke junky Jonas. ^g 16:18 Te tb'i "Xhpe'y" tuj yol gryeg telponx iktza' "ab'lj" tuj yol aramey. ^h 16:18 Te yol "Hades" tuj kastiy telponx ti'lj ja' ate' kye kamnaq, astilji telponx ti'lj te kamikyj. Tuj Luks 16:23-28 nyolin te Jesus titza' te Ades. ⁱ 16:19 Ax: oxel' nsi' yatz kye tal te tlamelul te ka'lj; Mat 18:18; Wnch 20:23. ^j 16:19 Junjun ejempl ti'lj te ntzani kxol kye qerman oqtxi': Kya 5:1-10; 8:18-23; 1Kor 5:1-13; 2Kor 13:10; Tit 2:15; 3:10-11.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Tkamiky
Mak 8:31–9:1; Luks 9:22-27

²¹B'eyx aj q'ijji te Jesus owaq'ik tzan txik tq'uma' txolil kye txnaq'atz, a tgan tuq tzan txik Jerusalen, b'ix tzan kypaj kye tijxjal b'ix kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, tzi tetz owokel tuq ten twitz xhcho'nal b'ix okamel tuq b'ix tuj toxi'n q'ij tkamlen ojowel tuq anq'in. ²²Ntons te Xhpe'y owel tlaq'b'a' kyij b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, k'onxwit stzoqpij te Qtata Dios tzan tky'ik awi'j ikxji. Te nini nlay ky'ik awi'j.»

²³Per te Jesus owox te'e' tuj twitz te Xhpe'y b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Intel apawa' awib' wi'j, Satanas.^k Yatz cha agan tzan nqet tz'aqik. Yatz k'onti'l nchb'isun [tume'l] iktza' te Qtata Dios sinoke nchb'isun iktza' kye xjal nkyeb'isun.»

²⁴Yaji te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Ab'l aj tgan tzan tok lapet wi'j, a tgan tzan tkaj tkola' te aj cha n'el tгани', a tgan tzan sten dispwest tzan tok ten twitz tkamiky tzan npaj wetz,^l b'ix intok lapet wi'j. ²⁵Komo ab'l aj cha njoyon tume'l tzan tkolon tib'x tzan tanq'in, tetzji opoyonajkixi'; yatzun te aj okamel tzan tpaj tokslb'en wi'j, tetz otkamb'a'tz jun tanq'in.^m ²⁶¿At petzun jun tb'anil te jun xjal qa otkamb'a'tz kyaqil aj at twitz tx'o'tx' per opoyonaj te tanim? [iK'onti'l!] ¿B'ix tidi' b'a'n tzan txik tsi' jun xjal tzan tkolet te tanim? [iCh'inwt!]

²⁷Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] kyin'ul tuky'i nim wajwalil aj otzajel tsi' Ntat b'ix kyuky'i kye ángel aj nkye'okslan te tetz, b'ix yaji oxel' nsi' kye junjunchaq iktza'x ma'tx kyk'uluj tzani twitz tx'o'tx'.ⁿ

²⁸Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, junjun exol etetz aj atixxqet tzani, nlay kyekamik max oj wok kyen [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] oj nk'ulun mandad tzani twitz tx'o'tx'.»

Aj Tky'ixpjik Tka'yin Jesus Twi' Jun Witz
Mak 9:2-13; Luks 9:28-30

17 ¹Ntons tky'iklen waqaq q'ij, te Jesus exik tuk'le' tuky'i'l te Xhpe'y b'ix Jacobo^o b'ix Wa'nch aj titz'in te Jacobo, b'ix exik tuk'le' tzan kxik twi' jun witz kchukel tuky'i'l. ²B'ix tzi, kyetz owok kyen aj tky'ixpjik

^k **16:23** Ax: intel apawa' awib' wi'j tzan tpaj cha nchyolin iktza' Satanas. ^l **16:24** Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Te krus oqtxi' jun nim tze' aj ja' tuq n'ok klabi' jun xjal tzan tkamik tzan tpaj til aj ma'tx tzaj xhchuku'. Qa kye soldad oxik kyk'ulu' mandad jun xjal tzan txik teq'i' tkurusx, a tgan tuq tzan txik teq'i' max ja' owokel kyklabi' tetz ti'j b'ix tzi okamel. Yatzun aj txik tq'uma' Jesus tzan txik qeq'i' jkurusx, nini telponx tzan qten dispwest tzan tok qen twitz xhcho'nal qatzun twitz jkamiky tzan tpaj qokslb'en ti'j; Mat 10:38; Mak 8:34; Luks 14:27. ^m **16:25** Mat 10:39; Luks 17:33; Wnch 12:25 ⁿ **16:27** Sal 62:12; Mat 25:31-46; Rom 2:6; 14:10; 2Kor 5:10; Tmnk 2:23 ^o **17:1** Ax: Chaw.

tka'yin te Jesus b'ix te twitz otxaqtxon iktza' toq q'ij b'ix te tq'anaq owok b'an sjapun iktza' toq q'ij.^p ³B'ix ax ejaw kanet junx tuky'i'l te Moisés b'ix Eliys [aj a'e' tlajen Qtata Dios oqtxi'], nkyeyolin tuq tuky'i'l.

⁴Ntons tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, galan qa aqoqetna qetza tzani; qa yatz agan ojowel jk'ulu'na ox tal pach, jun te yatz b'ix jun te Moisés b'ix junky te Eliys.»

⁵Aj man tuq nyolin te Xhpe'y, derepent jun chk'atunal otxaqtxon tuj muj oqet kyi'l' b'ix yaji otzaj q'olb'en [te Qtata Dios] ikxjani: «Aj ntzani wetz nk'wa'al aj nqet ngani' b'ix b'an nkyinchalaj ti'j. Intok esi' ewi' ti'j tetz.»^q

⁶Ya ma xik kcha'o' ikxjani kye txnaq'atz, kyetz eqet mejlet tuky'i' tajsik kywitz max twitz tx'o'tx' b'ix eb'ajxob' nim. ⁷Ntons te Jesus owok laq'chet kyi'l' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'ejaw wa'let waq b'ix k'on kxob'.» ⁸Ya ma jaw kyeq'i' kywitz jawnaq k'onti'l oxik kye'e' kye txq'anky sinoke a'ox te Jesus xhchukel tuq atqet. ⁹Aj man tuq ikja'n kyqetz twi' te witz, te Jesus oxik tk'ulu' mandad kyetz ikxjani: «K'on xik eq'uma' te nijunwt aj ma'tx tz'ok ete'e', max oj njaw anq'in kxol kye kamnaq [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].»

¹⁰Ntons kye txnaq'atz oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tistil nkyq'uma' kye xnaq'tzal Kawb'il qa presis tzan tul te Eliys tb'aya' [twitz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi']?»^r

¹¹Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax te Eliys ule' tetz, b'ix aji tetz oqtel tk'ulu' kyaqil tuj tume'l. ¹²Per wetz oxel' nq'uma' etetz, te Eliys oje tzul, b'ix k'onti'l owel kyniky' ti'j, sinoke oqet kyk'ulu' tidi'chq tuky'i'l iktza' tuq kyetz kygan. Ax ikxji [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] owokel wen twitz xhcho'nal tzan kypaj.» ¹³Ntons kye txnaq'atz owel kyniky' ti'j, tetz nyolin tuq ti'j te Wa'nch Aj Swal A'.^s

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun K'wa'l Yab' Tuq Tzan Tpaj Jun Malspirit *Mak 9:14-29; Luks 9:37-43*

¹⁴Ya ma kyepon aj ja' tuq akyeqet txq'an xjal chimo' kyib', opon twitz Jesus jun xjal b'ix oqet mejlet twitz b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: ¹⁵«Tat, intok lo'et ch'in ak'ul'j ti'j nk'wa'al tzan tpaj n'ukul atak ti'j b'ix n'ok ten twitz nim xhcho'nal. Ky'ila'l'-el nqet tz'aqik tuj q'aq' b'ix tuj te nim a'. ¹⁶Wetz ma tzul win kywitz kye axnaq'atz per k'onti'l ma b'antik tzan tqet kyq'ana'.»

¹⁷Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz k'onti'l n'ox tuj ewi' b'ix cha nkxb'isun nya'tx tume'l. ¿Janik'b'a'nx-alo a tgan tzan nten etuky'i'l [tzan etokslan]? ¿Janik'b'a'nx-alo a tgan tzan wipan etetz? Instzaj awin ak'ajol

^p 17:2 Mak 9:3; Luks 9:29; 2Xhp 1:17-18 ^q 17:5 Isa 42:1; Mat 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luks 9:35 ^r 17:10 Mal 4:5 ^s 17:13 Mat 11:14

tzani.»¹⁸ Ntons te Jesus oxik tili' te malspirit b'ix ojatz teq'l'i tuj tanim te k'wa'l, b'ix b'eyxnajji ob'antik te k'wa'l.

¹⁹ Yaji kye txnaq'atz eb'ajyolin apart tuky'i Jesus b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ma b'antik tzan tjatz te malspirit qitza'na?»²⁰ Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tzan tpaj etetz nya'tx nim wit'lik ek'u'lj ti'j te Qtat. Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, cha wit'lik-wit ek'u'lj ch'imu's, iktza' jun tb'aq' mostas [b'an ch'i nekit], ntons b'a'n-tal tzan txik eq'uma' te ja witzni “pawel tzani b'ix pax tuj junky luwar” b'ix te witz owelal. Ikxji k'onti'l jun tidi' aj nlay-wit b'antik etitza'.^t ²¹ Per yatzun ja txakl malspiritni, a'ox njatz oj qxnaq'tzan b'ix oj qipan wa'ij.»^u

Aj Tyolin Jesus Tka'mjji'n-el Ti'j Tkamiky
Mak 9:30-32; Luks 9:43-45

²² Ntons aj man tuq nkyeb'et junx kkyaqil tuj tkwentil Galiley, te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab' xjal, ²³ b'ix okyinqtel kykansa'; per tuj toxi'n q'ij okyinjawel anq'in.» Aj tok kcha'o' ja tpakb'alil ntzani, kyetz oje kyeb'isun nim.

Aj Txik Xhchojo' Jesus Te Chojenj Ti'j Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

²⁴ Aj tpon te Jesus b'ix kye txnaq'atz tuj Capernaúm, kye aj peyul chojenj' ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata Dios e'ok laq'chet ti'j Xhpe'y b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Te xnaq'tzon te etetz, k'onti'l pe' nchojon?»²⁵ «Tzun, nchojon» kyi te Xhpe'y. Ya ma tz'ox te Xhpe'y tuj te jay, te Jesus oxik tq'olb'e' tb'aya' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Titza' yatz tuj anab'l Simon? ¿Ab'l q'ilj nkyepeyun alkabal b'ix chojenj kye k'ulul mandad twitz ja tx'o'tx'ni? ¿Kyi'ljx kye tk'wa'al amaq' qatzun kyi'lj kye aj nya'tx tk'wa'al amaq' aj nkye'ulji?»²⁶ Ntons te Xhpe'y owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Kyi'lj kye aj nya'tx tk'wa'al amaq'.» Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ntons kye tk'wa'al amaq' k'onti'l nkyechojon. ²⁷ Per tzan k'on jkaj nya'tx galan tuj kywitz, pax tuj te nim a' b'ix intqex asi' te answel b'ix te tb'ay kyi'y aj ojawetz awin, oj tjaw ajaqo' stzi', owelatz awin jun tmin; oxe'l awin b'ix oxe'l achojo' te nchojen wetz b'ix te yatz.»

Aj Tyolin Jesus Ab'l Te Aj Mas Galan
Mak 9:33-37,42-48; Luks 9:45-48; 17:1-2

18 ¹ Ntons tuj aj orji kye txnaq'atz Jesus e'ok laq'chet ti'j b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Ab'l te mas nim tajwalil kxol kyaqil kye aj

^t **17:20** Mat 21:21-22; Mak 11:23-24; 1Kor 13:2 ^u **17:21** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin ikxjani b'ix atqet k'onti'l. ^v **17:24** Ax: chojenj kab'e' tmin drakma tb'i.

akyeqet tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j?»² Ntons te Jesus otzaj tuk'le' jun tal k'wa'l b'ix oqet twab'a' kxol³ b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, qa etetz nlay jaw eky'ixpu' enab'lin, b'ix qa nlay kx'ok iktza' k'wa'l, nlay b'antik tzan eten tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j.»⁴ Astilji, ab'l aj n'okslan iktza' jun k'wa'l iktza' ntzani, nim oqtel jiq'b'a' kxol kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j.⁵ B'ix ab'l te aj otk'amo'tz jun k'wa'l iktza' ntzani tzan tpaj te xjal n'okslan wi'lj, a'in nkyintk'amo'.⁶ B'ix ab'l aj otk'ulu'tz tzan tqet tz'aqik jun k'wa'l iktza' kye ja ntzanije'ni aj nkye'okslan wi'lj, mejor-tal tzan tqet k'alet talq jun matij ab'j kyeb'il triw b'ix tzan tqex xo'o' max txe' te nim a'.⁷ Last-al kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni aj nkyek'ulun tzan kyqet tz'aqik txq'anky! Qetz owokel qenkix twitz tidi'chq aj tgan-tal tzan jqet tz'aqik titza', per last-al te xjal aj nk'ulun tzan tqet tz'aqik junky.⁸ Ntons qa te aq'ab' qatzun awoqji ntk'ulu' tzan aqet tz'aqik, ntons intel atx'emu' b'ix intel awin awi'lj; komo mejor tzan aten kox qa xhktuji b'ix tzan awanq'in, b'ix nya'tx tzan axik xon tuky'i kykab'il awoq b'ix kykab'il aq'ab' tuj te nim q'aq' aj k'onti'l nqextzaj.^x ⁹B'ix qa te tb'aq' awitz ntk'ulu' tzan aqet tz'aqik, ntons intetz awin b'ix intex axon; komo mejor tzan aten cha tuky'i jun tb'aq' awitz b'ix tzan awanq'in, b'ix nya'tx tzan axik xon tuky'i kykab'il awitz tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun.»^y

Te Yek'b'il Ti'j Jun Karner Aj Ojetq Xik Naj

Luks 15:3-7

¹⁰ «Intok esi' enab'l tzan k'on kyel etik'o' nijunwt kye aj k'o k'wa'lni. Komo kye ángel tuj ka'j aj nkyek'ulun kwent te kyetz, akyeqet twitz te Ntat aj atjax tuj ka'j. ¹¹ Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] in'ul koloyon kyil'j kye aj oje kyexiknaj.^z

¹² ¿Titza' etetz tuj enab'l? Qa jun xjal at oqal (100) talo' b'ix qa oxe'l naj jun, ¿nlay petzun kyekaj tsi' kye txq'anky tuj k'ul b'ix oxe'l joyol te jun aj ojetq xiknaj? ¹³ Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, qa owokel noj titza', ochalajel mas ti'lj aj jun ojetq tz'ok noj titza' kywitz kye txq'anky aj k'onti'l ma kyexiknaj. ¹⁴ Ax ikxji te etat aj atjax tuj ka'j, tetz k'on tgan tzan kxiknaj nijunwt kye ja k'o k'wa'lni.»

Aj Tyolin Jesus Tzan Kyqet Qnajs'a' Kye Qerman

¹⁵ «Ntons, qa jun awerman ma tk'uluj jun nya'tx galan awi'lj, ntons intxik akawi', payolin tuky'i'l achukel b'ix intxik aq'uma' tetz ja' npaltin. Qa owokex tuj twi', ntons ma'tx b'antik sten exol. ¹⁶ Per qa nlay tz'ox

^w 18:3 Mak 10:15; Luks 18:17 ^x 18:8 Mat 5:30 ^y 18:9 Mat 5:29 ^z 18:11 Luks 19:10.
Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

tuj twi', ntons instzaj awuk'le' junky qa kab'e'ky xjalji, ikxji kyaqil aj oxel' aq'uma' ti'j owokel kcha'o' kye kab'e'ky testiw qa oxji.^a 17Per qa ni ikxji nlay tz'ox tuj twi', ntons a tgan tzan txik aq'uma' kywitz kyaqil kye txq'anky qerman txini; b'ix qa ni ikxji nlay tz'ox tuj twi', ntons a tgan tzan tok q'umlet tetz iktza' jun aj nya'tx qijajil aj k'onti'l n'okslan te Qtata Dios qatzun iktza' jun aj peyul chojenjji [aj k'onti'l n'okslan].

18Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil aj nlay etzoqpij tzani twitz ja tx'o'tx'ni, ax nlay k'amet [tuky'i te Qtata Dios] tuj ka'j, b'ix kyaqil te aj etzoqpi'tz tzani twitz tx'o'tx'ni, ax ok'ametel [tuky'i te Qtata Dios] tuj ka'j.^b 19Ax oxel' nq'uma' etetz qa kab'e' te etetz oj exnaq'tzan tzani twitz tx'o'tx', qa dyakwerd atix ti'j te aj oxel' eqani', ntons te Ntat aj atjax tuj ka'j otzajel tsi'. 20Komo aj ja' akyeqet kab'e' qatzun oxji chimo' kyib' nkyena'on wetz, wetz akyinqet kxol.»

21Ntons owok laq'chet te Xhpe'y ti'j Jesus, oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Tat, jateb'-el oqtel nnajsa' jun werman qa ma tk'uluj jun nya'tx galan wi'j? ¿Wuq-el pe'?» 22Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Nya'tx cha wuq-el sinoke b'an ky'ila'j-el^c aj presis.»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aq'unon Aj K'onti'l Oqet Tnajsa' Junky

23«Nxik nq'uma' ikxji tzan tpaj oj kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini iktza' ti'j jun k'ulul mandad n'eq'in tajlal kyuky'i kye tmos. 24Aj taq'ik tzan tpeyun kyetz, opon q'apb'aj tuky'i'l jun xjal aj k'asb'ena' tuq titza' b'an nim tmin^d tuky'i'l. 25Komo te aj aq'unonji k'onti'l tuq stumin tzan xhchojet titza', ntons te k'ulul mandad oxik tk'ulu' mandad tzan tuq txik k'ayi' te taq'unon tuky'i junky, tuky'ix txu'jel b'ix tk'wa'al b'ix kyaqil tuq aj tidi' tetz tzan tuq xhchojet te k'as. 26Ntons te tmos oqet mejlet twitz b'ix oqet twitz twitz ikxjani: “Tat, insten apasens ch'in wi'j, wetz owokel nchojo' kyaqil te nk'as awuky'i'l.” 27Ntons te k'ulul mandad owok lo'et tk'u'j ti'j b'ix oqet tnajsa' te tk'as b'ix oxik stzoqpi'.

28Per ya ma xik tzoqpi' te tmos, dech owoknoj twitz jun tuky'i'l aj k'asb'ena' tuq titza' jun nim tmin tuky'i'l iktza' twi' tk'u'j jun xjal kye oqal q'ij. Otzaj stzyu' b'ix owaq'ik tzan tok chxhipo' talq b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Intok achojo' aj k'asb'ena' awitza' wuky'i'l!” 29Ntons te tuky'i'l oqet mejlet twitz b'ix oqet twitz twitz ikxjani: “Insten apasens ch'in wi'j, wetz owokel nchojo' kyaqil te nk'as.” 30Per tetz ni k'onti'l oqet tnajsa' sinoke oxik tsama' pres max aj tok xhchojo' kyaqil.

31Tzan tpaj ntzani b'an oje kyeb'isun kye txq'anky mosj, kyetz exwa'q q'umal tuky'i te k'ulul mandad kyaqil aj ojetq tuq ky'ik. 32Ntons te k'ulul

^a 18:16 Deu 17:6; 19:15; 2Kor 13:1; 1Tim 5:19 ^b 18:18 Mat 16:19; Wnch 20:23

^c 18:22 Ax: wuq-el lajuj tuj mutx' (7 veces 70). ^d 18:24 Ax: lajuj mil talent. Jun talent iktza' twi' tk'u'j jun xjal winqi' aq'b'i.

mandad owok txokok' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Yatz a'ich jun mosj b'an nya'tx galan. Wetz oqet nnajsa' kyaqil te ak'as wuky'i'l tzan tpaj oqet awitz nwitz. ³³ ¿Nya'tx petzun presis tuq tzan tok lo'et ak'u'j ti'j te awuky'i'l iktza'x wetz owok lo'et nk'u'j awi'j?” ³⁴ Ntons te k'ulul mandad ojaw q'ojlik nim, b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan tuq txik si' xhcho'nal ti'j max aj tokb'aj xhchojo' kyaqil.»

³⁵ Te Jesus ax oxik tq'uma' ikxjani: «Ax ikxji otk'ulu'tz etuky'i'l te Ntat aj atjax tuj ka'l'j qa etetz nlay qet enajsa' tuky'i' jun tk'u'jlal jun eterman.»

Te Tume'l Tistil Nya'tx Galan Tzan Kyqet Pawjik Kye Xjal

Mat 5:31-32; Mak 10:1-12; Luks 16:18

19 ¹ Ntons ya ma xik tq'uma' kyaqil ntzani, ntons te Jesus owex tuj Galiley b'ix oxik tuj tkwentil Judey junxla' te Jordan A'. ² B'an ky'ila'j xjal eb'aj'ok lapet ti'j b'ix eb'ajqet tq'ana' kye yab'. ³ Junjun aj b'uch'uj Parisey eb'aj'ok laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani tzan tuq tqet kyeq'i'l: «¿B'a'n pe' tuky'i te Kawb'il tzan tqet qpawa' qib' tuky'i qxu'jel tzan tpaj jun tidi'?» ⁴ Ntons te Jesus owaj tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun mina' tjaw ete'e' etetz tuj Tu'jal Dios ti'j te [Qtata Dios] aj oqet k'ulun kye xjal, oqet tk'ulu' ichan tuky'i xuj?» ⁵ B'ix otq'umaj ikxjani: «Astilji te ichan okajel tsi' stat b'ix te tnan tzan tok junan tuky'i txu'jel, b'ix ikxji kykab'il okye'okel iktza' cha jun xjal.» ⁶ Astilji, nya'tx kab'e' kyb'et sinoke cha jun xjal. Astilji jun xjal k'onti'l tzan tel tpawa' aj oje tz'ok junch'i' tzan Qtata Dios.» ⁷ Ntons kyetz oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Ntons ¿tistil te Moisés oxik tk'ulu' mandad qa jun ichan ma qet pawjik, a tgan tzan txik tsi' jun tu'jal te txu'jel, b'ix ikxji b'a'n tzan taj tlajo' te xuj?» ⁸ Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Tzan tpaj etetz k'onti'l n'ox tuj ewi', te Moisés ostzoqpij tzan eqet pawjik, per tb'aya' nya'tx tuq ikxji. ⁹ Wetz ox'e'l nq'uma' etetz, ab'l aj oqtel tpawa' tib' b'ix qa nya'tx tzan tpaj te xuj nk'ajajin, b'ix qa te xjal owokel junan junky'el tuky'i junky, ntons nk'ajajin; b'ix jun xjal aj n'ok junan tuky'i jun xuj aj paw'a' tib', ax nk'ajajin.» ^h

¹⁰ Ntons kye txnaq'atz oxik kyq'uma' ikxjani: «Qa ikxji nky'ik tuky'i jun ichan tuky'i txu'jel, ntons mejor k'onti'l tzan tok junan.» ¹¹ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Nya'tx kyaqil n'ox tuj kywi' te ntzani, sinoke a'ox kye aj [te Qtata Dios] ma'tx tzaj tsi' kynab'l tzan tel kyniky'. ¹² Komo at tistil kye xjal k'onti'l nkye'ok junan, qa tzan tpaj eqet itz'jik slo'q, qatzun eqet k'ulu' tzan junky tzan kyok slo'q, qatzun k'onti'l nkye'ok junan tzan tpaj ikxji kygan tzan kyaq'unan te Qtat aj nnajan tuj ka'l'. Ab'l te aj b'a'n tzan tk'amon te ntzani ntons intk'amon.»

^e 19:4 Gén 1:27; 5:2; Mal 2:15 ^f 19:5 Gén 2:24 ^g 19:7 Deu 24:1-4; Mat 5:31 ^h 19:9 Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet oqet ktz'ib'a' te tmankb'il part tuj ja taqan ntzani b'ix atqet k'onti'l; Mat 5:32; Mak 10:11-12; Luks 16:18; 1Kor 7:10-11.

Aj Kyqet Tky'iwla' Jesus Kye K'wa'l

Mak 10:13-16; Luks 18:15-17

¹³Ntons [kye xjal] eb'ajpon kyeq'i' txq'an k'wa'l tuky'i Jesus tzan tuq tqet tsi' tq'ab' kyajsik b'ix tzan txnaq'tzan kyij. Per kye txnaq'atz e'aq'ik tzan kyok kyili' kye aj eq'il tuq kye k'wa'l. ¹⁴Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Tzoqpij waq tzan ktzaj kye k'wa'l wuky'i'l b'ix k'on tz'el etin gan kyetz, komo kye xjal aj iktza' ja k'wa'l ntzanije'ni nkyekaj tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j.» ¹⁵Ntons oqet tsi' tq'ab' kyajsik kye k'wa'l b'ix yaji owex tuj aj luwarji.

Aj Tok Xhcha'o' Jun Q'inon Tidi' Presis Tzan Tox Tuj Ka'j

Mak 10:17-31; Luks 18:18-30

¹⁶Ntons, jun xjal owok laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, ¿tidi' jun galan presis tzan nk'ulun tzan nk'amon jun wanq'in te jun-ele'x?» ¹⁷Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «¿Tistil ntzaj acha'o' wetz alkyetz te galan? A'ox [Qtata Dios te] aj galan. Per qa yatz agan tzan awanq'in te jun-ele'x, a tgan tzan tqet awoksla' kyaqil te aj oje kaj tq'uma' te Qtata Dios.» ¹⁸Yaji te xjal oxik xhcha'o' ikxjani: «¿Alkyetz?» Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «K'on chkansan,ⁱ k'on chk'ajajin,^j k'on xhch'elq'an,^k k'on jaw anik'o' jun yol ti'j junky,^l ¹⁹inkyqet alima' te atat b'ix te anan,^m b'ix ax intqet agani' junky ab'l yatz iktza'x nqet awen awib'x.»ⁿ ²⁰Ntons kyi te ku'xon: «Kyaqil nini nqet nk'ulu'. ¿Tidi' junky presis tzan tqet nk'ulu'?» ²¹Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Qa yatz agan tzan aten b'an galan tuj twitz Qtata Dios, ntons intxik ak'ayi' kyaqil aj tidi' yatz b'ix intxik awoye' kye meb'a' xjal. Ikxji at aq'inomal tuj ka'j. Yaji patzaj wuky'i'l b'ix pawok lapet wi'j.» ²²Ya ma tz'ok xhcha'o' te ku'xon ikxji, tetz owaj b'ix b'an nb'isun tuq tzan tpaj tetz b'an q'inon tuq.

²³Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Wetz oxel nq'uma' etetz te b'an'ax, b'an kwes te jun q'inon tzan txik tq'apo' tib' tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j. ²⁴Oxel nq'uma' junky'el etetz, mas nya'tx kwes tzan tky'ik jun kway kamey tuj xhchutil jun akuxh, twitz te jun q'inon tzan txik tq'apo' tib' tuj tq'ab' Qtata Dios.» ²⁵Ya ma tz'ok kcha'o' kye txnaq'atz ikxji, kyetz eb'ajlab'an b'ix okyyolij kyib'kyib'x ikxjani: «Ntons ¿ab'l b'a'n tzan tkolet?» ²⁶Te Jesus exik te'e' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Te ja ntzani nlay b'antik tzan kye xjal; per yatzun te Qtata Dios, b'a'n tzan tb'antik kyaqil titza'.» ²⁷Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Qetza oje kaj qsi'na kyaqil aj at tuq tidi' qetz tzan tpaj qoklen lapetna awi'j. ¿Tidi' qetza ojk'amo'tzna?» ²⁸Yaji te Jesus oxik tq'uma'

ⁱ 19:18 Exo 20:13; Deu 5:17 ^j 19:18 Exo 20:14; Deu 5:18 ^k 19:18 Exo 20:15; Deu 5:19

^l 19:18 Exo 20:16; Deu 5:20 ^m 19:19 Exo 20:12; Deu 5:16 ⁿ 19:19 Lev 19:18

kyetz ikxjani: «Wetz oxel nq'uma' etetz te b'an'ax, oj tpon tyemp oj tjaw ky'ixpu' kyaqil tzan tok ak'alj, oj nqet wit'let [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tuj nwit'lel tuj ka'j aj ja' okyink'uluyon mandad,^o etetz aj ma'tx kx'ok lapet wi'j ax okxtel wit'let tuj kykab'lajujil ewit'lel tzan txik eq'uma' tume'l ti'j te kyk'ulb'en kye kykab'lajujil b'uch'uj tijajil Israel.^p 29 B'ix ab'l te aj tzan npaj wetz okajel tsi' tjay qa kye terman qatzun stat qatzun tnan qatzun kye tk'wa'al qatzun ttx'o'otx'ji, tetz otk'amo'tz b'an ky'ila'j txq'anxy ikxji, b'ix otk'amo'tz jun tanq'in te jun-ele'x. 30 Per ky'ila'j kye aj tb'ay, okye'okel xtxa'mpon, b'ix kye aj xtxa'mpon, okye'okel tb'ay.»^q

**Te Yek'b'il Aj Telponx Te Qtata Dios Nk'ulun Parej
Kyuky'i Kyaqil Kye Aj Nkye'okslan Ti'j**

20 ¹ «Komo te tume'l titza' te Qtat aj nnajan tuj ka'j nk'ulun kyuky'i kye xjal aj akyeqet tuj tq'ab', te nini iktza' aj tex jun tajaw jay b'an q'eqo' joyol taq'unon tzan tuq kyaq'unan tuj tawal ub. ² Okaj kyuky'i'l kye aq'unon tzan xhchojon twi' kyk'u'j iktza'x twi' tk'u'j jun xjal jun q'ij,^r ntons eb'ajxik tlajo' aq'unon tuj tawal. ³ Yaji owex junky'el te toxi' or te q'eqo',^s b'ix eb'ajxik te'e' txq'anxy xjal tuj plas k'onti'l tuq kyaq'un, ⁴ oxik tq'uma' kyetz ikxjani: “Ax etetz, pex waq aq'unon tuj wawal, b'ix oxel nsi' twi' ek'u'j aj presis.” Ntons kyetz eb'ajxik. ⁵ Yaji te tajaw owex junky'el mer chijq'ij' b'ix ax owex junky'el te toxi' or te qale',^u b'ix ax etzaj tuk'le' txq'anxy aq'unon. ⁶ Yaji ya ma qopon te tjweb'i' or te qale',^v owex junky'el b'ix e'oknoj twitz txq'anxy aj k'onti'l tuq kyaq'un, b'ix oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: “¿Tistil etetz atikxqet tzani, ma'tx tz'ex eq'ij b'ix cha atikxqet?” ⁷ Yaji kyetz oxik kyq'uma': “Tzan tpaj nijunwt ab'l ma tzul uk'lel qetza tzan qaq'unan tuky'i'l.” Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: “Ax etetz pex waq aq'unon tuj wawal.” ⁸ Ya ma qo'ok chukaq'b'il oxik tq'uma' te tajaw tuky'i te aj e'el taq'un: “Inktzaj awuk'le' kye aq'unon b'ix intxik asi' twi' kyk'u'j, b'ix pawaq'ik tb'aya' kyuky'i kye aj ma kye'ox aq'unon max tmankb'il b'ix kye aj ma kye'aq'ik b'an tb'ay max tmankb'ilxi'.”^w ⁹ Ntons eb'aj'ox uk'le' kye aj eb'aj'aq'ik tzan kyaq'unan te tjweb'i' or te qale',^x b'ix junjunchaq te kyetz okyk'amoj twi' kyk'u'j iktza'xkix twi' tk'u'j jun xjal jun q'ij. ¹⁰ Yaji ya ma pon or tzan kyox uk'le' kye aj e'aq'ik tzan kyaq'unan b'an luwew, kyetz tuj kynab'l qa ma' tuq kyk'amoj mas nim twi' kyk'u'j kywitz kye aj e'aq'ik yaj, per ax kyetz okyk'amoj twi' kyk'u'j iktza'x twi' tk'u'j jun xjal jun q'ij. ¹¹ Ya

^o 19:28 Mat 25:31 ^p 19:28 Luks 22:30 ^q 19:30 Tzan tel qniky' ti'j te ntzani, a tgan tzan tjaw qe'e' Mat 20:1-16; 21:28-32; Luks 13:22-30. ^r 20:2 Ax: jun tmin denary. ^s 20:3 Ax: toxi' or. ^t 20:5 Ax: tkaqi' or. ^u 20:5 Ax: tb'eljuji' or. ^v 20:6 Ax: tjunlajuji' or. ^w 20:8 Lev 19:13; Deu 24:15 ^x 20:9 Ax: tjunlajuji' or.

ma ky'ik kyk'amo' te twi' kyk'u'j, kyetz e'aq'ik tzan kyyolin nya'tx galan ti'lj te tajawil ¹²b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: “Kye aj ma kyepon aq'unon yaj, kyetz ma kye'aq'unan cha jun or b'ix yatz ma'tx xik achojo' twi' kyk'u'j parej iktza' qetza, b'ix qetza ma'tx qo'aq'unan nim b'ix ma'tx qipaj jun chman kyaq.” ¹³Per te tajaw oxik tq'uma' te jun te kyetz ikxjani: “Wamiw, wetz k'onti'l nkyink'ulun awuky'i'l jun nya'tx galan. ¿K'onti'l petzun ma qet tuj awitz tzan txik nchojo' twi' ak'u'j iktza'x twi' tk'u'j jun xjal jun q'ij? ¹⁴Intky'ik ak'amo' te twi' ak'u'j b'ix pax. Qa wetz ngan tzan txik nsi' twi' tk'u'j te xjal aj ma tz'ox aq'unon max tmankb'il parej tuky'i twi' ak'u'j, ¹⁵¿nya'tx petzun wetz at woklen tzan nk'ulun tuky'i ntumin iktza' wetz ngan? ¿Qatzun yatz nchq'ojin wi'lj tzan tpaj galan xjal kyinnab'linji?” ¹⁶Ntons ax ikxji oky'el [tzani twitz tx'o'tx'], kye aj tmankb'il okye'okel iktza' kye aj tb'ay, b'ix kye aj tb'ay okye'okel iktza' kye aj tmankb'il.»^y

Aj Tyolin Jesus Toxmajji'n-el Ti'lj Tkamiky

Mak 10:32-34; Luks 18:31-34

¹⁷Te Jesus aj ikja'n tuq txik tuj tb'eyil Jerusalen, eb'ajtzej tuk'le' kye kykab'lajujil txnaq'atz apart b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: ¹⁸«Etetz eteb'en, ajna'l ikja'n qxik Jerusalen aj ja' okyinxe'l q'apo' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tuj kyq'ab' kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal kawb'il, b'ix yaji oxel kyq'uma' tzan nkamik, ¹⁹b'ix okyinxe'l kyq'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad aj nya'tx qxjalil aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios tzan kxmayin wi'lj b'ix okyinqtel kyjub'cha' b'ix okyinqtel kyklabi' twitz jun krus, per yaji tuj toxi'n q'ij okyinjowel anq'in.»

Aj Tok Xhcha'o' Te Tnan Wa'nch B'ix Jacobo Tidi' Presis Tzan Jk'amon

Jun Qajwalil

Mak 10:35-45

²⁰Ntons te kynan kye tk'ajol Sebedey opon tuky'i Jesus b'ix ajune' tuq kye tal tuky'i'l.^z Eqet mejlet twitz Jesus tzan tuq txik kyqani' tuky'i'l tzan tb'ek'an kyilj. ²¹Te Jesus oxik xhcha'o' te xuj ikxjani: «¿Tidi' agan?» Yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Oj aqet wit'let k'ulul mandad tuj awit'lel, intxik ak'ulu' mandad ch'in tzan kyqet wit'let kye wal ak'atzaj, jun tuj amanq'ab' b'ix junky tuj asurt.» ²²Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Etetz k'onti'l eteb'en tidi' aj ntzej eqani'. ¿O'petzun ob'antel tzan etipan etetz te aj xhcho'nal iktza' wetz owokel wen?»^a Yaji kyekyky kyetz ikxjani:

^y **20:16** Intqet awen aj ja' nyolin tidi' telponx ntzani ti'lj Mat 19:30; ax aj ja' nyolin Mak 10:31; Luks 13:30. ^z **20:20** Jacobo tuky'i Wa'nch; Mak 10:35. ^a **20:22** Ax: ¿O'petzun ob'antel tzan etipan tzan txik etuk'a' etetz te wuk'a' aj oxel wuk'a' wetz?

«O'.» ²³Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «B'an'ax, etetz owokel eten te xhcho'nal iktza' wetz owokel wen,^b per tzan eqet wit'let tuj nmanq'ab' b'ix tuj nsurt nya'tx a'in wetz e'el tetz, sinoke oxel' si'let kye aj te Ntat oje kye'el tjoyo'.»

²⁴Yatzun kye junky lajux txnaq'atz, ya ma tz'ok kcha'o' tidi' oky'ik, kyetz eb'ajjaw q'ojlik kyuky'i kye kab'e' aj kyerman kyib'. ²⁵Per yaji te Jesus etzaj tuk'le' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz eteb'en kxol kye aj k'onti'l nkye'okslan Dios, kye k'ulul mandad b'ix kye aj tlimaqaal-e', kyetz nkyek'ulun mandad b'an jwert kyij' kye kxjalilx. ²⁶Per exol etetz k'onti'l tzan tok ikxji, sinoke ab'l aj tgan tzan tok nim tajwalil exol etetz, a tgan tzan taq'unan kye txq'aniky;^c ²⁷b'ix ab'l jun exol etetz aj tgan tzan tok te tb'ay ewitz, a tgan tzan taq'unan kye txq'aniky iktza' jun aj cha mosi' tzan junky.^d ²⁸Ax ikxji wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]; wetz k'onti'l in'ul tzan tok k'ulu' kyaqil te wetz, sinoke in'ul tzan kxik nna'o' kye xjal b'ix tzan txik nq'apo' wib' tzan nkamik te kky'ixel tzan kykolet ky'ila'j te kyetz.»^e

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Kab'e' Moy
Mak 10:46-52; Luks 18:35-43

²⁹Ya ma kye'etz kyetz tuj te amaq' Jeriko, ky'ila'j xjal eb'aj'ok lapet ti'j Jesus. ³⁰Kab'e' moy aj wit'like' tuq xtx'u'k te b'ey, aj txik kcha'o' te Jesus ikja'n tuq tky'ik tzi, kyetz eb'ajjaw siky'in kongan ikxjani: «Tat, yatz aj tijajil Dawid a'ich, intok lo'et ch'in ak'u'j qi'ja.» ³¹Kye xjal eb'ajxik ilin kyij' tzan tuq kylumet, per kyetz mas tuq nkyejaw siky'in kongan ikxjani: «¡Tat, aj tijajil Dawid a'ich, intok lo'et ak'u'j qi'ja!» ³²Ntons te Jesus owa'let, etzaj tuk'le' kye moy, b'ix oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tidi' egan tzan nk'ulun eti'j etetz?» ³³Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Tat, qetza qgana tzan jka'yin.» ³⁴Ntons te Jesus owok lo'et tk'u'j kyij' b'ix owok tmako' te kywitz, b'eyxnajji kyetz eka'yin b'ix eb'aj'ok lapet ti'j Jesus.

Aj Tox Te Jesus Tuj Jerusalem Iktza'x Ojetq Tuq Kaj
Tz'ib'a' Ti'j B'an Oqtxi'
Mak 11:1-11; Luks 19:28-40; Wnch 12:12-19

21 ¹Ntons ikja'n tuq kypon qaynin ti'j Jerusalem, b'ix aj kypon [xtxa'm] jun aldey Betfaje tb'i, ti'j te witz Olib, te Jesus exik tlajo' kab'e' txnaq'atz tzi, ²b'ix oxik tq'uma' kyetz ikjani: «Pex waq tuj te aldey aj atqet qwitzni. B'ix tzi owokelnoj ewitz jun bur tuky'i tal b'ix k'alo'. Owelal epuju' b'ix okyetzajel etin tzani. ³Qa at ab'l otzajel tq'uma' jun

^b 20:23 Ax: B'an'ax etetz oxel' etuk'a' te wuk'a' aj oxel' wuk'a'. ^c 20:26 Luks 22:25-26

^d 20:27 Mat 23:11; Mak 9:35; Luks 22:26 ^e 20:28 Luks 22:27

tidi', intxik eq'uma' tetz ikxjani: “Te Qajawil owokeyon titza' b'ix owajetz tswa' luwew.”»

⁴Ntons kyaqil ntzani oky'lik tzan tponkix tyol te aj yolil tyol Dios, te tyol aj oqet stz'ib'a' oqtxi' ikxjani: ⁵“Intxik eq'uma' tuj te amaq' Sióñ^f ikxjani, 'Intxik awen, tzul te twitzale' k'ulul mandad eti'j. Tetz tzul kyeb'a' b'ix galan nab'lin, b'ix tzul iqa' tajsik jun bur, tajsik jun bur man tal, tal jun kway iqal iqtz.’”^g

⁶Ntons, kye txnaq'atz eb'ajxik b'ix oqet kyk'ulu' te aj ojetq tuq xik q'uma' kyetz tzan Jesus. ⁷Otzaj kyin te bur b'ix te tal, ojax ksi' ktxo'w tajsik b'ix te Jesus ojaw iqa'.^h ⁸B'an ky'ila'j tuq kye xjal ajune', b'ix nqet tuq ksi' ktxo'w tuj tb'ey te Jesus b'ix junjunky nqet tuq ksi' txaq tze'.ⁱ ⁹Kye aj tb'ayome' tuq twitz b'ix kye aj lapike' tuq ti'j, nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Hosana, jun chalajb'il te tijajil Dawid! ¡Galanxwit ky'ik ti'j te aj tzul aj tlajen Qajawil! ¡Hosana, jun chalajb'il-wit tuj ka'j ti'j tetz!»^j

¹⁰Ntons, aj tox te Jesus tuj Jerusalem kyaqil kye xjal eb'aj'etz lab'un b'ix ky'ila'j nkyecha'on tuq ikxjani: «¿Ab'l te aj xjalni?» ¹¹B'ix kye aj ajune' tuq tuky'i'l oxik kyq'uma': «Tetz aji te Jesus aj yolil tyol Qtata Dios. Tzajnaq tuj Nasaret tuj tkwentil Galiley.»

Aj Kyetz Tlajo' Jesus Kye K'ayiyon Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
Mak 11:15-19; Luks 19:45-48; Wnch 2:13-22

¹²Ntons, yaji te Jesus owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix eb'aj'etz tlajo' kye aj nkyek'ayin tuq tzi b'ix kye aj nkyeloq'on tuq b'ix eb'ajjaw txon te kymes kye ky'exb'el tmin b'ix ax kywit'lel kye aj k'ayil palom. ¹³B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tuj te Tu'jal Dios nyolin ikxjani: “Wetz njay owokeyon tzan exnaq'tzan te wetz.”^k [Ikxji nyolin te Tu'jal Qtata Dios] per yatzun etetz ma'tx ek'uluj tzan token etitza' iktza' kyjay eleq.»^l

¹⁴Ntons tzi tuj te Nin Jay eb'aj'ok laq'chet ti'j kye moy b'ix kye kox, b'ix eb'ajqet tq'ana'. ¹⁵Per yatzun kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, ya ma tz'ok kyen kyaqil kye seny aj nkyelab'an kye xjal ti'j aj nqet tuq tk'ulu', b'ix aj txik kcha'o' kye k'wa'l nkyesiky'in tuq tuj te Nin Jay “Hosana, jun chalajb'il te aj tijajil Dawid,” ntons kyetz eb'ajjaw q'ojlik. ¹⁶Oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «¿Nxik pe' acha'o' te aj nkyq'uma' kye ja k'wa'lni?» Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Tzun, nxik ncha'o'. Per ¿mina' petzun tjaw ete'e' etetz tuj te Tu'jal Dios aj ja' nyolin ikxjani: “Kyuky'i k'wa'l b'an nekit b'ix kyuky'i kye aj man

^f 21:5 Sióñ te tb'i oqtxi' ti'j te amaq' Jerusalem b'ix ax telponx kyi'l kye aj tijajil Israel. ^g 21:5 Isa 62:11; Zac 9:9 ^h 21:7 Mak 11:7; Luks 19:35 ⁱ 21:8 Ikxji tuq kyetz nkyek'amon galan tuj kyamaq' jun xjal tlimaqal xjal aj nqet kygani'. ^j 21:9 Sal 118:25-26 ^k 21:13 Isa 56:7 ^l 21:13 Jer 7:11

nkyetxu'un, yatz ma'tx qet ak'ulu' tzan kchalajsan awi'j'?"^m 17Ntons tetz eb'ajkaj tsi' b'ix owex tuj te amaq' b'ix oxik Betany aj ja' oposadin.

Aj Stzaj Tqanb'e' Jesus Tajsik Te Tze' Igos Aj K'onti'l Tuq Twitz
Mak 11:12-14,20-26

18 B'an q'eqo' aj tmeltz'jik te Jesus tuj amaq' [Jerusalen], tetz otzaj wa'ij ti'j. 19 Tetz oxik te'e' jun wi' tze' igos xtx'u'k te b'ey, oxwa'q e'el te tze' per k'onti'l tuq twitz, cha pur tuq txaq. B'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¡Ajna'l ya k'onky chwitzan!» B'eyxnajji te tze' igos ojaw ky'ixwik.

20 Yatzun kye txnaq'atz, ya ma tz'ok kye'e' te aj ojetq tuq ky'ik, eb'ajlab'an b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¿Titza' ma jaw ky'ixwik te tze' igos b'an luwew?» 21 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, qa etetz owokel wit'let ek'u'j wi'j b'an byenech b'ix k'onti'l nna'non etanim, ntons ob'antel etitza' nya'tx a'ox iktza' ma'tx tz'ok nk'ulu' ti'j ja tze'ni, sinoke b'a'n tzan txik eq'uma' jun tidi' iktza' te ja witzni, “Pawel tzani b'ix intxik axon awib' tuj te nim a',” b'ix ikxji oky'el.” 22 B'ix kyaqil aj oxel' eqani' etetz oj exnaq'tzan b'ix qa wit'lik ek'u'j iktza'x n'eqani', ntons ek'amo'tz.»^o

Te Jesus Nkolon Tib' Kywitz Kye Aj Nkyeqanin Tuq Tetz
Ja' Tzajnaq Tuq Tajwalil
Mak 11:27-33; Luks 20:1-8

23 Yaji te Jesus owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. B'ix aj man tuq nxnaq'tzan, eb'aj'ok laq'chet ti'j kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal kxol kye aj tijajil Israel b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tidi' awajwalil tzan tqet ak'ulu' kyaqil ntzani? ¿Ab'l oxik sin awajwalil?» 24 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Wetz ax oxel' ncha'o' jun tidi' etetz; qa etetz owajetz etzaq'b'e' ntons ax wetz oxel' nq'uma' etetz tuky'i ab'l qajwalil nqet nk'ulu' kyaqil ntzani. 25 ¿Ab'l otzaj lajon te Wa'nch tzan tswan a' kywi' kye xjal? ¿[Te Qtata Dios] aj atjax tuj ka'j otzaj lajon tetz, qatzun xjal otzaj lajon tetzji?» Ntons kyetz nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «Qa oxel' jq'uma' qa [te Qtata Dios] aj atjax tuj ka'j, ntons otzajel xhcha'o' “¿Tistol k'onti'l oxik etoksla?” 26 B'ix qa oxel' jq'uma' qa xjal otzaj lajon tetz, [nlay b'antik tzan txik jq'uma' ikxji] tzan tpaj kyaqil kye xjal nkye'okslan te Wa'nch jun aj yolil tyol Qtata Dios tuq.» 27 Ntons kyetz oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «K'onti'l qeb'ena.» Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons ax wetz nlay xik nq'uma' etetz tuky'i ab'l qajwalil nqet nk'ulu' kyaqil ntzani.»

Te Yek'b'il Ti'j Kab'e' K'wa'alb'aj

28 [Ntons oxik tq'uma' te Jesus ikxjani:] «¿Titza' n'el tuj ewitz? At tuq jun xjal b'ix ate' tuq kab'e' tk'wa'al. Tzaj te k'wa'lon, oxik tq'uma' tuky'i

^m 21:16 Sal 8:2 ⁿ 21:21 Mat 17:20; 1Kor 13:2 ^o 21:22 Mak 11:24

te tb'ay tk'wa'al ikxjani: “Nk'ajol, pax aq'unon tuj qawal.”²⁹ Yaji te tk'ajol owaj stzaq'b'e', oxik tq'uma' ikxjani: “Nlay, k'on ngan xik.” Per mas yaj otzaj tna'on tetz b'ix yaji oxik aq'unon.³⁰ Yaji te k'wa'lon oxik tq'uma' tuky'i te tkab'i' tk'wa'al iktza'x ojetq tuq xik tq'uma' tuky'i te tb'ay tk'wa'al. Yaji te tkab'i' tk'wa'al owaj stzaq'b'e' ikxjani: “B'a'n tat, wetz ma kyinxik.” B'ix yaji tetz k'onti'l oxik.³¹ ¿Alkyetz jun te kyetz oqet tk'ulu' iktza' tgan te stat?» Yaji kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «A te tb'ay k'wa'l.» Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, kye aj peyul chojenj b'ix kye xuj aj k'ajajiyon, kyetz okyekajel tuj tq'ab' Qtata Dios tb'ay ewitz etetz.³² Te Wa'nch owul yek'ul etetz titza' tuq tzan etanq'in tuj tume'l, per etetz k'onti'l oxik etoksla'. Per yatzun kye aj peyul chojenj b'ix kye xuj aj k'ajajiyon, kyetz oxik kyoksla'. Per etetz anke owok eten kyaqil ntzani, k'onti'l ojaw eky'ixpu' enab'lin tzan txik etoksla'.»^p

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aq'unon Aj Nya'tx Galan Kyenab'lin

Mak 12:11-12; Luks 20:9-19

³³ «Instzaj echa'o' junky yek'b'il: Te tajaw te jun tx'o'tx' oqex tawa' txq'an tawal ub, b'ix owok tsi' alwert ti'j; b'ix oqet tk'ulu' jun luwar ja' tzan tetz tyitz'o' ta'al te ub b'ix ax ojaw tk'ulu' jun txb'ubq'il nim twa'lkal.^q Yaji tetz oxik tsi' majenj kyuky'i txq'anqy aq'unon b'ix tetz oxik [najayon tuj junky luwar].³⁴ Ya ma pon tyemp tzan tjaw kyin twitz te awalj, ntons tetz exik tlajo' txq'an tmos kyuky'i kye majenon tzan tuq tajtz ksi' ch'in ta'al te kymajenb'en.³⁵ Per kye majenon, kyetz eb'ajjaw meltz'jik kyil'j kye mosj b'ix jun oqet kyb'uju' b'ix junky oqet kykansa' b'ix junky oqet kyok'onsa' tuky'i ab'j.³⁶ Ntons yaji te tajaw tx'o'tx' exik tlajo' txq'anqy tmos mas ky'ila'l twitz te tb'ay-el, per kye majenon ax owok kyk'ulu' kyil'j kyetz iktza'x kyil'j kye txq'anqy tb'ay-el.³⁷ Yaji mejor oxik tlajo' te tk'ajol, tetz nb'isun tuq ikxjani: “Te nk'ajol oqtel kyoksla'.”³⁸ Per ya ma xik kye'e' te tk'ajol, kye majenon okyyolij kyib'kyib'x ikxjani: “Aj ntzani-alo te aj okajel etzan te tx'o'tx'. Intqet jkansa' tzan tkaj te terensy te qetz.”³⁹ Ntons oqet ktzyu' b'ix owex kyin ti'jx te awalj b'ix oqet kykansa'.⁴⁰ Ntons, oj tpon te tajaw awalj, ¿tidi' etetz tuj enab'l oqtel tk'ulu' kyuky'i'l kye majenon?»⁴¹ Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Okyeqtel tkansa' kye aj xjal nya'tx galan kyenab'linni b'ix nlay tz'ok lo'et tk'u'l kyil'j, b'ix oxe'l tsi' te txx'o'otx' majenj kyuky'i txq'anqy aj b'a'n tzan tajtz ksi' ch'in twitz te awalj aj ta'l te tx'o'tx'.»

⁴² Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun mina' tjaw ete'e' etetz tuj te Tu'jal Dios aj ja' nyolin ikxjani? Komo nyolin: “Te ab'j aj owex xo'o' tzan kye albañil, ajna'l oje tz'ok iktza' te ab'j aj b'an presis te twit'lel jay. A te Qajawil oje k'lulun ikxji b'ix b'an nqolab'an ti'j

tk'ulb'en.”^r 43Ntons, astilji wetz oxel nq'uma' etetz, owelal in exol etetz te tumelil tzan eten tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix oxel si' kye txq'anxy xjal aj oqtel kyk'ulu' iktza' te Qtata Dios tgan. 44B'ix ab'l aj ojawel xpetk'an ti'j ja ab'ljni, opoyon najsa'; b'ix qa te ab'j oqtel tz'aqik tajsik jun xjal, te xjal okajel b'an xhink.»^s

45Yatzun kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz ya ma tz'ok kcha'o' kye aj yek'b'ilji owel kyniky' te Jesus nyolin tuq kyi'j kyetz. 46Ntons kyetz kygan tuq tzan tjaw ktzyu', per nkyexob' tuq, tzan tpaj kye xjal nkyvoli' tuq, te Jesus jun aj yolil tyol Qtata Dios.

Te Yek'b'il Aj Telponx Nya'tx Kyaqil Nkye'okslan Tuj Tume'l Tzan Kyox Tuj Ka'j

22 1Yaji te Jesus owaq'ik tzan tyolin junky'el kyuky'i'l tucky'i txq'anxy yek'b'il b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: 2 «Ntons, kyi'j kye xjal aj nkyekaj tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini iktza' jun k'ulul mandad aj oqet tb'isu' jun pyest tzan tpaj toklen junan te tk'ajol. 3Ntons eb'ajxik tlajo' kye tmos uk'lel kye aj uk'leme' tuj te pyest, per kye aj uk'leme' k'onti'l okyb'anij tzan kypon. 4Yaji eb'ajxik tlajo' junky'el kye tmos b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: “Intxik eq'uma' kyuky'i kye aj uk'leme' witzal, wetz ma'tx kyeqet nkansa' kye nwakaxh b'ix kye walo' aj b'an worte' b'ix kyaqil ma'tx b'antik [tzan qpyestin]. Pe'etzaj ajna'l tuj te pyest.”

5Ntons kye aj eb'ajtzaj uk'le' k'onti'l owox tuj kywi'. Jun te kyetz oxik tuj tawal, b'ix junky oxik tuj taq'un, 6b'ix kye junjunky eqet kyb'uju' kye tmos te k'ulul mandad b'ix eb'ajqet kykansa'. 7Ntons te k'ulul mandad ojaw q'ojlik nim b'ix oxik tk'ulu' mandad kye tsoldad tzan kyqet kykansa' kye aj eqet kansan kye tmos b'ix tzan tqet tuq tz'e'sa' te kyamaq'. 8Yaji oxik tq'uma' kye tmos ikxjani: “Kyaqil ma'tx b'antik tzan taq'ik te pyest, per kye aj etzaj wuk'le' tb'aya' nya'tx tuq kymeres tzan kyul. 9Ajna'l pex etetz tuj te nim b'ey b'ix inktzaj etuk'le' tuj te pyest aj okye'okelnoj ewitz.”

10Ntons kye tmos eb'aj'ex kyuj kye b'ey b'ix e'ok kchimo' kyaqil kye aj e'oknoj kywitz, kyaqil kye aj nya'tx galan-e' b'ix kye aj galan-e', b'ix ikxji te luwar onoj tucky'i xjal. 11Ya ma tz'ox te k'ulul mandad e'el kye aj uk'leme', oxik tka'yi' jun xjal aj k'onti'l tuq atok jun tq'anaq galan te jun pyest toklen junan kab'e' xjal. 12B'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Wamiw, ɣtitza' ma xhch'otz tzani b'ix qa k'onti'l atok jun aq'anaq galan?” Per te xjal k'onti'l owaj stzaq'b'e' ch'inwt. 13Ntons te k'ulul mandad oxik tq'uma' kye tmos: “Intqet ek'alo' toq b'ix tq'ab', b'ix intex etin jwer tuj

^r 21:42 Sal 118:22-23 ^s 21:44 Luks 20:18

qloj. Tzi owokelten oq'el b'ix ma qitx'itx'in txe' te!''^t 14 Ntons ky'ila'j kye aj nkyetzaj uk'le', per cha junjun kye aj nkye'el joyo!。」^u

Te Tume'l Ti'j Te Chojenj
Mak 12:13-17; Luks 20:20-26

¹⁵Ntons, yaji kye aj b'uch'uj Parisey e'ex tzi b'ix e'okten kawlayon titza' tuq tzan tqet kyeq'i' te Jesus ti'j jun tyol b'ix ikxji tzan txik kyq'uma' iktza' til. ¹⁶Ntons eb'ajxik kylajo' junjun aj nkye'ok lapet tuq kyij' b'ix junjunky aj nkye'okslan tuq ti'j te Eródes tzan txik kyq'uma' tuq ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza qeb'ena yatz jun chyolin b'ix tuj tume'l nxik axnaq'tza' tzan qanq'in tuj jun tume'l iktza' ntq'uma' te Qtata Dios, b'ix k'onti'l nchk'ulun jun tidi' cha a'ox tzan akaj galan tuj kywitz txq'ankey, tzan tpaj k'onti'l n'ok asi' anab'l' ti'j jun xjal titza' tok ka'yin ti'j. ¹⁷Astilji, qgana tzan txik qcha'o'na jun tidi' te yatz. ¿Titza' yatz tuj anab'l' ti'j te Jkawb'il, b'a'n pe' tzan txik qchojo' chojenj' te twitzale' k'ulul mandad tuj qamaq''^w qa nya'txji?» ¹⁸Ntons te Jesus owel tniky' ti'j te nya'tx galan aj nkyb'isu' tuq, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Xmeletz' ka'r! ¿Tistil egan tzan nqet eteq'i'»? ¹⁹Instzaj eyek'u' jun tmin aj n'oken tzan xhchojet te chojenj.» Ntons oxik ksi' jun tmin iktza'x twi' tk'u'j jun xjal tuj jun q'ij, ²⁰b'ix tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ab'l' qitzb'alil atok ti'j te ja tminni, b'ix ab'l' qb'i atok ti'j?» ²¹Yaji owaj ktzaq'b'e' tetz ikxjani: «Titzb'alil te César aj twitzale' k'ulul mandad.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik esi' te César aj tetzixi' b'ix intxik esi' te Qtata Dios aj te Qtata Dios.» ²²Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kyetz oje kyelab'an b'ix okaj ksi' b'ix eb'aj'aj.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Oqojawel Anq'in Junky'el
Mak 12:18-27; Luks 20:27-40

²³Ntons, tuj aj q'ijji junjun aj b'uch'uj Sadusey eb'ajxwa'q q'olb'el Jesus. Kye aj b'uch'uj Sadusey, kyetz tuj kynab'l' jun xjal k'onti'l njaw anq'in,^x astilji kyetz oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: ²⁴«Xnaq'tzon, te Moisés okaj stz'ib'a' qa jun xjal ma kamik b'ix qa k'onti'l ma kaj jun tk'wa'al, ntons te junky terman a tgan tzan tok junan tuky'i'l te xuj byud tzan tkaj tk'wa'al te xjal aj okamik.» ²⁵Ntons, jun-el tzani qxola ate' tuq wuq ichan kyerman tuq kyib'. Te tb'ay ermanj owok junan b'ix yaji okamik. B'ix komo k'onti'l okaj jun tk'wa'al, astilji te txu'jel okaj tuj tq'ab' te junky titz'in. ²⁶Yaji ax ikxji oky'ik ti'j te tkab'i, b'ix ax ti'j te toxi' ermanj, b'ix ikxji oky'ik kyuky'i kye txq'ankey ermanj max tuky'i te twuqi'. ²⁷Ya ma

^t 22:13 Mat 8:12; 25:30 ^u 22:14 Luks 13:28 ^v 22:17 Ax: ornat. ^w 22:17 Ax: César.
Ikxji kyb'i kyaqil kye twitzale' aj Romaj nkyek'ulun mandad tuq. ^x 22:23 Kya 23:8
^y 22:24 Deu 25:5-6

kamik te twuqi' ermanj, ax okamik te xujky. ²⁸Ntons oj kyjaw anq'in kye kamnaq, ntons kxol kye kywuqi' ichan, çab'l jun te kyetz owokel tichmil te xuj? Komo te xuj owok junan kyuky'i kywuqil.» ²⁹Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Etetz k'onti'l n'el eniky' tzan tpaj k'onti'l eteb'en te Tu'jal Dios b'ix k'onti'l n'el eniky' ti'l te tajwalil Qtata Dios. ³⁰Oj kyjaw anq'in kye kamnaq, kye xuj b'ix kye ichan, nlay kye'ok junan iktza' kye ángel aj akyejax tuj ka'l [k'onti'l nkye'ok junan]. ³¹B'ix ti'l te oj kyjaw anq'in kye kamnaq, çiti'tzun, mina' tqet ete'e' etetz aj otq'umaj te Qtata Dios? Komo ikxjani nyolin: ³²“Wetz a'in te Dios aj ntzaj kyn'a'o' te Abran b'ix te Isak b'ix te Jacob.”^z Ntons astilji te Qtata Dios tetz nya'tx jun Dios kye kamnaq sinoke jun Dios aj ntzaj na'o' kyitza' xjal aj itz'oje'.»

³³Ya ma tz'ok kcha'o' kyaqil ntzani, kye txq'anxy xjal oje kyelab'an ti'l titza' nxnaq'tzan tuq kxol kye xjal.

Te Aj Mas Presis Aj Okaj Tq'uma' Te Qtata Dios Tzan Jk'ulun
Mak 12:28-34

³⁴Ntons, kye aj b'uch'uj Parisey, aj tok kcha'o' ojetq tuq kye lumet kye aj Sadusey titza', kyetz owok kchimo' kyib' ti'l Jesus, ³⁵b'ix jun xjal kxol kyetz, jun xnaq'tzal Kawb'il, oxik tq'uma' te Jesus ikxjani tzan tqet teq'i': ³⁶«Xnaq'tzon, çalkyetz te aj q'umankaj tuj te Kawb'il aj mas presis tzan tqet jk'ulu'?»^a ³⁷Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Intqet egani' te Etajawil aj Qtata Dios ntzaj ena'o', intqet egani' tuky'i jun tk'u'jlal tuj etanim, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i ebalor, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i enab'l.^b ³⁸Te ntzani a te tb'ay aj mas presis tzan jk'ulun. ³⁹B'ix te tkab'i' ax ch'inky tuq parej, b'ix nyolin ikxjani: “Intqet egani' te junky ab'l etetz iktza'x nqet egani' etib'x etetz.”^c ⁴⁰Kye ja kab'e' yol ntzani aj otzaj tq'uma' te Qtata Dios tzan tqet qoksla', a te mas presis twitz kyaqil aj nyolin te Kawb'il b'ix te aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'»

Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' Mas Nim Tajwalil Twitz Te Dawid
Mak 12:35-37; Luks 20:41-44

⁴¹Aj man tuq tzunx chimo' kyib' kye aj b'uch'uj Parisey, ⁴²te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Titza' etetz nkxb'isun ti'l te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'? ¿Ab'l qijajil tetz?» Ntons kyetz oxik kyq'uma': «Tijajil Dawid.» ⁴³Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ntons titza' te Dawid, aj nyolin tuq te Txew Dios tuj tanim, owok tq'uma' ti'l tetz iktza' Tajawil? Komo te Dawid oxik tq'uma' ikxjani: ⁴⁴“Te Qtata Dios^d oxik tq'uma' te Wajawil.^e ‘Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' b'ix nk'ulu'tz tzan kyqet

^z 22:32 Exo 3:6 ^a 22:36 Luks 10:25-26 ^b 22:37 Deu 6:5; Luks 10:27 ^c 22:39 Lev 19:18

^d 22:44 Tuj yol ebrey nyolin “YHWH” aj telponx iktza' “Yawe.” ^e 22:44 Tuj yol ebrey nyolin “Adonay” aj telponx iktza' “Qajawil” tuj qyol qetz.

kye awajq'oj witzal.'^f 45 Ntons komo te Dawid oxik tq'uma' "Wajawil" ti'lj te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi', žtitza' tetz jun tijajil ikxji?» 46 Ntons, nijunwt ab'l ob'antik tzan taj stzaq'b'e' ni jun yol, b'ix yaji nijunwt otnimsaj tk'u'lj tzan txik xhcha'o' jun tidi' tetz.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Nkyepaltin Tuq Kye Xnaq'tzon

Mak 12:38-40; Luks 11:37-54; 20:45-47

23 1 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyuky'i kye xjal b'ix kye txnaq'atz ikxjani: 2 «Kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey, a'e'xk kyetz oje kaj ksi'x kyib' tzan txik kyq'uma' tidi' telponx te Kawb'il iktza'x okaj tq'uma' te Moisés oqtxi'. 3 Astilji etetz presis tzan kyqet etoksla' b'ix tzan txik eteq'i' kyaqil aj otzajel kyq'uma', per k'on tz'el etin aj nkyk'ulu' kyetz, tzan tpaj kyetz ntzaj kyq'uma' jun tidi' b'ix chuktky te aj nkyk'ulu'. 4 Kyetz nqet kyb'isu' tidi'chq aj b'an kwest tzan tqet kyk'ulu' txq'anky xjal, b'ix yaji nxik kyk'ulu' mandad kyij kye txq'anky, per kyetz nya'tx dispwest tzan kyonen ch'inwt. 5 Kyaqil aj nqet kyk'ulu' cha n'oken tzan kyok e'e' tzan kye xjal. 6 Nqet kyk'ulu' nimaq kye tal kaxh tuky'i tyol Dios tuj aj yob'a' tajsik kywitz b'ix ti'lj kyq'ab' [iktza' jun ub'ech],^h b'ix nqet kyk'ulu' nim twa'lkal kye ub'ech ti'lj xtxa'm kyq'anaq xluj.ⁱ 6 Oj kxik uk'le' wa'il tjaj junky, mer kygan tzan kyqet wit'let tuj kyluwar aj ja' mas jiq'b'ame', b'ix ax kyuj kye jay nab'il Dios ax tzi mer kygan tzan kyqet wit'let tuj kyluwar aj ja' mas jiq'b'ame'.^j 7 B'ix mer kygan tzan kyok lima' tzan kye xjal tuj te plas b'ix tzan kyok q'uma' "Xnaq'tzon." 8 Per yatzun etetz, k'onti'l tzan tel egani' tzan etok q'uma' "Xnaq'tzon" tzan tpaj cha jun te aj Xnaq'tzal etetz, te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi', b'ix etetz ekyaqil eterminx etib'. 9 B'ix k'on tz'ok eq'uma' "Qtat" te nijunwt xjal tzani twitz tx'o'tx', tzan tpaj cha jun te Etat, aj atjax tuj ka'j. 10 B'ix ni k'onti'l tzan etok q'uma' "Yek'ul B'ey,"^k tzan tpaj a'ox te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi' te Yek'ul Eb'ey [tzan eb'et iktza' te Qtata Dios tgan]. 11 Te aj at nim tajwalil exol etetz, a tetz te aj nk'ulun kwent te etetz. 12 Komo ab'l aj nqet tjiq'b'a' tib'x, tetz owelal eq'i' tky'exaw; b'ix ab'l aj k'onti'l nqet tjiq'b'a'x tib', tetz oqtel jiq'b'a'.^l

13 Jlast etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmelezt! Komo etetz k'onti'l nkyekaj esi' tzan kyten kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j; etetz k'onti'l nxik eq'apo' etib' tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix k'onti'l nkyekaj esi' tzan txik kyq'apo' kyib' kye txq'anky aj kygan tzan kyten tuj tq'ab'.

^f 22:44 Ax: Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' maxkix oj kyok kye awajq'oj kye tojlb'il awoq; Sal 110:1. ^g 23:5 Mat 6:1 ^h 23:5 Deu 6:8 ⁱ 23:5 Núm 15:38 ^j 23:6 Mat 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luks 14:8-11; 22:26 ^k 23:10 Tuj te yol gryeg telponx te ntzani jun xnaq'tzon aj n'onen kyuky'i kye xjal tzan tel kyniky' tidi' presis tzan kyk'ulun iktza' te Qtata Dios tgan. ^l 23:12 Luks 14:11; 18:14; 1Xhp 5:5

¹⁴ ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz n'el etin kyjay kye ch'i byud, b'ix nkxchalaj oj etok en [nkxtzanun] nkxnaq'tzan nim tuj; astilji etetz owokel eten jun xhcho'nal b'an nim.^m

¹⁵ ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz ja'chq nkxb'et twitz tx'o'tx' b'ix nkxjunxla'in nim a' tzan echimon xjal tzan kyokslan te exnaq'tzb'en, b'ix oj kyk'amon te exnaq'tzb'en, yaji n'ek'ulu' tzan stzaj si' te kymeres mas nim ewitz etetz tzan kxik xon tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun.

¹⁶ ¡Last etetz aj iktza' moy a'ix b'ix nkyexik ejocho' txq'ankey! Etetz n'eq'uma' qa oxel qsi' qjurament ti'l te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, te nini telponx nya'tx presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma']; per qa oxel qsi' qjurament ti'l te oro tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, te nini telponx b'an presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma']. ¹⁷ ¡B'an mok' a'ix, b'ix moy! ¿Alkyetz te aj mas presis, te ttx'otx'al oro qatzun te Nin Jay aj nk'ulun tzan tkaj pawlet te oro a'ox te Qtata Dios? ¹⁸ Ax nxik eq'uma' qa qetz nxik qsi' qjurament ti'l te tz'e'sb'il, te nini telponx nya'tx b'an presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma']; per qa nxik qsi' qjurament ti'l te oyej aj atqet tajsik te tz'e'sb'il, te nini telponx b'an presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma']. ¹⁹ ¡Moy ka'r! ¿Alkyetz te aj mas presis, te oyej aj nxik qsi' te Qtata Dios qatzun te tz'e'sb'il aj nk'ulun tzan tkaj pawlet te qoyej a'ox te Qtata Diosji? ²⁰ Komo ab'l te aj nxik tsi' tjurament ti'l te tz'e'sb'il, nxik tsi' tjurament nya'tx a'ox ti'l te tz'e'sb'il sinoke ax ti'l aj atqet tajsik. ²¹ B'ix ab'l te aj nxik tsi' tjurament ti'l te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, nxik tsi' nya'tx a'ox ti'l te Nin Jayji sinoke ax ti'l te Qtata Dios aj nnajan tuj. ²² B'ix ab'l te aj nxik tsi' tjurament ti'l te ka'j, nxik tsi' tjurament ti'l te twit'lel Qtata Dios b'ix ax ti'l Qtata Dios aj nqet wit'let tzi.ⁿ

²³ ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz nkaj epawa' te Qtata Dios te tlajuji' part ti'l kyaqil tidi' etetz^o ti'l te menta b'ix te anixh^p b'ix te comino, per k'onti'l nqet etoksla' te aj mas b'an presis aj tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il, iktza' tzan jk'ulun tume'l kyuky'i txq'ankey, b'ix tzan tok lo'et jk'u'l kyil'j txq'ankey b'ix tzan k'on kaj jkola' te txnaq'tzb'en Qtata Dios. Aj ntzani te aj presis tzan ek'ulun, per ax k'onti'l tzan tkaj esi' tzan ek'ulun te junky. ²⁴ Etetz nxik ejocho' junky, per ax etetz a'ix moy. Etetz n'ok esi' ek'ul'j ti'l te jun tidi' aj k'onti'l nim tbalor b'ix k'onti'l n'ok esi' enab'l ti'l te aj b'an presis.^q

²⁵ ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz n'el etx'ajo' b'an saq kyil'j kye uk'b'il b'ix kye laq, per etetz tuj

^m 23:14 Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. ⁿ 23:22 Isa 66:1; Mat 5:34 ^o 23:23 Lev 27:30 ^p 23:23 Ax: eneldo. ^q 23:24 Ax: Etetz nkaj etxijo' te tal us per nxik eb'ilq'u' jun nim kamey; Mat 23:36-40.

etanim b'an tz'il tzan tpaj etelq'b'en b'ix tzan tpaj tqetlen ek'ulu' tidi'chq iktza' etetz egan. ²⁶ ¡Etetz aj b'uch'uj Parisey, moy a'ix! Mejor, intjatz etx'ajo' tb'ay kyuj kye uk'b'il b'ix kyuj kye laq, b'ix yaji b'a'n tzan tkaj saq kyil'j.

²⁷ ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz a'ix iktza' kye pantyon aj b'an sjapun-e' kyil'j, b'an galan kxik ka'yin, per tujx pur tb'aqil kamnaq at b'ix tidi'chq aj nya'tx galan. ²⁸ Ax ikxji etetz exik ka'yin, naqe cha b'an galan a'ix tuj kywitz kye xjal, per tuj etanim pur nya'tx galan b'ix cha xmeletz' a'ix.

²⁹ ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz njaw ek'ulu' kypantyon kye aj yolil tyol Dios b'ix nqetb'aj etxaku' kypantyon kye xjal aj b'an galan-e' tuq, ³⁰ b'ix nxik eq'uma' ikxjani: “Cha itz'ojo'-wit tuq aj itz'oje' tuq kye qijajilna oqtxi', qetza k'onti'l-tal o'onena kyuky'i'l tzan tqet kykansa' kye tlajen Qtata Dios.” ³¹ Tzan tpaj nkxq'uman ikxji, eti'jx nkxyolin a'ix kyijajil kye aj eqet kansan kye tlajen Qtata Dios. ³² ¡Ntons pe'ek'ulunnajji iktza'x e'aq'ik kyk'ulun kye etijajil!

³³ ¡Tijajil kan a'ix! ¿Titza' etetz okxkoletel tzan k'on exik xo'o' tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun? ³⁴ Astilji wetz okyexe'l nlajo' aj yolil nyol b'ix xjal aj at nim kynab'l b'ix xnaq'tzon, per etetz okyeqtel-alo ekansa' junjun te kyetz, b'ix junjunky okyeqtel-alo eklabi' twitz krus, b'ix kye junjunky okyeqtel-alo ejub'cha' kyuj kye jay nab'il Dios, b'ix okyejawel elajo' tzan kyoqik ja'chq tuj ky'ila'j amaq'. ³⁵ Tzan tpaj te nini, tzul etajsik etetz te xhcho'nal tzan tpaj telen eq'i' te kchiky'el kye kyaqil aj galan xjal aj eqet kansa' [tzan kye etijajil oqtxi'], atx aj tqetlen kansa' te Abel^s aj b'an galan tuq tuj twitz te Qtata Dios, max aj tqet kansa' te Sakariy aj tk'ajol Berekiys, aj onaj txol te tz'e'sb'il b'ix te Nin Jay te Qtata Dios.^t ³⁶ Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, te xhcho'nal aj tzan tpaj kyaqil aj oky'ikni, owulel kyajsik kyaqil ja xjalni.»

Aj Nb'isun Tuq Te Jesus Kyil'j Kye Xjal Aj Jerusalen

Luks 13:34-35

³⁷ «¡Etetz aj Jerusalen! ¡Etetz aj Jerusalen! Etetz aj nkyeqet ekansa' kye aj yolil tyol Dios, etetz aj nkye'ok exo'o' tuky'i ab'l kye aj lajome' tzan kypakb'an tyol Dios etuky'i'l. Wetz ky'ila'j-el ngan tuq tzan nkolon eti'lj iktza' jun paqon aj nkye'ok xhchimo' tal tjaq' txiky', per etetz k'onti'l eb'anij. ³⁸ Tzaj echa'o', te ejay okajel kola'. ³⁹ Oxel' nq'uma' b'eyx ajna'l etetz, ya nlay kyin'ok eten sinoke max oj tpon te or oj txik eq'uma' wil'j: “Galanx-alo te aj tzulni, jun tlajen Qajawil.”»^u

Aj Tyolin Jesus Titza' Oky'el Oj Tul Te Jwisy

Mak 13:1-37; Luks 21:5-36; 17:25-33; 12:41-44

24 ¹ Te Jesus owetz tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix ikja'n tuq tex, kye txnaq'atz e'ok laq'chet ti'lj, e'aq'ik tzan kyyolin tuky'i'l

^r 23:33 Mat 3:7; Luks 3:7 ^s 23:35 Gén 4:8 ^t 23:35 2Cró 24:20-21 ^u 23:39 Sal 118:26

titza' tuq k'ulb'en tetz te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. ²Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿N'ok eten etetz kyaqil ntzani? Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, tzani nlay kaj ni jun pant tajsik junky. Kyaqil oqtel tilu'.»

³Ntons yaji [aj kypon] twi' te witz Olib te Jesus oqet wit'let tzi b'ix apart kywitz kyaqil, kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'lj, oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Instzaj aq'uma' ch'in janik'b'a'n ky'ik kyaqil aj ma tzaj aq'uma'ni b'ix tidi' seny owokel qen tzan tel qniky' qa ch'inky awul b'ix qa ch'inky tul te jwisy.»

⁴Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Intok esi' waq enab'l tzan k'on eqet eq'i' tzan nijunwt. ⁵Komo kye'ul ky'ila'lj xjal, okyeyolion tuky'i nb'i iktze'xtzun a'in wetz, oxel' kyq'uma' ikxjani: “Wetz a'in te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi'.” B'ix ikxji kyetz okyeqtel kyeqi'i' ky'ila'lj xjal. ⁶Etetz owokel echa'o' ja'chq n'ok q'oj b'ix nq'umjik owokel q'oj ja'chq, per yatzun etetz k'onti'l tzan exob', tzan tpaj ikxjikix oky'el per nya'tx a te tmankb'il twitz tx'o'tx'ji. ⁷Kyijajil txq'an xjal okyeq'ojiyonkix ti'lj kyijajil txq'anqy xjal, b'ix txq'an amaq' okyeq'ojiyon kyi'lj txq'anqy amaq', b'ix ja'chq owokel en twitz wa'ij, b'ix ja'chq oky'el ky'ila'lj kab'junab'. ⁸Per kyaqil nini man tuq n'aq'ik te xhcho'nal. ⁹Ntons etetz [aj nkyin'etoksla'] okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' xjal aj nya'tx galan aj owokel ksi' nim xhcho'nal eti'lj, b'ix okxtel kansa', b'ix okx'okel ajq'oja' tuj kyaqil amaq' twitz tx'o'tx' tzan tpaj etokslb'en wi'lj.’ ¹⁰Tuj aj tyempi ky'ila'lj xjal okajel ksi' tzan tok wit'let kyk'u'lj wi'lj. Kxolx kyetz oxel' kyq'apo' kyib'x, owokel kyajq'oja' kyib'x. ¹¹Ky'ila'lj xjal okye'ulel, okyq'uma'tz qa kyetz a'e' aj yolil tyol Dios, per nya'tx b'an'ax kyitza', b'ix ky'ila'lj xjal okyeqtel kyeqi'i'. ¹²B'ix tzan tpaj kye xjal mas kyek'uluyon tidi'chq nya'tx galan, ky'ila'lj okajel ksi' tzan tqet kye kyib' galan kyuky'i txq'anqy. ¹³Per te aj nlay kyinkaj tkola' b'ix otipa'tz kyaqil max oj tmankun, tetzji okoletel.’ ¹⁴B'ix te ja tpakb'alil galan ti'lj te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios, oxel' pakb'let tuj kyaqil twitz tx'o'tx', tzan tok kcha'o' kyaqil amaq', b'ix maxji tzul te jwisy.’^x

¹⁵(Ntons ab'l te aj njaw te'e', intox tuj twi' ntzani:) Cha'oj tok eten te aj oqet stz'ib'a' te Xhwe'k aj yolil tyol Dios oqtxi', ti'lj te xmayiyon aj xituyon, ntons qa ma'tx pon nini tuj te Luwar Aj B'an Xjan [tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios],^y ¹⁶ntons yaji kye aj akyeqet tuj tkwentil Judey inkxik oqik twi' witz, ¹⁷b'ix kye [aj Judey] aj atejax twi' jay, k'onti'l tzan kyqetz eq'il jun tidi' tuj kyjay [sinoke tzan kyoqik naj], ¹⁸b'ix kye aj nkye'aq'unan tuj k'ul, k'onti'l tzan kymeltz'jik kyjay eq'il jun ktxo'w.’^z

¹⁹¡Laste' kye xuj [aj Judey] aj ch'inky kky'ix tuj aj q'ijji, b'ix kye xuj aj man nkyetxu'un kyal! ²⁰Pe'exnaq'tzan waq tuky'i Qtata Dios tzan k'on

ν 24:9 Mat 10:22 w 24:13 Mat 10:22 x 24:14 Tmnc 5:9-10; 7:9 y 24:15 Dan 9:27; 11:31; 12:11 z 24:18 Luks 17:31

tky'ik ntzani tuj jab'alil qatzun tuj jun q'ij ojla'mjji. ²¹Komo owokel en twitz jun xhcho'nal b'an nim,^a per jun xhcho'nal aj mina' tky'ik ni jun-el atx aj tqetlen k'ulu' te twitz tx'o'tx' b'ix yaji ya nlay ky'ik junky'el. ²²Cha nya'tx-wit cha kab'e q'ij oteyon te nini, ntons nijunwt-tal ab'l otipa'tz, kyaqil-tal okyekamel, per cha kab'e q'ij oky'el tzan tpaj [te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j ky'i'j] kye aj joyome' titza'.

²³Ntons qa at ab'l otzajel tq'uma' etetz, “jInstzaj eten! Tzani atqet te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi',” qatzun otzajel kyq'uma', “Txini atqet,” ntons yatzun etetz, k'on xik etoksla'. ²⁴Komo kye'ul xjal aj sq'o'l-e' aj kyq'uma'tz a'e' kyetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', per nya'tx b'an'ax kyitza', b'ix kye'ul kye aj okyq'uma'tz a'e' kyetz aj yolil tyol Dios, per nya'tx b'an'ax kyitza'. B'ix oqtel kyk'ulu' tidi'chq yek'b'il tuky'i nim kyajwalil b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon kye xjal ti'j tzan kyqet-tal kyeq'i' kye xjal, b'ix kygan-tal tzan kyqet kyeq'i' kye aj joyome' tzan Qtata Dios. ²⁵Intok esi' waq enab'l ti'j kyaqil aj ma'tx xik nq'uma' etetzni b'ix mina' tky'ik. ²⁶Astilji qa at ab'l otzajel q'uman etetz, “Instzaj eten, tetz atqet tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx',” etetz k'on kxik e'el tetz. B'ix qa otzajel q'uma' etetz, “Instzaj eten, tzani atqet ewa' tuj jay,” etetz k'on xik etoksla'. ²⁷Komo iktza'x jun xhliky'lika'j nky'ik twitz ka'j [k'onti'l nkaj ewj], ax ikxji oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]. ²⁸[Ntzani b'an'ax iktza'x] ja' nkyelab'un kye loxh at jun tidi' kamnaq txini.^b

²⁹Cha'oj tky'ik kyaqil aj tyemp nim xhcho'nal, b'eyxnajji te q'ij oqlojxb'el twitz, te qya' ya nlay q'analín, b'ix kye che'w okyetzajel tz'aaqik twitz ka'j, b'ix kyaqil [malspirit] aj nim kyajwalil twitz ka'j okyejawel kyito'.^c ³⁰Ntons oxel e'e' twitz ka'j te jun seny aj telponx wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix kyaqil kyijajil xjal twitz tx'o'tx' ma kye'oq' tzan kxob'al.^d B'ix okyinxel kye'e' wetz ikja'n ntzaj tuj te muj tuky'i wajwalil b'ix tuky'i nim nxhqitz'unal. ³¹B'ix tuky'i [twi'] jun nim trompet okyexe'l nlajo' kye ángel, b'ix kyetz okye'okel kchimo' kye aj joyome' witz', otzajelb'aj ksuti' kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix twitz ka'j.

³²Intok esi' waq enab'l ti'j jun yek'b'il ti'j te wi' igos. Cha'oj stzaj k'uplet txaq, etetz n'el eniky' ch'inky qok kwares. ³³Ax ikxji ti'j te aj ma'tx xik nq'uma'ni, tzan tpaj cha'oj tok eten aj nky'ik ikxji twitz tx'o'tx', owelal eniky' telponx ch'inky wulky wetz.^e ³⁴Wetz oxel nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil ntzani oky'el mina' kykamik kye ja qijajilni. ³⁵Te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' okyepoyonaj, per wetz nyol nlay ponaj, [opoyonkixi' kyaqil aj ma'tx xik nq'uma'ni].^f

^a 24:21 Dan 12:1; Tmkn 7:14 ^b 24:28 Luks 17:37 ^c 24:29 Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:31; Mak 13:24-25; Tmkn 6:14 ^d 24:30 Dan 7:13; Tmkn 1:7 ^e 24:33 Mak 13:29
^f 24:35 Sal 102:25-26; Mat 5:18; Mak 13:31; Luks 16:17; 21:33; Ebr 1:10-12; 1Xhp 1:25; Tmkn 6:14

³⁶Nijunwt ab'l teb'en janik'b'a'n tky'ik ja ntzani; ni kye ángel tuj ka'j k'onti'l kye'b'en, ni wetz Tk'wa'al Dios k'onti'l web'en; a'ox te Qtat [aj atjax tuj ka'j teb'enky janik'b'a'n tky'ik ja ntzani].^s ³⁷Iktza'x oky'ik tuj aj tyemp aj itz'oj tuq te Noe, ax ikxji oky'el oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].^h ³⁸Tuj aj tyempji aj mina' tuq stzaj te nim jab' b'ix maxxix aj tox te Noe tuj te bark, kye xjal cha nkye'uk'an tuq b'ix nkyewa'an tuq b'ix nkye'ok tuq junan. ³⁹K'onti'l tuq b'isu' kyitza' qa owulel tuq te nim jab', per yaji owul te nim jab' b'ix eb'ajponaj kkyaqil. Ax ikxji oky'el oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].ⁱ ⁴⁰Tuj aj q'ijji qa kab'e' xjal nkye'aq'unan tuj k'ul, jun te kyetz oxel' eq'i' [tuj ka'j] b'ix te junky okajel si'. ⁴¹Qa kab'e' xuj nkyekye'en ti'j ka', jun te kyetz oxel' eq'i' [tuj ka'j] b'ix te junky okajel si'.

⁴²Etetz pe'eten waq list tzan tpaj k'onti'l eteb'en alkyetz q'ij okyin'ulel wetz aj Etajawil a'in. ⁴³Intel eniky' ti'j te ntzani: Qa jun tajaw jay teb'en-wit janik'b'a'n tzul te eleq' elq'on tuj tjay, ntons oteyon-tal list b'ix nlay-tal stzoqpij tzan tox nijunwt tuj tjay elq'on. ⁴⁴B'ix ax ikxji eti'j etetz, a tgan tzan eten waq list tzan tpaj kyin'ul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tuj jun q'ij aj k'onti'l nkye'iyon kye xjal wi'j, [astilji a tgan tzan eten waq list].»^j

Jun Mosj Aj Galan Nab'lin Otkamb'a'tz Jun Tidi' Galan, B'ix Jun Mosj Aj Nya'tx Galan Nab'lin Oxel' Si' Jun Xhcho'nal Ti'j

⁴⁵«¿Titza' nab'lin jun mosj aj b'an tume'l nb'isun b'ix nk'ulun kyaqil iktza' te tpatron tgan, b'ix te tpatron nkaj tsi' te k'ulul mandad kxol kye txq'ankey tmos tuj tjay, tzan kxik tk'a'cha' oj tpon or?

⁴⁶Galanx-alo te aj mosjji qa oj tul te tpatron b'ix tetz nk'ulun te aj okaj q'uma' tetz. ⁴⁷Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, te tpatron okajel tsi' te k'ulul mandad ti'j kyaqil tidi' tetz.

⁴⁸Per qa jun mosj aj nya'tx galan nab'lin otq'uma'tz tuj tanim “te npatron nlay tzul luwew,” ⁴⁹b'ix qa owaq'el tzan kyqet tk'ulu' joder kye txq'ankey mosj b'ix qa cha owa'yon b'ix owokelten uk'al kxol kye bol, ⁵⁰te tpatron te aj mosjji owulel tuj jun q'ij aj k'onti'l tuq iyo' titza', b'ix tuj jun or aj k'onti'l tuq teb'en. ⁵¹Ntons oxel' tsi' jun xhcho'nal nim ti'j b'ix okajel tsi' kxol kye aj xmeletz'. B'ix tzi owoq'el b'ix ma qitx'itx'in txe' te'.»

Junky Yek'b'il Ti'j Te Jwisy: Kye Lajuj Q'opoj

25 ¹«Ntons, kyil'j kye xjal aj nkyekaj tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini iktza' [ja yek'b'il] ntzani: Tuj jun wa'amj joyome' tuq lajuj q'opoj tzan kyk'amon te ichan tuj te jay aj ja' tuq n'ok te wa'amj.

^s 24:36 Mak 13:32 ^h 24:37 Gén 6:5-8 ⁱ 24:39 Gén 7:6-24 ^j 24:44 Mat 25:13; Luks 12:39-40; 1Tes 5:6

Oxik kyin te kyq'anal b'ix e'ex iyol te ichan. ²Jweb' kxol kyetz k'onti'l tuq nkyeb'isun tume'l, b'ix kye junky jweb' kyetz b'an nkyeb'isun tuq tume'l. ³Kye aj k'onti'l tuq nkyeb'isun tume'l oxik kyin tqatel te kyq'anal, per k'onti'l oxik kyin kyaseyt [tzan tuq tqex kynojisa' junky'el]. ⁴Per yatzun kye aj b'an nkyeb'isun tume'l, kyetz oxik kyin junjunky boteychaq kyaseyt te tqatel kyq'anal. ⁵Ntons yaji te ichan k'onti'l opon luwew, ntons eb'ajxnakwin b'ix eb'ajkaj b'an watl. ⁶Ya ma qo'ok chukaq'b'il kxik cha'on kye xjal nkyesiky'in tuq ikxjani: "Tzul te ichan, tzul te ichan; pe'etetz waq kanol tetz." ⁷Kkyaqil kye q'opoj eb'ajjaw wa'let k'ulul te kyq'anal. ⁸Ntons kye jweb' aj k'onti'l tuq nkyeb'isun tume'l, oxik kyq'uma' ikxjani kyuky'i'l kye aj b'an atok tuq kynab'l: "Instzaj esi' ch'in qetza qaseytni tzan tpaj qetza jq'anal ch'inky tqextzaj," kyekyi. ⁹Per kye q'opoj aj list tuq ate' oxik kyq'uma' kyetz ikxjani: "Nlay tzan tpaj ikxji nlay kanon te qetza b'ix ax nlay kanon te etetz. Mejoy tzan exik loq'ol aj ja' nk'ayjik." ¹⁰Per aj kxik kye jweb' q'opoj loq'ol te kyaseyt, opon te ichan. Yatzun kye aj list tuq akyeqet, eb'aj'ox tuky'i'l tuj te wa'amj, b'ix te lamel okaj lamo'. ¹¹Yaji eb'ajpon kye txq'ankey q'opoj, oxik kyq'uma' ikxjani: "Tat, tat, intox ajaqo' te lamel." ¹²Per yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: "Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, wetz k'onti'l wotzqi' a'ix."»

¹³[Ntons yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:] «Ax etetz, pe'eten waq list tzan tpaj k'onti'l eteb'en alkyetz q'ij b'ix k'onti'l eteb'en alkyetz or [cha'oj wul wetz junky'elky].»^k

Junky Yek'b'il Ti'j Te Jwisy: Kye Ox Mosj

¹⁴«Komo [cha'oj wul wetz junky'elky, owokel] te nini iktza' jun xjal aj ikja'n tuq txik tuj tb'ey, etzaj tuk'le' kye tmos b'ix oxik tq'apo' ti'chq tetz tuj kyq'ab'. ¹⁵Oxik tq'apo' te jun te kyetz jweb' tmin ttx'otx'al tib',^l b'ix te junky xjal oxik tq'apo' tetz kab'e' tmin ttx'otx'al tib',^m b'ix te junky xjal cha jun tmin ttx'otx'al tib'.ⁿ Ntons ikxji oxik tq'apo' te junjun iktza'x te kylistul, b'ix yaji oxik tuj tb'ey. ¹⁶B'eyxnajji te aq'unon aj oky'ik tk'amo' jweb', tetz tidi'chq oqet txk'a'ma' ti'j b'ix otk'uluj ganar jweb'ky. ¹⁷B'ix ax ikxji otk'uluj te aj otk'amoj kab'e', tetz otk'uluj ganar kab'e'ky. ¹⁸Per te aj oky'ik tk'amo' cha jun, tetz cha oqex tk'u'u' stumin te tajaw tuj jun jul aj oqex tluki' tuj tx'o'tx'.

¹⁹Ya ma ky'ik nim tyemp, te kyajaw kye aj mosjji omeltz'jik b'ix owokten eq'il kwent kyuky'i'l. ²⁰Tb'ay opon te aj ojetq tuq ky'ik tk'amo' te jweb' tmin b'ix oxik tq'apo' jweb'ky te tajaw b'ix oxik tq'uma' ikxjani:

^k 25:13 Mat 24:42; Mak 13:33; Luks 12:35-38; 13:25 ^l 25:15 Jweb' talent telponx iktza' twi' tk'u'j jun xjal oqal (100) aq'b'i. ^m 25:15 Kab'e' tmin aj tb'i talent telponx iktza' twi' tk'u'j jun xjal kawnaq (40) aq'b'i. ⁿ 25:15 Jun talent telponx iktza' twi' tk'u'j jun xjal winqi' aq'b'i.

“Tat, yatz otzaj asi' jweb' tmin wetz b'ix ntzani junky jweb' aj ma'tx nk'uluj ganar tuky'i atumin.” ²¹Ntons te tajaw oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Byenech awitza'. Yatz a'ich jun mosj b'an galan b'ix k'onti'l nkaj asi' tzan tqet ak'ulu' kyaqil aj ngan. Ajna'l tzan tpaj ma ak'uluj galan tuky'i jun tidi' nya'tx nim, ajna'l oxel' nsi' yatz junky mas nim. Paq'ijlan wuky'i'l.” ²²Yaji opon te aq'unon aj ojetq tuq ky'ik tk'amo' kab'e' tmin b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Tat, yatz otzaj asi' kab'e' tmin wetz b'ix ajna'l ntzani kab'e'ky aj ma'tx nk'uluj ganar.” ²³Yaji te tajaw oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Byenech awitza'. Yatz a'ich jun mosj b'an galan b'ix k'onti'l nkaj asi' tzan tqet ak'ulu' kyaqil aj ngan. Ajna'l tzan tpaj ma ak'uluj galan tuky'i jun tidi' nya'tx nim, ajna'l oxel' nsi' yatz junky mas nim. Paq'ijlan wuky'i'l.”^o ²⁴Yaji, ya ma pon te aq'unon aj ojetq tuq ky'ik tk'amo' cha jun tmin, oxik tq'uma' te tajaw ikxjani: “Tat, wetz web'en tuq, yatz nb'antik awitza' kyaqil mer iktza' yatz agan, b'a'n tzan tjaw awin twitz awalj aj ja' k'onti'l nxhch'awan b'ix njaw awin aj ja' k'onti'l nchkyiton te ijaj.” ²⁵Asilji wetz inxob' awitz, wetz cha oqex nmuqu' te atumin tuj te tx'o'tx'. Per ntzani te atumin aj otzaj asi' wetz.” ²⁶Ntons te tajaw oxik tq'uma' ikxjani: “Yatz a'ich jun mosj aj nya'tx galan chnab'lin b'ix ky'aj a'ich. Qa yatz aweb'en tuq qa njaw win twitz awalj aj ja' k'onti'l nkyin'awan b'ix qa njaw win aj ja' k'onti'l nkyinkyiton, ²⁷ntons oxik-tal awin ch'in ntumin kyuky'i kye swal ky'exj, b'ix wetz aj txkyinmeltz'jik, ma'-tal nk'amoj te ntumin b'ix te ta'al tzan kye swal ky'exj.” ²⁸B'ix oxik tq'uma' ikxjani kye aj akyeqet tuq tzi: “Intel etin te jun tmin b'ix intxik esi' te aj at lajuj tetz. ²⁹Komo te aj nk'ulun tume'l tuky'i aj nxik si' tetz, yaji oxel' si' mas tetz b'ix ikxji owokel nim tetz; per te aj k'onti'l nk'ulun tume'l tuky'i te aj nxik si' tetz, yaji owelal in kyaqil aj at tetz.” ³⁰B'ix te ja mosj aj k'onti'l tokenni, b'eyx intex etin jwer tuj te qlolj aj ja' ma tz'oq' b'ix ma qitx'itx'in txe' te!'.”^r

Oj Stzaj Jwisyy Kyajsik Kyaqil Amaq'

³¹«Ntons, cha'oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tuky'i nim nxhqitz'unal b'ix tuky'i nim wajwalil tzan nk'ulun mandad ti'lj kyaqil b'ix kyuky'i kyaqil kye ángel, wetz okyinqtel wit'let tuj nwit'lel aj ja' okyink'uluyon mandad tuky'i nim wajwalil ti'lj kyaqil. ³²Kyaqil kye xjal tuj kyaqil amaq' okye'okel chimo' nwitz, b'ix okye'elal npawa' txq'an kyil'j txq'an'ky, iktza' jun pastoriyon aj nkye'el tpawa' kye karner kyil'j kye chib. ³³Kye [aj galan xjal, kyetz okyeqtel nsi' tuj nmanq'ab' iktza' jun pastoriyon] nkye'qet tsi' kye karner tuj tb'anq'ab', b'ix kye [aj nya'tx galan

^o 25:23 Mat 25:21 ^p 25:24 Te yol k'onti'l telponx jun eleq' sinoke telponx jun xjal b'an list tzan tk'ulun ganar tmin. ^q 25:29 Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxel' si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; Mak 4:25; Luks 8:18; 19:26.
^r 25:30 Mat 22:13; Luks 13:28

xjal okyeqtel nsi' tuj nsurt iktza' jun pastoriyon] nkyequet tsi' kye chib tuj tsurt. ³⁴Yaji [wetz] aj nkyink'ulun mandad ti'j kyaqil oxel' nq'uma' kyuky'i kye aj akyeqet tuj nmanq'ab' ikxjani: “Qalan waq etetz aj ma'tx kxqet ky'iwla' tzan Ntat. Pe'ek'amon waq te etajwalil aj oje qet k'ulu' listar te etetz tzan te Qtata Dios atx aj tqetlen k'ulu' te twitz tx'o'tx'. ³⁵Komo wetz owok wen twitz wa'ij, b'ix yaji etetz otzaj esi' nwe'; b'ix owok wen twitz tzakjel, b'ix etetz otzaj esi' wuk'a'; wetz k'onti'l tuq ja' b'a'n tzan nkaj, b'ix otzaj esi' jun nposad; ³⁶k'onti'l tuq nq'anaq, b'ix etetz otzaj esi' nq'anaq;^s wetz inqet yab'tik, b'ix etetz okxpon q'olb'el wetz; wetz inqex si' tuj pres, b'ix etetz okx'ul q'olb'el wetz.”^t ³⁷Ntons kye aj oje kye'ok galan-e' tuj twitz Qtata Dios otzajel kcha'o' ikxjani: “Tat, ¿janik'le oxhch'ok qena tuky'i wa'ij b'ix oxik qsi'na awe'? ¿Janik'le oxhch'ok qena tuky'i tzakjel, b'ix oxik qsi'na awuk'a'? ³⁸¿Janik'le k'onti'l tuq ja' b'a'n tzan akaj, b'ix oxik qsi'na jun aposad? ¿B'ix janik'le k'onti'l tuq aq'anaq b'ix oxik qsi'na aq'anaq? ³⁹¿Janik'le yab'ich tuq qatzun atichqex tuq tuj pres, b'ix qetza oxwa'qna q'olb'el yatz?’” ⁴⁰Ntons [wetz] te twitzale' k'ulul mandad ti'j kyaqil owajel ntzaq'b'e' ikxjani: “Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil aj ek'uluj kyuky'i kye ja k'o wermanni,” ntons wuky'i'l tuq n'ek'ulu' ikxji.”

⁴¹Yaji oxel' nq'uma' kyuky'i kye aj akyeqet tuj nsurt ikxjani: “Intel epawa' waq etib' wi'j, etetz aj qanb'enb'aj etajsik; pex waq tuj te nim q'aq' aj k'onti'l nqextzaj, aj k'ulumaj te Tajaw Choj b'ix kye ángel aj nkye'okslan tetz. ⁴²Komo wetz at tuq wa'ij wi'j, b'ix etetz k'onti'l otzaj esi' nwe'; at tuq tzajk'aj wi'j, b'ix etetz k'onti'l otzaj esi' wuk'a'; ⁴³wetz k'onti'l tuq ja' b'a'n tzan nkaj, b'ix etetz k'onti'l otzaj esi' jun nposad; k'onti'l tuq nq'anaq, b'ix etetz k'onti'l otzaj esi' nq'anaq; wetz yab'in tuq b'ix inqexten tuj pres, b'ix etetz k'onti'l okxpon q'olb'el wetz.” ⁴⁴Ntons kyetz otzajel kcha'o' ikxjani: “Tat, ¿janik'le oxhch'ok qena tuky'i wa'ij b'ix tuky'i tzajk'aj, qatzun k'onti'l ja' tuq tzan akaj, qatzun k'onti'l tuq aq'anaq, qatzun yab'ich tuqji, qatzun aj aqex si' tuj presji, b'ix k'onti'l oxhch'ok qone'na?” ⁴⁵Ntons owajel ntzaq'b'e' kyetz ikxjani: “Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil aj k'onti'l ek'uluj kyuky'i kye ja k'o [wermanni], ntons ax k'onti'l ek'uluj wuky'i'l.” ⁴⁶Ntons kyetz okyexe'l aj ja' at xhcho'nal te jun-ele'x, per yatzun kye aj oje kye'ok galan-e' tuj twitz Qtata Dios, kyetz oxel' si' jun kyanq'in te jun-ele'x.»

Aj Kykaj Kye Xjal Ti'j Tzan Tjaw Ktzyu' Te Jesus

Mak 14:1-2; Luks 22:1-2; Wnch 11:45-53

26 ¹Ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, yaji oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: ²«Komo etetz eteb'enky, tuj kab'e' q'ij ajna'l

^s 25:36 Ezq 18:7 ^t 25:36 Ebr 13:3 ^u 25:40 Ax: iktza' k'wa'l.

oky'el te ninq'ij Paskw.^v B'ix [tuj aj ninq'ijji, wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxel q'apo' tzan nqet klabi' twitz krus.»

³Ntons, [tuj aj tyempji] kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal kxol kye aj tijajil Israel owoq kchimo' kyib' tuj tjay te Kaypas aj twitzale' pal. ⁴Oqet kyb'isu' tzan tuq tjaw ktzyu' te Jesus per tuky'i jun tume'l nya'tx galan tzan tuq tqet kykansa'. ⁵Per okyq'umaj ikxjani: «Per mejor nya'tx tuj te ninq'ij, tzan k'on kyjaw lab'un kye xjal.»

Aj Tqet Jiq'b'a' Jesus Tzan Jun Xuj

⁶Ntons, te Jesus atqet tuq tuj Betany, tuj tjay jun xjal tb'i Simon aj yab' tuq tb'ay tuky'i lepr. ⁷Ntons, opon laq'chet ti'j Jesus jun xuj b'ix eq'i' tuq titza' jun tal q'awub' aj xtx'otx'al ab'j alabastr, b'ix te tk'ok'jal aj atqex tuq tuj b'an kar. Aj man tuq atqet te Jesus ti'j te mes, te xuj oqet tqo' te tk'ok'jal tuj twi'.^w ⁸Kye txnaq'atz, ya ma tz'ok kye'e' kyetz, eb'ajjaw q'ojlik b'ix owaq'ik tzan kyyolin ikxjani: «¿Tistil nqet txq'ela' kyaqil nini?»^x ⁹B'a'n tuq tzan txik k'aylet b'an kar te jun onb'il-tal kye meb'a' xjal.» ¹⁰Per te Jesus oxik xhcha'o' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nqet eyoli' ikxji ti'j ja xujni? Te aj ma'tx tk'uluj wi'jni, nini jun galan. ¹¹Kye meb'a' xjal okyeqtel tenkix exol,^y yatzun wetz nlay kyinget ten exol. ¹²Te aj ma'tx tk'uluj ja xujni aj txqet tqo' te tk'ok'jal wi'j, ikxji tetz ma'tx kyinget tk'ulu' listar tzan nmuqet.^z ¹³Wetz oxel nq'uma' etetz te b'an'ax, ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil aj ja' oxel pakb'a' te tpakb'alil titza' te Qtata Dios nkolon qi'j, ax oxel q'umlet ti'j te aj ma'tx tk'uluj ja xujni tzan stzaj na'o' tetz.»^a

Aj Tjaw Meltz'jik Te Juds Ti'j Te Jesus

Mak 14:10-11; Luks 22:3-6

¹⁴Ntons, jun aj kxol kye kykab'lajujil txnaq'atz te Jesus, aj tb'i Judas Iskaryot, tetz oxwa'q yoliyon kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil. ¹⁵Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' otzajel esi' wetz tzan txik nq'apo' te Jesus tuj eq'ab'?» Ntons kyetz ekaj ti'j tzan txik ksi' lajuj tuj kawnaq (30) tmin xtx'otx'al plat.^b ¹⁶B'eyx tuj aj q'ijji te Juds njoyon tuq tume'l titza' tzan txik tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'.

Aj Twa'an Te Jesus Kyuky'i Txnaq'atz Ti'j Te Ninq'ij Paskw

Mak 14:12-25; Luks 22:7-13; Wnch 13:21-30; 1Kor 11:23-26

¹⁷Ntons, tuj tb'ay q'ij ti'j te ninq'ij oj kywa'an te wab'j aj k'onti'l malsb'il tuj, kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Ja' agan tzan tqet jk'ulu' kyaqil tzan awa'an ti'j te q'ij Paskw?» ¹⁸Tetz oxik

^v 26:2 Exo 12:1-27 ^w 26:7 Luks 7:37-38; Wnch 12:3 ^x 26:8 Wnch 12:4-6

^y 26:11 Deu 15:11 ^z 26:12 Wnch 12:7-8 ^a 26:13 Mak 14:9 ^b 26:15 Zac 11:12

tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq tuj te amaq' tuj tjay ja xjalni b'ix oxel' eq'uma' tetz ikxjani: “Te xnaq'tzon ma tzaj tq'uma' ikxjani: ‘Ch'inky tpon or wetz b'ix kyinpon ajay kyuky'i kye nxnaq'atz tzan nwa'an junx kyuky'i'l ti'l te ninq'ij Paskw.’”»¹⁹ Ntons kye txnaq'atz oqet kyk'ulu' iktza'x tuq te Jesus ojetq xik tq'uma', b'ix oqet kyk'ulu' kyaqil tzan kywa'an ti'l te ninq'ij Paskw.

²⁰ Ntons, ya ma qoqet yupan, te Jesus wit'lik tuq ti'l mes junx kyuky'i kye kykab'lajujil txnaq'atz. ²¹ B'ix man tuq nkyewa'an, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, jun aj exol etetz ojowel meltz'jik wi'l.» ²² Ntons kyetz oje kyeb'isun, b'ix junjunchaq e'aq'ik tzan kcha'on tuky'i'l ikxjani: «¿Tat, a'in petzun wetz?» ²³ Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Jun te etetz aj nqex tmu'u' twe' junx wuky'i'l tuj te laq,^c aji tetz te aj ojowel meltz'jik wi'l. ²⁴ [Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] oky'elkix wi'l kyaqil aj ntq'uma' te Tu'jal Dios. ¡Per last te aj ojowel meltz'jik wi'l! ¡Mejor-tal k'onti'l owitz'jik!» ²⁵ Ntons te Juds aj ojowel tuq meltz'jik ti'l oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Tat, a'in petzun wetz?» Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «A'ichx ma'tx tzaj q'uman tetz.»

²⁶ Aj man tuq nkyewa'an, te Jesus ojaw stzyu' te wab'lj tuj tq'ab' b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata Dios, oqet tky'iwla', oqet tpedasi' b'ix oxik tsi' kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Pe'ewa'an waq. Te ntzani te nchi'jel.» ²⁷ Yaji ojaw stzyu' tuj tq'ab' jun uk'b'il b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata Dios, oky'ik tsi' te uk'b'il kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'etuk'an waq ekyaqil ti'l ja uk'b'ilni, ²⁸ tzan tpaj ntzani te nchiky'el aj telponx b'an'ax te tume'l ak'a'j aj man nkaj tq'uma' [Qtata Dios], te nchiky'el aj owelal oj nkamik tzan tqet najs'a' kchoj ky'ila'l xjal.^d ²⁹ Per wetz oxel' nq'uma' etetz, wetz ya nlay xik wuk'a' te ta'al ub, max oj txik wuk'a' junky'el junx etuky'i'l oj kykaj kyaqil tuj tq'ab' Ntat.»

Aj Txik Tq'uma' Te Jesus Kkyaqil Kye Txnaq'atz Okajel Tuq Kykola' Tetz
Mak 14:26-31; Luks 22:31-34; Wnch 13:36-38

³⁰ Yaji ya ma xik kyb'itza' jun b'itz, eb'ajxik twi' witz aj tb'i witz Olib. ³¹ B'ix te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ekyaqil etetz ja aq'b'ilni okyinkajel ekola'. Komo ikxji nyolin tuj te Tu'jal Qtata Dios: “Oqtel nkansa' te pastoriyon b'ix kye talo' okye'elal slab'e’.”^e ³² Per oj njaw anq'in, wetz okyinxel' tuj Galiley tb'ayon ewitz etetz.»^f ³³ Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Anke kyaqil ochkajel kykola', per wetz nlay chkaj nkola'.» ³⁴ Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' yatz te b'an'ax, yatz ja aq'b'il ntzani mina' tuq tjaw oq' te to'k, yatz oxmaj ojetq qet awewa' qa awotzqimin.» ³⁵ Per yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Qa wetz presis tzan nkamik junx awuky'i'l, wetz nlay qet wewa' qa wotzqimich.» B'ix kkyaqil kye txq'anqy txnaq'atz okyq'umaj ikxji.

^c 26:23 Sal 41:9 ^d 26:28 Exo 24:6-8; Jer 31:31-34 ^e 26:31 Zac 13:7 ^f 26:32 Mat 28:16

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Tuj Jetzemani

Mak 14:32-42; Luks 22:39-46

³⁶Ntons yaji te Jesus oxik kyuky'i txnaq'atz tuj jun luwar Jetzemani tb'i b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'ekajten etetz tzani b'ix wetz ma kyinxik xnaq'tzon txini.» ³⁷Ntons eb'ajxik tin tuky'i'l, te Xhpe'y b'ix kye kykab'il tk'ajol Sebedey⁸ b'ix te Jesus owaq'ik tzan tb'isun b'ix b'an ncho'on tuq tanim. ³⁸Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz nna'o' tuj wanim jun b'is iktza' ch'inky nkamik. Pe'ekajten etetz tzani b'ix pe'eten itz'oj wuky'i'l.» ³⁹Yaji te Jesus oxik ch'inky ikxjani b'ix oqet mejlet tuky'i tajsik twitz max twitz tx'o'tx' b'ix owaq'ik tzan txnaq'tzan, oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qa yatz agan, kyin'el akolo' ch'in til'j te ja nya'tx galan aj oky'el wi'l'ni, per k'onti'l tzan tb'antik iktza' wetz ngan sinoke a'ox iktza' yatz agan.» ⁴⁰Yaji omeltz'jik aj ja' tuq akyeqet kye txnaq'atz b'ix etzaj tkamb'a' nkyewitan tuq, b'ix oxik tq'uma' tuky'i te Xhpe'y ikxjani: «¿K'onti'l ma etipaj ni jun or tzan eten itz'oj junx wuky'i'l? ⁴¹Pe'eten waq list b'ix pe'exnaq'tzan waq tzan k'on eqet tzaqik. Etetz tuj etanim egan tzan ek'ulun te galan, yatzun tuky'i te echi'jel nya'tx jwert a'ix [tzan ek'ulun ikxji].»^h ⁴²Yaji oxik junky'el tka'mjji'n-el xnaq'tzon b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qa nlay b'antik tzan tel te ja xhcho'nalni sinoke oky'elkix wi'l, ntons intb'antik iktza' yatz agan.»

⁴³Ya ma meltz'jik, etzaj tk'ulb'a' junky'el kye txnaq'atz ojetq tuq kyewitan tzan tpaj b'an nkyexnakwin tuq tzan te kywatl. ⁴⁴Ntons ekaj tsi' b'ix oxik junky'el toxmajji'n-el xnaq'tzon, b'ix oxik tq'uma' junky'el te tyol iktza'x ojetq tuq xik tq'uma' tb'ay. ⁴⁵Ntons omeltz'jik junky'el aj ja' tuq akyeqet kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, tzunx nkxwitan b'ix nkx'ojlan? Ma'tx pon or te [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], okyinxel q'apo' tuj kyq'ab' kye joyol choj. ⁴⁶Kare waq, sek' ejaw wa'let, ch'inky tul te aj ma'tx jaw meltz'jik wi'l.»

Aj Tjaw Tzyu' Te Jesus

Mak 14:43-50; Luks 22:47-53; Wnch 18:2-11

⁴⁷Tzunx tuq nyolin te Jesus aj tpon te Juds, jun aj kxol tuq kye kykab'lajujil txnaq'atz, kyuky'i ky'ila'l xjal aj eq'i' tuq kymachit aj q'obj'il b'ix ktze'. Lajome' tuq tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix tzan kye tijxjal kxol kye aj tijajil Israel. ⁴⁸Te Juds aj ojaw meltz'jik til'j Jesus, tetz ojetq tuq xik tq'uma' kyetz jun tume'l titza' tuq owelal kyniky' til'j, ojetq tuq xik tq'uma' kyetz ikxjani: «Aj wetz oxel' nlima' iktza' jun wamiw,ⁱ atzunji,

⁸ 26:37 Wa'nch b'ix Jacobo. ^h 26:41 Ax: Etetz tuj etanim egan tzan eten jwert, per tzan tpaj joyol choj a'ix, nya'tx jwert atix tzan etipan; Mak 14:38; Chaw 1:14. ⁱ 26:48 Ax: owelal ntz'ub'a'.

b'ix ojowel etzyu'.»⁴⁹ Ikxji ya ma tz'ok laq'chet ti'l Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, nkyinliman te yatz.» B'ix owel stz'ub'a'.⁵⁰ Per te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wajyol, k'uluj kyaqil aj ma tzul ak'ulu'tz.» Ntons e'ok laq'chet ti'l Jesus, e'ok lab'un ti'l b'ix ojaw ktzyu'.

⁵¹Ntons jun kxol kye aj akyeqet tuq tuky'i Jesus ojatx tin tmachit tuj t'jaj b'ix owel xtx'emu' jun txkyin te tmos te twitzale' pal. ⁵²Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Intqex ak'u'u' te amachit tuj t'jaj. Kyaqil xjal aj nkyeq'ojin tuky'i machit kansb'il ax tuky'i te' machit kansb'il okyekamel. ⁵³¿Ti'tzun k'onti'l aweb'en qa wetz b'a'n tzan txik nqani' tuky'i Ntat, b'ix tetz b'a'n tzan stzaj tlajo' [te kolol wetz] b'eyx ajna'l b'an ky'ila'l ángel aj k'onti'l nb'antik kyajlet?」⁵⁴Per qa ikxji-wit, ¿titz'a' opoyon aj ntq'uma' te Tu'ljal Dios aj a tgan tzan tky'ik wi'j?»

⁵⁵B'eyxnajji te Jesus oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «¿Tistil etetz ma'tx kx'ul tuky'i emachit kansb'il b'ix tuky'i etze' tzan njaw etzyu' iktza' wetz a'in jun eleq'?」^k Kyaqil q'ij wetz nkyinqet tuq wit'let tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios xnaq'tzal kye xjal b'ix k'onti'l injaw etzyu' tzi.^l ⁵⁶Per kyaqil ntzani nky'ik tzan tponkix te aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.» Ntons kkyaqil kye txnaq'atz okaj kykola' b'ix eb'aj'oqik.^m

Aj Tpon Eq'i' Te Jesus Kywitz Kye Aj Nim Kyajwalil

Mak 14:53-65; Luks 22:54-71; Wnch 18:12-24

⁵⁷Yaji kye aj ojetq tuq jaw ktzyu' te Jesus oxik kyeq'i' t'jaj Kaypas, aj twitzale' pal, b'ix tzi chimo' kyib' tuq kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye tijxjal kxol kye aj tijajil Israel. ⁵⁸Yatzun te Xhpe'y owok lapet kyil'j laq'chikx ch'in, b'ix opon max tzijay t'jaj te twitzale' pal. Tzi oqet wit'let kyuky'i kye aj xb'uqil te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, tzan tok ten tuq tidi' oky'el. ⁵⁹Kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal aj at nim kyajwalil, kyetz nkyejoyon tuq xjal tzan kyyolin jun til te Jesus anke nya'tx b'an'ax, per tzan tuq txik kyq'apo' tzan tqet kansa'. ⁶⁰Per k'onti'l owoknoj jun tidi' kyitza' anke ky'ila'l xjal oxik kyq'uma' tidi'chq til aj nya'tx tuq b'anax. Yaji eb'ajpon kab'e'ky ⁶¹b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Ja xjal ntzani oxik tq'uma' ikxjani: “Wetz b'a'n tzan tqet nxitu' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix b'a'n tzan t'jaw nk'ulu' junky'el tuj oxo q'ij.”»ⁿ ⁶²Ntons te twitzale' pal ojaw wa'let b'ix oxik xhcha'o' te Jesus ikxjani: «¿Ti'tzun nlay tz'ajtz atzaq'b'e' ch'inwt? ¿Tidi' kyaqil aj nkyq'uma'ni?» ⁶³Per te Jesus k'onti'l tidi' otq'umaj. Ntons te twitzale' pal oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Nxik nk'ulu' mandad te yatz tzan t'jatz aq'uma' te b'an'ax tuky'i tb'i' te Qtata

j 26:53 Ax: kab'lajuj b'uch'uj aj lejyon. Jun lejyon jun b'uch'uj waqaq mil (6000) soldadchaq junjun. Kyi te Jesus ikxji tzan telponx iktza' jun b'uch'uj kolol tetz aj nlay b'antik tzan kyqet tzan junky. ^k 26:55 Mak 14:48-49; Luks 22:52-53 ^l 26:55 Luks 19:47; 21:37 ^m 26:56 Mak 14:50-52; Wnch 18:8 ⁿ 26:61 Wnch 2:19

Dios aj itz'oj; instzaj aq'uma' qa a'ich yatz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', aj Tk'wa'al Qtata Dios.»⁶⁴ Yaji te Jesus owaj tq'uma' tetz ikxjani: «[B'an'ax a'in] iktza'x ma'tx tzaj aq'uma'ni. B'ix wetz oxel' nq'uma' etetz, okyinxel' ete'e' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] wit'likin tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios aj at nim tajwalil, b'ix okyinxel' ete'e' oj ntzaj txeka'l'j tuj muj.»^o

⁶⁵Ntons te twitzale' pal owel tlaqu' tq'anaqx ti'l',^p [tzan tqet tyek'u' tq'oj ti'l' tyol Jesus], b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «jNxmaysin ti'l' Qtata Dios! ¿Tistil owokel qcha'o' txq'anky xjal tzan stzaj kyq'uma' til? Etetz ma'tx stz'ok echa'o' tetz nxmayin ti'l' Qtata Dios. ⁶⁶¿Titza' etetz tuj enab'l'?» Yaji kye xjal owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «jTmeres tzan tnaj!»^q ⁶⁷Ntons e'aq'ik tzan tox ktzub'a' tuj twitz b'ix oqetb'aj kytink'a'. Junjunky owok kyloqtza' tq'o'tx,^r ⁶⁸b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Yatz aj a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' [kyi], pakanonchaq ti'l' ab'l ma tz'ok b'ujun te yatz.»

Aj Txik Tq'uma' Xhpe'y K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus
Mak 14:66-72; Luks 22:55-62; Wnch 18:15-27

⁶⁹Ntons, te Xhpe'y wit'lik tuq jwer tzijay. Yaji tzaj te jun kryad, owok laq'chet ti'l' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ax yatz ajunich tuq tuky'i Jesus aj Galiley.»⁷⁰ Per te Xhpe'y oqet tewa' kywitz kyaqil, oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l web'en tidi' aj n'aq'uma'ni.»⁷¹ Yaji oxik te Xhpe'y stzi' te lamel b'ix junky xjal oxik te'e' b'ix oxik tq'uma' kye txq'anky ikxjani: «Aj xjal nini, tetz ajun tuq tuky'i Jesus aj Nasaret.»⁷² Junky'el te Xhpe'y oqet tewa' b'ix oxik tsi' tjurament. «Wetz k'onti'l wotzqi' aj xjal nini.»⁷³ Mas yaj ch'inky, kye aj akyeqet tuq tzi eb'aj'ok laq'chet ti'l' te Xhpe'y b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «B'an'ax yatz a'ich jun kxol kye aj lapike' tuq ti'l', komo tzan tpaj titza' yatz chyolin n'el qniky' awi'l'.»⁷⁴ Ntons tetz owaq'ik tzan tqanb'en b'ix tzan txik tq'uma' tjurament, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l wotzqi' aj xjal ni'n.» B'eyxnajji ojaw oq' jun to'k. ⁷⁵Ntons te Xhpe'y otzaj tiktz'an ti'l' tanim aj ojetq tuq xik q'uma' tetz tzan Jesus: «Aj mina' tuq tjaw oq' te to'k ojetq tuq qet awewa' oxmaj qa awotzqimin.» Yaji te Xhpe'y owetz tuj aj luwarji b'ix owokten oq'el tuky'i nim xhcho'nal tuj tanim.

Aj Txik Q'apo' Jesus Tuj Tq'ab' Te Pilat
Mak 15:1; Luks 23:1-2; Wnch 18:28-32

27 ¹Ya ma qojaw saqxikan, kkyaqil kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal aj nim kyajwalil kxol kye tijajil Israel, kyetz owok kchimo'

^o 26:64 Dan 7:13 ^p 26:65 Owel tlaqu' tq'anaqx ti'l' tzan tqet tyek'u' nya'tx dyakwerd tuq tuky'i tyol Jesus, tetz tuj t'nab'l' tyol te Jesus b'an nya'tx galan tuj twitz Qtata Dios.
^q 26:66 Lev 24:15-16 ^r 26:67 Isa 50:6

kyib' tzan tqet kyb'isu' titza' tzan tqet kansa' te Jesus. ²Oxik kyk'alo' b'ix oxik kyq'apo' tuj tq'ab' te Pilat aj k'ulul mandad.

Aj Tkamik Te Judas Iskaryot

³Ntons, yatzun te Juds aj ojaw meltz'jik ti'l Jesus, ya ma tz'ok ten ojetq tuq xik kyq'uma' tzan tkamik te Jesus, yaji otzaj tna'onky tetz b'ix owaj tswa' junky'el te lajuj tuj kawnaq (30) tmin xtx'otx'al plat kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal. ⁴Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz ma'tx kyinjoyon choj, ma'tx xik nq'apo' tzan tqet kansa' jun xjal aj k'onti'l tpaj.» Per yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «¿Qetza tidi' qoklen? ¡Te nini a'ichx ma' chqet b'isun tetz!» ⁵Ntons te Juds oxik tslab'u' te tmin tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios,^s b'ix yaji owex tzi, oxik b'ix ojaw tyob'a' tib'. ⁶Yaji kye pal aj nim kyajwalil ojaw kchimo' te tmin b'ix okyq'umaj ikjani: «Xjan qa oqtex qsi' ja tminni tuj te tqatel tmin te Nin Jay Nab'il Qtata Dios tzan tpaj ja ntzani twi' tkamlen jun xjal.» ⁷Ntons ya ma qet kyb'isu' ti'l, owoken kyitza' tzan tqet kyloq'o' jun tx'o'tx' aj tb'i "Te Xtx'o'otx' te Tz'aqol," tzan tuq token te tx'o'tx' te jun luwar aj ja' tzan kyqex muqu' kye aj laq'chik xjal aj okyekamel tzi. ⁸Astilji te aj tx'o'tx'ji tzunx ajna'l tb'i "Te Tx'o'tx' Telel Kyik!"^t ⁹Ikxji oponkix iktza'x otq'umaj te Jeremiy aj yolil tyol Dios oqtxi': "Ojaw ktzyu' te lajuj tuj kawnaq (30) tmin xtx'otx'al plat, te twib'en te aj ojetq tuq tz'ok ksi' kye aj tijajil Israel. ¹⁰Tuky'i aj tminji okaj kyloq'o' te tx'o'tx' aj tb'i Te Xtx'o'otx' te Tz'aqol, iktza'x otzaj tk'ulu' mandad te Qajawil te wetz."^u

Aj Tpon In Jesus Twitz Te Pilat

Mak 15:2-20; Luks 23:3-25; Wnch 18:33–19:16

¹¹Ntons te Jesus atqet tuq twitz te k'ulul mandad b'ix te k'ulul mandad oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te Twitzale' K'ulul Mandad kyil'j kye aj tijajil Israel?» Yaji oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Ikxji iktza'x ma'tx tzaj aq'uma'ni.» ¹²Ntons kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal nxik tuq kyq'uma' til te Jesus, per tetz k'onti'l tuq tidi' ntq'uma'. ¹³Astilji te Pilat oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Ti'tzun, k'onti'l n'acha'o' aj ntzaj kyq'uma' awi'j yatzni?» ¹⁴Per te Jesus k'onti'l owaj stzaq'b'e' ch'inwt, astilji te k'ulul mandad tetz oje lab'an.

¹⁵Ntons, tuj te ninq'ij, te k'ulul mandad naq'ik tuq tzan txik stzoqpi' jun aj pres, aj kygan tuq kye xjal. ¹⁶Ntons at tuq jun aj pres b'an cha'o' tuq til'j tzan xjal, tb'i Barabas. ¹⁷Aj chimo' tuq kyib' tzi, te Pilat oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Ab'l egan etetz tzan txik ntzoqpi'? ¿Egan pe' tzan txik ntzoqpi' te Barabas qatzun te Jesus aj n'eq'uma' te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'ji?» ¹⁸[Oxik tq'uma' ikxjani] tzan tpaj ojetq tuq tz'el

^s 27:5 Zac 11:12-13 ^t 27:8 Kya 1:18-19 ^u 27:10 Jer 32:6-15

tniky', oxik q'apo' tuj tq'ab' tzan tpaj cha nkye'ek'awin tuq ti'j.^v ¹⁹Aj man tuq wit'liqet te Pilat tuj tdespach. Te txu'jel oxik tlajo' jun q'umaltetz tuky'i'l ikxjani: «K'on tz'ox asamo' awib' tuky'i ja xjalni, tetz k'onti'l til, b'ix nim nkyinb'isun tzan tpaj jun nwitzik' ti'j tetz ma'in qonik'an.» ²⁰Per kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal aj nim kyajwalil, kyetz oxik kykub'sa' kyk'u'j kye xjal tzan txik kyqani' tuky'i te k'ulul mandad tzan txik stzoqpi' tuq te Barabas b'ix tzan tqet kansa' tuq te Jesus. ²¹Yaji te k'ulul mandad oxik xhcha'o' junky'el kyetz ikxjani: «¿Ab'l jun te kyetz egan tzan txik ntzoqpi'?» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e': «¿Te Barabas!» kyekyi. ²²Yaji te Pilat oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tidi' nk'ulu'tz tuky'i te Jesus aj n'ok q'uma' te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'?» Yaji kkyaqil owajtz ktzaq'b'e' ikxjani: «¿Intqet klablet ti'j krus!» ²³Yaji te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' te nya'tx galan aj ma'tx tk'uluj?» Per kkyaqil kyetz eb'ajjaw siky'in junky'el kongan ikxjani: «¿Intqet klablet ti'j krus!» ²⁴Ya ma tz'ok ten te Pilat, k'onti'l tuq n'ok ksi' kywi' ti'j, sinoke cha mas tuq nkyejaw lab'un, ntons tetz owel txx'ajo' tq'ab' kywitz kkyaqil aj telponx k'onti'l tuq tetz tpaj, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l web'en qa ma kamik ja xjal ntzani aj k'onti'l tpaj. A'ix etetz e'el tetz.» ²⁵Kkyaqil kye xjal owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza b'ix kye jk'wa'alna a'o'na e'el tetz qa ma kamik.» ²⁶Ntons te Pilat okaj stzoqpi' te Barabas b'ix ya ma qet jub'cha' te Jesus, oxik tq'apo' [tuj kyq'ab' kye soldad] tzan tuq tqet kyklabi' twitz krus.

²⁷Ntons kye soldad aj nkye'aq'unan tuq te k'ulul mandad oxik kyin te Jesus tuj kyjayx b'ix kyuky'i kyaqil kye txq'anx soldad owok kchimo' kyib' ti'j. ²⁸Owel kyin te tq'anaq b'ix owok ksi' junky tq'anaq xluj b'ix kyaq teb'l [iktza' tq'anaq jun twitzale' k'ulul mandad] ²⁹b'ix ojax ksi' tuj twi' jun koron xpatx'i' pur ky'i'x tuq b'ix oxik ksi' jun tze' su'an tuj tb'anq'ab'. Yaji eb'ajqet mejlet twitz, nkyexmayin tuq ti'j, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Je'ky tat, yatz te Twitzale' K'ulul Mandad kxol kye aj Tijajil Israel!» ³⁰B'ix ax n'ok tuq ktzub'a' ti'j b'ix tuky'ixkix te tze' n'ok tuq kymaju' ti'j twi'. ³¹Ya ma tz'ok kxmayi' ikxji, owel kyin te tq'anaq kyaq teb'l, b'ix owok ksi' te tq'anaqx b'ix oxik kyeq'i' tzan tuq tqet kyklabi' twitz krus.

Aj Tqet Klabi' Te Jesus Twitz Krus

Mak 15:21-41; Luks 23:26-49; Wnch 19:17-30

³²Aj ikja'n tuq kxik, owok kyk'ulb'a' jun xjal tb'i Simon, aj Siren tuq, b'ix oxik kyin alajwers tzan txik tiqa' tuq tkurus te Jesus.

³³Ntons, eb'ajpon tuj jun luwar aj tb'i Gólgota, aj tb'i telponx iktza' "Te Tb'aqil Twi' Xjal." ³⁴Yaji oxik ksi' te Jesus jun tuk'a' ta'al ub samo' tuq

^v 27:18 Mak 15:9-10

tuky'i jun k'ul yel tb'i, per te Jesus ya ma xik tniky'b'e', ya k'onti'l oxik tuk'a'.

³⁵ Ya ma tz'ok kyklabi' twitz krus, kye soldad oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'l tq'anaq aber ab'l tuq oxel eq'in tetz.^w ³⁶ Yaji eb'ajqet wit'let tzi tzan tqet tuq kxb'uqi'. ³⁷ B'ix jawnaq tuj twi' owok ksi' jun yol aj nyolin tistil tuq ojetq tz'ok klabi', nyolin tuq ikxjani: Aj ntzani te Jesus te twitzale' k'ulul mandad kxol kye aj tijajil Israel. ³⁸ B'ix ax tuky'i'l tetz e'ok klabi' twitz krus kab'e' eleq', jun owok klabi' ti'l jun krus tuj tb'anq'ab' b'ix junky ti'l junky krus tuj tsurt.

³⁹ Kye xjal aj nkyeky'ik tuq tzi nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'l, njaw tuq kyyak'u' kywi'^x ⁴⁰ B'ix nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Yatz oxik aq'uma' b'a'n tzan tqet axitu' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix yaji tzan tjaw ak'ulu' junky'el tuj toxi'n q'ij,^y ajna'l pakolonx awib'x najji. ¡Qa yatz a'ich Tk'wa'al Dios,^z paqetz ti'l te krus najji!» ⁴¹ B'ix ax tuq kye aj pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye tijxjal kxol kye aj tijajil Israel, kyetz nkyq'uma' tuq ikxjani: ⁴² «Tetz okolon ky'i'l txq'anqy per ti'l tetz k'onti'l nb'antik tzan tkolon. [Qa b'an'ax] tetz te twitzale' k'ulul mandad q'i'l qetz aj tijajil Israel a'o', ntons intqetznajji b'ix ikxji oqo'okslayon ti'l. ⁴³ Tetz wit'lik tk'u'l ti'l Qtata Dios, ntons intkolonnajji te Qtata Dios ti'l, qa b'an'ax te Qat nqet tgani' tetz. ¿K'onti'l petzun otzaj tq'uma' qa tetz aji te Tk'wa'al Dios?»^a ⁴⁴ B'ix ax tuq kye eleq' aj klabime' tuq tzi tuky'i'l, kyetz nkye'ilin tuq ti'l.

⁴⁵ Ntons, atx aj man tuq chijq'ij ato' max aj ojetq qopon te toxi' or te qale', kyaqil te twitz tx'o'tx' owok b'an qlolj. ⁴⁶ B'eyx tuj aj orji te Jesus ojaw siky'in kongan ikxjani: «Eli, Eli ¿lama sabaktani?» Te nini telponx «Tata Dios, Tata Dios, ¿tistil ma'tx kyinkaj akola?»^b ⁴⁷ Junjun kye aj akyeqet tuq tzi oxik kcha'o' te aj oxik tq'uma' b'ix okyyolij ikxjani: «Tetz nq'olb'en ti'l Eliys aj tlajen Dios oqtxi'.» ⁴⁸ Yaji jun te kyetz oxik naj oqelan joyol jun esponj, b'ix oqex tm'u'u' tuj minagr b'ix oqet tk'alo' twi' jun su'an b'ix owok tlaq'b'a' tuj stzi' te Jesus tzan tuq txik stz'ub'a'.^c ⁴⁹ Per kye junjunky okyq'umaj ikxjani: «Qaltetzchaq, aber qa tzul te Eliys koloyon ti'l.»

⁵⁰ Yaji te Jesus ojaw siky'in junky'el kongan b'ix yaji okamik.^d ⁵¹ Tuj aj ratji te nim mant [pawb'il]^e tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios oqet laqik nink'ajchaq, otzaj max twi' max twitz tx'o'tx', ⁵² b'ix oky'ik jun kab'ljunab' b'ix kye nim ab'l eb'ajqet kab'in b'ix kye pantyon ejaqet, b'ix ky'ila'l qerman^f aj ojetq tuq kyekamik eb'ajjaw anq'in junky'el. ⁵³ Eb'aj'etz tuj

^w 27:35 Sal 22:18 ^x 27:39 Sal 109:25 ^y 27:40 Mat 26:61 ^z 27:40 Mat 16:16;

Wnch 1:34; 10:34-36 ^a 27:43 Sal 22:8 ^b 27:46 Sal 22:1 ^c 27:48 Sal 69:21

^d 27:50 Luks 23:46 ^e 27:51 Exo 26:31-33 ^f 27:52 Ax: ky'ila'l xjal aj pawame' tuq te Qtata Dios.

kypantyon b'ix ya ma jaw anq'in te Jesus [tuj toxi' q'ij], kyetz eb'aj'ox tuj te [Jerusalen], aj amaq' aj pawa' te Qtata Dios, b'ix tzi e'ok e'e' tzan ky'ila'l xjal. ⁵⁴B'ix yatzun te k'ulul mandad kye soldad b'ix kyaqil kye soldad aj akyeqet tuq tzi nkyexb'uqin tuq te Jesus, kyetz ya ma xik kyen te kab'junab' b'ix kyaqil aj nky'ik tuq, kyetz eb'aj'job' nim b'ix okyq'umaj ikxjani: «¡B'an'ax te ja ichanni, tetz aji tuq Tk'wa'al Dios!» ⁵⁵Ntons, akyeqet tuq tzi laq'chik ch'in ky'ila'l xuj nxik tuq kyaka'yi', kyetz ojetq tuq kyetzaj lapet ti'l Jesus max Galiley tzan kyonen tuky'i'l.⁸ ⁵⁶Kxol kyetz atqet tuq te Liy aj Magdála, ax te Liy aj tnan te Jacobo^h b'ix te Chep, b'ix ax atqet tuq tzi te tnan kye tk'ajol Sebedey.ⁱ

Aj Tox Muqu' Te Jesus

Mak 15:42-47; Luks 23:50-56; Wnch 19:38-42

⁵⁷Ntons, ya aj ch'inky tuq jqet yupan, opon jun q'inon xjal aj Arimatey, Chep tb'i, b'ix ax tetz ojetq tuq tz'okslan ti'l Jesus. ⁵⁸Te Chep oxwa'q tuky'i Pilat b'ix oxik tqani' permis tzan tuq tox tmuqu' te Jesus. Ntons te Pilat oxik tk'ulu' mandad tzan tuq txik q'apo' tetz. ⁵⁹Ntons te Chep oqetz tin te txlimal b'ix owox tb'atz'o' tuj jun sabl b'an saq, ⁶⁰b'ix owox tsi' tuj jun muqb'il anim aj man ak'a'l tuq tuj jun peky tujx xtx'o'otx'. Yaji okaj xtxayi' stzi' te jul tuky'i jun ma chman ab'l b'ix owaj. ⁶¹B'ix te Liy aj Magdála b'ix te junky Liy wit'like' tuq twitz te jul.

⁶²Yaji tuj junky iwitq, tuj te q'ij ojla'mj, kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz owox kchimo' kyib' tuky'i Pilat, ⁶³b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qetza ma tzaj qna'o'na, aj tzunx tuq itz'oj te aj ma sq'o'l, tetz oxik tq'uma' oj tky'ik tuq oxo q'ij tkamlen, ojawel tuq anq'in junky'el.^j ⁶⁴Astilji intxik ak'ulu' mandad tzan tqet xb'uqi' te muqb'il anim max oj tky'ik te oxo q'ij. Kebal kypon kye txnaq'atz chukaq'b'il elq'al txlimal b'ix ikxji oxo'l kyq'uma' kyuky'i kye xjal ma'tx jaw anq'in. Ikxji te aj mentirji mas-tal b'an nim twitz te tb'ay.» ⁶⁵Ntons te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik etin txq'an soldad. Pex waq, intqet kxb'uqi' te muqb'il anim b'an byenech.» ⁶⁶Ntons kyetz eb'aj'xik b'ix oqet kyk'ulu' byenech te ab'l stzi' te jul tlamelul te muqb'il anim b'ix owox ksi' jun techa'l tij^k b'ix ekaj ksi' tzi kye soldad xb'uqil tetz.

Aj Tjaw Anq'in Te Jesus

Mak 16:1-8; Luks 24:1-12; Wnch 20:1-10

28 ¹Ya ma ky'ik te q'ij ojla'mj, aj ikja'n tuq stzaj txekal'j tuj te tb'ay q'ij tuj aj samanji, te Liy aj Magdála b'ix te junky Liy eb'aj'xik

⁸ 27:55 Luks 8:2-3 ^h 27:56 Ax: Chaw. ⁱ 27:56 Mak 15:40 ^j 27:63 Mat 16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luks 9:22; 18:31-33 ^k 27:66 Te techa'l n'oken tuq tzan k'on tyak'jik te tlamelul ewj tzan tel elq'a' jun tidi' txini.

e'el te muqb'il anim. ²Yaji derepent otzaj jun kab'junab' b'an jwert tzan tpaj jun ángel aj lajo' tzan Qajawil oqetz tuj ka'j b'ix owok laq'chet ti'j te muqb'il anim b'ix owel tpe'q'u' te ab'j stzi' b'ix oqet wit'let tajsik te ab'j. ³Te ángel [b'an ntxaqtxon tuq] iktza' jun xhliky'lika'j b'ix te tq'anaq b'an saq tuq iktza' te saqsb'aqon. ⁴Ya ma xik kye'e' kye soldad te ángel, kyetz oje kyelu'lun tzan kxob'al, b'eyx owaj eq'i' kynab'l. ⁵Yaji te ángel oxik tq'uma' kyuky'i'l kye xuj ikxjani: «K'on kxob'. Wetz web'en etetz nkxjoyon ti'j Jesus aj owok klabi' twitz krus. ⁶Tetz k'onti'l atqet tzani sinoke ma'tx jaw anq'in iktza'x otq'umaj. Qalan waq e'el tetz aj ja' oqet si'. ⁷Pex waq kare, b'ix intxik eq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: “Ma'tx jaw anq'in b'ix opoyon tuj Galiley tb'ay ewitz etetz, b'ix tzi owokel eten.” Tzaj eten, ma'tx xik nq'uma' etetz.» ⁸Ntons, kye xuj b'eyxnajji eb'aj'ex kare tzi, per tuky'i kxob'al b'ix nkyechalaj tuq, b'ix eb'ajxik oqelan q'umal te tpakb'alil kyuky'i kye txnaq'atz. ⁹Derepent tjaw kanet te Jesus kywitz b'ix exik tlima'. «¡Je'ky!» B'ix kyetz eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix eqet mejlet twitz max txetoq, otzaj kchele' kye toq b'ix ena'on tetz. ¹⁰Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxob'. Pex waq q'umal kyuky'i kye werman tzan kypon tuj Galiley b'ix tzi okyin'okel kyen.»

Tidi' Oxik Kyq'uma' Kye Soldad

¹¹Ntons aj man tuq ikja'n kyaj kye xuj, junjun soldad aj nkyexb'uin tuq eb'ajxik tuj te amaq' b'ix oxik kyq'uma' kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil kyaqil aj ojetq tuq ky'ik. ¹²Ntons kye pal aj nim kyajwalil eb'ajxwa'q yoliyon kyuky'i kye tijxjal aj nim kyajwalil tzan tuq kykawlan kyuky'i'l. Yaji oxik ksi' nim tmin kyuky'i kye soldad ¹³b'ix oxik kyq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz intxik eq'uma' ikxjani: “Qonik'an aj man tuq nqowitan, kye txnaq'atz eb'ajpon b'ix oxik kyelq'a' te txlimal.” ¹⁴B'ix qa te k'lulul mandad owokel xhcha'o' ti'j kyaqil ntzani, qetza oqoyoliyona tuky'i'l b'ix k'onti'l tidi' oky'el etetz eti'j.» ¹⁵Ntons kye soldad oky'ik kyk'amo' te tmin b'ix oqet kyk'ulu' iktza'x aj ojetq tuq xik q'uma' kyetz. B'ix tzunx ajna'l ikxji nq'umjik kxol kye aj tijajil Israel.

Aj Okaj Tq'uma' Jesus Tzan Qpakb'an Tyol Kxol Kyaqil Xjal *Mak 16:14-18; Luks 24:36-49; Wnch 20:19-23*

¹⁶Ntons kye kyjunlajujil txnaq'atz te Jesus eb'ajxik Galiley twi' te witz aj ojetq tuq xik tq'uma' te Jesus kyetz. ¹⁷B'ix ya ma tz'ok kyen te Jesus, kyetz ena'on tetz, per junjun nna'non tuq kyanim. ¹⁸Ntons te Jesus owok laq'chet kyil'j b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Te Qtata Dios] oje tzaj tsi' wajwalil ti'j kyaqil aj at tuj ka'j b'ix ti'j kyaqil aj at twitz tx'o'tx'. ¹⁹Astilji pex waq kxol kyaqil kijajil xjal twitz tx'o'tx', b'ix inkxik exnaq'tza'

¹ 28:4 Ax: e'ok iktza' kamnaq.

tzan kyokslan wi'j; b'ix intjaw esi' a' kywi' tuky'i tb'i te Qtat b'ix tuky'i nb'i [wetz aj] Tk'wa'al [a'in] b'ix tuky'i tb'i te Txew,^m 20 b'ix inkxik exnaq'tza' tzan tqet kyoksla' kyaqil aj ma'tx xik nq'uma' etetzni. B'ix wetz okyinqtelten etuky'i'l kyaqil q'ij maxxix oj tul te jwisyy.»

^m 28:19 Kya 1:8

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Mak

Aj Txik Tq'uma' Wa'nch Tyol Dios B'ix Aj Tjaw Tsi' A' Kywi' Xjal
Mat 3:1-12; Luks 3:1-9,15-17; Wnch 1:19-28

1 ¹Bwen, ntons te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist Tk'wa'al Dios owaq'ik ikxjani: ²Owaq'ik iktza'x oqet tz'ib'a' tzan te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', oqet stz'ib'a' tyol Qtata Dios ikxjani:^a “Tzaj awen, oxe'l nlajo' jun yolil nmandad tb'ayon awitz tzan txik tq'uma' kye xjal tzan kyten list cha'oj apon kyuky'i'l.^b ³Tuj te luwar ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, tetz oxe'l tpakb'a' kongan ikxjani: ‘Intqet ek'ulu' etib' tzan tpaj tzul te Qajawil; intjaw eky'ixpu' enab'lin tzan ek'amon te Qajawil.’”^c

⁴Bwen, astilji at tuq jun xjal Wa'nch tb'i b'ix njaw tuq tsi' a' kywi' xjal tuj jun luwar ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon. Nxik tpakb'a' tuq tzan tjaw a' kywi' tzan tpaj tjawlen kky'ixpu' kynab'lin tzan tuq tqet najsa' kchoj. ⁵Nkyepon tuq tuky'i Wa'nch b'an ky'ila'j xjal tzajnaqe' tuq tuj kyaqil tkwentil Judey b'ix ax kye aj amaq' Jerusalen. Njatz tuq kyq'uma' kchoj b'ix njaw tuq si' a' kywi' tzan Wa'nch tuj te Jordan A'. ⁶Te Wa'nch tetz tq'anaq cha stzamal tuq kway kamey b'ix te tk'alel tz'u'm tuq b'ix te twe' cha kochi' tuq tuky'i ta'al tze'.^d ⁷Nxik tpakb'a' tuq kye xjal ikxjani: «Wetz ajna'l atinqet per yajxi' tzul junky aj mas nim tajwalil nwitz; wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil ni iktza' jun aq'unon aj n'el tkotpi' txajab' tajaw.^e ⁸Wetz oje jaw nsi' a' ewi' per te aj tzul, tetz otzajel tsi' te Txew Dios tuj etanim.»

^a 1:2 Te Chay atqet tuq tzani twitz tx'o'tx' aj stzaj q'uma' tetz tzan te Txew Dios aj ojetq xik tq'uma' te Qtata Dios te Tk'wa'al tuj ka'j; astilji oqet stz'ib'a' ikxji. ^b 1:2 Mal 3:1

^c 1:3 Isa 40:3 ^d 1:6 2Re 1:8 ^e 1:7 Te aq'unj pujul xajab'j a tuq te aq'unj mas b'an dyaltir kxol kyetz.

Aj Tjaw Si' A' Twi' Jesus Tzan Wa'nch

Mat 3:13-17; Luks 3:21-22

⁹Bwen, tuj aj tyempji te Jesus owex tuj amaq' Nasaret tuj tkwentil Galiley b'ix opon stzi' te Jordan A', tzi ojaw si' a' twi' tzan Wa'nch. ¹⁰Aj tjazd tuj te a', ojax ten te ka'j ojetq tuq tz'el jaqlik b'ix ojax ten ikja'n tuq tqetz te Txew Dios ti'j iktza' jun palom ikja'n tqetz ¹¹b'ix oxik cha'o' te Qtata Dios, otzaj yolín tuj ka'j ikxjani: «Yatz a'ich nk'wa'al aj ganimich nim witza'. Nkyinchalaj awi'j.»^f

Aj Tqet K'ulu' Probar Jesus Tzan Te Tajaw Choj

Mat 4:1-11; Luks 4:1-13

¹²Bwen, yaji te Jesus oxik eq'i' tzan te Txew Dios tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon. ¹³Onachq'in kawnaq (40) q'ij tuj aj luwarji b'ix atqet tuq kxol txkup tuj k'ul b'ix te Satanas nxik tq'uma' tuq ti'chq tetz tzan tqet tuq tz'aqik titza'. Yaji kye ángel e'onen ti'j.

Aj Taq'ik Txnaq'tzan Jesus Kxol Kye Xjal Aj Galiley

Mat 4:12-17; Mak 6:14-29; Luks 4:14-15

¹⁴Bwen, yaji te Wa'nch oqex si' tuj pres, b'ix yatzun te Jesus oxik Galiley, npakb'an tuq te tpakb'alil galan ti'j titza' te Qtata Dios nkolon qi'j. ¹⁵Nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Ma'tx pon te tyemp b'ix ajna'l ok'uluyon mandad te Qtata Dios exol tuky'i nim tajwalil. ¡Intjaw eky'ixpu' waq enab'lin! ¡Intxik etoksla' waq te tpakb'alil galan!»^g

Aj Ktzaj Tuk'le' Jesus Kaj Tzyul Kyiy Tzan Kyok Lapet Ti'j

Mat 4:18-22; Luks 5:1-11

¹⁶Bwen, jun q'ij te Jesus nb'et tuq stzi' te Galiley A' b'ix oxik ten kable' xjal b'ix kye xjal kyerman tuq kyib'. Jun Simon tuq b'ix te junky Lexh. Kyetz kyaq'un tzyul kyiy tuq b'ix nqex ksi' tuq kypa tuj te a' tzan tjazd kyin kye kyiy. ¹⁷Yaji oxik tq'uma' Jesus kyetz: «Se etok lapet wi'j, b'ix wetz oxel nsi' junky etaq'un, per [nya'tx chimol kyiy sinoke] kxchimoyon xjal te Qtata Dios.» ¹⁸Ntons okaj naj ksi' te kypa b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.

¹⁹Ntons yaji exik b'et ch'imusit stzi'-ele' a' b'ix te Jesus oxik te'e' kab'e'ky xjal, a'e' tk'ajol Sebedey. Jun Jacobo^h tuq tb'i b'ix te junky Wa'nch, b'ix kyetz nkyexb'uqin tuq kypa tuj kybark. ²⁰Te Jesus exik tuk'le' te Jacobo tuky'i Wa'nch b'ix kyetz okaj naj ksi' te kytat kyuky'i kye kymos tuj te bark b'ix e'ok lapet ti'j.

^f 1:11 Isa 42:1; Mat 12:18; 17:5; Mak 9:7; Luks 9:35 ^g 1:15 Mat 3:2 ^h 1:19 Ax: Chaw.

Aj Tjatz Teq'i' Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Ichan

Luks 4:31-37

²¹Ntons te Jesus kyuky'i a'e' tuky'i'l exwa'q tuj amaq' Capernaúm. Aj tpon te q'ij ojla'mj, tetz owox tuj jun jay nab'il Dios kyuky'i a'e' tuky'i'l b'ix owaq'ik txnaq'tzan [Tyol Dios] kxol kye xjal tzi. ²²Kye xjal nkyelab'an tuq ti'j tzan tpaj titza' tuq tetz nxnaq'tzan tuky'i jun tajwalil b'ix nya'tx cha iktza' kye aj xnaq'tzal Kawb'il.

²³Ntons atqet tuq tzi tuj te jay nab'il Dios jun xjal aj atqex tuq jun malspirit tuj tanim, b'ix [man tuq nxnaq'tzan te Jesus,] tjaw siky'in te xjal kxol b'ix oxik tq'uma' ikxjani: ²⁴«Yatz Jesus aj Nasaret çti' n'ajoyo' tzani qxola? çTi'tzun, yatz cha ma xhch'ul k'ulul joder qetza? Wetz wotzqi' a'ich. Yatz pawamich a'ox te Dios.» ²⁵Yaji te Jesus oxik tk'ulu' mandad te malspirit aj atqex tuq tuj tanim te xjal, kyi ikxjani: «çXnatzi! çPajatz tuj tanim!» ²⁶Ntons te malspirit oxik tsi' jun atak ti'j te xjal b'ix owayun tjatz tuj tanim b'ix oxik.

²⁷Yaji kyaqil kye aj nkyecha'on tuq oje kyelab'an, nkyyoli' tuq ikxjani: «çTi'tzun ja ntzani? Tetz ntzaj txnaq'tza' jun tume'l aj mina' tok qcha'o' b'ix tuky'i nim tajwalil. Nxik tk'ulu' mandad kye malspirit b'ix nqet kyoksla'.» ²⁸Ntons jun rat naj tok cha'o' ja'chq tuj tkwentil Galiley tidi' aj ojetq tuq qet tk'ulu' Jesus.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tji' Simon

Mat 8:14-15; Luks 4:38-39

²⁹Ntons, kyetzlen Jesus tuky'i Jacoboⁱ tuky'i Wa'nch tuky'i Simon b'ix Lexh tuj te jay nab'il Dios, exwa'q tuj tjay Simon b'ix Lexh. ³⁰Tzi atqet tuq tji' xuj te Simon b'ix yab' tuq tuky'i kyaq, astilji nwtan tuq. Oxik kyq'uma' naj te Jesus, te b'i'xh yab' tuq. ³¹Yatzun te Jesus, aj tok xhcha'o'ji, tetz oxik laq'chet tk'atzaj ti'j twatub' b'ix ojaw stzyu' tq'ab' b'ix ojaw twit'b'a' tuj twatub'. Yatzun te b'i'xh, aj tjawlen wit'b'a' tuj twatub' tzan Jesus, owel laq'chet te tyab'il. Yaji exik tk'a'cha' tetz te Jesus kyuky'i tuky'i'l.

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Ky'ila'j Yab'

Mat 8:16-17; Luks 4:40-41

³²Yaji qale' ikja'n tuq qxmutx'e', ojetq tuq tz'ex te q'ij, kye xjal eb'ajtzaj kyeq'i' kyaqil kye yab' tuky'i Jesus b'ix ax eb'ajtzaj kyeq'i' xjal aj ateqex tuq malspirit tuj kyanim. ³³Kyaqil kye xjal tuj amaq' eb'ajpon kchimo' kyib' twitz tjay Simon. ³⁴Te Jesus ky'ila'j xjal ti'chq tuq kyyab'il eb'ajqet tq'ana' b'ix ax ejatz teq'i' malspirit tuj kyanim ky'ila'j. Aj man nkyejatz

ⁱ 1:29 Ax: Chaw.

teq'i' tuq kye malspirit, te Jesus k'onti'l ostzoqpij tzan kyyolin ti'j tetz tzan tpaj kyotzqi'ky tuq.

**Aj Taq'ik Tpakb'an Jesus Te Tpakb'alil Galan Ti'j Qtata
Dios Tuj Kyaqil Tkwentil Galiley
Luks 4:42-44**

³⁵Bwen, tuj junky iwitq, tzunx tuq qlolj aj tel twatl te Jesus, ojaw wa'let b'ix owex tuj amaq', oxwa'q xnaq'tzon tuj jun luwar aj ja' k'onti'l xjal najayon. ³⁶Ntons, yaj ch'inky, oxik te Simon kyuky'i tuky'i'l joyol te Jesus. ³⁷Ya ma tz'ok noj kywitz, oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Kyaqil kye xjal nkyejoyon awi'j.» ³⁸Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Mejor qwa'q kxol txq'anqy amaq' qaynin tzan txik npakb'a' tzi [te tpakb'alil galan ti'j Qtata Dios]; komo astilji wetz ma'tx kyin'ul.» ³⁹Ntons exik b'et ja'chq tuj tkwentil Galiley b'ix te Jesus nxik tuq tpakb'a' [te tpakb'alil galan] kyuj kye jay nab'il Dios b'ix njatz tuq tin malspirit tuj kyanim kye xjal.^j

**Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Cha Nq'ay Tuq Xhchi'jel
Mat 8:1-4; Luks 5:12-16**

⁴⁰Bwen, jun q'ij opon tuky'i Jesus jun xjal yab' tuq b'ix te tyab'il cha nq'ay tuq xhchi'jel.^k Oqet mejlet twitz Jesus b'ix oxik tq'uma': «Qa yatz agan, b'a'n tzan tel awin ch'in te nyab'il.» ⁴¹Ntons te Jesus owok lo'et tk'u'j ti'j b'ix owok tmako' te xjal b'ix oxik tq'uma': «Ngan tzan ab'antik. Ntons pab'antik.» ⁴²Ntons a'ilnajji ob'antik naj te xjal.

⁴³Per te Jesus oxik tkawi', oxik tkuk'sa' tk'u'j te xjal, b'ix okaj tkawi', ⁴⁴kyi ikxjani: «K'on xik aq'uma' kye xjal tidi' ma'tx ky'ik awi'j. Mejor pax yek'ul awib' tuky'i te pal b'ix oxel' aq'apo' te Qtata Dios te oyej aj okaj tq'uma' Moisés' oqtxi', te aj presis iktza' techa'l qa ojetq qob'antik tuky'i jun qyab'il iktza' ntza'n.» ⁴⁵Ntons, yaji te xjal oxik, per k'onti'l oqet tewa' tidi' oky'ik ti'j, oxik tq'uma' kye xjal [titza' ob'antik]. Astilji te Jesus k'onti'l tuq nb'antik tox tyek'u' tib' tuj nijunwt amaq', astilji onachq'in aj ja' k'onti'l najayon; per yatzun kye xjal nkyeponkix tuq tuky'i'l b'ix ja'chq tuq nkyetaj.

**Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Kamnaq Tuq Toq
Mat 9:1-8; Luks 5:17-26**

2 ¹Bwen, yatzun tky'iklen kab'e q'ij, te Jesus omeltz'jikky tuj amaq' Capernaúm b'ix owok naj cha'o' luwew tzan kye xjal, tetz atqet tuq tjay. ²Ntons eb'ajpon kye xjal b'ix eb'ajnoj tuj tjay ni k'onti'l ob'antik kyten tuj. Ntons, man tuq npakb'an te Jesus Tyol Dios kyuky'i'l, ³kypon

^j 1:39 Mat 4:23; 9:35 ^k 1:40 Te aj yab'ilni lepr tb'i; Lev 13-14. ^l 1:44 Lev 14:1-32

kaj ichan, tano' tuq jun yab' kyitza'. Te yab' kamnaq tuq toq. ⁴Komo k'onti'l ob'antik kyox tuj te jay tzan kypaj kye xjal ojetq kyenoj tuj, mejor eb'ajjax twi' jay^m b'ix ojaw kypuju' jun pedas twi' te jay tzan tqex kytumb'a' te yab'. Komo te yab' atqet tuq twitz jun twatb'il, oqex kytumb'a' te yab' tuj te jay tzan tkyaqon aj ja' atqet tuq te Jesus. ⁵Yatzun te Jesus, ya ma tz'ok ten kyetz b'an wit'lik tuq kyk'u'j ti'j, oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani: «Last a'ich tey, per ajna'l ma'tx najslet kyaqil achoj.»

⁶Ntons akyeqet tuq tzi junjun xnaq'tzal Kawb'il wit'like' tuq tzi b'ix kyetz, aj txik kcha'o' tyol Jesus, owaq'ik tximan kyanim ikxjani: ⁷«¿Tistil nxik tyoli' tetz ikxji? Ikxji cha nxmayin ti'j te Qtata Dios, komo nijunwt xjal b'a'n tzan tnajsan qchoj. A'ox te Qtata Dios b'a'n tzan tnajsan qchoj» kyekyi kyetz. ⁸Per yatzun te Jesus b'eyxnajji onta'oj tuj tanim aj nyolin tuq [kyanim]. Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nkxyolin tuj etanim ikxji? ⁹¿Tidi' mas kwest tzan txik qyoli' te jun aj kamnaq toq? ¿Tzan txik qyoli': "Te achoj ma'tx qet najslet," qatzun tzan txik qyoli': "Pajaw wa'let, eq'i'x awatb'il b'ix pab'et"» ¹⁰Ntons, ajna'l wetz oqtel nyek'u' wajwalil tzan tok eten, [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] at wajwalil tzan nnajsan kchoj kye xjal tzani twitz tx'o'tx'.» Ntons yaji tetz oxik tq'uma' te yab' aj kamnaq tuq toq: ¹¹«Pajaw wa'let, eq'i'x awatb'il b'ix pax ajay.» Ntons te yab' ojaw naj wa'let, oxik teq'i' twatb'il b'ix owex tuj te jay kywitz kyaqil kye xjal. ¹²B'ix kye xjal kyaqil eb'ajlab'an b'ix oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios, nkyyoli' tuq ikxjani: «Ni jun-el mina' tok qen iktza' ntzani» kyekyi.

Aj Stzaj Uk'le' Lewi Tzan Jesus Tzan Tok Lapet Tuq Ti'j

Mat 9:9-13; Luks 5:27-32

¹³Bwen, yaji te Jesus oxik junky'elky stzi' te Galiley A' b'ix b'an ky'ila'j kye xjal eb'ajpon cha'oyon ti'j b'ix tetz nkyexik tuq txnaq'tza'. ¹⁴Ntons, yaji [oxik stzyu' tb'ey b'ix] aj man tuq ikja'n tky'ik stzi' jun jay aj ja' tuq n'el peyu' chojenj, oxik te'e' jun xjal wit'liqet tuq tzi, Lewiⁿ tb'i, tetz stat Alfey tuq, b'ix kyi te Jesus te Lewi: «Qalan, pawok lapet wi'j.» B'ix te Lewi ojaw wa'let b'ix owok lapet ti'j.

¹⁵Yaji te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz exwa'q tjay Lewi b'ix nkyewa'an tuq junx kyuky'i ky'ila'j aj peyul chojenj tuky'i txq'anxy xjal chimol choj; komo ky'ila'j xjal iktza' kyetz lapike' tuq ti'j Jesus. ¹⁶Yaji txq'an aj b'uch'uj xnaq'tzal Kawb'il kyuky'i aj b'uch'uj Parisey aj akyeqet tuq tzi, kyetz owok kye'e' te Jesus nwa'an tuq junx kyuky'i kye chimol choj b'ix kye aj peyul chojenj, ntons kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey oxik kyq'uma' kye txnaq'atz Jesus ikxjani: «¿Tistil nwa'an Jesus

^m 2:4 Kyetz kyaj chq'aj twi' b'ix b'a'n tuq tzan kyjax tajsik; n'oken kyitza' iktza' qetz n'oken twitz qjay. ⁿ 2:14 Lewi ax tb'i Matey; Mat 9:9; Mak 3:18.

kyuky'i aj peyul chojenj b'ix kyuky'i aj chimol chojni?»¹⁷ Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus aj nkyq'uma' tuq, tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kye aj b'a'ne' nya'tx presis jun q'anon kyi'j per yatzun kye aj yab'e' a tgan jun q'anon kyi'j. Ikkxi wetz k'onti'l in'ul tzan kypaj a'e' aj k'onti'l kchoj sinoke in'ul uk'lel kye aj at kchoj.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan

Mat 9:14-17; Luks 5:33-39

¹⁸Bwen, jun q'ij kye txnaq'atz Wa'nch [Swal A'] b'ix kye kxnaq'atz aj b'uch'uj Parisey, kyetz nqet tuq kyipa' wa'ij [tzan kxnaq'tzan]. Yaji kyetz oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Kye txnaq'atz Wa'nch b'ix kye kxnaq'atz kye aj b'uch'uj Parisey, nqet kyipa' wa'ij [tzan kxnaq'tzan]. Per yatz axnaq'atzni, kyetz k'onti'l nkyk'ulu' ikxji, b'ix ¿tistilji?»¹⁹ Ntons oxik tq'uma' Jesus kyetz [jun yek'b'il] ikxjani: «¿Nqet pe' kyipa' wa'ij kye aj xtxoken aj xjal aj owelatz mojlet? K'onti'l, tzan tpaj atqet kyuky'i'l.»²⁰ Per owokel eten jun q'ij cha'oj txik eq'i' te aj owokel mojlet, maxji kye'ipayon wa'ij kye aj xtxoken tzan kyb'is.²¹ [Ax junky yek'b'il ntzani:] Nijunwt xjal nqet txb'uqi' jun xq'apj q'anq tuky'i jun ak'a'j tzan tpaj te remyent ak'a'j owokel juk'lik b'ix yatzun te xq'apj q'anq oxel laqik mas.²² [Ax junky yek'b'il ntzani:] Nijunwt xjal nqex tsi' ta'al ub aj man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm q'anq tzan tpaj te ta'al ub opusiyon tzan tpaj man telentz b'ix te tx'u'y tz'u'm olaqel. Ikkxi opoyonaj te ta'al ub b'ix ax te tx'u'y. A tgan tzan tqex si'let te ta'al ub aj man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm ak'a'j» kyi te Jesus.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Q'ij Ojla'mj

Mat 12:1-8; Luks 6:1-5

²³Bwen, tuj jun q'ij ojla'mj nkyeb'et tuq Jesus kyuky'i a'e' txnaq'atz tuj jun luwar ja' at tuq awalj triw kamawky tuq. Kye txnaq'atz Jesus [ojetq tuq tzaj'el kyk'u'j; astilji] njaw tuq kytoqi' ch'in triw.^o ²⁴Yaji etzaj kye aj b'uch'uj Parisey, oxik kyq'uma' te Jesus: «¿Tistil nkyetoqin triw kye axnaq'atzni? Komo xjan tzan jk'ulun ikxji tuj jun q'ij ojla'mj.»²⁵ Yaji tzaj te Jesus, oxik tq'uma' tetz kyetz: «¿Ti'tzun, mina' tjaw eten etetz titza' oqet tk'ulu' te Dawid oqtxi' aj at tuq wa'ij ti'j tetz kyuky'i tuky'i'l?»²⁶ Tuj aj tyempji te Abiatar a tuq te twitzale' pal b'ix te Dawid owox tuj te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet xhchk'atunal te Qtata Dios b'ix oxik twa'a' te wab'j aj q'apomaj tuq te Qtata Dios, b'ix xjan tuq tzan tpaj a'ox kye pal b'a'n tzan kywa'an aj wab'jji,^p per te Dawid oxik twa'a' b'ix ax oxik tsi' kye a'e' tuky'i'l.»^q ²⁷Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Te Qtata Dios okaj tsi' te q'ij ojla'mj te jun galan te qetz b'ix nya'tx a'o' qetz te jun galan

^o 2:23 Deu 23:25 ^p 2:26 Lev 24:5-9 ^q 2:26 1Sa 21:1-6

te q'ij. ²⁸Ntons [wetz] te Ichán Aj Tk'wa'al Dios [a'in] b'a'n tzan txik nq'uma'r alkyetz te galan tzan jk'ulun tuj q'ij ojla'mj.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Q'ij Ojla'mj

Mat 12:9-14; Luks 6:6-11

3 ¹Bwen ntons owox junky'elky te Jesus tuj jun jay nab'il Dios b'ix atqet tuq tzi jun ichan kamnaq tuq jun tq'ab'. ²Ax akyeqet tuq txq'an xjal aj nkyeka'yin tuq ti'j Jesus tzan tok kyen qa ma' tuq qet tq'ana' te yab' tuj aj q'ij ojla'mj; ikxji b'a'n tuq tzan kyqanin ti'j [tzan tpaj taq'un tuj q'ij ojla'mj].

³Ntons te Jesus oxik tq'uma' te yab' ikxjani: «Qalan tzani b'ix paqet wa'let kywitz kye xjal.» ⁴Yaji oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «¿Nyolin pe' te Kawb'il tzan jk'ulun jun galan tuj jun q'ij ojla'mj qatzun tzan jk'ulun nya'tx galanji? ¿Nyolin pe' tzan jkolon kyil'j xjal qatzun tzan kyqet jkansa'ji?» ⁵Ntons aj txik tq'uma' ikxji, kye xjal k'onti'l tidi' okyq'umaj. Yaji exik tka'yi' kye xjal tuky'i' tq'oj per ax nb'isun tuq kyil'j tzan tpaj ktz'akal. Ntons te Jesus oxik tq'uma' tuky'i' te yab' ikxjani: «Tzaj asi' aq'ab'.» Oxik tsi' tq'ab' b'ix ob'antik naj te tq'ab'.

⁶Yaji, aj tok kyen kye aj b'uch'uj Parisey [te yab' oqet tq'ana', ob'antik titza' tuj aj q'ij ojla'mj] ntons e'ex b'ix owok kchimo' kyib' naj kyuky'i' a'e' aj lapike' tuq ti'j Eródes, [aj gobernador te Galiley,] b'ix oqet kykawla' kyib' tzan tqet kykansa' te Jesus.

Aj Kypon Ky'ila'j Xjal Cha'oyon Ti'j Jesus Stzi' Te Galiley A'

⁷Bwen, yaji te Jesus kyuky'i' txnaq'atz exik stzi' te Galiley A', b'ix ky'ila'j xjal aj tkwentil Galiley eb'ajxik kyuky'i'l, b'ix ax ky'ila'j xjal aj tzajnaq' tuq tuj tkwentil Judey ⁸b'ix xjal aj tuj tkwentil Jerusalem b'ix tuj tkwentil Idumey b'ix junxla' te Jordan A' b'ix ax xjal aj tuj tkwentil Tir tuky'i' Sidon, kyaqil eb'ajpon tuky'i'l, komo ojetq tuq tz'ok kcha'o' ti'j tk'ulb'en, ntons eb'ajpon tuky'i'l stzi' te a'. ⁹Komo kye xjal nkyelab'un tuq ti'j, astilji te Jesus oxik tq'uma' kye a'e' txnaq'atz tzan tqeten jun bark qaynin ti'j tzan tel tuq laq'chet kyil'j kye xjal qa ma tuq tz'ok kymontoni' kyib' ti'j. ¹⁰Komo ky'ila'j kye xjal nkyequet tuq tq'ana', kyaqil kye yab' nkyilimla' tuq kyib' tzan kypon ti'j makol tetz b'ix ikxji n'ok tuq kyb'etz'a'. ¹¹Ax kye xjal aj ateqex tuq malspirit tuj kyanim, kyetz oj txik kyen tuq te Jesus nkyequet mejlet twitz b'ix nkyejaw tuq siky'in ikxjani: «Yatz a'ich te Tk'wa'al Dios.» ¹²Per te Jesus nkyexik tuq tmiyo' tzan k'on kyyolin ab'l tuq tetz.

Aj Kyel Tjjoyo' Jesus Kab'lajuj Txnaq'atz Tzan Kyok Tky'ixel

Mat 10:1-4; Luks 6:12-16

¹³Ntons yaji te Jesus ojax twiwitz b'ix oxik tq'uma' kye junjun xjal aj tgan tuq tetz tzan kypon tuky'i'l txini b'ix kyetz eb'ajpon. ¹⁴Ntons ikxji tetz e'el

r 2:28 Telponx: “Tajawil.” s 3:10 Mak 4:1; Luks 5:1-3

tjoyo' kye kab'lajuj tky'ixel tzan kyok lapet ti'l' b'ix tzan kxik tlajo' tuq pakb'al [Tyol Dios]. ¹⁵Oxik tsi' kyajwalil tzan kyjatz kyin malspirit tuj kyanim xjal. ¹⁶A'e' kye kykab'lajujil ntzanije'ni: Jun Simon aj owok si' tb'i Xhpe'y tzan Jesus. ¹⁷Yaji, te Jacobo' b'ix Wa'nch; kyetz kyerman tuq kyib', kyetz kytat Sebedey tuq tb'i, b'ix e'ok q'uma' Boanérjes tzan Jesus, jun yol aj telponx iktza' "tk'wa'al ray."^u ¹⁸Yaji, Lexh, Lip, Xhto'l, Matey, Maxh b'ix Jacobo." Te ja Jacoboni, tetz stat Alfey. Yaji, Tadey, Simon Selot aj te b'uch'uj Kananist,^x ¹⁹b'ix Judas Iskaryot aj mas yaj ojaw meltz'jik ti'l' Jesus.

Aj Nqet Tuq Yoli' Jesus Tzan Kye Xnaq'tzal Kawb'il

Mat 12:22-32; Luks 11:14-23

²⁰Ntons yaji te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz aj kypon jay, owok kchimo' kyib' ky'ila'l' xjal kyil' junky'elky, astilji k'onti'l' nkanon tuq tzan kywa'an. ²¹Yatzun aj tok kcha'o' kye aj tuj tjay te Jesus ikxji, kyetz exik tzan stzaj kyin. Kyetz nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz cha ma'tx tz'el lok.»

²²Yatzun kye xnaq'tzal Kawb'il aj tzajnaq' tuq Jerusalen, kyetz nkyeyolin tuq ti'l' Jesus ikxjani: «Atqex tuj tanim tetz te Belsebu aj twitzale' kyil' kye malspirit. Astilji b'a'n tzan kyjatz tin kye malspirit tuj kyanim kye xjal.»^y

²³Ntons te Jesus eb'ajtzaj tuk'le' b'ix oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz ikxjani: «¿Titz'a' ob'antel t'jatz tin Satanax tib'x iktza' etetz n'eq'uma'ni? ²⁴Komo kye xjal tuj jun amaq', qa owokel kyajq'oja' kyib'x, nlay kyipaj tzan kyten iktza' jun amaq'. ²⁵B'ix aj kye xjal tuj jun jay owokel kyajq'oja' kyib', nlay kyipaj tzan kyten junx. ²⁶Ax ikxji te Satanax, qa tetz owokel tajq'oja' tib'x, nlay tipaj, ikxji opoyonaj. ²⁷Ntons jun aj tgan tzan tox elq'on tuj tjay jun xjal aj at nim tbalor, tb'ay a tgan tzan tqet tk'alo' te tajawjay; yaji b'a'n tzan tokten elq'al ti'chq tuj te jay. ²⁸Wetz ox'e'l nq'uma' etetz te b'an'ax, b'a'n tzan tqet najslet kyaqil choj, b'ix b'a'n tzan tqet najslet kyaqil yol aj b'an nya'tx galan nxik kyq'uma' kye xjal, ²⁹per nlay najslet kchoj a'e' aj xjal aj nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'l' te Txew Dios; kyetz okajelkix te kchoj kyil' te jun-ele'x.»^z ³⁰Ntons ikxji te Jesus oxik tq'uma' tzan tpaj kye xnaq'tzal Kawb'il nkyyoli' tuq ikxjani: «Jun malspirit atqex tuj tanim.» [Ikxji nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'l' te Txew Dios].

Aj Kyb'isun Ti'l' Te Jesus Kye Tnan Kyuky'i Titz'in

Mat 12:46-50; Mak 3:20-21; Luks 8:19-21

³¹Ntons yaji kye titz'in Jesus b'ix te tnan epon tzi aj ja' tuq atqet te Jesus b'ix kyetz ateqet tuq tzijay, nkye'iyon tuq ti'l' tzan tpaj ketant tuq

^t 3:17 Ax: Chaw. ^u 3:17 E'ok q'uma' ikxji qanq tzan tpaj kynab'lin, qanq tzan tpaj kongan kyeyolin; per nya'tx tzan tpaj-wit a'e' tk'wa'al jun ray. ^v 3:18 Matey ax tb'i Lewi; Mat 9:9; Mak 2:14. ^w 3:18 Ax: Chaw. ^x 3:18 A'e' aj te b'uch'uj Kananist nkyeq'ojin tuq tzan kykolpjik kye aj Canaan tuj kyq'ab' kye aj Romaj nkyek'ulun mandad kyil'. ^y 3:22 Te "Belsebu" axkix junky tb'i te Satanax; Mat 9:34; 10:25; 12:24-27. ^z 3:29 Luks 12:19

kye xjal; ntons kyetz oxik kyq'uma' kyuky'i kye xjal tzan stzaj kyuk'le'.
³²Yatzun kye xjal aj akyeqet tuq tuky'i'l tuj te jay, oxik kyq'uma' tetz
 ikxjani: «Te anan kyuky'i awitz'in nkye'iyon awi'l' tzijay, nkyejoyon awi'l'j.»
³³«¿Ab'le' werman tuky'i nnan?» kyi tetz. ³⁴Exik te'e' kye aj wit'like'
 tuq tk'atzaj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «A'e' ja ntzanije'ni, a'e' kyetz iktza'
 werman tuky'i nnan ³⁵tzan tpaj kye aj nqet kyk'ulu' iktza' te Dios tgan,
 a'e' kyetz [naqekix] werman b'ix wanab' b'ix nnan.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tumelil Titza' Nk'ulul Mandad Dios

Mat 13:1-23; Luks 8:4-15

4 ¹Bwen, junky q'ij junky'el te Jesus exik txnaq'tza' kye xjal stzi' te
 Galiley A' b'ix kye xjal eb'ajponoj cha'oyon ti'lj. Komo tzi atqet tuq
 jun bark, te Jesus ojax ten tuj te bark tzan tel laq'chet ch'in kyi'l' b'ix ikxji
 atqet tuq te Jesus tuj te bark tuj a' b'ix kye xjal ateb'ajqet tuq tlob'en a'.^a
²Tetz nxik tuq txnaq'tza' ti'chq kye xjal tuky'i yek'b'il b'ix oxik tq'uma'
 ja yek'b'il ntzani: ³«Instzaj echa'o' ja ntzani: Jun xjal owex kytol tawal.
⁴Junjun ijaj eqet tz'aqik tuj b'ey b'ix etzaj kye pich', oxik kywan te ijaj.
⁵Junjunky ijaj oqet tz'aqik txol ab'lj, k'onin tuq xtx'otx'al b'ix te ijajji
 ojakul luwew tzan tpaj nya'tx tuq nim xtx'otx'al, ⁶per ya ma jakul te q'ij,
 okyaqan te q'ij b'ix ojaw tz'umjik b'ix komo nya'tx tuq nim tlok', ojaw
 ky'ixwik. ⁷B'ix junjunky ijaj oqet tz'aqik aj ja' at tuq ky'i'x tb'ay b'ix te
 ky'i'x ojakul junx tuky'i te awalj b'ix yatzun te awalj owok sky'ilan toq
 b'ix k'onti'l otswaj twitz. ⁸Yatzun kye junjunky ijaj oqet tz'aqik aj ja' at
 tb'anil tx'o'tx' b'ix ojakul, otzaj b'an galan b'ix otswaj galan twitz. Junjun
 otswaj lajuj tuj kawnaq (30) b'ix junjunky otswaj oxqal (60) b'ix junjunky
 otswaj oqal (100).» ⁹B'ix nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Ab'l aj atok txkyin,
 intok tsi' twi' ti'lj aj nxik nq'uma'ni.»

¹⁰Ntons aj kyajlen kyaqil kye xjal, te Jesus okajxten kyuky'i junjun xjal
 kyuky'i kye kykab'lajujil txnaq'atz. Oxik kyqani' tuky'i'l tidi' telponx te
 yek'b'il aj ma tq'umaj. ¹¹Ntons tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Ajna'l ma'tx xik
 yek'u' etetz tzan tel eniky' te aj k'onti'l n'el kyniky' txq'anky ti'lj te tume'l
 titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. Per yatzun kye aj k'onti'l
 nkyoksla', cha n'ok kcha'o' kye yek'b'il. ¹²Icxji “k'onti'l n'el kyniky' te
 aj n'ok kyan b'ix k'onti'l n'ox tuj kywi' te aj n'ok kcha'o', ikxji nlay jaw
 kky'ixpu' kynab'lin b'ix nlay najslet kchoj.”^b ¹³Yatzun etetz, ¿k'onti'l n'el
 eniky' ti'lj ja yek'b'ilni? Ntons ¿titza' owelal eniky' kyaqil kye txq'anky
 yek'b'il aj oxel nq'uma'?

¹⁴Ntons te xjal aj nkyiton te ijaj telponx tetz iktza' jun xjal npakb'an Tyol
 Dios. ¹⁵Ate' xjal iktza' te ijaj aj oqet tuj b'ey. Kyetz cha n'ok kcha'o' te Tyol Dios,
 yaji n'ul naj te Satanas, n'el tin te aj ojetq tz'ok kcha'o'. ¹⁶Ntons ax ate' xjal

^a 4:1 Luks 5:1-3 ^b 4:12 Isa 6:9-10

iktza' te ijaj aj oqet txol ab'lj. Kyetz cha'oj tok kcha'o' te Tyol Dios, nkyechalaj naj ti'j b'ix nkyk'amo' tuky'i jun tk'u'jlal. ¹⁷Per komo te Tyol Dios k'onti'l nlok'an tuj kyanim, astilji cha jun rat nkyipa' tzan tpaj cha'oj tok jun nya'tx galan kyij, qatzun nkye'ok xmayi' tzan tpaj txiklen kyoksla' te Tyol Dios, yaji nkaj naj kykola'. ¹⁸Ntons, ax ate' xjal iktza' te ijaj aj oqet txol ky'i'x. Kyetz n'ok kcha'o' te Tyol Dios ¹⁹per yaji cha kyb'isunqet ti'j kyaqil tzani twitz tx'o'tx', cha nkyechalaj ti'j te kyq'inomal, b'ix n'el kyq'ajab' ti'j ti'chq; b'ix kyaqil ntzani npon tnajsa' te Tyol Dios tuj kyanim b'ix k'onti'l nwitzan. ²⁰Ntons, per ax ate' xjal iktza' te ijaj aj oqet tuj galan tx'o'tx'. Kyetz cha'oj tok kcha'o' te Tyol Dios, nkyk'amo' b'ix yaji te Tyol Dios nwitzan galan tuj kyanim iktza' te ijaj aj otswaj lajaj tuj kawnaq (30) b'ix junky otswaj oxqal (60) b'ix junky otswaj oqal (100).»

Aj Txik Tq'uma' Jesus K'onti'l Jun Tidi' B'a'n Tzan Tkaj Ewj

Luks 8:16-18

²¹Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz ikxjani: «¿Ntzaj qin petzun jun kandil tuj qjay tzan tox qsi' tjaq' jun almun qatzun tjaq' jun watub'jji? ;K'onti'!! Njaw qsi' jawnaq te kandil tzan tq'analin. ^c ²²Ikxji eb'ajil kyaqil b'ix nlay b'antik tkaj jun tidi' ewj. ^d ²³Qa at exkyin, intok esi' waq ewi' ti'j aj nq'uma'ni.»

²⁴Ntons, yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intok esi' ewi' ti'j te aj n'ok echan. Komo iktza' n'ok esi' ewi' ti'j Tyol Dios ax ikxji otzajel tsi' te Qtata Dios etetz ^e b'ix mas nim otzajel tsi' tetz te enab'l tzan tel eniky' mas. ²⁵Qa te Qtata Dios oje xik tsi' etetz tzan tel eniky' ti'j Tyol, ntons yaji otzajel tsi' mas tzan tel eniky' mas. Per qa k'onti'l n'el eniky' byenech Tyol Dios tzan tpaj k'onti'l n'ok esi' ewi' ti'j, yaji owelal in aj ch'in aj n'el eniky' tuq tb'aya'.»^f

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Yek'b'il Ti'j Titza' Nky'ib' Jun Awalj

²⁶Ntons, yaji oxik tq'uma' [junky yek'b'il] kyetz ikxjani: «Ntons, kyij kye xjal aj nkyekaj tuj tq'ab' Qtata Dios, te nini iktza' te ijaj cha'oj tkaj tkyito' jun xjal. ²⁷Te xjal qa nwitán qatzun itz'ojji, chijq'ij qa qonik'anji, te ijaj ojakulel kixi' b'ix oky'ib'el. Per te xjal k'onti'l teb'en titza' oky'ib'el. ²⁸Te tx'o'tx' a te nky'ib'san te awalj. Tb'ay njakul, yaji opoyon tky'ib'len, yaji okanetel twitz. ²⁹Cha'oj tky'ixwik te twitz, te xjal ojawel tk'upu' tzan tpaj ojetq pon tyemp tzan tjaw k'upet.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Yek'b'il Ti'j Te Tze' Mostas

Mat 13:31-32; Luks 13:18-19

³⁰Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz junky yek'b'il ikxjani: «¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan tqet qparejsa' titza' nk'ulun mandad te Qtata Dios tzani twitz

^c 4:21 Mat 5:15; Luks 11:33 ^d 4:22 Mat 10:26; Luks 12:2 ^e 4:24 Mat 7:2; Luks 6:38

^f 4:25 Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Luks 8:18; 19:26.

tx'o'tx'? ¿Alkyetz yek'b'il b'a'n-wit tzan token tzan txik jq'uma' tume'l ti'lj? ³¹Ntons, titza' nk'ulun mandad te Qtata Dios tzani twitz tx'o'tx' iktza' nky'ik ti'lj jun tb'aq' mostas oj tqex awa'.⁸ Komo te tb'aq' mostas mas nekit twitz kyaqil tb'aq' txq'anqy awalj ³²per cha'oj tqex awet, nky'ib' b'ix nky'ib' jun nim tze' mas nim twitz kyaqil awalj. Nim tq'ab' npon b'ix kye pich' njax kyk'ulu' kyq'u' twi'!»

Tidi' Tuq Kyoken Kye Yek'b'il

Mat 13:34-35

³³Ntons tuky'i ky'ila'lj yek'b'il ikxjani te Jesus nxik tuq txnaq'tza' Tyol Dios kye xjal per a'ox aj janik'pon tuq b'a'n tzan tkaj tuq kyitza'.
³⁴Kyaqil-el cha'oj tyolin kyuky'i'l, nxik tuq txnaq'tza' tuky'i yek'b'il b'ix yaji xhchukel tetz kyuky'i txnaq'atz nxik tq'uma' txxolil tidi' tuq telponx kyaqil aj ojetq xik tq'uma'.

Aj Tlumet Te Kyaq'iq' Tzan Jesus

Mat 8:23-27; Luks 8:22-25

³⁵Ntons yaji ikja'n tuq qxmutx'e', te Jesus oxik tq'uma' kye a'e' txnaq'atz ikxjani: «Qwa'qchaq junxla' ja a'ni.» ³⁶Ntons ekaj kykawi' kye xjal b'ix kye txnaq'atz cha oxik kyin-oq b'ix ax txq'anqy bark ajune' tuq kyuky'i'l.

³⁷Yaji otzaj jun nim kyaq'iq' b'an jwert b'ix te a' n'ox tuq pulan tuj te bark b'ix ikxji te bark ikja'n tuq tnoj tuky'i a'. ³⁸Yatzun te Jesus tetz nwitan tuq ti'ljx te bark tajsik jun tq'uxwi' b'ix kye txnaq'atz oxik kyk'asu'. «¿Xnaq'tzon! ¿Ti'tzun, yatz k'onti'l nchb'isun ch'inky qxik mulan?» ³⁹Ntons yaji te Jesus ojaw wa'let b'ix oxik tmiyo' te kyaq'iq' tuky'i a' ikxjani: «Se elumet.» Ntons te kyaq'ik owa'let b'ix olumet kyaqil.
⁴⁰Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil b'an nkxob'? ¿Ti'tzun, tzunx mina'x tok wit'let ek'u'lj wi'lj?» ⁴¹Komo kyetz ojetq tuq kyeb'ajxob' tzan tpaj aj ojetq tuq ky'ik b'ix e'okten yoliyon kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ti' xjal-elel ntzani? ¿Tetz nk'ulun mandad tzan tlumet te kyaq'iq' tuky'i a' b'ix nqet oksla'!»

Aj Tjatz Tin Jesus Ky'ila'lj Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal

Mat 8:28-34; Luks 8:26-39

5 ¹Ntons te Jesus kyuky'i kye tuky'i'l eky'ikon junxla' te a', epon tuj tkwentil Jeras. ²Yatzun ma qetz te Jesus tuj bark, jun xjal opon naj tuky'i'l tzajnaq tuq tajsik anim, b'ix te xjal ateqex tuq ky'ila'lj malspirit tuj tanim. ³Tetz nnajan tuq tzi kxol kye muqb'il anim b'ix nijunwt tuq nb'antik

⁸ 4:31 Kyetz kyawal mostas, per nya'tx jun itzaj sinoke jun tze'; te mer tb'i te tze' "sinapis nigra" b'ix oxe metr twa'lkal b'ix n'oken taseytul te twitz.

tzan tqet tk'alo' ni tuky'i kaden. ⁴Ky'ila'j-el kye tq'ab' tuky'i toq nqet tuq waku' tuky'i kaden tuky'i xhaph'il oqj per n'el tuq tlaqu' te kaden b'ix n'el tuq tb'uchi' te xhaph'il oqj, b'ix ikxji k'onti'l n'ajtz tuq til'j tzan nijunwt. ⁵Tetz nb'et tuq b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il kxol kye muqb'il anim b'ix ja'chq twiwitz b'ix njaw tuq wayun b'ix nqet tuq tok'onsa' tib'x tuky'i ab'j.

⁶Ya ma xik te'e' ikja'n tuq stzaj te Jesus laq'chik, tetz oxik karedin b'ix oqet mejlet twitz. ⁷Yaji ojaw siky'in ikxjani: «¿Tidi' n'ajoyo' yatz tzani? Yatz a'ich Jesus Tk'wa'al Dios, te Dios aj mas nim tajwalil kywitz kyaqil. Oxe'l nqani' yatz twitz Dios tzan k'on kyingqet ak'ulu' joder.» ⁸Tetz nyolin tuq ikxji tzan tpaj te Jesus ojetq tuq xik tq'uma' ikxjani: «Yatz malspirit, pajatz tuj tanim ja xjalni.» ⁹B'ix nxik tuq tqani' tuky'i te xjal ikxjani: «¿Tidi' ab'i?» [Yaji kyi te xjal ikxjani:] «Wetz nb'i B'uch'uj tzan tpaj ky'ila'j qb'etna.»^h ¹⁰B'ix te xjal oqet twitz twitz Jesus tzan k'on kyex tlajo' tuj aj luwarji. ¹¹Ntons komo qaynin til'j te witz tzi ate' tuq ky'ila'j kuch nkyewa'an, ¹²kye malspirit oqet kywitz twitz Jesus ikxjani: «Qoxik alajo'na kxol kye kuchni tzan jqexa tuj kyk'u'j.» ¹³Ntons te Jesus oxik tq'uma' tzan kyqex tuj kyk'u'j kye kuch, b'ix kye malspirit ejatz tuj tanim te xjal b'ix eqex tuj kyk'u'j kye kuch. B'ix kye kuch, qanq kab'e' mil (2000) tuq kyb'et, b'eyxnajji eqex karedin qetl b'ix komo te a' atok txe' te witz, dech eb'ajxik kyaqil tuj te a' b'ix eb'ajkamik.

¹⁴Yaji kye pastoril kuch eb'aj'oqik tzan kxob'al, exwa'q q'umal tetz tuj amaq' b'ix ja'chq, tidi' ojetq tuq ky'ik kyil'j. Yaji kye xjal eb'ajxwa'q e'el aj tidi' ojetq tuq ky'ik. ¹⁵Ya ma kyepon aj ja' atqet tuq te Jesus, owok kyen te xjal aj ky'ila'j tuq malspirit tuj tanim tb'ay, tetz wit'liqet tuq, atok tq'anaq b'ix k'onti'lky tuq tidi' ntk'ulu'ky. Yatzun kye xjal eb'ajxob'. ¹⁶Kye pastoril kuch oxik kyq'uma' kye xjal tidi' tuq ojetq ky'ik til'j te xjal b'ix ax tidi' tuq ojetq ky'ik kyil'j kye kuch. ¹⁷Yaji kye xjal oqet kywitz twitz Jesus tzan tex tuq tzi.

¹⁸Yaji te Jesus ojax tuj te bark, b'ix te xjal nqet tuq twitz twitz tzan txik tuq tuky'i'l. ¹⁹Per te Jesus k'onti'l ostzoqpij tzan txik tuky'i'l sinoke oxik tq'uma' ikxjani: «Pax ajay b'ix intxik aq'uma' kyuky'i kye aj tuj ajay kyaqil aj ma'tx ky'ik awil'jni b'ix te Dios ma tz'ok lo'et tk'u'j awil'j.» ²⁰Yaji, te xjal owaj tzi b'ix oky'ik tuj tkwentil Dekapl' b'ix oxik tq'uma' kye xjal aj ojetq tz'ok k'ulu' til'j tzan Jesus. Yatzun kye xjal kyaqil oje kyelab'an.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xuj B'ix Aj Tjaw Tanq'insa' Jun Tal Xuj
Mat 9:18-26; Luks 8:40-56

²¹Bwen, te Jesus kyuky'i a'e' tuky'i'l emeltz'jik tuj te bark b'ix epon stzi' te a' aj ja' tuq nkyeqeten tb'ay b'ix kye xjal eb'ajponoj junky'elky

^h **5:9** K'onti'l junky part aj ja' te Jesus nxik tqani' tb'i jun malspirit sinoke cha nxik tuq tk'ulu' mandad tzan kyjatz tuj kyanim kye xjal. Ikxji n'el niky' nya'tx presis tzan txik jqani' tb'i jun malspirit. Te Jesus oxik tqani' tb'i te xjal tzan tok totzqila', per yaji te malspirit oyolin tky'ixel te xjal. ⁱ **5:20** Tb'i Dekapl telponx "Lajuj Amaq';" Mak 7:31.

cha'oyon ti'j. ²²Ax opon jun xjal, Jayr tuq tb'i. Tetz jun xjal k'ulul mandad tuj te jay nab'il Dios. Ntons ya ma xik ten tetz te Jesus, tetz oqet mejlet twitz ²³b'ix oqet twitz twitz, oxik tq'uma' ikxjani: «[Tat,] wetz nme'al ch'inky tkamik. Patzaj ch'in njay tzan tqet asi' aq'ab' tajsik tzan tb'antik ikxji tzan tanq'in.»

²⁴Ntons yaji te Jesus oxik tuky'i Jayr b'ix kye xjal b'an nkyelab'tik tuq ti'j b'ix n'ok tuq kyb'etz'a'. ²⁵B'ix kxol kye xjal, atqet tuq jun xuj yab' tuq. Kab'lajuj aq'b'ixi' tuq n'el tuq kyik' ti'j. ²⁶Te xuj ojetq tuq ky'ik kyuky'i ky'ila'j q'anon b'ix ojetq tuq tz'ok ten twitz xhcho'nal tzan kypaj b'ix ojetq tuq najsan kyaqil tidi'chq tuq tetz ti'j te twi' kyk'u'j per k'onti'l tuq nb'antik sinoke cha mas tuq njaw ikyin. ²⁷Komo ojetq tuq tz'ok xhcha'o' kye yab' nkyeb'antik tuq tzan Jesus, yaji owox ewj kxol kye xjal makol xtxa'm tq'anaq te Jesus. ²⁸Komo nyolin tuq tanim ikxjani: “Cha'oj tok nmako' ch'in nkesey cha a'ox xtxa'm tq'anaq, okyinb'antel.” ²⁹Ntons aj tok tmako' tq'anaq te Jesus, b'eyxnajji owa'let te kyik' ti'j b'ix otna'oj ojetq tuq b'antik. ³⁰Yatzun te Jesus, tetz otna'oj ojetq tuq b'antik jun xjal titza'. Owaj ten ti'jx b'ix oxik tqani' kye aj ajune' tuq tuky'i'l ikxjani: «¿Ab'l ma tz'ok makon nq'anaq?»

³¹Ntons kye txnaq'atz oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, k'onti'l n'ok awen kye xjal nkylimla' kyib' awi'j, nxhch'ok kyb'etz'a' b'ix ikxji ntzaj aqani' qetza ab'l ma tz'ok makon te aq'anaqni?» ³²Yatzun te Jesus nxik te'e' tuq xtxalaj ja'chq tzan tok ten ab'l tuq te aj ojetq tz'ok makon te tq'anaq. ³³Te xuj, komo tetz otna'oj tidi' ojetq tuq ky'ik ti'j, tetz nxob' tuq b'ix nlu'lun; opon twitz Jesus, oqet mejlet, b'ix ojatz tq'uma' kyaqil aj ojetq tuq ky'ik ti'j. ³⁴Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Nme'al, te ayab'il ma'tx tz'el tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j. B'a'n tzan awaj b'ix k'on chb'isun b'ix ma'tx chb'antik.»

³⁵Bwen, man tuq nyolin te Jesus tuky'i te xuj, kypon txq'anky xjal tzajnaqe' tuq tjay Jayr, oxik kyq'uma' te Jayr ikxjani: «K'onky chk'ulun molestar ti'j te Xnaq'tzon tzan tpaj te ame'al ma'tx kamik.» ³⁶Te Jesus k'onti'l oxik tk'ulu' kas, oxik tq'uma' tetz te Jayr ikxjani: «K'on chb'isun. Cha intok wit'let yatz ak'u'j wi'j.» ³⁷Yaji k'onti'l ostzoqpij tzan kxik txq'anky tuky'i'l sinoke a'ox te Xhpe'y tuky'i Jacobo' tuky'i Wa'nch aj terman Jacobo, b'ix exik tjay Jayr.

³⁸Aj kypon tjay, kye xjal tzi nkyelab'un tuq, nkyeb'aj'oq' b'ix nkyeb'ajwayun. ³⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil nkx'oq' waq ale'ji? Te k'wa'l nya'tx kamnaq, cha nwitan.» ⁴⁰Yatzun kye xjal cha ejaw tze'en ti'j. Yaji tetz e'ex tlajo' kyaqil b'ix okajten tetz tuj jay a'ox kyuky'i tuky'i'l b'ix te Jayr tuky'i txu'jel b'ix e'ox aj ja' tuq tanlik te anim. ⁴¹Te Jesus ojaw stzyu' tq'ab' te tal xuj b'ix oxik tq'uma': «Talita ko'um.» (Ja

yol ntzani tuj kyyol kyetz, b'ix telponx iktza' "Tal xuj, pajaw wa'let.")⁴² Yatzun txiklen tq'uma' te Jesus ikxji, te k'wa'l ojaw wa'let b'ix ojaw b'et, komo tetz kab'lajuj aq'b'ixi' tuq. Yatzun kye aj akyeqet tuq tuky'i'l oje kyelab'an. ⁴³Te Jesus oxik tq'uma' kyetz tzan k'on txik kyq'uma' te nijunwt xjal^k b'ix ax oxik tq'uma' tzan txik kyk'a'cha' te k'wa'l.

Aj K'onti'l Tuq Nqet Oksla' Jesus Tzan Kye Txjalil Tuj Tamaq'x
Mat 13:53-58; Luks 4:16-30

6 ¹Ntons yaji te Jesus owex tzi b'ix oponky tuj tamaq' b'ix kye txnaq'atz ajune' tuq tuky'i'l. ²Yaji opon te q'ij ojla'mj b'ix te Jesus owaq'ik tzan txnaq'tzan kye xjal tuj te jay nab'il Dios. Ky'ila'l kye aj xjal aj nkyecha'on tuq ti'l b'an nkyelab'an tuq, b'ix nkyyoli' tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ja' otzaj txnaq'tza' tetz kyaqil nini? ¿Ab'l oxik sin jun ttab'l? ¿Ab'l oxik sin tajwalil tzan tk'ulun kye ja yek'b'ilni? ³Tetz aj kalpinter aj qotzqi' b'ix tetz tnan Liy b'ix tetz tiz'in Chaw, Chep b'ix Juds,^l Simon b'ix tetz a'e' tanab' aj najlike' qxol tzani.» Ikxji owel ik'o' Jesus tzan kye txjalil. ⁴Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kye xjal nqet kyjiq'b'a' jun aj yolil tyol Dios. Per qa tetz jun aj kxjalilx, k'onti'l nqet kyjiq'b'a'; ni kye txjalil ni kye aj tuj tjay k'onti'l nqet kyjiq'b'a'.»^m ⁵Ntons astilji k'onti'l oqet tk'ulu' tzi ky'ila'l yek'b'il tuky'i' tajwalil Qtata Dios. Cha junjun yab' oqet tsi' tq'ab' kyajsik b'ix eb'ajb'antik. ⁶Tetz b'an nlab'an tuq kyil' kye txjalil b'ix kyil' kye aj tuj tjay tzan tpaj k'onti'l tuq nkyoksla'. Yaji oxik Jesus tuj txq'anqy amaq' pakb'al Tyol Dios.

Aj Kxik Tlajo' Jesus Kye Txnaq'atz Pakb'al Tyol Dios
Mat 10:5-15; Luks 9:1-6

⁷Bwen, yaji te Jesus etzaj tuk'le' kye kykab'lajujil tky'ixel b'ix exik tlajo' [pakb'al Tyol Dios] ja'chq kakab'-ele' kyb'et b'ix oxik tsi' kyajwalil tzan tjatz kyin malspirit tuj kyanim xjal.ⁿ ⁸Oxik tq'uma' tzan k'on txik kyin ni jun tidi' tuj kyb'ey sinoke a'ox ch'i ktze'. Oxik tq'uma' tzan k'on txik kyin ni kywe' ni kyb'e'eq ni kytumin^o ⁹b'ix tzan tok ksi'kix te kxajab' per k'onti'l tzan txik kyin junky moj kyq'anaq. ¹⁰Ax oxik tq'uma' ikxjani: «Cha'oj etox tuj jun jay, ax tzi okxteyon max cha'oj exik tuj junky luwar. ¹¹Qa tuj jun luwar nlay kxk'amjik kyitza', qatzun nlay kyepon cha'oyon eti'l, ntons yaji okx'elax tzi. B'ix cha'oj etex tziji, owelal epojk'a' ti'l exajab' kywitz^p tzan tok kyen, nya'tx galan nkyk'ulu'.»^q

^k 5:43 Mak 6:31; 8:26,30; 9:9; 5:19; 6:7-13; 16:15 ^l 6:3 Te ja Judsni aj tiz'in Jesus, nya'tx aj Judas Iskaryot aj ojaw tmeltz'jik ti'l Jesus. ^m 6:4 Wnch 4:44 ⁿ 6:7 Mak 6:12-13,30
^o 6:8 Luks 10:4-11 ^p 6:11 Gén 18:16; 19:29; Kya 13:51 ^q 6:11 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: "B'an'ax oxel' nq'uma' etetz oj tul te jwisy, kye aj tuj aj amaq' ni'n owokel kyen mas nim xhcho'onat kywitz kye xjal aj Sodom b'ix Gomor." Gén 19:1-28.

¹²Ntons eb'aj'ex tzi b'ix ja'chq oxik kypakb'a' kye xjal tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin. ¹³Ax ejatz kyin malspirit tuj kyanim ky'ila'l xjal, b'ix ax oqet ksi' ch'imusit aseyt tuj kywi' ky'ila'l yab' iktza' techa'l, b'ix yatzun kye yab' eb'antik kyitza'.

Aj Tb'isun Te Eródes Qa Te Jesus A Tuq Te Wa'nch Aj

Swal A' Aj Ojetq Tuq Jaw Anq'in

Mat 14:1-12; Luks 9:7-9

¹⁴Bwen, yaji te gobernador^s Eródes owok xhcha'o' ti'j Jesus tzan tpaj ja'chq tuq ojetq tz'el tpakb'alil ti'j b'ix kye xjal nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te Wa'nch Aj Swal A' oje jaw anq'in junky'el. Astilji tidi'chq galan aj nqolab'an ti'j nb'antik tuky'i nim tajwalil.» ¹⁵B'ix txq'anqy xjal nkyq'uma' tuq: «Te ja xjalni tetz aji Eliys, aj tlajen Dios oqtxi'.» B'ix txq'anqy nkyyoli' tuq: «Tetzni'n jun aj yolil tyol Dios iktza' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.»^f ¹⁶Te Eródes, aj tok xhcha'o' aj nkyyoli' kye xjal, tetz otq'umaj ikxjani: «Te ntzani Wa'nch aj oxik nk'ulu' mandad tzan tel in twi' b'ix ajna'l ma'tx jaw anq'in junky'el.»

¹⁷Bwen komo ikxjani oky'ik ti'j te Wa'nch. Oqtxi'xi' tuq te Eródes oxik tk'ulu' mandad tzan tkaj si' te Wa'nch pres k'alo' tuky'i kaden tzan tpaj Erodías. Te Erodías txu'jel tuq Lip aj terman Eródes, b'ix te Eródes owel tin tuj tkwent te Lip. ¹⁸Te Wa'nch ojetq tuq xik tq'uma' te Eródes ikxjani: «Xjan tzan tjaw axujela' awixna'.»^u ¹⁹Ntons te Erodías n'ok tuq tq'o'ji' te Wa'nch b'ix tgan tuq tzan tqet tkansa', per k'onti'l tuq nb'antik titza' ²⁰tzan tpaj te Eródes nkolon tuq ti'j te Wa'nch tzan tpaj tetz tuj t'nab'l tuq, te Wa'nch nb'et tuq tuj tume'l b'ix tetz jun xjal aj pawa' te Qtata Dios; cha'oj tok xhcha'o' tyol Wa'nch, te Eródes nb'isun, k'onti'l teb'en tidi' b'a'n tzan tk'ulun, per nchalaj tuq tzan tok xhcha'o' tyol Wa'nch.

²¹Yaji opon jun q'ij aj b'a'n tuq tzan tjatz tq'oj te Erodías ti'j te Wa'nch. Te Eródes oqet tq'ijla' jun q'ij tjakonlen taq'b'i b'ix oqet tsi' jun kywe' kye tmulon b'ix kye tkoronel b'ix ax kye kyaqil xjal aj at tuq kyajwalil tuj tkwentil Galiley [aj ja' tetz nk'ulun mandad]. ²²Yaji opon tzi jun q'opoj tal Erodías. Owox aj ja' nkyeq'ijlan b'ix owex b'ixon kywitz. Te Eródes kyuky'i kye xjal owel kygani' te q'opoj. Oxik tq'uma' te Eródes te q'opoj ikxjani: «Tzaj aqani' wetz tidi' agan b'ix wetz oxel' nsi' yatz.» ²³B'ix oxik tsi' tjurament ikxjani: «Dispwest atin tzan txik nsi' tidi' aj otzajel aqani' wetz, qa agan lamitan te kyaqil te amaq' aj ja' nkyink'ulun mandad.» ²⁴Ntons te q'opoj owetz tzi b'ix oxik tq'uma' te tnan: «¿Nan, tidi' oxel' nqani'?» «Qanix twi' Wa'nch Aj Swal A'» kyi te tnan. ²⁵Ntons te

^r 6:13 Chaw 5:14 ^s 6:14 Ax: “rey,” per te Eródes nya'tx te b'an'ax twitzale' tzan tpaj cha n'aq'unan iktza' jun gobernador. ^t 6:15 Mat 16:14; Mak 8:28; Luks 9:19
^u 6:18 Lev 18:15-16; 20:21; Luks 3:19-20

q'opoj owox naj kare tuky'i te Eródes b'ix oxik tq'uma': «Wetz ngan tzan stzaj asi' naj tuj jun laq twi' Wa'nch Aj Swal A' [tzan tok qe'e' qa ma'tx kamik].»^v 26 Yaji te Eródes oje b'isun. Komo ojetq tuq xik tsi' tjurament b'ix ojetq tuq tz'ok cha'o' tzan kye xjal, astilji k'onti'l oqet txk'ayi'. 27 Ntons oxik naj tlajo' jun soldad kansal te Wa'nch tzan stzaj in twi'. Te soldad owox tuj te pres b'ix owel ttx'emul', 28 otzaj tin tuj jun laq, oxik tq'apo' tuky'i te q'opoj b'ix te q'opoj oxik tq'apo' te tnan. 29 Ntons ya ma tz'ok kcha'o' kye txnaq'atz te Wa'nch, kyetz eb'ajxik b'ix ojaw kyin te txlimal b'ix owox kymuqu'.

[Ntons ikxji oky'ik ti'lj te Wa'nch Aj Swal A' b'ix astilji te Eródes, aj tok xhcha'o' kye xjal nkyeyolin ti'lj Jesus, oxob' b'ix oje b'isun. Tetz tuj ttab'l, te Jesus a te Wa'nch Aj Swal A' ojetq jaw anq'in junky'elky b'ix astilji nim tuq tajwalil tzan tk'ulun milagr.]

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Jweb' Mil Xjal
Mat 14:13-21; Luks 9:10-17; Wnch 6:1-14

30 Ntons, yatzun kye tky'ixel Jesus, aj toklen kchimo' kyib' junky'elky tuky'i'l, oxik kyq'uma' kyetz tetz kyaqil aj ojetq tuq qet kyk'ulu' b'ix ax aj ojetq tuq xik kxnaq'tza'. 31 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'etzaj waq wuky'i'l. Qwa'q tuj jun luwar aj ja' k'onti'l najayon tzan qojlan ch'in.» Otq'umaj ikxji tzan tpaj ky'ila'lj tuq kye xjal nkyepon kyuky'i'l b'ix k'onti'l tuq nkanon tzan kywa'an tzan kypaj kye xjal.^w 32 Ntons exik kchukel tuj jun bark max tuj jun luwar aj ja' k'onti'l najayon.

33 Per ya ma xik kyen kye xjal aj ikja'n tuq kyex, owel kyniky' ja' tuq ikja'n kxik, b'ix eb'ajxik kyoqwen tuky'i kyoq b'ix eb'ajpon tb'ay kywitz kyetz. Ky'ila'lj tuq xjal tzajnaqe' ja'chq amaq' qaynin tzi b'ix eb'ajtb'ayaj iyol tetz. 34 Yaji, aj tpon te Jesus kyuky'i kye tuky'i'l, oxik kyen kye xjal nkyeb'ajlab'tik tuq. Te Jesus owok lo'et tk'u'lj kyij tzan tpaj kye xjal iktza' tuq karner aj k'onti'l pastoriyon kyij te k'ulul kwent te kyetz.^x Ntons yaji oxik txnaq'tza' tidi'chq kxol.

35 Yaji ojetq tuq qo'ok qale'ky, etzaj kye [kykab'lajujil] txnaq'atz, oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Qale'ky b'ix k'onti'l jay tzani. 36 Mejor inkxik alajo' kye xjal loq'ol kywe' kyuj kye aldey b'ix kye txq'anxy luwar qaynin.»^y 37 Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Mejor a'ix etetz intxik esi' kywe'» kyij te Jesus. «Per tetzni'n a tgan kab'e' oqal (200) q'ij twi' tk'u'lj jun xjal^z te loq'b'il te tetz. ¿B'an'ax petzun awitza' qa agan tzan

^v 6:25 Oxik tqani' twi' Wa'nch tuj jun plat nya'tx tzan tpaj b'a'n-wit kyecho'on twi' xjal sinoke tzan tok kyen qa b'an'ax ojetq tuq naj b'ix tzan tok kyen ojetq kyekamb'an ti'lj te Wa'nch. ^w 6:31 Mak 7:24 ^x 6:34 1Re 22:17; 2Cró 18:16; Zac 10:2; Mat 9:36 ^y 6:36 Luks 9:12 ^z 6:37 Iktza' kab'e' oqal (200) tmin denary; Mat 20:2.

stzaj qloq'o' ale'ji?»³⁸ Te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Jateb' wab'lj eq'i' etitza'? Sek exikchaq e'el tetz.» Ntons yatzun ma qet kyajla', oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Ate' jweb' wab'lj tuky'i kab'e' kyi.»³⁹ Ntons yaji te Jesus oxik tq'uma' tzan kyqet wit'let kye xjal b'uch'uj'chaq ax tzi tuj xpatzpan. ⁴⁰Eqet wit'let txq'an b'uch'uj te oqal (100) b'ix txq'anky b'uch'uj lajuj tuj oxqal (50). ⁴¹Yaji te Jesus oky'ik tk'amo' kye jweb' wab'lj kyuky'i kye kab'e' kyi, b'ix ojax ten jawnaq twitz ka'lj b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios. Yaji owaq'ik tzan kyqet tpedasi' kye wab'lj b'ix oxik tq'apo' kye txnaq'atz, tzan txik ksipa' kxol kye xjal. Yaji ax ikxji otk'uluj kyuky'i kye kab'e' kyi. ⁴²Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj byenech. ⁴³Yaji, yatzun ma mankun kywa'an kye xjal, kye txnaq'atz ojaw kchimo' aj ojetq tsobrin b'ix kabal enoj kab'lajuj chi'l te aj osobrin. ⁴⁴Ntons kye aj eb'ajwa'an, jweb' mil (5000) ichan tuq.

Aj Txik B'et Jesus Tajsik A'
Mat 14:22-27; Wnch 6:15-21

⁴⁵Ntons yaji te Jesus exik tlajo' kye txnaq'atz tzan kyjax tuj te bark b'ix tzan kxik tb'ayon twitz tuj amaq' Betsayd. B'ix te Jesus okajxten tzan kykaj tkawi' kye xjal. ⁴⁶Yatzun kykajlen tkawi', tetz xhchukel oxik xnaq'tzon twi' jun witz.

⁴⁷Yatzun ma qoyupan, kye txnaq'atz nkyeb'et tuq tuj bark nink'ajchaq te a' b'ix te Jesus tzunx tuq atqet xhchukel twi' te witz. ⁴⁸Tetz oxik ka'yin kyi'lj, ojetq kyesiktik k'onti'l tuq nb'antik tzan kytb'ayaj tzan tpaj te kyaq'iq' jwert tuq ntzaj kywitz. Yaji, ch'inky tuq qxhk'ate', te Jesus oxik b'et aj ja' tuq akyeqet b'ix nb'et tuq tajsik te a' naqe cha derech tuq oky'ik kyi'lj. ⁴⁹Aj txik kye'e' te Jesus nb'et tuq tajsik a', eb'ajjaw wayun, kyetz tuj kynab'l tuq qa jun tanim xjal, astilji eb'ajxob'. ⁵⁰Kkyaqil oxik kye'e' b'ix b'an nkyexob' tuq. Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxob'. jNimsaj waq ek'u'lj! A'in wetz akysinqet tzani.» ⁵¹Ntons yaji ojax tuj te bark kyuky'i'l b'ix te kyaq'iq' olumet. Yatzun kyetz oje kyelab'an. ⁵²Kyetz ojetq tuq tz'ok kye'e' tidi' otk'uluj Jesus ti'lj te wab'lj per k'onti'l owel kyniky' tidi' tuq telponx tzan ktz'akal.

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Ky'ila'j Yab' Tuj Jenesaret
Mat 14:34-36

⁵³Ntons ya ma kyepon tuj amaq' Jenesaret tuj junky palaj te a', okaj kyk'alo' te bark ti'lj jun toqtzal. ⁵⁴B'ix aj man tuq nkyeqetz tuj te bark, kye xjal tzi owel kyniky' naj luwew qa a tuq te Jesus. ⁵⁵Exik naj kare ja'chq b'ix e'aq'ik tzan ktzaj kyin kye yab' twitz kywatb'il tzan kypon kyin twitz Jesus. ⁵⁶Te Jesus oky'ik ja'chq kyuj kye aldey b'ix amaq' b'ix ax tuj k'ul. Yatzun kye xjal nponkix tuq kyeq'i' kye yab' aj ja' tuq nkyeplasin b'ix nqet tuq kywitz twitz Jesus tzan stzoqpin tzan tok

kymako' tansiker a'ox txxa'm tq'anaq. Yaji kyaqil kye aj e'ok makon tetz eb'ajb'antik.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tidi' Ntz'ilan Qanim Tuj Twitz Qtata Dios

Mat 15:1-20

7 ¹Jun q'ij txq'an aj b'uch'uj Parisey kyuky'i txq'an aj xnaq'tzal Kawb'il tzajnaqe' Jerusalen, owox kchimo' kyib' tuky'i Jesus. ²Kyetz owox kye junjun txnaq'atz Jesus nkyewa'an tuq b'ix k'onti'l nqet kyk'ulu' te kykostumbr kye tijxjal tzan tok kymu'u' kyq'ab' mina' kyokten wa'il, iktza'x eq'i' kyitza' kye tijxjal. ³Komo kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kyaqil kye aj tijajil Israel aj b'an eq'i' kyitza' te kykostumbr te kyijajil oqtxi', kyetz k'onti'l nkye'okten wa'il qa mina' tqet kyk'ulu' te kykostumbr kye tijxjal. ⁴B'ix ax cha'oj kymeltz'jik tuq tuj plas, k'onti'l nkyewa'an qa mina' tuq txik kkyito' ch'in a' kyijx iktza' te kykostumbr. Ax at tuq ti'chq txq'an ky kostumbr eq'i' kyitza', iktza' ti'j tx'ajb'il kybas b'ix kyq'awub' b'ix kyaqil kyokensb'il k'uxb'il. ^a ⁵Ntons astilji kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il oxik kyqani' te Jesus: «¿Tistil kye axnaq'atz k'onti'l eq'i' kyitza' te kykostumbr qijajil oqtxi', komo nkye'okten wa'il b'ix mina' tel ktx'ajo' kyq'ab' iktza'x te kostumbr?»

⁶Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «B'an'ax iktza'x otq'umaj te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi' aj tqet stz'ib'a' ikxjani etil'j etetz aj xmeletz' a'ix: “Ja xjalni nkyinqet kxjani' cha a'ox tuky'i kyyol, per nya'tx b'an'ax kyitza', b'ix te kyanim laq'chik at wi'j tzan tpaj k'onti'l atok kyk'u'j wi'j. ⁷Chagan nkyintzaj kyna'o'. Kyetz nxik kxnaq'tza' aj cha tuj kywi'x kyetz n'etz kyin.”^b ⁸Ntons nkaj ekola' te aj okaj tq'uma' Qtata Dios b'ix cha n'ok esi' ek'u'j ti'j kykostumbr kye oqtxi' xjal.» ⁹B'ix ax nxik tuq tq'uma' kyetz ikxjani: «Kewen etetz nkaj esi' te aj okaj tq'uma' Dios b'ix cha nxik eteq'i' kykostumbr kye oqtxi' xjal. ¹⁰Komo te Qtata Dios okaj tq'uma' te Moisés tzan kyqet qlima' te qtat tuky'i qnan,^c b'ix ab'l aj okajel tqanb'e' jun nya'tx galan ti'j stat b'ix tnan, okaj q'uma' tzan tqet kanslet.^d ¹¹Per etetz n'eq'uma', jun xjal b'a'n tzan txik tq'uma' te stat tuky'i tnan: “Te ja ntzani korban, aj telponx pawankaj te Dios te aj ma' tuq tz'oken te onb'il te etetz.” ¹²Ntons oj txik tq'uma' ikxnini, ikxji a'ixk etetz k'onti'l n'etzoqpi' tzan tonen tuky'i stat b'ix tuky'i tnan. ¹³Ikkxi n'el etik'o' te aj okaj tq'uma' te Qtata Dios tzan tpaj te ekostumbr, b'ix ti'chq txq'an ky aj n'ek'ulu' ikxji.»

¹⁴Ntons, yaji etzaj tuk'le' kyaqil kye xjal aj akyeqet tuq tzi b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kyintzaj echa'o' waq ekyaqil, b'ix intox tuj ewi' aj oxe'l nq'uma' etetzni. ¹⁵K'onti'l jun tidi' aj nqex tuj jk'u'j ntz'ilan ti'j

^a 7:4 Ax: txt'otx'al k'uxb'il brons; junjun u'j oqtxi' ax nyolin oqet kyk'ulu' te kykostumbr kyij'j kykajb'il. ^b 7:7 Isa 29:13 ^c 7:10 Exo 20:12; Deu 5:16 ^d 7:10 Exo 21:17; Lev 20:9

qanim tuj twitz Qtata Dios, sinoke te [nya'tx galan aj] njatz tuj qanim a te ntz'ilan ti'lj qanim tuj twitz Qtata Dios. ¹⁶Ntons qa at exkyin, intok esi' ewi' ti'lj aj nxik nq'uma'ni.»

¹⁷Ntons yaji te Jesus kyuky'i txnaq'atz ekaj ksi' kye xjal b'ix e'ox tuj jun jay. Kye txnaq'atz oxik kyqani' tetz tidi' tuq telponx te aj ojetq tuq xik tq'uma' kye xjal. ¹⁸Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿T'it'zun, ax etetz k'onti'l n'el eniky' ti'lj te nini? ¿K'onti'l n'el eniky', kyaqil aj nqex tuj jk'u'lj k'onti'l ntz'ilan ti'lj qanim tuj twitz Qtata Dios? ¹⁹Komo [te aj nxik qwa'a'] k'onti'l npon tuj qanim sinoke a'ox tuj jk'u'lj b'ix yaji n'ex jk'u'lja'ky.» Ikxji te Jesus oxik tq'uma', kyaqil aj nxik qwan k'onti'l ntz'ilan ti'lj te qanim tuj twitz Qtata Dios. ²⁰Ax oxik tq'uma' ikxjani: «Te aj njatz tuj tanim jun xjal a te aj ntz'ilan ti'lj tanim tuj twitz Qtata Dios. ²¹Komo tuj kyanim kye xjal, njatz kyaqil aj nya'tx galan nqet kxima', b'ix qa xjal solter oj kyk'ajajin, qatzun xjal oj kyelq'an, qatzun oj kykansan, ²²qatzun xjal aj junb'e' kyib' oj kyk'ajajin, qatzun oj tel kyq'ajab' ti'lj ti'chq te junky, qatzun oj tqet kyk'ulu' tzanjelal ti'chq nya'tx galan, qatzun oj tqet kymoyi' xjal, qatzun oj tqet kyb'isu' yol xhch'ajyol tzan kypak'achul, qatzun oj kyek'awin ti'lj junky, qatzun oj kchimon yol nkyeyolin nya'tx galan ti'lj junky, qatzun oj kyna'on qa kyetz a'e'ji tb'ay kywitz kyaqil, qatzun qa k'onti'l nqet kyb'isu' tume'l titza' tzan kyanq'in. ²³Kyaqil ntzani njatz tuj kyanim kye xjal b'ix a te aj ntz'ilan ti'lj kyanim tuj twitz Qtata Dios.»

Aj Tjatz Tin Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Tal Xuj

Mat 15:21-28; Mak 7:36

²⁴Ntons yaji te Jesus owex tzi b'ix opon tuj xtx'o'otx' junky amaq' Tir tb'i.^e Tzi owox tuj jun jay b'ix k'on tgan tuq tzan tok cha'o' tzan nijunwt, per k'onti'l ob'antik tewan. ²⁵At tuq jun xuj tzi b'ix at tuq jun tal, tal xuj, te tal atqex tuq jun malspirit tuj tanim. Ntons te alon owok xhcha'o' qa te Jesus ojetq tuq pon tzi, yaji opon twitz Jesus b'ix oqet mejlet twitz. ²⁶Te alon, tetz jun aj nya'tx tijajil Israel b'ix tzajnaq tuq tuj te amaq' Siropenesy. Ntons oqet twitz twitz te Jesus tzan tjatz tin te malspirit tuj tanim te tal. ²⁷Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «A tgan tzan txik qna'o' tb'ay kye tk'wa'al amaq', komo [tuj jun jay] nya'tx galan tzan tel qin kywe' kye k'wa'l b'ix tzan txik qsi' kye tx'ya'n.» ²⁸«Ye' tat» kyi te alon. «Per kye tx'ya'n ax nxik kywa'a' aj tpuk'u'l kywe' k'wa'l aj nqet tz'aqik tjaq' mes.» ²⁹Ntons yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxja'n: «Tzan tpaj aj n'aq'uma'ni, b'a'n tzan awaj ajay kontent tzan tpaj te malspirit ma'tx jatz tuj tanim te awal.» ³⁰Yaji te xuj owaj tjay b'ix aj tpon, te tal nwitan tuq galan tuj twatub' b'ix te malspirit ojetq tuq jatz tuj tanim.

^e 7:24 Ax: Tir b'ix Sidon.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Xk'ab' Tuq B'ix Tz'ak

³¹Ntons te Jesus owex tuj tkwentil te amaq' Tirni b'ix oky'ik tuj te amaq' Sidon b'ix yaji opon stzi' te Galiley A' tuj tkwentil Dekapl.^f ³²Aj tpon tzi, kye xjal opon kyin twitz Jesus jun xjal xk'ab' tuq b'ix tz'ak. Kyetz oqet kywitz twitz Jesus tzan tqet tsi' tq'ab' tajsik tzan tb'antik. ³³Ntons te Jesus owel tlaq'b'a' te xjal kyij' kye txq'ankey b'ix owox tsi' twi' tq'ab' tuj txkyin te xjal b'ix owok tmu'u' twi' tq'ab' tuky'i ta'l stzi' b'ix owok tmako' twi' taq' te xjal. ³⁴Yaji ojax ten twitz ka'j, ojax tb'is b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Efata.» (Aj ni'n tuj kyyol tuq kyetz b'ix telponx iktza' «Pajaqet.»)

³⁵A'ilnajji ojaqet txkyin te xjal b'ix ax ob'antik te taq' b'ix owaq'ik tzan tyolin galan. ³⁶Te Jesus oxik tq'uma' kyuky'i kye xjal tzan k'on tuq txik kyq'uma' te nijunwt tidi' aj ojetq ky'ik. Per kye xjal cha masky tuq nxik kypakb'a' tuq ja'chq.^g ³⁷Kye xjal b'an nkyelab'an tuq [b'ix nkyechalaj tuq], nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Kyaqil ma'tx tk'ulul galan, kye xk'ab' nkyeb'antik b'ix kye men nb'antik kyyolin titza'.»

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Kaje Mil Xjal

Mat 15:32-39

8 ¹Bwen, tuj aj tyempji a jun xjal tuq chimo' kyib' junky'el tuky'i te Jesus, b'ix komo k'onti'l tuq kywe', te Jesus etzaj tuk'le' kye txnaq'atz, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: ²«Wetz nlo'et nk'u'l kyij' ja xjalni tzan tpaj oxo q'ijxi' kyqetlenten tzani wuky'i'l b'ix ajna'l k'onti'l kywe'. ³Qa okye'ajel nlajo' mina' tuq kywa'an, okyekajel numan tuj kyb'ey, komo ate' junjun tzajnaqe' laq'chik.» ⁴Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Ja' otzajel qin kywe' ja xjalni b'ix nijunwt najayon tzani?» ⁵Yaji tetz oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Jateb' wab'j eq'i' etitza'?» «Cha wuq wab'j at» kyekyi.

⁶Ntons yaji te Jesus oxik tk'ulu' mandad tzan kyqet wit'let kye xjal twitz tx'o'tx'. Yaji oky'ik tk'amo' kye wuq wab'j, b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios. Yaji oqet tpawa' te wab'j b'ix oxik tsi' kye txnaq'atz b'ix yatzun kyetz oxik ksipa' kye xjal. ⁷Ax ate' tuq kab'e' kyiy nekit eq'i' tuq kyitza', b'ix te Jesus, ya ma xik tsi' pixon te Dios ti'l kywe', oxik tq'uma' kye txnaq'atz tzan txik ksipa' kxol kye xjal. ⁸Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj byenech b'ix yatzun tmankunlen kywa'an, ojax kchimo' te aj osobrin b'ix kabal enoj wuq chi'l aj osobrin. ⁹Kye aj eb'ajwa'an kaj mil (4000) tuq kyb'et tzan kyaqil.^h Yaji te Jesus eb'ajkaj tkawi' kye xjal, ¹⁰b'ix yaji ojax tuj jun bark kyuky'i txnaq'atz b'ix exik tuj junky luwar, Dalmanut tb'i.

^f 7:31 Mak 5:20 ^g 7:36 Mak 8:26 ^h 8:9 Mat 15:38

Aj Txik Kyqani' Kye B'uch'uj Parisey Tzan Tqet Tk'ulu'
Te Jesus Jun Tidi' Tuky'i Nim Tajwalil
Mat 16:1-4; Luks 12:54-56

¹¹Ntons [aj kypon Dalmanut], epon txq'an xjal aj b'uch'uj Parisey tuky'i Jesus b'ix nkyewululun tuq tuky'i'l. Kyetz kygan tuq tzan tqet tk'ulu' jun lab'al kywitz tzan tqet tyek'u' qa b'an'ax tuq [tlajen Dios].ⁱ ¹²Te Jesus ojatztb'is b'ix oxik tq'uma': «¿Tistil kye ja xjal ntzani nkyeqanin jun lab'al? Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, nlay qet nk'ulu' jun lab'al kywitz iktza' kyetz kygan.» ¹³Ntons tetz kyuky'i tuky'i'l owel kypawa' kyib' kyil'j, b'ix e'ox tuj te bark b'ix e'ex tzi tzan kyjunxla'in te a'.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Kye Txnaq'atz Tzan Tok Ksi' Kynab'l
Kyil'j Kye Aj B'uch'uj Parisey
Mat 16:5-12

¹⁴Ntons, aj kxik [tuj te bark] k'onti'l oxik kyn'a'o' kywe', cha jun wab'j eq'i' tuq kyitza'. ¹⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intok esi' waq enab'l kyil'j kye aj b'uch'uj Parisey b'ix ax ti'l te Eródes tzan tpaj kyetz iktza' malsb'il pan.»^k ¹⁶Ntons kye txnaq'atz e'aq'ik kyyolin kyib'kyib'x ikxjani: «[Ntzaj tq'uma' ikxji] tzan tpaj k'onti'l ma tzaj qin wab'j.» ¹⁷Te Jesus owel tniky' ti' tuq nkyyoli', astilji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkxb'isun qa k'onti'l eq'i' qwe'? ¿Ti'tzun, mina'x tel eniky'? Ajun etz'akal, ni k'onti'l n'ox tuj ewi'. ¹⁸Etetz at ewitz per k'onti'l n'el eniky' te aj nxik eten, ax at exkyin per k'onti'l n'ox tuj ewi' te aj n'ok echa'o'.^l ¿Ti'tzun, k'onti'l na'ik etitza' ¹⁹aj txik nsipa' te jweb' wab'j kxol jweb' mil (5000) xjal? ¿Jateb' chi'l ojaw echimo' te aj osobrin?» Ntons kyetz oxik kyq'uma': «Kab'lajuj chi'l.» ²⁰«B'ix aj txik nsipa' te wuq wab'j kye kaj mil (4000) xjal, ¿jateb' chi'l ojaw echimo' te aj osobrin?» Ntons oxik kyq'uma': «Wuq chi'l.» ²¹«¿B'ix ikxji tzunx k'onti'l n'el eniky'?»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Moy

²²Ntons yaji te Jesus kyuky'i kye tuky'i'l eb'ajpon tuj amaq' Betsayd b'ix txq'an xjal otzaj kyin jun moy tuky'i'l b'ix oqet kywitz twitz tzan tuq tok tmako' te moy tzan tb'antik. ²³Yatzun te Jesus oxik tjocho' te moy b'ix oxik teq'i' xtxa'm amaq'; b'ix owok stzub'a' ti'lj tb'aq' twitz te moy b'ix oqet tsi' tq'ab' tajsik b'ix oxik tqani' tetz ikxjani: «¿Nb'antik aka'yin ch'in?» ²⁴Yatzun te moy oxik tq'uma' ikxjani: «Nkyewe'e' kye xjal

ⁱ 8:11 Mat 12:38; Luks 11:16 ^j 8:12 Mat 12:39; Luks 11:29 ^k 8:15 Tzan ch'imu's te malsb'il nmal nim titza'; b'ix ax kyetz nya'tx ky'ila'j kyb'et per tzan tpaj aj nkxnaq'tza' b'a'n tzan tqet kyeq'i' ky'ila'j xjal; Mat 16:12; Luks 12:1; Gal 5:9. ^l 8:18 Isa 6:9-10; Jer 5:21; Ezq 12:2

nkyeb'et per nkyexik wen naqe tze'.»²⁵ Ntons yaji te Jesus owok tmako' kye tb'aq' twitz junky'elky b'ix yaji te moy ojaw tka'yi' b'ix ob'antik tka'yin galan kyaqil. ²⁶Ntons te Jesus owaj tlajo' te xjal tjay b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on xhch'ox tuj amaq'!»^m

**Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Te Jesus A Tuq Tetz Te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'
Mat 16:13-20; Luks 9:18-21**

²⁷Ntons, yaji te Jesus kyuky'i txnaq'atz e'ex tuj Betsayd b'ix eb'ajxik tuj amaq' Sesarey tuj tkwentil Filipos, b'ix man tuq nkyeb'et tuj b'ey, te Jesus oxik tqani' kyetz ikxjani: «¿Tidi' nkyyoli' kye xjal wi'j? ¿Ab'lin wetz a'in tuj kynab'l?» ²⁸Yaji oxik kyq'uma' kyetz tetz ikxjani: «Ate' junjun nkyq'uma' yatz a'ich Wa'nch Aj Swal A', b'ix junjunky nkyq'uma' yatz a'ich Eliys, b'ix ate' junjunky nkyq'uma' yatz a'ich jun aj yolil tyol Dios.»ⁿ ²⁹Ntons oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «B'ix etetz, ¿ab'l wetz a'in tuj enab'l?» Yaji oxik tzaq'b'ik te Xhpe'y, oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'!»^o ³⁰Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on xik eq'uma' te nijunwt.»^p

**Aj Tyolin Jesus Ti'j Tkamiky
Mat 16:21-28; Luks 9:22-27**

³¹Ntons yaji owaq'ik txnaq'tzan kxol kye txnaq'atz, qa tetz te Ichan Aj Tk'wa'al Dios ma'kix tuq tz'ok ten twitz te xhcho'nal, b'ix ma'kix tuq tz'el ik'o' tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix tzan kye xnaq'tzal Kawb'il kyuky'i kyaqil kye txq'anky kywitzale' aj nim kyajwalil kxol tijajil Israel. Ax oxik tq'uma' qa oxel'lkix q'uma' tzan tqet kansa' b'ix tuj toxi'n q'ij tqelen kansa' ojawel anq'in. ³²Ntons ikxji tetz oxik tyoli' tume'l titza' oky'el tuq ti'j. Yaji te Xhpe'y owel tlaq'b'a' Jesus kyil'j kye txq'anky b'ix owaq'ik tilin ti'j tzan tpaj aj ntyoli' tuq. ³³Yaji te Jesus owajtz meltz'jik b'ix exik ten kye txq'anky txnaq'atz, b'ix owaq'ik tzan tilin ti'j Xhpe'y ikxjani: «¡Intel apawa' awib' wi'j yatz aj cha nxik asamo' awib' tuky'i Satanas. Yatz nya'tx agan iktza' te Dios tgan sinoke yatz cha agan iktza' kye xjal!»

³⁴Ntons yaji te Jesus etzaj tuk'le' kye txnaq'atz b'ix kye xjal b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ab'l aj tgan tzan tok lapet wi'j, ntons a tgan tzan tkaj tkola' te aj cha n'el tgani', a tgan [tzan sten dispwest tzan tok ten twitz] tkamiky [tzan npaj wetz],^q b'ix intok lapet wi'j. ³⁵Komo ab'l aj cha njoyon tume'l tzan tkolon tib'x tzan tanq'in, opoyonajkixi'; yatzun te aj okamel tzan tpaj tokslb'en wi'j b'ix ti'j te tpakb'alil galan titza' te Qtata

^m 8:26 Mak 8:30 ⁿ 8:28 Mak 6:14-15; Luks 9:7-8 ^o 8:29 Wnch 6:68-69 ^p 8:30 Mak 9:9
^q 8:34 Ax: tzan txik teq'i' tkrusx. Intqet awe'e' aj ja' nyolin txe' te txaq u'j ti'j Mat 16:24.
Ax Mat 10:38, b'ix Luks 9:23 b'ix 14:27 nyolin ti'j te krus.

Dios nkolon q'i'j, tetz ot kamb'a'tz jun tanq'in.^r ³⁶ ¿Tidi' token qa jun xjal ot kamb'a'tz kyaqil aj at tzani twitz tx'o'tx' per oj tkamik opoyonaj te tanim? [iChagan!] ³⁷ ¿B'ix tidi' b'a'n tzan txik tsi' jun xjal tzan tkolet te tanim? [iCh'inwt!] ³⁸ Ab'l aj oky'ixwel wi'l b'ix ti'l npakb'alil kywitz ja xjal chimol chojni aj oje kyinkaj kykola'ni tzan kyjoyon junky dios, ax [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinky'ixwel ti'l tetz twitz Ntat b'ix kywitz kye ángel cha'oj wul junky'elky. Komo cha'oj wul, kyin'ul tuky'i nim wajwalil aj otzajel tsi' Ntat b'ix kyin'ul kyuky'i kye ángel aj pawame' te Ntat.»

9 ¹ Ax oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxel nq'uma' etetz te b'an'ax, junjun exol etetz aj atikxqet tzani nlay kyekamik max oj tok kyen cha'oj tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i nim tajwalil.»

Aj Xhchukjik Tka'yin Jesus Twi' Jun Witz

Mat 17:1-13; Luks 9:28-36

² Bwen, waqaq q'i'j mas yaj, te Jesus exik tuk'le' tuky'i'l twi' jun nim witz te Xhpe'y b'ix Jacobo^s b'ix Wa'nch, b'ix akyeqet tuq kchukel tuky'i'l txini. B'ix derepent te Jesus ochukjik tka'yin.^t ³ Tetz tq'anaq ot xaqtxon b'ix b'an sjapun iktza' nijunwt xjal twitz tx'o'tx' ob'antel tk'ulun xq'apj b'an sjapun ikxji. ⁴ B'ix oxik kye'e' te [tzqan] Eliys^u tuky'i [tzqan] Moisés^v nkyeyolin tuq tuky'i Jesus. ⁵ Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, galan qa aqoqetna tzani. Instzaj aq'uma' tzan tjaw jk'ulu'na ox tal pach,^w jun te yatz b'ix jun te Moisés b'ix junky te Eliys.» ⁶ Te Xhpe'y k'onti'l na'ik tuq titza' tidi' nxik tyoli', komo kyetz ojetq tuq kyexob'.^x ⁷ Yaji tanderepent oqet juptz'an jun muj kyil' b'ix tuj te muj otzaj yolin te Qtata Dios ikxjani: «Atzun wetz nk'wa'al ntzani aj gani' nim witz'a'.^y Se etok cha'on waq ti'l.» ⁸ Yaji derepent txik kyen, k'onti'lky oxik kyen te Eliys b'ix te Moisés, a'ox te Jesus atqet tuq kyuky'i'l.

⁹ Ntons aj man tuq ikja'n kyqetz twi' te witz, te Jesus oxik tq'uma' tzan k'on txik kyq'uma' te nijunwt tidi' aj ojetq tuq tz'ok kyen twi' te witz, max tuq cha'oj tjaw anq'inky tetz te Ichan Aj Tk'wa'al Dios.^z ¹⁰ Astilji cha oqexten tuj kyanim kyaqil aj owoq kyen. Per nkyecha'on tuq kyib'kyib'x tidi' telponx qa tetz ojawel anq'in tuq. ¹¹ Astilji oxik kyqani' te Jesus: «¿Tistil nkyq'uma' kye xnaq'tzal Kawb'il qa te Eliys tzul junky'elky tb'ay [twitz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi']?»^a ¹² Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «B'an'ax te Eliys tzul tb'ay tzan tqet tk'ulu' kyaqil galan

^r 8:35 Mat 10:39; Luks 17:33; Wnch 12:25 ^s 9:2 Ax: Chaw. ^t 9:2 2Xhp 1:17-

18 ^u 9:4 1Re 17-22; 2Re 1:1-2:12 ^v 9:4 Exo 2-4; 18; 33-34 ^w 9:5 Lev 23:39-43

^x 9:6 Nkyexob' tuq tzan tpaj ky'ila'l aq'b'ixi' tuq kykamlen Eliys tuky'i Moisés, ax nkyexob' tuq tzan tpaj te Jesus ojetq ky'ixpjik ka'yin. ^y 9:7 Mat 3:17; Mak 1:11; Luks 3:22

^z 9:9 Mak 5:43 ^a 9:11 Mal 4:5; Mat 11:14

iktza' tuq tb'ay. B'ix çb'an'ax petzun tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios, qa te Ichan Aj Tk'wa'al Dios owokel ten twitz xhcho'nal b'ix ax owokel xmayi' tzan kye xjal?^b ¹³Ax oxel nq'uma' etetz, te Eliys ojekix tzul b'ix kye xjal ti'chq owok kyk'ulu' ti'j iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios.»^c

Aj Tjatz Tin Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun K'wa'l

Mat 17:14-21; Luks 9:37-43

¹⁴Ya ma kye pon aj ja' tuq akyeqet kye txq'anqy txnaq'atz, oxik kyen ky'ila'j xjal chimo' tuq kyib' kyil'j b'ix kxol kye xjal ateqet tuq junjun xnaq'tzal Kawb'il, nkyewululun kyuky'i kye txnaq'atz. ¹⁵Ya ma xik kyen kye xjal ikja'n stzaj tuq te Jesus, eb'ajlab'an ti'j b'ix exik karedin q'olb'el tetz. ¹⁶Yaji te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tidi' n'ewululu' kyuky'i'l?» ¹⁷Yaji jun kxol kyetz, oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, wetz ma tzaj win nk'ajol tzan tb'antik awitza'. Tetz atqex jun malspirit tuj tanim b'ix k'onti'l nb'antik tyolin tzan tpaj te malspirit. ¹⁸Ja'chq ntzyet titza' b'ix nqet txon twitz tx'o'tx', npulutin stzi', nqitx'itx'in txete' b'ix nkyaqwak'e'. Komo yatz k'onti'l tuq atichqet, ma qet nwitz kywitz kye axnaq'atz tzan tuq tjatz kyin ch'in te malspirit, per k'onti'l ma b'antik kyitza'.»

¹⁹Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz k'onti'l n'ox tuj ewi'. ¿O' petzun okyingqelten etuky'i'l b'ajq'ij? ¿Janik'b'a'nx-alo wipa'tz etuky'i'l? Instzaj etin te k'wa'l tzani.» ²⁰Ntons oxik kyin te k'wa'l. Yatzun te malspirit aj txik ten te Jesus, oqet txo'o' te k'wa'l kongan twitz tx'o'tx' b'ix te k'wa'l ojaw tkyito' b'ix oje xjililin b'ix opulutin stzi'. ²¹Te Jesus oxik tqani' te k'wa'llon ikxjani: «¿Janik'le stzyetlen tuky'i ntzani?» «Man tuq nekit» kyi te k'wa'llon. ²²«Ky'ila'j-elxi' oje qet xon tuj q'aq' b'ix tuj a' tzan te malspirit tzan tkamik. Per qa yatz ob'antel awitza', intok lo'et ch'in ak'u'j qi'ja b'ix pawonen ch'in quky'ila» kyi te k'wa'llon. ²³Ntons kyi te Jesus ikxjani: «¿Tistil ntzaj aq'uma' "qa wetz ob'antel witzal"»? Kyaqil b'a'n tzan tb'antik qa n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qtata Dios.» ²⁴Yaji te k'wa'llon oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Wit'lik nk'u'j, per pawonen ch'in wi'j tzan tok wit'let nk'u'j mas b'an byenech.»

²⁵Ya ma tz'ok ten te Jesus kye xjal nkyelab'un tuq ti'j, tetz oxik tk'ulu' mandad te malspirit tzan tjatz tuj tanim te k'wa'l, kyi ikxjani: «Yatz malspirit aj men b'ix tz'ak a'ich, pajatz tuj tanim ja k'wa'lni, b'ix k'onky chqex junky'el tuj tanim.» ²⁶Yaji te malspirit ojaw wayun kongan b'ix ojaw tkyito' junky'elky te k'wa'l b'ix yaji ojazt tuj tanim te k'wa'l. Yatzun te k'wa'l cha okaj tanlet iktza' jun kamnaq b'ix kye xjal nkyq'uma' tuq: «Ma'tx kamik.» ²⁷Yatzun te Jesus ojaw stzyu' tq'ab' te k'wa'l, ojaw twab'a', b'ix te k'wa'l ojaw wa'let.

^b 9:12 Isa 53:3; Sal 22:1-18; 69:8-11,20,21; 118:22 ^c 9:13 1Re 19:2,10; 2Re 2:11-12; Mat 11:13-14; 17:11-13

²⁸Yaji te Jesus owox tuj jun jay kyuky'i kye txnaq'atz b'ix kye txnaq'atz ewj kywitz kye xjal oxik kyqani' tetz ikxjani: «¿Tistil qetza k'onti'l ma jatz qitza'na?» kyekyi. ²⁹«Jun malspirit iktza' ntzani, a tgan tb'ay nqoxnaq'tzan tzan t'jatz qitza'»^d kyi te Jesus.

**Aj Txik Tq'uma' Jesus Kye Txnaq'atz Oxe'l Tuq Q'apo'
Tuj Kyq'ab' Kye Xjal**

Mat 17:22-23; Mak 8:31; 9:9; 10:37; Luks 9:43-45

³⁰Bwen, yaji te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz e'ex tzi b'ix eky'ik tuj tkwentil Galiley. Per te Jesus k'on tgan tuq tzan tok cha'o' tzan nijunwt qa akyequet tuq tzi. ³¹Tgan tuq jun tyemp a'ox tzan txik txnaq'tza' kye txnaq'atz kchukel b'ix nxik tuq tq'uma' kyetz ikxjani: «Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], okyinxel q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal b'ix okyinqtel kykansa', per tuj toxi'n q'ij nqetlen kansa', okyinjawel anq'in.» ³²Per kye txnaq'atz, kyetz k'onti'l tuq n'el kyniky' tidi' telponx tuq te aj ntyoli', b'ix nkyexob' tuq tzan txik kcha'o' tidi' telponx.

**Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Qb'isun Qi'jx Sinoke Tzan
Qb'isun Kyi'j Txq'anky Qerman**

Mat 18:1-5; Luks 9:46-48

³³Bwen, yatzun kyponlen tuj amaq' Capernaúm te Jesus b'ix kye txnaq'atz e'ox tuj jun jay. Yaji te Jesus oxik tqani' kyetz: «¿Ti' tuq n'eyoli' nkxb'et tuj b'ey?» ³⁴Per kyetz k'onti'l tidi' okyq'umaj tzan tpaj nkyewululun tuq ti'j ab'l te mas nim tajwalil kxol.^e ³⁵Ntons tetz oqet wit'let b'ix etzaj tuk'le' kye kykab'lajujil tky'ixel b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa qgan tzan qok tb'ay kywitz kye txq'anky, ntons a tgan tb'ay tzan qonen kyij'j txq'anky b'ix yaji qetz mankb'ilxi.»^f

³⁶Ntons, yaji tetz otzaj tin jun k'wa'l, oqet tsi' kxol b'ix ojaw xhchele' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: ³⁷«Ab'l aj otk'amo'tz jun k'wa'l [iktza' ja ntza'n] tzan tpaj te xjal n'okslan wi'j, ax okyintk'amo'tz wetz. B'ix ab'l aj okyintk'amo'tz nya'tx a'ox a'in okyintk'amo'tz sinoke ax otk'amo'tz te aj otzaj lajon wetz.»^g

Kye Aj K'onti'l Nkyeq'ojin Qi'j, Kyetz Quky'i'l Qib'

Luks 9:49-50

³⁸Ntons yaji te Wa'nch oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, owok gena jun xjal njatz tuq tin malspirit tuj kyanim xjal b'ix nxik tuq tq'uma' ab'i tzan kyjatz titza'. Komo tetz k'onti'l lapik qxol, astilji oxik qmiyo'na

^d 9:29 Ax: a tgan tb'ay nqoxnaq'tzan b'ix nqo'ipan wa'ij tzan t'jatz qitza'.

^e 9:34 Luks 22:24 ^f 9:35 Mat 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44; Luks 22:26

^g 9:37 Mat 10:40; Luks 10:16; Wnch 13:20

tzan k'on tk'ulunky ikxji.»³⁹ Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «K'on xik emiyo'. Qa jun xjal nxik tq'uma' nb'i tzan tk'ulun jun tidi' tuky'i tajwalil Qtata Dios, nlay b'antik tzan tyolin jun nya'tx galan wi'j. ⁴⁰Jun xjal aj k'onti'l nq'ojin qi'j, tetz nya'tx jun qajq'oj sinoke jun aj quky'i'l.^h ⁴¹Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj owelat zswa' ch'in etuk'a' a' tzan tpaj a'ix te wetz, ntons nlay ponaj taq'umb'en.»ⁱ

Aj Txik Tq'uma' Jesus Nya'tx Galan Oj Qjoyon Choj

Mat 18:6-9; Luks 17:1-2

⁴²«Per ab'l aj otk'ulu'tz tzan tqet tz'aqik jun aj nkyintoksla', iktza' kye ja k'wa'l aj ntzanije'ni, mejor-tal tzan tqet k'alet talq jun ka' nim ab'j kyeb'il b'ix tzan tqex-tal xo'let tuj te nim a' tzan tnaj. ⁴³Ntons etetz, qa nkxk'ulun nya'tx galan tzan tpaj eq'ab', mejor intel etx'emu'. Mas galan tzan qox tuj ka'j xhkut j'ab' b'ix nya'tx tzan qox tuky'i kykab'il j'ab' tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun, aj ja' te nim q'aq' ni k'onti'l nqex tzaj' ⁴⁴b'ix aj ja' ateqex kye xhchuq' aj k'onti'l nkyenaj sinoke ax tzi ateqex lo'ol kye anim aj ateqex tuj q'aq'.^k ⁴⁵B'ix qa tzan tpaj te etoq nkxk'ulun jun nya'tx galan, mejor intel etx'emu'. Mas galan tzan qox tuj ka'j xhkut qox b'ix nya'tx tzan qox tuky'i kykab'il qox tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun^l ⁴⁶b'ix aj ja' ateqex kye xhchuq' aj k'onti'l nkyenaj sinoke ax tzi ateqex lo'ol kye anim aj ateqex tuj q'aq'.^m ⁴⁷B'ix qa tzan tpaj te tb'aq' ewitz nkxk'ulun jun nya'tx galan, mejor intetz etin tzan k'on ek'ulun nya'tx galan. Mas galan tzan qox tuj ka'j moy a'o' b'ix nya'tx tzan qox tuky'i kykab'il qwitz tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankunⁿ ⁴⁸aj ja' ateqex kye xhchuq' aj k'onti'l nkyenaj sinoke ax tzi ateqex lo'ol kye anim aj ateqex tuj te q'aq'.^o ⁴⁹Komo owokel si' q'aq' kyil'j kyaqil xjal iktza' atz'an n'ok si' ti'j kyaqil qoyej q'apo' te Qtata Dios [aj telponx pawankaj te tetz].^p ⁵⁰Galan te atz'an per qa ojetq tz'el tq'ab' ɣtitza' owokel k'ak'j junky'elky?^q [iNlay!] Astilji mejor insten te atz'an etil'j aj n'el pawan te etetz te Qtata Dios b'ix se eten waq galan exolx.»

^h 9:40 Mat 12:30; Luks 11:23 ⁱ 9:41 Mat 10:42 ^j 9:43 Mat 5:30 ^k 9:44 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. ^l 9:45 Mat 18:8 ^m 9:46 Intqet awe'e'l te aj nyolin ti'j te 9:44. ⁿ 9:47 Mat 5:29 ^o 9:48 Isa 66:24 ^p 9:49 Ax: "n'ok si' tatz'b'il tuky'i q'aq'"; Lev 2:13 nyolin atgan tuq atz'an kyito' ti'j kyoyej kye xjal te Dios tzan tok en pawankaj te Dios, b'ix 1Xhp 1:7 b'ix 1Kor 3:13 nkyeyolin te q'aq' telponx iktza' te xhcho'nal aj n'ok qi'j tzan tok saq qanim; 1Xhp 4:1-2. ^q 9:50 Ax: insten atz'an etil'j; Mat 5:13; Luks 14:34-35.

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Tqet Kypawa' Kyib' Jun Ichan Tuky'i Txu'jel
Mat 19:1-12; Luks 16:18

10 ¹Bwen, yaji te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz e'lex tzi' b'ix exik tuj tkwentil Judey b'ix ejunxla'in te Jordan A'. Yaji ky'ila'j xjal owok kchimo' kyib' ti'j b'ix komo iktza'xkix tuq tetz modin, eb'ajxik txnaq'tza'.

²Yaji eb'ajpon txq'an aj b'uch'uj Parisey b'ix kygan tuq tzan tqet kyeq'i'. Ntons oxik kyqani' te Jesus ikxjani: «¿Nyolin pe' tuj te kawb'il qa b'a'n tzan taj tlajo' jun ichan txu'jel qatzun nya'txji?» ³Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tidi' okaj tq'uma' Moisés?» ⁴Ntons owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Te Moisés okaj tq'uma', jun ichan b'a'n tzan tqet tk'ulu' jun tu'jal tb'ay b'ix yaji tzan taj tlajo' te txu'jel.» ⁵Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Te Moisés okaj tq'uma' ikxji tzan stz'akal ewi'.^t ⁶Per aj tqet tk'ulu' Dios kyaqil tb'ay, tetz oqet tk'ulu' ichan tuky'i xuj.» ⁷Astilji te ichan okajel tsi' stat tuky'i tnan tzan tok junan tuky'i txu'jel. ⁸Ixji okye'okel iktza' jun xjal; nya'tx kab'e' sinoke iktza'xkix cha jun.^v ⁹Astilji komo Dios ojetq tz'ok junb'en te kyetz, k'onti'l tzan tqet kypawa' kyib'.»

¹⁰Ntons ya ma kye'ox tuj jun jay, kye txnaq'atz oxik kyqani' junky'el te Jesus tidi' telponx aj oxik tyoli' kye aj b'uch'uj Parisey. ¹¹Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa jun ichan owajel tlajo' txu'jel b'ix yaji owokel junan tuky'i junky, ikxji cha nk'ajajin. ¹²Ax qa jun xuj okajel tkola' tichmil b'ix yaji owokel junan tuky'i junky, ax ikxji cha nk'ajajin.»^w

Aj Tyolin Jesus Ab'le' Okyekajel Tuj Tq'ab' Dios
Mat 19:13-15; Luks 18:15-17

¹³Kye xjal ntzaj tuq kyin kye kyk'wa'al twitz Jesus tzan tuq tqet tsi' tq'ab' kyajsik tzan kyqet tky'iwla'. Per kye txnaq'atz nkyexik tuq kymiyo' kye xjal. ¹⁴Ya ma tz'ok ten ikxji, te Jesus k'onti'l oqet tuj twitz, ojaw q'ojlik b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tzoqpij waq tzan kyul kye k'wa'l wuky'i'l b'ix k'on kyexik emiyo', tzan tpaj kye xjal iktza' ja k'wa'lni [aj nkyechalaj wi'j] okyekajel tuj tq'ab' te Qtata Dios. ¹⁵Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj nlay tk'amoj tzan tkaj tuj tq'ab' te Qtata Dios, iktza' kye ja k'wa'l ma kyk'amojni, ntons aj xjalji nlay kaj tuj tq'ab' te Qtata Dios.»^x ¹⁶Te Jesus nkyejaw tuq xhchele' kye k'wa'l b'ix yaji nqet tuq tsi' tq'ab' kyajsik tzan kyqet tky'iwla'.

^r 10:1 Capernaúm; Mak 9:33. ^s 10:4 Deu 24:1-4; Mat 5:31 ^t 10:5 Te Qtata Dios okaj tq'uma' te Moisés ikx nyolin tuj Deu 24:1 tzan tqet stz'ib'a' aj nstzoqpi' te Qtata Dios kyuky'i kye xjal anke nya'tx a tuq tetz tganji tzan kyk'ulun kye xjal. Nya'tx a te Moisés at tpaj sinoke ikx okaj tq'uma' te Qtata Dios tzan tpaj kye xjal k'onti'l n'ox tuq tuj kywi'.
^u 10:6 Gén 1:27; 5:2 ^v 10:8 Gén 2:24 ^w 10:12 Mat 5:32; 1Kor 7:10-11 ^x 10:15 Mat 18:3

Aj Tyolin Jesus Kyi'lj Kye Aj Cha Atok Kyk'u'j Ti'lj Kyq'inomal
Mat 19:16-30; Luks 18:18-30

¹⁷Aj ikja'n tuq tex te Jesus tzi, jun xjal otzaj karedin b'ix oqet mejlet twitz, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz galan xjal a'ich. Ngan tzan txik nqani' yatz çtidi' presis tzan tqet nk'ulu' tzan wanq'in te jun-ele'x?» ¹⁸Te Jesus oxik tq'uma': «çTistil ntzaj aq'uma' wetz qa galan xjal a'in? A'ox te Qtata Dios galan. ¹⁹Yatz aweb'enky te aj okaj tq'uma' te Qtata Dios oqtxi' tzan k'on jkansan xjal,^y b'ix tzan k'on jk'ajajin,^z b'ix tzan k'on qelq'an,^a b'ix tzan k'on tjaw qnik'o' kyil'j xjal,^b b'ix tzan k'on tz'el qin tidi' te junky, b'ix ax tzan kyqet qlima' qtat tuky'i qnan.» ²⁰Yaji te xjal oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, wetz owaq'ik tqet woksla' kyaqil nini atx aj man tuq nekitin b'ix eq'i'x witz'a' ajna'l.» ²¹Yaji te Jesus owok te'e' te xjal b'ix ochalaj ti'lj, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Cha a'ox junky tidi' npaltin te yatz.^d Pax, k'ayix kyaqil aj ti'chq yatz b'ix yaji oxel' awoye' te twib'en kye meb'a' xjal b'ix yaji owokelnoj mas aq'inomal tuj ka'j. Yaji b'a'n tzan atzaj b'ix pawok lapet wi'lj.» ²²Ntons ya ma tz'ok xhcha'o' te xjal ikxji, owaj b'an nb'isun tzan tpaj tetz nim tuq tq'inomal. ²³Yaji te Jesus exik te'e' kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Kye aj q'inon xjal kwest tzan tkaj kyq'apo' kyib' tuj tq'ab' Qtata Dios.»

²⁴Yatzun kye txnaq'atz, aj tok kcha'o' ikxji, kyetz oje kyelab'an. Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky'el ikxjani: «Nk'wa'al,^e oxel' nq'uma' etetz, kye aj q'inon xjal kwest tzan tkaj kyq'apo' kyib' tuj tq'ab' Qtata Dios. ²⁵Jun kway kamey nlay b'antik tox tuj jun xhchutil akuxh; ax ikxji kye q'inon nlay b'antik kykaj tuj tq'ab' te Qtata Dios [tzan tpaj kyq'inomal].»

²⁶Ntons kye txnaq'atz eb'ajlab'an mas. E'okten yoliyon kyib'kyib'x ikxjani: «çAb'l jun te qetz b'a'n tzan tkolon tib'x?» ²⁷Ntons te Jesus exik te'e' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Te ja ntzani nlay b'antik tzan kye xjal; yatzun te Qtata Dios b'a'n tzan tb'antik titza', komo tetz kyaqil b'a'n tzan tb'antik titza'!» ²⁸Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Qetza oje kaj qswa'na kyaqil ti'chq qetza tzan qok lapetna awi'lj.» ²⁹Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'lchaq xjal aj okajel tsi' tjay, qa terman ichan qatzun terman xuj qatzun stat tuky'i nnan b'ix kye tk'wa'al qa xtx'o'otx'lji, qa okajel tsi' kyaqil nini tzan npaj wetz qatzun tzan tpaj te tpakb'alil galan titza' te Qtata Dios nkolon qilj,^f ³⁰yaji tetz

^y 10:19 Exo 20:14; Deu 5:18 ^z 10:19 Exo 20:13; Deu 5:17 ^a 10:19 Exo 20:15; Deu 5:19
^b 10:19 Exo 20:16; Deu 5:20 ^c 10:19 Exo 20:12; Deu 5:16 ^d 10:21 Te ntzani nya'tx junky kawb'il aj npaltin tuq tuj te Tu'jal Dios aj Oqtxi' U'j sinoke oxik tq'uma' te ja xjal ntzani tzan tpaj owel tniky' te Jesus ti'lj te xjal nya'tx dispwest tuq tzan tkaj tkola' tq'inomal tzan tok lapet ti'lj Jesus. Tok awen titza' nnab'lin te Sakey tuj Luks 19:8. ^e 10:24 Telponx "a'ix aj man n'exnaq'tza' etib'." ^f 10:29 Nya'tx telponx tzan kyel qik'o' kye aj tuj qjay sinoke tzan tqet qgani' te Qtata Dios mas nim kywitz kye aj tuj qjay; intqet awen 1Tim 5:8.

itz'ojx otk'amo'tz mas twitz aj at tuq te tetz tb'ay. Otk'amo'tz ky'ila'lj tjay, ky'ila'lj terman ichan b'ix terman xuj, ky'ila'lj xjal iktza' tnan qa iktza' tk'wa'al b'ix ax mas nim xtx'o'otx'. Per ax oky'el nya'tx galan ti'lj kyitza' kye xjal aj nkyeq'ojin ti'lj te Qtata Dios, per yatzun oj tponaj ja twitz tx'o'tx'ni owanq'iyon te jun-ele'x tuky'i te Qtat. ³¹Ky'ila'lj kye aj tb'ay ajna'l okye'okel tmankb'il, b'ix kye aj tmankb'il okye'okel tb'ay.»^g

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Aj Oky'el Tuq Ti'lj Tetz Tuj Amaq' Jerusalen
Mat 20:17-19; Mak 8:31; 9:9,31; Luks 18:31-34

³²Ntons te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz ikja'n tuq kxik jawnaq Jerusalen b'ix te Jesus tb'ayon kywitz. Kye txnaq'atz nkyelab'an tuq b'ix kye aj lapike' tuq kyilj nkyexob' tuq. Ntons te Jesus e'ok xhchimo' kye kykab'lajujil txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz tidi' oky'el tuq ti'lj, oxik tq'uma' ikxjani: ³³«Ikja'n qxik Jerusalen b'ix cha'oj qpon tzi, [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxel q'apo' tuj kyq'ab' kye pal aj nim kyajwalil b'ix tuj kyq'ab' kye xnaq'tzal Kawb'il. Kyetz oxel kyq'uma' tzan nqet kansa' b'ix yaji okyinxel kyq'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad aj nya'tx qxjalil aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios. ³⁴B'ix kyetz okyin'okel kxmayi' b'ix okyin'okel ktzub'a' b'ix okyinqtel kyjub'cha' b'ix yaji okyinqtel kykansa'. Per wetz tuj toxi'n q'ij nkamiklen okyinjowel anq'in junky'el.»

Aj Tyolin Jesus Tzan Kxik Qna'o' Txq'anky Qerman
Mat 20:20-28

³⁵Yaji te Jacobo^h tuky'i Wa'nch (a'e' tk'ajol Sebedey), kyetz e'ok laq'chet ti'lj Jesus, b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, qgana tzan tqet ak'ulu' te aj oxel jqani'na yatz.» ³⁶Yaji te Jesus oxik tq'uma': «¿Tidi' egan tzan tqet nk'ulu'?» ³⁷Ntons kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Cha'oj ajakon tuj awit'lel, qgana tzan jqetena jun te qetza tuj ab'anq'ab' b'ix junky tuj asurt.» ³⁸Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz k'onti'l n'el eniky' tidi' n'eqani'. ¿Nqet pe' eb'isu' qa etipa'tz te xhcho'nal iktza' wetz owokel wen?»ⁱ ³⁹«O!» kyekyi. «¡Oqipa'tzna!» Yaji kyi tetz ikxjani: «B'an'ax owokel eten twitz te xhcho'nal iktza' wetz owokel wen.»^j ⁴⁰Per nya'tx a'in wetz e'el tetz tzan eqet wit'let tuj nb'anq'ab' b'ix tuj nsurt, sinoke kye nini kye aj oje kye'el joyo'.»

⁴¹Ntons ya ma tz'ok kcha'o' kye lajujky txnaq'atz, kyetz ejaw q'ojlik ti'lj te Wa'nch b'ix te Jacobo.^k ⁴²Ntons te Jesus eb'ajtzaj tuk'le' kkyaqil b'ix

^g 10:31 Mat 20:16; Luks 13:30 ^h 10:35 Ax: Chaw. ⁱ 10:38 Telponx, “¿B'a'n pe' tzan etuk'an te uk'b'il aj oxel wuk'a'?” Tok awen Mak 14:36; Luks 12:50. ^j 10:39 Telponx, “Te uk'b'il aj wetz oxel wuk'a' ax oxel etuk'a' b'ix te a' aj ojowel si' nwi' ax ojowel si' ewi'.”

^k 10:41 Ax: Chaw.

oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz eteb'en, kxol kye aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, kye aj k'ulul mandad b'ix kye aj tlimaqaal-e', kyetz nkyek'ulul mandad b'an jwert kyi'l kye kxjalilx. ⁴³Yatzun exol etetz, k'on ek'uluj ikxji' sinoke ab'l jun aj tgan tzan tok nim tajwalil exol etetz, a tgan tzan taq'unan kye txq'ankey. ⁴⁴B'ix ab'l jun etetz aj tgan tzan tok te tb'ay ewitz, a tgan tzan taq'unan kye txq'ankey iktza' jun aj cha mosi' tzan junky,^m ⁴⁵iktza'x [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], k'onti'l in'ul tzan tok k'ulu' kyaqil te wetz, sinoke in'ul tzan kxik nna'o' kye xjal b'ix tzan txik nq'apo' wib' tzan nkamik te kky'ixel tzan kykolet ky'ila'j te kyetz.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Moy Tuj Amaq' Jeriko

Mat 20:29-34; Luks 18:35-43

⁴⁶Bwen, yaji eb'ajpon tuj amaq' Jeriko. Aj ikja'n tuq kyex te Jesus kyuky'i txnaq'atz, lapike' tuq ky'ila'j xjal kyi'l. Ntons tuj b'ey atqet tuq jun xjal moy b'ix limosner, Bartimey tuq tb'i, tetz stat Timey. Te Bartimey tetz wit'liqet tuq tzi. ⁴⁷Ya ma xik xhcha'o' a tuq te Jesus aj Nasaret ikja'n tky'ik tzi, tetz ojaw siky'in kongan ikxjani: «Jesus aj tijajil Dawid a'ich,ⁿ intok lo'et ch'in ak'ul'j wi'l.» ⁴⁸Ky'ila'j xjal nkyemiyon tuq ti'l tzan k'on tsiky'in, per yatzun tetz mas tuq njaw siky'in kongan, nxik tuq tq'uma': «Tijajil Dawid a'ich, intok lo'et ch'in ak'ul'j wi'l.» ⁴⁹Ntons yaji te Jesus owa'let b'ix oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Instzaj etuk'le'.» Ntons otzaj kyuk'le' b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «¡Nimsaj ak'ul'j! ¡Pajaw wa'let! ¡Tetz nchtuk'le' a'ich!» ⁵⁰Ntons te moy okaj txon te xtxo'w b'ix ojaw wa'let toqwen tzan tpon twitz Jesus. ⁵¹Yaji te Jesus oxik xhcha'o' tetz: «¿Tidi' agan tzan tok nk'ulu' awi'l?» Te moy oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, ngan tzan tb'antik nka'yin.» ⁵²Yaji te Jesus oxik tq'uma': «B'a'n tzan awaj; ma'tx chb'antik tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'ul'j wi'l.» B'eyxnajji te xjal ob'antik tka'yin b'ix owok lapet ti'l Jesus.

Aj Tpon Jesus Tuj Amaq' Jerusalem

Mat 21:1-11; Luks 19:28-40; Wnch 12:12-19

11 ¹Ntons aj ch'inky tuq kypon tuj amaq' Jerusalem, qaynin ti'l te Betfaje b'ix te Betany, [kab'e' aldey] txe' te witz Olib, b'ix yaji te Jesus exik tlajo' kab'e' txnaq'atz, ²oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq tuj aj aldey aj nxik qen junxla' txini b'ix cha'oj epon tzi, owokel noj ewitz jun nin tal bur k'alo' b'ix mina' tiqan xjal ni jun-el. Owelal epuju' b'ix otzajel etin. ³Qa at ab'l otzajel cha'on etetz tistil n'el epuju' etetz oxel eq'uma'. “Te Qajawil owokeyon titza' per owajetz tswa' luwew tzanikixi'.”»

¹ 10:43 Luks 22:25-26 ^m 10:44 Mat 23:11; Mak 9:35; Luks 22:26 ⁿ 10:47 Te moy owok tq'uma' “Tk'wa'al Dawid” tzan tpaj owel tuj twitz jun koloyon kyi'l iktza' Dawid, aj kyijajil oqtxi' aj okolon kyi'l kyaqil aj Israel; Mat 1:1,6,16.

⁴Ntons kyetz eb'ajxik b'ix owoknoj te tal bur kywitz, b'ix k'alo' twitz jun lamel tuj b'ey b'ix owel kypuju'. ⁵Akyequet tuq junjun xjal tzi b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Tistil n'el epuju' te tal burni?» ⁶Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e' iktza'x txiklen tq'uma' te Jesus b'ix ikxji kye xjal oktzoqpij tzan txik kyin.

⁷Ntons, opon kyin te bur twitz Jesus, ojax ksi' kye kyq'anaq tajsik te jun txpatxi'lj, b'ix te Jesus ojax iqa'. ⁸Ky'ila'lj xjal oqet ksi' ktxo'w tuj tb'ey b'ix junjunky oxik ksako' txaq tze' tuj tb'ey. ⁹Kyaqil kye xjal aj tb'ayome' tuq twitz b'ix kye aj lapike' tuq ti'lj nkyechalajsan tuq ti'lj, nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Hosana! ¡¡Galanxwit te aj ma'tx tzul kolol qetz!¡¡» ¡Galanxwit ky'ik ti'lj te aj tzul te tlajen Qajawil!⁹ ¹⁰¡Galanxwit tz'el te tajwalil te qijajil Dawid, te tajwalil aj owokel junky'el!' ¹¹Hosana! ¡Intqet jiq'b'a'xwit te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j!¡»

¹¹Ntons ikxji owox te Jesus tuj amaq' Jerusalem b'ix tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. B'ix ya ma tz'ok ten titza' atqet tuq kyaqil, komo qale'ky tuq, owex b'ix oxik Betany kyuky'i kye kykab'lajujil txnaq'atz.

Aj Stzaj Tqanb'e' Jesus Tajsik Jun Wi' Igos

Mat 21:18-19

¹²Bwen, tuj junky iwitq aj kyetz tuj Betany, te Jesus otzaj'el tk'u'j. ¹³Yaji oxik ten jun wi' igos at tuq txaq, oxik laq'chet qaynin e'el qa at tuq twitz. Opon qaynin b'ix oxik ten k'onti'l tuq twitz, komo nya'tx tuq tyemp tetz. ¹⁴Ntons te Jesus oxik tq'uma' tyol ti'lj te tze' ikxjani: «Nijunwt xjal nlay xik lo'onky te awitz ajna'l.» Ntons, kye txnaq'atz okcha'oj.

Aj Kyex Tlajo' Jesus Kye K'ayiyon Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

Mat 21:12-17; Luks 19:45-48; Wnch 2:13-22

¹⁵Ntons, yaji aj kypon Jerusalem e'ox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. B'ix te Jesus owaq'ik tzan kyetz tlajo' kye aj nkyek'ayin b'ix kye aj nkyeloq'on tuq tzi b'ix eb'ajjaw tpoxx'a' kymes kye aj nkyeb'ajky'exb'en tuq tmin b'ix ax eb'ajjaw tpoxx'a' kybank kye aj nkyek'ayin tuq palom. ¹⁶Yaji k'onti'l ostzoqpij tzan k'on tky'ik nijunwt tuky'i iqtz tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. ¹⁷B'ix oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Tz'ib'ankaj tuj te Tu'ljal Dios ikxjani: “Wetz njay owokeyon kye kyaqil amaq' tzan kyox xnaq'tzon tuj.” [Ikxji nyolin te Tu'ljal Dios], per yatzun etetz ma'tx ek'uluj tzan token etitza' iktza' kyjay eleq'!»^s

o **11:8** Ikxjani kymod kyetz tzan kyk'amon jun xjal nim tajwalil tuj kyamaq'. p **11:9** Te yol “Hosana” atqet n'oken tuq kyitza' iktza' “¡Galanxwit te aj ma tzul kolol qetz!” tuj qyol, b'ix ax atqet telponx tuq iktza' “¡Galan te Qtata Dios tuj ka'j!” Sal 118:25.

q **11:9** Sal 118:26 r **11:10** Oqet kyyoli' “tjajil Dawid” tzan tpaj kyetz tuj kynab'l te Jesus ma' tuq tz'ok k'ulul mandad iktza'x tkajlen q'uma' tuq tzan Dios oqtxi', iktza' te rey Dawid ok'ulun mandad oqtxi' b'ix iktza'x tetz okolon kyil'j kye xjal; 2Sa 7:1-17. s **11:17** Telponx, “oje tz'ok etitza' jun kyjul eleq'”; Isa 56:7; Jer 7:11.

¹⁸Ntons yatzun kye pal aj nim kyajwalil, kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz owok kcha'o' nyolin tuq ikxji b'ix oqet kykawla' kyib' titza' tuq oqtel kykansa' tzan tpaj nkyexob' tuq ti'j tzan tpaj kyaqil kye xjal b'an nkyechalaj tuq ti'j te aj ntq'uma'.^t

¹⁹Yaji, aj qok qale', ntons te Jesus omeltz'jik Betany junky'elky kyuky'i kye txnaq'atz.

Aj Tyolin Jesus Tzan Kyqet Qnajsaj' Kye Aj Nkyek'ulun Nya'tx Galan Qi'j
Mat 21:19-22

²⁰Ntons tuj junky iwitq q'eqo' eky'ikky aj ja' tuq atqet te wi' igos b'ix owok kye n ojetq tuq jaw ky'ixwik kyaqil tuky'ix tlok'. ²¹Te Xhpe'y otzaj tiktz'an tuj tanim aj oxik tq'uma' te Jesus ti'j te tze', b'ix oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, intxik awen te tze' aj otzaj aqanb'e' tajsik iwini. ¡Ajna'l ma'tx jaw ky'ixwik!»

²²Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz intok wit'let ek'u'j ti'j Dios. ²³Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj oxel tq'uma' te ja witzni, “Pawel tzi b'ix intxik axo'o'tz awib' tuj a',” qa te xjal k'onti'l nna'non tanim sinoke wit'likok tk'u'j ti'j te Qtata Dios qa ikxji ob'antel, ntons ikxjikix oky'el. ²⁴Astilji oxel nq'uma' etetz, cha'oj txik eqani' jun tidi' tuky'i Dios, intok wit'let ek'u'j iktza' ojetq ek'amoj; yaji ek'amo'tz.» ²⁵Qa man tuq nkxxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios oj stzaj tiktz'an tuj etanim jun xjal aj ojetq tk'uluj nya'tx galan eti'j, ntons intqet enajsaj waq; ikxji ax onajsletel te echoj etetz tzan Qtata Dios aj atjax tuj ka'j. ²⁶Per qa etetz nlay enajsaj ntons ax ikxji ax nlay najslet te echoj tzan Qtata Dios aj atjax tuj ka'j.»^y

Titza' Owaj Stzaq'b'e' Jesus Kye K'ulul Mandad Tuj Te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios
Mat 21:23-27; Luks 20:1-8

²⁷Ntons yaji te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz eb'ajpon junky'elky Jerusalen. Aj man tuq nkyeb'et tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, e'ok laq'chet kyil'j kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix txq'anky kywitzale' nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel. ²⁸Oxik kyq'uma' kyetz te Jesus ikxjani: «¿Tidi' awajwalil tzan ak'ulun ti'chq tzani? ¿Ab'l oxik sin te awajwalil tzan ak'ulun ti'chq tzani?» ²⁹Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ax wetz oxel nqani' etetz, b'ix qa otzajel eq'uma' aj oxel nqani', yaji oxel nq'uma' ab'l otzaj sin wetz wajwalil. ³⁰Ntons, instzaj eq'uma' ¿ab'l otzaj lajon te Wa'nch swal a' kywi' xjal, Qtata Dios pe' otzaj lajon tetz qatzun xjalji?» ³¹Ntons oqet kykawla' kyib'kyib'x ikxjani: «¿Titza' owajel qtzazq'b'e'? Qa oxel jq'uma', “Dios otzaj lajon tetz,” ntons otzajel tq'uma', “¿Tistil k'onti'l oxik etoksla?” ³²B'ix

^t 11:18 Ax: kye pal nkyek'ulun ganar ti'j te k'ayjelj. ^u 11:24 Mat 17:20; 21:22; 1Kor 13:2
^v 11:26 Mat 6:14-15

nlay b'antik tzan txik jq'uma' qa xjal otzaj lajon tetz.» Nkyeyolin tuq ikxji tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz kye xjal, komo kye xjal tuj kynab'l te Wa'nch b'an'ax jun aj yolil tyol Dios tuq. ³³Astilji oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «jJe'ky! Qetza k'onti'l qeb'ena.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons ax wetz nlay xik nq'uma' ab'l otzaj sin wajwalil tzan tqet nk'ulu' ja ntzani.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aq'unayon Aj Nya'tx Galan Kyemodin

Mat 21:33-46; Luks 20:9-19

12 ¹Yaji te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i'l tuky'i yek'b'il, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons at tuq jun xjal, oqet tawa' jun pedas xtx'o'otx' tuky'i lob'j ub.» Oqet tk'ulu' jun nim pe'on byenech ti'j b'ix oqet tk'ulu' jun jul te xajb'il te lob'j ub b'ix ojaw tk'ulu' jun txb'uqb'il nim twa'lkal. Yaji oxik tswa' te xtx'o'otx' majenj kyuky'i txq'an xjal b'ix yaji tetz oxik laq'chik. ²Yatzun ma pon tyemp tzan tjaw te lob'j ub b'ix komo tetz laq'chik tuq at, oxik tlajo' jun tmos tzan txik tk'amo'tz tuq te txq'an lob'j ub te ta'al xtx'o'otx'. ³Per kye majenayon cha oqet ktzyu', b'ix oqet kyb'uju' b'ix owaj kylajo' tjaw, k'onti'l oxik ksi' ch'inwt ta'al te tx'o'tx'. ⁴Ntons yaji te tajaw oxik tlajo' junky tmos, per yatzun kye majenayon, kyetz oqet kyok'onsa' ti'j twi' b'ix owok kyyaso'. ⁵Yaji te tajaw oxik tlajo' junky taq'unon per yatzun kye majenayon, kyetz oqet kykansa' te aj mosjji. Yaji ky'ila'lj-elky te tajaw oxik tlajo' txq'anky tmos per junjun eb'ajqet kansa' b'ix junjunky eb'ajqet b'uju'. ⁶Yaji te tajaw k'onti'l tuq junky taq'unon, a'ox tuq jun tk'ajol b'ix gani' tuq nim titza'. Ntons oqet tb'isu' ikxjani: “Te nk'ajol oqtel kyoksla' tzan tpaj nk'ajol.” ⁷Per yatzun kye majenayon, aj txik kye'e' te tk'ajol, oqet kykawla' kyib'kyib'x ikxjani: “Te aj nini, aji owetzayon te tx'o'tx' kyaqil. Mejor intqet jkansa' tzan jkaj tajaw te tx'o'tx' kyaqil,” kyekyi. ⁸Ntons oqet ktzyu' b'ix oqet kykansa' b'ix yaji owex kxo'o' ti'jx te pe'on. ⁹Ntons ¿tidi' oqtel tk'ulu' te tajaw tx'o'tx'? Tetz opoyon b'ix okyeqtel tkansa' kye majenayon. Yaji oxel' tswa' xtx'o'otx' majenj kyuky'i txq'anky xjal. ¹⁰Mina' petzun tjaw ete'e' tuj Tu'ljal Dios aj ja' nyolin ikxjani: “Te ab'j aj owel kyik'o' kye k'ulul jay tb'ay, oje tz'oken ajna'l te twit'lel te eskin. ¹¹A te Qajawil oqet k'ulun te ntzani b'ix n'el tuj qwitz b'an galan.”»^x

¹²Yaji [kye aj at nim kyajwalil tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios], kyetz kygan tuq tzan tjaw ktzyu', tzan tpaj owel kyniky' te yek'b'il nyolin tuq kyil'j kyetz. Per k'onti'l okynimsaj kyk'u'j tzan tjaw ktzyu' tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz kye xjal, ntons okaj ksi' b'ix e'aj.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Chojenj

Mat 22:15-22; Luks 20:20-26

¹³Ntons oxik kylajo' junjun aj b'uch'uj Parisey b'ix junjun tmulon te k'ulul mandad aj Eródes tzan kyyolin tuky'i Jesus tzan tqet tuq kyeq'i' ti'j

^w 12:1 Isa 5:1-2 × 12:11 Sal 118(117):22-23

tuky'i tyolx. ¹⁴Eb'ajpon tuky'i'l b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, qetzta qeb'ena yatz jun chyolin b'ix k'onti'l nchk'ulun jun tidi' cha a'ox tzan akaj galan tuj kywitz txq'anqy, tzan tpaj k'onti'l n'ok asi' anab'l ti'j jun xjal titza' tok ka'yin ti'l' b'ix nxikkix axnaq'tza' tuj tume'l iktza' te Qtata Dios tgan. Ntons, ¿titza' atz tuj anab'l, b'a'n pe' tuky'i te Kawb'il tzan txik qchojo' chojenj^y te twitzale' k'ulul mandad^z qatzun nya'txji?»^a

¹⁵Yatzun te Jesus ya ma tz'el tniky' ti'l' kyla'jul, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil egan tzan nqet eteq'i'? Instzaj esi' jun tmin^b tzan tok qen.»
¹⁶Ntons oxik ksi' jun tmin, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l qitzb'alil atok twitz ja tmini, b'ix tidi' nyolin ti'l'j?» Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e': «Te titzb'alil te César b'ix tb'i nyolin ti'l'j.»
¹⁷Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons intxik esi' te César te aj te tetz b'ix intxik esi' te Qtata Dios te aj te Qtata Dios.» Ntons kyetz oje kyelab'an titza' owajtz tq'uma'.

Aj Tyolin Jesus Ti'l'j Te Oj Qjaw Anq'in

Mat 22:23-33; Luks 20:27-40

¹⁸Ntons eb'ajpon tuky'i Jesus txq'an xjal aj b'uch'uj Sadusey, kyetz k'onti'l tuq nkyoksla' qa oqojawel anq'in.^c Ntons oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: ¹⁹«Xnaq'tzon, te Moisés okaj stz'ib'a' qa jun ichan okamel b'ix k'onti'l jun tk'wa'al okajel ti'l' te txu'jel, ntons te txu'jel b'a'n tzan tok junan tuky'i jun titz'in te ichan tzan tkaj tijajil.»^d ²⁰Ntons, ate' tuq wuq ichan kyerman kyib'. Yatzun te tb'ay ermanj owok junan b'ix mina' tuq tk'wa'lin, tkamik. ²¹Yaji te tkab'i' ermanj owok junan tuky'i te tixna'. Yaji ax tetz okamik b'ix mina' tuq tk'wa'lin. Yaji ax ikxji oky'ik ti'l' te toxi' ermanj. ²²Yaji ikxji oky'ik kyil'j kyaqil kye txq'anqy ermanj. Yaji okamik te xuj. ²³Ntons, qa b'an'ax oqojawel anq'in, ¿ab'l jun te kyetz ojawel xujelan te xuj [oj qjaw anq'in]? Komo kywuqil e'ok junan tuky'i te xuj.»^e

²⁴Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz nya'tx tume'l nkxyolin tzan tpaj k'onti'l n'el eniky' ti'l' te Tu'jal Dios b'ix k'onti'l n'etoksla' qa te Qtata Dios at tajwalil tzan tb'antik ti'chq titza'. ²⁵Komo kye anim cha'oj kyjaw anq'in, kyetz nlay kye'ok junan tzan tpaj okye'okel iktza' ángel tuj kal'j [kyetz k'onti'l nkye'ok junan]. ²⁶Yatzun kyil'j kye anim qa okyejawel anq'in, ¿mina' petzun tjaw ete'e' aj ja' oqet stz'ib'a' te Moisés oqtxi' aj ja' nyolin ti'l'j te ky'i'x? Komo aj tjaw kanet te Qtata Dios twitz, tetz oxik tq'uma' tuky'i Moisés ikxjani: “Wetz a'in te Dios aj intzaj tna'o' te Abran

^y 12:14 Ax: ornat. ^z 12:14 Ax: César. Ikxji kyb'i kyaqil kye aj Romaj nkyek'ulun mandad tuq. ^a 12:14 Qatzun otq'uma'tz tuq qa b'a'n, kye xjal okyeq'ojiyon tuq ti'l'j tzan tpaj kyetz k'on kygan tuq chojon te ornat. Qatzun otq'uma'tz tuq qa k'on, ntons ma' tuq xik kyq'uma' te k'ulul mandad tzan tqet tk'ulu' joder naqe jun eleq'. ^b 12:15 Te tmin jun denary tuq. ^c 12:18 Kya 23:8 ^d 12:19 Deu 25:5-10 ^e 12:23 Oxik kyqani' ikxjani tzan tel kyik'o' te Jesus. Komo te Jesus teb'enky tuq ke oqojawel anq'in b'ix kyetz k'onti'l nkyoksla' ikxji, ntons oxik kchan ikxji tzan tpaj kyetz tuj kynab'l nlay b'antik tuq tzan tajtz stzaq'b'e'.

b'ix te Isak b'ix te Jacob.”^f 27Ntons te Qtata Dios tetz nya'tx a'ox jun Dios kye aj oje kyekamik, sinoke ax Dios kye aj itz'oje!. Ntons etetz nya'tx tume'l nkxyolin.»

Aj Tyolin Jesus Alkyetz Te Aj Mas Presis Tzan Tqet Qoksla'

Mat 22:34-40; Luks 10:25-28

28 Yaji otzaj laq'chet jun xnaq'tzal Kawb'il b'ix tetz ncha'on tuq kyi'l aj nkyewululun tuq tuky'i Jesus. Owok ten titza' te Jesus owaj stzaq'b'e' byenech tuj tume'l. Ntons oxik xhcha'o' tetz te Jesus ikxjani: «¿Alkyetz te aj mas presis aj okaj tq'uma' Dios oqtxi' tzan tqet qoksla'?» 29 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Te aj mas presis tzan tqet qoksla' a te aj ja' nyolin, “Instzaj echa'o' waq etetz aj tijajil Israel a'ix, te Etajawil aj Qtata Dios ntzaj ena'o', a'ox tetz Etajawil, 30 b'ix intqet egani' te Etajawil aj Qtata Dios ntzaj ena'o', intqet egani' tuky'i jun tk'u'jlal tuj etanim, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i enab'l, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i ebalor, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal ti'l kyaqil.”^g 31 Yatzun te tkab'i' aj mas presis tzan tqet qoksla' a te aj ja' nyolin, “Intqet egani' ab'l etetz iktza' nqet egani' etib'x.”^h Ntons k'onti'l junky Tyol Dios q'umankaj aj mas presis twitz kykab'il ja ntzani.»

32 Yaji kyi te xnaq'tzal Kawb'il ikxjani: «Xnaq'tzon, b'an'ax tume'l aj n'ayoli'ni. A'ox jun Dios at b'ix k'onti'l junky' 33 b'ix presis tzan tqet qgani' tuky'i jun tk'u'jlal tuj qanim, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i qnab'l, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i qbalor, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal ti'l kyaqil, b'ix ax tzan kyqet qgani' ab'l qetz iktza' nqet qgani' qib'x. Nini mas presis twitz jun oyej aj nqet tz'e'sa' twitz Qtata Dios b'ix kyaqil qpresent' aj nxik qsi' te tetz.»^k

34 Yaji te Jesus owok ten, te xjal nyolin tuq tuky'i jun ttab'l b'an galan. Astilji oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Yatz ch'inky tkaj aq'apo' awib' tuj tq'ab' te Qtata Dios.» Ntons, yaji nijunwt ab'l otnimsaj tk'u'lj tzan txik tqani' mas tuky'il.

Aj Tyolin Jesus Ab'l Qijajil Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'

Mat 22:41-46; Luks 20:41-44

35 Yaji te Jesus nkyexik txnaq'tza' tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkyyoli' kye xnaq'tzal Kawb'il qa te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tetz jun aj tijajil Dawid?

36 Komo te Dawid, aj man tuq nyolin te Txew Dios tuj tanim, oxik tq'uma'

^f 12:26 Exo 3:6 ^g 12:30 Te “qanim” tuj qyol telponx iktza' “corazón” b'ix ax iktza' “alma” tuj kastiy. Telponx te ja ntzani tzan tqet qgani' te Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i kyaqil a'o'; Deu 6:4-5. ^h 12:31 Lev 19:18; 1Wnch 4:21 ⁱ 12:32 Deu 4:35 ^j 12:33 Ax: kyaqil txakl txkup aj nqet qtz'esa' te jun present te Qtata Dios b'ix kyaqil txq'anky txakl qpresent aj nxik jq'apo' te Qtata Dios. ^k 12:33 Os 6:6

ikxjani: “Te Qtata Dios' oxik tq'uma' te Wajawil,^m ‘Paqet wit'let tzani tuj nb'anq'ab' b'ix nk'ulu'tz tzan kyqet kye awajq'oj witzal.’”ⁿ ³⁷Axk te Dawid n'ok tq'uma' “Wajawil.” Ntons, ζitiza' ikxji qa te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tetz jun tijajil [Dawid]?» Ntons, kyaqil kye xjal nkycha'on tuq ti'j tuky'i jun chalajb'il.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tok Ksi' Kynab'l Kyi'lj Kye Aj Nim Kyajwalil
Mat 23:1-36; Luks 11:37-54; 20:45-47

³⁸Ax nxik tq'uma' tuq kyetz ikxjani: «Intok esi' waq enab'l kyil'j kye xnaq'tzal Kawb'il aj kygan tzan kyb'et tuky'i kyq'anaq xluj b'ix ax tzan kyok lima' tzan kyaqil xjal plasiyon. ³⁹Kyetz cha'oj kyox kyuj kye jay nab'il Dios, qa cha'oj kyqeten tuj jun ninq'ij, mer kygan kywit'lel aj ja' tzan kyok lima' tzan kyaqil xjal. ⁴⁰Kyetz ax n'el kyin tidi'chq te jun ch'i byud b'ix tuky'i jun kxnaq'tzb'il nim tuj nqet kyyek'u' iktze'xtzun galan-e'. Kyil'j kyetz te Qtata Dios oxel' tsi' mas nim xhcho'nal.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Toyej Jun Ch'i Byud Meb'a'
Luks 21:1-4

⁴¹Yaji tetz wit'liqet tuq qaynin twitz te tqatel tmin [tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios] b'ix nka'yin tuq kyil'j kye xjal aj nqex ksi' tuq kytumin. Eb'ajpon ky'ila'j q'inon xjal b'ix kyetz oqex ksi' nim kytumin. ⁴²Yaji ax opon jun ch'i xuj byud b'an meb'a' tuq. Oqex tsi' ch'i kab'e' tmin iktza' twisentab.^o ⁴³Te Jesus aj txik te'e'ji, ntons tetz etzaj tuk'le' kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' etetz b'anax, te aj ch'i byud meb'a'ni ma'tx qex tsi' mas nim kywitz kye txq'anqy. ⁴⁴Kye txq'anqy ma qex ksi' a'ox te aj nsobrin tuq te kyetz, per te ja ch'i byudni ma'tx qex tsi' kyaqil aj chimo' tuq titza' tuj tmeb'a'ul, kyaqil aj b'a'n tuq tzan token tzan twa'an.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Aj Oky'el Twitz Tx'o'tx' Oj Tul Junky'elky
Mat 24:1-28; Luks 21:5-24; 17:22-24

13 ¹Ntons aj man tuq nkych'etz tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios jun txnaq'atz te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, intjax awen ja nin jayni tb'anil b'ix k'ulu' byenech tuky'i limaq ab'j.» ²Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «N'ok awen yatz titza' k'ulb'en tetz te ja nin jayni, kyaqil oqtel tilan. Nlay kaj ni jun pant tajsik junky.»

³Ntons mas yaj ch'inky, [eb'ajpon] twi' te witz Olib b'ix te Jesus oqet wit'let tzi junxla' twitz te aj nin jayji b'ix apart kywitz kyaqil te Xhpe'y

¹ 12:36 Tuj yol ebrey nyolin “YHWH” aj telponx iktza' “Yawe.” ^m 12:36 Tuj yol ebrey nyolin “Adonay” aj telponx “Qajawil.” ⁿ 12:36 Ax: Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' maxkix oj kyok kye awajq'oj kye tojlb'il awoq; Sal 110:1. ^o 12:42 Twi' iktza' jun “kodrant” tuj kytumin kyetz, ax jun “lepta” tb'i tuj kastiy.

tuky'i Jacobo^p tuky'i Wa'nch b'ix tuky'i Lexh, kyetz oxik kcha'o' te Jesus ikxjani: ⁴«[Tat,] instzaj aq'uma' janik'b'a'n ky'ik aj ma tzaj aq'uma' qetzani. ¿Tidi' owokel qen tzan tel qniky' qa ch'inky tuq tky'ik ja ntzani?»

⁵Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intok esi' waq enab'l byenech tzan k'on eqet eq'l' tzan nijunwt. ⁶Komo ky'ila'l' xjal okye'ulel, okyeyolion tuky'i nb'i ikxjani: “A'in wetz aj nkyin'etiyo'” b'ix ikxji kyetz okyeqtel kyeq'l' ky'ila'l' xjal. ⁷Etetz cha'oj tok echa'o' ja'chq n'ok q'oj, qatzun cha'oj tok echa'o' nq'umjik tzul q'oj, ntons etetz k'on kxob' tzan tpaj kyaqil nini oky'elkixi' per nya'tx a te tmankb'il twitz tx'o'tx'ji.^q ⁸Kyijajil txq'an xjal okyeq'o'jionkix ti'l' kyijajil txq'an'ky xjal b'ix txq'an amaq' okyeq'o'jionkix ky'i'l' txq'an'ky amaq'. Ax kab'junab' ja'chq oky'el b'ix te wa'ij ax ja'chq oky'el. Per te ja ntzani man tuq n'aq'ik te xhcho'nal.

⁹Intok esi' waq enab'l ti'l' aj oky'el eti'l'. Etetz okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye aj at nim kyajwalil kyuj kye jay nab'il Dios b'ix tzi okxtel jub'cha'. Okxtel wab'a' kywitz kye k'ulul mandad b'ix kywitz kye kywitzale' k'ulul mandad tzan tpaj etokslb'en wi'l' b'ix ikxji b'a'n tzan eyolin wi'l' kywitz kyetz. ¹⁰Mina' tuq tpon te tmankb'il, a tgan tzan tponb'aj pakb'let kxol kyaqil kyijajil xjal ja'chq te tpakb'alil galan ti'l' titza' te Qtata Dios nkolon ky'i'l' kye xjal. ¹¹B'ix cha'oj exik q'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad, k'on kxb'isun waq ti'l' te aj oxel eq'uma' tzan tpaj a te Txew Dios oyolion tuj etanim te aj presis tzan txik eq'uma', komo nya'tx a'ix te aj okxyolion sinoke a te Txew Dios.^r

¹²Kye aj nkye'okslan Dios okyexe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad tzan kyermanx tuj kyjayx tzan kyqet kansa', ax okyexe'l q'apo' kye k'wa'alb'aj tzan kytat b'ix ax k'wa'alb'aj oxel kyq'apo' kytat tzan kyqet kansa'. ¹³Etetz [aj nkx'okslan wi'l'] okx'okel q'o'ji' tzan xjal ja'chq kyaqil twitz tx'o'tx' tzan tpaj etokslb'en wi'l'. Per etetz aj etipa'tz max tmankb'il, okxkoletel tzan Qtata Dios.^s

¹⁴(Ntons ab'l te aj njaw te'e', intox tuj twi' ntzani:) Cha'oj tok eten ojetq pon te xmayiyon aj xituyon aj ja' k'onti'l' toklen tzan toxten,^t ntons kye aj akyeqet tuj Judey a tgan tzan kyoqik naj tzan kyewan twi' witz, ¹⁵b'ix kye aj akyejax twi' jay, k'onti'l' tzan kyqetz eq'il jun tidi' tuj kyjay [sinoke tzan kyoqik naj]. ¹⁶B'ix kye aj nkye'aq'unan tuj k'ul, k'onti'l' tzan kyemeltz'jik kyjay eq'il kchump; ax tzi inkyoqik naj.^u ¹⁷Laste' kye xuj aj ch'inky kky'ix aj q'ijji. Laste' kye xuj aj man nkyetxu'un kyal aj q'ijji. ¹⁸Pe'exnaq'tzan waq tuky'i Qtata Dios tzan k'on tky'ik ja ntzani tuj jab'alil. ¹⁹Tuj aj q'ijji owokel en twitz jun xhcho'nal b'an nim,^v per jun

^p 13:3 Ax: Chaw. ^q 13:7 Tuj txq'an ul' aj Tul'jal Qtata Dios, te tb'ay part te twajxaq'il taqan nkaj iktza' te tkab'i'l' part te twuqi'l' taqan. ^r 13:11 Mat 10:17-20; Luks 12:11-12
^s 13:13 Mat 10:22 ^t 13:14 Dan 9:27; 11:31; 12:11 ^u 13:16 Luks 17:31 ^v 13:19 Dan 12:1; Tmnk 7:14

xhcho'nal aj mina' tky'ik ni jun-el atx aj tqetlen k'ulu' te twitz tx'o'tx' tzan Qtata Dios b'ix ya nlay ky'ik junky'el. ²⁰Aj xhcho'nal b'an nimni, qa te Qajawil otk'ulu'tz-wit tzan tok nim tuj, nijunwt-tal ab'l otipa'tz. Per tetz oqtel tk'ulu' tzan k'on tnachq'in nim tuj tzan tpaj [nlo'et tk'u'j ky'i'j] kye aj joyome' titz'a. ²¹Ntons qa at ab'l otzajel tq'uma' etetz, “iInstzaj eten! Tzani atqet te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi',” qatzun kyekyitel “E'ex txini,” ntons etetz, k'on xik etoksla'. ²²Komo kye'ul xjal mentiros aj okyq'uma'tz qa kyetz a'e'ji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', per nya'tx b'an'ax kyitza', b'ix kye'ul xjal aj okyq'uma'tz qa kyetz a'e' aj yolil tyol Dios, per nya'tx b'an'ax kyitza'. Oqtel kyk'ulu' nim lab'al tuky'i kyajwalil b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon kye xjal ti'j b'ix kygan-tal tzan kyqet kyeq'i' kye aj joyome' tzan Qtata Dios. ²³Intok esi' waq enab'l ti'j kyaqil aj ma'tx xik nq'uma' etetzni b'ix kyaqil nini mina' tky'ik.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titz'a Owulel Junky'elky

Mat 24:29-35,42-44; Luks 21:25-36

²⁴Ntons, cha'oj tky'ik aj tyemp nim xhcho'nalni, yaji te q'ij oqloljxb'el twitz, b'ix te qya' ax nlay q'analin. ²⁵Kye che'w twitz ka'j okyetzajel tz'aqik^w b'ix kyaqil [malspirit] aj nim kyajwalil twitz ka'j okyewajel kyito'. ²⁶Yaji okyinxel e'e' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] ikja'n ntzaj tuj muj tuky'i nim wajwalil b'ix nxhqitz'unal.^x ²⁷Okyexe'l nlajo' kye ángel tzan kyok kchimo' kye aj joyome' witz'a ja'chq, otzajelb'aj ksuti' kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix twitz ka'j.^y

²⁸Ntons intok esi' waq enab'l ti'j ja yek'b'il ti'j te wi' igos. Cha'oj tok ala'j tq'ab' b'ix te txaq ikja'n stzaj k'uplet, etetz n'el eniky' ch'inky qok kwares. ²⁹Ax ikxji cha'oj tok eten nky'ik twitz tx'o'tx' kyaqil aj ma'tx xik nq'uma'ni, owelal eniky' telponx ch'inky wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]. ³⁰Wetz oxel nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil ntzani oky'el mina' tuq kykamik kye ja qijajilni. ³¹Te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' okyepoyonaj, per wetz nyol nlay ponaj, opoyonkixi' kyaqil aj ma'tx xik nq'uma'ni. ³²Nijunwt ab'l teb'en janik'b'a'n tky'ik ja ntzani; ni kye ángel tuj ka'j, ni wetz aj Tk'wa'al Dios a'in k'onti'l web'en; a'ox te Qtata Dios teb'en janik'b'a'n ky'ik ja ntzani.^z ³³Ntons pe'eten waq list tzan tpaj k'onti'l eteb'en janik'b'a'n ky'ik kyaqil ja ntzani [aj ma'tx xik nq'uma' etetzni].

³⁴Te ja ntzani iktza' jun tajaw jay ikja'n txik tuj tb'ey. Tetz okajel tsi' kyajwalil b'ix kyaq'un te junjunchaq tmos b'ix okajel tq'uma' te xb'uqiljay tzan sten list.^a ³⁵Ax ikxji etetz pe'eten waq list tzan tpaj k'onti'l eteb'en janik'b'a'n

^w 13:25 Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:31; Tmnc 6:12-13 ^x 13:26 Dan 7:13; Tmnc 1:7

^y 13:27 Ax: “Oxe'l tlajo' kye angeles b'ix okye'okel kchimo' kye aj joyome' titz'a tuj kykajil kyaq'iq' max xtxa'm te twitz tx'o'tx' max xtxa'm te ka'j.” ^z 13:32 Mat 24:36

^a 13:34 Luks 12:36-38

wul wetz junky'elky aj etajawil a'in, qa nqoxmutx'e' qatzun chukaq'b'ilji qatzun tb'ay^b toq' kxlan qatzun cha'oj stzaj txeka'jji. ³⁶Tanderepent kyin'ul b'ix nya'tx galan qa nya'tx list atix. ³⁷Te aj nxik nq'uma' etetzni, ax ikxji kye kyaqil xjal b'ix astilji oxe'l nq'uma' kye kyaqil tzan kyten list.»

Aj Tqet Kyb'isu' Kye Xjal Titza' Tuq Tzan Tqet Kykansa' Te Jesus

Mat 26:1-5; Luks 22:1-2; Wnch 11:45-53

14 ¹Ntons atx tuq kab'e'ky q'ij tzan taq'ik kab'e' ninq'ij aj kyiqan kyib'x, te jun te ninq'ij Paskw^c b'ix te junky ninq'ij cha'oj kywa'an wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj. Kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz nkyjoyo' tuq tume'l titza' tuq tzan tjaw ktzyu' te Jesus ewj b'ix tzan tqet kykansa'. ²Kyetz nkyyoli' tuq kyib'kyib'x ikxjani: «Mejor k'on jaw qtzyu' mer tuj te ninq'ij tzan tpaj kye xjal okyejawel lab'un q'ojiyon q'ij.»

Aj Tqet K'ulu' Abyar Tib' Te Jesus Ti'j Tkamiky

Mat 26:6-13; Wnch 12:1-8

³Bwen, te Jesus atqet tuq tuj amaq' Betany tjaw Simon aj oje tz'el tuky'i lepr b'ix wit'lik tuq ti'j mes. Yaji opon jun xuj b'ix eq'i' titza' jun ch'i tal q'awub' nekit. Te xtx'otx'al te tal q'awub' b'an tb'anil, jun ab'j alabastr tb'i b'ix atqex tuq tuj, jun tk'ok'jal xhchukeltib' ta'al jun k'ul nardo b'ix b'an kar tuq ti'j; b'ix te xuj ojaw tpink'u' talq te tal q'awub' b'ix oqet xhchuli' kyeb'a' tuj twi' Jesus.^d

⁴Ntons, junjun aj akyeqet tuq tzi, kyetz otzaj kyq'oj ti'j te xuj, b'ix kyekyi ikxjani: «¿Tistil ma'tx qet txq'ela' te ja tk'ok'jalni? ⁵B'a'n tuq tzan txik k'aylet tzan twi' tk'u'l jun xjal te jun aq'b'i^e b'ix yaji tzan txik oylet te twib'en kye meb'a' xjal.» Ikxji owok kyili' te xuj. ⁶Per te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on tz'ok etili'. ¿Tistil nkxk'ulun joder ti'j? Te aj ma'tx tk'ulujni, galan. ⁷Kye meb'a' xjal kyaqil q'ij ate^f b'ix etetz b'a'n tzan etonen kyil'j alchaqkyetz q'ij egan. Per wetz nlay kyingeten etuky'i'l b'ajq'ij. ⁸Te ja xujni ma'tx tk'uluj te aj janik'pon ma b'antik titza', ma'tx tz'ok tsi' tk'ok'jal wi'j tzan nten list te muqb'il wetz. ⁹Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil aj ja' oxe'l pakb'let te tpakb'alil galan ti'j Dios, ax oxe'l q'umlet ti'j aj ma'tx tk'ulu' ja xujni tzan stzaj na'o' te tk'ulb'en.»

Aj Tkawlan Te Juds Kyuky'i Kye Aj Nim Kyajwalil

Mat 26:14-16; Luks 22:3-6

¹⁰Yaji te Judas Iskaryot, jun aj kxol kye kykab'lajujil tuky'i'l Jesus, aj tmankun tyolin te Jesus, tetz owex yoliyon kyuky'i kye pal aj nim

^b 13:35 Ax: k'onti'l eteb'en janik'or tzul te tajaw jay. ^c 14:1 Exo 12:1-27 ^d 14:3 Twi' te aj perjumji qanq iktza' twi' tk'u'l jun aq'unon te jun aq'b'i; Luks 7:37-38. ^e 14:5 Iktza' 300 tmin denary tuj kytumin kyetz; Mat 20:2. ^f 14:7 Deu 15:11

kyajwalil tzan txik tuq tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'. ¹¹Yatzun kyetz aj tok kcha'o' ikxji, oje kyechalaj b'ix oxik ksi' kyyol tuky'i'l tzan txik kchojo' twi' tk'u'j. Yaji te Juds otjoyoj tume'l titza' tuq tzan txik tq'apo' Jesus tuj kyq'ab'.

**Aj Kxik Tlajo' Jesus Kab'e' Tuky'i'l Tzan Tqet Kyk'ulu' Te
Kywe' Ti'j Te Tq'ijlal Paskw**

Mat 26:17-29; Luks 22:7-23; Wnch 13:21-30; 1Kor 11:23-26

¹²Ntons, tuj te tb'ay q'ij oj taq'ik te ninq'ij cha'oj kywa'an te wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj b'ix oj txik kyq'apo' te tal karner te jun present ti'j te tq'ijlal Paskw, ntons aj q'ijji kye txnaq'atz oxik kcha'o' te Jesus ikxjani: «¿Ja' agan tzan qxikna k'ulul te qwe' ti'j te Ninq'ij Paskw?» ¹³Ntons yaji tetz exik tlajo' kab'e' txnaq'atz, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq tuj amaq'^s b'ix tzi owokel ek'ulb'a' jun ichan tuj b'ey eq'i' jun q'awub' a' titza'. Ntons okxe'l lapet ti'j. ¹⁴Tuj te jay aj ja' owokex, tzi oxel' eq'uma' tuky'i te tajawjay ikxjani: “Te Xnaq'tzon ma qotzaj tlajo'na awuky'i'l qanil tetz ja' oqowa'yona ti'j te Ninq'ij Paskw.” ¹⁵B'ix tetz otzajel tyek'u' jun nim kwart aj atjax jawnaq tkab'i' txol. B'ix tzi at mes, at wit'lelj, at kyaqil. Tzi oqtel ek'ulu' tzan qwa'an.» ¹⁶Ntons kye kab'e' txnaq'atz eb'ajxik, b'ix eb'ajpon tuj amaq' b'ix ikxji oky'ik iktza'x txiklen q'uma' kyetz tzan Jesus. Ntons oqet kyk'ulu' tzan kywa'an ti'j te Ninq'ij Paskw.

Aj Kyb'ajwa'an Jesus Kyuky'i Txnaq'atz Ti'j Te Ninq'ij Paskw

Exo 12:1-28

¹⁷Ntons ya ma qoxmutx'e', opon te Jesus kyuky'i kye kykab'lajujil txnaq'atz wa'il. ¹⁸Aj man tuq nkyewa'an ti'j mes, te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, jun aj exol etetz aj nwa'an junx wuky'i'l tzani ojawel meltz'jik wi'j, okyinxel' tq'apo' tuj kyq'ab' kye aj okyk'ulu'tz nya'tx galan wi'j.» ¹⁹Yaji kyetz oje kyeb'isun b'ix oxik kyq'uma' kyetz tetz ikxjani: «¿Ab'ltzun te aj n'ayoli'ni? ¡Wetz nlay!» ²⁰Yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax jun exol etetz ekab'lajujil aj nwa'an junch'in wuky'i'lni ojawel meltz'jik wi'j. ²¹[Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] oky'el wi'j iktza' tkajlen tz'ib'a' wi'jx oqtxi'.^h Per last te aj xjal aj ojawel meltz'jik wi'j. Mejor-tal k'onti'l otzaj ala'»

²²Ntons aj man tuq nkyewa'an, te Jesus ojaw tin jun wab'j b'ix ya ma xik tsi' pixon te Dios ti'j, oqet tpedasi', b'ix oxik tsipa' te wab'j te junjun. Oxik tq'uma' ikxjani: «Se ewa'an waq tzan tpaj te ntzani [te] nchi'jel.» ²³Yaji ojaw tin jun uk'b'il b'ix oxik tsi' pixon te Dios b'ix yaji oxik tsipa' ch'inch'inaq te junjun b'ix oxik kyuk'a' kkyaqil. ²⁴B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Te ja ntzani te nchiky'el [aj telponx b'an'ax] te tume'l ak'alj aj

^s 14:13 Amaq' Jerusalem. ^h 14:21 Sal 41:9; Isa 53:12

man nkaj tq'uma' [Qtata Dios], te nchiky'el aj owelal oj nkamik te jun galan kye ky'ilal'j xjal.ⁱ ²⁵Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ya nlayky wuk'aj te ta'al ub max oj txik wuk'a' junky'el oj kykaj kyaqil tuj tq'ab' Ntat.»^j

Aj Tjaw Tzyu' Jesus Tzan Kye Xjal
Mat 26:30-35; Luks 22:31-34; Wnch 13:36-38

²⁶Ntons ya ma xik kyb'itza' jun kyb'itz nab'il te Dios, e'ex tzi b'ix exik twi' te witz Olib. ²⁷Te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Ekyaqil etetz okyinkajel ekola', opoyon iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios aj ja' nyolin, “Oqtel nkansa' te pastoriyon b'ix yatzun kye talo' okye'elal slab'e'.”^k ²⁸Per cha'oj njaw anq'in, okyinxel' tb'ayon ewitz tuj Galiley.»^l ²⁹Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Qa kyaqil ochkajel kykola' b'ix okyeqtel tz'aaqik, per wetz nlay.» ³⁰Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Wetz oxel' nq'uma' yatz te b'an'ax, yatz ja aq'b'il ntzani mina' tuq tjaw oq' te to'k tka'mjji'n-el, yatz ojetq qet awewa' oxmaj qa awotzqimin.» ³¹Per te Xhpe'y oxik tq'uma' junky'elky: «Anke wetz ma kysinqet kansa' junch'in awuky'i'l, ntons o'kix kyinkamel per nlay qet wewa' qa wotzqimich.» Yaji ax ikxji oky'umaj kyaqil kye txq'aniky.

Aj Txnaq'tzan Jesus Tuj Jetzemani
Mat 26:36-46; Luks 22:39-46

³²Ntons yaji epon tuj jun luwar Jetzemani tb'i. Aj kypon tzi, te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Pe'equet wit'let tzani b'ix wetz ma kysinix xnaq'tzon tucky'i Ntat txini.» ³³Ntons exik tin tucky'i'l te Xhpe'y, Jacobo,^m Wa'nch. Yaji otzaj jun nim xob'alj ti'l'j b'ix oxik tanim tuj b'is. ³⁴Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz nna'o' ma'tx xik wanim tuj b'is, per jun b'is b'an jwert, nna'o' iktza' ch'inky nkamik. Pe'ekajten waq tzani b'ix se eten waq list.»

³⁵Yaji te Jesus owel laq'chet ch'in kyil'j b'ix oqet mejlet b'ix oqet tsi' twitz twitz tx'o'tx'. Yaji oxik tq'ani' te Qtata Dios tzan k'on-wit tky'ik ti'l'j te xhcho'nal aj ch'inky tuq tok ten. ³⁶Oxik tq'uma' ikxjani: «Ntat,ⁿ Ntat, yatz b'a'n tzan tb'antik kyaqil awitza', astilji oxel' nqani' ch'in awuky'i'l tzan wel akolo' tzan tel laq'chet te nya'tx galan aj oky'el wil'jni.^o Per mejor k'on, tzan tpaj wetz ngan tzan tky'ik wil'j a'ox iktza' yatz agan.»

³⁷Yaji tetz omeltz'jik, opon aj ja' tuq akyequet te Xhpe'y tucky'i Jacobo b'ix Wa'nch, b'ix kyetz nkyewitan tuq. Oxik tk'asu' te Xhpe'y b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Simon,^p nchwitan. ¿Ti'tzun, k'onti'l ma b'antik tzan aten list cha jun rat?^q ³⁸Pe'eten waq list, b'ix pe'exnaq'tzan waq tzan k'on

ⁱ 14:24 Exo 24:6-8; Jer 31:31-34 ^j 14:25 Luks 22:16; 1Kor 11:23-26 ^k 14:27 Zac 13:7
^l 14:28 Mat 28:16 ^m 14:33 Ax: Chaw. ⁿ 14:36 “Abba” telponx “tat”. ^o 14:36 Ax: intel awin ja uk'b'il wil'jni; Mak 10:38. ^p 14:37 Te Xhpe'y b'ix te Simon, axkix te xjalji.
^q 14:37 Ax: jun or.

equet tz'aqik. Etetz tuj etanim egan tzan ek'ulun te galan, yatzun tuky'i te echil'jel nya'tx jwert a'ix [tzan ek'ulun ikxji].»^r

³⁹Yaji tetz oxik junky'elky xnaq'tzon tuky'i Stat iktza'x tb'ay-el.

⁴⁰Yaji opon junky'elky kyuky'i kye txnaq'atz b'ix kyetz nkyewitan tuq junky'elky tzan tpaj ojetq tuq tzaj noj watl kyi'j b'ix k'onti'l okyipaj tzan kyten itz'oj. Te tb'aq' kywitz b'an kyaqchapun tuq tzan watl b'ix aj kxik tk'asu', kyetz k'onti'l tidi' otzaj kanet tuj kyanim tzan taj ktzaq'b'e'.

⁴¹Yaji tetz opon junky'elky, toxmajji'n-el, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tl'tzun, tzunx nkxwitan b'ix tzunx nkx'ojlan? Kabal nini. Ma'tx pon or b'ix [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye aj joyol choj. ⁴²¡Sek' ejaw wa'let! ¡Qwa'q! Intxik ete'e' tzul te aj oxe'l q'apon wetz.»

Aj Tjaw Tzyu' Jesus

Mat 26:47-56; Luks 22:47-53; Wnch 18:2-11

⁴³Man tuq nyolin Jesus kyuky'i'l, tpon te Judas Iskaryot, jun aj kye kykab'lajujil tuq. Ajune' tuq tuky'i'l jun b'uch'uj xjal eq'i' kymachit kansb'il tuky'i kytortol. Kyetz cha lajome' tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il kyuky'i kye kywitzale' aj nim kyajwalil kxol tijajil Israel. ⁴⁴Komo te Juds ojetq tuq qet tkawla' kyuky'i kye xjal ikxjani: “Aj wetz owokel nlima' iktza' b'an quky'i'l qib',^s atzunji. Ojawel etzyu' b'ix oxe'l etin kye'b'a'.”

⁴⁵Ntons owok laq'chet naj til'j Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, Xnaq'tzon.» Yaji owok tlima' iktza' b'an kyuky'i'l kyib'.^t ⁴⁶Yaji kye xjal nkyexik naj tzyul te Jesus b'ix oxik kyin. ⁴⁷Ntons jun txnaq'atz te Jesus ojatx tin tmachit aj kansb'il tuj tjay b'ix owel txx'emu' jun txkyin jun tmos te twitzale' pal. ⁴⁸Yaji te Jesus oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «¿Tistil ma kxtzaj tzyul wetz tuky'i emachit aj eq'obj'b'il b'ix tuky'i etortol? ¿A'in petzun wetz jun eleq'?» ⁴⁹Wetz nkyinxnaq'tzan tuq b'ajq'ij kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios^u b'ix a'ilji k'onti'l injaw etzyu'. Per te ntzani nky'ik wil'j iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tul'jal Dios.» ⁵⁰Ntons yaji kyaqil kye txnaq'atz okaj kykola' b'ix eb'aj'oqik.

⁵¹Ntons, atqet tuq jun ku'xon aj lapik tuq til'j Jesus, b'ix te tq'anaq cha suku' tuq jun nim xq'apj til'j. Ax tetz ojaw tzyu' tzan kye xjal ⁵²per owel ch'oqan te nim xq'ap til'j, b'ix sqit owoqik.

Aj Txik Kyyoli' Tidi' Tuq Til Te Jesus

Mat 26:57-68; Luks 22:54-55,63-71; Wnch 18:12-14,19-24

⁵³Yaji oxik kyin te Jesus twitz te twitzale' pal, b'ix tzi owok kchimo' kyib' kkyaqil kye txq'anqy pal aj nim kyajwalil kyuky'i kyaqil kye

^r 14:38 Mat 26:41; Chaw 1:14 ^s 14:44 Ax: owelal ntz'ub'a'. ^t 14:45 Ax: owel stz'ub'a'.

^u 14:49 Luks 19:47; 21:37

kywitzale' aj nim kyajwalil kxol kye tijajil Israel kyuky'i kyaqil kye xnaq'tzal Kawb'il. ⁵⁴Yatzun te Xhpe'y oxik lapet laq'chik kyi'l' b'ix owox lapet kyi'l' tzijay tuj tjay te twitzale' pal b'ix oqet wit'let q'lexnel q'aq' kyuky'i kye mulon aj ate'ox tzi.

⁵⁵Ntons kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kyaqil kye kywitzale' aj nim kyajwalil kxol kye tijajil Israel, kyetz kygan tuq tzan tkamik te Jesus, astilji nkyjoyo' tuq jun ab'l aj otq'uma'tz tidi' tuq til. Per nijunwt ab'l owoknoj kyitza'. ⁵⁶Ky'ila'j tuq njaw kynik'o' tidi' tuq til per nya'tx parej tuq nxik kyq'uma'. ⁵⁷Yaji junjun kxol ojaw kynik'o' ikxjani: ⁵⁸«Qetza owok qcha'o'na, aj txik tyoli', «Wetz oqtel nxitu' ja Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj kyk'ulb'en xjal, b'ix tuj toxi'n q'ij tqetlen nxitu', ojawel nk'ulu' junky'el aj nya'tx kyk'ulb'en xjal.»^y ⁵⁹Per ax ni ti'l' te ntzani nya'tx tuq parej te aj nxik kyq'uma'.

⁶⁰Ntons ojaw wa'let te twitzale' pal b'ix oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «¿Tistil k'onti'l' ntzaj atzaq'b'e'? ¿Tidi' awil aj ntzaj kyq'uma'ni?» ⁶¹Per te Jesus k'onti'l' tidi' tuq ntq'uma' ch'inwt. Yaji oxik xhcha'o' junky'el te pal: «¿B'an'ax pe' a'ich yatz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'? ¿B'an'ax pe' a'ich te Tk'wa'al Qtata Dios aj ntzaj qna'o'?» ⁶²Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «A'in, b'ix jun q'ij, [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], okyin'okel eten wit'likin tuj ka'l' tuj tb'anq'ab'^w Qtata Dios aj at mas nim tajwalil kywitz kyaqil. Ax okyinxel eten tuj muj cha'oj wul junky'elky tzani twitz tx'o'tx'.»^x ⁶³Yaji te twitzale' pal toklen xhcha'o' ikxji, tetz owel tlaqu' tq'anaq ti'jx [tzan tq'oj ti'l' tyol Jesus.] B'ix oxik tq'uma': «¿Tistil owokel qcha'o' mas xjal q'umal mas til? [¿Kabal a'ox tzan tpaj aj tyol nini!] ⁶⁴Etetz ma'tx tz'ok echa'o' tyol titza' nxmayin ti'l' Qtata Dios. ¿Titza' etetz tuj enab'l? ¿Titza' oteyon qitza'?» Yaji kkyaqil oxik kyq'uma' tzan tqet kanslet te Jesus.^y ⁶⁵Yaji junjun eb'aj'aq'ik tzan tok ktzub'a' ti'l' b'ix owok ktxayi' twitz b'ix owok kyb'uju' b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Qa ochkanoyon ti'l', ¿ab'l ma tz'ok b'ujun yatz?»^z Yaji, [oxik q'apo' tuj kyq'ab'] kye mulon b'ix kyetz owok kypoq'cha'.

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y K'onti'l' Totzqi' Te Jesus
Mat 26:69-75; Luks 22:55-62; Wnch 18:15-18,25-27

⁶⁶Bwen, yatzun te Xhpe'y atqet tuq tzijay tjaq' b'ix opon jun tkryad te twitzale' pal. ⁶⁷Oxik te'e' tetz te Xhpe'y nq'lexnen tuq q'aq' b'ix owox te'e' tuj twitz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich jun aj tuky'i'l' Jesus aj Nasaret.» ⁶⁸Per te Xhpe'y oqet tewa', oxik tq'uma' ikxjani: «K'onti'l' wotzqi' b'ix je'ky tidi'-alo n'ayoli'.» Yaji te Xhpe'y owel laq'chet, owex stzi'

^v 14:58 Mak 13:2; Wnch 2:19 ^w 14:62 Qa atoqet tuj tmanq'ab' jun k'ulul mandad telponx b'a'n tzan jk'ulul mandad te tky'ixel iktza'xkix tetz. ^x 14:62 Dan 7:13; Mat 24:30; Mak 13:26; Tmnk 1:7 ^y 14:64 Lev 24:16 ^z 14:65 Telponx iktza'x: “¡Profetize!”

lamel. Aj orji ojaw oq' jun to'k. ⁶⁹Yatzunji te kryad oxik te'e! junky'elky b'ix oxik tq'uma' kye aj nkyeq'exnen tuq tzi, oxik tq'uma' ikxjani: «Aj xjal nini tetz jun tuky'i'l Jesus.» ⁷⁰Per te Xhpe'y oqet tewa' junky'elky. Ntons ch'intkyqnajji, kye xjal aj akyeqet tuq qaynin tzi oxik kyq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «B'an'ax yatz a'ich jun tuky'i'l Jesus tzan tpaj yatz a'ich aj Galiley iktza' kye aj tuky'i'l Jesus.»^a ⁷¹Yatzun te Xhpe'y otq'umaj tzan tok ten twitz xhcho'nal qa nya'tx b'an'ax tuq aj ojetq xik tq'uma' b'ix oxik tsi' tjurament b'an'ax kyaqil aj ojetq xik tq'uma', oxik tq'uma' ikxjani: «¡Je'ky! Wetz k'onti'l wotzqi' aj xjal aj n'eq'uma' etetzni. ¡Je'ky ab'l-alo!» ⁷²A'ilmajji otzaj oq' junky'elky te to'k b'ix te Xhpe'y otzaj tna'o' aj otq'umaj te Jesus tetz. Komo atx ma'in tuq txiklen q'uma' tetz tzan Jesus, “Mina' tjaw oq' te to'k tka'mjji'n-el, yatz ojetq kyinget awewa' oxmaj.” Ntons te Xhpe'y aj stzaj tna'o' ntzani, owokten oq'el.

Aj Tpon Q'apb'aj Jesus Tuky'i Pilat

Mat 27:1-2,11-14; Luks 23:1-5; Wnch 18:28-38

15 ¹Ntons tuj junky iwitq b'an q'eqo', kye pal aj nim kyajwalil owok kchimo' kyib' kyuky'i kye tijxjal b'ix kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kyaqil kye kywitzale' aj nim kyajwalil kxol tijajil Israel, kyetz oxik kywaku' te Jesus b'ix oxwa'q kyq'apo'tz tuky'i te Pilat aj k'ulul mandad tzi. ²Te Pilat oxik xhcha'o' te Jesus ikxjani: «¿B'an'ax pe' qa yatz a'ich te twitzale' k'ulul mandad kxol kye axjalilni?» Yaji te Jesus oxik tq'uma': «B'an'ax iktza'x aj n'aq'uma'ni.» ³Yaji kye pal aj nim kyajwalil, kyetz nxik kyq'uma' tuq te Pilat tidi'chq til. ⁴Yaji te Pilat oxik tqani' te Jesus ikxjani: «¿Nlay pe' tzaj atzaq'b'e'? Komo kyetz ma'tx tzaj kyq'uma' tidi'chq awi'j.» ⁵Per te Jesus k'onti'l tidi' oxik tq'uma'; astilji te Pilat oje lab'an ti'j.

Aj Tkaj Tq'uma' Te Pilat Tzan Tqet Kansa' Te Jesus

Mat 27:15-31; Luks 23:13-25; Wnch 18:38–19:16

⁶Ntons komo ninq'ij tuq, te Pilat, tetz aq'b'ia' tuq tuj te ninq'ij nxik tuq stzoqpi' jun aj pres aj kye xjal nkyqani' tzan txik stzoqpi'. ⁷At tuq jun aj pres Barabas tb'i, b'ix tetz atqex tuq tuj pres kyuky'i txq'ankey tuky'i'l lamome' tzan tpaj kykansb'en xjal tzan tpaj nkyeq'ojin tuq ti'j te gobyern. ⁸Ntons [komo ninq'ij tuq], kye xjal eb'ajjakon kchimo' kyib' b'ix oxik kyqani' te Pilat tzan txik stzoqpi' tuq jun aj pres iktza'x tuq modin aq'b'ia'. ⁹Yaji te Pilat oxik xhcha'o' kye xjal ikxjani: «¿Egan pe' tzan txik ntzoqpi' te aj n'ok q'uma' te twitzale' k'ulul mandad etil'j etetz

^a **14:70** Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: “Yatz chyolin iktza'x kyeyolin kye aj Galiley.”

aj tijajil Israel?»^b ¹⁰Komo te Pilat ojetq tuq tz'el tniky' kye pal aj nim kyajwalil oxik kyq'apo' te Jesus tzan tpaj cha nkye'ek'awin tuq ti'j. ¹¹Per yaji kye pal oxik kykub'sa' kyk'u'j kye xjal tzan txik kyqani' tzan txik tzoqplet te Barabas. ¹²Ntons te Pilat oxik tqani' junky'el kyetz ikxjani: «¿Tidi' egan tzan tqet nk'ulu' tuky'i te aj n'ok eq'uma' te twitzale' k'ulul mandad eti'jni?» ¹³Yaji kyaqil kye xjal ejaw siky'in: «Intok klablet twitz krus.» ¹⁴Yaji te Pilat oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil? ¿Tidi' til ma'tx tzaj xhchuku?» Per kye xjal mas tuq nkyejaw siky'in kongan, nkyq'uma' tuq ikxjani: «Intok klablet twitz krus.» ¹⁵Te Pilat, tetz tgan tuq tzan tkaj galan kyuky'i kye xjal, ntons oxik stzoqpi' te Barabas. Oxik tq'uma' kyuky'i kye soldad tzan tqet kyjub'cha' te Jesus b'ix yaji tzan tok kyklabi' twitz krus.

¹⁶Yaji kye soldad oxik kyin te Jesus tuj junky luwar ax tzi tuj tjay te gobernador, b'ix etzaj kyuk'le' kyaqil kye txq'an'ky soldad tzan tok kchimo' kyib'. ¹⁷Owok ksi' ti'j jun tkap kyaq q'eqmuqin [te xmayb'il tetz].^c B'ix oqet kxpatx'i' jun tkoron pur ky'i'x b'ix ojax ksi' tuj twi' [cha te xmayb'il tetz].^d ¹⁸Yaji e'okten limal tetz [per nya'tx tuq b'an'ax kyitza']. Oxik kyq'uma' ikxjani: «Tz'okxwit jun galan awi'j yatz te twitzale' k'ulul mandad kye aj tijajil Israel.» ¹⁹N'ok tuq kyjitu' ti'j twi' tuky'i jun su'an saqsky'i'l b'ix yaji n'ok tuq ktzub'a' ti'j b'ix nkyequet mejlet twitz [iktza' twitz jun twitzale' k'ulul mandad] tzan tqet kylima'. [Per nya'tx b'an'ax tuq kyitza', cha nkyexmayin tuq ti'j.] ²⁰Yatzun toklenb'aj kxmayi', owel kyin te tkap ti'j b'ix owok ksi' te tq'anaqx ti'j.^e

Aj Tkamik Jesus Twitz Krus

Mat 27:32-56; Luks 23:26-49; Wnch 19:17-30

²¹Yaji kye soldad owex kyin xtxa'm amaq' tzan tok kyklabi' twitz krus. B'ix man tuq nkyeb'et tuj b'ey, owok kyk'ulb'a' te Simon aj Siren, stat Jant b'ix Rúfo,^f tetz tzajnaq tuq tuj k'ul. Ntons owok kylajo' alajwers tzan txik tiqa' tkurus Jesus. ²²Ntons oxik kyin te Jesus tuj jun luwar tb'i Gólgota. “Gólgota” tuj kyyol kyetz telponx iktza' “Te Luwar Aj Tb'aqil Twi' Xjal.” ²³Kye soldad oxik ksuqu' te Jesus ta'al ub samo' tuky'i ta'al jun k'ul mir tb'i [tzan tel tuq te xhcho'nal] per te Jesus k'onti'l oxik tk'amo'. ²⁴Ntons owok kyklabi' twitz krus. B'ix oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j tq'anaq aber ab'l tuq jun te kyetz aj okamb'ayon, ikxji oqet kypawa' te tq'anaq kxol.^g

^b 15:9 Ax: a'e' aj Israel, osey, kye judiy. ^c 15:17 Jun kap kyaq q'eqmuqin teb'l telponx tuq iktza' tq'anaq jun twitzale' k'ulul mandad, per owok ksi' cha te jun xmayb'il te tetz.

^d 15:17 Jun xmayb'il tetz tzan tpaj nya'tx oro iktza' tkoron jun twitzale' k'ulul mandad.

^e 15:20 Tuj txq'an u'j aj Tyol Qtata Dios, te tb'ay part te taqan 21 nkaj te tkab'l' part te taqan 20. ^f 15:21 Rom 16:13 ^g 15:24 Sal 22:18

²⁵Ntons owok kyklabi' twitz krus te toxi' or q'eqo'^h ²⁶b'ix owok ktz'ib'a' jun yol twi' te krus, nyolin tuq te yol ti'j til ikxjani: Te Twitzale' K'ulul Mandad Kyi'j Kye Aj Tijajil Israel. ²⁷Axkix aj orji owok kyklabi' kab'e' eleq' naql ti'j, jun te tb'anq'ab' b'ix jun te tsurt b'ix ti'j kykurusxchaq te junjun. ²⁸Ixjji oponkix te aj tz'ib'ankaj tuq oqtxi' tuj Tu'jal Dios, aj nyolin ikxjani: “Tetz oxik samo' kxol kye xjal nya'tx okslal kawb'il.”ⁱ

²⁹Ntons, kye aj nkye'ky'ik tuq tzi njaw tuq kyyak'u' kywi'^j b'ix n'ok tuq kyili' ikxjani: «Yatz n'ayoli' tuq tzan tqet axitu' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix tuj toxi'n q'ij b'a'n tuq tzan tjaw ak'ulu' junky ak'a'j.^k ³⁰Ajna'l kolpij awib'x b'ix paqetz twitz krus.» ³¹Ax kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il, ax kyetz nkyexmayin tuq ti'j, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Tetz okolon kyij'j txq'anqy per nlay b'antik tzan tkolpin tib'x. ³²Qa b'an'ax tetz aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix qa b'an'ax tetz aji te twitzale' k'ulul mandad, ntons intqetz najji tib'x twitz krus tzan tok qen qa b'an'ax titza' b'ix tzan qokslan ti'j.» Ax kye eleq' aj klabime' tuq junx tuky'i'l, ax kyetz nkye'ilin tuq ti'j Jesus.

³³Ntons ya ma qo'ok mer chijq'ij, oqloljxb'ik kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix te qlolj onachq'in oxe or max tuj toxi' or te qale'.^l ³⁴Yatzun ma qo'ok toxi' or te qale',^m te Jesus ojaw wayun b'ix kyi ikxjani: «Eloy, Eloy, ¿lama sabaktani?» Tuj qyol ja ntzani telponx iktza' “Tata Dios, Tata Dios, ¿tistil ma'tx kyinkaj akola'?”ⁿ ³⁵Ntons junjun kye xjal aj akyeqet tuq tzi, oxik kyq'uma' ikxjani: «Intxik echa'o' waq tyol; ntzaj tuk'le' Eliys.» ³⁶Yaji jun te kyetz oxik karedin b'ix oqex tmu'u' jun esponj tuj ta'al ub tuky'i minagr b'ix yaji oqet tkotb'a' te esponj twi' jun su'an b'ix ojax tsi' tzan txik stz'ub'a' tuq te Jesus [tzan tipan ch'inky].^o Kyi te xjal kyuky'i kye aj ateb'ajqet tuq tzi: «Qaltetzchaq, owokel qen aber qa tzul te Eliys tzan tqetz tin ti'j krus.» ³⁷Per te Jesus ojaw wayun kongan b'ix yaji okamik.

³⁸A'ilnajji, max tuj amaq', te nin xq'apj te pawb'il^p tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios oqetz laqik qetnaq.

³⁹Ntons, te kapitan kyij'j kye soldad aj atqet tuq twitz Jesus, ya ma tz'ok ten titza' te Jesus aj tel tk'u'j, oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax tetz jun Tk'wa'al Dios tuq.»

⁴⁰Ax txq'an xuj nkyexik ka'yin tuq laq'chik ti'j Jesus. Jun, Liy aj Magdála, b'ix junky Liy te alon kyij'j Jacobit^q b'ix Chep, b'ix junky xuj Salomey. ⁴¹Komo kyetz, aj tb'ajten Jesus tuj Galiley, kyetz nkye'ok lapet

^h 15:25 Ax: te toxi' or. ⁱ 15:28 Isa 53:12 ^j 15:29 Sal 22:7; 109:25 ^k 15:29 Mak 14:58; Wnch 2:19 ^l 15:33 Ax: te tqaqi' or ... te tb'eljuji' or. ^m 15:34 Ax: te tb'eljuji' or.

ⁿ 15:34 Sal 22:1 ^o 15:36 Sal 69:21 ^p 15:38 Te pawb'il jun nim xq'apj aj nqet pawan kxol aj lamitan jay ja' nkye'ox kye pal b'ajq'ij b'ix tuky'i junky lamitan jay aj ja' n'ox te pal aj mas nim tajwalil jun-el aq'b'ia'chaq q'apol kyoyej tzan tel in tetz xhchojx b'ix kchoj kkyaqil kye xjal; Exo 26:31-33; Ebr 9:1-7. ^q 15:40 Ax: Chawit.

tuq til'j b'ix nkye'onen tuq tuky'i'l.^r Ax akyeqet tuq txq'anxy xuj kyuky'i'l aj ejakon Jerusalem tuky'i Jesus tuj te ninq'ij b'ix ky'ila'j kyb'et tuq.

Aj Tox Muqu' Jesus

Mat 27:57-61; Luks 23:50-56; Wnch 19:38-42

⁴²Bwen, yatzun aj ikja'n tuq tex q'ij b'ix komo aj q'ij tuqji te q'ij tzan kyk'ulun kyib' til'j te q'ij ojla'mj [ntons nya'tx galan tuq tzan tkaj te anim til'j krus.] ⁴³Tzaj te Chep jun xjal aj Arimatey, jun tijxjal kxol kye kywitzale' nim kyajwalil b'ix tetz b'an jiq'b'a' tuq kyitza', per lo'ik tuq tk'u'j tujb'a'n te Qtata Dios kolpiyon kye aj nkye'okslan til'j.^s Tetz otnimsaj tk'u'j tzan txik qanil permis tuky'i Pilat tzan tqetz tin te txlimal Jesus til'j krus [tzan tox tmuqu']. ⁴⁴Ntons te Pilat, aj tok xhcha'o'ji, tetz oje lab'an til'j te Jesus tzan tpaj k'onti'l onachq'in b'ix jun rat tkamik. Astilji oxik tlajo' jun uk'lel te kapitan tzan tul tuky'i'l aber qa b'an'ax ojetq tuq kamik te Jesus. ⁴⁵Aj tpon te kapitan, oxik tq'uma' te Jesus b'an'ax ojetq tuq kamik. Ntons te Pilat oxik stzaq'b'e' tzan tqetz eq'i' te anim tzan te Chep. ⁴⁶Ntons te Chep oqetz teq'i' txlimal te Jesus b'ix owok tb'alq'i' ti'j jun xq'apj b'an tb'anil aj ojetq tuq tzaj tloq'o'. Yaji owox tmuqu' te anim tuj jun pantyon, jun nim jul k'ulu' tuq twitz jun ab'j. Yaji oxik stoli' te lamb'il stzi' te pantyon jun nim ab'j k'ulumaj tuq. ⁴⁷Yatzun te Liy aj Magdála^t b'ix te Liy^u aj tnan Chep, kyetz okye'ej ja' owox muqu' te anim.

Aj Tok Cha'o' Ojetq Tuq Jaw Anq'in Te Jesus

Mat 28:1-10; Luks 24:1-12; Wnch 20:1-10

16 ¹Bwen, yatzun tky'iklen te q'ij ojla'mj,^v te Liy aj Magdála b'ix te Liy aj tnan Jacobo^w b'ix Salomey, kyetz exik loq'ol jun tk'ok'jal tzan tok ksi' tuq til'j te anim. ²Tuj junky iwitq b'an q'eqo' man tuq tjakullen q'ij tuj te tb'ay q'ij te saman, exik stzi' te pantyon. ³B'ix man tuq nkyeb'et tuj b'ey, nqet tuq kykawla' ikxjani: «¿Ab'l owelal tolin te ab'j stzi' te pantyon tzan qox?»

⁴Per aj kypon, oxik kyen te ab'j lamb'il stzi' te pantyon ojetq tuq tz'el toli' b'ix te ab'j jun chman ab'j tuq. ⁵Ya ma kye'ox tuj te pantyon oxik kyen jun ku'xon wit'liqet tuj tb'anq'ab'. Tetz tq'anaq xluj b'ix b'an sjapun tuq. Aj txik kye'e', kyetz etzajb'aj. ⁶Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxob' waq. Wetz web'en etetz nkxjoyon til'j Jesus aj Nasaret aj okamik twitz krus. Per tetz ma'tx jaw anq'in, k'onti'lky atqet tzani. E'ej waq tzani aj ja' okaj tamb'a'. ⁷Ntons ajna'l, pex waq kyuky'i kye txnaq'atz

^r 15:41 Luks 8:2-3 ^s 15:43 N'iyon tuq tzan stzaj tlajo' tuq te Qtata Dios te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tzan tkolpin kyetz tuj kyq'ab' kye aj Rom, b'ix ikxji tzan kykaj tuj tq'ab' te Qtata Dios b'eyx te jun-ele'x. ^t 15:47 Luks 8:2 ^u 15:47 Mat 27:56 ^v 16:1 Ojetq tky'ik te tqaqi' or te qale' te q'ij sabl. ^w 16:1 Ax: Chaw.

b'ix tuky'i Xhpe'y, intxik eq'uma' tzan kxik max Galiley^x tzan tpaj tetz ma'tx tb'ayaj, b'ix max tzi owokel kyen iktza'x otq'umaj.»⁸ Ntons kye xuj e'aj kared b'ix nkyelu'lun tuq tzan kxob'al b'ix k'onti'l oxik kyq'uma' te nijunwt [tuj b'ey] tzan tpaj ojetq tuq kyexob'.

Aj Tyolin Jesus Kyuky'i Tuky'i'l Tjawlen Anq'in

Luks 24:13-35; Wnch 20:11-18

⁹Bwen, ntons te Jesus tjawlen anq'in q'eqombwen tuj te tb'ay q'ij te saman, tb'ay owok e'e' tzan te Liy aj Magdála aj ejatz in wuq malspirit tuj tanim oqtxi'.¹⁰ Yaji te Liy oxwa'q q'umal tetz kyuky'i kye aj e'ok lapet ti'l, kyetz b'an b'is tuq ate' b'ix nkye'oq' tuq ti'l. ¹¹Per aj txik tq'uma' te Liy kyetz qa te Jesus ojetq tuq jaw anq'in b'ix ojetq tuq tz'ok te'e', kyetz k'onti'l okyokslaj.

¹²Ntons mas yaj te Jesus ojunan kyuky'i kab'e' txnaq'atz tuj b'ey tuj k'ul, per tetz ojetq tuq chukjik ka'yin. ¹³Yaji kyetz ax oxik kyq'uma' kye txq'anqy [txnaq'atz], per kye txq'anqy k'onti'l oxik kyoksla'.

Aj Tkaj Tq'uma' Te Jesus Tidi' Tuq Okyk'ulu'tz Kye Tky'ixel

Mat 28:16-20; Luks 24:36-49; Wnch 20:19-23

¹⁴Mas yaj te Jesus ojaw kanet kxol kye kyjunlajujil txnaq'atz nkyewa'an tuq junx tuj jun jay. B'ix owilin kyil'j tzan tpaj k'onti'l nkyoksla' tzan ktz'akal, k'onti'l oxik kyoksla' kye aj ojetq tz'ok e'en tetz, aj tjawlen anq'in. ¹⁵Yaji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq ja'chq kyaqil twitz tx'o'tx' tzan txik epakb'a' kye kyaqil xjal te tpakb'alil galan.»^z ¹⁶Kye aj okyoksla'tz b'ix ojawel si' a' kywi', kyetz okyekoletel tzan Qtata Dios; yatzun kye aj nlay kyokslaj, kyetz okyexe'l si' tuj il te jun-ele'x. ¹⁷Yatzun kye aj nkyinkyoksla', oqtel kyk'ulu' yek'b'il ikxjani: Ojawetz kyin malspirit tuj kyanim xjal,^a b'ix okyeyolion tuky'i junky yol aj k'onti'l kyotzqi' tb'ay,^b ¹⁸b'ix tuky'i kyq'ab' ojawel ktzyu' kan aj b'a'n kyetz'a'on, benen^c b'ix qa oxel' kyuk'a' jun tidi' benen nlay ky'ik tidi' kyil'j, b'ix oqtel ksi' kyq'ab' kyajsik yab' b'ix kye yab' okyeb'antel kyitza'.»^d

Aj Txik Jesus Tuj Ka'j

Luks 24:50-53

¹⁹Ntons te Qajawil Jesus, aj tmankun tyolin kyuky'i'l, ojax in tuj ka'j^e b'ix oqet wit'let tuj tb'anq'ab'^f te stat aj Qtata Dios.

^x 16:7 Mat 26:32; Mak 14:28 ^y 16:8 Mat 28:8; Luks 24:9 ^z 16:15 Kya 1:8

^a 16:17 Kya 5:16; 8:7; 16:16-18; 19:11-12 ^b 16:17 Kya 2:1-12; 10:44-46; 19:6; 1Kor 14:18

^c 16:18 Kya 28:3-6 ^d 16:18 Kya 3:1-10; 5:15-16; 8:5-8; 9:36-42; 14:8-10; 19:11-12; 20:7-12;

28:7-9; Chaw 5:14-15 ^e 16:19 Kya 1:9-11 ^f 16:19 Qa atoqet tuj tmanq'ab' jun k'ulul

mandad, telpnpx b'a'n tzan jk'ulun mandad te tky'ixel iktza'xkix tetz.

²⁰Ntons kye txnaq'atz eb'ajxik ja'chq pakb'al te tpakb'alil galan. Yatzun te Qajawil n'onen tuq kyuky'i'l tzan kyk'ulun tidi'chq tzan tok en qa b'an'ax te aj nxik kyq'uma'.

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Luks

Jun Limb'il

1 ¹Bwen, ky'ila'j xjal oje qet ktz'ib'a' ti'j kyaqil aj oje ky'ik qxol, ² [oqet ktz'ib'a'] iktza'x owok qcha'o' kyuky'i kye aj e'ok e'en tetz tuky'i kykab'il kywitz atx aj tb'ay-el oqtxi', a'e' aj otzaj kxnaq'tza' te tyol [Qtata Dios]. ³Ntons tat Teófilo, komo ax wetz ma'tx xik ncha'o' b'an byenech ti'j kyaqil aj oje tz'ok ncha'o' ti'j te ja tpakb'alilni atx aj taq'ik b'an tb'ay-el, astilji ax wetz oqet nb'isu' tzan tqet ntz'ib'a' te yatz kyaqil ntzani tuky'i jun tume'l b'an xtxolil ⁴tzan tok acha'o' te tume'l b'an'ax ti'j kyaqil aj oje xik xnaq'tza' yatz.

Aj Tpon Yolb'aj Owitz'jel Tuq Te Wa'nch Aj Swal A'

⁵Ntons, tuj aj tyempji aj nk'ulun mandad tuq te Eródes tuj Judey, at tuq jun pal Sakariy tb'i, aj tijajil Abiys,^a b'ix tetz txu'jel Chabet^b aj tijajil Aron. ⁶Te Sakariy b'ix te Chabet nkyeb'et tuq tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios, k'onti'l nkyepaltin tuq ti'j te Kawb'il b'ix ti'j te aj okaj tq'uma' te Qajawil. ⁷Kyetz k'onti'l tuq kyk'wa'al tzan tpaj te Chabet machor tuq, b'ix kykab'il tuq kyetz ya tijxjale'ky tuq.

⁸Ntons, jun q'ij te Sakariy n'aq'unan tuq tuj taq'un twitz Qtata Dios iktza'x kye txq'ankey pal aj nkye'aq'unan tuq tuky'i'l tuj aj b'uch'uj palji. ⁹B'ix iktza'x tuq naq'ike' kxol kyetz, oqet kyk'ulu' te loteriy^c tzan tuq tok kyen ab'l tuq jun te kyetz owokex tz'e'sal te pom tuj te luwar b'an xjan mas tujx te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, yaji dech a te Sakariy okamb'an. ¹⁰B'ix aj man tuq nky'e'slet te pom, kyaqil kye xjal nkyexnaq'tzan tuq

^a 1:5 Abiys jun pal b'an oqtxi' aj tijajil Israel; 1Cró 24:10. ^b 1:5 Ax: Chabel. ^c 1:9 Kye xjal tzi, tzan tqet kyjoyo' jun pal tzan tox twitz te Qtata Dios, kyetz oqet kyk'ulu' loteriy tzan k'on tkaj si' jun aj cha kyan tuq kye xjal.

tzijay. ¹¹Yaji ojaw kanet jun ángel wa'lqet tumel tb'anq'ab' te pomb'il [aj ja' atox te Sakariy tuj te Nin Jay]. ¹²Ya ma xik ten te Sakariy, b'eyx otzajb'aj b'ix b'an oxob'.

¹³Yaji te ángel oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Sakariy, k'on txob' tzan tpaj te aj nxik aqani' tuq [tuky'i Qtata Dios] ma'tx stzaj cha'o', b'ix te axu'jel Chabet otzajel jun tal b'ix owokel asi' tb'i Wa'nch. ¹⁴Yatz b'an oxhchalajel ti'j, b'ix oj titz'jik, ax ky'ila'j xjal okyechalajel ti'j ¹⁵tzan tpaj te Qajawil oxel tsi' te ak'ajol jun nim tajwalil. B'ix te ak'ajol nlay xik tuk'a' te ta'al ub tx'amsa' b'ix nlay tz'uk'an xhb'a'j,^d b'ix tetz b'eyx okajel te Txew Dios tuj tanim tuky'i nim tajwalil atx aj man tuq atqex tuj tb'o'til. ¹⁶Tzan tpaj tetz, ky'ila'j kye xjal aj tijajil Israel ojawel kky'ixpu' kynab'lin tzan kyok lapet ti'j Qajawil. ¹⁷Tetz oxel tb'ayon twitz te Qajawil b'ix oqtexten [Txew Dios tuj tanim iktza'x tuq tuj] tanim te Eliys [aj tlajen Dios oqtxi'] b'ix oxel si' jun tajwalil b'an nim [iktza' oxik si' te Eliys].^e Ikxji otk'ulu'tz tzan kytan galan kye k'wa'lon kyuky'i kyk'wa'al,^f b'ix kye aj nkyek'ulun nya'tx galan tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin tzan kyb'et tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios, b'ix ikxji okyk'ulu'tz listar kyib' tzan kyk'amon te Qajawil.»

¹⁸Yaji te Sakariy oxik xhcha'o' te ángel ikxjani: «¿Titz'a' oxel woksla' kyaqil nini? Komo wetz ya tijxjalky a'in b'ix te nxu'jel ya b'i'xhtky.» ¹⁹Yaji te ángel owaj stzaq'b'e': «Wetz a'in Gabriel^g b'ix b'ajq'ij atinquet twitz Qtata Dios, b'ix a tetz ma tzaj lajon te wetz tzan txik nq'uma' yatz te ja tpaqb'alil galanni. ²⁰Per ajna'l tzan tpaj k'onti'l ma xik awoksla' aj ma xik nq'uma' yatz, ochkajel men b'ix nlay b'antik tzan ayolin max oj tponkix kyaqil ntzani.»

²¹Aj nky'ik tuq kyaqil ntzani, kye xjal man tuq nkye'iyon ti'j tzijay. Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x tistil tuq ojetq nachq'in tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. ²²Ya ma tz'etz, k'onti'l tuq nb'antik tzan tyolin kyuky'i'l, b'ix owel kyniky' ti'j, ojetq tuq tz'ok joto' tuj twitz jun tidi'. Tetz nyolin tuq kyuky'i'l pur tuky'i señ, komo ojetq tuq kaj men.

²³Ya ma tz'ex styemp tzan taq'unan tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, te Sakariy owaj t'jaj tuj tamaq'. ²⁴Yaji te txu'jel owokten tal b'ix owox tewa' tib' tuj t'jaj jweb' qya'. Tetz nyolin tuq tuj tanim ikxjani: ²⁵«Te Qajawil ma'tx tk'uluj wuky'i'l ikxjani tzan k'on wel kyik'o' kye xjal.»

Aj Tpon Yolb'aj Owitz'jel Tuq Te Jesus

²⁶Ntons, ya ma jakon waqaq qya' [toklen ten tal te Chabet], yaji te ángel Gabriel oxik lajo' tzan Qtata Dios tuj amaq' Nasaret tuj tkwentil

^d 1:15 Núm 6:3 ^e 1:17 Mal 4:5-6 ^f 1:17 Ax: kyanim kye k'wa'alon owokel iktza' kyanim kyk'wa'al. B'a'n tzan telponx kye k'wa'alon iktza' kye aj nkye'okslan te tume'l oqtxi' b'ix kye kyk'wa'al iktza' kye aj nkye'okslan te tume'l ak'a'j; Mal 4:6; Mat 3:9. ^g 1:19 Dan 8:16; 9:21

Galiley, q'umal jun t'pakb'alil tuky'i jun q'opoj.^h 27Te q'opoj Liy tb'i, b'ix tetz mina' tuq tok ten twitz ichan. Tetz ojetq tuq qet stzaq'b'e' jun ichan tb'i Chep aj tijajil Dawid' [te twitzale' k'ulul mandad oqtxi' kxol tijajil Israel]. 28Te ángel owox tuj te jay aj ja' atqet tuq te q'opoj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¡Je'ky, Qajawilxwit awuky'i'! Te Qajawil b'an nchalaj awi'j b'ix tetz atqet awuky'i'!.» 29Ya ma xik ten tetz te ángel, tetz oje b'isun ti'j te tyol, b'ix oyolin tuj tanim tidi' telponx tuq te aj tlimb'il ikxji.

30Yaji te ángel oxik tq'uma' ikxjani: «Liy, k'on txob'. Yatz ma'tx tzaj tsi' Qtata Dios jun nim b'an galan awajsik. 31Ajna'l ochkajel ky'aqwaj, b'ix owitz'jel jun awal b'ix owokel asi' tb'i Jesus.' 32Tetz owokel jun xjal aj nim tajwalil, b'ix owokel q'uma' Tk'wa'al Qtata Dios aj atjax tuj ka'j. B'ix te Qtata Dios aj Tajawil Ti'j Kyaqil oxel' tsi' jun tajwalil tzan tk'ulun mandad iktza' twitzale' kyil'j kye xjal, iktza' oxik tsi' tajwalil te Dawid aj tijajil oqtxi'. 33Ikxji tetz ok'uluyon mandad b'eyx te jun-ele'x kyil'j kye tijajil Israel, b'ix nlay ponaj tajwalil tzan tk'ulun mandad.»^k

34Ntons te Liy oxik xhcha'o': «¿Titza' oky'el ntzani? Komo wetz mina' tok wen twitz ichan.» 35Yaji te ángel owaj stzaq'b'e': «Te Txew Dios otzajel awajsik b'ix oky'el ntzani tzan tajwalil Qtata Dios aj atjax tuj ka'j. Astilji te awal aj pawa' a'ox te Qtata Dios, owokel q'uma' Tk'wa'al Dios. 36Ax te aprim Chabet oje tz'ok ten jun tal, b'ix tetz b'an b'i'xh. Kye xjal nkyq'uma' tuq machor, per waqaq qya'xi' toklen ten tal. 37Komo te Qtata Dios k'onti'l jun tidi' nlay-wit b'antik titza'.»^l 38Ntons te Liy oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz atinqet tzan nk'ulun te aj tgan te Qajawil. Intk'ulun wuky'i'l iktza'x ma'tx aq'umajni.» Yaji te ángel owex tzi.

Aj Tpon Te Liy Q'olb'el Chabet

39Yaji te Liy nkayayan txik tuj jun amaq' twiwitz tuj tkwentil Judey^m 40b'ix tzi opon tjay Sakariy b'ix oxik tlima' te Chabet. 41Ya ma xik xhcha'o' te Chabet te Liy nliman tuq tetz, te tal ojaw xlink'an tuj tb'o'til b'ix onoj te Txew Dios tuj tanim, 42b'ix tetz oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Te Qtata Dios ma'tx chqet tky'iwla' nim, mas nim kywitz kyaqil xuj. B'ix ma'tx qet tky'iwla' te awal aj eq'i' awitza'ni. 43¿Tidi' wetz we'en tzan tul tnan te Wajawil q'olb'el wetz? 44Aj txix ncha'o' nchliman tuq te wetz, te wal ma jaw xlink'an tuj tb'o'til tzan tpaj b'an nchalaj. 45Galanx-al yatz a'ich txiklen awoksla' oky'elkixi' awuky'i'l aj otq'umaj te Qtata Dios.»

46Ntons yaji te Liy oxik tq'uma' ikxjani:ⁿ «Wetz wanim nyolin b'an tb'anil ti'j Qajawil, 47wetz wanim b'an nchalaj ti'j Qtata Dios aj koloyon wi'j. 48Komo tetz ma'tx kyintzaj tna'o' wetz aj q'apo' wib' tuj tq'ab' anke nya'tx nmeres [tzan ntzaj tna'o']. Ajna'l b'ix b'eyx te jun-ele'x kyaqil xjal

^h 1:26 Luks 1:36 ⁱ 1:27 Mat 1:18 ^j 1:31 Mat 1:21 ^k 1:33 Isa 9:7 ^l 1:37 Gén 18:14
^m 1:39 Ax: Juda. ⁿ 1:46 1Sa 2:1-10

okyq'uma'tz, te Qtata Dios ma'tx tk'uluj nim galan wuky'i'l 49 tzan tpaj tetz aj mas nim tajwalil twitz kyaqil, ma'tx tk'uluj nim galan wuky'i'l b'ix tetz pawa' tib' ti'l kyaqil nya'tx galan° 50 b'ix n'ok lo'et tk'u'j kyi'l kyaqil kye aj nkyexjanin tetz oqtxi' b'ix ax ajna'l. 51 Tidi'chq galan ma'tx tk'uluj tuky'i nim tajwalil b'ix ma'tx kye'ex tlajo' kye aj nkchalani' kyib' tuj kyanim. 52 Ma'tx tz'el tin kyajwalil kye k'ulul mandad; yatzun kye aj k'onti'l kyajwalil, kyetz ma'tx kyejaw tin. 53 B'ix kye aj at tuq wa'lj kyi'l, tetz ma'tx xik tswa' tidi'chq kyetz; yatzun kye q'inon xjal, ma'tx stz'el tin kyaqil te kyetz. 54 Ma'tx tz'onon qi'l [qkyaqil qetz] aj tijajil Israel aj q'apo' qib' tuj tq'ab', k'onti'l ma qo'aj naj ti'l tk'u'j, ma'tx tz'ok lo'et tk'u'j qi'l 55 b'eyx te jun-ele'x iktza'xkix oxik tq'uma' oqtxi' kyuky'i qijajil, aj oxik tq'uma' tuky'i te Abran b'ix kyaqil tijajil.»^p 56 Ntons, te Liy okaj ten oxe qya' tjay te Chabet, b'ix yaji owajtz tjay.

Aj Titz'jik Te Wa'nch Aj Swal A'

57 Ntons yaji opon tyemp tzan tky'ix te Chabet, b'ix owitz'jik jun tal ichan. 58 Ya ma tz'ok cha'o' tzan kye tbesin b'ix kyaqil tfamily qa te Qajawil ojetq tz'ok lo'et tk'u'j ti'l Chabet, kyetz b'an nkyechalaj tuq. 59 Ya ma b'antik jun saman, eb'aj'ul txq'an xjal tzan tok ksi' techalul^q b'ix tzan tok ksi' tuq tb'i te ne', b'ix owok ksi' tuq tb'i Sakariy iktza' tb'i stat. 60 Per yaji kyi te alon: «Nlay tzan tpaj tetz tb'i owokel Wa'nch.» 61 Yaji kye xjal okyyolij: «¿Tistil? Komo k'onti'l ab'l tuj ajay tb'i ikxji.» 62 Yaji oxik kchan te k'wa'lon aber tidi' tuq tetz tgan tzan tok tsi' tb'i tk'ajol. 63 Yaji te Sakariy oxik tqani' jun tal tz'alam b'ix oqet stz'ib'a' ikxjani: «Tetz tb'i Wa'nch.» Kyaqil kye aj akyeqet tuq tzi oje kyelab'an. 64 Ya ma qet stz'ib'a' te Sakariy tb'i te ne', ojaqet stzi', owaq'ik tzan tyolin b'ix oxik tq'uma' yol jiq'b'il te Qtata Dios. 65 Kyaqil kye tbesin eb'ajlab'an, b'ix ja'chq tuj aj luwar twiwitz tuj tkwentil Judey owok cha'o' ti'l kyaqil ja ntzani aj oky'ik. 66 B'ix kyaqil kye xjal aj e'ok cha'on tetz nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Tidi'-alo owokel tajwalil ja k'wa'lni?» Nkyeyolin tuq ikxji tzan tpaj n'ok kyen tuq te Qajawil n'onon tuq tuky'i'l.

67 Ntons te k'wa'lon oyolin te Txew Dios tuj tanim tuky'i nim tajwalil, b'ix oxik tq'uma' tyol Qtata Dios ikxjani: 68 «Kyeyolinxwit galan kyaqil xjal ti'l te Qajawil, tetz te Qtata Dios aj ntzaj qna'o' qetz aj tijajil Israel a'o'. Tetz ma'tx tzul qxol b'ix ma'tx qotkolpij qetz aj a'o' te tetz. 69 Ma'tx jaw tin qxol jun koloyon te qetz, tetz aj tijajil Dawid, te Dawid aj q'apo' tuq tib' tuj tq'ab' Qtata Dios. 70 Komo iktza'x otq'umaj oqtxi' kyuky'i kye aj yolil tyol aj pawame' a'ox te tetz, otq'umaj ikxjani: 71 “Tetz okoloyonkix qetz tuj kyq'ab' kye qajq'oj b'ix tuj kyq'ab' kye aj nqo'ok kyajq'oja.” 72 [Ntons oqotkolo'tz] tzan tqet tyek'u' n'ok lo'et tk'u'j kyi'l qijajil b'ix

° 1:49 Ax: tetz tb'i pawa' ti'l kyaqil nya'tx galan. P 1:55 Gén 17:7 Q 1:59 Lev 12:3

tzan tponkix te tyol aj oxik tsi' oqtxi', ⁷³ te tyol aj oxik tsi' tuky'i qijajil Abran, oxik tsi' tyol tzan tkolon qi'j tuj kyq'ab' kye qajq'oj. ⁷⁴ Oxik tsi' tyol ikxji tzan qten te tetz [tuky'i jun tk'u'jlal] b'ix nya'tx tuky'i jun txob'lal, ⁷⁵ tzan qten pawa' a'ox te tetz b'ix tzan qb'et tuj twitz tuky'i tume'l b'ajq'lij aj itz'ojo' tzani twitz tx'o'tx'. ⁷⁶ Ntons yatz nk'ajol oxhch'okel q'uma', a'ich jun aj yolil tyol te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j, tzan tpaj yatz otxe'l tb'ayon twitz te Qajawil tzan kyten list kye xjal oj tul tetz.^r ⁷⁷ [Oxe'l aq'uma'] tzan tok kcha'o' kye txjalil te Qtata Dios, tetz b'a'n tzan tkolon kyil'j tzan tpaj b'a'n tzan tnajslet te kchoj.^s ⁷⁸ Komo te Qtata Dios b'an nlo'et tk'u'j qi'j, astilji tetz oqtel tk'ulu' tzan xhchukjik kyaqil te jun galan te qetz, ⁷⁹ tzan stzaj tsi' jun chk'atunal tuj kywitz kye xjal aj qlolj tuj kywitz' b'ix b'an perdid ate', b'ix tzan stzaj tyek'u' te qb'ey tzan qb'et tuj jun tume'l aj nchewsan jk'u'j.»

⁸⁰ Ntons te k'wa'l jun rat stzaj b'ix owox b'an jwert tuky'i Qtata Dios b'ix yaji okajten tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l xjal najayon, max aj tyek'un tib' kywitz kye xjal aj tijajil Israel.

Aj Titz'jik Jesus

Mat 1:18-25

2 ¹ Ntons tuj aj tyempji te César Agústo a te twitzale' k'ulul mandad, b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan ktz'ib'an kyib' kyaqil kye xjal ja'chq tuj kyamaq'x aj ja' e'itz'jik. ² Aj ntzani te tb'ay-el aj ktz'ib'an kyib' kye xjal tuj kyamaq'x tuj tyemp aj nk'ulun mandad te Kirin^u tuj Siry. ³ Kyaqil kye xjal e'aj tuj kyamaq'x tzan ktz'ib'an kyib'. ⁴ Astilji te Chep owetz tuj te amaq' Nasaret tuj tkwentil Galiley b'ix ojax Belen, aj tamaq' te Dawid oqtxi', oxik tzi tzan tpaj ax tetz jun tijajil Dawid. ⁵ Ntons oxik Belen tz'ib'al tib' junx tuky'i Liy, aj txu'jel^v b'ix te Liy ch'inky tuq tky'ix. ⁶ Ntons, aj man tuq ate' Belen, te Liy opon tyemp tetz tzan titz'jik te tal. ⁷ Tzi owitz'jik te tb'ay tal b'ix owok tb'alq'i' tam te ne' b'ix oqex twatza' tuj jun chok kye alo'mj tzan tpaj ojetq kyenoj kye posad ja' tzan kykaj.

Aj Kypon Kye Angel Swal Tpakb'alil Kyuky'i Kye Pastoriyon

⁸ Ntons, qaynin tzi tuj Belen, ate' tuq txq'an pastoriyon aj nkyek'ulun kwent tuq kyalo' qonik'an. ⁹ B'ix derepent jun ángel tlajen Qajawil ojaw kanet kywitz b'ix owok b'an xhk'atun aj ja' tuq akyeqet tzan tpaj xhchqitz'unal te Qajawil, b'ix kyetz b'an nkyexob' tuq. ¹⁰ Per te ángel oxik tq'uma' ikxjani: «¡K'on kxob'! Wetz ma kyin'ul q'umal jun tpakb'alil galan etetz, b'ix okyechalajel kyaqil xjal ti'j. ¹¹ Ajna'l ma'tx tz'itz'jik jun koloyon eti'j, a tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi', a tetz te Tajawil

^r 1:76 Mal 3:1 ^s 1:77 Luks 3:3 ^t 1:79 Isa 9:2 ^u 2:2 Ax: Siren. ^v 2:5 Owok q'uma' "txu'jel" anke mina' kyok junan, per ojetq ktzaq'b'ej tzan kyjunan.

Ti'j Kyaqil. Ma'tx tz'itz'jik tuj tamaq' te Dawid. ¹²B'ix tzan tel eniky' ti'j te ne', otzajel ekamb'a' watzanqex tuj jun chok kye alo'mj b'ix b'atz'o' tuj tam.» ¹³B'ix derepent ejaw kanet b'an ky'ila'l txq'anqy ángel tlajen Dios tzajnaqe' tuj ka'l, b'ix nxik kyq'uma' tuq tb'anil yol te jiq'b'il te Qtata Dios: ¹⁴«Qet jiq'b'a'xwit te Qtata Dios kyaqil tuj ka'l, b'ix yatzun twitz tx'o'tx' inkyna'on kye xjal jun chews'b'il kyk'u'l, kyetz aj b'an ganime' tzan Qtata Dios.»

¹⁵Ya ma kye'aj kye ángel tuj ka'l, kye pastoriyon e'okten yoliyon [tzan kxik e'el te ne']. «Qwa'qnajji tuj Belen e'el kyaqil aj ma'tx tzaj tq'uma' te Qajawil qetz.» ¹⁶Ntons nkyekayayan tuq tzan kxik e'el te ne', b'ix otzaj kykamb'a' te Liy b'ix te Chep, b'ix te ne' watzanqex tuq tuj kchok kye alo'mj. ¹⁷Ya ma tz'ok kyen te ne', kye pastoriyon e'okten q'umal kyaqil aj ojetq tuq xik q'uma' kyetz tzan te ángel, ¹⁸b'ix kyaqil kye xjal aj e'ok cha'on kyyol kye pastoriyon eb'ajlab'an ti'j. ¹⁹Yatzun te Liy, kyaqil ntzani cha tuq atqex tuj tanim. ²⁰Ya ma kyemeltz'jik kye pastoriyon, b'an nqet tuq kyjiq'b'a' te Qtata Dios b'ix nxik ksi' tuq pixon te tetz tzan tpaj aj ojetq tz'ok kcha'o' b'ix aj ojetq tz'ok kyen, kyaqil aj ojetq tuq ky'ik iktza'x aj oxik q'uma' kyetz tzan te ángel.

Aj Txik Kyin Te Ne' Jesus Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

²¹Ya ma jakon jun saman tzan tok si' techalul te ne',^w owox ksi' tb'i Jesus, axkix te tb'i aj oxik q'uma' te Liy tzan te ángel aj mina' tuq tkaj ky'aqwaj.^x ²²B'ix yaji, ya ma ky'ik te tyemp aj tgan tuq te Kawb'il tzan kykaj saq tuj twitz Qtata Dios [tzan tpaj titz'jlen te k'wa'l], kyetz oxik kyin te k'wa'l Jerusalem tzan tkaj kyq'apo' tuj tq'ab' Qajawil, iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il aj okaj tsi' Moisés oqtxi'.^y ²³Komo tz'ib'ankaj tuj tkawb'il te Qajawil ikxjani: “Kyaqil tb'ay k'wa'l ichan owokel q'uma' pawankaj te Qajawil.”^z ²⁴Ntons eb'ajxwa'q q'apol te kypresent te Qajawil iktza'x q'umankaj tuj Tkawb'il ikxjani: “Kab'e' tal alpagr qatzun kab'e' tal tirisulji.”^a

²⁵Ntons, tuj aj tyempji nnajan tuq tuj Jerusalem jun xjal tb'i Simeón. Tetz jun xjal aj nb'et tuq tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios b'ix b'an nxjanin tuq Qtata Dios b'ix lo'ik tuq tk'u'l tujb'a'n te Qtata Dios ojowel tin tuq kyk'u'l kye aj tijajil Israel [tzan te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'], b'ix te Txew Dios atqet tuq tuky'i'l. ²⁶Te Txew Dios ojetq tuq xik tq'uma' tetz, nlay tuq kamik qa mina' tuq tok ten te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' aj oje kaj swa' tzan te Qtata Dios. ²⁷Aj q'ijji te Txew Dios oxik tq'uma' tuj tanim tzan txik tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. Aj tpon kyeq'i' kye k'wa'lon te ne' Jesus tzan kyk'ulun iktza'xkix te Kawb'il ntq'uma', ²⁸te

^w 2:21 Lev 12:3 ^x 2:21 Luks 1:31 ^y 2:22 Lev 12:1-8 ^z 2:23 Exo 13:2,12

^a 2:24 Lev 12:6-8

Simeón ojaw xhchele! te ne' b'ix oyolin yol jiq'b'il te Qtata Dios, oxik tq'uma' te Qtata Dios ikxjani: ²⁹«Wajaw, ajna'l b'a'n tzan nkamik tzan tpaj ma'tx achewsaj nk'u'j iktza'x otzaj aq'uma' wetz. ³⁰Komo ajna'l ma'tx tz'ok wen tuky'i kykab'il nwitz te Koloyon aj ma'tx tzaj alajo', ³¹b'ix ma'tx b'antik awitza' ikxji tzan tok kcha'o' kyaqil xjal twitz tx'o'tx'. ³²Te ja ntzani owokel jun chk'atunal tuj kywitz kye xjal aj nya'tx tijajil Israel, b'ix te jun jiq'b'il kye aj tijajil Israel.»^b

³³Ntons, te k'wa'lon b'ix te alon b'an nkyelab'an tuq ti'j te aj otq'umaj te Simeón ti'j te ne'. ³⁴Ntons te Simeón ax eqet tky'iwla' kye k'wa'lon b'ix oxik tq'uma' tetz te Liy ikxjani: «Tzaj acha'o', ja ne'ni oje kaj si' tzan kxik tsi' tuj il ky'ila'j qxjalil aj tijajil Israel, per ax okoloyon ky'i'j ky'ila'j txq'anqy qxjalil. ^cB'ix tetz oje kaj si' tzan sten qxol te jun seny per owelal ik'o'. ³⁵Tzan tpaj tetz, owokel cha'o' kyaqil aj nyolin tuj kyanim kye xjal. B'ix tzan tpaj aj oky'el ti'j awal, owokel jun nim xhcho'nal tuj awanim.»

³⁶Ntons ax atqet tuq txini jun xuj aj yolil tyol Dios, An tb'i. Tetz tme'al Fanwel tuq, b'ix tijajil Aser, b'ix b'an b'i'xhtky tuq. Tetz cha wuq aq'b'i owok junan tuky'i tichmil ³⁷b'ix yaji okaj byud. Ojetq tuq jakon kaj tuj oqal (84) aq'b'i tetz, b'ix k'onti'l okaj tsi' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il tetz nna'on tuq te Qtat, b'ix n'ipan tuq wa'ij tzan txnaq'tzan. ³⁸Ntons man tuq nyolin te tij [kyuky'i stat te Jesus], te b'i'xh opon kyuky'i'l b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios ti'j te ne' b'ix oxik tq'uma' ti'j te ne' kyuky'i kyaqil kye xjal aj lo'ik kyk'u'j tzan kykolpjik kye aj Jerusalen.

Aj Tjaw Ky'ib' Te Jesus

³⁹Ntons, ya ma kyk'uluj kyaqil aj ntq'uma' tuq te Kawb'il, yaji kyetz eb'ajmeltz'jik tuj kyamaq' Nasaret tuj tkwentil Galiley. ^d ⁴⁰Te k'wa'l jun rat stzaj b'ix b'ajq'ij tuq ntzaj si' mas tnal'b' b'ix te Qtata Dios nk'ulun tuq nim b'an galan tuky'i'l.

⁴¹Ntons kye stat te Jesus aq'b'ia' tuq nkyexik tuj Jerusalen tuj te q'ij Paskw, ^e ⁴²b'ix te Jesus aj tjakon kab'lajuj aq'b'i tetz, ax tetz oxik kyuky'i stat tuj te q'ij iktza'x tuq naq'ike' tzan kxik. ⁴³Ya ma mankun te q'ij, ikja'n tuq kyajtz kyjay, per te Jesus okajten tuj Jerusalen b'ix kye stat k'onti'l owok ksi' kynab'l ti'j. ⁴⁴Kyetz tuj kynab'l qa te Jesus ajun tuq kxol kye kyuky'i'l, ikxji kyetz eb'ajxik b'ix ojetq tuq xik kyb'ete' jun q'ij kyb'ey. Per ya ma qet kyjoyo' kxol kye kyfamily b'ix kye xjal aj kyotzqi' ⁴⁵k'onti'l owoknoj kyitza'. Ntons eb'ajmeltz'jik junky'el tuj Jerusalen joyol tetz.

⁴⁶Ya ma ky'ik toxi' q'ij tuq tqetlen kyjoyo', owoknoj kywitz tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, wit'lik tuq kxol kye xnaq'tzal Kawb'il, ncha'on tuq

^b 2:32 Isa 42:6; 49:6 ^c 2:34 Ax: tzan kyjaw jilan ky'ila'j aj tijajil Israel b'ix ax tzan kyjaw teq'i' txq'anqy; 1Xhp 2:7-8. ^d 2:39 Mat 2:23 ^e 2:41 Exo 12:1-27; Deu 16:1-8

kyil'j b'ix nxik tuq xhcha'o' tidi'chq kyetz. ⁴⁷B'ix kyaqil kye aj nkyecha'on tuq til'j b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj tlistul b'ix tzan tpaj titza' n'aj stzaq'b'e' kyetz tuky'i jun tume'l b'an galan. ⁴⁸Ya ma tz'oknoj tzan kye stat, kyetz oje kyelab'an ti'j. Tzaj te tnan, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿Wal, tistil ma ak'uluj ikxjani quky'ila? Qetza nqojoyon awil'j, b'an nqob'isuna tuq awil'j.» ⁴⁹Te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkxjyoyon tuq ja'chq? ¿K'onti'l petzun tuq eteb'en wetz presis tzan nten tuj tjay Ntat?» ⁵⁰Yatzun kyetz k'onti'l owel kyniky' ti'j aj otzaj tyoli' kyetz. ⁵¹Ntons owaj kyuky'i'l tuj kyamaq' Nasaret, b'ix n'okslan tuq te kyetz. Yatzun te tnan, kyaqil ntzani cha tuq atqex tuj tanim. ⁵²Te Jesus b'ajq'ij at tuq mas tna'b'l b'ix jun rat stzaj, b'ix n'el galan tuq tuj twitz Qtata Dios b'ix tuj kywitz kye xjal.

Aj Npakh'an Tuq Te Wa'nch Aj Swal A' Tuj Ky'ixk'oj Tx'o'tx'
Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Wnch 1:19-28

3 ¹Bwen, jweb'lajuj aq'b'ixi' tuq tk'ulb'en mandad te twitzale' k'ulul mandad Tibério César,^f ntons te Pónsio Piláto a tuq tetz nk'ulun mandad tuj tkwentil Judey, b'ix te Eródes nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Galiley, b'ix te Lip aj terman nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Iturey b'ix Trakonit, b'ix te Lisánias nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Abiliny, ²b'ix te Anas b'ix Kaypas a'e' tuq kye pal mas nim kyajwalilji. Ntons tuj aj tyempji, te Qtata Dios oyolin tuky'i Wa'nch aj tk'ajol Sakariy, tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon. ³Ntons te Wa'nch oky'ik tuj kyaqil luwar qaynin stzi' te Jordan A', nxik tpakh'a' tuq kye xjal tzan tjaw si' a' kywi' tzan tpaj tjawlen kky'ixpu' kynab'lin tzan tqet najsa' kchoj. ⁴Te ntzani oky'ik iktza'x ojetq tuq kaj stz'ib'a' te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi': "Jun xjal opakh'ayon tuky'i nim twil' tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, oxel' tq'uma' kye xjal, 'Intqet ek'ulu' etib' tzan tpaj tzul te Qajawil, intqet ek'ulu' etib' tzan ek'amon tetz." ⁵Kyaqil [oqtel k'ulu' tzan sten list oj tul te Qajawil, iktza' tuj jun] b'ey oqtel nojslet kyaqil joko'j, oqtel eq'i' kyaqil te witz, qa xq'e'w okajel si' rekt, b'ix kyaqil xb'uk' oqtel parejsa'. ⁶Kyaqil xjal owokel kyen titza' te Qtata Dios okoloyon kyil'j' "

⁷Astilji te Wa'nch nxik tuq tq'uma' ikxjani kyuky'i kye xjal aj nkyepon tuq tuky'i'l tzan tjaw si' a' kywi': «¿Etetz a'ix tijajil kan!^h ¿Ab'l oje xik q'uman etetz qa okxkoletel til'j te xhcho'nal aj ch'inky stzaj tsi' [te Qtata Dios]? ⁸Astilji pe'eb'etnajji tuj tume'l tzan tqet eyek'u' jun ek'ulb'en aj telponx b'an b'an'ax oje jaw eky'ixpu' enab'lin. B'ix k'on kxyolin ikxjani: "Qetza a'o'na tijajil Abran."ⁱ Komo wetz oxel' nq'uma' etetz, te Qtata Dios

^f 3:1 Aq'b'i 28 DC. ^g 3:4 Ax: intqet ek'ulu' galan tb'ey Qajawil, intqet ek'ulu' rekt tb'ey; Isa 40:3-5. ^h 3:7 Mat 12:34; 23:33 ⁱ 3:8 Wnch 8:33

kyi'lj ja ab'lj ntzanije'ni b'a'n tzan tk'ulun tzan kyok tijajil Abran. ⁹Ch'inky stzaj tsi' te Qtata Dios jun xhcho'nal kyi'lj kye xjal aj nlay jaw kky'expu' kynab'lin, iktza'x qa jun tze' k'onti'l nkaj twitz, ojawel tx'emu' b'ix te tze' owokex xo'o' tuj q'aq'.^j ¹⁰Ntons kye xjal oxik kyqani' tetz ikxjani: «ǾTidi' presis tzan jk'ulun qetza ajna'l?» ¹¹Te Wa'nch owaj stzaq'b'e': «Ab'l te aj at ky'ila'lj^k moj tq'anaq, intxik tsi' jun moj te aj ch'i meb'a' xjal; b'ix te aj at twe', ax a tgan tzan tk'ulun ikxji [kyuky'i kye aj k'onti'l kywe'].» ¹²Ntons ax e'ok laq'chet tuky'i Wa'nch txq'an xjal aj peyul chojenj b'ix ax kyetz kygan tuq tzan tjaw si' a' kywi',^m b'ix oxik kcha'o' te Wa'nch ikxjani: «Xnaq'tzon, yatzun qetza, Ǿtidi' presis tzan jk'uluna?» ¹³Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «K'on tz'el epeyu' mas tajsik aj oje kaj q'uma'.» ¹⁴Ntons ax txq'an soldad oxik kcha'o' te Wa'nch ikxjani: «Yatzun qetza, Ǿtidi' presis tzan jk'uluna?» Te Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz: «K'on tz'el epeyu' ti'lj nijunwt, k'on jaw enik'o' kyil xjal, b'ix pe'eten kontent tuky'i te twi' ek'u'lj.»

¹⁵Ntons kye xjal tuj kynab'l, ch'inky tuq tul te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', b'ix nkyeb'isun tuq qa a tuq te Wa'nch, ¹⁶per te Wa'nch oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz b'an'ax njaw nsi' a' ewi' cha a'ox tuky'i a'. Per mas yaj tzul junky aj mas nim tajwalil nwitz wetz. Wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil ni iktza' jun aq'unon aj n'el tkotpi' txajab' tajaw.ⁿ Tetz otzajel tsi' te Txew Dios tuj etanim b'ix owelal teq'i' te nya'tx galan.^o ¹⁷[Tetz otk'ulu'tz etuky'i'l iktza' jun aq'unon tuky'i] te txpulbil eq'i' tuj tq'ab', owelal tpawa' te triw ti'lj tib'en, te triw oqtex tk'u'u' tuj tkajon, b'ix oqtel stz'e'sa' te ky'is tuj jun q'aq' aj ni nlay qex tzaj.» ¹⁸Iktxjani te Wa'nch tidi'chq tuq konsej nxik tq'uma' b'ix ikxji nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan kyuky'i kye xjal.

¹⁹Ntons te Eródes aj nk'ulun tuq mandad tuj kyaqil tkwentil Galiley, te Wa'nch oje xik tq'uma' tetz nya'tx tuq galan tzan tjaw txujela' te Erodías aj txu'jel tuq Lip aj termanx, b'ix ax nya'tx tuq galan kyaqil aj tidi'chq aj ntk'ulu'. ²⁰Per mas yaj, te Eródes oqet tk'ulu' junky tidi' b'an nya'tx galan: Oqex tsi' te Wa'nch tuj pres.^p

Aj Tjaw Si' A' Twi' Jesus Tzan Wa'nch

Mat 3:13-17; Mak 1:9-11

²¹Ntons, [tzunx tuq] njaw si' a' kywi' kye xjal tzan te Wa'nch, ax te Jesus ojaw si' a' twi' tzan Wa'nch. B'ix aj man tuq nxnaq'tzan, te kalj owel jaqlik ²²b'ix te Txew Dios oqetz tajsik, b'ix txik e'en aj tqetz iktza' [txik e'en] jun palom, b'ix oxik cha'on twi' Qtata Dios tuj kalj nyolin tuq

j **3:9** Mat 7:19 k **3:11** Ax: kab'e'. l **3:11** Ax: aj k'onti'l nijunwt. m **3:12** Luks 7:29
 n **3:16** Ax: jun pujul twitz txajab' tajaw. o **3:16** Ax: te Txew Dios b'ix q'aq'. Komo tzan
 tpaj te twuqi' taqan, te q'aq' telponx ti'lj te jwisy. p **3:20** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18

ikxjani: «Yatz a'ich nk'wa'al aj ganimich nim witza'. Oje xhch'el njoyo' b'ix nkyinchalaj awi'j.»^q

Kye Tijajil Aj Ja' Owel Te Jesukrist Ti'j Te Stat

Mat 1:1-7

²³Ntons, aj taq'lik tpakb'an Jesus b'ix tzan tonen kxol kye xjal, ojetq tuq jakon lajuy tuj kawnaq (30) aq'b'i tetz. Tuj kynab'l kye xjal tetz tk'ajol Chep. Te Chep tk'ajol Eli, ²⁴b'ix te Eli tk'ajol Matat, te Matat tk'ajol Lewi, te Lewi tk'ajol Melkiy, te Melkiy tk'ajol Jannay, te Jannay tk'ajol Chep. ²⁵Te Chep tk'ajol Matatiy, te Matatiy tk'ajol Amos, te Amos tk'ajol Naum, te Naum tk'ajol Exhli, te Exhli tk'ajol Nagay. ²⁶Te Nagay tk'ajol Xhmat, te Xhmat tk'ajol Matatiy, te Matatiy tk'ajol Semeyin, te Semeyin tk'ajol Josek, te Josek tk'ajol Xhjoda. ²⁷Te Xhjoda tk'ajol Xhwa'n'an, te Xhwa'n'an tk'ajol Xhe's, te Xhe's tk'ajol Xhbabe'l, te Xhbabe'l tk'ajol Xhlatye'l, te Xhlatye'l tk'ajol Neri. ²⁸Te Neri tk'ajol Melkiy, te Melkiy tk'ajol Adiy, te Adiy tk'ajol Kosam, te Kosam tk'ajol Elmadam, te Elmadam tk'ajol Xh'er. ²⁹Te Xh'er tk'ajol Chowe,^r te Chowe tk'ajol Elye'xh, te Elye'xh tk'ajol Chorim, te Chorim tk'ajol Mattat, te Mattat tk'ajol Lewi. ³⁰Te Lewi tk'ajol Xhmo'nch, te Xhmo'nch tk'ajol Juda, te Juda tk'ajol Chep, te Chep tk'ajol Jonan, te Jonan tk'ajol Elyakim. ³¹Te Elyakim tk'ajol Meley, te Meley tk'ajol Menn, te Menn tk'ajol Mattatay, te Mattatay tk'ajol Natam. ³²Te Natam tk'ajol Dawid, te Dawid tk'ajol Jesay,^s te Jesay tk'ajol Jobed, te Jobed tk'ajol Boxh, te Boxh tk'ajol Xha'l,^t te Xha'l tk'ajol Nason. ³³Te Nason tk'ajol Aminadab, te Aminadab tk'ajol Admin, te Admin tk'ajol Arni, te Arni tk'ajol Esrom, te Esrom tk'ajol Pars, te Pars tk'ajol Juda. ³⁴Te Juda tk'ajol Jacob, te Jacob tk'ajol Isak, te Isak tk'ajol Abran, te Abran tk'ajol Tar, te Tar tk'ajol Nakor. ³⁵Te Nakor tk'ajol Xheruk, te Xheruk tk'ajol Xhagaw, te Xhagaw tk'ajol Palek, te Palek tk'ajol Eber, te Eber tk'ajol Xha'l. ³⁶Te Xha'l tk'ajol Kaynan, te Kaynan tk'ajol Arpaks, te Arpaks tk'ajol Xhem, te Xhem tk'ajol Noe, te Noe tk'ajol Xhme'k. ³⁷Te Xhme'k tk'ajol Matoxha'l, te Matoxha'l tk'ajol Enok, te Enok tk'ajol Jaret, te Jaret tk'ajol Xhmale'l, te Xhmale'l tk'ajol Kaynan. ³⁸Te Kaynan tk'ajol Enos, te Enos tk'ajol Set, te Set tk'ajol Adan, te Adan tk'wa'al Qtata Dios.

Aj Tqet K'ulu' Probar Jesus Tzan Te Tajaw Choj

Mat 4:1-11; Mak 1:12-13

4 ¹Ntons te Jesus ya ma meltz'jik stzi' te Jordan A', tetz atqex tuq te Txew Dios tuj tanim tuky'i nim tajwalil, b'ix oxik in tzan te Txew

^q 3:22 Te ja yol ntzani tuj yol gryeg at kab'e' tidi' telponx: jun telponx iktza' "oje xhch'el njoyo'" b'ix ax telponx iktza' "nkyinchalaj awi'j"; Isa 42:1; Mat 12:18; 17:5; Mak 9:7; Luks 9:35. ^r 3:29 Ax: Jesus. ^s 3:32 Ax: Isaf. ^t 3:32 Ax: Salmon n'ok q'uma', per te tb'i tuj yol gryeg mas iktza' Sala, astilji n'ok q'uma' Xha'l tuj qyol.

Dios tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, 2 b'ix tzi oqeten kawnaq (40) q'ij, b'ix te Tajaw Choj nxik tuq tq'uma' ti'chq tetz tzan tqet tuq tz'aqik titza'. Tuj aj kawnaq (40) q'ijji, te Jesus k'onti'l owa'an ch'inwt, b'ix otna'oj wa'ij.

³Ntons tzaj te Tajaw Choj, oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Qa yatz b'an'ax a'ich Tk'wa'al Dios, intxik aq'uma' kye ja ab'jni tzan kyok wab'j.»

⁴Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e': «[Tuj te Tu'jal Dios] tz'ib'ankaj ikxjani: “Nya'tx a'ox tuky'i wab'j itz'oj jun xjal.”»^u

⁵Yaji te Tajaw Choj oxik teq'i'ky te Jesus twi' jun witz, b'ix tuj jun rat oxik tyek'u' kyaqil kye amaq' twitz tx'o'tx'.” ⁶Ntons oxik tq'uma' te Tajaw Choj te Jesus ikxjani: «Wetz oxel' nsi' awajwalil tzan ak'ulun mandad tuj kyaqil ja amaq'ni b'ix oxel' nsi' yatz kyaqil aj b'an tb'anil aj at te kyetz tzan tpaj oje tzaj si' wetz kyaqil, b'ix wetz b'a'n tzan txik nsi' tuky'i junky aj ja' wetz ngan tzan txik nsi'. ⁷Qa yatz ochtel mejlet nwitz b'ix qa okyinqtel ana'o', ntons kyaqil owokel te yatz.» ⁸Per tzaj te Jesus, owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tuj Tu'jal Dios nyolin ikxjani: “Intqet ana'o' a'ox te Qtata Dios aj Awajawil, b'ix intqet awoksla' a'ox te tetz.”»^w

⁹Yaji te Tajaw Choj oxik teq'i'ky te Jesus tuj te amaq' Jerusalem b'ix ojax tin twi' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' mas nim twa'lkal b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Qa b'an'ax a'ich Tk'wa'al Dios, intxik axon awib' qetl, ¹⁰komo tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios], “Tuj kyq'ab' kye ángel aj nkye'aq'unan te tetz ochkajel tsi' tzan aqet kykolo’,”^x ¹¹b'ix “ochjawel kyin tuj kyq'ab' tzan k'on aqet tz'aqik ti'j ab'j.”»^y ¹²Per ya te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ax nyolin tuj te Tu'jal Dios ikxjani: “K'on qet ab'isu' tzan tqet asi' tuj preb te Qtata Dios aj Awajawil.”»^z ¹³Yaji te Tajaw Choj k'onti'l owoknoj junky tume'l tzan tqet tz'aqik te Jesus titza'; ntons okaj tkola' jun tyemp.

Aj Taq'ik Tpakb'an Te Jesus Tuj Galiley

Mat 4:12-17; Mak 1:14-15

¹⁴Yaji te Jesus oxik junky'el tuj tkwentil Galiley b'ix te Txew Dios nxik tuq tsi' nim tajwalil b'ix kyaqil kye xjal ja'chq nxik kcha'o' tuq te t'pakb'alil ti'j. ¹⁵Tetz nxnaq'tzan tuq kyuj kye jay nab'il Dios b'ix kye xjal nqet tuq kyjiq'b'a'.

Aj Tpon Jesus Tuj Amaq' Nasaret

Mat 13:53-58; Mak 6:1-6

¹⁶Yaji te Jesus oxik Nasaret, te amaq' aj ja' ojaw ky'ib'. Tuj jun q'ij ojla'mj owox tuj te jay nab'il Qtata Dios, iktza'x tuq tetz naq'ik tzan

^u 4:4 Deu 8:3 ^v 4:5 Mat 4:8 ^w 4:8 Deu 6:13 ^x 4:10 Sal 91:11 ^y 4:11 Sal 91:12

^z 4:12 Deu 6:16; Chaw 1:13

tox, ojaw wa'let tzan tjaw te'e' te Tu'jal Dios ¹⁷b'ix oxik si' tetz te u'j aj stz'ib'en te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi'. B'ix ya ma tz'el tjaqo' te u'j, owoknoj twitz aj ja' tz'ib'ankaj ikxjani:^a ¹⁸“Te Txew Dios atqet wuky'i'l, tetz in'el tjoyo' tzan txik nq'uma' jun tpakb'alil galan kye meb'a' xjal, intzaj tlajo' tzan txik npakb'a' tzan kykolpjik kye aj [tzyume' iktza'] pres ate' b'ix tzan tjaw njaqo' kywitz kye moy b'ix tzan kxik ntzoqpi' kye aj nkyeqet mosi' ¹⁹b'ix tzan txik npakb'a' ma'tx pon te tyemp tzan tkolon te Qajawil kyij kye xjal.” ²⁰Yaji te Jesus oqet tlamo' te u'j b'ix oxik tq'apo' te aj n'onen tuq tuj te jay nab'il Qtata Dios, b'ix oqet wit'let. B'ix kyaqil eb'ajk'ab'let ti'j. ²¹Yaji tetz owaq'ik tzan tyolin kyuky'i'l ikxjani: «Te ja ntzani aj nyolin tuj Tu'jal Dios, ajna'l ma'txkix pon ikxji exol etetz.»

²²Kyaqil nkyeyolin tuq galan ti'j Jesus b'ix nkyeb'ajlab'an tuq tzan tpaj te tyol aj nxik tuq tq'uma' b'an galan. Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Nya'tx petzun aj ntzani tk'ajol te Chep?» ²³Yaji tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Etetz otzajelkix eq'uma' wetz te aj yolb'enj ikxjani: “Q'anon, intqet aq'ana' awib'x najji.” [B'ix ax otzajel eq'uma' ikxjani:] “Oje tz'ok qcha'o'na tidi'chq b'an tb'anil ma'tx qet ak'ulu' tuj amaq' Capernaúm; intqet ak'ulu' najji junky'el tzani tuj awamaq'xni.”» ²⁴Ax oxik tyoli' ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, nijunwt aj yolil tyol Dios nqet k'amo' tuj tamaq'x.^b ²⁵Per oxel' nq'uma' te b'an'ax, ketant tuq kye byud [tzani] tuj Israel aj tyemp aj tul te Eliys tlajen Dios oqtxi', aj k'onti'l otzaj jab' twitz ka'j oxel' aq'b'i' tuky'i' mey b'ix owul jun nim wa'ij tuj kyaqil amaq'.^c ²⁶Per te Eliys k'onti'l oxik lajo' tjay nijunwt te kyetz sinoke tjay jun byud aj Sarept tuj tkwentil Sidon.^d ²⁷B'ix tuj aj tyemp aj atqet tuq te Elisey aj yolil tyol Dios oqtxi', ate' tuq ky'ila'j xjal aj at tuq lepr kyyab'il [tzani] tuj Israel, per nijunwt kyetz owel in kyyab'il, sinoke a'ox te Naman, jun aj Siry.»^e

²⁸Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kyaqil kye xjal tuj te jay nab'il Qtata Dios eb'ajjaw q'ojlik.^f ²⁹Kkyaqil eb'aj'oklab'un ti'j Jesus b'ix owex kyin tuj te amaq', oxik kyin twi' jun xaq xtxa'm te amaq', kygan tuq tzan txik kxo'o' twi' te xaq. ³⁰Per te Jesus cha owel jotlik tuj kyq'ab', owex kxol b'ix oxik.

Aj Tjatz Teq'i' Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal

Mak 1:21-28

³¹Ntons, te Jesus oxik tuj amaq' Capernaúm tuj tkwentil Galiley b'ix kyaqil q'ij ojla'mj nkyexik tuq txnaq'tza' kye xjal. ³²Kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j te aj nxik txnaq'tza' tzan tpaj tetz nyolin tuq tuky'i' tajwalil.^g

^a 4:17 Isa 61:1-2 ^b 4:24 Wnch 4:44 ^c 4:25 1Re 17:1 ^d 4:26 1Re 17:8-16 ^e 4:27 2Re 5:1-14 ^f 4:28 Eb'ajjaw q'ojlik tzan tpaj kye aj Siry b'ix kye a'e' aj Sidon a'e' kyajq'oj tuq. ^g 4:32 Mat 7:28-29

³³Ntons, tuj te jay nab'il Qtata Dios atqet tuq jun xjal aj atqex jun malspirit tuj tanim b'ix ojaw siky'in kongan ikxjani: ³⁴«¿Ti' n'ajoyo' qxola yatz Jesus aj Nasaret? ¿Ti'tzun, ma'tx xhch'ul tzan qpon anajsa'na? Wetz wotzqi' a'ich. Yatz pawamich a'ox te Dios.» ³⁵Yatzun te Jesus oxik tmiyo' te malspirit, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Xnatzi, b'ix pajatz tuj tanim ja xjalni!» Ntons te malspirit oqet txon te xjal twitz tx'o'tx' kywitz kyaqil b'ix ojatz tuj tanim b'ix k'onti'l owok tk'ulu' jun nya'tx galan ti'lj te xjal. ³⁶Kyaqil kye xjal etzajb'aj b'ix nkyeyolin tuq ikxjani: «¿Tidi' te aj ntq'uma'ni? Tuky'i jun tajwalil b'ix tuky'i nim tpoder nxik tk'ulu' mandad tzan kyjatz kye malspirit, b'ix kyetz nkyejatz.» ³⁷Kyaqil kye xjal tuj kyaqil luwar tzi n'ok tuq kcha'o' ti'lj Jesus.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tji' Xhpe'y

Mat 8:14-15; Mak 1:29-31

³⁸Ntons, te Jesus owetz tuj te jay nab'il Qtata Dios b'ix oxik t'jay Simon.^h Tji' te Simon b'an jwert tuq at tuky'i kyaq, astilji oqet kywitz twitz Jesus [tzan tuq tqet tq'ana']. ³⁹Ntons te Jesus owok laq'chet, b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan tel te kyaq b'ix te kyaq owel ti'lj. B'eyxnajji te xuj ojaw wa'let b'ix owaq'ik tzan kxik tk'a'cha'.

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Ky'ila'lj Yab'

Mat 8:16-17; Mak 1:32-34

⁴⁰Ya ma jakul te q'ij, kyaqil kye xjal aj kyotzqi' tuq jun yab' kxol tuky'i kwalker yab'il, oxik kyeq'i' twitz Jesus b'ix tetz oqet tsi' tq'ab' kyajsik junjunchaq te kyetz b'ix eb'ajqet tq'ana'. ⁴¹Ax eb'ajjatz tin malspirit tuj kyanim ky'ila'lj kye xjal b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani: «Yatz a'ich Tk'wa'al Dios.» Per te Jesus nkyexik tuq tmiyo' kye malspirit b'ix k'onti'l tuq nkyestzoqpi' tzan kyyolin ti'lj tzan tpaj kyetz kyeb'en tuq tetz aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

Aj Tpakb'an Jesus Ja'chq Tuj Galiley

Mak 1:35-39

⁴²Ya ma qoxhk'ate', te Jesus owex xtxa'm te amaq' tuj jun luwar b'an takun aj ja' k'onti'l xjal. Per kye xjal nkyejoyon tuq ti'lj b'ix eb'ajpon aj ja' tuq atqet tetz b'ix oqet tuq ktzyu' tzan k'on txik tuj junky part. ⁴³Per tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ax presis tzan txik npakb'a' tuj txq'anqy amaq' te tpakb'alil galan ti'lj te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios, komo astilji wetz intzaj lajo'.»

⁴⁴Astilji te Jesus oxik ja'chq tuj tkwentil Judey, b'ix nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan kyuj kye jay nab'il Dios.ⁱ

^h 4:38 Ax: Xhpe'y. ⁱ 4:44 Luks 5:1

Aj Tkaj Ksi' Kyaq'un Ox Xjal Chimol Kyiy Tzan Kyok Lapet Ti'j Jesus
Mat 4:18-22; Mak 1:16-20

5 ¹Jun q'ij te Jesus atqet tuq stzi' te Jenesaret A', b'ix ky'ila'j xjal n'ok tuq kyb'etz'a' kyib' tzan tok kcha'o' [te aj ntxnaq'tza' tuq ti'j] tyol Qtata Dios. ²Te Jesus exik te'e' kab'e' bark stzi' te a', b'ix kye chimol kyiy ojetq tuq kyqetz b'ix nkyetx'ajon tuq te kypa. ³Ntons te Jesus ojax tuj jun bark, aj tbark tuq te Simon,^j b'ix oxik tqani' tzan tox tpilq'u' ch'inky te bark tuj te a'. Yaji oqet wit'let xtxa'm te bark b'ix owaq'ik tzan kxik txnaq'tza' kye xjal.^k ⁴Ya ma mankun tyolin kyuky'i kye xjal, oxik tq'uma' tetz te Simon ikxjani: «Intxik awin te abark aj ja' nim txe' b'ix intqex exon te epa tzan kyjatz etin kye kyiy.» ⁵Ntons te Simon owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Xnaq'tzon, qetz ma'tx tz'ex qaq'b'ilna tzan qaq'unan b'ix k'onti'l ma jatz ch'inwt.^l Per qa yatz n'aq'uma', ntons oqtex nsi' te pa.»

⁶Ya ma qex ksi' te kypa, ejatz kyin ky'ila'j kyiy b'ix te kypa ikja'n tuq tel laqik.^m ⁷Astilji etzaj kxmatxb'e' kye txq'anky kyuky'i'l tuj junky bark, tzan tuq kypon onel kyetz. Ntons kye kyuky'i'l eb'ajpon b'ix eb'ajnoj kykab'il kye bark, b'ix ch'inky tuq eb'ajxik mulan tzan talal. ⁸Tzan tpaj ntzani te Simon oqet mejlet twitz te Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, intel apawa' awib' wi'j; wetz a'in jun chimol choj.» ⁹Komo te Simon b'ix kye txq'anky tuky'i'l ojetq tuq kyexob' tzan tpaj tjatzlen kyin ale' kiyiji. ¹⁰B'ix ax te Jacoboⁿ b'ix te Wa'nch a'e' tk'ajol Sebedey, kyetz ax a'e' tuq tuky'i'l Simon, ax kyetz xob'naqe' tuq. Per te Jesus oxik tq'uma' te Simon: «K'on txob'. Ajna'l yatz oxhchimoyon xjal [te Qtata Dios].» ¹¹Ntons oxik kyin te kybark stzi' te a', tzi okaj ksi' kyaqil b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Yab' Tuq Tuky'i Lepr
Mat 8:1-4; Mak 1:40-45

¹²Jun q'ij aj atqet tuq te Jesus tuj jun amaq', opon jun xjal tuky'i'l, at tuq te yab'il lepr ti'j kyaqil xhchi'jel. Ya ma xik ten tetz te Jesus, oqet mejlet tuky'i twitz max twitz tx'o'tx', oqet twitz twitz Jesus ikxjani: «Tat, qa yatz agan, b'a'n tzan tel awin ch'in te nyab'il.» ¹³Ntons te Jesus owok tmako' tuky'i tq'ab' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz ngan. Pab'antik.» B'eyxnajji owel te lepr ti'j te yab'. ¹⁴Oxik tq'uma' te Jesus tetz ikxjani: «K'on xik aq'uma' te nijunwt. Pax yek'ul awib' twitz te pal, b'ix intxik awin te awoyey aj telponx ma'tx chb'antik iktza' aj okaj tq'uma' Moisés [oqtxi'],^o ikxji tzan tok kyen kye pal yatz ma'tx chb'antik tuky'i aj ayab'il ni'n.» ¹⁵Per ja'chq tuq n'ok cha'o' te tpakb'alil ti'j te Jesus b'ix ky'ila'j xjal n'ok tuq kchimo' kyib' cha'oyon ti'j b'ix tzan tuq kyqet q'ana' tuky'i

^j 5:3 Ax: Xhpe'y. ^k 5:3 Mat 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1 ^l 5:5 Wnch 21:3 ^m 5:6 Wnch 21:6
ⁿ 5:10 Ax: Chaw. ^o 5:14 Lev 14:1-32

kyyab'il. ¹⁶Per te Jesus kob'chaq tuq nxikkix xnaq'tzon tuky'i te Qtata Dios aj ja' k'onti'l ate' tuq xjal.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Kamnaq Tuq Toq

Mat 9:1-8; Mak 2:1-12

¹⁷Ntons, jun q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal, b'ix ate' tuq junjun xjal aj b'uch'uj Parisey b'ix xnaq'tzal Kawb'il, kyetz tzajnaqe' tuq tuj kyaqil aldey tuj tkwentil Galiley b'ix tkwentil Judey b'ix te amaqa' Jerusalen, b'ix te Jesus at tuq tajwalil Qtata Dios tuky'i'l tzan tq'anan xjal. ¹⁸Ntons eb'ajpon txq'an xjal eq'i' tuq kyitza' jun yab' aj kamnaqe' tuq toq, kyetz kyan tuq tzan tox kyin te yab' tuj te jay tzan tqet ksi' twitz Jesus. ¹⁹Per k'onti'l ob'antik tzan tox kyin tzan tpaj ajun xjal tuq; astilji eb'ajjax twi' te jay b'ix [ojaw kypuju'] te tej b'ix oqex kytumb'a' te yab' twitz twatb'il twi' te jay, oqex kytumb'a' kywitz kyaqil tzan tkyaqon twitz Jesus. ²⁰Ya ma tz'ok ten te Jesus titza' tuq wit'lik kyk'u'j ti'j, ntons oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani: «Yatz ajna'l te achoj ma'tx qet najslet.»

²¹Ntons kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey nkyeb'isun tuq ikxjani: «¿Tidi' tetz tajwalil tuj ttab'l tzan txik tq'uma' xmayb'il ti'j Dios? ¿Ab'l junky b'a'n tzan tnajsan qchoj twitz te Qtata Dios?» ²²Per te Jesus owel tniky' tidi' tuq nqet kyb'isu' b'ix oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nkxb'isun tuj etanim ikxji? ²³¿Alkyetz nya'tx kwest tzan txik jq'uma': “Te achoj ma'tx qet najslet” qatzun “pajaw wa'let b'ix pab'et”?» ²⁴Per tzan tel eniky' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] at wajwalil tzani twitz tx'o'tx' tzan tqet nnajsa' kchoj xjal,» (ntons oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani): «Oxe'l nq'uma' yatz, pajaw wa'let, intjaw awin awatb'il b'ix pax ajay.» ²⁵B'eyxnajji te xjal ojaw wa'let kywitz kyaqil, ojaw tin te twatb'il aj ja' tuq atqet, b'ix owaj tjay, b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata Dios. ²⁶Kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq b'ix b'an nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios, b'ix ojetq tuq kyetzajb'aj, b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Ajna'l ma'tx tz'ok qen tidi'chq aj b'an nqolab'an ti'j.»

Aj Txik Tuk'le' Te Jesus Lewi Tzan Tok Lapet Ti'j

Mat 9:9-13; Mak 2:13-17

²⁷Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus owex tzi b'ix oxik ten jun xjal aj peyul chojenj b'ix tetz tb'i Lewi^p b'ix wit'liqet tuq aj ja' n'el tpeyul' te chojenj. Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Pawok lapet wi'j.» ²⁸Ntons te Lewi ojaw wa'let, okaj tsi' kyaqil b'ix oxik lapet ti'j Jesus.

²⁹Yaji te Lewi etzaj tuk'le' ky'ila'j xtxoken tuj tjay, b'ix oqet tsi' jun kywe' b'ix ky'ila'j tuq kye aj peyul chojenj b'ix txq'anqy xjal nkyewa'an tuq kyuky'i'l twimes. ³⁰B'ix kye b'uch'uj Parisey b'ix kye xnaq'tzal

^p 5:27 Te Lewi ax Matey tuq tb'i.

Kawb'il kxol kyetz, kyetz nkye'ok tuq kyili' kye txnaq'atz Jesus, nkyeyolin tuq ikxjani: «¿Tistil etetz nkxwa'an kxol kye aj peyul chojenj b'ix kxol kye aj chimol choj?» ³¹ Tzaj te Jesus, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kye aj b'a'ne' nya'tx presis jun q'anon kyil', per yatzun kye aj yab'e' a tgan jun q'anon kyil'. ³² Ixkxi k'onti'l in'ul joyol kye aj k'onti'l kchoj sinoke in'ul joyol kye aj at kchoj tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan

Mat 9:14-17; Mak 2:18-22

³³ Oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Kye a'e' txnaq'atz Wa'nch b'ix kye kxnaq'atz kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz ko'chq nkye'ipan wa'ij tzan kxnaq'tzan nim, per yatzun yatz axnaq'atz nkyewa'an kixi' b'ix nkye'uk'an.» ³⁴ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun? ¿B'a'n petzun tzan kyipan wa'ij kye txxoken jun xjal aj owokel mojlet qa tetz man atqet kyuky'i'l? ³⁵ Per opoyon jun or oj txik eq'i' te xjal aj owokel mojlet, ntons maxji okye'ipayon wa'ij.»

³⁶ B'ix ax oxik tq'uma' kyetz jun yek'b'il ikxjani: «Nijunwt ab'l nqet tk'upu' jun xq'apj ak'a'j tzan tok tremyenti' ti'j jun xq'apj q'anq. Qa oqtel tk'ulu'-wit ikxji, ntons te remyent ak'a'j olaqelkixi' b'ix nlay kaj galan tuky'i te q'anq.»

³⁷ [Ax oxik tq'uma' junky yek'b'il ikxjani:] «B'ix nijunwt nqex tsi' ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm q'anq tzan tpaj te aj man telentz owelal tlaqu' te tx'u'y q'anq b'ix ikxji te ta'al ub b'ix te tx'u'y kykab'il okyepoyonaj. ³⁸ Astilji a tgan tzan tqex si'let te ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y man ak'a'j. ³⁹ Nijunwt aj n'uk'an te ta'al ub tx'amsa' oxe'l tuk'a'ky te aj man telentz tzan tpaj otq'uma'tz “te aj tx'amsa' mas galan.”»

Aj Txik Tq'uma' Jesus A Tetz Te Tajaw Te Q'ij Ojla'mj

Mat 12:1-8; Mak 2:23-28

6 ¹ Ntons jun q'ij ojla'mj, te Jesus nb'et tuq tuj jun awalj. Kye txnaq'atz njaw tuq kytoqi' ch'in twitz triw, n'etz tuq kypoq'o', b'ix nxik tuq kyk'uxu'. ² Tzaj kye txq'an aj b'uch'uj Parisey, oxik kcha'o' ikxjani: «¿Tistil etetz nqet ek'ulu' jun tidi' aj xjan tzan jk'ulun tuj jun q'ij ojla'mj?» ³ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, mina' tjaw eten tidi' oqet tk'ulu' te Dawid aj at tuq wa'ij ti'j tetz kyuky'i a'e' tuky'i'l? ⁴ Owow tuj te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet xhchk'atunal te Qtata Dios, ojaw stzyu' te wab'j aj q'apomaj tuq te Qtat b'ix owa'an ti'j b'ix ax oxik tsi' kye a'e' tuky'i'l, anke te Kawb'il nyolin a'ox kye pal b'a'n tzan kywa'an aj wab'jji.»^q ⁵ Ntons, yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] at wajwalil ti'j te q'ij ojla'mj.»

^q 6:4 Lev 24:9; 1Sa 21:1-6

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Jun Q'ij Ojla'mj

Mat 12:9-14; Mak 3:1-6

⁶Ntons tuj junky q'ij ojla'mj te Jesus owox tuj te jay nab'il Dios, owaq'ik tzan txnaq'tzan kye xjal. Atqet tuq jun xjal tzi kamnaq tuq te tq'ab' aj tb'anq'ab', ⁷b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey nkyeka'yin tuq ti'j Jesus qa oqtel tuq tq'ana' tuj te q'ij ojla'mj, ikxji tzan tuq txik kypoqo' te Jesus tuky'i jun til. ⁸Per tetz teb'en tuq te aj nkyb'isu', astilji oxik tq'uma' te yab' ikxjani: «Pajaw wa'let b'ix paqeten nink'ajchaq kxol kye xjal.» Ntons te yab' ojaw wa'let b'ix oqeten kxol. ⁹Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txq'aniky: «Wetz oxel' ncha'o' jun tidi' etetz. ¿Nyolin pe' te Kawb'il tzan jk'ulun jun galan tuj jun q'ij ojla'mj, qatzun tzan jk'ulun jun nya'tx galanji? ¿Nyolin pe' tzan jkolon kyi'j xjal qatzun tzan kyqet jkansa'ji?» ¹⁰Yaji exik te'e' kyaqil kye aj akyeqet tuq tk'atzaj b'ix oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani: «Intel awin aq'ab'.» Yaji te yab' owel tin tq'ab' b'ix ob'antik. ¹¹Per kye aj nkyeq'ojin tuq ti'j te Jesus, kyetz eb'ajjaw q'ojlik nim b'ix e'aq'ik tzan kywululun aber tidi' tuq owokel kyk'ulu' ti'j.

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kykab'lajujil Tky'ixel

Mat 10:1-4; Mak 3:13-19

¹²Ntons tuj aj tyempji, jun q'ij te Jesus oxik xnaq'tzon twi' jun witz, b'ix owex taq'b'il tzan txnaq'tzan tuky'i Qtata Dios. ¹³Ya ma qo xhk'ate', etzaj tuk'le' kye txnaq'atz b'ix e'el tjoyo' kab'lajuj kxol kyaqil b'ix e'ok tq'uma' kyetz tky'ixel. ¹⁴[Aj ntzanije' kye aj e'el tjoyo':] Owel tjoyo' te Simon, b'ix owok tsi' tb'i Xhpe'y; b'ix owel tjoyo' te Lexh aj titz'in Xhpe'y, b'ix te Jacobo^r b'ix te Wa'nch, b'ix te Lip b'ix te Xhto'l, ¹⁵b'ix te Matey, b'ix te Maxh, b'ix te Jacobo^s aj tk'ajol Alfey, b'ix te Simon aj n'ok q'uma' Selot, ¹⁶b'ix te Juds aj terman Jacobo,^t b'ix te junky Juds aj Judas Iskaryot aj ojaw meltz'jik ti'j.

Aj Kxik Txnaq'tza' Jesus Ky'ila'j Xjal

Mat 4:23-25

¹⁷Te Jesus oqetz twi' te witz kyuky'i'l b'ix eqeten tuj jun chq'aj b'ix ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib' ky'ila'j xjal aj nkye'ok tuq lapet ti'j b'ix ax ky'ila'j xjal aj ja'chq tuj tkwentil Judey b'ix aj amaq' Jerusalem b'ix aj te nim chq'aj tkwentil Tir xtxa'm te nim a' b'ix aj tkwentil Sidon. Eb'ajpon cha'oyon ti'j Jesus b'ix eb'ajpon tzan kyqet q'ana' ti'j kyyab'il. ¹⁸Kye xjal aj n'ok kyen tuq twitz xhcho'nal tzan kypaj kye malspirit ax nkyeb'antik tuq titza'. ¹⁹Kkyaqil tuq kye xjal kygan tuq tzan tok kymako' te Jesus tzan tpaj at tuq jun tajwalil tzan tq'anana b'ix oj tok kymako' n'el tuq te kyyab'il.

^r 6:14 Ax: Chaw. ^s 6:15 Ax: Chaw. ^t 6:16 Ax: Chaw.

Te Aj Tb'anil Oky'el Kyi'j Kye Aj N'ok Kyen Twitz Xhcho'nal
Mat 5:1-12

²⁰Te Jesus eb'ajxik ten kye aj nkye'ok tuq lapet ti'lj b'ix oxik tyoli' kyetz ikxjani: «Galanx-alo etetz aj b'is atix,“ komo etetz atikxqet tuj tq'ab' Qtata Dios.

²¹Galanx-alo etetz aj n'ok eten twitz wa'ij, komo etetz okxnojel b'an byenech. Galanx-alo etetz aj nkx'oq' ajna'l, komo mas yaj etetz okxtze'yon.^v

²²Galanx-alo etetz qa kye xjal nkx'ok kyq'o'ji' tzan npaj [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix qa kye xjal k'onti'lky nkx'ok kyq'olb'e', b'ix nkx'ok yaso', b'ix oj etel kyik'o' iktza' etetz nya'tx galan xjal a'ix.^w

²³Pe'eten waq kontent b'ix pe'echalaj waq tuj aj q'ijji tzan tpaj etetz otzajel si' jun nim b'a'n tb'anil te etetz tuj ka'j. Ax ikxji okyk'uluj kye kyijajil kyetz kyi'j kye aj yolil tyol Dios oqtxi', [eb'aj'el kyik'o'].^x

²⁴Per last etetz aj q'inon a'ix ajna'l, komo etetz ma'tx ek'amoj kyaqil.

²⁵Last etetz a'ix aj at kyaqil etetz ajna'l, komo owokel eten twitz wa'ij. Last etetz a'ix aj nkxtze'en ajna'l, komo otzajel ena'on tetz b'ix okx'oq'el tzan xhcho'nal. ²⁶Last etetz a'ix aj nkxqet jiq'b'a' tzan kyaqil xjal, komo ikxji okyk'uluj kye kyijajil kyetz kyi'j kye aj nya'tx b'an'ax yolil tyol Dios.»

Presis Tzan Kyqet Qgani' Kye Qajq'oj

Mat 5:38-48; 7:12

²⁷«Per etetz aj nkxcha'on wi'lj ajna'l oxel nq'uma' etetz: Inkyqet egani' kye etajq'oj, b'ix pe'ek'ulun jun galan kyi'j kye aj nkye'ok ajq'o'jan etetz, ²⁸b'ix inkyqet eky'iwla' kye aj nkyeqanb'en etajsik, b'ix pe'exnaq'tzan jun galan kyi'j kye aj n'ok kyk'ulu' nya'tx galan eti'lj. ²⁹Qa at ab'l n'ok loqtz'an jun aq'o'tx, intxik asi' te junky palaj; b'ix qa at ab'l owelal eq'in te atxo'w, k'on qet axk'ayi' tzan txik tin te akamixh. ³⁰Ab'l aj otzajel tqani' jun tidi' yatz, intxik asi'; b'ix te aj owelal teq'i' jun tidi' yatz, k'on xik aqani' junky'el. ³¹Intqet ek'ulu' etetz kyuky'i txq'an'ky iktza'x etetz egan tzan kyk'ulun txq'an'ky etuky'il.

³²Komo qa etetz nkyeqet egani' a'ox kye aj nkyeqet ganin te etetz, ¿tidi' jun galan n'ek'ulu' ikxji? Komo ax kye aj chimol choj nkyek'ulun ikxji. ³³B'ix qa etetz nqet ek'ulu' jun galan a'ox kyi'j kye aj nkyek'ulun jun galan eti'lj, ¿tidi' jun tb'anil nqet ek'ulu' ikxji? Komo ax kye aj chimol choj nkyek'ulun ikxji kxol kyetz. ³⁴B'ix qa etetz nxik esi' tky'ex junky aj b'a'n tzan tok xhchojo' junky'el, ¿tidi' jun galan n'ek'ulu' ikxji? Komo ax kye aj chimol choj nxik ksi' tky'ex junky aj b'a'n tzan tok xhchojo'

^u 6:20 Ax: aj meb'a' xjal a'ix; Mat 5:3. ^v 6:21 Mat 5:4 ^w 6:22 1Xhp 4:14

^x 6:23 2Cró 36:16; Kya 7:52

junky'el. ³⁵Yatzun etetz inkyqet egani' kye aj nkye'ok ajq'ojan etetz, b'ix intqet ek'ulu' jun galan te kyetz, b'ix intxik esi' kky'ex b'ix k'on tz'ok lo'et ek'u'j tzan tajtz ksi' junky'el te aj oje xik esi'. Ixjji ek'amo'tz junky tidi' mas tb'anil, b'ix okxtel ky'iwl'a' iktza' tk'wa'al Qtata Dios aj atjax tuj ka'j, komo tetz b'an galan nab'lin kyuky'i kye aj k'onti'l nxik ksi' jun pixon tetz, b'ix ax kyuky'i kye aj nya'tx galan kyemodin. ³⁶Ax etetz intok lo'et ek'u'j ti'j junky iktza' te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j ti'j junky.»

K'on Qet Eyoli' Junky

Mat 7:1-5

³⁷«K'on xik epoqo' junky b'ix ax etetz nlay kxik poqo' [tzan te Qtata Dios]. K'on xik eq'uma' til junky b'ix ax etetz nlay xik q'uma' etil. Intqet enajsa' junky b'ix ax etetz okxtel najsa'.^y ³⁸Aj at etetz, intxik esipa' ch'in te junky b'ix ixjji otzajel si' mas etetz. Otzajel si' kabal, b'itz'o', txijo' b'ix och'uqel. Iktza'x etetz kxmalon, ax ixjji oqtel malo' te etetz.»

³⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz ixjani: «¿Jun moy ob'antel petzun tzan txik tjocho' junky moy? Qa at jun jul ¿nya'tx petzun kykab'il okyexe'l tuj te jul?»^z ⁴⁰Nijunwt aj man nxnaq'tzan tib' mas totzqi' twitz te xnaq'tzon, oj tmankun tzan tqetb'aj xnaq'tza', ntons owokel iktza' te xnaq'tzal tetz.^a ⁴¹¿Tistil n'ok asi' anab'l ti'j te tal mu'p tuj twitz junky awerman b'ix k'onti'l n'ok asi' anab'l ti'j te tros aj atox tuj awitz yatz?⁴² Qa yatz k'onti'l n'ok asi' anab'l ti'j te tros aj atox tuj awitzni, ¿titza' ntnimsa' ak'u'j tzan txik aq'uma' te junky awerman, “Erman, tzoqpij ch'in tzan tetz win te tal mu'p tuj awitzni”? ¡Xmeletz! ka'r! Intetz awin tb'ay te tros tuj awitzni b'ix ixjji b'a'n tzan txik awen byenech tzan tetz awin te mu'p tuj twitz junky awerman.»

Jun Tze' N'el Qniky' Ti'j Tzan Tpäj Te Twitz Aj Ntswa'

Mat 7:17-20; 12:34-35

⁴³«Jun tze' galan k'onti'l nkaj twitz nya'tx galan, b'ix ax jun tze' nya'tx galan k'onti'l nkaj twitz galan. ⁴⁴Komo kyaqil tze' n'el qniky' ti'j tzan tpaj te twitz. K'onti'l njaw qin lob'j igos ti'j jun wi' ky'i'x b'ix ax k'onti'l njaw qin lob'j ub ti'j jun wi' txaka' ky'i'x. ⁴⁵Jun galan xjal [nyolin] iktza'x te galan aj atqex tuj tanim. B'ix jun xjal aj nya'tx galan [nyolin] iktza'x te nya'tx galan aj atqex tuj tanim. Komo iktza'x te aj atqex tuj qanim, ax ixjji te aj n'etz tuj qtzi'!»

Te Yek'b'il Kyi'j Kab'e' K'ulul Jay

Mat 7:24-27

⁴⁶«¿Tistil nkxyolin qa wetz a'in etajawil b'ix k'onti'l nkyinqet etoksla'? ⁴⁷Wetz oxel nq'uma' etetz titza' te xjal aj n'ok lapet wi'j b'ix n'ok tsi' twi'

^y 6:37 Mat 6:14 ^z 6:39 Mat 15:14 ^a 6:40 Mat 10:24-25; Wnch 13:16; 15:20

wilj b'ix nkyinqet toksla'. 48 Tetz iktza' jun xjal aj tqet tk'ulu' jun tjaw, oqex tjuli' nim txe' te tkajonil b'ix oqet tsi' te twit'lel tajsik pur chi'ab'j. Aj tjaw te a', te a' owok pulan ti'j, per te jay k'onti'l ob'antik tzan tyak'un tzan tpaj b'an galan tkajlen k'ulu'. 49 Yatzun junky xjal aj nkyin'ok xhcha'o' per k'onti'l nkyinqet toksla', tetz iktza' jun xjal aj tqet tk'ulu' jun tjaw, cha oqet tk'ulu' tajsik tx'o'tx' b'ix k'onti'l twit'lel. Aj tjaw te a', te a' owok pulan ti'j, per te jay oqet tz'aqik b'ix okaj b'an xitu' kyaqil.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tmos Jun K'ulul Mandad Aj Rom
Mat 8:5-13

7 ¹Ya ma mankun tyolin Jesus kyuky'i kye xjal ti'j ntzani, oxik Capernaúm. ²Ntons, nnajan tuq txini jun k'ulul mandad ti'j jun nim b'uch'uj soldad aj Rom, b'ix tetz at tuq jun taq'unon aj gani' tuq nim titza' b'ix te taq'unon b'an yab' tuq b'ix ch'inky tuq tkamik. ³Ya ma tz'ok xhcha'o' te k'ulul mandad ti'j te Jesus, ntons exik tlajo' junjun tijxjal aj nim kyajwalil kxol aj tijajil Israel tzan tqet kywitz twitz tzan tuq tqet tq'ana' te taq'unon. ⁴Ntons kyetz eb'ajpon tuky'i Jesus b'ix oqet kywitz twitz b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «A tgan tzan awonen tuky'i ja xjalni ⁵tzan tpaj tetz nkyeqet tгани' qxjalil b'ix ojaw tk'ulu' qxol jun jay nab'il Dios.» ⁶Yaji te Jesus oxik kyuky'i'l, per ya ma kyepon qaynin ti'j te jay, te k'ulul mandad kxol kye soldad eb'ajxik tlajo' txq'an tajyol tzan txik kyq'uma' ikxjani: «Tat, k'on chb'isun tzan apon max njay tzan tpaj wetz k'onti'l nwajo' tzan awox tuj njay. ⁷Astilji wetz k'onti'l ma nnimsaj nk'u'j tzan nxik nwitzale' wetz uk'lel yatz. Cha a'ox instzaj aq'uma' te ayol tzan tb'antik te waq'unon b'ix tetz ob'antel. ⁸Komo ax wetz at ab'l nk'ulun mandad wilj b'ix ax nkyink'ulun mandad kyil'j txq'an'ky. Oj txik nq'uma' te jun te kyetz tzan txik, ntons nxik, b'ix oj txik nq'uma' te jun te kyetz tzan stzaj, ntons ntzaj, b'ix oj txik nq'uma' te waq'unon tzan tqet tk'ulu' jun tidi', ntons nqet tk'ulu' kixi'.»

⁹Ntons te Jesus aj tok xhcha'o' ntzani, oje lab'an ti'j te k'ulul mandad b'ix exik te'e' kye xjal aj lapike' tuq ti'j b'ix oxik tyoli' kyetz ikxjani: «Wetz ox'e'l nq'uma' etetz, ni kxol kye qxjalil aj tijajil Israel oje tz'ok wen jun aj wit'lik tk'u'j b'an byenech iktza' te ja xjalni.» ¹⁰Ntons ya ma kyemeltz'jik kye mandader tjaw te xjal, te yab' ojetq tuq b'antik.

Aj Tjaw Anq'in Tzan Jesus Tal Jun Byud

¹¹Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxik tuj jun amaq' aj tb'i Naín. Ajune' tuq kye txnaq'atz tuky'i'l b'ix ky'ila'j xjal'ky. ¹²Ya ma kyepon qaynin ti'j tlamelul te amaq', txq'an xjal ikja'n tuq kxik muqul jun anim. Te anim tal tuq jun xuj byud b'ix a'ox tuq jun talji. B'ix ky'ila'j xjal tuj amaq' ajune' tuq tuky'i'l. ¹³Ya ma tz'ok te'e' te [Jesus aj] Qajawil, tetz owok lo'et tk'u'j ti'j b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on xhch'oq'.» ¹⁴Yaji

owok laq'chet ti'lj te anim b'ix owok tmako' te tkaxh te anim. B'ix kye aj eq'il te anim eb'ajwa'let, b'ix te Jesus oxik tq'uma' te anim ikxjani: «Tey, wetz nxik nq'uma' yatz, pajaw wit'let.»¹⁵ Ntons te aj kamnaq tuq ojaw wit'let b'ix owaq'lik tzan tyolin. B'ix te Jesus okaj tq'apo' te tnan. ¹⁶ Ya ma tz'ok kyen ntzani, kye xjal etzajb'aj b'ix b'an nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios, oxik kyq'uma' ikxjani: «Jun aj yolil tyol Dios nim tajwalil ma'tx jaw kanet qxol.» B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te Qtata Dios ma'tx tzul qxol qetz aj txjalil a'o'.»¹⁷ B'ix tuj kyaqil tkwentil Judey b'ix ja'chq qaynin tzi, owok cha'o' aj ojetq tuq qet tk'ulu' te Jesus.

Aj Ktzaj Tlajo' Te Wa'nch Aj Swal A' Kye Txnaq'atz Yoliyon Tuky'i Jesus
Mat 11:2-19

¹⁸ Ntons te Wa'nch owok xhcha'o' kyaqil ntzani tzan tpaj kye txnaq'atz nxik tuq kyq'uma' tetz. Ntons oxik tuk'le' kab'e' te kyetz ¹⁹ b'ix exik tlajo' tuky'i [Jesus aj] Qajawil cha'ol tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te [Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'] aj owulel tuq qatzun presis tzan qiyon ti'lj junkyji?»²⁰ Ntons kye tmandader Wa'nch eb'ajpon tuky'i Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Te Wa'nch Aj Swal A' ma qotzaj tlajo'na cha'ol te yatz qa a'ich te [Koloyon] aj o'kix tuq owulel qatzun presis tzan qiyon ti'lj junkyji.»²¹ Ntons aj orji te Jesus eb'ajqet tq'ana' ky'ila'lj yab' aj tidi'chq tuq kyyab'il b'ix kye aj ateqex tuq malspirit tuj kyanim b'ix ax ky'ila'lj moy eb'antik titza'.²² Yaji oxik tq'uma' kye tmandader Wa'nch ikxjani: «Pex waq, intxik eq'uma' te Wa'nch kyaqil aj ma'tx tz'ok eten b'ix aj ma'tx tz'ok echa'o'. Intxik eq'uma' tetz kye moy nb'antik kyka'yin, b'ix kye kox nb'antik kyb'et, kye aj at lepr kyil'j oje tz'el in te kyyab'il, kye tz'ak nb'antik kcha'on, kye kamnaq nkyejaw anq'in junky'el, b'ix kye meb'a' xjal oje tz'ok kcha'o' te tpakb'alil galan.^b ²³ Galanx-alo te aj n'el tuj twitz galan te aj nqet nk'ulu' aj n'oken tzan tokslan.»

²⁴ Ntons, ya ma kye'aj kye tmandader te Wa'nch, te Jesus owaq'lik tzan tyolin kyuky'i kye xjal ti'lj te Wa'nch. Nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Aj exwa'lq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, ¿tidi' oxwa'q ete'e'tz? ¿Owex etetz' pe' jun karis njaw yak'u' tzan kyaq'liq'? ²⁵ Qa nya'tx ntons ¿tidi' owex etetz'? ¿Qa owex etetz' jun xjal pur tb'anil xq'apj atok ti'ljji? Etetz eteb'en kye xjal aj pur tb'anil kyq'anaq b'ix aj at tidi'chq b'an tb'anil te kyetz, kyetz nkyenajan tuj kyjay kye k'ulul mandad jun amaq'. ²⁶ Ntons ¿tidi' owex etetz'? ¿Jun aj yolil tyol Dios? ¡B'an'ax! B'ix tetz taq'un mas tb'anil kywitz kye txq'anqy tlajen Dios.^c ²⁷ Komo te Wa'nch, tetz aji te aj

^b 7:22 Isa 35:5-6; 61:1 ^c 7:26 Taq'un Wa'nch mas tb'anil kywitz kyaq'un kye txq'anqy tlajen Dios tzan tpaj nya'tx cha a'ox nyolin tuq ti'lj te Koloyon aj tzul tuq, sinoke te Wa'nch totzqi' tuq te Koloyon, ojaw tsi' a' twi', b'ix nxik tyoli' tuq kye xjal tzan tel kyniky' ab'l te Koloyon; Wnch 1:29-39.

nyolin ti'lj [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: “Wetz oxel' n'lajo' nmandader tb'ayon awitz tzan tqet tk'ulu' listar te ab'ey.”^d 28 Wetz oxel' nq'uma' etetz b'an'ax, kxol kye xjal tzani twitz tx'o'tx' nijunwt mas nim twitz te Wa'nch Aj Swal A'; anke ikxji, te aj mas nekit kxol kye aj akyeqet tuj tq'ab' Qtata Dios mas nim twitz tetz.»^e

²⁹Ntons aj tok kcha'o' te ntzani, kye xjal b'ix kye aj peyul chojenj, komo kyetz ojetq tuq jaw si' a' kywi' tzan Wa'nch, ntons kyetz dyakwerd tuq ate' te Qtata Dios at tkawb'il tuj tq'ab'. ³⁰Per yatzun kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, komo kyetz k'onti'l okyk'amoj tzan tjaw si' a' kywi' tzan Wa'nch, ntons kyetz owel kyik'o' te galan aj ojetq tuq qet tb'isu' te Qtata Dios.^f

³¹[Ntons oxik tq'uma' Jesus ikxjani:] «¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan kyqet qparejsa' kye xjal tuj ja tyempni? ¿Tidi' quky'i'l okyeqtel nparejsa' tzan txik nyoli' kyi'lj? ³²Kyetz parej iktza' kye k'wa'l aj wit'like' tuj plas b'ix nxik kyq'uma' kye kyuky'i'l ikxjani: “¿Tistil etetz, aj tok qchimb'a'na te ajlaj tzan qchalaj, etetz k'onti'l okxb'ixan; b'ix aj txik qb'itza'na b'itz b'an b'is, etetz k'onti'l okx'oq'?” ³³Komo te Wa'nch Aj Swal A' oje tzul b'ix n'ipan tuq wa'ij tzan txnaq'tzan b'ix k'onti'l n'uk'an ta'al ub tx'amsa', per etetz oqet eyoli' qa tetz at tuq jun malspirit tuj tanim. ³⁴B'ix ajna'l oje kyin'ul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix nkyinwa'an b'ix nkyin'uk'an, per etetz nkyinqet eyoli' qa wetz jun xujul b'ix cha wuk'anqet b'ix jun kyajyol kye aj peyul chojenj b'ix kyajyol kye aj chimol choj. ³⁵Per kye aj at jun kynab'l b'an tume'l, ntons tzan tpaj te aj nqet kyk'ulu' n'ok en qa b'an'ax te kynab'l b'an tume'l.»

Aj Tqet Si' Jun Tk'ok'jal Ti'lj Jesus Tzan Sten List Te Muqb'il Tetz
Mat 26:6-13; Mak 14:3-9; Wnch 12:1-8

³⁶Ntons, jun xjal aj b'uch'uj Parisey oxik tuk'le' Jesus tzan twa'an tuq tjay. Ntons te Jesus oxik b'ix oqet wit'let ti'lj mes. ³⁷B'ix at tuq jun xuj chimol choj tuj aj amaq'ji, tetz owok xhcha'o' ti'lj te Jesus ojetq tuq pon wa'il tjay te xjal aj b'uch'uj Parisey, ntons owox tzi tuky'i jun tal xar xtx'otx'al alabastr nojnaq tuq tuky'i tk'ok'jal. ³⁸Oqeten ti'ajx Jesus b'ix oqet mejlet txe' toq, b'ix owokten oq'el b'ix tuky'i ta'l twitz owel xtx'ajo' ti'lj toq Jesus, yaji owel tky'ixwinsa' tuky'i stzamal twi' b'ix n'el tuq b'aj stz'ub'a' ti'lj toq b'ix oqet tqo' te tk'ok'jal ti'lj toq.^g ³⁹Te xjal aj b'uch'uj Parisey aj otzaj uk'len te Jesus, ya ma tz'ok ten ntzani, oqet tb'isu' tuj tanim ikxjani: “Qa te ja xjalni b'an'axwit jun aj yolil tyol Dios, ntons teb'en-tal ab'l te xuj aj n'ok makon tetzni, komo tetz jun xuj chimol choj.” ⁴⁰Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Simon, wetz at jun tidi' aj ngan tzan txik nq'uma' yatz.» Yaji te aj

^d 7:27 Mal 3:1 ^e 7:28 Intqet awe'le' titza' nyolin tuj te txe' txaq u'lj ti'lj te Mat 11:11.

^f 7:30 Mat 21:32; Luks 3:12 ^g 7:38 Mat 26:7; Mak 14:3; Wnch 12:3

Parisey owajtz stzaq'b'e' ikxjani: «Xnaq'tzon, instzaj aq'uma'chaq.»⁴¹ Ntons kyi te Jesus ikxjani: «At tuq jun xjal swal ky'exj b'ix jun xjal k'asb'ena' tuq jweb' oqal (500) tmin titza' b'ix junky k'asb'ena' tuq lajuy tuj oxqal (50) tmin titza'.^h ⁴²Komo k'onti'l tuq nb'antik tzan tok kchojo' te kyk'as, ntons te xjal aj swal ky'exj oqet tnajsa' te kyk'asb'en. Ntons çab'l te kyetz oqtel ganin mas te xjal?»⁴³ Ntons te Simon oxik tq'uma': «Wetz tuj nnab'l te xjal aj mas nim tuq tk'asb'en.» Ntons te Jesus oxik tq'uma': «B'an'ax awitza'!»⁴⁴ Yaji te Jesus owok tka'yi' te xuj, b'ix oxik tq'uma' tetz te Simon ikxjani: «¿N'ok asi' anab'l ti'j ja xujni? Wetz ma kyin'otz tuj ajay b'ix k'onti'l ma tzaj asi' ch'in wa' tzan tel ntx'ajo' ti'j woq; yatzun te ja xujni, tetz ma'tx tz'el xtx'ajo' ti'j woq tuky'i ta'l twitz b'ix ma'tx tz'ok tky'ixwinsa' tuky'i szamal twi'.⁴⁵ Yatz k'onti'l ma kyintzaj alima' tuky'i jun limb'il tb'anil iktza'x nqoliman;ⁱ yatzun te ja xujni mina' tkaj tsi' tzan telb'aj stz'ub'a' ti'j woq atx aj wotzlen. ⁴⁶Yatz k'onti'l ma qet asi' ch'in aseyt tuj nwi' [tzan ak'amon wetz galan tuj ajay], per tetz ma'tx qet tsi' tk'ok'jal ti'j woq. ⁴⁷Astilji wetz oxel' nq'uma' yatz, anke tetz nim tuq xhchoj per ajna'l ma'tx najslet kyaqil; astilji nkyinqet tgani' nim. Yatzun jun xjal aj nya'tx nim xhchoj, qa tetz nnajslet te xhchoj, k'onti'l nkyinqet tgani' nim.»⁴⁸ Yaji oxik tq'uma' te Jesus tuky'i te xuj ikxjani: «Kyaqil te achoj ma'tx qet najslet.»⁴⁹ Ntons kye txq'anxy xjal aj akyeqet tuq tzi, nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ab'l te ja xjal ntzani aj b'a'n tzan tqet tnajsa' xhchoj junky xjal?»⁵⁰ Yaji tetz oxik tq'uma' tuky'i te xuj ikxjani: «Tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j, ma'tx chkolet, b'a'n tzan awaj ajay b'ix k'on chb'isun.»

Kye Xuj Aj Nkye'onen Tuq Tuky'i Jesus

8 ¹Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus ja'chq tuq nky'ik tuj ky'ila'j amaq' tuj ky'ila'j aldey npakb'an tuq te tpakb'alil galan ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. B'ix kye kykab'lajujil txnaq'atz ajune' tuq tuky'i'l ja' oj txik. ²B'ix ax ajune' tuq tuky'i'l txq'an xuj aj ojetq tuq kyejatz teq'i' malspirit tuj kyanim b'ix ojetq tuq kyeqet tq'ana' [tuky'i tidi'chq kyyab'il]. Kxol kyetz ajun tuq te Liy aj Magdála aj ojetq tuq kyejatz wuq malspirit tuj tanim; ³b'ix ajun tuq te Xhwan aj txu'jel Kuxh, aj e'el aq'unj tuq tuj tjay Eródes; b'ix ajun tuq te Susana b'ix ky'ila'j txq'anxy aj nkye'onen tuq kyuky'i'l tuky'i aj at tuq te kyetz.^j

Te Yek'b'il Ti'j Te Awalj

Mat 13:1-9; Mak 4:1-9

⁴Ntons, ky'ila'j xjal eb'ajtzaj ja'chq tuj junjun amaq' tzan kypon tuq e'el Jesus, ntons owok kchimo' kyib' ky'ila'j xjal. Ntons tetz oxik tq'uma'

^h 7:41 Jweb' oqal tmin denary iktza' twi' tk'u'j jun xjal te kab'e' aq'b'i, b'ix lajuy tuj oxqal tmin iktza' twi' tk'u'j jun xjal te kab'e' qya'. ⁱ 7:45 Ax: ma kyin'el atz'ub'a'.
^j 8:3 Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luks 23:49

kyetz ja yek'b'il ntzani: ⁵«Jun xjal owex awal, b'ix man tuq nkyiton, txq'an tijaj oqet tuj b'ey, ntons te ijaj oqet xajb'e' b'ix kye pich' eb'ajxik lo'on tetz. ⁶Txq'an ky ijaj oqet txol ab'j, b'ix ya ma jakul te ijaj ojaw ky'ixwik tzan tpaj k'onti'l tuq chb'u'inal. ⁷B'ix txq'an ky ijaj oqet txol ky'i'x b'ix ya ma jakul te ijaj, ojakul junx tuky'i te ky'i'x, b'ix yatzun te awalj owok sky'ilan toq. ⁸Yatzun kye txq'an ky ijaj oqet tuj tb'anil tx'o'tx', ojakul b'ix oky'ib' b'ix okaj b'an tb'anil twitz, b'ix junjun ijaj otswaj oqal (100) twitz.» Ntons, ya ma mankun tyolin, oxik tq'uma' ikxjani: «Ab'l te aj at txkyin, intok xhcha'o'.»

Tistil Te Jesus Nxnaq'tzan Tuq Tuky'i Yek'b'il
Mat 13:10-17; Mak 4:10-12

⁹Ntons, tzaj kye txnaq'atz Jesus, oxik kyqani' tetz tidi' tuq telponx te aj yek'b'il ni'n. ¹⁰Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ajna'l ma'tx xik yek'u' etetz tzan tel eniky' te aj k'onti'l n'el kyniky' txq'an ky ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. Per kye txq'an ky xjal, wetz nkyinyolin kyuky'i'l a'ox tuky'i yek'b'il, ikxji anke tz'ok kyen, k'onti'l nxik kyen, b'ix anke tz'ok kcha'o', k'onti'l n'ox tuj kywi'.»^k

Te Jesus Nyolin Ti'j Tumelil Te Yek'b'il Ti'j Te Ijaj
Mat 13:18-23; Mak 4:13-20

¹¹«Ntons te yek'b'il telponx ikxjani: Te ijaj telponx te tyol Qtata Dios. ¹²B'ix te ijaj aj oqet tuj b'ey telponx kye xjal aj n'ok kcha'o' te Tyol Qtata Dios, per n'ul te Tajaw Choj, n'el tin te Tyol Qtata Dios tuj kyanim tzan k'on txik kyoksla' b'ix tzan k'on kykolet. ¹³Te ijaj aj oqet txol ab'j telponx kye aj n'ok kcha'o' te Tyol Qtata Dios b'ix nkyechalaj tzan kyk'amon, per [iktza' te awalj] nya'tx nim tlok'il [cha jun tyemp nten], ax ikxji kye xjal aj cha jun tyemp nxik kyoksla'; cha'oj tok kyen jun tidi' aj b'a'n tzan kyqet tz'aaqik titza', yaji nkaj kykola' tzan kyokslan. ¹⁴Te ijaj aj oqet txol ky'i'x telponx kye aj n'ok kcha'o' te Tyol Qtata Dios, per yaji kyeb'ayle' nkaj kykola' tzan tpaj nkyeb'isun ti'j tidi'chq, b'ix tzan tpaj kyq'inomal b'ix tzan tpaj jun kchalajb'il cha kyganx, b'ix ikxji te aj kyk'ulb'en k'onti'l npon iktza' te Dios tgan. ¹⁵Per te ijaj aj oqet tuj tb'anil tx'o'tx', tetz nini iktza' kye xjal aj tuky'i jun tk'u'ljal nkyoksla' te Tyol Qtata Dios aj n'ok kcha'o', b'ix k'onti'l nkaj kykola' tzan kyokslan b'ix k'onti'l nkaj ksi' tzan kyk'ulun b'an galan.»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Kandil
Mak 4:21-25

¹⁶«Nijunwt ab'l aj n'ok xtxaqo' jun tq'anal b'ix yaji oqtel xtxayi' tuky'i jun tidi' qatzun owokex tsi' tjaq' twatub'ji, sinoke ojawel tsi' jawnaq, ikxji

^k 8:10 Isa 6:9-10

kye aj nkye'ox oxe'l kyen chk'atunal.^l ¹⁷Komo k'onti'l jun tidi' aj ewa' nlay-wit b'antik tzan tok cha'o', b'ix k'onti'l jun tidi' aj ewj nlay-wit tz'ok e'e' b'ix nlay-wit tz'el niky'j til'j.^m ¹⁸Ntons instzaj echa'o' byenech. Komo ab'l te aj n'ox tuj twi' oxe'l si' mas t'nab'l, per te aj k'onti'l n'ox tuj twi' owelal in te aj ch'in aj oje tz'el tniky'!»ⁿ

Aj Txik Tq'uma' Jesus Ab'le' Kye Aj Iktza' Tnan B'ix Terman

Mat 12:46-50; Mak 3:31-35

¹⁹Ntons, te tnan Jesus b'ix kye titz'in eb'ajpon aj ja' tuq atqet te Jesus, per k'onti'l ob'antik tzan kypon qaynin til'j tzan tpaj ajun xjal tuq k'onti'l tuq nb'antik tzan kky'ik. ²⁰Ntons tzaj jun xjal, oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Te anan b'ix kye a'e' awitz'in akye'ex jwer b'ix kygan tzan kyyolin awuky'i'l.» ²¹Yaji tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Kye aj nkyecha'on te tyol Qtata Dios b'ix nqet kyoksla', a'e' kyetz [iktza'] kye nnan b'ix kye werman.»

Aj Tlumet Te Kyaq'iq' Tzan Jesus

Mat 8:23-27; Mak 4:35-41

²²Ntons, jun q'ij te Jesus owox tuj jun bark kyuky'i a'e' txnaq'atz, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qwa'q, qob'ajjunxla'in ja a'ni.» Ntons eb'ajxik, ²³b'ix aj man tuq nkyeb'et tuj te a', te Jesus owitan. Aj orji ojaw jun nim kyaq'iq' tuj te a' b'ix te a' n'ox tuq pulan tuj te bark b'ix ch'inky tuq kxik mulan. ²⁴Ntons eb'ajxik k'asul te Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¡Xnaq'tzon! ¡Xnaq'tzon! ¡Ch'inky qxik mulan!» Yaji te Jesus ojaw wa'let b'ix oxik tmiyo' te kyaq'iq' tuky'i te a' b'ix olumet kyaqil. ²⁵Yaji tetz oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ma tz'ok wit'let ek'ul'j wi'j?» Per kyetz b'an ojetq tuq kyetzajb'aj b'ix b'an nkyelab'an tuq, nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ab'l te ja xjalni aj nxik tk'ulu' mandad te kyaq'iq' b'ix te a' b'ix nqet oksla'?»

Aj Tjatz Tin Jesus Ky'ila'j Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal Aj Jeras

Mat 8:28-34; Mak 5:1-20

²⁶Ntons, yaji eb'ajpon tuj tkwentil Jeras^o junxla' te Galiley A'. ²⁷Ya ma qetz te Jesus tuj te bark, dech opon tuky'i'l jun xjal aj tuj amaq' tuq [tb'ay] b'ix akyeqex tuq malspirit tuj tanim. Ky'ila'j aq'b'ixi' tuq k'onti'l n'ok tsi' tq'anaq b'ix k'onti'l tuq nnajan tuj jun jay, sinoke cha tuq nnajan kxol kye muqb'il anim. ²⁸Ya ma xik te'e' ikja'n stzaj tuq te Jesus, tetz

^l 8:16 Mat 5:15; Luks 11:33 ^m 8:17 Mat 10:26; Luks 12:2 ⁿ 8:18 Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luks 19:26. ^o 8:26 Tuj tkwentil Jeras nkyenajan tuq xjal aj nya'tx aj tijajil Israel iktza' te Jesus.

ojaw siky'in kongan, b'ix oqet mejlet twitz b'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: «¿Ti' n'ajoyo' wuky'i'l, yatz Jesus aj Tk'wa'al Dios a'ich, te Dios aj mas nim tajwalil twitz kyaqil? Wetz nqet nwitz awitz tzan k'on tok aswa' jun xhcho'nal wi'l.»²⁹ [Te malspirit oxik tq'uma'] ikxjani tzan tpaj te Jesus ojetq tuq xik tk'ulu' mandad tzan tjatz tuj tanim te xjal. Komo te xjal ky'ila'l-j-el ntzyet tuq tzan te malspirit, b'ix anke nqet tuq k'alo' tq'ab' b'ix toq tuky'i kaden, per tetz nkye'el tuq tlaqu' kye kaden b'ix te malspirit nxik tuq teq'i' tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon.³⁰ Te Jesus oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Tidi' ab'i?» Yaji tetz owajtz stzaq'b'e': «Wetz nb'i B'uch'uj.»^p Tetz otzaj tq'uma' tb'i ikxji tzan tpaj ky'ila'l tuq kye malspirit ojetq kyeqex tuj tanim.³¹ B'ix oqet kywitz twitz Jesus tzan k'on tuq kxik tlajo' tuj te jul aj k'onti'l txe'.

³²Ntons komo ate' tuq ky'ila'l kuch nkyewa'an tuq ti'l te witz tzi, kye malspirit oqet kywitz twitz Jesus tzan stzoqpin tuq tzan kyqex tuj kyk'u'l kye kuch. Ntons te Jesus ostzoqpij.³³ Ntons kye malspirit eb'ajjatz tuj tanim te xjal b'ix eb'ajqex tuj kyk'u'l kye kuch. B'eyxnajji kye kuch kkyaqil eb'ajjaw qitun, eb'ajxik qetl b'ix okyaqon kytilu' kyib' tuj a', kkyaqil eb'ajjaw jeq'b'ik.³⁴ Ntons kye aj nkyepastorin tuq kye kuch, ya ma tz'ok kye kyaqil aj ojetq tuq ky'ik, kyetz eb'aj'oqik, b'ix eb'ajxik q'umal tuj amaq' b'ix ja'chq, ti'l kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.

³⁵Ntons ky'ila'l xjal eb'ajpon e'el kyaqil aj ojetq tuq ky'ik. Eb'ajpon tuky'i Jesus b'ix otzaj kykamb'a' te xjal aj ojetq tuq kyejatz kye malspirit tuj tanim, tetz wit'lik tuq qaynin twitz Jesus b'ix atok tuq tq'anaq b'ix ya k'onti'l tuq nlokin. B'ix yatzun kye xjal eb'ajxob'.³⁶ Kye aj ojetq tuq tz'ok e'en te aj oky'ik, kyetz oxik kyq'uma' titza' ojetq tuq b'antik te xjal aj akyeqex tuq kye malspirit tuj tanim.³⁷ Ntons kyaqil kye aj tuj tkwentil Jeras, kyetz oqet kywitz twitz Jesus tzan tuq tex tzi tzan tpaj b'an nkyexob' tuq.³⁸ Ntons te Jesus ojax tuj te bark b'ix owex. Yatzun te xjal aj ojetq tuq kyejatz kye malspirit tuj tanim, tetz nqet tuq twitz twitz Jesus tzan txik tuq tuky'i'l. Per te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani:³⁹ «Pax ajay b'ix intxik aq'uma' kyuky'i axjalil ti'l te nim b'an galan aj ma'tx tk'uluj te Qtata Dios awi'jni.» Ntons, te xjal oxik tpakb'a' tuj kyaqil te amaq' te aj b'an tb'anil aj ojetq tuq tk'uluj te Qtata Dios tuky'i'l.

Aj Tjaw Tanq'insa' Jesus Tme'al Jayr B'ix Aj Tqet Tq'ana'

Jun Xuj Yab' Tuq Ky'ila'l Aq'b'i

Mat 9:18-26; Mak 5:21-43

⁴⁰Ntons, ya ma meltz'jik Jesus [tuj tkwentil Galiley], kyaqil kye xjal nkyechalaj tuq tulen tzan tpaj kyaqil tuq nkye'iyon ti'l.⁴¹ B'ix ntons, at tuq jun xjal tb'i Jayr, a tuq tetz jun k'ulul mandad tuj te jay nab'il Dios.

^p 8:30 Ax, Lejyon; aj tb'i telponx iktza' jun mil.

Ntons oqet mejlet twitz Jesus b'ix oqet twitz tzan tuq txik te Jesus tjay tetz, ⁴²tzan tpaj at tuq jun tme'al b'ix cha jun tuq, qanq kab'lajuj aq'b'i tetz, b'ix te tme'al ch'inky tuq tkamik. Aj man tuq ikja'n kxik, kye xjal b'an nkylimla' tuq kyib' ti'j Jesus.

⁴³Ntons kxol kye xjal at tuq jun xuj aj n'ok ten tuq twitz jun tyab'il aj cha pur tuq kyik' n'el ti'j, kab'lajuj aq'b'ixi' tuq tjawlen tzyet, anke tetz ojetq tuq qetb'aj tnajsa' kyaqil tidi' tetz chojb'il kye q'anon, per k'onti'l ob'antik tzan nijunwt. ⁴⁴Ntons owok laq'chet ti'j Jesus ti'ajx, b'ix owok tmako' xtxa'm tq'anaq. B'eyxnajji te kyik' owa'let ti'j. ⁴⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l te aj ma'tx tz'ok makon wetzni?» Komo nijunwt tuq ntzaj q'uman ab'l, ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, kye xjal n'okb'aj kyb'itz'u' kyib' awil'j.» ⁴⁶Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «At ab'l ma'tx tz'ok makon te wetz, komo wetz ma nna'oj at ab'l ma'tx b'antik witz'a'.» ⁴⁷Ntons te xuj ya ma tz'ok ten k'onti'l nb'antik tzan tkaj ewj, ntons opon twitz Jesus b'ix b'an nlu'lun tuq, oqet mejlet twitz, ojatx tq'uma' kywitz kyaqil kye xjal tistil tuq ojetq tz'ok tmako' xtxa'm tq'anaq te Jesus b'ix titza' tuq b'eyxnajji ob'antik. ⁴⁸Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Noy, tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j, ajna'l ma'tx chb'antik. B'a'n tzan awaj b'ix k'on chb'isun.»

⁴⁹Ntons tetz man tuq nyolin, tpon jun xjal tzajnaq tuq tjay Jayr b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Te ame'al ma'tx kamik. Ya k'onky xik awuk'le' te xnaq'tzon.» ⁵⁰Ya ma tz'ok xhcha'o', te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on txob', cha intok awit'b'a' yatz ak'u'j wi'j b'ix te ame'al ob'antel.»

⁵¹Ntons ya ma pon tjay te xjal, te Jesus k'onti'l ostzoqpij tzan tox nijunwt txq'anky xjal tuky'i'l, a'ox tzan kyox te Xhpe'y tuky'i Wa'nch tuky'i Jacobo^q b'ix kye k'wa'lon ti'j te k'wa'l. ⁵²Kyaqil tuq b'an nkyeb'aj'oq' b'ix b'an nkye'uxin tuq ti'j te k'wa'l. Per tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kx'oq', tetz nya'tx kamnaq, sinoke cha nwit'an.» ⁵³Per kye xjal cha tuq n'ok kxmayi', kyetz kyeb'en tuq te k'wa'l ojetq tuq kamik. ⁵⁴Per tetz ojaw stzyu' tq'ab' te k'wa'l b'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Noy, sek' ajaw.» ⁵⁵Ntons te k'wa'l owul ttab'l, b'eyxnajji ojaw wa'let, b'ix te Jesus oxik tq'uma' kyetz tzan txik kyk'a'cha'. ⁵⁶Kye stat te k'wa'l b'an nkyelab'an tuq, per te Jesus oxik tq'uma' kyetz tzan k'on tuq txik kyq'uma' te nijunwt kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.

Aj Txik Tlajo' Jesus Kye Txnaq'atz Pakb'al Tyol Qtata Dios

Mat 10:5-15; Mak 6:7-13

9 ¹Te Jesus e'ok xhchimo' kykab'lajujil kye txnaq'atz b'ix oxik tsi' kypoder b'ix kyajwalil tzan tjazt kyin kyaqil malspirit tuj kyanim xjal b'ix tzan kyq'anan, ²b'ix exik tlajo' pakb'al te tpakb'alil ti'j te tume'l

^q 8:51 Ax: Chaw.

titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix tzan kyq'anan xjal. ³Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'onti'l tzan txik etin ch'inwt tuj eb'ey, k'onti'l tzan txik etin etze' ni jun eb'e'eq ni jun ewe' ni jun etumin ni junky moj eq'anaq.» ⁴Oj etox tuj jun jay, ax tzi okxkajel max oj exik tuj junky amaq'. ⁵B'ix aj ja' nlay kxk'amet, oj etetz tuj aj amaq'ji, owelal ekyito' te quq ti'j etoq, nini telponx nya'tx galan te aj ma'tx kyk'uluj.»^s ⁶Ntons ya ma kye'ex tzi, nkyeky'ik tuq tuj jun aldey b'ix yaji tuj junky, nkyepakb'an tuq te tpakb'alil galan ti'j Qtata Dios b'ix nkyeq'anan tuq xjal ja'chq.

Aj Tb'isun Te Eródes Ti'j Te Jesus Qa Tetz A Tuq Te Wa'nch Aj Swal A'
Mat 14:1-12; Mak 6:14-29

⁷Ntons te Eródes aj nk'ulun mandad' tuq ti'j jun part te tkwentil Galiley, tetz owok xhcha'o' ti'j Jesus b'ix kyaqil aj nb'antik tuq titza'. Tetz b'an nb'isun tuq tzan tpaj junjun nkyq'uma' tuq te Wa'nch [Aj Swal A'] ma'tx jaw anq'in kxol kye kamnaq. ⁸Junjunky nkyq'uma' tuq, te Eliys aj yolil tyol Dios oqtxi' ojetq tuq jaw kanet junky'el; b'ix junjunky nkyq'uma' tuq, te Jesus jun tlajen Dios oqtxi' aj ojetq tuq jaw anq'in.^u ⁹Per te Eródes ntq'uma' tuq ikxjani: «Wetz oxik nk'ulu' mandad tzan tel in twi' te Wa'nch. ¿Ntons ab'l te xjal aj n'ok ncha'o' tidi'chq ti'jni?» Komo te Eródes n'ok il tuq njoyon tume'l tzan tok te'e'.

Aj Txik Tsi' Jesus Kywe' Jweb' Mil Xjal
Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Wnch 6:1-14

¹⁰Ntons ya ma kyemeltz'jik kye tky'ixel Jesus, oxik kyq'uma' tetz kyaqil aj ojetq tuq qet kyk'ulu'. Yaji te Jesus exik tuk'le' tzan kxik kchukel tuky'i'l tuj jun amaq' Betsayd tb'i. ¹¹Ya ma tz'el kyniky' kye xjal ja' ikja'n tuq kxik, eb'ajxik tzan kypon aj ja' tuq opoyon tetz. Yatzun te Jesus aj tpon, etk'amoj b'ix oxik tyoli' kyuky'i'l ti'j te tume'l titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, b'ix eb'ajqet tq'ana' kye yab'.

¹²Yaji ikja'n tuq tex te q'ij, kye kykab'lajujil txnaq'atz e'ok laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Pakawin ch'in kyuky'i'l kye xjal, b'ix inkxik alajo' kyuj kye aldey b'ix ja'chq jay qaynin tzani, aj ja' b'a'n tzan kyposadin b'ix tzan kywa'an, komo tzani k'onti'l jay.» ¹³Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Inkxik ek'a'cha' etetz.» Yaji kyetz oxik kyq'uma': «Qetza k'onti'l tidi' at. Cha a'ox jweb' wab'j b'ix kab'e' kyiy at. A'ox qa ma qoxika loq'ol kywe' kyaqil ja xjalni.» ¹⁴Komo qanq at tuq jweb' mil (5000) ichan tzan kyaqil. Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Inkyqet ewit'b'a' kye xjal, junjun b'uch'uj te lajuj tuj

^r 9:3 Luks 10:4 ^s 9:5 Luks 10:10-11; Kya 13:51 ^t 9:7 Ax: tetrarca. ^u 9:8 Mat 16:14; Mak 8:28; Luks 9:19

oxqal (50) xjalchaq junjun.»¹⁵ Ntons oqet kyk'ulu' ikxji, b'ix kkyaqil kye xjal eb'ajqet wit'let. ¹⁶ Ntons te Jesus ojaw stzyu' kye jweb' wab'j b'ix kye kab'e' kyyi, ojax ten twitz ka'j b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios. Yaji oqet tpawa' te wab'j b'ix nxik tuq tsipa' kye txnaq'atz tzan txik ksipa' kyetz kye xjal. ¹⁷ Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj byenech, b'ix ti'j te aj osobrin ojaw kchimo' kab'lajuj chi'l.

Aj Txik Tq'uma' Xhpe'y Ab'l Tuq Te Jesus

Mat 16:13-19; Mak 8:27-29

¹⁸ Ntons jun q'ij aj nxnaq'tzan tuq te Jesus xhchukel kyuky'i txnaq'atz, oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Ab'l a'in tuj kynab'l kye xjal?» ¹⁹ Ntons kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Junjun nkyq'uma', a'ich te Wa'nch Aj Swal A, b'ix junjunky nkyq'uma', yatz a'ich Eliys qatzun jun aj yolil tyol Dios oqtxi' aj ma'tx jaw anq'in.»²⁰ Yaji tetz oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «Yatzun etetz tuj enab'l çab'l a'in etetz tuj enab'l?» Ntons tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tzan te Qtata Dios.»²¹ Per yaji te Jesus exik tkawi' byenech tzan k'on txik kyq'uma' te nijunwt.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Ti'j Tkamiky

Mat 16:20-28; Mak 8:30-9:1

²² B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Presiskix tzan tky'ik nim xhcho'nal wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix okyin'elal ik'o' tzan kye tijxjal aj nim kyajwalil b'ix tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, b'ix presiskix tzan nkamik b'ix tzan njaw anq'in tuj toxi'n q'ij.» ²³ Tetz nxik tuq tq'uma' ikxjani kye kyaqil: «Ab'l aj tgan tzan tok lapet wi'j, ntons b'ajq'ij a tgan tzan tkaj kola' te aj cha n'el tgani', a tgan tzan sten dispwest tzan tok ten twitz tkamiky tzan npaj wetz,^x b'ix ntons intok lapet wi'j. ²⁴ Komo ab'l aj cha njoyon tume'l tzan tkolon tib'x tzan tanq'in, opoyonaj kixi'; yatzun te aj okamel tzan tpaj tokslb'en wi'j, tetz ot kamb'a'tz jun tanq'in.»²⁵ Komo çtidi' token qa jun xjal ot kamb'a'tz kyaqil aj at tzani twitz ja tx'o'tx'ni per qa axk tetz opoyon tnajsa'x tanq'in? ²⁶ Komo ab'l te aj oky'ixwel wi'j b'ix ti'j te npakb'alil, ntons ti'j tetz ax [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinqtel ky'ixwik ti'j oj wul wetz tuky'i nim wajwalil b'ix tuky'i tajwalil te Ntat b'ix kyuky'i kye ángel aj pawame' te Qtata Dios. ²⁷ Wetz oxel nq'uma' etetz te b'an'ax, junjun exol etetz tzani nlay kyekamik max oj tok kyen cha'oj tk'ulun mandad te Qtata Dios [tuky'i nim tajwalil tzani twitz tx'o'tx'].»

∇ 9:19 Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luks 9:7-8 ∞ 9:20 Wnch 6:68-69; 11:27 × 9:23 Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Intqet awe'e' aj ja' nyolin txe' te txaq u'j ti'j Mat 16:24. Ax Mat 10:38, Mak 8:34 b'ix Luks 14:27 nyolin ti'j te krus. √ 9:24 Mat 10:39; Luks 17:33; Wnch 12:25

Aj Xhchukjik Tka'yin Jesus

Mat 17:1-8; Mak 9:2-8

²⁸Ntons ya ma ky'ik jun saman txiklen tq'uma' ja tyol ikxjani, ntons eb'ajxik tuk'le' tuky'i'l, te Xhpe'y, Wa'nch b'ix Jacobo,^z b'ix exik twi' jun witz xnaq'tzon. ²⁹Aj man tuq nxnaq'tzan te Jesus, ojaw ky'ixpjik tka'yin b'ix te tq'anaq owok b'an saq b'ix ntxaqtxon. ³⁰Yaji ejaw kanet kab'e' xjal nkyeyolin tuq tuky'i'l, jun te [tzqan] Moisés^a tuq b'ix te junky te [tzqan] Eliys,^b ³¹b'ix kxik e'en b'an nkyetxaqtxon tuq b'ix nkyeyolin tuq tuky'i' Jesus ti'j aj oky'el tuq ti'j tuj Jerusalen, tetz ch'inky tuq tkamik tzan tky'ik kyaqil aj oje qet tz'ib'a' ti'j oqtxi'. ³²Ntons, te Xhpe'y b'ix kye tuky'i'l b'an ajun kywatl tuq, per ya ma tz'el kywatl byenech, oxik kyen xhchqitz'unal te Jesus b'ix kye kab'e'ky xjal aj akyeqet tuq tuky'i'l. ³³B'ix aj man tuq ikja'n kxik kye kab'e' xjal, te Xhpe'y oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, galan qa aqoqetna tzani. Ojawel jk'ulu'na ox tal pach, jun te yatz b'ix jun te Moisés b'ix jun te Eliys.» Komo te Xhpe'y k'onti'l tuq n'el tniky' tidi' nxik tq'uma', cha nxik-oq tyoli'. ³⁴Aj man tuq nyolin ikxjani, oqet jun muj kyil'j, b'ix aj ikja'n tqet te muj kyil'j, te Xhpe'y b'ix kye txq'anky eb'ajxob'. ³⁵Ntons tuj te muj otzaj yolin te Qtata Dios, otzaj tq'uma' ikxjani: «Aj ntzani wetz nk'wa'al aj joyomaj witz'a'.^c Intok esi' ewi' ti'j.» ³⁶Yaji, ya ma mankun tyolin, ntons te Jesus okaj xhchukel junky'el kyuky'i'l. Per kyetz cha oqet kyewa' kyaqil, k'onti'l oxik kyq'uma' te nijunwt te aj ojetq tuq tz'ok kyen.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun K'wa'l Aj At Tuq Jun Malspirit Tuj Tanim

Mat 17:14-21; Mak 9:14-29

³⁷Yaji tuj junky iwitq, aj ojetq tuq kyemeltz'jik twi' te witz, ky'ila'j xjal eb'ajpon kanol tetz. ³⁸Kxol kye xjal at tuq jun ichan aj ojaw siky'in kongan ikxjani: «Xnaq'tzon, nqet nwitz awitz tzan tok awen ch'in te nk'ajol, a'ox jun ch'i nk'ajol nini. ³⁹Tetz tzyu' tzan jun malspirit aj ntk'ulu' tzan tjaw siky'in b'ix nxik tsi' atak ti'j b'ix ntk'ulu' tzan tpulutin stzi'. K'onti'l nkaj stzoqpi' luwew b'ix ikja'n tpon tnajsa'. ⁴⁰Wetz ma'tx qet nwitz kywitz kye axnaq'atz tzan tuq tjatz kyin per k'onti'l ma b'antik kyitz'a'.» ⁴¹Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz k'onti'l n'ox tuj ewi' b'ix cha nkxb'isun nya'tx tume'l. ¿Janik'b'a'n-x-alo tzunx okyinqtelten exol b'ix janik'b'a'n-x okxwipa'tz? Instzaj awin ak'ajol tzani.» ⁴²Aj man tuq ikja'n tpon laq'chet te k'wa'l, te malspirit oqet txo'o' te k'wa'l twitz tx'o'tx' b'ix oxik tsi' atak ti'j. Per te Jesus oxik tk'ulu' mandad tzan tjatz te malspirit, oqet tq'ana' te k'wa'l b'ix okaj tq'apo' tuj tq'ab' stat.

^z 9:28 Ax: Chaw. ^a 9:30 Exo 2–20; 24; 32–34; Deu 32:44–52; 34:1–8 ^b 9:30 1Re 17–19; 2Re 1–2 ^c 9:35 Isa 42:1; Mat 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luks 3:22; 2Xhp 1:17–18

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tka'mjji'n-el Ti'j Tkamiky

Mat 17:22-23; Mak 9:30-32

⁴³Ntons kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j tajwalil te Qtata Dios. Kyetz nkyechalaj tuq, nkyeyolin tuq galan ti'j kyaqil aj nqet tuq tk'ulu', per yatzun te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: ⁴⁴«Intox tuj ewi' b'an byenech te aj oxel nq'uma'ni. [Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxel q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal.» ⁴⁵Per kyetz k'onti'l owel kyniky' ti'j aj oxik tq'uma' tzan tpaj txayi' tuq te kywitz, k'onti'l owel kyniky' ti'j, b'ix ax nkyexob' tuq tzan txik kyqani' tuky'i'l tidi' telponx.

Aj Txik Tyoli' Jesus Ab'l Te Aj Mas Nim Tajwalil Twitz Junky

Mat 18:1-5; Mak 9:33-37

⁴⁶Ntons kxol kye txnaq'atz eb'ajjaw wululun tzan tpaj nkyeyolin tuq ab'l tuq jun te kyetz owokel mas nim tajwalil kxol. ^d ⁴⁷Per te Jesus owel tniky' ti' tuq nkyb'isu' tuj kyanim, astilji otzaj teq'i' jun k'wa'l b'ix oqet tsi' tk'atzaj ⁴⁸b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ab'l aj otk'amo'tz ja k'wa'l tzan npaj wetz, ntons [a'in nkyintk'amo']; b'ix ab'l te aj nkyintk'amo', ntons nk'amon te aj otzaj lajon te wetz. ^e Komo te aj mas k'onti'l jiq'b'a' exol etetz, aji tetz te aj mas jiq'b'a' tuj twitz te Qtata Dios.»

Te Aj Nya'tx Qajq'oj, Tetz Jun Quky'i'l Qib'

Mak 9:38-40

⁴⁹Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza owok gena jun xjal, nkyejatz teq'i' tuq malspirit tuj kyanim xjal tzan tpaj nxik tq'uma' tuq ab'i, per qetza owel qin gan tetz tzan tpaj k'onti'l ajun qxol.» ⁵⁰Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on tz'el etin gan tetz. Komo ab'l kye aj k'onti'l nqo'ok kyajq'oja', dyakwerd ate' quky'i'l.»

Aj Tel Ik'o' Jesus Tzan Kye Aj Samary

⁵¹Ntons jun q'ij, aj ch'inky tuq tpon tyemp tzan txik te Jesus tuj ka'j, tetz oxik Jerusalem per tuky'i jun tk'u'jlal. ⁵²Eb'ajxik tlajo' tmandader tb'ayon twitz tuj jun aldey aj ja' nkyenajan kye aj Samary, tzan tok kyjoyo' ja' b'a'n tuq tzan kyposadin. ⁵³Per kye xjal tzi k'onti'l okyk'amoj tzan tpaj kyeb'enky tuq tetz ikja'n tuq txik tuj te amaq' Jerusalem. ^f ⁵⁴Ya ma tz'ok kyen ikxji, te Jacobo^g b'ix Wa'nch, a'e' aj txnaq'atz Jesus, kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tat, çagan pe' tzan txik jk'ulu' mandad tzan

^d 9:46 Luks 22:24 ^e 9:48 Mat 10:40; Luks 10:16; Wnch 13:20 ^f 9:53 Kye aj Samary b'ix kye aj Judey k'onti'l tuq eq'i' kyib', b'ix komo te Jesus ikja'n tuq txik tuj amaq' Jerusalem tuj tkwentil Judey, astilji k'onti'l okyk'amoj te Jesus. ^g 9:54 Ax: Chaw.

stzaj q'aq' tuj kal'j kyajsik tzan kyponaj?»^h 55 Ntons tetz owaj ka'yin kyil'j b'ix exik tkawil'.ⁱ 56 Yaji eb'ajxik tuj junky aldey.^j

Kye Aj Kygan Tuq Tzan Kyok Lapet Ti'j Jesus
Mat 8:19-22

57 Aj man tuq nkyeb'et tuj b'ey, jun xjal oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, wetz okyin'okel lapet awil'j. Aj ja' otxe'l yatz, ax okyinxe'l wetz.»

58 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kye xhi'wl at kyjul, b'ix kye pich' kyetz at kyq'u', per [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] k'onti'l ja' b'a'n tzan nqet ojlan ch'in.»

59 Ntons oxik tq'uma' tucky'i junky xjal ikxjani: «Pawok lapet wil'j.» Per tzaj te xjal, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, tkamik-yun tb'ay te ntat, maxji okyin'okel lapet awil'j.» 60 Yaji oxik tq'uma' te Jesus tetz: «Qaltetz, kye aj kamnaqe' intqex kymuqu' kye kymuqenx, per yatz pax b'ix intxik apakb'a' te tpakb'alil ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios.»

61 Ntons tzaj junky xjal, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, wetz okyin'okel lapet awil'j, per tzoqpij ch'in tzan nxik kawil kye a'e' aj tuj njay.» 62 Per tzaj te Jesus, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ab'l aj n'ok lapet wil'j b'ix kab' tk'u'j, tetzji nya'tx galan tzan taq'unan tzan kykaj xjal tuj tq'ab' Qtata Dios.»^k

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kab'lajuj Tuj Mutx' (72) Xjal Tzan Kxik Pakb'ayon

10 ¹ Ya ma ky'ik te nini, te Twitzale' e'el tjoyo' junky kab'lajuj tuj mutx' (72)^l xjal b'ix eb'ajxik tlajo' kakab'chaq kyb'et tzan kxik tb'ayon twitz kyuj kye amaq' b'ix ja'chq aj ja' tuq opoyon tetzky. ² B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Kye xjal iktza'] jun awalj aj nab'enky tzan tjaw, b'ix kye aq'unon nya'tx ky'ila'j-e'. Intqet ewitz twitz te tajaw te awalj tzan ktzaj tlajo' txq'anky aq'unon tzan tjaw kyin te awalj.^m ³ Pex waq! Wetz nkxik nlajo' iktza' tal karner [aj nkyexik tuj jun luwar aj ja' ate'] xo'j.ⁿ ⁴ B'ix k'on xik eteq'il' eb'e'eq ni etumin ni exajab' b'ix [pe'exik sak'son], k'on kxqet yolín tuky'i nijunwt tuj b'ey. ⁵ Oj etox tuj jun jay, tb'ay inkxik elima' kye xjal ikxjani: “Tz'okxwit jun galan tuj ja jayni.” ⁶ Tuj aj jayji, qa at jun xjal aj njoyon tume'l tzan qten galan kyuky'i

^h 9:54 2Re 1:9-16 ⁱ 9:55 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Oxik tq'uma' Jesus ikxjani: K'onti'l eteb'en tidi' tgan te Txew Dios. ^j 9:56 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' kab'e'ky yol tb'ay twitz ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Komo te Ichan Tk'wa'al Dios k'onti'l owul tzan kyponaj kyanim kye xjal sinoke tzan tkolon kyil'j. ^k 9:62 Ax: jun xjal aj tzyu' te arad titza' b'ix nka'yin ti'jx, tetz nlay b'antik tzan taq'unan tzan kykaj xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. ^l 10:1 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' “lajuj tuj mutx' (70)” b'ix nya'tx “kab'lajuj tuj mutx' (72)” tuj ja taqan ntzani. ^m 10:2 Mat 9:37-38 ⁿ 10:3 Mat 10:16

txq'aniky b'ix tuky'i Qtata Dios, ntons te aj galan aj otzajel eqani', oky'el tuky'i'l. Per qa k'onti'l jun xjal ikxji, ntons a'ox etetz ek'amo'tz jun galan tuky'i Qtata Dios. ⁷B'ix oj epon tuj jun amaq', pe'ekajten cha tuj jun jay b'ix intxik ewan b'ix intxik etuk'a' kyaqil aj oqtel si' ewitz; komo jun aj n'aq'unan presis tzan tk'amon jun tidi' tzan tpaj taq'umb'en.^o K'on kxjaw b'et tuj jun jay tuj jun jay. ⁸Oj epon tuj jun amaq' aj ja' okxtel k'amo', intxik ewa'a' te aj oqtel si' ewitz, ⁹b'ix inkyqet eq'ana' kye yab' tuj aj luwarji b'ix intxik eq'uma' kyetz ikxjani: "Ajna'l ma'tx pon te tyemp tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios exol tuky'i nim tajwalil." ¹⁰Per oj etox tuj jun amaq' b'ix qa nlay kxqet k'amo', ntons intxik epakb'a' kyuj kye b'ey tuj aj amaq'ji, oxel eq'uma' ikxjani: ¹¹"Kyaqil te quq aj ma'tx tz'ok lak'et ti'l qoqna, owelal qkyito' [tzan tpaj etetz k'onti'l ma qoqet ek'amo'na]. Per instzaj echa'o' waq: Ajna'l ma'tx pon te tyemp tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i nim tajwalil."^p ¹²Wetz oxel nq'uma' etetz, [oj tul te jwisyl, oxel si' mas nim xhcho'nal kyi'l kye xjal aj amaq'ji kywitz kye aj te amaq' Sodom.»^q

Te Aj Oky'el Kyi'l Kye Amaq' Aj K'onti'l Nkye'okslan
Mat 11:20-24

¹³ «¡Last a'ix aj Korasin! ¡Last a'ix aj Betsayd! Kyaqil aj yek'b'il aj oqet nk'ulu' exol tuky'i nim wajwalil, cha tzi-wit oqet nk'ulu' kxol kye aj Tir b'ix kye aj Sidon, kyetz oqtxi'-tal tjawlen kky'expu' kynab'lin, b'ix oje-tal tz'ok ksi' kyq'anaq b'an wak', b'ix oje-tal kyeqet wit'let tuj tza'l tzan tqet kyyek'u' b'an'ax ntzaj kynan'on tetz ti'l kchoj.^r ¹⁴Astilji oj tul te jwisyl ntons te xhcho'nal aj oxel si' eti'l owokel mas nim twitz te aj oxel si' kye aj Tir b'ix Sidon. ¹⁵B'ix ax etetz aj Capernaúm ¿iti'tzun etetz tuj enab'l okxjawel in tuj ka'l tzan eqet jiq'b'a'? ¡Nlay! Komo etetz okxel xo'o' tuj aj ja' ate' kye kamnaq.^s ¹⁶Ntons [etetz aj nkx'ok lapet wi'l], ab'l te aj owokel tsi' twi' eti'l, wi'l n'ok tsi' twi', b'ix ab'l te aj okx'elal tik'o', a'in nkyin'el tik'o', b'ix te aj nkyin'el tik'o' ax n'el tik'o' te aj otzaj lajon wetz.»^t

Aj Kymeltz'jik Kye Kab'lajuj Tuj Mutx' (72) Aj Exik Lajo' Pakb'ayon

¹⁷Ntons, aj kymeltz'jik kye aj kab'lajuj tuj mutx' (72)^u tlajen Jesus, kyetz eb'ajmeltz'jik b'an nkyechalaj tuq, nkyioli' tuq ikxjani: «¡Tat, ax kye malspirit nqoqet kyoksla'na tzan tpaj yatx awajwalil!» ¹⁸Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxik wen te Satanas [oponaj

^o 10:7 Ax: presis jun twi' tk'u'lj. Tzani te "twi' tk'u'lj" telponx ti'l te wab'lj; 1Kor 9:14; 1Tim 5:18. ^p 10:11 Mat 10:7-14; Mak 6:11; Luks 9:5; Kya 13:51 ^q 10:12 Gén 19:24-28; Mat 10:15; 11:24 ^r 10:13 Isa 23:1-18; Ezq 26-28; Joel 3:4-8; Am 1:9-10; Zac 9:2-4 ^s 10:15 Isa 14:13-15 ^t 10:16 Mat 10:40; Mak 9:37; Luks 9:48; Wnch 13:20 ^u 10:17 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' "lajuj tuj mutx' (70)" b'ix nya'tx "kab'lajuj tuj mutx' (72)" tuj ja taqan ntzani.

tajwalil] naqe jun ray aj ntzaj txeka'j [nqet b'ix nponaj]. ¹⁹Wetz ma'tx xik nsi' etajwalil tzan eb'et kyajsik kan b'ix alakran b'ix tzan kyqet etitza',^v b'ix tzan tqet etitza' tidi'chq aj nk'ulun te aj n'ok ajq'ojan qetz, b'ix k'onti'l tidi' oky'el eti'l. ²⁰Per k'on kxchalaj tzan tpaj qa kye malspirit nkxqet kyoksla' sinoke pe'echalaj tzan tpaj etetz tz'ib'amix a'ix tuj ka'j.»

²¹Ntons te Jesus, te Txew Dios nxik tsi' tuq jun chalajb'il tuj tanim, b'ix oxik tq'uma' [tuky'i Qtata Dios] ikxjani: «Tat, yatz a'ich tajawil te ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' kyaqil. Wetz nkyinchalaj awi'l'j tzan tpaj ma qet awewa' te tume'l' ti'l'j kyaqil ntzani kywitz kye aj b'an list-e' b'ix kye aj at jun kynab'l, per ma'tx xik ayek'u' kye xjal aj nya'tx tlimaqaq xjal-e'.»^w Ikxji tat tzan tpaj ikxji tuq yatz agan.»

²²«Te Ntat oje tzaj tq'apo' kyaqil tuj nq'ab'. K'onti'l junky ab'l aj totzqi' a'in iktza' te Ntat, b'ix k'onti'l junky ab'l aj totzqi' te Ntat sinoke a'ox a'in b'ix kye aj oje xik nyek'u' kyetz.»^x ²³Yaji oxik tq'uma' kye txnaq'atz apart kchukel ikxjani: «Galanx-alo kye aj owokel e'en kyaqil aj n'ok eten etetz. ²⁴Wetz oxel nq'uma' etetz, ky'ila'l'j aj yolil tyol Dios oqtxi' b'ix kye aj k'ulul mandad b'an kygan tuq tzan tok kyen aj n'ok eten etetz ajna'l, per k'onti'l owok kyen, b'ix kygan tuq tzan tok kcha'o' aj n'ok echa'o' etetz ajna'l, per kyetz k'onti'l owok kcha'o'.»^y

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aj Galan Xjal

Mat 22:35-40; Mak 12:28-34

²⁵Ntons jun xnaq'tzal Kawb'il ojaw wa'let b'ix oxik xhcha'o' te Jesus ikxjani tzan tuq tok ten tidi' otq'uma'tz: «Xnaq'tzon, ¿tidi' presis tzan nk'ulun tzan stzaj si' jun wanq'in te jun-ele'x?» ²⁶Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿Tidi' tz'ib'angex tuj te Kawb'il? ¿Tidi' njaw awe'e' tuj?» ²⁷Ntons te xnaq'tzal Kawb'il owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Nyolin ikxjani: Intqet egani' te Etajawil aj Qtata Dios ntzaj ena'o', intqet egani' tuky'i jun tk'u'jlal tuj etanim b'ix tuky'i kyaqil exwinqlal b'ix tuky'i kyaqil ebalor, b'ix tuky'i kyaqil enab'l, b'ix ax inkyqet egani' junky ab'l etetz iktza'x nqet egani' etib'x etetz.»^z ²⁸Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz: «B'an'ax iktza'x ma'tx stzaj aq'uma'ni. Qa yatz oqtel ak'ulu' nini ntons otzajel si' yatz jun awanq'in te jun-ele'x.» ²⁹Per te xnaq'tzal Kawb'il, tgan tuq tzan tjoyon jun tume'l' tzan tkaj galan ti'l'j te aj oxik xhcha'o', ntons oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'ltzun te junky aj ab'l wetz?» ³⁰Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «At tuq jun xjal owetz Jerusalen, oqex Jeriko, b'ix tuj b'ey dech e'etz txq'an eleq' ti'l'j. Owel kyelq'a' kyaqil tidi' tetz, oqetb'aj kyok'onsa' b'ix eb'aj'oqik, okaj ksi' ch'inky tuq tkamik. ³¹Yaji dech oky'ik jun pal tuj aj b'eyji. Ya ma xik te'e' te xjal ok'onsa', cha oky'ik xtx'u'k,

^v 10:19 Sal 91:13 ^w 10:21 Mat 11:25-26 ^x 10:22 Mat 11:27; Wnch 3:35; 10:14-15

^y 10:24 Mat 13:16-17 ^z 10:27 Deu 6:5; Lev 19:18

cha okaj tka'yi'. ³²Yaji ax oky'ik junky xjal aj b'uch'uj Lewi, opon qaynin ti'lj, ya ma tz'ok ten, cha okaj tka'yi'. ³³Per yaji oky'ik jun aj Samary, ikja'n tuq txik tuj jun tb'ey, ya ma tz'ok te'e', owoke lo'et tk'u'lj ti'lj. ³⁴Owok laq'chet ti'lj, b'ix oqet tq'ana' te ok'ol ti'lj te xjal tuky'i aseyt b'ix ta'al ub tx'amsa' b'ix yaji oqet tb'atz'o'. Yaji ojax tsi' tajsik tkway b'ix oxik teq'ii' aj ja' tuq ntzaj si' jun posad ntons oqet tk'ulu' kwent. ³⁵Yaji tuj junky iwitq te xjal aj Samary oxik tsi' kab'e' stumin^a te tajaw te jay b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Intqet ak'ulu' kwent ch'in ja xjalni, b'ix qatzun ochnajsayon mas tzan tpaj tetz, wetz owokel nchojo' oj nmeltz'jik junky'el.» ³⁶Ntons yatz tuj anab'l, çkxol kye ox xjal aj eky'ik, ab'l te junky ab'l tetz te aj oqet ok'onsa' tzan kye eleq'?» ³⁷Ntons te xnaq'tzal Kawb'il owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Te aj owok lo'et tk'u'lj ti'lj.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ntons ax yatz intqet ak'ulu' ikxji.»

Aj Tpon Jesus Tjay Ma't B'ix Liy

³⁸Ntons te Jesus oxikky tuj tb'ey b'ix opon tuj jun aldey, b'ix jun xuj tb'i Ma't otk'amoj tuj tjay. ³⁹Tetz at tuq jun titz'in tb'i Liy, b'ix te Liy oqet wit'let tk'atzaj te Qajawil b'ix ncha'on tuq ti'lj kyaqil aj ntyoli'.^b ⁴⁰Per te Ma't cha nb'isun tuq ti'lj taq'un, b'ix owok laq'chet kyi'lj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, çk'onti'l nchb'isun yatz tzan tpaj te witz'in ma'tx kyinkaj tsi' nchukel aq'unonni? Q'umax ch'in tetz tzan wok tone!» ⁴¹Per te Qajawil oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ma't, Ma't, yatz n'ok asi' ak'u'lj ti'lj tidi'chq b'ix b'an nchb'isun, ⁴²per a'ox jun tidi' te aj b'an presis. Te awitz'in ma'tx tz'el tjoyo' te aj presis, b'ix k'onti'l ab'l owelal in te tetz.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Tzan Qxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios

Mat 6:9-15; 7:7-11

11 ¹Ntons, jun-el te Jesus nxnaq'tzan tuq tuj jun luwar, b'ix ya ma mankun txnaq'tzan, jun txnaq'atz oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qotzaj axnaq'tza'na tzan qxnaq'tzan iktza'x te Wa'nch oxik txnaq'tza' kye txnaq'atz.»

²Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Oj exnaq'tzan oxel eq'uma' ikxjani: «Qtata Dios, intqet xjani'xwit yatz ab'i. Chk'ulun mandadxwit qilj. ³Instzaj asi' ch'in te qwe' aj n'oken b'ajq'lj. ⁴Intqet anajsa' ch'in te qchoj, iktza'x qetza nqet qnajsana te nya'tx galan aj nkyek'ulun kye txq'anky qilja. K'on atzoqpij ch'in tzan tok qen twitz jun tidi' aj oqotel tz'aqik titza'.»

⁵B'ix ax oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons, ax qokyi-wit, jun te etetz xik-wit b'an chukaq'b'il tjay jun etamiw b'ix oxel eq'uma' tetz ikxjani: «Werman, tzaj asi' ch'in kab'e wab'lj nky'ex ⁶tzan tpaj ma'tx tzul jun

^a 10:35 Kab'e' tmin denary iktza' twi' tk'u'lj jun xjal kab'e' qilj. ^b 10:39 Wnch 11:1

wula' njay, tzajnaq laq'chik b'ix ma'tx mankun te wab'j tuj qjaya.” ⁷B'ix te etamiw owelatx tzaq'b'ik max tuj twatub' ikxjani: “K'on chk'ulun molestar wetz. Te lamel ma'tx lamet b'ix kye nk'wa'al b'ix a'in ma'tx qowitana. Nlay b'antik tzan njaw wa'let swal tidi' yatz.” ⁸Oxe'l nq'uma' etetz, anke tetz nlay jaw swal jun tidi' tetz tzan tpaj jun etamiw, per tzan tpaj k'onti'l nkaj esi' tzan eq'olb'en, ntons ojowel b'ix oxel tsi' kyaqil aj nkxqanin.

⁹B'ix wetz oxel nq'uma' etetz: Pe'eqanin b'ix otzajel si' etetz, pe'ejoyon b'ix owokelnoj etitza', pe'eq'olb'en b'ix owelatx jaqo' te jay ewitz. ¹⁰Komo ab'l aj nqanin, ntzaj si' tetz; b'ix te aj njoyon, n'oknoj titza', b'ix te aj nq'olb'en, n'ex jaqo' te jay twitz. ¹¹Ntons ax qokyi-wit qa jun ek'wa'al oxel tqani' te etetz jun twe', ¿oxel esi' petzun jun ab'j? ¿Qatzun oxel esi' petzun jun kan qa te k'wa'l oxel tqani' jun kyiy? ¹²¿Qatzun oxel esi' jun alakran qa te k'wa'l oxel tqani' jun jos etetzji? ¹³Iktza'x etetz a'ix xjal aj nya'tx galan kxmodin n'el eniky' ti'j tidi' alkyetz jun galan tzan txik esi' kye ek'wa'al, ntons pyorx-alo te Qtat aj atjax tuj ka'j, tetz otzajel tsi' te Txew ab'l aj oxel tqani' tetz.»

Aj Txik Kyq'uma' Kye Xjal Te Jesus Jun Tuky'i'l Te Tajaw Choj

Mat 12:22-30; Mak 3:20-30

¹⁴Te Jesus ojatx tin jun malspirit tuj tanim jun xjal aj ojetq tuq kaj men [tzan tpaj te malspirit]; b'ix ya ma jatz te malspirit, te men owaq'ik tzan tyolin. Kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j te ntzani. ¹⁵Per junjun nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz b'a'n tzan kyjatz tin kye malspirit tzan tpaj te Belsebu aj twitzale' kyil'j kye malspirit nxik sin tajwalil.»^c ¹⁶B'ix junjunky tzan tpaj kygan tuq tzan tok kyen, oxik kyq'uma' tetz tzan tuq tqet tk'ulu' jun lab'al aj telponx qa te tajwalil tzajnaq tuq tuj ka'j.^d ¹⁷Per te Jesus teb'en tuq te aj nqet tuq kyb'isu', astilji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kyaqil amaq' aj ja' kye xjal cha nkyeq'ojin kxolx kyetz, o'kix okyepoyonaj. B'ix qa kye xjal tuj jun jay pawa' kyib', ikxji opoyon kynajsa' kyib'. ¹⁸Ax ikxji te Satanas, qa tetz nq'ojin ti'jx, ¿titza' ob'antel tzan sten tajwalil nim tuj? Wetz nxik nq'uma' ntzani tzan tpaj etetz n'eq'uma' qa wetz nkyejatz win malspirit tuj kyanim xjal tzan tpaj te Belsebu.^e ¹⁹Qa wetz nkyejatz win malspirit tuj kyanim xjal tzan tpaj te Belsebu, ntons ¿ab'l tzan qpaj njatz kyeq'i' kye aj lapike' eti'j? Astilji a'e'xk kyetz oxel kyq'uma' eti'j tidi' nya'tx galan nkxk'ulun. ²⁰Qa wetz nkyejatz win malspirit tzan tpaj tajwalil Qtata Dios, nini telponx te Qtata Dios ma'tx tz'aq'ik tzan tk'ulun mandad tuky'i' nim tajwalil exol. ²¹Qa jun xjal nxb'uqin tjay b'ix at nim tbalor b'ix b'an list atqet tuky'i' taq'umb'il tq'obj'il, ntons kyaqil aj tidi'

^c 11:15 Mat 9:34; 10:25 ^d 11:16 Mat 12:38; 16:1; Mak 8:11 ^e 11:18 Belsebu iktza' junky tb'i te Satanas.

tetz k'onti'l tidi' oky'el ti'lj. ²²Per qa tzul junky mas nim tbalor twitz tetz, opoyon tuky'i'l b'ix oqtel titza', owelal tin kyaqil te taq'umb'il tq'obj'il aj ja' tuq wit'lik tk'u'j b'ix oqtel tsipa' kyaqil aj tidi' tetz. ²³Ntons, ab'l te aj nya'tx dyakwerd atqet wuky'i'l, tetz jun wajq'oj; b'ix ab'l te aj k'onti'l n'onen wuky'i'l tzan tok nchimo', tetz cha mas nxik tslab'u' kyaqil te aj n'ok nchimo'.»^f

Tidi' Nky'ik Oj Tmeltz'jik Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal
Mat 12:43-45

²⁴«Oj tjatz jun malspirit tuj tanim jun xjal, te malspirit ja'chq nb'et njoyon ja' tzan tnajan, b'ix nb'et iktza' tuj ky'ixk'oj tx'o'tx', k'onti'l n'oknoj ja' tzan tnajan, b'ix nqet tb'isu' ikxjani: «Okyinmeltz'jel junky'el tuj njay aj ja' in'etz.» ²⁵Ntons oj tmeltz'jik, ntzaj tk'ulb'a' te aj xjalji iktza' jun jay b'an ky'isu' kyaqil, b'ix b'an k'ulu' kyaqil. ²⁶Yaji nxik tuk'le' junky wuq malspirit tuky'i'l aj mas b'an nya'tx galan twitz tetz, yaji kkyaqil nkyeqex najan tuj tanim te xjal, b'ix te xjal nkaj mas b'an pyor twitz te tb'ay-el.»

²⁷Aj man tuq nxik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, jun xuj kxol kyaqil kye xjal aj nkyecha'on tuq ti'lj, ojaw siky'in ikxjani: «Galanx-alo te xuj aj otzaj alan te yatz b'ix ochjaw tky'ib'sa'.» ²⁸Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Mas galanx-alo te aj n'ok xhcha'o' te tyol Qtata Dios b'ix nqet toksla'.»

Te Aj Oqet Tyek'u' Te Qtata Dios Aj Telponx Ti'lj Jesus
Mat 12:38-42; Mak 8:12

²⁹Ntons, mas tuq n'ok kchimo' kyib' kye xjal ti'lj te Jesus. Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Kye ja xjal ntzani b'an nya'tx galan-e'. Kyetz cha kygan jun techa'l yek'b'il tajwalil Qtata Dios; per nlay qet k'ulet jun techa'l ikxji sinoke a'ox te aj oky'ik ti'lj te Jonas [oqtxi'].^g ³⁰Komo iktza'x oky'ik tuky'i' Jonas [oqtxi'] owoke te jun techa'l kye xjal aj Nínive,^h ax [te aj oky'el wi'lj wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] owokel te jun techa'l kye ja xjal ajna'l. ³¹Cha'oj tul te jwisy, te xuj aj k'ulul mandad tuj Saba,ⁱ tetz oqtel ten q'umal kyil kye ja xjal ajna'l tzan tpaj tetz otzaj b'an laq'chik cha'ol tyol Salomon, per ajna'l [wetz] akynqet tzani b'ix mas nim [wajwalil] twitz te Salomon. ³²Ax kye aj Nínive, oj tul te jwisy, ax kyetz okyeqtel ten q'umal kyil kye xjal tuj ja tyempni tzan tpaj kyetz ojaw kky'ixpu' kynab'lin b'ix e'okslan te Qtata Dios aj tok kcha'o' tpakb'alil aj ntpakb'a' tuq te Jonas,^j per ajna'l wetz akynqet tzani b'ix mas nim [wajwalil] twitz te Jonas.»

^f 11:23 Mak 9:40 ^g 11:29 Mat 16:4; Mak 8:12 ^h 11:30 Jon 1:17–2:10 ⁱ 11:31 Ax: reina del sur; 1Re 10:1-10; 2Cró 9:1-12. ^j 11:32 Jon 3:4-10

Te Yek'b'il Ti'j Jun Q'analb'il

Mat 6:22-23; Mak 4:21-25; Luks 8:16-18

³³ «Nijunwt n'ok txtaqo' jun tkandil b'ix yaji nqet tsi' ewj qatzun n'ox tsi' tjaq' jun almun, sinoke njaw tsi' jawnaq; ikxji kye aj nkye'ox oxe'l kyen chk'atunal. ³⁴ Kye tb'aq' qwitz iktza' kye q'analb'il te qchi'jel. Qa te tb'aq' qwitz galan, ntons b'a'n tzan txik qen byenech te chk'atunal; per qa te tb'aq' qwitz nya'tx galan, ntons iktza' aqoqex tuj qlolj. ³⁵ Intok esi' enab'l qa te aj chk'atunal aj at tuj etanim b'an b'an'ax galan b'ix nya'tx cha qlolj. ³⁶ Qa yatz tuj awanim pur galan, k'onti'l nya'tx galan tuj, ntons kyaqil owelal aniky' alkyetz te galan b'ix alkyetz te aj nya'tx galan, ntons ikxji iktza' jun kandil ntzaj tq'anali' tuj etanim tuky'i chk'atunal.»

Aj Txik Tyoli' Jesus Kyi'j Kye Parisey

Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luks 20:45-47

³⁷ Ya ma mankun tyolin te Jesus, tzaj jun xjal aj b'uch'uj Parisey, oxik tuk'le' wa'il tjay. Ntons te Jesus oxik b'ix oqet wit'let ti'j mes. ³⁸ Te xjal aj b'uch'uj Parisey, tetz oje lab'an tzan tpaj te Jesus k'onti'l [oqet tk'ulu' te kykostumbr kye tijxjal] tzan tok tmu'u' tq'ab' qa mina' tuq tokten wa'il. ³⁹ Ntons tzaj te Qajawil, oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj b'uch'uj Parisey eq'i'x etitza' [te kostumbr] tzan tel etx'ajo' ti'j te elaq b'ix ti'j te ebas, per etetz tuj etanim cha nkx'elq'an b'ix tidi'chq b'an nya'tx galan nkxk'ulun. ⁴⁰ ¡Etetz b'an mok' a'ix! ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en te [Qtata Dios] aj oqet k'ulun qetz, ax oqet tk'ulu' te qanim? ⁴¹ [Astilji] mejor intxik esi' kye meb'a' xjal te aj at te etetz b'ix ikxji okajel saq etanim.

⁴² ¡Last etetz a'ix aj b'uch'uj Parisey! Komo nkaj epawa' te Qtata Dios te tlajuji' part ti'j kyaqil tidi' etetz^k ti'j te menta b'ix te ruda b'ix ti'j tidi'chq klas awalj, per [chagan tzan tpaj] k'onti'l nkxk'ulun tume'l kyuky'i txq'anqy b'ix k'onti'l nkyeqet egani' txq'anqy iktza' tetz nqoqet tgani'. Aji te presis tzan ek'ulun, b'ix ax k'onti'l tzan tkaj esi' tzan txik esi' etoyej te Qtata Dios. ⁴³ ¡Last etetz a'ix aj b'uch'uj Parisey! Komo etetz mer egan tzan eqet wit'let tuj te tb'ay bank tuj te jay nab'il Dios b'ix mer egan tzan etok lima' tzan kyaqil xjal tuj plas. ⁴⁴ ¡Last etetz a'ix! Komo etetz a'ix iktza' jun luwar aj ja' muqume' kye kamnaq, aj k'onti'l eb'l, b'ix kye xjal nkyeky'ik b'ix k'onti'l kyeb'en tidi' at txini.»

⁴⁵ Ntons tzaj te jun aj xnaq'tzal Kawb'il, owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, oj stzaj aq'uma' ikxji, ax nqoqet ayoli'na.» ⁴⁶ Per te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¡Ax last etetz a'ix aj xnaq'tzal Kawb'il! Komo etetz nxik ek'ulu' mandad te junky tzan tqet tk'ulu' jun tidi' aj nijunwt b'a'n tzan tb'antik titza'. B'ix etetz k'on egan tzan etonen ch'inwt. ⁴⁷ ¡Last etetz a'ix!

^k 11:42 Ax: diezmo; Lev 27:30.

Komo etetz nqet ek'ulu' kypantyon kye aj yolil tyol Dios aj eb'ajqet kansa' tzan kye etijajil oqtxi'. ⁴⁸Ikxji etetz eteb'en te aj okyk'uluj b'ix dyakwerd atix ti'lj te aj okyk'uluj, komo a'e' kyetz kye aj ekansan te kyetz b'ix etetz ajna'l njaw ek'ulu' te kypantyon. ⁴⁹Astilji oqtxi' te Qtata Dios aj teben kyaqil otq'umaj ikxjani: "Okyexe'l nlajo' kye aj yolil nyol b'ix kye aj nky'ixel kxol kyetz, per okyeqtel kykansa' junjun kye nlajen b'ix txq'ankey okyejawel kylajo'." ⁵⁰Ntons kye ja tijajil xjal ajna'l, te Qtata Dios otzajel xhcha'o' kyetz kyi'lj kye aj yolil tyol aj eb'ajqet kansa' atx aj tb'antlen te ja twitz tx'o'tx'ni, ⁵¹[otzajel xhcha'o'] ti'lj tkamlen te Abel' b'ix max aj tkamlenkix te Sakariy^m aj oqet kykansa' txol te tz'e'sb'il b'ix te Nim Jay Nab'il Te Qtata Dios. Wetz nxik nq'uma' etetz, te Qtata Dios otzajel xhcha'o' kyuky'i kye ja xjal ajna'l ti'lj kykamlen kyaqil kyetz. ⁵²¡Last etetz a'ix aj xnaq'tzal Kawb'il! Etetz cha nqet etewa' te b'an'ax kywitz kye xjal. Etetz k'onti'l nkxk'amon te b'an'ax b'ix k'onti'l n'etzoqpi' tzan tel kyniky' kye txq'ankey.»

⁵³Ntons ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz eb'ajjaw q'ojlik nim b'ix e'aq'ik tzan txik kcha'o' tidi'chq tetz ⁵⁴tzan tok kcha'o' jun tidi' aj owokeyon tuq kyitza' tzan txik kyq'uma' jun til.

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Qok Xmeletz'

12 ¹Ntons man tuq nkyeyolin, owox kchimo' kyib' ky'ila'l mil xjal tzi, b'ix k'onti'l tuq nb'antik tzan kyb'et kxolx. Ntons te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i kye txnaq'atz ikxjani: «Intok esi' waq enab'l ti'lj kxmeletz'ul kye aj b'uch'uj Parisey, [aj naqe jun] malsb'il [aj nxik tsipa' tib' ja'chq].ⁿ ²K'onti'l jun tidi' aj ewj aj nlay-wit tz'ok cha'o', b'ix k'onti'l jun tidi' aj ewa' nlay-wit tz'ok e'e'.^o ³Ikxji kyaqil tidi' aj oje xik qyoli' tuj qlolj, owokel cha'o' chiq'ij, b'ix aj oje xik jq'uma' ewj tuj jun jay lamo' qib', oxe'l pakb'a' tzan tok cha'o' tzan kyaqil.»

A Te Qtata Dios Te Aj Presis Tzan Tqet Qxob'le'

Mat 10:26-31

⁴«Etetz aj wajyol a'ix, wetz ajna'l nxik nq'uma' etetz k'on qet exob'le' te aj a'ox b'a'n tzan tpon tnajsa' te echi'jel b'ix nlay pon tnajsa' te etanim. ⁵Wetz oxe'l nq'uma' etetz ab'l te aj presis tzan tqet exob'le': Intqet exob'le' te [Qtata Dios] aj at tajwalil tzan tel tin tanq'in jun xjal b'ix yaji b'a'n tzan txik tsi' tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun. Ti'lj tetz presis tzan tqet exob'le'.

⁶¿Ti'tzun k'onti'l nkyetzaj k'ayi' jweb' tal pich' tzan kab'e' tmin nya'tx nim tbalor? Per te Qtata Dios k'onti'l n'ajnaj ti'lj tk'ulj ti'lj junjun te kyetz. ⁷Pyorx-alo

¹ 11:51 Gén 4:8 ^m 11:51 2Cró 24:20-21 ⁿ 12:1 Mat 16:6; Mak 8:15 ^o 12:2 Mak 4:22; Luks 8:17

etetz, [te Qtata Dios nqxqet tk'ulu' kwent] asta kyaqil te stzamal ewi' b'an ajla' titzal. Ntons k'on kxob', etetz mas ganimix a'ix kywitz ky'ila'j tal pich'.»

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Aj K'onti'l Nkyeky'ixwik Ti'j Tetz Kywitz Xjal
Mat 10:19-20,32-33; 12:32; Mak 3:29; 8:38

⁸«Wetz oxel' nq'uma' etetz, ab'l te aj oxel' tq'uma' kywitz xjal qa tetz n'okslan wi'j, ax [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinyoliyon galan ti'j tetz kywitz kye ángel aj tuj ka'j. ⁹Per te aj okyin'elal tik'o' kywitz xjal, ax tetz owelal wik'o' kywitz kye ángel aj tuj ka'j. ¹⁰Ab'l te aj oxel' tq'uma' tyol nya'tx galan wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'a'n tzan tqet najsa' te aj ma'tx xik tq'uma', per nlay qet najsa' qa nyolin nya'tx galan ti'j te Txew Dios.^p ¹¹B'ix oj exik in tuj te jay nab'il Dios b'ix kywitz kye k'ulul mandad b'ix kye aj at nim kyajwalil, k'on kxb'isun ti'j tidi' oxel' eq'uma' b'ix ti'j tidi' owajel etzaq'b'e' kyetz. ¹²Komo tuj aj orji te Txew Dios oxel' tq'uma' etetz te aj presis tzan txik eq'uma'.»^q

Te Yek'b'il Ti'j Te Q'inomal

¹³Ntons, tzaj te jun xjal aj atqet tuq kxol kye xjal, oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, intxik aq'uma' ch'in te witzik tzan tqet tpawa' te erensy qxola.» ¹⁴Ntons te Jesus oxik tq'uma': «¡Ombre! ¿A'in petzun wetz exol etetz iktza' jun pujul il qatzun jun pawon' exolji?» ¹⁵Yaji oxik tq'uma' kye kyaqil ikxjani: «Intok esi' waq enab'l tzan k'on tel egani' tidi'chq. Komo tzan qanq'in, nya'tx presis qa at tidi'chq nim qetz.»

¹⁶Yaji oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz ikxjani: «At tuq jun xjal b'an q'inon, b'ix te tawal okaj b'an tb'anil. ¹⁷Ntons te q'inon oqeten b'isuyon ikxjani: “¿Tidi' nk'ulu'tz ajna'l? Ma'tx noj kyaqil ja' nqex nk'u'u' te twitz wawal b'ix k'onti'l ja' tzan tqex nk'u'u' txq'anky.” ¹⁸Yaji otq'umaj ikxjani: “Ya web'enky tidi' nk'ulu'tz. Okyeqtel nxitu' aj ja' nqex nk'u'u' twitz wawal, b'ix yaji okyeqtel nk'ulu' kye tqatel mas limaq tzan tqex nk'u'u' kyaqil twitz te wawal b'ix kyaqil tidi'chq wetz tuj. ¹⁹Yaji onq'uma'tz wetz tuj wanim ikxjani: ‘Wetz tidi'chq k'u'u' witzal te ky'ila'j aq'b'i. Ajna'l okyin'ojlayon, b'ix okyinwa'yon b'ix okyin'uk'ayon b'ix okyinchalajel.’” ²⁰Per yaji te Qtata Dios oxik tq'uma' tetz ikxjani: “¡T'a'q ka'r! Ja aq'b'ilni yatx ochkamel, b'ix kyaqil aj tidi' yatx ¿ab'l qetz okajel asi'?” ²¹Ntons ikxji nky'ik tuky'i jun xjal aj tidi'chq tq'inomal nqet xhchimo' cha te tetz tzani twitz tx'o'tx' b'ix k'onti'l jun tq'inomal tuky'i Qtata Dios.»

Te Qtata Dios Nkyeqet Tk'ulu' Kwent Kye Tk'wa'al
Mat 6:25-34

²²Te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' etetz, k'on kxb'isun ti'j titzal okx'anq'iyon, ti'j tidi' oxel' ewa'a' b'ix ti'j

^p 12:10 Mak 3:29 ^q 12:12 Mat 10:19-20; Mak 13:11; Luks 21:14-15 ^r 12:14 Ax: jun chewsal q'oj.

tidi' eq'anaq owokel esi' eti'j. ²³Qa itz'ojo' a te mas presisji twitz te qwe', b'ix te qchi'jel a te mas presis twitz te jq'anaq. ²⁴Intok esi' enab'l kyil'j kye pich', kyetz k'onti'l nkye'awan b'ix k'onti'l njaw kyin tidi', k'onti'l kyk'ub'l ni kykajon, per te Qtata Dios nxik tsi' kywe' tzan kywa'an. Per yatzun etetz mas ganimix a'ix kywitz kye pich'. ²⁵¿Ab'l jun etetz, qa ob'isuyon ti'jx, ob'antel tzan tjaw tky'ib'sa'x tib' junky txejq'ab'? ²⁶Qa etetz k'onti'l nb'antik etitza' jun tidi' aj b'an ch'i nekit, ntons ¿tistil nkxb'isun ti'j tidi'chq?

²⁷Intok esi' enab'l titza' nkyejaw ky'ib' kye ub'ech^s tuj k'ul. Kyetz k'onti'l nkye'aq'unan b'ix k'onti'l nkyekyimon, per wetz oxel nq'uma' etetz, ni siker te Salomon' [aj k'ulul mandad oqtxi'], ni tetz tzan tpaj kyaqil aj b'an tb'anil tidi'chq tuq tetz b'a'n tuq tzan tok txq'aptza' tib' iktza' kyetz. ²⁸Qa te Qtata Dios nxq'aptzan b'an tb'anil kye ub'ech tuj k'ul, aj akyeqet b'an tb'anil ajna'l per nchi'j ojetq kyeponaj b'ix okye'okex si' tuj q'aq', ntons pyorx-alo eti'j etetz a'ix, te Qtata Dios oxq'aptzayon etetz aj nya'tx nim wit'lik ek'u'j ti'j. ²⁹Ntons k'on kxb'isun ti'j tidi' oxel ewa'a' b'ix tidi' oxel etuk'a', b'ix k'onti'l tzan eb'isun ti'j ch'inwt, k'on qex esi' b'is tuj etanim. ³⁰Kyaqil kye aj nya'tx qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, kyetz nkyeb'isun ti'j kyaqil nini, per etetz ntzaj ena'o' jun etat aj teb'en tidi' presis te etetz. ³¹Intok esi' etetz ek'u'j tzan tqet etoksla' titza' tgan te Qajawil, b'ix kyaqil te aj presis te etetz, otzajel si'.»

Te Aj At Te Qetz Tuj Ka'j

Mat 6:19-21

³²«K'on kxb'isun, komo etetz a'ix iktza' walo'. Anke etetz nya'tx ky'ilaj eb'et b'ix nya'tx nim ebalor, per a te Ntat te twitzale' k'ulul mandad ti'j kyaqil, b'ix oqet tuj twitz tzan txik tsi' etajwalil tzan ek'ulun mandad tuky'i'l. ³³Intxik ek'ayi' tidi'chq aj at etetz, b'ix intxik etoye' kye meb'a' xjal. Intqet echimo' jun eq'inomal aj k'onti'l nponaj; intqet echimo' jun eq'inomal tuj ka'j aj ja' te eq'inomal k'onti'l nmankun b'ix ja' kye eleq' k'onti'l nkye'ox b'ix te pok' k'onti'l npon tnajsa'. ³⁴Komo aj ja' atqet te eq'inomal, ax tzi okajel te etanim.»

A Tgan Tzan Qten List

Mat 13:33-37

³⁵«Pe'eten waq list iktza' jun xjal atok tq'anaq b'ix at tq'anal txaqo'.^u ³⁶Pe'eten waq list iktza' kye aq'unon aj nkye'iyon ti'j te kyajawil ch'inky tmeltz'jik aj ja' ojetq xik uk'le' tzan tpaj telentz mojlet jun xjal, iktza' kye aq'unon nkye'iyon tzan totz kyjaqo' te jay twitz oj tok tzk'onk'a' te

^s 12:27 Ax: lirios. ^t 12:27 1Re 10:4-7; 2Cró 9:3-6 ^u 12:35 Mat 25:1-13

lamel, ax ikxji pe'eten etetz.^v 37 Galanx-alo kye aj mosj aj list ate!, oj tul te kyajawil okyetzajel k'ulb'a' nkye'iyon ti'j. Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, te kyajawil owokel tsi' tq'anaq taq'umb'il tzan kxik tk'a'cha', b'ix oxel' tq'uma' tzan kyqet wit'let ti'j tmes b'ix ajixk tetz oxel' k'a'chan te kyetz.^w 38 Galanx-alo kyetz okyetzajel k'ulb'a' tzunx itz'oje'x, nkesej te kypatron owulel b'an chukaq'b'il qatzun b'an q'eqombwenji. 39 Ntons, instzaj echa'o' junky yek'b'il ntzani: Qa te tajaw jay teb'en-wit janik'or owulel jun eleq', tetz nlay-tal tz'otz stzoqpi' tzan totz tuj te jay. 40 Ax ikxji etetz, pe'eten waq list tzan tpaj [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] kyin'ul tuj jun q'ij aj k'onti'l eteb'en etetz janik'b'a'n.»^x

Te Yek'b'il Ti'j Te Mosj Galan B'ix Te Mosj Aj Nya'tx Galan

Mat 24:45-51

41 Yaji te Xhpe'y oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Tat, ¿ma tzaj aq'uma' te ja yek'b'il a'ox te qetza qatzun kye kyaqilji?» 42 Yaji te Twitzale' oxik tq'uma': «¿Titza' nab'lin jun mosj aj b'an tume'l nb'isun b'ix nk'ulun kyaqil iktza' te tpatron tgan, b'ix te tpatron nkaj tsi' tuj tq'ab' tetz kye txq'anqy tuj tjay tzan kxik tk'a'cha' oj tpon or? 43 Galanx-alo te aj mosjji oj tul te tpatron otzajel k'ulb'a' nk'ulun kyaqil taq'un iktza'x ojetq kaj q'uma' tetz. 44 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, te tpatron okajel tsi' te k'lulul mandad ti'j kyaqil tidi'chq tetz. 45 Per qa te mosj oqtel tb'isu' tuj tanim, “Te wajawil nlay tzul luwew,” b'ix yaji qa tetz owaq'el tzan kyqet tb'uju' kye txq'anqy mosj xuj tuky'i ichan, b'ix cha owokelten wa'il b'ix uk'ayon b'ix oboliyon, 46 ntons yaji tuj jun q'ij aj k'onti'l teb'en, te tpatron omeltz'jel b'ix oxel' tsi' nim xhcho'nal ti'j, b'ix te xjal okajel kyuky'i kye aj k'onti'l nkye'okslan.

47 Te jun mosj aj teb'en tidi' tgan te tpatron, b'ix qa k'onti'l nqet tk'ulu' te aq'unj, yaji oj tul te tpatron oxel' si' jun nim xhcho'nal ti'j. 48 Per qa te jun aq'unon tzan tpaj k'onti'l tuq teb'en ma tk'ulu'j jun tidi' nya'tx galan, tetz oxel' si' xhcho'nal ti'j per nya'tx nim. Ab'lchaq xjal aj nxik si' nim [tajwalil], te tpatron otzajel xhcha'o' nim tuky'i'l; b'ix te aj nkaj si' nim tuj tq'ab', te tpatron oxel' tqani' tuky'i'l mas nim kywitz kye txq'anqy.»

Tzan Tpjaj Te Jesus Kye Xjal Oqtel Kypawa' Kyib' Kxol

Mat 10:34-36

49 «Wetz ma'tx kyin'ul twitz ja tx'o'tx'ni [iktza'] tzan nswan q'aq' [tzan tpon tnajsa' te nya'tx galan]. B'ix galan-talo qa oje-wit tz'aq'ik tzan strenun. 50 Wetz presis tzan tok wen jun xhcho'nal nim, b'ix b'an n'ok wen twitz tzan tpaj mina' tky'ik. 51 ¿Etetz tuj enab'l qa wetz in'ul tzan kyten galan kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni? Nya'tx sinoke tzan tqet kypawa' kyib'. 52 Ajnali

^v 12:36 Mak 13:34-36 ^w 12:37 Wnch 13:3-17 ^x 12:40 Mat 24:43-44

jweb' xjal tuj jun jay oqtel kypawa' kyib', ox okyejawel meltz'jik kyi'l kab'e' b'ix kab'e' okyejawel meltz'jik kyi'l ox. ⁵³Te k'wa'lon ojawel meltz'jik ti'l tk'wa'al b'ix te k'wa'alb'aj ojawel meltz'jik ti'l te k'wa'lon; te alon ojawel meltz'jik ti'l tal, b'ix te tal ojawel meltz'jik ti'l tnan; b'ix jun alib'on ojawel meltz'jik ti'l talib', b'ix te alib'l' ojawel meltz'jik ti'l te alib'on.»^y

**Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tok Qsi' Qnab'l Ti'l Te Aj
Nky'ik Twitz Tx'o'tx'
Mat 16:1-4; Mak 8:11-13**

⁵⁴Ntons te Jesus ax oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Oj txik eten etetz te muj ikja'n stzaj aj ja' nqet te q'ij, nxik eq'uma' “tzul jab” b'ix ikxji nky'ik. ⁵⁵B'ix qa te kyaq'iq' tzajnaq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' ntons n'eq'uma' “tzul q'ijal” b'ix ikxji nky'ik. ⁵⁶χmeletz' ka'r! Qa etetz n'el eniky' tidi' nky'ik twitz ka'l b'ix twitz tx'o'tx', ntons ζtistil k'onti'l n'el eniky' ti'l te aj nky'ik tuj ja tyemp ajna'lni?»

**Tok Asi' Ak'u'l Tzan Aqeten Galan Tuky'i Awajq'oj
Mat 5:25-26**

⁵⁷«ζTistil k'onti'l nqet eb'isu' byenech alkyetz te galan? ⁵⁸Qa at ab'l ma xik qaniyon eti'l b'ix okxe'l teq'li' twitz te pujul il, pe'eyolin tzan eten galan exol tzunx tuq atx luwar. Ikxji tzan k'on epon teq'li' max tuky'i te pujul il, b'ix tetz okxe'l tq'apo' tuj kyq'ab' kye mulon, b'ix okxtex ksi' tuj pres. ⁵⁹Wetz oxel' nq'uma', etetz nlay kxjatz tuj te pres qa mina' tuq tokb'aj echojo' te emult kyaqil.»

**Titza' Owaj Stzaq'b'e' Jesus Te Aj Otzaj Kcha'o'
Kye Xjal Ti'l Te Nya'tx Galan Aj Nky'ik**

13 ¹Ntons, tuj aj tyempji eb'ajpon txq'an xjal tuky'i Jesus, b'ix oxik kyq'uma' tetz ti'l te Pilat aj txik tk'ulu' mandad tzan kyqet tkansa' txq'an xjal aj Galiley b'ix te kchiky'el oxik samo' tuky'i kchiky'el kye kyalo' aj nxik tuq kyq'apo' te jun present. ²Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «ζTitza' etetz tuj enab'l, te aj oky'ik kyi'l kye aj xjalji, oky'ik tzan tpaj kyetz mas chimol choj-e' kywitz kye txq'anky xjal tuj kyamaq'? ³Wetz oxel' nq'uma' etetz, nya'tx. B'ix yatzun etetz, qa nlay jaw eky'ixpu' enab'lin b'ix nlay kx'okslan ti'l Qtata Dios, ax etetz okxkamel ikxji. ⁴ζQatzun etetz tuj enab'l, kye aj wajxaqlajuj xjal aj eb'ajkamik aj tqet tz'aqik te jay nim twa'lkal kyajsik aj atqet tuq tuj Siloé, qa kyetz mas chimol choj-e' kywitz kye txq'anky xjal aj nkyenajan tuq tuj Jerusalem? ⁵Wetz oxel' nq'uma' etetz, nya'tx. B'ix yatzun etetz qa nlay jaw eky'ixpu' enab'lin ax etetz okxkamel ikxji.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Igos Aj K'onti'l Twitz

⁶Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ja yek'b'il ntzani: «Jun xjal awa' tuq titza' jun wi' igos tuj tx'o'otx' b'ix oxwa'q e'el tetz qa at tuq twitz te wi' igos per k'onti'l tuq nijunwt. ⁷Ntons tetz oxik tq'uma' te taq'unon aj nk'ulun kwent tuq te awalj: “Tzaj acha'o', oxe aq'b'ixi' nkyin'ul aq'b'ia' tuj ja awaljni joyol qa at twitz per k'onti'l, ni jun-el oje tz'oknoj witza'. Ntons intjaw atx'em'u' ch'in. ¿Tistil atqet cha perjoder?” ⁸Per te aj nk'ulun kwent tuq te awalj owaj stzaq'b'e' ikxjani: “Tat, qaltetz. Insten junky aq'b'ichaq, ojawel nq'u'u' txe' b'ix oqtex nsi' ch'in tabonil. ⁹Qanq ikxji qanq okajel twitz, qa nlay ntons ojawel tx'emlet.”»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xuj Tuj Q'ij Ojla'mj

¹⁰Ntons, jun q'ij ojla'mj te Jesus owox tuj jun jay nab'il Dios b'ix owokten xnaq'tzal kye xjal. ¹¹B'ix atqet tuq tzi jun xuj yab' tuq, b'ix wajxaqlajuj aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik. Jun malspirit ojetq tuq tk'uluj tzan tqet txoki' ti'j talq b'ix k'onti'l tuq nb'antik tzan tkaj rekt tzelti'j. ¹²B'ix te Jesus, ya ma xik te'e', otzaj tuk'le' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Xuj, ajna'l yatz ma'tx chkolpjik ti'j te ayab'il.» ¹³Ntons te Jesus oqet tsi' tq'ab' tajsik, b'ix b'eyxnajji te xuj okaj rekt tzelti'j b'ix oqet tjiq'b'a' Qtata Dios.

¹⁴Per te k'ulul mandad tuj te jay nab'il Dios ojaw q'ojlik nim tzan tpaj te Jesus oqet tq'ana' te xuj tuj aj q'ijji, komo jun q'ij ojla'mj tuq, b'ix oxik tq'uma' kyuky'i kye xjal ikxjani: «Ate' waqaq q'ij tzan qa'q'unan b'ix pe'etul tuj aj q'ijji tzan eqet q'ana' b'ix nya'tx tuj te q'ij ojla'mj.»^z ¹⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿Xmeletz' ka'r! ¿Ti'tzun, k'onti'l nkye'el epuju' kye ewakaxh qatzun kye ekwayji tuj jun q'ij ojla'mj tzan kxik eteq'i' uk'al a'? ¹⁶Yatzun ja xujni, tetz jun tijajil Abran b'ix tzyu' tuq tzan te Satanas atx wajxaqlajuj aq'b'ixi'. ¿Ti'tzun nya'tx petzun galan tuq tzan tkolpjik tuj jun q'ij ojla'mj?» ¹⁷Ya ma xik tyoli' te Jesus kyaqil ntzani, kye a'e' tajq'oj eqet ky'ixwik, per kyaqil kye xjal nkyechalaj tuq tzan tpaj tidi'chq nqet tk'ulu' tuq tuky'i nim tajwalil Qtata Dios.

Te Yek'b'il Ti'j Te Tze' Mostas

Mat 13:31-32; Mak 4:30-32

¹⁸Yaji te Jesus ax oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tidi' quky'i'l parej te tume'l titza' nkyekaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios? ¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan tqet nparejsa'? ¹⁹Te nini iktza' jun tb'aq' mostas aj nqex tawa' jun xjal tuj tx'o'otx', nky'ib', n'ok jun tze', b'ix kye pich' njax kyk'ulu' kyqu' twi'!»

^z 13:14 Exo 20:9-10; Deu 5:13-14

Te Yek'b'il Ti'j Te Malsb'il Q'otj

Mat 13:33

²⁰Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky'elky ikxjani: «¿Tidi' quky'i'l parej te tume'l titza' nkyekaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios? ²¹Te nini iktza' te malsb'il aj nqex tsi' jun xuj tuj oxo malon arin tzan tmal te q'otj kyaqil.»

Oj Qokslan Ti'j Jesus, Nini Iktza' Nqo'ox Tuj Jun Lamel Nekit

Mat 7:13-14,21-23

²²Ntons, aj ikja'n tuq txik te Jesus tuj Jerusalem, nkyexik txnaq'tza' tuq kye xjal kyuj kye amaq' b'ix aldey aj ja' tuq nky'ik. ²³Tzaj jun xjal, oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Tat, b'an'ax petzun qa nya'tx ky'ila'l xjal okyekoletel?» Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: ²⁴«Intok esi' waq ek'u'j tzan etox tuj te lamel aj nekit. Wetz oxo'l nq'uma' etetz, ky'ila'l xjal owelal kyq'ajab' tzan kyox, per nlay b'antik tzan kyox. ²⁵Oj tkaj tlamo' te tajaw jay te lamel, qa etetz okxkajel jwer, okx'okex q'olb'en b'ix oxo'l-al eq'uma' ikxjani: “Tat, intox ajaqo' ch'in te jay.” Per owelatx tq'uma' etetz ikxjani: “Wetz k'onti'l wotzqi' ab'l a'ix.”^a ²⁶Yaji okx'aq'el etetz tzan txik eq'uma': “Qetza owa'ana junx awuky'i'l b'ix yatz otzaj axnaq'tza'na a'o' tuj qamaq'.” ²⁷Per yaji tetz oxo'l tq'uma' ikxjani: “Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz, k'onti'l wotzqimix. Intel epawa' etib' wi'l kyaqil etetz aj a'ix k'ulul nya'tx galan.”^b ²⁸Tzi [junjun] te etetz okx'oq'el b'ix ma qitx'itx'in txe' ete'^c oj txik ete'e' te Abran b'ix Isak b'ix Jacob^d b'ix kyaqil kye aj yolil tyol Dios akyeqet tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix etetz k'onti'l. ²⁹Okye'ulel xjal aj tzajnaqe' ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil,^e b'ix okyeqetel wit'let wa'il ti'j mes tuky'i Qtata Dios kyuky'i kyaqil kye txq'anqy aj akyeqet tuky'i'l tuj ka'j. ³⁰Ntons ate' kye aj xtxa'mpon okye'okel tb'ay, yatzun kye aj tb'ay okye'okel xtxa'mpon.»^f

Aj Toq' Jesus Tzan Tpjaj A'e' Aj Amaq' Jerusalem

Mat 23:37-39

³¹Ntons aj orji, ax eb'ajpon junjun aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Pax, pawex tuj ja amaq'ni tzan tpaj te Eródes tgan tzan aqet tkansa'.» ³²Ntons tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Pex waq tuky'i'l b'ix intxik eq'uma' ikxjani tuky'i te aj ma xhi'wl titza'ni: “Tzaj awen, ajna'l b'ix nchi'l nkyejatz win malspirit tuj kyanim xjal b'ix nkyeqet nq'ana' kye yab' b'ix tuj toxi'n q'ij omankuyon waq'un.” ³³Per presis tzan nxik tuj nb'ey ajna'l b'ix nchi'l b'ix kab'j tzan tpaj nlay b'antik tzan tkamik jun

^a 13:25 Ax: k'onti'l web'en ja' tzajnaqix. ^b 13:27 Sal 6:8 ^c 13:28 Mat 22:13; 25:30

^d 13:28 Mat 8:11 ^e 13:29 Ax: tzajnaqe' aj tumelil ja' njakul q'ij b'ix aj ja' nqex q'ij b'ix aj norte b'ix sur; Mat 8:11. ^f 13:30 Mat 19:30; 20:16; Mak 10:31

aj yolil tyol Dios qa nya'tx tuj Jerusalem. ³⁴ Last etetz aj Jerusalem a'ix! Etetz cha nkyeqet ekansa' kye tlajen Dios b'ix nkye'ok exo'o' tuky'i ab'j kye xjal aj tmandader Dios. Wetz ky'ila'l-el ngan tuq tzan etok nchimo' iktza' jun paqon nkye'ok xhchimo' kye tal tjaq' txiky', per etetz k'onti'l eb'anij. ³⁵ Te ejay okajel ekola' b'ix oxel' nq'uma' etetz ya nlay kyin'ok eten max oj tpon te or oj txik eq'uma' wi'j ikxjani: “jGalanx-alo te aj tzul tuky'i tb'i te Qajawil!”^g

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Junky Yab' Tuj Q'ij Ojla'mj

14 ¹ Ntons tuj jun q'ij ojla'mj, te Jesus oxwa'q wa'il tjay jun k'ulul mandad kxol kye aj b'uch'uj Parisey, b'ix kye aj b'uch'uj Parisey n'ok ksi' tuq kynab'l ti'j. ² B'ix qaynin twitz tetz, atqet tuq jun yab', mal tuq ti'j. ³ Ntons te Jesus oxik xhcha'o' kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il kye aj b'uch'uj Parisey aj akyeqet tuq tzi: «¿Titza' etetz tuj enab'l tidi' nyolin te Kawb'il, galan pe' tzan tqet q'anlet jun yab' tuj q'ij ojla'mj qa nya'txji?» ⁴ Kyetz k'onti'l tidi' okyq'umaj. Ntons tetz otzaj tjocho' te yab', oqet tq'ana' b'ix oxik tq'uma' tetz b'a'n tuq tzan taj tjay. ⁵ Yaji oxik tq'uma' kye txq'anky xjal tzi: «¿Ab'l jun te etetz qa ma qex tz'aqik jun ek'wa'al qatzun jun etalo'ji tuj jun jul, nlay kxqex naj eq'il tetz nkesey tuj jun q'ij ojla'mj?»^h ⁶ Kyetz k'onti'l tidi' owaj ktzaq'b'e' tetz.

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aj Mer Kygan Jun Kywit'lel Kxol Kye Tlimaqaal Xjal

⁷ Yaji ya ma xik ten te Jesus titza' tuq kye xjal aj eb'ajtzaj uk'le' wa'il n'el tuq kyjoyo' kywit'lel aj ja' tzan kyqet jiq'b'a' mas tzan kye txq'anky, ntons oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz ikxjani: ⁸ «Oj etzaj uk'le' wa'il tzan tpaj jun xjal omojletel, k'on tz'el ejoyo' te ewit'lel aj mas b'an tb'anil tzan tpaj qanq at junky aj mas jiq'b'a' ewitz etetz ojetq tzaj uk'le'. ⁹ B'ix te aj otzaj uk'len etetz ekab'il, kebal tpon awuky'i'l, q'umal tetz ikxjani: “Pawel tzi, oqtel wit'let tetz tuj aluwar.” Nimod ntons presis tzan axik wit'letel aj ja' kye txq'anky k'on kygan b'ix tuky'i aky'exaw otxe'l. ¹⁰ Ntons oj etzaj uk'le' wa'il, pe'eqet wit'let aj ja' nya'tx kygan kye xjal tzan kyqet wit'let. Ikxji oj tul te aj otzaj uk'len yatz, oxel' tq'uma' yatz ikxjani: “Wamiw, paky'ik wit'letel tzani aj ja' mas tb'anil.” Ntons ikxji ochtel jiq'b'a' tzan kye txq'anky aj wit'like' awuky'i'l ti'j mes.ⁱ ¹¹ Komo ab'l te aj nqet tjiq'b'a' tib'x, tetz owelal eq'i' tky'exaw, b'ix te aj k'onti'l nqet tjiq'b'a' tib'x, tetz oqtel jiq'b'a'.^j

¹² B'ix ax oxik tq'uma' te Jesus ikxjani tuky'i te xjal aj otzaj uk'len tetz: «Oj kxik awuk'le' xjal wa'il tuj ajay, k'on kyetzaj awuk'le' [cha a'ox] kye aj a'e' awajyol b'ix kye aj a'e' awerman b'ix kye txq'anky afamiliar ni kye a'e' abesin aj q'inon-e' tzan tpaj kyetz otxe'l kyuk'le' junky'el b'ix

g 13:35 Sal 118:26 h 14:5 Mat 12:11 i 14:10 Pro 25:6-7 j 14:11 Mat 23:12; Luks 18:14

ikxji owokel kchojo' junky'el awuky'i'l. ¹³Mejor, oj ktzaj awuk'le' xjal wa'il ajay, inktzaj awuk'le' kye meb'a' xjal b'ix kye k'o yajnaq b'ix kye kox b'ix kye moy ¹⁴b'ix ochtel ky'iwla' tzan tpaj kyetz nlay b'antik tzan tok kchojo' junky'el, per [te Qtata Dios] owokel chojon te yatz oj kyjaw anq'in kye aj oje kye'el galan tuj twitz.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aj Uk'leme' Tuq Wa'il

Mat 22:1-10

¹⁵Ya ma tz'ok cha'o' te nini, jun xjal aj wit'liqet tuq twimes oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Galanx-alo kye aj okyewa'yon tuky'i te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j.» ¹⁶Ntons te Jesus oxik tq'uma' [jun yek'b'il] ikxjani: «At tuq jun xjal oqet tsi' jun wab'j b'an tb'anil b'ix etzaj tuk'le' ky'ila'j xjal wa'il. ¹⁷Ya ma pon or tzan kywa'an tuq te wab'j, oxik tlajo' jun tmos q'umal kyuky'i'l kye xjal aj ojetq tuq kyetzaj tuk'le', oxik tq'uma' ikxjani: “Pe'etzaj waq, ma'tx b'antik te wab'j.” ¹⁸Per nijunwt eb'ajpon, junjunchaq tidi'chq owok ksi' tzan k'on kxik. Jun oxik tq'uma' ikxjani: “Wetz ma'tx kaj nloq'o' jun ntx'o'otx', b'ix presis tzan nxik e'el tetz. Najsaj ch'in, per nlay b'antik tzan nxik.” ¹⁹Tzaj te junky, oxik tq'uma' ikxjani: “Wetz ma'tx qet nloq'o' jweb' yunt nwakaxh, presis tzan kyqet nk'ulu' probar ajna'l. Najsaj ch'in, nlay b'antik tzan nxik.” ²⁰Yaji junky oxik tq'uma' ikxjani: “Wetz man woklen junan, astilji nlay b'antik tzan nxik.” ²¹Ya ma meltz'jik te mosj, oxik tq'uma' kyaqil ntzani te tpatron. Ntons yatzun te twitzale' ojaw q'ojlik nim, b'ix oxik tq'uma' te tmos ikxjani: “Pax naj ja'chq tuj plas b'ix kye nim b'ey tuj amaq', b'ix inktzaj awin tzani kye a'e' meb'a' b'ix kye a'e' aj xhkut-e', b'ix kye aj moy-e' b'ix kye aj kox-e'.” ²²Yaji te mosj oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Tat, ma'tx b'antik kyaqil aj ma'tx tzaj aq'uma' b'ix tzunx atx luwar kye txq'anky.” ²³Ntons te twitzale' oxik tq'uma' te tmos ikxjani: “Pax kyuj kye nim b'ey b'ix kyuj kye b'ey nekit, b'ix intxik ayoli' kye xjal tzan kyotz tuj njay tzan kynoj kyaqil tuj njay. ²⁴Oxe'l nq'uma', nijunwt kye aj etzaj wuk'le' tb'ay-el okyexe'l niky'b'en te wab'j aj ma'tx b'antikni.”»

Kwest Tzan Qok Lapet Ti'j Jesus

Mat 10:37-38

²⁵Ky'ila'j xjal nkye'ok lapet tuq ti'j Jesus, b'ix tetz owaj meltz'jik ti'j b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: ²⁶«Ab'l aj tgan tzan tok lapet wi'j, qa tetz nya'tx dispwest tzan kykaj tsi' kye stat qa txu'jel qatzun tk'wa'al qatzun a'e' termanji, qatzun tetz tuj ttab'l mas presis tetz tanq'in twitz tzan tok lapet wi'j, ntons nlay b'antik tzan tok lapet wi'j te nxnaq'atz. ²⁷B'ix ab'l te aj nya'tx dispwest tzan tok ten twitz xhcho'nal b'ix tzan tok lapet wi'j, ntons nlay b'antik tzan tok nxnaq'atz.^k ²⁸Komo ab'l jun te etetz aj owokelten

^k 14:27 Mat 16:24; Mak 8:34; Luks 9:23

k'ulul jun nim jay, çk'onti'l petzun nqet wit'let tb'aya' b'isul tetz jateb' oqtel tnajsa', ikxji tzan tok ten qa kabal okanoyon tzan tjakonb'aj titza'?
²⁹Ke bal ojetq tqet twit'b'a' ja' tzan tqet tk'ulu' b'ix yaji qa nlay b'antik, kye aj okyeyk'el tzi okyexmayiyon ti'j tzan tpaj k'onti'l ojakon b'antik titza',
³⁰b'ix oxel kyq'uma' ikxjani: "Ja xjal ntzani owaq'ik tzan tjaw tk'ulu' tjay b'ix k'onti'l ojakon b'antik titza'." ³¹çQatzun ab'l jun k'ulul mandad, aj owelax q'ojiyon tuky'i junky k'ulul mandad, nlay petzun qet wit'let tb'aya' b'ix oqtel tb'isu' b'ix oxel xhcha'o' kyuky'i txq'anqy qa b'a'n tzan txik q'ojiyon tuky'i lajuy mil (10,000) tsoldad tuky'i te junky aj ate' winqi' mil (20,000) ikja'n ktzaj tuky'i'l? ³²Ikxji qa nlay b'antik tzan tq'ojin man ikja'n ktzaj kye tajq'oj laq'chik, oxel tlajo' txq'an yoliyon tb'ayon twitz tzan kyyolin tzan k'on kyq'ojin sinoke tzan kyten galan kxol. ³³Ax ikxji, ab'l aj nlay kaj tkola' kyaqil aj tidi' tetz, ntons nlay b'antik tzan tok te nxnaq'atz.»
³⁴«Te atz'an galan, per qa ma tz'el tq'ab' çtitza' owokel junky'el k'ak'j?
³⁵Ya k'onti'l token ni tzan tqex si'let txe' awalj, ni tzan tqex samo' tuky'i abon, sinoke cha owelax xo'let. Ab'l te aj at txkyin, intok xhcha'o'.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Pastoriyon Aj Oxiknaj Jun Talo'
B'ix Owoknoj Junky'el
Mat 18:10-14

15 ¹Ntons, ky'ila'j kye aj peyul chojenj te amaq' Rom b'ix txq'anqy xjal aj chimol choj, nkye'ok tuq kchimo' kyib' cha'oyon ti'j Jesus. ²Ntons tzan tpaj nini kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye aj xnaq'tzal Kawb'il, nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Tetz nkyetk'amo' kye aj chimol choj b'ix nwa'an junx kyuky'i'l.»

³Ntons te Jesus oxik tq'uma' ja yek'b'il kyetz ikxjani: ⁴«çAb'l jun te etetz, qa at oqal (100) talo' b'ix yaji dech oxel naj jun, nlay petzun kyekaj tb'ub'a' kye txq'anqy xtxa'm pastorb'il b'ix yaji oxel joyol te junky aj ojetq xiknaj maxxix oj toknoj titza'? ⁵B'ix ya oj toknoj titza', nchalaj, njax tsi' twi' tq'ab' ⁶b'ix oj tpon tjay, okye'okel xhchimo' tajyol b'ix kye a'e' tbesin, oxel tq'uma' kyetz ikxjani: "Pe'echalaj waq wuky'i'l tzan tpaj ma'tx tz'oknoj witz'a' te walo' aj ojetq tuq xiknaj." ⁷Wetz oxel nq'uma' etetz, ax ikxji tuj kal' at mas chalajb'il tzan tpaj jun chimol choj ma'tx jaw tky'ixpu' t'nab'lin, kywitz kye ky'ila'j txq'anqy' galan xjal aj nya'tx presis tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Xuj Aj Oxiknaj Jun Stumin B'ix Owoknoj Junky'el

⁸«çAb'l jun xuj aj at lajuy stumin, qa oxel tnajsa' jun, k'onti'l petzun n'ok xtxaqo' jun tq'anal b'ix owelax tky'isu' [byenech kyeb'a'] tuj tjay b'ix ojjoyoyon [kyeb'a'] maxxix oj toknoj? ⁹B'ix oj toknoj titza' okye'okel

¹ 15:7 Ax: b'eljulajuj tuq oqal.

xhchimo' kye a'e! tajyol b'ix kye tbesin, oxel' tq'uma' kyetz ikxjani: "Pe'lechalaj waq junx wuky'i'l tzan tpaj ma'tx tz'oknoj te tmin witz'a' aj ojetq tuq xiknaj." ¹⁰Wetz oxel' nq'uma' etetz, ax ikxji tuj ka'j at nim chalajb'il tzan tpaj ma'tx jaw tky'ixpu' tna'b'lin jun joyol choj.»

Te Yek'b'il Ti'j Te K'wa'lon Aj Nchalaj Ti'j Te Tk'wa'al Aj Omeltz'jik Tjay

¹¹Ntons, ax oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Jun xjal ate' tuq kab'e' tk'wa'al. ¹²Tzaj te itz'inj, oxik tq'uma' te stat ikxjani: "Tat, instzaj asi' te werensy aj at woklen ti'j." Ntons te k'wa'lon oqet tpawa' te kyereusy. ¹³Ntons nya'tx ky'ila'j q'ijky, te itz'inj, ya ma chimet titza' kyaqil [aj tidi' tetz], tetz oxik tuj junky amaq' laq'chik b'ix tzi oqet txq'ela' kyaqil te terensy, owanq'in tuj jun tume'l b'an nya'tx galan b'ix ikxji cha oqet txq'ela' te stumin. ¹⁴B'ix ya ma qetb'aj tnajsa' kyaqil te stumin, yaji otzaj jun nim wa'ij tuj aj amaq'ji, yaji tetz otna'oj tidi'chq tuq npaltin tetz. ¹⁵Yaji tzaj tetz, oxwa'q tuky'i jun xjal tuj aj amaq'ji qanil jun taq'un b'ix te xjal oxik tlajo' k'ulul kwent kye kuch tuj k'ul. ¹⁶[B'ix komo n'okten tuq twitz nim wa'ij], tetz tgan tuq tzan txik twa'a' kywe' kye kuch, per nijunwt tuq ab'l nxik sin tetz. ¹⁷Ntons oqeten b'isul tetz b'ix otjolij tib'x ikxjani: "Ky'ila'j kye aq'unon tuj tjay ntat, kyetz at nim kywe', b'ix wetz tzani ch'inky nkamik tzan wa'ij. ¹⁸Mejor ma kyin'aj tjay ntat b'ix oxel' nq'uma' tetz ikxjani: "Tat, wetz ma'tx kyinjoyon choj tuj twitz [Qtata Dios aj atjax] tuj ka'j b'ix tuj awitz yatz. ¹⁹K'onti'l woklen tzan wok aq'uma' ak'wa'al a'in. K'uluj ch'in wuky'i'l iktza' n'ak'ulu' kyuky'i kye aj awaq'unon.' »

²⁰Ntons owaj b'ix oxik, opon tuky'i stat. Aj man tuq ikxja'n stzaj laq'chet laq'chik, te stat oxik te'e' b'ix owo'k lo'et tk'u'j ti'j b'ix oxik oqelan kanol tetz, b'ix b'an nchalaj otzaj xhchele'.^m ²¹Tzaj te tk'wa'al, oxik tq'uma' tetz ikxjani: "Tat, wetz ma'tx kyinjoyon choj tuj twitz [Qtata Dios aj atjax] tuj ka'j b'ix tuj awitz yatz. K'onti'l woklen tzan wok aq'uma' ak'wa'al a'in." ²²Per tzaj te stat, oxik tq'uma' kye tmos ikxjani: "Instzaj ejoyo' naj jun tq'anaq aj mas b'an tb'anil b'ix intok esi' ti'j, b'ix intok esi' jun txmulq'ab' b'ix intok esi' txajab'. ²³B'ix instzaj etin te tal wakxh aj mas b'an wort b'ix intqet ekansa'. Qob'ajwa'an b'ix qob'ajchalaj waq ²⁴tzan tpaj te ja nk'ajolni, tetz iktza' kamnaq tuq b'ix ajna'l ma'tx jaw anq'inky, ojetq tuq xiknaj per ajna'l ma'tx tz'oknoj." B'ix e'aq'ik tzan kchalaj kxolx.

²⁵Ntons te itzik' n'aq'unan tuq tuj k'ul. Ya ma tzul, otzaj laq'chet tzijay b'ix oxik xhcha'o' te b'ixb'ilj b'ix te son. ²⁶Ntons otzaj tuk'le' jun aq'unon b'ix oxik xhcha'o' tistil tuq kyaqil nini. ²⁷Tzaj te aq'unon, oxik tq'uma' tetz ikxjani: "Te awitz'in ma'tx tzul b'ix te atat ma xik tk'ulu' mandad

^m 15:20 Ax: otzaj xhchele' b'ix owel stz'ub'a'.

tzan tqet kanslet te tal wakxh aj mas b'an wort tzan tpaj ma tzul galan.”²⁸ Ntons tetz ojaw q'ojlik nim b'ix k'on tgan tuq tzan tox. Ntons owetz te stat b'ix oqet twitz twitz tzan tuq tox. ²⁹Tzaj te itzikj, oxik tq'uma' te stat ikxjani: “Wetz tzani akyinqet ky'ila'j aq'b'i nkyin'aq'unan te yatz, b'ix kyaqil tyemp ma chqet woksla' ti'j kyaqil aj ntzaj ak'ulu' mandad wetz, b'ix ni jun-el oje tzaj asi'-wit wetz ni jun ch'i tal chib tzan nchalaj kyuky'i wamiw. ³⁰Per ajna'l tulen te ja ak'wa'al aj ma'tx qetb'aj txq'ela' kyaqil tidi' yatz kyuky'i xuj aj cha nkyek'ayin kyib', b'ix ma'tx qet akansa' te tetz te tal wakxh aj mas b'an wort.” ³¹Ntons te stat oxik tq'uma' ikxjani: “Nk'ajol, yatz atichqetkix tzani wuky'i'l b'ajq'ij b'ix kyaqil aj tidi' wetz kyaqil te yatz. ³²Per presis tuq tzan qchalaj qkyaqil tzan tpaj te ja awitz'inni tetz [iktza'] kamnaq tuq, per ajna'l ma'tx jaw anq'in junky'el, tetz ojetq tuq xiknaj per ajna'l ma'tx tz'oknoj.”»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aq'unon Aj Nya'tx Galan Nab'lin

16 ¹Ntons, ax oxik tq'uma' kye txnaq'atz [jun yek'b'il] ikxjani: «At tuq jun xjal b'an q'inon, b'ix tetz at tuq jun taq'unon aj nk'ulun mandad tuq ti'j kyaqil tidi' tetz, per yaji owok jun part tuky'i'l, te aj taq'unonni nqet tuq b'aj txq'ela' kyaqil aj tidi' tetz. ²Ntons te ajawilon otzaj tuk'le', oxik tq'uma' tetz ikxjani: “¿Tidi' kyaqil aj n'ok ncha'o' awi'jni? Ajna'l ngan tok ncha'o' ti'j kyaqil aj n'awaq'una', b'ix ya nlay xhch'ok k'ulul mandad ti'j kyaqil tidi' wetz.” ³Ntons te aq'unon otyolij tib'x ikxjani: “¿Ajna'l tidi' nk'ulu'tz? Te npatron okyin'elal tin tuj waq'un. B'ix tzan waq'unan tuj k'ul k'onti'l nb'antik. B'ix tzan nqanin jun limosn nkyinky'ixwik. ⁴Ya web'enky tidi' nk'ulu'tz tzan nk'amet tuj kyjay kye xjal oj tel eq'i' waq'un.”

⁵Ntons eb'ajtzaj tuk'le' junjunchaq kye xjal aj at tuq kyk'as tuky'i te tpatron b'ix oxik tq'uma' te aj tb'ay ikxjani: “¿Jateb' k'asb'ena' awitza' tuky'i npatron?” ⁶Te junky oxik tq'uma' ikxjani: “K'asb'ena' witza' oqal (100) malon aseyt.” Ntons tetz oxik tyoli' tuky'i te k'asb'enon ikxjani: “Ntzani te tu'jal; paqet wit'let b'ix intqet atz'ib'a' lajuz tuj oxqal (50) malon.” ⁷Yaji otzaj tuk'le' junky, oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Yor yatz, ¿jateb' k'asb'ena' awitza'?” Te xjal oxik tq'uma': “Wetz k'asb'ena' oqal (100) malonⁿ triw.” Yaji tetz oxik tq'uma': “Ntzani te tu'jal b'ix paqet wit'let b'ix inqet atz'ib'a' cha mutx' (80) malon.”

⁸Ntons yaji te tpatron owel tniky' ti'j te aq'unon aj nya'tx tuq galan nab'lin, oje lab'an ti'j tzan tpaj titza' tuq ojetq qet tb'isu' tzan tk'ulun kyuky'i kye xjal. Komo kye xjal aj twitz ja tx'o'tx'ni aj k'onti'l Dios tuj kywitz, kyetz nkye'ok il tzan kyjoyon jun tume'l titza' tzan kyten galan kxolx, yatzun kye tk'wa'al Qtata Dios k'onti'l n'ok ksi' kyk'u'j [tzan

ⁿ 16:7 Koros tb'i te malb'il tuj yol gryeg.

kyjoyon te tume'l b'an'ax]. ⁹Wetz oxel nq'uma' etetz tzan token etitza' kyaqil eq'inomal aj twitz ja tx'o'tx'ni tzan kyok mas etajyol. Ixjji oj tmankun kyaqil te aj twitz ja tx'o'tx'ni, yaji at ab'l aj ok'amoyon te etetz tuj kyjay tuj ka'j te jun-ele'x. ¹⁰Ab'l te aj galan ntk'ulu' tuky'i jun tidi' aj nya'tx nim, ax galan ntk'ulu' tuky'i jun tidi' nim; b'ix te aj k'onti'l ntk'ulu' galan tuky'i jun tidi' nya'tx nim, ax k'onti'l ntk'ulu' galan tuky'i jun tidi' aj nim. ¹¹Qa etetz k'onti'l n'ek'ulu' jun galan tuky'i te eq'inomal aj twitz ja tx'o'tx'ni, zntons ab'l okajel wit'let tk'u'j eti'l'j tzan tkaj tuj eq'ab' te q'inomal b'an b'an'ax [aj tuj ka'j]? ¹²Qa etetz k'onti'l n'ek'ulu' galan tuky'i jun tidi' aj nya'tx etetz, ntons z'ab'l oxel sin jun tidi' te etetz?

¹³Nijunwt mosj b'a'n tzan taq'unan te kab'e' tpatron tzan tpaj owokel tajq'o'ja' te jun b'ix te junky oqtel t'gani', qatzun oqtel toksla' te jun b'ix te junky owelal tik'o'. Ax ixjji nlay b'antik tzan qaq'unan te Qtata Dios b'ix ti'l'j kyaqil te jq'inomal kykab'il.»^o

Te Jesus Nxnaq'tzan Ti'l'j Junjun Tidi' Aj Nlay Ky'ixpjik

¹⁴Kye aj b'uch'uj Parisey nkyecha'on tuq aj txik tq'uma' ixj'jani, b'ix kyetz b'an kygan tuq te q'inomal b'ix nkyexmayin tuq ti'l'j Jesus. ¹⁵Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ixj'jani: «Etetz a'ixk nkxyolin galan eti'l'jx tzan etel galan tuj kywitz kye xjal, per te Qtata Dios totzqi' te etanim. Te aj b'an tb'anil tuj kywitz kye xjal, n'el tuj twitz te Qtata Dios b'an nya'tx galan.

¹⁶Te Kawb'il b'ix te aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi', nyolin tuq titza' tzan qb'et tuj tume'l max aj tul te Wa'nch. Yaji owaq'ik tzan txik pakb'let te tpakb'alil galan ti'l'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix kkyaqil nkye'ok il tzan kykaj tuj tq'ab'.^p

¹⁷Anke ponaj-wit te twitz tx'o'tx' b'ix te twitz ka'j, yatzun te tyol Qtata Dios aj oje kaj tsi', nlay b'antik tzan tponaj ch'inwt, opoyonkix kyaqil aj tz'ib'ankaj.^q ¹⁸Ab'l aj owelal tpawa' tib' ti'l'j txu'jel b'ix owokel junan tuky'i junky, te nini cha nk'ajajin. B'ix ab'l te aj owokel junan tuky'i jun aj pawa' tib' tuky'i tichmil ax cha nk'ajajin.»^r

Te Yek'b'il Ti'l'j Jun Q'inon B'ix Jun Meb'a' Xjal

¹⁹[Yaji oxik tq'uma' Jesus ixj'jani]: «Ntons, at tuq jun xjal b'an q'inon tuq, b'ix n'ok tsi' tuq tq'anaq púr'pura teb'l b'an kar b'ix lino b'an tz'u'in. B'ix b'ajq'ij nq'il'jlan tuq tuky'i tidi'chq b'an tb'anil. ²⁰B'ix ax at tuq jun meb'a' xjal, Lásaro tb'i, aj cha nqeten tuq stzi' tlamel te q'inon qanil jun tlimosn b'ix tetz ajun tx'a'k tuq ti'l'j. ²¹Tetz b'an tgan tuq tzan twa'an ch'in te aj nqet tz'laqik tjaq' tmes te q'inon [per k'onti'l ob'antik], b'ix nkyetzaj tuq kye tx'ya'n n'el tuq kyleq'u' twitz xtx'a'ak te meb'a'.

^o 16:13 Mat 6:24 ^p 16:16 Mat 11:12-13 ^q 16:17 Mat 5:18 ^r 16:18 Mat 5:31-32; 19:3-12; Mak 10:2-12; 1Kor 7:10-11

²²Ntons, jun q'ij okamik te meb'a' b'ix oxik eq'i' tuj kal'j tzan kye ángel aj ja' atqet te Abran. B'ix ax okamik te q'inon xjal, b'ix tetz owox muqu'. ²³Te q'inon atqet tuq kxol kye kamnaq^s aj ja' n'ok ten tuq twitz nim xhcho'nal, b'ix ojaw ka'yin b'ix oxik ten laq'chik te Abran b'ix te Lásaro tuky'i'l. ²⁴Te q'inon ojaw siky'in ikxjani: “Tat Abran, intok lo'et ch'in ak'u'j wi'j. Instzaj alajo' ch'in te Lásaro tzan tok tmu'u' ch'in te twi' tq'ab' tuky'i a' tzan stzaj mu'ul ch'in te waq' tzan tpaj n'ok wen twitz nim xhcho'nal tuj ja q'aq'ni.” ²⁵Per te Abran owaj stzaq'b'e' ikxjani: “Tey, instzaj ana'o', yatz kyaqil b'an galan oky'ik awi'j aj itz'ojich tuq, per te Lásaro k'onti'l oky'ik galan ti'j. Tetz ajna'l nxik nimsa' tk'u'j tzani b'ix yatz tzi n'ok awen twitz xhcho'nal. ²⁶B'ix oje kaj si' qxol jun chman xaq, b'ix nlay b'antik kky'ix nijunwt aj qxola tzani tzan tpon etuky'i'l tzi. B'ix kye aj kygan kky'itz exol tzi tzan kyul tzani, ax nlay b'antik tzan kky'itz.” ²⁷Yaji te q'inon oxik tq'uma' ikxjani: “Ntons b'ek'an ch'in tat Abran tzan txik alajo' ch'in te Lásaro t'jay te n'at. ²⁸Ate' jweb' werman, b'ix tzan txik tyoli' kyuky'i'l tzan k'on ktzaj kyetz tuj ja luwar aj ja' nim xhcho'nalni.” ²⁹Te Abran oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Kyetz atqet kyuky'i'l te aj oqet stz'ib'a' Moisés b'ix ax aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'. Intok ksi' kywi' ti'j.” ³⁰Yaji te q'inon oxik tq'uma': “B'an'ax tat, per qa jun kamnaq ojawel anq'in b'ix oyolion kyuky'i'l ntons kyetz ojawel kky'ixpu' kynab'lin.” ³¹Per te Abran oxik tq'uma': “Qa k'on kygan tzan txik kyoksla' aj stz'ib'en Moisés b'ix aj ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios oqtxi', ax nlay xik kyoksla' anke ma jaw anq'in jun kamnaq kxol.”»

A Tgan Tzan Kyqet Qnajsas' Kye Aj Nkyek'ulun Nya'tx Galan Qi'j

Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42

17 ¹Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Oky'elkix tidi'chq aj b'a'n tzan tqet tz'aqik jun xjal titza'. Per last te aj otk'ulu'tz tzan kyjoyon choj txq'anky. ²Mejor-talo tzan tk'alet jun chman ka' talq b'ix tzan tqex xo'o' tuj te nim a', b'ix ikxji k'onti'l tzan kyqet tz'aqik nijunwt kye ja k'wa'l ntzanije'ni. ³Intok esi' waq enab'l eti'jx etetz, qa jun eterman njoyon choj, intxik ekawi'; b'ix qa otzajel tna'on tetz ntons intqet enajsas' te xhchoj.^t ⁴Qa wuq-el jun q'ij nk'ulun nya'tx galan eti'j, b'ix qa wuq-el owulel etuky'i'l b'ix oxel' tq'uma' etetz ikxjani: “Najsaj ch'in, ntzaj nna'on tetz,” ntons yatzun etetz intqet enajsas'.»

A Tgan Tzan Tok Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Qtata Dios Tuky'i Jun Jk'u'j

⁵Tzaj kye tky'ixel Jesus, oxik kyqani' tuky'i'l ikxjani: «Qo'ok awone' ch'in tzan tok wit'let jk'u'j mas byenech ti'j te Qtata Dios.» ⁶Ntons te Qajawil oxik tq'uma' ikxjani: «Cha wit'likok-wit ek'u'j ch'imu's iktza' jun

^s 16:23 Ax: aj ja' nkyexik kye kamnaq. ^t 17:3 Mat 18:15

tb'aq' mostas [b'an ch'i nekit],⁴ ntons b'a'n-tal tzan txik eq'uma' te ja nim tze' sicomrni,⁵ “intjatz atx'oqo' awib'x b'ix intqex awawa' awib' tuj te nim a,” ntons te ja tze'ni okxtel-tal toksla.»

Te Tume'l Titza' Tzan Tqet Qb'isu' Ti'j Qaq'un Te Qtata Dios

⁷[Ntons yaji oxik tq'uma' Jesus ikxjani]: «Qa jun te etetz at jun tmos b'ix te xjal omeltz'jel aq'unon tuj te awalj qatzun pastoril karnerji, ¿tzun petzun nxik eq'uma' tetz “paky'ik ti'j mes, paqet wit'let wa'il”? ⁸K'onti'l, sinoke nxik eq'uma' tetz ikxjani: “Intqet ak'ulu' ch'in te nwe', intok asi' aq'anaq galan b'ix kyintzaj ak'a'cha'. Wetz okyinwa'yon b'ix oj tmankun wetz nwa'an, ntons b'a'n tzan awa'an yatz.” ⁹B'ix ax k'onti'l nxik esi' pixon te jun emos tzan tpaj tqetlen tk'ulu' taq'un aj oxik eq'uma'. ¹⁰Ax ikxji etetz oj tmankun ek'ulun kyaqil aj otzaj tq'uma' [te Qtata Dios] tzan tqet ek'ulu', presis tzan txik eq'uma' ikxjani: “Qetz aqoqet tzan jk'ulun te aj tgan te Qajawil b'ix k'onti'l nqajo' jun tidi' tzan tpaj cha a'ox ma qet jk'ulu' aj ma kaj q'uma' qetz.”»

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Lajuj Xjal Nq'ay Tuq Kchi'jel

¹¹Ntons, aj ikja'n tuq txik te Jesus tuj Jerusalem, man tuq ikja'n tkaj tsi' tkwentil Galiley tzan tox tuj tkwentil Samary, ¹²b'ix ya ma pon tuj jun aldey, e'etz kanol tetz lajuy yab' aj nq'ay tuq kchi'jel tuky'i lepr. Kyetz eb'ajqet wa'let laq'chik ¹³b'ix oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «¡Jesus! ¡Xnaq'tzon! ¡Intok lo'et ch'in ak'u'lj qi'ja!» ¹⁴Ya ma kyexik te'e', tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq b'ix pex yek'ul etib' kywitz kye pal.»¹⁵ Ntons, aj man tuq ikja'n kxik nkyeb'et tuq tuj b'ey, te kyyab'il owel in kyil'j. ¹⁵Ntons jun te kyetz, ya ma tz'ok ten ojetq tuq b'antik, omeltz'jik b'ix b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata Dios tuky'i nim twi'. ¹⁶B'ix oqet mejlet twitz tx'o'tx' twitz Jesus, nxik tsi' tuq pixon tetz. B'ix te ja xjal ntzani, tetz jun aj Samary tuq. ¹⁷Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Nya'tx petzun lajuy kyb'et tuq kye aj ma tz'el in kyyab'il? B'ix kye b'eljujky, ¿ja' akyeqet? ¹⁸¿Ti'tzun, nijunwt te kyetz ma kyemeltz'jik tzan txik ksi' pixon te Dios sinoke a'ox ja xjal aj nya'tx b'an qxjalilni?» ¹⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma' tuky'i te xjal ikxjani: «Pax, pajaw wa'let. Ajna'l ma'tx chb'antik tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'lj wil'j.»

Titza' Owulel Te Ichan Aj Tk'wa'al Dios

Mat 24:23-28,36-41

²⁰Ntons jun-el, kye aj b'uch'uj Parisey oxik kcha'o' tuky'i Jesus tujb'a'n tuq ok'uluyon mandad te Qtata Dios [tzan kykolpjik kye aj Israel].

⁴ 17:6 Mat 13:31-32; 17:20; Mak 4:31-32; Luks 13:19 ⁵ 17:6 Jun tze' sicomr npon mas tajsik qaq metr twa'lkal. ⁶ 17:14 Lev 14:1-32

Tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios [tzan kykolpjik] kye qxjalil, te nini jun tidi' aj cha ojawel jalet, ²¹ b'ix nlay b'antik tzan jq'uman “atqet tzani” qatzun “txini atqet” tzan tpaj te Qtata Dios ajna'l qxol nk'ulunkix mandad tuj kyanim kye xjal.»

²² Yaji oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Tzul jun tyemp aj etetz owelal eq'ajab' tzan tok ete'le' jun q'ij aj akyinqet [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], per nlay tz'ok eten. ²³ Junjun okyq'uma'tz “tzani atqet” qatzun oxe'l kyq'uma' “txini atqet” per etetz k'on kxik aj ja' okyq'uma'tz b'ix k'on kx'ok lapet kyij. ²⁴ Komo iktza'x te ray oj tjaw xhliky'k'an txe' ka'j b'ix nxik tq'anali' te txe' ka'j max junky palaj, ax ikxji [b'an eb'ajil] oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]. ²⁵ Per tb'ay presis tzan tok wen twitz xhcho'nal b'ix tzan wel ik'o' tzan kye xjal tuj ja tyempni. ²⁶ Iktza'x oky'ik tuj aj tyemp aj atqet tuq te Noe [b'an oqtxi'],^x ax ikxji oky'el tuj te tyemp oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]. ²⁷ Kye xjal tuj aj tyempji, nkyewa'an tuq b'ix nkye'uk'an b'ix nkye'ok junan b'ix nkyeq'apon tuq kyk'wa'al tzan kyjuran b'ix yaji te Noe owox tuj te bark b'ix owul te ninjab' b'ix kkyaqil eb'ajkamik.^y ²⁸ B'ix ax ikxji oky'ik iktza'x tuj te tyemp aj atqet tuq te Lot. Kye xjal nkyewa'an tuq b'ix nkye'uk'an b'ix nkyeloq'on b'ix nkyek'ayin tuq, nkye'awan tuq b'ix nkyek'ulun tuq kyjay, ²⁹ per ya ma tz'etz te Lot tuj te amaq' Sodom, otzaj twitz ka'j q'aq' tuky'i asupr oqetz iktza' jab', b'ix kkyaqil kye xjal eb'ajkamik.^z ³⁰ Ax ikxji oky'el oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], [kye xjal nya'tx list ate']. ³¹ Tuj aj q'ijji ab'l te aj atjax twi' jay, b'ix qa te tidi'chq tetz atox tuj jay, k'onti'l tzan tox eq'il tetz, b'ix te aj atqet tuj k'ul k'onti'l tzan tmeltz'jik tjay.^a ³² Instzaj ena'o' aj oky'ik ti'j te txu'jel te Lot.^b ³³ Ab'l te aj owokel tsi' tk'u'j tzan tkolon tanq'in, okamel kixi'; per ab'l te aj [tzan npaj wetz] k'onti'l nkolon tib'x tzan tanq'in, tetz owanq'iyon kixi'.^c ³⁴ Oxe'l nq'uma' etetz, tuj aj aq'b'ilji, kab'e' aj nkyewitan tuj jun watub'j, jun te kyetz ojawel eq'i' b'ix te junky okajel si'. ³⁵ Kab'e' xuj aj nkyeb'aq'un junx, jun te kyetz ojawel eq'i' b'ix te junky okajel si'. ³⁶ [B'ix ax kab'e' xjal aj nkye'aq'unan junx tuj k'ul, jun te kyetz ojawel eq'i' b'ix te junky okajel si'.]^d ³⁷ Ntons [kye txnaq'atz] oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Tat, ¿ja' oky'el kyaqil ntzani?» Ntons te Twitzale' oxik tq'uma' kyetz: «Aj ja' at jun txkup kamnaq ax tzi nkyelab'tik kye loxh.»

Te Yek'b'il Tzan K'on Tkaj Qsi' Tzan Qxnaq'tzan

18 ¹ Ntons, yaji te Jesus ax oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz tzan kxik tuq txnaq'tza' tzan kxnaq'tzan b'ajq'ij tuky'i Qtata Dios b'ix

^x 17:26 Gén 6:5-8 ^y 17:27 Gén 7:6-24 ^z 17:29 Gén 18:20-19:25

^a 17:31 Mat 24:17-18; Mak 13:15-16 ^b 17:32 Gén 19:26 ^c 17:33 Mat 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; Wnch 12:25 ^d 17:36 Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

k'onti'l tzan tkaj kykola'. ²Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «At tuq jun pujul il tuj jun amaq', tetz k'onti'l tuq n'okslan ti'j Qtata Dios b'ix k'onti'l tuq nxob' kywitz nijunwt xjal. ³B'ix ax tuj aj amaq'ji at tuq jun xuj byud, kob'chaq tuq npon tuky'i te pujul il, nxik tuq tq'uma' tetz ikxjani: “Kolon ch'in wi'j, k'ulu'j tume'l tuky'i te aj nq'ojin wi'jni.” ⁴Te pujul il k'onti'l otb'anij tzan txik tna'o' te xjal, per yaji oqet tb'isu' ikxjani: “Anke wetz k'onti'l nkyin'okslan ti'j Dios b'ix k'onti'l nkyeqet nxob'le' xjal, ⁵oqtel nkolo' ja byudni, oqtel nk'ulu' tume'l tuky'i'l tzan tpaj k'onti'l nkaj tsi' tzan tk'ulun joder, kebal otzajel tmeq'tza' nwi'.”»

⁶Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Intok esi' ewi' ti'j te aj ntyoli' te pujul il aj k'onti'l Kawb'il tuj tq'ab'. ⁷Pyorx-alo te Qtata Dios. ¿Nlay petzun kyeqet tkolo' kye aj nqet kywitz twitz b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il? ¿O' petzun onachq'iyon nim tuj tzan tkolon kyetz? ⁸Oxe'l nq'uma' etetz, tetz tuky'i tkawb'il tuj tq'ab' okoloyon kyetz naj. Per cha'oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], ¿ate'x petzun xjal twitz tx'o'tx' aj tzunx wit'lik kyk'u'j wi'j?»

Te Yek'b'il Tzan K'on Tqet Qjiq'b'a' Qib' Twitz Qtata Dios

⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky yek'b'il ntzani tzan tpaj junjun xjal, kyetz tuj kynab'l b'an galan-e' tuj twitz te Qtata Dios, b'ix cha n'el tuq kyik'o' kye txq'anky. Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: ¹⁰«Kab'e' xjal eb'ajxwa'q xnaq'tzon tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, jun aj b'uch'uj Parisey, b'ix te junky, tetz jun aj peyul chojenj tuq. ¹¹Te xjal aj b'uch'uj Parisey, tetz wa'lk nxnaq'tzan tuq ikxjani: “Tata Dios, wetz nxik nsi' pixon te yatz tzan tpaj wetz nya'tx a'in iktza' kye txq'anky xjal, kyetz eleq'-e' b'ix k'onti'l kykawb'il tuj kyq'ab' b'ix nkyek'ajajin, b'ix wetz nya'tx a'in iktza' te ja peyul chojenj. ¹²Wetz nkyin'ipan wa'ij ka'mj jun saman [tzan atzaj nna'o'] b'ix nkaj npawa' te yatz te tlajuji' part ti'j kyaqil aj nkyink'ulun ganar.” ¹³Per yatzun te peyul chojenj, tetz okaj wa'let laq'chik b'ix ni k'onti'l tuq ntnimsa' tk'u'j tzan tjaw tka'yil' ch'in jawnaq. Cha tuq n'ok stink'a' tpech b'ix nxik tuq tq'uma' ikxjani: “Tata Dios, intok lo'et ch'in ak'u'j wi'j. Wetz a'in jun xjal chimol choj tuj awitz.” ¹⁴Ntons, wetz oxel' nq'uma' etetz, te aj peyul chojenj tetz aj taj tjay, ojetq tuq qet najsa' xhchoj; yatzun te aj Parisey tetz xhchoj k'onti'l oqet najsa'. Ab'l te aj nqet tjiq'b'a' tib'x, owelal eq'l' tky'exaw; yatzun te aj nb'isun nim tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj xhchoj, tetz oqtel jiq'b'a'.»^e

Aj Kyqet Tky'iwla' Jesus Kye K'wa'l

Mat 19:13-15; Mak 10:13-16

¹⁵Ax nkyepon in tuq twitz Jesus kye tal k'wa'l tzan tuq tqet tsi' tq'ab' kyajsik [tzan kyqet tky'iwla'], per ya ma xik kyen kye txnaq'atz, kyetz e'aq'ik tzan tok

^e 18:14 Mat 23:12; Luks 14:11

kyili' [kye xjal aj nkyepon in tuq kye k'wa'l]. ¹⁶Ntons te Jesus etzaj tuk'le' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tzoqpij waq tzan kyul kye k'wa'l wuky'i'l b'ix k'on tz'el eteq'i' gan kyetz tzan tpaj kye aj nkyekaj tuj tq'ab' te Qtata Dios iktza' kye aj ntzanije'ni. ¹⁷Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj nlay tk'amoj tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios ti'l iktza' jun k'wa'l [ntk'amo'], ntons tetz nlay b'antik tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios.»

Aj Tpon Tuky'i Jesus Jun Xjal Q'inon

Mat 19:16-30; Mak 10:17-31

¹⁸Ntons tzaj te jun xjal aj b'an otzqi'mj tuq kxol kye xjal, oxik xhcha'o' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz b'an galan a'ich. ¿Tidi' presis tzan nk'ulun tzan wanq'in te jun-ele'x?» ¹⁹Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «¿Tistil ntzaj aq'uma' wetz qa b'an galan a'in? A'ox at cha jun te aj b'an galan: A'ox te Qtata Dios.

²⁰Yatz aweb'en te aj okaj tq'uma' te Qtat oqtxi': K'on chk'ajajin,^f k'on chkansan,^g k'on xhch'elq'an,^h k'on chyolin jun nik'b'il ti'l junky,ⁱ b'ix ax inkyyet awoksla' te anan b'ix te atat.» ²¹Yaji te xjal oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kyaqil nini wetz nqet nk'ulu' atx aj man tuq k'wa'l a'in.» ²²Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus ikxji, tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Atx junky tidi' npaltin aj mina' tqet ak'ulu': Intxik ak'ayi' kyaqil aj tidi' yatz b'ix intqet asipa' te twib'en kxol kye meb'a' xjal b'ix yaji owokelnoj jun aq'inomal tuj ka'l, b'ix pawok lapet wi'l.» ²³Yaji, te xjal, ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji, tetz oje b'isun tzan tpaj tetz jun xjal q'inon tuq.

²⁴Yaji, ya ma tz'ok ten te Jesus [te xjal b'an nb'isun tuq], oxik tq'uma' ikxjani: «B'an kwest tzan tk'amon jun q'inon tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios. ²⁵Komo mas nya'tx kwest tzan tky'ik jun kway kamey tuj xhchutil jun akuxh, twitz te jun q'inon [tzan tkaj tsi' tq'inomal] tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios.» ²⁶Ntons kye xjal aj nkyecha'on tuq ti'l oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Ntons ¿ab'l ob'antel tzan tkolet?» ²⁷Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Te aj nlay b'antik tzan kye xjal, te Qtata Dios b'a'n tzan tb'antik tizta'!» ²⁸Tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qetza oje kaj qsi'na kyaqil aj tidi' qetza, b'ix lapiko'na awi'l.» ²⁹Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj nkaj tsi' tjay qatzun te txuljelji qatzun kye terman qatzun kye statji tzan tpaj tkajlen tuj tq'ab' te Qtata Dios, ³⁰yaji tetz otk'amo'tz mas nim tzani twitz tx'o'tx' [twitz te aj oje kaj tsi' tb'ay], b'ix mas yaj oj tponaj ja twitz tx'o'tx'ni, otk'amo'tz jun tanq'in b'eyx te jun-ele'x.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Toxmajji'n-el Ti'l Tkamiky

Mat 20:17-19; Mak 10:32-34

³¹Yaji te Jesus etzaj tuk'le' apart kye kykab'lajujil txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ajna'l ikja'n qxik tuj Jerusalem aj ja' oky'el

^f 18:20 Exo 20:14; Deu 5:18 ^g 18:20 Exo 20:13; Deu 5:17 ^h 18:20 Exo 20:15; Deu 5:19
ⁱ 18:20 Exo 20:16; Deu 5:20 ^j 18:20 Exo 20:12; Deu 5:16

kyaqil wi'l [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] iktza'x oje qet tz'ib'a' oqtxi' tzan kye aj yolil tyol Dios. ³²Okyinxel' kyq'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad aj nya'tx qxjalil aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, b'ix okyin'okelb'aj kxmayi', b'ix okyin'okelb'aj kyyaso' b'ix okyin'okel ktzub'a'. ³³Okyinqtelb'aj kyb'uju' b'ix okyinqtel kykansa', per yaji tuj toxi'n q'ij okyinjawel anq'in.» ³⁴Ntons [yatzun kye txnaq'atz], kyetz k'onti'l owel kyniky' ti'l kyaqil ntzani; qlolj tuq tuj kywitz ti'l aj ntyoli', astilji k'onti'l owel kyniky' ti'l.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Moy Tuj Amaq' Jeriko

Mat 20:29-34; Mak 10:46-52

³⁵Aj ch'inky tuq tpon Jesus qaynin ti'l te amaq' Jeriko, atqet tuq jun moy tuj b'ey nqanin tlimosn. ³⁶Ya ma xik xhcha'o' ketant tuq kye xjal nkyeky'ik tzi, oxik xhcha'o' kyuky'i txq'aniky tidi' tuq nky'ik. ³⁷B'ix oxik kyq'uma' man tuq nky'ik te Jesus aj Nasaret. ³⁸Ntons tetz ojaw siky'in kongan ikxjani: «Yatz Jesus aj tijajil Dawid a'ich, intok lo'et ch'in ak'u'j wi'l.» ³⁹Kye xjal aj ajune' tuq tb'ayon twitz [te Jesus] owok kyili' tzan tlumet, per tetz mas tuq njaw siky'in: «¡Jesus aj tijajil Dawid a'ich, intok lo'et ch'in ak'u'j wi'l!» ⁴⁰Yaji te Jesus owa'let b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan tuq tpon kyin tuky'i'l. Ya ma pon in qaynin twitz, oxik xhcha'o' tetz ikxjani: ⁴¹«¿Tidi' agan tzan tok nk'ulu' awi'l?» Yaji te moy owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tat, ngan tzan nka'yin junky'el.» ⁴²Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¡Paka'yin junky'el! Tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'l, ma'tx chb'antik.» ⁴³B'eyxnajji te moy oka'yin b'ix owok lapet ti'l Jesus, b'ix b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata Dios. B'ix ax kyaqil kye xjal aj e'ok e'en ntzani, kyetz ax b'an nkyechalajsan tuq ti'l Qtata Dios.

Aj Tok Otzqila' Te Sakey Tzan Jesus

19 ¹Ntons te Jesus opon Jeriko, b'ix ikja'n tuq tky'ik tuj te amaq'. ²Ntons, tuj aj amaq'ji nnajan tuq jun xjal Sakey tb'i. Tetz jun k'ulul mandad tuq kxol kye aj peyul chojenj te amaq' Rom, b'ix b'an q'inon tuq. ³Tetz tgan tuq tzan tok totzqila' Jesus, per k'onti'l tuq nb'antik tzan tpaj ajun xjal tuq, b'ix te Sakey, nya'tx tuq nim twa'lkal. ⁴Astilji tetz oxik tb'ayon b'ix ojax twi' jun tze' sikómoro, qaynin aj ja' tuq ch'inky tky'ik te Jesus. ⁵Yaji ya ma ky'ik te Jesus tjaq' te tze', ojax tka'yi' jawnaq b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Sakey, paqetz naj tzan tpaj ajna'l a tgan tzan nkaj ajay.» ⁶Ntons te Sakey oqetz naj b'ix nchalaj tuq tzan tk'amon te Jesus tuj tjay.

⁷Ya ma tz'ok kye'e' kye xjal ntzani, owaq'ik tzan kyyolin nya'tx galan ti'l Jesus. Nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz ma'tx xik tjay jun chimol choj.» ⁸Yatzun te Sakey, tetz ojaw wa'let [kxol kye xjal tuj tjay] b'ix oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, tzaj awe'e', wetz oxel' nsi' kye meb'a' xjal

lamitan te aj at te wetz, b'ix qa wetz owel welq'a' jun tidi' te junky, ajna'l owajel nsi' kajmaj mas twitz te aj owel welq'a'.» ⁹Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Tuj ja q'ij ajna'l tuj ja jay ntzani, ma'tx k'amet te tume'l titza' te Qtata Dios nkolon kye xjal tzan tpaj te ja xjalni ax jun aj n'okslan te Qtata Dios iktza' te Abran.^k ¹⁰Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] ma'tx kyin'ul joyol b'ix kolol te aj ojetq tuq xiknaj.»^l

Te Yek'b'il Ti'j Titza' Tzan Jk'ulun Tuky'i Te Aj Ntzaj
Tsi' Te Qtata Dios Qetz
Mat 25:14-30

¹¹Ntons, man tuq nkyecha'on kye xjal ti'j Jesus, tetz oxik tq'uma' jun yek'b'il tzan tpaj qaynin tuq atqet ti'j Jerusalem, b'ix kyetz nkyb'isu' tuq te Qtata Dios ch'inky tuq tk'ulun mandad tzan tkolpin kye aj tijajil Israel. ¹²Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «At tuq jun xjal, tlimaqaal xjal tuq, b'ix oxik tuj junky amaq' b'an laq'chik k'amol te tajwalil tzan tuq tmeltz'jik k'ulul mandad tuj tamaq'x. ¹³Ntons aj mina' tuq txik tuj tb'ey, e'ok xhchimo' lajuy tmos b'ix oxik tq'apo' junjun te kyetz nim tmin^m b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Pe'exk'a'man tuky'i ja tminni max oj nmeltz'jik.” ¹⁴Per kye xjal tuj aj amaq'ji, kyetz k'on kygan tuq tzan tk'ulun mandad te xjal kyil'j. Astilji oxik kylajo' jun b'uch'uj xjal ti'jx tzan kypon aj ja' tuq opoyon te xjal k'amol tajwalil b'ix tzan tuq txik kyq'uma' ikxjani: “Qetzta k'on qgan tzan tok ja xjal ntzani te k'ulul mandad qetzta.”

¹⁵Per te xjal, otzaj si' tajwalil tzan tk'ulun mandad b'ix yaji omeltz'jik tuj tamaq'. Ya ma tzul tuj te tamaq', e'ok xhchimo' kye tmos aj ja' ojetq tuq xik tsi' te tmin kyetz tzan tuq tok xhcha'o' tidi' oqet kyk'ulu' tuky'i te tmin. ¹⁶Opon te tb'ay b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Tat, yatz atumin ma'tx talaj lajuy-el mas nim twitz aj otzaj aq'apo' wetz.” ¹⁷Yaji te k'ulul mandad oxik tq'uma' ikxjani: “Byenech awitza', yatz a'ich jun mosj b'an galan. B'ix ajna'l tzan tpaj galan ma ak'uluj tuky'i jun tidi' aj nya'tx nim, ajna'l oxhch'okel nsi' k'ulul mandad ti'j lajuy amaq'.” ¹⁸Yaji opon junky tmos b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Tat, te atumin ma'tx talaj jweb'-el mas nim twitz aj otzaj aq'apo' wetz.” ¹⁹Yaji ax oxik tq'uma' te k'ulul mandad tetz ikxjani: “Ax yatz, oxhch'okel k'ulul mandad kyil'j jweb' amaq'.”

²⁰Per yaji opon junky tmos b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Tat, ntzani te atumin. Wetz cha owox nk'u'u' tuj jun k'alb'ilj, ²¹tzan tpaj wetz ochqet nxob'le' tzan tpaj yatz a'ich jun xjal b'an kaw b'ix njaw awin aj ja' k'onti'l oqet asi', b'ix njaw awin aj ja' k'onti'l oxhch'awan.” ²²Ntons te k'ulul mandad oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Yatz a'ich jun mosj aj nya'tx galan

^k 19:9 Rom 4:1-25 ^l 19:10 Mat 18:11 ^m 19:13 Ax, lajuy tmin “mína” tuq tb'i; jun tmin mína twi' iktza' lajuy q'ij twi' tk'u'j jun xjal, b'ix lajuy kyetz iktza' twi' tk'u'j jun xjal te oqal q'ij.

chnab'lin. Otxe'l nsi' tuj il tzan tpaj aj ma'tx ayolijni. Qa yatz aweb'en tuq qa wetz a'in jun xjal aj kaw kyinnab'lin, b'ix qa wetz njaw weq'i' aj ja' k'onti'l nqet nsi' b'ix qa njaw weq'i' aj ja' k'onti'l in'awan, ²³ ztistil k'onti'l oxik asi' ntumin kyuky'i kye swal ky'exj tzan nk'amon wetz junky'el tuky'i ta'al ntumin oj nmeltz'jik njay?" ²⁴ Yaji te k'ulul mandad oxik tq'uma' kye aj akyeqet tuq tzi, oxik tq'uma' ikxjani: "Intel etin te tmin tetz, b'ix intxik eswa' te aj otalaj lajuj-el mas nim." ²⁵ Yaji kye xjal oxik kyq'uma' ikxjani: "Tat, per tetz ma'tx tk'amoj lajuj tmin." ²⁶ Yaji te k'ulul mandad oxik tq'uma' ikxjani: "Wetz oxel nq'uma' etetz, ab'l te aj at nim tetz, oxel si'let mas, per te aj nya'tx nim tetz, te aj nya'tx nim owelal iq'let." ²⁷ B'ix kye aj wajq'oj aj k'on kygan tuq tzan nk'ulun mandad kyij, inktzaj eteq'i' tzani, b'ix inkyqet ekansa' nwitz wetz."

Aj Tox Te Jesus Tuj Jerusalem

Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Wnch 12:12-19

²⁸ Ya ma xik tq'uma' te Jesus ikxjani, tetz oxik tb'ayon kywitz kye txnaq'atz tuj tb'eyil Jerusalem. ²⁹ Ya ma pon qaynin ti'j te [aldey] Betfaje b'ix te [aldey] Betany, ti'j te witz aj tb'i Olib, exik tlajo' kab'e' txnaq'atz, ³⁰ oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq tuj te aldey aj nxik qen qwitzni, b'ix oj epon txini, owokelnoj ewitz jun tal bur, aj nijunwt xjal oje jaw tiqa' ni jun-el. Owelal epuju' b'ix otzajel etin tzani. ³¹ Qa at ab'l otzajel qanin etetz tistil n'el epuju' ntons owajel etzaq'b'e': "Te Qajawil owokeyon tizta'."»

³² Ntons kye aj eb'ajxik lajo', kyetz eb'ajxik, b'ix owoknoj kywitz iktza'x ojetq tuq xik q'uma' kyetz. ³³ Aj man tuq n'el kypuju' te tal bur, kye tajaw oxik kcha'o' ikxjani: «¿Tistil n'el epuju' te tal bur?» ³⁴ Yaji kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Tzan tpaj te Qajawil owokeyon tizta'.»

³⁵ Ntons opon kyin te tal bur tuky'i Jesus, b'ix ojax ksi' te ktxo'w tajsik b'ix te Jesus ojaw iqa'. ³⁶ B'ix aj man tuq nb'et tuj tb'ey, kye xjal nqet tuq ksako' te ktxo'w tuj b'ey [tzan tky'ik tajsik tzan kyk'amon tetz tuky'i jun tume'l b'an galan]. ³⁷ Aj ch'inky tuq taq'ik tzan tsetlin te witz Olib, kyaqil kye aj txnaq'atz b'an nkyechalaj tuq, e'aq'ik tzan kchalajsan te Qtata Dios tuky'i jun kywi' b'an nim tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kye'e' tidi'chq tk'ulb'en Jesus tuky'i nim tajwalil Qtata Dios. ³⁸ Nxik tuq kyq'uma' kongan ikxjani: «Galanxwit ky'ik ti'j te k'ulul mandad aj tzul aj tlajen Qajawil. [Te Qtata Dios aj atjax] tuj ka'j chewsa' tk'ul'j b'ix nim chalajb'il nky'ik tuj ka'j.» ³⁹ Ntons junjun aj te b'uch'uj Parisey aj akyeqet tuq kxol kye xjal oxik kyq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, inkxik amiyo' kye aj lapike' awi'jni.» ⁴⁰ Per yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Oxel nq'uma' etetz, qa kyetz okyelumetel, ntons kye ab'j [stzi' b'ey] okyejawel siky'in.»

ⁿ 19:26 Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxel si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luks 8:18. ^o 19:38 Sal 118:26

⁴¹Ya ma pon qaynin ti'l Jerusalem b'ix ya ma xik te'e' te amaq', ntons te Jesus owokten oq'el ti'l, ⁴²oxik tq'uma' ikxjani: «Cha tzun-wit n'ox tuj ewi', nkesey-tal max ajna'l te aj b'a'n tzan xhchewsan ek'u'lj. Per tzunx qlolj tuj ewitz. ⁴³Tzul jun tyemp aj oky'el nim nya'tx galan eti'lj, b'ix kye etajq'oj owokel kch'uaqi' tx'o'tx' ti'lj te loq' ti'lj etamaq', ikxji tzan kyox b'ix okye'okel noj eti'lj kyaqil palaj okyeq'ojiyon eti'lj. ⁴⁴B'ix te etamaq' oqtelb'aj kxitu' kyaqil. Okxtel kykansa' ekyaqil aj nkxnajan tzi b'ix ni nlay kaj ksi' ni jun pant ab'j tajsik junky, oky'el kyaqil ntzani tzan tpaj k'onti'l owel eniky' aj tul te Qtata Dios kolol etetz.»

Aj Kyex Tlajo' Jesus Kye K'ayiyon Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Wnch 2:13-22

⁴⁵Yaji te Jesus owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix owaq'ik tzan kyex tlajo' kye aj nkyek'ayin tuq tzi. ⁴⁶Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tz'ib'ankaj ikxjani: “Wetz njay owokeyon tzan kxnaq'tzan wi'lj.”^p Per yatzun etetz ma'tx ek'uluj tzan token etitza' iktza' kyjay eleq'.»^q

⁴⁷Ntons, kyaqil q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix kye aj k'ulul mandad kye pal b'ix kye aj xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj at kyajwalil kxol kye xjal, kyetz nkyejoyon tuq tume'l titza' tzan tqet kykansa'. ⁴⁸Per k'onti'l tuq n'oknoj jun tume'l titza' tzan tqet kykansa' tzan tpaj kyaqil tuq kye xjal nkyecha'on tuq ti'lj.

Aj Txik Kcha'o' Kye Xjal Tidi' Tuq Tajwalil Te Jesus
Mat 21:23-27; Mak 11:27-33

20 ¹Jun q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix npakb'an tuq te tpakb'alil titza' tzan jkolet. Ntons eb'ajpon kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj tijxjal k'ulul mandad kxol kye aj tijajil Israel, ²b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Tidi' awajwalil tzani tzan ak'ulun kyaqil aj n'ak'ulu'? ¿Ab'l oxik sin awajwalil?» ³Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ax wetz oxel ncha'o' etetz. Intajtz etzaq'b'e' ti'lj te ntzani: ⁴¿Ab'l otzaj lajon te Wa'nch [tuky'i jun tajwalil] tzan tjaw tsi' a' kywi' xjal, te Qtata Dios tuj kal' qatzun kye xjalji?» ⁵Yaji kyetz e'aq'ik tzan kywululun kyib'kyib'x ikxjani: «Qa oxel jq'uma' qa Qtata Dios aj atjax tuj kal' otzaj lajon tetz, otzajel tq'uma' “¿Tistil k'onti'l oxik etoksla'?” ⁶B'ix ax nlay b'antik tzan txik jq'uma' qa kye xjal etzaj lajon tetz tzan tpaj kye xjal oqotel kykansa' tuky'i ab'j tzan tpaj kyaqil kyetz tuj kynab'l te Wa'nch jun aj yolil tyol Dios tuq.» ⁷Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e', k'onti'l kyeb'en ab'l otzaj lajon te Wa'nch swal a'. ⁸Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Ntons ax wetz nlay xik nq'uma' etetz ab'l otzaj sin wajwalil tzan nk'ulun ntzani.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Majenon Aj Nya'tx Galan Kyenab'lin

Mat 21:33-44; Mak 12:1-11

⁹Yaji te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i kye xjal b'ix oxik tq'uma' ja yek'b'il ntzani:' «Jun xjal oqex tawa' jun punuj ub. Yaji oxik tmajena' kye txq'an xjal, b'ix yaji oxik tuj jun tb'ey laq'chik ky'ila'j q'ij. ¹⁰Ya ma pon tyemp tzan tjaw te awalj, te tajaw oxik tlajo' jun tmos qanil [ch'in ta'l te kymajenb'en] twitz te awalj aj presis tuq te tetz, per kye majenayon oqet kyb'uju' b'ix k'onti'l oxik ksi' ch'inwt b'ix owaj kylajo'. ¹¹Ntons yaji te tajaw oxik tlajo' junky tmos, per ax tetz owokb'aj kyili' b'ix oqet kyb'uju' b'ix ax k'onti'l oxik ksi' nich'inwt, b'ix owaj kylajo'. ¹²Yaji oxik tlajo' junky taq'unon per ax oqet kyok'onsa' b'ix owex kylajo'. ¹³Yaji te tajaw awalj oqet tb'isu' ikxjani: «Ajna'l çtidi' nk'ulu'tz? Oxe'l nlajo' te nk'ajol aj gani' nim witzal. Qanq oqtel kyoksla'» ¹⁴Per ya ma xik kye'e' kye majenayon ikja'n tuq stzaj, ntons okyyolij kyib'kyib'x ikxjani: «Aj nini-alo te aj ok'amoyon te erensy. Intqet jkansa' tzan tkaj tuj jq'ab' qetz te ja tx'o'tx'ni oj tkamik stat.» ¹⁵Ntons owex kyin ti'jx te awalj b'ix oqet kykansa'. Ntons çtidi' otk'ulu'tz te tajaw awalj ajna'l? ¹⁶Otzajel tetz, okyeqtel tkansa' kye aj eleq'ni b'ix oxe'l tmajena' te ttx'o'otx' kyuky'i txq'anxj xjal.» Ntons, kye xjal ya ma tz'ok kcha'o' ja yek'b'ilni, okyq'umaj ikxjani: «çK'onxwit ky'ik jun tidi' ikxji!» ¹⁷Yaji tetz eb'ajxik tka'yi' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons çtidi' telponx te aj tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios aj ja' nyolin «Te ab'j aj owel kyik'o' kye k'ulul jay, oje tz'ok ajna'l te ab'j twit'lel jay b'ix b'an presis?»^s ¹⁸Ab'l te aj oqtel tz'aqik ti'j te aj ab'jji, oqtel tok'onsa' tib'; b'ix qa te ab'j oqtel tz'aq'ik tajsik jun xjal, te xjal okajel b'an xhink.»

¹⁹Ntons, kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz kygan tuq tzan tjaw ktzyu' te Jesus b'eyx tuj aj q'ijji tzan tpaj kyeb'en tuq te yek'b'il telponx tuq kyij kyetz. Per nkyexob' tuq kywitz kye xjal.^t

Aj Txik Txnaq'tza' Jesus Tzan Qchojon

Mat 22:15-22; Mak 12:13-17

²⁰Yaji oxik kylajo' tuky'i Jesus txq'an xjal aj nqet kyk'ulu' kyib' tuq iktze'xtzun galan xjal-e', tzan tuq tqet kyeq'i' Jesus tuky'i tyolx, ikxji b'a'n tuq tzan txik kyq'uma' til b'ix tzan txik kyq'apo' tuj tq'ab' te twitzale' k'ulul mandad. ²¹Kyetz oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, qetz qeb'ena, yatz jun chyolin b'ix tume'l aj ntzaj axnaq'tza', b'ix k'onti'l n'el tuj awitz jun mas tb'anil twitz junky. Yatz nxik axnaq'tza' a'ox te b'an'ax titza' tzan qanq'in iktza' te Qtata Dios tgan. ²²Ntons, çtitza' yatz tuj anab'l, b'a'n pe' tuky'i te Kawb'il tzan txik qchojo'

^r 20:9 Isa 5:1-2 ^s 20:17 Sal 118:22 ^t 20:19 Mat 21:45-46; Mak 12:12

chojenj^u [aj q'umankaj tzan] te César^v aj twitzale' k'ulul mandad, qa nya'txji?»

²³Ntons, te Jesus owel tniky' tistil tuq nxik kcha'o', ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: ²⁴«Instzaj eyek'u' jun tmin. ¿Ab'l qwitz atok ti'lj te tminni b'ix ab'l qb'i atok ti'lj?» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e': «Twitz te César b'ix ax tb'i.» ²⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik esi' te César aj te tetz kixi', b'ix intxik esi' te Qtata Dios aj te Qtata Dios.» ²⁶Ntons k'onti'l ob'antik tzan tqet kyeq'i' ti'lj tyol kywitz kye xjal. Cha b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj aj ojetq tz'ajtz stzaq'b'e' b'ix yaji elumet.

Aj Txik Cha'o' Te Jesus Qa Kye Anim Nkyejaw Anq'in

Mat 22:23-33; Mak 12:18-27

²⁷Yaji eb'ajpon txq'an aj b'uch'uj Sadusey tuky'i Jesus. Komo kyetz k'onti'l nkyoksla' qa kye kamnaq nkyejaw anq'in.^w Astilji kyetz oxik kcha'o' tetz ikxjani: ²⁸«Xnaq'tzon, te Moisés okaj stz'ib'a' qetza, qa ma kamik jun ichan aj ojetq tz'ok junan b'ix k'onti'l ma kaj nijunwt tk'wa'al, ntons tiz'in te xjal presis tuq tzan tok junan tuky'i te xuj byud tzan tkaj tijajil te titzik aj ma kamik.^x ²⁹Ntons, jun-el ate' tuq wuq ichan, kyerman kyib'. Te tb'ay owok junan per yaji okamik b'ix k'onti'l okaj nijunwt tk'wa'al. ³⁰Yaji ax ikxji oky'ik ti'lj te tkab'i' ³¹b'ix te toxi', ax e'ok junan tuky'i'l [per eb'ajkamik]; b'ix ax ikxji oky'ik kyuky'i kye txq'anqy, b'ix eb'ajkamik kywuqil b'ix k'onti'l okaj kyijajil. ³²Yaji ax okamik te xuj. ³³Ya oj kyjaw anq'in kye kamnaq, komo kywuqil e'ok junan tuky'i'l, ¿ab'l qxu'ljel owokel te xuj?»

³⁴Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Twitz ja tx'o'tx'ni, kye ichan b'ix kye xuj nkye'ok junan. ³⁵Yatzun kye aj nkyajo' tzan kyjaw anq'in kxol kye kamnaq tzan kyox tuj kalj, kyetz qa xuj qatzun ichanji, ya nlay kye'ok junan ³⁶tzan tpaj kyetz ya nlay kyekamik tzan tpaj okye'okel iktza' kye ángel b'ix kyetz tk'wa'al Qtata Dios-e', komo ma'tx kyejaw anq'in junky'el. ³⁷B'ix yatzun kyij' kye kamnaq qa nkyejaw anq'in, te Moisés oyolin ti'lj nini aj ja' oqet stz'ib'a' ti'lj te k'ul aj ntilun tuq, komo tzi nyolin ti'lj te Qajawil, aji te Qtata Dios aj ntzaj tna'o' te Abran, aj ntzaj tna'o' te Isak, b'ix aj ntzaj tna'o' te Jacob.^y ³⁸Te Qtata Dios nya'tx jun Dios aj ntzaj na'o' tzan kye kamnaq sinoke aj ntzaj na'o' tzan kye aj itz'oje', komo tuj twitz tetz kyaqil itz'oje'» ³⁹Ntons junjun aj xnaq'tzal Kawb'il oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz galan ma tz'aj atzaq'b'e'» ⁴⁰Yaji ya k'onti'l okynimsaj kyk'ul' tzan txik kcha'o' tidi'chq tetz.

Te Tijajil Aj Ja' Tzajnaq Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'

Mat 22:41-46; Mak 12:35-37

⁴¹Yaji te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil nq'umjik qa te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' jun tijajil te [tzqan] Dawid? ⁴²Axkix te

^u 20:22 Ax: ornat. ^v 20:22 Ax: César. Ikxji nkye'ok q'uma' kyaqil kye kywitzale' k'ulul mandad aj Romaj nkyejakon tuq tuj kywit'lel. ^w 20:27 Kya 23:8 ^x 20:28 Deu 25:5-6
^y 20:37 Exo 3:6

Dawid oyolin tuj te tu'jal Kye Salmo, otq'umaj ikxjani: “Te Qtata Dios^z oxik tq'uma' te Wajawil,^a ‘Paqet wit'let tzani tuj nb'anq'ab' ⁴³b'ix onk'ulu'tz tzan kyqet kye awajq'oj witzal.’”^b ⁴⁴Ntons, te Dawid n'ok tuq tq'uma' “Wajawil” [ti'j te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'], b'ix çitza' atok ikxji qa te Koloyon otzaj tijajil ti'j Dawid?»

**Intok Qsi' Qnab'l Tzan K'on Qoqet Eq'i' Tzan Kye Aj Kyok
Ka'yin B'an Relijyos-e'**

Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luks 11:37-54

⁴⁵Kyaqil kye xjal nkyecha'on tuq ti'j Jesus, ntons tetz owaq'lik tzan txik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: ⁴⁶«Intok esi' waq enab'l kyi'j kye aj xnaq'tzal Kawb'il. Kyetz mer kygan tzan tok ksi' kyq'anaq xluj b'an tb'anil, b'ix mer kygan tzan kyok lima' iktza' tlimaqaq xjal-e' tzan kye xjal tuj te plas. B'ix kyetz mer kygan tzan kyqet wit'let kyuj kye jay nab'il Dios aj ja' nkyeqet jiq'b'a', b'ix ax kygan ikxji oj kxik uk'le' wa'il tzan junky. ⁴⁷Per kyetz n'el kyin kyjay kye byud, b'ix yaji nim tuj nkyexnaq'tzan tzan kyqet jiq'b'a' tzan xjal [iktze'xtzun galan xjal-e']. Kyetz oxel' si' jun nim xhcho'nal kyi'j.»

Te Toyej Jun Ch'i Byud Meb'a'

Mak 12:41-44

21 ¹Ntons yaji te Jesus ojaw tin twitz, exik tka'yi' kye xjal q'inon aj nqex ksi' tuq kyoyej tuj te tqatel tmin tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, ²b'ix ax oxik te'e' jun ch'i byud b'an meb'a' xjal, nqex tuq tsi' kab'e' tmin nya'tx nim tbalor. ³Ntons oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, te ja ch'i byud meb'a'ni, tetz ma'tx qex tsi' mas nim kywitz kyaqil kye txq'anqy xjal. ⁴Komo kyaqil kye txq'anqy nxik kyoye' a'ox aj nsobrin te kyetz, per tetz konserke b'an ch'i meb'a', tetz ma'tx xik tsi' kyaqil aj at tuq tetz tzan tanq'in.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Jwisy

Mat 24:1-44; Mak 13:1-37

⁵Ntons junjun kye tuky'i'l nkyeyolin tuq ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, nkyq'uma' tuq kye ab'j k'ulb'en tetz b'an tb'anil b'ix ax b'an tb'anil kyoyej kye xjal txakb'il te jay. Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: ⁶«Tzul jun tyemp, kyaqil aj b'an tb'anil nxik eten etetzni nlay kaj per ni jun pant tajsik junky; kyaqil oqtel tilu'.»

^z 20:42 Tuj yol ebrej nyolin “YHWH” aj nkyeyolin tuq iktza' “Yawe” aj telponx iktza' tb'i te Qtata Dios. ^a 20:42 Tuj yol ebrej nyolin “Adonay” aj telponx iktza' “Qajawil” tuj qyol. ^b 20:43 Ax: Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' maxkix oj kyok kye awajq'oj kye tojlb'il awoq; Sal 110:1.

⁷Ntons junjun aj ajune' tuq tuky'i'l oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, çjanik'b'a'n ky'ik kyaqil ntzani? çB'ix tidi' oky'el tzan tel qniky' qa ch'inky tky'ik kyaqil nini?» ⁸Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Intok esi' waq enab'l tzan k'on eqet eq'i'. Komo okye'ulel ky'ila'l' xjal okyeyoliyon tuky'i nb'i ikitze'xtzun a'in wetz, b'ix oxel' kyq'uma' ikxjani: “A'in wetz [te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'],” kyekyitel. B'ix ax oxel' kyq'uma' ikxjani: “Ajna'l ch'inky tul [te jwisyl].” Ntons etetz k'on kx'ok lapet kyil'. ⁹B'ix cha'oj tok echa'o' ja'chq n'ok q'oj b'ix kye xjal ja'chq nkyejaw lab'un, yatzun etetz k'on kxob' waq tzan tpaj oky'elkixi' kyaqil nini mina' tpon te tmankb'il, per te tmankb'il nlay pon b'eyxnajji.» ¹⁰B'ix ax oxik tq'uma' ikxjani: «Kyijajil txq'an xjal okyey'ojijonkix ti'l kyijajil txq'an'ky xjal, b'ix txq'an amaq' okyey'ojijon kyil' txq'an'ky amaq'. ¹¹Okyeky'el kab'junab' b'an jwert, b'ix owokel e'e' twitz yab'il b'an jwert b'ix wa'ij ja'chq. Tidi'chq aj nim txob'lal b'ix tidi'chq b'an chuktky ojawel jalet twitz ka'j.

¹²Per aj mina' tuq tky'ik kyaqil ntzani, etetz okxjawel tzyu' b'ix okxjawel lajo'. Etetz tzan tpaj etokslb'en wi'l, etetz okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye aj at kyajwalil kyuj kye jay nab'il Dios b'ix okxtex si' pres b'ix okxe'l eq'i' kywitz kye kywitzale' k'lulul mandad b'ix kywitz kye aj at nim kyajwalil. ¹³Ixji etetz b'a'n tzan eyolin wi'l wetz kywitz kyetz. ¹⁴Per intqet eb'isu' tuj etanim tzan k'on eb'isun ti'l tidi' okxyoliyon tzan ekolon etib'x. ¹⁵Komo wetz oxel' nsi' te eyol tuky'i jun enab'l, astilji nijunwt kye etajq'oj ob'antel tzan kyq'uman jun tidi' nya'tx galan eti'l qatzun ti'l aj n'eyoli'ji. ^c ¹⁶B'ix okyewawel meltz'jik eti'l, okxe'l q'apo' [tuj kyq'ab' kye k'lulul mandad] tzan kye etat-x, b'ix kye etermanx, b'ix kye a'e' efamilyx b'ix kye a'e' etajyol, b'ix junjun te etetz okxtel kansa', ¹⁷b'ix etetz [aj nkyin'etoksla'] okx'okel q'oji' kyitza' kyaqil xjal tzan tpaj etokslb'en wi'l. ¹⁸Per [anke owokel eti'l ixji], kolomixkix [tuj tq'ab' Qtata Dios]; ^d ¹⁹okoletel te etanim tzan tpaj nlay kaj esi' tzan etokslan.

²⁰Oj txik eten te amaq' Jerusalem ajun soldad kyajq'oj nojnaqe' ti'l, ntons owelal eniky' ch'inky tuq tzan tpon najsa'. ²¹Yaji kye aj akyeqet tuj Judey inkyoqik twi' witz, b'ix kye aj akyeqet tuj amaq' Jerusalem ax inkyex naj tuj te amaq', b'ix kye aj akyeqet txa'm amaq' k'onti'l tzan kyox. ²²Komo nini owokel jun tyemp aj owokel si' jun nim xhcho'nal kyil' kye xjal [aj tijajil Israel] tzan tponkix te aj tz'ib'a' tuj Tu'ljal Dios. ^e ²³Laste' kye xuj [aj Judey] aj ch'inky kky'ix tuj aj q'ijji, qatzun kye aj xuj tzunx nkyetxu'un kyal, komo owokel nim b'is txini b'ix jun nim xhcho'nal otzajel si' kyajsik qxjalil. ²⁴B'an ky'ila'l' kyetz okyeyqetl kansa' tuky'i machit kansb'il b'ix txq'an'ky okyexe'l eq'i' pres tuj kyaqil amaq' ja'chq. B'ix kye aj nya'tx tijajil Israel okye'elax tajsik Jerusalem maxkix oj tpon te tyemp aj q'umankaj kyil' [tzan Qtata Dios].

^c 21:15 Luks 12:11-12 ^d 21:18 Ax: ni jun stzamal ewi' opoyonaj. ^e 21:22 Os 9:7

²⁵Owokel en tidi'chq b'an chuktky twitz q'ij b'ix ti'lj qya' b'ix kyil'j kye che'w.^f B'ix tzani twitz tx'o'tx' kye xjal okyexob'el b'ix okyeb'isuyon ti'lj titza' n'xojin te nim a' [b'an chuktky] b'ix titza' npon pulan [b'an chuktky] xtxa'm te nim a'. ²⁶Kye xjal okyetzajel numan tzan kxob'al oj tqet kyb'isu' ti'lj aj oky'el twitz ja tx'o'tx'ni; b'ix tidi'chq aj at twitz ka'lj okyewajel kyito'. ²⁷Ntons okyinxel e'e' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] ikja'n ntzaj tuj muj tuky'i wajwalil b'ix tuky'i nim nxhqitz'unal.^g ²⁸Ya oj taq'ik tzan tky'ik kyaqil ntzani, intok esi' enab'l b'ix intjaw etin ewi' [nimsan waq ek'u'j] tzan tpaj ch'inky tuq tzan ekolet.»

²⁹Ntons te Jesus ax oxik tq'uma' ja yek'b'il ntzani: «Intok esi' waq enab'l ti'lj te wi' igos b'ix kyaqil kye tze'. ³⁰Cha'oj tok ete'e' ikja'n ktzaj k'uplet txaq, etetz n'el eniky' ch'inky qok kwares. ³¹Ax ikxji ti'lj te aj ma'tx xik nq'uma'ni, tzan tpaj cha'oj tok eten aj nky'ik ikxji twitz tx'o'tx', owelal eniky' telponx ch'inky tul te Qtata Dios k'ulul mandad tuky'i nim tajwalil. ³²Wetz oxel nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil ntzani oky'el mina' kykamik kye ja qijajilni. ³³Te twitz ka'lj b'ix te twitz tx'o'tx' okyepoyonaj, per wetz nyol nlay ponaj, [opoyonkixi' kyaqil aj ma'tx xik nq'uma']. ³⁴Intok esi' enab'l tzan k'on tok esi' ek'u'j cha a'ox ti'lj jun chalajb'il tznani twitz tx'o'tx' qatzun ti'lj te xhb'a'j qatzun ti'lj tidi'chq aj cha a'ox n'oken tzan qanq'in twitz ja tx'o'tx'ni, b'ix derepent okanoyon etil'j kyaqil tuj aj q'ijji iktza' jun xpatxab'. ³⁵Komo oky'el kyaqil ntzani kyil'j kyaqil xjal twitz tx'o'tx'. ³⁶Etetz pe'eten list, pe'exnaq'tzan waq b'ajq'ij tzan ekolet ti'lj kyaqil aj oky'elni, b'ix tzan [k'on eqet ky'ixwik tuj aj q'ijji cha'oj] tpon eyek'u'tz etib' nwitz [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].»

³⁷Ntons, te Jesus chiq'ij nxnaq'tzan tuq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix qonik'an nxik tuq twi' te witz aj tb'i Olib. ³⁸Kyaqil kye xjal b'an q'eqombwen nkyepon tuq cha'oyon ti'lj tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.

Aj Tkawlan Te Juds Kyuky'i Kye Kywitzale' Tzan Txik Tq'apo'

Jesus Tuj Kyq'ab'

Mat 26:1-5,14; Mak 14:1-2,10-11; Wnch 11:45-53

22 ¹Ntons, ch'inky tuq tkanon te ninq'ij aj ja' tuq nkyewa'an te wab'lj pan aj k'onti'l malsb'il tuj, te q'ij aj Paskw tb'i.^h ²Kye pal aj nim kyajwalil, b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz nkyejoyon tuq jun tume'l titza' tuq tzan tqet kykansa' te Jesus ewj, tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz kye xjal.

³Ntons te Satanas [aj Tajaw Choj] oqex tuj tanim te Juds aj n'ok q'uma' tuq Iskaryot b'ix jun tuq aj kxol kye kykab'lajujil tky'ixel Jesus. ⁴Tetz oxwa'q yoliyon kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj k'ulul mandad

^f 21:25 Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:31; Tmnk 6:12-13 ^g 21:27 Dan 7:13; Tmnk 1:7

^h 22:1 Exo 12:1-27

tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, oyolin kyuky'i'l titza' tuq b'a'n tzan txik tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'. ⁵Kyetz oje kyechalaj b'ix oxik kyq'uma' tetz tzan tqet kchojo' tzan tpaj nini. ⁶Ntons te Juds oqet tuj twitz, b'ix njoyon tuq jun tyemp aj k'onti'l tuq ky'ila'j xjal tzan tuq txik tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'.

Aj Kywa'an Ti'j Te Tq'ijlal Paskw

Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Wnch 13:21-30; 1Kor 11:23-26

⁷Ntons opon te q'ij aj ja' tuq nkyewa'an te wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj, b'ix oj tqet tuq kansa' te tal karner tzan txik q'apo' te jun present te Qtata Dios ti'j te tq'ijlal Paskw. ⁸Te Jesus exik tlajo' te Xhpe'y b'ix te Wa'nch b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq k'ulul kyaqil aj presis tzan qwa'an ti'j te q'ij Paskw.» ⁹Yaji kyetz oxik kcha'o' ikxjani: «¿Ja' agan tzan tqet jk'ulu' abyar te wab'j?» ¹⁰Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Oj etox etetz tuj te amaq', owokelnoj etitza' jun ichan eq'i' jun q'awub' a' titza'. Okx'okel lapet ti'j b'ix okx'okex tuj te jay aj ja' owokex. ¹¹B'ix oxel eq'uma' te tajaw jay ikxjani: “Te xnaq'tzon ntzaj xhcha'o' ikxjani: ‘¿Ja' okyinwa'yon kyuky'i nxnaq'atz?’ ” ¹²Ntons tetz otzajel tyek'u' jun txol jay tajsik b'ix nim b'ix k'ulumaj. B'ix tzi intqet ek'ulu' kyaqil ti'j te q'ij.» ¹³Ntons kyetz eb'ajxik, b'ix owoknoj kyitza' kyaqil iktza'xkix aj ojetq tuq xik q'uma' kyetz tzan te Jesus, b'ix tzi oqet kyk'ulu' kyaqil ti'j te q'ij.

¹⁴Ntons ya ma pon or tzan kywa'an ti'j te q'ij Paskw, te Jesus b'ix kye tky'ixel eqet wit'let ti'j mes. ¹⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz b'an ngan tuq tzan nwa'an etuky'i'l ti'j ja q'ij ntzani mina'x tuq tok wen twitz nkamiky. ¹⁶Wetz oxel nq'uma' etetz, nlay kyinwa'an junky'el te ntzani sinoke max oj tponkix te q'ij cha'oj tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i jun tajwalil kxol kye xjal.»

¹⁷Ntons ojaw stzyu' tuj tq'ab' jun uk'b'il b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Intky'ik ek'amo' ntzani b'ix intqet esipa' exol. ¹⁸Oxel nq'uma' etetz, wetz nlay xik wuk'a' masky ta'al ub, sinoke max oj tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i jun nim tajwalil.» ¹⁹Ntons yaji ojaw stzyu' te wab'j b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata Dios, oxik tq'uma' ikxjani: «Te ntzani te nchi'jel aj oxel q'apo' te jun galan te etetz. Intxik ewa'a' ntzani tzan ntzaj ena'o'.» ²⁰B'ix ikxji otk'ululj tuky'i te uk'b'il aj tmankun kywa'an, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Te ja quk'a' ntzani telponx ti'j te tyol Qtata Dios aj man tkajlen tsi' etuky'i'l, b'ix owokel ikxji tzan tpaj nchiky'el aj owelal oj nkamik te jun galan te etetz. ⁱ ²¹Per ajna'l te aj ojawel meltz'jik wi'j, atqet junch'in wuky'i'l tzani ti'j mes. ^j ²²Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], presiskix tzan tky'ik wi'j iktza'xkix

ⁱ 22:20 Exo 24:6-8; Jer 31:31-34 ^j 22:21 Sal 41:9

oje qet b'isu' ti'j, per last-talo te aj ojawel meltz'jik wi'j.»²³ Ntons eb'aj'aq'ik tzan kcha'on kyib'kyib'x ab'l tuq te aj ojawel meltz'jik ti'j.

**Aj Kyb'isun Kye Txnaq'atz Jesus Ab'l Tuq Te
Aj Mas Nim Tajwalil Kxol Kyetz**

²⁴Ntons, kye txnaq'atz Jesus eb'aj'aq'ik tzan kywululun kxol, ab'l tuq kxol kyetz te aj mas nim tajwalil.^k ²⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kye k'ulul mandad kxol kye aj nya'tx qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan Dios b'ix kye aj at nim kyajwalil, kyetz n'el kyetz'a' kye kxjalilx b'ix nkye'ok q'uma' "galan xjal." ²⁶Per exol etetz k'onti'l tzan tky'ik ikxji, sinoke te aj at nim tajwalil exol etetz inkxik tna'o' kye txq'anky iktza' jun aj nya'tx nim tajwalil, b'ix te aj nk'ulun mandad a tgan tzan taq'unan kye txq'anky.^l ²⁷¿Ab'l te aj at mas tajwalil, qa te aj nqet wit'let ti'j mes wa'il, qatzun te aj nky'ik swan te wab'j twi' mesji? ¿Nya'tx petzun te aj nqet wit'let ti'j mes? Per wetz akyinqet exol etetz iktza' te aj nky'ik swan te wab'j twi' mes.^m ²⁸Etetz ma'tx kxtenkix wuky'i'l tuj kyaqil xhcho'nal aj ma'tx tz'ok wen. ²⁹Ntons komo iktza'x te ntat oje tzaj tsi' wetz wajwalil tzan nk'ulun mandad, ax wetz oxel' nsi' jun etajwalil ³⁰tzan eten junch'in wuky'i'l oj nk'ulun mandad. Okxwa'yon b'ix okx'uk'ayon ti'j mes wuky'i'l, b'ix okx'tel wit'let tuj ewit'lel tzan txik eq'uma' tume'l ti'j te kyk'ulb'en kye kykab'lajujil b'uch'uj tijajil Israel.»ⁿ

**Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Xhpe'y Oqtel Tuq Tewa' Qa Totzqi' Tetz
Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Wnch 13:36-38**

³¹[B'ix ax oxik tq'uma' te Jesus ikxjani]: «Simon, Simon, tzaj acha'o', te Satanax ma'tx tzaj tqani' etil'j etetz tzan eqet tk'ulu' probar,^o ³²per wetz ma'tx qet nwitz twitz Qtat tzan k'on tkaj asi' yatz^p tzan tok wit'let ak'u'j wi'j. B'ix yatz oj tjaw awin ak'u'j, intxik animsa' kyk'u'j kye txq'anky qerman.» ³³Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, dispwest atin tzan nxik awuky'i'l qa okyinqtex si' pres qatzun tzan tok wen twitz nkamikyji.» ³⁴Per te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' yatz Xhpe'y, oj tjaw oq' te to'k, yatz oxmaj ojetq qet awewa' qa awotzqimin.»

³⁵B'ix oxik tq'uma' kye kkyaqil ikxjani: «Aj exik nlajo' jun-el, k'onti'l tuq tzan txik etin eb'e'eq b'ix etumin b'ix te exajab', ¿opaltin petzun jun tidi' te etetz?»^q Yaji kyetz oxik kyq'uma': «K'onti'l.» ³⁶Ntons oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ajna'l te aj at tb'e'eq intxik tin tuky'i stumin, b'ix intqet

^k 22:24 Mat 18:1; Mak 9:34; Luks 9:46 ^l 22:26 Mat 20:25-28; 23:11; Mak 9:35; 10:42-44
^m 22:27 Wnch 13:12-15 ⁿ 22:30 Mat 19:28 ^o 22:31 Ax: tzan ejawb'aj tkyito' iktza' triw.
^p 22:32 Te Satanax oxik tqani' tzan tqet tk'ulu' probar kyaqil kyetz, per a'ox ostzoqqij tzan tk'ulun probar te Xhpe'y; astilji te Jesus oqet twitz twitz te Qtat ti'j te Xhpe'y.
^q 22:35 Mat 10:9-10; Mak 6:8-9; Luks 9:3; 10:4

ek'ulu' etib' tzan eten list oj tky'ik te nya'tx galan aj tzul naj.^r ³⁷Wetz oxel' nq'uma' etetz, presiskix tzan tky'ik wi'lj kyaqil aj tz'ib'ankaj oqtxi' ikxjani: «B'ix tetz owok en iktza' jun joyol choj.» Komo kyaqil aj tz'ib'a' wi'lj wetz oky'elkix ikxji.»^s ³⁸Ntons kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Tat, tzani ate' kab'e' machit q'obj'il.» Yaji kyi tetz: «Qaltetz.»^t

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Tuj Jetzemani

Mat 26:36-46; Mak 14:32-42

³⁹Yaji te Jesus owex tzi b'ix oxik twi' te witz Olib, komo tzi naq'ik tuq tzan txik xnaq'tzon, b'ix kye txnaq'atz e'ok lapet ti'lj. ⁴⁰Ya ma pon tzi, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'exnaq'tzan waq tzan k'on eqet tz'aaqik.» ⁴¹Ntons owel laq'chet ch'in kyi'lj, qanq iktza' jun xo'on ab'j aj ja' opoyon, b'ix oqet mejlet b'ix owokten xnaq'tzon. ⁴²B'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qa yatz agan, b'a'n tzan akolon ch'in wi'lj ti'lj ja xhcho'nal ntzani, per k'onti'l tzan tb'antik iktza' wetz ngan sinoke intb'antik iktza' yatz agan.» ⁴³Ntons jun ángel aj tzajnaq tuj ka'lj ojaw kanet twitz tzan tjaw tin tk'u'lj. ⁴⁴Te Jesus n'ok ten tuq twitz nim xhcho'nal, per mas tuq nxnaq'tzan nim, b'ix te a' aj n'el tuq ti'lj iktza' kyik' nqet tuq tz'aaqik twitz tx'o'tx'. ⁴⁵Ya ma mankun txnaq'tzan, ojaw wa'let b'ix opon aj ja' tuq akyeqet kye txnaq'atz, b'ix etzaj tk'ulb'a' ojetq tuq kyewitan tzan tpaj kyb'is. ⁴⁶B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkxwitan? Sek' ejaw wa'let, b'ix pe'exnaq'tzan waq tzan k'on eqet tz'aaqik.»

Aj Tjaw Tzyu' Jesus

Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Wnch 18:2-11

⁴⁷Man tuq nyolin te Jesus, kypon lab'un ky'ila'lj xjal. Te eq'il kyb'ey a tuq te Juds aj jun tuq kxol kye kykab'lajujil txnaq'atz Jesus. Tetz owok laq'chet ti'lj Jesus limal tetz tuky'i jun limb'il iktza' jun tajyol.^u ⁴⁸Per te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Juds, ¿nkyin'ok alima' naqextzun qajyol qib'» b'ix ikxji nchjaw meltz'jik wi'lj wetz te Ichan Aj Tk'wa'al Dios?» ⁴⁹Kye aj akyeqet tuq tuky'i Jesus, ya ma tz'ok kyen tidi' nky'ik, oxik kcha'o' kyetz te Jesus ikxjani: «Tat, ¿oqoq'o'jiyona kyi'lj tuky'i qmachit kansb'il?» ⁵⁰Yaji jun txnaq'atz te Jesus oxik sililin, oqet tok'onsa' tmos te twitzale' pal, owel tx'emu' txkyin aj tb'anq'ab'. ⁵¹Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¡Qaltetz! ¡Ya k'onky!» Ntons te Jesus owok tmako' txkyin te xjal b'ix oqet tq'ana'. ⁵²B'ix oxik tq'uma' kyuky'i kye pal aj nim

^r **22:36** Ax: b'ix te aj k'onti'l jun tepad, intxik tk'ayi' te txxo'w b'ix instzaj tloq'o' jun. Te ja ntzani k'onti'l telponx tzan stzaj kyloq'o' tuq kymachit q'obj'il, komo tzan tpaj 22:49-51 qeb'enky te Jesus k'onti'l tuq nqet tuj twitz tzan token machit q'obj'il kyitza; astilji n'el qniky' ja taqanni telponx tzan kyten list ti'lj jun nya'tx galan aj tzul tuq.
^s **22:37** Isa 53:9,12 † **22:38** Ax: «Qaltetz. Etetz k'onti'l n'el eniky'!» † **22:47** Ax: owok laq'chet ti'lj tz'ub'al tq'o'tx te Jesus. † **22:48** Ax: nkyin'ok atz'ub'a'.

kyajwalil b'ix kye k'ulul mandad tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix kye tijxjal kxol kye xjal aj tijajil Israel aj ojetq tuq kyepon tzyul tetz, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil etetz ma'tx kx'ul tzani tuky'i emachit kansb'il b'ix tuky'i exb'aq'len, iktza' wetz a'in jun eleq'? ⁵³Kyaqil q'ij wetz akyinquet tuq etuky'i'l tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix tzi k'onti'l injaw etzyu.»^w Per ajna'l ma'tx pon or b'ix at etajwalil tzan te Tajaw Choj tzan ek'ulun etetz tidi'chq aj nya'tx galan aj egan tzan ek'ulun.»

Aj Tqet Ewa' Jesus Tzan Xhpe'y

Mat 26:56-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Wnch 18:12-18

⁵⁴Ntons ojaw ktzyu' te Jesus b'ix oxik kyeq'i'l twitz te twitzale' pal. Yatzun te Xhpe'y, tetz lapik tuq laq'chik. ⁵⁵Stzi' tjay te pal ojetq tuq qet kyb'ichk'a' kyq'aq', ntons kye xjal eb'ajqet wit'let ti'l b'ix ax te Xhpe'y ax oqet wit'let kxol. ⁵⁶Ntons te jun kriad ya ma xik te'e' te Xhpe'y, okaj ka'yin ti'l b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tetz, ax ajun tuq tuky'i Jesus.» ⁵⁷Per te Xhpe'y oqet tewa', oxik tq'uma' ikxjani: «Yen, wetz k'onti'l wotzqi' tetz.» ⁵⁸Mas yaj tzaj te junky xjal, ax oxik tq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «Ax yatz a'ich jun aj kyuky'i'l.» Per yaji te Xhpe'y owaj stzaq'b'e': ¡Nya'tx b'an'ax awitza'! ⁵⁹Yaji jun or mas yajky, junky xjal oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax tetz atqet tuq tuky'i'l, komo ax tetz jun aj Galiley.» ⁶⁰Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Tzaj acha'o', wetz k'onti'l web'en tidi' aj n'ayoli'ni.» Ntons, b'eyxnajji aj man tuq nyolin te Xhpe'y, ojaw oq' jun to'k. ⁶¹Ntons te Qajawil owaj ka'yin ti'l te Xhpe'y, b'ix te Xhpe'y otzaj tiktz'an ti'l tanim aj ojetq tuq xik q'uma' tetz ikxjani: «B'ex mina' tjaw oq' te to'k, ojetq tuq kyinquet awewa' oxmaj.» ⁶²Ntons te Xhpe'y owetz tzi, b'ix owokten oq'el.

Aj Tok Kxmayi' Jesus

Mat 26:67-68; Mak 14:65

⁶³Ntons, kye xjal aj nkyexb'uqin tuq te Jesus, nqet tuq b'aj kxmayi' b'ix n'ok tuq b'aj kyb'uju'. ⁶⁴Owok ktxayi' twitz, b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Pakanonchaq ti'l ab'l ma tz'ok b'ujun te yatz.» ⁶⁵B'ix n'ok tuq b'aj kyyaso', tidi'chq tuq n'ok kyq'uma' tetz.

Aj Tpon In Jesus Kywitz Kyaqil Kye Tijxjal K'ulul Mandad

Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Wnch 18:19-24

⁶⁶Ya ma qo xhk'ate', owok kchimo' kyib' [junjun] kye tijxjal k'ulul mandad kxol kye xjal aj tijajil Israel —kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il— b'ix kyetz oxik kyin te Jesus kywitz kye txq'anky tijxjal k'ulul mandad. B'ix oxik kcha'o' te Jesus ikxjani: ⁶⁷«Tzaj aq'uma'

^w 22:53 Luks 19:47; 21:37

¿a'ich pe' yatz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi!?» Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa wetz oxel nq'uma' qa a'in, nlay kyinxik etoksla'; 68 b'ix qa oxel ncha'o' jun tidi', etetz nlay b'antik tzan tajtz etzaq'b'e'. 69 Per b'eyx ajna'l [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinqtel wit'let tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios aj at nim tajwalil.» 70 Yaji kyaqil exik cha'on tetz ikxjani: «¿Ntons a'ich yatz te Tk'wa'al Dios?» Yaji tetz oxik tq'uma': «A'ixk etetz ma'tx tzaj eq'uma' qa a'in.» 71 Ntons kyetz okyq'umaj ikxjani: «¿Tistil mas xjal tzan kyyolin tidi' til? A'o'xk ma'tx tz'ok qcha'o', tuj stzi'x ma'tx tz'etz.»

Aj Tpon In Jesus Twitz Pilat B'ix Te Eródes
Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Wnch 18:29-38

23 1 Ntons kyaqil eb'ajjaw wa'let b'ix oxik kyin te Jesus twitz te Pilat. 2 B'ix oxik kyq'uma' til ikxjani: «Ma tzaj jkamb'a'na te ja xjalni cha nxik tkub'sa' kyk'u'j kye qxjalil tzan kyq'ojin ti'j te tume'l titza' nkxk'ulun mandad tzani tuj qamaq'. Tetz ntq'uma' tzan k'on txik qchojo' te chojenj te César, b'ix ntq'uma' tetz aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' aj k'ulul mandad.» 3 Ntons te Pilat oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te k'ulul mandad kxol kye aj tijajil Israel?» Ntons te Jesus oxik tq'uma': «A'ichx ma'tx tzaj q'uman tetz.» 4 Ntons te Pilat oxik tq'uma' kye pal aj nim kyajwalil ikxjani: «Wetz k'onti'l jun til n'el tuj nwitz te ja ichan ntzani.» 5 Per kyetz nxik tuq kyq'uma' junky'el ikxjani: «Tetz cha nk'ulun tzan kyjaw lab'un kye xjal, b'ix nxik txnaq'tza' tidi'chq tuj kyaqil tkwentil Judey, komo owaq'ik tuj Galiley b'ix ax max tzani.» 6 Ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji, te Pilat oxik xhcha'o' qa tetz jun aj Galiley tuq. 7 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Pilat qa tetz tzajnaq tzi aj ja' tuq nk'ulun mandad te Eródes, ntons oxik tsama' tuky'i te Eródes tzan tpaj tetz atqet tuq tuj Jerusalem tuj aj tyempji. 8 Ya ma xik ten te Eródes te Jesus, tetz oje chalaj tzan tpaj ky'ila'j q'ijxi' tuq tgan tzan tok totzqila' tzan tpaj ojetq tuq tz'ok xhcha'o' tidi'chq ti'j, b'ix tetz tgan tuq tzan tok te'e' oj tk'ulun jun tidi' aj okyelab'ayon kye xjal ti'j. 9 Te Eródes oxik xhcha'o' tidi'chq tetz per te Jesus k'onti'l owaj stzaq'b'e' ch'inwt. 10 Ax akyeqet tuq tzi kye pal aj nim kyajwalil, b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz tuky'i kyq'oj nxik tuq kyq'uma' til. 11 Per te Eródes b'ix kye tmulon, ya ma tz'ok kyk'ulu' tidi'chq nya'tx galan ti'j b'ix ya ma tz'ok kxmayi', yaji owok ksi' jun tq'anaq te jun k'ulul mandad cha te xmayb'il tetz. Yaji te Eródes oxik tsama' junky'el tuky'i Pilat. 12 Tuj aj q'ijji te Pilat b'ix te Eródes e'ok kyajyol kyib', komo tb'ay nkyeq'ojin tuq.

Aj Txik Q'uma' Tzan Tqet Kansa' Te Jesus
Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Wnch 18:39–19:16

13 Ntons te Pilat e'ok xhchimo' kye pal aj nim kyajwalil b'ix kyaqil kye txq'anqy aj nim kyajwalil b'ix kyaqil kye xjal. 14 B'ix oxik tq'uma' kyetz

ikxjani: «Etetz otzaj eteq'i' te ja xjal tzani, n'eq'uma' qa nkub'san kyk'u'lj kye xjal tzan kyjaw lab'un, per wetz ma'tx xik ncha'o' tidi'chq tetz ewitz etetz, b'ix k'onti'l jun til n'oknoj witz'a' ti'j kyaqil aj ntzaj eq'uma' etetzni. ¹⁵B'ix ax te Eródes k'onti'l ma tz'oknoj jun til titza', astilji ma'tx stzaj tsama' junky'el quky'i'l. Ma'tx tz'ok qen k'onti'l tidi' jun til aj presis-wit tzan tkamik tzan tpaj. ¹⁶Oxe'l nsi' jun xhcho'nal ti'j b'ix yaji oxel' ntzoqpi'.»

¹⁷Ntons komo tuj te ninq'ij, aq'b'ia' te Pilat presis tuq tzan txik stzoqpi' jun aj pres.^x ¹⁸Per kyaqil kye xjal eb'aj'aq'ik tzan ksiky'in ikxjani: «Intqet akansa' tetz b'ix intxik atzoqpi' te Barabas.» ¹⁹(Te Barabas ojetq tuq qex si' pres tzan tpaj nk'ulun tuq tzan kyjaw lab'un kye xjal tuj amaq' b'ix tzan tpaj okansan.) ²⁰Te Pilat tgan tuq tzan txik stzoqpi' te Jesus, b'ix oxik tq'uma' junky'el kyetz, ²¹per kye xjal eb'ajjaw siky'in kongan ikxjani: «¡Intqet eklabi' twitz krus! ¡Intqet eklabi' twitz krus!» ²²Yaji toxmajji'n-el te Pilat oxik tq'uma' junky'el kyetz ikxjani: «¿Tidi' nya'tx galan ma'tx tk'uluj? Wetz k'onti'l n'oknoj witz'a' jun tidi' til aj presis-wit tzan tkamik tzan tpaj. Oxe'l nsi' jun xhcho'nal ti'j b'ix yaji oxel' ntzoqpi'.» ²³Per kyetz b'an nkyesiky'in tuq, nxik tuq kyq'uma' tzan tqet klabi' twitz krus. B'an nim nkyesiky'in tuq, b'ix yaji oqetkix k'ulu' iktza' tuq kyetz kygan. ²⁴Te Pilat oqet tb'isu' tzan tqet tk'ulu' iktza' tuq kyetz kygan. ²⁵Oxik stzoqpi' te xjal aj kygan tuq kyetz aj atqex tuq pres tzan tpaj nk'ulun tuq tzan kyjaw lab'un kye xjal b'ix tzan tpaj tkansb'en, b'ix oqet tk'ulu' tuky'i Jesus iktza'x tuq kyetz kygan.

Aj Tjaw Yob'a' Te Jesus Twitz Krus

Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Wnch 19:17-27

²⁶B'ix ya ma xik in te Jesus, at tuq jun xjal tzajnaq tuq tuj k'ul, Simon tb'i, tetz aj Siren tuq, b'ix oxik in alajwers tzan txik tiqa' te krus twi' tq'ab', lapik ti'jx Jesus. ²⁷Ky'ila'lj tuq xjal lapike' ti'j b'ix ate' tuq xuj lapike', b'an nkye'oq' tuq nim b'ix b'an nkyeb'isun tuq ti'j. ²⁸Per yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz xuj aj Jerusalen, k'on kx'oq' tzan npaj wetz, sinoke pe'etoq' eti'ljx etetz b'ix kyil'j kye etal. ²⁹Komo tzul jun q'ij aj oxel' eq'uma', “Galanx-alo kye aj machor aj k'onti'l ojaw kyiq'a' jun kyal, galanx-alo kye xuj aj k'onti'l eb'aj'alan.” ³⁰Tuj aj tyempji kye xjal okye'aq'el tzan txik kyyoli' kye witz, “Pe'equet tilan qajsikna.” B'ix oxel' kyq'uma' kye twi' witz, “Qoqet awewa'na.”^y ³¹Komo qa kye xjal k'onti'l n'ok lo'et kyk'u'lj [tzan tky'ik kxon] jun tze' man txa'x, ntons pyorx-alo oqtel kyk'ulu' tuky'i jun tze' ky'ixk'oj.»^z

^x 23:17 Junjun txaq u'lj tyol Qtata Dios oqtxi' k'onti'l nyolin ja taqanni. ^y 23:30 Os 10:8; Tmnk 6:16 ^z 23:31 Ax: Komo qa kye xjal k'onti'l n'ok lo'et kyk'u'lj wi'lj wetz, iktza' k'onti'l nkyeb'isun tzan tky'ik kxon jun tze' man txa'x, ntons pyorx-alo oqtel kyk'ulu' eti'lj etetz aj lapikix wi'lj, iktza' k'onti'l nkyeb'isun tzan tky'ik kxon jun tze' ky'ixk'oj.

³²Ntons ax eq'ime' tuq kyitza' kab'e'ky xjal eleq'-e' tzan tuq kyqet kansa' junx tuky'i'l. ³³B'ix ya ma kyepon tuj te luwar aj tb'i "Tb'aqil Twi' Xjal," owoq kyklabi' te Jesus twitz krus kyuky'i kye eleq', jun tuj tb'anq'ab' b'ix junky tuj tsurt. ³⁴B'ix te Jesus nxik tuq tq'uma' te Stat ikxjani: «Tat, intqet anajsa' ch'in kchoj tzan tpaj k'onti'l kyeb'en te aj nqet kyk'ulu'ni.» Ntons te tq'anaq oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j tzan tqet kypawa' kxol.^a

³⁵Ntons kyaqil kye xjal wa'lke' tuq nkyeka'yin b'ix kye k'ulul mandad nkyexmayin tuq ti'j, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Eb'ajqet tkolo' txq'anky xjal, ajna'l intqet tkolo'chaq tetz tib'x, aber qa b'an'ax aji tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', aj joyomaj tzan Qtata Dios.» ³⁶B'ix kye soldad ax kyetz nkyexmayin tuq ti'j Jesus. Nkye'ok tuq laq'chet ti'j b'ix nxik ksi' tuq minagr tetz, ³⁷nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Qa yatz a'ich te Twitzale' K'ulul Mandad kyij' kye aj tijajil Israel, intqet akolo' awib'x.» ³⁸B'ix at tuq jun yol tz'ib'a' twi' te krus, tajsik twi' ikxjani: Aj ntzani te Twitzale' K'ulul Mandad kyij' kye aj tijajil Israel.

³⁹Ntons jun te aj owoq klabi' xtx'u'k Jesus nyolin tuq nya'tx galan ti'j ikxjani: «Qa yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', ntons intqet akolo' awib'x b'ix qoqet akolo'na.» ⁴⁰Per te junky oxik tmiyo', oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, k'onti'l ntxob' twitz Dios anke n'ok awen twitz ja xhcho'nalni? ⁴¹B'an'ax, qetz nqajo' tzan tok qen twitz ja xhcho'nalni te chojb'il kyaqil jk'ulb'en, per te ja xjal ntzani, tetz k'onti'l tidi' nya'tx galan otk'uluj.» ⁴²Yaji oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Jesus, kyintzaj ana'o' ch'in oj ajakon wit'let tuj awit'lel.» ⁴³Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' yatz te b'an'ax, b'eyx ajna'l ochtelten wuky'i'l tuj te luwar b'an' anil.»

Aj Tkamik Te Jesus

Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Wnch 19:28-30

⁴⁴Ntons, atx aj man tuq chiq'ij max aj qpon te toxi' or te qale', kyaqil te twitz tx'o'tx' oqet yupan. ⁴⁵Te q'ij ya k'onti'l oq'analin b'ix te nim xq'apj pawb'il^b tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios oqet laqik nink'ajchaq. ⁴⁶Te Jesus ojaw siky'in kongan, oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, tuj aq'ab' okajel nq'apo' wanim.»^c Ya ma xik tq'uma' ikxjani, okamik.

⁴⁷Yaji te k'ulul mandad kyij' kye soldad, ya ma tz'ok ten kyaqil aj ojetq ky'ik, tetz oqet tjiq'b'a' Qtata Dios, oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax ja xjal ntzani k'onti'l tuq til.»

⁴⁸Kyaqil kye xjal aj akyeqet tuq, ya ma tz'ok kyen kyaqil aj ojetq ky'ik, eb'aj'aj kyjay b'ix n'ok tuq kytink'a' kypechx [tzan tpaj ntzaj tuq kyna'on tetz]. ⁴⁹Per kyaqil kye aj otzqilal tuq te Jesus b'ix kye xuj aj eb'ajtzaj

^a 23:34 Sal 22:18 ^b 23:45 Exo 26:31-33 ^c 23:46 Sal 31:5

lapet ti'j max Galiley, eb'ajkajten tzi, cha eb'ajxik ka'yin laq'chik ti'j kyaqil tuq aj nky'ik.^d

Aj Txwa'q Muqb'aj Te Jesus

Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Wnch 19:38-42

⁵⁰Ntons at tuq jun xjal tb'ie Chep, tetz jun kxol kye aj tijxjal k'ulul mandad kxol kye aj tijajil Israel, b'ix tetz jun xjal b'an galan tuq nab'lin, b'ix nb'et tuq tuj tume'l. ⁵¹Tetz nya'tx dyakwerd tuq tuky'i te aj oxik kyq'uma' kye txq'ankey ni tuky'i te aj oqet kyk'ulu'. Tetz jun aj Arimatey tuq, jun kyamaq' kye aj tijajil Israel, b'ix tetz lo'ik tuq tk'u'j te Qtata Dios okoloyon kyij' kye tijajil. ⁵²Ntons oxwa'q tuky'i Pilat b'ix oxik tqani' tzan tqetz tin tuq xhchi'jel te Jesus twitz krus. ⁵³Ya ma qetz tin twitz te krus owok tb'atz'o' ti'j jun xq'apj xtx'otx'al lino, b'ix owox tmuqu' tuj jun jul muqb'il anim k'ulumaj tuq twitz jun peky b'ix nijunwt tuq anim ojetq kye'ox muqu' tzi. ⁵⁴Ntons aj q'ijji presis tuq tzan tqet kyk'ulu' kyaqil, ch'inky tuq taq'ik te q'ij ojla'mj.

⁵⁵Kye xuj aj eb'ajtzaj tuky'i'l max Galiley, ax kyetz eb'ajxik lapet kyij' kye aj e'ox muqun te Jesus b'ix owok kye'e' ja' owox muqu' b'ix titza' oqet si' te txlimal. ⁵⁶Yaji eb'ajmeltz'jik [tuj kyposad] b'ix oqet kyk'ulu' ti'chq txakl tk'ok'jal [aj owokeyon tuq ti'j te kamnaq]. Yaji tzan tpaj q'ij ojla'mj, a tgan tuq tzan kyojlan iktza'x tuq tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il.^e

Aj Tjaw Anq'in Te Jesus

Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Wnch 20:1-10

24 ¹Yaji tuj junky iwitq tb'ay q'ij te saman, b'an q'eqombwen kyetz eb'ajxik aj ja' owox muqu' te Jesus b'ix oxik kyin te tk'ok'jal aj ojetq tuq qet kyk'ulu'. ²Otzaj kykamb'a' te ab'j ojetq tuq tz'el in twitz te jul muqb'il anim, ³per ya ma kye'ox tuj te jul k'onti'l otzaj kykamb'a' te txlimal te Jesus aj Qajawil b'ix ojetq tuq kyetzajb'aj, k'onti'l tuq n'el kyniky' tidi' ojetq ky'ik. ⁴Yaji derepent kyjaw kanet kab'e' xjal akyeqet tuq kyk'atzaj, atok tuq kyq'anaq b'an xhqitz'un. ⁵Yaji kyetz b'an sob'naqe' tuq, b'ix eb'ajqet mejlet tuky'i tajsik kywitz max twitz tx'o'tx', per kye kab'e' xjal oxik kyq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz n'ejoyo' tuj jun muqb'il anim te aj itz'oj? ⁶Tetz k'onti'l atqet tzani, tetz ma'tx jaw anq'in. Instzaj ena'o' aj oxik tq'uma' etetz aj tzunx tuq atqet tuj Galiley, ⁷“Te Ichan Aj Tk'wa'al Dios presiskix tuq tzan txik q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal chimol choj, b'ix tzan tqet klabi' twitz krus, per tuj toxi'n q'ij ojowelkix anq'in.”^f

⁸Ntons kye xuj otzaj tiktz'an tuj kyanim te tyol Jesus aj ojetq tuq xik tq'uma' kyetz. ⁹Yaji ya ma kyemeltz'jik, oxik kyq'uma' kyaqil ntzani kye

^d 23:49 Luks 8:2-3 ^e 23:56 Exo 20:8-10; Deu 5:12-15 ^f 24:7 Mat 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luks 9:22; 18:31-33

kyjunlajujil tky'ixel Jesus, b'ix kye txq'ankey aj ajune' tuq kyuky'i'l. ¹⁰Kye aj oxik in te tpakb'alil kyuky'i kye tky'ixel Jesus, a'e' kye Liy aj Magdála b'ix Xhwan, b'ix Liy nnan Jacobo⁸ b'ix kye txq'ankey xuj kyuky'i'l, ¹¹per tuj kynab'l kye tky'ixel Jesus b'ix kye txq'ankey aj ajune' tuq kyuky'i'l, kyetz tuj kynab'l cha loke' tuq b'ix k'onti'l tuq nkyoksla' aj nxik kyq'uma'.

¹²Yaji te Xhpe'y oxik oqelan tuj te muqb'il anim, b'ix ya ma tz'ox ten tuj te jul, k'onti'l oxik ten tidi' sinoke a'ox tuq kye xq'apj aj owok b'atz'o' ti'j Jesus. Yaji omeltz'jik aj ja' tuq ate' kye txq'ankey b'ix k'onti'l owel stzi' tzan tpaj kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.

Aj Tjaw Kanet Jesus

Mak 16:12-13

¹³Axxix aj q'ijji kab'e' kye txnaq'atz ikja'n tuq kxik tuj [aldey] Emaus nkaj tuq qanq kab'lajuj kilómetr^h ti'j Jerusalen. ¹⁴Kyetz nkyeyolin tuq ti'j kyaqil aj ojetq tuq ky'ik. ¹⁵Aj man tuq nkyeyolin b'ix tidi'chq tuq ntzaj kyna'o', te Jesus owok laq'chet kyk'atzaj b'ix oxik junch'in kyuky'i'l. ¹⁶Anke kyetz n'ok tuq kye'e', per k'onti'l ob'antik tel kyniky' ab'l tuq tetz.

¹⁷Yaji te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tidi' n'eyoli' etetz?» Ntons eb'ajqet wa'let b'ix b'an b'is tuq kywitz. ¹⁸Yaji jun te kyetz aj tb'i Kliops oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun kxol kyaqil kye aj kxb'ak'on tuj Jerusalen, a'ox yatz a'ich mina' tok acha'o' aj oky'ik ja samanni?» ¹⁹Yaji tetz oxik xhcha'o' kyetz: «¿Tidi' oky'ik?» Yaji kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Aj oky'ik ti'j te Jesus aj Nasaret, tetz jun aj yolil tyol Dios tuq, at tuq nim tajwalil tzan tk'ulun tidi'chq b'ix kyaqil te tyol b'an galan tuq tuj twitz Qtata Dios b'ix ax tuj kywitz kye xjal. ²⁰B'ix kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal k'ulul mandad qxol, kyetz oxik kyq'apo' [tuj tq'ab' te gobernador] tzan txik q'uma' tzan tkamik b'ix tzan tqet klabi' twitz krus. ²¹Qetza lo'ik tuq jk'u'lj tetz aji tuq te aj okolpiyon kye qxjalil aj tijajil Israel. B'ix kab'eje oky'ik kyaqil nini. ²²B'ix yaji junjun xuj aj akyeqet quky'ila ma qo'ok kxob'sa'na. Kyetz ma kyexwa'tz b'an q'eqombwen tuj te muqb'il anim, ²³k'onti'l ma tzaj kyk'ulb'a' te txlimal, ntons ma kyemeltz'jik b'ix ma kyq'umaj ma tz'ok kye'e' txq'an ángel aj ma kyq'umaj qa tetz itz'oj. ²⁴B'ix junjunky quky'ila ma kyexwa'tz tuj te muqb'il anim b'ix ma tzaj kyk'ulb'a' iktza'x kye xuj ma kyq'umaj, per k'onti'l ma tz'ok kyen te Jesus.»

²⁵Ntons, yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Etetz b'an k'onti'l n'ox tuj ewi', b'ix pen n'etoksla' te aj okyq'umaj kye aj yolil tyol Dios oqtxi'! ²⁶¿Nya'tx petzun presis tuq tzan tky'ik kyaqil nini ti'j te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix tzan tox tuj ka'j tzan tqet jiq'b'a' txini?» ²⁷Yaji tetz n'aq'ik tuq tuky'i stz'ib'en Moisés, b'ix yaji kyuky'i ktz'ib'en kye txq'ankey

⁸ 24:10 Ax: Chaw. ^h 24:13 Ax: sesenta stadiones.

aj yolil tyol Dios oqtxi', nxik tuq tq'uma' xtxolil te Tu'jal Dios aj ja' tuq nyolin ti'jx tetz.

²⁸Ya ma kyepon tuj te aldey aj ja' tuq ikja'n kxik, te Jesus oqet tk'ulu' iktze'xtzun tetz ikja'n tuq txik mas laq'chik. ²⁹Per kyetz oqet kywitz twitz tzan tkaj tuq kyuky'i'l, oxik kyq'uma' ikxjani: «Pakaj quky'ila. B'an qale'ky ajna'l tzan axik tuj ab'ey. Ch'inky qyupan.» Ntons te Jesus okaj kyuky'i'l. ³⁰Ntons ya ma kyeqet wit'let ti'j mes wa'il, te Jesus ojaw stzyu' te jun wab'j tuj tq'ab' b'ix ya ma xik tsi' pixon te Dios, oqet tpedasi' b'ix oxik tsi' kyetz. ³¹B'eyxnajji kyetz owel kyniky', aji tuq te Jesus, per tetz luwew oqet naj. ³²B'ix nkyoli' tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿K'onti'l petzun b'an nqochalaj tuq tuj qanim aj stzaj tq'uma' xtxolil ti'j te Tu'jal Dios?»

³³Yaji kyetz b'eyxnajji eb'ajmeltz'jik tuj Jerusalem, aj ja' otzaj kykamb'a' chimo' tuq kyib' kye kyjunlajujil kye tky'ixel Jesus b'ix txq'anqy aj kyuky'i'l tuq, ³⁴b'ix nkyeyolin tuq ikxjani: «B'an'ax te Qajawil ma'tx jaw anq'in b'ix ma'tx jaw kanet twitz Simon.»

³⁵Ntons kyetz kykab'il oxik kyq'uma' kyaqil aj ojetq tuq ky'ik kyij' tuj b'ey b'ix titza' owel kyniky' ti'j Jesus aj tqet tpedasi' te wab'j.

Aj Tjaw Kanet Jesus Kxol Txnaq'atz

Wnch 20:19-23

³⁶Man tuq nkyeyolin ti'j kyaqil ntzani, aj tjaw kanet te Jesus kxol b'ix oqet ten nink'ajchaq kxol b'ix exik tlima' ikxjani: «Tz'okxwit jun chewsb'il tuj etanim.» ³⁷Yaji kyetz etzajb'aj b'ix eb'ajxob' nim. Kyetz tuj kynab'l tuq qa nxik kyen tuq jun tanim xjal. ³⁸Per yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nkxob'? B'ix ¿tistil nna'non etanim? ³⁹Instzaj eten kye nq'ab' b'ix kye woq. ¡A'inxkix wetz! Kyin'ok eten, kyin'ok emako' pe'. Jun tanim xjal k'onti'l xhchi'jel b'ix k'onti'l tb'aqil iktza' wetz nchi'jel aj n'ok etenni.» ⁴⁰Ya ma xik tq'uma' ikxji oxik tyek'u' kyetz kye tq'ab' b'ix kye toq. ⁴¹B'ix komo kyetz k'onti'l tuq nb'antik tzan kyokslan, b'an nkyechalaj tuq b'ix b'an nkyelab'an tuq, ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿At wab'j tzan nwa'an ch'in?» ⁴²Ntons oxik ksi' tetz jun pedas xhchi' kyyi' tx'amsa' tuq tuj txanq'a'l. ⁴³Yaji tetz oky'ik tk'amo' b'ix oxik twa'a' kywitz kyaqil.

Aj Kykaj Tkawi' Jesus Kye Txnaq'atz

Mat 28:16-20; Mak 16:14-18

⁴⁴Yaji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Aj ma'tx ky'ik wi'jni, iktza'xkix aj oxik nq'uma' etetz aj tzunx tuq akyinqet etuky'i'l, presiskix tuq tzan tky'ik kyaqil iktza'xkix tz'ib'ankaj wi'j tuj te Kawb'il aj oqet tz'ib'a' tzan Moisés, b'ix kyuj kye ktz'ib'en kye aj yolil tyol Qtata Dios oqtxi' b'ix kyuj Kye Salmo.»

⁴⁵Ntons, yaji otk'uluj tzan tel kyniky' titza' tuq nyolin te Tu'ljal Dios, ⁴⁶oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tz'ib'ankajⁱ [wi'j wetz] te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', presiskix tuq tzan tok wen twitz xhcho'nal, b'ix tuj toxi'n q'ij tzan njaw anq'inky kxol kye kamnaq, ⁴⁷b'ix kye aj nkye'okslan wi'j oxe'l kypakb'a' tuj kyaqil Jerusalen b'ix yaji tuj kyaqil amaq' twitz tx'o'tx' tzan tjaw kky'ixpu' kye xjal titza' kynab'lin b'ix tzan tqet najsa' kyaqil te kchoj. ⁴⁸Etetz ma'tx tz'ok ete'e' kyaqil aj ma'tx ky'ikni. ⁴⁹B'ix wetz otzajel nlajo' etuky'i'l te aj okaj tsi' tyol te Ntat ti'j. Per etetz pe'eqeten ax tzani tuj te amaq' Jerusalen max oj stzaj si' te etajwalil aj tzajnaq tuj ka'j.»^j

Aj Tjaw In Jesus Tuj Ka'j

Mak 16:19-20

⁵⁰Yaji te Jesus e'ex tin tzi, eb'ajxik teq'i' qaynin ti'j te amaq' Betany, b'ix yaji ojaw teq'i' tq'ab' tzan kyqet tky'iwla'. ⁵¹B'ix aj man tuq nkyeqet tky'iwla', tetz ojaw eq'i' twitz ka'j. ⁵²Ntons kyetz ya ma mankun kyna'on tetz, eb'ajmeltz'jikky tuj Jerusalen, b'an nkyechalaj tuq. ⁵³Kyetz b'ajq'ij akyeqet tuq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, aj ja' tuq nkyena'on te Qtata Dios.

ⁱ 24:46 Sal 16:10; Isa 52:13–53:12 ^j 24:49 Kya 1:4

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Wa'nch

Te Jesukrist Atqet Tuq Atx Aj B'an Oqtxi' Mina'
Tuq Tqet K'ulu' Kyaqil Aj Nxik Qen

1 ¹Bwen, aj tqet k'ulu' kyaqil aj nxik qen, Te Aj Swal Tpakb'alil [ti'j te Qtata Dios] atqetkix tuq, b'ix tetz atqet tuq tuky'i [Qtata] Dios b'ix tetz Dioskix tuq. ²Ntons aj tqet k'ulu' kyaqil, tetz atqetkix tuq tuky'i Qtata Dios. ³Aji tetz oqet k'ulun kyaqil aj at, k'onti'l jun tidi' aj nya'tx-wit aji oqet k'ulun.^a ⁴A tetz ntzaj sin kyanq'in kye xjal b'ix te nini jun chk'atunal tuj kywitz. ⁵Te chk'atunal npon tnajsa' te qlolj, per te qlolj nlay b'antik tzan tpon tnajsa' te chk'atunal.

⁶Ntons at tuq jun xjal Wa'nch tb'i aj otzaj lajo' tzan Qtata Dios^b ⁷tzan tyolin aj teb'enky tuq ti'j te aj ntzaj swan te chk'atunal tuj kywitz kye xjal, ikxji tzan txik kyoksla' kyaqil xjal. ⁸Te Wa'nch nya'tx tuq aji tetz aj ntzaj swan te chk'atunal tuj qwitz, sinoke lajo' tuq tzan tyolin aj teb'enky tuq ti'j te aj nswan chk'atunal tuj qwitz.

⁹Te aj nswan chk'atunal b'an b'an'ax, tetz owul tzani twitz tx'o'tx' b'ix nswan chk'atunal kye kyaqil xjal. ¹⁰Atqetkix tuq kxol kye xjal, b'ix anke aji tetz oqet k'ulun te twitz tx'o'tx' kyaqil, per kye xjal k'onti'l owel kyniky' ti'j ab'l tuq tetz. ¹¹Tetz owul kxol txjalil per k'onti'l oqet kyk'amo', [k'onti'l oxik kyoksla']. ¹²Per kyaqil kye aj ek'amon tetz, kye aj e'okslan ti'j, tetz otzaj tsi' jun kyoklen tzan kyok tk'wa'al Qtata Dios. ¹³Kyetz a'e' tk'wa'al Qtata Dios, nya'tx tzan tpaj nkye'itz'jik iktza'x-wit nkye'itz'jik kye xjal, b'ix nya'tx tzan tpaj aj n'el kygani'-wit te kytat, sinoke axk te Qtata Dios otk'ulu'j tzan kyitz'jik junky'el tuj kyanim.

¹⁴Te Swal Tpakb'alil [Qtata Dios] owok xjal b'ix onajan qxol, b'ix oje tz'ok qen tajwalil, b'ix tetz tajwalil telponx a'ox tetz te Tk'wa'al Stat, b'ix b'an

a 1:3 Gén 1:1-3; Kol 1:15-17 b 1:6 Mat 3:1; Mak 1:4; Luks 3:1-2

tb'anil tuq nab'lin b'ix b'an'ax jun yolin.^c ¹⁵Te Wa'nch nyolin tuq ti'lj te aj teb'enky tuq, oxik tpakb'a' ikxjani: «Aj ntzani te xjal aj nkyinyolin tuq ti'lj aj txik nq'uma', “Te aj tzul mas yaj nwitz wetz, tetz mas nim tajwalil nwitz tzan tpaj tetz atqetkix tuq tb'ay nwitz wetz.”» ¹⁶B'ix tetz ntzaj tsi' qetz jun nim b'an galan nya'tx tzan tpaj-wit tb'anil a'o' sinoke cha jkotz, b'ix yaji ntzaj tsi' masky. ¹⁷Te Qtata Dios otzaj tsi' te Tkawb'il qetz tzan te Moisés, per kyaqil te aj b'an galan aj cha jkotz b'ix te tume'l b'an'ax, tetz otzaj tsi' qetz tzan tpaj te Jesukrist. ¹⁸Nijunwt ab'l oje tz'ok en te Qtata Dios, a'ox te tk'wa'al aj cha jun tuq b'ix atqet junch'in tuky'i Stat, a tetz oje tzaj yek'un te Qtata Dios qetz.

Aj Txik Tq'uma' Te Wa'nch Ab'l Tuq Te Jesukrist

Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luks 3:15-17

¹⁹Ntons, ikxjani oxik tq'uma' te Wa'nch aj kypon tuky'i'l txq'an pal b'ix txq'an aj b'uch'uj Lewi lajome' tzan kye txq'an'ky k'ulul mandad kxol kye xjal aj tijajil Israel tuj amaq' Jerusalem, b'ix oxik kyqani' te Wa'nch ikxjani: «¿Ab'l a'ich?» ²⁰Yaji tetz owaj stzaq'b'e' b'an'ax b'ix k'onti'l oqet tewa': «Wetz nya'tx a'in te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.»^d ²¹Yaji oxik kcha'o' junky'el tetz: «¿Ab'l yatz a'ichji? ¿A'ich pe' yatz Eliys aj yolil tyol Dios oqtxi'?»^e Yaji te Wa'nch owaj stzaq'b'e': «Nya'tx a'in.» Yaji kyetz oxik kcha'o'ky: «¿Ntons yatz a'ich te junky aj yolil tyol Dios aj o'kix owulel?»^f Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' junky'el: «Nya'tx.» ²²Ntons kyetz oxik kyq'uma' junky'el tetz: «¿Ab'l yatz a'ichji? Qetza presis tzan txik jq'uma' ab'l yatz a'ich kyuky'i kye aj ma kyetzaj lajon qetza. ¿Tidi' yatz otzajel aq'uma' awi'jx yatz?» ²³Te Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz: «Wetz a'in te jun aj npakb'an tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, iktza' otq'umaj te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', “Intqet ek'ulu' etib' tzan tpaj tzul te Qajawil, intjaw eky'ixpu' enab'lin tzan etiyon ti'lj te Qajawil.”»^g

²⁴Yatzun kye aj exik lajo' yoliyon tuky'i Wa'nch, kyetz aj te b'uch'uj Parisey, ²⁵b'ix oxik kcha'o'ky te Wa'nch ikxjani: «Qa yatz nya'tx a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix qa nya'tx a'ich te Eliys b'ix qa nya'tx a'ich te junky aj yolil tyol Dios, ¿tistil njaw asi' a' kywi' xjal?» ²⁶Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz: «Wetz njaw nsi' a' kywi' xjal cha a'ox tuky'i a', per exol etetz at jun aj k'onti'l etotzqi', ²⁷b'ix tzul mas yaj nwitz, b'ix wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil ni iktza' jun taq'unon aj n'el tkotpi' twitz txajab'.» ²⁸Ntons, te ntzani oky'ik tuj Betany, junxla' te Jordan A' aj ja' tuq te Wa'nch njaw tsi' a' kywi' xjal.

Te Jesus Otzaj Lajo' Tzan Qtata Dios Koloyon Qi'j Ti'lj Te Qchoj

²⁹Tuj junky iwitq te Wa'nch oxik ten te Jesus ikja'n tuq tpon laq'chet tk'atzaj, oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten, aj ntzani te aj otzaj tsi' Qtata

^c 1:14 1Wnch 1:2 ^d 1:20 Ax: te Krist. ^e 1:21 Mal 4:5 ^f 1:21 Deu 18:15,18
^g 1:23 Isa 40:3

Dios tzan tel tin kchoj kyaqil xjal. ³⁰Ti'j tuq tetz nkyinyolin aj txik nq'uma', mas yaj nwitz tzul jun aj mas nim tajwalil nwitz tzan tpaj tetz atqetkix tuq tb'ay nwitz wetz. ³¹Tb'ay k'onti'l tuq web'en ab'l tetz, per njaw nsi' a' kywi' kye aj tijajil Israel tzan kyten list oj tok kyen ab'l tetz.» ³²Te Wa'nch ax oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxik wen te Txew Dios aj tqetz tuj ka'j iktza' jun palom ikja'n tqetz b'ix oqet tajsik b'ix okajten tuky'i'l. ³³Wetz k'onti'l tuq web'en qa aji tetz, per te Qtata Dios^h aj otzaj lajon wetz tzan tjaw nsi' a' kywi' xjal, tetz otzaj tq'uma' wetz ikxjani: “Ab'l te aj oxel awen te Txew Dios ikja'n tqetz tajsik b'ix okajel tuky'i'l, a tetz te oxel sin Txew Dios tuj kyanim kye xjal.” ³⁴Wetz oje tz'ok wen, astilji b'a'n tzan nyolin aji te Tk'wa'al Dios.»

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kye Tb'ay Txnaq'atz

³⁵Tuj junky iwitq te Wa'nch atqet tuq tzi junky'el tuky'i kab'e' txnaq'atz. ³⁶Ya ma xik ten te Wa'nch aj tky'ik te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten te aj lajomaj tzan Qtata Dios [iktza'] te tal moch [chojb'il te qchoj].» ³⁷Yatzun kye kab'e' txnaq'atz Wa'nch oxik kcha'o' aj txik tq'uma' te Wa'nch, b'ix e'ok lapet ti'j Jesus. ³⁸Te Jesus owajtz meltz'jik, ya ma tz'ok ten lapike' tuq ti'j, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' n'ejoyo'?» Kyetz oxik kyq'uma': «Xnaq'tzon, ¿ja' yatz nchnajan?» ³⁹Te Jesus oxik tq'uma': «Qwa'q e'el tetz.» Ntons exwa'q, b'ix owok kyen ja' tuq nnajan, b'ix komo ya ojetq tuq qo'ok tkaji' or te qale'ⁱ ntons kyetz ekajten tzi max aj qyupan. ⁴⁰Jun te kyetz aj oxik lapet ti'j Jesus b'ix ojetq tuq tz'ok xhcha'o' aj ntq'uma' tuq te Wa'nch, tetz Lexh tuq tb'i, aj terman Simon Xhpe'y.^j ⁴¹Yaji te Lexh oxwa'q joyol te terman, aj Xhpe'y, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx tz'ok qen te Koloyon Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi'.» (Oj qyolin “Koloyon Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi',” te nini telponx iktza' “Krist.”) ⁴²Yaji te Lexh oxik tin najji te terman aj ja' tuq atqet te Jesus. Ya ma xik ten te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich Simon tk'ajol Wa'nch, per ajna'l owokel q'umlet ab'i Kefas.»^k (Aj tb'i Kefas telponx “Xhpe'y.”)

⁴³Ntons, tuj junky iwitq te Jesus oqet tb'isu' tzan txik tuj tkwentil Galiley, b'ix owoknoj te Lip twitz b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Pawok lapet wi'j.» ⁴⁴Te ja Lipni, tetz aj Betsayd aj ja' tzajnaqe' te Lexh tuky'i Xhpe'y. ⁴⁵Tzaj te Lip, oxwa'q joyol te Nat b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx tz'oknoj qitza' te aj tz'ib'ankaj ti'j tzan Moisés tuj te Kawb'il, b'ix ax aj oqet tz'ib'a' ti'j tzan kye aj yolil tyol Dios oqtxi'. A te Jesus aj tk'ajol Chep aj Nasaret.» ⁴⁶Oxik tq'uma' te Nat: «¿At petzun jun tidi' galan tuj Nasaret?» Yaji te Lip owaj stzaq'b'e': «Qalan e'el tetz qa nya'tx

^h 1:33 Wnch 1:6 ⁱ 1:39 Ax: te tlajuji' or. Komo te kyetz n'aq'ik tuq kyajlan kye or oj tjakul q'ij. ^j 1:40 Mak 1:21,29 ^k 1:42 Ax: Cefas.

b'an'ax.» ⁴⁷Ya ma xik ten te Jesus ikja'n tuq stzaj laq'chet te Nat ti'lj, oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten, tzul jun aj tijajil Israel b'an b'an'ax aj jun yolin.» ⁴⁸Te Nat oxik xhcha'o' tetz: «¿Titz'a' awotzqi' a'in?» Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Wetz otxik wen tjaq' te wi' igos aj mina' tuq atzaj uk'le' tzan Lip.» ⁴⁹Te Nat owaj stzaq'b'e': «Xnaq'tzon, yatz a'ich Tk'wa'al Dios, yatz a'ich te twitzale' k'ulul mandad te qamaq' Israel.»¹ ⁵⁰Te Jesus owaj stzaq'b'e': «¿Nkyinxik awoksla' tzan tpaj ma xik nq'uma' yatz qa ma xhch'ok wen tjaq' te wi' igos? Per owokel awen txq'anky tidi'chq aj mas tb'anil twitz te ntzani.» ⁵¹Ax oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' yatz b'an b'an'ax, oxel' eten te ka'j jaqo', okyexe'l eten kye ángel ikja'n kyjax b'ix ikja'n kyqetz tajsik te Ichan Aj Tk'wa'al Dios.»^m

Te Tb'ay Milagr Aj Oqet Tk'ulu' Jesus

2 ¹Ntons aj tky'iklen oxel' q'ij, nkyeq'ijlan tuq txq'an xjal tuj amaq' Kana tuj tkwentil Galiley kyoklen mojet kab'e' xjal. Te tnan te Jesus atqet tuq tzi, ²b'ix te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz ax kyetz eb'ajxik uk'le' tzan kyq'ijlan. ³Yaji omankun te kyuk'a' ta'al ub, b'ix tzaj tnan te Jesus, oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Ma'tx mankun te ta'al ub.» ⁴Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Nan, ¿tistil ntzaj aq'uma' wetz? Komo mina' tpon or te wetz.» ⁵Yaji te tnan oxik tq'uma' ikxjani kye a'e' aj nkyesipan tuq kywe' kye xjal: «Intqet ek'ulu' kyaqil aj otzajel tq'uma'.»ⁿ

⁶Ntons, ateqet tuq tzi waqqaq q'awub' pur ttx'otx'al ab'j aj n'oken tuq tqatel kya' kye xjal° oj tqet kyk'ulu' jun kostumbr aj eq'i' kyitza' tzan tkaj saq kyanim. Tuj junjun q'awub' kabal tuq nxik mas tajsik lajaj tuj oxqal (50) litr a' tuj. ⁷Oxik tq'uma' te Jesus kyetz ikxjani: «Intqex enojsa' kye q'awub' tuky'i a'.» Ntons oqet kynojosa' kye q'awub' b'ix ejaw lib'an. ⁸Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Intjatz etin ch'in b'ix intxik etin tuky'i te xb'uqil te q'ij.» Ntons oxik kyin. ⁹Aj txik tniky'b'e' te xb'uqil te q'ij, te a' ojetq tuq tz'ok ta'al ub, b'ix te xjal k'onti'l tuq teb'en ja' otzaj te ta'al ub, per kye mosj kyeb'enky qa cha a' tuq tb'ay. Tzaj te xjal, otzaj tuk'le' te ichan aj njunan tuq ¹⁰b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kyaqil kye xjal tb'ay nqet ksi' te aj b'an tb'anil ta'al ub. Ya oj tjatz kygan kyaqil, nqet ksi' te aj nya'tx b'an tb'anil. Per te aj ma qet asi' max tmankb'ilxi', mas b'an tb'anil twitz te junky aj ma'tx xik kuk'a'.»

¹¹Ntons te ja ntzani aj oqet tk'ulu' te Jesus tuj te amaq' Kana tuj tkwentil Galiley a te tb'ay yek'b'il aj oqet tk'ulu' tuky'i tajwalil, ikxji oqet tyek'u' tajwalil^p iktza' te Qtata Dios b'ix kye txnaq'atz e'okslan ti'lj. ¹²Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxik Capernaúm^q tuky'i te tnan b'ix kyuky'i titz'in b'ix kyaqil kye txnaq'atz, b'ix tzi ekajten kab'e' q'ij.

¹ 1:49 Mat 16:15-16 ^m 1:51 Gén 28:12 ⁿ 2:5 Gén 41:55 ^o 2:6 Ax: xjal judiy.

^p 2:11 Ax: xhchqitz'unal. ^q 2:12 Mat 4:13

**Aj Kyek Tlajo' Jesus Kye Aj Nkyek'ayin Tuq Tuj Te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios**

Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luks 19:45-46

¹³Ntons yaji komo ch'inky tuq tkanon te q'ij Paskw^r aj eq'i' tuq kyitza' kye aj tijajil Israel, astilji te Jesus oxik tuj amaq' Jerusalen. ¹⁴B'ix etzaj tk'ulb'a' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios kye xjal aj nkyek'ayin tuq wakxh b'ix karner b'ix palom,^s b'ix kye ky'exb'el tmin. ¹⁵Ya ma xik ten kyaqil nini, oxik tin jun tasyal b'ix e'etz tlajo' kye k'ayiyon tuky'ix kyalo' b'ix kywakaxh b'ix owel tkyitu' kytumin kye aj nkyeky'exb'en tuq tmin b'ix eb'ajjaw tpoxx'a' te kymes. ¹⁶B'ix oxik tq'uma' kye aj k'ayil palom ikxjani: «Intex etin kyaqil ntzani. K'on tz'ok te tjay Ntat te jun jay te ek'ayb'il.» ¹⁷Ntons kye txnaq'atz otzaj kyn'a'o' aj tz'ib'ankaj oqtxi' [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: «K'onti'l n'el win ta'al twitz ajay.»^t ¹⁸Yaji txq'an xjal tzi [aj nim tuq kyajwalil kxol kye] aj tijajil Israel^u oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Tidi' oqtel ak'ulu' tzan tok qen qa at awajwalil tzan ak'ulun ikxjani?» ¹⁹Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e': «Intjaw exitu' ja jayni b'ix tuj toxi'n q'ij ob'antel junky'el witz'a'.»^v ²⁰Yaji kyetz oxik kyq'uma': «Oxik tin waqaj tuj oxqal (46) aq'b'i tzan tb'antik, b'ix ¿yatz n'aq'uma' tzan oxo q'ij ob'antel junky'el awitz'a'?» ²¹Per te jay aj ntq'uma' tuq te Jesus, nyolin til'x tuq tetz xhchi'jel. ²²Astilji aj tjaw anq'in junky'el, kye txnaq'atz otzaj kyn'a'o' te aj otq'umaj, b'ix oxik kyoksla' te Tu'jal Dios oqtxi' b'ix ti'j te aj otq'umaj te Jesus kyetz. ²³Aj man tuq atqet te Jesus tuj Jerusalen tuj te q'ij Paskw, ky'ila'j xjal e'okslan ti'j, toklen kyen tidi'chq lab'al aj nqet tuq tk'ulu' tuky'i nim tajwalil. ²⁴Per te Jesus k'onti'l tuq wit'lik tk'u'j kyil'j tzan tpaj tetz ojetq tuq tz'el tniky' kyil'j kyaqil xjal. ²⁵Nya'tx presis tuq tzan tyolin junky titza' tuq kyenab'lin kye xjal tzan tpaj tetz oje tz'el tniky' tuq ti'j kyanim kye xjal.

Aj Tyolin Jesus Tuky'i Nicodemo

3 ¹Ntons at tuq jun xjal kxol kye aj b'uch'uj Parisey, Nicodemo tuq tb'i, tetz nim tuq tajwalil kxol kye xjal aj tijajil Israel. ²Tetz oxwa'q qonik'an q'olb'el Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza qeb'enkyna yatz lajomich tzan Qtata Dios tzan qtzaj axnaq'tza'na. Komo yatz tidi'chq lab'al nqet ayek'u', b'ix nijunwt b'a'n tzan tk'ulun ikxni'n qa te Qtata Dios k'onti'l-wit atqet tuky'i'l.» ³Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Oxe'l nq'uma' yatz b'an b'an'ax, qa jun xjal nlay tz'itz'jik junky'el, nlay b'antik tzan sten tuj tq'ab' Qtata Dios.»^w ⁴Yaji te Nicodemo oxik tq'uma'ky

^r 2:13 Exo 12:1-27; Deu 16:1-8 ^s 2:14 Kye txkup nkye'oken tuq te kypresent kye xjal; Lev 1:3-9; 4:2-21; 8:2; 22:21. ^t 2:17 Sal 69:9 ^u 2:18 Ax: xjal judiy. ^v 2:19 Mat 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29 ^w 3:3 1Xhp 1:3,23

ikxjani: «¿Titz'a' ob'antel tzan titz'jik jun xjal aj ya tijky? ¿O' petzun ob'antel tzan tox tuj talb'il tnan tzan titz'jik junky'el?» ⁵Te Jesus owaj stzaq'b'e'ky: «Wetz oxel nq'uma' yatz b'an b'an'ax, ab'l aj nlay tz'itiz'jik tuky'i a^x b'ix ax tuky'i Txew Dios nlay b'antik tzan sten tuj tq'ab' Qtata Dios. ⁶Te aj n'itiz'jik tzan tpaj tetz stat jun xjal, ax tetz xjal, per te aj n'itiz'jik tzan tpaj Txew Dios, ntons tetz at te Txew Dios tuj tanim. ⁷K'on chlab'an tzan tpaj ma xik nq'uma' yatz qa presis tzan etiz'jik junky'el tzan te Txew Dios. ⁸Komo iktza' te kyaq'iq' ja'chq nxik, anke nxik qcha'o' nxuk'in, k'onti'l qeb'en ja' tzajnaq b'ix k'onti'l qeb'en ja' ikja'n txik, ax ikxji kyaqil kye aj nkye'itiz'jik tzan te Txew Dios.»

⁹Yaji te Nicodemo oxik xhcha'o'ky: «¿Titz'a' b'a'n tzan tb'antik kyaqil ntzani?» ¹⁰Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Yatz aj ntxnaq'tzan kye xjal aj tijajil Israel, ¿ti'tzun, k'onti'l n'el aniky' ti'j kyaqil ntzani? ¹¹Wetz oxel nq'uma' yatz b'an b'an'ax, qetza nxik jq'uma'na te aj qeb'enky b'ix ax nxik qyoli'na te aj oje tz'ok qen, per etetz k'onti'l nxik etoksla' aj nxik qyoli'na. ¹²Qa k'onti'l nkyinxik etoksla' oj txik nq'uma' ti'j tidi' aj at twitz tx'o'tx', ¿titz'a' okyinxel etoksla' oj nyolin ti'j tidi'chq aj at tuj kaj? ¹³K'onti'l ab'l oje jax tuj kaj sinoke a'ox te aj oje qetz tuj kaj b'ix a tetz te Ichan Aj Tk'wa'al Dios. ¹⁴Iktza'x te Moisés tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' ojaw tin jawnaq te kan [tzan kykolet tuq kye xjal],^y ax ikxji te Ichan Aj Tk'wa'al Dios presis tzan tjaw eq'i' jawnaq^z ¹⁵tzan kyanq'in te jun-ele'x kyaqil kye aj okye'okslayon ti'j.

¹⁶Te Qtata Dios nkyeqet tganil kyaqil xjal twitz tx'o'tx', astilji otzaj tlajo' te Tk'wa'al aj cha jun tuq, otzaj tlajo' tzan k'on kyexiknaj kye aj nkye'okslan ti'j sinoke tzan kyanq'in te jun-ele'x. ¹⁷Komo te Qtata Dios intzaj tlajo' wetz aj Tk'wa'al a'in twitz tx'o'tx', nya'tx tzan txik nswa' xhcho'nal kyil'j kye xjal sinoke tzan nkolon te kyetz. ¹⁸Ab'lchaq aj n'okslan wi'j [wetz] aj Tk'wa'al Dios [a'in], tetz nlay xik si' tuj il. Yatzun te aj nlay tz'okslan, tetz ya q'umankaj jun xhcho'nal ti'j tzan tpaj k'onti'l n'okslan wi'j wetz aj cha jun a'in Tk'wa'al Dios. ¹⁹Kyetz kyajo'tz tzan kxik si' tuj il tzan tpaj aj ntzani: Intkyaqul swal jun chk'atunal tuj kywitz, b'ix kye xjal owel kygani' mas te qlolj twitz te chk'atunal tzan tpaj te kyk'ulb'en nya'tx tuq galan. ²⁰Kyaqil kye aj nkyek'ulun nya'tx galan k'on kygan te chk'atunal tzan tpaj k'on kygan tzan tok en te aj nkyk'ulu'.^a ²¹Yatzun kye xjal aj nkyeb'et tuj tume'l, kyetz nkye'ok laq'chet ti'j te chk'atunal^b tzan tok e'e' te kyk'ulb'en nqet kyk'ulu' iktza'x te Qtata Dios tgan.»

^x 3:5 Tuj kyyol kyetz te yol "qitz'jik tuky'i a'" telponx oj qitz'jik ti'j qnan; n'el qniky' nini tzan tpaj te tqaqi' taqan. ^y 3:14 Núm 21:9 ^z 3:14 Isa 52:13; Wnch 8:28; 12:32-34 ^a 3:20 Ax: n'el kyik'o' te chk'atunal tzan tpaj k'on kygan tzan tok en aj nkyk'ulu'; Job24:13-17. ^b 3:21 A te Tk'wa'al Dios iktza' te chk'atunal.

Aj Tyolin Junky'el Te Wa'nch Ti'j Jesus

²²Ntons yaji, te Jesus kyuky'i txnaq'atz eb'ajxik tuj jun luwar tuj tkwentil Judey, b'ix okajten tzi kyuky'i'l b'ix njaw tuq tsi' a' kywi' kye xjal. ²³Ax te Wa'nch njaw tuq tsi' a' kywi' xjal tuj Enon qaynin ti'j Salim, tzan tpaj tzi ajun a' tuq b'ix kye xjal nkyepon tuq tuky'i'l b'ix njaw si' tuq a' kywi'. ²⁴Kyaqil ntzani oky'lik aj mina' tuq tqex si' te Wa'nch pres.^c

²⁵Ntons jun q'ij kye txnaq'atz Wa'nch b'ix txq'an kxjalil aj tijajil Israel eb'ajjaw wululun ch'in ti'j titza' nkaj saq qanim tuj twitz Qtata Dios. ²⁶Yaji exwa'q q'umal te Wa'nch: «Xnaq'tzon, te aj opon awuky'i'l jun-el aj atoqet tuq junxla' te Jordan A', aj ochyolin ti'j, ajna' njaw tsi' a' kywi' xjal b'ix kyaqil kye xjal nkyepon tuky'i'l.» ²⁷Tzaj te Wa'nch, owaj stzaq'b'e' kyetz: «Jun xjal k'onti'l nb'antik tzan tjaw tjalb'e' jun tajwalil^d qa nya'tx a te [Qtata Dios] aj tuj ka'j ntzaj sin tetz. ²⁸Etetz eteb'en b'an'ax wetz oxik nq'uma', nya'tx a'in te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi^e sinoke a'in wetz te aj lajomin tb'ayon twitz tetz [tzan txik npakb'a' ti'j tetz]. ²⁹Komo iktza' oj tok junan jun ichan tuky'i txu'jel, yatzun jun tajyol te ichan nchalaj oj tok xhcha'o' te ichan ojetq tzul; ax ikxji wetz ajna' b'an nkyinchalaj ti'j tetz. ³⁰A tgan tzan tok mas nim tajwalil tetz nwitz wetz b'ix wetz nlay kyinpon iktza' tetz. ³¹Tetz tzajnaq tuj ka'j b'ix at tajwalil ti'j kyaqil. Per jun xjal aj tzajnaq cha a'ox tzani twitz tx'o'tx' ntons cha a'ox aj te twitz tx'o'tx', b'ix cha nyolin ti'j te aj at tzani twitz tx'o'tx'. Te aj tzajnaq tuj ka'j, tetz at toklen ti'j kyaqil ³²b'ix nyolin ti'j aj oje tz'ok ten b'ix ti'j aj oje tz'ok xhcha'o', per k'onti'l ab'l nxik okslan te aj ntyoli'. ³³Per qa at ab'l nxik okslan tetz, ntons ikxji tetz ntq'uma' te Qtata Dios jun yolin. ³⁴Te aj otzaj lajo' tzan Qtata Dios, tyol Qtata Dios ntyoli' tzan tpaj te Qtata Dios nxik tsi' Txew tuky'i'l b'eyx te jun-ele'x. ³⁵Te Qtata Dios nqet tganil Tk'wa'al, b'ix kyaqil oje kaj tsi' tuj tq'ab'.^f ³⁶Jun xjal aj n'okslan ti'j te Tk'wa'al Dios at jun tanq'in te jun-ele'x, per te junky aj k'onti'l nqet toksla' te Tk'wa'al Dios k'onti'l jun tanq'in ikxji, sinoke te tq'oj Qtata Dios n'ul tajsik.»

Aj Tyolin Jesus Tuky'i Jun Xuj Aj Samary

4 ¹Ntons yaji te Qajawil [Jesus] owok xhcha'o' kyil'j kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz ojetq tuq tz'ok kcha'o' qa te Jesus njaw tsi' a' kywi' mas xjal twitz te Wa'nch b'ix ate' tuq mas txnaq'atz twitz te Wa'nch, ²anke nya'tx a tuq te Jesus njaw sin a' kywi' kye xjal, sinoke a'e' kye txnaq'atz. ³Ntons ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus aj nkyb'isu' tuq kye aj b'uch'uj Parisey, ntons owex tuj tkwentil Judey b'ix oxik Galiley. ⁴Ntons,

^c 3:24 Mat 14:3; Mak 6:17; Luks 3:19-20 ^d 3:27 Ax: k'onti'l ntk'amo' jun tidi'.

^e 3:28 Wnch 1:20 ^f 3:35 Mat 11:27; Luks 10:22

tzan tuq txik txini, a tgan tuq tzan tky'ik tuj tkwentil Samary. ⁵ Astilji eb'ajpon qaynin ti'l jun amaq' tb'i Sikar tuj tkwentil Samary, qaynin ti'l te tx'o'tx' aj oxik tsi' te Jacob erensy te tk'ajol aj Chep [atx b'an oqtxi'],⁸ ⁶ b'ix atqet tuq tzi te soch aj oqet tk'ulu' Jacob. Ntons te Jesus ojetq tuq siktik tb'etb'en, b'ix oqet wit'let stzi' te soch, b'ix ojetq qopon tuq mer chijq'ij.^h

⁷ Ntons yaji opon jun xuj aj Samary q'a'il. Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tzaj asi' ch'in wuk'a' a'.» ⁸ Komo kye txnaq'atz ojetq tuq kyexik tuj amaq' loq'ol kywe'. ⁹ Ntons te xuj owaj stzaq'b'e' ikxjani: «¿Titza' yatz ntzaj aqani' awuk'a' a' wetz b'ix yatz a'ich jun aj tijajil Israel b'ix wetz a'in aj Samary?»ⁱ ¹⁰ Ntons kyi te Jesus: «Cha aweb'en-wit te aj ntzaj tsi' te Qtata Dios b'ix aweb'en-wit ab'lin wetz aj nkyinqanin awuky'i'l tzan stzaj asi' ch'in wuk'a' a', ntons otzajel-tal aqani' wetz b'ix wetz ox'e'l nsi' yatz te jun a' aj b'a'n tzan tanq'in [awanim] titza' b'ix nlay tzaj k'achjel awi'lj.» ¹¹ Yaji kyi te xuj: «Tat, yatz k'onti'l jun apulb'il b'ix te soch nim txe'. ¿Ja' otzajel awin te a' aj otzajel tsi' tanq'in [te wanim]? ¹² ¿Mas petzun nim yatz awajwalil twitz te qijajil Jacob aj okaj tsi' te qetza ja sochni aj ja' ojatx tin tetz tuk'a' a' b'ix kye tk'wa'al b'ix kye talo'?» ¹³ Yaji owaj stzaq'b'e' te Jesus: «Kyaqil kye xjal aj nkye'uk'an ti'l te ja a' ntzani otzajelkix k'achjel kyi'lj. ¹⁴ Per te aj owuk'ayon te a' aj wetz ox'e'l nsi', ya nlay tzaj k'achjel ti'l tzan tpaj te aj ox'e'l nsi' wetz otk'ulu'tz tuj tanim tzan tanq'in te jun-ele'x naqe jun a' aj nxojin tuj tanim.» ¹⁵ Te xuj oxik tq'uma': «Tat, instzaj asi' ch'in wetz te aj a'ni tzan k'on stzaj k'achjel wi'lj b'ix tzan k'on wulky junky'el tzani q'a'il.» ¹⁶ Yaji oxik tq'uma' Jesus tetz: «Pax uk'lel te awichmil b'ix okx'ulel junky'el tzani.» ¹⁷ Yaji owaj stzaq'b'e' te xuj ikxjani: «K'onti'l wichmil.» Ntons te Jesus oxik tq'uma'ky: «B'an'ax awitza' k'onti'l awichmil. ¹⁸ K'onti'l awichmil per jweb' ichanxi' oje kyekaj asi' b'ix te aj eq'i' awitza' ajna'l nya'tx awichmil; ntons tume'l aj ma'tx tzaj aq'uma'ni.» ¹⁹ Yaji te xuj oxik tq'uma': «Tat, n'el nniky' awi'lj yatz a'ich jun aj yolil tyol Qtata Dios. ²⁰ Qetza qijajilna eb'ajna'on te Qtata Dios tzani twi' ja witzni, per etetz n'eq'uma' qa a'ox tuj amaq' Jerusalen b'a'n tzan qna'on te Qtata Dios.» ²¹ Te Jesus oxik tq'uma': «Kynixik awoksla' xuj, ch'inky tpon te or aj nlay kx'ul twi' ja witzni b'ix nlay kxik tuj Jerusalen na'ol te Qtat. ²² Etetz nkxna'on te Qtat per k'onti'l n'el eniky' ti'lj. Qetza nqona'ona b'ix n'el qniky' tzan tpaj te Koloyon tzajnaq ti'lj tijajil Israel. ²³ Ch'inky tpon or, b'ix ma'tx pon ajna'l kye aj b'an b'an'ax na'ol te Qtata Dios okyena'oyon tetz tuj kyanim b'ix tuky'i jun tume'l b'an'ax tzan tpaj te Qtata Dios njoyon xjal iktza' kyetz. ²⁴ Te Qtata Dios k'onti'l eb'ajil, astilji kye aj nkyena'on tetz, a tgan tzan kyn'a'on

⁸ 4:5 Gén 33:19; Jos 24:32 ^h 4:6 Ax: te tkaqi' or. ⁱ 4:9 Kye xjal judiy k'onti'l eq'i' tuq k'yib' kyuky'i a'e' aj Samary; Esd 4:1-5; Neh 4:1-2. ^j 4:14 Jer 2:13; 17:13; Wnch 7:37-39

tuky'i kyanim b'ix tuky'i tume'l b'an b'an'ax.» ²⁵Ntons kyi te xuj ikxjani: «Wetz web'en tzul te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', aj n'ok q'uma' Krist, b'ix cha'oj tul tetz otzajel tq'uma' kyaqil tizta' atok.» ²⁶Te Jesus oxik tq'uma': «A'in wetz aj nkyinyolin awuky'i'l'ni.»

²⁷Ntons man tuq nkyeyolin, kyul kye txnaq'atz, b'ix eb'ajlab'an tzan tpaj nyolin tuq tuky'i jun xuj. Per nijunwt ab'l otnimsaj tk'u'j tzan txik xhcha'o', «¿Tidi' n'ayoli' tuky'i'l'?» ²⁸Ntons te xuj okaj tsi' tq'awub' tzi b'ix oxik tuj amaq' q'umal kye xjal, oxik tq'uma' ikxjani: ²⁹«Qalan waq, sek' etzaj e'el jun xjal aj ma tzaj tq'uma' kyaqil aj oje qet nk'ulu'. ¿Nya'tx petzun-tal aji tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'?» ³⁰Ntons kye xjal eb'ajxwa'q aj ja' tuq atqet te Jesus.

³¹Ntons aj man tuq nkyeb'et kye xjal tuj b'ey, kye txnaq'atz nqet tuq kywitz twitz Jesus, nxik tuq kyq'uma' tetz: «Xnaq'tzon, pawa'an ch'in.» ³²Oxik tq'uma' tetz kyetz: «Wetz at jun nwe' aj etetz mina' tel eniky' ti'j.» ³³Ntons kye txnaq'atz nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿At petz-talo ab'l ma tzul swal twe'?» ³⁴Per te Jesus oxik tq'uma'ky: «Wetz aj nk'ulu' naqe nwe' b'ix te aj nk'ulu' iktza' tgan te aj otzaj lajon te wetz b'ix tzan tkajb'aj nk'ulu' taq'un. ³⁵Etetz n'eq'uma' qa atx kaje qya' tzan tkanon tzan tjaw te twitz awalj, per wetz oxel' nq'uma' etetz intxik eten te awalj, ya kamaw tzan tjaw iq'let. ³⁶Te aj njaw xhchimo' twitz te awalj, ntk'amo' twi' tk'u'j te jun kyanq'in kye xjal te jun-ele'x; ikxji te aj n'awan b'ix te aj nchimon, junch'in nkyechalaj. ³⁷Komo b'an'ax iktza'x te q'umb'enj “jun te aj n'awan te awalj b'ix junky te aj njaw chimon tetz.” ³⁸Wetz ma'tx kxik nlajo' tzan tjaw echimo' twitz te awalj aj ja' k'onti'l etetz okx'awan b'ix chuktky kye txq'an'ky eb'aj'awan, b'ix etetz ma'tx kx'ox tuj kyawb'en tzan ek'amon te aj kyaq'umb'en kyetz.»

³⁹Ntons, tuj aj amaq'ji ky'ila'l'j kye xjal aj Samary eb'aj'okslan ti'j Jesus tzan tpaj tyolb'en te xuj aj txik tq'uma', “Ma tzaj tq'uma' kyaqil aj oje nk'ulu'j.” ⁴⁰Astilji aj kypon kye xjal, oqet kywitz twitz tzan tkaj kyuky'i'l'; yaji okaj kab'e' q'ij kyuky'i'l'. ⁴¹B'ix ky'ila'l'j txq'an'ky e'okslan ti'j tzan tpaj tyol. ⁴²B'ix oxik kyq'uma' te te xuj ikxjani: «Ajna'l nq'o'okslana nya'tx a'ox tzan tpaj aj ma tzaj aq'uma'ni. Ajna'l a'o'xkna ma'tx tz'ok qcha'o', b'ix qeb'enky aji tetz te Koloyon b'an b'an'ax kyil'j kyaqil xjal twitz tx'o'tx'!»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tk'wa'al Jun K'ulul Mandad

⁴³Ntons, ya ma ky'ik aj kab'e' q'ijji, owetz tuj Samary b'ix oxik tinky tb'ey tzan txik tuj txx'o'otx' Galiley. ⁴⁴Komo te Jesus ojetq xik tq'uma', jun aj yolil tyol Dios k'onti'l nqet jiq'b'a' tuj tamaq'.^k ⁴⁵Aj tpon tuj

^k 4:44 Komo tetz tamaq' tuj tkwentil Judey, tetz owetz tzi tzan tpaj k'onti'l e'okslan ti'j; Mat 13:57; Mak 6:4; Luks 4:24; Wnch 4:1.

Galiley, kye xjal tzi ek'amon galan te tetz tzan tpaj ax kyetz eb'ajxwa'q tuj te q'ij tuj Jerusalem b'ix owok kyen aj oqet tk'ulu' tzi.¹

⁴⁶Yaji opon junky'el tuj te amaq' Kana tuj tkwentil Galiley aj ja' otk'ulu'j tzan tok te a' ta'al ub.^m Ntons at tuq jun k'ulul mandad b'ix tetz at tuq jun tk'wa'al yab' tuq max tuj Capernaúm. ⁴⁷Ya ma tz'ok xhcha'o' te xjal qa te Jesus ojetq tuq meltz'jik Judey b'ix ojetq tuq ponky tuj Galiley, ntons te xjal oxwa'q tuky'i'l b'ix oqet twitz twitz tzan tuq txik q'anal te tk'wa'al tzan tpaj ch'inky tuq tkamik. ⁴⁸Kyi te Jesus ikxjani: «Qa etetz k'onti'l n'ok eten jun nk'ulb'en aj telponx ti'j wajwalil qatzun jun tidi' aj nkxlab'an ti'j, etetz k'onti'l nkx'okslan.» ⁴⁹Yaji te k'ulul mandad oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qo'o naj tzunxk tuq itz'oj te nk'wa'al.» ⁵⁰Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Pax ajay. Te ak'wa'al owanq'iyon.» Te xjal oxik toksla' tyol Jesus b'ix owaj. ⁵¹Ntons, man ch'inky tuq tpon tjay, kye a'e' tmos eb'aj'etz kanol tetz b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Te ak'wa'al ma'tx b'antik.» ⁵²Te xjal oxik xhcha'o' janik'le taq'ik tzan tna'on b'a'nx te k'wa'l. «Iwi te tb'ay or te qale^m tel te kyaq ti'j» kyekyi. ⁵³Te k'wa'lon owel tniky' mer aj orji aj stzaj tq'uma' te Jesus, «Te ak'wa'al owanq'iyon.» Astilji tetz b'ix kyaqil a'e' aj tuj tjay eb'aj'okslan ti'j Jesus. ⁵⁴Ntons, aj [tqet tq'ana' Jesus te k'wa'l], aj stzajlen tuj Judey b'ix opon tuj Galiley, ntons a te tkab'i' tk'ulb'en aj telponx tuq ti'j tajwalil.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Amaq' Betest

5 ¹Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxik Jerusalem tzan tpaj at tuq jun q'ij aj nkyeq'ijlan tuq kye xjal aj tijajil Israel. ²Ntons te amaq' Jerusalem at tuq jun tlamelul b'ix tb'i te lamel “Kyb'ey Karner,” b'ix qaynin tzi at tuq jun nim tqatel a', Betest tb'i tuj yol ebrey aj kyyol kyetz. Te tqatel a' tuj jun nim galera b'ix jweb' palaj te galera. ³Tzi atkyequet tuq ky'ila'l xjal yab'e', iktza' moy, kox, b'ix kye aj kamnaq kchi'ljel, b'ix cha lanchike' twitz tx'o'tx' stzi' te a' b'ix cha nkye'iyon tuq tzan tjaw yak'un te a'. ⁴Komo atqet jun ángel derepent nkyaqul tuj te a' b'ix njaw tuq tyak'u' te a', b'ix te tb'ay xjal aj nqex tuq tuj te a' oj tjaw yak'un, ntons nb'antik tuq b'eyx alchaqkyetz tyab'il.^o ⁵Ntons at tuq kxol kyetz jun xjal b'an yab' tuq, wajxaqlajuj tuj kawnaq (38) aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik.

⁶Ntons te Jesus, ya ma xik te'e' cha b'aqlik tuq b'ix aj tok xhcha'o' jateb' aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik, yaji oxik tqani' te yab' ikxjani: «¿Agan pe' tzan ab'antik?» ⁷Owaj stzaq'b'e' te yab': «Tat, wetz k'onti'l ab'l nqex swan wetz tuj a' cha'oj tjaw yak'un te a'. Oj nqex wetz, junky nkanon tb'ay nwitz.» ⁸Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Pajaw wa'let, intxik awin awatb'il b'ix pab'et.» ⁹B'eyxnajji te xjal ob'antik b'ix ojaw tin te twatb'il b'ix ob'et. Aj q'ijji, jun q'ij ojla'mj tuq.

¹ 4:45 Wnch 2:23 ^m 4:46 Wnch 2:1-11 ⁿ 4:52 Ax: te twuqi' or. ^o 5:4 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

¹⁰Ntons kye aj tijajil Israel aj at tuq kyajwalil, kyetz oxik kyq'uma' tuky'i te xjal aj ojetq tuq b'antik: «Ajna'l q'ij ojla'mj. Xjan tzan txik awin awatb'il.»^p ¹¹Te xjal owaj stzaq'b'e': «Te xjal aj ma qet q'anan wetz, ma tzaj tq'uma' "intjaw awin awatb'il b'ix pab'et.» ¹²Yaji kyetz oxik kcha'o' tetz: «¿Ab'l te aj xjal ma xik q'uman yatz "intjaw awin awatb'il b'ix pab'et"?» ¹³K'onti'l tuq teb'en ab'l ojetq qet q'anan tetz tzan tpaj te Jesus ojetq tuq xiknaj kxol kye xjal aj akyeqet tuq tzi. ¹⁴Mas yaj te Jesus owok tk'ulb'a' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tzaj acha'o', ajna'l yatz b'a'nich. K'onky chjoyon choj tzan k'on tky'ik junky tidi' awi'j mas b'an nya'tx galan.» ¹⁵Te xjal owaj b'ix oxik tyoli' kyuky'i kye aj at kyajwalil a te Jesus ojetq tuq qet q'anan tetz. ¹⁶Astilji kygan tuq tzan tjaw ktzyu' te Jesus tzan tpaj nkyeqet tq'ana' xjal tuj q'ij ojla'mj. ¹⁷Per te Jesus oxik tq'uma': «Wetz Ntat k'onti'l nkaj tsi' tzan tk'ulun galan kyij kye xjal b'ix ax wetz nkyink'ulun ikxji.» ¹⁸Astilji kygan tuq tzan tqet kykansa' tzan tpaj kyetz tuj kynab'l k'onti'l nqet txjani' te q'ij ojla'mj b'ix tzan tpaj ntq'uma' tuq qa tetz Stat a te Qtata Dios, ikxji ntparejsa' tuq tib' tuky'i te Qtata Dios.

Aj Tyolin Jesus Ja' Tzajnaq Tuq Tetz Tajwalil

¹⁹Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:^q «Wetz oxel' nq'uma' etetz b'an b'an'ax, [wetz] aj Tk'wa'al Dios [a'in] k'onti'l nqet nk'ulu' jun tidi' aj cha tuj nwi'x-wit wetz n'etz win sinoke aj n'ok wen tuky'i te Ntat; b'ix aj nqet tk'ulu' te Ntat, ax nqet nk'ulu' wetz [tzan tpaj a'in] tk'wa'al. ²⁰Komo te Ntat nkyinqet tгани' b'ix ntzaj tyek'u' kyaqil aj ntk'ulu', b'ix atx tzan stzaj tyek'u' kye tk'ulb'en mas nim twitz te aj ntza'n, b'ix etetz okxlab'ayon tilj. ²¹Iktza'x te Ntat njaw anq'in jun kamnaq titza' b'ix nxik tsi' tanq'in, ax ikxji [wetz] nxik nsi' tanq'in ab'l aj wetz ngan [tzan tpaj a'in] Tk'wa'al [Dios]. ²²Komo te Ntat k'onti'l nxik tq'uma' ab'l at til sinoke oje kaj tsi' tuj nq'ab' tzan txik nq'uma' wetz ab'le' kye aj at kyil ²³tzan nqet jiq'b'a' tzan kyaqil xjal iktza'x nqet kyjiq'b'a' te Ntat. Komo [a'in wetz] te Tk'wa'al [Dios], ab'l aj k'onti'l nkyinqet tjiq'b'a' ax k'onti'l nqet tjiq'b'a' te Ntat aj otzaj lajon [wetz].

²⁴Wetz oxel' nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l te aj n'ok xhcha'o' nyol b'ix n'okslan tilj te aj otzaj lajon wetz, at jun tanq'in te jun-ele'x b'ix nlay xik si' tuj il, tetz kamnaq tuq, per ajna'l at jun tanq'in. ²⁵Wetz oxel' nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ch'inky tpon te or, b'ix ajna'l ma'tx pon, tzan tok kcha'o' nwi' wetz' kye aj kamnaq [kyanim] b'ix kye aj oxel' kcha'o' okye'anq'iyon. ²⁶Komo te Ntat at tanq'in tib'x [tzan txik tsi' kyanq'in kye

^p 5:10 Neh 13:19; Jer 17:21 ^q 5:19 Kyuj taqan 19 max 29 aj ja' nyolin Jesus tiljx tetz, n'el tuj yol gryeg iktza' tilj junky xjal nyolin, per axkix tiljx tetzji nyolin. ^r 5:25 Ax: te Tk'wa'al Dios.

xjal], ax oje tzaj tsi' te wetz^s tzan wanq'in wib'x [tzan txik nsi' kyanq'in kye xjal]. ²⁷B'ix te Ntat oje tzaj tsi' wajwalil tzan txik nq'uma' kyil kye xjal tzan tpaj wetz a'in te Ichan Aj Tk'wa'al Dios.

²⁸K'on kxlab'an ti'lj te ntzani. Ch'inky tpon te or aj owokel kcha'o' nwi' kyaqil kye kamnaq ²⁹b'ix okyejawel anq'in kye aj eb'ajqex muqu'. Kye aj oqet kyk'ulu' galan okyejawel anq'in junky'el tzan kyanq'in te jun-ele'x, b'ix kye aj ek'ulun nya'tx galan okyejawel anq'in tzan kxik si' tuj il.^t ³⁰Wetz k'onti'l nqet nk'ulu' jun tidi' aj cha tuj nwi'x-wit wetz n'etz win, sinoke nxik nq'uma' iktza' ntzaj tq'uma' te Ntat, b'ix nxik nq'uma' tume'l tzan tpaj k'onti'l nqet nk'ulu' iktza' wetz ngan, sinoke nqet nk'ulu' iktza' tgan te Ntat aj otzaj lajon wetz. ³¹Qa wetz nchukel nkyinyolin wi'jx wetz, k'onti'l token [tzan tpaj cha a'ox nchukel nkyinyolin], ³²per at junky aj nyolin wi'j b'ix wetz web'en te aj ntyoli' wi'j b'an'ax. ³³Etetz oxwa'q echa'o'tz tuky'i Wa'nch, b'ix aj otyolij tetz tume'l ti'lj te b'an'ax,^u ³⁴per wetz nya'tx presis tzan tyolin jun xjal galan wi'j. Wetz nxik nq'uma' etetz kyaqil ntzani te jun galan te etetz tzan ekolet. ³⁵Te Wa'nch oxik tpaqb'a' tzan tel eniky' ti'lj te tume'l b'ix etetz nkxchalaj tuq ti'lj per cha te kab'e q'ij tuq.^v ³⁶Per te aj nk'ulb'en wetz telponx wi'j mas nim twitz te aj ntyoli' tuq te Wa'nch wi'j tzan tpaj wetz nk'ulb'en ikx titza' otzaj tq'uma' te Ntat, ikxji b'a'n tzan tel qniky' qa a te Ntat otzaj lajon wetz. ³⁷B'ix te Ntat aj otzaj lajon te wetz, tetz oje tzaj tyoli' b'an'ax wi'j.^w Per etetz mina' tok echa'o' aj ntyoli' b'ix mina' txik eten titza' ka'yin ³⁸b'ix k'onti'l n'ox tuj ewi' te tyol tzan tpaj k'onti'l nkx'okslan wi'j wetz aj intzaj tlajo'. ³⁹Etetz nqet eten b'an kyeb'a' te Tu'jal Dios tzan tpaj etetz tuj enab'l ikxji okx'anq'iyon te jun-ele'x,^x per axkix aj Tu'jalji nyolin wi'j wetz. ⁴⁰Per etetz k'on egan tzan etok lapet wi'j tzan txik nsi' jun etanq'in te jun-ele'x. ⁴¹Wetz k'onti'l nkyinb'isun ti'lj kyyol kye xjal qa nkyinqet kyjiq'b'a'. ⁴²Wetz oje tz'el nniky' eti'lj, etetz k'onti'l nqet egani' te Qtata Dios. ⁴³Wetz lajomin tzan Ntat b'ix k'onti'l nkyin'ek'amo'. Qa tzul-wit junky aj cha oqtel tjiq'b'a' tib', tetzji ek'amo'tz-talo. ⁴⁴¿Titza' okyinxe'l etoksla' qa cha nqet ejiq'b'a' etib'x exolx b'ix k'onti'l nkxjoyon tzan eqet jiq'b'a' tzan Qtata Dios aj cha jun at? ⁴⁵Wetz nya'tx presis tzan txik nq'uma' etil tzan tpaj a te Kawb'il^y aj ja' wit'lik etetz ek'u'lj, aji te aj oxe'l tq'uma' etil. ⁴⁶Cha tzun-wit nxik etoksla' [te aj okaj stz'ib'a'] Moisés [tuj te Kawb'il], ntons tzun-tal nkyinxik etoksla' etetz, tzan tpaj aj oqet stz'ib'a' nyolin wi'j. ⁴⁷Per qa etetz k'onti'l nxik etoksla' aj oqet stz'ib'a' tetz, ¿titza' oxe'l etoksla' te aj nxik nq'uma' wetz?»

^s 5:26 Ax: te Tk'wa'al Dios. ^t 5:29 Dan 12:2 ^u 5:33 Wnch 1:19-27; 3:27-30 ^v 5:35 Ax: Te Wa'nch a tuq tetz iktza' te q'aq' aj ntilun b'ix nq'analin, b'ix etetz kxchalaj ti'lj chk'atunal tetz jun ch'i rat. ^w 5:37 Mat 3:17; Mak 1:11; Luks 3:22 ^x 5:39 Deu 4:1; 8:1; 30:15-20 ^y 5:45 Ax: Moisés.

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Jweb' Mil Xjal
Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luks 9:10-17

6 ¹Ntons ya ma ky'lik kyaqil ntzani, te Jesus oxwa'q junxla' te Galiley A', aj n'ok q'uma' Tibérias A'. ²Ky'ila'j tuq xjal nkye'ok lapet ti'j tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kyen aj kyqet tq'ana' kye xjal tuky'i nim tajwalil. ³Ntons komo at tuq jun witz txini, te Jesus ojax twi' te witz b'ix tzi oqet wit'let kyuky'i txnaq'atz ⁴b'ix ch'inky tuq tpon te q'ij Paskw aj nqet tuq kyq'ijla' kye xjal aj tijajil Israel. ⁵Ya ma xik ten, oxik te'e' ajun xjal tuq lapike' ti'j, oxik tq'uma' tetz te Lip ikxjani: «¿Ja' otzajel qloq'o' kywe' kyaqil ja xjal ntzani?» ⁶Tetz oxik tq'uma' ikxjani tzan tpaj tgan tuq tzan tok xhcha'o' tidi' otq'uma'tz te Lip, per tetz teb'enky tuq tidi' otk'ulu'tz. ⁷Ntons te Lip owaj stzaq'b'e': «Tajlal kab'e' oqal (200) q'ij twi' tk'u'j jun xjal loq'b'il te wab'j nlay kanon nisiker tzan txik kyniky'b'e'-wit ch'in.» ⁸Ntons yaji tzaj te Lexh, jun aj kxol kye txnaq'atz b'ix terman Simon Xhpe'y, oxik tq'uma' tetz ikxjani: ⁹«Tzani atqet jun k'wa'l aj eq'i' jweb' wab'j brisk titza' b'ix kab'e' kyyi, ¿per titza' okanoyon ntzani kxol kyaqil ja xjalni?» ¹⁰Te Jesus oxik tq'uma': «Intxik aq'uma' kyetz tzan kyqet wit'let.» Komo ajun xpatzpan tuq txini b'ix kye xjal eqet wit'let tzi, b'ix tzan kyaqil qanq jweb' mil (5000) ichan tuq. ¹¹Te Jesus ojaw stzyu' kye wab'j, b'ix ya ma xik tsi' pixon te Dios, oxik tsipa' kxol kye xjal aj wit'like' tuq tzi. B'ix ax otk'uluj ikxji kyuky'i kye kyyi, b'ix exik tk'a'cha' b'ix enoj. ¹²Ya ma kyenoy b'an byenech ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Intjaw echimo' kyaqil xtx'anqa' tzan k'on tkaj xq'eljik.» ¹³Yaji kyetz ojaw kchimo' b'ix enoj kab'lajuj chi'l tzan kyaqil te aj osobrin kyil'j kye jweb' wab'j. ¹⁴Ya ma tz'ok kyen kye xjal te lab'al aj nqet tuq tk'ulu', okyyolij ikxjani: «B'an'ax a tetz te aj yolil tyol Dios aj tzul twitz tx'o'tx'ni.» ¹⁵Te Jesus owel tniky' kyil'j, kygan tuq tzan txik kyin tzan tok te twitzale' k'ulul mandad tuj kyamaq', astilji owex kxol b'ix oxik twi' te witz xhchukel.

Aj Tb'et Jesus Tajsik A'
Mat 14:22-27; Mak 6:45-52

¹⁶Ya ma qoqet yupan, kye txnaq'atz eb'ajkyaqon stzi' te nim a', ¹⁷eb'ajjax tuj jun bark, b'ix eb'ajjunxla'in te a' tzan kypon Capernaúm. Ntons yajxi' ojetq tuq qo'ok b'an chukaq'b'il b'ix te Jesus mina' tuq tkanon kyil'j, ¹⁸b'ix te kyaq'iq' b'an nxuk'in tuq tuj te nim a' b'ix te a' njaw puljik tzan te kyaq'iq'. ¹⁹Ya ojetq tuq xik kyb'ete' ch'inky waqak kilómetr txik kye'e' te Jesus ikja'n tuq tok laq'chet kyk'atzaj, nb'et tuq tajsik te a', b'ix kyetz eb'ajxob'. ²⁰Tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¡A'in wetz! ¡K'on kxob' waq!» ²¹Kyetz nkyechalaj tuq tzan kyk'amon te tetz tuj te bark. Yaji eb'ajponaj aj ja' tuq kygan kypon.

Aj Nkyejoyon Tuq Kye Xjal Ti'j Jesus

²²Bwen, tuj junky iwitq kye xjal aj akyeqet tuq junxla' te a' owok kcha'o', kye txnaq'atz ojetq tuq kyexik tuj te bark aj ale'x tuqji at, b'ix te Jesus k'onti'l tuq ajun kyuky'l'l, kchukel eb'ajxik. ²³Yaji eb'ajpon txq'an bark aj tzajnaq'e' tuj amaq' Tibérias, eb'ajpon qaynin ti'j te luwar aj ja' eb'ajwa'an aj txik tsi' te Qajawil jun pixon te Qtata Dios. ²⁴Ya ma tz'ok kyen kye xjal k'onti'l akyeqet tuq tzi b'ix ax kye txnaq'atz k'onti'l tuq ateqet, eb'ajjax kyuj kye bark, b'ix eb'ajxik Capernaúm joyal tetz.

A Te Jesus Swal Qanq'in Te Jun-ele'x

²⁵Ya ma kyepon kye xjal junxla' te a', owoknoj te Jesus kywitz b'ix oxik kyq'uma' tetz: «Xnaq'tzon, ¿janik'letzun awulen yatz tzani?» ²⁶Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, etetz nkyin'ejoyo' tzan tpaj okxwa'an byenech b'ix nya'tx-wit tzan tpaj owel-wit eniky' ti'j te lab'al aj oqet nk'ulu'. ²⁷K'on kxjoyon te ewe' aj cha a'ox nxik tsi' tanq'in te echi'jel; mejor pe'ejoyon waq te aj nxik sin jun tanq'in etanim te jun-ele'x, aj etanq'in aj otzajel nsi' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tzan tpaj a'in wetz intzaj lajo' tzan te Qtat.»^z ²⁸Yaji kyetz oxik kcha'o' tetz: «¿Tidi' presis tzan jk'ulun tzan tb'antik qitza' aj tgan te Qtata Dios?» ²⁹Owaj stzaq'b'e' tetz: «Te Qtata Dios tgan tzan etokslan [wi'j wetz] aj intzaj tlajo'.» ³⁰Oxik kcha'o'ky tetz ikxjani: «¿Tidi' jun lab'al oqtel ak'ulu' [tuky'i tajwalil Qtata Dios] tzan tok qen qetza b'ix tzan qokslana awilj? ¿Tidi' nb'antik awitza'?» ³¹Kye qijajil oqtxi', kyetz oxik kywa'a' te wab'j mana [aj otzaj tsi' te Qtata Dios kyetz] tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.^a Iktza'x tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Qtata Dios] ikxjani: “Te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j otzaj tsi' te kywe' tzan kywa'an.”^b ³²Te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, nya'tx a te Moisés nxik sin etetz te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j sinoke a te Ntat ntzaj sin te wab'j b'an b'an'ax aj tzajnaq tuj ka'j. ³³Te wab'j aj ntzaj tsi' te Qtata Dios tzajnaq tuj ka'j b'ix nxik tsi' kyanq'in kye xjal twitz tx'o'tx'.» ³⁴Kyetz oxik kyqani' ikxjani: «Tat, tzaj asi' aj wab'jni te qetza.» ³⁵Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «A'in wetz te wab'j aj nxik sin etanq'in. Ab'l aj owokel lapet wi'j nlay tz'ok walij ti'j, b'ix te aj owokslayon wi'j nlay tzaj tzajk'aj ti'j. ³⁶Komo iktza'x ma'tx xik nq'uma', etetz k'onti'l nkx'okslan wi'j anke oje kyin'ok eten. ³⁷Kyaqil aj nkyetzaj tsi' Ntat wetz, nkye'ok lapet wi'j b'ix kye aj nkye'ok lapet wi'j, nlay kye'el wik'o'. ³⁸Komo wetz tzajnaqin tuj ka'j in'ul tzani twitz tx'o'tx', nya'tx tzan tqet nk'ulu' iktza' wetz ngan, sinoke iktza' tgan te Ntat. ³⁹Ikxjani tgan te aj otzaj lajon wetz, tzan k'on kxik nnajsa'

^z 6:27 Nyolin tuq Jesus ti'jx iktza' te Tk'wa'al Dios; Wnch 6:30. ^a 6:31 Exo 16:4,15

^b 6:31 Sal 78:24

nijunwt kye aj oje kyetzaj tswa' wetz, sinoke tzan kyjaw anq'in oj tul te jwisy. ⁴⁰Komo aj tgan te Ntat, ab'l aj okyin'okel te'e' b'ix owokslayon wi'lj, oxe'l si' jun tanq'in te jun-ele'x b'ix ojowel anq'in oj tpon or te jwisy.»^c

⁴¹Ntons kye xjal tzi, a'e' aj tijajil Israel owaq'lik tzan kyjasnaje' ti'lj tzan tpaj oxik tq'uma', "Wetz a'in te wab'lj aj tzajnaq tuj ka'lj."^d ⁴²B'ix nkyyoli' tuq ikxjani: «¿Nya'tx petzun a te tk'ajol te Chep, aj qotzqi' stat b'ix tnan? ¿Tistil ntq'uma' tetz qa tuj ka'lj tzajnaq?» ⁴³Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxjasnaje' waq exol. ⁴⁴K'onti'l ab'l b'a'n tzan tok lapet wi'lj qa nya'tx a te Ntat aj otzaj lajon wetz axk tetz ntzaj uk'len te tetz wuky'i'l, b'ix ojowel anq'in witz'a' oj tul te jwisy. ⁴⁵Iktza'x tz'ib'ankaj oqtxi' tzan kye aj yolil tyol Dios "kyaqil okyexe'l xnaq'tza' tzan Qtata Dios."^e Ixjji kyaqil kye aj n'ok ksi' kywi' ti'lj te Ntat b'ix qa n'ox tuj kywi' aj nxik txnaq'tza' kyetz, okye'okel lapet wi'lj. ⁴⁶Nya'tx tzan tpaj-wit at ab'l oje tz'ok en te Qtata Dios, a'ox te Tk'wa'al oje tz'ok en tetz. ⁴⁷Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj owokslayon wi'lj owanq'iyon te jun-ele'x. ⁴⁸A'in wetz te wab'lj aj nxik sin etanq'in. ⁴⁹Kye etijajil etetz oxik kywa'a' te wab'lj mana aj ate' tuq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' per aj tpon or kyetz, kyetz eb'ajkamikkixi'. ⁵⁰[Per ajna'l wetz nkyinyolin ti'lj] te wab'lj aj tzajnaq tuj ka'lj b'ix ab'l aj owa'yon ti'lj nlay kamik [sinoke owanq'iyon te jun-ele'x]. ⁵¹A'in wetz te wab'lj aj tzajnaq tuj ka'lj; ab'l aj owa'yon te ja wab'ljni owanq'iyon te jun-ele'x. Te aj wab'lj nxik nsi' wetz, akix te nchi'jel aj oxe'l nsi' tzan kyanq'in kye xjal twitz tx'o'tx'.»

⁵²Ntons kye xjal e'okten wululuyon kyib'kyib'x ikxjani: «¿Titz'a' tetz otzajel tsi' xhchi'jexl tzan txik qwa'a'?» ⁵³Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, qa nlay xik ewa'a' te nchi'jel [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix qa nlay xik etuk'a' te nchiky'el, k'onti'l jun etanq'in. ⁵⁴Ab'l te aj oxe'l twa'a' te nchi'jel b'ix oxe'l tuk'a' te nchiky'el, at jun tanq'in te jun-ele'x b'ix wetz ojowel anq'in witz'a' oj tul te jwisy ⁵⁵tzan tpaj wetz nchi'jel a te wab'lj b'an b'an'axji b'ix te nchiky'el a te etuk'a' b'an b'an'axji. ⁵⁶Te aj nwa'an te nchi'jel b'ix nxik tuk'a' te nchiky'el, tetz n'anq'inkix junx wuky'i'l b'ix wetz tuky'i'l. ⁵⁷Te Ntat aj otzaj lajon wetz, tetz at tanq'in b'ix wetz nkyin'anq'in tzan tpaj tetz, b'ix ab'l te owa'yon wi'lj, ax owanq'iyon witz'a'. ⁵⁸[Wetz a'in] te wab'lj aj tzajnaq tuj ka'lj, nya'tx iktza' te aj wab'lj mana aj oxik kywa'a' kye etijajil b'ix tzan te aj wab'ljji kyetz k'onti'l eb'aj'anqin te jun-ele'x; per ab'l te aj oxe'l twa'a' te ja wab'lj ntzani owanq'iyon te jun-ele'x.» ⁵⁹Te Jesus oxik txnaq'tza' kyaqil ntzani aj tok kchimo' kyib' kye xjal tuj te jay nab'il Qtata Dios tuj amaq' Capernaúm.

⁶⁰Ya ma tz'ok kcha'o' nini, ky'ila'lj kxol kye aj lapike' tuq ti'lj okyoolij ikxjani: «Te aj ntq'uma'ni b'an kwest tzan tel qniky' ti'lj. ¿Ab'l owokel

^c 6:40 Nyolin tuq Jesus ti'ljx iktza' te Tk'wa'al Dios. ^d 6:41 Wnch 6:35 ^e 6:45 Isa 54:13

tswa' twi' ti'j?»⁶¹ Ya ma tz'el tniky' te Jesus ti'j aj nkywululu', oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, ma'tx kxjaw q'ojlik tzan tpaj aj nyolb'enni? »⁶² ¿Tidi'-tal eq'uma'tz oj nxik eten [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] oj njax tuj ka'j aj ja' tuq atinjax tb'aya'?⁶³ A te qanim ntzaj sin tanq'in [te qchi'jel], nya'tx a te qchi'jel nqo'anq'in tib'x tizta'; per wetz nyol aj ma'tx xik nq'uma'ni nxik tsi' tanq'in te etanim b'ix te echi'jel [kykab'il].⁶⁴ Per tzunx ate! junjun exol etetz aj k'onti'l nkye'okslan wi'j.» [Ikxji oxik tq'uma'] tzan tpaj atx aj b'an tb'ay, tetz teb'enky tuq ab'le' kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix ab'le' te aj oxel' q'apon tuq tetz.⁶⁵ B'ix ax oxik tq'uma' ikxjani: «Astilji wetz ma'tx xik nq'uma' etetz^f nijunwt ab'l b'a'n tzan tok lapet wi'j qa te Ntat nlay tzaj uk'len tetz.»

⁶⁶ Yaji ky'ila'j aj lapike' tuq ti'j te Jesus okaj kykola', b'ix ya k'onti'l eb'aj'ok lapet ti'j. ⁶⁷ Yaji te Jesus oxik tq'uma' kye kykab'lajujil txnaq'atz: «¿Ax etetz egan tzan nkaj ekola' b'ix tzan exik kyuky'i'l?»⁶⁸ Ntons te Simon Xhpe'y oxik tq'uma': «Tat, ¿per ab'l q'ij oqo'okel lapet? Yatz aj n'ayoli' te jun qanq'in te jun-ele'x. ⁶⁹ Qetza nqo'okslana awi'j b'ix qeb'enkyna yatz a'ich te aj pawamich a'ox te Qtata Dios.»^g ⁷⁰ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e': «¿B'ix nya'tx petzun a'in wetz aj in'el joyon etetz ekab'lajujilni? B'ix jun aj exol etetz, tetz jun aj te Tajaw Choj.»⁷¹ Aj txik tq'uma' te Jesus ikxji, nyolin tuq ti'j te Juds, aj tk'ajol Simon Iskaryot. Oxik tq'uma' ikxji tzan tpaj te Juds ojawel tuq meltz'jik ti'j anke tetz jun kxol kye kykab'lajujil tuq.

Aj K'onti'l Tuq Nxik Oksla' Te Jesus Tzan Kye Titz'inx

7 ¹ Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus nb'et tuq tuj tkwentil Galiley, tzan tpaj k'on tgan tuq tzan tqet ten tuj tkwentil Judey tzan kypaj kye aj at kyajwalil kxol kye xjal aj tijajil Israel nkyejoyon tuq tume'l tzan kykansan tetz. ² Ntons komo ch'inky tuq tkanon te q'ij aj nqet kyq'ijla' kye xjal aj tijajil Israel, tb'i te q'ij “Q'ij te Sak'ab'te,”^h ³ kye titz'in oxik kyq'uma' tetz: «K'on chkajten tzani. Pax tuj Judey tzan tok e'e' kyaqil ak'ulb'en tzan kye aj axnaq'atz. ⁴ Jun xjal aj tgan tzan tok otzqila' tzan kye xjal, k'onti'l nqet tk'ulu' cha pur ewj. Komo yatz nqet ak'ulu' tidi'chq ikxjani, mejor intqet ak'ulu' kywitz kyaqil xjal.» ⁵ Kye titz'in nkyeyolin tuq ikxji tzan tpaj k'onti'l tuq nkye'okslan ti'j. ⁶ Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Atx mina' tpon or te wetz, per etetz b'a'n tzan exik tzan tpaj etetz ab'lchaq kyetz q'ij b'a'n tzan exik. ⁷ Kye xjal nlay b'antik tzan etok kyq'o'ji', per wetz okyin'okel kyq'o'ji' tzan tpaj wetz nkyinyolin b'an'ax kyil'j tzan tpaj te nya'tx galan aj nkyek'ulun. ⁸ Pex waq etetz tuj te q'ij. Wetz nlay kyinxik tzan tpaj mina' tpon or wetz.» ⁹ Txiklen tq'uma' ikxji, tetz okajten Galiley.

^f 6:65 Wnch 6:37,44 ^g 6:69 Ax: tzajnaqich tuky'i Qtata Dios; Mat 16:16; Mak 8:29; Luks 9:20. ^h 7:2 Lev 23:34; Deu 16:13

Aj K'onti'l Tuq Nkyeten Dyakwerd Kye Xjal Ab'l Tuq Te Jesus

¹⁰Ntons ojetq tuq kyexik kye titz'in tuj te q'ij, yaji ax te Jesus oxik, per ewj, k'onti'l tuq kyeb'en kye xjal. ¹¹Kye tijxjal aj tijajil Israel nkyejoyon tuq ti'lj tuj te q'ij, nkyoyoli' tuq ikxjani: «¿Ja' atqet aj xjal-alo?» ¹²Kyaqil kye xjal nkyeyolin tuq ti'lj, junjun nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz b'an galan xjal.» B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz nya'tx galan, cha nkyeqet teq'i' xjal.» ¹³Per nijunwt tuq nkynimsa' kyk'u'j tzan kyyolin ti'lj kywitz kye xjal tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz kye aj nim kyajwalil.

¹⁴Ntons, ya ojetq tuq qopon lamitan te q'ij, tzaj te Jesus, owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix owaq'ik tzan txnaq'tzan kye xjal ti'lj te Tu'jal Dios. ¹⁵Kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'an nkyelab'an tuq ti'lj, b'ix nkyoyoli' tuq ikxjani: «¿Titz'a' tetz b'an totzqi' kyaqil b'ix mina' stzaj xnaq'tza' tzan jun xnaq'tzon?» ¹⁶Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz aj nxik nxnaq'tza'ni nya'tx cha tuj nwi'x n'etz win, sinoke aj ntq'uma' te aj otzaj lajon wetz. ¹⁷Ab'l aj tgan k'ulun iktza' tgan te Qtata Dios, ntons b'a'n tzan tel tniky' qa aj nxik nxnaq'tza'ni ntzaj tuky'i Qtata Dios qatzun cha tuj nwi'x wetz n'etz winji. ¹⁸Te aj nyolin nim ti'ljx, cha tgan tzan tqet jiq'b'a' tzan xjal; yatzun te aj tgan tzan tqet jiq'b'a' tzan te [Qtata Dios] aj otzaj lajon tetz, tetzni'n jun yolín b'ix k'onti'l nnik'on. ¹⁹¿Nya'tx petzun Moisés okaj sin te Ekawb'il? Per nijunwt exol etetz nqet tk'ulu' iktza' tgan te Kawb'il. ¿Tistil egan etetz tzan nqet ekansa'?» ²⁰Yaji kye xjal owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Yatz cha at malspirit tuj awanim [astilji n'aq'uma' ikxji]. ¿Ab'l tgan tzan tkansan yatz?» ²¹Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz: «Etetz b'an nkxlab'an tzan tpaj jun tidi' galan oqet nk'ulu'. ²²Te Moisés okaj tq'uma' tzan tok si'let qechalul ti'lj qchi'jel,^j per nya'tx cha tuj twi'x te Moisés owetz tin, sinoke eq'i'kix tuq tzan kye qijajil oqtxi',^k b'ix etetz n'ok esi' techalul ti'lj xhchi'jel jun k'wa'l nkesej tuj q'ij ojla'mj. ²³Qa etetz tuj jun q'ij ojla'mj n'ok esi' techalul ti'lj xhchi'jel jun k'wa'l tzan tpaj te Kawb'il, ¿tistil nkxjaw q'ojlik wi'lj tzan tpaj ma qet nq'ana' kyaqil xhchi'jel jun xjal tuj jun q'ij ojla'mj?» ²⁴K'on xik eq'uma' jun tidi' ti'lj jun xjal tzan tpaj titz'a' tok ka'yin, sinoke intqet eb'isu' ti'lj tuky'i jun tume'l b'an b'an'ax.»

Aj Tyolin Jesus Ja' Tzajnaq Tuq Tetz

²⁵Junjun xjal aj kyjayx tzi tuj Jerusalen nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Nya'tx petzun aj ntzani te xjal aj kygan tuq kansan tetz? ²⁶B'ix intxik eten, ajna'l nyolin kywitz kyaqil xjal b'ix k'onti'l tidi' nxik kyq'uma' tetz. ¿Qanq b'an'ax ajna'l ma'tx tz'ok kye kye aj nim kyajwalil qa a tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'? ²⁷Per qetz qeb'en ja' tzajnaq ja xjalni, b'ix cha'oj tul te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', nijunwt teb'en ja' tzajnaq.»

i 7:21 Wnch 5:1-18 j 7:22 Gén 17:10 k 7:22 Lev 12:3 l 7:23 Wnch 5:9

²⁸ Astilji te Jesus, aj nxnaq'tzan tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Etetz etotzqimin b'ix ax etotzqi' ja' tzajnaqin, per wetz nya'tx tzajnaqin tzan tpaj nganxwit wetz, sinoke te aj otzaj lajon te wetz, tetz jun yolin, per etetz k'onti'l etotzqi' tetz. ²⁹Wetz wotzqi' tzan tpaj tuky'i'l tetz tzajnaqin, b'ix aji otzaj lajon te wetz.»
³⁰ Ntons kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, kyetz kygan tuq tzan tjaw ktzyu', per nijunwt owox tsi' tq'ab' ti'j tzan tpaj mina' tuq tpon or te tetz. ³¹ Kye xjal aj akyeqet tuq tzi, ky'ila'j eb'aj'okslan ti'j, b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «Oj tul te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', ¿oqtel tk'ulu' petzun mas lab'al twitz te aj nqet tk'ulu' te ja xjalni?»

Aj Kygan Tuq Tjaw Ktzyu' Te Jesus

³² Kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz owox kcha'o' aj nkyq'uma' tuq kye xjal ti'j Jesus, b'ix kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye aj b'uch'uj Parisey eb'ajxik kylajo' mulon tzan tuq tjaw ktzyu'. ³³ Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz akynqet etuky'i'l, per ya nya'tx nim tyemp, b'ix yaji ma kyinxik tuky'i'l te aj otzaj lajon wetz. ³⁴ Etetz okxjoyoyon wi'j, per nlay kyin'oknoj etitza' tzan tpaj etetz nlay b'antik exik aj ja' okyinteyon wetz.»

³⁵ Ntons kye xjal^m owaq'ik tzan kyyolin kyib'kyib'x, nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Ja' oxel' tetz qa nlay tz'oknoj qitza'? ¿Oxel' petzun kxol txq'anqy qxjalil aj laq'chik ate', samome' kxol kye aj nya'tx qijajil?ⁿ ¿Qatzun oxel' petzun xnaq'tzal kye aj nya'tx qxjalil? ³⁶ ¿Tidi' telponx aj ma tq'umaj, “Etetz okxjoyoyon wi'j per nlay kyin'oknoj etitza' tzan tpaj etetz nlay b'antik exik aj ja' okyinteyon”?»

A Te Jesus Ntzaj Sin Tanq'in Te Qanim

³⁷ Ntons te tmankb'il q'ij te q'ij, a tuq te ninq'ijji,^o b'ix te Jesus ojaw wa'let kxol kye xjal b'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: ³⁸ «Qa at ab'l aj ntna'o' iktza' jun k'achjel [tuj tanim], instzaj laq'chet wi'j b'ix otk'amo'tz [te aj npaltin tetz]. Ab'l aj owokslayon wi'j otk'amo'tz tuj tanim iktza' jun nim a' aj nxik tsi' jun tanq'in, iktza'x nyolin tuj Tu'jal Dios.»^p ³⁹ Aj txik tq'uma' te Jesus ikxjani, nyolin tuq ti'j te Txew Dios aj okyk'amo'tz tuq kye aj okye'okslayon ti'j. Komo te Txew mina' tuq txik si' tuj kyanim tzan tpaj mina' tuq tjakon Jesus tuj twit'lel tuj ka'j.

Junky'el Kye Xjal Nya'tx Tuq Dyakwerd Ate' Ti'j Jesus

⁴⁰ Ate' tuq junjun kxol kye xjal txiklen kcha'o' aj ntq'uma' tuq te Jesus, kyetz nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te ntzani, b'an'ax a tetz te aj yolil tyol

^m 7:35 Ax: xjal judiy. ⁿ 7:35 Ax: xjal gryeg. ^o 7:37 Lev 23:36; Núm 29:35 ^p 7:38 Ax: Qa at ab'l aj at k'achjel ti'j, instzaj laq'chet wi'j b'ix intuk'an. Ab'l aj owokslayon wi'j wetz, owelatuz tuj tanim jun nim a' aj nxik tsi' jun tanq'in; Ezq 47:1; Zac 14:8.

Dios.»^q ⁴¹Junjunky nkyq'uma' tuq: «Aj ntzani te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.» B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Ti'tzun, tuj Galiley otzajel te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'? ⁴²Komo nyolin tuj te Tu'jal Dios, te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tzajnaq ti'l' tijajil Dawid b'ix tzi otzajel tuj Belen' aj ja' tuq nnajan te Dawid.» ⁴³Ixjji kye xjal oqet kypawa' kyib', nya'tx tuq dyakwerd ate' ti'l' te Jesus. ⁴⁴Junjun kygan tuq tzan txik kyin tuj pres per nijunwt ab'l oxik in tetz.

⁴⁵Yaji kye mulon eb'ajmeltz'jik kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik cha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ma tzaj etin?» ⁴⁶Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Nijunwt xjal mina' tyolin ni jun-el iktza' tetz nyolin aj nxik tq'uma'.» ⁴⁷Ntons kye aj b'uch'uj Parisey oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, ax etetz ma'tx kxqet teq'i'»? ⁴⁸Nijunwt kxol kye aj nim kyajwalil qxol nkye'okslan ti'l', pyor qetz aj b'uch'uj Parisey. ⁴⁹Kyaqil aj xjal ntzani aj k'onti'l n'el kyniky' ti'l' te Kawb'il qanb'enb'aj kyajsik.»

⁵⁰Te Nicodemo jun aj te b'uch'uj Parisey aj owul jun-el q'olb'el te Jesus,^s oxik tq'uma' kyetz ikxjani: ⁵¹«Iktza'x nyolin tuj Jkawb'il nlay b'antik tzan txik qsi' tuj il jun xjal qa mina' tok qcha'o' tidi' ma'tx tk'uluj.» ⁵²Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' tetz: «¿Ti'tzun, ax yatz a'ich aj Galiley [iktza'x tetz]? Intqet axnaq'tza' te Tu'jal Dios b'ix owelal aniky' tuj Galiley nijunwt aj yolil tyol Dios oje tzaj.» ⁵³Ntons yaji kkyaqil kyetz junjunchaq eb'aj'aj kyjay.

Aj Tqet Tnajsa' Te Jesus Xhchoj Jun Xuj Aj Nk'ajajin Tuq

8 ¹Yaji te Jesus oxik twi' te witz Olib.^t ²Ya tuj junky iwitq b'an q'eqo', oxik junky'el tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix kyaqil kye xjal eb'ajpon tuky'i'l, oqet wit'let kxol b'ix owaq'ik tzan txnaq'tzan kyetz. ³Yaji kye xnaq'tzal Kawb'il kyuky'i kye aj b'uch'uj Parisey otzaj kyin jun xuj twitz, man tuq stzajlen kyk'ulb'a' nk'ajajin tuq b'ix oqet ksi' kxol kye aj akyeqet tuq tzi. ⁴B'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, ja xujni ma'tx stzaj k'ulb'a' nk'ajajin tuq. ⁵Tuj te Kawb'il aj okaj tsi' te Moisés nyolin qa jun xuj nk'ulun ikxjani, ntons a tgan tzan tqet kanslet tuky'i pur ab'j.» ⁶B'ix yatz, ¿titza' yatz tuj anab'l'? ⁶Komo kyetz oxik kyq'uma' ikxjani tzan tqet kyeq'i' tuq ti'l', aber tidi' tuq otq'uma'tz, tzan txik kyq'uma' til. Tzaj te Jesus, oqet xhk'ojlet b'ix owokten tz'ib'on twitz tx'o'tx' tuky'i twi' tq'ab'. ⁷Komo b'an nkyeqanlaj tuq, yaji ojaw wa'let b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ab'l aj exol etetz aj k'onti'l xhchoj intaq'ik tzan txik txon te tb'ay ab'j.» ⁸Yaji tetz oqet mok'let junky'el b'ix owokten junky'el tz'ib'on twitz tx'o'tx'. ⁹Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, junjunchaq e'aq'ik tzan kyaj, tb'ay

^q 7:40 Deu 18:15 ^r 7:42 Miq 5:2 ^s 7:50 Wnch 3:1-2 ^t 8:1 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' 7:53 max 8:11. ^u 8:5 Lev 20:10; Deu 22:22-24

e'aj kye tij, kyeb'ayle' eb'ajkaj kchukel te Jesus tuky'i te xuj. ¹⁰ Yaji te Jesus ojaw wa'let junky'el b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xuj, ¿janije' kye aj nkyexik poqon tuq te yatz? ¿Nijunwt ab'l ma xik sin atz tuj il?» ¹¹ Yaji te xuj oxik tq'uma' tetz: «Nijunwt, tat.» Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Ax wetz nlay txik nsi' tuj il. [K'on chb'isun,] pax, b'ix k'onky chjoyon choj.»

Te Jesus Iktza' Jun Chk'atunal Te Yek'ul Qb'ey

¹² Yaji te Jesus oyolin junky'el kyuky'i kye xjal, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «A'in wetz te chk'atunal twitz tx'o'tx'.' Ab'l aj owokel lapet wi'l nlay b'et tuj qlolj, sinoke ob'tel tuj te chk'atunal tzan tanq'in.» ¹³ Yaji kye aj b'uch'uj Parisey oxik kyq'uma' ikxjani: «Komo yatz cha achukel nchysin galan awi'jx yatz, ntons aj nchysin awi'jxni k'onti'l token.» ¹⁴ Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz aj nxik nyoli' wi'jxni, b'an'ax. Anke wi'jx wetz nxik nyoli', te nini b'an'ax tzan tpaj wetz web'en ja' tzajnaqin b'ix ja' okyinxe'l. Per etetz k'onti'l eteb'en ja' tzajnaqin b'ix ja' okyinxe'lky. ¹⁵ Etetz nkxq'uman nya'tx galan ntk'ulu' jun xjal b'ix cha tuj ewi'x n'etz etin qa nya'tx galan. Per wetz k'onti'l nkyinq'uman til nijunwt. ¹⁶ Qa wetz nxik nq'uma'-wit til junky, wetz aj nxik nq'uma' b'an'ax tzan tpaj wetz nya'tx nchukel akyinqet sinoke akyinqet wetz tuky'i te [Ntat] aj otzaj lajon wetz. ¹⁷ Tuj te Kawb'il'x tz'ib'anqex qa kab'e' xjal nxik kyyoli' ti'l jun tidi' b'ix parej nkyeyolin kykab'il, ntons te aj nxik kyq'uma' at token b'ix b'an'ax. ¹⁸ Wetz a'in jun aj nkyinyolin b'an'ax wi'jx wetz b'ix ax te Ntat aj otzaj lajon wetz nyolin b'an'ax wi'l.» ¹⁹ Ntons kyetz oxik kyqani' tetz: «¿Ja' atqet yatz atat?» Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e': «Etetz k'onti'l etotzqimin b'ix ax k'onti'l etotzqi' te Ntat, per etotzqimin-wit ax-tal etotzqi' wetz Ntat.» ²⁰ Te Jesus oxik tq'uma' kyaqil ntzani aj man tuq nxnaq'tzan kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' tuq nkaj ksi' te kytumin te kyoyej. B'ix nijunwt ojaw tzyun tetz tzan tpaj atx tuq tzan tpon or te tetz.

²¹ Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky'el kyetz: «Wetz ma kyinxik b'ix okxjoyoyon wi'l, b'ix okxkamel tuky'ix echoj; aj ja' ma kyinxik wetz, etetz nlay b'antik tzan exik tzi.» ²² Yaji kye xjal' nkyoyoli' tuq ikxjani: «Ti'tzun, ¿oqtel tkansa' tib'x? Komo ntq'uma', «Aj ja' ma kyinxik wetz, nlay b'antik exik etetz.» ²³ Te Jesus nxik tuq tq'uma' kyetz: «Etetz a'ix aj tzani, per wetz a'in aj ajas tuj kalj; etetz a'ix te ja twitz tx'o'tx'ni, per wetz nya'tx a'in aj te ja twitz tx'o'tx'ni. ²⁴ Astilji wetz ma xik nq'uma' etetz okxkamel tuky'i echoj. Komo qa nlay xik etoksla' ab'l a'in iktza'x aj ma'tx xik nq'uma'ni, okxkamelkix tuj te echoj.» ²⁵ Ntons kyetz oxik kcha'o' tetz: «¿Ab'l yatz a'ich?» Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «¿Tidi' oje xik

† 8:12 Mat 5:14; Wnch 9:5 † 8:13 Wnch 5:31 † 8:17 Ax: ekawb'il. † 8:22 Kye tijxjal kxol kye xjal judiy.

nq'uma' etetz atx b'an tb'ay-el?^z 26 Atx nim tzan txik nq'uma' eti'j etetz b'ix tzan txik nq'uma' qa nya'tx galan nk'k'ulun, per te aj otzaj lajon te wetz, tetz jun yolín, b'ix wetz aj owok ncha'o' tuky'i'l, te nini aj nxik nq'uma' kxol kye xjal twitz tx'o'tx'»

27 Ntons kyetz k'onti'l owel kyniky' qa nyolin ti'j te Stat. 28 Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz: «Max oj njaw in wetz jawnaq, [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], maxji owelal eniky' qa a'in wetz iktza'x aj ma'tx xik nq'uma' b'ix qa k'onti'l tidi' nb'antik witz'a' cha wib'x-wit sinoke nqet nk'ulu' iktza'x otzaj txnaq'tza' te Ntat wetz. 29 Te [Ntat] aj otzaj lajon wetz atqet wuky'i'l b'ix k'onti'l nkyinkaj tsi' nchukel tzan tpaj te aj nqet nk'ulu' n'el galan tuj twitz.» 30 Ntons aj man tuq nxik tq'uma' te Jesus ikxjani, ky'ila'j xjal eb'aj'okslan ti'j.

Te Jesus Nyolin Ab'le' Kye Aj Tk'wa'al Dios B'a'n B'an'ax

31 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyuky'i kye xjal aj tijajil Israel aj ojetq tuq kye'okslan ti'j, oxik tq'uma' ikxjani: «Qa etetz nlay kaj ekola' aj nxik nq'uma', ntons a'ix nxnaq'atz b'an b'an'ax 32 b'ix owokel etetzqila' te tume'l b'an'ax, b'ix tzan tpaj te tume'l b'an'ax okxkolpjel.» 33 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza a'o'na tijajil Abran,^a b'ix qetz ni jun-el oqetna mosi' tzan junky. ¿Tistil yatz n'aq'uma' oqokolpjelna?» 34 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Wetz oxel' nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj njoyon choj tetz nqet mosi' tzan te choj. 35 Jun xjal aj mosi' tzan jun tajaw, tetz nya'tx b'an b'an'ax jun aj tuj t'jay te tajawil; per te jun aj tk'wa'al te tajawil, tetzji jun aj tuj t'jay te jun-ele'x. 36 Astilji qa te Tk'wa'al [Dios] okolpiyon te etetz, ntons b'an b'an'ax okxkolpjel.^b 37 Wetz web'en etetz a'ix aj tijajil Abran, per egan tzan nqet ekansa' tzan tpaj k'onti'l n'el galan tuj ewitz te aj nkyinyolin etuky'i'l. 38 Wetz nxik nq'uma' etetz aj oje tzaj tyek'u' te Ntat wetz, per etetz nqet ek'ulu' aj oje xik q'uma' etetz tzan te etat.» 39 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza qijajilna Abran.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Qa etetz a'ix-wit tijajil te Abran, ntons nqet-tal ek'ulu' iktza' te Abran oqet tk'ulu'. 40 Per etetz egan tzan nqet ekansa' anke wetz ma'tx xik nq'uma' etetz te b'an'ax iktza'x aj otzaj tq'uma' te Qtata Dios wetz. Te Abran k'onti'l otk'ulu'j iktza' etetz n'ek'ulu'. 41 Etetz nqet ek'ulu' iktza' tk'ulb'en te etat.» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e': «Qetza nya'tx cha sik'o'l a'o'na, sinoke cha jun qetza qtata, aj Qtata Dios.» 42 Oxik tq'uma' te Jesus kyetz ikxjani: «Qa etetz etat a-wit te Qtata Dios, nkyinqet-tal egani' tzan tpaj wetz tzajnaqin tuky'i'l b'ix akynqet tzani tzan tpaj tetz, nya'tx cha a'inx-wit wetz intzaj sinoke aji otzaj lajon te wetz. 43 ¿Tistil k'onti'l n'el eniky' ti'j aj nxik nq'uma' etetzni? K'onti'l n'el eniky' tzan tpaj k'on egan cha'on te aj nxik nq'uma'ni. 44 Te etat etetz a te

^z 8:25 Ax: ¿ti'tzun, tistil wetz nkyinyolin etuky'i'l? ^a 8:33 Mat 3:9; Luks 3:8

^b 8:36 Gal 5:1,13

Tajaw Choj, b'ix aj tgan k'ulun te etat, ax ikxji etetz egan k'ulun. Atx aj b'an tb'ay-el, tetz jun kansal xjal b'ix k'onti'l oxik tin te b'an'ax, kyaqil aj ntyoli' nya'tx b'an'ax. Cha'oj txik tq'uma' jun nya'tx b'an'ax, nyolin iktza'x tetz yolín tzan tpaj tetz jun b'an'ajun nik'on b'ix aji tetz te aj swal kyaqil nik'b'il. ⁴⁵Wetz tzan tpaj nkyinyolin te b'an'ax, astilji etetz k'onti'l nkyinxik etoksla'. ⁴⁶¿Ab'l jun te etetz b'a'n tzan stzaj tq'uma' qa wetz at nchoj? B'ix qa wetz nkyinyolin te b'an'ax ¿tistil k'onti'l nkyinxik etoksla'? ⁴⁷Ab'l te aj q'apo' tib' tuj tq'ab' Qtata Dios n'ok xhcha'o' aj ntyoli' te Qtata Dios, per komo etetz nya'tx a'ix aj te Qtata Dios, astilji k'on egan tzan tok echa'o' aj ntyoli' tetz.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tetz Atqetkix Tuq Tb'ay Twitz Abran

⁴⁸Yaji kye xjal^c oxik kyq'uma' tetz: «Ntons b'an'ax qetza qyol, yatz a'ich jun [nya'tx galan iktza' kye] aj Samary b'ix atqex jun malspirit tuj awanim.» ⁴⁹Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz k'onti'l jun malspirit tuj waním. Kyaqil aj nqet nk'ulu'ni tzan tqet njiq'b'a' te Ntat, per etetz cha n'el etin nky'exaw. ⁵⁰Wetz k'onti'l nkyinjoyon tzan nqet jiq'b'a', per at ab'l tgan tzan nqet tjijq'b'a' b'ix b'a'n tzan stzaj tq'uma' alkyetz te tume'l. ⁵¹Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj oxel toksla' te nyol, nlay tz'ok ten twitz te kamikyj te jun-ele'x.» ⁵²Yaji kye xjal^d oxik kyq'uma' tetz: «Ajna'l b'an b'an'ax qeb'en, yatz atqex jun malspirit tuj awanim. Komo te Abran b'ix kyaqil kye aj yolil tyol Qtata Dios oqtxi' eb'ajkamik, per yatz n'aq'uma' ab'l aj oxel toksla' te ayol nlay tz'ok ten twitz te kamikyj te jun-ele'x. ⁵³¿Ti'tzun, mas nim yatz awajwalil twitz te qijajil Abran b'ix tetz okamik? Ax kye aj yolil tyol Dios oqtxi' eb'ajkamik. ¿Ab'l yatz a'ich tuj anab'l?» ⁵⁴Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Qa wetz nqet njiq'b'a'-wit wib'x, te aj nxik nq'uma' tzan tqet njiq'b'a' wib'x k'onti'l-tal token. Te aj nqet jiq'b'an wetz a te Ntat b'ix a tetz te aj n'eq'uma' etetz ntzaj ena'o'. ⁵⁵Etetz k'onti'l etotzqi' tetz. Wetz b'an'ax wotzqi'. Qa wetz oxel nq'uma' k'onti'l wotzqi', ntons a'in-tal wetz jun nik'oyon iktza' etetz a'ixni; per wetz wotzqi' tetz b'ix nkyin'okslan tyol. ⁵⁶Te Abran aj etijajil etetz, tetz oje chalaj tzan wul wetz tzani b'ix in'ok ten b'ix oje chalaj.» ⁵⁷Ntons kye xjal oxik kyq'uma' tetz: «¡Per yatz nisiker oje jakon lajuy tuj oxqal (50) aq'b'i a'ich b'ix n'aq'uma' qa oje tz'ok awen te Abran!» ⁵⁸Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, atx aj mina' tuq titz'jik te Abran wetz akynqetkix tuq.»^e ⁵⁹Yaji kye xjal ojaw kyin ab'j tzan tuq tok kxo'o', per te Jesus owewan b'ix owex tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Moy Tuq Titz'jlenx

9 ¹Ntons aj tky'ik te Jesus tuj jun luwar, oxik ten jun xjal moy tuq titz'jlenx. ²Yaji kye txnaq'atz oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon,

^c 8:48 Kye xjal judiy. ^d 8:52 Kye xjal judiy. ^e 8:58 Exo 3:14

¿tistil te ja xjal owitz'jik moy? ¿Tzan tpaj xhchoj tetz qatzun tzan tpaj kchoj statji?»³ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz: «Nya'tx tzan tpaj xhchoj tetz ni tzan tpaj kchoj stat sinoke tzan tok e'elet tajwalil te Qtata Dios ti'j. 4 Qetz presis tzan tqet jk'ulu' te tk'ulb'en te [Ntat] aj otzaj lajon wetz tzan tpaj atx tuq ch'inky q'ij tzan qaq'unan. Cha'oj qok chukaq'b'il nijunwt b'a'n tzan taq'unan. 5 Aj man akyinqet tzani twitz tx'o'tx', a'in wetz [nxik nyek'u' te tumelil titza' tzan kyb'et kye xjal tuj tume'l, iktza' jun] chk'atunal aj nxik yek'un kyb'ey.»^f 6 Ya ma xik tq'uma' ikxjani, te Jesus oqet stzub'a' twitz tx'o'tx' b'ix owokten xyoq'ol ch'in tx'o'tx' b'ix owok tsi' ti'j tb'aq' twitz te moy. 7 B'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Pax tx'ajol awitz tuj te tqatel a' aj tb'i Siloé.» (Siloé tb'i tuj kyyol kyetz per tuj qyol qetz telponx iktza' Lajomaj.) Yaji te moy oxik b'ix ya ma tz'el xtx'ajo', ya ma meltz'jik, b'a'n tuq tzan tka'yin.

8 Yaji kye aj nkyenajan tuq tzi b'ix kye aj n'ok en tuq tetz nqanin tuq ch'i tlimosn, nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Nya'tx petzun aj ntzani te aj nqet tuq wit'let nqanin tuq ch'in stumin?» 9 Junjun nkyq'uma' tuq ikxjani: «Aji, a tetz.» B'ix txq'ankey nkyq'uma' tuq: «Nya'tx aji, cha parej ka'yin.» Per tetz ntq'uma' tuq: «A'in wetz.» 10 Ntons oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Titza' ojaqet awitz b'ix n'aka'yi' ajna'l?» 11 Ntons, owaj stzaq'b'e' tetz: «Te xjal aj tb'i Jesus, tetz oqet txyoq'o' ch'in tx'o'tx' b'ix owok tsi' ti'j tb'aq' nwitz b'ix otzaj tq'uma' tzan nxik tx'ajol nwitz tuj te tqatel a' aj tb'i Siloé. Yaji wetz inxwa'q b'ix ya ma tz'el ntx'ajo' nwitz, ob'antik nka'yin.» 12 Ntons oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Ja' atqet te aj xjalni?» B'ix tetz owaj stzaq'b'e': «Je'ky, k'onti'l web'en.» 13 Ntons te aj moy tuq oxik kyin kywitz kye aj b'uch'uj Parisey 14 tzan tpaj aj tqet txyoq'o' te Jesus te xoq'l b'ix aj tjaqet twitz te moy tuj jun q'ij ojla'mj tuq. 15 Yaji kye aj b'uch'uj Parisey oxik kcha'o' junky'el tetz titza' ojaqet twitz. Yaji tetz owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Tetz owok tsi' xoq'l ti'j tb'aq' nwitz b'ix yaji owel ntx'ajo' b'ix ajna'l nkyinka'yin.» 16 Ntons junjun kxol kye aj b'uch'uj Parisey nkyq'uma' tuq ikxjani: «Ntons te aj otk'uluj ntzani nya'tx jun xjal aj tzajnaq tuky'i Qtata Dios tzan tpaj k'onti'l nqet txjani' te q'ij ojla'mj.» Per junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Per titza' nb'antik titza' jun lab'al ikxjani qa tetz jun chimol choj?» Ntons oqet kypawa' kyib', nya'tx tuq dyakwerd ate' kxol.

17 Yaji oxik kcha'o' junky'el te aj moy tuq tb'aya': «B'ix te xjal aj oje jaw tjaqo' awitzni, ¿ab'l yatx tuj anab'l tetz?» Yaji tetz owaj stzaq'b'e': «Wetz tuj nnab'l tetz jun aj yolil tyol Dios.» 18 Per kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, kyetz k'onti'l tuq nkyoksla' qa tetz moy tuq tb'aya' b'ix ajna'l nka'yin. Yaji etzaj kyuk'le' kye k'wa'lon, 19 oxik kcha'o' kyetz ikxjani: «¿Aj ntzani etetz ek'wa'al aj n'eq'uma' etetz moy titz'jik? ¿Titza'

^f 9:5 Mat 5:14; Wnch 8:12

ajna'l tetz nb'antik tka'yin?»²⁰ Yaji kye k'wa'lon owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza qeb'ena a tetz te jk'wa'al b'ix owitz'jik moy. ²¹Per k'onti'l qeb'ena titza' ob'antik tka'yin, b'ix ax k'onti'l qeb'ena ab'l oqet q'anan tetz. Intxik echa'o' tetz. Komo tetz ya tijxjalky, teb'en tidi' oky'ik ti'j. Oztajel tq'uma'.»²² Kye stat oxik kyq'uma' ikxjani tzan kxob'al tzan tpaj kye kxjalil aj at kyajwalil kxol ojetq tuq qet kykawla' kyib' qa jun xjal ox'e'l tq'uma' ti'j te Jesus qa aji tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', ntons owelatz tuq kyin kxol tuj te jay nab'il Dios. ²³Astilji kye k'wa'lon oxik kyq'uma', «Intxik echa'o' tetz; tetz ya tijxjalky.»

²⁴Yaji otzaj kyuk'le' tka'mjiji'n-el te ichan aj moy tuq tb'aya' b'ix oxik kcha'o' tetz junky'el ikxjani: «Intxik asi' pixon te Qtata Dios ti'j aj ma'tx ky'ik awi'jni. Per yatzun ti'j aj xjalni, qetza qeb'en aj xjalni tetz jun chimol choj.»²⁵ Yaji tetz owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Wetz k'onti'l web'en qa tetz jun chimol choj qa nya'txji, a'ox web'en, wetz jun moy tuq a'in b'ix ajna'l nwe'e'.»²⁶ Yaji oxik kcha'o' junky'el tetz: «¿Tidi' owok tk'ulu' awi'j? ¿Titza' ob'antik tzan tjaw tjaqo' awitzni?»²⁷ Yaji oxik tq'uma' junky'el kyetz: «Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz b'ix k'onti'l nkyinxik etoksla'. ¿Tistil ntzaj echa'o' junky'el wetz? ¿Ti'tzun, ax etetz egan tzan etokslan ti'j tzan etok te txnaq'atz?»²⁸ Ntons yaji owok kyili' b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Yatz a'ich jun aj txnaq'atz tetz, per qetza nxik qoksla'na te aj oqet stz'ib'a' Moisés b'an oqtxi'. ²⁹Qetz qeb'en te Qtata Dios oyolin tuky'i Moisés, per te ja xjalni k'onti'l qeb'en ja' tzajnaq.»³⁰ Yaji te ichan owaj stzaq'b'e' kyetz: «Te ntzani b'an chuktky. Etetz k'onti'l eteb'en ja' tzajnaq, per wetz ma'tx kyinget tq'ana', ma'tx jaw tjaqo' nwitz. ³¹Qetz qeb'enky b'an b'an'ax te Qtata Dios k'onti'l ntzaj tsi' twi' kyil'j kye xjal aj chimol choj, sinoke ntzaj tsi' twi' a'ox kyil'j kye aj nkyexjanin tetz b'ix nqet kyk'ulu' iktza' tetz tgan.»³² Ni jun-el twitz ja tx'o'tx'ni oje tz'ok qen jun xjal oje jaw tjaqo' twitz jun xjal moy titz'jlenx. ³³Qa ja xjalni nya'tx-wit jun yolil tyol Dios, ntons k'onti'l-tal nb'antik tk'ulun ch'inwt.»³⁴ Ntons oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Yatz aj joyol choj a'ich awitz'jlenx, ¿ti'tzun, agan tzan qtzaj axnaq'tza'na?» Yaji owex kylajo'.

³⁵Ntons te Jesus owok xhcha'o' qa te xjal ojetq tuq tz'etz in, yaji owok tk'ulb'a' junky'el, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Nhxch'okslan pe' yatz ti'j te Ichan Aj Tk'wa'al Dios?»³⁶ Yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, tzaj aq'uma' ab'l'tzun tetz tzan wokslan wetz ti'j.»³⁷ Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz: «A'in wetz.»³⁸ Yaji te xjal oxik tq'uma': «Ntons tat, wetz nkyin'okslan awi'j.» Yaji oqet mejlet twitz, b'ix ona'on ti'j. ³⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz oje kyin'ul tzani twitz tx'o'tx' q'umal te b'an'ax kyil'j kye xjal, in'ul jaqol kywitz kye aj moy-e' b'ix txayil kywitz

s 9:31 Pro 15:29 h 9:37 Ax: yatz ma'tx tz'ok awen b'ix ncholin tuky'i'l.

kye aj nkyq'uma' qa kyetz nkyeka'yin.» ⁴⁰Yaji kye aj b'uch'uj Parisey aj akyeqet tuq tzi okcha'oj aj txik tq'uma' ikxji b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «¿T'i'tzun, ax qetza moy a'o'na?» ⁴¹Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa etetz a'ix-wit moy ntons k'onti'l-tal epaj ti'lj te echoj. Per komo etetz n'eq'uma' “qetza nqoka'yina” ntons te echoj tzunx atok eti'lj.»

**Te Jesus Iktza' Te Pastoriyon Aj Nkyeqet Tk'ulu'
Kwent Kye Talo' Tuky'i Jun Tume'l B'an Galan**

10 ¹«Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj nlay tz'ox tuj tlamelul te jun pe'on sinoke cha njaw twi' te pe'on ntons te nini cha jun eleq'. ²Per te aj n'ox tuj te tlamelul, te nini aji tetz te pastoriyon. ³Te xb'uqil stzi' te lamel n'el tjaqo' te tlamelul twitz te pastoriyon b'ix kye talo' ntzaj kcha'o' twi' b'ix nkyetzaj txxoko' kye talo' tuky'i kyb'ichaq te junjun b'ix nkye'etz tin. ⁴Cha'oj kyetzab'aj tinji, nxik tb'ayon kywitz b'ix kye talo' nkye'ok lapet ti'lj tzan tpaj n'el kyniky' ti'lj twi'. ⁵Per jun aj nya'tx kyajawil k'onti'l nkye'ok lapet ti'lj sinoke cha nkye'el oqik ti'lj tzan tpaj k'onti'l kyotzqi' te twi'.» ⁶Te Jesus oxik tq'uma' ja yek'b'il kyuky'i'lni per kyetz k'onti'l owel kyniky' tidi' qi'lj tuq nyolin.

⁷Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky'el kyetz: «Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, wetz a'in te lamel aj ja' nkye'ox kye walo'. ⁸Kyaqil kye aj e'ul tb'ey nwitz wetz, kyetz cha eleq'-e', per kye walo' k'onti'l oxik kyoksla'. ⁹Wetz a'in te lamel, ab'l aj owoketz tzan npaj wetz, ntons okoletel b'ix owokex iktza'x jun karner aj n'etz b'ix n'oknoj twe'. ¹⁰Te eleq' n'ul cha elq'on b'ix cha kanson b'ix xitul kyaqil, per wetz in'ul swal jun etanq'in b'an tume'l b'ix tzan etanq'in te jun-ele'x. ¹¹Wetz a'in te pastoriyon aj b'an galan.ⁱ Jun pastoriyon b'an galan dispwest tzan tkamik tzan kypaj kye talo'. ¹²Per te aj cha n'aq'unan tzan tpaj jun twi' tk'u'lj, nya'tx aji te tajawil, b'ix oj tul te xo'lj kyil'j kye karner tetz cha n'oqik, cha nkyekaj tka'yi' tzan tpaj nya'tx tetz kye karner. Ya te xo'lj nkyetzaj tb'aq'u' b'ix nkyexik tslab'u'. ¹³Te aj xjal nini cha n'oqik tzan tpaj tetz cha a'ox atok tk'u'lj ti'lj te twi' tk'u'lj, b'ix kyil'j kye karner k'onti'l n'ok tsi' tk'u'lj kyil'j. ¹⁴A'in wetz te pastoriyon aj b'an galan kyinnab'lin. Wetz wotzqime' kye walo' b'ix kyetz kyotzqimin, ¹⁵iktza'x te Ntat totzqi' a'in b'ix wetz wotzqi' te Ntat,^j b'ix wetz oxel nq'apo' wanq'in tzan kypaj kye walo'. ¹⁶Wetz ax ate' txq'anqy walo' aj nya'tx a'e' tuj ja pe'onni, ax kyetz presis tzan ktzaj win b'ix okyinqtel kyoksla'^k b'ix ikxji okye'okel cha jun pe'on-oq b'ix tuky'i cha jun pastoriyon. ¹⁷Astilji te Ntat nkyinqet tgani', tzan tpaj wetz nxik nq'apo' wanq'in tzan tky'ik nk'amo' junky'el. ¹⁸K'onti'l ab'l n'el eq'in te wanq'in sinoke a'inx wetz nxik nq'apo' wib'x.

ⁱ 10:11 Isa 40:11; Ezq 34:11-12 ^j 10:15 Mat 11:27; Luks 10:22 ^k 10:16 Ax: okyetzajel kcha'o' nwi'.

At wajwalil tzan txik nq'apo' wib'x b'ix at wajwalil tzan tjaw wanq'insa' wib'x junky'el tzan tpaj ikxji otzaj tq'uma' te Ntat.»

¹⁹Ya ma tz'ok kcha'o' ikxjani kye aj tijajil Israel oqet kypawa' kyib', k'onti'l eb'ajten dyakwerd. ²⁰Ky'ila'j xjal kxol nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz atqex jun malspirit tuj tanim b'ix oje tz'el lok. ¿Tistil tzunx n'ok esi' ewi' ti'l?» ²¹Junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Nijunwt aj atqex jun malspirit tuj tanim nyolin ikxjani. ¿Ti'tzun, jun malspirit nb'antik titz'a' tzan tjaw tjaqo' twitz jun moy?»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Aji Tetz Te Tk'wa'al Dios

²²Ntons, jab'alil tuq b'ix nqet tuq q'ijla' te q'ij aj nkyna'o' aq'b'ia' tb'antlen te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. ²³Te Jesus atqet tuq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix nb'et tuq aj ja' n'ok q'uma' te twitzjay aj “Tk'ulb'en Salomon.” ²⁴Yaji kye xjal owok kymontoni' kyib' ti'l b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tujb'a'n tzaj aq'uma' ab'l yatz a'ich? Qa yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', instzaj aq'uma' b'eyx ajna'l.» ²⁵Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz b'ix k'onti'l nkyinxik etoksla'. Kyaqil aj nkyink'ulun tzan tpaj tky'ixel Ntat a'in telponx wi'l [ab'l a'in]. ²⁶Etetz k'onti'l n'etoksla' wi'l tzan tpaj nya'tx a'ix iktza' walo' [aj lapike' wi'l]. ²⁷Wetz walo' n'el nniky' kyil'j, b'ix kyetz n'el kyniky' ti'l nwi' b'ix nkye'ok lapet wi'l. ²⁸Wetz nxik nsi' jun kyanq'in te jun-ele'x b'ix nlay kyexiknaj b'ix nijunwt ab'l okye'elal eq'in tuj nq'ab'. ²⁹Te Ntat aj otzaj sin wajwalil, tetz mas nim twitz kyaqil b'ix nijunwt ab'l b'a'n tzan kyel tin tuj tq'ab' Ntat. ³⁰Wetz a'in tuky'i Ntat cha jun-oq a'o'na.»

³¹Yaji kye xjal' ojaw ktzyu' ab'l junky'el tzan tuq txik kxon ti'l [tzan tqet kykansa']. ³²Te Jesus owaj tq'uma' kyetz ikxjani: «Tidi'chq galan ma'tx qet nk'ulu' ewitz etetz tuky'i tajwalil Ntat. ¿Tzan tpaj alkyetz nk'ulb'en okyin'okel exo'o' tuky'i ab'l?» ³³Yaji kye xjal owaj ktzaq'b'e': «Qetza nlay xhch'ok qxo'o'na tzan tpaj jun ak'ulb'en galan, sinoke tzan tpaj aj ayol b'an nya'tx galan nxik aq'uma',^m komo n'ok aq'uma' awi'jx qa a'ich Dios b'ix cha xjal a'ich.» ³⁴Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tuj te Kawb'il tz'ib'anqex [aj txik tq'uma' te Qtata Dios kyuky'i xjal] ikxjani: “Wetz oxik nq'uma' etetz, ‘Etetz iktza' Dios a'ix.’”ⁿ ³⁵Ntons, qa te Qtata Dios owok tq'uma' iktza' Dios-e' kye xjal aj nkyecha'on tuq tyol, komo te Tu'jal Qtata Dios nyolin ikxji b'ix te nini nlay b'antik tzan tjaw ky'ixpu', ³⁶komo te Qtata Dios in'el tpawa' a'in a'ox te tetz b'ix intzaj tlajo' tzani twitz tx'o'tx', ¿tistil etetz nkxyolin wi'l qa wetz nkyinyolin nya'tx galan ti'l te Qtat, tzan tpaj oxik nq'uma' qa wetz a'in Tk'wa'al? ³⁷Qa wetz nlay-wit qet nk'ulu' aj nqet tk'ulu' te Ntat, k'onti'l-tal nkx'okslan wi'l. ³⁸Per komo wetz nqet nk'ulu' aj nqet tk'ulu' te Ntat, anke

^l 10:31 Kye xjal judiy. ^m 10:33 Lev 24:16 ⁿ 10:34 Sal 82:6

k'onti'l nxik etoksla' te aj nkyinyolin, mejor pe'etokslan wi'l'j tzan tpaj te aj nqet nk'ulu'. Ixjji tzan tel eniky' b'eyx te jun-ele'x wetz tuky'i Ntat cha jun-oq a'o'.» ³⁹Ntons yaji [kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel] kygan tuq tzan tjaw ktzyu' junky'el, per te Jesus luwew owex kxol.

⁴⁰Yaji te Jesus oxik junxla' te Jordan A' aj ja' tuq te Wa'nch njaw tsi' a' kywi' xjal tb'aya',^o b'ix okaj ten jun tyemp txini. ⁴¹Ky'ila'l'j tuq kye xjal nkyepon tuq tuky'i'l, b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «B'an'ax te Wa'nch k'onti'l oqet tk'ulu' jun lab'al [tuky'i tajwalil Qtata Dios] per aj otyolij ti'l'j ja xjalni, b'an'ax.» ⁴²Tuj aj luwarji, ky'ila'l'j xjal eb'aj'okslan ti'l'j te Jesus.

Aj Tjaw Anq'in Te Lásaro Tzan Jesus

11 ¹Ntons at tuq jun xjal yab', Lásaro tb'i. Tetz tjay tuj Betany aj ja' nkyenajan tuq kye tanab' te Liy tuky'i Ma't.^p ²Te Liy aj titz'in Lásaroni axkix te aj owok tsi' tk'ok'jal ti'l'j toq te Jesus b'ix yaji owok tky'ixwinsa' tuky'i stzamal twi'x.^q ³Ntons kye tanab' te Lásaro oxik kylajo' jun kymandader q'umal tuky'i Jesus ikxjani: «Tat, te atayk'u'uj aj nqet agani' nim, tetz b'an yab'!» ⁴Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus ikxji, oxik tq'uma' ikxjani: «Te aj yab'ilni nlay kansan sinoke owokeyon tzan tok en tajwalil te Qtata Dios ti'l'j te kamikyj, ikxji tzan tok en wajwalil wetz aj Tk'wa'al a'in.» ⁵Te Jesus b'an nkyequet tuq tgani' te Lásaro kyuky'i a'e' tanab', ⁶per ya ma tz'ok xhcha'o' qa te Lásaro b'an yab' tuq, ntons okajten kab'e'ky q'ij aj ja' tuq atqet. ⁷Mas yaj oxik tq'uma' kyuky'i kye txnaq'atz ikxjani: «Qwa'q junky'el tuj Judey.» ⁸Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz aweb'en kye aj tijajil Israel kygan tuq tzan aqet kykansa' tuky'i ab'l. ¿Ti'tzun, agan axik junky'el txini?» ⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz [jun yek'b'il] ikxjani: «¿K'onti'l eteb'en etetz te q'ij at kab'lajuj or tuj? Qa qetz nqob'et chijq'ij, nlay qojaw xpetk'an tzan tpaj nxik qen te chk'atunal. ¹⁰Per qa nqob'et qonik'an, nqojaw xpetk'an tzan tpaj k'onti'l chk'atunal tuj qwitz.» ¹¹Yaji oxik tq'uma'ky ikxjani: «Te qtayk'u'uj Lásaro cha ma'tx witan, per wetz ma kyinxik k'asul tetz.» ¹²Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qa tetz cha ma'tx witan [tzan tpaj tyab'il], ntons ob'antel.» ¹³Per aj txik tq'uma' te Jesus ikxji telponx tuq te Lásaro ojetq tuq kamik, per kyetz tuj kynab'l qa cha nwitan tuq. ¹⁴Ntons te Jesus oxik tq'uma' b'an b'an'ax kyetz ikxjani: «Te Lásaro ma'tx kamik, ¹⁵b'ix wetz nkyinchalaj k'onti'l atinquet tuq txini tzan tpaj ajna'l galan tzan etokslan etetz wi'l'j. Qwa'q e'el tetz.» ¹⁶Ntons te Maxh, aj n'ok q'uma' tb'i Yuxh, oxik tq'uma' kye txq'anqy txnaq'atz Jesus ikxjani: «Ax qwa'q qetz tzan jkamik junx tuky'i'l.»

¹⁷Ya ma pon te Jesus opon tuj Betany [aj tamaq' te yab'], ojetq tuq pon tkajil' q'ij toklen muqu' te Lásaro. ¹⁸B'ix komo te Betany qaynin

tuq ti'lj Jerusalen, qanq cha ox kilómetr tuq, ¹⁹ky'ila'lj kye xjal aj tijajil Israel ojetq tuq kyepon q'olb'el te Liy tuky'i te Ma't tzan tpaj tkamlen te kyitzik. ²⁰Ya ma tz'ok xhcha'o' te Ma't qa te Jesus ikja'n tuq tpon, ntons owetz kanol tetz, per te Liy okaj ten tjay. ²¹Yaji te Ma't oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, cha atichqet-wit tuq tzani te witzik, k'onti'l-tal ma kamik. ²²Per wetz web'en, te Dios otzajel tsi' kyaqil aj ox'e'l aqani' yatz tetz ajna'l.» ²³Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «Te awitzik ojowel anq'in junky'el.» ²⁴Yaji te Ma't oxik tq'uma' tetz: «B'an'ax wetz web'enky ojowel anq'in junky'el oj kyjaw anq'in kyaqil kye kamnaq oj tpon or te jwisy.» ²⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «A'in wetz aj nkyejaw anq'in kye xjal witz'a' b'ix nxik nsi' kyanq'in ab'l aj owokslayon wi'lj, anke ma kamik per owanq'iyon,» ²⁶b'ix kyaqil kye aj itz'oje' qa nkye'okslan wi'lj, nlay kyekamik te jun-ele'x. ¿N'awoksla' yatz nini?»

²⁷Yaji te Ma't oxik tq'uma' tetz: «B'an'ax tat, wetz nwoksla' yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', aj Tk'wa'al Dios aj owulelkix tuq twitz tx'o'tx'.»

²⁸Ya ma xik tq'uma' ntzani oxik uk'lel te titzik aj Liy b'ix oxik tjask'a' tetz ikxjani: «Te xnaq'tzon ma'tx tzul b'ix tgan yolin awuky'i'l.» ²⁹Ya ma tz'ok xhchan te Liy, ojawan naj wa'let b'ix oxik naj q'olb'el te Jesus. ³⁰Te Jesus mina' tuq tpon tuj te amaq', tzunx tuq atqet aj ja' owok tk'ulb'a' te Ma't. ³¹Ya ma xik kyen kye xjal aj akyeqet tuq tjay aj nkyeq'olb'en tuq te Liy, ya ma xik kyen tjaw karre te Liy, kyetz eb'aj'ok lapet ti'lj, kyetz tuj kynab'l tuq qa ikja'n txik oq'eyon tajsik anim. ³²Ya ma pon te Liy aj ja' tuq atqet te Jesus, oqet mejlet twitz tuky'i twitz max twitz tx'o'tx' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, cha atichqet-wit tuq yatz tzani, te witzik k'onti'l-tal ma kamik.» ³³Ya ma xik ten te Jesus te Liy b'an n'oq' tuq b'ix kye kxjalil aj tijajil Israel aj ajune' tuq tuky'i'l ax nkye'oq' tuq, tetz otzaj cho'on tanim b'ix oje b'isun. ³⁴Yaji oxik xhcha'o' kyetz: «¿Ja' oqex emuqu'?» Kyetz oxik kyq'uma': «Qalan e'el tetz, tat.» ³⁵Yaji te Jesus owokten oq'el. ³⁶Yaji kyekyi kye xjal aj tijajil Israel ikxjani: «Intxik eten, b'an nqet tuq tgan'!» ³⁷Yatzun junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Komo tetz ob'antik tzan tjaw tjaqo' twitz te moy, ¿ti'tzun k'onti'l-tal ma b'antik titza' tzan k'on tkamik ja xjalni?»

³⁸Yaji te Jesus junky'el otzaj cho'on tanim, owok laq'chet ti'lj te jul aj ja' oqex muqu', jun jul lamo' tuq stzi' tuky'i jun nim ab'lj. ³⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Intel etin te ab'lj.» Ntons te Ma't aj titz'in te kamnaq oxik tq'uma': «Tat, oje tzu'wxik tzan tpaj kaje q'ijxi' tnajlen.» ⁴⁰Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿K'onti'l petzun ma xik nq'uma' yatz qa awoksla'tz owokel awen tajwalil te Qtata Dios?» ⁴¹Ntons owel kyin te ab'lj b'ix te Jesus ojax ten twitz kalj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, wetz nxik

r 11:24 Dan 12:2 s 11:25 Rom 6:4-5; Kol 2:12; 3:1

nsi' pixon te yatz tzan tpaj ma'tx kyintzaj acha'o'. ⁴²Wetz web'en yatz ntzaj asi'kix awi' wi'j, per wetz nxik nq'uma' ntzani tzan tok jun galan kye ja xjalni b'ix tzan kyokslan a'ich lajol te wetz.» ⁴³Ya ma xik tq'uma' ikxji, owox q'olb'en ti'lj kongan: «Lásaro, pawetz tzi.» ⁴⁴Yaji te aj kamnaq tuq owetz tuj te jul b'ix tzunx tuq k'alome' kye toq b'ix tq'ab', b'ix te twitz tzunx b'atz'o' tuky'i jun xq'apj. Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Intel epuju' b'ix intxik etzoqpi!»

Aj Kykaj Ti'j Kye Aj B'uch'uj Parisey Tzan Tqet Kykansa' Te Jesus

Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luks 22:1-2

⁴⁵Ntons tzan tpaj te nini, ky'ila'lj xjal aj tijajil Israel aj ajune' tuq tuky'i Liy owok kyen te aj oqet tk'ulu' te Jesus, b'ix e'okslan ti'lj. ⁴⁶Per ate' junjun eb'ajxik yoliyon kyuky'i kye aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik kyq'uma' te aj ojetq tuq tk'uluj te Jesus. ⁴⁷Ntons kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye pal aj nim kyajwalil owok kchimo' kyib' kyuky'i kye aj b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'ix oxik kyoli' ikxjani: «¿Tidi' ojk'ulu'tz ajna'l tuky'i ja ichanni? Nqet tk'ulu' ky'ila'lj seny lab'al tuky'i nim tajwalil. ⁴⁸Qa cha owokel qen ikxji, kyaqil xjal okye'okslayon ti'lj b'ix kye aj Rom owelal kyin lad tzan qna'on te Qtata Dios tuj te Nin Jay b'ix owelal kyin lad tzan jk'ulun mandad kxol qxjalil.» ⁴⁹Yaji jun kxol kyetz aj tb'i Kaypas, aj twitzale' pal tuj aj aq'b'iji, tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz k'onti'l eteb'en ch'inwt. ⁵⁰K'onti'l n'ok esi' enab'l mejor qa ma naj cha jun xjal tzan tpaj te qamaq' b'ix nya'tx tzan tponaj kyaqil te qamaq'.» ⁵¹Per te Kaypas nya'tx cha tuj twi'xwit tetz owetz tin aj txik tq'uma' ikxji. Komo tetz te twitzale' pal, astilji oxik tq'uma' ikxji tzan tpaj te Qtata Dios oyolin tuj tanim qa te Jesus ma'kix tuq kamik te jun galan kye txjalil, ⁵²b'ix nya'tx tuq a'ox kyij kyetz sinoke tzan kyok iktza' jun b'uch'uj kyaqil kye aj tk'wa'al Dios aj slab'ume' tuq kyib' ja'chq. ⁵³Tuj aj q'ijji te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel ekaj ti'lj tzan tqet tuq kykansa' te Jesus. ⁵⁴Astilji te Jesus ya k'onti'l ojawb'et tzi kywitz kye txjalil aj tijajil Israel, sinoke owex tzi, oxik tuj junky amaq' tb'i Chayin, qaynin ti'lj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, b'ix tzi oqeten kyuky'i txnaq'atz.

⁵⁵Ch'inky tkanon tuq te q'ij aj tb'i Paskw aj nqet tuq kyq'ijla' kye xjal aj tijajil Israel, b'ix ky'ila'lj xjal tuj ky'ila'lj luwar eb'ajxik Jerusalem atx tuq ch'inky tzan tkanon te ninq'ij, eb'ajxik tzan kyk'ulun kykostumbr tzan tkaj saq kyanim tuj twitz Dios. ⁵⁶Kye xjal tuj te q'ij nqet tuq kyjoyo' te Jesus tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Titza' etetz tuj enab'l, tzul petz-talo tuj te q'ij qa nlayji?» ⁵⁷Kye aj b'uch'uj Parisey kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil ojetq tuq xik kyq'uma' qa at ab'l tuq teb'en ja' atqet te Jesus a tgan tuq tzan stzaj tq'uma' ikxji tzan tuq tjaw ktzyu'.

Aj Tqet K'ulu' Abyar Jesus Ti'j Tkamiky

Mat 26:6-13; Mak 14:3-9

12 ¹Aj atx tuq waqaq q'ij tzan tkanon te q'ij aj tb'i Paskw, te Jesus oxwa'q tuj Betany aj tamaq' Lásaro aj ojaw anq'in titza'. ²Tzi oqet ksi' jun twe' te Jesus tzan kywa'an te qale', b'ix te Ma't nsipan tuq te wab'j b'ix te Lásaro jun kxol kye aj nkyewa'an tuq twi' mes kyuky'i kye aj uk'leme!. ³Te Liy otzaj tin jun libr tk'ok'jal xhchukeltib' aj ta'al nardo b'ix b'an tb'anil tuq, b'an kar ti'j b'ix owoq tsi' ti'j toq Jesus b'ix owel tky'ixwinsa' tuky'i stzamal twi'.⁴ B'ix kyaqil te jay onoj tuky'i tk'ok'jal. ⁴Ntons te Judas Iskaryot jun te aj txnaq'atz te Jesus b'ix aj ojawel tuq meltz'jik ti'jky, tetz oxik tq'uma' ikxjani: ⁵«¿Tistil k'onti'l ma xik k'aylet te ja tk'ok'jalni tzan twi' tk'u'j jun xjal te jun aq'b'i" b'ix ma'-tal xik si'let kye a'e' meb'a' xjal?» ⁶Per te Juds oxik tq'uma' ntzani nya'tx tzan tpaj-wit n'ok lo'et tk'u'j kyil'j kye meb'a' xjal, sinoke komo tetz aji tuq te k'u'ul tmin, ntons oxik tq'uma' ikxji tzan tuq tel telq'a' ch'in ti'j. ⁷Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on chyolin ti'j ja xujni, tetz cha k'u'u' tuq titza' tzan nqet tk'ulu' b'ex ajna'l cha'oj nmuqet. ⁸B'ix yatzun kyil'j kye meb'a' xjal, kyetz b'ajq'ij okyeqtelten exol" per wetz nlay kyingeten exol.»

Aj Tqet Kyb'isu' Tzan Tqet Kykansa' Te Lásaro

⁹Yaji ky'ila'j kye aj tijajil Israel owoq kcha'o' qa te Jesus atqet tuq tuj Betany, ntons eb'ajxwa'q tjay Lásaro nya'tx a'ox e'el Jesus sinoke ax e'el tuq te Lásaro aj ojaw anq'in tzan te Jesus. ¹⁰Ntons kye pal aj nim kyajwalil oqet kyb'isu' tzan tuq tqet kykansa' ax te Lásaro, ¹¹tzan tpaj ky'ila'j tuq kye xjal aj tijajil Israel n'el kypawa' tuq kyib' kyil'j kyetz tzan kyokslan tuq ti'j te Jesus tzan tpaj te Lásaro.

Titza' Ok'amjik Te Jesus Tzan Kye Xjal Aj Jerusalen

Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luks 19:28-40

¹²Tuj junky iwitq ky'ila'j xjal aj ojetq tuq kyejakon tuj te q'ij te Paskw, owoq kcha'o' qa te Jesus opoyon tuq Jerusalen, ¹³ntons kyetz otzaj kyiq'a' txaq rams b'ix e'ex kanol tetz, b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Galanxwit ky'ik ti'j te aj ma tzul kolol qetza!" ¡Galanxwit ky'ik ti'j te aj tzul aj tlajen Qajawil! ¡A tetz te twitzale' k'ulul mandad te qamaq' Israel!» ¹⁴Te Jesus, oxik si' tetz jun ch'i tal bur, b'ix ojaw iqa' tzan te tal bur, ikxji oky'ik kixi' iktza'x nyolin tuj te Tu'jal Dios, ¹⁵«Etetz a'ix aj amaq' Jerusalen,^x k'on kxob'. Intxik eten te twitzale' k'ulul mandad te etetz, tzul iqa' tzan jun ch'i tal bur.»^y

^t 12:3 Luks 7:37-38 ^u 12:5 Ox oqal (300) tmin denary. ^v 12:8 Deu 15:11

^w 12:13 Sal 118:25-26 ^x 12:15 Ax: Sión. ^y 12:15 Zac 9:9

¹⁶Tb'ay kye txnaq'atz te Jesus k'onti'l owox tuj kywi'l kyaqil aj ntzani, per ya ma jakon tuj twit'lel tuj ka'j ntons maxji otzaj kyna'o'l kyaqil aj oky'ik ti'l aj q'ijji, komo ya tz'ib'ankaj tuq ti'l oqtxi'. ¹⁷Ntons kye xjal aj akyeqet tuq tuky'i Jesus aj tetz tuk'le' te Lásaro aj tjaw anq'in titza', kyetz nxik tuq kypakb'a' kyaqil aj ojetq tuq tz'ok kyen. ¹⁸Astilji kye xjal e'etz kanol tetz tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kcha'o' ti'l te seny aj oqet tk'ulu' tuky'i tajwalil Dios. ¹⁹Yatzun kye aj b'uch'uj Parisey nkyq'uma' tuq kyib'kyib'x ikxjani: «Intok eten waq etetz, ikxji nlay b'antik tidi' qitza', intxik eten kyaqil kye xjal nkye'ok lapet ti'l.»

Aj Tpon Joyb'aj Jesus Tzan Xjal Aj Nya'tx Txjalil

²⁰Ntons, kxol kye xjal aj ejakon na'ol Dios tuj te q'ij, ate' junjun xjal aj nya'tx tijajil Israel. ²¹Kyetz e'ok laq'chet ti'l te Lip aj Betsayd jun amaq' tuj tkwentil Galiley, b'ix oqet kywitz twitz, oxik kyq'uma' ikxjani: «Tat, qetza qgana tzan tok qen te Jesus.» ²²Ntons te Lip oxik tq'uma' te Lexh b'ix kykab'il exwa'q q'umal tuky'i Jesus. ²³Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Ma'tx pon or tzan tok en te tume'l b'an b'an'ax iktza'xkix [wetz a'in] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]. ²⁴Oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, qa jun twitz triw nqet tuj tx'o'tx' b'ix qa nlay naj, ntons xhchukel tetz atqet, per qa okamel ntons opuquyon mas. ²⁵Ab'l te aj n'ok tsi' tk'ul'j tzan tkolon tanq'in, tetz okamel; yatzun te aj k'on tgan tzan tkolon tanq'in iktza' kyanq'in kye xjal aj tzani twitz tx'o'tx', tetz owanq'iyon kixi'.^z ²⁶Ab'l aj tgan tzan nqet toksla', ntons intok lapet wi'l, b'ix aj ja' wetz okyinqtelten, ax tzi oqtelten tetz. Ab'l aj nkyinqet toksla', oqtel jiq'b'a' tzan Ntat.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Tuq Ntna'o' Tuj Tanim Tzan Tpaj Ch'inky Tuq Tkamik

²⁷«Wetz ajna'l tuj wanim ma'tx kyinxik tuj b'is, b'ix ¿tidi' nyoli'tz wetz? ¿O' petzun oxel nq'uma' “Tat, kyin'el akolo' ti'l aj oky'el wi'l tuj ja orni”? ¡Nlay! Komo wetz in'ul tzan tky'ikkix wi'l aj oky'el tuj ja orni. ²⁸Tat, intqet ayek'u' te tume'l b'an b'an'ax awi'l iktza'xkix yatz a'ich.» Yaji oxik cha'o' tuj ka'j ikxjani: «Wetz oje qet nyek'u' te tume'l b'an'ax wi'l iktza'xkix wetz a'in b'ix oqtel nk'ulu' junky'el.» ²⁹Ntons kye xjal aj akyeqet tuq tzi, oxik kcha'o', b'ix nkyq'uma' tuq qa jun ray ma tzaj, b'ix junjunky nkyq'uma' tuq jun ángel ma tzaj yolin tuky'i'l. ³⁰Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Nya'tx tzan tnimsan nk'ul'j wetz aj ma tzaj q'uma'ni sinoke te jun galan te etetz. ³¹Ma'tx pon or tzan txik q'uma' te b'an'ax kyil' kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni, b'ix ma'tx pon or tzan tex lajo' te twitzale' ti'l te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni. ³²B'ix wetz, oj njaw eq'i' wetz tajsik tx'o'tx', okyetzajel wuk'le' kyaqil xjal wi'l.» ³³Ntons tetz, aj

^z 12:25 Mat 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; 17:33

nxik tuq tyoli' ikxjani telponx ti'lj titza' tuq tetz okamel. ³⁴Kye xjal owaj kyqani' tetz ikxjani: «Qetza oje tz'ok qcha'o'na tuj te Kawb'il, te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' oqteltenkix te jun-ele'x.» ¿Titza' txiklen ayol ikxnini qa te Ichan Aj Tk'wa'al Dios ojowel eq'i' twitz tx'o'tx'? ¿Ab'l te Ichan Aj Tk'wa'al Dios n'aq'uma'ni?» ³⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Ya nya'tx nim tyemp tzan nten exol etetz tzan nswan chk'atunal tuj ewitz. Pe'eb'et tuj ja chk'atunalni mina'x tuq tul te qlolj eti'lj tzan tpaj te aj nb'et tuj qlolj k'onti'l teb'en ja' ikja'n txik. ³⁶Pe'etokslan waq wi'lj man atinqet exol tzan nswan chk'atunal tuj ewitz, b'ix ikxji tzan etok etetz xjal aj xhk'atun tuj ewitz.» Ya ma xik tq'uma' kyaqil ntzani, te Jesus owex kxol b'ix owewan kywitz.

Aj Tyolin Jesus Kyi'lj Kye Aj K'onti'l Tuq Nkye'okslan

³⁷Anke te Jesus ojetq tuq qet tk'ulu' tidi'chq yek'b'il kywitz kye xjal tuky'i tajwalil Dios, per k'onti'l tuq nkye'okslan [ky'ila'lj xjal] ti'lj. ³⁸Presiskix tuq tzan tpon tyol te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', aj ja' nyolin ikxjani: “Tat, nijunwt ab'l oje xik okslan te aj nxik qpakb'a'na. ¡Per a'e'xk kyetz oje tz'ok kyen apoder yatz!”^b ³⁹Astilji k'onti'l tuq nxik kyoksla'. Komo ax oqet stz'ib'a' te Chay ikxjani: ⁴⁰“Te Qtata Dios oje qet xtxayi' te kywitz, oje qet xtxayi' twitz te kyanim, tzan k'on tel kyniky', tzan k'on kyok lapet wi'lj tzan kyb'antik.”^c

⁴¹Aj ntzani oqet stz'ib'a' te Chay tzan tpaj tetz owok joto' tuj twitz tidi'chq aj telponx te Qtata Dios atqet tuq tuky'i te [Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'] b'ix oqet stz'ib'a' ti'lj. ⁴²Per yatzun kxol kye xjal aj nim kyajwalil [kxol kye aj tijajil Israel], ky'ila'lj kxol kyetz kygan tuq tzan kyokslan ti'lj, per tzan tpaj kye aj b'uch'uj Parisey k'onti'l tuq nxik kyq'uma' kywitz xjal tzan k'on tuq kyetz eq'i' tuj te jay nab'il Dios. ⁴³Mas kygan tuq tzan kyqet jiq'b'a' tzan kye xjal b'ix nya'tx tzan Qtata Dios.

⁴⁴Ntons te Jesus oxik tq'uma' kongan [aj ja' tuq npakb'an kxol kye xjal]: «Ab'l te aj n'okslan wi'lj, nya'tx cha a'ox wi'lj n'okslan sinoke ax ti'lj te aj otzaj lajon wetz. ⁴⁵B'ix ab'l te aj nkyin'ok totzqila' ax n'ok totzqila' te aj otzaj lajon wetz. ⁴⁶A'in wetz swal chk'atunal tuj kywitz kye xjal, b'ix ma'tx kyin'ul tzani twitz tx'o'tx' tzan k'on kyten tuj qlolj kyaqil kye aj okye'okslayon wi'lj. ⁴⁷Qa at ab'l n'ok xhchan te nyol b'ix k'onti'l nqet toksla', wetz k'onti'l nxik nswa' xhcho'nal ti'lj tzan tpaj wetz nya'tx swal xhcho'nal kyilj kye xjal in'ul twitz tx'o'tx' sinoke tzan nkolon kyilj. ⁴⁸Ab'l te aj okyin'elal tik'o' b'ix nlay xik toksla' te nyol, cha'oj tul te jwisy at titza' oxel swa' tuj il, komo wetz nyol aj oje xik nq'uma', max tuj te jwisy

^a 12:34 Sal 110:4; Isa 9:7; Ezq 37:25; Dan 7:14 ^b 12:38 Ax: Qajawil, ¿ab'l oje xik okslan te aj nxik qpakb'a'na? ¿Ab'l qetz oje xik tyek'u' te Qajawil kyaqil t'poder? Isa 53:1.

^c 12:40 Isa 6:10

otzajelkix na'o' tzan txik swa' tuj il te aj xjalji. ⁴⁹Tzan tpaj wetz k'onti'l nkyinyolin cha tuj nwi'x-wit n'etz win, sinoke te Ntat aj otzaj lajon wetz aji ntzaj q'uman wetz kyaqil aj a tgan tzan txik nq'uma'. ⁵⁰B'ix wetz web'en kyaqil aj ntzaj tq'uma' te Ntat te jun qanq'in te jun-ele'x. Ntons, iktza'x te aj oje tzaj tq'uma' te Ntat ax ikxji wetz nxik nq'uma'.»

Aj Tel Xtx'ajo' Jesus Ti'j Kyok Kye Txnaq'atz

13 ¹Ntons atx ch'inky tuq tzan taq'ik te q'ij Paskw, te Jesus teb'enky tuq ya ojetq tuq pon or tzan tkaj tsi' ja twitz tx'o'tx'ni b'ix tzan txik tuq junky'el tuky'i Stat, b'ix komo nkyequet tgani' tuq kyaqil kye aj nkye'okslan tuq ti'j tzani twitz tx'o'tx', tetz dispwest tuq tzan tkamik tzan kypaj. ²Man tuq nkyewa'an te qale', b'ix komo te Tajaw Choj ojetq tuq xik tq'uma' tuj tanim te Judas Iskaryot aj tk'ajol Simon Iskaryot tzan txik tq'apo' te Jesus, ³ntons te Jesus, tetz teb'en tuq te Qtata Dios ojetq tuq kaj tsi' kyaqil tuj tq'ab' tetz, b'ix teb'en tuq, tetz tzajnaq tuky'i Qtata Dios b'ix tzikix tuq ma tz'aj junky'el. ⁴Ntons, man tuq nkyewa'an, ojaw wa'let b'ix owel tin te xtxo'w b'ix otzaj tin jun twayj, owok tk'alo' twi' tkux, ⁵b'ix yaji oqex tsi' a' tuj jun tuk'lal b'ix owokten tx'ajol ti'j kyok kye txnaq'atz b'ix owel tky'ixwinsa' tuky'i te twayj aj atok tuq twi' tkux.

⁶Ya ma tz'el xtx'ajo' tuq ti'j toq te Simon Xhpe'y, te Simon Xhpe'y oxik tq'uma': «Tat, ¿ti'tzun, a'ich yatz oxhch'elal tx'ajon ti'j woq?» ⁷Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Ajna'l k'onti'l n'el aniky' ti'j aj nqet nk'ulu'ni, per mas yaj owelal aniky' ti'j.» ⁸Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma': «Wetz nlay. K'on tz'el atx'ajo' ti'j woq.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz: «Qa nlay tz'el ntx'ajo' ti'j awoq, ntons nlay b'antik tzan awok lapet wi'j.»^d ⁹Tzaj te Simon Xhpe'y, oxik tq'uma': «Qa ikxji, ntons nya'tx a'ox ti'j woq sinoke kyaqil nq'ab' b'ix nwi'.» ¹⁰Oxik tq'uma' junky'el te Jesus: «Ab'l te aj ma'tx tz'ichin nya'tx presis tzan tel xtx'ajo' kyaqil xhchi'jel sinoke a'ox te toq tzan tpaj saq kyaqil xhchi'jel. Etetz saq etanim, anke nya'tx ekyaqil.» ¹¹Tetz oxik tq'uma', «Nya'tx ekyaqil [saq etanim]» tzan tpaj teb'enky tuq ab'l te aj oxel' q'apon tetz.

¹²Ya ma mankun xtx'ajon ti'j kyoq kye txnaq'atz, owok tsi' junky'el te xtxo'w b'ix oqet wit'let junky'el kxol b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿N'el etetz eniky' ti'j aj ma'tx qet nk'ulu'ni? ¹³Etetz n'ok eq'uma' wetz «Xnaq'tzon» b'ix «Qajawil,» b'ix ikxji nkxyolin galan tzan tpaj a'inkix wetz iktza' aj n'eq'uma'ni. ¹⁴Qa wetz ma tz'el ntx'ajo' ti'j etoq etetz b'ix wetz a'in te xnaq'tzon b'ix te etajawil, ntons presis tzan ek'ulun ikxji etetz exolx tzan tel etx'ajo' ti'j etoq. ¹⁵Wetz ma'tx kaj nyek'u' etetz, iktza'x ma'tx qet nk'ulu' ax ikxji etetz intqet ek'ulu'.^e ¹⁶Wetz oxel' nq'uma' etetz b'an b'an'ax, k'onti'l jun mosj mas nim tajwalil twitz te tpatron' b'ix k'onti'l jun mandader mas

^d 13:8 Ax: nlay b'antik tzan awok te wetz. ^e 13:15 Mat 20:28; Mak 10:45; Luks 22:27

^f 13:16 Mat 10:24; Luks 6:40; Wnch 15:20

nim tajwalil twitz te aj otzaj lajon tetz. ¹⁷Galan oky'el eti'lj tzan Qtata Dios qa n'ox tuj ewi' kyaqil ntzani b'ix qa nqet ek'ulu'. ¹⁸K'onti'l nkyinyolin eti'lj etetz ekyaqil. Wetz web'en ab'le' aj oje kye'el njoyo', per nkyinyolin ikxjani tzan tpaj oky'elkix iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Tu'jal Dios aj ja' nyolin ikxjani: "Te aj nxik nmojla' nlaq tuky'i'l, ojowel meltz'jik wi'lj."¹⁹ Wetz nxik nq'uma' b'eyx etetz ajna'l, ikxji oj tky'ik ntzani oxel' etoksla' wetz a'in kixi' [Dios]. ²⁰Wetz oxel' nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj okyetsk'amo'tz ab'le'chq aj okyexe'l nlajo' te nky'ixel, nkyintk'amo' a'in; b'ix ab'l te aj nkyintk'amo', ntk'amo' te aj otzaj lajon wetz.»^h

Aj Tyolin Jesus Ti'lj Te Aj Oxe'l Q'apon Tuq Tetz Tzan Tkamik
Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luks 22:21-23

²¹Yaji, ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, oxik tanim tuj b'is b'ix oxik tq'uma' b'an xtxolil kyetz ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' etetz b'an b'an'ax, jun aj etetz exol okyinxel' tq'apo'.» ²²Ntons kye txnaq'atz e'aq'ik tzan tox kyen tuj kywitz, k'onti'l tuq kyeb'en ab'l tuq qi'lj nyolin ikxji. ²³Jun txnaq'atz aj nqet tuq b'an tgani' wit'likqet tuq qaynin tk'atzaj, ²⁴b'ix yaji te Simon Xhpe'y oxik tsi' jun se'n te tetz tzan tuq txik xhcha'o' tetz te Jesus ab'l tuq qi'lj nyolin. ²⁵Yaji te aj junky owok laq'chet ch'inky ti'lj te Jesus, oxik xhcha'o' ikxjani: «Tat, ¿ab'ltzun aj oxel' q'apon te yatz?» ²⁶Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz oqtex nmu'u' jun pedas wab'lj, ab'l qetz oxel' nsi', ajitzun tetz.» Ntons yaji oqex tmu'u' jun wab'lj b'ix oxik tsi' te Judas Iskaryot aj tk'wa'al Simon Iskaryot. ²⁷Ya ma ky'ik tk'amo' te Juds te wab'lj b'eyxnajji te Satanas oqex tuj tanim te Juds. Astilji te Jesus oxik tq'uma' tetz: «Aj presis tzan tqet ak'ulu', inqet ak'ulu' naj.» ²⁸Kyaqil kye aj nkyewa'an tuq twi' te mes, nijunwt owel tniky' tistil tuq te Jesus nxik tq'uma' tetz ikxji. ²⁹Komo te Juds aji tuq tetz k'u'ul te tqatel tmin, ntons junjun kyetz tuj kynab'l qa te Jesus nxik tuq tq'uma' tzan stzaj tuq tloq'o' kyaqil tidi'chq aj owokeyon tuq te kyetz tzan tpaj te q'ij, qatzun aj presis kye meb'a' xjalji. ³⁰Ntons ya ma ky'ik tk'amo' te Juds te wab'lj, b'eyx owetz, b'ix ojetq tuq qoyupan.

Aj Tkaj Tq'uma' Jesus Tzan Kyqet Qgani' Qerman

³¹Ya ma tz'etetz te Juds, te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ajna'l owokel en te tume'l b'an'ax wi'lj iktza'xkix [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] b'ix tzan tpajji owokel en te tume'l b'an'ax ti'lj te Qtata Dios iktza'xkix tetz. ³²B'ix qa tzan npaj wetz owokel en te tume'l b'an b'an'ax ti'lj te Qtata Dios iktza'xkix tetz, ntons ax ti'ljx te Qtata Dios oxel' tyek'u' te tume'l b'an b'an'ax wi'ljx wetz, b'ix oxel' tyek'u' naj. ³³Etetz nk'wa'al, wetz ya nlay kinyqeten etuky'i'l nim tyempky. Iktza'x oxik nq'uma' kye

xjalⁱ ax oxel nq'uma' etetz: "Etetz okxjoyoyon wi'j, per aj ja' ma kyinxik wetz, etetz nlay b'antik tzan exik wuky'i'l."^j ³⁴Ajna'l okajel nq'uma' jun tume'l ak'a'j titza' ngan tzan ek'ulun: Intqet egani' etib' exolx. Iktza'x wetz okx'el ngani', ax ikxji intxik etin etib' etetz.^k ³⁵Qa etetz oqtel egani' etib'x exol ntons ikxji kye xjal owokel kye'e' qa etetz a'ix nxnaq'atz.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Xhpe'y Oqtel Tewa' Qa Totzqi' Tetz
Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luks 22:31-34

³⁶Yaji te Simon Xhpe'y oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, ¿ja' yatz ma txik?» Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' tetz: «Ajna'l aj ja' wetz ma kyinx, yatz nlay b'antik tzan axik wuky'i'l, per otxe'l mas yaj.» ³⁷Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma': «Tat, ¿tistil wetz nlay b'antik tzan nxik awuky'i'l ajna'l? Wetz dispwest atin ajna'l tzan nkamik tzan apaj yatz.» ³⁸Te Jesus oxik tq'uma' tetz: «¿B'an'ax dispwest atich tzan akamik tzan npaj wetz? Oxe'l nq'uma' yatz te b'an'ax, mina' tuq tjaw oq' te to'k, yatz ojetq qet awewa' oxmaj qa yatz awotzqimin.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tmeltz'jik Eq'il Kye Aj Nkye'okslan Ti'j

14 ¹«K'on kxb'isun etetz tuj etanim; intok wit'let ek'u'l ti'j te Qtata Dios b'ix intok wit'let ek'u'l wi'j wetz. ²Tuj t'jay Ntat ketant ja' tzan eten; qa nya'tx-wit ikxji, wetz oxik-tal nq'uma' etetz. Per wetz okyinxel k'ulul jun luwar te etetz. ³Qa wetz ma kyinx k'ulul ja' tzan eten, wetz kyin'ul junky'el b'ix okxe'l weq'i'. Ikxji okxteyon etetz aj ja' wetz okyinqtelten. ⁴B'ix etetz eteb'en te b'ey aj ja' wetz okyinxel.» ⁵Yaji oxik tq'uma' te Maxh tetz: «Tat, qetza k'ontil' qeb'ena aj ja' otxe'l. ¿Titza' owelal qniky'a ti'j te b'ey?» ⁶Ntons te Jesus oxik tq'uma': «A'in wetz te b'ey b'ix te b'an'ax b'ix te aj nxik sin etanq'in; a'ox tzan npaj wetz b'a'n tzan epon tuky'i Ntat.^l ⁷Komo etetz etotzqi' a'in, ax etotzqi' te Ntat. Ajna'l oje tz'ok etotzqila' te Ntat b'ix oje tz'ok eten.» ⁸Yaji te Lip oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, instzaj ayek'u' ch'in te Qtata Dios tzan txik qen. Aj nini kabal te qetza.» ⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Lip, wetz ky'ila'j tyemp nqetlenten etuky'i'l, b'ix ¿mina' tel aniky' wi'j? Ab'l te aj oje kyin'ok ten, oje tz'ok ten te Qtat. ¿Tistil ntzaj eqani' tzan txik nyek'u' te Qtat etetz? ¹⁰¿K'ontil' n'awoksla' qa wetz tuky'i Qtat cha jun-oq a'o', b'ix te Qtat wuky'i'l ax jun-oq a'o'? Kyaqil aj nyol aj nxik nq'uma' etetz, nya'tx cha nyolx-oq [sinoke te Qtat], b'ix te Qtat aj jun-oq wuky'i'l, aji tetz nk'ulun te aj nqet nk'ulu'. ¹¹Pe'etokslan waq, wetz tuky'i Qtat cha jun-oq a'o', b'ix te Qtat wuky'i'l ax jun-oq a'o'; pe'etokslan waq nkesey cha a'ox ti'j aj nqet nk'ulu' tzan tpaj tetz. ¹²Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj

ⁱ 13:33 Kye xjal judiy. ^j 13:33 Wnch 7:34 ^k 13:34 Wnch 15:12,17; 1Wnch 3:23; 2Wnch 5
^l 14:6 Mat 11:27; Wnch 1:18; 6:46; Kya 4:12; Efe 2:13; 1Tim 2:5; Ebr 4:14; 10:19-22

owokslayon wi'j, kyaqil aj nqet nk'ulu' wetz ax tetz oqtel tk'ulu', b'ix oqtel tk'ulu' mas nim twitz te aj oje kyeqet nk'ulu' wetz tzan tpaj wetz ma kyinxik aj ja' atqet te Qtat. ¹³B'ix kyaqil aj oxel' eqani' iktza' nky'ixel a'ix, wetz oqtel nk'ulu' tzan tok en te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Ntat iktza'xkix tetz, ikxji owokel en tzan npaj wetz aj tk'ajol a'in. ¹⁴Qa at tidi' aj otzajel eqani' iktza' nky'ixel a'ix, wetz oqtel nk'ulu'.»^m

A Te Jesus Swal Txew Dios Tuj Qanim

¹⁵«Qa etetz nkyinqet egani', intqet etoksla' te aj nxik nq'uma'ni. ¹⁶B'ix wetz oqtel nwitz twitz te Qtat tzan stzaj tlajo' junky oneyon te etetz tzan sten etuky'i'l b'eyx te jun-ele'x. ¹⁷A te Txew aj nyolin te tume'l ti'j te b'an'ax, b'ix kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan nlay b'antik tzan kyk'amon tetz tzan tpaj k'onti'l n'ok kyen b'ix k'onti'l n'ok kyotzqila'. Yatzun etetz oje tz'ok etotzqila' tzan tpaj atqet etuky'i'l b'ix oqtexten tuj etanim. ¹⁸Wetz nlay kxkaj nkola'; okyinmeltz'jel junky'el etuky'i'l. ¹⁹Ya nya'tx nim tyemp akyinqet tzani, kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan wi'j nlay kyin'ok kyen. Per yatzun etetz okyin'okel eten tzan tpaj wetz itz'ojin, b'ix ax etetz okx'anq'iyon. ²⁰Tuj aj q'ijji etetz owelal eniky', wetz akyinqet tuky'i Ntat, b'ix akyinqet etuky'i'l b'ix etetz atikxqet wuky'i'l. ²¹Ab'l te aj ntk'amo' te aj nxik nq'uma' b'ix nqet tk'ulu' ikxji, ntons nqet tyek'u' b'an b'an'ax nkyinqet tgani', b'ix te Ntat oqtel tgani' ab'l aj nkyinqet tgani', b'ix ax wetz oqtel ngani' b'ix onk'ulu'tz tzan wok totzqila'.» ²²Ntons te Juds oxik xhcha'o' tetz, nya'tx Juds aj Iskaryot sinoke te junky Juds, oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Tat, ¿tistil ayek'u'tz awib' a'ox te qetza b'ix nya'tx kywitz kyaqil kye xjal twitz tx'o'tx'?» ²³Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz: «Ab'l aj nkyinqet tgani', nqet toksla' te nyol b'ix te Ntat oqtel tgani' tetz, wetz tuky'i Ntat oq'ulelna najayon tuj tanim. ²⁴Ab'l te aj k'onti'l nkyinqet tgani', k'onti'l nqet toksla' te aj nxik nyoli'. Te nyol aj nxik nq'uma' etetz nya'tx cha tuj nwi'x-oq sinoke tyol Ntat, te Ntat aj otzaj lajon wetz. ²⁵Wetz nxik nq'uma' kyaqil ntzani te etetz tzunxk tuq akyinqet etuky'i'l. ²⁶Per yaji te Ntat otzajel tlajo' te Txew te nky'ixel aj owoneyon etuky'i'l, b'ix tetz oxel' txnaq'tza' tidi'chq etetz b'ix otzajel tna'o' tuj etanim kyaqil aj ma'tx xik nq'uma' te etetz. ²⁷A'in wetz nkyinchewsan ek'ul'j b'ix nya'tx iktza' kye xjal nkyechewsan kyanim xjal. K'on kxb'isun tuj etanim b'ix k'on kxob'. ²⁸Etetz oje tz'ok echa'o' aj oje xik nq'uma' etetz, wetz okyinxel' b'ix kyin'ul junky'el etuky'i'l. Qa etetz nkyinqet egani', ntons nkxchalaj-talo tzan tpaj wetz okyinxel' tuky'i Ntat, komo te Ntat mas nim tajwalil nwitz wetz. ²⁹Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz ntzani mina'x tuq tky'ik, ikxji cha'oj tky'ik, etetz etoksla'tz. ³⁰Nlay b'antik tzan nyolin nim etuky'i'l tzan tpaj tzul te twitzale' ti'j [te

^m 14:14 Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; 16:23-24; 1Wnch 3:21-22; 5:14-15

nya'tx galan] twitz ja tx'o'tx'ni. Tetz k'onti'l tajwalil tzan tk'ulun mandad wilj, ³¹per a tgan tzan tok kcha'o' kyaqil kye xjal, wetz nqet ngani' te Qtata Dios b'ix nqet nk'ulu' iktza' tetz otzaj tq'uma'. ¡Pe'ejaw wa'let waq! ¡Qwa'q!»

A Te Jesus Ntzaj Sin Qbalor Tzan Qten Jwert Tuky'i Qtata Dios

15 ¹«Wetz a'in iktza' te toqil awalj ub b'an b'an'ax, b'ix a te Ntat a tetz iktza' te aj k'ulul kwent te awalj. ²Kyaqil aj nq'ab'al iktza' tq'ab' te awalj b'ix qa k'onti'l nwitzan, owelal xtx'emu', per qa nkaj twitz, owelal tisa' ti'j tzan twitzan mas. ³Yatzun etetz saq etanim tzan tpaj te aj nyol oje xik nq'uma' etetz. ⁴K'on kyinkaj ekola'; pe'eten junch'in wuky'i'l b'ix ikxji wetz okyinqtelten junch'in etuky'i'l; pe'eten junch'in wuky'i'l iktza' tq'ab' awalj nlay kaj twitz qa k'onti'l lak'o' tib' ti'j te toq, ax ikxji etetz qa k'onti'l atikxqet wuky'i'l. ⁵A'in wetz iktza' toq jun awalj b'ix a'ix etetz iktza' te nq'ab'al iktza' tq'ab' te awalj. Ab'l te aj oteyon junch'in wuky'i'l b'ix qa wetz akyinqet junch'in tuky'i'l, tetz ob'antel nim galan titza' [tzan npaj wetz].ⁿ Komo nlay b'antik ek'ulun ch'inwt qa wetz k'onti'l akyinqet etuky'i'l. ⁶Ab'l te aj okyinkajel tkola', tetz owelal in iktza' tq'ab' te awalj, oky'ixwel b'ix ojawel chimo' b'ix owokex xo'o' tuj q'aq' b'ix owokel tq'aq'b'el. ⁷Qa etetz nlay kyinkaj ekola' b'ix te nyol nlay tz'aj enajsa', ntons b'a'n tzan txik eqani' aj tidi' egan b'ix ikxji oqtel k'ulet. ⁸Ikxji owokel en te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Ntat iktza'xkix tetz, tzan tpaj etetz oqtel ek'ulu' nim galan [tzan npaj wetz]^o b'ix ikxji etetz nqet eyek'u' qa b'an'ax a'ix nxnaq'atz. ⁹Wetz nkxqet ngani' iktza'x nkyinqet tgan' te Ntat. Pe'eten junch'in wuky'i'l tzan tok eten titza' wetz nkxqet ngani'. ¹⁰Qa etetz oqtel etoksla' kyaqil aj nxik nq'uma' ntons etetz atikxqet junch'in wuky'i'l b'ix owokel eten titza' nkxqet ngani'. Iktza'x wetz nqet woksla' aj ntzaj tq'uma' te Ntat b'ix k'onti'l nkaj nkola' b'ix ikxji n'ok wen titza' tetz nkyinqet tgan'. ¹¹Wetz nkyinyolin etuky'i'l ikxjani tzan echalaj junch'in wuky'i'l b'ix tzan echalaj b'an byenech. ¹²Aj ntzani wetz nxik nk'ulu' mandad te etetz, tzan tqet egani' etib^p iktza'x wetz nkxqet ngani'. ¹³Jun xjal aj b'an'ax nqet tgan' tajyol, dispwest tzan tkamik tzan tpaj tajyol. ¹⁴Etetz a'ix wajyol qa etetz nqet ek'ulu' iktza' wetz nxik nq'uma'. ¹⁵Wetz k'onti'l n'ok nq'uma' etetz nmos, tzan tpaj te jun mosj k'onti'l n'el tniky' tidi' ntb'isu' te tajawil, per etetz a'ix wajyol tzan tpaj wetz oje xik nq'uma' etetz kyaqil aj otzaj tq'uma' te Ntat wetz. ¹⁶Etetz nya'tx a'ix okx'el joyon te wetz sinoke a'in in'el joyon te etetz b'ix wetz okxkaj nsi' tzan exik tzan ek'ulun nim galan [tzan npaj wetz]^q b'ix tzan tel jun galan aj nlay ponaj. Ikxji kyaqil aj oxel eqani' te Ntat iktza'

ⁿ 15:5 Ax: tetz nwitzan. ^o 15:8 Ax: qa etetz nkxwitzan. ^p 15:12 Wnch 13:34; 15:17; 1Wnch 3:23; 2Wnch 5 ^q 15:16 Ax: ewitzan.

nky'ixel a'ix, tetz otzajel tsi'. ¹⁷Wetz nxik nq'uma' etetz ntzani: Intqet egani' etib'x exolx.»

**Kye Aj K'onti'l Nkyexnaq'tzan Oqo'okel Kyq'o'ji'
Iktza'x Owok Kyq'o'ji' Te Jesus**

¹⁸«Qa kye xjal okx'okel kyq'o'ji', instzaj ena'o' etetz, wetz ax in'ok q'o'ji' tb'ay ewitz etetz. ¹⁹Qa etetz parejix-wit naqe kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, ntons tzun-tal nkxqet kyjiq'b'a'. Per etetz ya nya'tx a'ix naqe kye ja xjalni tzan tpaj wetz a'in intzaj uk'len te etetz kxol kyetz, astilji kyetz nkx'ok kyajq'o'ja'. ²⁰Instzaj ena'o' te aj oje xik nq'uma': «Nijunwt mosj mas nim tajwalil twitz te tpatron.»^r Iktza' kye xjal in'ok kyajq'o'ja', ax ikxji etetz okx'okel kyajq'o'ja'; b'ix qa kye xjal e'okslan ti'j aj oxik nq'uma' ntons ax ikxji oxel kyoksla' aj oxel eq'uma'. ²¹Kyaqil ntzani oky'el eti'j tzan tpaj etokslb'en wi'j, komo k'onti'l kyotzqi' te Qtata Dios aj otzaj lajon wetz. ²²K'onti'l-wit wetz in'ul b'ix k'onti'l-wit inyolin kxol kyetz, ntons k'onti'l-tal kchoj, per ajna'l k'onti'l ja' b'a'n tzan kykolet ti'j kchoj. ²³Ab'l te aj nkyin'ok tajq'o'ja', ax n'ok tajq'o'ja' te Ntat. ²⁴Qa wetz k'onti'l-wit oqet nk'ulu' kxol kyetz te nk'ulb'en aj nijunwt xjal oje qet k'ulun tetz tb'aya', ntons kyetz k'onti'l-tal kchoj. Per kyetz oje tz'ok kyen b'ix nkyin'ok kyq'o'ji' b'ix ax n'ok kyq'o'ji' te Ntat. ²⁵Per kyaqil ntzani nky'ik tzan tponkix iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il ikxjani: «Wetz in'ok kyq'o'ji' b'ix k'onti'l tuq npaj.»^s ²⁶Per cha'oj tul te aj owoneyon etuky'i'l aj otzajel nlajo', aj tzajnaq tuky'i Ntat, te Txew aj jun yolin ti'j te b'an'ax, tetz oyoliyon te b'an'ax wi'j ²⁷b'ix ax etetz okxyoliyon wi'j tzan tpaj atx b'an' tb'ay-el atikxqet tuq wuky'i'l.»

16 ¹«Kyaqil ntzani ma'tx xik nq'uma' etetz tzan k'on tkaj ekola' tzan tok wit'let ek'u'j wi'j. ²Okx'elatz kyin kyuj kye jay nab'il Dios b'ix tzul jun tyemp ab'l aj okxtel kykansa' okyq'uma'tz jun galan nkyek'ulun te Qtata Dios. ³Kyetz oqtel kyk'ulu' ikxjani tzan tpaj k'onti'l kyotzqi' te Ntat b'ix ax k'onti'l kyotzqimin wetz. ⁴Per wetz ma'tx xik nq'uma' kyaqil ntzani etetz ikxji oj tky'ik kyaqil ntzani otzajel ena'o' wetz ikxji oxik nq'uma'. K'onti'l oxik nq'uma' etetz oqtxi' tzan tpaj wetz akysin'et tuq exol.»

A Te Txew Dios Nnimsan Jk'u'j

⁵«Wetz ajna'l ma kysin'et tuky'i te aj otzaj lajon te wetz b'ix nijunwt te etetz ntzaj xhcha'o' ja' ma kysin'. ⁶Te etanim b'an nb'isun tzan tpaj ma'tx xik nq'uma' etetz ntzani. ⁷Per wetz oxel nq'uma' te b'an'ax etetz, wetz a tgan tzan nxik tzan tok jun galan te etetz, qa wetz nlay kysin'et ntons nlay tzul te aj owoneyon etuky'i'l. Qa wetz ma kysin'et ntons otzajel

^r 15:20 Mat 10:24; Luks 6:40; Wnch 13:16 ^s 15:25 Sal 35:19; 69:4

nlajo'. ⁸Oj tul tetz, tetz oxel tyoli' tuj kyanim kye xjal ti'j te kchoj b'ix ti'j te tume'l tzan kyb'et b'ix ti'j te jwisy. ⁹Oxel tyoli' ti'j kyaqil te kchoj tzan tpaj k'onti'l nkye'okslan wi'j. ¹⁰B'ix oxel tyoli' tuj kyanim titza' tzan kyb'et tuj tume'l tzan tpaj ma kyinxik tuky'i Ntat b'ix ya nlay kyin'ok eten. ¹¹B'ix oxel tyek'u' ti'j te jwisy tzan tpaj oje kaj q'uma' tzan txik si' tuj il te twitzale' [ti'j te nya'tx galan] twitz ja tx'o'tx'ni. ¹²At tidi'chq aj presis tzan txik nq'uma' etetz per ajna'l nlay xik nq'uma' tzan tpaj owokel b'an kwest te etetz. ¹³Per oj tul te Txew aj b'an'ax yolin, tetz oxel tyek'u' etetz kyaqil te b'an'ax tzan tpaj tetz nlay yolin cha tib'x-oq sinoke oxel tq'uma' aj otzajel q'uma' tetz b'ix oxel tq'uma' kyaqil aj oky'el. ¹⁴Tetz oxel tyek'u' te tume'l b'an'ax wi'j wetz iktza'xkix a'in tzan tpaj tetz oxel tq'uma' etetz kyaqil wi'j wetz. ¹⁵Kyaqil aj at te Ntat kyaqil wetz, astilji wetz ma xik nq'uma' etetz kyaqil aj wetz oxel tq'uma' te etetz. ¹⁶Nya'tx nim tyemp okyinqteltenky exol, ya nlay kyin'ok eten per mas yaj okyin'okel eten junky'el.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te B'is B'ix Ti'j Te Chalajb'il
Aj Owokel Kyen Kye Txnaq'atz

¹⁷Ntons junjun kye txnaq'atz nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Tidi' telponx aj ntzaj tq'uma' qetzni, “nya'tx nim tyemp okyinqteltenky exol, ya nlay kyin'ok eten per mas yaj okyin'okel eten junky'el”? ¿B'ix tidi' telponx “ma kyinxik tuky'i Ntat”?» ¹⁸Nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Tidi' telponx “nya'tx nim tyemp”? K'onti'l n'el qniky' ti'j tidi' aj ntq'uma'ni.» ¹⁹Te Jesus owel tniky' kyij, kyetz kyan tuq tzan txik kcha'o' tetz, astilji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz nkxqanin etib'x tidi' telponx aj xtxik nq'uma' wetz “nya'tx nim tyemp akynqet exol, ya nlay kyin'ok eten per mas yaj okyin'okel eten junky'el.” ²⁰Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, etetz okx'oq'el b'ix otzajel ena'on tetz, b'ix kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan wi'j okyechalajel; yatzun etetz okxb'isuyon, per mas yaj okxchalajel. ²¹Oj talan jun xuj, b'an nb'isun tzan tpaj ma'tx pon tyemp, per oj titz'jik te k'wa'la ya k'onti'l ntzaj tna'o' te xhcho'nal aj owok ten, tzan tpaj b'an nchalaj ti'j te ne' aj ma'tx tz'itiz'jik.^t ²²Ax ikxji etetz b'an nkxb'isun ajna'l, per wetz okyin'ulel junky'el e'el etetz b'ix okxchalajel tuj etanim, b'ix te chalajb'il tuj etanim nijunwt ab'l owelal in tetz. ²³B'ix tuj aj q'ijji nlay tzaj echa'o' wetz ch'inwt, wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, kyaqil aj oxel eqani' te Ntat iktza' nky'ixel a'ix, tetz otzajel tsi'. ²⁴Etetz ajna'l mina' txik eqani' ch'inwt iktza' nky'ixel a'ix. Intxik eqani' b'ix [te Ntat] otzajel tsi' tzan echalaj nim.”^u

²⁵Kyaqil aj ntzani ma'tx xik nq'uma' etetz pur tuky'i yek'b'il, per tzul jun tyemp aj nya'tx tuky'i yek'b'il sinoke oxel nq'uma' kyaqil txlolil etetz

^t 16:21 Ax: tzani twitz tx'o'tx'. ^u 16:24 Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; Chaw 1:5-6; 1Wnch 3:21-22; 5:14-15

ti'lj te Ntat. ²⁶Tuj aj q'ijji oxel eqani' tuky'i te Ntat iktza' nky'ixel a'ix, b'ix ya nya'tx presis tzan nyolin wetz eti'lj twitz tetz ²⁷tzan tpaj te Ntat nkxqet tgani' nim tzan tpaj etetz nkyinqet egani' b'ix etetz n'etoksla' qa wetz tzajnaqin tuky'i Qtata Dios. ²⁸Wetz tzajnaqin tuky'i Ntat b'ix in'ul tzani twitz tx'o'tx', per ajna'l okajel nsi' junky'el te twitz tx'o'tx' b'ix ma kyinxik tuky'i Ntat.»

²⁹Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma' ikxjani: «Ajna'l b'an'ax nchyoilin txxolil, ajna'l k'onti'l nchyoilin tuky'i yek'b'il. ³⁰Ajna'l ma'tx tz'el qniky'a awi'lj, yatz aweb'en kyaqil b'ix nya'tx presis tzan txik qani' [qa b'an'ax awitza']. Tzan tpaj ntzani, qetza nqoksla'na yatz tzajnaqich tuky'i Qtata Dios.» ³¹Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ntons ajna'l n'etoksla'? ³²Intok esi' enab'l, ma'tx pon or b'ix etetz oxel eslab'u' etib', okx'ajel ejay b'ix okyinkajel ekola' nchukel per nya'tx nchukel akyinqet tzan tpaj te Ntat atqet wuky'i'l. ³³Wetz nxik nq'uma' etetz ntzani tzan xhchewxik ek'u'lj tzan tpaj woklen etotzqila'. Twitz ja tx'o'tx'ni, etetz owokel eten xhcho'nal, per k'on kxb'isun, wetz oje tz'ajtz ti'lj witza' kyaqil te aj nya'tx galan twitz tx'o'tx'.»^v

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Kyi'lj Txnaq'atz Tzan Tonen Te Qtata Dios Kyi'lj

17 ¹Txiklen tq'uma' Jesus ikxjani, yaji ojax ten twitz ka'lj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, ma'tx pon or, instzaj ayek'u' ch'in te tume'l b'an b'an'ax wi'lj wetz iktza'xkix wetz aj ak'wa'al a'in, tzan txik nyek'u' te tume'l b'an b'an'ax awi'lj yatz iktza'xkix yatz a'ich. ²Komo yatz oje tzaj asi' wajwalil kyilj kyaqil xjal, tzan txik nsi' kye kyaqil aj etzaj asi' wetz jun kyanq'in te jun-ele'x. ³B'ix te jun kyanq'in te jun-ele'x tzan awok kyotzqila' yatz aj b'an b'an'ax Dios a'ich b'ix tzan wok kyotzqila' wetz aj lajomin awitza'. ⁴Wetz tzani twitz tx'o'tx' ma'tx xik nyek'u' te tume'l b'an b'an'ax awi'lj yatz iktza'xkix yatz a'ich, ikxji ma'tx mankun nk'ulun kyaqil aj okaj aq'uma' wetz. ⁵Ajna'l Tat, tzoqpij ch'in tzan nqet wit'let tuj nwit'lel tuj ka'lj iktza'xkix tuq wit'likin tuj nwit'lel aj akyinqet tuq tb'ay awuky'i'l yatz aj mina' tuq tqet k'ulu' te twitz tx'o'tx'

⁶Wetz oje chqet nyek'u' kywitz kyaqil kye aj e'el ajoyo' kxol kye aj twitz tx'o'tx' tzan ktzaj asi' wetz. Kyetz a'e'kix tuq yatz, b'ix eb'ajtzaj asi' wetz b'ix kyetz nqet kyoksla' te ayol. ⁷Ajna'l oje tz'el kyniky', kyaqil aj otzaj asi' wetz, a'ich ostzaj sin tetz ⁸tzan tpaj wetz ma'tx xik nq'uma' kyaqil aj otzaj aq'uma' wetz, b'ix kyetz ma'tx xik kyoksla' b'ix ma'tx stz'el kyniky' b'an'ax wetz tzajnaqin awuky'i'l b'ix ma'tx kyokslaj qa a'ich oxhstzaj lajon wetz. ⁹Wetz nqet nwitz awitz kyilj kyetz b'ix nya'tx kyilj kye aj k'onti'l nkye'okslan, sinoke kyilj kye aj etzaj asi' wetz, tzan tpaj ax kyetz a'e' te yatz. ¹⁰Kyaqil aj te wetz ax te yatz, b'ix kyaqil aj te yatz ax

^v 16:33 Rom 8:37; 2Kor 2:14; 1Wnch 4:4; Tmnk 3:21; 5:5

te wetz, b'ix kyi'l kyetz oje tz'ok en te tume'l b'an'ax wi'l iktza'xkix wetz a'in. ¹¹Wetz ya nlay kyingeten twitz ja tx'o'tx'ni, per kyetz okyeqtelten, b'ix wetz ma kyinxik awuky'i'l. Yatz tat, aj b'an k'onti'l achoj, [nqet nwitz awitz] tzan kyqet ak'ulu' kwent ch'in kye [aj oje kyetzaj asi' wetz], inkyqet ak'ulu' kwent ch'in tuky'i awajwalil^w aj otzaj asi' wetz, tzan txik kyeq'i' kyib' junch'in iktza' qetz eq'i' qib' junch'in. ¹²Aj akyinquet tuq kyuky'i'l, wetz nkyequet tuq nk'ulu' kwent tuky'i awajwalil aj otzaj asi' wetz, b'ix nijunwt te kyetz exiknaj, a'ox te jun aj tkajlen si'kix tuj il tzan tky'ik iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Awu'jal.^x ¹³Ajna'l wetz ma kyinxik aj ja' yatz atichqet b'ix wetz man akyinquet tzani twitz tx'o'tx' nkyinyolin awuky'i'l tzan kchalaj b'an b'an'ax mer ikx titza' wetz nkyinjalaj. ¹⁴Wetz ma'tx xik npakb'a' te apakb'alil kyetz, b'ix nkye'ok ajq'oja' tzan kye xjal, komo kyetz nya'tx iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, iktza'x wetz nya'tx a'in iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan. ¹⁵Wetz nqet nwitz awitz nya'tx tzan kyel awin kxol kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni, sinoke tzan kyqet akolo' ch'in ti'l te Twitzale' Joyol Q'oj. ¹⁶Kyetz nya'tx iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, iktza'x wetz nya'tx a'in iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan. ¹⁷Inkyel apawa' a'ox te yatz iktza'xkix te tume'l b'an'ax, yatz ayol a te tume'l b'an'axji. ¹⁸Wetz ma'tx kyexik nlajo' kxol kye xjal tzani twitz tx'o'tx' iktza'x yatz intzaj alajo' kxol. ¹⁹Wetz oje tz'el npawa' wib'x a'ox te yatz tzan kypawlet ax kyetz a'ox te yatz.^y

²⁰Wetz nqet nwitz awitz nya'tx a'ox kyi'l kyetz sinoke ax kyi'l kye txq'anqy aj okye'okslayon wi'l tzan tpaj kyyol kyetz aj oxel kyq'uma' wi'l wetz. ²¹Ixji okye'okel cha jun-oq iktza'x yatz Tat atichqet wuky'i'l b'ix wetz akyinquet awuky'i'l, ax ixji kyetz inkyok quky'i'l tzan kyokslan kye xjal qa yatz a'ich oxhstzaj lajon wetz. ²²Iktza'x yatz oje tzaj asi' jun woklen awuky'i'l, ax wetz oje xik nsi' kyetz jun kyoklen tzan kyok jun-oq quky'i'l iktza'x qetz cha jun-oq a'o'. ²³Ixji wetz atinquet kyuky'i'l b'ix yatz atichqet wuky'i'l tzan kyok b'an'ax naqekix jun xjal. Ixji kye xjal owelal kyniky' b'an'ax yatz a'ich oxhstzaj lajon wetz b'ix nkyequet agani' kye aj lapike' wi'l parej iktza'xkix wetz nkyinquet agani'. ²⁴Tat, a'ich oxhstzaj sin kyetz te wetz b'ix ngan tzan kyten wuky'i'l aj ja' wetz okyinteyon tzan tok kyen nxhqitz'unal. A'ich oxhtzaj sin tetz tzan tpaj ojetq tuq kyinget agani' aj mina' tuq tb'antik kyaqil ja twitz tx'o'tx'ni.

²⁵Tat, yatz aj k'onti'l achoj, kye xjal k'onti'l kyotzqi' a'ich per wetz wotzqi' a'ich b'ix kye ja ntzanije', kyetz kyeb'en a'ich oxhstzaj lajon wetz. ²⁶Oje xik nq'uma' kyetz titza' yatz a'ich b'ix oxel nq'uma' masky tzan tok kyen titza' nkyequet agani' iktza' wetz nkyinquet agani' b'ix tzan nten kxol.>

w 17:11 Ax: tuky'i ab'i. x 17:12 Sal 41:9; Wnch 13:18 y 17:19 Ax: Tzan tok jun galan te kyetz, wetz atok nk'u'j a'ox awi'j, tzan tok ksi' kyetz kyk'u'j a'ox awi'j b'an b'an'ax.

Aj Tjaw Tzyu' Jesus

Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luks 22:47-53

18 ¹Ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, owex tzi kyuky'i txnaq'atz b'ix exik tuj jun luwar junxla' te joko'j Sedron b'ix e'ox aj ja' tuq at awalj. ²Ax te Juds aj ojaw meltz'jik ti'l' Jesus, tetz ax totzqi' tuq te aj luwarji tzan tpaj ky'ila'j-el te Jesus owok xhchimo' tib' kyuky'i txnaq'atz tzi. ³Ntons yaji te Juds oxik tin jun b'uch'uj soldad tuky'i junjun mulon aj lajome' tuq tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix tzan kye aj b'uch'uj Parisey, b'ix kyetz eq'i' tuq kyq'anal b'ix kykandil b'ix eq'i' tuq kymachit kykansb'il. ⁴Ntons komo te Jesus teb'enky tuq tidi' aj oky'el ti'l', ntons tetz owetz, otzaj laq'chet kanol kyetz, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l n'ejoyo'?» ⁵Yaji kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Nqojoyona te Jesus aj Nasaret.» Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «A'in wetz.» Te Juds aj nxik tuq q'apon tetz atqet tuq kyuky'i'l. ⁶Ya ma xik tq'uma' te Jesus qa aji tuq tetz, kyetz eb'aj'aj tz'aaqik ky'i'jx twitz tx'o'tx'. ⁷Yaji oxik tqani' te Jesus kyetz junky'el: «¿Ab'l aj n'ejoyo'?» Yaji kyetz oxik kyq'uma' junky'el: «Nqojoyona te Jesus aj Nasaret.» ⁸Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz, a'in wetz. Qa a'in wetz nkyin'ejoyo', inkxik etzoqpi' kye txq'anky.» ⁹Kyaqil ntzani oky'ik tzan tponkix tuq iktza'x ojetq tq'umaj te Jesus, “Tat, nijunwt ma kyexiknaj kye aj etzaj asi' wetz.” ¹⁰Ntons te Simon Xhpe'y at tuq jun tk'uxb'al tuj tq'ab', ojazt tin tuj tjay b'ix owel stz'ito' txkyin aj tb'anq'ab' te jun xjal tb'i Malk, jun tmos te twitzale' pal. ¹¹Te Jesus oxik tq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «Intqex asi' te ak'uxb'al tuj tjay. Qa te Ntat tgan tzan tky'ik wi'l' te aj nya'tx galanni,^z ¿ti'tzun, nlay nk'amoj?»^a

Aj Tpon In Jesus Twitz Tji' Te Twitzale' Pal

Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luks 22:54

¹²Ntons te b'uch'uj soldad tuky'i te k'ulul mandad kyil' b'ix kyuky'i kye mulon aj nkye'aq'unan tuq kye aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, kyetz ojaw ktzyu' te Jesus b'ix oqet kyk'alo' [tq'ab']. ¹³Tb'ay oxik kyin tuky'i Anas, tji' Kaypas te twitzale' pal tuj aj aq'b'iji. ¹⁴Te Kaypas, aji tuq tetz te aj ojetq xik q'uman [kyuky'i kye b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol] tijajil Israel qa b'a'n tuq qa jun xjal ma kamik tzan kypaj kyaqil kye xjal.^b

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus

Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luks 22:55-57

¹⁵Ntons te Simon Xhpe'y b'ix junky txnaq'atz Jesus exik lapet ti'l' Jesus [aj txik eq'i' tzan kye xjal]. Komo te junky otzqi'mj tuq tzan te twitzale'

^z 18:11 Ax: te uk'b'il aj oje tzaj tsi' wetz. ^a 18:11 Mat 26:39; Mak 14:36; Luks 22:42

^b 18:14 Wnch 11:49-50

pal, owox tuky'i Jesus stzi' tjay te pal. ¹⁶Te Xhpe'y ax tuq atqet stzi' te lamel tzijay, astilji owetz te junky aj tuky'i'l b'ix oyolin tuky'i te aj nxb'uqin tuq te lamel b'ix oxik tq'uma' tzan tox tin tuq te Xhpe'y tuky'i'l tuj tjay te pal. ¹⁷Ntons te xuj aj nxb'uqin tuq te lamel oxik tq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «¿Ti'tzun, nya'tx a'ich yatz jun kye aj txnaq'atz te aj xjal ni'n?» Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz: «Nya'tx a'in wetz.» ¹⁸Ntons, tzan tpaj ajun che'w tuq, kye mosj b'ix kye mulon oqet ksi' kyq'aq', nkyeq'exnen tuq b'ix ax tuq te Xhpe'y nq'exnen tuq junch'in kyuky'i'l.

Aj Tqet Pich'o' Jesus Tzan Te Twitzale' Pal
Mat 26:59-68; Mak 14:55-64; Luks 22:66-71

¹⁹Bwen, te twitzale' pal owaq'ik tzan txik tqani' tuky'i Jesus kyij kye txnaq'atz b'ix ti'j te aj nxik tuq txnaq'tza'. ²⁰Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz nxik nq'uma' tuq kyaqil tume'l kywitz kyaqil xjal, nkyinxnaq'tzankix tuq kye xjal kyuj kye jay nab'il Dios, b'ix tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' kyaqil kye xjal aj tijajil Israel n'ok kchimo' kyib', b'ix k'onti'l tidi' ma'tx nyolij ewj-wit. ²¹¿Tistil ntzaj acha'o' wetz? Intxik acha'o' kyuky'i kye aj in'ok kcha'o' b'ix tidi' aj nxik nq'uma' tuq kyetz, komo kyetz kyeb'en aj nxik tuq nq'uma' kyetz.» ²²Txiklen tq'uma' te Jesus ikxji, tzaj te jun mulon aj atqet tuq tk'atzaj te Jesus, owox tloqi' tq'o'tx te Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, ikxji n'aj atzaq'b'e' te twitzale' pal?» ²³Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Qa nya'tx galan aj ma'tx xik nq'uma'ni, intxik ayoli' alkyetz te aj nya'tx galan. Per komo galan te aj ma'tx xik nq'uma', ¿tistil nkyin'ok ab'uju'?» ²⁴Tzaj te Anas, oxik tsama' b'an waku' tuky'i Kaypas te twitzale' pal.

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Junky'el K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus
Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luks 22:58-62

²⁵Ntons yatzun te Xhpe'y, tetz atqet tuq nq'exnen tuq teq'aq' b'ix oxik cha'o' tetz ikxjani: «¿Nya'tx petzun yatz a'ich jun kye aj txnaq'atz ja xjalni?» Yaji tetz oqet tewa' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Nya'tx a'in wetz.»

²⁶Yaji tzaj jun tmos te twitzale' pal, jun xjal aj kyfamily kyib' tuq tuky'i te aj owel tz'ito' txkyin tzan te Xhpe'y, tzaj tetz, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, nya'tx a'ich yatz oxhch'okwen ajunich tuq tuky'i'l tuj te awalj?» ²⁷Yaji te Xhpe'y oqet tewa' junky'el, b'eyxnajji ojaw oq' jun to'k.

Aj Tpon In Jesus Twitz Pilat
Mat 27:1-2; Mak 15:1-5; Luks 23:1-5

²⁸Ntons owetz kyin te Jesus tuj tjay te Kaypas b'ix oxik kyin tuj tdespach te Pilat te twitzale' k'ulul mandad aj Rom. Komo ya ch'inky tuq qxhk'ate' [tzan tpon te q'ij b'an xjan], kye xjal aj tijajil Israel k'onti'l e'ox tuj te despach tzan k'on ktz'ilan tuj kyanim tzan kywa'an tuj te q'ij

Paskw. ²⁹Ntons te Pilat owetz yoliyon kyuky'i'l b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' til ja xjal aj ma'tx tzul etin tzanini?» ³⁰Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qa nya'tx-wit jun xjal aj at til, k'onti'l-tal ma tzul jq'apo'tzna awuky'i'l.» ³¹Ntons te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik etin etetz, pe'ek'ulun etetz tuky'i'l iktza'x nyolin tuj ekawb'il.» Yaji kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Per qetza qxjalil k'onti'l qoklena tzan tqet jkansa' jun xjal.» ³²Ixjani oky'ik tzan tponkix tyol te Jesus aj txik tq'uma' titza' tuq tetz okamel.^c

³³Yaji te Pilat owox tuk'le' te Jesus tuj te tdespach b'ix oxik tqani' tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te twitzale' k'ulul mandad kxol kye axjalil aj tijajil Israel?» ³⁴Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Aj ntzaj acha'o' wetzni, tuj awi'x pe' n'etz awin qatzun cha oxik q'uma' wi'j tzan junkyji?» ³⁵Ntons te Pilat owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «¿A'in petzun wetz jun aj tijajil Israel? Kye axjalil b'ix kye pal aj nim kyajwalil ma'tx chkaj kyq'apo' tuj nq'ab'. ¿Tidi' ma ak'uluj?» ³⁶Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz wajwalil tzan nk'ulun mandad nya'tx iktza' kye xjal nkyek'ulun mandad twitz ja tx'o'tx'ni. Qa cha iktza'-wit kyetz nkyek'ulun mandad tzani twitz ja tx'o'tx'ni, ntons kye aj nkye'onen te wetz okyeq'o'jiyon-tal tzan kykolon wi'j tzan k'on nxik q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal aj tijajil Israel [aj nkyeq'o'jin wi'j]. Wetz wajwalil tzan nk'ulun mandad nya'tx iktza' kye xjal tzani twitz tx'o'tx'.» ³⁷Ntons te Pilat oxik xhcha'o' tetz: «¿Ntons yatz b'an'ax pe' a'ich jun twitzale' k'ulul mandad?» Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Iktza'x ma'tx tzaj aq'uma'ni, wetz a'in jun twitzale' k'ulul mandad. Astilji wetz in'ul, in'it'z'jik tzani twitz tx'o'tx', tzan txik nyoli' te tume'l b'an'ax, b'ix kyaqil kye aj nkye'okslan te b'an'ax, n'ok kysi' kywi' wi'j.» ³⁸Ntons te Pilat oxik xhcha'o': «¿Tidi' te b'an'ax?» Ntons owetz junky'el b'ix oxik tq'uma' junky'el kye xjal ikxjani: «Wetz n'el tuj nwitz te ja xjalni k'onti'l jun til. ³⁹Per komo etetz naq'ikixkixi' tzan txik ntzoqpi' jun aj pres tuj te q'ij Paskw, ¿egan pe' tzan txik ntzoqpi' te aj [n'ok q'uma' te] twitzale' k'ulul mandad eti'jni?»^d ⁴⁰Ntons kyaqil eb'ajjaw siky'in kongan, oxik kyq'uma' ikxjani: «¡K'on xik atzoqpi' te nini! ¡Mejor intxik atzoqpi' te Barabas!» Komo te Barabas jun xjal aj [kygan tuq kye xjal tzan tpaj tetz] nq'o'jin tuq kyil'j kye k'ulul mandad [aj Rom].^e

Aj Txik Q'uma' Tzan Tkamik Te Jesus
Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luks 23:13-25

19 ¹Ntons te Pilat oxik tq'uma' tzan txik kyin te Jesus b'ix tzan txik si' xhchikot. ²Ntons kye soldad oqet kxpatx'i' jun koron pur ky'i'x^f b'ix ojax ksi' tuj twi', b'ix owok ksi' jun tq'anaq kyaq q'eqmuqin

^c 18:32 Wnch 3:14; 12:32 ^d 18:39 Ax: te twitzale' k'ulul mandad kye xjal judiy.

^e 18:40 Mat 27:16; Mak 15:7; Luks 23:19 ^f 19:2 Jun koron telponx tajwalil jun twitzale' k'ulul mandad, per jun koron ky'i'x cha te xmayb'il tuq tetz.

[te xmayb'il tetz].⁸ 3 B'ix nkye'ok tuq laq'chet ti'j b'ix nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Tz'okxwit jun galan awi'j yatz aj twitzale' k'ulul mandad kyi'j kye aj tijajil Israel.» Per yaji n'ok tuq kyloqi' tq'o'tx. 4 Yaji owetz junky'el te Pilat b'ix oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Instzaj eten, wetz ma'tx tz'etz win tzan tok eten, wetz k'onti'l jun til n'oknoj witz'a'.» 5 Ntons te Jesus owetz b'ix atjax tuq te koron ky'i'x tuj twi' b'ix atok tuq tq'anaq kyaq q'eqmuqin. Te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntzani te xjal.» 6 Ya ma xik kye'e' kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye mulon aj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «¡Intqet klablet ti'j krus, intqet klablet ti'j krus!» Te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Mejor intxik etin etetz b'ix intqet eklabi' ti'j krus. Wetz k'onti'l jun til n'oknoj witz'a'.» 7 Ntons kye xjal aj tijajil Israel owaj ktzaq'b'e': «Qetza at jun jkawb'ilna b'ix iktza'x nyolin tuj jkawb'ilna tetz a tgan tzan tkamik tzan tpaj tetz n'ok tq'uma' tib'x qa aji te Tk'wa'al Dios.» 8 Ya ma xik xhcha'o' te Pilat aj nkyyoli' tuq, tetz otzaj nim txob'al 9 b'ix owox junky'el tuj te tdespach b'ix oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «¿Ja' tzajnaqich yatz?» Per te Jesus k'onti'l tidi' owaj stzaq'b'e'. 10 Ntons te Pilat oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, nlay kyintzaj atzaq'b'e'? ¿Ti'tzun, k'onti'l aweb'en wetz at wajwalil tzan axik ntzoqpi' b'ix ax at wajwalil tzan aqet nklabi' twitz krus?» 11 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Yatz k'onti'l-tal awajwalil cha nya'tx-wit a te Qtata Dios aj tuj ka'j otzaj sin te awajwalil. Astilji te aj oxik q'apon te wetz tuj aq'ab' at mas nim xhchoj awitz yatz.»

12 Astilji te Pilat njoyon tuq tume'l titza' tzan txik stzoqpi' per yatzun kye xjal oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «Qa yatz oxel' atzoqpi', ntons nya'tx a'ich tajyol te twitzale' k'ulul mandad^h tzan tpaj ma'tx xik atzoqpi' te aj n'ok tq'uma' tib'x qa aji te twitzale' k'ulul mandad qxol, b'ix ikxji tetz cha njaw meltz'jik ti'j te twitzale'.»ⁱ 13 Te Pilat ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji, ntons tetz oxik tq'uma' tzan tetz kyin te Jesus; yaji oxik tuj junky txoljay aj Tz'aqo'ab'j tb'i, b'ix ax n'ok tuq q'uma' Gabat tuj yol ebrey, b'ix tzi oqet wit'let tuj twit'lel aj ja' npujun tuq kyil kye xjal. 14 Atx tuq junky q'ij tzan taq'ik te q'ij Paskw, b'ix qanq mer chiq'ij aj txik tq'uma' te Pilat kye xjal aj tijajil Israel ikxjani: «Intxik eten, atqet te twitzale' k'ulul mandad exol.» 15 Per kye xjal eb'ajjaw siky'in ikxjani: «¡Intel awin tetz qxol! ¡Intqet aklabi' twitz krus!» Ntons te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, oqtel nklabi' twitz krus te aj twitzale' k'ulul mandad exol?» Ntons kye pal aj nim kyajwalil owaj ktzaq'b'e': «Qetza a'ox te César te twitzale' k'ulul mandad qi'ja, b'ix k'onti'l junky.» 16 Ntons te Pilat okaj tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab' kye soldad tzan tqet tuq kyklabi' twitz krus b'ix kyetz oxik kyin.

⁸ 19:2 Jun tq'anaq kyaq q'eqmuqin telponx tuq iktza' tq'anaq jun twitzale' k'ulul mandad kxol, per cha te xmayb'il te tetz owok ksi'. ^h 19:12 Ax: César. ⁱ 19:12 Ax: César.

Aj Tqet Klabi' Jesus Twitz Krus

Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luks 23:26-43

¹⁷Ntons te Jesus oxik tiqa' te tkurusx b'ix oxik eq'i' tuj jun luwar tb'i "Aj Tb'aqil Twi' Xjal" b'ix tuj yol ebrey aj kyyol kyetz tb'i "Gólgota." ¹⁸Tzi oqet kyklabi' twitz jun krus b'ix ax eqet kyklabi' tuky'i'l kab'e'ky xjal, junjunchaq junjun palaj tetz b'ix tetz okaj xolj. ¹⁹Te Pilat oqet stz'ib'a' [jun tpakb'alil aj owok si'] tajsik te krus junjun yol ikxjani: Te Jesus Aj Nasaret Aj Twitzale' K'ulul Mandad Kye Xjal Aj Tijajil Israel. ²⁰Te aj yol ntzani ky'ila'l kye xjal aj tijajil Israel ojaw e'en tetz tzan tpaj nya'tx tuq laq'chik ti'j te amaq' aj ja' owok klabi'. B'ix tz'ib'anqet tuq tuj yol ebrey b'ix yol latin b'ix yol gryeg. ²¹Kye pal aj nim kyajwalil oxik kyyoli' te Pilat ikxjani: «K'on qet atz'ib'a' "Te Twitzale' K'ulul Mandad Kye Xjal Aj Tijajil Israel" sinoke "Tetz Aj Ntq'uma' Aji Te Twitzale' K'ulul Mandad Kye Xjal Aj Tijajil Israel.» ²²Per te Pilat owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Aj ma'tx qet ntz'ib'a', nimod ma'tx qet ntz'ib'a'.»

²³Ntons kye soldad tqetlen kyklabi' te Jesus twitz krus, b'ix yatzun te tq'anaq oqet kykab'insa' tuj kaje pedas, junjun pedas te junjun. Per te tq'anaq aj xluj k'onti'l tuq slapb'en tetz sinoke kyimo' tuq parej kyaqil, ²⁴astilji okyyolij ikxjani: «K'on qet jkab'insa' sinoke qob'ajsaqchb'ilan loteriy ti'j aber ab'l oxel in tetz.» Ntons ikxji oky'ik tzan tpon kixi' iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Qtata Dios ikxjani: "Oqet kypawa' te nq'anaq kxol b'ix ax oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j nq'anaq aj xluj." ²⁵Astilji kye soldad oqet kyk'ulu' ikxji.

²⁵Ntons qaynin ti'j te krus akyeqet tuq te tnan, b'ix titzik tnan, b'ix te Liy aj txu'jel Kliops, b'ix te Liy aj Magdála. ²⁶Te Jesus ya ma xik ten te tnan b'ix te txnaq'atz aj b'an nqet tuq tgani' nim, ntons oxik tq'uma' te tnan ikxjani: «Nan, tzaj awen, [ajna'l tetz iktza'] awal.» ²⁷Yaji ax oxik tq'uma' te txnaq'atz ikxjani: «Tzaj awen [erman], [ajna'l tetz iktza'] anan.» Ntons b'eyx tuj aj q'ijji te txnaq'atz ok'amon tetz tuj tjay.

Aj Tel Tk'u'j Jesus Twitz Krus

Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luks 23:44-49

²⁸Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, komo te Jesus teb'enky tuq, ojetq qet tk'ulu' kyaqil tzan tponkix iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios, yaji oxik tq'uma': «Nkyink'achjik.» ²⁹Atqet tuq tzi jun xar nojnaq tuq tuky'i minagr, yaji oqex kymu'u' jun esponj tuj te minagr, te esponj oqet kykotb'a' twi' jun su'an, isopo tb'i, b'ix owox ksi' tuj stzi'. ³⁰Ya ma xik tuk'a' te Jesus te minagr oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx mankun.» Yaji otzaj mok'let twi' b'ix okamik.^l

³¹Ntons komo atx tuq cha junky q'ij te ninq'ij Paskw, kye xjal aj tijajil Israel k'on tuq kygan tzan tkaj te kylimal kye kamnaq twitz krus tuj te q'ij ojla'mj, tzan tpaj te aj q'ij ojla'mjji jun ninq'ij b'an xjan tuq. Astilji oqet kywitz twitz te Pilat tzan txik tk'ulu' mandad tzan tok q'uchi' twitz kyoq kye a'e' aj e'ok klabi' twitz krus [tzan kykamik] tzan kyqetz in naj. ³²Etzaj kye soldad, owoq kyq'uchi' kyoq kykab'il kye xjal aj e'ok klabi' junx tuky'i Jesus. ³³Ya ma kye'ok laq'chet ti'j te Jesus owoq kyen ojetq tuq kamik ntons k'onti'l owoq kyq'uchi' twitz toq. ³⁴Jun soldad owox tok'onsa' tuj txu'uk tuky'i tmachit kansb'il, b'ix otzaj kyik' tuky'i a'. ³⁵Wetz owoq wen nini tuky'i kykab'il nwitz, b'ix ma'tx xik nq'uma' tuj tume'l, b'ix web'en te aj ma'tx xik nq'uma'ni b'an'ax b'ix nqet ntz'ib'a' tzan etokslan etetz. ³⁶Oky'ik kyaqil ntzani tzan tponkix tuq te aj nyolin tuj te Tu'jal Dios ikxjani: "Nlay tz'ok q'uchi' nijunwt tb'aqil."^m ³⁷B'ix ax at ja' nyolin tuj te Tu'jal Dios ikxjani: "Oxe'l kyen te aj owox kyok'onsa' tuj txu'uk."ⁿ

Aj Tox Muqu' Jesus

Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luks 23:50-56

³⁸Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, tzaj te jun xjal aj Arimatey, Chep tb'i, tetz jun txnaq'atz tuq te Jesus per k'onti'l kchab'en tuq kye xjal tzan tpaj tetz nxob' tuq kyil' kye txq'anqy txjalil aj tijajil Israel; ntons tetz oqet twitz twitz Pilat tzan tqetz tin tuq txlimal te Jesus. Ntons tzaj te Pilat oxik stzaq'b'e', yaji te Chep oqetz tin te txlimal b'ix oxik tin. ³⁹Yaji ax te Nicodemo aj opon jun qonik'an tuky'i Jesus,^o tetz opon tuky'i oqal (100) libr tk'ok'jal txx'otx'al mir samo' tuky'i aloe. ⁴⁰Iqxji te Chep b'ix te Nicodemo oqetz kyin te txlimal b'ix owoq kyb'atz'o' ti'j tuky'i xq'apj b'an mu'u' tuky'i aj tk'ok'jalji, iktza'x kyemodin kxol kye aj tijajil Israel tzan kymuqun jun anim. ⁴¹Qaynin tuj te luwar aj ja' owoq klabi' twitz krus, at tuq jun luwar aj ja' tuq at awalj b'ix tzi at tuq jun muqb'il anim ak'a'aj aj ja' mina' tuq tox muqu' nijunwt. ⁴²Tzi owox kymuqu' te Jesus tzan tpaj qaynin tuq b'ix tzan tpaj a tuq te q'ij tzan tqet kyk'ulu' kyib' tzan kyna'on te q'ij ojla'mj.

Aj Tjaw Anq'in Jesus

Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luks 24:1-12

20 ¹Ntons, tuj tb'ay q'ij te saman, man tuq qloljx, te Liy aj Magdála oxik aj ja' owox muqu' te Jesus, b'ix otzaj tkamb'a' te ab'j lamb'il stzi' te jul ojetq tuq tz'el in. ²Oxik naj oqelan aj ja' tuq atqet te Simon Xhpe'y tuky'i te junky txnaq'atz aj b'an gani' tzan te Jesus, b'ix

^m 19:36 Exo 12:46; Núm 9:12; Sal 34:20 ⁿ 19:37 Zac 12:10; Tmnk 1:7

^o 19:39 Wnch 3:1-2

oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx xtxik kyin te Qajawil b'ix k'onti'l qeb'en ja' ma'tx kaj ksi'.» ³Tzaj te Xhpe'y tuky'i te junky txnaq'atz, eb'ajxik oqelan max tuj te jul aj ja' owox muqu'. ⁴Kykab'il nkyekaredin tuq b'ix te junky otb'ayaj twitz te Xhpe'y b'ix opon tb'ay. ⁵Owox chluk'i' tuj te jul b'ix owox ten te xq'apj aj owok kyb'alq'i' ti'j, per k'onti'l owox tuj te jul. ⁶Ntons yaji man tuq tponlen, tpon te Simon Xhpe'y b'ix derech owox tuj te jul b'ix ax owok ten te xq'apj aj owok kyb'alq'i' ti'j. ⁷B'ix ax owok ten te xq'apj aj owoken k'alb'il twi' te Jesus, k'onti'l tuq atqet junch'in tuky'i te aj xq'apj aj owok kyb'alq'i' ti'j sinoke cha tuq paqo' atqet apart. ⁸Yaji owox lapetky te txnaq'atz aj ojetq tuq pon tb'ay, owok ten b'ix otokslaj. ⁹Komo kyetz mina' tuq tel kyniky' ti'j te Tu'jal Dios qa te Jesus ojowel tuq anq'in junky'el. ¹⁰Yaji eb'aj'ajtz kyjay.

Aj Tjaw Kanet Jesus Twitz Liy Aj Magdála
Mak 16:9-11

¹¹Ntons te Liy [aj Magdála]^p tetz ojetq tuq kaj ti'jx te jul, b'ix b'an n'oq' tuq. Yaji oqet mok'let, owox xhluk'in tuj te jul, ¹²b'ix owox ten kab'e' ángel, saq kyq'anaq b'ix wit'like' tuq tzi, jun tuj twi' b'ix junky txe' toq aj ja' oqet kytamb'a' te Jesus. ¹³Ntons kye ángel oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Xuj, ¿tistil yatz nxhch'oq'?» Ntons tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Tzan tpaj ma'tx xik kyin tlimal te Wajawil b'ix k'onti'l web'en ja' ma'tx kaj ksi'.» ¹⁴Man tuq txiklen tq'uma' ikxjani ntons owajtz meltz'jik ti'jx b'ix oxik ten te Jesus, per k'onti'l owel tniky' ti'j ab'l tuq. ¹⁵Ntons te Jesus oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Xuj, ¿tistil nxhch'oq'? ¿Ab'l n'ajoyo'?» Tuj ttab'l te Liy qa aji tuq te aj nxb'uqin te awalj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qa yatz a'ich ma'tx xik eq'in tetz, instzaj aq'uma' ja' atqet tzan nxik wetz eq'il tetz.» ¹⁶Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¡Liy!» Ntons tetz owajtz ka'yin b'ix oxik tq'uma' tetz tuj yol ebrey aj kyyol kyetz ikxjani: «¡Rabóni!» (Te ntzani telponx Xnaq'tzon.) ¹⁷Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Kyintzaj atzoqpi' tzan tpaj mina' nxik tuky'i Ntat. Mejor pax kyuky'i a'e' werman tzan txik aq'uma' kyetz, “ma kyinxik tuky'i Ntat wetz b'ix Etat etetz, te Qtata Dios aj ntzaj nna'o' wetz b'ix aj ntzaj ena'o' etetz.”»

¹⁸Ntons [oxik, b'ix yaji] tzaj te Liy aj Magdála, oxik tq'uma' kyuky'i kye txnaq'atz te Jesus ikxjani: «¡Ma'tx tz'ok wen te Qajawil!» Yaji oxik tq'uma' kyetz iktza'x te Jesus otq'umaj tuky'i'l.

Aj Tjaw Kanet Jesus Kywitz Kye Txnaq'atz
Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luks 24:36-49

¹⁹Ya ma qoqet yupan tuj aj q'ijji, komo tuj tb'ay q'ij tuj te saman, b'ix te tlamelul te jay aj ja' tuq akyeqet kye txnaq'atz Jesus lamo' tzan tpaj

nkyexob' tuq kyi'j kye [aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel], ntons ojaw kanet te Jesus kxol kyetz ²⁰b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Intok jun chewsb'il te etanim.» Ya ma xik tq'uma' ikxjani, oxik tyek'u' kyetz kye tq'ab' b'ix te txu'uk. Per kyetz eb'ajchalaj aj tok kyen te Qajawil. ²¹Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intok jun chewsb'il te etanim. B'ix iktza'x te Ntat intzaj tlajo' exol, ax ikxji okxe'l nlajo' wetz.» ²²Ya ma xik tq'uma' ikxjani oxik txupi' kyajsik b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'ek'amon waq te Txew Dios. ²³Ab'l aj oqtel enajsa' xhchoj, ntons b'an'ax onajsletel te xhchoj. Per te aj nlay qet enajsa' xhchoj, nlaykix najslet te xhchoj.»^q

Aj Tok E'e' Jesus Tzan Maxh

²⁴Ntons jun aj kye kykab'lajujil, Maxh tb'i, aji aj n'ok q'uma' tuq Yuxh, tetz k'onti'l tuq atqet kxol aj tpon Jesus. ²⁵Etzaj kye txq'anqy txnaq'atz te Jesus, oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¡Qetza ma'tx tz'ok qena te Qajawil!» B'ix te Maxh oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz max cha'oj tok wen te techa'l te klab tuj tq'ab', b'ix max oj tok nmako' ja' e'ox kye klab, b'ix max oj tok nmako' te techa'l tuj txu'uk, maxji owoksla'tz.»

²⁶Ntons wajxaq q'ijxi' tuq, b'ix kye txnaq'atz Jesus ateqet tuq junch'in junky'el tuj te jay, b'ix te Maxh atqet tuq kyuky'i'l b'ix te tlamelul te jay b'an lamo' byenech tuq. Per te Jesus ojaw kanet kxol b'ix oqet wa'let kxol b'ix exik tlima' kyetz ikxjani: «Intok jun chewsb'il te etanim.» ²⁷Yaji oxik tq'uma' te Jesus te Maxh ikxjani: «Intok amako' tzani b'ix tzaj awen tuj nq'ab' b'ix intok amako' te techa'l tuj nxu'uk. K'on xhch'ok jun xjal aj k'onti'l n'okslan sinoke intox tuj awi'.» ²⁸Ntons te Maxh oxik tq'uma' ikxjani: «¡Wajawil, yatz a'ich Dios aj ntzaj nna'o'!» ²⁹Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Yatz ajna'l nxhch'okslan wi'j tzan tpaj ma'tx kyin'ok awen, per galanx-alo kye aj nkye'okslan wi'j b'ix k'onti'l in'ok kyen.»

Tidi' Token Te Ja U'jni

³⁰Te Jesus oqet tk'ulu' tidi'chq yek'b'il kywitz kye txnaq'atz aj k'onti'l tz'ib'anqex tuj ja u'jni, ³¹per te ja ntzani ma'tx qet tz'ib'let tzan etokslan te Jesus a te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix aji tetz Tk'wa'al Qtata Dios, b'ix tzan tpaj etokslb'en, etetz at jun etanq'in te jun-ele'x tzan tpaj tajwalil.

Aj Tjaw Kanet Jesus Tuj Galiley

21 ¹Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus ojaw kanet kywitz kye txnaq'atz stzi' te Tibérias A' b'ix ikxjani oky'ik. ²Atqet tuq tzi te Simon Xhpe'y, b'ix te Maxh aj n'ok tuq q'uma' tb'i Yuxh, b'ix te Nat

^q 20:23 Mat 16:19; 18:18

aj Kana tuj tkwentil Galiley, b'ix kye tk'wa'al Sebedey, b'ix kab'e'ky txnaq'atz Jesus. ³Yaji te Simon Xhpe'y oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz ma kyinx tzyul kyiy.» Yaji kyetz oxik kyq'uma': «Ax qetza ma qoxika awuky'i'l.» Ntons kyetz exik b'ix ejax tuj jun bark. Per aj aq'b'ilji nijunwt kyiy otzyet kytiza'.⁷

⁴Ntons ikja'n tuq qxhk'ate', oxik kye'e' te Jesus stzi' te a', per k'onti'l owel kyniky' qa aji tuq. ⁵Te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «Waq, zetetz mina' t'jatz etin nijunwt kyiy?» «Nijunwt» kyekyi. ⁶Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Intqex esi' te epa txini tuj eb'anq'ab' b'ix okyetzyetel kye kyiy etitza'.» Ntons ikxji oky'uluj. Yaji k'onti'l tuq npon kybalor tzan t'jatz kyin te pa tzan tpaj kye kyiy b'an ketant tuq akyeqex tuj te pa.⁵ ⁷Ntons te jun txnaq'atz aj b'an gani' tuq tzan Jesus, tetz oxik tq'uma' te Simon Xhpe'y ikxjani: «¡A tetz te Qajawil!» ⁸Ya ma tz'ok xhcha'o' te Xhpe'y qa aji tuq te Qajawil, owok tsi' tetz tq'anaq b'ix oxik txon tib' tuj te a' [tzan tpon luwew tuky'i'l]. Ya kye txq'anqy txnaq'atz, kyetz eb'ajpon tuj te bark, akyeqet tuq qaynin tzi cha oqal (100) metr tuq. Oxik kyjuk'u' te pa ja' akyeqex kye kyiy.

⁹Ya ma kye'etz xtxa'm tlob'en a', oxik kyen jun q'aq' b'ix jun kyiy tuj te txanq'a'l b'ix at tuq te wab'jky. ¹⁰Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani kyetz: «Instzaj etin kab'e kyiy aj man kyjatzlen etinni.» ¹¹Tzaj te Simon Xhpe'y, ojax tuj te bark, b'ix otzaj tjuk'u' te pa b'an nojnaq tuq tuky'i kyiy. Ate' tuq oqal tuky'i oxlajuj tuj oxqal (153) kyiy b'an limaq per anke ky'ila'j, te pa k'onti'l owel laqik. ¹²Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'etzaj waq wa'il.» B'ix nijunwt tuq kxol kye txnaq'atz nkynimsa' tuq kyk'u'j tzan txik kyqani' tetz ab'l tuq, tzan tpaj kyetz kyeb'en tuq aji te Qajawil. ¹³Yaji tzaj te Jesus, ojax stzyu' te wab'j b'ix oxik tsi' kyetz, ax ikxji otk'uluj kyuky'i kye kyiy. ¹⁴Te ntzani toxmajji'n-el tuq tjawlen kanet te Jesus kywitz kye txnaq'atz atx aj tjawlen anq'in.

Aj Txik Tqani' Jesus Tuky'i Xhpe'y Qa Nqet Tuq Tgani'

¹⁵Ntons, ya ma mankun kywa'an, yaji te Jesus oxik tqani' te Simon Xhpe'y ikxjani: «Simon aj tk'ajol Wa'nch, ¿nkyinqet pe' agani' mas nim kywitz kye aj ntzani?» Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, yatz aweb'en, wetz nchqet ngani'.» Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Ntons inkyqet ak'ulu' kwent kye aj lapike' wilj.»^t ¹⁶Yaji oxik tqani' junky'el te Jesus te Xhpe'y: «Simon aj tk'ajol Wa'nch, ¿nkyinqet pe' agani'?» Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz: «Ye' tat, yatz aweb'en wetz nchqet ngani'.» Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Inkxik awen kye aj lapike' wilj.»^u ¹⁷Yaji oxik tq'uma' toxmajji'n-el te Jesus te Simon Xhpe'y: «Simon aj tk'ajol Wa'nch, ¿b'an'ax

^r 21:3 Luks 5:5 ^s 21:6 Luks 5:6 ^t 21:15 Ax: inkyqet ak'ulu' kwent kye walo'.

^u 21:16 Ax: inkyqet apastori' kye tal walo'.

nkyinqet pe' agani?» Yaji te Xhpe'y oje b'isun tzan tpaj ojetq tuq xik cha'o' tetz toxmajji'n-el. Owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tat, yatz aweb'en kyaqil. Yatz aweb'en wetz nchqet ngani!» Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Inkyqet ak'ulu' kwent kye aj lapike' wi'j.»¹⁸ Wetz oxel' nq'uma' yatz b'an b'an'ax, aj man tuq k'wa'l a'ich, n'ok tuq asi' aq'anaq awib'x b'ix ntxik tuq aj ja' yatz agan, per ya oj atijin cha owelal awin aq'ab' b'ix junky owokel sin aq'anaq b'ix otxe'l tin aj ja' yatz k'on agan xik.»

¹⁹Ntons ikxji te Jesus oxik tq'uma' tume'l titza' tuq okamel te Xhpe'y b'ix ikxji tzan tqet tyek'u' te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Qtata Dios. Yaji oxik tq'uma' ikxjani: «Pawok lapet wi'j.»²⁰ Ya ma tz'aj ten ti'j, te Xhpe'y oxik ten lapik tuq kyij' te txnaq'atz aj b'an gani' tuq tzan Jesus, aj owok wit'let qaynin ti'j Jesus aj man tuq nkyewa'an te qale' [ti'j te q'ij Paskw]^w b'ix oxik tqani' tuky'i Jesus ikxjani: «¿Tat, ab'l oxel' q'apon te yatz?»^x
²¹Ntons, te Xhpe'y, ya ma xik ten te aj junky, oxik tqani' tuky'i Jesus ikxjani: «Tat, ¿titza' oky'el ti'j tetz?»²² Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Qa wetz ngan tzan sten max oj wul tzani junky'el, ¿tidi' yatz awoklen tzan tok acha'o'? Yatz pawok lapet wi'j.»²³ Astilji owel tpakb'al kxol kye erman qa tetz nlay tuq kamik. Per te Jesus k'onti'l oxik tq'uma' qa tetz nlay tuq kamik sinoke oxik tq'uma', «Qa wetz ngan tzan sten max oj wul tzani junky'el, ¿tidi' yatz awoklen tzan tok acha'o'?»

Jun Tpakb'alil Ti'j Te Aj Oqet Tz'ib'an Ja U'jni

²⁴A'in wetz tuq te aj txnaq'atzni b'ix wetz nxik nq'uma' te aj owok wen, b'ix a'in wetz nkyintz'ib'an te ja u'jni, b'ix etetz eteb'enky wetz aj nqet ntz'ib'a'ni, b'an b'an'ax.²⁵ Ax at tidi'chq oqet tk'ulu' Jesus, b'ix cha oqtel-wit tz'ib'let kyaqil, kye aj u'j ja' oqtex tz'ib'let nlay-tal b'antik kyten twitz tx'o'tx'.

^v 21:17 Ax: inkyqet ak'ulu' kwent kye tal walo'. ^w 21:20 Wnch 13:23

^x 21:20 Wnch 13:25

Te Kyaq'umb'en Kye Tky'ixel Jesus

Aj Okaj Tq'uma' Jesus Kyuky'i Kye Txnaq'atz Aj Ch'inky Tuq Txik Tuj Ka'j

1 ¹Wetz tuj te tb'ay u'j aj oqet ntz'ib'a' te yatz, tat Teófilo,^a oqet ntz'ib'a' ti'j te Jesus, ti'j kyaqil aj nqet tuq tk'ulu' qxol, b'ix kyaqil aj nxik tuq txnaq'tza', ²max aj txik in junky'el tuj ka'j. Aj mina' tuq txik in tuj ka'j, tetz oxik tyoli' kye tky'ixel aj ojetq tuq kye'el tjoyo'; oxik tk'ulu' mandad kyetz tzan kyk'ulun te aj nyolin tuq te Txew Dios. ³B'ix kywitz kyetz opon tyek'u'tz tib' b'ix tidi'chq oqet tk'ulu' kxol tzan tel kyniky' b'an'ax ojetq tuq jaw anq'in, b'ix oqeten kawnaq (40) q'ij kxol b'ix exik txnaq'tza' titza' tzan qb'et oj jkaj tuj tq'ab' Qtata Dios.

⁴Aj man tuq atqet kxol, oxik tq'uma' kyetz tzan k'on tuq kyex tzi Jerusalen, exik tkawi' ikxjani: «Pe'etiyon waq max oj tponkix te aj oxik tsi' te Ntat tyol ti'j, axkix aj oje tz'ok echa'o' wuky'i'l.^b ⁵Te Wa'nch njaw tuq tsi' a' ewi' cha a'ox tuky'i a', per ajna'l cha kab'e q'ijky tzan stzaj te Txew Dios etajsik.»^c

Aj Txik Te Jesus Tuj Ka'j

⁶Ntons kye aj akyeqet tuq tuky'i Jesus oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Tat, jak'ulu'tz ajna'l tzan kyk'ulun mandad kye qxjalil tuj qamaq'x Israel?»

⁷Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Etetz k'onti'l etoklen tzan tok echa'o' janik'b'a'n ky'ik nini; a'ox te Qtat [teb'en tzan tpaj] a tetz oje qet tb'isu' tuky'i tajwalil tujb'a'n ky'ik. ⁸Per oj tul te Txew Dios etajsik, etetz ek'amo'tz jun etajwalil b'ix okxpakb'ayon wi'j, tb'ay tuj Jerusalen, yaji tuj tkwentil Judey b'ix Samary, b'ix yaji tuj kyaqil twitz tx'o'tx' b'an laq'chik.»^d

^a 1:1 Luks 1:1-4 ^b 1:4 Luks 24:49 ^c 1:5 Mat 3:11; Mak 1:8; Luks 3:16; Wnch 1:33

^d 1:8 Mat 28:19; Mak 16:15; Luks 24:47-48

⁹Ya ma xik tq'uma' ti'j kyaqil ntzani b'ix atxik tuq kywitz ti'j, tetz ojax in tuj ka'j b'ix jun muj owok ti'j, ya k'onti'l oxik kye'e'.^e ¹⁰Aj man tuq nxik kyen titza' tuq ikja'n tjax in tuj ka'j, ejaw kanet kab'e' xjal kyk'atzaj, atok jun kyq'anaq saq. ¹¹B'ix kye xjal oxik kyq'uma' kyetz ikxjani: «Etez aj Galiley a'ix, çistil nkxkaj k'ab'let twitz ka'j? Te ja Jesus aj ma'tx jaw eq'i' exol, tetz owulel junky'el, b'ix tzul iktza'xkix ma'tx xik eten xtxik tuj ka'j, ax ikxji tzul junky'el.»

¹²Ntons yaji eb'aj'ajtz txini twi' te witz Olib, b'ix eb'ajpon Jerusalen. Komo te witz Olib nya'tx tuq laq'chik nkaj ti'j Jerusalen; te tb'eyil cha a'ox aj b'a'nkix tzan txik kyb'ete' tuj jun q'ij ojla'mj [iktza'x nyolin tuj te Kawb'il ti'j kyreljyon]. ¹³Ya ma kyepon tuj te jay aj ja' tuq atok kyposad tuj te amaq', eb'ajjax tuj tmankb'il txol te jay, a'e' tuq te Xhpe'y b'ix Wa'nch, Chaw, Lexh, Lip, Maxh, Xhto'l, Matey, Jacobo^f aj tk'ajol Alfey, b'ix Simon “Selot”^g b'ix Juds aj tk'ajol^h Jacobo.ⁱ ¹⁴Kkyaqil kyetz k'onti'l tuq nkaj ksi' tzan tok kchimo' kyib' tzan kxnaq'tzan junx, b'ix n'ok tuq kchimo' kyib' kyuky'i'l txq'an xuj b'ix te Liy aj tnan Jesus b'ix kye a'e' titz'in Jesus.

Aj Tel Joyo' Junky Xjal Tzan Tkaj Tky'ixel Juds Kxol Kye Tky'ixel Jesus

¹⁵Tuj aj tyempji te Xhpe'y ojaw wa'let kxol kye erman aj n'ok tuq kchimo' kyib', kyetz tzan kkyaqil jun oqal tuky'i winqi' (120) xjal tuq kyb'et, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: ¹⁶«Erman, presiskix tuq tzan tpon iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios. Komo te Txew Dios otq'umaj tuky'i Dawid ti'j te Juds aj oxik eq'in kye aj ejaw tzyun te Jesus. ¹⁷Te Juds jun quky'i'l tuq, b'ix n'aq'unan tuq iktza'x qetza nqok'ulun.»

¹⁸(Yaji oqet tloq'o' jun tx'o'tx' tuky'i te tmin aj otzaj si' twi' tk'u'j txiklen tq'apo' te Qajaw, per yaji, tzi otzaj tz'aaqik qetl twi' b'ix owetz kyaqil tuj tk'u'j. ¹⁹Kyaqil xjal tuj Jerusalen owok kcha'o' nini; astilji owok ksi' tb'i te luwar Acéldama, aj telponx tuj kyyol kyetz “Te Tx'o'tx' Aj Ja' Owel Kyik'.”^j ²⁰Komo tuj te u'j Kye Salmo nyolin ikxjani: “Te tjay intok b'an takun b'ix nijunwt intnajan tzi.”^k B'ix ax nyolin ikxjani: “Intkaj junky tky'ixel tuj taq'un.”^l

²¹«Astilji a tgan [tzan tqet qjoyo'] junky qerman [te tky'ixel], jun aj ajun tuq quky'ila kyaqil tyemp aj oqeten te Qajaw Jesukrist qxol, ²²atx aj tjaw si' a' twi' tzan Wa'nch^m max aj txik in tuj ka'j.ⁿ Jun te kyetz b'a'n tzan tok te jun quky'ila tzan txik tpakb'a' junx quky'i'l, te Jesus ojaw anq'in.»

^e 1:9 Mak 16:19; Luks 24:50-51 ^f 1:13 Ax: Chaw. ^g 1:13 Kye xjal “Selot” nkyeq'ojin tuq tzan kykolpin kyamaq' tuj tq'ab' kye k'ulul mandad aj Rom. ^h 1:13 Ax: terman; Mat 10:2-4; Mak 3:16-19; Luks 6:14-16. ⁱ 1:13 Ax: Chaw. ^j 1:19 Mat 27:3-8 ^k 1:20 Sal 69:25 ^l 1:20 Sal 109:8 ^m 1:22 Mat 3:16; Mak 1:9; Luks 3:21 ⁿ 1:22 Mak 16:19; Luks 24:51

²³Ntons oqet kyb'isu' tzan kykaj ksi' kab'e' aber ab'l tuq jun te kyetz okajel, te Matiys qatzun Chepji, aj Chep aj n'ok q'uma' tuq Barsabas b'ix ax tuq n'ok q'uma' tb'i Justo. ²⁴Yaji exnaq'tzan kyil'j ikxjani: «Tat, yatz n'el aniky' kyil'j kyanim kyaqil xjal. Instzaj ayek'u' ch'in qetza ab'l jun te kykab'ilni oje tz'el ajoyo' yatz ²⁵tzan tk'amon tajwalil tzan taq'unan junx quky'ila tuj awaq'un tzan tok jun aky'ixel tzan tpaj te Juds okaj tkola' te ntzani tzan txik tuj te luwar aj tetxkkix tuq iktza'x tkajlen si'.»

²⁶Ntons yaji oqet kyk'ulu' loteriy aber ab'l tuq jun te kyetz okamb'ayon. Dech okamb'an te Matiys; yaji tetz ok'amet kxol kye kyjunlajujil iktza'xkix jun tky'ixel Jesus.

Aj Stzaj Te Txew Dios Kyajsik Kye Qerman

2 ¹Aj tkanon te ninq'ij aj tb'i Pentecostés,^o kkyaqil kye erman ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib' tuj jun luwar. ²Yaji, tanderepent oje trenun ikja'n stzaj tuq twitz ka'j naqe jun kyaq'iq' b'an jwert, oje trenun tuj te jay aj ja' tuq wit'like' kyetz. ³B'ix oxik kyen kyajsikchaq te junjun kyetz jun tidi' naqe jun toq q'aq' aj nkaj tuq kyajsik, ⁴b'ix kkyaqil kyetz onoj te Txew Dios tuj kyanim, b'ix e'aq'ik tzan kyyolin tuj txq'anqy yol tzan tpaj te Txew Dios nxik tsi' tuq kyyol tzan kyyolin.

⁵Ntons, tuj aj q'ijji ateqet tuq Jerusalem b'an ky'ila'j aj tijajil Israel tzajnaqe' ja'chq tuj junjun amaq', kyetz xjal aj b'an xjani' tuq Qtata Dios kyitza'. ⁶Kyetz owok kchimo' kyib' txiklen kcha'o' te aj b'an ntrenun tuq b'ix k'onti'l owel kyniky' tidi' tuq nky'ik. Komo n'ok kcha'o' tuq kye erman nkyeyolin tuq tuj kyyolx kyetz aj ja' tzajnaqe'.

⁷Kyetz ojetq tuq kyetzajb'aj b'ix b'an nkyelab'an tuq, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «¿T'it'zun? ¿Nya'tx petzun kkyaqil kyetz a'e' aj Galiley kye aj nkyeyolini? ⁸¿Titz'a' kyetz nkyeyolin tuj qyol qetz aj qitz'jlenx? ⁹Qxol qetz ate' xjal aj Parts b'ix aj Meds b'ix a'e' aj Elam b'ix kye aj nkyenajan max Mesopotamy, b'ix aj Judey b'ix ax ate' aj Kapadosy b'ix aj Pont b'ix max Asy, ¹⁰ax ate' aj tzajnaqe' tuq Prijy b'ix Panfily b'ix max Ejipt, b'ix tkwentil Liby aj mas laq'chik twitz te amaq' Siren, b'ix kye aj tzajnaqe' Rom aj nkyenajan tzani, b'ix kxol kyetz, ax kye aj tijajil Israel b'ix txq'anqy aj nkye'okslan iktza' kye aj tijajil Israel, ¹¹b'ix aj tzajnaqe' tuq Kret b'ix Araby. Qkyaqil qetz nkye'ok qcha'o' nkyeyolin tuj qyolx ti'j tidi'chq tk'ulb'en Qtata Dios tuky'i nim tajwalil.» ¹²Kyaqil ojetq tuq kyetzajb'aj b'ix k'onti'l tuq n'el kyniky' ti'j tidi' nky'ik. Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Tidi' telponx kyaqil ntzani?» ¹³Per ate' tuq junjun cha tuq nkyexmayin kyil'j, nxik tuq kyyoli' ikxjani: «Kye ninije' cha ma'tx cho'on kywi'!»

Aj Tyolin Te Xhpe'y Tistil Otzaj Te Txew Dios Kyajsik

¹⁴Ntons te Xhpe'y kyuky'i kye kyjunlajujilky tky'ixel Jesus eb'ajjaw wa'let kxol b'ix tetz owaq'ik tzan tyolin ikxjani kongan [tzan kcha'on kye

^o 2:1 Lev 23:15-21; Deu 16:9-11

xjal]: «Etetz aj tijajil Israel, b'ix ekyaqil etetz aj nkxnajan tzani Jerusalen, instzaj echa'o' ntzani b'ix intok esi' ewi' ti'l' aj oxel nq'uma' etetzni. ¹⁵Kye ja xjal ntzanije' nya'tx bol-e' iktza' etetz n'eq'uma'ni, komo man q'eqo' ato', te toxi' or te q'eqo'. ¹⁶Te aj nky'ik tzani, cha ma'tx ponkix tyol te Joel aj yolil tyol Dios oqtxi', aj txik tq'uma' tyol ¹⁷Qtata Dios ikxjani: “Mina' stzaj te jwisy, wetz oxel nsi' te Nxew kyajsik kye xjal ja'chq, b'ix kye ek'wa'al ichan b'ix xuj okyeyoliyon aj oxel nq'uma' kyetz, kye aj man ku'xon owokel joto' tidi'chq tuj kywitz, b'ix kye tij okyewitzk'ayon [tidi'chq aj oxel nyek'u' kyetz] tuj kywitzik'. ¹⁸Kyajsik kye ichan b'ix kye xuj aj nkye'okslan te wetz, wetz oxel nsi' Nxew kyajsik b'ix okyeyoliyon aj oxel nq'uma' kyetz. ¹⁹B'ix oqtel nk'ulu' twitz ka'j tidi'chq aj b'an okyelab'ayon kyaqil xjal ti'l' b'ix tidi'chq b'an chuktky twitz tx'o'tx', owokel e'elet twitz kyik', q'aq' b'ix sib'. ²⁰Aj mina' tuq tky'ik te q'ij aj owokel kye kyaqil xjal cha'oj wul wetz, ntons tb'ay te q'ij owokel b'an qlolj twitz, b'ix te qya' owokel b'an kyik' twitz. ²¹B'ix kyaqil kye xjal aj oqtel kywitz nwitz wetz aj kyajawil a'in, kyetz okyekoletel.”^p

²²Ntons etetz aj tijajil Israel, instzaj echa'o' ja nyolni: Etetz eteb'en, te Jesus aj Nasaret jun xjal aj nqet tuq tuj twitz Qtata Dios. Komo oje tz'ok eten tetz b'a'n tuq tzan tk'ulun tidi'chq tuky'i nim tajwalil, tetz oqet tk'ulu' tidi'chq aj nqolab'an ti'l' b'ix tidi'chq yek'b'il aj telponx a'ox Dios b'a'n tzan tk'ulun tetz. ²³Per aj txik q'apo' tuj eq'ab' etetz iktza'x ojetq tuq qet tb'isu' te Qtata Dios, etetz k'onti'l' oxik etzoqpi'. Oxik eq'apo' tuj kyq'ab' xjal aj k'onti'l' Dios tuj kywitz tzan tok kyklabi' twitz krus b'ix ikxji etetz oqet ekansa'.^q ²⁴Per te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in.' Ikxji tetz okolpjik ti'l' te xhcho'nal aj owok ten aj tkamik, komo tzan tpaj nlay tuq b'antik tzan tkajkix tuj tq'ab' te kamiky b'eyx te jun-ele'x. ²⁵Te Dawid nyolin tuq ikxjani ti'l' te Jesus: “Wetz nxikkix tuq wen te Qajawil nwitz wetz, b'ix komo tetz atqet wuky'i'l' [kolol te wetz], k'onti'l' nkyinxob'. ²⁶Astilji wetz wanim b'an nchalaj, b'ix wetz tuky'i ntzi' nkyinb'itzan tuky'i jun chalajb'il, b'ix wetz tuky'i kyaqil nchi'jel okyin'ojlayon tzan tpaj tuky'i jun tk'u'jlal lo'ik nk'u'j [ti'l' Qtata Dios]. ²⁷Yatz nlay kaj akola' wanim kxol kye kamnaq, b'ix nlay atzoqpij tzan tponaj xhchi'jel te aj oje tz'el apawa' a'ox te yatz. ²⁸Otzaj ayek'u' wetz tume'l' titza' tzan wanq'in, b'ix tzan tpaj yatz atichqet wuky'i'l', wetz b'an nkyinchalaj.”^s

²⁹Ntons waq erman, oxel nq'uma' etetz tuky'i jun tk'u'jlal, te qijajil Dawid tetz okamik b'ix oqex muqu', b'ix qetz qeb'en ja' oqex muqu'. ³⁰Komo tetz jun aj yolil tyol Dios tuq, tetz teb'en tuq te Qtat ojetq tuq xik tsi' tyol ma'kix tuq kaj tsi' te k'ulul mandad jun aj tijajil tetz tzan tqet

¶ 2:21 Joel 2:28-32 ¶ 2:23 Mat 27:20-56; Mak 15:1-37; Luks 23:1-49; Wnch 18:28–19:37
 r 2:24 Mat 28:1-6; Mak 16:1-8; Luks 24:1-8; Wnch 20:1-9 ¶ 2:28 Sal 16:8-11

wit'let tuj twit'lel.^t ³¹Ixjji te Dawid owel tniky' ti'lj te aj oky'el tuq mas yaj, tetz otq'umaj ojawel anq'inkix tuq te Krist, [te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi']. Komo otq'umaj nlay tuq kaj kola' kxol kye kamnaq b'ix te xhchi'ljel nlay tuq ponaj.^u

³²Ajna'l te Qtata Dios ma'txkix jaw anq'in te Jesus titza', b'ix qkyaqil qetz owok qen. ³³Te Jesus oxik eq'i'l tzan txik wit'lelel tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios tzan tqet jiq'b'a' tzi, b'ix te Qtata Dios, ikxtza'x ojetq tuq xik tsi' tyol ti'lj, tetz oxik tsi' te Txewx [te Jesus] tzan stzaj tsi' te qetzta iktza'x n'ok eten b'ix n'ok echa'o'ni. ³⁴Komo te Dawid k'onti'l ojax tuj ka'j sinoke axk tetz otq'umaj ikxjani: "Te Qajawil oxik tq'uma' Wajawil, 'Paqet wit'let tuj nmanq'ab' ³⁵man nkyink'ulun tzan kyqet kye awajq'oj tjaq' awoq.'"^v ³⁶Ekyaqil etetz aj tijajil Israel, a tgan tzan tok echa'o' te b'an b'an'ax, te Jesus aj owok eklabi' twitz krus, te Qtata Dios otk'uluj tzan tok tetz Tajawil kyaqil b'ix tzan tok te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi'.^w

³⁷Ntons ya ma tz'ok kcha'o' kye aj akyeqet tuq tzi, kyetz oje kyeb'isun. Oxik kcha'o' tuky'i Xhpe'y b'ix kye txq'anky tky'ixel Jesus ikxjani: «Erman, ¿tidi' presis tzan jk'uluna ajna'l?» ³⁸Yaji te Xhpe'y oxik tyoli' kyetz ikxjani: «Intjaw eky'ixpu' enab'lin b'ix intjaw si' a' ewi' tuky'i tb'i Jesukrist tzan tqet tnajsa' tetz echoj; yaji tetz otzajel tsi' te Txew Dios tuj etanim. ³⁹Ti'lj te ntzani, te Qtata Dios oje xik tsi' tyol te etetz b'ix kye ek'wa'al b'ix kye kyaqil aj laq'chik ate', kyaqil a'e' aj okyetzajel uk'le' tzan te Qtata Dios aj Qajawil qetz.»

⁴⁰Ntons, te Xhpe'y nxik tuq tq'uma' tidi'chq kyetz ti'lj te b'an'ax aj teb'en tuq ti'lj Jesukrist, b'ix nxik tuq tnimsa' kyk'u'lj ikxjani: «[Pe'etokslan waq te ja tpakb'alilni] tzan ekolet kxol ja xjal aj nya'tx galan-e'ni twitz ja tx'o'tx'ni.»

⁴¹Ntons ikxji kye aj eb'aj'okslan te aj ntq'uma' tuq, ojaw si' a' kywi' b'ix tuj aj q'ijji e'ok lapet junky ox mil (3000) xjal kxol [kye aj nkye'okslan tuq ti'lj Jesukrist]. ⁴²Kyetz k'onti'l tuq nkaj kykola' tzan kcha'on te aj nxik kxnaq'tza' kye tky'ixel Jesus, b'ix n'ok tuq kchimo' kyib' tzan kywa'an junch'in b'ix tzan kxnaq'tzan tuq junx.

⁴³Kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq, komo te Qtata Dios nqet tuq tk'ulu' kyuky'i kye tky'ixel tidi'chq aj nqolab'an ti'lj b'ix tidi'chq yek'b'il tuky'i nim tajwalil. ⁴⁴Kyaqil kye aj nkye'okslan, b'an eq'i'l tuq kyib' b'ix nqet tuq ksipa' tidi' kyetz kxolx tuq kyetz.^w ⁴⁵B'ix te aj tidi' kyetz b'ix te ktx'o'otx', nxik tuq kyk'ayi' b'ix nqet tuq ksipa' kxol aber janik'ponkix aj presis tuq te junjun aj at tuq tidi' npaltin te kyetz. ⁴⁶B'an dyakwerd tuq ate' kxol b'ix b'ajq'ij tuq n'ok kchimo' kyib' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata

^t 2:30 2 Sa 7:11-16; 1 Re 2:4; 1Cró 17:11-14; Sal 89:4; 132:11-12 ^u 2:31 Sal 16:10

^v 2:35 Ax: man nkyink'ulun tzan kyok kye awajq'oj te tujlb'il kye awoq; Sal 110:1.

^w 2:44 Kya 4:32-35

Dios; b'ix tjay jun, tjay jun, nkyewa'an tuq junch'in kkyaqil tuky'i jun chalajb'il b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuj tume'l. ⁴⁷Nkyeyolin tuq galan ti'j Qtata Dios b'ix nqet tuq tuj kywitz kyaqil xjal tuj te amaq', b'ix tzan tpaj Qajawil b'ajq'ij nkye'ok tuq mas b'an ky'ila'l kye aj nkye'okslan.

Aj Tb'antik Jun Xjal Kox Tuq

3 ¹Ntons jun q'ij te Xhpe'y tuky'i Wa'nch exwa'q tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios tuj toxi' or te qale', aj orji a tuq te or tzan kxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios. ²Ntons, stzi' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios atqet tuq jun ch'i kox tetskkix tuq. B'ajq'ij tuq nxik in tzi, nqet tuq si' stzi' te lamel aj n'ok kyq'uma' "Tb'anil Lamel" tzan tuq txik tqani' ch'in tlimosn kyuky'i kye aj nkye'ox tuq tzi. ³Yatzun te yab', ya ma kyexik te'e' te Xhpe'y b'ix te Wa'nch ikja'n tuq kyox tuj te Nin Jay, tets oxik tqani' jun ch'i tlimosn kyetz.

⁴Yaji kyetz ekaj ka'yin ti'j b'ix te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Qotzaj awena.» ⁵Yaji te xjal okaj ka'yin kyil'j, tets tuj ttab'l qa ma' tuq xik si' jun ch'i tlimosn. ⁶Per yatzun te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l [tmin] plata ni oro, per te aj at te wetz oxel' nsi' yatz: Tuky'i tb'i Jesukrist aj Nasaret oxel' nq'uma' yatz, [pajaw wa'let b'ix] pab'et.»

⁷Ya ma xik tq'uma' te Xhpe'y ikxji, ojaw stzyu' tb'anq'ab' te yab' b'ix ojaw twab'a', b'ix te yab', aj tjaw wa'let, kye toq eb'antik b'ix kye tmapil toq ekawxik. ⁸Yaji te xjal njaw naj xlink'an tzan tjaw wa'let, b'ix owaq'ik tzan tb'et; yaji owox kyuky'i'l tuj te Nin Jay b'ix b'an nxlink'an [b'an nchalaj] tuq, nxik tq'uma' tuq tidi'chq b'an galan ti'j te Qtata Dios.

⁹Kyaqil kye xjal e'ok e'en tets nb'et tuq b'ix nxik tuq tq'uma' tidi'chq b'an galan ti'j Qtata Dios. ¹⁰B'ix komo kyeb'enky tuq ajixkix tuq te kox aj nqeten tuq stzi' tlamelul te Nin Jay aj n'ok tuq kyq'uma' "Tb'anil Lamel," nqeten tuq qanil ch'i tlimosn, kyetz oje kyeb'ajlab'an b'ix b'eyx etzajb'aj tzan tpaj aj ojetq tuq ky'ik ti'j.

¹¹Te kox aj ojetq tuq b'antik k'onti'l tuq n'el tpawa' tib' ti'j te Xhpe'y b'ix te Wa'nch. Kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq b'ix eb'ajpon kare aj ja' tuq akyeqet twitzjay aj n'ok kyq'uma' tuq "Aj Salomon."

¹²Ya ma tz'ok ten te Xhpe'y nkyelab'an tuq kye xjal, tets oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj tijajil Israel, ¿tistil b'an nkxlab'an? ¿Tistil nqotzaj ete'e'na naqe cha a'o'na ma qoqet q'anan ja xjalni, naqe cha qetza b'a'n qitza' tzan tb'antik tb'et qitza'na, naqe cha tzan tpaj b'an galan a'o'na tuj twitz te Qtata Dios? ¹³Te Qtata Dios aj ntzaj tuq kyn'a'o' kye a'e' [qijajil] Abran b'ix Isak b'ix Jacob, tets aj ntzaj na'o' tzan kye qijajil oqtxi', tets oje tk'uluj tzan tqet wit'let tuj twit'lel tuj ka'l'j te Jesus aj aq'unon te tets. Etetz oxik eq'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad b'ix owel etik'o' twitz te Pilat, anke te Pilat ojetq qet tb'isu' tzan txik stzoqpi'.^x ¹⁴Etetz oxik eq'uma' tzan txik tzoqpi'

^x 3:13 Mat 27:23-25

jun kansal xjal, per yatzun ti'lj te Jesus aj pawa' a'ox te Qtata Dios b'ix b'an k'onti'l tuq xhchoj, etetz cha owel etik'o' tzan k'on tkaj tzoqpi'.^y ¹⁵Ikxji etetz oqet ekansa' te Qajawil aj ntzaj tsi' qanq'in, per te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in junky'el b'ix qetz a owok qe'e'na aj ojetq tuq tjaw anq'in.

¹⁶Ja xjal aj etetz etetzqi' b'ix atqet ewitz, tetz ma b'antik tzan tpaj toklen wit'let jk'u'ja ti'lj tajwalil Jesus. Tzan tpaj toklen wit'let jk'u'ja ti'lj Jesus, tetz ma'tx b'antik iktza'x n'ok eten ajna'l.

¹⁷Wetz web'en waq erman, etetz b'ix kye aj nim kyajwalil exol, etetz aj tqet ekansa' te Jesus, k'onti'l n'el eniky' tidi' tuq n'ek'ulu'. ¹⁸Ikxji oponkix tyol te Qtata Dios aj ojetq tuq xik tyoli' kyuky'i kyaqil kye aj yolil tyol oqtxi', qa te Krist aj [Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi',] ma'kix tuq tz'ok ten twitz xhcho'nal. ¹⁹Astilji ajna'l etetz intjaw eky'ixpu' enab'lin b'ix pe'etokslan ti'lj tetz tzan tqet tnajsa' te echoj. Ikxji te Qtata Dios otzajel tsi' jun chews'b'il tuj etanim, ²⁰b'ix b'a'n tzan stzaj tlajo' tetz te Jesukrist, aj Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'. ²¹Aj Jesusji a tgan tzan sten tuj ka'lj max oj tpon kyaqil iktza'x okaj q'uma' oqtxi' kyuky'i kye aj yolil tyol Dios aj pawame' a'ox te tetz. ²²Te Moisés oxik tq'uma' kye qijajil oqtxi' ikxjani: "Te Qtata Dios, aj Qajawil, otk'ulu'tz tzan tetz exol etetz jun aj yolil tyol iktza' a'in. Intqet etoksla' kyaqil aj otzajel tq'uma' etetz."^z ²³Ab'l te aj nlay qet toksla' te ja yolil tyol Dios ntzani, owelax in kxol kye xjal tzan tponaj."^a

²⁴B'ix kyaqil kye aj yolil tyol Dios aj e'aq'ik atx aj tul te Samuel, oxik kypakb'a' ti'lj kyaqil aj nky'ik ajna'l. ²⁵Qetz a'o' kyijajil kye aj yolil tyol Qtata Dios oqtxi' b'ix ax at qoklen ti'lj te aj oxik tsi' tyol te Qtata Dios ti'lj kyuky'i kye qijajil oqtxi'. Komo te Qtata Dios oxik tq'uma' te qijajil Abran ikxjani: "Kyaqil kye xjal twitz tx'o'tx' okyeqtel ky'iwla' tzan tpaj jun awijajil."^b ²⁶Ya ma tk'uluj te Qtata Dios tzan tjaw anq'in te [Jesus] aj aq'unon te tetz, yaji otzaj tlajo' tb'aya' xqol qetz tzan jqet tky'iwla' tzan tjaw qky'ixpu' qnab'lin ti'lj te qchoj.»

Aj Kyqex Si' Pres Te Xhpe'y B'ix Te Wa'nch

4 ¹Aj man tuq nkyeyolin [te Xhpe'y b'ix te Wa'nch] kyuky'i kye xjal, eb'ajpon kye pal b'ix te k'ulul mandad kyij' kye xb'uqil te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix ax eb'ajpon kye aj b'uch'uj Sadusey. ²Kyetz b'an nkyeq'ojin tuq tzan tpaj te Xhpe'y b'ix te Wa'nch nxik kxnaq'tza' tuq kye xjal b'ix nxik tuq kypakb'a' tpakb'alil ti'lj te Jesus tjawlen anq'in kxol kye kamnaq. ³B'ix ejaw ktzyu', eb'ajqex ksi' tuj pres; b'ix komo qale'ky tuq max tuj junky q'ij eb'ajjatz kyin. ⁴Per ky'ila'lj kxol kye aj nkyecha'on tuq te tpakb'alil eb'aj'okslan, b'ix kye aj nkye'okslan tuq ti'lj Jesus e'ok mas ky'ila'lj qanq jweb' mil (5000) tuq kyb'et tzan kyaqil, nini a'ox kye ichan.

^y 3:14 Mat 27:15-26; Mak 15:6-14; Luks 23:13-25; Wnch 18:40; 19:12-16 ^z 3:22 Kya 7:37; Deu 18:15,18 ^a 3:23 Deu 18:19; Lev 23:29 ^b 3:25 Gén 22:18

⁵Ntons tuj junky iwitq owoq kchimo' kyib' tuj Jerusalen kye aj b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol tijajil Israel b'ix kye txq'anky tijxjal aj n'ok tuq kchimo' kyib' kyuky'i'l b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il ti'j te kyrelijyon. ⁶B'ix ax atqet tuq kxol kyetz te Anas, te twitzale' pal, b'ix te Kaypas b'ix te Wa'nch b'ix te Jant b'ix kyaqil kye aj tuj tjay te twitzale' pal. ⁷Kyetz oxik kyk'ulu' mandad tzan kyqet wab'a' te Xhpe'y b'ix te Wa'nch kywitz, b'ix oxik kcha'o' ikxjani: «¿Ab'l oxik sin etetz etajwalil, qatzun ab'l otzaj lajon te etetz, tzan tqet ek'ulu' ikxnini?»

⁸Ntons te Xhpe'y nojnaq tuq tuky'i Txew Dios tuj tanim b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj at nim etajwalil [qxol qetz aj Israel] b'ix etetz aj tijxjal qxol, ⁹etetz ajna'l nqoqet epich'o' tzan tpaj jun galan aj oqet jk'ulu'na ti'j jun xjal yab' tuq b'ix ajna'l oje b'antik. ¹⁰Galan tzan tok echa'o' ekyaqil etetz, b'ix tzan tok kcha'o' kyaqil xjal aj tijajil Israel, te ja xjal aj atqet tzani ewitz etetzni, tetz ob'antik tzan tajwalil Jesukrist aj Nasaret, axkix aj owoq eklabi' twitz krus b'ix te Qtata Dios ojaw anq'in junky'el titza'. ¹¹Te Jesus, a tetz iktza' jun ab'j twit'lel jay b'ix etetz iktza' a'ix aj k'ulul jay owel etik'o', per ajna'l tetz oje kaj si' tzan junky iktza' te ab'j aj b'an presis twit'lel jay. ¹²K'onti'l junky twitz te Jesus aj b'a'n tzan tkolon qetz. K'onti'l junky tzani twitz tx'o'tx' aj oje kaj si' tzan Qtata Dios tzan tkolon qi'j.»

¹³Ntons yaji, ya ma tz'ok kye'e' kye k'ulul mandad titza' tuq nkyeyolin te Xhpe'y b'ix te Wa'nch tuky'i jun kyajwalil, b'ix owel kyniky' kyil'j nya'tx tuq xjal aj b'an tlimaqaal-e'wit ti'j letr, cha pareje' tuq iktza' kye txq'anky xjal, yaji kyetz oje kyelab'an b'ix owel kyniky' kyil'j, kyetz a'e' tuq aj lapike' ti'j Jesus. ¹⁴B'ix komo te aj ojetq tuq qet q'ana', tetz atqet tuq kywitz, astilji k'onti'l tidi' b'a'n tuq tzan txik kyq'uma' kyil'j. ¹⁵Ntons oxik kyk'ulu' mandad tzan tuq kyex aj ja' tuq chimo' kyib' b'ix ekaj wululun kxolx.

¹⁶Nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Tidi' ojk'ulu'tz kyuky'i ja xjalni? Kyaqil xjal tuj ja amaq' Jerusalenni kyeb'en qa kyetz ma'tx qet kyk'ulu' ja senyni tuky'i nim tajwalil Qtata Dios. Ajna'l nlay b'antik tzan txik jq'uma' qa nya'tx tume'l. ¹⁷Per ajna'l tzan k'on txik kyyoli' kyuky'i txq'anky, okye'okel qxob'sa' tzan tkaj ksi' tzan kyyolin ti'j aj Jesusni.» ¹⁸Ntons owox kyuk'le' junky'el te Xhpe'y b'ix te Wa'nch, b'ix e'ok kyili' tzan k'on txik kyq'uma' ch'inwt ti'j Jesus b'ix tzan k'on txik kxnaq'tza' ch'inwt ti'j.

¹⁹Per yaji te Xhpe'y b'ix te Wa'nch owaj ktzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Intqet eb'isu'x etetz, ¿galan pe' tuj twitz Qtata Dios tzan eqet qoksla'na etetz a'ix qatzun tzan tqet qoksla'na te Qtatji? ²⁰Qetza nlay b'antik tzan tkaj qsi'na tzan qyolin ti'j kyaqil aj oje tz'ok qena b'ix ti'j kyaqil aj oje tz'ok qcha'o'na.»

²¹Yaji kye k'ulul mandad e'ok kxob'sa', per ekaj ktzoqpi' tzan tpaj k'onti'l owoknoj jun kyil kyitza' b'ix kyaqil tuq kye xjal b'an nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios tzan tpaj aj ojetq tuq ky'ik, ²²komo te xjal aj oqet kyq'ana' ojetq tuq jakon mas tajsik kawnaq (40) aq'b'i tetz.

Aj Kxnaq'tzan Kye Qerman Tuky'i Qtata Dios Tzan Stzaj Si' Jun Kybalor

²³Ya ma kyexik tzoqpi'ji, te Xhpe'y b'ix te Wa'nch eb'aj'ex tzi, b'ix owok kchimo' kyib' kyuky'i kye txq'anqy qerman. Oxik kyq'uma' kyetz kyaqil aj ojetq tuq kyyolij kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal. ²⁴Ya ma tz'ok kcha'o'ji, kkyaqil kyetz e'ok ten xnaq'tzon tuky'i Qtata Dios, oxik kyq'uma' ikxjani: «Tat, yatz aj mas nim awajwalil twitz kyaqil, yatz oqet ak'ulu' te twitz ka'j, te twitz tx'o'tx', kye nim a', b'ix kyaqil aj at twitz tx'o'tx' b'ix twitz ka'j b'ix tuj te nim a'.^d ²⁵Yatz tuky'i Axew oxik ayoli' tuj tanim te Dawid aj qijajilna oqtxi', aj q'apo' tib' n'aq'unan te yatz, oxik ayoli' tuj tanim ikxjani: “¿Tistil nkyejaw lab'un kye aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios?^e ¿Tistil nqet kyb'isu' jun tidi' aj k'onti'l tume'l? ²⁶Kye k'ulul mandad twitz tx'o'tx' b'ix txq'anqy aj nim kyajwalil, owok kchimo' kyib' tzan kyjaw meltz'jik ti'j te Qtata Dios aj Tajawil Ti'j Kyaqil, b'ix tzan kyq'o'jin ti'j te Koloyon aj Q'umankaj titza'.^f»

²⁷B'an'ax owok kchimo' kyib' tuj ja amaq' ntzani te Eródes^g b'ix te Pónsio Piláto,^h b'ix kye aj nya'tx tijajil Israel b'ix kye [qxjalil] aj tijajil Israel, kyaqil kyetz owok kchimo' kyib', eb'ajjaw meltz'jik ti'j te Jesus aj joyomaj awitza' b'ix pawa' awitza' b'ix q'apo' tib' n'aq'unan te yatz. ²⁸Kyetz oqet kyk'ulu' iktza'x tuq yatz' ojetq qet ab'isu' tb'aya' b'ix tuky'i awajwalil n'ak'ulu' tzan tky'ik. ²⁹Ajna'l Tat, intok asi' ch'in anab'l ti'j te aj nya'tx galan nkyq'uma'ni, b'ix instzaj asi' ch'in mas qbalor qetza aj nchqet qoksla'na tzan txik qpakb'a'na te ayol b'ix k'onti'l tzan qxob'. ³⁰B'ix [tuky'i awajwalil], intqet asi' ch'in aq'ab' kyajsik kye yab' tzan kyqet aq'ana', b'ix intqet ak'ulu' ch'in tidi'chq yek'b'il tuky'i nim awajwalil b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon kye xjal ti'j, intqet ak'ulu' ch'in kyaqil nini tzan tpaj te Jesus aj pawa' awitza' b'ix q'apo' tib' n'aq'unan te yatz.»

³¹Ntons, ya ma mankun kxnaq'tzan, yaji tuj te luwar aj ja' tuq chimo' kyib' otzaj jun kab'ljunab' b'ix te Txew Dios oxik tsi' tuj kyanim kkyaqil kyetz jun nim kyajwalil b'ix e'aq'ik tzan kypakb'an tyol Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal, k'onti'l tuq txob'lal te kyetz.

Titza' Tuq Kyemodin Kye Aj Nkyexnaq'tzan

³²Kyaqil kye aj nkye'okslan tuq nkyna'o' tuq tuj kyanim parej kkyaqil, nijunwt kxol kyetz ntq'uma' tuq qa aj tidi' tetz cha a'oxwit te tetz, sinoke

^d 4:24 Exo 20:11; Sal 146:6 ^e 4:25 Ax: amaq'. ^f 4:26 Sal 2:1-2 ^g 4:27 Luks 23:7-12 ^h 4:27 Mat 27:1-2,11-26; Mak 15:1-15; Luks 23:1-6,13-25; Wnch 18:28-40 ⁱ 4:28 Ax: aq'ab'.

kyaqil aj tidi' kyetz n'oken tuq kye txq'ankey parej kkyaqil.^j ³³Yatzun kye tky'ixel Jesus nkyepakb'an tuq ti'j tjawlen anq'in te Qajaw Jesus, per nkyepakb'an tuq tuky'i jun kyajwalil, b'ix b'an atqet tuq te Qtata Dios kyuky'i'l tzan tqet tk'ulu' tidi'chq nim b'an galan. ³⁴Kxol kyetz k'onti'l tuq kye xjal meb'a', tzan tpaj kye aj at tidi'chq kyetz qa kyjay qa ktx'o'otx'ji, nxik tuq kyk'ayi' b'ix te twi' ntzaj tuq kyin ³⁵b'ix nxik tuq kyq'apo' kye a'e' tky'ixel Jesus tzan tuq tqet ksipa' kxol kye aj presis tuq jun onb'il te kyetz.^k

³⁶At tuq jun xjal Chep tb'i aj b'uch'uj Lewi, oqet itz'jik tuj te amaq' Chipr, b'ix kye tky'ixel Jesus n'ok tuq kyq'uma' B'e'ch, aj telponx "nnimsan jk'u'j." ³⁷Tetz at tuq jun xtx'o'otx' oxik tk'ayi' b'ix te tmin oxik tq'apo' kye tky'ixel Jesus.

Aj Oky'ik Ti'j Te Ananiys B'ix Te Sapir

5 ¹At tuq jun ichan tb'i Ananiys, b'ix te txu'jel Sapir tuq tb'i, kyetz oqet kykawla' tzan txik kyk'ayi' jun ktx'o'otx'. ²Te ja ichanni oqet tkawla' tuky'i txu'jel, okaj tewa' ch'in ti'j twib'en te tx'o'tx' b'ix te txq'ankey oxik kyq'apo' kyuky'i kye tky'ixel Jesus.

³Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ananiys, ¿tistil ma atzoqpij tzan tyolin te Satanas tuj awanim? ¿Tistil yatz tuj anab'l b'a'n tzan tqet aweq'i' te Txew Dios, ma kaj awewa' ch'in te tmin aj ma chojlik ti'j te atx'o'otx'? ⁴¿Ti'tzun, nya'tx petzun yatz tuq te tx'o'tx'? B'ix txiklen ak'ayi', ¿nya'tx petzun tuj aq'ab' tuq atkaj kyaqil? ¿Tistil ma qet ab'isu' tuj awanim tzan ak'ulun ikxji? Yatz nya'tx kyuky'i xjal ma'tx chnik'on sinoke ma'tx chnik'on tuky'i Qtata Dios.»

⁵Ntons, ya ma tz'ok xhcha'o' te Ananiys ikxji, oqet tilan b'ix b'eyx okamik. Kye aj akyeqet tuq tzi, otzaj jun nim xob'alj kyil'j. ⁶Eb'ajtzaj kye txq'an ku'xon, oqet ksi' tmortaj, owex kyin tzi b'ix oxwa'q kymuqu'tz.

⁷Ntons yaji, qanq ojetq tuq ky'ik oxe or, tpon te txu'jel. Tetz k'onti'l tuq teb'en te aj ojetq ky'ik. ⁸Yaji te Xhpe'y oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Instzaj aq'uma' qa te tx'o'tx' aj oxik ek'ayi', ochojlik ikxjani ti'j tzan kyaqil.» Yaji tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Ye', ikxji.»

⁹Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿Tistil oqet ekawla' ekab'il tzan tqet eteq'i' te Txew Dios? Intxik awen; kye'ul kye aj ma kyexwatz muqul te awichmil, b'ix ajna'l ax yatz otxe'l kyin junky'el.»

¹⁰B'eyxnajji oqet tilan ax twitz te Xhpe'y b'ix okamik. Ya ma kye'okon kye ku'xon, otzaj kykamb'a' ojetq tuq kamik, yaji owex kyin b'ix oxwa'q kymuqu'tz ti'jx te tichmil. ¹¹B'ix kyaqil kye qerman txini, b'ix ax kyaqil kye txq'ankey xjal aj owok kcha'o' ti'j te ntzani, kkyaqil kyetz eb'ajxob' nim.

j 4:32 Kya 2:44-45 k 4:35 Kya 2:44-45

Aj Kyk'ulun Kye Tky'ixel Jesus Tidi'chq Yek'b'il

¹²Kye tky'ixel Jesus nqet tuq kyk'ulu' tidi'chq yek'b'il tuky'i nim tajwalil Dios b'ix tidi'chq aj nkyelab'an tuq kye xjal ti'j. Kkyaqil [kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus] n'ok tuq kchimo' kyib' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios tuj te twitzjay aj n'ok kyq'uma' tuq "Aj Salomon" b'ix b'an dyakwerd tuq ate'. ¹³B'an nkyeqet tuq jiq'b'a' tzan kyaqil kye xjal, per kye txq'anqy xjal [aj k'on tuq kygan tzan kyokslan], nijunwt kxol kyetz ntimsa' tuq kyk'u'j tzan tox ksamo' kyib' kxol. ¹⁴Per mas tuq ky'ila'j kye xjal nkye'okslan ti'j te Qajawil, ichan b'ix xuj nkye'okslan tuq ti'j. ¹⁵B'ix kye yab' nkye'etz tuq kyin tuj kyjay twitz kywatub' tzan kyqet tuq ksi' tuj b'ey aj ja' nky'ik tuq te Xhpe'y tzan tky'ik tuq nkese'y a'ox ch'i txmojomal kyajsik. ¹⁶Kye xjal tuj amaq' qaynin tzi, ax nkyepon tuq Jerusalem, npon kyin tuq kye yab' b'ix kye aj n'ok kyen twitz xhcho'nal tzan tpaj malspirit tuj kyanim, b'ix kyaqil nkyeb'antik tuq.

Aj Kyjaw Lajo' Kye A'e' Tky'ixel Jesus Tzan Kye Aj Nim Kyajwalil

¹⁷Ntons tzaj te twitzale' pal b'ix kye tuky'i'l aj b'uch'uj Sadusey, kyetz otzaj nim kyq'oj ¹⁸b'ix ejaw ktzyu' kye tky'ixel Jesus b'ix eqex ksi' tuj pres. ¹⁹Per qonik'an jun ángel tlajen Qajawil owel tjaqo' te tlamelul te pres, eb'ajjatz teq'i', b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: ²⁰«Pex waq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, intxik epakb'a' kye xjal kyaqil tume'l ti'j titza' tzan kyanq'in [tuky'i Jesus].» ²¹Ntons, iktza'x ojetq tuq tzaj q'uma' kyetz, tuj junky iwitq b'an q'eqo' eb'ajxik tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix e'aq'ik tzan txik kxnaq'tza'. Yatzun te twitzale' pal kyuky'i kye tuky'i'l, kyetz etzaj kyuk'le' kyaqil kye txq'anqy aj te b'uch'uj mas nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel tzan tok kchimo' kyib', b'ix yaji oxik kyk'ulu' mandad tzan ktzaj in kye tuky'i'l Jesus aj akyeqex tuq tuj pres. ²²Ya ma kyepon kye mulon tuj te pres, k'onti'l tuq akyeqex tuj te pres. Emeltz'jik b'ix oxik kyq'uma' tpakb'alil ikxjani: ²³«Ma tzaj jkamb'a'na te pres b'an lamo' tuq b'ix kye soldad nkyexb'uqin tuq stzi' te lamel per aj stz'ox qjaqo'na k'onti'l tuq akyeqex kye xjal tuj te pres.»

²⁴Ya ma tz'ok kchan ikxji, te k'ulul mandad kye aj xb'uqil te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix kye pal aj nim kyajwalil b'an nkyelab'an tuq, nkyeb'isun tuq tidi' oky'el tzan tpaj nini. ²⁵Per yaji opon jun swal tpakb'alil kyuky'i'l ikxjani: «Kye xjal aj eqex esi' etetz tuj pres, kyetz akye'ox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix nxik kxnaq'tza' kye xjal.»

²⁶Yaji kyetzaj kye xb'uqil jay b'ix te k'ulul mandad kxol kyetz, exwa'q e'el kyetz, b'ix etzaj kyin kyeb'a', k'onti'l owok kyk'ulu' ch'inwt kyil'j tzan tpaj nkyexob' tuq kyil'j kye xjal, kebal tuq tzan kyok xo'o' tuky'i ab'j. ²⁷Ya ma kyepon eq'i', eqet si' kywitz kkyaqil kye aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'ix tzaj te twitzale' pal, oxik tq'uma' kyetz

ikxjani: ²⁸ «¿Ti'tzun, k'onti'l oxik jq'uma'na etetz tzan k'on exnaq'tzan ti'lj aj xjalni?' B'ix ajna'l oje kyexik exnaq'tza' kyaqil xjal tuj Jerusalem. B'ix egan tzan tok esi' qpajna qa tzan qpaj qetza okamik te aj ichan aj n'eq'uma' etetzni.»^m

²⁹Yaji te Xhpe'y kyuky'i kye txq'anqy tky'ixel Jesus owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza presis tzan tqet qoksla'na te Qtata Dios b'ix nya'tx cha a'ox kyyol xjal. ³⁰Te Qtata Dios aj ntzaj kynab'lin tuq kye qijajil oqtxi', otk'uluj tzan tjaw anq'in te Jesus, axkix aj oqet ekansa' etetz aj tjaw eyob'a' twitz krus. ³¹Ajna'l oje jaw anq'in tzan te Qtata Dios, b'ix ajna'l wit'lik tuj tb'anq'ab' b'ix oje tk'uluj tzan tok te Twitzale' K'ulul Mandad b'ix Koloyon kyil'j qxjalil aj tijajil Israel. Tzan tpaj tetz kye qxjalil b'a'n tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin tzan tqet najsa' te kchoj. ³²Qetza oje tz'ok gena te ntzani. B'ix ax te Txew Dios teb'en b'ix nyolin b'an'ax ti'lj ntzani, b'ix tetz oje tzaj si' tzan Qtata Dios kye a'e' aj nkyeqet okslan tetz.»

³³Ya ma tz'ok kcha'o' kyetz ikxjani, kye k'ulul mandad eb'ajjaw q'ojlik kyil'j tky'ixel Jesus b'ix kygan tuq tzan kyqet kykansa'. ³⁴Ntons jun xjal aj b'uch'uj Parisey, Gamaliel tb'i, ojaw wa'let kxol. Tetz jun xnaq'tzal Kawb'il ti'lj kyreljyon tuq b'ix jiq'b'a' tuq tzan kye xjal. Yaji tetz oxik tk'ulu' mandad tzan kyex in tuq kye tky'ixel Jesus jun rat jwer. ³⁵Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz aj tijajil Israel, intok esi' enab'l ti'lj aj oqtel ek'ulu' kyuky'i kye ja xjalni. ³⁶Instzaj ena'o', jun-el jun xjal Teúdas tb'i, nxik tuq tpakb'a' at tuq nim tajwalil. Tuj aj tyempji ky'ila'l xjal e'ok lapet ti'lj, qanq kaj oqal (400) xjal tuq. Yaji txq'an xjal oqet kansan tetz; yatzun kye aj lapike' tuq ti'lj, oxik kslab'u' kyib' b'ix ikxji te aj nkyek'ulun oponaj. ³⁷Yaji, mas yaj otzaj junky, te Juds aj Galiley, mer tuj te tyemp aj njaw tuq kyajlal kye xjal, b'ix ax ky'ila'l xjal eb'aj'ok lapet ti'lj. Yaji ax tetz oqet kansa' b'ix kye aj ajune' tuq tuky'i'l oxik kslab'u' kyib' b'ix te aj nkyek'ulun tuq oponaj. ³⁸Ntons kyil'j ja xjalni, oxe'l nq'uma' etetz tzan tel epawa' etib' kyil'j, inkxik etzoqpi'. Qa te aj nxik kxnaq'tza' cha tuj kywi'x kyetz, ntons opoyonaj. ³⁹Per qa te aj nxik kxnaq'tza' b'an'ax tzajnaq tuky'i Qtata Dios, etetz nlay b'antik tzan tpon enajsa'. ¡Oj stzaj enab'e' etib', qanq kebal nkxq'ojin tuky'i Qtata Dios!» Ntons kye txq'anqy aj nkyecha'on tuq ti'lj oxik kyoksla' tyol.

⁴⁰Yaji etzaj kyuk'le' kye tky'ixel Jesus b'ix eqetb'aj kyjub'cha'. Yaji e'ok kyili' tzan k'on tuq kxnaq'tzan junky'el tuky'i tb'i te Jesus b'ix yaji exik ktzoqpi'. ⁴¹Kye tky'ixel Jesus eb'ajchalaj aj kyex kxol, tzan tpaj te Qtata Dios owel galan tuj twitz tzan [kypakb'an, anke] n'ok kye tuq twitz xhcho'nal tzan tpaj te Jesukrist. ⁴²B'ajq'ij kyetz k'onti'l tuq nkaj ksi' tzan kxik tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix ja'chq tuj kyjay kye xjal, tzan txik kxnaq'tza' b'ix tzan txik kypakb'a' a te Jesus te Koloyon aj Q'umankaj.

^l 5:28 Kya 4:18 ^m 5:28 Mat 27:25

Aj Kyel Joyo' Wuq Oneyon Kye Tky'ixel Jesus

6 ¹Ntons tuj aj tyempji mas tuq ky'ila'j kye txq'ankey xjal nkye'okslan ti'j Jesus, b'ix kye aj tijajil Israel aj nkyeyolin tuq tuj yol gryeg," kyetz e'aq'ik tzan kyyolin nya'tx galan kyij' kye aj nkyeyolin tuq tuj yol ebrey. Kyetz nkyeyolin tuq, kye xuj byud kxol kyetz k'onti'l tuq nkyeqet en galan oj tqet sipa' te onb'il aj nxik si' tuq kyetz b'ajq'ij. ²Ntons kye kykab'lajujil tky'ixel Jesus e'ok kchimo' kyaqil kye qerman b'ix oxik kyq'uma' kyetz ikxjani: «Nya'tx galan qa qetza okajel qsi'na tzan qpakb'an tyol Qtata Dios b'ix tzan txik qsipa' b'ajq'ij te onb'il kye qerman. ³Astilji waq erman, intqet ejoyo' exol etetz wuq ichan aj jiq'b'ame' tzan kye xjal b'ix nojnaqe' tuky'i Txew Dios b'ix nim kynab'l, b'ix okajel si'let tuj kyq'ab' kyetz te ja aq'unj ntzani. ⁴Per qetza owelax jq'ij b'ajq'ij tzan qxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios b'ix tzan txik qxnaq'tza' Tyol.»

⁵Ya ma xik kyyoli' kyuky'i kye qerman ikxji, kyaqil kye aj akyeqet tuq tzi oqet tuj kywitz. Ntons owel kyjoyo' te Xhte'k, jun xjal b'an wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qajawil b'ix nojnaq tuq tuky'i Txew Dios, b'ix ax te Lip b'ix Prócoro b'ix Nicánor b'ix Timon b'ix Pármenas, b'ix te Nik jun xjal aj Antyokiy tuq aj nya'tx tijajil Israel per nxik tin tuq te aj nkye'okslan kye aj tijajil Israel. ⁶Yaji exik kyin kywitz kye a'e' tky'ixel Jesus, b'ix kyetz oqet ksi' kyq'ab' kyajsik b'ix eb'ajxnaq'tzan kyij'.

⁷Ntons, te tyol Qtata Dios n'ok tuq cha'o' ja'chq tuj Jerusalem b'ix mas tuq txq'ankey xjal nkye'okslan, b'ix ax ky'ila'j kye pal nkye'okslan tuq te tume'l titza' n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qajawil.

Aj Txik In Pres Te Xhte'k

⁸Te Xhte'k, tetz jun xjal aj b'an atqet tuq te Qtata Dios tuky'i'l b'ix tidi'chq nb'antik tuq titza' tzan tpaj tajwalil te Qtata Dios. Tetz nqet tuq tk'ulu' kxol kye xjal tidi'chq aj nkyelab'an tuq ti'j b'ix tidi'chq yek'b'il tuky'i tajwalil Dios. ⁹Junjun xjal aj n'ok kchimo' tuq kyib' tuj te jun jay nab'il Dios aj tb'i "Te Jay Nab'il Dios Kye Aj Oje Kyejatz Tzoqpi'," kyetz b'ix txq'ankey a'e' aj amaq' Siren, b'ix txq'ankey aj amaq' Alejandriy, b'ix txq'ankey aj amaq' Silisy, b'ix xjal aj txq'ankey amaq' tuj tkwentil Asy, kyaqil kyetz e'aq'ik tzan kywululun tuky'i Xhte'k. ¹⁰Per k'onti'l nb'antik tuq tzan tqet kyitza' tzan tpaj te Xhte'k jun xjal aj b'a'n nb'isun tuq tuj tume'l b'ix komo te aj ntyoli' tzan tpaj te Txew Dios nyolin tuq tuj tanim.

¹¹Ntons kyetz eqet kchojo' txq'an xjal tzan kyyolin ti'j te Xhte'k ikxjani: «Owok qcha'o'na nyolin tidi'chq yol nya'tx galan ti'j Qtata Dios b'ix ti'j

ⁿ 6:1 Ax: helenista. ^o 6:6 Aj tqet ksi' kyq'ab' kyajsik telponx kyetz okyk'amoj jun kyajwalil b'ix kyaqil kye qerman dyakwerd tuq tuky'i nini.

te [Kawb'il aj oqet stz'ib'a'] Moisés.»¹² Ntons ikxji kyetz okyk'uluj tzan kyjaw lab'un kye xjal b'ix kye tijxjal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il ti'l kyrelijyon, ojaw ktzyu' te Xhte'k b'ix oxik kyeq'i' twitz te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel. ¹³ B'ix oxik kyin xjal aj nya'tx b'an'ax tuq kytza', oxik kyq'uma' ikxjani: «Te ja xjalni k'onti'l nkaj tsi' tzan tyolin yol nya'tx galan ti'l te ja jay ntzani aj pawa' te Qtata Dios b'ix ti'l te Kawb'il ti'l qrelijyon. ¹⁴ Qetza oje tz'ok qcha'o'na nyolin tuq qa te Jesus aj Nasaretni oqtel txitu' tuq te ja jayni b'ix ojawel tky'ixpu' te aj okaj stz'ib'a' Moisés aj nqet jk'ulu' qetz.»¹⁵ Ntons kkyaqil kye aj te b'uch'uj tijxjal aj wit'like' tuq tzi, kyetz oxik kye te Xhte'k, per tetz twitz naqet twitz jun ángel.

7 ¹ Ntons te twitzale' pal oxik xhcha'o' te Xhte'k ikxjani: «¿B'an'ax kyaqil nini?» ² Yaji te Xhte'k oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz waq erman b'ix etetz aj tijxjal a'ix, kyintzaj echa'o'. Te Qtata Dios aj nim tajwalil, tetz ojaw kanet twitz te qijajil Abran oqtxi' aj man nnajan tuq tuj Mesopotamy b'ix aj mina' tuq tpon najayon tuj amaq' Aran. ³ B'ix oxik tq'uma' tetz, “Intkaj asi' te atx'o'otx' b'ix kye axjalil b'ix pax tuj junky amaq' aj oxel nyek'u' yatz.”^p ⁴ Ntons te Abran owetz kxol kye xjal aj Kaldey b'ix oxik najayon tuj amaq' Aran. B'ix ya ma kamik te stat tzi, te Qtata Dios otzaj teq'i' te Abran tuj te ja tx'o'tx' ntzani aj ja' nqonajan qetz ajna'l.^q ⁵ Per te Qtata Dios k'onti'l oxik tsi' jun ttx'o'otx' te terensy tzani, ni jun pedas ja' tzan tqet tsi' jun toq, per oxik tsi' tyol oj tkamik, o'kix tuq oxel tsi' te tx'o'tx' kye a'e' tijajil anke mina' tuq titz'jik nijunwt tk'wa'al.^r ⁶ B'ix te Qtata Dios oxik tq'uma' tetz, kye tijajil okyenajayon tuq tuj jun tx'o'tx' aj nya'tx tuq ktx'o'otx' kyetz, cha xb'ak'one' tuq b'ix tzi okyeqtel mosi' tuq b'ix owokel kye tuq twitz xhcho'nal kaj oqal (400) aq'b'i.^s ⁷ B'ix ax oxik tq'uma' te Qtata Dios tetz ikxjani: “Wetz oxel nsi' xhcho'nal ti'l te amaq' aj oqtel mosin kyetz, yaji kyetz okye'elatz tuj aj amaq'ji b'ix okyinqtel kynao' tuj ja luwar ntzani.”^t ⁸ B'ix te Qtata Dios ekaj ti'l tuky'i Abran tzan tok si' jun techalul ti'l kchi'jel kye tijajil. Astilji, aj man tuq wajxaq q'ij te Isak, owok si' techalul tzan Abran.^u B'ix ax ikxji otk'uluj te Isak^v tuky'i tk'ajol tetz, aj Jacob,^w b'ix te Jacob otk'uluj ikxji kyuky'i kye kykab'lajujil tk'ajol,^x a'e' aj k'wa'lon kyil'j kyaqil qijajil.

⁹ Ntons, kye tk'ajol te Jacob, a'e' aj k'wa'lon kyil'j qijajil, kyetz owok kyajq'oja' te kyitz'in aj Chep, b'ix oxik kyk'ayi' tzan txik in max Ejipt.^y Per te Qtata Dios atqetkix tuq tuky'i'l^z ¹⁰ b'ix okolon ti'l tuj kyaqil xhcho'nal aj oky'ik ti'l. Te Qtata Dios owonen tuky'i'l b'ix oxik tsi' jun tna'b'l tzan tel galan tuj twitz te Faraón aj twitzale' k'ulul mandad tuj kyaqil tkwentil

p 7:3 Gén 12:1 q 7:4 Gén 11:31–12:5 r 7:5 Gén 12:7; 13:15; 15:18; 17:7

8 s 7:6 Gén 15:13 t 7:7 Gén 15:14 u 7:8 Gén 17:10–14 v 7:8 Gén 21:2–4

w 7:8 Gén 25:26 x 7:8 Gén 35:23–26 y 7:9 Gén 37:3–28 z 7:9 Gén 39:2,21

Ejypt. Te Faraón okaj tsi' te Chep tzan tok te k'ulul mandad te aq'unj tuj tjay b'ix ti'j kyaqil tkwentil Ejypt.^a ¹¹Ntons yaji, owok jun nim wa'ij tuj kyaqil tkwentil Ejypt b'ix tuj kyaqil tkwentil Canaán, tidi'chq xhcho'nal owok kyen b'ix kye qijajil k'onti'l tuq n'oknoj kywe'.^b ¹²Te Jacob owok xhcha'o', tuj Ejypt at tuq te wab'j, astilji exik tlajo' kye tk'ajol aj qijajil, exik tlajo' Ejypt loq'ol kywe'.^c A te tb'ay-elji kxik Ejypt. ¹³Ya tuj tka'mjji'n-el kxwaqlen, te Chep oxik tq'uma' kyuky'i'l ab'l tuq tetz,^d b'ix te Faraón e'ok totzqila' kye txjalil te Chep.^e ¹⁴Ntons yaji te Chep oxik tk'ulu' mandad tzan ktzaj in Ejypt te stat b'ix kyaqil a'e' aj tuj tjay, jweb'lajuj tuj mutx' (75) kyb'et tuq tzan kkyaqil.^f ¹⁵Ntons ikxji opon te Jacob tuj Ejypt, b'ix [tuj jun tyemp] okamik tzi, b'ix ax ky'ila'j qijajil tzi eb'ajkamik [aj tky'ik ky'ila'j aq'b'i].^g ¹⁶Yatzun mas yaj, oxik in tuj amaq' Sikem^h te kyb'aqil, b'ix tzi e'ox muqu' tajsik anim aj okaj tloq'o' te Abran [oqtxi'] kyuky'i kab'e' tk'wa'al Emmor tzan txq'an tmin plata.ⁱ

¹⁷Aj ch'inky tuq tpon tyemp tzan tpon te aj ojetq tuq xik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j tuky'i Abran, kye aj tijajil Israel ojetq tuq kyeququn txini tuj amaq' Ejypt, ojetq tuq kye'ok b'an ky'ila'j.^j ¹⁸Yaji txini tuj Ejypt owok junky twitzale' k'ulul mandad aj k'onti'l tuq totzqi' te Chep.^k ¹⁹Te ja k'ulul mandadni, tetz eqet teq'i' kye qijajil b'ix oxik tsi' nim xhcho'nal ky'i'j, b'ix otk'uluj tzan tkaj kykola' kye kyk'wa'al aj man ne'-e' tzan kykamik.^l

²⁰Tuj aj tyempji owitz'jik te Moisés, b'ix tetz jun k'wa'l aj owel galan tuj twitz Qtata Dios, b'ix kye stat oqet kyk'ulu' kwent tuj kyjay oxé qya'.^m ²¹Ya ma kaj kola' tzan kye stat, te ne' otzaj kamb'a' tzan tme'al te twitzale' k'ulul mandad tuj kyaqil tkwentil Ejypt, b'ix tetz ojaw tin, oxik tin tuj tjay b'ix ojaw tky'ib'sa' iktza' tal.ⁿ ²²Ikxji te Moisés oqet xnaq'tza' tuky'i kyaqil aj kyotzqi' kye aj Ejypt, b'ix b'a'n tuq yolín kywitz xjal b'ix tidi'chq galan nk'ulun.

²³Ya ma jakon kawnaq (40) aq'b'i tetz, oqet tb'isu' tuj tanim tzan tex q'olb'el kye txjalil, a'e' aj tijajil Israel. ²⁴Ya ma xik ten jun aj Ejypt nqet tuq tok'onasa' jun aj tijajil Israel, te Moisés oqet tkolo' b'ix oqet tkansa' te aj Ejypt. ²⁵Nqet tb'isu' tuq qanq kye txjalil owelal kyniky', te Qtata Dios b'a'n tuq tzan tkolpin kyetz tzan tpaj tetz, per k'onti'l owox tuj kywi' ikxji.

²⁶Yaji te Moisés tuj junky iwitq etzaj tk'ulb'a' kab'e' aj tijajil Israel nkyeq'ojin tuq, b'ix tgan tuq k'ulun tzan kyten galan kxol. Oxik tq'uma', "Etetz eterman etib'. ¿Tistil nkxq'ojin?"^p ²⁷Ntons te aj nb'ujun tuq te

a 7:10 Gén 41:39-44 b 7:11 Gén 41:54-57 c 7:12 Gén 42:1-2 d 7:13 Gén 42:8; 45:1-15 e 7:13 Gén 45:16 f 7:14 Gén 45:9-46:29 g 7:15 Exo 1:6 h 7:16 Gén 49:33-50:14
i 7:16 Gén 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Jos 24:32 j 7:17 Exo 1:7 k 7:18 Exo 1:8 l 7:19 Exo 1:10-11,22 m 7:20 Exo 2:2 n 7:21 Exo 2:3-10 o 7:24 Exo 2:11-12 p 7:26 Exo 2:13

junky tuky'i'l, oxik tq'uma' tetz te Moisés, “¿Ab'l oje xik sin awajwalil te yatz tzan ak'ulun mandad q'l'ja b'ix tzan stzaj aq'uma' qil? 28 ¿Ti'tzun, ax agan tzan nqet akansa' iktza' oqet akansa' te aj Ejipt iwi?”^q 29 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Moisés ikxji, owoqik, owex tuj Ejipt b'ix oxik najayon iktza' jun xb'ak'on tuj jun luwar tb'i Madián, [b'ix owok noj txu'jel txini] b'ix etzaj kab'e' tk'wa'al.^r

30 Ya ma ky'ik kawnaq (40) aq'b'i, yaji tuj jun luwar ky'ixk'oj tx'o'tx' qaynin ti'l te witz aj tb'i Sinayi, jun ángel ojaw kanet twitz tuj jun q'aq' ntilun ti'l jun wi' ky'i'x. 31 Ntons yaji te Moisés oje lab'an ti'l te aj oxik ten b'ix ya ma tz'ok laq'chet qaynin ti'l tzan tuq tok tka'yi', oxik xhcha'o' twi' te Qajawil, otzaj tyoli',^s 32 “Wetz a'in te Dios aj ntzaj kyn'a'o' kye awijajil oqtxi', a'in te Dios aj ntzaj tna'o' tuq te Abran b'ix te Isak b'ix Jacob.” Ntons te Moisés cha nlu'lun tuq tzan txob'al, k'onti'l tuq njaw tin twitz jawnaq tzan txik tka'yi'.^t

33 Ntons te Qajawil oxik tq'uma' tetz, “Intel awin te axajab'ni tzan tpaj te luwar aj ja' wa'lkich b'an xjan [tzan tpaj a'in wetz atinqet tzani].^u

34 Wetz n'ok wen titza' n'ok kyen twitz xhcho'nal kye nxjalil tuj te amaq' Ejipt. Nkyexik ncha'o' nkyejulin tzan xhcho'nal, b'ix ajna'l ma'tx kyin'ul kolpil kyetz. Ajna'l instzaj acha'o', otxe'l nlajo' max Ejipt.”^v

35 Te ja Moisésni axkix te aj owel ik'o' tzan kye txjalil aj owok q'uma' ikxjani: “¿Ab'l oje xik sin awajwalil te yatz tzan ak'ulun mandad q'l'ja b'ix tzan stzaj aq'uma' qil?” Per a te Qtata Dios aj oxik lajon te Moisés. Komo jun ángel ojaw kanet twitz tuj te ky'i'x, b'ix oxik tlajo' tzan tk'ulun mandad kxol kye xjal b'ix tzan tkolpin te kyetz. 36 Te Moisés e'etz tin kye qijajil tuj Ejipt,^w b'ix tidi'chq yek'b'il oqet tk'ulu' tuky'i' tajwalil Dios b'ix tidi'chq aj nkyelab'an tuq kye xjal ti'l^x oqet tk'ulu' tuj Ejipt b'ix tuj te nim a' Kyaq A' b'ix kawnaq (40) aq'b'i tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.^y

37 Te ja Moisés axkix aj oxik q'uman kyuky'i kye [qxjalil oqtxi'] aj tijajil Israel ikxjani: “Te Qtata Dios otk'ulu'tz tzan tetz exol etetz jun aj yolil tyol iktza' a'in; intqet etoksla!”^z 38 B'ix axkix te Moisés aj oqeten kxol kye aj tijajil Israel tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' b'ix oyolin tuky'i te ángel twi' te witz Sinayi kyuky'i kye aj tijxjal qijajil oqtxi'.^a 39 B'ix aji kixi' te aj ok'amon te yol aj k'onti'l nponaj.^b B'ix kye qijajil oqtxi' owel kyik'o' b'ix k'onti'l oqet kyoksla' sinoke tuj kyanim eb'ajmeltz'jik junky'el Ejipt. 40 Komo oxik kyq'uma' te Aron, “Intqet ak'ulu' txq'an qdios aj oxel yek'lun te qb'ey, komo je'ky tidi'-alo ma'tx ky'ik ti'l te Moisés aj owetz in te qetz tuj Ejipt.”^c 41 Ntons oqet kyk'ulu' titzb'alil jun tal wakxh b'ix oxik kyq'apo' te kypresent twitz b'ix oqet kyq'ijla' jun q'ij tzan tpaj te titzb'alil aj ojetq

q 7:28 Exo 2:14 r 7:29 Exo 2:14-22 s 7:31 Exo 3:1-5 t 7:32 Exo 3:6 u 7:33 Exo 3:5 v 7:34 Exo 3:7-10 w 7:36 Exo 12:37 x 7:36 Exo 14:1-29 y 7:36 Núm 14:33-34 z 7:37 Kya 3:22; Deu 18:15 a 7:38 Exo 19:9-20:17 b 7:39 Deu 5:1-33 c 7:40 Exo 32:1

tuq qet kyk'ulu'.^d 42 Astilji te Qtata Dios ekaj tkola', oxik tsi' lad kyetz tzan kxnaq'tzan kywitz che'w twitz ka'j.^e Ixkxi oky'ik iktza'xkix ojetq kaj ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi' ikxjani: "Etez aj tijajil Israel a'ix, ¿ti'tzun te wetz otzaj eq'apo' te epresent aj nkxb'et tuq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' kawnaq (40) aq'b'i'?'^f 43 Nya'tx sinoke ojaw etiq'a' tjay te Molok aj nkxqet mejlet twitz, b'ix ax otzaj ena'o' te che'w Ronfa iktza' jun dios te etetz, otzaj ena'o' kyitzb'alil tidi'chq dios aj a'ixk k'ulul tetz. Astilji ajna'l okx'elax nlajo' mas laq'chik twitz te tx'o'tx' Babilony."^g

44 Ntons, kye qijajil oqtxi', aj akyeqet tuq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx', kyetz at tuq te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet xhchk'atunal te Qtata Dios aj telponx tetz atqet tuq kxol. Te jay k'ulu' tuq iktza'x okaj tq'uma' te Qtata Dios tuky'i Moisés tzan tqet tk'ulu' iktza'x te aj ojetq xik tyek'u' tetz.^h 45 B'ix kye qijajil oqtxi', kyetz eq'i'kix tuq kyitza' te aj jayji, b'ix kye aj ajune' tuq tuky'i Chowe' oxik kyinkix kyuky'i'l aj tqet ktzyu' kye amaq' aj ja' te Qtata Dios e'ex tin kye aj nkyenajan tuq tzi. Ixkxi okaj te jay kyuky'i'l max aj itz'oj tuq te Dawid.

46 Te Dawid owel galan tuj twitz Qtata Dios, b'ix tetz oxik tqani' tuky'i Qtata Dios tzan tuq tqet tk'ulu' jun nim jay aj ja' kye txjalil aj tijajil Jacob b'a'n tuq tzan kyna'on te Qtata Dios.^j 47 Per a te Salomon te aj oqet k'ulun te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.^k 48 Per te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j, tetz k'onti'l nnajan tuj jun jay aj cha kyk'ulb'en xjal. Ixkxi tetz oxik tq'uma' jun-el kye qijajil tzan te aj yolil tyol oqtxi',^l kyi ikxjani: 49 "Kyaqil tuj ka'j iktza' te nwit'lel aj ja' tzan nk'ulun mandad ti'j kyaqil, b'ix te twitz tx'o'tx' iktza' tujlb'il woq. ¿Titza' te njay aj oqtel ak'ulu'ni?" kyi te Qajawil. "¿Ja' wetz b'a'n tzan wojlan?"^m 50 ¿Nya'tx petzun a'in wetz inqet k'ulun kyaqil aj at?"ⁿ

51 Ntons, per etetz ajna'l, b'an tz'akkix a'ix. Etez tuj etanim iktza' aj k'onti'l nkx'okslan Dios b'ix k'onti'l n'ox tyol tuj ewi'. Etez nkxq'ojin kixi' ti'j te Txew Dios iktza'x okyk'uluj kye etijajil oqtxi'.^o 52 Kyetz ejaw kylajo' kyaqil kye aj yolil tyol Dios. Oqet kykansa' kye aj nkyepakb'an tuq ti'j te aj tzul mas yaj aj k'onti'l xhchoj, b'ix ajna'l te aj k'onti'l xhchojni oje tzul, b'ix etetz okxjaw meltz'jik ti'j b'ix oqet ekansa'. 53 Etez ek'amoj te Kawb'il ti'j qrelijyon aj otzaj si' tzan kye ángel b'ix k'onti'l oqet etoksla'.^o

54 Ntons yaji, ya ma tz'ok kcha'o' kye xjal ikxji, otzaj nim kyq'oj b'ix nqitx'itx'in tuq txekye' tzan kyq'oj ti'j te Xhte'k. 55 Per yatzun te Xhte'k, tetz atqex tuq te Txew Dios tuj tanim b'ix ojax ten tuj ka'j b'ix oxik ten chqitz'unal te Qtata Dios b'ix oxik ten Jesus wa'lqet tuq tuj tb'anq'ab' te Qtat. 56 B'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten. Wetz nxik wen tuj ka'j b'ix te Ichan Aj Tk'wa'al Dios atqet tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios.»

^d 7:41 Exo 32:2-6 ^e 7:42 Rom 1:24,26,28 ^f 7:42 Am 5:25 ^g 7:43 Am 5:26-27

^h 7:44 Exo 25:9,40 ⁱ 7:45 Jos 3:14-17 ^j 7:46 2 Sa 7:1-16; 1Cró 17:1-14 ^k 7:47 1 Re 6:1-38; 2Cró 3:1-17 ^l 7:48 Chay. ^m 7:49 Isa 66:1 ⁿ 7:50 Isa 66:2 ^o 7:51 Isa 63:10

⁵⁷Per kye xjal, owoq ktxayi' te kxkyin, eb'ajjaw siky'in kongan b'ix e'ok lab'un ti'lj. ⁵⁸Owetz kyin xtxa'm amaq' b'ix owoq kxo'o' tuky'i ab'lj, b'ix kye aj nxik kyq'uma' tuq til, okaj ksi' te txo'w tuky'i jun ku'xon tb'i Saulo.

⁵⁹Yatzun te Xhte'k, aj man tuq n'ok kxo'o' tuky'i ab'lj, oxnaq'tzan, «Tat Jesus, k'amoj ch'in te wanim.» ⁶⁰Yaji oqet mejlet twitz tx'o'tx' b'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Wajaw, k'on tzaj ana'o' te ja kchojni.» Ya ma xik tq'uma' ikxji, okamik.

Aj Taq'ik Tzan Kyjaw Lajo' Kye Aj Nkye'okslan Ti'lj Jesukrist

8 ¹Ntons te Saulo b'an dyakwerd tuq tzan tkamik te Xhte'k. Ntons, tuj aj q'ijji owaq'ik kyjoylik kye aj nkye'okslan tuq ti'lj Jesus tuj te amaq' Jerusalen. Astilji kyaqil kyetz oxik kslab'u' kyib' ja'chq tuj tkwentil Judey b'ix Samary, a'ox kye tky'ixel Jesus ekaj txini tuj amaq' Jerusalen. ²Yaji txq'an xjal aj nkyexjanin tuq te Qtata Dios ojaw kyin txlimal te Xhte'k b'ix oqet kyitz'le' b'ix oje kyeb'isun nim. ³Yatzun te Saulo, tetz njoyonkix tuq kyi'lj kye aj nkye'okslan b'ix n'ox tuq tuj kyjay tzan kyetz tjuki', ichan b'ix xuj nkye'etz tuq tin b'ix nkyexik tuq tsama' pres.^p

Aj Tpakb'an Lip Tuj Samary

⁴Ntons kye aj eb'ajxik slab'u', ja'chq nxik tuq kypakb'a' te tpakb'alil galan titza' tzan jkolet. ⁵Jun te kyetz, Lip tb'i, oxik Samary b'ix tzi oxik tpakb'a' kxol kye xjal ti'lj te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'. ⁶Kye xjal n'ok tuq kchimo' kyib' b'ix n'ok tuq ksi' kywi' ti'lj tyol te Lip, b'ix dyakwerd tuq ate' ti'lj tyol b'ix n'ok tuq kye kye yek'b'il aj nqet tuq tk'ulu' tuky'i tajwalil Dios. ⁷Komo ky'ila'lj tuq kye xjal aj akyeqex tuq malspirit tuj kyanim nkyeb'antik tuq, b'ix kye malspirit nkyeqawun tuq oj kyjatz; ax ky'ila'lj aj kamnaq tuq kchi'ljel b'ix a'e' aj kox-e' nkyeb'antik tuq. ⁸Ntons kye xjal tzi, b'an nkyechalaj tuq.

⁹Ntons at tuq jun xjal tzi, Simon tb'i. Tetz jun chman tuq b'ix kyaqil kye xjal aj Samary nkyelab'an tuq ti'lj te tidi'chq aj nqet tk'ulu', b'ix tetz nxik tuq tq'uma' at tuq nim tajwalil. ¹⁰Kyaqil kye xjal n'ok tuq ksi' kywi' ti'lj, k'wa'l, tijxjal, kyaqil, b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «A tetz te aj tzajnaq tuky'i Qtata Dios tuky'i nim tajwalil b'ix n'ok q'uma' "Te Aj Nim Tajwalil."» ¹¹Kyetz nxik tuq kyoksla', b'an nkyelab'an tuq ti'lj tzan tpaj te aj xhchmanb'en ky'ila'lj aq'b'ixi' tuq.

¹²Per ya ma xik kyoksla' aj nxik tpakb'a' tuq te Lip ti'lj te tpakb'alil galan aj nyolin ti'lj Jesukrist b'ix titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, ya ma xik kyoksla' nini, ojaw si' a' kywi' ichan tuky'i xuj. ¹³B'ix ax te Simon otokslaj, b'ix ya tjawlen si' a' twi' k'onti'l tuq nkaj tsi' tzan tok lapet ti'lj

Lip, b'an nlab'an tuq ti'lj kyaqil yek'b'il aj nqet tk'ulu' tuq te Lip b'ix ti'lj kyaqil yek'b'il aj nk'ulun tuq tuky'i tajwalil Qtata Dios.

¹⁴Ntons, kye tky'ixel Jesus tuj Jerusalen, ya ma tz'ok kcha'o' qa kye aj Samary ojetq tuq kye'okslan te tyol Qtata Dios, yaji oxik kylajo' te Xhpe'y b'ix te Wa'nch tuj Samary. ¹⁵B'ix ya ma kyepon kyetz txini, exnaq'tzan kyi'lj kye aj ojetq tuq kye'okslan, tzan tqex te Txew Dios tuj kyanim.

¹⁶Komo mina' tuq tqex te Txew Dios tuj kyanim, sinoke a'ox tuq ojetq tjaw si' a' kywi' tuky'i tb'i Qajaw Jesus. ¹⁷Ntons te Xhpe'y b'ix te Wa'nch oqet ksi' kyq'ab' kyajsik, b'ix kyetz okyk'amoj te Txew Dios tuj kyanim.

¹⁸Ya ma tz'ok ten te Simon oj tqet ksi' kyq'ab' kye tky'ixel Jesus kyajsik kye xjal nqex tuq te Txew Dios tuj kyanim, ntons tetz oxik tsuqu' tmin kyetz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: ¹⁹«Ax instzaj esi' wetz wajwalil tzan tqex te Txew Dios tuj kyanim kye xjal cha'oj tqet nsi' nq'ab' kyajsik.»

²⁰Ntons yaji te Xhpe'y oxik tq'uma', «Paxikx-wit tuj q'aq' tuky'ix atumin tzan tpaj yatz nchb'isun qa tuky'i tmin b'a'n tzan stzaj aloq'o' te aj ntzaj tsi' te Qtata Dios cha jkotz. ²¹Yatz k'onti'l awoklen tzan ak'amon tetz tzan tpaj te awanim nya'tx galan ntb'isu' tuj twitz Qtata Dios.^q ²²Intkaj akola' te aj nya'tx galan aj n'ak'ulu'ni, b'ix paxnaq'tzan tuky'i Qajawil. Ikxji qanq oqtel tnajsa' te aj nya'tx galan aj nchb'isun tuj awanim. ²³Wetz n'ok wen awi'lj at nim q'oj tuj awanim b'ix tzunx atichqet tuj tq'ab' te aj nya'tx galan.»

²⁴Yaji te Simon oxik tq'uma': «Pe'exnaq'tzan ch'in waq etetz wi'lj tuky'i Qtata Dios tzan k'on tky'ik wi'lj aj ma'tx stzaj eq'uma'ni.»

²⁵Ntons ya ma mankun kyyolin b'an byenech ti'lj te b'an'ax aj kyeb'enky tuq b'ix aj tmankun kypakb'an kyuky'i kye xjal ti'lj Tyol Qtata Dios, eb'aj'aj Jerusalen, b'ix aj ikja'n tuq kyaj, nxik tuq kypakb'a' tuj junjunky aldey tuj tkwentil Samary.

Aj Txik Tpakb'a' Lip Tuky'i Jun Xjal Aj Etyopiy

²⁶Ntons, yatzun te Lip, jun ángel tlajen Qajawil oxik tq'uma' tuky'i'l: «Pajaw wa'let b'ix pax qetnaq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' tuj tb'eyil Gas aj ntzaj Jerusalen.» ²⁷Ntons te Lip oxik, b'ix tuj b'ey owoknoj twitz jun xjal aj Etyopiy. Tetz jun xjal slo'q b'ix nim tuq tajwalil, tetz aji tuq te chimol tmin te xuj aj tb'i Candace aj twitzale' k'ulul mandad tuj Etyopiy. Te xjal ojetq tuq meltz'jik na'ol Qtata Dios tuj Jerusalen ²⁸b'ix ikja'n tuq taj tuj tamaq'. Wit'lijax tuq tuj te tkaret, b'ix njaw tuq te'e' te u'lj aj oqet stz'ib'a' te Chay aj yolil tyol Dios.

²⁹Yaji te Txew Dios oxik tq'uma' te Lip: «Pax, pawok laq'chet ti'lj aj karet ni'n.»

³⁰Ya ma tz'ok laq'chet te Lip, oxik xhcha'o', te xjal aj Etyopiy njaw tuq te'e' te u'lj aj oqet stz'ib'a' te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi'. Yaji te Lip oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿N'el pe' aniky' ti'lj aj njaw awe'e'ni?»

³¹Tzaj te xjal, owaj stzaq'b'e': «¿Titza' owelal nniky' ti'j? Komo k'onti'l ab'l ntzaj q'uman wetz titza' atok txolil.» Yaji oxik tq'uma' tetz te Lip tzan tjax tuj te karr b'ix tzan tqet wit'let tuky'i'l. ³²Te aj njaw tuq ten tuj te Tu'jal Dios aj ntzani: «Tetz oxik eq'i' tuj kansb'il iktza' jun ch'i tal karner, iktza' jun ch'i tal karner aj k'onti'l njaw oq' oj tel in stzamal, ax ikxji tetz k'onti'l owel stzi' ch'inwt. ³³Owel in tky'exaw b'ix k'onti'l oqet kyk'ulu' tume'l tuky'i'l. Nlay b'antik tzan txik jq'uma' ab'le' tijajil tzan tpaj ma'tx mankun te tanq'in tzani twitz tx'o'tx'!»

³⁴Ntons yaji te xjal oxik tqani' te Lip: «Instzaj aq'uma' ch'in, ¿ab'l qil' nyolin tuq te aj yolil tyol Diosni? ¿Nyolin pe' ti'jx tetz qatzun ti'j junkyji?» ³⁵Ntons te Lip owaq'ik tzan tyolin ti'j te aj ja' tuq njaw kye'e', b'ix ax tuky'i txq'anqy u'j tuj te Tu'jal Dios oxik tq'uma' te tpakb'alil galan ti'j Jesus.

³⁶Mas yaj eky'ik aj ja' tuq at jun a' b'ix te xjal oxik tq'uma', «Tzani at jun a' aj ja' galan tzan tjaw asi' a' nwi'.» ³⁷Te Lip oxik tq'uma': «Qa yatz b'an'ax n'awoksla' tuky'i jun tk'u'jlal, b'a'n tzan tjaw nsi' a' awi'.» Yaji te xjal owaj stzaq'b'e': «Wetz nkyin'okslan ti'j te Jesukrist aji te Tk'wa'al Qtata Dios.»^s ³⁸Ntons te xjal oxik tk'ulu' mandad tzan twa'let te tkaret b'ix kykab'il eqex tuj' te a' b'ix te Lip ojaw tsi' a' twi'.

³⁹Ya ma kyejatz tuj te a', te Txew Dios oxik teq'i' te Lip, b'ix yatzun te xjal k'onti'lky owok ten te Lip. Yaji oxik tin junky'el tb'ey per b'an nchalaj tuq. ⁴⁰Yaji te Lip otzaj tnab'e' tib' tuj amaq' Asot b'ix nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan tuj kyaqil amaq' max aj tponkix amaq' Sesarey.

Aj Tokslan Te Saulo Ti'j Jesukrist

9 ¹Te Saulo k'onti'l tuq nkaj tsi' tzan kyjaw tlajo' kye aj nkye'okslan ti'j Qajawil. Nkye'ok tuq txob'sa' b'ix tgan tuq tzan kyqet tkansa'. Ntons oxwa'q yoliyon tuky'i te twitzale' pal ²b'ix oxik tqani' jun u'j tzan txik tuq Damask kyuj kye jay nab'il Dios joyol kye xjal aj nkye'okslan tuq aj tume'l ni'n, tzan tuq ktzaj twaku' pres tuj Jerusalem xuj qa ichanji.

³Yaji ikja'n tuq txik tb'eyil Damask, mer aj ch'inky tuq tpon qaynin ti'j te amaq', tanderepent oqet txaqtxon ti'j tetz jun chk'atunal otzaj tuj ka'j. ⁴Oqet tz'aaqik twitz tx'o'tx' b'ix oxik xhcha'o' twi' jun xjal ikxjani: «Saulo, Saulo, ¿tistil nkyinjaw alajo'?» ⁵B'ix te Saulo oxik xhcha'o': «¿Ab'ltzun yatz a'ich Tat?»^u «Wetz a'in Jesus aj nkyinjaw alajo'.» ⁶Pajaw wa'let b'ix pax tuj amaq'. Tzi oxel' q'umlet yatz te aj presis tzan tqet ak'ulu'!»^w

^r 8:33 Isa 53:7-8 ^s 8:37 Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin taqan 37. ^t 8:38 N'el qniky' eqex tuj te a' tzan tpaj taqan 39. ^u 9:5 Ax: Wajaw. ^v 9:5 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aaqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix telponx ikxjani: «¿Tistil k'on agan tzan ak'amon iktza' wetz ngan tzan ab'et?» ^w 9:6 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' kab'e'ky yol tb'ay twitz ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Yaji, tetz nlu'lun tuq tuky'i txob'al, oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, ¿tidi' agan tzan nk'ulun?»

⁷Kye xjal aj ajune' tuq tuky'i'l, b'an ojetq tuq kyetzajb'aj. Cha eb'ajkaj wa'let, nxik kcha'o' tuq iktza' twi' jun xjal, per k'onti'l tuq nxik kyen nijunwt. ⁸Ntons te Saulo ojaw wa'let, b'ix ya ma jaw tjaqo' twitz, k'onti'l ob'antik tka'yin ch'inwt. Yaji cha oxik kyjocho' b'ix oxik kyin tuj te amaq' Damask. ⁹Aj kypon tzi, tetz cha oqeten oxo q'ij, k'onti'l tuq nka'yin, k'onti'l nwa'an, k'onti'l tuq n'uk'an ch'inwt.

¹⁰Ntons, at tuq jun xjal tzi aj n'okslan tuq ti'l Jesus, Ananiys tb'i, b'ix owok joto' te Qajawil tuj twitz tetz. Te Qajawil oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ananiys.» Te Ananiys owaj stzaq'b'e': «Wajaw, akyinqet tzani.» ¹¹B'ix te Qajawil oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Pajaw b'ix pax tuj tjay Juds aj nnajan tuj te b'ey aj tb'i "B'ey B'an Rekt," b'ix tzi owokelnoj awitza' jun xjal tb'i Saulo aj Tars. Tetz b'an nxnaq'tzan ajna'l. ¹²B'ix ma'tx tz'ok joto' tuj twitz jun xjal Ananiys tb'i npon tuky'i'l b'ix nqet tsi' tq'ab' tajsik tzan tb'antik tka'yin junky'el.» ¹³Ntons te Ananiys oxik tq'uma': «Wajaw, wetz oje tz'ok ncha'o' ti'l aj xjalji. Tetz tuj Jerusalem tidi'chq nya'tx galan oje qet tk'ulu' kyi'l kye aj pawame' te yatz. ¹⁴B'ix ax tzani tuj ja amaq'ni at tajwalil tzan kye pal aj nim kyajwalil tzan kxik tin pres tuj Jerusalem kyaqil kye aj nkyexnaq'tzan awi'l.» ¹⁵Per te Qajawil oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Pax tuky'i'l tzan tpaj te ja ichanni ma'tx tz'el njoyo' tzan txik tpakb'a' te npakb'alil kxol kye aj nya'tx tijajil Israel, b'ix kxol kye aj nim kyajwalil tzan kyk'ulun mandad, b'ix kxol kye aj tijajil Israel. ¹⁶Wetz oxo'l nyek'u' tetz a tgan tzan tok ten nim xhcho'nal tzan npaj wetz.»

¹⁷Ntons te Ananiys oxik, owox tuj te jay, oqet tsi' tq'ab' tajsik te Saulo, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Werman Saulo, te Qajaw Jesus aj ojaw kanet awitz tuj b'ey aj ikja'n tuq atzaj tzani, ma kyintzaj tlajo' tzan tjaqet awitz b'ix tzan tnoj te Txew Dios tuj awanim.» ¹⁸B'eyxnajji tuj twitz te Saulo oqet tz'aqik jun tidi' iktza' mu'p^x b'ix ob'antik tka'yin. Ya ma jaw wa'let, b'eyx ojaw si' a' twi'. ¹⁹Yaji owokten wa'il b'ix owetz ten twitz. Yaji okajten kab'e q'ij kxol kye aj Damask aj nkye'okslan tuq ti'l Jesus.

Aj Tpakb'an Te Saulo Tuj Damask

²⁰B'eyxnajji te Saulo owaq'ik tzan tpakb'an kyuj kye jay nab'il Dios, nxik tuq tpakb'a' te Jesus Tk'wa'al Dios. ²¹Kyaqil kye aj nkyecha'on tuq ti'l b'an nkyelab'an tuq b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Ti'tzun, nya'tx petzun aji tetz te aj njoyon tuq tuj Jerusalem kyi'l kyaqil kye aj nkyexnaq'tzan ti'l Jesus? ¿Nya'tx petzun axkix tetz owul tzani tzan tuq kyjaw stzyu' tzan kxik twaku' tuj kyq'ab' kye pal aj nim kyajwalil?»

²²Per te Saulo, te Txew Dios atqet tuq tuky'i'l tzan txik tpakb'a' tuky'i' jun tajwalil, b'ix kye aj tijajil Israel tuj Damask [aj nya'tx dyakwerd tuq ate' tuky'i'l], kyetz k'onti'l ob'antik tzan taj ktzaq'b'e' tzan tpaj b'an xtxolil tuq te

x 9:18 Ax: iktza' tib'en kyiy.

aj nxik tq'uma' [tuky'i te Tu'jal Dios] qa te Jesus aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'. ²³Ya ma ky'ik ky'ilal' q'ij, kye aj at tuq nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel oqet kykawla' kyib' tzan tuq tqet kykansa' te Saulo. ²⁴Per yaji tetz dech owok xhcha'o'. B'ajq'ij tuq, chijq'ij tuky'i qonik'an, nqet tuq kxb'uqi' stzi' tlamelul te amaq' tzan tuq tqet kykansa'. ²⁵Per kye a'e' aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus, kyetz oqex ksi' te Saulo tuj jun matij chi'l b'ix oqex kyumb'a' qonik'an twi' te loq' ti'j te amaq', ikxji te Saulo okolpjik tuj kyq'ab' kye xjal.^y

Aj Tpakb'an Te Saulo Tuj Jerusalem

²⁶Ya ma pon Jerusalem, tetz tgan tuq tzan tok xhchimo' tib' kyuky'i kye a'e' aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus, per kyaqil kyetz b'an nkyexob' tuq ti'j tzan tpaj k'onti'l tuq nkyoksla' qa tetz ojetq tz'okslan. ²⁷Tzaj te B'e'ch, oxik tin te Saulo kxol kye tky'ixel Jesus. Oxik tq'uma' kyetz te Saulo ojetq tuq tz'ok ten te Qajawil tuj b'ey aj ikja'n tuq txik Damask, b'ix te Qajawil ojetq tuq yolin tuky'i'l, b'ix tuj Damask te Saulo ojetq tuq xik tpakb'a' te tpakb'alil galan tuky'i tb'i Jesus tuky'i jun tk'u'jlal. ²⁸Ikxji te Saulo okajten kyuky'i'l Jerusalem, b'ix n'ok tuq xhchimo' tib' [kyuky'i kye erman]. Per tetz npakb'an tuq ti'j te Qajawil tuky'i jun tk'u'jlal. ²⁹Nim tuq nyolin kyuky'i kye aj tijajil Israel aj nkyeyolin tuq te yol gryeg b'ix nim tuq nxik tqani' tzan tqet kyb'isu' byenech, per kyetz kyan tuq tzan tqet kykansa'. ³⁰Ya ma tz'ok kyan kye qerman ikxji, yaji oxik kyan te Saulo tuj amaq' Sesarey, yaji tzi oxik kylajo' max amaq' Tars.

³¹Ntons kyaqil kye b'uch'uj qerman ja'chq tuj tkwentil Judey b'ix Galiley b'ix Samary, k'onti'l tuq nkyejaw lajo', b'ix mas tuq nkye'ok jwert nkye'okslan tuq ti'j Qajawil tuky'i jun tk'u'jlal, b'ix nkyeb'et tuq tuky'i jun tume'l nkyexjanin tuq Qajawil, b'ix mas tuq nxik nimsa' kyk'u'j tzan te Txew Dios b'ix nkye'ok tuq ky'ila'j.

Aj Tqet Q'ana' Jun Yab' Kamnaq Tuq Xhchi'jel

³²Ntons, yatzun te Xhpe'y, tetz ja'chq tuq nxik [nimsal kyk'u'j kye qerman], ax opon q'olb'el kye qerman^z tuj te amaq' Lida. ³³Tzi owoknoj twitz jun xjal tb'i Eneys, wajxaq aq'b'ixi' tuq toxlen ten tjaq' xnoq'l tzan tpaj kamnaq tuq xhchi'jel. ³⁴Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Eneys, te Jesukrist nchqet tq'ana' ajna'l. Pajaw wa'let b'ix intjaw aweq'i' aj awatub'ni.» B'eyxnajji te Eneys ojaw wa'let. ³⁵Kyaqil kye aj nkyenajan tuq Lida b'ix tkwentil Saron owok kye'e' te xjal b'ix kyaqil eb'aj'okslan ti'j te Qajawil.

Aj Tjaw Anq'in Te Dorks

³⁶Ntons, at tuq jun xuj aj nnajan tuq tuj amaq' Jop. Tetz n'okslan tuq, b'ix tetz tb'i Tabit, b'ix tuj te yol gryeg Dorks tb'i [aj telponx “kyej”]. Te

^y 9:25 2 Kor 11:32-33 ^z 9:32 Ax: kye txq'anqy aj pawame' te Qtata Dios.

ja xujni nim galan nqet tk'ulu' tuq tzan tonen kyuky'i xjal b'ix nxik toye' tuq jun onb'il kye meb'a' xjal. ³⁷Tuj aj tyempji te Dorks oqet yab'tik b'ix okamik. Ya ma tz'el tx'ajo' ti'lj te xhchi'jel, oqet si' tuj jun kwart aj atjax tuq tmankb'il txol te jay. ³⁸Ntons, komo te amaq' Jop qaynin ti'lj te amaq' Lida aj ja' tuq atqet te Xhpe'y, ya ma tz'ok kcha'o' kye qerman aj Jop qa te Xhpe'y atqet tuq Lida, oxik kylajo' kab'e' qerman q'umal tuky'i'l ikxjani: «Yatz presis tzan axik Jop ajna'l, k'on chnachq'inky mas tzani.»

³⁹Yaji te Xhpe'y oxik kyuky'i'l. Ya ma kyepon txini, te Xhpe'y oxik in aj ja' tuq tanlik te kamnaq. Kyaqil kye xuj byud e'ok noj ti'lj te Xhpe'y, b'an nkye'oq' tuq b'ix oxik kyyek'u' te Xhpe'y kyaqil txakl kyq'anaq kye xjal aj k'ulume' tuq tzan te Dorks [b'ix nkyexik tuq toye']. ⁴⁰Yaji te Xhpe'y e'etz tlajo' kyaqil kye aj ate'ox tuq tzi, b'ix oqet mejlet b'ix owokten xnaq'tzon ti'lj. Yaji oxik te'e' te kamnaq b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tabit, pajaw wa'let.» Yaji te xuj ojaw tjaqo' twitz, ya ma xik ten te Xhpe'y, ojaw wit'let. ⁴¹Te Xhpe'y ojaw stzyu' tq'ab' b'ix ojaw twab'a', yaji etzaj tuk'le' kye xuj byud b'ix kyaqil kye txq'anqy erman,^a b'ix oxik tyek'u' kyetz ya itz'oj.

⁴²Te aj oky'ikni owok cha'o' tuj kyaqil te amaq' Jop b'ix ky'ila'j eb'aj'okslan ti'lj Qajawil. ⁴³Yaji te Xhpe'y okajten ky'ila'j q'ij txini tjay jun xjal tb'i Simon aj tetz taq'un pur tuq tuky'i' tz'u'm.

Te Tb'ay-el Aj Tpakb'an Te Xhpe'y Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

10 ¹Tuj te amaq' Sesarey at tuq jun xjal Kone'l tb'i, tetz jun kapitan ti'lj jun b'uch'uj soldad aj tb'i «Kye Aj Italy.» ²Tetz kyuky'i' kyaqil a'e' aj tuj tjay b'an nkyexjanin tuq Qtata Dios. Ax nxik toye' tuq jun onb'il kye meb'a' xjal [aj tijajil Israel] b'ix nxnaq'tzankix tuq tuky'i' Qtata Dios. ³Jun q'ij qanq tuj toxi' or tuq te qale', owok joto' tuj twitz, oxik ten b'an b'an'ax jun ángel tlajen Dios tpon tuky'i'l aj ja' tuq tetz atqet, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Kone'l.»

⁴Te Kone'l okaj ka'yin ti'lj te ángel b'ix tuky'i' jun txob'al oxik xhcha'o' ikxjani: «¿Tat, tidi'tzun?» Yaji te ángel oxik tq'uma' ikxjani: «Te Qtata Dios ma'tx tz'el galan tuj twitz te aj nxik axnaq'tza' b'ix te onb'il aj nxik awoye' kye meb'a' xjal. ⁵Ntons ajna'l, inkxik alajo' kab'e' xjal max tuj te amaq' Jop, tzan stzaj kyuk'le' te Simon aj ax n'ok q'uma' tb'i Xhpe'y. ⁶Tetz atok tposad tjay jun xjal tb'i Simon aj n'laq'unan tuky'i' tz'u'm b'ix nnajan qaynin stzil te nim a'.»

⁷Ya ma xik te ángel aj ojetq tuq yolin tuky'i'l, te Kone'l etzaj tuk'le' kab'e' tmos b'ix jun soldad aj b'an nxjanin tuq te Qtata Dios. ⁸Ya ma xikb'aj tq'uma' kyetz kyaqil, exik tlajo' tuj te amaq' Jop.

⁹Ya tuj junky iwitq, ojetq tuq qo'ok chiq'ij, aj man tuq ikja'n kypon kye xjal tuj amaq' Jop, te Xhpe'y ojax xnaq'tzon twi' te jay. ¹⁰Tetz b'an

^a 9:41 Ax: kye txq'anqy aj pawame' te Qtata Dios.

n'el tuq tk'ulj b'ix tgan tuq wa'an, per aj man tuq nqet k'ulu' te twe', owox joto' tuj twitz. ¹¹Oxik ten te ka'j tel jaqlik, b'ix oxik te'e' tqet twitz tx'o'tx' jun tidi' iktza' jun sabl tzyu' tuq kykajil xtxa'm. ¹²Tuj te sabl ate' tuq kyaqil txakl txkup kaj kyoq b'ix txkup aj cha nkyexik jilin twitz tx'o'tx' b'ix pich'. ¹³B'ix oxik xhcha'o' twi' jun xjal, otzaj tq'uma' ikxjani: «Pajaw wa'let Xhpe'y. Intqet akansa' jun achi' b'ix pawa'an.» ¹⁴B'ix te Xhpe'y owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tat,^b wetz nlay. Ni jun-el oje xik nwa'a' jun tidi' aj xjan tzan qwa'an.»^c ¹⁵B'ix twi' te xjal otzaj tq'uma'ky tka'mjji'n-el ikxjani: «Te aj oje tk'uluj te Qtata Dios tzan tkaj saq tuj twitz, k'on tz'ok aq'uma' yatz qa jun tidi' nya'tx galan.» ¹⁶Te ntzani oky'ik oxmaj, yaji b'eyxnajji te sabl ojax in junky'el tuj kaj'.

¹⁷Te Xhpe'y b'an nb'isun tuq ti'j tidi' telponx te aj ojetq tuq tz'ok joto' tuj twitz. Yaji kabal kypon kye a'e' tlajen Kone'l stzi' tlamelul te jay, nkyecha'on tuq ti'j te Simon. ¹⁸Ya ma kyepon, oxik kcha'o' qa tzi atok tuq tposad jun xjal aj tb'i Simon aj n'ok tuq q'uma' Xhpe'y. ¹⁹B'ix aj man tuq nb'isun te Xhpe'y ti'j te aj ojetq tuq tz'ok joto' tuj twitz, te Txew Dios oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ate' ox^d ichan nkyejoyon te yatz. ²⁰Pajaw wa'let b'ix paqex kyuky'i'l b'ix pax kyuky'i'l. K'on na'non awanim tzan tpaj a'in wetz ma kyintzaj lajon te kyetz.»

²¹Ntons te Xhpe'y oqetznajji b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «A'in wetz te aj nkyin'ejoyo'. ¿Tidi' emandad ma kx'ul?» ²²B'ix kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza ma qotzaj lajo'na tzan jun kapitan te jun b'uch'uj soldad, Kone'l tb'i. Tetz jun xjal aj nb'et tuj tume'l, aj nqet txjani' Qtata Dios, b'ix aj b'an jiq'b'a' kyitza' kyaqil kye aj tijajil Israel. Jun ángel tlajen Dios oxik q'uman te tetz presis tuq tzan axik tuk'le' tzan axik tjay b'ix ikxji tzan tok xhcha'o' kyaqil tidi'chq aj at tzan txik aq'uma'!» ²³Ntons te Xhpe'y e'ox tuk'le' tuj jay, b'ix eb'ajkaj aj aq'b'ilji tuky'i'l. Tuj junky iwitq te Xhpe'y oxik kyuky'i'l b'ix txq'an erman aj nkyenajan tuq Jop eb'ajxik tuky'i'l.

²⁴Ya tuj junky iwitq eb'ajpon Sesarey, b'ix te Kone'l n'iyon tuq kyilj, b'ix ojetq tuq kye'ok tuk'le' a'e' tfamily b'ix junjun xjal aj b'an tajyol-e' tuq. ²⁵Ya ma pon te Xhpe'y tjay te Kone'l, te Kone'l owetz kanol tetz b'ix oqet mejlet twitz [iktza' twitz jun dios]. ²⁶Per te Xhpe'y ojaw tjuk'u', oxik tq'uma' ikxjani: «Pajaw wa'let. Wetz ax a'in jun xjal iktza' a'ich.» ²⁷Aj man tuq nyolin tuky'i Kone'l, owox tuj te jay b'ix ky'ila'j xjal ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib' tzi.

²⁸Yaji oxik tq'uma' te Xhpe'y kye xjal ikxjani: «Etez eteb'en qetza aj tijajil Israel, tzan tpaj te qreljyona, qetza k'onti'l tzoqpimo' tzan tox qsamo' qib'a kyuky'i xjal aj nya'tx tijajil Israel b'ix pyor tzan qliman

^b 10:14 Ax: Wajaw. ^c 10:14 Lev 11:1-47 ^d 10:19 Ax: kab'e' xjal (qa k'onti'l nqo'ajlan te soldad iktza' jun yolil mandad).

kyetz. Per te Qtata Dios ma'tx tzaj tyek'u' wetz tzan k'on tok nq'uma' qa xjan tzan qyolin tuky'i jun xjal aj nya'tx qijajil.^e 29 Astilji aj stzaj q'uma' wetz tzan ntzaj, wetz ma kyintzaj b'ix k'onti'l tidi' ma nq'umaj. Ajna'l ngan tzan tok ncha'o' ztistil ma kyintzaj etuk'le'?»

³⁰ Yaji te Kone'l oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kaje q'ijxi, qanq axkix ja or ntzani, wetz nkyin'ipan tuq wa'ij b'ix nkyinxnaq'tzan tuq tzani tuj njay, b'ix yaji qanq te toxi' or te qale', ojaw kanet jun xjal nwitz b'ix te tq'anaq b'an ntxaqtxon tuq, ³¹ b'ix otzaj tq'uma' wetz ikxjani: “Kone'l, te Qtata Dios ma'tx tz'el galan tuj twitz te aj nxik axnaq'tza' b'ix te onb'il aj nxik awaye' kye meb'a' xjal. ³² Inkxik alajo' xjal tuj te amaq' Jop tzan stzaj kyuk'le' te Simon aj n'ok q'uma' Xhpe'y, tetz atqet tuj tjay junky Simon aj n'aq'unan tuky'i tz'u'm b'ix nnajan qaynin stzi' te nim a'.”^f ³³ Astilji b'eyx oxik nk'ulu' mandad tzan axik joyb'aj, b'ix yatz galan a'ich ma' xhch'ul. Qkyaqil qetza tzani, ato' twitz Qtata Dios b'ix qgana tzan tok qcha'o' kyaqil aj ma'tx tzaj tq'uma' te Qtata Dios te yatz tzan tok qcha'o'na.»

³⁴ Ntons te Xhpe'y owaq'ik tzan tyolin kxol, oxik tq'uma' ikxjani: «Ajna'l b'an'ax n'el nniky' te Qtata Dios k'onti'l n'ok ten kyil' kye xjal ab'l jun mas tb'anil twitz junky,^g ³⁵ sinoke tuj kyaqil amaq' tetz nkyetk'amo' kye aj nkyexjanin te tetz b'ix kye aj nkyek'ulun kyaqil tuj tume'l. ³⁶ Te ja tpakb'alil ntzani axkix aj oxik pakb'a' kye a'e' aj tijajil Israel tzan te Jesukrist, aj Tajawil til'j kyaqil, tzan qten galan tuky'i Qtata Dios. ³⁷ Etez eteb'en te tpakb'alil aj oje xik pakb'a' tuj kyaqil tkwentil Judey, owaq'ik tuj Galiley aj tmankun tpakb'an te Wa'nch [qa presis tuq] tzan tjaw si' a' qwi'. ³⁸ Etez eteb'en titza' te Qtata Dios oqet tyek'u' te Jesus aj Nasaret joyomaj titza' tzan tpaj okaj tsi' te Txew tajsik b'ix oxik tsi' jun tajwalil. B'ix te Jesus ja'chq oqet tk'ulu' tidi'chq b'an galan, b'ix nkyequet tq'ana' tuq kyaqil kye aj n'ok kyen tuq twitz xhcho'nal tzan tpaj te Tajaw Choj. Kyaqil ntzani oqet tk'ulu' tzan tpaj te Qtata Dios atqet tuq tuky'i'l.

³⁹ Qetza owok qena kyaqil aj oqet tk'ulu' te Jesus tuj tkwentil Judey b'ix tuj amaq' Jerusalen, per kyetz oqet kykansa', ojaw kyyob'a' twitz jun krus. ⁴⁰ Per te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in tuj toxi'n q'ij b'ix ojaw kanet qwitz. ⁴¹ K'onti'l ojaw kanet kywitz kyaqil xjal, sinoke a'ox ojaw kanet qwitz qetza aj ojetq tuq qo'el tjoyo' te Qtata Dios tzan txik qpakb'a'na te aj ojetq tz'ok qen, qetza aj owa'ana tuky'i'l b'ix o'uk'ana tuky'i'l aj tjaw anq'in. ⁴² B'ix tetz otzaj tlajo'na pakb'ayon kxol kyaqil xjal b'ix tzan txik jq'luma'na te aj qeb'en til'j te b'an'ax, qa te Qtata Dios ma'tx qet tsi' te Jesukrist tzan txik tq'uma' qa at kypaj kye aj itz'oje' b'ix kye aj kamnaqe'. ⁴³ Kkyaqil kye aj yolil tyol Dios oqtxi' ojetq tuq kyeyolin til'j Jesus, kkyaqil kye aj okye'okslayon til'j, kyetz oqtel najsa' te kchoj.»

^e **10:28** Kya 10:15 ^f **10:32** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin “cha'oj tul tetz, otzajel tq'uma' jun tpakb'alil yatz.” ^g **10:34** Deu 10:17

⁴⁴Ntons aj man tuq nyolin te Xhpe'y kyaqil ntzani kyuky'i'l, otzaj te Txew Dios kyajsik kkyaqil kye aj nkyecha'on tuq ti'j. ⁴⁵Yatzun kye aj tijajil Israel^h aj ajune' tuq tuky'i Xhpe'y b'ix aj ojetq tuq kye'okslan, kyetz b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj te Txew Dios ax ojetq tuq tzaj si' kyajsik kye xjal aj nya'tx tijajil Israel. ⁴⁶Komo n'ok tuq kcha'o' nkyeyolin tuq tuj junky yol chuktky aj k'onti'l n'el kyniky' tuq ti'j tb'aya', b'ix nxik kyq'uma' tuq tidi'chq b'an galan ti'j Qtata Dios.

⁴⁷Ntons te Xhpe'y oxik tyoli' ikxjani: «¿B'a'n petzun tzan tel qin gan tzan k'on tjaw si' a' kywi' ja xjalni, aj ma'tx tzaj te Txew Dios kyajsik iktza'x qetz?» ⁴⁸Yaji tetz exik tk'ulu' mandad tzan tjaw si' a' kywi' tuky'i tb'i Jesukrist. B'ix yaji oqet kywitz twitz te Xhpe'y tzan tuq tkajten kab'e'ky q'ij kxol tzi.

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Tidi' Oky'ik Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

11 ¹Kye a'e' tky'ixel Jesus b'ix kye a'e' qerman aj akyeqet tuq Judey, kyetz owok kcha'o' kye aj nya'tx tijajil Israel ax ojetq tuq kyk'amoj tyol Qtata Dios. ²Ya ma ponky te Xhpe'y Jerusalem, tetz owok ili' kyitza' kye aj tzunx nxik tuq kxnaq'tza' tzan tok kyechalul kye qerman [iktza' nyolin te Kawb'il oqtxi']. ³Oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¿Tistil yatz ma xhch'ox tuj kyjay aj xjal [aj nya'tx qxjalil] aj k'onti'l atok kyechalul, b'ix ma chwa'an kyuky'i'l?»

⁴Ntons yaji te Xhpe'y owaq'ik tzan txik tq'uma' kyetz titza' oky'ik kyaqil, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: ⁵«Wetz akynqet tuq tuj amaq' Jop, aj man tuq nkyinxnaq'tzan owok joto' tuj nwitz jun nim sabl, oxik wen tzyu' tuq kykajil txta'm ikja'n tuq tqetz tuj ka'j tzan tkyaqul aj ja' tuq wetz akynqet. ⁶Ya ma tz'ok nsi' nnab'l tidi' tuq at tuj, oxik wen kyaqil txakl txkup twitz tx'o'tx', txkup aj kaj kyoq b'ix txkup aj nya'tx alo'mj b'ix txkup aj cha nkyexik jilin twitz tx'o'tx' b'ix kye pich'. ⁷B'ix oxik ncha'o' twi' jun xjal otzaj tq'uma' wetz ikxjani: “Pajaw wa'let Xhpe'y, intqet akansa' achi' b'ix pawa'an.” ⁸B'ix wetz oxik nq'uma': “Nlay Tat, wetz ni jun-el oxik nwa'a' jun tidi' aj xjan tzan qwa'an.” ⁹Ntons oxik ncha'o' tka'mjji'n-el twi' te xjal tuj ka'j, otzaj tq'uma' ikxjani: “Te aj oje tk'uluj te Qtata Dios tzan tkaj saq tuj twitz, k'on tz'ok aq'uma' yatz qa jun tidi' nya'tx galan.”

¹⁰Te ntzani oky'ik oxmaj b'ix yaji kyaqil ojax in junky'el tuj ka'j. ¹¹B'eyxnajji tuj aj ratji epon ox ichan tuj te jay aj ja' tuq atin, etzaj lajo' max amaq' Sesarey, eb'ajpon joyol wetz txini. ¹²Te Txew Dios otzaj tq'uma' wetz tzan nxik kyuky'i'l b'ix tzan k'on tna'non wanim. Astilji inxwa'q b'ix exik wuky'i'l kye ja waqaq erman ntzani, b'ix qkyaqilna o'oxna tuj tjay jun xjal txini. ¹³Te xjal otzaj tq'uma' qetza titza' owok joto'

^h 10:45 Ax: kye aj atok kyechalul kyil'j.

tuj twitz jun ángel wa'llk tuq tuj t'aj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Inkxik alajo' xjal tuj te amaq' Jop tzan stzaj kyuk'le' te Simon aj n'ok q'uma' tb'i Xhpe'y. ¹⁴Tetz otzajel tq'uma' titza' b'a'n tzan akolet yatz b'ix kyaqil kye a'e' aj tuj ajay.”

¹⁵Ntons, man tuq waq'len nyolin kyuky'i'l, te Txew Dios otzaj kyajsik iktza'x otzaj qajsik qetz aj taq'ik kyaqil ntzani. ¹⁶Otzaj tiktz'an ti'j wanim tyol te Qajaw Jesus ikxjani: “Te Wa'nch ojav tsi' a' kywi' xjal, per ajna'l ch'inky stzaj te Txew Dios etajsik.”ⁱ ¹⁷Astilji, qa te Qtata Dios ntzaj tsi' Txew te qetz aj nqo'okslan ti'j te Qajaw Jesukrist, b'ix yaji ax nxik tsi' parej kye aj nya'tx tijajil Israel, ζtidi' wetz wajwalil tzan tel weq'i' gan te Qtata Dios?»

¹⁸Ya ma tz'ok kcha'o' ikxjani, kkyaqil k'onti'lky tidi' okyq'umaj, sinoke b'an oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios. Oxik kyq'uma' ikxjani: «Ntons ax kye aj nya'tx tijajil Israel ax te Qtata Dios nk'ulun tzan kyna'on tuj kyanim tzan t'ajw kky'ixpu' kynab'lin tzan kyanq'in te jun-ele'x.»

Aj Kyok Q'uma' “Cristianos” Tuj Antyokiy

¹⁹Ntons, yatzun kye aj eb'ajxik slab'u' ja'chq tzan tpaj nkyejoylik tuq atx aj tkamlen te Xhte'k,^j kyetz eb'ajpon max amaq' Penisy b'ix amaq' Chipr b'ix max amaq' Antyokiy, b'ix nxik tuq kypakb'a' te tpakb'alil [ti'j Jesus] anke a'ox kyuky'i kye aj tijajil Israel b'ix nya'tx kye txq'anqy. ²⁰Per ax ate' tuq junjun kyetz a'e' aj Chipr tuq b'ix a'e' aj Siren, eb'ajpon Antyokiy b'ix oxik kypakb'a' tpakb'alil ti'j Qajaw Jesus kye a'e' aj nkyeyolin tuq gryeg. ²¹Te Qajawil atqet tuq kyuky'i'l per tuky'i nim tajwalil. [Astilji,] ky'ila'j xjal eb'aj'okslan b'ix oxik kyq'apo' kyib' tuj tq'ab' Qajawil.

²²Ya ma tz'ok kcha'o' kye qerman tuj Jerusalem ikxji, yaji oxik kylajo' te B'e'ch max Antyokiy. ²³Ya ma pon te B'e'ch txini, tetz owok ten titza' te Qajawil ojetq qet tk'ulu' nim b'an galan kxol, ntons tetz oje chalaj b'ix oxik tnimsa' kyk'u'j tzan k'on tna'non kyanim tzan tkaj kykola' te Qajawil. ²⁴Komo te B'e'ch jun xjal b'an galan tuq b'ix atqex tuq te Txew Dios tuj tanim tuky'i nim tajwalil, b'ix b'an wit'lik tuq tk'ul'j ti'j Qtata Dios. B'ix ky'ila'j xjal tzi eb'aj'okslan ti'j Qajawil.

²⁵Yaji te B'e'ch oxik amaq' Tars joyol te Saulo, b'ix ya ma tz'oknoj twitz, oxik tin Antyokiy. ²⁶Tzi eqeten jun aq'b'i kxol kye qerman b'ix exik kxnaq'tza' ky'ila'j xjal. Tuj Antyokiy, tzi owok q'uma' tb'ay-el “Kye Aj Krist” kyb'i kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesukrist.^k

²⁷Tuj aj tyempji junjun aj yolil tyol Dios aj akyeqet tuq Jerusalem eb'ajqex Antyokiy. ²⁸Jun te kyetz Agab' b'i, b'ix tetz oxik tq'uma' te

ⁱ 11:16 Kya 1:5 ^j 11:19 Kya 8:1-4 ^k 11:26 “Cristiano” telponx “kye aj nkye'okslan ti'j Krist” tzan tpaj njatz tuq kyq'uma' a te Krist te Kyajawil. ^l 11:28 Kya 21:10

aj nyolin tuq te Txew Dios tuj tanim, qa ma' tuq ky'ik jun nim wa'ij tuj kyaqil amaq'. Te nini oky'ikkixi' mas yaj tuj tkwent te Claudio aj gobernador k'ulul mandad. ²⁹Yaji kye qerman tuj Antyokiy oqet kyb'isu' tzan txik ksama' jun onb'il kye qerman tuj Judey, oqet kykawla' tzan stzaj kyin junjunchaq aj janik'pon'ixi' b'a'n tuq tzan txik kswa' te kyonb'il. ³⁰Ikkxi oqet kyk'ulu', b'ix yaji exik kylajo' te B'e'ch b'ix Saulo tzan txik kyin kyuky'i kye a'e' aj te b'uch'uj tijxjal [tuj Judey].

Aj Tqet Kansa' Te Jacobo, B'ix Aj Tkolpjik Te Xhpe'y

12 ¹Tuj aj tyempji, te Eródes^m aj rey k'ulul mandad, tetz eb'ajjaw stzyu' junjun qerman tzan txik tsi' jun xhcho'nal kyij'. ²B'ix oqet tkansa' tuky'i machit kansb'il xjal te Jacoboⁿ aj titzik Wa'nch. ³Ya ma tz'ok ten galan owel tuj kywitz kye [tijxjal] aj tijajil Israel, yaji ax ojaw stzyu' te Xhpe'y mer tuj te ninq'ij aj nkyewa'an wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj. ⁴Ya ma jaw ktzyu', oqex ksi' tuj pres, b'ix oqet xb'uqi' tuky'i kaj b'uch'uj soldad kajajchaq soldad te junjun b'uch'uj, b'ix b'isu' tuq kyitza' tzan tjtaz kyin kywitz kye xjal oj tky'ik tuq te ninq'ij Paskw.^o ⁵Ikkxi te Xhpe'y lamo' tuq tuj pres, per kye qerman tuky'i jun tk'u'ljal b'an nkyexnaq'tzan tuq tuky'i Qtata Dios.

⁶Ntons, te Eródes b'isu' tuq titza' tzan tjtaz tin te Xhpe'y [tzan tok tsi' jun xhcho'nal ti'lj], b'ix axkix aj aq'b'ilji te Xhpe'y nwitan tuq kxol kab'e' soldad b'ix k'alo' tuq tuky'i kab'e' kaden b'ix kye xb'uqil pres ateqet tuq stzi' lamel nkyexb'uqin tuq te pres. ⁷Yaji tanderepent ojaw kanet tuj pres jun ángel tlajen Qajawil b'ix jun chk'atunal otxaqtxon tuj pres. Owok tmako' xtxalaj tk'u'lj te Xhpe'y b'ix ojaw tk'asu', oxik tq'uma': «Pajaw sek'.» Yaji kye kaden aj akye'ok tuq tq'ab' te Xhpe'y e'el tz'aaqik kyib'x. ⁸Yaji te ángel oxik tq'uma': «Intok asi' aq'anaq b'ix intok asi' axajab'.» Ntons te Xhpe'y ikxji oqet tk'ulu'. B'ix ax oxik tq'uma' ikxjani: «Intok asuku' atxo'w awi'lj b'ix pawok lapet wi'j.»

⁹Yaji te Xhpe'y owok lapet ti'lj per k'onti'l teb'en qa b'an'ax kyaqil aj ntk'ulu' tuq te ángel; tuj ttab'l te Xhpe'y cha tuq n'ok joto' tuj twitz. ¹⁰Eky'ik kywitz kye aj tb'ay b'uch'uj soldad aj nkyexb'uqin tuq te lamel, yaji tkab'i' b'uch'uj, ya ma kyepon twitz te lamel aj pur k'uxb'il aj atqet stzib'ey, te lamel owel jaqlik tib'x, exik b'et max tuj junky b'ey, b'ix yaji te ángel oqetnaj.

¹¹Ya ma tzaj ttab'e' tib' te Xhpe'y, otq'umaj ikxjani: «Ajna'l ma'tx tz'el nniky', b'an'ax te Qajawil ma'tx tzaj tlajo' te ángel kolol wetz tuj tq'ab' te Eródes b'ix ti'lj kyaqil aj nkyb'isu' kye [tijxjal aj qxjalil] aj tijajil Israel.»

¹²Ya ma tzaj ttab'e' tib' ti'lj kyaqil ntzani, tetz oxik tjay Liy aj tnan Wa'nch aj n'ok tuq q'uma' tb'i Mak, b'ix tzi ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib'

^m 12:1 Eródes Agrípa. ⁿ 12:2 Ax: Chaw. ^o 12:4 Exo 12:1-27

ky'ila'lj tzan kxnaq'tzan. ¹³Ya ma tz'ok tzk'onk'a' te Xhpe'y te lamel tzijay, owetz e'el tetz jun xuj Róde tb'i, jun kryad tzi. ¹⁴Ya ma tz'el tniqy' te xuj ti'lj twi' te Xhpe'y, tetz tzan tpaj b'an nchalaj tuq, k'onti'l onta'oj tzan tox tjaqo' te lamel sinoke owajkok junky'el tuj jay q'umal te tpakb'alil te Xhpe'y atqet tuq tzilamel jwer.

¹⁵Yaji kye txq'anqy erman oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Qanq cha lok a'ichni.» Per tetz nxik tuq tyoli' kyetz, b'an'ax a tuq te Xhpe'y. Ntons kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Nya'tx aji. Te nini cha tanim tetz.»^p

¹⁶Per te Xhpe'y tzunx tuq n'ok tzk'onk'a' te lamel tzan totz jaqo' te jay twitz. Ya ma tz'ox kyjaqo', kkyaqil kyetz etzajb'aj. ¹⁷Per tetz ojaw tin tq'ab' te jun seny tzan tuq kylumet, b'ix oxik tq'uma' kyetz titza' te Qajawil ojetq tuq kolpin tetz tuj pres. B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik eq'uma' ntzani te Chaw^q b'ix kye a'e' qerman.» Yaji tetz owex tzi b'ix oxik tuj junky luwar.

¹⁸Ya ma qojaw saqxikan, kye soldad eb'ajjaw lab'un tzan tpaj k'onti'l tuq kyeb'en ja' ojetq xik te Xhpe'y. ¹⁹Te Eródes oxik tk'ulu' mandad tzan tqet joyo' te Xhpe'y per k'onti'l owoknoj kyitza'. Ya ma kyeqet pich'o' kye soldad titza' oten, yaji oxik tk'ulu' mandad tzan kyqet kansa'. Yatzun te Xhpe'y owetz Judey b'ix oxik Sesarey, b'ix ax okaj tzi.

Aj Tkamik Te Eródes Agrípa

²⁰Ntons, te Eródes nq'ojin tuq kyil'j kye xjal aj amaq' Tir b'ix amaq' Sidon. Astilji kye xjal owok kchimo' kyib' tzan kyyolin tuky'i'l. Komo ojetq tuq qet kywitz twitz te Blasto aj k'ulul mandad te aq'unj tuj tjay te twitzale' k'ulul mandad aj [Eródes], ikxji e'ox yoliyon tuky'i te twitzale' tzan k'on tuq tq'ojin kyil'j, komo tzi tuq ntzaj kywe' tuj tamaq' te twitzale'. ²¹Yaji, tuj jun q'ij aj okaj si' tzan te [twitzale' aj] Eródes tzan tuq tok xhchimo' tib' kyuky'i'l, tetz owok tsi' tq'anaq b'an tb'anil b'ix owox wit'let tuj twit'lel aj ja' npujun kyil kye xjal b'ix owaq'ik tzan tyolin kyuky'i'l. ²²Kye xjal [oqet kyjiq'b'a' tetz,] owaq'ik tzan ksiky'in ikxjani: «Tetz nyolin iktza' jun dios b'ix nya'tx iktza' jun xjal.» ²³B'ix tzan tpaj te Eródes k'onti'l oqet tjiq'b'a' te Qtata Dios, b'eyxnajji jun ángel tlajen Qtata Dios oxik tsama' xhchuq' ti'lj, oqet lo' tzan kye xhchuq' b'ix onaj.

²⁴Ntons, te tyol Qajawil ja'chq tuq nxik pakb'a' b'ix ky'ila'lj tuq nkye'okslan tetz. ²⁵Ya ma b'antik kymandad te B'e'ch b'ix Saulo [tuj Judey],^r eb'ajmeltz'jikky Jerusalen b'ix oxik kyin kyuky'i'l jun erman Wa'nch tb'i, b'ix ax n'ok tuq q'uma' Mak.

Te Tb'ay-el Aj Kxik Lajo' Te Pa'k B'ix B'e'ch Pakb'on Laq'chik

13 ¹Kxol kye qerman tuj Antyokiy, ate' tuq junjun erman aj yolil tyol Dios b'ix junjunky aj nkyexnaq'tzan tuq txq'anqy, b'ix

^p 12:15 Tuj kynab'l kye xjal judiy oqtxi', cha'oj tkamik jun xjal aj galan nab'lin, yaji n'ok iktza' jun ángel. ^q 12:17 Ja Chawni, jun titz'in Jesus. ^r 12:25 Kya 11:29-30

kyetz a'e! aj ntzanije!: B'e'ch jun, b'ix junky te Simon aj n'ok tuq q'uma! Níger,^s b'ix Lusy aj Siren junky, b'ix junky te Manaem' aj ojav kyib' junx tuky'i Eródes te gobernador [tuj Galiley], b'ix junky Saulo. ²Aj man tuq nkyexnaq'tzan te Qajawil b'ix nkye'ipan tuq wa'ij, te Txew Dios otzaj tyoli' kyetz ikxjani: «Intel epawa' te B'e'ch b'ix te Saulo te wetz tzan kyk'ulun jun kyaq'un aj oxel' nsi' kyetz.» ³Ntons ya ma mankun kxnaq'tzan b'ix ma mankun kyipan wa'ij, kye qerman oqet ksi' kyq'ab' kyajsik^u b'ix eb'ajkawin b'ix kyetz eb'ajxik.

Aj Tkaj Moy Jun Chman Tuj Chipr Tzan Tyol Te Pa'k

⁴Ntons, ikxji kyetz exik lajo' tzan te Txew Dios b'ix eb'ajqex Selewsy b'ix yaji eb'ajxik tuj jun bark max amaq' Chipr. ⁵B'ix ya ma kyepon tuj amaq' Salamín [tuj tkwentil Chipr], nxik tuq kypakb'a' te tyol Qtata Dios kyuj kye jay nab'il Dios aj ja' n'ok kchimo' tuq kyib' kye aj tijajil Israel. B'ix ax tuq n'onen te Wa'nch^v kyuky'i'l.

⁶Ya ma kye'ky'ik tuj kyaqil tkwentil te isla Chipr, eb'ajpon tuj te amaq' Páfos. Tzi owok kyen jun xjal aj tijajil Israel, tb'i Barjesus,^w tetz jun chman tuq, b'ix nyolin tuq tetz jun aj yolil tyol Dios per nya'tx b'an'ax tuq titza'. ⁷B'ix te ja chmanni, tetz jun tuky'i'l te k'ulul mandad tuj aj amaq'ji, Sergio Paulo tb'i. Te k'ulul mandad tetz jun xjal b'an list tuq, b'ix etzaj tuk'le' te B'e'ch b'ix te Saulo tzan tok xhcha'o' tyol Qtata Dios. ⁸Per te chman, aj n'ok q'uma' Elims tuj te yol gryeg, tetz oxik tq'uma' tidi'chq tuky'i te k'ulul mandad tzan k'on tokslan te tume'l titza' n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j te Qajawil. ⁹Ntons te Saulo, aj ax owok q'uma' Pa'k, tetz nojnaq tuq tuky'i Txew Dios b'ix oxik ka'yin ti'j te chman, ¹⁰oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz aj a'ich tk'wa'al te Tajaw Choj, cha aweq'inqet kyil'j xjal b'ix k'onti'l nchb'isun qa at jun tume'l aj presis, yatz aj cha n'el awik'o' te tume'l galan, çtujb'a'n kaj asi' tzan ayolin nya'tx galan ti'j te tume'l aj ntzaj txnaq'tza' te Qajawil qetz? ¹¹Ajna'l te Qajawil ok'uluyon awi'j tuky'i tajwalil tzan akaj moy b'ix tuj jun tyemp nlay xik awen te chk'atunal te q'ij.» B'eyxnajji te xjal okaj moy, owok b'an qlolj tuj twitz b'ix ntakanje' njoyon ab'l tuq b'a'n tzan txik jochon tetz. ¹²Ntons ya ma tz'ok ten te k'ulul mandad aj ojetq tuq ky'ik, tetz owokslan b'ix b'an nlab'an tuq ti'j te tpakb'alil ti'j Qajawil.

Aj Tpakb'an Te Pa'k B'ix B'e'ch Tuj Antyokiy Tkwentil Pisydy

¹³Yaji ya ma kye'ex Páfos tuj jun bark, te Pa'k b'ix kye txq'an'ky tuky'i'l eb'ajpon Perg tuj tkwentil Panfily. Tzi te Wa'nch owel tpawa' tib' kyil'j, tetz omeltz'jikky Jerusalem. ¹⁴Ya ma kye'etz Perg, eb'ajpon Antyokiy

^s 13:1 Tetz tb'i telponx jun xjal q'e'q xhchi'jel. ^t 13:1 Ax: Manaen. ^u 13:3 Intqet awen tidi' telponx ti'j 6:6. ^v 13:5 Ax: tb'i Juan Marcos. ^w 13:6 Telponx "tk'ajol Chowe."

qaynin tuj tkwentil Pisidy. Tzi tuj jun q'ij ojla'mj e'ox tuj te jay nab'il Dios b'ix eqet wit'let tzi.

¹⁵Ya ma jaw e'e' [te aj nyolin] tuj te Kawb'il ti'lj te kyrelijyon b'ix te ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios,^x kye k'ulul mandad tuj te jay nab'il Dios oxik kyq'uma' kyuky'i'l ikxjani: «Etetz waq qxjalil,^y qa at jun eyol tzan qtzaj ekawi'na qetza aj atoqetna tzani ntons pe'eyolin ajna'l.»

¹⁶Ntons te Pa'k ojaw wa'let, b'ix ojaw tin tq'ab' tzan tuq kylumet, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj tijajil Israel a'ix, b'ix etetz aj nkxjanin Qtata Dios anke [nya'tx aj tijajil Israel a'ix], instzaj echa'o' ntzani:

¹⁷Te Qtata Dios aj ntzaj kyna'o' kye qijajil Israel oqtxi', tetz e'el tjoyo' kye qijajil b'ix otk'uluj tzan kyok jun nim amaq' man tuq akyeqet Ejipt.^z Yaji tuky'i nim tajwalil tetz eb'aj'etz tin tuj te aj amaq' ni'n. ¹⁸B'ix kawnaq (40) aq'b'i tetz oten tpsens kyil'j tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.^a ¹⁹B'ix te Qtata Dios otk'uluj tzan kyqet kyitza' wuq amaq' tuj te tkwentil Canaán tzan txik tsi' te ktx'o'otx' [kye qijajil oqtxi'].^b ²⁰Ntons, oky'ik kaj oqal tuky'i lajaj tuj oxqal (450) aq'b'i,^c b'ix yaji ojaw tin junjun kxol kyetz tuky'i nim kyajwalil tzan kyk'ulun mandad b'ix tzan kykolon kyil'j kye xjal,^d max aj tkaj tsi' te Samuel aj yolil tyol Dios oqtxi'.^e ²¹Yaji kyetz okyqanij tuky'i Qtata Dios tzan stzaj tsi' jun twitzale' k'ulul mandad te kyetz,^f b'ix tetz okaj tsi' te Saúl aj tk'ajol Sis aj te b'uch'uj tijajil Minch.^g B'ix te Saúl ok'ulun mandad kawnaq (40) aq'b'i. ²²Ya ma tz'el te Saúl,^h te Qtata Dios okaj tsi' junky twitzale' k'ulul mandad kxol, okaj tsi' te Dawid,ⁱ b'ix oxik tq'uma' ti'lj te Dawid ikxjani: “Ma'tx tz'el galan tuj nwitz te Dawid aj tk'ajol Jesey.^j Tetz nb'isun iktza' wetz nkyinb'isun, b'ix tetz oqtel tk'ulu' iktza'x wetz ngan.”^k

²³Ntons ti'lj tijajil tetz, otzaj te Jesus aj Koloyon qi'lj qetz aj tijajil Israel a'o', iktza'x te Qtata Dios ojetq xik tsi' tyol ti'lj. ²⁴Aj mina' tuq tul te Jesus, te Wa'nch oxik tpakb'a' kxol kye xjal aj tijajil Israel tzan tjaw si' a' kywi' tjawlen kky'ixpu' kynab'lin.^l ²⁵B'ix aj ch'inky tuq tmankun aj presis tuq tzan tk'ulun te Wa'nch, tetz oxik xhcha'o' kye xjal ikxjani: “¿Ab'l a'in etetz tuj enab'l? Wetz nya'tx a'in te xjal aj n'eb'isu' etetz,^m per tzul junky mas yaj, b'ix wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil iktza' jun xjal aj n'aq'unan te pujul twitz txajab' tajaw.”ⁿ

^x **13:15** Kyetz n'ok kyq'uma' tuq ti'lj te Tu'ljal Dios: “te Kawb'il ti'lj te qrelijyon b'ix te ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios.” ^y **13:15** Ax: erman. ^z **13:17** Exo 1:7

^a **13:18** Núm 14:34 ^b **13:19** Deu 7:1 ^c **13:20** Akyeqet tuq kaj oqal (400) aq'b'i tuj Ejipt, yaji kawnaq (40) aq'b'i tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx', yaji epon Canaán b'ix oky'ik lajaj aq'b'i max aj tqet ksipa' te ktx'o'otx' kxol b'ix tzan kyk'ulun mandad tzi tuky'i jun tume'l.

^d **13:20** Jue 2:16 ^e **13:20** 1 Sa 3:20 ^f **13:21** 1 Sa 8:5 ^g **13:21** 1 Sa 10:1 ^h **13:22** 1 Sa 13:13-14 ⁱ **13:22** 1 Sa 16:1,12-13 ^j **13:22** Ax: Isaf. ^k **13:22** 1 Sa 13:14; Sal 89:20

^l **13:24** Mak 1:4-5; Luks 3:3 ^m **13:25** Wnch 1:20 ⁿ **13:25** Te aq'unj pujul xajab'j a tuq te aq'unj mas b'an dyaltir kxol kyetz; Mat 3:11; Mak 1:7; Luks 3:16; Wnch 1:27.

²⁶ Etetz waq erman aj a'ix tijajil Abran, b'ix etetz [aj nya'tx tijajil Abran] aj nkxjanin Qtata Dios, te qkyaqil qetz otzaj si' te ja tpakb'alil ntzani tzan jkolet. ²⁷ Kye aj nkyenajan tuq Jerusalem b'ix te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol qxjalil, k'onti'l oxik kyoksla' te Jesus, b'ix ni k'onti'l owox tuj kywi' te kyyol kye aj yolil tyol Dios oqtxi' aj njaw e'elet kyuj kye jay nab'il Dios tuj kyaqil q'ij ojla'mj. Ikxji kyetz, aj txik ksi' te Jesus tuj il, oponkix te aj nq'umjik tuq oqtxi'. ²⁸ Anke tetz k'onti'l til owoknoj kyitza' tzan tuq tqet kykansa', oxik kyq'uma' te Pilat tzan txik tk'ulu' mandad tzan tuq tqet kansa'.

²⁹ Ya ma ky'ik kyaqil iktza'x tz'ib'ankaj tuq ti'j tuj te Tu'jal Dios, oqetz kyin twitz te krus b'ix owox kymuqu'.^p ³⁰ Per te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in kxol kye kamnaq.^q ³¹ Tetz ojaw kanet b'ix ky'ila'j q'ij oqet ten kyuky'i kye aj ajune' tuq tuky'i'l aj ktzaj Galiley max Jerusalem. B'ix a'e' kyetz ajna'l aj nkyexik pakb'an ti'j tetz kxol kyaqil xjal.

³² Qetza ajna'l nxik qpakb'a'na etetz te tyol Qtata Dios aj oxik tsi' kye qijajil oqtxi', ³³ ajna'l ma'txkix tk'uluj quky'i'l qetz aj a'o' kyijajil. Opon kyaqil ntzani aj tjawlen anq'in te Jesus titza', iktza'x tz'ib'ankaj tuj te tkab'i' Salmo aj nyolin ikxjani: "Yatz a'ich nk'wa'al; wetz ajna'l ma'tx xhtzaj nk'wa'li'." ^r ³⁴ B'ix b'an'ax, tzan te Qtata Dios ojaw anq'in te Jesus kxol kye kamnaq tzan k'on tponaj xhchi'jel. Komo otyolij ikxjani: "Oxe'l nsi' etetz kyaqil aj b'an galan aj wetz nwitzale' oxik nsi' nyol ti'j tuky'i Dawid [oqtxi']".^s ³⁵ B'ix ax nyolin [te Dawid tuky'i Qtata Dios] tuj junky Salmo ikxjani: "Nlay atzoqpij tzan tponaj xhchi'jel tetz aj pawa' a'ox te yatz."^t ³⁶ B'an'ax te Dawid tetz ok'ulun kxol txjalil tuj aj tyempji iktza' te Qtata Dios tgan tuq, b'ix yaji tetz okamik^u b'ix te xhchi'jel oponaj. ³⁷ Per te xhchi'jel te aj ojaw tanq'insa' te Qtata Dios, tetzji k'onti'l oponaj.

³⁸ Intok echa'o' waq erman, tzan tpaj tetz, ajna'l nxik pakb'let tzan tqet najsa' te echoj. B'ix komo k'onti'l nb'antik tuq tzan jk'ulun iktza' nyolin tuj te Kawb'il ti'j qreljyon [aj oqet stz'ib'a'] Moisés tzan tkaj saq qanim tuj twitz Qtata Dios, ³⁹ ntons ajna'l tzan tpaj te Jesus kyaqil xjal aj okye'okslayon ti'j tetz, b'a'n tzan tel in kchoj. ⁴⁰ Intok esi' enab'l tzan k'on tkanonpon eti'j te tyol Dios aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol oqtxi' ikxjani: ⁴¹ "Instzaj echa'o' etetz aj nkxmayin ti'j [Nyol], pe'elab'an waq b'ix pe'epoj, tzan tpaj wetz ajna'l oqtel nk'ulu' jun tidi', b'ix cha at-wit ab'l oxe'l q'uman etetz ti'j, nlay-tal xik etoksla'." ^v ⁴² Ntons, ya ma kye'etetz kyetz tuj te jay nab'il Dios, kye xjal oqet kywitz tzan tuq kyyolin junky'el

° 13:28 Mat 27:22-23; Mak 15:13-14; Luks 23:13-23; Wnch 19:15-16 P 13:29 Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luks 23:50-56; Wnch 19:38-42 q 13:30 Mat 28:5-10; Mak 16:6-8; Luks 24:1-7; Wnch 20:11-18; Kya 1:3 r 13:33 Sal 2:7 s 13:34 Isa 55:3 t 13:35 Sal 16:10 u 13:36 Tuj yol gryeg te aj nyolin "owitan b'ix owok xhchimo' tib' kyuky'i stat" cha telponx okamik. v 13:41 Hab 1:5

ti'lj kyaqil nini tuj junky q'ij ojla'mj. ⁴³Ya ma kyekawin kxolx tzan kyaj, ky'ila'lj kye aj tijajil Israel b'ix kye aj ojetq tuq kye'okslan iktza' kye aj tijajil Israel, e'ok lapet ti'lj Pa'k b'ix ti'lj B'e'ch, b'ix te Pa'k tuky'i B'e'ch nxik tuq kykub'sa' kyk'u'lj tzan k'on tuq tkaj kykola' te nim b'an galan aj nk'ulun te Qtata Dios kxol.

⁴⁴Ya tuj junky saman, tuj te q'ij ojla'mj, kyaqil kye xjal tuj te amaq' owox kchimo' kyib' cha'ol tyol Qtata Dios. ⁴⁵Yatzun kye aj nim kyajwalil kxol, ya ma tz'ok kye ky'ila'lj tuq kye xjal [n'ok tuq kchimo' kyib' cha'oyon ti'lj te Pa'k], ntons b'an nkye'ek'awin tuq b'ix nkyeyolin tuq nya'tx b'an'ax te aj ntyoli' te Pa'k b'ix b'an nya'tx galan nkyeyolin tuq ti'lj.

⁴⁶Ntons te Pa'k b'ix B'e'ch eyolin tuky'i jun tk'u'ljal b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Exol etetz presiskix tuq tzan txik jq'uma'na tb'ay te tpakb'alil ti'lj te tyol Qtata Dios. Per komo etetz ma tz'el etik'o' b'ix n'ena'o' etetz k'onti'l n'etajo' tzan ek'amon jun etanq'in te jun-ele'x, ntons qetza ajna'l ma qoxika kxol kye a'e' aj nya'tx tijajil Israel. ⁴⁷Komo te Qtata Dios otzaj tk'ulu' mandad qetza ikxjani: “Wetz ma'tx kxqet nsi' tzan tjaw ejaqo' kywitz kye a'e' aj nya'tx tijajil Israel tzan txik epakb'a' tizta' tzan kykolet kye xjal ja'chq twitz tx'o'tx'.”»^w

⁴⁸Ntons, ya ma tz'ok kcha'o' kye aj nya'tx tijajil Israel ikxji, kyetz oje kyeb'ajchalaj b'ix b'an nqet tuq kyjiq'b'a' te tyol Qajawil. B'ix e'okslan kyaqil kye aj ojetq tuq kyekaj si'kix tzan kyk'amon jun kyanq'in te jun-ele'x. ⁴⁹Ikkxi oxik pakb'a' te tpakb'alil ti'lj te Qajawil tuj kyaqil aj luwarji.

⁵⁰Per yaji [kye aj nim kyajwalil kxol] kye aj tijajil Israel, kyetz oxik kykub'sa' kyk'u'lj junjun xuj aj b'an eq'i' kyitza' te kyrelijyon b'ix aj b'an otzqi'mj-e' b'ix ax kyaqil kye ichan aj tlimaqaal xjal-e' tuj te amaq'. Astilji ejaw ktzyu' te Pa'k b'ix B'e'ch, b'ix eb'aj'ex kylajo' tuj tkwentil kyamaq'. ⁵¹Ntons te Pa'k tuky'i B'e'ch owel kkyito' te quq ti'lj kxajab' [te jun señ kyilj],^x yaji eb'ajxik max amaq' Ikony. ⁵²Ikkxi kye aj nkye'okslan tuq ti'lj Jesus, kyetz b'an nkyechalaj tuq b'ix eb'ajnoj tuky'i te Txew Dios tuj kyanim.^y

Aj Tpakb'an Te Pa'k B'ix B'e'ch Tuj Amaq' Ikony

14 ¹Ntons yaji [eb'ajpon] Ikony, b'ix tzi te Pa'k b'ix te B'e'ch e'ox tuj te jay nab'il Dios aj ja' n'ok kchimo' kyib' kye aj tijajil Israel. Tzi eb'ajpakb'an kxol kye xjal b'ix ky'ila'lj eb'aj'okslan, xjal aj tijajil Israel b'ix aj nya'tx tijajil Israel. ²Per kye aj tijajil Israel aj k'onti'l e'okslan, kyetz oxik kyq'uma' tidi'chq nya'tx galan kyuky'i kye aj nya'tx tijajil Israel tzan stzaj kyq'oj kyilj kye qerman b'ix tzan kyb'isun nya'tx galan kyilj. ³Astilji te Pa'k b'ix te B'e'ch ekajten txini ky'ila'lj q'ij, b'ix nkyepakb'an

^w 13:47 Isa 42:6; 49:6 ^x 13:51 Owel kkyito' te quq ti'lj te kxajab' telponx tuq nya'tx galan ma'tx kyk'uluj kye xjal; Mat 10:14; Mak 6:11; Luks 9:5; 10:11. ^y 13:52 Kya 5:41

tuq tuky'i jun tk'u'jlal ti'lj Qajawil, qa tetz mas b'an galan quky'i'l twitz te aj nqajo'. B'ix te Qajawil nqet tuq tyek'u' b'an'ax te aj nkyepakb'an tuq ti'lj jun galan aj k'onti'l nqajo', astilji te Qajawil oxik tsi' tajwalil te kyetz tzan tqet kyk'ulu' tidi'chq yek'b'il b'ix tidi'chq aj nkyelab'an tuq kye xjal ti'lj. ⁴Kyaqil kye xjal tuj te amaq' pawa' tuq kyib', junjun dyakwerd tuq ate' kyuky'i kye [aj nim kyajwalil kxol kye] aj tijajil Israel, b'ix txq'an ky dyakwerd tuq ate' kyuky'i kye tky'ixel Jesus.

⁵Per txq'an aj nya'tx tijajil Israel b'ix txq'an ky aj tijajil Israel, kyetz kyuky'i kye k'ulul mandad kxol, oqet kyb'isu' tzan kyok kyyaso' b'ix tzan kyok kxon tuky'i ab'j. ⁶Per yatzun te Pa'k b'ix B'e'ch, ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, eb'aj'oqik b'ix exik max Listr b'ix Derb, kab'e' amaq' tuj tkwentil Likawny, b'ix ax exik tuj ky'ila'j luwar aj qaynin tzi. ⁷B'ix tzi, kyetz nxik tuq kypakb'a' te tpakb'alil galan ti'lj Jesukrist.

Aj Tqet Kyb'isu' Kye Aj Amaq' Listr Qa Te Pa'k B'ix B'e'ch Dios-e'

⁸Ntons, at tuq jun xjal txini tuj amaq' Listr aj k'onti'l tuq nb'antik tb'et tzan tpaj tetz kox tuq titz'jlenx, ni jun-el tetz ob'et. ⁹Tetz b'an atok tuq txkyin ti'lj te aj ntq'uma' tuq te Pa'k. Te Pa'k oxik te'e' b'ix owok ten te xjal wit'lik tuq tk'u'j tzan tb'antik. ¹⁰Yaji oxik tq'uma' tuky'i nim twi' ikxjani: «Pajaw wa'let.» Yaji te xjal ojaw xlink'an b'ix ob'et.

¹¹Ya ma tz'ok kyen kye xjal aj ojetq tuq tk'uluj te Pa'k, kyetz eb'ajjaw siky'in kongan tuj kyyol aj Likawny, oxik kyq'uma' ikxjani: «Kye dios ma'tx kyekyaqul qxol iktza' xjal.» ¹²Owok kyq'uma' [tuky'i kyb'i junjun dios aj ntzaj kyna'o' kyetz], te B'e'ch owok kyq'uma' Séus^z b'ix te Pa'k owok kyq'uma' Ermes^a tzan tpaj a tetz te aj mas nyolin tuq. ¹³Te jay aj ja' nkyena'on tuq te Séus^b atqet tuq twitz te amaq', b'ix te chman aj te Séus otzaj tin stzi' tlamelul te amaq' junjun tal tor b'ix ub'ech b'an txaku', b'ix tetz kyuky'i kyaqil kye xjal kygan tuq tzan tqet ksi' present te Pa'k b'ix te B'e'ch.

¹⁴Ya ma tz'ok kcha'o' te Pa'k b'ix te B'e'ch, kyetz owel kylaqu' kyq'anaq kyil'j [tzan tqet kyek'u' nya'tx dyakwerd tuq ate'], b'ix e'ox kxol kye xjal b'ix oxik kyq'uma' tuky'i nim kywi' ikxjani: ¹⁵«Etetz ʔtistil etetz n'ek'ulu' ikxjani? Qetza ax a'o'na xjal iktza' etetz a'ix. Qetza cha nqopakb'an etetz te tpakb'alil galan tzan tkaj esi' kyaqil aj nya'tx galanni, b'ix tzan etokslan ti'lj Qtata Dios aj at jun tanq'in, aj oqet k'ulun te twitz kal'j b'ix te twitz tx'o'tx' b'ix te nim a' b'ix kyaqil aj at.» ¹⁶Oqtxi' te Qtata Dios ostzoqpij tzan kyb'et kyaqil xjal iktza' kyetz kyganx. ¹⁷Per tetz k'onti'l okaj tsi' tzan tqet tyek'u' ab'l tuq tetz, komo tidi'chq galan ntk'ulu'. Komo aji tetz te aj ntzaj saman te jab', b'ix kyaqil aj tb'anil twitz etawal aj nkaj, b'ix ax ntzaj tsi' kyaqil aj presis tzan ewa'an, b'ix tzan xhchalaj etanim.

^z 14:12 Ax: Júpiter. ^a 14:12 Ax: Mercurio. ^b 14:13 Ax: Júpiter.

¹⁸Anke kyetz oxik kyq'uma' kyaqil nini, pen ob'antik tzan tel kyin gan kye xjal tzan tqet ksi' tuq te present te kyetz. ¹⁹Ntons yaji, kyetzaj txq'an aj tijajil Israel a'e' aj Antyokiy [qaynin tuj tkwentil Pisidy] b'ix txq'an ky' aj Ikony. Kyetz oxik kykub'sa' kyk'u'j kye xjal, b'ix astilji owok kxo'o' tuky'i ab'j te Pa'k, b'ix yaji owex kyjuki' xtxa'm amaq', komo kyetz tuj kynab'l qa ojetq tuq kamik. ²⁰Yaji, kye qerman, kyetz owok kchimo' kyib' ti'j te Pa'k, b'ix tetz ojaw wa'let b'ix oxik junky'el tuj amaq'. Ya tuj junky iwitq oxik Derb tuky'i B'e'ch.

²¹Ya ma xik kypakb'a' te tpakb'alil galan tuj Derb, b'ix ya ma kye'okslan ti'j Jesus ky'ila'j xjal tzi, emeltz'jik junky'el Listr b'ix Ikony b'ix Antyokiy [qaynin tuj tkwentil Pisidy]. ²²Kyuj kye aj amaq' ni'n kyetz oxik kynimsa' kyk'u'j kye aj nkye'okslan ti'j Jesus b'ix nkyexik tuq kykawi' tzan k'on tkaj ksi' tzan tok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Qajawil. B'ix oxik kyq'uma' kyetz kye xjal ikxjani: «Qetz aj nqokaj tuj tq'ab' Qtata Dios, qetz n'ok qen twitz tidi'chq xhcho'nal [tzan tpaj xjal aj nkyeq'ojin qi'j].» ²³Yaji kxol junjunchaq b'uch'uj qerman, ekaj ksi' tijxjal tuky'i kyajwalil. Yaji ya ma kyexnaq'tzan b'ix ma kye'ipan wa'ij, ekaj kswa' tuj tq'ab' te Qajawil aj ja' wit'lik kyk'u'j.

Aj Kymeltz'jik Junky'el Te Pa'k B'ix B'e'ch Aj Ja' Eb'ajtzaj Lajo'

²⁴Ntons ya ma kyeky'ik tuj tkwentil Pisidy, yaji eb'ajpon tuj tkwentil Panfily. ²⁵Ya ma xik kypakb'a' Tyol Qtata Dios tuj amaq' Perg [tuj tkwentil Panfily], yaji eb'ajxik amaq' Ataly.

²⁶Yaji eb'ajxik tuj bark tzan kypon junky'el amaq' Antyokiy [tuj tkwentil Siry] aj ja' exik q'apo' tuj tq'ab' Qtata Dios jun-el tzan tqet kyk'ulu' tuq te aq'unj, b'ix ajna'l ojetq tuq b'antik kyitza'. ²⁷Ya ma kyepon Antyokiy, e'ok kchimo' kyaqil kye aj b'uch'uj qerman txini b'ix oxik kyq'uma' kyaqil aj b'an tb'anil ojetq tuq tk'uluj te Qtata Dios kyuky'i'l kxol kye xjal, b'ix oxik kyq'uma' titza' tuq kye aj nya'tx tijajil Israel ojetq tuq tz'ok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Jesus. ²⁸Yaji eb'ajkaj tzi ky'ila'j q'ij kxol kye qerman.

Aj Txik Kyq'uma' Kye Tijxjal Tidi' Te Aj Presis Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

15 ¹Ntons junjun aj tzajnaq' tuq Judey, nkyexnaq'tzan tuq kxol kye qerman ikxjani: «Qa etetz nlay tz'ok etechalul iktza'x [eq'i' qitza'na] aj okaj tq'uma' Moisés,^c ntons nlay kxkolet.» ²Yaji te Pa'k b'ix te B'e'ch eb'ajjaw wululun kyuky'i'l tzan tpaj te ntzani. Astilji kye qerman oqet kyb'isu' tzan txik max Jerusalem te Pa'k b'ix B'e'ch b'ix txq'an ky' aj kxol kyetz, tzan kyyolin ti'j te ntzani kxol kye a'e' tky'ixel Jesus txini b'ix

^c 15:1 Gén 17:10-14

kyuky'i kye txq'ankey aj te b'uch'uj tijxjal. ³Ntons kye aj exik lajo' tzan kye qerman, eky'ik tuj tkwentil Penisy b'ix Samary, b'ix oxik kyq'uma' kxol kye qerman tzi kyaqil tizta' kye aj nya'tx tijajil Israel ojetq tuq kaj kykola' te kykostumbr tzan kyokslan ti'j te b'an'ax, b'ix ikxji kyaqil kye qerman b'an nkyechalaj tuq.

⁴Ya ma kyepon Jerusalem, kyetz eb'ajk'amet tzan kyaqil kye qerman txini b'ix tzan kye tky'ixel Jesus b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal. Yaji oxik kyq'uma' kyaqil aj tb'anil aj ojetq tuq tk'uluj te Qtata Dios kyuky'i'l. ⁵Ntons eb'ajjaw wa'let junjun aj b'uch'uj Parisey aj ojetq tuq kye'okslan b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Presis tzan tq'umlet kye xjal tzan tok si'let kyechalul b'ix tzan tqet kyoksla' te Kawb'il ti'j qreljyon [aj oqet stz'ib'a'] Moisés.»

⁶Ntons kye tky'ixel Jesus b'ix kye tijxjal owox kchimo' kyib' tzan kyyolin ti'j te ntzani. ⁷Ya ma kyeyolin nim ti'j, te Xhpe'y ojaw wa'let b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj echa'o' waq erman, etetz eteb'en te Qtata Dios jun-el in'el tjoyo' tzan txik nq'uma' te tpakb'alil galan kxol kye aj nya'tx tijajil Israel tzan kyokslan. ^d ⁸Te Qtata Dios aj totzqi' kyanim kye xjal, tetz oqet tyek'u' b'a'n tuq tzan tk'amon kyetz, komo otzaj tsi' te Txew tuj kyanim iktza'x otzaj tsi' qetz. ^e ⁹Tuj twitz te Qtata Dios, qetz nya'tx mas tb'anil a'o' kywitz kyetz, komo ax kyetz nkaj saq kyanim tzan tpaj toklen wit'let kyk'u'j ti'j Qtat. ¹⁰Ajna'l etetz, ζtistil k'onti'l nqet etoksla' te Qtat tzan tpaj nxik eq'uma' kye qerman tzan txik kyin te Kawb'il aj eq'i' kyitza' qxjalil, ^f aj ni kye qijajil oqtxi' ni qetz ajna'l k'onti'l nb'antik tzan tqet jk'ulu'?' ¹¹Qetz nqo'okslan nqokolet tzan te Qajaw Jesus nya'tx tzan tpaj tb'anil-wit a'o' sinoke tzan tpaj ikxji tetz tgan, b'ix ax kyetz nkyekolet ikxji.»

¹²Kkyaqil kye xjal eb'ajlumet b'ix yaji n'ok tuq kcha'o' aj nxik tuq kyq'uma' te Pa'k b'ix te B'e'ch ti'j tidi'chq aj nqet tk'ulu' tuq te Qtata Dios kxol kye aj nya'tx tijajil Israel, tidi'chq yek'b'il tuky'i tajwalil Qtata Dios b'ix tidi'chq aj nkyelab'an tuq kye xjal ti'j.

¹³Ya ma mankun kyyolin kyetz, yaji te Chaw oxik tq'uma' ikxjani: ¹⁴«Erman, kyintzaj echa'o'. Te Simon ma'tx tzaj tq'uma' tizta' te Qtata Dios nnab'lin b'an galan kxol kye aj nya'tx tijajil Israel tzan kyel tpawa' txq'an kxol kyetz tzan kyok te tetz. ¹⁵Tzan tpaj te nini nponkix tyol [te Qtata Dios aj oqet tz'ib'a' tzan] te aj yolil tyol oqtxi' aj tz'ib'ankaj ikxjani: ¹⁶“ ‘Oj tky'ik kyaqil ntzani, yaji kyin'ulel junky'el, b'ix ojawel nk'ulu'ky te tjay tijajil Dawid; te aj oje ponaj, ojawel nk'ulu' junky'el. ^g ¹⁷Ikxji kye

^d 15:7 Kya 10:1-43 ^e 15:8 Kya 10:44 ^f 15:10 Ax: yug. ^g 15:16 B'a'n tzan telponx “tjay tijajil Dawid” ti'j te Koloyon Aj Q'uman Kaj Tuq Oqtxi', iktza' ntzani: “onk'ulu'tzkix tzan tk'ulun mandad junky'el jun tijajil te Dawid”; ax b'a'n tzan telponx kyi'l kye aj nkye'okslan iktza' te Dawid n'okslan tuq; Kya 13:22-23,34-39; 1 Xhp 2:4-12; Mak 13:1-2.

txq'ankey xjal okyejoyoyon wi'j wetz aj Kyajawil a'in, kyaqil a'e' aj nya'tx tijajil Israel aj uk'leme' tzan kyok te wetz ax kyetz okye'okel te wetz.'
 18 Ixji ntq'uma' te Qajawil aj okaj tsi' kyaqil ntzani atx b'an oqtxi'.^h

19 Ntons astilji wetz tuj nnab'l k'onti'l tzan tel qin gan kye aj nya'tx tijajil Israel tzan kyk'ulun iktza' te Qtata Dios tgan. 20 Mejor a'ox intqet tz'ib'let jun u'j tzan tkaj kykola' tzan kyn'a'on kye titzb'alil tidi'chq' b'ix te k'ajajb'ilj' b'ix tzan k'on txik kchi' txkup aj cha n'el b'ino' kyalq^k b'ix ni k'onti'l tzan txik kchi' kyik'.ⁱ 21 Komo atx aj b'an oqtxi' tuj kyaqil q'ij ojla'mj tuj te jay nab'il Dios tuj kyaqil amaq', ate'kix xjal aj njaw e'en te Kawb'il aj oqet stz'ib'a' Moisés.»

22 Ntons kye tky'ixel Jesus b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal b'ix kyaqil kye txq'ankey qerman oqet kyb'isu' tzan kyel kyjoyo' xjal tzan kxik kylajo' amaq' Antyokiy tuky'i Pa'k b'ix B'e'ch. Owel kyjoyo' te Juds aj n'ok tuq q'uma' Barsabas, b'ix Chil,^m kyetz at tuq kyajwalil kxol kye qerman. 23 Kyi'j kyetz oxik ksama' te u'j aj ja' tuq nyolin ikxjani: «Qetza aj tky'ixel Jesus a'o'na b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal, nqet qtz'ib'a'na te etetz qerman aj nya'tx tijajil Israel, etetz aj atikxqet Antyokiy, Siry b'ix Silisy. Jun limb'il te etetz. 24 Qetza oje tz'ok qcha'o'na ate' junjun xjal xiknaqe' tzani oje kyepon tzi b'ix qetza k'onti'l exik jk'ulu' mandad. Oje tz'ok qcha'o'na cha nkyek'ulun joder eti'j tuky'i aj nxik kyq'uma', b'ix cha nkyk'ulu' tzan tna'non etanim (tzan tpaj nxik kyq'uma' tzan tok si'let etechalul b'ix tzan tqet etoksla' te Kawb'il oqtxi'.)ⁿ 25 Astilji qetza ma tz'ok qchimo'na qib' b'ix ma qet qb'isu'na tzan kyel qjoyo'na kab'e' qerman tzan kxik q'olb'el etetz junx kyuky'i kye qerman aj ganime' nim qitza', te Pa'k b'ix B'e'ch. 26 Kyetz oje tz'ok kyen nim xhcho'nal ch'inky tuq nkyequet kansa' tzan tpaj nkyepakb'an ti'j Qajaw Jesukrist. 27 Astilji qetza ma'tx xik qlajo'na etuky'i'l te Juds b'ix te Chil tzan kyyolin kyetz etuky'i'l b'ix oxe'l kyq'uma' xtxolil tidi' ma'tx qokajna ti'j tzani. 28 Tuj twitz te Txew Dios b'ix ax tuj qwitz qetza ma tz'el galan tzan k'on txik jq'uma'na junky tidi' mas aj presis tzan tqet ek'ulu' kywitz kye ntzani: 29 K'on xik echi' txkup aj oje xik q'apet kye titzb'alil, b'ix k'on xik echi' kyik', b'ix k'on xik echi' txkup aj cha n'el b'ino' kyalq, b'ix k'on kxk'ajajin. Qa etetz oqtel etoksla' nini ntons jun galan n'ek'ulu'. Dios etuky'i'l. [A'ox ntzani.]»

30 Ntons ya ma kyexik kawi', kyetz eb'ajxik max Antyokiy, b'ix ya ma kyepon, e'ok kchimo' kyaqil kye qerman b'ix oxik kyq'apo' te u'j. 31 Ya ma jaw kye'e' kye qerman te u'j, kyetz oje kyechalaj tzan tpaj jun nimsb'il kyk'ulj.

^h 15:18 Am 9:11-12 ⁱ 15:20 Exo 34:14-17 ^j 15:20 Lev 17:10-16 ^k 15:20 Telponx tzan k'on tuq txik kchi' chib'j aj tzunx tuq at kyik' tuj. ^l 15:20 Lev 18:6-23 ^m 15:22 Ax: Silas. ⁿ 15:24 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "tzan tok si'let etechalul b'ix tzan tqet etoksla' te kawb'il."

³²B'ix komo te Juds b'ix te Chil kyetz a'e' aj yolil tyol Dios tuq, ntons oxik kynimsa' kyk'u'j kye qerman tuky'i kyyol b'an galan, b'ix ikxji ojaw kyin kyk'u'j kye qerman. ³³Ya ma ky'ik ky'ila'j q'ij kyqetlen ten txini, yaji e'etz kawi' tuky'i jun tume'l galan tzan kye qerman tzi tzan kymeltz'jikky kxol kye qerman [tuj Jerusalem] aj eb'ajxik lajon te kyetz. ³⁴Per yatzun te Chil oqet tuj twitz tzan tkajten txini.^o ³⁵Yatzun te Pa'k b'ix te B'e'ch, kyetz eb'ajkaj Antyokiy, nxik tuq kxnaq'tza' b'ix nkyepakb'an tuq ti'j Tyol Qajawil junx kyuky'i ky'ila'j txq'anqy aj nkyepakb'an tuq.

Aj Txik Te Pa'k B'ix B'e'ch Q'olb'el Kye Qerman Aj Ja' Tuq Ojetq Kyeky'ik Tb'aya'

³⁶Ya ma ky'ik ky'ila'j q'ij, te Pa'k oxik tq'uma' te B'e'ch ikxjani: «Qo'o junky'el q'olb'el kye qerman tuj kyaqil amaq' aj ja' oje xik qpakb'a' te tyol Qajawil, tzan tok qcha'o' titza' ate!.» ³⁷Te B'e'ch tgan tuq tzan txik tin kyuky'i'l kyetz te Wa'nch aj n'ok q'uma' tuq Mak. ³⁸Per te Pa'k k'onti'l oqet tuj twitz tzan tpaj te Mak ojetq tuq kyekaj tka'yi' jun-el^p tuj tkwentil Panfily b'ix k'onti'l oxik kyuky'i'l pakb'ayon. ³⁹Kyetz k'onti'l eten dyakwerd kxol, astilji oqet kypawa' kyib', te B'e'ch oxik tin Mak tuky'i'l b'ix exik Chipr^q tuj jun bark, ⁴⁰b'ix te Pa'k owel tjoyo' te Chil' tzan txik tuky'i'l. Kye txq'anqy qerman eb'ajxik kykawi' b'ix ekaj kyq'apo' tuj tq'ab' Qajawil tzan tk'ulun jun nim b'an galan kyuky'i'l. ⁴¹Ntons te Pa'k oky'ik tuj tkwentil Siry b'ix Silisy, b'ix njaw tuq tin kyk'u'j kye kyaqil b'uch'uj qerman txini.

Aj Txik Te Timotey Tuky'i Pa'k B'ix Chil

16 ¹Ntons, te Pa'k opon amaq' Derb b'ix yaji amaq' Listr, b'ix tzi at tuq jun xjal aj n'okslan tuq ti'j Jesus, Timotey tb'i. Tetz tnan jun aj tijajil Israel, jun xuj aj k'onti'l tuq nkaj tsi' tzan tokslan [ti'j Jesukrist], b'ix te stat jun aj nya'tx tuq tijajil Israel. ²Kye qerman aj Listr b'ix kye aj lkony nkyeyolin tuq galan ti'j te Timotey. ³Te Pa'k tgan tuq tzan txik te Timotey tuky'i'l, ntons oxik tuk'le' per tb'ay owok tsi' techalul tzan k'on tuq kyyolin kye aj tijajil Israel aj nkyenajan tuq tuj aj luwarji, tzan tpaj kyeb'en tuq te stat nya'tx tuq jun aj tijajil Israel. ⁴Tuj kyaqil amaq' aj ja' tuq nkyeky'ik, nxik tuq kyq'uma' kye qerman kyaqil aj ojetq tuq kye kaj ti'j kye tky'ixel Jesus b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal tuj Jerusalem. ⁵Ikxji kye b'uch'uj qerman ja'chq, kyetz mas tuq nkyeten jwert titza' wit'lik kyk'u'j ti'j Qajawil b'ix b'ajq'ij mas xjal nkye'ok lapet tzan kyokslan.

Aj Tok Joto' Tuj Twitz Te Pa'k Jun Xjal Aj Masedony

⁶Ntons, komo te Txew Dios k'onti'l ostzoqpij tzan kky'ik pakb'al tyol Qtata Dios tuj Asy, astilji eb'ajky'ik tuj tkwentil Priyj b'ix Galasy. ⁷Ya ma

^o 15:34 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. P 15:38 Kya 13:13
q 15:39 Kya 4:36 r 15:40 Ax: SÍlas.

kyepon txta'm ttx'o'otx' te Misy, kyetz nqet tuq kyb'isu' tzan kyox tuj te amaq' Bitiny per te Txew Jesus k'onti'l ostzoqpij. ⁸Ya ma kyeiky'ik tuj tkwentil Misy, eb'ajxik Troas.

⁹Tzi te Pa'k jun aq'b'il owoq joto' tuj twitz jun ichan aj Masedony wa'lqet tuq twitz b'ix nqet tuq twitz twitz, oxik tq'uma' ikxjani: «Paky'ik ch'in Masedony b'ix pawonen ch'in qi'ja.» ¹⁰B'eyx aj tok joto' tuj twitz te Pa'k, oxikna Masedony. Qetza wit'lik jk'u'jna tuq, te Qtata Dios ojetq tuq qoxik tuk'le'na tzan txik qpakb'a'na txini te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist.

Aj Tpon Te Pa'k B'ix Chil Tuj Amaq' Filipos

¹¹Ya ma qo'etzna tuky'i bark tuj Troas, oxikna derech Samotrazy b'ix tuj junky iwitq opona Neápolis. ¹²Yaji oxikna Filipos te amaq' aj mas nim tuj tkwentil Masedony, b'ix jun amaq' aj ja' nkyek'ulun mandad kye aj Rom. Ntons txini, oqetena kab'e q'ij.

¹³Yaji tuj jun q'ij ojla'mj o'exna txta'm te amaq' stzi' jun a', komo qetza tuj qnab'la qa tzi at tuq jun luwar ja' n'ok kchimo' kyib' kye xjal tzan kxnaq'tzan. Aj qpona txini, oqet wit'letna yoliyon kyuky'i kye xuj aj ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib' tzi b'ix oyolina kyuky'i'l. ¹⁴Jun xuj [aj atqet tuq tzi] Lidy tb'i, tetz jun aj k'ayil xq'apj ttx'otx'al púrpura, b'ix tzajnaq tuq Tyatir b'ix nna'on tuq Qtata Dios. B'ix te Qajawil oxik tsi' jun tna'b'l tzan tel tniky' tzan tokslan ti'j te aj nxik tq'uma' tuq te Pa'k. ¹⁵Ya ma jaw si' a' twi' tetz b'ix kye a'e' aj tuj tjay, tetz oqet twitz qwitza, otzaj tq'uma' ikxjani: «Qa etetz tuj ewitz nkyin'okslan b'an b'an'ax ti'j Qajawil ntons pe'ekaj njay ajna'l.» Astilji, okajna tzi.

Aj Kyel Jaqlik Kye Lamel Te Pres Aj Ja' Lamome' Tuq Te Pa'k B'ix Chil

¹⁶Jun q'ij aj ikja'n tuq qxikna tuj te luwar aj ja' nqoxnaq'tzan te Qtata Dios, owetz tuj qb'eya jun q'opoj aj ate' tuq tajawil b'ix tetz at tuq jun malspirit^s tuj tanim aj nxik tsi' t'poder tzan tkanon tuq ti'j tidi' aj oky'el. B'ix tzan tpaj nini tetz nim tuq tmin ntk'ulu' ganar kye tajawil. ¹⁷Te ja q'opojni tetz lapik tuq qi'ja b'ix ti'j Pa'k, b'ix nxik tuq tq'uma' kongan ikxjani: «Kye ja xjal ntzanije' nkye'aq'unan te Qtata Dios aj atjax tuj kal' aj mas nim tajwalil twitz kyaqil. Kyetz nxik kypakb'a' te etetz te b'ey galan titza' tzan jkolet ti'j qchoj.»

¹⁸Ky'ila'j q'ijxi' tuq ntk'ulu' ikxji, b'ix yaji te Pa'k ojetq tuq tziktik tzan txik xhcha'o' kob'chaq ikxji. Tetz owaj meltz'jik ti'j, b'ix oxik tq'uma' tuky'i te malspirit aj atqex tuq tuj tanim te q'opoj, oxik tq'uma' ikxjani: «Tuky'i tajwalil Jesukrist, oxe'l nk'ulu' mandad yatza tzan ajatz tuj tanim ja q'opojni.» Ntons, b'eyxnajji te malspirit ojazt tuj tanim te q'opoj.

¹⁹Ya ma tz'ok kyen kye tajaw te q'opoj ya nlay tuq b'antik tzan tok mas kytumin tzan tpaj tetz, ojaw ktzyu' te Pa'k b'ix te Chil, b'ix exik kyin

^s 16:16 Ax: malspirit aj te kan piton.

tuj plas te amaq' kywitz kye k'ulul mandad tuj amaq'. ²⁰Ya ma pon kyin kywitz kye k'ulul mandad, oxik kyq'uma' ikxjani: «Kye aj tijajil Israel ntzanije'ni, kyetz cha nkyek'ulun tzan kyjaw lab'un kye xjal tuj qamaq' ²¹b'ix nxik kxnaq'tza' junky kostumbr aj qetz tzan te jkawb'il nlay b'antik tzan txik qin b'ix ni tzan tqet jk'ulu' qetz aj a'o' aj Rom.»

²²Ntons kye xjal eb'ajjaw lab'un kyij, b'ix kye k'ulul mandad owel kylaqu' kyq'anaq te Pa'k b'ix Chil' b'ix oxik kyk'ulu' mandad tzan kyqet jub'cha' tukyi' tze'. ²³Ya ma kyeqet jub'cha' ky'ila'j-el, yaji eb'ajqex si' tuj pres b'ix oxik kyq'uma' te xb'uqil pres tzan kyqet kxb'uqi' byenech. ²⁴Yatzun te xb'uqil pres eqex tlamo' tuj jun luwar tujx te pres, b'ix oqex tsi' kyoq tuj jun xhapp'il oqj.

²⁵Ntons mas yaj, qanq b'an chukaq'b'il tuq, te Pa'k b'ix te Chil nkyexnaq'tzan tuq b'ix nkyeb'itzan tuq b'itz te Qtata Dios, b'ix kye txq'anqy aj pres nkyecha'on tuq kyij. ²⁶Yaji tanderepent otzaj jun kab'junab' b'an nim, ojaw tkyito' kyaqil twit'lel te loq' te pres, b'eyxnajji kye tlamelul te pres eb'aj'el jaqlik b'ix kye kaden aj n'oken tuq k'alb'il kye xjal eb'aj'el kyib'x. ²⁷Ya ma tz'el twatl te xb'uqil pres b'ix ya ma xik ten te lamb'il stzi' te pres jaqo' tuq, ntons tetz otzyet tmachit aj q'o'jb'il b'ix oqet tuq tkansa' tib' tzan tpaj tetz tuj t'nab'l ojetq tuq kye'oqik kye aj pres. ²⁸Per te Pa'k luwew ojaw siky'in kongan ikxjani: «K'on tz'ok ak'ulu' jun tidi' awi'j. Qkyaqil qetza aqoqetna tzani.»

²⁹Ntons te xjal oxik tq'uma' tzan stzaj q'anali' tuq tuj tb'ey b'ix owox oqelan tuj te pres, b'ix b'an nlu'lun tuq oqet mejlet twitz Pa'k b'ix Chil. ³⁰Yaji eb'aj'etz tin tuj te pres b'ix oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «Tat, instzaj eq'uma' ch'in, tidi' presis tzan tqet nk'ulu' tzan nkolet.»

³¹Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Pawokslan ti'j Qajaw Jesus, ikxji ochkoletel yatz a'ich b'ix kyaqil a'e' aj tuj ajay.» ³²Ntons kyetz oxik kypakb'a' te Tyol Qtata Dios tetz b'ix kye kyaqil a'e' aj tuj t'jay. ³³Axkix aj or aj aq'b'ilji, ojaw xtx'ajo' twitz kye ok'ol kyqetlen jub'cha'. B'ix tetz ojaw si' a' twi' b'ix kyaqil kye a'e' aj tuj t'jay. ³⁴Ntons te xjal eb'aj'ox tin tuj t'jay b'ix [otq'umaj tzan] txik si' kywe', b'ix kyaqil kye aj tuj t'jay eb'aj'chalaj tzan tpaj kyokslb'en ti'j Qtata Dios.

³⁵Ntons, ya ma qosaqxikan kye k'ulul mandad oxik kylajo' txq'an mulon q'umal tetz ikxjani: «Inkxik atzoqpi' kye aj xjalni.» ³⁶Yaji te xb'uqil pres oxik tq'uma' te Pa'k ikxjani: «Kye k'ulul mandad ma'tx stzaj kyq'uma' tzan exik tzoqplet. Ajna'l b'a'n tzan exik. ¡Kyeb'a' waq kxik!»

³⁷Per yatzun te Pa'k oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tb'ay ma qoqetb'aj kyjub'cha' kywitz kyaqil b'ix k'onti'l tuq qil, b'ix qetza a'o'na at qoklena tzan jkolet tzan te kawb'il aj Rom, b'ix ma qoqex ksi'na tuj pres. ¿B'ix ajna'l kygan tzan qxikna ktzoqpi' ewj? ¡Nlay! Inktzaj kyetz kywitzale' eq'il te qetza.»

³⁸Ntons ikxji kye mulon oxik kyq'uma' kyuky'i kye k'ulul mandad te amaq', b'ix kyetz eb'ajxob' toklen kcha'o' qa at tuq kyoklen tzan kykolet tzan te kawb'il aj Rom. ³⁹Ntons kye k'ulul mandad eb'ajxwa'q aj ja' tuq akyeqet kyetz, b'ix oqet kywitz kywitz [tzan kyex]. Ya ma kyejatz kyin, oqet kywitz kywitz tzan kyex tuj te amaq'. ⁴⁰Ntons ya ma kyejatz tuj te pres, eb'ajxik tjay Lidy, b'ix ya ma kyepon kxol kye qerman, oxik kynimsa' kyk'u'lj tzan kyten jwert. Yaji eb'aj'ex tzi.

Aj Tpakb'an Pa'k Tuj Amaq' Tesalonk

17 ¹Ya ma kyekey'ik tuj tkwentil te Anfípolis b'ix te Polony, yaji eb'ajpon Tesalonk aj ja' at tuq jun jay nab'il Dios ja' tuq n'ok kchimo' kyib' kye aj tijajil Israel. ²Iktza'x naq'ik tuq te Pa'k, owox kxol kyetz, b'ix oxo q'ij aj q'ij ojla'mj tetz oyolin kyuky'i'l ti'j te Tu'jal Dios. ³Nxik tuq tq'uma' txxolil b'ix nqet tuq tyek'u' tuky'i Tu'jal Dios, ma'kix tuq kamik te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', b'ix ma'kix tuq jaw anq'in kxol kye kamnaq. Tetz nxik tuq tyoli' ikxjani: «Te Jesus aj nxik npakb'a' etetzni, a tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.» ⁴B'ix junjun kxol kyetz eb'aj'okslan b'ix owok kyjunch'i' kyib' tuky'i Pa'k b'ix Chil, b'ix ax ky'ila'lj aj nya'tx tijajil Israel aj nkyexjanin tuq Dios ax kyetz eb'aj'okslan, b'ix ax ky'ila'lj xuj aj tlimaqaal xjal-e'.

⁵Ntons kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel [aj k'onti'l nkye'okslan tuj aj amaq'ji], kyetz b'an nkye'ek'awin tuq, b'ix e'ok kchimo' txq'an xjal aj nya'tx galan kyenab'lin aj cha nkyeb'aqanje' tuq tuj amaq', ntons okyk'uluj tzan kyjawlab'un kye xjal tuj te amaq'. Eb'aj'ox tuj tjay Jason joyol te Pa'k b'ix Chil tzan tuq kyetz kyeq'i' jwer tzan tuq txik kyq'apo' tuj kyq'ab' kye xjal. ⁶Yaji, komo k'onti'l owoknoj te Pa'k kyitza', astilji exik kyeq'i' te Jason b'ix junjunky qerman kywitz kye k'ulul mandad tuj te amaq'. Oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «Kye ja xjalni nkyek'ulun nya'tx galan ja'chq, ax ma'tx kye'ul tzani tuj qamaq'. ⁷B'ix te Jason ma'tx kye tk'amoj tuj tjay. Kyaqil kyetz k'onti'l nkye'okslan te kawb'il aj ntzaj tq'uma' te César [aj twitzale' kyil'j kye k'ulul mandad qil'j], b'ix kyetz nkyq'uma' at junky twitzale' k'ulul mandad qil'j aj tb'i Jesus.»

⁸B'ix ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, eb'ajjaw q'ojlik kyaqil kye xjal b'ix kye aj nkyek'ulun mandad tuq txini. ⁹Per te Jason b'ix kye txq'anqy okchojoj kymult b'ix eb'ajxik tzoqpi'.

Aj Tpakb'an Te Pa'k B'ix Chil Tuj Amaq' Berey

¹⁰Yaji qonik'an kye qerman exik kylajo' te Pa'k b'ix Chil tzan kxik Berey. B'ix ya ma kyepon tzi, eb'aj'ox tuj te jay nab'il Dios aj ja' tuq n'ok kchimo' kyib' kye aj tijajil Israel. ¹¹Kye xjal tzi mas tuq galan ch'inky kyenab'lin kywitz kye aj Tesalonk. Kyetz okyk'amoj te tpakb'alil tuky'i jun tk'u'jlal, b'ix b'ajq'ij nqet tuq b'aj kxnaq'tza' te Tu'jal Dios aber qa

b'an'ax te aj nkyakb'a' tuq te Pa'k b'ix Chil. ¹²Ixjji ky'ila'l' xjal aj tijajil Israel eb'aj'okslan b'ix ax ky'ila'l' xjal aj nya'tx tijajil Israel eb'aj'okslan, nya'tx a'ox ichan sinoke ax xuj a'e' aj tlimaqaal-e' aj nkyeyolin tuq te yol gryeg.

¹³Ya ma tz'ok kcha'o' kye aj tijajil Israel aj nkyenajan Tesalonk qa te Pa'k ax npakb'an tuq tyol Qtata Dios tuj Berey, eb'ajxik txini b'ix okyk'uluj tzan kyjawlab'un kye xjal. ¹⁴Ntons kye qerman luwew oxik kylajo' te Pa'k tzan txik tumelil te nim a', yatzun te Chil b'ix te Timotey eb'ajkaj tzi. ¹⁵Ya kye aj eb'ajxik in te Pa'k, eb'ajxik tuky'i'l' max tuj te amaq' Aténas. Yaji te Pa'k oxik tq'uma' kyetz tzan txik kyq'uma' te Chil b'ix te Timotey tzan kypon luwew txini; ntons kye qerman e'ajtz meltz'jik.

Aj Tpakb'an Te Pa'k Tuj Amaq' Aténas

¹⁶Aj man tuq n'iyon te Pa'k kyi'l' kye tuky'i'l' tuj Aténas, tetz otzaj cho'on tanim tzan tpaj te aj amaq'ji kyaqil kye xjal b'an q'apo' tuq kyib' tzan kyna'on twitz titzb'alil tidi'chq. ¹⁷Tetz nyolin tuq nim tuj te jay nab'il Dios kyuky'i kye aj tijajil Israel b'ix kyuky'i kye aj nya'tx aj tijajil Israel aj nkyexjanin Dios, b'ix b'ajq'ij tuq nyolin tuj plas kyuky'i kye aj nkye'ok te'e' tuq tzi. ¹⁸B'ix junjun xnaq'tzon aj b'uch'uj Epikury b'ix aj b'uch'uj Estoyk nkyeyolin tuq tuky'i'l'. Junjun nkyyoli' tuq ikxjani: «¡Tidi'-alo ntwululu!» kyekyi. B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz cha npakb'an kyi'l' txq'anqy dios aj k'onti'l' ntzaj qna'o' tzani.» Nkyeyolin tuq ikxji tzan tpaj te Pa'k nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan ti'l' Jesus b'ix ti'l' tizta' tjawlen anq'in.

¹⁹Yaji kyetz otzaj kyuk'le' b'ix oxik kyin twitz te [b'uch'uj xjal aj n'ok q'uma' tb'i] Ariyop, b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Qgana tzan tok qcha'o' ti'l' te aj tpakb'alil ak'a'l' aj nxik apakb'a'ni. ²⁰Yatz ntzaj aq'uma' qetza tidi'chq aj chuktky mina' tok qcha'o'na, per qetza qgana tzan tok qcha'o' tidi' telponx kyaqil nini.» ²¹Komo kye aj Aténas b'ix kye aj laq'chik xjal aj nkyenajan tuq tzi, k'onti'l' junky tidi' aj b'an presis n'el tuj kywitz sinoke tzan txik kyyoli' qatzun tzan tok kcha'o' jun tidi' aj mina' tok kcha'o'ji.

²²Ntons te Pa'k ojaw wa'let kxol kye aj te Ariyop b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj amaq' Aténas, wetz n'ok wen etetz at nim erelijyon eq'i' etizta. ²³Komo aj nkyinb'et wetz tuj junjun luwar tuj etamaq', n'ok nka'yi' ky'ila'l' titzb'alil tidi'chq aj nkyeqet ena'o'. B'ix wetz ma tz'ok wen tuj jun enab'il dios tz'ib'a' ja yol ikxjani: “Te ja ntzani te jun nab'il te dios aj k'onti'l' qotzqi'.” Ntons te Dios aj ntzaj ena'o' etetz, aj k'onti'l' etotzqi'ni, ti'l' tetz nkyinpakb'an ajna'l.

²⁴A tetz te Dios aj oqet k'ulun te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at tzani twitz tx'o'tx', a tetz Tajaw te kal' b'ix te tx'o'tx', b'ix k'onti'l' nnajan tuj

jun jay aj cha tk'ulb'en xjal. ²⁵Tetz k'onti'l lo'ik tk'u'l'j tzan txik si' jun tidi' tetz iktza'-wit tetz at tidi' npaltin tetz, a tetz ntzaj sin qanq'in qkyaqil b'ix ntzaj tsi' qxew b'ix ntzaj tsi' kyaqil aj at.^u ²⁶Cha ti'l'j jun xjal eqet tk'ulu' kyaqil kyijajil xjal aj at twitz tx'o'tx', tzan kynajan ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil. Tetz oje kaj tsi' kyaqil tumelil te tyemp b'ix jateb' tyemp qo'anq'iyon [tzani twitz tx'o'tx'] b'ix ja' oqonajayon.

²⁷Tgan tzan kyjoyon kye xjal tetz tzan toknoj kyitza' oj kyok taktz'an twitz nkyetakanje' nkyeyoyon ti'l', komo nya'tx laq'chik atqetkix te Qtata Dios qi'l'.^v ²⁸Komo "tzan tpaj tetz itz'ojo' ajna'l, b'ix nqo'aq'unan, nqok'ulun tidi'chq, b'ix tzan tpaj tetz ato' ajna'l." Iktza'x okyq'umaj junjun aj otzqi'mj tzan tpaj b'an b'isu' nkyeyolin, oje kyq'umaj ikxjani: "Komo tzan tpaj ti'l' o'el, ax a'o' tijajil."^w ²⁹Komo qetz a'o' tijajil Qtata Dios, a tgan tzan tel qniky', tetz nya'tx jun tidi' aj k'ulumaj tuky'i xtx'otx'al oro b'ix plata qatzun ab'jji, b'ix tetz nya'tx cha jun titzb'alil aj tk'ulb'en jun xjal b'ix tetz nya'tx jun aj xkonoli' tzan xjal. ³⁰Oqtxi' kye xjal k'onti'l owel kyniky' ti'l' te Qtata Dios b'ix tetz cha oky'ix-oq titza' te nini,^w per ajna'l tetz ntzaj tq'uma' te qkyaqil qetz aj ja'chq tzajnaqo' tzan tjaw qky'ixpu' qnab'lin. ³¹Te Qtata Dios oje kaj tsi' jun q'ij aj ja' oxel' tq'uma' kyil kye xjal tuky'i tkawb'il tuj tq'ab'. B'ix oxel' tq'uma' kyil tzan jun xjal aj oje tz'el tjoyo' tetz, b'ix oje qet tyek'u' ntzani b'an'ax tzan tpaj te aj xjalji oje jaw tanq'insa' junky'el.»

³²Ntons, ya ma tz'ok kcha'o' ti'l' oj kyjaw anq'in kye kamnaq, junjun cha eb'ajxmayin ti'l' b'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Qgana tzan awok qcha'o' ti'l' te nini tuj junky q'ij.» ³³Ntons astilji te Pa'k owex kxol. ³⁴Per junjun kyetz eb'aj'okslan b'ix eb'aj'ok lapet ti'l'. Kxol kyetz atqet tuq te Yoni'xh, tetz jun kxol kye aj n'ok tuq kchimo' kyib' txini tuj te Ariyop, b'ix junky, jun xuj tb'i Dámaris, b'ix ax ate' tuq txq'anky xjal.

Aj Tyolin Te Qajawil Tuky'i Pa'k Tzan K'on Tkaj Tsi' Tzan Tpakb'an Tuj Amaq' Korint

18 ¹Ya ma ky'ik kyaqil te nini, yaji te Pa'k owetz Aténas b'ix oxik max amaq' Korint. ²Tzi owoknoj twitz tetz jun ichan aj tijajil Israel, Akiy tb'i. Tetz aj tuj tkwentil Pont tuq b'ix te txu'jel tb'i Xhil. Kyetz man tuq kyponlen tzi, tzajnaq' tuq Italy tzan tpaj te Claudio [aj nk'ulun mandad tzi] ojetq tuq xik tk'ulu' mandad tzan kyex kyaqil kye aj tijajil Israel aj nkyenajan tuq tuj Rom. Ntons te Pa'k oxwa'q q'olb'el kyetz. ³B'ix komo te Pa'k parej tuq taq'un iktza'x tuq kyetz, komo kyetz k'ulun jay pach pur xtx'otx'al tz'u'm tuq, ntons tetz okajten kyuky'i'l aq'unon.

⁴Kyaqil q'ij ojla'mj te Pa'k nxik tuq tuj te jay nab'il Dios, b'ix tzi nxik txnaq'tza' tuq kye xjal. Nim tuq nyolin tzan kyokslan kye xjal aj tijajil Israel b'ix ax kye xjal aj nya'tx tijajil Israel.

^u 17:25 Isa 42:5 ^v 17:27 Rom 10:8 ^w 17:30 Rom 3:25; 2 Kor 5:19

⁵Ya ma kyepon te Chil^x b'ix te Timotey tzajnaqe' tuq tkwentil Masedony, yatzun te Pa'k okaj tsi' tzan taq'unan b'ix owokten pakb'al Tyol Qtata Dios b'ajq'ij. Tuky'i jun tk'u'lj'jal nxik tuq tkpakb'a' kyuky'i kye aj tijajil Israel, tetz teb'enky tuq a te Jesus te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'. ⁶Per yaji, txq'an aj kxol kyetz nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j Pa'k b'ix k'onti'l tuq nkyoksla'. Astilji te Pa'k owel tkyito' tq'anaq kywitz [tzan tqet tyek'u' tetz k'onti'l oqet tuj twitz te aj okyk'uluj], b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «A'ixk at epaj qa tzul jun xhcho'nal etajsik ajna'l. Wetz ajna'l k'onti'l npaj ti'j te aj oky'el eti'j.» Ajna'l ma kyinxik kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.»

⁷Yaji owetz tuj te jay nab'il Dios b'ix oxik tjay jun xjal tb'i Ticio Justo, jun xjal [aj nya'tx tijajil Israel per]^z nna'on tuq Qtata Dios, b'ix tetz tjay atqet tuq qaynin ti'j te jay nab'il Dios. ⁸Ntons at tuq jun xjal Krisp tb'i, tetz aji tuq te twitzale' tuj te jay nab'il Dios [tuj aj amaq'ji], b'ix ax tetz owokslan ti'j Qajawil kyuky'i kyaqil aj tuj tjay. B'ix ky'ila'j xjal aj amaq' Korint aj n'ok kcha'o' tuq te aj nxik tpakb'a' te Pa'k, e'okslan b'ix njaw tuq si' a' kywi'.

⁹Ntons, jun qonik'an te Pa'k owok joto' tuj twitz tzan te Qajawil, b'ix te Qajawil oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on txob'. Intxik apakb'a' te tpakb'alil galan b'ix k'on chlumet, ¹⁰tzan tpaj wetz akyinqet awuky'i'l b'ix nijunwt ab'l b'a'n tzan tok tk'ulu' jun nya'tx galan awi'j. Wetz ate' ky'ila'j xjal tuj ja amaq'ni aj oje kye'el njoyo'.»

¹¹Ntons te Pa'k okajten kxol kye aj Korint jun aq'b'i tuky'i waqaq qya', b'ix nxik tuq txnaq'tza' tyol Qtata Dios kxol. ¹²Yaji, tuj jun tyemp at tuq junky k'ulul mandad tuj amaq' Akay, Galyon tb'i, tuj aj tyempji kye aj tijajil Israel [aj nkyeq'ojin tuq ti'j te Pa'k], oqet kykawla' junch'in b'ix ojaw ktzyu' te Pa'k b'ix oxik kyin tuj despach twitz te k'ulul mandad. ¹³Oxik kyq'uma' ikxjani: «Te ja xjal ntzani nxik tkub'sa' kyk'ul'j kye xjal tzan kyna'on te Qtata Dios tuky'i junky tume'l aj k'onti'l nyolin te Kawb'il ti'j qreljyon.»

¹⁴Ya ma tz'aq'ik tuq te Pa'k tzan tyolin, tzaj te Galyon, oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Qa tzan tpaj-wit jun til nya'tx nim qatzun b'an nimji, a'inx-tal wetz owokel nsi' nwi' eti'j etetz aj tijajil Israel. ¹⁵Per komo etetz cha nkxwululun ti'j jun yol b'ix ti'j kyb'i xjal b'ix ti'j te Kawb'il te erelijyon etetz, intok etenx etetz titza' okxteyon. Wetz k'on ngan tzan wok jun pujul il exol etetz ti'j te nini.» ¹⁶Ntons eb'aj'etz tlajo' tuj tdespach. ¹⁷Ntons yaji, kye xjal e'ok lab'un ti'j te Sóstenes, te twitzale' tuj te jay nab'il Dios tzi, b'ix oqetb'aj kyb'uju' ax twitz te despach, per te Galyon k'onti'l tidi' otq'umaj.

Aj Tmeltz'jik Junky'el Te Pa'k Tuj Amaq' Antyokiy Tuj Tkwentil Siry

¹⁸Te Pa'k okajten ky'ila'j q'ijky tzi, yaji ekaj tkawi' kye qerman b'ix oxik tuj bark tzan tpon Siry, b'ix ajune' tuq tuky'i'l te Akiy b'ix Xhil. Ya

^x 18:5 Ax: Sílas. ^y 18:6 Ezq 33:1-9 ^z 18:7 “Jun xjal aj nna'on Qtata Dios” telponx tuq jun aj nya'tx tijajil Israel per eq'i' titza' iktza' kye aj tijajil Israel eq'i' kytiza'.

ma pon amaq' Senkrey owel tjoso' ti'lj twi' tzan tpaj ojetq tuq xik tsi' tjurament.^a ¹⁹Yaji eb'ajpon Efeso, b'ix tetz ekaj tsi' tzi te Akiy b'ix te Xhil, b'ix oxik tuj te jay nab'il Dios b'ix nyolin tuq kyuky'i kye aj tijajil Israel tzi. ²⁰Kye xjal oqet kywitz twitz tzan tuq tkaj kab'e'ky q'ij, per tetz k'onti'l otb'anij tzan tkaj. ²¹Ekaj tkawi' b'ix oxik tq'uma' kyetz: «(A tgan tzan nten Jerusalen tuj ninq'ij aj oky'el naj)^b per kyin'ul junky'el etuky'i'l qa te Qtata Dios tgan.» Yaji owex tzi tuj amaq' Efeso b'ix oxik tuj jun bark.

²²Yaji opon tuj amaq' Sesarey, b'ix ojax [Jerusalen] limal kye qerman txini. Yaji oqex Antyokiy junky'el.

²³Ya ma ky'ik nim tyemp tzi, oxik tuj tkwentil Galasy b'ix Priyy q'olb'el kye b'uch'uj qerman tuj junjunchaq amaq' txini b'ix nkyexik tuq tnisma' kyk'u'j kyaqil kye aj nkye'okslan ti'lj Jesus.

Aj Tpakb'an Te Pol Tuj Amaq' Efeso

²⁴Ntons, tuj aj tyempji opon tuj amaq' Efeso jun xjal tb'i Pol. Tetz jun aj tijajil Israel aj amaq' Alejandriy tuq, b'ix npakb'an tuq b'an galan, b'an totzqi' tuq nim ti'lj te Tu'ljal Dios. ²⁵Tetz ojetq tuq tzaj xnaq'tza' ti'lj te tpakb'alil ti'lj Qajawil, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal npakb'an b'ix b'an byenech nxnaq'tzan tuq ti'lj te Jesus, per a'ox tuq teb'en ti'lj te aj ntxnaq'tza' tuq te Wa'nch aj njaw tsi' a' tuq kywi' xjal. ²⁶Ntons jun q'ij owaq'ik tzan tpakb'an tuky'i jun tk'u'jlal tuj te jay nab'il Dios [aj ja' nkyepon tuq Akiy b'ix Xhil], per yatzun kyetz, ya ma tz'ok kcha'o' tidi' tuq ntxnaq'tza', ntons kyetz eyolin tuky'i'l apart, kchukel, oxik kyq'uma' xtxolil ti'lj te Qtata Dios.

²⁷Yaji, komo tetz tgan tuq tzan txik [pakb'on] tuj tkwentil Akay, kye qerman oxik kynimsa' tk'u'j b'ix oqet ktz'ib'a' jun u'j kye a'e' aj nkye'okslan ti'lj Jesus txini tzan kyk'amon te tetz galan. Ya ma pon txini kxol kye aj ojetq kye'okslan tzan tpaj te nim b'an galan aj ojetq qet tk'ulu' te Qajawil tuj kyanim, ntons tetz owonen nim kyuky'i'l. ²⁸Kywitz kyaqil xjal nxik tuq tpakb'a' tuky'i jun tk'u'jlal, b'ix kye aj tijajil Israel aj nya'tx dyakwerd tuq ate', k'onti'l ob'antik tzan taj ktzaq'b'e' tzan tpaj tetz nqet tuq tyek'u' tuky'i Tu'ljalx Dios, te Jesus aji tuq te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

Aj Stzaj Te Txew Dios Kyajsik Kye Aj Efeso

19 ¹Aj tzunx tuq atqet te Pol tuj Korint, yatzun te Pa'k tky'iklen kyuj junjun luwar laq'chik stzi' te nim a', opon tuj amaq' Efeso aj ja' e'oknoj twitz junjun xjal aj nkye'okslan ti'lj Jesus. ²Oxik tq'uma' kyetz

^a 18:18 Núm 6:18 ^b 18:21 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "tzan nten Jerusalen tuj ninq'ij."

ikxjani: «¿Otzaj pe'etajsik etetz te Txew Dios aj etokslan?» Kyetzaj kyetz, owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza mina' tok qcha'o'na qa at jun Txew Dios.»³ Ntons te Pa'k oxik xhcha'o' kyetz: «¿Ntons tuky'i ab'l qb'i ojaw si' a' etetz ewi'?» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e': «Tuky'i tume'l iktza' aj ntxnaq'tza' tuq te Wa'nch.»⁴ Yaji te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani: «Te Wa'nch njaw tsi' tuq a' kywi' kye xjal tjawlen kky'ixpu' kynab'lin b'ix nxik tuq tq'uma' kyetz tzan kyokslan tuq ti'j te aj tzul mas yaj, b'ix a tuq te Jesus aj tzul.»⁵ Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kye xjal ojaw si' a' kywi' tuky'i tb'i Qajaw Jesus.⁶ Ya ma qet tsi' te Pa'k tq'ab' kyajsik, yaji te Txew Dios otzaj kyajsik b'ix e'aq'ik tzan kyyolin tuj junky yol, b'ix epakb'an aj otzaj q'uma' kyetz tzan Qtata Dios.⁷ Kyetz kab'lajuj xjal kyb'et tuq tzan kkyaqil.

⁸ Ntons te Pa'k n'ox tuq tuj te jay nab'il Dios b'ix opakb'an oxo qya' tzi tuky'i jun tk'u'jlal b'ix nyolin tuq kyuky'i'l b'ix nkyexik tuq txnaq'tza' ti'j te tume'l titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix kye xjal nkye'okslan tuq.⁹ Per ate' tuq txq'anqy aj b'an tz'ak-e', k'on kygan tuq tzan kyokslan sinoke kywitz kye xjal cha nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j te Tumelil^d [ti'j Qajawil]. Ntons te Pa'k owel tpawa' tib' kyi'l, b'ix eb'ajxik tin tuky'i'l kye aj ojetq tuq kye'okslan ti'j Jesus, exik tin tuj jun skwel aj te jun xjal tb'i Tiran, b'ix tzi nyolin tuq b'ajq'ij kyuky'i'l.¹⁰ Ikxji otk'uluj kab'e' aq'b'i, b'ix kyaqil kye aj nkyenajan tuq kyuj kye amaq' tuj Asy, kyaqil aj tijajil Israel b'ix kye aj nya'tx tijajil Israel, kyetz owok kcha'o' te Tyol Qajawil.¹¹ Te Qtata Dios nqet tuq tk'ulu' tidi'chq yek'b'il aj a'ox tetz nb'antik titza', nxik tuq tsi' tajwalil te Pa'k b'ix ikxji ky'ila'l yab' nkyeb'antik tuq titza'.¹² Kye xjal nxik tuq kyeq'i' k'alb'ilj qatzun xhq'apjji aj ojetq tuq tz'ok tmako' te Pa'k, b'ix yaji nqet tuq ksi' kyajsik kye yab' b'ix te yab'il n'el tuq kyi'l b'ix kye malspirit nkyejatz tuq tuj kyanim.

Aj Oky'ik Kyi'lj Wuq Xjal Aj Njatz Kyin Tuq Malspirit Tuj Kyanim Xjal

¹³ Ntons, junjun aj tijajil Israel q'anon xb'etlon-e', aj njatz tuq kyin malspirit tuj kyanim xjal, yaji oqet kyk'ulu' probar tzan kyk'ulun nini tuky'i' tb'i Jesus. Nxik tuq kyq'uma' te jun malspirit ikxjani: «Oxe'l nk'ulu' mandad yatz tuky'i' tb'i te Jesus aj ntpakb'a' te Pa'k.»¹⁴ Ntons jun xjal aj tijajil Israel, jun pal aj nim tajwalil, Exheb' b'i, tetz ate' tuq wuq tk'ajol b'ix kywuqil kyetz nkyek'ulun tuq ikxji.¹⁵ Yaji te malspirit owajtz stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz wotzqil' te Jesus b'ix ax te Pa'k, per etetz k'onti'l wotzqimix a'ix. ¿Ab'lixtzun etetz?»¹⁶ Yaji te xjal aj ja' tuq atqex te malspirit oxik lipan kyi'l b'ix eqet titza' b'ix eqet tb'uju', b'ix sqit eb'aj'ex oqik tuj te jay b'ix tuky'i' ok'ol.

¹⁷ Kyaqil kye xjal aj nkyenajan tuq tuj amaq' Efeso, kye aj tijajil Israel b'ix a'e' aj nya'tx tijajil Israel, kyetz owok kcha'o' te ntzani, b'ix kkyaqil

^c 19:4 Mat 3:11; Mak 1:4,7-8; Luks 3:16; Wnch 1:26-27; Kya 2:38 ^d 19:9 Te aj nkyoksla' tuq kye xjal aj okslon ti'j Jesus owok q'uma' "Te Tumelil"; Kya 19:23; 11:26.

eb'ajxob'. Ixkji te Qajaw Jesus nqet tuq b'aj jiq'b'a' kxol. ¹⁸Ky'ila'lj kye aj ojetq tuq kye'okslan, njatz tuq kyq'uma' kchoj kywitz kyaqil b'ix tidi'chq nya'tx galan aj kchmanb'en tuq. ¹⁹Ky'ila'lj kye aj b'a'n tuq kyechmanin eb'aj'okslan, b'ix otzaj kyin kyaqil kyu'tuj aj n'oken tuq kyitza' b'ix oqet kky'e'sa' kywitz kyaqil. Oxik kyin kykwent jateb' tzan kyaqil kye u'j, b'ix tzan kyaqil jakon lajuj tuj oxqal mil (50,000) tmin ttx'otx'al plat. ²⁰Ixkji te tpakb'alil ti'j te Qajawil ja'chq tuq n'ok cha'o' b'ix nqet tuq yek'u' tajwalil.

²¹Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Pa'k oqet tb'isu' tuj tanim tzan txik Jerusalen, per tb'ay meyor tzan txik tuq q'olb'el kye qerman tuj Masedony b'ix Akay. Oxik tq'uma' ixkxani: «Cha'oj nten Jerusalen, yaji a tgan tzan nxik max Rom.» ²²Ntons, tetz exik tlajo' kab'e' xjal tuj Masedony aj nkye'onen tuq tuky'i'l, jun Timotey b'ix te junky Erast tb'i, b'ix yaji tetz okaj kab'e'ky q'ij Asy.

Aj Kyjaw Lab'un Kye Xjal Tuj Amaq' Efeso

²³Ntons tuj aj tyempji eb'ajjaw lab'un kye xjal tuj Efeso tzan tpaj [nya'tx dyakwerd tuq ate' tuky'i] te Tumelil^e [ti'j Qajawil]. ²⁴Komo tuj aj amaq'ji, at tuq jun xjal aj tb'i Met, tetz jun tz'aqol, b'ix nqet tz'aqo' tuq tidi'chq tuky'i ttx'otx'al plat, b'ix nk'ulun tuq titzb'alil te jay aj ja' tuq ntzaj na'o' te dios aj tb'i Artemis,^f b'ix tzan tpaj tetz kye tz'aqol nkyek'ulun ganar tuq nim tmin. ²⁵Ntons e'ok xhchimo' kkyaqil kye txq'anqy aj parej kyaq'un, b'ix oxik tq'uma' kyetz ixkxani: «Instzaj echan waq, etetz eteb'en tzan tpaj te ja qaq'unni n'ok nim qtumin. ²⁶B'ix n'ok echa'o' ti'j te xjal aj Pa'k tb'ini, tetz nxik tq'uma' kye xjal, kye dios aj nqet jk'ulu' tuky'i jq'ab' k'onti'l tidi' token, b'ix ixkji ky'ila'lj xjal tuj ja qamaq' Efesoni b'ix tuj kyaqil amaq' tuj tkwentil Asy, oje kye'okslan tetz b'ix oje kaj kykola' iktza' eq'i' qitza'. ²⁷Te ntzani nya'tx galan tzan tpaj qanq te qaq'un nlay qet en galan tzan kye xjal, b'ix ax kebal nlay qet xjani' te jay nab'il te dios Artemis aj nqet jiq'b'a' nim. Ixkji owelal ik'o' kyaqil tajwalil, tetz aj nqet na'o' tzan kye xjal tuj kyaqil amaq' tuj tkwentil Asy b'ix tzan kyaqil xjal twitz tx'o'tx'.»

²⁸Ya ma tz'ok kcha'o' ixkji, kkyaqil otzaj kyq'oj b'ix oxik kyq'uma' kongan ixkxani: «¡A te Artemis dios ti'lj qamaq' Efeso! ¡A tetz nim tajwalil!» ²⁹Kye xjal ejaw lab'un, b'ix derepent owok kchimo' kyib', e'ok lab'un kyil'j kab'e' xjal aj Masedony aj ajune' tuq tuky'i Pa'k, te Gay b'ix Aristark, b'ix oe'ex kyjuki' b'ix epon kyin aj ja'kix tuq n'ok kchimo' kyib'. ³⁰Te Pa'k tgan tuq tzan tox kxol tzan tuq tyolin kyuky'i'l per kye a'e' qerman k'onti'l oktzoqpij. ³¹B'ix ax junjun xjal aj at nim kyajwalil aj nkyek'ulun mandad tuj junjun amaq' aj Asy, kyetz tajjol-e' tuq te

^e 19:23 Kya 19:9; 11:26 ^f 19:24 Ax: Dyan.

Pa'k, b'ix ax kyetz oxik kylajo' kymandader tucky'i Pa'k tzan tqet tuq kywitz twitz tzan k'on tuq tpon tyek'u' twitz kxol kye xjal. ³²Kye xjal aj nkyelab'un tuq, junjun nkyesiky'in jun tidi' b'ix junjunky chuktky, tzan tpaj k'onti'l tuq kyeb'en tidi' nky'ik, b'ix ky'ila'j k'onti'l tuq kyeb'en tistil ojetq tz'ok kchimo' kyib' tzi. ³³Txq'an xjal aj tijajil Israel oxik kyyoli' tume'l te jun xjal Jant tb'i, tzan tyolin kyuky'i kye xjal. Te Jant ojaw tin tq'ab' [tzan tuq kylumet] tzan txik tyoli' xtxolil ti'j te aj nky'ik. ³⁴Per ya ma tz'el kyniky' ti'j qa tetz jun aj tijajil Israel, kye xjal mas ejaw siky'in, qanq kab'e' or eten tzan ksiky'in: «¡A te Artemis dios ti'j qamaq' Efeso! ¡A tetz nim tajwalil!»

³⁵Yaji te aj tz'ib'on tuj te despach elumet kye xjal titza', b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etez waq aj Efeso, kyaqil xjal kyeb'en qetz aj Efeso nqet jk'ulu' kwent te jay nab'il te dios Artemis aj b'an jiq'b'a' nim b'ix te titzb'alil aj tzajnaq tuj ka'j.» ³⁶Nijunwt nyolin qa nya'tx ikxji. Astilji presis tzan elumet ch'in b'ix k'on ek'uluj jun tidi' tzan tpaj b'an nksakantik aj otzajel ena'on tetz junky'el mas yaxj. ³⁷Etez ma'tx kyetzaj etin kye ja xjalni b'ix kyetz k'onti'l tidi' nya'tx galan ma'tx kyk'uluj ti'j te jay aj ja' ntzaj qna'o' te dios Artemis b'ix k'onti'l ma'tx xtxik kyyoli' kyyol nya'tx galan ti'j. ³⁸Ixjji qa te Met b'ix kye aj nkye'aq'unan tucky'i'l at kyq'oj kyil'j ja xjalni, ntons akyeqet kye k'ulul mandad b'ix at kydespach, mejor tzan kypon txini q'umal tidi' kyil ja xjalni. ³⁹B'ix qa etetz egan junky tidi', ntons b'a'n tzan tok qchimo' qib' tuj jun tume'l iktza'x nyolin te Kawb'il. ⁴⁰Komo tzan tpaj kyaqil aj ma'tx ky'ikni, kebal qo'ok q'uma' aj joyol q'oj a'o', b'ix qa otzajel cha'o' tistil ma ky'ik kyaqil ntzani, k'onti'l tidi' b'a'n tzan txik jq'uma', komo k'onti'l qeb'en.» ⁴¹Ya ma xik tq'uma' ikxji, eb'aj'aj tlajo' kyaqil kye xjal kyjay.

Aj Txik Te Pa'k Toxmajji'n-el Pakb'on Laq'chik

20 ¹Ntons ya ma ky'ik kyaqil nini, te Pa'k e'ok xhchimo' kyaqil kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus, b'ix oxik tsi' junjun consej te kyetz b'ix etzaj txjaq'el tzan tkawin kyetz. Yaji eb'aj'aj tkawi' b'ix oxik Masedony. ²Otzajb'aj tb'etza' kyaqil tkwentil Masedony b'ix nxik tuq tnimsa' kyk'ul'j kye qerman b'ix tidi'chq consej nxik tuq tq'uma' kyetz. Yaji oxik Gresy ³b'ix tzi okajten oxe qya'. Yaji ikja'n tuq txik Siry, per owok xhcha'o' kye aj tijajil Israel tuj aj luwarji ojetq tuq qet kyb'isu' tzan tuq tjaw ktzyu', mejor oqet tb'isu' tzan tky'ik Masedony junky'el.

⁴Eb'aj'xik tucky'i'l te Sópater aj tk'ajol Pir, jun aj amaq' Berey; b'ix Aristark b'ix te Segundo, kyetz a'e' aj amaq' Tesalonk; b'ix Gay aj amaq' Derb; b'ix te Timotey; b'ix ax te Tíkiko b'ix Trófimo a'e' aj Asy. ⁵Kyetz eb'aj'tb'ayaj qwitzta b'ix oqet kyiyona tuj amaq' Troas. ⁶Per ya ma

§ 19:35 Ax: “tzajnaq tuq Júpiter,” qatzun “tzajnaq tucky'i Séus.”

kyeky'ik kye ninq'ij aj nqowa'an te wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj, qetza oxik tuj jun bark aj owetz Filipos b'ix tuj jweb' q'ij owok qchimo' qib'a amaq' Troas b'ix tzi oqetena wuq q'ij.

Aj Tpon Te Pa'k Tuj Amaq' Troas

⁷Ntons, tuj te tb'ay q'ij te saman, qetza owok qchimo' qib'a kyuky'i kye qerman tzi tzan qwa'an junx,^h b'ix te Pa'k owaq'ik tzan txnaq'tzan qxola. Komo tuj junky q'ij presis tuq tzan txik tuj tb'ey, astilji oyolin nim tuj max aj qok chukaq'b'il. ⁸B'ix tuj te kwart twi' te jay aj ja' tuq chimo' qib', at tuq ky'ila'j kandil txaqome'. ⁹B'ix at tuq jun ku'xon tb'i Ewtik, tetz wit'likqet tuq tuj jun tbentanul te jay. B'ix komo te Pa'k onachq'in nim tzan txik txnaq'tza', ntons te ku'xon owaj tzyu' tk'u'j, dech otzaj tz'aqik max tuj toxi' txol jawnaq te jay. Ya ma jaw kyeq'i', ojetq tuq kamik.

¹⁰Ntons te Pa'k oqetz, oqet mutzlet tajsik te ku'xon b'ix ojaw xhchile', b'ix oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «K'on kxob', tetz itz'ojx.» ¹¹Yaji te Pa'k ojax junky'el aj ja' tuq chimo' qib' b'ix owa'ana.ⁱ Ya ma qowa'an, te Pa'k nyolin tuq kyuky'i kye qerman max aj stzaj txeka'j. Yaji oxikna tuj qb'ey. ¹²B'ix yatzun te ku'xon, owaj in tjay itz'oj b'ix b'an nkyechalaj tuq.

¹³Qetza otb'ayajna twitz te Pa'k b'ix ojaxna tuj jun bark tzan qxikna max amaq' Ason aj ja' owokel jk'ulb'a'na tuq te Pa'k. Komo ikxji ojetq tuq qet tb'isu' tetz tzan tpaj tgan tuq tzan txik tuky'i toq. ¹⁴Ya ma tz'ok jk'ulb'a'na qib' amaq' Ason, tetz ojax quky'ila tuj bark b'ix oxikna tuj jun amaq' tb'i Mitilen. ¹⁵Yaji tuj junky iwitq o'exna tzi ax tuj bark b'ix opona qaynin twitz jun luwar tb'i Kiy. Ya tuj junky iwitq oxikna junxla' te a' b'ix opona tuj te amaq' Sámos b'ix yaji, tuj junky iwitq [tuj toxi' qi'j] opona amaq' Milet.

¹⁶Oky'ik ikxji tzan tpaj te Pa'k ojetq tuq qet tb'isu' tzan tky'ik xtxalaj amaq' Efeso tzan tpaj k'on tgan tuq nachq'in tuj tkwentil Asy, tetz tgan tuq tpon luwew Jerusalem tzan jqeten txini tuj te nim q'ij Pentecostés.

Aj Kykaj Tkawi' Te Pa'k Kye Qerman Aj Efeso

¹⁷[Ntons tzi tuj Milet,] te Pa'k oxik tlajo' tmandader tzan ktzaj tuk'le' kye tijxjal kxol kye qerman tuj Efeso. ¹⁸Ya ma kyepon, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz eteb'en titza' wetz nkyinb'et tuj tume'l exol etetz atxkix aj wul tzani tuj tkwentil Asy. ¹⁹Wetz q'apo' wib' nkyin'aq'unankix tuq te Qajawil b'ix k'onti'l tuq nkyinb'isun wi'jx wetz, sinoke nim tuq nkyinb'isun kyil'j kye qerman' anke tidi'chq xhcho'nal nky'ik tuq wi'j tzan tpaj nya'tx galan nkyb'isu' kye aj tijajil Israel wi'j. ²⁰B'ix wetz k'onti'l okaj

^h 20:7 “Tzan qwa'an junx” qanq telponx nkyewa'an tuq tzan stzaj kyna'o' tkamlen Jesus twitz krus, komo kyetz ko'chq ikxji nkyek'ulun cha'oj tok tuq kchimo' kyib'; Luks 22:19; 1 Kor 11:25; Kya 2:42,46. ⁱ 20:11 Intqet awen ti'j te 20:7. ^j 20:19 Ax: nkyin'oq' tuq.

nsi' tzan txik npakb'a' te aj b'an galan te etetz, nxikkix tuq nxnaq'tza' kywitz kyaqil xjal b'ix ja'chq tuj junjun jay. ²¹Nxik tuq npakb'a' kyuky'i kye aj tijajil Israel b'ix kyuky'i kye aj nya'tx tijajil Israel, oje xik nq'uma' kyetz tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin iktza' te Qtata Dios tgan b'ix tzan tok kywit'b'a' kyk'u'lj ti'j Qajaw Jesus.

²²Ajna'l wetz ma kyinxik Jerusalem b'ix tuj wanim nkyinna'on b'an presis tzan nxik anke k'onti'l web'en tidi' oky'el wi'j txini. ²³Per tuj kyaqil amaq' aj ja' nkyinpon, te Txew Dios ntzaj tq'uma' tuj wanim oky'el tidi'chq xhcho'nal wi'j, b'ix okyinqtex si' tuj pres, okyinqtel k'alo' tuky'i kaden. ²⁴Per wetz k'onti'l nkyinb'isun qa okyinkamel, sinoke cha a'ox ngan tzan tb'antik kyaqil te aj okaj tsi' te Qajaw Jesus wetz, tzan txik npakb'a' te tpakb'alil titza' nqokolet tzan te Qtata Dios aj b'a'n galan nab'lin quky'i'l.^k ²⁵Wetz oje kyinpakb'an exol etetz te tume'l titza' tzan ekaj tuj tq'ab' Qtata Dios. B'ix ajna'l, wetz sewur atin ya nlay kyin'ok e'e' tzan nijunwt te etetz.

²⁶Wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz ajna'l, k'onti'l npaj ti'j kyaqil aj oky'el kyij' kye xjal. ²⁷Komo wetz oxik npakb'a' kyaqil te tpakb'alil galan aj b'isu'xxix tuq tzan te Qtata Dios b'ix k'onti'l oqet wewa' ch'inwt. ²⁸Intok esi' waq enab'l eti'jx etetz, b'ix kyij' kye qerman^m aj nkyexik ete'e' tzan tpaj okxkaj si' tzan te Txew Dios te k'ulul kwent te kyetz. Etetz a tgan tzan kyqet ek'ulu' kwent kyaqil kye qerman aj nkye'okslan ti'j te Qtata Dios, kyaqil kye aj ajixk tetz etzaj tuk'le' tzan tpaj tkamlen aj tel xhchiky'el. ²⁹Wetz web'en, oj waj wetz, kye'ul txq'anqy xjal k'ulul tidi'chq nya'tx galan kyij' kye qerman, kye'ul iktza' xo'j aj b'an xtx'u'j npon kynajsa' kye karner. ³⁰B'ix exolx etetz, okye'elatz junjun aj oxel kxnaq'tza' tidi'chq aj nya'tx b'an'ax tzan kyqet kyeq'i' kye aj nkye'okslan ti'j Jesus. ³¹Astilji, intok esi' waq enab'l. Instzaj ena'o', wetz oxel aq'b'i' aj ma'tx kyinqeten exol, k'onti'l okaj nsi' tzan txik nsi' jun consej etuky'i'l ekyaqil etetz anke tidi'chq tuq xhcho'nal n'ok wen. ³²Ajna'l waq erman, wetz wit'lik nk'u'j tzan tonen etuky'i'l te Qajawil b'ix te Tyol aj b'an galan tzan eten b'an jwert tuky'i'l b'ix tzan txik tsi' te etetz te nim b'an galan aj oqet tb'isu' tzan stzaj tsi' te qkyaqil qetz aj pawamo' a'ox te tetz.

³³Wetz k'onti'l ma'tx tz'el nq'ajab' ti'j jun tidi' te junky, k'onti'l ma'tx tz'el ngani' stumin ni tq'anaq. ³⁴Etetz eteb'en, wetz ma'tx kyin'aq'unan tuky'i' nq'ab'x tzan tuq toknoj kyaqil aj presis te wetz b'ix kye aj ajune' tuq wuky'i'l. ³⁵Wetz oje kxik nxnaq'tza', aji te tume'l tzan qaq'unan b'ix ikxji tzan qonen kyuky'i' kye aj presis jun onb'il te kyetz. Komo iktza'x otq'umaj te Qajaw Jesus ikxjani: "Mas nchalaj qanim oj txik qoye' jun tidi' te junky, twitz oj jk'amon."»

³⁶Ntons, ya ma xik tq'uma' kyaqil ntzani, te Pa'k oqet mejlet b'ix owokten xnaq'tzon kyuky'i' kkyaqil kyetz. ³⁷Kkyaqil eb'aj'oq' b'ix otzaj

^k 20:24 2 Tim 4:7-8 ^l 20:26 Ezq 33:1-9 ^m 20:28 Ax: kye karner.

kchele' te Pa'k b'ix ekawin tuky'i'l tuky'i jun limb'il b'an galan.ⁿ 38 Kye xjal b'an nkyeb'isun tuq tzan tpaj ojetq tuq xik tq'uma' kyetz, ya nlay tuq tz'ok kye'e'ky. Yaji oxwa'q kywab'a'tz max tuj te bark.

Tidi' Oky'ik Tuj Tb'ey Pa'k Aj Tmeltz'jikky Jerusalem

21 ¹Ya ma kyekaj jkawi'na, qetza ojaxna tuj te bark b'ix oxikna derech tumelil amaq' Kos, b'ix ya tuj junky iwitq amaq' Ródas, b'ix yaji amaq' Pátara. ²B'ix txini owoknoj jun bark qwitz aj ikja'n tuq txik derech Penisy b'ix ntons oxikna tuj te bark. ³Aj qky'ikna, oxik qena te tkwentil Chipr, cha okaj tuj qsurt, yaji oxikna tumelil Siry b'ix opona amaq' Tir tzan tpaj te bark presis tuq tzan tkaj tsi' iqtz txini. ⁴Tzi e'oknoj qwitza kye aj nkye'okslan tuq ti'l Jesus b'ix okajtena tzi wuq q'ij. Tzan tpaj te Txew Dios nyolin tuq tuj kyanim [qa te Pa'k owokel ten twitz xhcho'nal], kyetz oxik ky'uma' te Pa'k tzan k'on tuq txik Jerusalem. ⁵Ya ma ky'ik wuq q'ij tzi, o'etzna b'ix kye qerman etzaj wab'al qetza max xtxa'm te amaq', ax ajune' kyaqil kye kxu'jel b'ix kye kyk'wa'al. Yaji oqet mejletna tlob'en a' b'ix ax tzi oxnaq'tzana te Qtata Dios. ⁶Yaji ekaj jkawi'na b'ix ojaxna tuj te bark, b'ix kyetz eb'aj'aj kyjay.

⁷Ya ma qopona Tolemáida qetzlen Tir, oxwa'qna q'olb'el kye qerman tzi b'ix okajna jun q'ij kyuky'i'l txini. ⁸Ya tuj junky iwitq [qkyaqil qetza aj aqoqetna tuq tuky'i Pa'k], o'exna tzi b'ix opona Sesarey b'ix okajna tjav Lip° aj pakb'al ti'l te tpakb'alil galan ti'l Jesus, tetz jun te kywuqil kye aj nkye'onen tuq kyuky'i'l kye tky'ixel Jesus. ⁹Tetz ate' tuq kaj tme'al q'opoj mina' tuq tok kyen twitz ichan b'ix kyetz a'e' aj yolil tyol Dios tuq.

¹⁰Aj aqoqetna tuq tzi, komo oqetena ky'ila'l q'ij, opon jun aj yolil tyol Dios tzajnaq tuq Judey, tetz tb'i Agab.^p ¹¹Ya ma pon quky'ila, owel tin tsinch te Pa'k b'ix owok tk'alo' tq'ab'x tuky'i toq b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ikxjani ntyoli' te Txew Dios: “Kye aj tijajil Israel tuj Jerusalem oqtel kyk'alo' ikxjani te tajaw ja sinchni b'ix oxel kyq'apo' tuj kyq'ab' kye aj nya'tx qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios.”» ¹²Ya ma tz'ok qcha'o'na ikxji, qetza b'ix kye aj Sesarey oqet qwitza twitz te Pa'k tzan k'on tuq txik Jerusalem.

¹³Ntons te Pa'k owajtz stzaq'b'e' qetza ikxjani: «¿Tistil nkx'oq'? Ikxji cha mas ntzaj cho'on wanim etitza'. Wetz dispwest a'in nya'tx a'ox tzan nqet k'alo' sinoke ax tzan nkamik Jerusalem tzan tpaj te Qajaw Jesus.» ¹⁴Ntons qetza oqet qwitza twitz tzan k'on tuq txik per k'onti'l oxik toksla'na. Ntons oxik qtzozqi'na b'ix oxik jq'uma'na ikxjani: «Intky'ik iktza'x tgan te Qajawil.» ¹⁵Yaji qetza oqet jk'ulu'na qib' b'ix oxikna Jerusalem. ¹⁶Ax eb'ajtzaj quky'ila txq'anqy qerman aj Sesarey aj

ⁿ 20:37 Kyetz tzan kykawin te jun xjal tuky'i jun limb'il b'an galan, owok ktz'ub'a' te xjal.

° 21:8 Kya 6:5; 8:5-6 p 21:10 Kya 11:28

nkye'okslan ti'j Jesus, b'ix opon kyina t'jaj Mnason jun xjal aj Chipr, tetz jun xjal b'an oqtxi'xi' tuq tokslb'en ti'j Jesus b'ix tzi okajtena t'jaj.

**Aj Txik Tq'uma' Te Pa'k Tidi' Ojetq Tk'uluj Te
Qtata Dios Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel**

¹⁷Ya ma qopona Jerusalem kye qerman okyk'amojna tuky'i jun tk'u'jlal, b'an nkyechalaj tuq. ¹⁸Tuj junky iwitq te Pa'k oxik quky'ila q'olb'el te Chaw b'ix kkyaqil kye tijxjal ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib' tzi. ¹⁹Ya ma liman te kyetz kkyaqil, yaji oxik tq'uma' kyaqil xtxolil ti'j tk'ulb'en Qtata Dios tuky'i'l kxol kye aj nya'tx tijajil Israel. ²⁰Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kkyaqil kyetz oqet kyjiq'b'a' nim te Qtata Dios. Yaji oxik kyq'uma' te Pa'k ikxjani: «Ajna'l erman, yatz n'ok awen ate' b'an ky'ila'j^q aj tijajil Israel oje kye'okslan, b'ix kyetz k'on kygan tzan tkaj ksi' te Kawb'il ti'j qreljyon. ²¹B'ix oje tz'ok kcha'o' awi'j qa yatz nxik axnaq'tza' kxol kye [qxjalil] aj tijajil Israel aj [nkyenajan tuj txq'anqy amaq'] kxol kye aj nya'tx qijajil, tzan tkaj kykola' te [Kawb'il ti'j qreljyon aj oqet stz'ib'a'] Moisés, b'ix tzan tkaj kykola' tzan tok ksi' kyechalul te kyk'wa'al, b'ix tzan tkaj kykola' kyaqil aj nkyk'ulu' qxjalil ikxji. ²²¿Titz'a' oqoteyon ajna'l? Kye xjal owokel kchimo' kyib'^r tzan tpaj owokelkix kcha'o' qa yatz ma'tx xhch'ul.

²³Ajna'l intqet ak'ulu' te aj oxe'l jq'uma'na yatz: Qxola ate' kaj xjal aj oje xik ksi' kyyol tzan kyk'ulun jun tidi' te Qtata Dios. ²⁴Inkxik awin awuky'i'l b'ix intqet ak'ulu' junx kyuky'i'l iktza' nyolin te Kawb'il ti'j qreljyon tzan tkaj saq etanim tuj twitz Qtata Dios, b'ix yatz intxik achojo' kyaqil aj presis tzan tqet ksk'oni' kywi'.^s Ikxji kyaqil kye xjal owelal kyniky' te aj oje tz'ok kcha'o' awi'j nya'tx b'an'ax, b'ix ikxji owokel kye yatz nqet ak'ulu' iktza'xkix te Kawb'il ti'j qreljyon.

²⁵Yatzun kyil'j kye xjal aj nya'tx tijajil Israel aj oje kye'okslan, qetz'a oje qet qtz'ib'a'na jun u'j te kyetz [nya'tx presis tzan txik kyin te Kawb'il te qreljyon sinoke cha a'ox] tzan k'on xik kywa'a' aj q'apomaj kye titzb'alil jun tidi', b'ix tzan k'on xik kchi' jun txkup aj cha n'el b'ino' kyalq, b'ix tzan k'on xik kchi' xhchiky'el jun txkup, b'ix tzan k'on kyek'ajajin.»^t

Aj Tjaw Tzyu' Te Pa'k Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

²⁶Ntons te Pa'k eb'ajxik tin tuky'i'l kye aj kaj ichan. Yaji tuj junky iwitq oqet tk'ulu' junx kyuky'i'l iktza' te Kawb'il nyolin tzan tkaj saq kyanim tuj twitz Qtata Dios. Yaji owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios tzan txik tq'uma' alkyetz q'ij tuq omankuyon tzan tb'antik kyaqil aj nyolin tuq te Kawb'il ti'j te nini, b'ix ikxji tzan txik kyq'apo' te kyoyej aj presis tzan txik ksi' junjunchaq te kyetz.

^q 21:20 Ax: ky'ila'j mil. ^r 21:22 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "owokel kchimo' kyib'." ^s 21:24 Núm 6:13-21 ^t 21:25 Kya 15:23-29

²⁷Ya aj ch'inky tuq tmankun te twuqi' q'ij, junjun aj tijajil Israel aj tzajnaqe' tuq tuj tkwentil Asy, ya ma xik kyen te Pa'k atqet tuq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, okyk'uluj tzan kyjaw lab'un kye xjal b'ix e'ok tenan ti'j te Pa'k. ²⁸Nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Etez aj tijajil Israel a'ix, sek' etonen waq quky'ila! Aj ntza'n te xjal aj nxik txnaq'tza' nya'tx tume'l, aj nya'tx ikxji eq'i' tzan kye qxjalil b'ix nya'tx iktza' nyolin tuj te Kawb'il ti'j qrelijyon aj oqet stz'ib'a' Moisés, b'ix nxnaq'tzan nya'tx galan ti'j te ja Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix ma'tx kye'otz tin txq'an xjal aj nya'tx tijajil Israel. Ikxji nk'ulun jun b'an nya'tx galan ti'j te ja Nin Jay aj pawa' a'ox te nab'il Qtata Dios.» ²⁹Nxik kyyoli' tuq ikxjani tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kyen jun qerman aj Efeso, Tróximo tb'i,^u ajun tuq tuky'i Pa'k tuj aj amaq'ji, b'ix kyetz tuj kynab'l qa te Pa'k owox tuk'le' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.

³⁰Ntons kyaqil kye xjal tuj te amaq' eb'ajjaw lab'un, exik karedin tzi, ojaw ktzyu' te Pa'k b'ix owex kyjuki' ti'jx te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix okaj kylamo' tlamelul. ³¹Ch'inky tuq tqet kykansa', b'ix te k'ulul mandad kyil'j kye kapitan kye soldad tuj Jerusalem owok xhcha'o', kyaqil kye xjal tuj te amaq' ojetq tuq kyejaw lab'un. ³²Ntons, tetz e'ok xhchimo' kye tsoldad b'ix kye kapitan kye soldad b'ix eb'ajjik oqelan aj ja' tuq akyeqet kye xjal. Ya ma xik kye'e' kye xjal ojetq pon te k'ulul mandad kyuky'i tsoldad, ntons okaj ksi' tzan tqet kyb'uju' te Pa'k. ³³Ntons te k'ulul mandad kye kapitan kye soldad owok laq'chet ti'j te Pa'k b'ix oqet ktzyu', oxik tk'ulu' mandad tzan tqet kyk'alo' tuky'i kab'e' kaden. Yaji oxik xhcha'o' ab'l tuq tetz b'ix tidi' tuq ojetq tk'uluj. ³⁴Per kxol kye xjal junjun nkyq'uma' tuq jun tidi' b'ix junjunky nkyq'uma' tuq junky tidi', ikxji te k'ulul mandad k'onti'l owel tniky' tidi' te tume'l tzan tpaj b'an nkyeqawje' tuq, mejor oxik tk'ulu' mandad tzan txik kyin tuj kyjay kye soldad. ³⁵Ya ma kyepon aj ja' xhkaleli' stzi' kyjay kye soldad, kye soldad oxik kyin te Pa'k per cha ojaw kyiq'a' tzan tpaj kye xjal kygan tuq tzan kyb'ujun tetz. ³⁶Kyaqil tuq kye xjal lapike' tuq kyil'j b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Intqet kanslet, intqet kanslet!»

³⁷Aj ikja'n tuq tox in tuj kyjay kye soldad, te Pa'k oxik xhcha'o' tuky'i te k'ulul mandad kyil'j kye kapitan kye soldad ikxjani: «¿B'a'n tzan nyolin awuky'i'l jun ch'i rat?» Yaji te k'ulul mandad oxik xhcha'o' ikxjani: «¡Ntons yatz b'a'n chyolin tuj yol gryeg! ³⁸¿Nya'tx pe' a'ich yatz aj Ejipt aj oxik tkub'sa' kyk'u'l'j kye xjal tzan kyq'ojin ti'j te gobyern, b'ix yaji owex, oxik tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' tuky'i kaj mil (4000) xjal a'e' aj joyol q'oj?»

³⁹Yaji te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz b'an'ax a'in jun aj tijajil Israel b'ix a'in aj Tars tuj tkwentil Silisy, jun nim amaq'. Per tzoqpij ch'in tzan nyolin wetz kyuky'i'l kye ja xjalni.» ⁴⁰Ya ma stzoqpij te k'ulul mandad

^u 21:29 Kya 20:4

kye soldad tzan tyolin te Pa'k, ntons te Pa'k oqet wa'let twi' te grad b'ix ojaw tin tq'ab' tzan kylumet kye xjal. Ya ma kyelumet kye xjal, owaq'ik tzan tyolin tuj te yol ebrey, oxik tq'uma' ikxjani:

22 ¹«Ajna'l waq erman b'ix etetz erman aj tijxjal a'ix, instzaj echa'o' te aj oxel' nyoli' wi'j tzan nkolon wib' ewitz.» ²Ya ma xik kcha'o' te Pa'k nyolin tuq kyuky'i'l tuj kyyol ebrey, ntons kye xjal elumet byenech b'ix te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani: ³«Ax wetz a'in aj tijajil Israel [iktza'x a'ix]. In'itz'jik amaq' Tars tuj tkwentil Silisy per injaw ky'ib' tuj ja amaq' ntzani. Inqet xnaq'tza' tzan te Gamaliel' b'ix b'an eq'i' witz'a' te Kawb'il ti'l' qrelijyon aj nxik kyin tuq kye qijajil oqtxi'. B'ix wetz b'an nqet nxjani' te Qtata Dios iktza'x etetz ajna'l. ⁴Wetz tb'aya' wajq'oj tuq kywitz kye aj nkye'okslan te tume'l aj eq'i' witz'a' ajna'l. Nkyejaw tuq nlajo' tzan kyqet nkansa', b'ix nkyejaw tuq ntzyu' b'ix nkyeqex tuq nsi' tuj pres xuj qa ichanji. ⁵Komo te twitzale' pal, tetz teb'en qa b'an'ax ntzani, b'ix kyaqil kye aj te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil qxol qetz aj tijajil Israel a'o' ax kyetz kye'b'en. Kyetz b'a'n tzan kyyolin jun-el otzaj ksi' jun u'j tzan nxik tuq Damask tzyul a'e' aj nkye'okslan tuq txini b'ix tzan tuq ktzaj win tzani Jerusalem tzan kyqex nsi' pres.»

⁶Per aj ikja'n tuq nxik wetz txini, b'ix aj ch'inky tuq npon Damask, qanq ojetq qopon chijq'ij tuq, tanderepent jun xhk'atun oqet txaqtxon wi'l' tzajnaq tuq tuj ka'j. ⁷Inqet tz'aqik twitz tx'o'tx' b'ix oxik ncha'o' twi' jun xjal, otzaj tq'uma' wetz ikxjani: “Saulo, Saulo, ¿tistil nkyinjaw alajo?”

⁸Yaji wetz oxik ncha'o': “¿Ab'ltzun a'ich tat?” Yaji tetz owajtz stzaq'b'e' ikxjani: “Wetz a'in Jesus aj Nasaret aj njaw alajo' yatzni.” ⁹Kye aj ajune' tuq wuky'i'l oxik kyen te aj xhk'atun ntxaqtson per k'onti'l owel kyniky' te aj ntzaj yolín tuq wuky'i'l.

¹⁰Yaji wetz oxik ncha'o' tetz: “¿Tat, tidi' presis tzan nk'ulun?” Yaji te Qajawil otzaj tq'uma' ikxjani: “Pax Damask b'ix tzi otzajel q'uma' yatz te aj presis tzan tset ak'ulu'.”

¹¹Komo tzan tpaj xhchqitz'un'al aj otzaj txaqtxon, b'eyx inkaj moy titza', yaji kye wuky'i'l cha inxik kyjocho' max amaq' Damask. ¹²Tzi at tuq jun xjal tb'i Ananiys. Tetz jun xjal aj b'an eq'i' titza' kyaqil iktza'x nyolin tuj te Kawb'il ti'l' qrelijyon b'ix nqet tuq txjani' te Qtata Dios. Kyaqil kye xjal aj tijajil Israel nkyeyolin tuq galan ti'l' tetz. ¹³Tetz opon q'olb'el wetz aj ja' tuq atinqet, b'ix otzaj tq'uma' wetz ikxjani: “Erman Saulo, ajnali intjaw jaqet te awitz.” Yaji b'eyxnajji ojaqet te nwitz b'ix b'a'n tuq tzan txik wen tetz. ¹⁴Yaji otzaj tq'uma' ikxjani: “Te Dios aj ntzaj kyna'o' kye qijajil oqtxi', tetz ma'tx xhch'el tjoyo' tzan tel aniky' tidi' tetz tgan, b'ix tzan tok awen te Jesus aj k'onti'l xhchoj b'ix tzan tok acha'o' Tyol tuj stzi'x tetz. ¹⁵Yatz oxel' aq'uma' kywitz kyaqil xjal kyaqil aj ma'tx tz'ok awen b'ix aj ma'tx

tz'ok acha'o' ti'lj tetz. ¹⁶B'ix k'on xhch'iyon mas. Pajaw wa'let, intjaw a' awi' b'ix intqet awitz twitz te Qajawil tzan tqet tnajsa' tetz te achoj.”

¹⁷Ya ma kyinmeltz'jik Jerusalen, in'ox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios xnaq'tzon b'ix owok joto' tuj nwitz. ¹⁸Oxik we'e! te Qajawil, otzaj tq'uma' wetz ikxjani: “Sek' awex b'eyxnaj tuj ja amaq'ni tzan tpaj nlay tz'ok ksi' kye xjal kywi' ti'lj te aj oxel' aq'uma' kyetz wi'lj wetz.”

¹⁹Yaji oxik nq'uma' ikxjani: “Tat, kyetz kyeb'en qa wetz nkyejaw tuq ntzyu' kyuy kye jay nab'il yatz kye aj nkye'okslan awi'lj b'ix nkyeqex tuq nsi' tuj pres b'ix nkyeqet tuq nb'uju'. ²⁰B'ix aj tqet kykansa' te Xhte'k aj n'aq'unan tuq te yatz, ax wetz akynqet tuq tzi b'ix dyakwerd tuq atin kyuky'i'l b'ix [nkyin'onen tuq kyuky'i'l] oqet nxb'uqi' ktxo'w kye aj eqet kansan tetz.”^x ²¹Yaji tetz otzaj tq'uma' wetz ikxjani: “Pax, intqet ak'ulu' awib', wetz otxe'l nlajo' laq'chik kxol kye xjal aj nya'tx tijajil Israel.”»

²²Ntons, max tzani kye xjal owok ksi' kywi' ti'lj per [ya ma tz'ok kcha'o' te ja ntzani], yaji e'aq'ik tzan kyjaw siky'in junky'el b'ix nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «¡Intqet ekansa' ja xjalni! ¡Nya'tx galan tzan tanq'in!»

²³Nkyesiky'in tuq b'ix njaw tuq kkyito' kyq'anaq b'ix nkyequqin tuq.

²⁴Yaji te k'ulul mandad kye soldad oxik tq'uma' tzan tox si' te Pa'k tuj kyjay kye soldad. Yaji oxik tk'ulu' mandad tzan tqet poq'cha' tzan tjatz tq'uma' tistil tuq kye xjal b'an nkyelab'un tuq ti'lj. ²⁵Per ya aj ojetq tuq qet waku' tzan tuq tqet jub'cha', te Pa'k oxik xhcha'o' te jun kapitan kxol kye soldad aj atqet tuq qaynin ti'lj, oxik tq'uma' ikxjani: «¿At etetz etajwalil tzan te kawb'il [aj Rom] tzan tqet ejub'cha' jun xjal aj at toklen tzan tkolet tzan te kawb'il aj Rom b'ix qa k'onti'l til ojetq tz'ok eten?»

²⁶Ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji, te kapitan oxik yoliyon tuky'i te k'ulul mandad b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tidi' ak'ulu'tz ajna'l? Te ja xjalni, tetz at toklen tzan tkolet tzan te jkawb'il qetz aj Rom.»

²⁷Yaji tzaj te k'ulul mandad, owok laq'chet ti'lj te Pa'k, oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿B'an'ax yatz at awoklen tzan akolet tzan te jkawb'ilna qetz aj Rom?» Yaji te Pa'k owaj stzaq'b'e': «B'an'ax.» ²⁸Yaji te k'ulul mandad oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz nim tmin onnajsaj tzan wok jun aj b'a'n tzan tkolet tzan te kykawb'il aj Rom.» Yaji te Pa'k owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Per wetz witz'jlenx at woklen tzan nkolet tzan te kykawb'il aj Rom.» ²⁹Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kye aj oxik tuq sin xhcho'nal ti'lj te Pa'k e'el laq'chet ti'lj, b'ix ax te k'ulul mandad kyil'j ax oxob' tzan tpaj te Pa'k at tuq toklen tzan tqet kolo' tzan te kykawb'il aj Rom, b'ix ojetq tuq qet waku' tuky'i kaden.

Aj Tpon In Te Pa'k Kywitz Kye Aj At Kyajwalil Kxol Kye Tijajil Israel

³⁰Ya tuj junky iwitq te k'ulul mandad kyil'j kye kapitan kye soldad tgan tuq tzan tok xhcha'o' byenech alkyetz te b'an'ax tistil tuq kye aj tijajil

^x 22:20 Kya 7:58; 8:1

Israel nkyeqanin tuq ti'lj te Pa'k. Ntons e'el tin kye kaden ti'lj, b'ix e'ok xtxoko' kye pal aj nim kyajwalil b'ix kyaqil kye tijxjal aj te b'uch'uj mas nim kyajwalil kxol kye tijajil Israel, b'ix yaji oxik tq'uma' tzan stzaj in te Pa'k, b'ix oqet tsi' te Pa'k kywitz.

23 ¹Ntons te Pa'k oxik tka'yi' kye tijxjal aj nim kyajwalil b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Instzaj echan] waq erman, wetz nkyinb'et galan tuj twitz Qtata Dios, b'ix k'onti'l tidi' nya'tx galan ntyoli' wanim wi'lj.» ²Ntons te Ananiys aj twitzale' pal, tetz oxik tk'ulu' mandad tzan tok joto' stzi'. ³Per yaji te Pa'k owaj stzaq'b'e': «Te Qtata Dios otzajel tsi' jun xhcho'nal te yatz, yatz aj xmeletz' a'ich. Yatz atichqet tuj awit'lel tzan stzaj aq'uma' wil iktza'x nyolin te Kawb'il ti'lj qrelijyon, per yatz nxik ak'ulu' mandad tzan wok b'uju', b'ix ikxji k'onti'l nqet ak'ulu' iktza'xkix te Kawb'il tgan.» ⁴Yaji tzaj kye aj akyeqet tuq tzi, oxik kyq'uma': «iTi'tzun, ikxji n'aj atzaq'b'e' yatz te twitzale' pal!» ⁵Yaji te Pa'k oxik tq'uma': «Erman, wetz k'onti'l tuq web'en qa a te twitzale' pal. Komo tuj Tu'jal Dios nyolin ikxjani: “K'on tzaj aqanb'e' jun nya'tx galan ti'lj jun k'ulul mandad tuj awamaq'.”»^z

⁶Ntons yaji, te Pa'k ya ma tz'el tniky' kxol kye aj akyeqet tuq txini, junjun te kyetz aj b'uch'uj Sadusey b'ix txq'ankey aj b'uch'uj Parisey, ntons oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Erman, wetz a'in aj b'uch'uj Parisey,^a b'ix a'in tk'ajol jun aj b'uch'uj Parisey, b'ix wetz nkyinxik poqo' tzan tpaj lo'ik nk'ulj, cha'oj jkamik oqojawel anq'in.» ⁷Ya ma xik tq'uma' ikxjani eb'ajjaw wululun kye aj b'uch'uj Parisey kyuky'i kye aj b'uch'uj Sadusey, b'ix kkyaqil oqet kypawa' kyib', nya'tx dyakwerd tuq ate' kxolx. ⁸Komo kye aj b'uch'uj Sadusey, kyetz k'onti'l nkyoksla' qa oqob'ajjawel anq'in junky'el^b b'ix ax k'onti'l nkyoksla' qa ate' kye ángel ni qa kye xjal at kyanim, b'ix yatzun kye aj b'uch'uj Parisey kyetz nkye'okslan ti'lj kyaqil nini. ⁹Ntons eb'ajjaw wululun b'ix eb'ajjaw wa'let junjun aj xnaq'tzal Kawb'il kxol kye aj b'uch'uj Parisey, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Te ja ichanni k'onti'l tidi' ma'tx tk'ululj. Qanq jun tanim xjal qatzun jun ángel ma'tx tzaj yolin tuky'i'l; [qa ikxji nlay b'antik tzan txik qpoqo'].»^c ¹⁰Komo cha mas nkyejaw tuq wululun, te k'ulul mandad kyilj kye kapitan kye soldad owok xtxob'al tzan tpaj kebal tuq tzan tqet kylaqu' te Pa'k kxol. Astilji exik tk'ulu' mandad txq'an tsoldad tzan tuq tetz kyin te Pa'k kxol b'ix tzan tox kyin junky'el tuj kyjay kye soldad.

¹¹Ntons qonik'an tuj junky iwitq te Qajawil opon tuky'i te Pa'k b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Nimsan ak'ulj. Iktza'x yatz k'onti'l ma kaj asi' tzan txik apakb'a' npakb'alil tuj Jerusalen, ax ikxji presis tzan axik max Rom tzan txik apakb'a' npakb'alil txini.»

y **23:3** Ax: jun loq' sk'apun; Ezq 13:10-16; Mat 23:27-28; Luks 11:44. z **23:5** Exo 22:28

a **23:6** Kya 26:5; Fil 3:5 b **23:8** Mat 22:23; Mak 12:18; Luks 20:27 c **23:9** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

Aj Tqet Kyb'isu' Kye Xjal Tzan Tqet Kykansa' Te Pa'k

¹²Ya tuj junky iwitq junjun aj tijajil Israel oqet kyb'isu' tzan tuq tqet kykansa' te Pa'k b'ix oxik ksi' kyjurement tzan k'on tuq kywa'an ni tzan kyuk'an qa mina' tuq tnaj kyitza'. ¹³Mas tuq tajsik kawnaq (40) xjal kye aj ojetq tuq xik kyq'uma' ikxji. ¹⁴Ntons kyetz eb'ajxwa'q kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil b'ix kyuky'i kye aj tijxjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'ix oxik kyq'uma' kyetz ikxjani: «Qetza ma'tx xik qsi' qjurement nlay qowa'ana sinoke max oj tkamik te Pa'k qitza'. ¹⁵Ajna'l etetz kyuky'i kye aj b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol qxjalil, intxik eq'uma'tz tuky'i te k'ulul mandad kyil'j kye kapitan kye soldad tzan stzaj tin ewitz etetz tzan tqet epich'o' junky'el, b'ix qetza tuj b'ey mina' tuq tul tzani, oqtel qiyo'na tzan tqet jkansa'.»

¹⁶Per tal tanab' te Pa'k ncha'on tuq aj kyyolin ti'j te ntzani. Yaji oxik aj ja' tuq atqet te Pa'k b'ix oxik tq'uma' tetz aj ojetq tuq qet kyb'isu'. ¹⁷Tzaj te Pa'k, otzaj tuk'le' jun kapitan kxol kye soldad b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Intxik awin ch'in ja k'wa'l tuky'i te k'ulul mandad kyil'j kye kapitan tzan tpaj at tidi' aj b'an presis tzan txik tq'uma' tuky'i'l.» ¹⁸Ntons te soldad oxik teq'i' te k'wa'l tuky'i te k'ulul mandad b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Te Pa'k aj atqex tuj pres, tetz ma tzaj tq'uma' wetz tzan stzaj win ja k'wa'l awuky'i'lni tzan tpaj at tidi' tzan txik tq'uma' awuky'i'l.» ¹⁹Yaji te k'ulul mandad kyil'j kye kapitan kye soldad oxik tjuk'u' tq'ab' te k'wa'l b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿Tidi' agan tzan stzaj aq'uma' wetz?» ²⁰Tzaj te k'wa'l, oxik tq'uma' ikxjani: «Kye aj nim kyajwalil kxol kye aj qijajilna Israel, kyetz ma'tx kyekaj ti'j tzan tul kyq'uma'tz awuky'i'l tzan txik awin te Pa'k nchi'j txini kyuky'i kye aj te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil, iktze'xtzun owokel kcha'o' kyeb'a' te til. ²¹Per yatz k'on kyexik awoksla' tzan tpaj mas tajsik kawnaq (40) xjal ma'tx qet kyb'isu' tzan kyqeten list tuj b'ey. B'ix ma'tx xik ksi' kyjurement tzan k'on kywa'an ni tzan kyuk'an qa mina' tuq tqet kykansa' te Pa'k. Ajna'l kyetz cha nkye'iyon tzan txik asi' ayol.» ²²Yaji te k'ulul mandad owaj tlajo', per oxik tkawi': «K'on xik aq'uma' te nijunwt qa ma'tx tz'ok ncha'o'.»

Aj Txik Sama' Pa'k Twitz Félix

²³Yaji te k'ulul mandad oxik tq'uma' kyuky'i kab'e' kapitan kxol kye soldad, oxik tq'uma' ikxjani: «Intqet ek'ulu' listar kab'e' oqal (200) soldad tzan kxik tuky'i kyoq, b'ix lajuj tuj mutx' (70) tuky'i kway, b'ix kab'e' oqal (200) tzan txik kyin kylans, kyaqil kyetz tzan kxik Sesarey te toxi' or te qonik'an. ²⁴B'ix intqet ek'ulu' listar jun kway aj oxel' iqan te Pa'k tzan tpon galan max tuky'i te gobernador Félix.» ²⁵B'ix yaji oqet stz'ib'a' jun ul'j aj nyolin tuq tuj ikxjani: ²⁶«Wetz a'in Claudio Lísias nxik nsama' jun limb'il te yatz, tat Félix aj b'an lima' a'ich, yatz a'ich te gobernador qil'j. ²⁷Kye aj tijajil

Israel ojetq tuq jaw ktzyu' te ja xjalni b'ix ikja'n tuq tqet kykansa' aj npon wetz kyuky'i kye soldad. Wetz owel nkolpi' tuj kyq'ab' b'ix oqet jkolo'na tzan tpaj oje tz'ok ncha'o', tetz at toklen tzan tqet kolo' tzan te jkawb'il qetz aj Rom. ²⁸Wetz ngan tuq tzan tok ncha'o' tidi' tuq til, astilji oxik weq'i' twitz te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol kyetz, ²⁹yaji owok ncha'o' te til cha tzan tpaj te Kawb'il ti'j te kyrelijyon kyetz. Wetz k'onti'l owok wen jun til aj presis-wit tuq tzan tnaj qatzun tzan txik tuj pres tzan tpaj. ³⁰Ya ma tz'ok ncha'o' kye aj tijajil Israel oje kyekaj ti'j tzan tqet kykansa' ja xjalni, yaji wetz mejor ma xik nsama' awuky'i'l b'ix ax ma'tx xik nq'uma' kyuky'i'l kye aj nkyexik poqon tetz tzan txik kyq'uma' til awitz yatz tzi.»

³¹Ntons kye soldad oxik kyin te Pa'k qonik'an max tuj amaq' Antípatris iktza'x ojetq tuq xik k'ulu' mandad kyetz. ³²Yaji tuj junky iwitq kye soldad aj exik tuky'i kyoq, kyetz emeltz'jik tuj kyjay kye soldad. Yatzun kye aj exik tuky'i kway exikkixi' tuky'i Pa'k. ³³Ya ma kyepon Sesarey, oxik kyq'apo' te u'j tuky'i te gobernador [Félix] b'ix okaj kyq'apo' te Pa'k tuj tq'ab'. ³⁴Yaji tetz ojaw te'e' te u'j, b'ix oxik xhcha'o' ja' tuq tzajnaq te Pa'k. Ya ma tz'ok xhcha'o' te Pa'k jun aj Silisy, oxik tq'uma' ikxjani: ³⁵«Oxhch'okel ncha'o' cha'oj kyul kye a'e' aj nkyexik poqon te yatz.» Yaji oxik tk'ulu' mandad tzan txik in tuj te nim jay aj tk'ulb'en Eródes.

Aj Tyolin Te Pa'k Twitz Félix

24 ¹Jweb' q'ij mas yaj, te Ananiys aj twitzale' pal, tetz opon [Sesarey] b'ix ajune' tuq tuky'i'l junjun tijxjal aj nim kyajwalil kxol tijajil Israel, b'ix ax ajun tuq kyuky'i'l jun xjal tb'i Tértulo tzan tyolin tuq kyil'j kyetz. Epon twitz te gobernador [Félix] tzan tuq txik kyyoli' til te Pa'k. ²Ya ma pon in te Pa'k twitz te gobernador, te Tértulo owaq'ik tzan txik tq'uma' til te Pa'k, oxik tq'uma' ikxjani: «[Tat], pixon te yatz tzani k'onti'l n'ok qen twitz q'oj b'ix tidi'chq nb'antik te jun galan te qamaq' tzan tpaj yatz nchb'isun tuj jun tume'l b'an galan.

³Tat Félix aj b'an lima' a'ich, nxik qsi'na pixon te yatz ti'j kyaqil aj nch'k'ulun. ⁴K'on qgana tzan ab'isun tzan tpaj nqoyolina nim, cha a'ox qgana tzan qtzaj acha'o'na ch'in jun rat. ⁵Qetza oje tz'el nqiky'a ti'j te ja ichanni, tuj kyaqil amaq' tetz cha nkub'san kyk'u'j kye aj tijajil Israel tzan kyq'ojin b'ix aji tetz kabesant ti'j jun b'uch'uj xjal aj chuktky nkye'okslan; kyetz a'e' aj nkye'ok q'uma' “kye aj Nasaren.” ⁶Tetz otk'uluj tuq jun b'an nya'tx galan tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, yaji qetza ojaw qtzyu'na. (B'ix ma' tuq xik qsi'na tuj il iktza'x nyolin te jkawb'ilna ⁷per luweu ma kanon te kapitan kyil'j kye soldad, aj Lixh tb'i, b'ix owel kyqicho' tuj jq'ab'na. ⁸Oxik tk'ulu' mandad tzan qulna awuky'i'l qetza aj nqoxik

poqon tetz.)^d Yatz b'a'n tzan txik acha'o' tetz tzan tok awen te b'an'ax ti'l' kyaqil til aj nxik jq'uma'nani.» ⁹Yaji kye aj tijajil Israel aj junch'in tuq akyeqet tuky'i'l ax nkyeyolin tuq ikxji.

¹⁰Ntons yatzun te gobernador Félix, aj txik tq'uma' tzan tyolin te Pa'k, yaji te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz web'en ky'ila'l' aq'b'ixi' yatz a'ich jun pujul il kxol kye xjal tuj qamaq'na, astilji wetz nkyinchalaj tzan txik nq'uma' wi'l' awitz yatz, wetz k'onti'l wil. ¹¹Yatz b'a'n tzan tok acha'o' wetz kab'lajuj q'ijxi' inpon Jerusalem na'ol te Qtata Dios. ¹²B'ix kye aj nkyeqanin wi'l', kyetz k'onti'l intzaj kyk'ulb'a' nkyinwululun-wit tuky'i' jun ab'l, b'ix k'onti'l nkyink'ulun tuq tzan kyjaw lab'un kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios ni kyuj kye jay nab'il Dios ni ja'chq tuj ja amaq'ni. K'onti'l nkyink'ulun tuq tidi'. ¹³Kye ja xjalni nlay b'antik tzan tqet kyyek'u' jun preb ti'l' aj wil nxik kyq'uma'ni. ¹⁴Per oxel' nq'uma' te b'an'ax wi'l'x wetz: Wetz nqet nna'o' axkix te Qtata Dios iktza'x te tumelil aj n'ok q'uma' “jun relijyon b'an chuktky” tzan kye aj nkyeqanin wi'l'; per axkix aj ntzaj kyn'a'o' tuq kye qijajilna oqtxi' ax wetz nkyin'okslan kyaqil aj nyolin tuj te Kawb'il te qrelijyona, b'ix ax te aj tz'ib'ankaj tzan kye aj yolil tyol Dios oqtxi'. ¹⁵B'ix wetz lo'ik nk'u'l' ti'l' Qtata Dios iktza'x kyetz lo'ik kyk'u'l' ti'l', kye kamnaq okyejawel anq'in, kyaqil kye aj oje tz'el in kchoj b'ix kyaqil kye aj joyol choj, kkyaqil okyejawel anq'in. ¹⁶Komo wetz nkyinb'isun ikxji, astilji wetz n'ok nsi' nk'u'l' tuky'i' jun tk'u'ljal tzan nk'ulun kyaqil galan, wetz wanim k'onti'l nyolin jun nya'tx galan wi'l' tuj twitz Qtata Dios b'ix tuj kywitz kye xjal.

¹⁷Ntons ya ma ky'ik ky'ila'l' aq'b'i' nb'etb'en ja'chq tuj txq'an'ky luwar, inmeltz'jik junky'el tuj wamaq' tzan txik nq'apo' jun wonb'il kyuky'i' kye nxjalil b'ix tzan txik nq'apo' jun woyej te Qtata Dios. ¹⁸Aj man tuq nkyink'ulun kyaqil nini, txq'an aj qrelijyona aj tzajnaq'e' Asy intzaj kyk'ulb'a' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix man tuq nkyink'ulun te aj eq'i' tzan kye qxjalila tzan tkaj saq wanim tuj twitz Dios,^e per k'onti'l atin tuq kyuky'i' ky'ila'l' xjal b'ix k'onti'l nkyink'ulun jun tidi' tzan kyjaw lab'un. ¹⁹A'e'-tal kye tijajil Israel aj Asy, a'e'-tal kyetz kye aj presis tzan kyul tzani awuky'i'l' q'umal wil qa tuj kynab'l kyetz at wil. ²⁰Qa k'on, kye aj akyeqet tzani, instzaj kyq'uma' tidi' wil qa kyetz tuj kynab'l at wil owoknoj kyitza' aj nten twitz te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol kye qxjalila. ²¹Aj nten kxol, cha a'ox oxik nq'uma' kongan ikxjani: “Etez nkyinxik epoqo' tzan tpaj nwoksla' kye kamnaq okyejawel anq'in.”^f

²²Ntons ya ma tz'ok xhcha'o' te Félix kyaqil ntzani, b'ix komo tetz ojetq tuq tz'ok xhcha'o' nim ti'l' te tume'l' [aj ntpakb'a' te Pa'k], ntons k'onti'l ob'antik sten b'eyx sinoke okaj tsi' tuj junky q'ij. Oxik tq'uma' ikxjani:

^d 24:8 Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin tkab'i' part te tqaqi' taqan max te tb'ay part te twajxaqi' taqan. ^e 24:18 Kya 21:23-27 ^f 24:21 Kya 23:6

«Oj tul te Lixh aj k'ulul mandad kyi'j kye kapitan kye soldad, oqtel nb'isu' mas ti'j te q'oj aj exolni.» ²³Ntons te Félix oxik tk'ulu' mandad te kapitan kxol kye soldad tzan tqet kxb'uqi' te Pa'k, b'ix ostzoqpij tzan tpon q'olb'aj tzan txq'anqy tzan kye tajyol aj kygan tuq onen tuky'i'l.

²⁴Ky'ila'j q'ij mas yaj opon junky'el te Félix b'ix ajun tuq te txu'jel, Drusil tb'i. Te Drusil jun aj tijajil Israel tuq. Ntons te Félix oxik tk'ulu' mandad tzan stzaj in te Pa'k kywitz, b'ix owok xhcha'o' kyaqil aj ntyoli' tuq te Pa'k ti'j te tpakb'alil titza' tzan tok wit'let jk'u'j ti'j Kristo Jesus. ²⁵Per ya ma xik tq'uma' te Pa'k ti'j te jun qanq'in tzan qb'et tuj tume'l, b'ix ti'j titza' tzan jk'ulun mandad qib'x, b'ix ti'j te aj oky'el mas yaj cha'oj kxik swa' kye xjal tuj il, yatzun te Félix oxob' nim b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Pax ajna'l, oxhtzajel wuk'le' junky'el cha'oj tok luwar wi'j tzan awok ncha'o'.» ²⁶Te Félix cha tuq n'iyon tzan txik tsi' te Pa'k ch'in tmin tetz tzan tuq txik stzoqpi'; astilji kob'chaq tuq nxik tuk'le' tzan tyolin tuky'i'l.

²⁷Ntons, ikxji oky'ik kab'e' aq'b'i. Yaji te Félix owex txini b'ix okaj si' junky tky'ixel, Porcio Festo tb'i. Komo te Félix tgan tuq tzan tkaj galan kyuky'i kye aj tijajil Israel, astilji okaj tsi' pres te Pa'k.

Aj Tpon In Te Pa'k Twitz Porcio Festo

25 ¹Yaji te Festo oxo q'ijxi' tuq tk'amlen te tmlb'il tzan tk'ulun mandad tuj tkwentil Sesarey, yaji oxik Jerusalem. ²Ya ma pon Jerusalem, yaji kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xjal aj tlimaqaal xjal-e' kxol kye aj tijajil Israel, eb'ajpon twitz tetz qaniyon ti'j te Pa'k. Oqet kywitz twitz ³tzan tb'ek'an tzan txik tk'ulu' mandad tzan stzaj in te Pa'k tuj Jerusalem. Komo ikxji kyetz b'a'n tuq tzan kyten list tuj b'ey tzan tuq tqet kykansa' te Pa'k. ⁴Per te Festo oxik tq'uma', te Pa'k atqet pres Sesarey, b'ix tetz owajel tuq luwew junky'el txini. ⁵Oxik tq'uma' ikxjani: «Junjun exol etetz aj at kyajwalil, inkxik b'eyx wuky'i'l. Qa te aj ichanji at til, ntons b'a'n tzan txik epoqo' txini.»

⁶Te Festo oqeten txini wajxaq q'ij qatzun lajuj q'ijji, yaji omeltz'jik junky'el Sesarey. Yaji tuj junky iwitq, owox tuj twit'lel tuj tdespach aj ja' npujun kyil kye xjal b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan stzaj in te Pa'k twitz. ⁷Ya ma pon in te Pa'k, kye aj tijajil Israel aj tzajnaq' tuq Jerusalem e'ok tenan ti'j b'ix oxik kyq'uma' tidi'chq til b'an nim b'ix k'onti'l tuq nb'antik tzan tqet kyyek'u' jun preb qa b'an'ax. ⁸Yaji te Pa'k, tzan tkolet, nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l wil ma'tx tzaj nchuku', ni ti'j te Kawb'il ti'j te qreljyon qetz aj tijajil Israel, ni ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, ni ti'j te César aj te twitzale' kyi'j kye k'ulul mandad, k'onti'l ma'tx kyinjoyon choj.»

⁹Komo te Festo tgan tuq tzan tkaj galan kyuky'i kye aj tijajil Israel, oxik tq'uma' tetz te Pa'k ikxjani: «¿Agan pe' tzan axik Jerusalem tzan tok ncha'o' awi'j txini?»

¹⁰Ntons te Pa'k owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz akynqet tuj tdespach te tky'ixel te César aj te twitzale' kyi'j kye k'ulul mandad, b'ix tzani aj ja' a tgan tzan tok cha'o' wi'j. Yatz aweb'en wetz k'onti'l jun nya'tx galan ma'tx nk'uluj kyi'j kye aj tijajil Israel. ¹¹Qa wetz a'in jun joyol il, b'ix qa tzan tpaj jun tidi' aj ma'tx nk'uluj presis tzan nkamik, dispwest a'in tzan nkamik; per qa nya'tx b'an'ax kyaqil wil aj ntzaj kyq'uma' kye ja xjalni, k'onti'l ab'l at toklen tzan nxik tq'apo' tuj kyq'ab'. Wetz at woklen tzan nkolon wib' twitz te César aj te twitzale' kyi'j kye k'ulul mandad, astilji ajna'l nkyinqanin tzan nxik etin twitz tetz.»

¹²Ya ma xik xhcha'o' te Festo kyuky'i kye a'e' aj nkyetzaj swan tuq jun consej kyetz, oxik tq'uma' tetz te Pa'k ikxjani: «Yatz ma'tx aqanj tzan axik in twitz te twitzale', ntons ma txikkix tuky'i'l.»

Aj Tyolin Te Porcio Festo Twitz Te Agrípa Ti'j Te Pa'k

¹³Ya ma ky'ik ky'ila'j q'ij, jun rey k'ulul mandad Agrípa^s tb'i, b'ix te Berenis [aj tanab'l], epon Sesarey q'olb'el te Festo. ¹⁴Komo eqeten txini ky'ila'j q'ij, ntons te Festo oyolin tuky'i te Agrípa ti'j te Pa'k, oxik tq'uma' ikxjani: «Tzani, at jun xjal okaj si' pres tzan Félix. ¹⁵Aj nxwa'q Jerusalem, kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol tijajil Israel, kyetz eb'ajpon wuky'i'l qaniyon ti'j te Pa'k, tzan tkanslet. ¹⁶Yaji wetz oxik nq'uma', qxol qetz aj Rom, k'onti'l nxik qsi' tuj il jun xjal qa te xjal mina' tkolon tib' kywitz kye aj nkyexik poqon tetz. ¹⁷Astilji aj wul qet tzani, b'eyx tuj junky iwitq in'ox tuj nwit'lel tuj ndespach b'ix owok nchimo' wib' kyuky'i'l b'ix oxik nk'ulu' mandad tzan stzaj in te xjal nwitz. ¹⁸Per ya ma kye'ul kye aj nkyexik poqon tuq tetz, k'onti'l otzaj kyq'uma' jun til nim iktza' ojetq tuq qet nb'isu' wetz. ¹⁹Te aj nxik tuq kyq'uma' ti'j, cha a'ox tuq ti'j kyrelijyon kyetz b'ix ti'j jun xjal tb'i Jesus aj oje kamik b'ix te Pa'k ntyoli' itz'oj. ²⁰Wetz k'onti'l tuq web'en tidi' tuq b'a'n tzan nk'ulun, astilji oxik ncha'o' te Pa'k qa dispwest tuq tetz tzan txik in Jerusalem tzan tok qcha'o' ti'j txini. ²¹Per yaji otqanj tzan tkolon tib' twitz te twitzale' qil'j; astilji oxik nk'ulu' mandad tzan tqet kxb'uqi' max oj txik nsama' tuky'i te twitzale'.^h ²²Ntons te Agrípa oxik tq'uma' ikxjani: «Ax wetz ngan-tal tzan tok ncha'o' te ja xjalni.» Yaji te Festo owaj stzaq'b'e' ikxjani: «B'eyx nchi'j owokel acha'o'.»

²³Yaji tuj junky iwitq te Agrípa b'ix te Berenis eb'ajpon, b'ix kye xjal ek'amon te kyetz tuky'i jun nim limb'il, b'ix e'ox junx kyuky'i kye k'ulul mandad kyi'j kye kapitan kye soldad b'ix kyuky'i kye ichan tlimaqaal xjal-e' tuj te amaq'. Yaji te Festo oxik tk'ulu' mandad tzan stzaj in te Pa'k kywitz. ²⁴Ntons te Festo oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz tat Agrípa, b'ix ekyaqil etetz waq aj ma'tx tz'ok echimo' etib' tzani quky'ila, aj ntzani

^s 25:13 Te Tkab'i' Eródes Agrípa. ^h 25:21 César Augusto.

te xjal aj nkyq'uma' kyaqil kye aj tijajil Israel tuj Jerusalen, b'ix kye aj nkyenajan tzani, nkyq'uma' tzan tkamik. ²⁵Wetz k'onti'l n'oknoj witza' jun til aj presis-wit tzan tkamik. Ajna'l komo ajixk tetz ma'tx tqanij tzan txik tq'uma' til twitz te twitzale'ⁱ qi'j, ntons ma'tx qet nb'isu' tzan txik nsama' tuky'i'l. ²⁶Per wetz k'onti'l web'en tidi' oqtel ntz'ib'a' ti'j tetz tzan txik nsama' tuky'i te twitzale'. Astilji ma'tx tzul win awitz yatz tat Agrípa b'ix ax ewitz etetz. Ixkxi oj tok echa'o' kyaqil ti'j, b'a'n tzan tqet ntz'ib'a' tuky'i te twitzale'^j ti'j ja xjalni titza' etetz n'el tuj ewitz. ²⁷Komo nya'tx tume'l tzan txik nsama' jun aj pres b'ix qa k'onti'l tidi' til nyolin ti'j.»

Aj Tyolin Te Pa'k Twitz Agrípa Tzan Tkolon Tib'

26 ¹Ntons te Agrípa oxik tq'uma' te Pa'k ikxjani: «B'a'n tzan ayolin awi'jx tzan akolon awib'x yatz.» Ntons te Pa'k ojaw tin tq'ab' b'ix owaq'ik tzan tyolin tzan tkolon tib'x ikxjani: ²«Wetz nkyinchalaj tzan nyolin ajna'l awitz yatz tat Agrípa, b'ix tzan nkolon wib' ti'j kyaqil te aj nxik kyq'uma' wi'j kye [nxjalil] aj tijajil Israel. ³Komo yatz awotzqi' kyaqil ti'j te qreljyona qxol qetza aj tijajil Israel b'ix kyaqil tidi'chq aj nqob'isun, astilji wetz ngan tzan txik nq'uma' ch'in yatz tzan ntzaj acha'o' ch'in tuky'i apasens.

⁴Kkyaqil kye nxjalil aj tijajil Israel, b'ix pyor kye aj Jerusalen, kyetz kyeb'en titza' nkyinb'et atx aj man tuq k'wa'al a'in, ⁵b'ix kyeb'en wetz a'inkixi' jun aj b'uch'uj Parisey, osey a'inkixi' jun aj te b'uch'uj aj mas b'an eq'i' twitz kyaqil qitza'na tuj te qreljyon qetza. A'e'xk kyetz b'a'n tzan tjatx kyq'uma' ntzani, [per k'on kygan]. ⁶B'ix ajna'l tzan tpaj lo'ik nk'u'j ti'j te aj oxik tsi' tyol te Qtata Dios ti'j kyuky'i qijajilna oqtxi', nkyinxik kypoqo'. ⁷[Te aj oxik tsi' tyol te Qtata Dios ti'j,] axkix te aj lo'ik kyk'u'j kkyaqil kye aj kykab'lajujil b'uch'uj qxjalilna, b'ix astilji, kyetz b'ajq'ij eq'i' kyitza' aj nyolin tuj te Kawb'il ti'j qreljyona aj otzaj tsi' Qtata Dios oqtxi'. Tzan tpaj te aj nkyin'okslan wetz, nkyinxik kypoqo' kye nxjalil aj tijajil Israel awitz yatz, tat Agrípa. ⁸¿Tistil k'onti'l nxik etoksla' qa te Qtata Dios b'a'n tzan tjaw anq'in kye kamnaq titza'?

⁹Wetz tb'aya' nqet tuq nb'isu' presis tuq tzan nk'ulun tidi'chq nya'tx galan [kyi'l kye aj nkye'okslan] ti'j te Jesus aj Nasaret. ¹⁰B'ix ikxjikix oqet nk'ulu' txini tuj Jerusalen. Wetz eqex nsi' tuj pres ky'ila'l kye aj pawame' te Qtata Dios. Kye pal aj nim kyajwalil otzaj ksi' permis wetz tzan nk'ulun kyaqil ni'n b'ix yaji, aj kyqet kanslet, wetz dyakwerd tuq atin. ¹¹Kyuj kyaqil kye jay nab'il Dios wetz nkyinjoyon tuq tzan txik nsi' xhcho'nal kyil'j [kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus], b'ix oqet nk'ulu' tzan txik kyq'uma' alajwers “Te Jesus ya nya'tx Qajawil.”^k Wetz b'an ajun nq'oj tuq kyil'j, b'ix ja'chq tuj amaq' laq'chik nkyinxik tuq tzan kyjaw nlajo'.^l

ⁱ 25:25 César Augusto. ^j 25:26 César Augusto. ^k 26:11 Ax: tzan txik kyq'uma' nya'tx galan ti'j Kyajawil. ^l 26:11 Kya 8:3; 22:4-5

¹²A tuq wetz nkyink'ulunji, b'ix jun q'ij ikja'n tuq nxik tuj te amaq' Damask, ojetq tuq tzaj si' permis wetz tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix lajomin tuq kyitza'. ¹³Mer chiq'ij, wetz oxik wen jun xhk'atun stzaj txaqtxon wi'j max tuj ka'j, mas b'an xhqitz'un twitz te toq q'ij, otzaj txaqtxon wi'j b'ix kyil'j kye aj ajune' tuq wuky'i'l. ¹⁴Qkyaqil qetza oqet tz'aqikna twitz tx'o'tx' b'ix oxik ncha'o' twi' jun xjal aj ntzaj tq'uma' tuq wetz tuj te qyol ebrey ikxjani: “Saulo, Saulo çtistil nkyinjaw alajo'? çCha a'ichx nqet awok'onsa' awib' oj njaw alajo!’”^m ¹⁵Yaji wetz oxik ncha'o' ikxjani: “çTat, ab'ltzun yatz a'ich?” Yaji tetz owajtz stzaq'b'e': “Wetz a'in Jesus aj nkyinjaw alajo'. ¹⁶Per ajna'l pajaw wa'let naj. Wetz ma'tx kyinjaw kanet awitz tzan akaj nsi' tzan awaq'unan te wetz b'ix tzan txik aq'uma' kye xjal kyaqil aj ma'tx tz'ok awen b'ix ti'j kyaqil aj oxel' nyek'u' yatz mas yaj. ¹⁷Wetz ochtel nkolo' kyil'j kye axjalil aj tijajil Israel b'ix ax kyil'j kye aj nya'tx axjalil. B'ix otxe'l nlajo' kxol kye aj nya'tx tijajil Israel ¹⁸tzan tjaw ajaqo' kywitz tzan k'on kyb'et mas tuj qlolj sinoke tzan kyb'et tuj chk'atunal. Ikxji tzan k'on kyten tuj tq'ab' te Satanas sinoke tzan kyten tuj nq'ab' b'ix tzan tpaj toklen wit'let kyk'u'j wi'j, oqtel nnajsa' te kchoj b'ix okyk'amo'tz te aj otzajel tsi' te Ntat kye kyaqil kye aj pawame' a'ox te wetz.”

¹⁹Tat Agrípa, wetz oqet woksla' te aj oxik wen tuj ka'j. ²⁰Tb'ay oxik npakb'a' te tpakb'alil galan kxol kye aj Damask,ⁿ yaji kxol kye aj Jerusalen^o b'ix tuj kyaqil tkwentil Judey, b'ix ax kxol kye aj nya'tx qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios. Oje xik nq'uma' kyetz tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin b'ix tzan kyokslan ti'j Qtata Dios, b'ix tzan tqet kyk'ulu' tidi'chq galan tzan tpaj b'an'ax oje jaw kky'ixpu' kynab'lin. ²¹Tzan tpaj kyaqil ntzani, junjun aj tijajil Israel injaw ktzyu' akyn'ox tuq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, injaw ktzyu' b'ix kygan tuq tzan nqet kykansa'. ²²Per tzan tpaj te Dios n'onen wi'j, tzunx itz'ojin, tzunx nxik npakb'a' tpakb'alil Dios kyuky'i kye aj at nim kyajwalil b'ix kyuky'i kye aj k'onti'l kyajwalil. Wetz k'onti'l nxik nxnaq'tza' jun tidi' aj nya'tx-wit iktza' [aj okaj stz'ib'a'] te Moisés b'ix aj okaj ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios aj oky'elkix tuq. ²³[Komo oqet ktz'ib'a'], te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' okamelkix tuq, per yaji akix tuq tetz te tb'ay^p aj ojawel anq'in kxol kye kamnaq; ikxji tzan tel xhk'ate' tuj kywitz^q kye aj tijajil Israel b'ix kye aj nya'tx tijajil Israel.»

²⁴Aj txik tq'uma' te Pa'k ntzani tzan tkolon tib'x, yaji te Festo oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Pa'k, yatz cha nchlokin. Oje xhch'el lok tzan tpaj tqetlen awe'e' nim u'j.» ²⁵Per yaji te Pa'k owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tat Festo aj b'an lima' a'ich, wetz nya'tx lok a'in. Wetz aj nxik nq'uma'ni

^m 26:14 Kastiy: dura cosa te es dar cosas contra el aguijón. ⁿ 26:20 Kya 9:19-22

^o 26:20 Kya 9:28-29 ^p 26:23 1 Kor 15:20 ^q 26:23 Isa 42:6; 49:6

b'an'ax b'ix tuj tume'l. ²⁶Te Qtat' Agrípa n'el tniky' ti'lj te aj nxik nyoli' tuky'i jun tk'u'j'jalni. Wetz sewur atin kyaqil ntzani nya'tx jun tidi' aj mina' tok cha'let-wit ni jun-el, komo nya'tx jun tidi' aj cha ojaw xkonoli' ewj tuj jun luwar. ²⁷Tat Agrípa, ¿yatz tuj anab'l b'an'ax pe' te aj okaj ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'? Wetz web'en yatz n'el tuj awitz b'an'ax.» ²⁸Ntons te Agrípa owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Yatz ch'inky tuq ma kyinqet awitza' tzan wok jun okslon ti'lj Krist.»^s ²⁹Yaji te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani: «Nya'txxwit-tal cha ch'inky tuq, sinoke xhch'okxwit. B'ix nya'tx-tal a'ox a'ich sinoke kkyaqil-wit aj nkyecha'on wi'lj aj akyeqet tzani, kye'okxwit iktza' a'in anke nya'tx-tal tuky'i ja kaden eq'ime' witzani.»

³⁰[Ya ma xik tq'uma' kyaqil ntzani] ntons te twitzale' k'ulul mandad b'ix te gobernador b'ix te Berenis b'ix kye kyaqil aj ojetq tuq kyeqet wit'let junx kyuky'i'l, kyetz ejaw wa'let ³¹b'ix ya ma kye'el laq'chet ch'in, nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «Te ja xjalni k'onti'l tidi' ma'tx tk'uluj aj presis-wit tzan tkamik, ni tzan tqexten tuj pres.» ³²Yaji te Agrípa oxik tq'uma' tuky'i te Festo ikxjani: «B'a'n-tal tzan txik tzoqplet te ja xjalni, cha k'onti'l-wit otq'umaj tzan txik in twitz te César.»

Aj Txik Eq'i' Te Pa'k Tuj Amaq' Rom

27 ¹Ya ma kyekaj ti'lj qa presis tuq tzan qxikna tuj bark max Italy, yatzun te Pa'k kyuky'i txq'anqy aj pres ekaj q'apo' tuj tq'ab' jun kapitan kye soldad aj tb'i July, jun kapitan ti'lj jun b'uch'uj soldad aj tb'i “A'e' Aj Te César.” ²Oxikna tuj jun bark aj atqet tuq tzi, te bark tzajnaq Adramity, b'ix oky'el tuq kyuj kye txq'anqy amaq' stzi'-ele' tlob'en te nim a' tuj tkwentil Asy. Ax ajun tuq quky'ila te Aristark, tetz jun aj Tesalonk tuj tkwentil Masedony.

³Ya tuj junky iwitq opona Sidon, jun amaq' stzi' tlob'en te nim a'. Te July b'an galan onab'lin tuky'i Pa'k, ostzoqpij tzan txik q'olb'el kye tajyol tzan kyonen tuky'i'l. ⁴Ya ma qo'exna Sidon, ojaxna junky'el tuj te bark b'ix oky'ikna qaynin twitz te ttx'o'otx' amaq' Chipr tzan tpaj te kyaq'iq' ntzaj tuq qwitza. ⁵Ya ma qoky'ikna twitz ttxa'm te Silisy b'ix te Panfily, opona amaq' Mír, jun amaq' tuj tkwentil Lisy. ⁶Te kapitan kyil'j kye soldad owoknoj titza' junky bark, jun aj te amaq' Alejandriy ikja'n tuq txik Italy, b'ix ojaxna tuj te bark tzan qxik.

⁷Ky'ila'lj q'ij ob'etna kyeb'a', pen oky'ikna twitz amaq' Knid. Komo tzunx tuq te kyaq'iq' n'ok jub'an qwitza, astilji oky'ikna twitz amaq' Salmon. Yaji oky'ikna stzi'-ele' ti'lj te tx'o'tx' Kret tb'i tzan tkolon te tx'o'tx' qil'ja ti'lj te kyaq'iq'. ⁸Pen tuq nqob'etna tuj te a' [tzan tpaj te kyaq'iq']. Yaji opona tuj jun luwar tb'i Kyojlb'il Bark b'ix qaynin tzi atqet tuq te amaq' tb'i Lasey. ⁹Nim tuq tyemp ojetq tz'el, b'ix nya'tx tuq galan

r 26:26 Ax: rey Agrípa. s 26:28 Ax: tzan wok Cristiano.

tzan qb'et tuj a' tzan tpaj ch'inky tuq qok jab'alil,^t astilji te Pa'k oxik tsi' jun konsej kye xjal, ¹⁰oxik tq'uma' ikxjani: «Kyintzaj echa'o' waq. N'ok wen te qb'eyni owokel b'an nya'tx galan, opoyonaj te ja barkni b'ix kyaqil tiqatz b'ix axpe qetz a'o'.» ¹¹Per te kapitan kyil'j kye soldad okaj twit'b'a' tk'u'j ti'j tajaw te bark b'ix ti'j te chofer te bark, b'ix nya'tx ti'j te Pa'k. ¹²Komo te tzi nya'tx tuq b'an galan tzan tky'ik jun jab'alil qetzatxini, ntons tlimal kye xjal dyakwerd tuq ate' tzan qex tzi tuky'i te bark, b'ix tzan qpon Penixh, jun amaq' ewonj stzi' tlob'en te nim a' aj tuj tkwentil Kret, tuj aj amaq'ji b'a'n tzan txik qen tumelil noroccidente b'ix suroccidente.^u

Aj Oky'ik Kyi'j Ikja'n Tuq Kxik Rom

¹³Yaji ntzaj tuq jun kyaq'iq' nya'tx b'an jwert tzajnaq tumelil te sur b'ix oqet kyb'isu' nini galan tzan qxik, b'ix oxikna junky'el stzi'-ele' tlob'en a' te Kret, nya'tx laq'chik twitz te tx'o'tx'. ¹⁴Per mas yaj otzaj jun kyaq'iq' b'an jwert, owok ti'j te bark, jun kyaq'iq' aj n'ok q'uma' “te nororiente” b'ix b'an jwert samo' tuky'i jab', tzajnaq tuq xtx'o'otx' [Kret], owok tjub'i' tib' ti'j te bark. ¹⁵Komo b'an jwert tuq te kyaq'iq' b'ix k'onti'l tuq nb'antik tzan qxik twitz te kyaq'iq', kyeb'ayle' oxik tpe'lq'u' mas tuj te a' ntons cha oxik qtzozqi'na b'ix ikxji oxik eq'i'na tzan te kyaq'iq'.

¹⁶Oky'ikna ti'ajx jun tx'o'tx' tb'i Cauda, oky'ikna ti'ajx ja' tuq te kyaq'iq' nya'tx tuq b'an jwert iktza' tb'ay, b'ix pen ob'antik tzan tjax qin te tal bark tuj te nim bark.^v ¹⁷Ya ma jax kyin te tal bark, yaji oqet kywaku' te nim bark tuky'i las te onb'il te bark tzan k'on tpax. Yaji, komo nkyexob' tuq kebal tuq tpon qxon qib' aj ja' tuq atqet te tz'ajon nya'tx nim txe' tjaq' a' twitz jun luwar Sírte tb'i, astilji oqetz kyin twi' te bark b'ix ikxji cha oxik ina tzan te kyaq'iq'.

¹⁸Yaji tuj junky iwitq tzunx tuq b'an jwert te kyaq'iq', ntons owaq'ik tzan tkaj kxon tuj a' tiqatz te bark. ¹⁹Yaji tuj toxi'n q'ij a'e'xk kyetz okaj kxo'o' tuj a' tidi'chq okensb'il te bark. ²⁰Ky'ila'j q'ij k'onti'l tuq eb'ajil te q'ij, ni kye che'w, ajun tuq kyaq'iq' b'ix jab' aj njub'in tuq, b'ix qetzatuj qnab'l ya k'onti'l tuq lo'ik jk'u'j tzan jkoletna.

²¹Komo ky'ila'j q'ij k'onti'l nqowa'ana tuq, ntons yaji te Pa'k ojaw wa'let b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj echa'o' waq, mejor ma'-tal tz'ok esi' ewil' wi'lj tzan k'on qetz, ikxji k'onti'l-tal ma qo'etz Kret b'ix k'onti'l-tal ma ponaj tidi'chq, b'ix k'onti'l-tal ma ky'ik qil'j kyaqil aj ntzani. ²²Per ajna'l etetz k'on kxob' tzan tpaj nijunwt te qetz okamel anke te bark opoyonaj. ²³Ma'in qonik'an ma jaw kanet nwitz jun ángel aj tlajen te Qtata Dios aj

^t 27:9 Ax: ch'inky tpon tuq te nim q'ij aj nqo'ipan wa'ij. ^u 27:12 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' tuj ja taqanni ikxjani: “tumelil nororiente b'ix suroriente.” ^v 27:16 Tuj jun nim bark, nxik kyin tuq jun tal bark tzan kyb'et ja' nya'tx nim txe' te a'.

Wajawil b'ix aj nqet woksla'. ²⁴B'ix ma tzaj tq'uma' wetz ikxjani: "K'on txob' Pa'k. Yatz presis tzan apon twitz César [aj twitzale' kyi'l' kye k'ulul mandad], b'ix tzan apaj yatz te Qtata Dios okyetkolo'tz kyaqil aj ajune' awuky'i'l' tuj te bark." ²⁵Ntons etetz waq, intjaw etin ek'u'l', k'on kxob'. Wetz wit'lik nk'u'l' te Qtata Dios otk'ulu'tz iktza'x ma'tx tzaj tq'uma' wetz. ²⁶Per presiskixi' tzan qpon jub'an twitz jun tx'o'tx'»

²⁷Ntons jun aq'b'il' aj ojetq tuq tky'ik kab'e' samanxi' tuq te qb'ey tuj a', nqob'etna tuq tuj te nim a' aj ja' n'ok q'uma' Adriático. Nqoxik ina tuq xkumutx'i' tzan te kyaq'iq', qanq ojetq tuq qo'ok chukaq'b'il', kye chofer te bark owel kyniky' ch'inky tuq qpon tuj jun tx'o'tx'. ²⁸Oqex kymalo' janik'pon txe' tuq te a', wuqlajuj tuj kawnaq (37) metr tuq txe'. Yaji ya ma kye'ok laq'chet, oqex kymalo' junky'el, wuq tuj kawnaq (27) metr tuq. ²⁹Tzan tpaj nkyexob' tuq tzan k'on tok kyjoto' kyib' ti'l' te ab'l', yaji oqex kxon b'eyx kye kaj k'uxb'il' tq'a'el ti'ajx te bark tzan twa'let kyeb'a' b'ix nkyexnaq'tzan tuq tzan qel xhk'ate' naj luwew. ³⁰Per kye aj nkyek'ulun manejar te bark kygan tuq tzan kyoqik tzan kyex tuj te bark. Astilji e'aq'ik tzan tqetz kyin te tal bark, nkyk'ulu' tuq iktze'xtzun oqtex tuq kxon txq'anky tq'a'el twitz te bark. ³¹Per te Pa'k luwew oxik tq'uma' kye soldad b'ix tuky'i' te kapitan kyi'l' ikxjani: «Qa kyetz nlay kyekaj tuj ja barkni, etetz nlay b'antik tzan ekolet.» ³²Ntons kye soldad owel kytajk'u' k'alb'en tetz te tal bark, b'ix oxik ktzoqpi' tuj a'.

³³B'an q'eqo' te Pa'k oxik tq'uma' kye kyaqil tzan kywa'an tuq ch'in, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kab'e' samanxi' etipb'en wa'l'ij, mina' txik ewa'a' jun ewe'. ³⁴Wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz tzan ewa'an ch'in. Nini b'an presis qa egan tzan etanq'in. Nijunwt okamel, k'onti'l' tidi' oky'el etil'j nich'inwt.» ³⁵Ya ma xik tq'uma' ikxjani te Pa'k ojaw tin jun wab'l', b'ix kywitz kkyaqil oxik tsi' pixon te Qtata Dios ti'l', b'ix owokten wa'il'. ³⁶Yaji kyaqil ojaw kyin kyk'u'l' b'ix eb'ajwa'an. ³⁷Tzan qkyaqil aj ato'oxna tuq tuj te bark kab'e' oqal tuky'i' qaqlajuj tuj mutx' (276) xjal tzan qkyaqil. ³⁸Ya ma qob'ajwa'ana qkyaqil, yaji kyetz okaj kxon tuj a' te triw aj tzunx atx tuq, ikxji tzan tjaw iqb'e' mas te bark.

³⁹Ya ma qo xhk'ate', oxik qe'e' jun tx'o'tx' per k'onti'l' owel qniky' ja' tuq ojetq qopon, per oxik qe'e' te tx'o'tx' ewonj ti'l' te kyaq'iq' b'ix at tuq nim tlob'en a' b'ix oqet kyb'isu' tzan txik kyin te bark tzi. ⁴⁰E'el kytajk'u' kyaq'e'l' kye tq'a'el aj oqex ksi' tuj te a', cha ekaj kyka'yi' tuj te a', b'ix oxik kyko'pi' te aj n'oken tuq tzan txik kyin te bark aj ja' kyetz kygan. Yaji ojaw kyjuk'u' tuj kyaq'iq' te jun sabl, b'ix ikxji kyeb'ayle' epon laq'chet tlob'en a'. ⁴¹Per dech opon jub'an te bark ti'l' jun tz'ajon nink'ajchaq te a' b'ix twitz te bark okaj utx'lik tuj tz'ajon, k'onti'l' tuq nyak'jik. Yaji ti'ajx te bark kyeb'ayle' tuq n'elb'aj pax tzan tbalor te a' aj n'ok tuq pulan ti'l'.

⁴²Ntons kye soldad oqet kyb'isu' tzan kyqet tuq kykansa' kye aj pres tzan k'on tuq kyoqik oj txik kxon kyib' tuj a'. ⁴³Per te kapitan kyi'l' kye

soldad, tetz tgan tuq tzan tkolet te Pa'k. Astilji k'onti'l ostzoqpij tzan kyqet kansa' kye aj pres. Mejor oxik tk'ulu' mandad ab'l aj kyotzqi' tuq tzan kypumiq'in, b'a'n tuq tzan txik kxon kyib' tuj te a' tzan kypon tb'ay xtxa'm te tx'o'tx', ⁴⁴b'ix yaji kye txq'anqy b'a'n tuq tzan kxik tuky'i jun xtx'anqa' tz'alam, qatzun tuky'i xtx'anqa' tuq te barkji. Ntons ikxji okyk'uluj b'ix kkyaqil eb'ajkolet, eb'ajpon twitz tx'o'tx'.

Aj Tpon Te Pa'k Tuj Malt

28 ¹Ntons aj ojetq tuq qolibrina, owok qcha'o'na te tx'o'tx' Malt tb'i, jun tx'o'tx' nim a' kyaqil palaj. ²Kye aj nkyenajan tuq txini, kyetz b'an galan enab'lin quky'ila. Komo ajun jab' tuq b'ix ajun xhchewal, ntons kyetz oqet kyb'ichk'a' jun q'aq' b'an nim te jq'ex, o'ok kyuk'le'na q'exnon.

³Te Pa'k ojetq tuq tzaj xhchimo' txq'an ky'ixhlab', ikja'n tuq tox tsi' tuj q'aq', tuj te ky'ixhlab' owetz oqik jun kan tzan te kyaq b'ix owok tunlet ti'j tq'ab' te Pa'k. ⁴Ya kye aj nkyenajan tuq tzi oxik kyen te kan atok tuq ti'j tq'ab' te Pa'k, nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «B'an'ax te ja xjalni tetz jun kansal xjal-alo. Anke ma librin tuj te nim a' per tetxk tzan tnaj, k'onti'l ntzoqpij tzan tanq'in.» ⁵Per te Pa'k owel tkyito' te kan ti'j tq'ab' tuj te q'aq' b'ix k'onti'l tidi' oky'ik ti'j. ⁶Kyetz cha nkye'iyon tuq janik'or oxe'l mal xhchi'jel qatzun oqtel tuq tilan derepentji b'ix okamel. Per ya ma ky'ik nim tuj b'ix k'onti'l tuq tidi' nky'ik ti'j, yaji kye xjal tzi, ojaw kky'ixpu' titza' tuq nkyeb'isun ti'j b'ix nkyq'uma' tuq qa tetz jun dios.

⁷Ntons tuj aj luwarji at tuq jun xjal tb'i Públío, a tetz te twitzale' tuj aj luwarji, b'ix at tuq nim xtx'o'otx' tzi. Tetz oqet tk'amo'na tuj tjay b'ix otzaj tzi qposadna b'ix oqet tk'ulu' kwentna galan oxe q'ij. ⁸Yaji te stat te Públío atqet tuq tjaq' xnoq'l tzan tpaj yab' tuq tuky'i kyaq b'ix kyik'oj. Ntons te Pa'k owox aj ja' tuq tetz atqet, b'ix ya ma mankun txnaq'tzan, oqet tsi' tq'ab' tajsik b'ix te tij ob'antik. ⁹Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, kyaqil kye yab' tuj aj luwar nkyepon tuq tuky'i Pa'k b'ix nkyequet tuq q'ana'. ¹⁰Kyetz oqet kyena b'an galan b'ix ya ma qo'exna tzi, otzaj ksi' kyaqil aj presis tuq tuj qb'eya.

Aj Tpon Te Pa'k Tuj Amaq' Rom

¹¹Ya ma ky'ik oxe qya' txini, oxikna tuj jun bark aj tzajnaq tuq Alejandriy aj ojetq tuq kaj txini te jab'alil. Atok tuq ti'j te bark jun titzb'alil kyil'j kye dios aj yuxhe' Cástor b'ix Pólúks. ¹²B'ix ya ma qopona Sirakus, jun amaq' stzi' te nim a', tzi oqetena oxe q'ij. ¹³Yaji kyeb'ayle' oxikna xtxa'm-ele' te a', opona tuj amaq' Rejy. Ya ma ky'ik jun q'ij qb'etb'ena, ojaw jun kyaq'iq' galan tuj qb'eya, jun kyaq'iq' iktza' kyaq'iq' tuj kwares,^w b'ix tuj tkab'i' q'ij opona Puteóli. ¹⁴Tuj aj luwarji ate' tuq

^w 28:13 Ax: jun kyaq'iq' tzajnaq tumelil sur.

junjun qerman txini b'ix okaj kyuk'le'na tzan jkajtena tuq kyuky'i'l b'ix okajtena wuq q'ij. B'ix ikxji kyeb'ayle' opona max Rom. ¹⁵Kye qerman aj Rom, ya ma tz'ok kcha'o' qi'ja, kyetz eb'aj'ul kanol qetza max tuj te luwar aj tb'i Ox Posad b'ix aj n'ok q'uma' Apio aj ja' n'ok kchimo' kyib' kye xjal. Te Pa'k ya ma kyexik te'e', ochalaj b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios.

Aj Tpakb'an Te Pa'k Tuj Amaq' Rom

¹⁶Aj qpona Rom, te kapitan^x kyil'j kye soldad ostzoqpij tzan tnajan te Pa'k xhchukel tuj jun jay, per tzan sten jun soldad xb'uqil tetz. ¹⁷Ya ma ky'ik oxe q'ij, te Pa'k e'ok xhchimo' kye aj tijajil Israel aj at tuq nim kyajwalil, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Waq erman, wetz k'onti'l oqet nk'ulu' jun nya'tx galan kyil'j kye qxjalil ni ti'l te aj eq'i' qitza' iktza'x kye qijajil oqtxi'. Wetz k'onti'l wil b'ix ma'tx kyinxik q'apo' pres max Jerusalem tuj kyq'ab' kye a'e' aj Rom. ¹⁸Ya ma tz'okb'aj kcha'o' kyaqil wi'j, kyan tuq tzan nxik ktzoqpi' tzan tpaj k'onti'l owoknoj jun wil kyitza' aj presis-wit tzan nkamik. ¹⁹Per kye qxjalil aj tijajil Israel eb'ajjaw lab'un wi'j. Astilji wetz nqanij tzan nkolon wib' twitz te César [aj twitzale' kyil'j kye k'ulul mandad, tzan tyolin tetz qa at wil qa k'onti'lji],^y nya'tx tzan tpaj at-wit tidi' oxe'l nq'uma' aj nya'tx galan kyil'j kye qxjalil. ²⁰Astilji wetz ma kxtzaj wuk'le' tzan etok wen b'ix tzan nyolin etuky'i'l, tzan tpaj wetz lo'ik nk'u'l [ti'l te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi'] parej iktza'x kye aj qijajil Israel oqtxi', b'ix astilji wetz k'alomin tuky'i kaden.» ²¹Ntons kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Qetza k'onti'l ojk'amojna jun u'j aj tzajnaq-wit Judey aj nyolin-wit awi'j, b'ix nijunwt kye qerman aj oje kye'ul txini oje tzaj kyq'uma'-wit jun tidi' aj nya'tx galan awi'j. ²²Qetza tuj qnab'l b'a'n tzan awok qcha'o'na aj n'ab'isu' yatz ti'l aj relijyon man ak'a'j, komo ja'chq kye xjal nkyeyolin nya'tx galan ti'l.»

²³Ixji okaj ksi' jun q'ij, b'ix e'ul ky'ila'j xjal aj ja' tuq tetz nnajan. Te Pa'k nxik tuq tpakb'a' ti'l te tume'l titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, owaq'ik q'eqo' b'ix max qonik'an n'ok il tuq nxik tq'uma' xtxolil ti'l Jesus tuky'i te Kawb'il [aj oqet stz'ib'a'] Moisés b'ix tuky'i te aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'. ²⁴Junjun nxik tuq kyoksla' te aj ntyoli', per kye txq'anky k'onti'l tuq nxik kyoksla'. ²⁵Kye xjal nya'tx tuq dyakwerd ate' kxolx, b'ix kyeb'ayle' owaq'ik tzan kyaj junjun. Yaji te Pa'k oxik tq'uma' [kye aj k'onti'l tuq nkye'okslan] ikxjani: «B'an'ax te aj otyolij te Txew Dios tuky'i te Chay aj yolil tyol Dios. Tetz oxik tyoli' tuky'i'l kyil'j kye a'e' etijajil oqtxi' ikxjani: ²⁶“Pax kxol ja xjalni b'ix intxik aq'uma': 'Owokel echa'o' [npakb'alil], per nlay tz'ox tuj ewi'; b'ix owokel ete'e' [nk'ulb'en], per nlay tz'el eniky' ti'l. ²⁷Komo kyetz kyanim nya'tx

^x 28:16 Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin te kapitan exik tq'apo' kye aj pres tuj tq'ab' junky k'ulul mandad txini. ^y 28:19 Kya 25:11

dispwest tzan nqet kyoksla', te kxkyin b'an lamo', b'ix kywitz b'an txayi'. Ixjji k'onti'l nkyeka'yin tuky'i kywitz, k'onti'l nkyecha'on tuky'i kxkyin, k'onti'l n'ox tuj kywi' tuky'i jun tk'u'jlal. Ixjji nlay kye'okslan wi'j, b'ix nlay kyeqet nq'ana.'^z 28 Instzaj echa'o' ntzani: Te tume'l titza' te Qtata Dios nqoqet tkolo' nxik q'umlet kye xjal aj nya'tx tijajil Israel [b'ix kyetz nkye'okslan].» 29 [Ya ma xik tq'uma' tetz ixjji, kye aj tijajil Israel kyeb'ayle' eb'aj'aj b'ix b'an nkyewululun tuq kxol.]^a

³⁰Ntons, te Pa'k okajten kab'e' aq'b'i kabal tuj te jay aj ja' tuq nnajan per nchojon tuq, b'ix tzi nkyetk'amo' tuq kyaqil kye aj nkyepon tuq q'olb'el tetz. ³¹Tuky'i jun tk'u'jlal tetz nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil ti'j te tume'l titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, b'ix nxik tuq txnaq'tza' ti'j te Qajaw Jesukrist, b'ix nijunwt tuq ab'l n'el in gan tetz.

^z 28:27 Isa 6:9-10 ^a 28:29 Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin taqan 29.

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Rom

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Pa'k, b'ix a te Kristo Jesus wajawil aj nqet woksla'; b'ix joyomin titza' tzan wok tky'ixel, b'ix pawamin [tzan txik npakb'a'] te tpakb'alil galan aj Qtata Dios swal tetz, ²te tpakb'alil aj okaj tq'uma' oqtxi' kyuky'i kye aj yolil tyol aj oqet ktz'ib'a' tuj Tu'jal aj b'an tume'l. ³Aj ja tpakb'alilni nyolin ti'j te Tk'wa'al; tetz tzan kypaj stat, tetz jun tijajil Dawid [aj twitzale' k'ulul mandad oqtxi'], ⁴per ax tetz b'an'ax Tk'wa'al Dios, komo owel niky'j ti'j tjawlen anq'in kxol kye kamnaq tzan te tajwalil te Txewx Qtata Dios; ntons a tetz te Jesukrist aj Qajawil. ⁵A tetz otzaj sin wetz^a jun nim b'an galan aj k'onti'l nwajo' b'ix otzaj tsi' wajwalil tzan wok jun tky'ixel, tzan txik npakb'a' kxol kyaqil kye aj nya'tx tijajil Israel tzan tqet kyoksla' te tpakb'alil ti'j Jesukrist tzan tqet kyjiq'b'a', ⁶b'ix kxol kye aj xjalni, ax atikxqet etetz, joyomix tzan eten te tetz.

⁷[Wetz nqet ntz'ib'a' te ja u'jni] te etetz ekyaqil qerman aj amaq' Rom, etetz aj ganimix tzan Qtata Dios b'ix joyomix tzan eten pawa' a'ox te tetz. Qtata Diosxwit b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j.

Te Pa'k Nxik Tsi' Pixon Te Dios Kyi'j Kye Qerman Aj Rom

⁸Ntons, tb'ay nxik nsi' pixon te Qtata Dios eti'j etetz ekyaqil tuky'i tb'i te Qajaw Jesukrist tzan tpaj ja'chq n'ok cha'let titza' etetz wit'lik ek'u'j ti'j. ⁹Te Qtata Dios aj wetz nqet woksla' tuky'i jun tk'u'jlal tzan txik nq'uma' te tpakb'alil ti'j te Tk'wa'al, tetz teb'en, wetz k'onti'l nkx'ajnaj ti'j wanim tzan etzaj nna'o' kyaqil-el oj nxnaq'tzan tuky'i'l. ¹⁰Wetz nqet nwitz twitz tzan stzaj tsi' jun tume'l tzan nxik q'olb'el etetz, qa tetz tgan ikxji. ¹¹Wetz ngan tzan nxik q'olb'el etetz tzan wonen etuky'i'l tzan eten

^a 1:5 Ax: qetza.

jwert tuky'i Qtata Dios; ¹² ikxji ojowel qnimsa' jk'u'j qib'qib'x iktza'x qetz qkyaqil wit'likok jk'u'j ti'j Qtata Dios.

¹³Wetz ajna'l waq erman, ngan tzan tok echa'o', wetz ky'ila'j-el oje qet nb'isu' tzan nxik q'olb'el etetz per ti'chq n'ok nojan, k'onti'l nb'antik tzan nxik.^b Komo ngan tzan tok wen jun galan exol [exiklen nxnaq'tza'], iktza'x n'ok wen tuj txq'anqy amaq'.^c ¹⁴Wetz nna'o' iktza' k'asb'ena' witz'a' tzan txik npakb'a' kye aj nya'tx tijajil Israel qa tlimaqaal-e' qatzun nya'txji, b'ix kyuky'i kye aj at jun kynab'l tume'l b'ix kyuky'i kye aj k'onti'l. ¹⁵Astilji wetz ngan tzan txik npakb'a' te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist exol etetz tzi tuj Rom.

**Tzan Tpjaj Te Tpakb'alil Ti'j Jesukrist, B'a'n
Tzan Qel Galan Tuj Twitz Qtata Dios**

¹⁶Wetz k'onti'l nkyinqet ky'ixwik kywitz xjal ti'j te tpakb'alil ti'j Jesukrist, komo ti'j te ntzani te Qtata Dios b'a'n tzan tkolon kyil'j kyaqil kye aj nkye'okslan ti'j, tb'ay [oxik pakb'let] kxol kye aj qijajil Israel b'ix yaji kxol kye aj nya'tx tijajil Israel. ¹⁷Komo te tpakb'alil nyolin titza' te Qtata Dios nk'ulun tzan jkaj saq tuj twitz, b'ix n'el qniky' te nini oj tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j tetz b'ix tzan tkaj wit'let jk'u'j ti'j, ikx tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Qtata Dios ikxjani: "Te aj oje tz'el in xhchoj owanq'iyon tzan tpaj wit'lik tk'u'j [ti'j Qtata Dios]."^d

**Kye Xjal K'on Kygan Okslan Anke N'ok Kyen
Kyaqil Aj Nqet Tk'ulu' Te Qtata Dios**

¹⁸Qetz n'ok qen, te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j ntzaj tq'oj kyil'j kyaqil kye xjal aj k'onti'l nkyexjanin te tetz b'ix tidi'chq nya'tx galan nkyk'ulu' tzan k'on tok e'e' te b'an'ax. ¹⁹Komo te aj b'a'n tzan tel qniky' ti'j te Qtata Dios oje tz'ok kyen kxol, komo axk te Qtata Dios oje tzaj tyek'u' kyetz. ²⁰Komo atx tkajlen k'ulu' te twitz tx'o'tx', te aj k'onti'l nxik qen titza' te Qtata Dios, b'a'n tzan tel qniky' ti'j tzan tpaj kyaqil te tk'ulb'en aj b'a'n tzan txik qen. Kyaqil tk'ulb'en telponx te tajwalil nlay mankun b'ix a'ox tetz Dios; astilji nlay b'antik tzan txik kyq'uma' ch'inwt tzan kykolon kyib'.

²¹Komo kye xjal kyeb'enky tuq ikxji ti'j te Qtata Dios, per k'onti'l oqet kyjiq'b'a' iktza' Qtata Dios, b'ix k'onti'l oxik ksi' pixon tetz. B'ix tzan tpaj nini te kywi' k'onti'l n'oken tzan kyb'isun galan, b'ix tuj kyanim k'onti'l owel kyniky' ch'inwt, b'ix qlolj tuj kywitz. ²²Nkyq'uma' tuq b'an list-e' per oje tz'ok te kywi' b'an tont. ²³B'ix okaj ksi' tzan kyn'a'on te Qtata Dios aj mas b'an tb'anil twitz kyaqil b'ix itz'oj te jun-ele'x, b'ix ojaw kky'ixpu'

^b 1:13 Kya 19:21 ^c 1:13 Atqet te tmankb'il part te toxlajuji' taqan nkaj iktza' tb'ay part te tkajlajuji' taqan. ^d 1:17 Hab 2:4; Fil 3:9

tzan kyn'aon titzb'alil xjal aj nkyeponaj, b'ix titzb'alil pich' b'ix tidi'chq txkup kaj kyoq b'ix txkup aj cha nkyexik jilin twitz tx'o'tx'. ²⁴Ntons astilji te Qtata Dios ekaj tkola' tzan kyk'ulun ti'chq nya'tx galan aj n'el tgani' te kyanim, tzan tel kyin kky'exawx, ti'chq nya'tx galan nkyk'ulu' kyib'kyib'x tuky'i kchi'jel. ²⁵Ojaw kky'ixpu' te b'an'ax ti'j te Qtata Dios tuky'i te aj nya'tx b'an'ax, b'ix oqet kyn'a'o, oqet kyoksla' te aj cha k'ulume'; k'onti'l oqet kyoksla' te Tz'aqol, per a te Tz'aqol te aj jiq'b'a' te jun-ele'x. ¡Ikxjikixi'!

²⁶Ntons tzan tpaj kyaqil ntzani, te Qtata Dios ekaj tkola' tzan kxik tuj kyaqil aj eq'b'il kky'exaw. Kye xuj k'onti'l nqet kyen kyib' tuky'i jun ichan sinoke xuj tuky'i xuj. ²⁷Ax kye ichan ojaw kky'ixpu' titza' tuq kykajlen si' tzan tqet kyen kyib' tuky'i jun xuj, ojakul kygan tzan kyk'ulun ti'chq eq'b'il ky'exawil, oqet kyen kyib' ichan tuky'i ichan b'ix ikxji owok kyen xhcho'nal tzan tpaj kyk'ulb'en nya'tx galan. ²⁸Komo k'onti'l oqet tuj kywitz tzan tqet kyjiq'b'a' Qtata Dios, yaji tetz ekaj tsi' tzan kyb'isun jun kynab'l b'an k'onti'l token tzan kyk'ulun tidi'chq nya'tx galan. ²⁹Kyetz ma'tx kyk'uluj tidi'chq nya'tx galan kxol: pur k'ajajb'ilj tuj kyanim, ax n'el kyq'ajab' ti'j te aj at te junky, nkyetzeqtik tzan kyk'ulun nya'tx galan, cha kyq'o'jinqet tzan tpaj aj at te junky, nkyekansan txq'an'ky, cha kywululunqet, nqet kyeq'i' junky, list-e' tzan kyk'ulun nya'tx galan, chimol yole', ³⁰nkyeyolin nya'tx galan ti'j junky, n'ok kyq'o'ji' Qtata Dios, n'ok kywulk'a' junky, nqet kchalani' kyib', nqet kyjiq'b'a' kyib', cha kxkonolinqet titza' tzan kyk'ulun nya'tx galan, k'onti'l nkye'okslan kytat, ³¹kuch-e', k'onti'l nkyek'ulun iktza' aj ojetq kyyolij, k'onti'l nqet kygani' ab'lkyetz, k'onti'l nlo'et kyk'u'j ti'j junky. ³²Kyetz kyeb'en te Qtata Dios okaj tq'uma' tzan kynaj kye aj nkyek'ulun te ja ntzani, per kyetz nkyk'ulu' kyaqil ja ntzani b'ix nkyechalaj oj kyk'ulun kye txq'an'ky iktza' kyetz nkyk'ulu'.

Te Qtata Dios At Tkawb'il Tuj Tq'ab', Astilji Tuj Twitz Tetz K'onti'l Jun Mas Tb'anil Twitz Junky

2 ¹Astilji nlay b'antik tzan txik aq'uma' ch'inwt tzan akolet yatz nkesey ab'l a'ich tzi, yatz aj nchpoqon kye txq'an'ky. Yatz aj nchyolin ikxji, awib'x nxik apoqo' tzan tpaj ax yatz n'ak'ulu' ikxji.^e ²Qeb'enky te Qtata Dios tuky'i tkawb'il tuj tq'ab' nkyexik tpoqo' kye aj nkyek'ulun kyaqil aj nya'tx galanni. ³Yatz aj nchpoqon kye txq'an'ky b'ix ax n'ak'ulu' ikxji, ¿ti'tzun yatz tuj anab'l ochkoletel tuj tq'ab' Qtata Dios oj tul te jwisy? ⁴¿N'el awik'o' pe' titza' te Qtata Dios galan nab'lin awuky'i'l b'ix nim tpasens b'ix k'onti'l nxik tsi' xhcho'nal awi'j luwew? ¿N'el aniky' pe' te tume'l b'an galan titza' nab'lin te Qtata Dios aj nk'ulun tzan tjaw

^e 2:1 Mat 7:1; Luks 6:37

aky'ixpu' anab'lin b'ix nya'tx tzan tqet ayajla' titza' tetz nab'lin? ⁵Per tzan tpaj b'an tz'ak a'ich b'ix tuj awanim k'on agan tzan tjaw aky'ixpu' anab'lin, b'ajq'ij mas njaw ach'uqi' tq'oj Qtata Dios awajsik, b'ix otzajel awajsik tuj te jwisy oj tok en te tq'oj Qtata Dios kyi'l'j kye aj nya'tx galan b'ix oj kyk'amon kyaqil xjal iktza'x te kyk'ulb'en. ⁶Tetz otzajel tsi' te junjun iktza'x ma'tx kyk'uluj.^f ⁷Kye aj k'onti'l' nkaj ksi' tzan kyk'ulun galan tzan tpaj kygan tzan kyten tuj ka'l'j tuky'i Qtata Dios b'ix tzan kyqet jiq'b'a' b'ix tzan kyanq'in tuky'i'l' te jun-ele'x, ntons te Qtat oxel' tsi' jun kyanq'in te jun-ele'x. ⁸Yatzun kye aj nqet kyjiq'b'a' kyib' b'ix k'onti'l' nqet kyoksla' te b'an'ax, sinoke cha nqet kyoksla' te aj nya'tx galan, ntons te Qtata Dios otzajel tq'oj b'an' jwert kyi'l'j. ⁹Ntons kyaqil xjal aj cha kyk'ulunqet nya'tx galan, otzajel si' nim xhcho'nal kyajsik b'ix jun b'is; tb'ay kyi'l'j kye aj tijajil Israel b'ix yaji kyi'l'j kye aj nya'tx tijajil Israel. ¹⁰Yatzun kye aj nkyek'ulun galan, okyepoyon tuj ka'l'j tuky'i te Qtata Dios b'ix okyeqtel jiq'b'a' b'ix oqtel xhchews'a' kyk'ul'j; tb'ay kye aj tijajil Israel b'ix yaji kye aj nya'tx tijajil Israel. ¹¹Komo tuj twitz te Qtata Dios k'onti'l' jun mas tb'anil twitz junky.^g ¹²Komo kyaqil kye [aj nya'tx tijajil Israel] aj nkyejoyon choj b'ix k'onti'l' kyeb'en te Tkawb'il' Qtata Dios, kyetz ax okyekamel, per nya'tx tzan tpaj te Kawb'il. Per kyaqil kye [aj tijajil Israel] aj nkyejoyon choj b'ix kyeb'en te Kawb'il, kyetz okyexe'l' poqo' tzan te Kawb'il. ¹³Komo kye aj galan tuj twitz Qtata Dios nya'tx a'e' aj cha n'ok kcha'o' tuky'i kxkyin te Tkawb'il sinoke kye aj nkyek'ulun iktza' tgan te Kawb'il, a'e' kyetz kye aj owelal in kchoj. ¹⁴Komo kye aj nya'tx tijajil Israel, anke k'onti'l' te Tkawb'il Qtata Dios kyuky'i'l', cha'oj kyk'ulun galan iktza' nyolin tuj te Kawb'il, ikxji a'e'xk kyetz nkyna'o' tuj kyanim alkyetz te galan iktza' tgan te Kawb'il. ¹⁵Ikxji tuky'i kyk'ulb'en nqet kyyek'u' te aj tgan te Kawb'il aj oje kaj si' tuj kyanim, b'ix ikxji te aj oje kaj si' tuj kyanim atqet nyolin nya'tx galan kyi'l'j b'ix atqet nyolin galan kyi'l'j. ¹⁶B'ix tuj te jwisy, kyaqil te aj k'onti'l' nxik qen aj nkyk'ulu' kye xjal, te Qtata Dios oxel' tq'uma' galan qa nya'txji tzan tpaj te Jesukrist aj q'umal kyil kye xjal. Te ja ntzani ntumela' tuky'i te tpakb'alil aj nxik npakb'a'.

Te Aj B'an B'an'ax Tijajil Israel Jun Aj N'okslan Tuj Tanim

¹⁷Ntons qa yatz a'ich aj tijajil Israel, b'ix qa yatz wit'lik ak'ul'j ti'l'j te Tkawb'il Qtata Dios, b'ix qa nqet ajiq'b'a' awib' tzan tpaj te Qtata Dios ok'ulun jun galan awi'l'j oqtxi', ¹⁸b'ix qa aweb'en tidi' tetz tgan b'ix qa oje tz'el aniky' ti'l'j te Tkawb'il tzan tel ajoyo' alkyetz te mas tb'anil, ¹⁹b'ix qa yatz tuj anab'l' b'a'n tzan txik aq'uma' tume'l' kyb'ey kye aj mina' tel kyniky' tzan tpaj qlol'j tuj kywitz, ²⁰b'ix qa nxik axnaq'tza' ti'l'j te Qtata Dios kye aj mina' tox tuj kywi', b'ix qa b'a'n tzan txik axnaq'tza' kye aj

^f 2:6 Sal 62:12 ^g 2:11 Deu 10:17

man tal, b'ix komo at te Tkawb'il Qtata Dios awuky'i'l aj pur tume'l b'ix b'an'ax, ²¹ntons yatz aj nkyexik axnaq'tza' txq'anky, çk'onti'l petzun nqet axnaq'tza' awib'x tb'aya'? Yatz aj nchpakb'an tzan k'on qelq'an, çtzun pe' nxhch'elq'an? ²²Yatz aj nchq'uman tzan k'on jk'ajajin, çtzun pe' nchq'ajajin? Yatz aj nchq'uman k'onti'l token kye titzb'alil aj ntzaj kyn'a'o' kye xjal, çtzun pe' nkye'ex awelq'a' ja' ntzaj kyn'a'o' nini? ²³Yatz aj nqet ajiq'b'a' awib' tzan tpaj te Tkawb'il Qtata Dios tuj aq'ab', çtzun pe' n'el awin tky'exaw Qtata Dios tzan tpaj k'onti'l nqet awoksla' titza' ntq'uma' te Tkawb'il? ²⁴Iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: “Kye aj nya'tx tijajil Israel nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'j Qtata Dios tzan epaj etetz aj tijajil Israel a'ix.”^h

²⁵Te qechalul [ti'j qchi'jel iktza' nyolin te Kawb'il], tetzji jun galan a'ox qa nqet qoksla' kyaqil iktza' tgan te Tkawb'il Qtata Dios. Per qa k'onti'l nqet qoksla' [kyaqil] iktza' te Kawb'il tgan, ntons te qechalul chagan. ²⁶Qa jun xjal aj k'onti'l atok techalul ntk'ulu'-wit iktza' ntq'uma' te Kawb'il, çnya'tx petzun tetz iktza' at techalul? ²⁷Ikxji etetz aj at te Kawb'il etuky'i'l b'ix atok etechalul, etetz okxe'l-tal poqo' tzan kye aj k'onti'l kyechalul tzan tpaj kyetz nkyk'ulu' iktza' tgan te Kawb'il b'ix etetz k'onti'l. ²⁸Komo jun xjal aj b'an b'an'ax tijajil Israel nya'tx cha a'ox tzan tpaj iktza' tok e'en naqe jun aj tijajil Israel, b'ix te aj atok techalul nya'tx tijajil Israel cha a'ox tzan tpaj jun techa'l ti'j xhchi'jel; ²⁹sinoke te jun aj tijajil Israel b'an b'an'ax, a te aj ky'ixpumaj tanim, b'ix tetz “techalul” atok ti'j tanimⁱ tzan tpaj tjawlen ky'expu' tanim tzan te Txew [Dios], nya'tx cha tzan tpaj nk'ulun-wit iktza' nyolin te Kawb'il. Te ja xjal iktza' ntzani nqet jiq'b'a' tzan Qtata Dios, nya'tx cha a'ox tzan xjal.

Nijunwt Xjal Nk'ulun Tume'l Tuj Twitz Qtata Dios

3 ¹Ntons çtidi' jun tb'anil kye aj tijajil Israel kywitz kye aj nya'tx tijajil Israel? ÇTidi' token te kyechalul kye aj tijajil Israel? ²At nim tb'anil b'ix nim token. Tb'ay^j tzan tpaj a'e' kyetz kye tb'ay aj ja' oxik tsi' te Qtata Dios te tpakb'alil oqtxi'. ³Ntons çtidi' ojqu'uma'tz tzan tpaj junjun k'onti'l oxik kyoksla'? ÇTzan tpaj k'onti'l e'okslan, ajna'l nlay petzun tk'uluj te Qtata Dios iktza' okaj tq'uma'? ⁴Nya'tx! Anke kyaqil xjal la'j-e', per te Qtata Dios jun yolin. Komo nyolin tuj te Tu'jal oqtxi' ikxjani: “Owokel e'elet b'an'ax yatz at akawb'il tuj aq'ab' tzan tpaj aj n'aq'uma', b'ix kye aj okyepoqoyon te yatz nlay b'antik tzan aqet kyitza'.”^k ⁵Ntons, per qa tzan tpaj te jk'ulb'en nya'tx galan n'ok qen mas titza' te Qtata Dios at tkawb'il tuj tq'ab', ntons çtidi' ojqu'uma'tz? ÇK'onti'l petzun tkawb'il tuj tq'ab' te Qtata Dios oj txik tsi' xhcho'nal kyil'j kye aj nkyek'ulun nya'tx

^h 2:24 Isa 52:5 ⁱ 2:29 Deu 10:16; Jer 4:4; Gal 6:14-15; Fil 3:3; Kol 2:11-13 ^j 3:2 Rom 9:4-5 ^k 3:4 Sal 51:4

galan? (Ja ntzani iktza'x nkyq'uma' kye xjal.) ⁶ iNya'tx ikxji! Qa te Qtata Dios k'onti'l-wit tkawb'il tuj tq'ab', ⁷ titza'-tal ob'antel tzan txik tq'uma' qa nya'tx galan aj njk'ulu'? ⁷ Qanq junjun oxel' kyq'uma' ikxjani: "Qa tzan tpaj qetz qxmeletz'ul n'ok en mas b'an galan nab'lin te Qtata Dios, ⁸ titstil qetz oqoxe'l poqo' iktza' jun chimol choj?" ⁸ iNtons tistil nya'tx mejor tzan jk'ulun te nya'tx galan tzan tok en mas titza' te Qtata Dios b'an galan nab'lin? Ate' junjun nqoqet kyyoli' qa qetz nxik qyoli' ikxji. iTzan tpaj nkyeyolin ikxji, nkyajo' tzan kxik si' tuj il!

⁹ iTidi' ojqu'uma'tz? iTi'tzun, mas tb'anil a'o' qetz kywitz kye aj nya'tx tijajil Israel? iNya'tx! Komo ma'tx tz'ok qchan, tijajil Israel qatzun nya'txji, kyaqil xjal akyeqet tuj tq'ab' te choj. ¹⁰ Iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: "K'onti'l ate' nijunwt xjal aj k'onti'l xhchoj, ni tansiker ch'i jun-wit. ¹¹ Nijunwt n'ox tuj twi', k'onti'l ab'l njoyon te Qtata Dios. ¹² Kyaqil oje tz'el kypawa' kyib' ti'j Qtata Dios, kyaqil k'onti'l kyoken, k'onti'l ni jun-wit aj nk'ulun galan [tuj twitz Qtata Dios], tansiker ch'i jun-wit, ch'inwt.^l ¹³ Te ktzi' iktza' jun tjay anim cha peq'lik, kyetz kyaq' n'oken tzan tqet kyeq'i' xjal, te ktzi' n'oken iktza' stzi' jun kan aj nkansan xjal,^m ¹⁴ b'ix kyaqil aj n'etz tuj ktzi' cha kyqanb'enqet b'ix cha xtx'u'jetqet kywi'.ⁿ ¹⁵ Tzan ch'imu's, nqet naj kyok'onsa' junky, ¹⁶ ja' nkyeky'ik npon kynajsa' kyaqil b'ix kye xjal nkyekaj ksi' tuj yaj, ¹⁷ k'onti'l owok kyotzqila' te tume'l titza' tzan qten galan kyuky'i xjal,^o ¹⁸ k'onti'l Dios tuj kywitz."^p

¹⁹ Qeb'enky kyaqil aj nyolin tuj te Tkawb'il Qtata Dios, nyolin kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Kawb'il. Ikxji oj txik tq'uma' te Qtata Dios kyil, nlay b'antik tzan kyyolin ch'inwt tzan kykolet b'ix kye kyaqil xjal twitz tx'o'tx' oxel' tsi' te aj okyajo'tz. ²⁰ Komo nijunwt xjal owelal in xhchoj tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj jun tk'ulb'en iktza' aj ntyoli' te Kawb'il, komo te Kawb'il cha a'ox n'oken tzan tel qniky' alkyetz te qchoj.^q

A'ox Tzan Tpj Toklen Wit'let Jk'u'j Ti'j Qtata Dios B'a'n Tzan Qel Galan Tuj Twitz

²¹ Yatzun ajna'l, tuj junky tume'l ak'alj te Qtata Dios oje tzaj tyek'l' titza' n'el tin te qchoj, per nya'tx tzan tpaj te Kawb'il, sinoke te Kawb'il oqtxi' oyolin ti'j te ntzani b'ix ax kye yolil tyol oqtxi' okyyolij ti'j. ²² Te Qtata Dios ntk'ulu' tzan tel tin te qchoj cha a'ox tzan tpaj toklen qwit'b'a' jk'u'j ti'j Jesukrist.^r Te ja ntzani kye kyaqil kye aj nkye'okslan tzan tpaj kyaqil xjal pareje' tuj twitz Qtata Dios,^s ²³ komo kyaqil xjal ejoyon choj tuj twitz, astilji nijunwt npon iktza' te Qtata Dios tzan tpaj tetz nim xhchqitz'unal b'ix k'onti'l xhchoj. ²⁴ Qetz n'el in qchoj b'ix nya'tx presis

^l 3:12 Sal 14:1-3; 53:1-3 ^m 3:13 Sal 5:9; 140:3 ⁿ 3:14 Sal 10:7 ^o 3:17 Isa 59:8

^p 3:18 Sal 36:1 ^q 3:20 Sal 143:2; Gal 2:16 ^r 3:22 Gal 2:16 ^s 3:22 Kol 3:11

tzan qchojon tzan tel in sinoke tzan tpaj tetz b'an galan nab'lin quky'i'l tzan tpaj te Kristo Jesus okolpin te qetz. ²⁵Te Qtata Dios okay tsi' te Jesukrist iktza' te jun present te chojb'il te qchoj te qkyaqil qetz aj n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j tkamlen aj telen xhchiky'el [twitz krus]; ikxji nqet tyek'u' te Qtat at tkawb'il tuj tq'ab' anke [tb'ay] cha oky'ix-oq te qchoj titza' ²⁶tzan tpaj nim tpassens, per yatzun ajna'l nqet tyek'u' at tkawb'il tuj tq'ab' b'ix a tetz te aj n'el in qchoj toklen qwit'b'a' jk'u'j ti'j Jesus.

²⁷Ntons qa ikxji ¿titza' b'a'n tzan tqet qjiq'b'a' qib'? ¡Nlay b'antik! ¿Tistil nlay b'antik? Tzan tpaj jun jk'ulb'en k'onti'l token tzan tel in qchoj; sinoke te aj n'oken cha a'ox oj tok wit'let jk'u'j [ti'j Jesukrist]. ²⁸Komo n'el qniky' te qchoj n'el in oj tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j tetz b'ix nya'tx tzan tpaj jun jk'ulb'en galan iktza' tgan te Kawb'il. ²⁹Ntons ¿te Qtata Dios a'ox Dios petzun qi'j qetz aj tijajil Israel? ¿Nya'tx petzun ax Dios kyi'j kye aj nya'tx tijajil Israel? ¡Ax! Te Qtata Dios tetz ax Dios kyi'j kye aj nya'tx tijajil Israel. ³⁰Komo cha jun te Qtata Dios at, b'ix a tetz n'el in te kchoj kyaqil xjal cha a'ox tzan tpaj toklen kywit'b'a' kyk'u'j ti'j, tijajil Israel-e' qatzun nya'txji. ³¹Ntons ¿k'onti'l petzun token te Kawb'il tzan tpaj ajna'l cha a'ox a tgan tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Jesukrist? At token, b'ix nqet qyek'u' dyakwerd ato' tuky'i te aj ntyoli' te Kawb'il.

Te Abran Owel Galan Tuj Twitz Qtata Dios Tzan Tpj Tokslb'en

4 ¹Ntons te Abran aj qijajil oqtxi', ¿tidi' otkamb'aj tetz ti'j kyaqil ntzani? ²Qa te Abran tzan tpaj-wit te tk'ulb'en owel in xhchoj, qanq b'a'n-tal tzan tqet tjiq'b'a' tib' kywitz kye xjal, per nya'tx tuj twitz Qtata Dios. ³Te Tu'jal Dios nyolin ikxjani: “Te Abran oxik toksla' [tyol] Qtata Dios, b'ix tzan tpaj tokslb'en, owel tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l xhchoj.” ⁴[Tuj kywitz kye xjal], qa jun xjal nk'ulun taq'un junky, te aj twi' tk'u'j ntk'amo' nya'tx naqe jun oyej sinoke te chojb'il te tetz. ⁵Yatzun jun xjal chimol choj aj k'onti'l wit'lik tk'u'j ti'j tk'ulb'en tzan tel in xhchoj sinoke n'okslan ti'j te Qtata Dios tzan tel in xhchoj, ntons tetz n'el tuj twitz te Qtat k'onti'l xhchoj tzan tpaj tokslb'en ti'j. ⁶Komo ikxji te Dawid [aj twitzale' k'ulul mandad oqtxi'] otq'umaj galan at te xjal aj oje tz'el tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l xhchoj per nya'tx tzan tpaj jun tk'ulb'en. [Otq'umaj ikxjani:] ⁷“Galanx-alo kye aj oje qet najsa' te kyk'ulb'en nya'tx galan, b'ix aj nlay tzaj na'o' kchoj tzan te Qtata Dios. ⁸Galanx-alo te xjal aj cha nky'ix-oq te xhchoj tzan te Qtata Dios.”^w

⁹¿Te ja galan ntzani a'ox pe' kye aj atok kyechalul qatzun ax kye aj k'onti'lji? Ma'tx tz'ok qcha'o' te Abran owel tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l

^t **3:25** Kya 17:30; 2 Kor 5:19 ^u **3:30** Ax: qa kye aj atok kyechalul qatzun k'onti'lji.

^v **4:3** Gén 15:6; Sal 106:31; Rom 4:5,11,22; Gal 3:6; Chaw 2:23 ^w **4:8** Sal 32:1-2; Kya 17:30; Rom 3:25; 2 Kor 5:19

xhchoj tzan tpaj toklen wit'let tk'u'j ti'j. ¹⁰ ¿Titz'a' tuq atqet te Abran aj tel galan tuj twitz Qtata Dios? ¿Ojetq tuq tz'ok si' techalul ti'j qatzun mina' tuqji? Owel galan tuj twitz Qtata Dios aj mina' tuq tok si'let techalul, nya'tx aj ojetq tuq.^x ¹¹ Te techalul' telponx tuq, tetz owel tuj twitz te Qtat ya k'onti'l xhchoj tzan tpaj ojetq tz'ok wit'let tk'u'j ti'j, per aj mina' tuq tok si'let techalul. Ixjji tetz owok naqe k'wa'lon kyil'j kye aj nya'tx tijajil Israel aj k'onti'l atok kyechalul b'ix nkye'okslan, ixjji tzan kyel tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l kchoj. ¹² B'ix te Abran ax owok naqe k'wa'lon kyil'j kye aj tijajil Israel aj atok kyechalul per n'ok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j te Qtata Dios iktza'x te qijajil Abran owok twit'b'a' tk'u'j ti'j aj mina' tuq tok techalul.

¹³ Te Qtata Dios oxik tsi' tyol te Abran b'ix kye kyaqil tijajil, tzan kyk'amon te twitz tx'o'tx' te jun kykotz, per nya'tx tzan tpaj-wit [kyk'ulb'en aj ntyoli'] te Kawb'il, sinoke tzan tpaj n'el in kchoj toklen wit'let kyk'u'j ti'j tetz.^z ¹⁴ Qa cha a'oxwit kye aj nkye'okslan te Kawb'il kye aj okyek'amoyon te jun kykotz, ntons chagan-talo tzan tok wit'let jk'u'j ti'j Qtata Dios b'ix ax k'onti'l-tal tajb'en kyaqil te aj oje xik tsi' tyol ti'j.^a ¹⁵ Komo tzan tpaj [k'onti'l nqet qoksla'] te Kawb'il, astilji ntzaj tq'oj te Qtata Dios [qi'j qetz aj qeb'en tidi' ntyoli' te Kawb'il], per qa k'onti'l-wit te Kawb'il ax k'onti'l-tal tidi' qi'j ja' nqopaltin. ¹⁶ Astilji a'ox tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j [ti'j Qtata Dios nqo'el galan tuj twitz], ixjji tzan tok iktza'xkix tetz b'an galan nab'lin quky'i'l anke k'onti'l nqajo'; ixjji tzan jk'amon qkyaqil qetz te aj okaj tsi' Qtata Dios tyol ti'j, nya'tx a'ox kye aj [kygan] te Kawb'il sinoke ax kye aj wit'lik kyk'u'j ti'j te Qtat, iktza'x te Abran aj naqe k'wa'lon qi'j qkyaqil qetz [toklen wit'let jk'u'j iktza' tetz].^b ¹⁷ Iktza'x nyolin tuj te Tul'jal Dios oqtxi' ixjyani: "Oje chkaj nsi' k'wa'lon kyil'j ky'ila'j amaq'." ^c Te Qtata Dios aj okaj tyoli' ntzani, a tetz te aj oxik oksla' tzan te Abran, b'ix tetz nkyejaw anq'in kye kamnaq titz'a', b'ix b'a'n tzan txik tq'luma' tzan tok jun tidi' aj k'onti'l at.^d ¹⁸ Te Abran otokslaj b'ix lo'ik tuq tk'u'j, anke k'onti'l tuq tidi' qi'j b'a'n tzan tkaj lo'et tk'u'j ti'jx, per okaj lo'et tk'u'j tzan tok k'wa'lon kye ky'ila'j amaq' tzan tpaj ojetq xik tq'luma' te Qtata Dios tuky'i'l ixjyani: "Okye'okel [b'an ky'ila'j] awijajil."^e ¹⁹ B'ix tetz k'onti'l ona'non tanim tzan tok wit'let tk'u'j [ti'j te aj otzaj tq'luma' Qtata Dios] konserke teb'enky tuq tetz xhchi'jel b'an tijky, komo ojetq tuq jakon oqal (100) aq'b'i tetz, b'ix te Sar ya nlay b'antikky tuq tzan talan.^f ²⁰ Tetz k'onti'l ona'non tanim ti'j te aj ojetq tuq tzaj tq'luma' Qtata Dios tetz, sinoke onimsan tk'u'j tzan tok twit'b'a' tk'u'j ti'j Qtat b'ix oqet tjiq'b'a' te Qtat. ²¹ B'an ntoksla' tuq at nim tajwalil te Qtata Dios tzan tk'ulun iktza'x ojetq tzaj tq'luma'. ²² Astilji owel tuj twitz [te Qtat]

^x 4:10 Gén 15:6 ^y 4:11 Gén 17:10 ^z 4:13 Gal 3:29 ^a 4:14 Gal 3:18 ^b 4:16 Gal 3:7

^c 4:17 Gén 17:5 ^d 4:17 1 Kor 1:28 ^e 4:18 Gén 15:5 ^f 4:19 Gén 17:17

ya k'onti'l xhchoj. ²³Aj ntzani te aj oqet tz'ib'a' ti'lj: "Owel galan tuj twitz Qtata Dios." Ntons, te ja ntzani nya'tx telponx te jun galan a'ox ti'j tetz ²⁴sinoke ax te jun galan te qetz ajna'l. Ax qetz oqo'elal galan tuj twitz Qtata Dios, qetz aj nqo'okslan ti'lj te aj ojaw anq'in kxol kye kamnaq, te Qajaw Jesus. ²⁵Tetz oxik q'apo' tzan tpaj kyaqil aj jk'ulb'en nya'tx galan, b'ix yaji ojaw anq'in tzan qten galan tuky'i Qtata Dios.

Galan Ato' Tuky'i Qtata Dios Tzan Tpaj Tkamlen Jesukrist

5 ¹Ntons komo ma'tx tz'el in qchoj tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'lj [Jesukrist], astilji galan ato' tuky'i te Qtat tzan tpaj te Qajaw Jesukrist. ²Komo tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'lj, astilji at qoklen ti'lj te galan aj ntzaj tsi' anke k'onti'l nqajo', b'ix ikxji jwert ato' ti'lj nini b'ix b'an nqochalaj tzan tpaj lo'ik jk'u'j [tzan tok qen] xhchqitz'unal te Qtata Dios.^g ³B'ix ax nqochalaj oj tok qen twitz xhcho'nal, komo qeb'enky oj tok qen twitz xhcho'nal n'ok mas nim qpasens, ⁴b'ix tzan tpaj te qpasens, yaji b'a'n tzan qipan tidi'chq, b'ix tzan tpaj b'a'n tzan qipan tidi'chq yaji nkaj lo'et jk'u'j mas byenech ti'lj Qtata Dios, ⁵b'ix oj tkaj lo'et jk'u'j ti'lj, k'onti'l nqoqet ky'ixwik, komo te Qtata Dios oje tzaj tsi' te Txew tuj qanim tzan tok qen nqoqet tgani'. ⁶Qetz k'onti'l nb'antik tuq tzan jkolonx tuq qib', per yatzun te Jesukrist, mer tuj aj or aj b'an presis tuq, tetz owul b'ix okamik tzan qpaj qetz aj chimol choj a'o'. ⁷Nijunwt ab'l tgan tzan tkamik tky'ixel junky aj galan xjal, a'ox qa te aj junkyni jun b'an galan xjal, ikxji qanq at ab'l dispwest tzan tkamik te tky'ixel. ⁸Yatzun te Qtata Dios oje qet tyek'u' tizta' b'an nqoqet tgani', komo otzaj tlajo' te Jesukrist tzan tkamik tzan qpaj, anke qetz tzunx tuq a'o' chimol choj. ⁹Komo ajna'l oje tz'el in qchoj tzan tpaj tkamlen Jesukrist aj tel xhchiky'el, tzan tpaj tetz ajna'l b'an b'an'ax oqokoletel ti'lj te xhcho'nal aj otzajel tsi' te Qtata Dios cha'oj tul te jwisy. ¹⁰Komo qetz tb'ay, a'o' tuq tajq'oj Qtata Dios, b'ix yaji okaj galan tuky'i'l tzan tpaj tkamlen te Tk'wa'al, ntons ajna'l tzan tpaj ojaw anq'in junky'el ax oqokoletelkix tizta'. ¹¹Astilji ajna'l nqochalaj tuky'i Qtata Dios tzan tpaj te Qajaw Jesukrist, komo tzan tpaj tetz galan ato' tuky'i te Qtat.

¹²Ntons iktza'x te choj owox tzani twitz tx'o'tx' cha tzan jun xjal, b'ix yaji tzan tpaj te choj owox te kamikyj, b'ix ikxji te kamikyj owox kyil'j kyaqil xjal tzan tpaj kyaqil eb'ajjoyon choj.^h ¹³Aj mina' tuq tkaj si' te Kawb'il, te choj ojetq tuq tz'ok tzani twitz tx'o'tx'; per komo k'onti'l tuq te Kawb'il, astilji k'onti'l tuq jun tidi' aj nyolin tidi' tuq te qchoj. ¹⁴Per anke ikxji tuq, te kamikyj atqet tuq kyajsik kyaqil xjal, atx aj atqet tuq te Adan max aj tul te Moisés [tzan txik tsi' te Kawb'il kyetz], b'ix ax kyajsik kyaqil kye aj k'onti'l ejoyon choj parej iktza' te Adan, b'ix te Adan at tuq

^g 5:2 Rom 9:23 ^h 5:12 Gén 3:6

tidi' telponx ti'lj te [Krist] aj tzul tuq mas yaj. ¹⁵Per te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' te Qtata Dios aj k'onti'l nqajo' k'onti'l owel iktza' te aj nya'tx galan [aj otk'uluj te Adan]. Komo tzan tpaj xhchoj tetz, kyaqil kamnaqe'. Per yatzun tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin quky'i'l b'ix tzan tpaj te nim b'an galan aj otzaj tsi' cha jkotz tzan tpaj te Jesukrist aj cha jun tuq, te nini owel te jun b'an galan kye ky'ila'j xjal. ¹⁶B'ix te aj b'an galan aj otzaj tsi' cha jkotz, k'onti'l owel iktza' xhchoj te xjal. Komo a'ox tzan tpaj te jun choj aj otk'uluj aj xjalji, kyaqil at kypaj, yatzun tzan tpaj te jun nim b'an galan aj otzaj si' cha jkotz, ajna'l qkyaqil b'a'n tzan tel in te qchoj. ¹⁷Komo tzan tpaj te jun aj ojoyon choj oqtxi', kyaqil xjal eb'ajkaj tuj tq'ab' te kamikyj; per yaji tzan tpaj te Jesukrist, otzajel si' jun qanq'in b'an galan qkyaqil qetz aj njk'amo' te aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo' b'ix otzajel si' cha jkotz tzan jkaj galan tuj twitz te Qtata Dios. ¹⁸Ntons iktza'x tzan tpaj xhchoj te jun xjal owel tzan kxik chimlik kyaqil tzan kxik si' tuj il, ntons yatzun ajna'l te galan aj tk'ulb'en te junky owel tzan tel in qchoj qkyaqil qetz tzan qanq'in [tuky'i'l te jun-ele'x]. ¹⁹Komo tzan tpaj k'onti'l oqet toksla' te jun oqtxi', kyaqil xjal chimol choj-e', yatzun ajna'l tzan tpaj tokslb'en [te Jesukrist], ky'ila'j saq-e' tuj twitz Qtata Dios. ²⁰Te Kawb'il okaj si' tzan [tel qniky'] b'an nim te nya'tx galan aj nqok'ulun, per aj [tel qniky'] b'an nim te nya'tx galan, mas owok en b'an galan nab'lin te Qtata Dios quky'i'l [tzan tqet tnajsa' te qchoj]; ²¹ikxji iktza'x te choj okaj kyil'j kyaqil xjal tzan kykamik, ax ikxji ajna'l te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' te Qtata Dios ma'tx kaj qi'lj tzan tpaj te tume'l [aj n'el tin qchoj] tzan qanq'in te jun-ele'x tzan tpaj Jesukrist aj Qajawil.

Te Choj Ya K'onti'l Toklen Qi'j

6 ¹Ntons, ¿tidi' ojqu'uma'tz? ¿Qob'ajjoyoyon pe' mas choj tzan tok qen mas te nim b'an galan aj ntzaj tsi' te Qtata Dios? ²¡Nlay! Komo qetz ya k'onti'l tidi' qoklen ti'lj te choj, iktza' kamnaq a'o' ti'lj te choj, b'ix ¿titza' oqo'anq'iyon junky'el tzan qchimon choj? ³¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en etetz aj qok junx tuky'i Jesukrist aj tjaw si' a' qwi', telponx ax qetz okamik tuky'i'l? ⁴Komo aj tjaw si' a' qwi' telponx ax qetz omuqet junx tuky'i'l aj tkamlen, per yaji iktza'x tetz ojaw anq'in kxol kye kamnaq tzan tajwalil' Qtata Dios, ax ikxji qetz b'a'n tzan qb'et tuj jun tume'l ak'a'lj. ⁵Komo iktza'x qetz oje tz'ok qmojb'a' qib' junx tuky'i'l tzan tpaj tkamlen, ax ikxji qetz at jun qanq'in ak'a'lj tzan tpaj tjawlen anq'in. ⁶B'ix qetz qeb'enky te tume'l titza' nqo'anq'in tuq oqtxi' oje ponaj tzan tpaj tkamlen twitz krus, b'ix ikxji tzan tponaj te aj tuj qchi'ljel njoyon choj, tzan qanq'in kolpimo' tuj tq'ab' te choj. ⁷Komo jun xjal aj oje kamik, tetz kolpimaj tuj tq'ab' te choj. ⁸Ntons komo qetz oje qokamik [ti'lj te choj]

ⁱ 6:4 Ax: xhchqitz'un'al. ^j 6:4 Kol 2:12

tzan tpaj tkamlen Krist, astilji nxik qoksla' oqo'anq'iyon junx tuky'i'l. ⁹Qetz qeb'enky te Krist ojaw anq'in junky'el kxol kye kamnaq, astilji ya nlay kamikky junky'el, komo te kamikyj ya k'onti'l toklen ti'j. ¹⁰Komo aj tkamik, tetz okamik ti'j te choj b'eyx te jun-ele'x; per komo itz'oj ajna'l, tetz itz'oj [te jun-ele'x] tzan tanq'in q'apo' tib' te Qtata Dios. ¹¹Ax ikxji eti'j etetz, ajna'l pe'ena'on kamnaq a'ix ti'j te choj, b'ix itz'ojix tzan etanq'in te Qtata Dios tzan tpaj te Kristo Jesus.

¹²Ntons tzan tpaj nini, ya k'onky etzoqpij tzan tk'ulun mandad te choj ti'j echi'jel aj nponaj, ikxji tzan k'on tqet etoksla' te nya'tx galan aj tgan te echi'jel. ¹³B'ix ax k'on kaj eq'apo' te echi'jel tzan token etitza' tzan ek'ulun te nya'tx galan, sinoke intkaj eq'apo' etib' [tuj tq'ab'] te Qtata Dios iktza' xjal aj oje kxjaw anq'in junky'el kxol kye kamnaq, b'ix intkaj eq'apo' kyaqil part te echi'jel te Qtata Dios tzan token te jun tume'l b'an galan. ¹⁴Komo te choj ya k'onti'l toklen eti'j, komo etetz ajna'l ya k'onti'l atikxqet tuj tq'ab' te Kawb'il sinoke tuj tq'ab' te Qtata Dios aj ntzaj tsi' nim b'an galan etajsik anke k'onti'l n'etajo'.

A Tgan Tzan Jk'ulun A'ox Te Galan Tzan Tpäj Ya K'onti'l Atoqet Tuj Tq'ab' Te Choj

¹⁵Ntons, ¿tidi' ojqu'uma'tz? ¿Oqojoyoyon pe' mas choj tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin quky'i'l anke k'onti'l nqajo' b'ix ya k'onti'l aqoqet tuj tq'ab' te Kawb'il? ¡Nlay! ¹⁶Etetz eteb'enky oj tkaj eq'apo' etib' tuj tq'ab' junky tzan tqet etoksla', etetz mosi' a'ix tzan te aj nqet etoksla'; ikxji qa mosi' a'ix tzan te choj, okxkamel, b'ix qa mosi' a'ix tzan te tume'l, owelal in te echoj. ¹⁷Per pixon te Qtata Dios, anke etetz oqtxi' atikxqet tuq tuj tq'ab' te choj, yatzun ajna'l oje qet etoksla' tuky'i jun tk'u'jlal te xnaq'tzb'ilj aj oje xik xnaq'tza' etetz. ¹⁸B'ix aj ekolpjik tuj tq'ab' te choj, okxkaj tuj tq'ab' te tume'l galan.

¹⁹Nkyinyolin ikxjani naqekix kyeyolin kye xjal, tzan tpaj nya'tx jwert atix tzan tel eniky'. Oqtxi' etetz oxik eq'apo' etib' tuj tq'ab' te nya'tx galan tzan ek'ulun tidi'chq nya'tx galan, yatzun ajna'l intxik eq'apo' kyaqil part te echi'jel tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix pe'eb'et tuj tume'l tzan ekaj pawa' a'ox te Qtata Dios.^k ²⁰Komo aj atikxqet tuq tuj tq'ab' te choj, k'onti'l tuq nb'antik tzan tqet ek'ulu' tume'l tzan tpaj nya'tx tuq kolpimix [tuj tq'ab' te choj]. ²¹B'ix ¿tidi' tuq jun galan te etetz tzan tpaj te nini tuj aj tyempji? Komo kyaqil te aj n'ek'ulu' tuq akix te aj nkxky'ixwik ti'j ajna'l, b'ix kyaqil nini n'oken tuq tzan ekamik. ²²Per ajna'l oje kxkolpjik tuj tq'ab' te choj, b'ix oje xik eq'apo' etib' tuj tq'ab' te Qtata Dios; astilji nkxk'ulun galan b'ix pawamix a'ox te Qtata Dios b'ix ikxji okx'anq'iyon tuky'i'l te jun-ele'x. ²³Te aj njkamb'a' tzan tpaj te qchoj, a'ox jun jkamiky;

^k 6:19 Rom 6:13

yatzun te aj njkamb'a' tuky'i Qtata Dios, jun qanq'in te jun-ele'x [tzan tpaj] mojb'a' qib' tuky'i Qajaw Kristo Jesus.

Oje Qokolpjik Tuj Tq'ab' Te Choj Tzan Jkaj Tuj Tq'ab' Qtata Dios

7 ¹Nxik nyoli' etetz waq erman aj etotzqi' te Kawb'il, ¿k'onti'l petzun eteb'en qa jun xjal tzunx itz'oj, tzunx atqet tuj tq'ab' te Kawb'il? ²Komo jun xuj aj at tichmil, te Kawb'il nyolin mojb'a' tib' tuky'i tichmil man itz'oj te tichmil, per ax nyolin qa ma kamik te tichmil yaji te xuj okolpjel ti'j te tichmil. ³Yatzun qa te xuj owokel junan tuky'i junky ichan man itz'oj te tichmil, tetz jun k'ajajiyon. Per qa te tichmil ma kamik ntons tetz oje kolpjik ti'j te aj ntyoli' te Kawb'il b'ix b'a'n tzan tok junan tuky'i junky ichan b'ix nlay tz'ok q'umlet jun k'ajajiyon. ⁴Ax ikxji etetz waq erman [ti'j te Kawb'il]. Etetz ax oje kxkolpjik tuj tq'ab' te Kawb'il tzan tpaj tkamlen te Krist tzan eten te tetz. Tetz ojaw anq'in kxol kye kamnaq, b'ix astilji b'a'n tzan etaq'unan te jun galan te Qtata Dios. ⁵Komo oqtxi' tidi'chq nqok'ulun tuq iktza' tgan te qchi'jel b'ix kyaqil aj nya'tx galan aj ntyoli' te Kawb'il, b'ix kyaqil nini cha nqoxik tuq tin tuj jkamiky. ⁶Per ajna'l oje qokolpjik ti'j te aj ntyoli' te Kawb'il tzan tpaj oje qokamik ti'j aj nini aj tzyumo' tuq titza', b'ix ajna'l tzan tqet qoksla' [te Qtata Dios] tuky'i jun tume'l ak'a'j tzan te Txew, b'ix ya nya'tx cha a'ox iktza' aj ntyoli' tuq te Kawb'il oqtxi'.

Tzan Tpaj Aj Ntyoli' Te Kawb'il N'el Qniky' Alkyetz Te Galan B'ix Alkyetz Te Nya'tx Galan

⁷Ntons ¿tidi' ojq'uma'tz? ¿Te aj ntyoli' te Kawb'il jun choj? ¡Nya'tx! Qa k'onti'l-wit tuq te Kawb'il, wetz k'onti'l-tal owel nniky' alkyetz te choj. Komo oj tel jq'ajab' ti'j jun tidi' te junky, wetz k'onti'l-tal web'en qa choj nini qa k'onti'l-wit tuq te Kawb'il. Per n'el nniky' ti'j tzan tpaj te Kawb'il nyolin ikxjani: “K'on tz'el aq'ajab' ti'j jun tidi' aj te junky xjal.”⁷

⁸Per ya ma tz'ok ncha'o' aj ntyoli' te Kawb'il alkyetz te choj, yaji wetz mas owel ngani' te choj, komo k'onti'l-wit te Kawb'il, ax k'onti'l-tal [owel nniky' ti'j] te choj. ⁹Wetz tb'aya' k'onti'l tuq web'en tidi' nyolin te Kawb'il [ti'j te choj], per aj tok ncha'o' titza' nyolin te Kawb'il, yaji owel nniky' ti'j te choj tuj wanim, b'ix tzan tpaj nini kamnaqin tuq; ¹⁰ikxji te Kawb'il aj okaj si' [tzan txnaq'tzan wetz titza'] tzan wanq'in tuj tume'l, cha mas inxik tin tuj nkamiky. ¹¹Komo ya ma tz'ok ncha'o' aj ntyoli' te Kawb'il alkyetz te choj, yaji wetz mas owel ngani' te choj, b'ix ikxji inqet eq'i' tzan nxik in tuj nkamiky. ¹²Ixkji n'ok qen te Kawb'il ch'inwt nya'tx galan ti'j,^m b'ix kyaqil aj ntyoli' b'an galan b'ix tume'l b'ix ch'inwt nya'tx galan ti'j.

¹ 7:7 Exo 20:17; Deu 5:21 ^m 7:12 Tuj yol grieg, aj ja' nyolin te yol “hagios” ti'j te Kawb'il, te nini ax telponx te Kawb'il okaj si' tzan te Qtata Dios.

¹³Ntons nini aj te jun galan tuq te wetz, ¿cha owok pe' tzan nxik tin tuj nkamiky? ¡Nya'tx! Sinoke toklen ncha'o' ti'lj te tume'l galan, yaji te nya'tx galan tuj wanim inxik tin tuj nkamiky, ikxji tzan tok wen te choj b'an b'an'ax jun nya'tx galan tuj wanim. ¹⁴Komo qeb'enky te Kawb'il tzajnaq tuky'i Qtata Dios [te jun galan] te qanim, per wetz cha xjal a'in aj pur nya'tx galan n'el ngani' iktza' q'apomin tuj tq'ab' te choj. ¹⁵Komo te aj nk'ulu' k'onti'l n'el nniky' tistil nqet nk'ulu', komo k'onti'l nqet nk'ulu' te aj ngan tzan tqet nk'ulu', sinoke nqet nk'ulu' aj k'on ngan k'ulun.ⁿ ¹⁶Ntons komo k'on ngan te aj nqet nk'ulu', ikxji dyakwerd atin ti'lj te aj ntyoli' te Kawb'il. ¹⁷Ikxji nya'tx a'in wetz te aj nkyink'ulun te nya'tx galan sinoke a te choj aj atqex tuj wanim. ¹⁸Wetz web'en tuj nchi'jel ch'inwt tidi' galan, komo wetz ngan-tal tzan nk'ulun galan kyaqil per k'onti'l nb'antik witz'a'. ¹⁹Komo k'onti'l nqet nk'ulu' te galan aj ngan, sinoke nqet nk'ulu' te nya'tx galan aj k'on ngan tzan tqet nk'ulu'. ²⁰Ntons qa wetz nqet nk'ulu' aj k'on ngan k'ulun, ntons nya'tx a'in wetz te aj nqet k'ulun te nya'tx galan sinoke a te choj aj atqex tuj wanim.

²¹Ntons n'ok wen te aj nky'ik wi'lj a te ja ntzani: wetz ngan k'ulun te galan, per yaji k'onti'l nqet nk'ulu' sinoke nkyink'ulun te nya'tx galan aj k'on ngan k'ulun, tzan tpaj te nya'tx galan aj at tuj wanim. ²²Wetz tuj wanim nkyinchalaj ti'lj te aj tgan te Qtata Dios. ²³Per n'ok wen te nchi'jel k'onti'l n'el tgani' te aj tgan te Qtata Dios b'ix te nchi'jel iktza' nq'ojin ti'lj te tume'l aj web'en tuj nwi', b'ix ikxji nkyinkaj stzyu' tuj tq'ab' te choj aj n'el tgani' te nchi'jel. ²⁴¡Ik'b'ajil nwitz! ¿Ab'l owelal kolon te wetz ti'lj te nchi'jel aj cha nkyinxik tin tuj nkamiky? ²⁵Pixon te Qtata Dios tzan tpaj te Jesukrist aj Qajawil [b'a'n tzan tkolpin te wetz]. Ntons, ikxji wetz tuj wanim q'apo' wib' nqet woksla' aj tgan te Qtata Dios, per tzan tpaj wetz jun xjal a'in, te nchi'jel nqet toksla' mas te choj.

Nya'tx K'asb'ena' Qitza' Tzan Jk'ulun Iktza' Tgan Te Qchi'jel

8 ¹Astilji ajna'l k'onti'l tidi' b'a'n tzan txik poqon te qetz aj mojb'a' qib' tuky'i Kristo Jesus. ²Komo te tume'l ti'lj te qanq'in [te jun-ele'x] aj ntzaj tsi' te Txew Dios tzan tpaj te Kristo Jesus, tzan tpaj te nini oje qokolpjik tuj tq'ab' te choj b'ix ti'lj te kamikyj. ³Komo te aj k'onti'l ob'antik tzan tk'ulun te Kawb'il tzan tpaj nya'tx jwert ato' tzan tpaj te aj n'el tgani' te qchi'jel, yatzun te Qtata Dios ob'antik titza'. Tetz otzaj tlajo' te tk'wa'al iktza' jun xjal tuky'i xhchi'jel [iktza' qetz aj] at qchoj, b'ix ikxji oky'ik tsi' te qchoj ti'lj tetz, b'ix ikxji aj tkamlen opon tnajsa' te qchoj. ⁴Ikxji tzan tb'antik titza' kyaqil aj tgan tuq te Kawb'il tzan jk'ulun qetz, qetz aj k'onti'l nqob'et iktza' n'el tgani' te qchi'jel sinoke iktza' tgan te Txew Dios.

ⁿ 7:15 Gal 5:17

⁵Komo kye aj nkyeb'et iktza' n'el tgani' te kchi'jel, kyetz nkyeb'isun mas ti'j te aj tgan te kchi'jel; yatzun kye aj nkyeb'et iktza' tgan te Txew Dios, nkyeb'isun mas ti'j te aj tgan te Txew Dios. ⁶Komo qa nqet qb'isu' ti'j te aj tgan te qchi'jel, cha nqoxik tin tuj jkamiky; yatzun qa nqet qb'isu' ti'j te aj tgan te Txew Dios, nqoxik tin tzan qanq'in b'ix nchewsan jk'u'j. ⁷Komo oj tel qgani' tuj qanim tzan jk'ulun aj tgan te qchi'jel, qetz nqo'ok iktza' tajq'oj Qtata Dios tzan tpaj k'onti'l nqet qoksla' te Tkawb'il, komo nlaykix b'antik tzan tqet qoksla' [qa n'el qgani' ikxji]. ⁸Astilji kye aj nkye'anq'in iktza' tgan te kchi'jel, kyetz nlay b'antik tzan kyel galan tuj twitz Qtata Dios.

⁹Yatzun etetz k'onti'l nkxb'et iktza' tgan te echi'jel sinoke nkxb'et iktza' tgan te Txew Dios, tzan tpaj tetz atqex tuj etanim. Per qa at ab'l aj k'onti'l atqex [te Txew Dios, osey]^o Txew Krist, tuj tanim, ntons tetz nya'tx mojb'a' tib' tuky'i Krist. ¹⁰Per tzan tpaj atqex te Krist tuj etanim, etetz anke te echi'jel kamnaq tzan tpaj te choj, yatzun te etanim itz'oj tzan tpaj te Qtata Dios ntk'ulu' kyaqil tuj tume'l. ¹¹B'ix tzan tpaj atqex tuj etanim te Txew Dios aj otk'ulu'j tzan tjaw anq'in te Jesus kxol kye kamnaq, ntons tetz ax otk'ulu'tz tzan txik tsi' jun tanq'in te echi'jel tzan tpaj tetz atqex tuj etanim.

¹²Astilji waq erman, qetz nya'tx k'asb'ena' qitza' tzan jk'ulun iktza' tgan te qchi'jel. ¹³Komo qa etetz nkxb'et iktza' tgan te echi'jel, okxkamel; yatzun qa okxb'etel iktza' tgan te Txew Dios, opoyon enajsa' te nya'tx galan aj tgan te echi'jel b'ix etetz okx'anq'iyon. ¹⁴Komo kye aj nkyeb'et iktza' tgan te Txew Dios, kyetz a'e' tk'wa'al Qtata Dios. ¹⁵Komo te Txew Dios aj ek'amoj etetz, nya'tx tzan ekaj tuj tq'ab' [te choj] b'ix nya'tx tzan exob', sinoke tzan etok tk'wa'al Qtata Dios b'ix ikxji tzan txik eq'uma' tetz ikxjani: “¡Tat!^p ¡Tat!” ¹⁶Axkix te Txew Dios nyolin tuj qanim qetz a'o' tk'wa'al Qtata Dios. ¹⁷B'ix tzan tpaj tk'wa'al a'o',^q ntons at qoklen tzan qetzan aj okaj tq'uma', otzajel tsi' qetz junx tuky'i Krist, b'ix qa b'an'ax n'ok qen twitz xhcho'nal junx tuky'i'l, ax junx tuky'i'l qetz otzajel si' qajwalil iktza' tetz at tajwalil. ¹⁸B'ix wetz web'en te xhcho'nal aj n'ok qen twitz ajna'l, k'onti'l npon ch'inwt iktza' te nim b'an galan aj owokel qen mas yaj. ¹⁹Komo kyaqil te tk'ulb'en Qtata Dios n'iyon n'el tq'ajab' tujb'a'n te Qtat otk'ulu'tz tzan kyok en ab'le' kye tk'wa'al. ²⁰Komo kyaqil te tk'ulb'en Qtata Dios ajna'l k'onti'l n'oken iktza'x ojetq tuq qet tb'isu', nya'tx tzan tpaj axk-wit te tk'ulb'en owel tgani' ikxji, sinoke tzan tpaj ikxji okaj tswa' te Qtata Dios tzan tkaj iktza'x atqet ajna'l [max oj tkolpjik]. ²¹Komo ax kyaqil te tk'ulb'en okolpjel tuj tq'ab' te kamikyj

^o 8:9 Aj ja' nyolin “Txew Krist” nyolin axkix ti'j te Txew Dios tzan tpaj a'ox jun te Txew; 1 Kor 2:11; 6:17; 12:3,7-9,11; Efe 2:18; 4:4; 1 Xhp 1:11. ^p 8:15 “Abba” tuj yol gryeg.
^q 8:17 Gal 4:5-7

b'ix ikxji tzan tok b'an galan kyaqil iktza' qil'j qetz aj tk'wa'al Qtata Dios a'o'. ²²Qeb'enky te aj nky'ik ti'j kyaqil te tk'ulb'en Qtata Dios, naqe te xhcho'nal aj nky'ik ti'j jun xuj aj ntx'e'qun tzan xhcho'nal ala'mj. ²³B'ix te ntzani nya'tx a'ox ti'j te tk'ulb'en Qtata Dios sinoke ax qetz nqotx'e'qun anke te Qtat oje tzaj tsi' te Txew tuj qanim iktza' te tb'ay twitz ti'j kyaqil aj otzajel si' qetz. Nqotx'e'qun tzan tpaj te xhcho'nal aj n'ok qen tzani twitz tx'o'tx' b'ix lo'ik jk'u'j tzan jk'amet k'wa'alb'aj a'o' oj stzaj tsi' Qtata Dios junky qchi'jel ak'a'j. ²⁴Kolomo' per tzunx lo'ik jk'u'j; komo qa te aj lo'ik jk'u'j ti'j tzan jk'amon oje tzaj si' te qetz, ntons nya'tx presis tzan qiyon tzan tpaj ya at. Komo jun tidi' aj oje jk'amoj, ¿tistil tzunx qo'iyoyon ti'j qa oje jk'amoj? ²⁵Per qa lo'ik jk'u'j tzan jk'amon te aj mina' tok qen tuky'i qwitz, ntons a tgan tzan qiyon tuky'i qpasens. ²⁶Ax te Txew Dios nqo'ok tone' tzan qten jwert [tzan qiyon tuky'i qpasens]. Komo qetz k'onti'l qotzqi' titza' tzan qxnaq'tzan tuj jun tume'l galan, per te Txew nqet twitz twitz Qtata Dios qil'j qetz, ntx'e'qun tuky'i jun yol aj k'onti'l n'oknoj qyol ti'j. ²⁷B'ix te Qtata Dios teb'en tidi' atqex tuj kyanim kyaqil xjal, ax teb'en tidi' ntb'isu' te Txew aj nxnaq'tzan qil'j qkyaqil qetz aj pawamo' te Qtata Dios b'ix nxnaq'tzan iktza' te Qtat tgan.

K'onti'l Jun Tidi' B'a'n Tzan Qel Tpawa' Ti'j Qtata Dios

²⁸B'ix qetz qeb'enky qkyaqil qetz aj nqet qgani' te Qtata Dios, tetz nk'ulun tzan tok kyaqil tidi'chq te jun galan te qetz, qetz aj oje qotzaj tuk'le' iktza' tetz tgan. ²⁹Komo qeb'enky kye aj e'ok totzqila' te Qtata Dios atx aj mina' tuq tb'antik kyaqil twitz tx'o'tx', kyetz ekaj tsi' tzan kyok iktza'x te Tk'wa'al, tzan tok tetz te aj mas nim kxol kyaqil terman. ³⁰B'ix kye aj ekaj tsi' ikxji, ax etzaj tuk'le' [tzan kyok iktza'x te Tk'wa'al]; b'ix kye aj etzaj tuk'le', ax otk'uluj tzan tel in kchoj; b'ix kye aj owel in kchoj, ax eqet tjiq'b'a'. ³¹¿Tidi' ojqu'uma'tz ti'j kyaqil ntzani? Komo te Qtata Dios n'onen quky'i'l, ntons ¿ab'l ok'uluyon jun nya'tx galan qil'j? ³²Te Qtata Dios k'onti'l oqet txk'ayi' tzan stzaj tlajo' te Tk'wa'al sinoke oxik tq'apo' tzan tkamik tzan qpaj qkyaqil qetz. Ntons ¿token nlay tzaj tsi' tidi'chq kyaqil qetz junx tuky'i'l? ³³Ntons ¿ab'l b'a'n tzan qxik tpoqo' qetz aj joyomo' a'o' tzan Qtata Dios? Komo a te Qtata Dios te aj owel in qchoj. ³⁴B'ix ¿ab'l b'a'n tzan qxik tsi' tuj il? Komo a te Krist te aj okamik [tzan qpaj] b'ix ax ojaw anq'in junky'el b'ix ajna'l atqet tuj tb'anq'ab' Qtata Dios nxnaq'tzan qil'j qetz. ³⁵B'ix ¿ab'l b'a'n tzan qel tpawa' ti'j te Krist tzan k'on jqet tganil? ¿Tzan tpaj petzun te xhcho'nal, qatzun tzan tpaj te b'is, qatzun tzan tpaj nqo'ok q'o'ji' tzan txq'anqy xjal, qatzun tzan tpaj wa'ijji, qatzun tzan tpaj k'onti'l jq'anaqji, qatzun tidi'chq nya'tx galan aj oky'el qil'ji, qatzun tzan tpaj te jkamikyji?' ³⁶Iktza'x nyolin [tuj Tu'jal

^r 8:35 Ax: qatzun tzan tpaj machit te q'ojb'il.

Dios] ikxjani: “Tzan apaj yatz n'ok qen twitz jkamiky b'ajq'ij, kye'en tetz a'o' naqe karner aj nkyexik in tuj te kansb'il.”^s 37Per anke kyaqil ntzani b'a'n tzan tok qil', per qkyaqil qetz nqo'ok b'an jwert tzan tpaj te [Krist] aj oqet ganin te qetz. 38 Astilji wetz b'an sewur atin k'onti'l tidi' b'a'n tzan qel tpawa' ti'l Qtata Dios tzan k'on-wit jqet tgani', ni te jkamiky, ni te qanq'in, ni kye ángel, ni kye malspirit, ni kyaqil aj at ajna'lni, ni aj oky'el mas yaj, ni kye aj at nim kyajwalil, 39ni te aj nim twa'lkal ni te aj nim txe'l, b'ix ni ch'inwt aj oqet tk'ulu' Qtata Dios b'a'n tzan qel tpawa' ti'l titza' nqoqet tgani' tetz stzajlen tlajo' te Qajaw Jesukrist aj [kolol qetz].

B'a'n Tzan Qok Tk'wa'al Qtata Dios A'ox Oj Tok Wit'let Jk'u'lj Ti'j

9 ¹Wetz nkyinyolin te b'an'ax, te Qajaw Jesukrist teb'en k'onti'l nkyinnik'on, b'ix te Txew Dios ntzaj tq'uma' tuj wanim b'an'ax te ntzani: ²Wetz b'ajq'ij at jun nim b'is nna'o' tuj wanim. ³A'in-tal wetz aj qanb'enb'aj wajsik b'ix pawa'-tal wib' ti'lj Krist kky'ixel kye nxjalil b'ix kye wijajil. ⁴Komo kyetz a'e' tijajil Israel, b'ix te Qtata Dios otk'amoj te kyetz iktza' tk'wa'al-e' b'ix oqeten kxol tuky'i nim xhchqitz'unal, oxik tsi' tyol kyetz ti'lj [te galan aj otzajel tsi' mas yaj], oxik tsi' Tkawb'il, ekaj tsi' kyetz tzan tqet kyn'a'o', oxik tsi' tyol [tzan tkolon] te kyetz, ⁵a'e' kyetz kyijajil kye aj b'an tb'ay twitzale' qijajil oqtxi', b'ix ax ti'lj kyijajil otzaj te Krist, te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix a tetz te Dios aj at tajwalil ti'lj kyaqil. Instzaj na'o'xwit tuj kyaqil tyemp. ¡Intky'ikxwit ikxji!

⁶Nya'tx-wit te Qtata Dios k'onti'l otk'uluj iktza'x okaj tyoli' kyuky'i kye qijajil oqtxi'. Komo nya'tx kyaqil kye aj tk'wa'al qijajil Israel [nkyequet en iktza' b'an b'an'ax] a'e' tijajil, ⁷b'ix nya'tx kyaqil kye aj tijajil Abran [nkyequet en iktza' b'an b'an'ax] k'wa'alb'aj-e'. Komo [te Qtata Dios oxik tq'uma' tetz ikxjani]: “Tzan tpaj te ak'wa'al Isak okyepuquyon awijajil.”^t ⁸Te ntzani telponx nijunwt tk'wa'al Qtata Dios cha tzan tpaj te kyijajil, sinoke kye aj k'wa'alb'aj-e' b'an b'an'ax, a'e' kye aj n'ok kywit'b'a' kyk'u'lj ti'lj te tyol aj oxik tsi', iktza'x te Abran owok twit'b'a' tk'u'lj ti'lj. ⁹Komo ikxjani oxik tsi' tyol Qtata Dios tuky'i Abran: “Oj tpon te q'ij aj b'isu' witz'a', kyin'ul, b'ix te Sar owitz'jel jun tal.”^u

¹⁰Ntons, ax nya'tx a'ox nini, sinoke ax oky'ik ikxji kyuky'i kye tal te Rebek, kye aj tk'wa'al qijajil Isak oqtxi'. ¹¹Komo mina' tuq kyitz'jik kye k'wa'l, b'ix mina' tuq tqet kyk'ulu' ch'inwt qa galan qatzun nya'txji, b'ix tzan tky'ik kyaqil iktza'x tgan te Qtata Dios aj n'el tjoyo' iktza'x tetz tgan, b'ix nya'tx tzan tpaj jun jk'ulb'en galan sinoke tzan tpaj ikxji tetz tgan, ¹²[astilji te Qtata Dios] oxik tq'uma' te Rebek ikxjani: “Te itzikj oqtel mosi' tzan te itz'inj.”^v ¹³Ntons ikxji, owel iktza'x tz'ib'ankaj tuq

^s 8:36 Sal 44:22 ^t 9:7 Gén 21:12 ^u 9:9 Gén 18:10 ^v 9:12 Gén 25:23

[tuj Tu'jal Dios] aj ja' nyolin ikxjani: “Owel njoyo^w te Jacob b'ix te Sawu owel wik'o^x.”^x

¹⁴Ntons çtidi' telponx ntzani? çB'a'n petzun tzan txik jq'uma' te Qtata Dios nya'tx tume'l nk'ulun? çNlay! ¹⁵Komo te Qtata Dios oxik tyoli' te Moisés ikxjani: “Owokel wone' ab'l aj wetz ngan tzan wonen tuky'i'l,^y b'ix owokel lo'et nk'u'j ti'j ab'l aj wetz ngan tzan tok lo'et nk'u'j ti'j.”^z ¹⁶Astilji te aj nk'ulun te Qtata Dios nya'tx tzan tpaj-wit qetz qgan ikxji, b'ix nya'tx tzan tpaj-wit jun jk'ulb'en, sinoke a tetz e'el tetz titza' n'ok lo'et tk'u'j qil'. ¹⁷Komo te Tu'jal Dios ax nyolin aj ja' oxik tq'uma' te Qtata Dios tuky'i Faraón ikxjani: “Wetz ochkaj nsi' tzan ak'ulun mandad tzan tqet nyek'u' wajwalil awi'j, b'ix ikxji tzan txik pakb'a' te tpakb'alil wi'j wetz tuj kyaqil twitz tx'o'tx^a.”^a ¹⁸Ntons ikxji [n'el qniky'], te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j ti'j ab'l aj tetz tgan, b'ix nk'ulun tzan k'on tokslan ab'l aj tetz tgan.^b

¹⁹Ntons qanq jun te etetz otzajel tq'uma' ikxjani: “Qa ikxji, ntons çtistil te Qtata Dios n'el tuj twitz qa at qpaj? Komo nijunwt ab'l b'a'n tzan tel tik'o' te aj tgan te Qtata Dios.”²⁰ çYatz aj cha xjal a'ich! çAb'l yatz a'ich tuj anab'l tzan ajaw kaw tuky'i Qtata Dios? Ti'tzun, ob'antel tzan txik tq'uma' jun uky'il tuky'i te aj tzaqol tetz: «çTistil ma kyinget ak'ulu' iktza' ntzani?»^c ²¹çK'onti'l petzun tajwalil te jun tzaqol tzan tk'ulun tuky'i te tx'o'tx' jun uky'il tzan token te jun galan, b'ix junky tzan token te jun nya'tx galan? ²²Komo te Qtata Dios b'a'n tzan tq'o'jin ti'j ab'l aj tetz tgan b'ix b'a'n tzan tqet tyek'u' tajwalil ti'j ab'l aj tetz tgan, b'ix a tetz e'el tetz qa at nim tpašens kyil'j kye aj presis tzan kypon tnajsa', ²³b'ix [a tetz e'el tetz qa tgan] tzan tqet tyek'u' titza' tetz b'an galan nab'lin kyil'j kye aj n'ok lo'et tk'u'j kyil'j, a'e' aj eqet tk'ulu' tzan tok kyen xhchqitz'unal,^d ²⁴aj a'o' qetz aj uk'lemo' kxol kye aj tijajil Israel b'ix kxol kye aj nya'tx tijajil Israel. ²⁵Iktza'x nyolin tuj [Tu'jal Dios] aj oqet stz'ib'a' Oseas [oqtxi'] ikxjani: “Kye aj nya'tx tuq nk'wa'ale', okyetzajel wuk'le' tzan kyok nk'wa'al, b'ix kye aj nya'tx tuq ganime' witzal, okyeqtel ngani^e.”^e ²⁶B'ix aj ja' oxik q'umlet etetz nya'tx a'ix nxjalil, ntons axkix tzi oxel' q'umlet etetz a'ix tk'wa'al Qtata Dios, te Qtata Dios aj itz'oj.^f ²⁷Per kyil'j kye aj tijajil Israel, te Chay okaj tq'uma' ikxjani:^g “Anke kye aj tijajil Israel b'an ky'ila'j naqe sanik,^h cha txq'an okyekajel, cha txq'an okyekoletel. ²⁸Komo te Qajawil otk'ulu'tz te ja ntzani twitz tx'o'tx', per b'eyx omankuyon kyaqil b'ix nlay qna'oj oky'el luwew.”²⁹ Iktza' oqet stz'ib'a' te Chay oqtxi' ikxjani: “Qa te Qajawil k'onti'l-wit okaj tsi' jun qijajil, ntons oponaj-talo qetz iktza' kye xjal aj Sodom b'ix Gomor.”ⁱ

^w 9:13 Ax: oqet ngani' te Jacob. ^x 9:13 Mal 1:2-3 ^y 9:15 Ax: oqtel ngani' aj wetz ngan tzan tel ngani'. ^z 9:15 Exo 33:19 ^a 9:17 Exo 9:16 ^b 9:18 Ax: b'ix n'ok tsi' jun tanim b'an kaw ab'l aj tetz tgan. ^c 9:20 Isa 45:9 ^d 9:23 Rom 5:2 ^e 9:25 Os 2:23
^f 9:26 Os 1:10 ^g 9:27 Gén 15:5; 22:17; 26:4; Isa 10:22-23 ^h 9:27 Ax: naqe aren.
ⁱ 9:29 Isa 1:9

**Qa Tijajil Israel A'o' Qa Nya'txji, B'a'n Tzan Jkolet
A'ox Tzan Tpäj Toklen Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Krist**

³⁰Ntons ¿tidi' ojqu'uma'tz? Kye aj nya'tx tijajil Israel aj k'onti'l tuq nkyejoyon te tume'l titza' tzan tel in kchoj, kyetz owel in kchoj tzan tpaj toklen wit'let kyk'u'j ti'j [Krist]. ³¹Yatzun kye aj tijajil Israel aj kygan tuq tzan tel in kchoj tzan tpaj tqetlen kyoksla' te Kawb'il, kyetz k'onti'l owel in kchoj. ³²¿Tistil? Tzan tpaj k'onti'l owok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j sinoke cha wit'lik tuq kyk'u'j ti'j te kyk'ulb'en. Ixjji [te Jesus iktza'] jun ab'j b'ix kyetz eb'ajjaw tz'aqik ti'j. ³³Iktza'x tz'ib'ankaj [tuj te Tu'jal Dios] ikxjani: “Ajna'l nqet nsi' tuj Sión [jun xjal iktza'] jun ab'j b'ix okyejawel jilan ti'j b'ix otzajel kyq'oj ti'j; yatzun ab'l aj owokslayon ti'j, tetz nlay tz'el in tky'exaw.”ⁱ

10 ¹Ntons waq erman, wetz nkyinxnaq'tzan tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i Qtata Dios kyil'j kye aj tijajil Israel, ngan-talo tuky'i jun tk'u'jlal tzan kykolet kkyaqil kyetz. ²Wetz web'en, kyetz tuj kynab'l tuky'i jun tk'u'jlal nkye'okslan ti'j Qtata Dios, per web'en kyetz nya'tx tuky'i jun kynab'l b'an tume'l. ³Komo k'on kygan tuq tzan kyk'amon te tume'l titza' te Qtata Dios n'el tin qchoj, sinoke nkyek'ulun jun tume'l aj kyganx, ikxji k'onti'l nqet kyoksla' te tume'l iktza' te Qtat tgan. ⁴Komo iktza' nyolin te Kawb'il, a te Krist oje k'ulun tetz, astilji kyaqil kye aj okye'okslayon ti'j okye'elal galan tuj twitz Qtata Dios. ⁵Komo te Moisés oqet stz'ib'a' [oqtxi'] te tume'l titza' n'el in te qchoj iktza' nyolin te Kawb'il, oqet stz'ib'a' ikxjani: “Te xjal aj oqtel tk'ulu' kyaqil iktza' nyolin te Kawb'il, ikxji owanq'iyon.”^k ⁶Per ti'j te tume'l titza' n'el in qchoj tzan tpaj wit'lik jk'u'j ti'j Krist, b'a'n tzan txik q'uma' ikxjani: “K'on yolín qanim ab'l ojawex tuj ka'j” (tzan tqetz tin te Krist [tzani twitz tx'o'tx']), ⁷b'ix ax [k'onti'l tzan tyolin qanim] “ab'l oqtex tjaq' tx'o'tx'” (tzan tjazt tin te Krist kxol kye kamnaq).^l ⁸Per ¿tidi' nyolin te tume'l? “Te tyol Qtata Dios atqet qaynin awil'j, tuj atzi' b'ix tuj awanim.” Ntons aj ntzani te tpakb'alil aj nxik qpakb'a'na, te tpakb'alil tzan tok wit'let jk'u'j ti'j [Krist]. ⁹Qa qetz oxel' jq'uma'^m tuky'i qtzil' qa a te Jesus Qajawil, b'ix qa oxel' qoksla' tuj qanim tuky'i jun tk'u'jlal qa te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in junky'el kxol kye kamnaq, ntons oqokoletel. ¹⁰Komo tuj qanim nqo'okslan tzan tel in qchoj, b'ix tuky'i qtzil' nxik jq'uma' te [aj nqoksla'] tzan jkolet. ¹¹Komo tuj te Tu'jal Dios nyolin ikxjani: “Ab'l aj owokslayon ti'j, tetz nlay tz'el in tky'exaw.”ⁿ ¹²Tuj twitz te Qtata Dios k'onti'l jun mas tb'anil twitz junky kxol kye aj tijajil Israel b'ix kxol kye aj nya'tx tijajil Israel. Komo axkix tetz te Tajaw kyil'j kyaqil xjal b'ix ntzaj tsi' tidi'chq

j 9:33 Isa 8:14-15; 28:16; 1 Kor 1:23; 1 Xhp 2:8 ^k 10:5 Lev 18:5 ^l 10:6-7 Deu 30:12-14
^m 10:9 Ax: qa ojawetz aq'uma'. ⁿ 10:11 Isa 28:16

galan kyaqil kye aj nqet kywitz twitz. ¹³Komo ikxjani [nyolin tuj te Tu'jal Dios]: “Ab'l aj nqet twitz twitz Qajawil, okoletel.”^o

¹⁴¿Per titza' oqtel kywitz twitz Qajawil qa mina' kyokslan ti'lj tb'ay? ¿B'ix titza' okye'okslayon ti'lj qa mina' tok kcha'o' ti'lj? ¿B'ix titza' owokel kcha'o' qa k'onti'l ab'l nxik pakb'an te kyetz? ¹⁵¿B'ix titza' oxel kypakb'a' qa k'onti'l ab'l nxik lajon te kyetz? Iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios oqtxi': “B'an nqochalaj oj kyul kye aj nkyepakb'an te tpakb'alil galan.”^p ¹⁶Per nya'tx kyaqil xjal oxik kyoksla' te tpakb'alil galan. Iktza'x otq'umaj te Chay oqtxi' [tuj te Tu'jal Qtata Dios] ikxjani: “Tat, nijunwt ma'tx xik toksla' te aj nxik qpakb'ana.”^q ¹⁷Ntons [yatzun qetz] n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'lj tzan tpaj n'ok qcha'o'; b'ix te aj n'ok qcha'o', a te tpakb'alil ti'lj Krist.

¹⁸Ntons ax qokyi-wit ikxjani: “¿Mina' petzun tok kcha'o' [kye xjal] te tpakb'alil?” ¿Oje tz'ok kcha'o'! [Komo ikxji nyolin tuj te Tu'jal Dios:] “Tuj kyaqil twitz tx'o'tx' oje xik pakb'let te tpakb'alil, b'ix kyaqil ja'chq twitz tx'o'tx' oje tz'ok cha'o' te aj kyyolb'en.”^r ¹⁹Ntons ax qokyi-wit ikxjani: ¿Mina' petzun tel kyniky' kye aj tijajil Israel? Komo tb'ay, te Moisés oqet stz'ib'a' [tyol Dios] ikxjani: “Wetz onk'ulu'tz tzan tel egani' tuj etanim [tzan etokslan] oj tok eten [titza' nkyeqet wen] kye aj junky amaq', b'ix nk'ulu'tz tzan stzaj jun eq'oj tzan kypaj xjal aj k'onti'l kyotzqi' a'in.”^s ²⁰B'ix ax te Chay oqet stz'ib'a' [tyol Dios] ikxjani: “Wetz oje kyin'oknoj tzan kye aj k'onti'l tuq nkyejoyon wi'lj, b'ix oje xik nyek'u' wib' kywitz kye aj k'onti'l tuq nkyejoyon wi'lj.”^t ²¹Per ax otq'umaj kyil'j kye aj tijajil Israel ikxjani: “B'ajq'ij nkyetzaj tuq wuk'le' kye aj k'on kygan okslan, b'ix k'on kygan tzan tox tuj kywi!”^u

Kye Aj Tijajil Israel Okyekoletel Max Oj Kykolet Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

11 ¹Ntons ax qokyi-wit ikxjani: ¿Oje petzun tz'el tik'o' te Qtata Dios kye aj tijajil Israel aj joyome' titza'? ¿K'onti'l! Komo wetz a'in jun aj tijajil Israel, a'in tijajil Abran aj te b'uch'uj Minch.^v ²Te Qtata Dios k'onti'l e'el tik'o' kye aj joyome' titza' atx b'an oqtxi'. ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en etetz tidi' nyolin ti'lj te Eliys tuj te Tu'jal Dios? Komo tetz oxik tq'uma' tuky'i Qtata Dios ikxjani kyil'j kye aj tijajil Israel: ³“Tat, kye aj yolil ayol yatz oje kyeqet kansa', b'ix kye tz'e'sb'il oyej te yatz oje kye qet xitu'; a'ox wetz nchukel oje kyinkaj, per ajna'l ax wetz a'in kygan tzan nqet kykansa'.”^w ⁴Per ¿tidi' owajtz tq'uma' te Qtata Dios tetz? Owajtz tq'uma' ikxjani: “Ate'x wuq mil (7000) xjal kolome' te wetz, kyetz mina' kyqet mejlet twitz titzb'alil te Baal.”^x ⁵Ntons ax ikxji ajna'l; ate'x ky'ila'j

^o 10:13 Ax: kyaqil kye aj okyeq'olb'eyon tb'i Qajaw okyeqtel kolo'; Joel 2:32.

^p 10:15 Isa 52:7 ^q 10:16 Isa 53:1 ^r 10:18 Sal 19:4 ^s 10:19 Deu 32:21 ^t 10:20 Isa 65:1

^u 10:21 Isa 65:2 ^v 11:1 Fil 3:5 ^w 11:3 1 Re 19:10-14 ^x 11:4 1 Re 19:18

[aj tijajil Israel] aj joyome' tzan Qtata Dios tzan tpaj tetz b'an galan nab'lin. ⁶B'ix komo te ntzani cha a'ox tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin anke k'onti'l nqajo', ntons nya'tx tzan tpaj jun kyk'ulb'en [galan]; per qa cha tzan tpaj-wit te kyk'ulb'en [galan], ntons nya'tx-tal cha a'ox tzan tpaj te Qtata Dios galan nab'lin.

⁷Ntons ¿tidi' ojqu'uma'tz? Kye aj tijajil Israel aj kygan tuq [tzan kyel galan tuj twitz] Qtata Dios, kyetz k'onti'l owoknoj kyitza'. Yatzun kye aj joyome' tzan Qtata Dios, kyetz ob'antik tzan kyel galan tuj twitz, yatzun kye txq'ankey cha e'ok b'an tz'ak. ⁸Komo nyolin tuj te Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: “Te Qtata Dios oxik tsi' jun kyanim tzan k'on tel kyniky', oxik tsi' jun kywitz naqe cha k'onti'l nkye'e', b'ix jun kxkyin iktza' k'onti'l akye'ok, b'ix tzunx ikxji kyetz tuj ja tyemp ajna'l.”⁹ Ax te Dawid oqet stz'ib'a' [Tyol Dios oqtxi'] ikxjani:^z “Kyaqilxwit q'ij aj nkyeq'ijlan tz'okxwit naqe jun tramp te kyetzx, b'ix tzan kykaj q'a'et tuj b'ix tzan kyjaw tz'aqik, ikxji tzan tok kyen twitz xhcho'nal, ¹⁰ te kywitz k'onxwit tze'en iktza' jun moy, b'ix te tzelkyi'l intqetxwit b'aj yuk'an tzan tpaj toklen kyen nim xhcho'nal.” ¹¹Ntons ax qoky-wit ikxjani: ¿Ti'tzun, ya ma kyeqet tz'aqik, b'eyx petzun eqet tz'aqik te jun-ele'x? ¡K'onti'li! Sinoke tqetlen kyk'ulu' nya'tx galan, yaji opon te tpaqb'alil galan kxol kye aj nya'tx tijajil Israel tzan kykolet, b'ix ikxji kye aj tijajil Israel owelal kygani' tuj kyanim [tzan kyokslan]. ¹²B'ix tzan tpaj te kyk'ulb'en nya'tx galan owel te jun galan kye txq'ankey xjal twitz tx'o'tx', b'ix komo tzan tpaj k'onti'l e'ok [jun amaq' okslon], ikxji owel te jun galan kye aj nya'tx tijajil Israel, ntons qa kyetz oxel kyin te galan junky'el, ntons owelalkix te jun nim b'an galan [kye kyaqil].

¹³Ngan tzan txik nq'uma' etetz aj nya'tx a'ix tijajil Israel, te Qtata Dios intzaj tlajo' te tky'ixel Jesus kxol kye aj nya'tx tijajil Israel, astilji wetz nkyinyolin nim ti'l waq'un te tetz ¹⁴tzan tel kygani' tuj kyanim kye nxjalil tzan kykolet junjun te kyetz. ¹⁵Komo qa kye ky'ila'l xjal [aj nya'tx tijajil Israel] oje kyekaj galan tuky'i Qtata Dios kyelen ik'o' kye aj tijajil Israel, ntons owokel mas b'an tb'anil oj kyk'amet kye aj tijajil Israel junky'el, owokel mer iktza' jun kamnaq aj ojawel anq'in junky'el. ¹⁶Komo [kye aj tijajil Israel pawame' te Qtata Dios] iktza'x te tb'ay wakaj q'otj^a nkaj pawa' te tetz b'ix ikxji kyaqil te q'otj ax nkaj pawa' te tetz. B'ix yatzun ti'l jun tze' [aj telponx ti'l qijajil], tzan tpaj

^y 11:8 Deu 29:4; Isa 29:10 ^z 11:9 Sal 69:22-23 ^a 11:16 Tuj kastiy telponx iktza' “primicias” per tzani k'onti'l nyolin ti'l jun kyawal sinoke ti'l te tb'ay wakaj q'otj aj nkyek'ulun oj tjaw kyin te kyawal. Tb'ay nxik kyq'apo' tuq jun wakaj q'otj te jun present te Qtata Dios tzan tok en kyaqil te aj njaw kyin q'apo' te Qtat, b'ix yaji, b'a'n tuq tzan token te q'otj kyitza'; Núm 15:17-21.

te tlok' pawa' a'ox te Qtata Dios, ikxji kyaqil te tq'ab' ax nkaj pawa' te tetz.^b ¹⁷B'ix komo iktza'x junjun tq'ab' te tze' oje tz'el tx'emu' tzan tox lak'o' junky tq'ab', [aj telponx iktza' eti'l] etetz iktza' tq'ab' jun wi' olib aj tuj k'ul olib b'ix ajna'l oje kx'ox junch'i' ti'l te b'an'ax olib^c aj ja' ntzaj ek'amo' jun etanq'in ti'l te tlok'. ¹⁸Ntons k'on qet ejiq'b'a' etib' qa mas tb'anil etetz a'ix kywitz kye [aj tijajil Israel] aj iktza' kye tq'ab' olib aj e'el eq'i'. Qa etetz oqtel ejiq'b'a' etib', instzaj ena'o' titza' itz'ojix, komo te tlok' nya'tx itz'oj tzan epaj etetz sinoke etetz itz'ojix tzan tpaj te tlok'. ¹⁹Qanq etetz eq'uma'tz ikxjani: “Ye', per kyetz e'etz in iktza' te tq'ab' olib owetz in, b'ix tzan qox junch'i' qetzta.” ²⁰B'an'ax e'etz in iktza' tq'ab' te tze', per tzan tpaj k'onti'l e'okslan ti'l Qtata Dios; b'ix etetz ajna'l oje kx'ox junch'i' [quky'ila] tzan tpaj owok ewit'b'a' ek'u'l ti'l Qtata Dios. Astilji k'on qet ejiq'b'a' etib' sinoke intxik exob'le' ch'in. ²¹Komo qa te Qtata Dios k'onti'l oqet tnajsa' kchoj kye aj tijajil Israel^d konser kyetz a'e' kye aj joyome', ntons pyorx-al etetz, ax nlay qet tnajsa' echoj [qa k'onti'l nkx'okslan te tetz].

²²Ntons intok esi' enab'l ti'l ja ntzani: Te Qtata Dios b'an galan nab'lin per ax nswan xhcho'nal [kyi'l kye aj k'onti'l nkye'okslan]. Oxik tswa' xhcho'nal kyi'l kye aj eqet tz'aqik, per b'an galan nab'lin etuky'i'l qa nlay kaj esi' tzan etokslan. Per qa okajel esi' tzan etokslan ntons ax etetz oxkx'elal tin. ²³B'ix ax kye aj tijajil Israel, qa kyetz okye'okslayonky, ax kyetz okye'okex junch'i' junky'el qxol qetz tzan tpaj te Qtata Dios at nim tajwalil tzan tk'ulun nini. ²⁴Ntons, komo etetz [nya'tx a'ix aj tijajil Israel], a'ix iktza' tq'ab' aj tuj k'ul olib aj owok lak'o' ti'l te b'an'ax olib, pyorx kyetz aj tijajil Israel, kyetz iktza' te b'an b'an'ax tq'ab' te wi' olib, kyetz b'a'n tzan kyox junch'i' junky'el.

²⁵Ntons, tzan k'on tqet ejiq'b'a' etetz etib' waq erman, wetz ngan tzan tok echa'o' te aj kwest tzan tel kyniky' kye xjal ti'l ikxjani: Kye aj tijajil Israel ajna'l k'onti'l nqet kyoksla', per okye'okslayon cha'oj kykolet kyaqil kye aj nya'tx tijajil Israel [aj joyome' tzan Qtata Dios]. ²⁶B'ix yaji okyekoletel kyaqil kye aj tijajil Israel, iktza'x oqet tz'ib'a' [tuj te Tu'jal Qtata Dios oqtxi'] ikxjani: “Tzul te aj okolpiyon kye txjalil, tzajnaq kxol kye aj tijajil Israel,^e owelal tin te nya'tx galan ti'l kyanim.^f ²⁷Ikxji opoyonkix kyaqil aj nxik nsi' nyol ti'l kyuky'i'l cha'oj tqet nnajsa' te kchoj.”^g

^b 11:16 Ax: B'ix qa te tlok'il te tze' pawa' a'ox te Qtata Dios, ax kyaqil tq'ab' pawa' te tetz. Tuj kyyol kyetz, nkyeyolin tuq kyi'l kye tb'ay twitzale' kyijajil oqtxi' (“patriarcas” tuj kastiy) iktza' te tlok'il jun tze', b'ix te kyaqil kyijajil iktza' te jun tze' tuky'i' tq'ab' kyaqil. ^c 11:17 Ax: Qa junjun kye tq'ab' tze' e'el jetz'u' b'ix yatx iktza' jun wi' tolib ku'k oxhch'ok lak'o' kxol b'ix nxik ak'amo' ti'chq galan ti'l te tlok'il. ^d 11:21 Ax: te tq'ab' tze'. ^e 11:26 Ax: Si6n; b'ix ax nyolin tzani ti'l te Jacob, b'ix kykab'il telponx kyi'l kye aj tijajil Israel. ^f 11:26 Isa 59:20 ^g 11:27 Jer 31:33-34

²⁸Ntons, ti'j te tpakb'alil galan, kyetz a'e' tajq'oj Qtata Dios [ajna'l], tzan tok te jun galan te etetz. Per tzan tpaj a'e' kyetz kye aj joyome' tb'aya', tzunx ganime' tzan Qtata Dios tzan tpaj kye kyijajil oqtxi'. ²⁹Kyaqil aj ntzaj tsi' Qtata Dios,^h ya k'onti'l n'el tinky, b'ix ax k'onti'l nkye'aj tlajo' aj ojetq kyetzaj tuk'le'. ³⁰Ax etetz oqtxi' ax k'onti'l tuq nqet etoksla' Qtata Dios, per ajna'l te Qtat oje tz'ok lo'et tk'u'j eti'j tzan kypaj kye aj tijajil Israel k'onti'l nqet kyoksla'. ³¹Ax ikxji owelal kyij': Ajna'l kyetz k'onti'l nqet kyoksla' per cha tzan tok lo'et tk'u'j Qtata Dios kyij' iktza'x owok lo'et tk'u'j eti'j. ³²Ikxji te Qtat ostzoqpij tzan k'on qokslan tb'ay qkyaqil qetz, b'ix yaji tzan tok lo'et tk'u'j qil'j qkyaqil. ³³¡B'an tb'anil te galan aj te Qtata Dios, b'ix tetz at jun ttab'l b'an tume'l b'ix n'el tniky' ti'j kyaqil! K'onti'l n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' tume'l ti'j aj nqet tb'isu', b'ix ni k'onti'l n'el qniky' ti'j kyaqil titza' nab'lin. ³⁴¿Ab'l oje tz'el tniky' ti'j aj ntb'isu' te Qajaw? ¿Qatzun ab'l oje xik xnaq'tzan tetz?' ³⁵¿Ab'l oje xik tsi' jun tidi' te Qtata Dios tzan tk'amon tky'ixel te aj oxik tsi'? ³⁶Kyaqil aj tidi'chq at, a te Qtata Dios ntzaj sin tetz; b'ix kyaqil aj at, tzan tpaj tetz atqet, b'ix tzan token te tetz. ¡Intqetxwit jiq'b'a' tetz tuj kyaqil tyemp! Intky'ikxwit ikxji.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Intkaj Jq'apo' Qib' Tuj Tq'ab' Qtata Dios

12 ¹Ntons wetz ajna'l nqet nwitz ewitz waq erman, tzan tpaj te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j qil'j, intkaj eq'apo' etib' tuj tq'ab' tuky'i kyaqil echil'jel naqe jun present te tetz, jun present aj pawa' a'ox te tetz b'ix aj galan n'el tuj twitz. Aj ntza'n te tume'l b'an'ax titza' tzan tqet qna'o' te Qtat. ²K'on kx'ok iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, sinoke intky'ixpjik titza' nkxb'isun; ikxji tzan tel eniky' tidi' tgan te Qtata Dios, alkyetz te tb'anil b'ix galan b'ix tume'l.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Injk'ulun Te Qajb'en Kxol Kye Qerman Tuky'i Jun Tk'u'jlal

³Komo te Qtata Dios oje tzaj tsi' wajwalil tzan tpaj tetz b'an galan nab'lin, astilji oxel nq'uma' te ekyaqil etetz tzan k'on eb'isun mas tlimaqaal xjal a'ix kywitz kye txq'ankey, sinoke intqet eb'isu' tuky'i tume'l iktza'x janik'pon oje tzaj tsi' te Qtata Dios te junjunchaq te etetz tzan tok ewit'b'a' ek'u'j til'j. ⁴Komo iktza'x qetz qchil'jel cha jun xtx'otx'al tib'-oq, per junjunchaq part tetz at tidi' token, kye junjun part k'onti'l nkyek'ulun te aj nkyek'ulun kye txq'ankey part.^j ⁵Ax ikxji qetz a'o'; anke ky'ila'l'j qb'et per cha jun-oq a'o' ti'j Krist, b'ix qkyaqil qetz ato' tzan qonen qxolx iktza' cha jun-oq tzan qkyaqil. ⁶Te Qtata Dios ntzaj tsi' qajb'en te junjunchaq te qetz b'ix chuktkychaq qajb'en te junjun b'ix ntzaj tsi' tuj jun tume'l b'an

^h 11:29 Rom 9:4-5 ⁱ 11:34 Isa 40:13 ^j 12:4 1 Kor 12:12

galan iktza'x tetz tgan anke k'onti'l nqajo'. Ntons kye aj at kyajb'en tzan txik kypakb'a' jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, ntons a tgan tzan kypakb'an janik'pon wit'likok kyk'u'j ti'lj tetz.^k ⁷B'ix ax ikxji kyil'j kye aj at kyajb'en tzan kyonen kxol kye qerman: Inkyonen najji. B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan kxnaq'tzan: Inkxnaq'tzan najji. ⁸B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan kynimsan kyk'u'j txq'an'ky: Inkynimsan kyk'u'j txq'an'ky najji. B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan txik ksi' te aj npaltin kye txq'an'ky: Intxik ksi' nim najji tuky'i jun tk'u'jlal. B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan kxik kyuk'le' kye txq'an'ky: Inkyk'ulun najji tuj jun tume'l galan. B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan tok lo'et kyk'u'j kyil'j txq'an'ky: Inkyk'ulun najji tuky'i jun chalajb'il.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Inkyqet Qgani' Kye Txq'an'ky Tuky'i Jun Tk'u'jlal

⁹Intqet egani' etib' exol tuky'i jun tk'u'jlal, intkaj esi' te aj nya'tx galan b'ix k'on kaj esi' tzan ek'ulun te aj galan. ¹⁰Intqet egani' etib' naqe etermanx etib', intxik esi' luwar te junky eterman exolx. ¹¹Intjaw etin ch'in etib', k'on kx'ok ky'aj, sinoke sek' etaq'unan te Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal. ¹²Pe'echalaj tuj etanim tzan tpaj lo'ik ek'u'j [ti'lj Qtata Dios], insten epasens oj tok eten jun xhcho'nal, k'on kaj esi' tzan exnaq'tzan. ¹³Inkyok etone' kye txq'an'ky eterman ti'lj te aj presis te kyetz komo ax kyetz pawame' te Qtata Dios, b'ix intxik esi' kyposad kye aj nkyeq'olb'en etetz. ¹⁴Inkyqet eky'iwla' kye aj nkx'ok kyajq'oja', instzaj eqani' jun galan kyajsik b'ix k'on kxqanb'en.^l ¹⁵Pe'echalaj kyuky'i kye aj nkyechalaj, b'ix pe'etoq' kyuky'i kye aj nkye'oq'. ¹⁶Pe'eb'et galan exolx, k'on qet ejiq'b'a' etib' b'ix inkyqet eten galan kye meb'a' xjal, k'on qet eb'isu' eti'ljx qa b'an list a'ix.^m ¹⁷K'on qet eb'isu' tzan ek'ulun jun nya'tx galan ti'lj junky aj nk'ulun nya'tx galan eti'lj. Intok esi' ek'u'j tzan ek'ulun te tume'l kywitz kyaqil xjal. ¹⁸Qa b'a'n tzan tb'antik etitza', intok esi' ek'u'j tzan eten galan kyuky'i txq'an'ky anke atqet nlay b'antik tzan tpaj kye txq'an'ky k'on kygan. ¹⁹Etetz aj ganimix witz'a', k'on kxjoyon tume'l tzan tel xhchojo' te junky aj nya'tx galan ma'tx tk'uluj eti'lj, sinoke tzoqpij waq tzan tk'ulun te Qtata Dios iktza' tetz tgan tuky'i ja xjalni, komo nyolin te Tuljal Dios oqtxi' ikxjani: "A'in wetz nk'ulu'tz tzan tel xhchojo'" kyi te Qajaw.ⁿ ²⁰B'ix ax qa te jun etajq'oj at wa'l'ij ti'lj, intxik esi' twe', b'ix qa at sekiy ti'lj intxik esi' tuk'a'; ikxji ek'ulu'tz tzan tq'aq'wen twitz tzan tky'exaw.^o ²¹K'on kxqet eq'i'l tzan te nya'tx galan, sinoke intqet ek'ulu' te galan tzan tpon enajsa' te nya'tx galan.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Inkyqet Qoksla' Kye K'ulul Mandad

13 ¹Inkyqet qoksla' kye k'ulul mandad. Komo k'onti'l jun k'ulul mandad qa nya'tx Qtata Dios okaj swan tetz, b'ix kye aj k'ulul

^k 12:6 1 Kor 12:4-11 ^l 12:14 Luks 6:28 ^m 12:16 Pro 3:7 ⁿ 12:19 Deu 32:35
^o 12:20 Pro 25:21-22

mandad ate! ajna'l, a te Qtata Dios okaj sin kyetz. ²Ab'l kye aj k'on kygan okslan kye k'ulul mandad, kyetz k'on kygan okslan te aj okaj tsi' Qtata Dios b'ix kyetz okyexe'l poqo'. ³Komo kye k'ulul mandad k'onti'l akyeqet cha tzan tok kswa' kxob'al kye aj nkyek'ulun galan, sinoke kye aj nkyek'ulun nya'tx galan. ¿Egan tzan eb'et nya'tx tuky'i txob'lal kywitz kye k'ulul mandad? Ntons pe'ek'ulun galan b'ix okxtel kyjiq'b'a'. ⁴Komo kye k'ulul mandad akyeqet tuj tq'ab' Qtata Dios tzan kyk'ulun jun galan te etetz. Per qa kxk'uluyon nya'tx galan, ntons pe'exob' tzan tpaj nya'tx chagan akyeqet; komo at kyajwalil aj oje tzaj si' tzan Qtata Dios tzan txik ksi' xhcho'nal kyij' xjal aj nkyek'ulun nya'tx galan. ⁵Astilji presis tzan kyqet qoksla' kye k'ulul mandad, nya'tx a'ox cha tzan k'on stjaj ksi' xhcho'nal qi'j sinoke tzan k'on tyolin qanim qi'jx. ⁶Astilji etetz nkxchojon te chojenj, komo kye k'ulul mandad akyeqet tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix a kyaq'unji. ⁷Intxik esi' te junjunchaq te aj presis tzan txik esi' kyetz: Intxik echojo' kyaqil txakl chojenj te aj npeyun tetz,^p b'ix inkyqet etoksla' kye aj presis tzan kyqet etoksla', b'ix inkyqet elima' kye aj presis tzan kyqet elima'.

Tzan Kyqet Qgani' Txq'anky A Te Mas Presis Tzan Qb'et Tuj Tume'l

⁸K'on kaj ek'asb'ena' ch'inwt tuky'i nijunwt, sinoke tzan tqet egani' etib'x exolx; komo jun aj nkyeqet tgan' ab'l tetz, tetz nk'ulun iktza' tgan te Kawb'il. ⁹Komo te Kawb'il nyolin ikxjani: “K'on chk'ajajin,^q k'on chkansan,^r k'on xhch'elq'an,^s k'on chnik'on,^t k'on tz'el agani' aj nya'tx yatz.”^u Kyaqil aj ntzani b'ix kye txq'anky aj okaj q'uma', b'a'n tzan txik jq'uma' ikxjani: “Intqet agani' ab'l yatz iktza'x nqet agani' yatz awib'x.”^v ¹⁰Ntons oj tqet qgani' ab'l qetz, k'onti'l nqok'ulun jun nya'tx galan kyij'; komo oj kyqet qgani' ab'l qetz, nqok'ulun iktza' tgan te Kawb'il.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Intkaj Jkola' Kyaqil Te Nya'tx Galan

¹¹Intqet ek'ulu' aj ma'tx xik nq'uma'ni, per instzaj ena'o' te ja tyemp aj itz'ojixni, ma'tx pon or tzan tjaw eteb'e' ch'in ewitz, komo ch'inky tpon or tzan jkolet, nya'tx iktza' aj qokslan b'an tb'ay-el. ¹²Nqo'anq'in tuj jun tyemp iktza' ma'tx tz'ex te aq'b'il b'ix ch'inky qxhk'ate', astilji intkaj jkola' kyaqil te aj nya'tx galan b'ix intok qsi' jk'u'lj tzan jk'ulun a'ox te galan iktza' nqob'et chijq'ij naqe jun soldad n'ok tsi' taq'umb'il tzan tq'ojin tij te aj nya'tx galan. ¹³Qob'ajb'et tuj tume'l, naqe oj qb'et chijq'ij; k'on qob'ajk'ulun pyest aj ja' kye xjal cha nkyek'ulun pur nya'tx galan, b'ix k'on qob'ajxhb'ajin b'ix k'on qob'ajb'et tuj k'ajajb'ilj ni tuj tidi'chq

p **13:7** Mat 22:21; Mak 12:17; Luks 20:25 q **13:9** Exo 20:14; Deu 5:18 r **13:9** Exo 20:13; Deu 5:17 s **13:9** Exo 20:15; Deu 5:19 t **13:9** Exo 20:16; Deu 5:20 u **13:9** Exo 20:17; Deu 5:21 v **13:9** Lev 19:18

aj nya'tx galan, b'ix k'on tz'ok jq'oji' junky b'ix k'on tz'el qgani' aj at te junky. ¹⁴Qob'ajb'et waq iktza' te Qajaw Jesukrist nb'et, b'ix k'on xik qsi' lad te qchi'jel ti'j kyaqil aj nya'tx galan n'el tгани'.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan K'on Kyqet Qyoli' Kye Qerman

14 ¹Jun qerman aj mina' tok jwert ti'j titza' nqo'okslan, pe'ek'amon tetz, per k'on kxwululun tuky'i'l ti'j jun tidi' aj nya'tx b'an presis. ²Komo ate' junjun qerman aj kyetz tuj kynab'l b'a'n tuj twitz Qtata Dios tzan txik qwa'a' tidi'chq. Per ax ate' junjunky aj mina' tel kyniky' byenech ti'j te tume'l titza' nqo'okslan, kyetz tuj kynab'l nya'tx galan tzan qwa'an kyaqil, kyetz a'ox ch'i itzaj tb'el kywe' [tzan tpaj te aj nxik kyoksla']. ³Ntons, kye aj nkyewa'an kyaqil, k'onti'l tzan tel kyik'o' kye aj k'onti'l nkyewa'an kyaqil, b'ix yatzun kye aj k'onti'l nkyewa'an kyaqil, ax k'onti'l tzan kyyolin kyi'j kye aj nkyewa'an kyaqil; komo te Qtata Dios nk'amon kyetz [ikxtza'x kyetz nkyeb'isun]. ⁴¿Komo tidi' awoklen yatz tzan tqet ayoli' te tmos junky? Galan aj ntk'ulu' qa nya'txji, per a te tajaw e'el tetz b'ix te Qajawil b'a'n tzan tonen tuky'i'l tzan tk'ulun iktza' te aj presis. ⁵Ax ate' junjun tuj kynab'l kyetz junjun q'ij mas xjan twitz junky, b'ix ax ate' junjunky nkyq'uma' kyaqil q'ij parej. Junjunchaq a tgan tzan tqet kyb'isu' aj tume'l nqet tuj kywitz. ⁶Ab'l aj n'ok tsi' twi' ti'j jun q'ij, n'ok tsi' twi' ti'j tzan tqet tjiq'b'a' te Qajawil; b'ix ab'l aj b'a'n tzan twa'an kyaqil, ax nwa'an tzan tqet tjiq'b'a' te Qajawil tzan tpaj nxik tsi' pixon te Qtata Dios; b'ix te aj k'onti'l nwa'an kyaqil, k'onti'l nwa'an tzan tqet tjiq'b'a' te Qajawil b'ix nxik tsi' pixon te Qtata Dios. ⁷Komo nijunwt jun te qetz nqo'anq'in cha a'ox te jun galan te qetzx, b'ix ni te jkamiky nya'tx te qetzx. ⁸Qa itz'ojo', ntons te Qajaw itz'ojo'; b'ix qa nqokamik, te Qajaw nqokamik. Ixkji, qa itz'ojo' qatzun kamnaqo'ji, te Qajaw a'o'. ⁹Komo tzan tpaj ntzani te Krist okamik b'ix ojaw anq'in junky'el, tzan tok te Kyajawil kye kamnaq b'ix kye aj itz'oje'.

¹⁰Per yatz, ¿tistil nqet ayoli' awerman? ¿Tistil n'el awik'o'? Jun q'ij qkyaqil qetz oqopoyon twitz Qtata Dios tzan stzaj tq'uma' qa at qil qatzun k'onti'lji.^w ¹¹Komo tuj te Tu'jal Dios oqtxi' nyolin te Qajawil ixkxjani: “Iktza'x b'an'ax itz'ojin, ax b'an'ax iktza' oxel nsi' nyol ixkxjani: Kyaqil xjal okyeqtel mejlet nwitz b'ix kyaqil oxel kyq'uma' wetz a'in Dios.”^x ¹²Astilji qkyaqil qetz twitz Qtata Dios oxel jq'uma' kyaqil tidi' jk'ulb'en.

**Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan K'on Jk'ulun
Tzan Tqet Tz'aqik Junky Qerman**

¹³Ntons, astilji ya k'onky qet qyoli' junky sinoke intqet qb'isu' tuj tume'l tzan k'on jk'ulun jun tidi' aj ona'noyon tanim junky, b'ix k'on

^w 14:10 2 Kor 5:10 ^x 14:11 Isa 45:23

qok'ulun jun tidi' tzan tqet tz'aqik junky. ¹⁴Wetz web'en b'ix sewur atin, k'onti'l jun tidi' aj nya'tx galan tzan tpaj ikxji-wit tkajlen swa'.^y A'ox qa at ab'l nqet tb'isu' ti'l jun tidi' qa nya'tx galan, ntons tuj twitz tetz nya'tx galan. ¹⁵Qa tzan tpaj te aj nxik awa'a', ona'noyon tanim junky awerman, ntons ikxji k'onti'l nchb'et tuj jun tume'l tzan tqet agani'. K'on xik awa'a' jun tidi' aj oqtel tz'aqik junky awitza', komo ax tzan tpaj te aj awerman te Krist okamik. ¹⁶Ntons, k'on chk'ulun ch'inwt tuky'i jun tume'l nya'tx galan; ikxji tzan k'on kyyolin txq'ankey nya'tx galan ti'l te aj yatztuj anab'l jun galan.^z ¹⁷Komo tzan jkaj tuj tq'ab' Qtata Dios, te nini nya'tx tzan tpaj jun tidi' aj nxik qwa'a' qatzun aj nxik quk'a'ji, sinoke tzan qb'et tuj tume'l b'ix tzan qten galan qxolx b'ix tuky'i jun chalajsb'il tuj qanim tzan te Txew Dios. ¹⁸Te aj n'aq'unan te Krist ikxji, n'el galan tuj twitz Qtata Dios b'ix ax n'el galan tuj kywitz kye xjal.

¹⁹Ntons astilji qob'ajk'ulun waq galan tzan qten galan qxolx b'ix tzan qten jwert qxolx tuky'i Qtata Dios. ²⁰K'on ek'ululj tzan tponaj taq'un te Qtata Dios exol tzan tpaj aj nxik ewa'a'. B'a'n tzan qwa'an kyaqil, per nya'tx galan qa tzan tpaj aj nxik qwa'a' oqtel tz'aqik te jun ab'l qetz. ²¹Mejor-tal tzan k'on echo'on chib'j b'ix tzan k'on etuk'an ta'al ub tx'amsa' b'ix tzan k'on ek'ulun ch'inwt aj ok'uluyon tzan tqet tz'aqik awerman. ²²Te tume'l titza' yatztuj wit'lik ak'u'j ti'l Dios, k'on kaj asi'. Galanx-alo te aj nk'ulun jun tidi' b'ix k'onti'l tidi' nyolin tanim ti'l. ²³Per te aj [nxik twa'a' jun tidi' b'ix] nna'non tanim ti'l [qa b'a'n tzan] txik twa'a', ajixk nxik tpoqo' tib' tzan tpaj k'onti'l nxik twa'a' iktza' tetztuj wit'lik tk'u'j; komo kyaqil aj nqet jk'ulu' qa nya'tx iktza' wit'lik jk'u'j ntons nqojoyon choj.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Inqonen Kyuky'i Kye Aj Nya'tx Jwert Ate'

15 ¹Ntons astilji, qetz aj jwert ato' tuky'i Qtata Dios a tgan tzan sten qpasens kyil'j kye aj nya'tx jwert ate', b'ix nya'tx tzan tok qsi' jk'u'jx cha te jun galan te qetzx. ²Junjunchaq te qetz a tgan tzan tok qsi' jk'u'j tzan jkaj galan kyuky'i txq'ankey tuj kyaqil tume'l tzan kyok jwert kyetz. ³Komo te Krist, tetztuj k'onti'l owo'k tsi' tk'u'j cha te jun galan te tetztuj, sinoke iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'ljal Dios oqtxi' ikxjani: "Kyaqil te kyyasb'en kye aj nkye'ok yason te yatztuj, a'in in'el chojon tetztuj."^a ⁴Kyaqil te aj oqet tz'ib'let oqtxi', oqet tz'ib'let te jun xnaq'tzb'ilj te qetz tzan k'on tkaj qsi' tzan qokslan b'ix tzan tnimsan jk'u'j tzan tpaj te aj ntyoli' te Tu'ljal Dios. ⁵Qtata Diosxwit aj ntzaj sin qpasens b'ix nnimsan jk'u'j,

^y 14:14 Gén 1:31; Mak 7:15; Kya 10:15; 1 Tim 4:4 ^z 14:16 Te galan aj b'a'n tuq tzan kyk'ulun, tzoq'pime' tzan kywa'an alchaqkyetz kywe'. Te Pa'k oyolin, qa at jun tidi' aj b'a'n tzan jk'ulun tzan tpaj kolpimo' tzan te Krist, te nini nya'tx galan qa tzan tpaj nini te junky german oqtel tz'aqik. ^a 15:3 Sal 69:9

tz'onenxwit etuky'i'l tzan etanq'in galan exolx iktza'x te Krist tgan. ⁶Ixjji junx ekyaqil, tuky'i jun ewi' oqtel ejiq'b'a' te Qtata Dios aj stat te Qajaw Jesukrist.

⁷Ntons pe'ek'amon waq etib'x exolx iktza'x te Krist otk'amoj a'o' tzan tqet jiq'b'a' te Qtata Dios. ⁸Nxik nq'uma' etetz, te Krist owul k'ulul jun galan kye aj tijajil Israel^b tzan tky'ik kyaqil aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j kyuky'i kye qijajil oqtxi', ikxji tzan tqet tyek'u' tetz jun yolín tuky'i aj nkaj tq'uma'. ⁹B'ix ax owul tzan tqet kyjiq'b'a' te Qtata Dios kye aj nya'tx tijajil Israel tzan tpaj ax owok lo'et tk'u'j kyij' kyetz; iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: "Astilji wetz oxel' npakb'a' te tpakb'alil awil'j kxol kye aj nya'tx tijajil Israel b'ix okyinb'itzayon te yatz kxol kyetz."^c ¹⁰Ax nyolin tuj junky part ikxjani: "Etetz aj nya'tx tijajil Israel a'ix, pe'echalaj waq junx kyuky'i kye [aj tijajil Israel] aj pawame' te Qtata Dios."^d ¹¹B'ix ax nyolin tuj junky part ikxjani: "Pe'ena'on te Qajawil tuky'i nim chalajb'il etetz aj nya'tx tijajil Israel a'ix, pe'ena'on te tetz kyaqil amaq' twitz tx'o'tx'."^e ¹²Ax te Chay okaj stz'ib'a' ikxjani: "Tzul jun aj tijajil Jesey,^f tzul k'ulul mandad kyij' kye aj nya'tx tijajil Israel, b'ix kyaqil kye aj nya'tx tijajil Israel okajel lo'et kyk'u'j ti'j."^g ¹³Qtata Dios aj ja' lo'ik jk'u'j, tzaj sinxwit te etetz jun nim chalajsb'il b'ix jun chewsb'il tuj etanim etetz aj nkx'okslan ti'j, b'ix tzan tonen te Txew Dios etuky'i'l tuky'i nim tajwalil tzan tkaj lo'et ek'u'j ti'j te Qtat.

Te Pa'k Nyolin Ti'j Te Aj Ojetq B'antik Titz'a' B'ix Ti'j Te Aj B'isu' Titz'a' Tzan Tk'ulun

¹⁴Wetz web'en waq erman, etetz b'an galan xjal a'ix, b'ix at jun enab'l tzan tel eniky' ti'j tidi'chq b'ix b'a'n tzan txik ekawi' kye txq'anky exolx etib'x. ¹⁵Wetz k'onti'l tuj nwitz, ma qet ntz'ib'a' te etetz ja ntzani tzan stzaj ena'o' tuj etanim jun tidi' aj presis. Nqet nk'ulu' ntzani tzan tpaj te wajwalil aj otzaj tsi' te Qtata Dios ¹⁶tzan waq'unan te Kristo Jesus kxol kye aj nya'tx tijajil Israel, tzan txik npakb'a' te tpakb'alil galan kxol, b'ix tzan kxik nxnaq'tza'. Ikxji tzan kxik nq'apo' te Qtata Dios iktza' jun oyej galan tuj twitz b'ix pawankaj a'ox te tetz tzan te Txew Dios. ¹⁷Astilji, wetz b'an nkyinjalaj tuky'i Kristo Jesus ti'j te waq'un aj nkyink'ulun te Qtata Dios. ¹⁸Wetz nlay b'antik tzan tjaw njaqo' ntzi' nich'inwt, sinoke a'ox ti'j te aj oje qet tk'ulu' Jesus wuky'i'l tzan kyokslan kye aj nya'tx tijajil Israel tzan tpaj npakb'en b'ix nk'ulb'en ¹⁹b'ix tuky'i tidi'chq yek'b'il aj at tidi' telponx b'ix tuky'i nim tajwalil Txew Dios. Ikxji nxik tuq npakb'a' te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist tuj Jerusalem b'ix ja'chq max tuj tkwentil Ilíriko. ²⁰Ikxji tuq wetz nkyin'ok il tzan txik npakb'a' kyuj

^b 15:8 Ax: kye aj at kyechalul. ^c 15:9 2 Sa 22:50; Sal 18:49 ^d 15:10 Deu 32:43
^e 15:11 Sal 117:1 ^f 15:12 Ax: Isaf. ^g 15:12 Isa 11:10

kye luwar aj ja' mina' tok cha'let te tpakb'alil ti'lj te Krist, tzan k'on txik npakb'a' aj ja' oje xik pakb'let tzan txq'anqy ²¹ sinoke [tzan npakb'an] iktza' ntq'uma' te Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: "Owokel kyen kye aj ja' k'onti'l oxik pakb'let, b'ix owokex tuj kywi' kye aj mina' tuq tok kcha'o' ni jun-el ti'lj tetz."^h

²² Astilji tzan tpaj ntzani k'onti'l ob'antik witz'a' tzan nxik q'olb'el etetz iktza'x ky'ila'j-el oqet nb'isu',ⁱ ²³ yatzun ajna' oje b'antik kyaqil waq'un aj presis tuj kyaqil ja luwar tzani, b'ix tzan tpaj ky'ila'j aq'b'ixi' ngan tuq tzan nxik q'olb'el etetz. ²⁴ Astilji oj nxik Espany, ngan tzan nky'ik tb'ay q'olb'el etetz tzi, b'ix oj nten jun tyemp exol tzan qchalaj ch'in junx qkyaqil, yaji qanq b'a'n tzan etonen ch'in wuky'i'l tzan nxik tuj nb'ey max Espany. ²⁵ Per ajna' okyinxel tuj Jerusalem, oxel win jun onb'il kye aj pawame' te Qtata Dios txini. ²⁶ Komo kye aj Masedony b'ix kye aj Akay, kyetz oqet kyb'isu' tzan tok kchimo' jun onb'il kye qerman' meb'a' tuj Jerusalem.^k ²⁷ Komo ma qet kyb'isu' tuj tume'l tzan kyk'ulun ikxjani, b'ix b'an'ax presis tzan txik kswa', tzan tpaj kye aj tijajil Israel oje xik ksi' jun galan te kyetz, osey oje xik kypakb'a' te tpakb'alil galan kyuky'i'l, ntons ajna' presis tzan kyonen kyuky'i kye aj tijajil Israel tuky'i jun tidi' aj at te kyetz.^l ²⁸ Ya oj tkajb'aj nk'ulu' kyaqil ja ntzani b'ix oj tkaj nq'apo' kyetz ja onb'il ntzani, yaji oj nxik Espany okyinky'el q'olb'el etetz tzi. ²⁹ Wetz web'en oj npon exol etetz, owokel eten jun nim b'an galan aj otzajel tsi' Jesukrist te etetz. ³⁰ Wetz oxel nq'uma' etetz waq erman tuky'i tb'i Qajaw Jesukrist b'ix tzan tpaj te Txew ntnimsa' jk'u'lj tzan tqet qgani' qib'x qxolx, nqet nwitz ewitz tzan etonen ch'in wuky'i'l tzan exnaq'tzan tuky'i jun tk'u'ljil wi'lj wetz. ³¹ Intxik exnaq'tza' tuky'i Qtata Dios tzan nqet tkolo' kxol kye aj k'onti'l nkyexnaq'tzan tuj Judey, b'ix tzan tel galan kyuky'i kye qerman^m tuj Jerusalem te onb'il aj oxel nq'apo' kyuky'i'l. ³² Ikxji tzan npon exol tuky'i jun ch'alajsb'il tuj wanim tzan te Qtata Dios b'ix tzan wojlan ch'in exol. ³³ Qtata Diosxwit aj chewsal qanim qetenxwit etuky'i'l ekyaqil etetz. jKy'ikxwit ikxji!

Te Pa'k Nliman Te Junjunchaq

16 ¹ Wetz ngan tzan txik nq'uma' ti'lj te qerman Fébe aj tetz topis n'onen k'ulul kwent kye qerman tuj amaq' Senkrey, tetz jun galan xjal. ² Ngan tzan ek'amon tetz tuj jun tume'l b'an galan tuky'i tb'i Qajaw iktza' aj presis tzan jk'amon kye qerman aj pawame' te Qtata Dios; b'ix ngan tzan tok etone' tuky'i jun tidi' aj presis tetz, komo tetz oje tz'onen kyil'j ky'ila'j qerman b'ix ax wi'lj wetz. ³ Jun limb'il te qerman Akiy tuky'i txu'jel aj Xhil, a'e' aj nkye'onen wuky'i'l tuj qaq'un te Kristo Jesus.ⁿ ⁴ Eb'aj'onen te wetz,

^h 15:21 Isa 52:15 ⁱ 15:22 Rom 1:13 ^j 15:26 Ax: kye aj pawame' te Qtata Dios.

^k 15:26 1 Kor 16:1-4 ^l 15:27 1 Kor 9:11 ^m 15:31 Ax: kye aj pawame' te Qtata Dios.

ⁿ 16:3 Kya 18:2

dispwest tuq tzan kykamik tzan npaj, b'ix ajna'l nxik nsi' pixon te kyetz, b'ix nya'tx a'ox a'in sinoke ax kyaqil kye qerman aj nya'tx tijajil Israel, ax kyetz nxik ksi' pixon te kyetz. ⁵B'ix ax jun limb'il kye qerman aj n'ok kchimo' kyib' tuj kyjay [te Akiy b'ix Xhil]. B'ix jun limb'il te wajyol Epenet aj ajb'ila' nim witza'; a tetz te tb'ay tuj Akay aj owokslan ti'l'j Krist. ⁶Jun limb'il te Liy, aj oje tz'aq'unan te jun nim galan te etetz. ⁷Txik esi' ch'in jun limb'il kye a'e' nxjalil Andronk b'ix Júnias; kyetz a'e' tuq wuky'i'l' aj akyeqex tuq pres; kyetz b'an otzqi'mj-e' kxol kye tky'ixel Jesus, b'ix kyetz e'okslan ti'l'j Krist tb'ayon nwitz wetz. ⁸Jun limb'il te wamiw Amplias aj ajb'ila' nim witza' tzan tpaj tetz werman tzan tpaj Krist. ⁹Jun limb'il te Urbáno aj n'onen wuky'i'l' tuj qaq'un te Krist, b'ix jun limb'il te Estaks aj ajb'ila' nim witza'. ¹⁰Jun limb'il te Ape'xh aj oje tipaj [te preb] b'ix oje tz'el galan tuj twitz Krist, b'ix jun limb'il kye kyaqil tuj tjay Aristóbulo. ¹¹Jun limb'il kye nxjalil Eradiy b'ix kye aj tuj tjay te Xhixh aj nkye'okslan te Qajawil. ¹²Jun limb'il te Trifena b'ix te Trifos aj nkye'aq'unan nim tuj taq'un Qajawil. B'ix jun limb'il te qerman Persid aj gani' nim qitza', tetz oje tz'aq'unan nim tuj taq'un Qajaw. ¹³Jun limb'il te Rúfo^o aj joyo' tzan te Qajawil, b'ix jun limb'il te nnan aj ax naqe nnan wetz. ¹⁴Jun limb'il te Asinkrit, te Flejont, te Ermes, te Patrobs, te Ermas, b'ix kye kyaqil qerman aj akyeqet kyuky'i'l'. ¹⁵Ax jun limb'il te Filólogo, b'ix te July, te Nerey b'ix te tanab', b'ix te Olimp, b'ix kye kyaqil aj pawame' te Qtata Dios aj akyeqet kyuky'i'l'. ¹⁶Pe'eliman etetz etib'x exolx tzi tuky'i' jun limb'il b'an tume'l^p tzan tpaj cha jun te Qtat. Kyaqil kye qerman aj kye kyaqil b'uch'uj aj nkye'okslan ti'l' Jesukrist, kyetz nkyesaman jun limb'il te etetz.

¹⁷Ntons, ajna'l wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz waq erman tzan tok esi' enab'l kyil'j kye aj nkyek'ulun tzan tok jun q'oj exol b'ix ax kyil'j kye aj nkyek'ulun tidi'chq tzan eqet tz'aqik, kyaqil aj nkyek'ulun nya'tx iktza' te xnaq'tzb'ilj aj oxik xnaq'tza' etetz. Intel epawa' etib' kyil'j ¹⁸tzan tpaj k'onti'l' nkye'aq'unan te Qajaw Jesukrist, sinoke cha tzyume' tzan te aj n'el kygani', b'ix tuky'i' kyyol b'an tb'anil nqet kyeq'i' kye xjal aj nya'tx b'an jwert ate' tuky'i' te tume'l. ¹⁹Kyaqil oje tz'ok kcha'o' titza' etetz oje qet etoksla', astilji wetz b'an nkyinchalaj etil'j, b'ix ngan tzan tel eniky' byenech ti'l' te tume'l galan b'ix tzan k'on tox esamo' etib' tuky'i' te nya'tx galan. ²⁰Ixkxi te Qtata Dios aj nchewsan jk'ul'j, tetz ch'inky tk'ulun tzan tox te Satanas tjaq' etoq. Tzajxwit si' etajsik etetz jun nim b'an galan tzan te Qajaw Jesukrist.

²¹Jun limb'il te etetz tzan te wuky'i'l' Timotey^a aj n'onen wuky'i'l', b'ix ax tzan Lusy, Jason b'ix Sosípater, a'e' nxjalil.

²²Wetz, Tértios aj nkyintz'ib'an ja u'jni, ajna'l ax nkyinsaman jun limb'il te etetz tuky'i' tb'i te Qajawil.

^o 16:13 Mak 15:21 ^p 16:16 Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan.

^a 16:21 Kya 16:1

²³Ax jun limb'il etetz tzan Gay.^r Wetz atin tjay, b'ix ax n'ok kchimo' kyib' kyaqil kye qerman tuj tjay. Ax jun limb'il te etetz tzan Erast^s aj eq'il tkwentil te tmin te amaq', b'ix ax jun limb'il te etetz tzan te qerman Kwa'xh.^t ²⁴Tzajxwit si' etajsik etetz ekyaqil jun nim b'an galan tzan te Qajaw Jesukrist. ¡Ky'ikxwit ikxji!

Jun Pixon Te Qtata Dios Aj K'onti'l Junky Iktza' Tetz

²⁵Ntons jun pixon te Qtata Dios aj b'a'n tzan tk'ulun tzan eten mas jwert tuky'i'l iktza'x ntyoli' te tpakb'alil aj nxik npakb'a' wetz b'ix nxik nxnaq'tza' ti'l Jesukrist. Te ntzani iktza'xkix te aj oje tzaj tq'uma' Qtata Dios ti'l te aj ntb'isu' aj k'onti'l tuq qeb'en oqtxi', aj ewa' tuq atx aj mina' tuq tqet k'ulu' te twitz tx'o'tx'. ²⁶Per ajna'l oje xik q'umlet tzan tpaj ktz'ib'en kye aj yolil tyol oqtxi' iktza'x oxik q'uma' kyetz tzan te Qtata Dios aj itz'oj te jun-ele'x. Te ja ntzani oje xik q'umlet tzan tqet kyoksla' kyaqil xjal tuj kyaqil amaq' tzan tok wit'let kyk'u'j ti'l te Qtat. ²⁷¡Te Qtata Dios aj k'onti'l junky iktza' tetz b'ix aj totzqi' kyaqil, intqet jiq'b'a'xwit te jun-ele'x tzan tpaj te Jesukrist! ¡Ky'ikxwit ikxji!

^r 16:23 Kya 19:29; 1 Kor 1:14 ^s 16:23 2 Tim 4:20 ^t 16:23 Cuartos tb'i te xjal tuj yol gryeg.

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Korint

Jun Limb'il Kye Aj Korint

1 ¹Wetz a'in Pa'k aj inxik uk'le' tzan wok tky'ixel te Kristo Jesus tzan tpaj ikxji tgan tuq te Qtata Dios, ntons wetz junx tuky'i te qerman Sóstenes ²nqet ntz'ib'a' ja u'j ntzani te etetz waq erman^a aj amaq' Korint,^b etetz aj oje kxkaj saq tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj te Qajaw Jesukrist, etetz aj uk'lemix tzan ekaj pawa' a'ox te Qtat junx kyuky'i kyaqil kye qerman ja'chq aj nkyexnaq'tzan te Qajaw Jesukrist, te Jesukrist aj Etajawil etetz b'ix ax Qajawil qetza. ³Tzaj si'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz b'ix qet chewsa'xwit ek'u'j tzan te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist.

Tidi'chq B'an Galan Oje Tzaj Si' Qetz Tzan Tpjaj Te Jesukrist

⁴Wetz b'ajq'ij nxik nsi' pixon te Qtata Dios eti'lj etetz tzan tpaj te nim b'an galan aj oje tzaj tsi' etetz tzan tpaj mojb'a' etib' tuky'i Kristo Jesus. ⁵Komo junx atix tuky'i'l, tetz oje tzaj tsi' tidi'chq b'an galan tuj etanim, komo b'a'n tzan eyolin tb'anil b'ix oje tz'el eniky' ti'lj tidi'chq. ⁶Ikkxi te tpakb'alil aj owoke echa'o' ti'lj te Krist oje tz'ok en b'an b'an'ax exol. ⁷Ikkxi k'onti'l npaltin te etetz ch'inwt ti'lj etajb'en tzan kyok jwert kye qerman tuky'i Qtata Dios, man nkx'iyon tuky'i jun tk'u'jlal tzan tulky te Qajaw Jesukrist. ⁸Tetz otk'ulu'tz tzan eten b'an jwert max oj tul te jwisy, tzan k'on exik poqo' oj tul tetz. ⁹Te Qtata Dios jun yolín b'ix okxtzaj tuk'le' tzan eten junx tuky'i te Tk'wa'al, aj Jesukrist aj Qajawil.

K'onti'l Tzan Tqet Qpawa' Qib' Kyuky'i Txq'anqy Qerman

¹⁰Erman waq, tuky'i tb'i te Qajaw Jesukrist wetz oxel' nq'uma' jun tume'l etetz tzan eten dyakwerd exolx b'ix k'on qet epawa' etib' exolx.

^a **1:2** Ax: etetz aj n'ok echimo' etib' na'ol Qtata Dios. ^b **1:2** Kya 18:1

Pe'etanq'in waq galan exolx tuky'i jun enab'l parej ekyaqil b'ix pe'eten dyakwerd ti'lj te aj n'eb'isu'. ¹¹Komo wetz oje tz'ok ncha'o' eti'lj etetz waq erman, otzaj kyq'uma' kye aj tuj tjay te Kloey, at q'oj exol etetz b'ix nqet epawa' etib' exolx. ¹²Wetz n'ok ncha'o' ate' junjun exol etetz nkyq'uma' ikxjani: “Wetz a'in te Pa'k.” B'ix junjunky nkyq'uma': “Wetz a'in te Pol.”^c Junjunky nkyq'uma': “Wetz a'in te Xhpe'y.”^d B'ix junjunky nkyq'uma': “Wetz a'in te Jesukrist.” ¹³¿Ti'tzun? ¿Pawa' petzun tib' te Krist? ¿A petzun te Pa'k te aj owok klabi' twitz krus tzan epaj? ¿Ojaw si' a' petzun ewi' tuky'i tb'i te Pa'k? ¹⁴Wetz nxik nsi' pixon te Dios tzan tpaj k'onti'l ojaw nsi' a' kywi' nijunwt exol etetz, sinoke a'ox te Krisp^e b'ix te Gay.^f ¹⁵Ikxji nijunwt exol etetz b'a'n tzan tyolin qa a'in injaw sin a' twi' tuky'i nb'i. ¹⁶Ah nye!, ajna'l ntzaj nna'o', ojaw nsi' a' kywi' kye aj tuj tjay te Estéfan,^g per k'onti'l ntzaj nna'o' qa ojaw nsi' a' twi' junky xjal exol tzi. ¹⁷Wetz k'onti'l intzaj tlajo' Krist swal a' kywi' xjal sinoke pakb'al te tpakb'alil galan, b'ix nya'tx cha tuky'i junjun yol aj b'an tb'anil tok cha'on; ikxji tzan k'on tok chagan te tkamlen te Qajaw Krist twitz krus.

Ti'lj Jesukrist N'ok Qe'e' Tajwalil Te Qtata Dios

¹⁸Tuj kywitz kye aj nkyexiknaj, te tpakb'alil ti'lj te tkamlen [Jesus] twitz krus naqe cha k'onti'l tidi' token; per yatzun qetz aj kolomo' a'o'ni, [n'el qniky' te nini jun] tajwalil te Qtata Dios. ¹⁹Iktza'x tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios oqtxi'l] ikxjani: “Wetz owelal win kynab'l kye aj at nim kynab'l, b'ix kye aj b'an list-e' owelal win kyaqil titza' nkyeb'isun.”^h ²⁰Ntons ¿ja' ate' kye aj b'an list-e'? B'ix ¿ja' ate' kye aj xnaq'tzal Kawb'il? B'ix ¿ja' ate' kye aj nkyewululun cha a'ox ti'lj tidi'chq tzani twitz tx'o'tx'? ¿Ti'tzun, nya'tx b'an'ax te Qtata Dios oje qet tyek'u' te kynab'l kyetz k'onti'l token?ⁱ ²¹Te Qtata Dios oqet tb'isu' b'an tume'l tzan k'on tok kyotzqila' kye xjal te tetz tuky'i kynab'l x kyetz, sinoke oqet tb'isu' tzan tkolon kyil'j kye aj nkye'okslan ti'lj iktza' nyolin te tpakb'alil galan aj nxik pakb'let, anke te tpakb'alilni n'el tuj kywitz junjun iktza' cha jun tidi' aj k'onti'l token. ²²Kye xjal aj tijajil Israel kygan tzan tok kyen jun lab'al tuky'i nim tajwalil Qtata Dios tzan tok kyen qa b'an'ax, b'ix yatzun kye aj nya'tx tijajil Israel, kyetz nkyejoyon jun tume'l cha tzan stz'aqet mas kynab'l. ²³Per yatzun qetz, nqopakb'an te tpakb'alil ti'lj te Krist aj owok klabi' twitz krus. Te ntzani n'ok kye aj tijajil Israel iktza' jun ab'j aj nkyejaw xpetk'an ti'lj, j b'ix kye aj nya'tx aj tijajil Israel, kyetz tuj kynab'l te ja ntza'n cha jun tontwil. ²⁴Per kye aj uk'leme' tzan te Qtata Dios kxol kye aj tijajil Israel b'ix kxol kye aj nya'tx aj tijajil Israel, kxol kykab'il tijajil xjal, n'ok qen ti'lj te Krist tajwalil te Qtata Dios,

c 1:12 Ax: Cefas. d 1:12 Kya 18:24-28 e 1:14 Kya 18:8 f 1:14 Kya 19:29; Rom 16:23
g 1:16 1 Kor 16:15 h 1:19 Isa 29:14 i 1:20 Job 12:17; Isa 44:25 j 1:23 Isa 8:14-15;
Rom 9:32-33; 1 Xhp 2:8

b'ix ax ti'j tetz n'ok qen te tume'l titza' te Qtata Dios nqet tb'isu' tuky'i jun ttab'l' b'an tume'l. ²⁵Komo te aj nkyb'isu' kye xjal ti'j te tk'ulb'en te Qtata Dios qa k'onti'l token, per kebaser te tk'ulb'enni a te aj mas b'an galan twitz kyaqil aj nkyb'isu' kye xjal. B'ix te aj nkyb'isu' ti'j tajwalil Qtata Dios qa nya'tx nim, a te aj mas b'an nim twitz kyaqil kyajwalil kyetz.

Te Qtata Dios O'el Tjoyo' Anke K'onti'l Tidi' B'a'n Qitza'

²⁶Instzaj ena'o' waq erman titza' tuq atix aj etzaj uk'le' etetz tzan te Qtata Dios. Nya'tx tuq ky'ila'j etetz b'an list a'ix tuj kywitz kye xjal, b'ix nya'tx tuq ky'ila'j etetz aj at nim etajwalil, b'ix nya'tx tuq tlimaqaal xjal a'ix. ²⁷Per te Qtata Dios e'el tjoyo' kye aj tuj kywitz kye xjal cha tont-e', tzan tel tin kky'exaw kye aj tuj kynab'l'x kyetz b'an list-e'. B'ix e'el tjoyo' kye aj tuj kywitz kye xjal k'onti'l kyajwalil, tzan tel tin kky'exaw kye aj at nim kyajwalil tzani twitz tx'o'tx',^k ²⁸b'ix e'el tjoyo' kye aj nkye'el ik'o' b'ix kye aj k'onti'l nkyeqet en galan tzan kye xjal, b'ix owel tjoyo' te aj k'onti'l at' tzan tpon najs'a' kyaqil aj nim token tuj kywitz kye xjal. ²⁹Ikkji oqet tk'ulu' te Qtata Dios tzan k'on tqet tjiq'b'a' tib' nijunwt xjal tuj twitz. ³⁰Tzan tpaj te aj oqet tk'ulu' Qtata Dios, etetz mojb'a' etib' tuky'i Kristo Jesus; komo te Krist [oje tzul kolol te qetz] tzan tpaj ikxji oqet tb'isu' te Qtata Dios tuky'i jun tume'l b'an galan, b'ix a tetz te aj nk'ulun tzan tel in qchoj, b'ix tzan jkaj pawa' a'ox te Qtat, b'ix a tetz te aj nkolon te qetz. ³¹Komo iktza'x tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios oqtxi'] ikxjani: "Ab'l te aj tgan tzan tqet tjiq'b'a' tib' ti'j jun tidi', mejor intqet tjiq'b'a' tib' ti'j Qajawil."^m

Te Tpakb'alil Tkamlen Krist Twitz Krus A Te Aj Mas Presisji

2 ¹Erman, aj npon wetz etuky'i'l pakb'al te tpakb'alil Qtata Dios, wetz k'onti'l inpakb'an exol tuky'i pur tb'anil yol b'ix nya'tx tuky'i jun nnab'l' aj kwesit-wit tzan tel eniky' ti'j. ²Wetz aj akynqet tuq exol, wetz oqet nb'isu' tuj wanim tzan k'on tqet nb'isu' ti'j junky tidi' sinoke a'ox ti'j te Kristo Jesus aj owox klabi' twitz krus. ³Wetz aj npon exol k'onti'l tuq nbalor b'ix nkyinlu'lun tuq tuky'i nxob'al. ⁴Aj nkyinpakb'an tuq te tpakb'alil galan, wetz k'onti'l oxik nq'luma' etetz tuky'i tb'anil yol tzan txik etoksla' iktza' nkyeyolin kye xjal, sinoke nkyinpakb'an tuq tuky'i jun nim tajwalil Txew Dios iktza'x aj owox eten etetz. ⁵Ikkji tzan k'on tok ewit'b'a' ek'u'lj ti'j tyol jun xjal, sinoke tzan tok ewit'b'a' ek'u'lj ti'j tajwalil te Qtata Dios.

Tzan Tel Qniky' Ti'j Te Aj Tgan Te Qtata Dios, A Tgan Te Txew Tuj Qanim

⁶Ntons oj qyolin kxol kye aj jwert ate' tuky'i Qtata Dios, nqoyolina tuky'i jun tume'l b'an b'isu' byenech, b'ix nya'tx tuky'i jun tume'l aj otzaj

^k 1:27 Kya 4:13 ^l 1:28 Rom 4:17 ^m 1:31 Jer 9:23-24

xnaq'tza'-wit qetza tzan kye xjal aj twitz ja tx'o'tx'ni, qatzun tzan kye k'ulul mandad aj twitz ja tx'o'tx'ni aj ikja'n kyponaj.ⁿ 7Sinoke nqoyolin a ti'j te aj b'isu' tuq tzan te Qtata Dios oqtxi', ti'j aj nijunwt ab'l tuq n'el tniky' ti'j, aj ojetq tuq qet tb'isu', atx aj mina' tuq tqet tk'ulu' te twitz tx'o'tx', tzan tok te jun nim b'an galan te qetz. 8Te ntzani jun tidi' aj mina' tel kyniky' kye k'ulul mandad aj twitz ja tx'o'tx'ni; qa owox-wit tuj kywi', k'onti'l-tal oqet kyklabi' twitz krus te Qajawil aj at mas nim xhchqitz'unal twitz kyaqil. 9Iktza'x nyolin [tuj te Oqtxi' Tu'jal Dios] ikxjani: “Nijunwt ab'l oje tz'ok en tetz, b'ix nijunwt ab'l oje tz'ok cha'on tetz, b'ix nijunwt ab'l oje qet tb'isu' ti'j te aj oje qet tk'ulu' te Qtata Dios [te jun galan] kye aj nkyeqet ganin tetz.”^o 10Komo te Qtata Dios oje tzaj tyek'u' kyaqil qetz tzan te Txew tuj qanim. Komo te Txew nqet tb'isu' ti'j kyaqil b'ix teb'en kyaqil aj nqet tb'isu' te Qtata Dios. 11 ¿Ab'l jun xjal teb'en kyaqil tidi'chq aj nky'ik tuj tanim junky xjal? Nijunwt, sinoke a'oxkix tanim te xjal teb'en. Ax ikxji nijunwt ab'l teb'en tidi' ntb'isu' te Qtata Dios sinoke a'ox te Txewx tetz. 12 Te Txew Dios aj oje jk'amoj, nya'tx iktza' te aj atqex tuj kyanim kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, sinoke tetz n'onen quky'i'l tzan tel qniky' ti'j te aj oje tzaj tsi' te Qtata Dios qetz cha jkotz.

13 Qetza nqoyolina ti'j ntzani nya'tx tuky'i jun tume'l aj otzaj xnaq'tza' qetza tzan xjal, sinoke tuky'i jun tume'l aj otzaj txnaq'tza' te Txew Dios qetza; ikxji nqoyolin te b'an'ax ti'j te Qtata Dios tuky'i jun tume'l aj ntzaj tsi' te Txew. 14 Jun xjal aj k'onti'l atqex Txew Dios tuj tanim, tetz k'onti'l ntk'amo' te aj ntq'uma' te Txew Dios tzan tpaj tetz tuj ttab'l cha jun tontwil, b'ix k'onti'l n'el tniky' ti'j; komo a'ox qa atqex te Txew Dios tuj qanim b'a'n tzan tel qniky' ti'j. 15 Per yatzun te jun xjal aj atqex Txew Dios tuj tanim, tetzji nqetb'aj tb'isu' kyaqil alkyetz te galan b'ix alkyetz te nya'tx galan, b'ix k'onti'l ab'l b'a'n tzan txik q'uman tidi' ti'j. 16 Komo nyolin [te Tu'jal Dios oqtxi'] ikxjani: “¿Ab'l jun xjal totzqi' kyaqil aj ntb'isu' te Qtata Dios? ¿Ab'l b'a'n tzan txnaq'tzan tetz?”^p Per qetz [b'a'n tzan tel qniky' ti'j te ntzani tzan tpaj] nqob'isun tuj tume'l iktza'x te Krist nb'isun.

Qetz Aj Nqoxnaq'tzan, Cha Jun Te Qajawil Aj Lapiko' Ti'j

3 ¹Wetz erman, [aj atin tuq exol], k'onti'l ob'antik tzan nyolin etuky'i'l iktza' jwert atix tuky'i Qtata Dios, sinoke inyolin etuky'i'l iktza' cha n'ok esi' ek'u'lj ti'j tidi'chq tzani twitz tx'o'tx' b'ix iktza' man txiklen etoksla' ti'j Krist. ²A tgan tuq tzan [exik nxnaq'tza' kyeb'a' iktza'] jun tal k'wa'l aj man nxik si' xtxu' b'ix nya'tx twe', komo etetz mina' tuq tb'antik tzan ek'amon [jun xnaq'tzb'ilj aj mas kwest].^q B'ix tzunx ajna'l etetz

ⁿ 2:6 1 Kor 2:13-14 ^o 2:9 Isa 64:4 ^p 2:16 Isa 40:13; Rom 11:34 ^q 3:2 Ebr 5:12-13

nya'tx list atix tzan ek'amon jun tidi' ikxji, ³tzan tpaj etetz tzunx n'ok esi' ek'u'j ti'j tidi'chq tzani twitz tx'o'tx', komo etetz tzunx b'an enbidyos a'ix exolx b'ix nkxq'o'jin exolx. ¿Ti'tzun, nya'tx petzun ikxji nkxk'ulun iktza' aj cha tgan te echi'jel b'ix cha nkxb'et iktza' kye txq'anqy xjal? ⁴Oj eyolin ikxjani, “wetz a'in te Pa'k,” b'ix junjunky, “wetz a'in te Pol,”^r ikxnini cha nkxb'isun etetz iktza' nkyeb'isun kye xjal aj k'onti'l nkyexnaq'tzan. ⁵Komo ¿tidi' [tajwalil] te Pol? B'ix ¿tidi' [wajwalil] wetz? Qetza cha a'o'na aq'unon te Qajaw Jesukrist, b'ix b'a'n tuq tzan etokslan tzan tpaj te Qajawil otzaj tsi' qajwalilna te junjunchaq qetza tzan txik qpakb'a'na etuky'i'l. ⁶Tb'ay a'in wetz [inpakb'an exol iktza' jun xjal aj] nqex tawa' jun awalj, b'ix yaji a te Pol' [oxik xnaq'tzan etetz iktza' jun xjal aj] nqet a'len te awalj, per a te Qtata Dios njaw tky'ib'sa' te awalj.^t ⁷Ikxji, te aj n'awan b'ix te aj n'a'len k'onti'l kyajwalil sinoke a'ox te Qtata Dios aj njaw tky'ib'sa' kyaqil. ⁸Kye aj nkye'awan b'ix kye aj nkye'a'len, kyetz junx nkye'aq'unan tzan tok galan te awalj, b'ix kykab'il okyk'amo'tz twi' kyk'u'j iktza'x kyaq'umb'en. ⁹Komo qetza iktza' a'o'na oneyon te Qtata Dios [tuj taq'un], b'ix etetz a'ix iktza' te awalj aj nkxk'amon jun etanq'in tuky'i'l. B'ix ax [b'a'n tzan qyolin] etetz iktza' jun jay aj tk'ulb'en Qtata Dios. ¹⁰Komo te Qtata Dios oje tzaj tsi' wetz jun wajwalil, b'ix tzan tpaj nini wetz a'in iktza' jun aj k'ulu jay aj totzqi' nim aj wit'b'al txe' jun jay b'ix txq'anqy njaw ktz'aqo' te loq'. Per junjunchaq te qetz a tgan tzan tok qsi' qnab'l titza' nqo'aq'unan ¹¹tzan tpaj nlay b'antik tzan txik xnaq'tza' junky tume'l titza' tzan jkolet sinoke a'ox te tume'l ti'j Jesukrist.

¹²Te ntzani iktza' qa jun xjal ojawel tk'ulu' jun loq' tajsik te twit'lel tuky'i txx'otx'al oro, txx'otx'al plat, qatzun tuky'i pur ab'j aj b'an tb'anil, qatzun tuky'i tze'ji qatzun tuky'i ky'imji qatzun cha toq triwji, ¹³per te taq'umb'en owokel e'elet qa b'a'n oj tok te q'aq' ti'j oj tul te jwisyy^u b'ix oqtel k'ulu' probar kyaq'umb'enchaq te junjun. ¹⁴Qa taq'umb'en jun xjal owelal galan oj tul te jwisyy ntons otk'amo'tz te aj tmeres. ¹⁵Per qa te taq'umb'en opoyonaj, ntons tetz okoletel, per iktza' jun xjal aj pen okoletel tuj jun q'aq' b'ix opoyonaj kyaqil tidi' tetz.

¹⁶¿K'onti'l petzun eteb'en qa etetz [echi'jel] iktza' te jay aj nab'il Qtata Dios b'ix te Txew nnajan tuj etanim? ¹⁷Qa at ab'l opoyon tnajsa' te aj jayji, ntons te Qtata Dios opoyon tnajsa' te tetz tzan tpaj tetz tjay pawal a'ox te tetz, b'ix etetz a'ix iktza' aj jayji.

¹⁸Intok esi' enab'l tzan k'on tqet eteq'i' etib'x. Qa exol etetz at jun aj tuj ttab'l b'an teb'en nim, ntons mejor intok iktze'xtzun k'onti'l teb'en nich'inwt [tuj kywitz kye xjal] tzan tok tetz jun aj b'an'ax totzqi' nim [ti'j te tume'l b'an'ax]. ¹⁹Komo te tume'l titza' nkyeb'isun kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni, cha jun tidi' aj k'onti'l token tuj twitz Qtata Dios. Komo iktza'x

^r 3:4 1 Kor 1:12 ^s 3:6 Kya 18:1-17 ^t 3:6 Kya 18:24-28 ^u 3:13 Ax: q'ij.

nyolin [tuj Tu'jal] ikxjani: “Te Qtata Dios tuky'i kylistulx nkyeqet titza' kye aj b'an kyotzqi' kyaqil.”^v 20^w B'ix ax nyolin ikxjani: “Te Qajawil totzqi' titza' nqet kyb'isu' kye [aj twitz ja tx'o'tx'ni] aj nim kylistul, per k'onti'l token te aj nkyb'isu'.”^w

²¹ Astilji nijunwt intqet tjiq'b'a' tib' ti'l junky [aj ja' n'ok lapet], tzan tpaj kyaqil te jun galan te etetz exolx, ²² qa te Pa'k, qatzun te Pol, qatzun te Xhpe'y, qatzun kyaqil aj at twitz ja tx'o'tx'ni, qatzun te etanq'in, qatzun te ekamiky, qatzun kyaqil aj at ajna'l qatzun kyaqil aj oky'el mas yaj, kyaqil nini te etetz ²³ b'ix etetz a'ix te Krist b'ix te Krist te Qtata Dios.

**A'ox Te Qtata Dios At Tajwalil Tzan Txik
Tyoli' Titza' Taq'un Jun Tky'ixel**

4 ¹ Ntons, kyaqil xjal injqet kyena ch'in iktza' q'apo' qib'a nqo'aq'unana te Krist, b'ix oje tzaj si' qajwalilna tzan txik qpakb'a' te aj k'onti'l owel niky'j ti'l te Qtata Dios tb'aya'. ² Kye aj oje tzaj si' kyajwalil presis tzan k'on tkaj ksi' tzan kyaq'unan tuky'i tume'l. ³ Wetz k'onti'l nkyin'bisun titza' nkyin'el tuj ewitz, qatzun tuj kywitz kye aj nkyepoqon txq'anqy, komo ni wetz k'onti'l tidi' b'a'n tzan txik nq'uma' wi'jx. ⁴ Wetz nna'o' tuj wanim nkyin'aq'unan tume'l, per nya'tx tzan tpajji wetz galan atin tuj twitz Qtata Dios, a'ox te Qat e'el tetz.^x ⁵ Ntons k'on xik eq'uma' til te junky qa mina' tpon or, sinoke [pe'etiyon waq] max oj tul te Qajawil; a tetz otzajel tq'uma' xtxolil kyaqil tidi'chq aj nkyek'ulun ewj tuj qlolj b'ix a tetz otzajel tyek'u' kyaqil aj n'el tganil' te qanim. Ntons junjunchaq okyeqtel jiq'b'a' tzan te Qtata Dios tzan tpaj aj owokel en kyilj.

⁶ Ntons wetz erman, nxik nq'uma' etetz ntzani te jun galan te etetz b'ix nqet nyek'u' jun ejempl te etetz ti'l te Pol b'ix wi'jx wetz, tzan tox tuj ewil' te aj tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios] tzan k'on ena'on etetz mas tb'anil a'ix kywitz txq'anqy. ⁷ Komo jab'l jun mas tb'anil kywitz kye txq'anqy? B'ix tidi' at te etetz aj nya'tx a te Qtata Dios oje tzaj sin tetz? Per qa te Qat oje tzaj sin tetz, ntons tistil etetz nqet ejiq'b'a' etib'? ⁸ Qa tuj enabl' k'onti'l tidi' npaltin te etetz b'ix q'inon a'ix b'ix wit'likix tuj ewit'lel iktza' jun k'ulul mandad, galan-talo qa b'an'axwit a'ix iktza' jun k'ulul mandad, ikxji qetza b'a'n-tal tzan jk'uluna mandad ch'in etuky'il. ⁹ Per ajna'l qetza aj tky'ixel Jesus a'o'ni, qanq te Qtata Dios oje qokaj tkola' b'ix okaj si'na tzan jkamik, b'ix cha a'o'na te kyka'yb'il kyaqil xjal b'ix kyka'yb'il kye ángel. ¹⁰ Qetza tzan tpaj nqet qgani'na te Krist, n'el tuj ewitz iktza' b'an t'a'q a'o'na, per etetz tuj enabl' b'an list a'ix tzan tpaj te Krist; b'ix etetz tuj enabl' qetza k'onti'l b'a'n qitza'na per etetz b'a'n etitza'. Etetz b'an jiq'b'amix per qetza nya'tx jiq'b'amo'na. ¹¹ Qetza n'ok qen twitz walj b'ix at tzakjel qilja b'ix pur ch'i

xhb'u'q jq'anaq, b'ix nqoqetb'aj b'uju'na b'ix k'onti'l jun qjaya aj qetzax, ¹²b'ix njkansa' qib' tzan tpaj nim nqo'aq'unana. Kye xjal nqo'ok kyyaso'na, per qetza nkyequet qky'iwla'na; kyetz nqo'ex kylajo'na, per nky'ix qitza'na; ¹³njaw kynik'o' yol qi'j, per qetza tuky'i yol tume'l n'aj qtzaq'b'e'na; qetza nqoqet ena tzan kye xjal iktza' ky'is b'ix iktza' k'onti'l qokena.

¹⁴Wetz nqet ntz'ib'a' ntzani nya'tx tzan tel win eky'exaw sinoke tzan txik nsi' jun konsej etetz iktza' nk'wa'al a'ix aj ganimix witz'a'. ¹⁵Anke ate' b'an ky'ila'j' xnaq'tzon te xnaq'tzal etetz ti'j te Krist, per nijunwt te kyetz iktza' jun etat. Tzan tpaj te Kristo Jesus wetz a'in etat toklen echa'o' te tpakb'alil galan aj oxik npakb'a' te etetz. ¹⁶Astilji wetz nxik nq'uma' etetz, intel etin iktza' wetz a'in.^z ¹⁷Astilji wetz oxik nlajo' te Timotey etuky'i'l tzi. Tetz iktza' jun nk'wa'al aj gani' nim witz'a', b'ix k'onti'l nkaj tsi' tzan tqet toksla' te Qajawil. Tetz oxel' tq'uma' etuky'i'l tzan stzaj ena'o' titza' wetz nkyinb'et tuj tume'l iktza'x nkyin'okslan ti'j Krist, iktza'x nxik nxnaq'tza' ja'chq kxol kyaqil b'uch'uj qerman.

¹⁸Ntons, ate' junjun exol etetz, b'an nqet kyjiq'b'a' kyib' iktza' tlimaqaal xjal-e', kyetz tuj kynab'l qa nlay kyinpon exol. ¹⁹Wetz okyinpoyon naj etuky'i'l, qa ikxji tgan te Qajawil, b'ix ikxji owokel ncha'o' kyaqil aj nkyioli' kye ja cha kyjiq'b'anqet kyib'ni b'ix owokel wen tidi' b'a'n tzan kyk'ulun. ²⁰Komo tzan jkaj tuj tq'ab' Qtata Dios, nya'tx cha tzan tpaj aj nim nqoyolin sinoke tzan tpaj nqo'anq'in tuky'i jun tume'l aj ntzaj tsi' te Qtata Dios qetz tuky'i nim tajwalil. ²¹¿Titza' egan etetz oj npon exol? ¿Egan pe' tzan wilin eti'j, qatzun tzan nyolin tuky'i jun tume'l b'an galanji iktza' nkxqet ngani' b'ix tzan tok lo'et nk'u'j eti'j?

Titza' Tzan Jkaj Ti'j Jun Qerman Aj Tidi'chq Nk'ulun

5 ¹Ntons wetz owok ncha'o' exol etetz at jun k'ajajb'ilj aj ni kxol kye aj nya'tx aj tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios nkyek'ulun ikxji. Oje tz'ok ncha'o' jun te etetz xujela' tnanb'ilx titza'. Te nini b'an nya'tx galan.^a ²B'ix etetz tuj enab'l b'an galan atix! ¿Nya'tx petzun chatal b'an kxb'isun ch'in ti'j nini? ¿Tistil mina'x tetz etin exol te aj nk'ulun ikxnini? ³Wetz, anke k'onti'l akynqet nwitzale' exol, wetz nkyinb'isun nim tuj wanim eti'j, b'ix oje qet nb'isu', te aj ntk'ulu' te aj xjalni jun b'an nya'tx galan. ⁴Nxik nq'uma' etetz, cha'oj tok echimo' etib' tzan ena'on te Qajaw Jesukrist b'ix oj tqet eb'isu' ti'j te nyol aj ma'tx xik nq'uma', ntons tuky'i tajwalil te Qajaw Jesukrist aj oje xik tsi' etetz, ⁵intetz etin exol te aj xjalni tzan tkaj tuj tq'ab' te Satanas tzan tponaj te xhchi'jel b'ix tzan tkolet te tanim oj tul te Qajaw junky'el.

⁶Etetz nya'tx galan nkxx'ulun b'ix nqet ejiq'b'a' etib'. ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en [aj ntk'ulu' jun xjal ikxnini owokel jun nya'tx galan kxol kye

^y 4:15 Ax: lajuj mil. ^z 4:16 1 Kor 11:1; Fil 3:17 ^a 5:1 Deu 22:30

txq'an ky iktza'] te malsb'il aj nxik tsipa' tib' tuj kyaqil te q'otj?^b 7 [Astilji] intex etin [te aj xjal exolni] tzan ekaj saq exol etetz iktza' te qjay nkaj saq cha'oj tex qin te malsb'il wab'j q'anq tuj qjay tuj te q'ij Paskw. Ixji tzan etok exol etetz iktza' jun ak'a'j q'otj k'onti'l jun malsb'il tuj. Komo te Krist oje qet klabi' twitz krus te chojb'il qchoj iktza' te tal moch^c aj nqet kansa' tuj te q'ij Paskw. 8 Ntons intqet jq'ijla' te q'ij, per nya'tx tuky'i jun [nya'tx galan qxol iktza'] jun malsb'il q'anq tuj te wab'j, iktza' te [aj b'an nya'tx galan tuj qanim tuq oqtxi'], sinoke intqet jq'ijla' tuky'i jun tk'u'jlal b'ix tuj tume'l b'an'ax iktza' nqet jq'ijla' te q'ij tuky'i jun wab'j aj k'onti'l malsb'il tuj.^d

9 Wetz oje qet ntz'ib'a' te etetz tzan k'on tz'ox esamo' etib' kyuky'i kye aj nkyek'ajajin. 10 Per wetz k'onti'l nkyinyolin kyil'j kye aj nya'tx a'e' aj qxol, iktza' a'e' aj k'ajajiyon b'ix nkyetzeqtik ti'j tmin b'ix eleq' b'ix kye aj nkyena'on titzb'alil jun tidi'; qa nkyinyolin-wit kyil'j kyetz, ntons presistal tzan tkaj ekola' te ja twitz tx'o'tx'ni. 11 Nqet ntz'ib'a' te etetz tzan k'on tox esamo' etib' kyuky'i kye aj nkyiyoli' qerman-e' b'ix nkyek'ajajin, nkyetzeqtik ti'j tmin, nkyena'on twitz titzb'alil jun tidi', ntzaj kyqanb'e' ti'j junky, nkyexhb'aljin, nkye'elq'an. Kyuky'i kyaqil aj xjalji ni k'on kxwa'an junx kyuky'i'l. 12 Komo ¿tidi' wetz woklen tzan kxik npoqo' kye aj k'onti'l nkye'okslan? ¿Nya'tx petzun a'ix etetz aj at etoklen tzan kxik epoqo' kye aj exol etetz? 13 Kye aj k'onti'l nkye'okslan, a te Qtata Dios oxel' poqon kyetz. Per yatzun exol etetz, inkyetz etin kye aj nkyejoyon choj.

K'onti'l Tzan Qxik Qaniyon Ti'j Jun Qermanx Sinoke Tzan Tb'antik Sten Kyaqil Qxolx Qetz

6 1 Ntons, qa at jun exol etetz aj oxel' qaniyon ti'j junky, ¿tistil nxik qaniyon ti'j, kywitz kye aj k'onti'l nkye'okslan Qtata Dios? ¿Tistil nya'tx kywitz kye qerman aj pawame' te Qtata Dios? 2 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en etetz, qetz aj pawamo' te Qtata Dios oxel' jq'uma' kyil kye aj k'onti'l nkye'okslan Qtata Dios [cha'oj tul te Qajaw]?^e Qa qetz aj nqo'okslan Qtata Dios oxel' jq'uma' kyil kye aj k'onti'l nkye'okslan, ¿ti'tzun etetz nlay b'antik etitza' tzan txik eq'uma' tidi' presis tzan tb'antik tuky'i jun tidi' nekit aj exolx etetz? 3 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en, qetz aj nqo'okslan Qtata Dios oxel' jq'uma' kyil'j kye ángel? Qa ixji, ntons ¿token nlay b'antik tzan txik epoqo' jun tidi' aj tzani twitz tx'o'tx'? 4 Qa etetz at jun q'oj exol, ¿tistil nxik kyuky'i kye pujul il aj k'onti'l kyoklen qxol qetz aj nqo'okslan Qtata Dios? 5 Wetz nxik nq'uma' etetz ntzani tzan eky'ixwik ch'in. ¿Ti'tzun, k'onti'l nijunwt exol etetz aj b'a'n tzan txik tq'uma' alkyetz te tume'l kyil'j kab'e' qerman aj nkyeq'ojin? 6 [Per k'onti'l] sinoke cha nkxqanin ti'j junky

^b 5:6 Gal 5:9 ^c 5:7 Exo 12:5 ^d 5:8 Exo 13:7; Deu 16:3 ^e 6:2 Tmnc 20:4

etermanx exolx b'ix nkxik qaniyon kywitz xjal aj k'onti'l nkye'okslan. 7Tzan tpaj cha nkxqanin etil'jx exolx, nini telponx etetz k'onti'l nkxb'et tuj tume'l. ¿Tistil nya'tx mejor cha tzan etipan kyaqil te aj nya'tx galan aj n'ok k'ulu' etil'j? ¿Tistil mejor nya'tx tzan etzoqpin qa ma kxqet elq'a'? 8Per etetz cha mas nkxk'ulun ti'chq nya'tx galan b'ix nkyequet etelq'a' txq'anqy, b'ix kyaqil ntzani kyi'j etermanx. 9¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en etetz kyaqil kye aj nkyek'ulun nya'tx galan nlay b'antik tzan kyk'amon jun kyanq'in te jun-ele'x tuky'i Qtata Dios? K'on qet emoyi' etib'; kye aj nkyek'ajajin b'ix kye aj nkyena'on twitz titzb'alil jun tidi' b'ix kye aj xhq'e-e', 10b'ix kye aj eleq' b'ix kye aj nkyetzeqtik ti'j tidi'chq, b'ix ax kye aj pur xhb'a'j kyaq'un b'ix kye aj yasol txq'anqy, b'ix kye aj nqet kyelq'a' junky, nijunwt kyetz nlay b'antik tzan kyk'amon jun kyanq'in te jun-ele'x tuky'i Qtata Dios. 11Oqtxi' junjun exol etetz a'ix tuq iktza' kye ja xjalni, per ya etetz ajna'l oje kaj saq etanim, oje kx'el pawa' a'ox te Qtata Dios, b'ix oje tz'el in echoj tzan tpaj tajwalil Qajaw Jesukrist b'ix tzan tpaj te Txew Dios.

Te Qchi'jel Nya'tx Te Qetzx Sinoke Te Qtata Dios

12Wetz libr atin tzan tqet nk'ulu' kyaqil aj ngan, per nya'tx kyaqil owokel te jun galan te wetz. Libr atin tzan tqet nk'ulu' kyaqil, per wetz nlay ntzoqpij tzan nqet kyk'ulu' mandad kyaqil nini.^f 13 [Iktza'x kye xjal nkyeyolin] “te qwe' n'oken te jk'u'j, b'ix te jk'u'j te qwe'.” Per jun q'ij te Qtata Dios opoyon tnajsa'xkix kykab'il nini. B'ix te qchi'jel nya'tx tzan token te k'ajajb'ilj, sinoke te qchi'jel te Qajaw, b'ix te Qajaw te qchi'jel.^g 14B'ix te Qtata Dios aj otk'uluj tzan tjaw anq'in te Qajawil, ax otk'ulu'tz tzan qjaw anq'in qetz tzan tajwalil. 15¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en etetz, te echil'jel [nya'tx te etetzx sinoke] te Krist [tzan tpaj te Txew atqex tuj etanim tuj echil'jel]? ¿Nk'ulu'tz petzun wetz tzan tok njunb'e' te xhchi'jel Jesukrist ti'j xhchi'jel jun xuj aj nk'ayin tib'? ¡Nlay! 16¿K'onti'l petzun etetz eteb'en qa jun xjal ma tz'ok tjunb'e' tib' tuky'i jun xuj aj nk'ayin tib', nkye'ok cha jun xjal-oq kykab'il? Komo te Qtata Dios nyolin ikxjani [tuj Tu'jal]: “Te kchi'jel kyetz owokel iktza' cha jun xjal tzan kykab'il.”^h 17Per te aj n'ok tjunb'e' tib' tuky'i Qajawil, tetz n'ok cha jun-oq tuj tanim tuky'i'l. 18Intkaj ekola' waq te k'ajajb'ilj. Kye txq'anqy txakl choj aj ntk'ulu' jun xjal k'onti'l tidi' nky'ik ti'j te xhchi'jel tetz, per te xjal aj nk'ajajin, te nini njoyon choj ti'jx te xhchi'jel tetz. 19¿K'onti'l petzun eteb'en etetz, te echil'jel iktza' tjaw te Txew Dios aj atqex tuj etanim b'ix otzaj si' tzan te Qtata Dios, b'ix [astilji] etetz nya'tx a'ix etajawilx etil'j?ⁱ 20Te Qtata Dios oje tz'el xhchojo' te echoj tzan tkolon etetz, astilji etetz presis tzan tqet ejiq'b'a' te Qtata Dios tuky'i echil'jel.

^f 6:12 1 Kor 10:23 ^g 6:13 Telponx te qchi'jel a tgan tzan token te Qajawil, b'ix a tetz te Tajawil te qchi'jel. ^h 6:16 Gén 2:24 ⁱ 6:19 1 Kor 3:16; 2 Kor 6:16

Jun Konsej Tistil Nqo'ok Junan

7 ¹Ajna'l ti'j te aj oqet etz'ib'a' tuj etu'uj aj otzaj esama' wetz, b'a'n qa jun ichan nlay tz'ok tmako' xuj.^j ²Per tzan tpaj at nim k'ajajb'ilj mejor junjunchaq intqet tjoyo' txu'jel b'ix junjunchaq intqet tjoyo' tichmil. ³Jun ichmilb'aj a tgan tzan tk'ulun tuky'i te txu'jel kyaqil aj presis iktza'x tkajlen si', b'ix ax ikxji te xuj tuky'i tichmil. ⁴Te xuj k'onti'l tzan tk'ulun mandad tib'x ti'j xhchi'jel sinoke a te tichmil, b'ix ax te ichmilb'aj k'onti'l tzan tk'ulun mandad tib'x ti'j xhchi'jel sinoke a te txu'jel. ⁵K'on qet exk'ayi' waq etib'x, a'ox qa ma kxkaj ti'j tzan k'on ek'ulun jun tyemp tzan tok esi' ek'u'j tzan exnaq'tzan, b'ix yaji a tgan tzan eqet witan junch'in junky'el tzan k'on eqet tz'aqik tzan te Satanas, tzan tpaj cha nqet etipa' aj tgan te echi'jel. ⁶Kyaqil ntzani nxik nq'uma' iktza' cha jun konsej, nya'tx jun tidi' aj nxik nk'ulu' mandad-wit tzan ek'ulun ikxji. ⁷Wetz ngan-talo kyaqil kye ichan tzan kykaj [kchukel] iktza' wetz a'in, per te Qtata Dios oje kaj tsi'chaq te junjun te aj b'an galan te tetz, junjun tzan kyok junan b'ix junjunky tzan k'on kyok junan. ⁸Wetz oxel' nq'uma' ntzani kye aj ku'xon b'ix kye aj byud-e', b'a'n-talo tzan kykaj kchukel iktza' wetz a'in. ⁹Per qa k'onti'l nb'antik tzan kyipan aj ntqani' te kchi'jel, ntons mejor inkyok junan; komo mejor tzan kyok junan b'ix nya'tx tzan kkyaqub'an b'ix nlay qet kyk'ulu'.

¹⁰Per yatzun kye aj oje kye'ok junan, oxel' nq'uma' kyetz, te ntzani nya'tx nyol wetz sinoke te Qajawil: Te jun xujelb'aj k'onti'l tzan tqet tpawa' tib' ti'j te tichmil. ¹¹Per qa oqtel tpawa' tib' ti'j te tichmil, a tgan tzan k'on tok junan tuky'i junky; b'ix qa nya'tx ikxji, ntons intjoyon tume'l tzan sten kontent junky'el tuky'i tichmil. B'ix yatzun te ichmilb'aj, k'onti'l tzan tkaj tkola' te txu'jel.^k

¹²Yatzun kyil'j kye txq'an'ky, wetz oxel' nq'uma' kyetz, te ntzani cha nyolx wetz, nya'tx te Qajawil: Qa te txu'jel jun qerman k'onti'l n'okslan b'ix ntna'o' qa b'a'n tzan tanq'in tuky'i'l, ntons te qerman k'onti'l tzan taj tlajo' te txu'jel. ¹³B'ix qa te tichmil jun qerman xuj k'onti'l n'okslan b'ix ntna'o' qa b'a'n tzan tanq'in tuky'i'l, ntons te qerman xuj k'onti'l tzan tkaj tkola' te tichmil. ¹⁴Komo te jun ichmilb'aj aj k'onti'l n'okslan nkaj pawal' te Qtata Dios tzan tpaj tokslb'en te txu'jel; b'ix ax te jun xujelb'aj aj k'onti'l n'okslan nkaj pawal' te Qtata Dios tzan tpaj tokslb'en te tichmil; qa nya'tx-wit ikxji ntons kye kyk'wa'al, kyetz nya'tx-tal pawame' te Qtata Dios, per ajna'l kyetz pawame' te tetz. ¹⁵Per qa te ichmilb'aj, qatzun te xujelb'aj, aj k'onti'l n'okslan te Qtata Dios tgan tzan tqet tpawa' tib' tuky'i' txu'jel qatzun tuky'i' tichmilji [aj n'okslan], ntons intqet tpawa' tib'; ikxji

^j 7:1 Ax: b'a'n qa jun ichan nlay tz'ok junan. ^k 7:11 Mat 5:32; 19:9; Mak 10:11-12; Luks 16:18

te qerman ichan qatzun te qerman xuj okolpjel ti'j te ntzani, tzan tpaj te Qtata Dios oje tzaj tq'uma' tzan qanq'in tuj jun tume'l k'onti'l q'oj. ¹⁶Komo çaweb'en petzun yatz aj xujelb'aj a'ich, qa ob'antel tzan tkolet te awichmil awitza'? Qatzun çaweb'en petzun yatz aj ichmilb'aj a'ich, qa ob'antel tzan tkolet te axu'jel awitza'? ¹⁷Junjunchaq te etetz pe'eb'et iktza' te tume'l galan aj oje tzaj tsi' te Qajawil etetz iktza'x etzajlen tuk'le'. Aj ntzani wetz nxik nq'uma' kye kyaqil b'uch'uj qerman ja'chq.

¹⁸Qa te Qtata Dios otzaj tuk'le' jun aj atok techalul, ntons intkaj ikxji b'ix k'on b'isun; per qa te Qtata Dios otzaj tuk'le' jun aj k'onti'l atok techalul ntons k'on tz'ok tsi' techalul. ¹⁹Komo qa atok qechalul qatzun k'onti'lji, nya'tx a te presisji; komo te aj presis tzan tqet qoksla' te aj okaj tq'uma' Qtata Dios. ²⁰Junjunchaq inkyten iktza'x tuq akyeqet aj ktzaj uk'le' tzan Qtata Dios. ²¹¿Aj awokslan yatz, mosi' petzun tuq a'ich? K'on chb'isun, per qa b'a'n tzan akaj tzoqpi', intok asi' ak'u'j tzan akaj tzoqpi'. ²²Te aj mosi' tuq tzan junky b'ix yaji otzaj uk'le' tzan te Qajawil, tetz ajna'l oje tzoqpij [tuj tq'ab' te choj] tzan tpaj te Qajawil; b'ix te aj otzaj uk'le' b'ix nya'tx tuj tq'ab' junky tuq n'aq'unan, tetz ajna'l n'aq'unan te Krist. ²³Te Qtata Dios oje tz'el xhchojo' te echoj tzan tkolon etetz, astilji k'on etzoqpij tzan ekaj tuj tq'ab' junky. ²⁴Astilji waq erman, [ti'j te etechalul] pe'eten tuky'i Qtata Dios iktza'x aj atixqet tuq aj etzaj tuk'le' tb'ay-el.

²⁵Ntons kyi'j kye aj mina' tok kyen twitz ichan qatzun twitz xujji,¹ wetz k'onti'l jun tidi' tzan txik nq'uma' kyetz aj oje kaj tq'uma'-wit te Qajawil, per oxe'l nq'uma' aj wetz nb'isu' tuj nnab'l iktza' a'in jun aj oje tz'ok lo'et tk'u'j Qtata Dios wi'j b'ix astilji b'a'n tzan tok ewit'b'a' ek'u'j wi'j. ²⁶Wetz tuj nnab'l, galan qa jun ichan nkaj iktza'x atqet ajna'l tzan tpaj te ja tyemp ajna'l aj itz'oj' qetzni b'an kwest tzan qanq'in. ²⁷Qa yatz at axu'jel, ntons k'onti'l tzan tkaj akola'; qa k'onti'l axu'jel, mejor-tal k'onti'l tzan tqet ab'isu' tzan tqet ajoyo'. ²⁸Qa jun ichan ma tz'ok junan, k'onti'l njoyon choj, b'ix qa jun xuj ma tz'ok junan, ax k'onti'l njoyon choj; qa ma kye'ok junan, kyetz owokel kyen twitz xhcho'nal tzan tpaj te aj presis te kyetz tzan kyanq'in, b'ix wetz k'on-tal ngan tzan tky'ik etil'j ikxji. ²⁹[Ntons instzaj echa'o' te ja ntzani,] wetz nxik nq'uma' etetz erman, nya'tx nim tyempky [tzan tul te jwisy]. Astilji kye aj at kxu'jel, k'onti'l tzan tok ksi' kyk'u'j cha a'ox til'j kxu'jel,^m ³⁰b'ix kye aj nkye'oq', inkyten iktze'xtzun k'onti'l nkye'oq', b'ix kye aj nkyechalaj, inkyten iktze'xtzun

¹ 7:25 Tuj yol grieg te ja ntzani ax telponx kyi'j kye xjal aj oje kye kaj byud, b'ix k'onti'l junky kxu'jel qatzun junky kyichmilji. ^m 7:29 Ax: inkyanq'in iktze'xtzun k'onti'l kxu'jel. A tgan tzan tel qniky' te ntzani tuky'i kyaqil txq'anqy aj ntyoli' te Pa'k, iktza' tuj Efe 5:25-33; Kol 3:19; 1 Tim 5:8; ax te aj nyolin junjunky aj tz'ib'on, iktza' tuj 1 Xhp 3:7; Gén 2:23-24; 1 Sa 1:4-5.

k'onti'l nkyechalaj, b'ix kye aj ntzaj kyloq'o' jun tidi', inkyten iktze'xtzun te tidi' nlay b'antik tzan tkaj te kyetz b'eyx te jun-ele'x. ³¹B'ix kye aj n'oken kyitza' tidi'chq aj tzani twitz ja tx'o'tx'ni, k'onti'l tzan tok ksi' kyk'u'j a'ox ti'j nini, tzan tpaj kyaqil aj at twitz ja tx'o'tx'ni opoyonaj.

³²Wetz ngan-tal tzan k'on eb'isun ti'j tidi'chq tzani twitz tx'o'tx'. [Komo] te aj mina' toknoj txu'jel, tetz n'ok tsi' tk'u'j ti'j taq'un te Qajawil b'ix titza' tzan tanq'in tuj tume'l tuj twitz tetz. ³³Yatzun te aj oje tz'oknoj txu'jel, tetz n'ok tsi' tk'u'j ti'j tidi'chq twitz ja tx'o'tx'ni b'ix n'ok tsi' tk'u'j tzan tkaj galan tuj twitz txu'jel ³⁴b'ix ikxji pawa' tib'. Yatzun jun xuj aj xhchukel at, qatzun jun xuj aj mina' tok ten twitz ichanji, kyetz wit'lik kyk'u'j ti'j te taq'un Qajawil tzan tpaj pawame' te Qtata Dios, nya'tx a'ox kyanim sinoke ax te kchi'jel. Per yatzun jun xuj aj at tichmil, tetz n'ok tsi' tk'u'j ti'j tidi'chq aj at twitz tx'o'tx' tzan tkaj galan tuj twitz te tichmil. ³⁵Wetz nqet ntz'ib'a' te ntzani te jun galan te etetz b'ix nya'tx cha nk'ulu' tzan tok mas kwest te etetz, sinoke tzan etanq'in tuj jun tume'l b'an galan, b'ix tzan eten q'apo' etib' te Qajawil tuky'i jun tk'u'j'jal.

³⁶Qa jun ichan n'ok tq'olb'e' jun xuj aj mina' tok ten twitz ichan b'ix ma ky'ik tedad te xuj, b'ix te ichan ntb'isu' qa a tgan tzan tjunan tuky'i'l, intok junan tuky'i'l, nini nya'tx choj. ³⁷Per te aj ntb'isu' tuj tanim tuky'i' jun tk'u'j'jal [tzan k'on tok junan], b'ix qa k'onti'l tidi' nlajon tetz tzan tok junan, b'ix qa b'a'n tzan tk'ulun mandad tib'x ti'jx, b'ix qa oje qet tb'isu' tzan k'on tok junan, ntons ax tetz ntk'ulu' galan. ³⁸Ntons ikxji, te aj n'ok junan, ntk'ulu' galan, b'ix te aj k'onti'l n'ok junan, ntk'ulu' mas b'an galan.

³⁹Jun xuj aj at tichmil, tetz junb'e' tib' ti'j te tichmil qa tzunx itz'oj te tichmil, per qa ma kamik te tichmil ntons te xuj b'a'n tzan tok junan tuky'i' junky aj tetz tgan, per a'ox tuky'i' jun aj n'okslan te Qajawil. ⁴⁰Per wetz tuj nnab'l tetz mas ochalajel qa nlay tz'ok junan junky'el. Te ntzani cha tuj nnab'l wetz, per wetz web'en atqex te Txew Dios tuj wanim.

K'onti'l Tzan Jk'ulun Tzan Kyqet Tz'aqik Txq'anky

8 ¹Ntons kyil'j kye present aj q'apome' kye kyitzb'alil tidi'chq, qetz qkyaqil qeb'enky ti'j nini. Per qa tuj qnab'lx qetz qeb'en nim, cha nqet qjiq'b'a' qib' ti'j te aj k'onti'l token; yatzun oj tqet qgani' junky xjal, te nini at nim token tzan tpaj n'ok te jun galan. ²Per qa tuj qnab'lx qetz qotzqi' nim ti'j tidi'chq, qetz mina' tel qniky' te aj presis. ³Per qa at ab'l nqet tganil' te Qtata Dios, te Qtata Dios n'el tniky' ti'j tetz. ⁴Ntons ti'j te wab'l'j aj oje xik q'apo' kye kyitzb'alil tidi'chq aj nkyetzaj na'o' tzan kye xjal, qetz qeb'en te jun titzb'alil k'onti'l token ch'inwt, b'ix qeb'enky cha a'ox jun Qtata Dios at. ⁵Anke ate' kye aj nkye'ok q'uma' dios-e', qa twitz ka'j qatzun tzani twitz tx'o'tx', komo ate' ky'ila'j aj nkye'ok q'uma' dios-e' b'ix ky'ila'j aj at jun kyajawil; ⁶yatzun te qetz, cha jun Qtata Dios at,ⁿ b'ix tuky'i'l tetz otzaj kyaqil aj nxik qen, b'ix qetz

ⁿ 8:6 Mal 2:10; Efe 4:6

a'o' te tetz; b'ix cha a'ox jun Qajawil at, a te Jesukrist,^o b'ix a tetz oqet k'ulun kyaqil aj at, b'ix a tetz ntzaj sin qanq'in.^p

⁷Per nya'tx kyaqil kye xjal n'el kyniky' ti'lj ntzani; komo junjun [aj man txiklen kyoksla' Qtata Dios], qa kyetz oje kyenaq'et kyi'lj kye kyitzb'alil tidi'chq aj ntzaj tuq kyna'o', kyetz tuj kynab'l ajna'l, qa ma xik qwa'a' jun wab'lj aj oje xik q'apo' kye kyitzb'alil, ntons nqojoyon choj, b'ix nkyeb'isun ikxji tzan tpaj nna'non kyanim. ⁸B'an'ax qetz nqo'el galan tuj twitz Qtata Dios nya'tx tzan tpaj aj nxik qwa'a', komo qa nlay xik qwa'a' k'onti'l nqo'ok nya'tx galan, b'ix qa ma xik qwa'a' k'onti'l nqo'ok mas tb'anil.

⁹Per intok esi' waq enab'l, qa etetz n'ena'o' b'a'n tzan ek'ulun tidi'chq aj egan, k'on tz'oken te nini tzan tqet tz'aqik junky aj nya'tx jwert at tuky'i Qtata Dios. ¹⁰Qa yatz aweb'en kyaqil nini b'ix nchwa'an jun wab'lj tuj jun jay aj ja' nkyetzaj na'o' kye kyitzb'alil, b'ix qa oxhch'okel e'e' tzan junky aj nya'tx jwert at tuky'i Qtata Dios, ¿ti'tzun, nlay petzun qet tz'aqik tzan tpaj aj nchk'ulun yatz? ¹¹Ikkxji tzan tpaj te aj nqet ab'isu', te qerman aj nya'tx jwert at opoyonaj, b'ix ti'lj tetz te Qajaw Jesukrist okamik. ¹²Ikkxji oj qjoyon choj ti'lj te qerman b'ix oj jk'ulun tzan k'on tqet tb'isu' te qerman tuj tume'l tzan tpaj nya'tx b'an jwert at, ntons ikxji qetz nqojoyon choj ti'lj Krist. ¹³Ikkxji qa tzan tpaj te aj nxik nwa'a' wetz nqet tz'aqik junky qerman, mejor wetz nlay xik ncho' aj chib'jni tzan k'on nk'ulun tzan tqet tz'aqik te junky qerman.

Kye Aj Nkyepakb'an Tyol Dios Presis Tzan Txik Si'let Aj Owokeyon Tzan Kyanq'in

9 ¹¿Nya'tx petzun kolpimin wetz a'in? ¿Nya'tx petzun wetz a'in tky'ixel te Qajaw Jesus? ¿K'onti'l petzun wetz owok wen te Jesus aj Qajawil qetz?^q ¿Nya'tx petzun eti'lj etetz n'ok wen te waq'umb'en exol, te waq'umb'en aj te Qajawil? ²Qa tuj kynab'l kye txq'anky nya'tx a'in tky'ixel Qajawil, per etetz eteb'en, wetz a'in tky'ixel tzan tpaj eti'lj etetz telponx a'in wetz tky'ixel. ³Aj ntzani wetz te nyol tzan nkolon wib'x kywitz kye aj nkyinxik kypoqo': ⁴¿K'onti'l petzun qetz qoklena tzan qwa'an b'ix tzan quk'an? ⁵¿K'onti'l petzun qetz qoklena tzan qok junan tuky'i jun qerman xuj, iktza' kye txq'anky tky'ixel Qajawil b'ix iktza' kye titz'in te Qajawil b'ix iktza' te Xhpe'y?^r ⁶¿Qatzun a'ox pe' te B'e'ch b'ix wetz a'in aj presis tzan qaq'unan [tzan qanq'inxnajji]? ⁷¿Ab'l jun soldad aj ajixk tetz nchojonx kyaqil aj presis te tetz? ¿B'ix ab'l jun aj n'awan tawal qa nya'tx aji oxe'l niky'b'en te twitz? ¿B'ix ab'l jun aj nk'ulun kwent kye talo' qa nlay tz'uk'an ta'l kyim? ⁸¿Cha tuj nwi'x petzun wetz n'etz win aj nxik nq'luma'ni? ¿K'onti'l petzun tz'ib'ankaj ikxji tuj te Kawb'il?

^o 8:6 Wnch 13:13 ^p 8:6 Wnch 1:3; Kya 17:25; Rom 11:36; Kol 1:16 ^q 9:1 Kya 9:3-6; 1 Kor 15:8 ^r 9:5 Ax: Cefas.

⁹Komo tuj te [Kawb'il aj stz'ib'en] Moisés nyolin ikxjani: “Jun bweys aj n'aq'unan k'on tz'ok ek'alo' stzi!”^s ¿Nb'isun petzun te Qtata Dios [cha a'ox] kyi'j kye bweys [aj txik tq'uma' te ntzani]? ¹⁰ ¿Qatzun nyolin qi'j qetzji? Okaj tz'ib'a' tzan qpaj qetz, [komo iktza'x nyolin] te aj nq'u'un, a tgan tzan tok lo'et tk'u'j tistil nq'u'un, b'ix te aj nb'ujun twitz tawal, a tgan tzan tok lo'et tk'u'j ti'j te aj ntaq'una'. ¹¹Qa qetza a'o'na oxik pakb'an exol etetz te tpakb'alil tzan etokslan ti'j Qtata Dios, ntons ¿ti'tzun, nim petzun qa qetza jk'amo'tza ch'in ti'j etaq'umb'en etetz [tzan qanq'in]?^t ¹²Qa txq'anqy xjal at kyoklen tzan kyk'amon ti'j te etaq'umb'en etetz, ntons qetza at mas qoklena. Anke qetza at qoklena, k'onti'l owok qsi' jk'u'j tzan jk'amon jun tidi' ti'j te nini, sinoke qetza ma'tx qipajna kyaqil tzan tpakb'let mas te tpakb'alil galan ti'j Krist. ¹³ ¿Ti'tzun, k'onti'l petzun eteb'en etetz, kye aj nk'yeaq'unan tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios nkyewa'an ti'j te oyej aj npon in txini? ¿K'onti'l petzun eteb'en kye [pal] aj nk'yeaq'unan ti'j te tz'e'sb'il nkyewa'an ti'j te aj nxik q'apo' twi' te tz'e'sb'il?^u ¹⁴Ax ikxji okaj tq'uma' te Qajawil kyi'j kye aj nk'yeaq'unan tzan kypakb'an te tpakb'alil galan, ax ikxji a tgan tzan kywa'an ti'j te tpakb'alil galan.^v

Te Aj Presis Tzan Tk'ulun Jun Aj Npakb'an Te Tyol Qtata Dios

¹⁵Per wetz k'onti'l [ma'tx tz'ok lo'et nk'u'j] tzan nk'amon jun tidi' ti'j waq'umb'en [te Qtat]. B'ix ax k'onti'l nqet ntz'ib'a' ja ntzani tzan stzaj esi' tidi' wetz. Wetz mejor-tal inkamik, b'ix nya'tx tzan tponaj te chalajb'il aj nna'o' tuj wanim [ti'j waq'un te Qtat aj k'onti'l nkyinpeyün ti'j]. ¹⁶Qa wetz nkyinpakb'an te tpakb'alil galan, nlay b'antik tzan tqet njiq'b'a' wib' tzan tpaj nini, komo at woklen tzan txik npakb'a' b'ix nlay b'antik tzan tkaj nkola'. Last wetz a'in qa nlay xik npakb'a' te tpakb'alil galan.^w ¹⁷Qa oqtel nk'ulu' a'ox tzan tpaj wetz ngan k'ulun ntzani, ntons onkamb'a'tz jun galan te wetz; per qa oqtel nk'ulu' tzan tpaj lajomin, ikxji cha nkyink'ulun aj okaj tq'uma' te Qajawil. ¹⁸Wetz te aj nkamb'a' [jun chalajb'il tuj wanim] tzan tpaj txiklen npakb'a' te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist b'ix k'onti'l n'el npeyu' ch'inwt; b'ix ikxji k'onti'l nkyinjoyon jun galan te wetz tzan tpaj at woklen ti'j waq'un iktza' jun pakb'on.

¹⁹Ntons anke kolpimin b'ix k'onti'l akyinqet tuj tq'ab' junky, wetz oje nk'uluj tzan waq'unan te jun galan kye kyaqil tzan kyokslan ky'ila'j xjal. ²⁰Qa atinqet kxol kye aj tijajil Israel, nkyinb'et iktza' jun aj tijajil Israel tzan kyokslan; komo kyuky'i kye aj presis tzan tqet kyoksla' te Kawb'il, ax wetz a'in iktza' jun aj presis tzan tqet woksla' te Kawb'il, anke wetz nya'tx presis tzan nk'ulun nini, per nk'ulu' ikxji tzan kyokslan.

^s 9:9 Ax: k'onti'l n'ok si'let tboasal; Deu 25:4; 1 Tim 5:18. ^t 9:11 Rom 15:27

^u 9:13 Deu 18:1 ^v 9:14 Mat 10:10; Luks 10:7 ^w 9:16 Jer 20:9; Am 3:8

21 Kyuky'i kye aj k'onti'l toklen te Kawb'il kyij, wetz a'in iktza'x kyetz tzan kyokslan, (anke a te Qtata Dios aj nk'ulun mandad wi'j, b'ix a te tume'l ti'j te Krist at toklen wi'j). 22 B'ix ax qa akynqet kxol kye aj nya'tx jwert ate' tuky'i Qtata Dios, wetz nkyinb'et kxol tuj jun tume'l galan tzan k'on kyjoyon choj tzan npaj wetz.^x Nkyin'ok iktza'x kyaqil xjal, ikxji tzan kykolet junjun te kyetz. 23 Wetz nqet nk'ulu' kyaqil nini tzan tpaj te tpakb'alil galan aj nxik npakb'a', b'ix lo'ik nk'u'j tzan nk'amon te galan aj ntq'uma' te tpakb'alil.

24 Etetz eteb'en titza' nkye'oqelan kye xjal tuj jun estadio anke kyetz kyeb'en cha jun te aj nkamb'an te kykanab'. Ax ikxji eti'j etetz, k'on kaj esi' tzan eb'et tuj tume'l tzan ek'amon te ekanab' tuky'i Qtata Dios. 25 Kye aj nkyek'ulun kyib' tzan kyoqelan kyuky'i txq'anky, nkyk'ulu' mandad kyib'x tzan tkaj ksi' kyaqil aj n'ok jun nya'tx galan te kyetz, per kyetz nkyek'ulun nini tzan kykamb'an jun tidi'^y aj nmankun, per qetz tzan jk'amon jun [qanq'in] aj nlay nmankun. 26 Ax ikxji wetz nkyinb'et tuj tume'l b'ix nkyink'ulun te aj presis, b'ix nkyin'aq'unan b'an jwert nya'tx iktza' k'onti'l-wit web'en tidi' nkyink'ulun, 27 sinoke tzan nqet toksla' te nchi'jel tzan k'on tponaj kyaqil waq'umb'en, pyorx-alo tzan tpaj oje kyexik nxnaq'tza' txq'anky.

Tidi' Presis Tzan Tqet Qjiq'b'a' Te Qtata Dios

10 ¹ Waq erman, k'on ngan tzan tajnaj ti'j etanim, kye qijajil oqtxi' kyaqil kyetz eb'ajb'et tjaq' te muj [aj nxik yek'un tuq kyb'ey] b'ix kyaqil kyetz eky'ix tuj te nim a',^z ² b'ix tzan tpaj kyb'etb'en tjaq' te muj b'ix tzan tpaj kky'iklen tuj te nim a', kyaqil kyetz e'ok en nkye'ok lapet tuq ti'j Moisés.^a ³ B'ix kyaqil kyetz eb'ajwa'an axkix te kywe' te junjunchaq aj otzaj tsi' te Qtata Dios kyetz.^b ⁴ B'ix kyaqil eb'ajluk'an axkix te kyuk'a' te junjunchaq aj otzaj tsi' te Qtata Dios, komo nkye'uk'an tuq te a' aj n'etz tuq twitz te ab'j aj nb'et tuq kyuky'i'l, jun ab'j aj ja' otzaj tsi' te Qtata Dios kyuk'a'; b'ix telponx tuq te ab'j ti'j te Krist aj atqet tuq kyuky'i'l.^c ⁵ Anke [kyaqil kyetz owok kyen nini] nya'tx kyaqil eb'aj'el galan tuj twitz te Qtata Dios, ky'ila'j kyetz eb'ajkaj jilan tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.^d

^x 9:22 Ax: nkyinnab'lin kxol kye aj nya'tx jwert ate' iktza' nya'tx jwert a'in. ^y 9:25 Ax: koron. Kye saqchb'ilon oqtxi' oj kykamb'an, nkyk'amo' tuq jun kykoron aj telponx tuq nkyeqet jiq'b'a' tzan kye xjal. ^z 10:1 Exo 13:21-22; 14:21-29; Núm 9:15-23; 14:14; Deu 1:33; Sal 78:14 ^a 10:2 Oj tjaw si' a' kywi' oqtxi', a te tb'ay tidi' aj nkyek'ulun kywitz kye txq'anky xjal tzan kyok lapet ti'j jun twitzale'. Ntons kyij' kye aj tijajil Israel aj kyaq'ik tzan kyok lapet ti'j Moisés, tb'ay exik in tzan te muj aj oqet si' tzan te Qtata Dios b'ix exik in tuj te nim a' aj oqet pawa' tzan te Qtat, b'ix nini telponx iktza' ojav si' a' kywi' tzan kyok lapet ti'j Moisés. ^b 10:3 Exo 16:35 ^c 10:4 Exo 17:6; Núm 20:11 ^d 10:5 Núm 14:29-30

⁶Ntons, kyaqil nini oky'ik tzan tok qsi' qnab'l tzan k'on tel qgani' tidi'chq nya'tx galan iktza' kyetz [oqtxi'] owel kygani'.^e ⁷B'ix ax ikxji eti'j etetz, k'onti'l tzan stzaj ena'o' kye kyitzb'alil tidi'chq iktza' oky'k'uluj kyetz oqtxi'; iktza'x tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: “Kye xjal eb'ajqet wit'let wa'il b'ix uk'al [xhb'a'l], b'ix yaji eb'ajjaw wa'let k'ulul tidi'chq aj cha kyganx tuq kyetz.”^f ⁸B'ix k'on kxk'ajajin iktza' junjun kyetz eb'ajk'ajajin b'ix tzan tpaj nini cha tuj jun q'ij b'eyx eb'ajnaj ox tuj kawnaq mil (23,000) xjal.^g ⁹B'ix k'on kxjoyon choj tzan ek'ulun probar te Qajawil, iktza' kyetz oqet kyk'ulu' probar b'ix tzan tpaj nini eb'ajkamik tzan kye kan.^h ¹⁰B'ix k'on qet eyoli' [te Qtata Dios] iktza' kyetz oqet kyyoli', komo tzan tpaj nini eb'ajnaj, eb'ajqet kansa' tzan te ángel aj kanson.ⁱ

¹¹Kyaqil ntzani oky'ik kyi'j kye qijajil oqtxi' tzan tok qsi' qnab'l qetz [tzan k'on jk'ulun ikxji], b'ix okaj tz'ib'a' tzan tok qsi' qnab'l qetz aj itz'oj'o' tuj ja tyemp ajna'l tmanb'il twitz ja tx'o'tx'ni. ¹²Ntons tzan tpaj nini, ab'l aj tuj tna'b'l tetz jwert at, intok tsi' tna'b'l tzan k'on tqet tz'aaqik. ¹³Etetz k'onti'l jun preb n'ok eti'j tzan eqet tz'aaqik titza', aj mina'-wit tok qen qetz qkyaqil. Per te Qtata Dios jun yolín,^j tetz nlay stzoqpij tzan tok eten twitz jun preb aj nlay-wit b'antik tzan etipan tetz, sinoke junx tuky'i'i te preb tetz otzajel tsi' jun tume'l titza' tzan etipan tetz.

¹⁴Astilji waq erman aj ganimix witz'a', intkaj ekola' tzan ena'on kyitzb'alil jun tidi'. ¹⁵Wetz nxik nq'uma' etetz iktza' kyuky'i' xjal aj n'el kyniky' ti'j aj nxik nyoli', etetz b'a'n tzan tqet eb'isu' ti'j ja ntzani: ¹⁶Te quk'a' aj nqo'uk'an junx [tzan stzaj qna'o' te tkamlen Krist] b'ix aj nxik qsi' pixon te Dios ti'j, ¿te nini nya'tx petzun tzan tpaj mojb'a' qib' tuky'i'l ti'j [tkamlen] aj tel xhchiky'el? B'ix te wab'j aj nqowa'an junx [tzan stzaj qna'o' te Krist], ¿te nini nya'tx petzun tzan tpaj mojb'a' qib' tuky'i'l ti'j xhchi'jel?^k ¹⁷Ntons te wab'j cha jun, b'ix qetz anke ky'ila'j qb'et, per qetz iktza' cha jun a'o' tzan tpaj qkyaqil nqowa'an ti'jkix cha jun wab'j. ¹⁸Instzaj ena'o' kyi'j kye aj tijajil Israel: Oj kywa'an ti'j te kypresent aj nxik kyq'apo' te Qtata Dios twi' te tz'e'sb'il [tuj te Nim Jay Te Dios],^l ¿ti'tzun, nya'tx petzun nxik kysamo' kyib' ti'j te aj oje xik kyq'apo' twi' te tz'e'sb'il? ¹⁹Ntons, ¿tidi' telponx te ntzani [ti'j jun present te jun titzb'alil]? ¿Telponx pe' qa te present at tajb'en, qatzun te titzb'alil at nim tajb'enji? [¡K'onti'!!] ²⁰Wetz nxik nq'uma' kyi'j kye aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, kyetz cha'oj txik kyq'apo' kypresent twitz titzb'alil jun tidi',

^e 10:6 Núm 11:4-20 ^f 10:7 Exo 32:1-20 ^g 10:8 Núm 25:1-18. Tuj Núm 25:9 nyolin kyi'j 24,000, per te Pa'k oqet stz'ib'a' 23,000 qanq tzan tpaj k'onti'l owok tsi' kyajjal kye k'ulul mandad aj eb'ajkamik apart. ^h 10:9 Núm 21:5-6; Sal 78:18 ⁱ 10:10 Núm 16:41-50 ^j 10:13 Exo 19:4; Deu 33:27; 2Cró 16:9; Sal 34:7; 40:17; Isa 41:10; 46:4; Wnch 10:28; Ebr 6:18; 13:6; 1 Xhp 4:19 ^k 10:16 Mat 26:26-28; Mak 14:22-24; Luks 22:19-20
^l 10:18 Lev 7:6

kyetz nxik kyq'apo' kye malspirit^m b'ix nya'tx te Qtata Dios; b'ix yatzun etil'j etetz, wetz ngan tzan k'on tox esamo' etib' kyuky'i kye malspirit. ²¹Etetz nlay b'antik etuk'an te quk'a' tzan qna'on te Qajawil b'ix qa ax nkx'uk'an te uk'b'il tzan ena'on kye malspirit; nlay b'antik tzan ewa'an tzan qna'on te Qajawil b'ix qa ax nkxwa'an tzan ena'on kye malspirit. ²²¿Ti'tzun, ojk'ulu'tz tzan stzaj qchuku' te Qajawil?ⁿ ¿Mas petzun nim qbalor qetz twitz tetz [tzan qipan tetz]?

²³Ntons, [iktza'x etetz n'eq'uma'] kyaqil b'a'n tzan tqet nk'ulu', per nya'tx kyaqil n'ok te jun galan. Kyaqil b'a'n tzan tqet nk'ulu', per nya'tx kyaqil n'oken tzan qok mas jwert tuky'i Qtata Dios.º ²⁴K'onti'l tzan ejoyon jun galan cha a'ox te etetzx sinoke jun galan kye txq'anky. ²⁵B'a'n tzan txik echi' kyaqil txakl chib'j aj nk'ayjik tuj jun k'ayb'il chib'j b'ix nya'tx kab' ek'u'j oxe'l echi'. ²⁶Komo te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at twitz, a te Qajawil tajaw.ᵖ ²⁷Qa jun xjal aj k'onti'l n'okslan te Qtata Dios ma xik uk'len te etetz [tzan ewa'an tuky'i'l], b'ix egan tzan exik, [b'a'n tzan exik] b'ix intxik ewa'a' kyaqil aj oqtel tsi', b'ix k'on na'non etanim. ²⁸Per qa at ab'l ma tzaj q'uman te etetz: “Te ntzani jun wab'j aj q'apomaj kye kyitzb'alil kye dios,” ntons yatzun etetz, k'on xik echi' tzan tpaj te aj ma tzaj q'uman te etetz b'ix tzan tpaj te aj ntyoli' tanim.⁹ ²⁹Wetz nxik nq'uma' te ntzani tzan tpaj titza' nyolin tuj tanim te junky b'ix nya'tx til'j etanim etetz. [Qatzun at jun etetz ntyoli'], “Wetz libr atin; ¿tistil nlay b'antik tzan txik nwa'a' cha a'ox tzan tpaj aj ntña'o' te junky?” ³⁰B'ix wetz, qa nxik nsi' pixon te Qtata Dios ti'j te aj nxik nwa'a', ¿ntons tistil wetz nkyinxik poqo' tzan tpaj te aj nxik nwa'a'?

³¹Ntons, qa etetz okxwa'yon, qatzun okx'uk'ayon, qatzun okxk'uluyon junky tidi', intqet ek'ulu' kyaqil tzan tqet eqij'b'a' te Qtata Dios. ³²K'on kxk'ulun tzan kyqet tza'qik kye aj tijajil Israel, qatzun kye aj nya'tx tijajil Israel qatzun kye txq'anky qerman aj tk'wa'al Qtata Dios. ³³Wetz a'inxk nkyin'ok-il tzan nkaj galan tuj kywitz txq'anky tuky'i kyaqil aj nk'ulu', k'onti'l nkyinjyoyon jun galan aj cha a'ox te wetz sinoke jun galan kye txq'anky tzan kykolet.

Titza' A Tgan Tzan Sten Jun Xuj Oj Tok Qchimo' Qib' Na'ol Dios

11 ¹Ntons, intel etin iktza' wetz nkyink'ulun, iktza' wetz n'el win iktza' te Jesukrist.ʳ ²Wetz nkxqet njiq'b'a' tzan tpaj etetz k'onti'l nkyin'ajnaj ti'j etanim, b'ix etetz nqet etoksla' kyaqil iktza'x aj okaj nq'uma' etetz. ³Per ngan tzan txik nq'uma' etetz, te Krist aji tetz te twitzale' kyil'j kye ichmilb'aj, iktza'x kye ichmilb'aj a'e' kyetz twitzale'

ᵐ 10:20 Deu 32:17 ᵐ 10:22 Exo 20:5; Deu 32:21 ° 10:23 1 Kor 6:12 ᵖ 10:26 Sal 24:1; 50:12; 89:11 ⁹ 10:28 Junjun kye tz'ib'enj oqtxi' ax nyolin “te munt b'ix kyaqil aj at twitz, a te Qajawil tajaw”; Rom 14:13-18; 1 Kor 8:7-13. ʳ 11:1 1 Kor 4:16; Fil 3:17

kyi'j kye kxu'jel, iktza'x te Qtata Dios a te twitzale' ti'j te Krist. ⁴Qa jun ichan oj txnaq'tzan, qatzun oj txik tpakb'a' jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, ntons qa atjax jun tidi' tuj twi', n'el tin tky'exaw te [Krist] aj twitzale' ti'j. ⁵B'ix jun xuj oj txnaq'tzan, qatzun oj txik tpakb'a' jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, ntons qa k'onti'l atjax jun tidi' txayb'il twi', n'el tin tky'exaw te twitzale' ti'j, osey te tichmil, komo ikxji iktze'xtzun ma'tx qet tmatzo' twi'. ⁶Qa jun xuj k'onti'l njax tsi' txmuj tuj twi', mejor intqet szqitu' te twi', b'ix qa nky'ixwik tzan tqet tzqitu' twi', ntons mejor intjax tsi' txmuj. ⁷Jun ichan k'onti'l tzan tjax tsi' jun tidi' tuj twi', tzan tpaj te Qtata Dios oqet tk'ulu' te ichan iktza'x tetz b'ix [ikxji] ti'j te ichan nxik e'elet tajwalil te Qtata Dios, yatzun ti'j te xuj nxik e'elet tajwalil te ichan. ⁸Komo te ichan k'onti'l owel ti'j te xuj, sinoke te xuj owel ti'j te ichan, ⁹b'ix te ichan k'onti'l oqet k'ulu' tzan tpaj te xuj, sinoke te xuj oqet k'ulu' tzan tpaj te ichan. ^t ¹⁰Astilji te xuj presis tzan tjax tsi' jun tidi' tuj twi' aj telponx at jun twitzale' ti'j, b'ix ax tzan tok kyen kye ángel. ¹¹Tuj twitz te Qajawil te ichan itz'oj tzan tpaj te xuj, b'ix te xuj itz'oj tzan tpaj te ichan. ¹²Komo te xuj tzajnaq ti'j te ichan, b'ix te ichan tzajnaq ti'j te xuj, per kyaqil tzajnaq tuky'i Qtata Dios. ¹³A'ix etetz intqet eb'isu': ¿Galan pe' qa jun xuj oxnaq'tzayon ti'j Qtata Dios qa k'onti'l atjax txmuj? ¹⁴Iktza'x jkajlen si', qa jun ichan okajel tky'ib'sa' twi' [iktza' twi' xuj], ¿nya'tx petzun ky'exawil te tetz? ¹⁵Per yatzun jun xuj qa nim xtxa'm twi', te nini jun tb'anil te tetz tzan tpaj te xtxa'm twi' iktza' te txayb'il tetz. ¹⁶Qa at ab'l tgan tzan twululun ti'j te ntzani, qetza k'onti'l eq'il qitza'na junky tume'l twitz te ja ntzani b'ix ax kye txq'anky b'uch'uj qerman ax ikxji eq'il kytiza'.

Oj Qwa'an Junx K'onti'l Tzan Qb'isun Tb'ay Qi'jx

¹⁷Ntons, wetz aj oqtel ntz'ib'a'ni nya'tx tzan eqet njiq'b'a', tzan tpaj etetz k'onti'l n'ok echimo' etib' tzan tok jun galan exol, sinoke n'ok echimo' etib' tzan tok jun nya'tx galan. ¹⁸Tb'ay oxel nq'uma', wetz n'ok ncha'o' oj tok echimo' etib' exolx erman, cha pur nqet epawa' etib' exolx tzi, b'ix qanq b'an'ax. ¹⁹¿Presis petzun tzan tqet epawa' etib' ikxnini tzan tok e'elet ab'le' kye aj nkye'el mas galan tuj twitz Qtata Dios? ²⁰Oj tok echimo' etib' tzan ewa'an junx na'ol te Qajawil, k'onti'l n'ok esi' ek'ul'j tzan ena'on te Qajawil. ²¹Komo oj etokten wa'il, junjun tb'ay nkyexik naj eq'il kyetz kywe' te kyetzx, yaji kye txq'anky nkyekaj tuky'i wal'ij b'ix junjunky nkyeuk'an nim. ²²¿K'onti'l petzun ejay aj ja' tzan exik wa'il b'ix tzan etuk'an? ¿Tistil n'el etik'o' kye qerman aj te Qtata Dios b'ix n'el etin kky'exaw kye aj k'onti'l ch'inwt tidi' kyetz? ¿Tidi' oxel nq'uma' eti'j? ¿Okxtel njiq'b'a'? Wetz nlay kxqet njiq'b'a' tzan tpaj nini.

^s 11:7 Gén 1:26-27 ^t 11:9 Gén 2:18-23

Te Tume'l Titza' Tzan Stzaj Qna'o' Te Qajawil Oj Qwa'an Junx

²³Ntons te aj oxik nxnaq'tza' etetz, a te Qajawil otzaj sin te wetz b'ix etetz ek'amoj galan ikxjani: Aj aq'b'il aj txik q'apo' te Qajawil, tetz ojaw stzyu' jun wab'j, ²⁴b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata Dios ti'j, oxik tsipa' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Te ntzani te nchi'jel [aj oxel' q'apo' te jun galan] te etetz. Intxik ewa'a' tzan ntzaj ena'o'.”^u ²⁵B'ix ax ikxji otk'uluj tuky'i te uk'b'il aj tmankun kywa'an, b'ix oxik tq'uma' kyetz, “Te ja quk'a' ntzani telponx ti'j te tume'l ak'a'j [titza' nqokolet], tzan tpaj nchiky'el [aj owelal oj nkamik]; intqet ek'ulu' ikxjani kyaqil-el oj etuk'an ti'j, tzan ntzaj ena'o'.”^v ²⁶Ntons [ax etetz tzi], kyaqil-el oj ewa'an ti'j te aj wab'jni b'ix oj etuk'an ti'j te aj uk'b'ilni, ntons ikxji max oj tul tetz nqet eyek'u' ntzaj ena'o' te tkamlen te Qajawil. ²⁷Ikkxi ab'lchaq aj oxel' twa'a' ja wab'jni, qatzun oxel' tuk'a' ja uk'b'ilni aj te Qajawilni, b'ix qa nya'tx tuj jun tume'l atqet, ntons njoyon choj ti'j xhchi'jel te Qajawil b'ix ti'j te xhchiky'el. ²⁸Ntons tzan txik ewa'a' te wab'j b'ix tzan etuk'an ti'j te uk'b'il, presis tzan tqet eb'isu' tuj etanim titza' atix tuj twitz Qtata Dios. ²⁹Komo jun xjal aj nxik twa'a' b'ix nxik tuk'a' b'ix k'onti'l nqet tb'isu' tume'l ti'j te xhchi'jel te Qajaw Jesukrist, ikxji cha nk'ulun tzan stzaj si' jun xhcho'nal tajsik. ³⁰Astilji exol etetz ketant kye yab' b'ix kye aj nya'tx jwert-e' b'ix junjun oje kyekamik. ³¹Qa qetz nqet-wit qb'isu' qi'j titza' ato', ntons te Qajawil k'onti'l-tal ntzaj tsi' xhcho'nal qi'j. ³²Qa te Qajaw ntzaj tsi' xhcho'nal qi'j, te nini [tzan tkaj qmañ] tzan k'on qxik si' tuj il iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan.”^w ³³Astilji waq erman, wetz nxik nq'uma' etetz oj tok echimo' etib' tzan ewa'an, junjunchaq pe'etiyon waq eti'jx. ³⁴Qa at jun aj at wa'ij ti'j, intxik wa'il tjay; ikxji tzan k'on tok echimo' etib' tzan stzaj tsi' te Qtata Dios jun xhcho'nal eti'j. B'ix ti'j kye txq'anqy tidi'chq, okyinyolion ti'j oj npon tzi.

Te Qtata Dios Ntzaj Tsi' Qajb'en Tzan Qonen Qib'x Qxol Tzan Qten Jwert Tuky'i'l

12 ¹Ntons waq erman, wetz ax ngan tzan tok echa'o' ch'in ti'j te qajb'en aj ntzaj tsi' te Txew Dios. ²Etetz eteb'en, aj mina' tuq etokslan ti'j Qtata Dios, etetz ja'chq tuq nxkik eq'i' tzan etokslan kye kyitzb'alil tidi'chq aj k'onti'l n'el ktzi'. ³Astilji, wetz ajna'l oxel' nq'uma' etetz, nijunwt xjal aj atqex Txew Dios tuj tanim b'a'n tzan txik tq'uma', “Ti'-wit jun syent tkotz te Jesus.” B'ix qa tetz k'onti'l nyolin tuky'i Txew Dios, nlay b'antik tzan tyolin, “Te Jesus aji te Qajawil.”

^u 11:24 Mat 26:26; Mak 14:22; Luks 22:19; 24:30 ^v 11:25 Exo 24:6-8; Jer 31:31-34; Mat 26:27-29; Mak 14:23-25; Luks 22:20 ^w 11:32 Deu 8:5; Ebr 12:5-11

⁴Ntons, tidi'chq qajb'en ntzaj si', per cha junkix te Txew Dios aj ntzaj sin tetz.^x ⁵B'ix tidi'chq tume'l tzan qonen kyuky'i kye qerman, per te Qajawil axkix cha jun. ⁶B'ix ax at ky'ila'l tume'l titza' nb'antik tidi'chq qxol, per cha junkix te Qtata Dios aj nb'antik kyaqil nini titza'. ⁷Te junjunchaq te qetz ntzaj si' jun qajb'en tzan te Txew Dios tzan qonen kyuky'i txq'anqy qerman tzan tok te jun galan te qkyaqil. ⁸Komo jun qerman b'a'n tzan tyolin tuj tume'l tuky'i jun ttab'l aj ntzaj tsi' te Txew Dios, b'ix axkix te Txew Dios ntzaj tsi' te junky qerman tzan tyolin yol tuky'i nim aj totzqi', ⁹b'ix tzan tpaj axkix te Txew Dios junky qerman b'a'n tzan tok twit'b'a' tk'u'j ti'j te Qtat tzan tb'antik tidi'chq titza', b'ix [tzan tpaj axkix te Txew Dios] junky qerman b'a'n tzan tq'anan yab' tuky'i tajwalil Qtata Dios, ¹⁰b'ix junky qerman ntk'amo' tajwalil tzan tk'ulun tuky'i tajwalil Qtata Dios jun tidi' aj mina' tok qen, b'ix junky b'a'n tzan txik tpakb'a' jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, b'ix junky qerman ntzaj si' jun ttab'l tzan tel tniky' alkyetz kye malspirit, b'ix ax [tzan tpaj te Txew Dios] junky qerman b'a'n tzan tyolin tuj junky yol aj tzajnaq tuj ka'l aj k'onti'l n'el qniky' ti'j, b'ix [tzan tpaj axkix te Txew Dios] junky qerman b'a'n tzan txik tq'uma' tidi' telponx te aj yol. ¹¹Per kyaqil te ntzani, cha jun te aj ntzaj swan tetz, a'ox te Txew Dios. A tetz ntzaj sin te junjunchaq iktza' tetz tgan.

Qkyaqil Qetz Cha Jun-oq A'o' Aj Nqo'okslan Ti'j Jesukrist

¹²Ntons, komo iktza'x te qchi'jel cha jun-oq tzan kyaqil b'ix at ky'ila'l'chq part tetz, anke ky'ila'l' part tetz, cha jun-oq; b'ix ax ikxji [qi'l'j qkyaqil qetz aj nqo'okslan ti'j] te Qajaw Jesukrist.^y ¹³Komo qetz otzaj si' te Txew Dios tuj qanim tzan qok qkyaqil qetz cha jun-oq, qa qetz tijajil Israel a'o' qatzun nya'txji, qa mosi' a'o' tzan junky qatzun nya'txji, qetz parej qkyaqil oje tz'ok qen axkix te Txew Dios. ¹⁴Te qchi'jel nya'tx cha jun-oq part sinoke ky'ila'l' part. ¹⁵Qa jun qoq oxel' tq'uma'-wit, "Wetz nya'tx a'in aq'ab', astilji nya'tx a'in part ti'j achi'jel," per nya'tx tzan tpaj aj yolni telponx nya'tx aji part te qchi'jel. ¹⁶B'ix qa jun qxkyin oxel' tq'uma'-wit, "Wetz nya'tx a'in awitz, astilji nya'tx a'in part ti'j achi'jel," per nya'tx tzan tpaj aj yolni telponx nya'tx aji part te qchi'jel. ¹⁷Qa kyaqil-wit te qchi'jel pur-wit qwitz, ntons ;titza'-tal ob'antel tzan qcha'on? B'ix qa kyaqil-wit te qchi'jel pur-wit qxkyin, ntons ;titza'-tal ob'antel tzan qsiquon? ¹⁸Per te Qtata Dios okaj tsi' junjunchaq part te qchi'jel aj ja' tuq n'el tetz tuj twitz galan. ¹⁹Qa kyaqil part te qchi'jel cha jun-wit, ntons ;titza'-tal te qchi'jel ikxji? ²⁰Per nya'tx ikxji tuky'i qchi'jel sinoke te qchi'jel ate' ky'ila'l' part, per tzan kyaqil te qchi'jel cha jun-oq. ²¹Te qwitz nlay b'antik tzan txik tq'uma' te jq'ab', "Yatz a'ich nya'tx

^x 12:4 Rom 12:6 ^y 12:12 Rom 12:4-5; Efe 4:4-16

presis te wetz.” B'ix te qwi' nlay b'antik tzan txik tq'uma' te qoq, “Etez a'ix nya'tx presis te wetz.” ²²Nya'tx ikxji sinoke kye a'e' aj part te qchi'jel aj naqe cha k'onti'l nim kybalar, kye nini at nim kyoken. ²³B'ix kye part te qchi'jel aj k'on qgan tzan qyolin kyi'j, kyetzji nkyequet qen galan; b'ix kye part te qchi'jel aj nya'tx eb'l, nqok'ulun kwent tuky'i jun tume'l galan. ²⁴Nya'tx presis tzan jk'ulun ikxji kyuky'i kye part te qchi'jel aj b'a'n tzan kykaj eb'l. Per te Qtata Dios okaj tsi' te qchi'jel tzan tqet jk'ulu' tuj jun tume'l galan kye aj part aj nya'tx eb'l. ²⁵Ikxji tzan k'on kykaj pawa' kyib' jun part ti'j junky part sinoke tzan kyten-oq tzan kyaq'unan junch'in. ²⁶Qa tuj jun part te qchi'jel, nqna'o' jun xhcho'nal, ax tuj kyaqil qchi'jel nqna'o' xhcho'nal; b'ix qa nqok'ulun kwent te jun part te qchi'jel, ax nqna'o' galan kyaqil part te qchi'jel.

²⁷[Ntons ax ikxji eti'j etetz tuky'i Krist.] Etetz a'ix iktza' xhchi'jel Krist, b'ix junjunchaq te etetz a'ix iktza' part te xhchi'jel. ²⁸B'ix ax ikxji okaj tsi' te Qtata Dios kye junjunchaq kye qerman. Tb'ay ekaj tsi' kye tky'ixel, tkab'i' kye aj yolil tyol, toxi' kye xnaq'tzon, b'ix yaji kye aj nqet kyk'ulu' tuky'i tajwalil Qtata Dios tidi'chq milagr, [yaji] kye aj b'a'n kyeq'anan, b'ix kye aj b'a'n kye'onen kye txq'anky, b'ix kye aj b'a'n kye'e'en tume'l kxol kye b'uch'uj qerman titza' tzan tb'antik kyaqil tuj tume'l, b'ix kye aj b'a'n kyeyolin tuj junky yol aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j.^z ²⁹¿Qkyaqil petzun a'o' tky'ixel? ¿Qkyaqil petzun a'o' yolil tyol? ¿Qkyaqil petzun a'o' xnaq'tzon? ¿Qkyaqil petzun b'a'n tzan jk'ulun tuky'i tajwalil Dios jun milagr? ³⁰¿Ax qkyaqil petzun qetz b'a'n tzan jq'anan? ¿Qkyaqil petzun nqoyolin tuj junky yol aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j? ¿Qkyaqil petzun b'a'n tzan txik jq'uma' tidi' telponx jun yol ikxji? ³¹Per etetz intok esi' ek'u'j tzan txik eqani' tuky'i Qtata Dios kye etajb'en aj mas at token. B'ix wetz oxel nq'uma' etetz te tume'l aj mas b'an tb'anil twitz kyaqil.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyqet Qgani' Txq'anky

13 ¹Qa wetz b'a'n kyinyolin tuj jun yol aj nya'tx nyol qatzun jun yol aj nkyeyolin kye ángel, per qa k'onti'l nkyequet ngani' txq'anky, wetz a'in iktza' jun k'uxb'il aj cha njaw wok'in, qatzun iktza' jun k'uxb'il^a aj cha njaw tzlinun. ²Qa wetz b'a'n-wit kyinpakb'an jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, b'ix qa n'el nniky'-wit kyaqil aj b'an kwest tzan tel qniky' ti'j b'ix qa wotzqi'-wit tidi'chq, b'ix qa b'a'n-wit tzan tok nwit'b'a' nk'u'j b'an byenech ti'j Qtata Dios tzan tky'ik nky'ixpu' kye witz,^b qa b'a'n-wit tzan tb'antik kyaqil nini witz'a' per qa k'onti'l nkyequet ngani' txq'anky, wetz k'onti'l woken, [chagan kyaqil nini]. ³B'ix qa oxel nsipa'-wit kyaqil tidi' wetz kye meb'a' xjal b'ix qa dispwest-wit a'in tzan tok

^z 12:28 Efe 4:11 ^a 13:1 Ax: címbalos. ^b 13:2 Mat 17:20; 21:21; Mak 11:23

si' nq'aq'b'el, per qa k'onti'l nkyeqet ngani' txq'anky, kyaqil nini k'onti'l token te wetz.

⁴Te tume'l titza' nqet qgani' junky ikxjani: a tgan tzan sten nim qpasens, b'ix tzan qb'ek'an ti'j junky, b'ix k'onti'l n'ok jq'oji' junky tzan tpaj tidi' tetz, b'ix k'onti'l nqet qjiq'b'a' qib' b'ix k'onti'l nqchalani' qib'. ⁵B'ix k'onti'l nqet jk'ulu' jun tidi' aj eq'b'ajil ky'exawil, k'onti'l nqob'isun a'ox qi'jx qetz, k'onti'l nqojaw q'ojlik luwew, b'ix k'onti'l nqex qsi' jq'oj ti'j junky. ⁶K'onti'l nqochalaj ti'j te aj nya'tx galan, per b'an nqochalaj ti'j kyaqil aj tume'l b'an'ax. ⁷A tgan tzan tqet qnajsas' kye txq'anky, b'ix k'onti'l nkaj qsi' tzan qokslan [te galan], k'onti'l nkaj qsi' tzan tkaj lo'et jk'u'j, b'ix kyaqil nqipa'. ⁸Oj kyqet qgani' kye txq'anky, ntons k'onti'l nkaj qsi' tzan kyqet qgani'. Yatzun oj qpakb'an jun tpakb'alil aj nswan te Txew Dios tuj qanim, te nini omankuyon b'ix ax oj qyolin tuj junky yol aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j, b'ix ax oj tel qniky' ti'j tidi'chq, kyaqil nini opoyonaj, per oj kyqet qgani' kye txq'anky, nlay ponaj. ⁹Komo nya'tx kyaqil n'el qniky' ti'j, b'ix nlay b'antik tzan txik qyoli' kyaqil ti'j, ¹⁰per oj tpon te aj b'an nich'inwt nya'tx galan ti'j, ntons opoyonaj te aj at ajna'l. ¹¹Wetz aj man tuq tal k'wa'l a'in, nkyinyolin tuq iktza' jun k'wa'l, b'ix nkyinb'isun tuq iktza' jun k'wa'l, b'ix nqet nb'isu' tuq ti'j jun tidi' iktza' jun k'wa'l; per ya ma kyin'ok tijxjal, okaj nsi' kyaqil aj nini. ¹²Ajna'l k'onti'l n'el qniky' b'an byenech, iktza' nxik qen smujin tuj jun despej, per jun q'ij owokel qen qetz qwitzale'x [te Qajawil] tuky'i kykab'il qwitz. Ajna'l wetz web'en cha ch'imu's web'en ti'j, per yaji owokel wen b'an byenech iktza'x wetz otzqimin titza'.

¹³Ntons, ate' ox tidi' aj k'onti'l nponaj b'ix aj ntzanije': [jun,] te tume'l titza' n'ok wit'let jk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix [junky] te tume'l titza' lo'ik jk'u'j ti'j, b'ix [junky] te tume'l titza' nkyeqet qgani' txq'anky; aj ntzanije' kye kyoxil aj k'onti'l nkyeponaj per te aj mas presis a te tume'l titza' nkyeqet qgani' txq'anky.

Te Tume'l Ti'j Jun Yol Aj Tzajnaq Tuj Ka'j Aj K'onti'l N'el Qniky' Ti'j

14 ¹Intok esi' enab'l tzan kyqet egani' txq'anky, b'ix tzan stzaj tsi' Qtata Dios jun etajb'en kxol kye qerman,^d b'ix mejor tzan eyolin tyol.^e ²Komo te aj nxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j, tetz k'onti'l nyolin kye xjal sinoke nyolin tuky'i Qtata Dios, komo nijunwt n'el tniky' ti'j te aj nxik tq'uma' sinoke tuj tanim nyolin tidi'chq aj k'onti'l n'el qniky' ti'j. ³Per yatzun te jun aj yolil tyol, tetz nyolin kye xjal tzan kyten jwert tuky'i Qtata Dios b'ix tzan txik tnimsa' kyk'u'j, b'ix tzan txik xhchewsas' kyanim. ⁴Jun aj nxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, cha a'ox te tetz jun galan;

^c 13:12 1 Wnch 3:2 ^d 14:1 1 Kor 12:4-11 ^e 14:1 Ax: tpakb'alil.

yatzun te aj yolil tyol Dios, tetz tyol n'ok te jun galan kye kyaqil qerman. ⁵Wetz ngan-tal tzan exnaq'tzan ekyaqil etetz tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, per mas ngan tzan eyolin tyol Dios tuj jun yol aj n'el qniky' ti'j twitz te oj exnaq'tzan tuj yol aj tzajnaq tuj ka'j, nini b'a'n a'ox qa oxe'l q'umlet tidi' telponx tzan tok te jun galan kye kyaqil qerman.

⁶Erman waq, qa wetz okyinpoyon exol b'ix okyinyolion tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, ¿titz'a owokel te jun galan te etetz? Owokel te jun galan a'ox qa oxe'l nq'uma' te aj otzajel tyek'u' te Txew Dios [tidi' telponx], qatzun okyinyolion tuky'i jun nnab'l b'an tume'l ti'j, qatzun jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, qatzun tzan txik nxnaq'tza' etetz ti'j [tidi' telponx]. ⁷Qa jun chinab' iktza' te ajlaj qatzun te arp aj k'onti'l t'nab'l, qa k'onti'l-wit jun tume'l te twi' junjunchaq te kyetz, ntons nlay tz'el qniky' ti'j te b'itz aj njatz eq'i' tuky'i te chinab' qa ajlaj qatzun arpi. ⁸B'ix qa te twi' te trompet nlay xik cha'o' n'oq' tuky'i tume'l, ntons kye soldad nlay qet kyk'ulu' kyib' tzan kyq'ojin kyil'j kye kyajq'oj.^f ⁹Ntons ax ikxji eti'j etetz, qa k'onti'l nxik eq'uma' jun yol aj n'el qniky' ti'j, ntons ¿titz'a owelal qniky' ti'j te aj nxik eq'uma'? Ikxji chagan nkxyolin.^g ¹⁰B'an'ax ate' ky'ila'j yol twitz tx'o'tx', per kyaqil at tidi' telponx. ¹¹Qa wetz k'onti'l n'el nniky' ti'j kyyol txq'anqy, wetz a'in iktza' jun laq'chik xjal te kyetz b'ix ax kyetz iktza' jun laq'chik xjal te wetz. ¹²Ntons ax ikxji eti'j etetz, komo b'an mer egan tzan tok eten nim etajb'en tuky'i te Txew Dios, ntons intok esi' ek'u'j tzan ek'ulun nini tzan kyok jwert kye qerman tuky'i Qtata Dios.

¹³Ntons astilji jun aj nyolin tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, intxik tqani' tuky'i Qtat tzan stzaj si' t'nab'l tzan tb'antik txik tq'uma' kyuky'i kye txq'anqy tidi' telponx. ¹⁴Komo qa wetz nkyinxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios tuky'i jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, wetz wanim nxnaq'tzan per te nnab'l k'onti'l nqet tb'isu'. ¹⁵Ntons ¿tidi' nk'ulu'tz? Ntons wetz okyinxnaq'tzayon tuky'i wanim, per ax okyinxnaq'tzayon tuky'i nnab'l; ax okyimb'itzayon tuky'i wanim per ax okyimb'itzayon tuky'i nnab'l. ¹⁶Qa yatz a'ox tuj awanim nchysin yol galan te Qtata Dios, b'ix qa jun xjal aj ncha'on awil'j k'onti'l n'el tniky' ti'j ayol, tetz nlay b'antik tzan txik tq'uma' qa dyakwerd^h at tuky'i te aj nxik asi' pixon te Dios, tzan tpaj k'onti'l n'ox tuj twi' te aj nxik aq'uma'. ¹⁷Yatz b'an'ax nxik asi' pixon te Qtata Dios, per yatzun ti'j te junky, k'onti'l n'ok jun galan te tetz.

¹⁸Wetz nxik nsi' pixon te Qtata Dios tzan tpaj b'a'n kyinxnaq'tzan tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j mas ewitz etetz ekyaqil. ¹⁹Per cha'oj tok nchimo' wib' kyuky'i qerman, mejor tzan txik nq'uma' cha kab'e

^f 14:8 Oqtxi', cha'oj tok oq'sa' jun trompet tzan te twitzale' kxol soldad, telponx tuq tzan kyk'ulun listar kyib' kye soldad tzan kyq'ojin kyil'j te kyajq'oj. ^g 14:9 Ax: ikxji cha nkxyolin tuj kyaq'iq'. ^h 14:16 Ax: Amen.

nyol aj n'el kyniky' kye qerman ti'lj, b'ix nya'tx tzan nyolin b'an ky'ila'j yol aj k'onti'l n'el kyniky'. ²⁰Etetz waq erman, k'on kx'ok ixne' waq titza' nkxb'isun. Pe'etok ixne' ti'j te nya'tx galan, yatzun titza' nkxb'isun, pe'etok iktza' tijxjal. ²¹Tuj te Tu'jal Dios tz'ib'ankaj ikxjani: “ ‘Wetz okyinyoliyon kyuky'i ja xjalni tuj ktzi' aj laq'chik xjal, b'ix ax okyinyoliyon kyuky'i'l tuj junky yol aj mina' tok kcha'o', per ni ikxji, nlay kyinxik kyoksla', kyi te Qajawil.’”ⁱ

²²Ntons, oj qyolin tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, nini n'oken te jun seny kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix nya'tx kye aj nkye'okslan; per oj txik qpakb'a' jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, te nini n'oken kye aj nkye'okslan b'ix nya'tx kye aj k'onti'l nkye'okslan. ²³Ntons, qa kyaqil kye qerman owokel kchimo' kyib' b'ix kkyaqil okyeyoliyon tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j, b'ix qa ma kye'ox xjal aj k'onti'l n'el kyniky' ti'j kyaqil ntzani qatzun xjal aj k'onti'l nkye'okslan, nlay petzun kyeyolin qa etetz cha lok a'ix? ²⁴Per yatzun qa kyaqil qerman nkyeyolin tyol Dios [tuj jun yol aj n'el qniky'], b'ix owokex jun aj k'onti'l n'okslan qatzun jun aj k'onti'l n'el tniky' ti'j kyaqil ntzani, tetz owelal tniky' ti'j te xhchoj b'ix oqtel tb'isu' titza' at tzan tpaj te aj nkyyoli'. ²⁵Ntons kyaqil aj ewa' tuq tuj tanim, owelal tniky' [nya'tx galan te nini], b'ix oqtel mejlet owokelten na'ol Qtata Dios, b'ix ikxji otq'uma'tz b'an'ax te Qtata Dios atqet exol.

Oj Tok Qchimo' Qib' Na'ol Qtata Dios A Tgan Tzan Jk'ulun Kyaqil Tuj Tume'l

²⁶Ntons erman, t'itza' qoteyon ti'j te ntzani? Etetz oj tok echimo' etib', junjunchaq b'a'n tzan txik eb'itza' jun eb'itz, qatzun tzan txik exnaq'tza' txq'anqy, qatzun tzan txik eq'uma' tidi' aj ojetq tq'umaj te Qtata Dios tuj etanim, qatzun tzan eyolin tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, qatzun tzan epakb'an tidi' telponx te yol aj tuj ka'j. Per kyaqil intb'antik tzan kytan jwert kye qerman. ²⁷B'ix oj eyolin tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, cha inkyyolin a'ox kab'e' qa ox qermanji, jun tb'ay, yaji junky, a tgan tzan kyiyon ktyemp te junjunchaq, b'ix a tgan tzan txik q'umlet tidi' telponx aj yolji. ²⁸B'ix qa k'onti'l ab'l b'a'n tzan txik tq'uma' tidi' telponx te aj nkyyoli', mejor tzan k'on txik kyyoli' ch'inwt tuj junky yol oj tok echimo' etib' exolx, b'ix mejor tzan txik kyyoli' tuj aj yol a'ox tuj kyanim b'ix tuky'i Qtata Dios. ²⁹B'ix ax ikxji kyil'j kye aj yolil tyol Dios, inkyyolin cha kab'e' qa oxji, b'ix kye txq'anqy intxik kyq'uma' qa tume'l qa nya'txji. ³⁰Per qa te Txew Dios otzajel tswa' jun tpakb'alil tuj tanim te junky aj wit'lik, ntons tb'ay a tgan tzan tlumet te aj nyolin tzan tyolin te junky. ³¹Junjunchaq etetz aj nyolin tyol Dios, a tgan tzan etiyon tzan

ⁱ 14:21 Isa 28:11-12

tlumet te aj nyolin b'ix yaji tzan tyolin junky, ikxji kyaqil qerman b'a'n tzan tel kyniky', b'ix b'a'n tzan tnimsan kyk'u'j. ³²Komo jun aj yolil tyol Dios b'a'n tzan tiyon oj tmankun tyolin te junky b'ix yaji tzan tyolin tetz. ³³Komo te Qtata Dios nya'tx jun Qtata Dios aj tgan k'ulun jun tidi' aj k'onti'l tumelil, sinoke nk'ulun kyaqil tuj tume'l.

³⁴Ntons ax iktza'x kxol kyaqil kye b'uch'uj qerman aj pawame' te Qtata Dios, ntons oj tok echimo' etib' exolx, ax a tgan tzan kylumet kye xuj, k'onti'l tzan kyyolin sinoke tzan kyokslan iktza'x ntyoli' te Kawb'il'. ³⁵Qa kye xuj kygan tzan tok kcha'o' ti'j jun tidi' ntons a tgan tzan txik kcha'o' te kyichmil tuj kyjay, tzan tpaj nya'tx tume'l qa jun xuj oyoliyon kxol jun b'uch'uj qerman oj tok kchimo' kyib'. ³⁶¿Etuky'i'l petzun etetz otzaj te tyol Qtata Dios? ¿B'ix a'ox petzun etetz oje kx'ok cha'on tetz? ³⁷Qa at jun exol etetz aj tetz tuj ttab'l tetz jun aj yolil tyol Dios, qatzun tetz tuj ttab'l nk'ulun kyaqil b'an tume'l iktza' te Qtata Dios tgan, ntons owelal tniky' te aj nxik nq'uma'ni a te Qtata Dios otzaj q'uman tetz. ³⁸Per qa tetz k'onti'l n'okslan ti'j, ntons ax tetz k'on xik etoksla'. ³⁹Ntons waq erman, intel egani' tzan eyolin tyol Dios, ax k'on tz'el etin gan qa junky oyoliyon tuj junky yol aj k'onti'l n'el qniky' ti'j. ⁴⁰Per intqet ek'ulu' waq kyaqil tuky'i tume'l galan b'ix txxolil.

Tidi' Telponx Tjawlen Anq'in Te Krist

15 ¹Erman waq, wetz ngan tzan stzaj nna'o' te etetz te tpakb'alil galan aj oxik npakb'a' etetz, etetz etokslaj b'ix ajna'l k'onti'l nkaj ekola'. ²B'ix tzan tpaj te aj tpakb'alilni etetz kolomix, wen qa b'an'ax okx'okslan [tuky'i jun tk'u'ljal]; qa k'on, chagan. ³Wetz oje xik nxnaq'tza' te etetz te aj mas presis aj otzaj xnaq'tza', b'ix aj ntzani: Te Krist okamik tzan tpaj te qchoj iktza'x nyolin tuj Tu'jal Dios^k ⁴b'ix owox muqu' b'ix yaji ojaw anq'in tuj toxi'n q'ij iktza'xkix nyolin tuj te Tu'jal Dios.^l ⁵B'ix yaji ojaw kanet twitz te Xhpe'y^m b'ix yaji kywitz kykab'lajujil kye tky'ixel.ⁿ ⁶Yaji ojaw kanet b'eyx kywitz mas tajsik jweb' oqal (500) qerman, ky'ila'j kyetz tzunx itz'oje' ajna'l b'ix junjunky oje kyekamik. ⁷Yaji ojaw kanet twitz Chaw, yaji kywitz kkyaqil kye tky'ixel. ⁸B'ix yaji mas yaj ojaw kanet nwitz wetz,^o wetz a'in iktza' naqe jun k'wa'l aj in'itiz'jik mas yaj kywitz kye txq'anqy. ⁹Wetz a'in kxol kyetz, a'in iktza' aj k'onti'l nim woken kywitz kye txq'anqy tky'ixel, b'ix nya'tx nmeres tzan wok q'uma' tky'ixel Jesus tzan tpaj wetz tb'aya' nkyejaw tuq nlajo' kye aj nkye'okslan tuq ti'j.^p ¹⁰Per tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin wuky'i'l anke

j 14:34 Gén 3:16; 1 Kor 11:3; 1 Tim 2:10-14 k 15:3 Isa 53:5-12 l 15:4 Sal 16:8-10

m 15:5 Ax: Cefas, b'ix ax Simon tb'i; Luks 24:34. n 15:5 Ax: kykab'lajujil. Telponx kyil'j kye aj te b'uch'uj tky'ixel aj kab'lajuj-e' tuq, per te Judsoje kamik b'ix te Matiys mina' tox kxol; Mat 28:16-17; Mak 16:14; Luks 24:36; Wnch 20:19. o 15:8 Kya 9:3-6 p 15:9 Kya 8:3

k'onti'l tuq nwajo', a'in iktza'xkix atin ajna'l; b'ix nya'tx chagan titza' tetz b'an galan nab'lin wuky'i'l tzaj tpaj wetz oje kyin'aq'unan mas nim kywitz kyaqil kye txq'anqy, per nya'tx a'in wetz sinoke a te Qtata Dios n'onen wuky'i'l. ¹¹Ab'l oxik pakb'an te etetz nya'tx a te presisji, qa a'in qatzun txq'anqyji, te tpakb'alil axkixji aj oxik qpakb'a'na b'ix etetz etokslaj.

¹²Ntons komo nxik pakb'let te Krist ojaw anq'in kxol kye kamnaq, çtistil nkyq'uma' junjun exol etetz qa kye kamnaq k'onti'l nkyejaw anq'in? ¹³Qa kye kamnaq nlay-wit kyejaw anq'in [iktza' nkyq'uma' junjun], ntons ax-tal te Krist k'onti'l ojaw anq'in. ¹⁴B'ix qa te Krist k'onti'l-wit ojaw anq'in, ntons chagan-tal te aj nxik qpakb'a'ni, b'ix chagan-tal etetz wit'lik ek'u'j ti'j. ¹⁵B'ix qa ikxji-wit ntons qetz a aj nqyoli' nya'tx-tal b'an'ax qitza'na, komo qetz a nxik qpakb'a'na te Qtata Dios ojaw tanq'insa' te Krist. Qa b'an'axwit kye kamnaq k'onti'l nkyejaw anq'in, ntons k'onti'l-tal ojaw anq'in te Krist. ¹⁶Komo qa kye kamnaq k'onti'l-wit nkyejaw anq'in, ntons ax-tal te Krist k'onti'l ojaw anq'in. ¹⁷B'ix qa te Krist k'onti'l-wit ojaw anq'in, ntons chagan-tal wit'likok ek'u'j ti'j b'ix tzunx-tal at echoj. ¹⁸B'ix qa ikxji-wit, ntons kye aj oje kyekamik aj nkye'okslan tuq ti'j Krist, kyetz b'an perdid-tal ate'. ¹⁹Qa qetz atok jk'u'j ti'j Krist a'oxwit te jun qanq'in tzani twitz tx'o'tx', qetz mas b'an ek'b'ajil-tal qwitz kywitz kye txq'anqy.

²⁰Per yatzun ajna'l te Krist, b'an b'an'ax oje jaw anq'in kxol kye kamnaq. Ikxji a tetz te tb'ay aj oje jaw anq'in kxol kyaqil kye aj oje kyekamik aj okyejawel anq'in b'eyx te jun-ele'x. ²¹Komo iktza'x te kamikyj owul tzani twitz tx'o'tx' tzan tpaj jun xjal,^q ax ikxji ajna'l tzan tpaj junky xjal kye kamnaq b'a'n tzan kyjaw anq'in. ²²Komo iktza'x tzan tpaj te Adan qkyaqil nqokamik, b'ix ax ikxji tzan tpaj te Krist qkyaqil qob'aj'anq'iyon. ²³Per kyaqil oky'el tuj tume'l, junjunchaq okyejawel anq'in; tb'ay te Krist, yaji qkyaqil qetz aj oje qo'okslan ti'j te Jesukrist oj tul tetz tka'mjji'n-el. ²⁴Ntons yaji opoyonaj te twitz tx'o'tx' b'ix opoyonaj kyaqil kyajwalil xjal b'ix okyepoyonaj kye aj b'a'n kyitza' tuj kyaq'iq', b'ix yaji tetz okajel tq'apo' kyaqil tuj tq'ab' te Qtata Dios. ²⁵Komo [te Qajaw Krist] presiskix tzan tk'ulun mandad max oj kyqet kyaqil kye tajq'oj tjaq' toq,^r ²⁶b'ix te tmankb'il aj iktza' jun tajq'oj aj opoyonaj, a te kamikyj. ²⁷Komo [iktza' nyolin tuj te Tu'ljal Dios oqtxi' ikxjani: "Te Qtata Dios], kyaqil oje kaj tsi' tjaq' toq"^s [te Qajaw Krist]. B'ix oj tq'uman qa "kyaqil oje kaj tjaq' toq," nya'tx telponx ax te Qtata Dios, komo tetz aji te aj ok'ulun tzan tkaj kyaqil tjaq' toq. ²⁸B'ix oj tkaj kyaqil tjaq' toq, yaji ax tetz okajel tq'apo' tib' tuj tq'ab' te Qtata Dios aj otk'uluj tzan tkaj kyaqil tjaq' toq, b'ix ikxji te Qtata Dios okajel tajsik kyaqil. ²⁹Qa ikxji, kye aj njaw si' a' kywi' kky'ixel kye kamnaq, çtitza' okyeteyon qa kye kamnaq

^q 15:21 Gén 3:1-24; Rom 5:12-18 ^r 15:25 Sal 110:1 ^s 15:27 Sal 8:6; Efe 1:22; Ebr 2:8

k'onti'l nkyejaw anq'in? ¿Tistil njaw si' a' kywi' tzan kypaj kyetz? [Komo kye kamnaq okyejawel anq'in.] ³⁰B'ix ¿tistil qetz kyaqil q'ij njk'amo' tzan tok qen te nya'tx galan aj nky'ik? ³¹Erman waq, b'aj'lij wetz ch'inky tuq nkyinkamik, b'ix dispwest a'in tzan tpaj wetz b'an nkyinchalaj eti'j etetz tzan tpaj te Qajaw Kristo Jesus. ³²Wetz owipaj tidi'chq nya'tx galan tzan kye xjal aj k'onti'l Dios tuj kywitz tuj Efeso, t' per ¿tidi' ma'tx nkamb'aj tzan tpaj nini? Qa b'an'ax kye kamnaq k'onti'l nkyejaw anq'in, ntons mejor tzan nk'ulul iktza'x nkyq'uma' junjun ikxjani: “Qob'ajwa'an waq b'ix qob'aj'uk'an tzan tpaj nchi'j qob'ajkamel.” ³³Intok esi' waq enab'l tzan k'on eqet eq'i' tuky'i kyyol aj nxik kyyoli'. “Qa qetz nqob'et kyuky'i xjal aj nya'tx galan nkyeb'et, opoyon qnajs'a' te galan aj eq'i' qitza'.” ³⁴Pe'emeltz'jik junky'el tzan tqet eb'isu' tuj tume'l b'ix k'on kxjoyon choj; komo junjun exol etetz k'onti'l kyotzqi' te Qtata Dios. Wetz nxik nq'uma' ntzani tzan eky'ixwik ch'in.

³⁵Ntons, qanq ate' junjun otzajel kcha'o' ikxjani: “¿Titza' nkyejaw anq'in kye kamnaq? ¿Titza' te kchi'jel oj kyjaw anq'in?” ³⁶Aj ntzaj echa'o' b'an tont. Komo jun tidi' aj oqtex awet, te ijaj tb'ay opoyonaj tzan tjakul te tal awalj. ³⁷Te aj nqex awet nya'tx a te toq te awalj b'eyx sinoke tb'ay te ch'i tal ijaj, triw qatzun tidi' junkyji. ³⁸Yaji te Qtata Dios kyeb'a' njaw tky'ib'sa' iktza' tetz tgan, b'ix yaji ti'j junjunchaq ijaj n'el iktza'x a tgan tzan tel. ³⁹Nya'tx kyaqil aj at kyanq'in twitz tx'o'tx' parej kkyaqil. Chuktky kchi'jel kye xjal, b'ix chuktky kchi'jel kye txkup, b'ix chuktky kchi'jel kye pich' b'ix chuktky kchi'jel kye kyyi. ⁴⁰Ax chuktky kykajlen k'ulu' kye tidi'chq twitz ka'j b'ix chuktky kykajlen k'ulu' kye tidi'chq twitz tx'o'tx', b'ix chuktky te b'an tb'anil te junjunchaq te kyetz. ⁴¹Chuktky te xhchqitz'unal te q'ij, b'ix chuktky xhchqitz'unal te qya', b'ix chuktky kxhchqitz'unal kye che'w, b'ix junjunchaq kye che'w chuktky kywitz kye txq'anky che'w.

⁴²B'ix ax ikxji oky'el oj kyjaw anq'in kye kamnaq. Komo te aj nqex muqet, nponaj; yatzun te aj njaw anq'in k'onti'l nponaj. ⁴³Te aj nqex muqet k'onti'l token; yatzun te aj njaw anq'in, ojowel anq'in tuky'i jun xhchqitz'unal. Te aj nqex muqet, k'onti'l tbalor, yatzun te aj ojowel anq'in, at nim tbalor. ⁴⁴Te aj nqex muqet, at jun xhchi'jel aj n'oken tzani twitz tx'o'tx'; yatzun te aj ojowel anq'in, at jun xhchi'jel aj n'oken tuj ka'j. Komo at jun qchi'jel tzani twitz tx'o'tx', ax owokel junky qchi'jel aj tuj ka'j. ⁴⁵Ikxjani tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios]: “Te tb'ay Adan, tetz jun xjal aj tzani twitz tx'o'tx' b'ix oxik si' jun tanq'in.”^u Yatzun te tkab'i' Adan [osey te Krist], tetz at xhchi'jel tuj ka'j b'ix ntzaj tsi' qanq'in.^v ⁴⁶Per anke ikxji, te qchi'jel aj k'onti'l nponaj, te nini k'onti'l otzaj si' tb'ay, sinoke tb'ay otzaj si' te qchi'jel aj nponaj, b'ix yaji otzajel si' te aj k'onti'l nponaj. ⁴⁷Te

^t 15:32 Ax: xjal iktza' tuj k'ul txkup. ^u 15:45 Gén 2:7 ^v 15:45 Rom 5:11-18

tb'ay ichan [osey te Adan] oqet k'ulu' tuky'i tx'o'tx' b'ix tetz te tzani twitz tx'o'tx' kixi', per te tkab'i' ichan [osey te Krist] tetz tzajnaq tuq tuj ka'j. ⁴⁸Kye [kchi'jel kyaqil] aj twitz tx'o'tx', iktza'xkix kye aj twitz tx'o'tx'. B'ix kye aj [nkyexik] tuj ka'j, [kyetz kchi'jel] iktza'xkix te aj tzajnaq tuj ka'j. ⁴⁹Komo qchi'jel qetz ajna'l parej iktza'x xhchi'jel te Adan, ntons ax oj qpon tuj ka'j qetz otzajel si' junky qchi'jel iktza'x te Krist. ⁵⁰Wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz waq erman, te qchi'jel^w nlay b'antik tox tuj ka'j aj ja' atqet te Qtata Dios; b'ix te qchi'jel aj nponaj, nlay b'antik tzan tanq'in te jun-ele'x.

⁵¹Per wetz ngan tzan tok echa'o' jun tidi': Nya'tx qkyaqil qetz qob'ajkamel per qkyaqil qetz qoky'ixpjel. ⁵²Cha tuj jun rat, cha tuj jun mutz',^x oj tjaw oq' te tmankb'il trompet, kyaqil kye kamnaq okyejawel anq'in tuky'i junky kchi'jel aj nlay ponaj b'ix qetz aj itz'ojo' [aj tyempji] qoky'ixpjel.^y ⁵³Komo te qchi'jel aj nponaj owokel jun aj k'onti'l nponaj, b'ix te qchi'jel aj nkamik owokel jun aj k'onti'l nkamik. ⁵⁴B'ix te ja qchi'jelni aj nponaj, cha'oj tok junky aj k'onti'l nponaj, b'ix te ja qchi'jel aj nkamik, cha'oj tok junky aj k'onti'l nkamik, ntons opoyon kixi' te yol aj tz'ib'ankaj ikxjani: "Te kamikyj oje ponaj tzan tpaj oje qet [tzan te Qajaw Jesukrist]."^z ⁵⁵“¿Titza' ob'antel tzan jqet tzan te kamikyj? ¿B'ix titza' ob'antel tzan tk'ulun jun nya'tx galan qij'?”^a ⁵⁶Komo tzan tpaj te Kawb'il [aj oxik tsi' te Qtata Dios te Moisés] n'el qniky' at te qchoj b'ix tzan tpaj te qchoj nqokamik. ⁵⁷Per a tgan tzan txik qsi' pixon te Qtata Dios, tetz nk'ulun tzan k'on jqet tzan te kamikyj, tzan tpaj te Qajaw Krist. ⁵⁸Ntons waq erman aj ganimix witz'a, intok esi' enab'l, pe'eten waq jwert tuky'i Qajaw b'ix k'on kaj ekola', pe'etaq'unan tuky'i jun tk'u'jlal te Qajaw, tzan tpaj eteb'enky te qaq'un tuky'i Qajawil nlay ponaj.

Te Pa'k Ntb'isu' Tuq Tb'ey Max Korint

16 ¹Ntons, ti'j te etonb'il aj owelal echimo'^b kye aj pawame' te Qtata Dios [tuj Jerusalen],^c intqet ek'ulu' iktza'x te tumelil aj oxik nq'uma' kye b'uch'uj qerman aj ate' tuj tkwentil Galasy ikxjani: ²Te tb'ay q'ij tuj te saman, junjunchaq te etetz a tgan tzan tkaj epawa' ch'in iktza'x janik'pon ma'tx ek'uluj ganar b'ix junjunchaq intqet ek'u'u', b'ix ikxji oj npon wetz eq'il tetz, nya'tx maxji ojowel chimlet. ³B'ix oj npon wetz, okyexe'l nlajo' tuj Jerusalen tuky'i jun u'j, kye qerman aj oje kye'el ejoyo' etetz, tzan txik kyin te etonb'il. ⁴B'ix qa wetz presis tzan nxik Jerusalen, okyexe'l wuky'i'l.

^w 15:50 Ax: te qchi'jel b'ix te qkyiky'el. ^x 15:52 Ax: jun jaqon b'ix jun mutz' qwitz.

^y 15:52 1 Tes 4:15-17 ^z 15:54 Isa 25:8 ^a 15:55 Os 13:14 ^b 16:1 Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-15; 9:1-15 ^c 16:1 1 Kor 16:3-4

⁵Wetz okyinpoyon etuky'i'l per tb'ay a tgan tzan nky'ik tuj tkwentil Masedony, tzan tpaj presis tzan nky'ik txini tb'ay.^d ⁶B'ix qanq okyinkajel etuky'i'l tzi, qanq okyinkajel kyaqil jab'alil, ikxji tzan etonen wuky'i'l tzan nxik aj ja' presis tzan nxik. ⁷Komo k'on ngan ky'ik e'el etetz cha jun rat, sinoke ngan tzan nten jun tyemp exol etetz qa ikxji tgan te Qajawil. ⁸Per wetz ajna'l okyinkajel tuj Efeso max oj tpon te ninq'ij Pentecostés ⁹tzan tpaj ma'tx tz'oknoj jun tume'l tzan npakb'an tzani tzan tok jun b'an galan kye ky'ila'l xjal, anke ate' ky'ila'l txq'anqy aj k'on kygan.^e

¹⁰B'ix qa ma pon te Timotey,^f intok esi' enab'l tzan tna'on galan exol, tzan tpaj tetz ax n'aq'unan tuj taq'un te Qajawil iktza' wetz. ¹¹Nijunwt exol etetz owelal ik'on tetz, sinoke pe'etonen tuky'i'l tzan tul tzani wuky'i'l tuky'i jun chewsb'il tuj tanim, komo wetz nkyin'iyon ti'j junx kyuky'i txq'anqy qerman. ¹²B'ix ti'j te qerman Pol, wetz oqet nwitz twitz tzan txik tuq exol etetz kyuky'i kye txq'anqy qerman; k'onti'l otb'anij tzan txik, per oxel oj tkanon ti'j.

Jun Tkawb'il Te Pa'k Kye Aj Korint

¹³Ntons, intok esi' waq enab'l, tzan eten jwert, k'onti'l tzan tkaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j ti'j te Qtata Dios. Pe'eb'et tuj jun tume'l iktza' ichan a'ix, b'ix intetz eten ewitz. ¹⁴Kyaqil aj nqet ek'ulu', intqet ek'ulu' tuj jun tume'l aj nkyeqet egani' kye qerman b'ix te Qtata Dios.

¹⁵Erman waq, etetz eteb'en kye aj tuj tjay te Estéfan, kyetz a'e' kye aj b'an tb'ay e'okslan tuj tkwentil Akay, b'ix kyetz ajna'l nkye'aq'unan te jun galan te qkyaqil qetz aj pawamo' te Qtata Dios. ¹⁶Wetz ngan tzan txik nq'uma' ch'in etetz tzan kyqet etoksla' kye xjal aj iktza' kyetz, b'ix kyaqil kye aj nkye'onen b'ix nkye'aq'unan nim qxol. ¹⁷Wetz nkyinchalaj kyulen te Estéfan^g b'ix te Portunat, b'ix Akayk, kyetz e'ul te eky'ixel tzan kyonen, ¹⁸ojaw kyin nk'u'j b'ix ojaw kyin ek'u'j etetz; astilji inkyqet eten galan kye xjal aj iktza' kyetz.

¹⁹Kye b'uch'uj qerman tuj Asy, kyetz nkyesaman jun limb'il te etetz. Te qerman Akiy b'ix te Xhil^h b'ix kye qerman aj n'ok kchimo' kyib' tuj kyjay, kyetz nkyesaman jun limb'il te etetz. ²⁰Kyaqil kye qerman tzani nxik ksama' jun limb'il te etetz. Pe'eliman etetz etib'x exolx tzi tuky'i jun limb'il iktza' b'an eterman etib' tzan tpaj te Qtata Dios.ⁱ

²¹Wetz a'in Pa'k nqet ntz'ib'a' ja limb'il te etetz tuky'i nq'ab'x. ²²Qa at ab'l aj k'onti'l nqet tgani' Qajaw, te tq'oj Qtata Dios okajel tajsik.^j Te Qajawil ch'inky tul. ²³Tzaj si'xwit etajsik etetz ekyaqil jun nim b'an galan tzan te Qajaw Jesus. ²⁴Wetz nkxqet ngani' nim iktza' te Kristo Jesus nqoqet tgani'.

^d 16:5 Kya 19:21 ^e 16:9 Kya 19:9-10 ^f 16:10 1 Kor 4:17 ^g 16:17 1 Kor 1:16

^h 16:19 Ax: Prisk; Kya 18:1-3,18-19,26; Rom 16:3; 2 Tim 4:19. ⁱ 16:20 Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan. ^j 16:22 1 Kor 12:3

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Korint

Jun Limb'il Kye Aj Korint B'ix Akay

1 ¹Wetz a'in Pa'k tky'ixel Qajaw Jesukrist, tzan tpaj ikxji tgan tuq te Qtata Dios. Wetz tuky'i te qerman Timotey, qetza nqet qtz'ib'a'na te etetz erman^a aj atikxqet Korint, b'ix kye kyaqil kye txq'anky qerman aj pawame' te Qtata Dios aj nkyenajan tuj tkwentil Akay. ²Qtata Diosxwit b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz b'ix qet kchewsaxwit ek'u'j.

A'ox Te Qtata Dios B'a'n Tzan Tonen Qi'j Oj Tok Qen Twitz Xhcho'nal

³Qet jiq'b'a'xwit te Qtata Dios; aji tetz te Stat Qajaw Jesukrist, aji tetz te Qatat aj n'ok lo'et tk'u'j qi'j, b'ix a tetz Dios aj njaw tin jk'u'j. ⁴Tetz njaw tin jk'u'j tuj kyaqil xhcho'nal aj n'ok qen, b'ix ikxji tzan tjaw qin kyk'u'j kye txq'anky aj n'ok kyen twitz xhcho'nal iktza'x qetz njaw in jk'u'j tzan te Qatat. ⁵Qetz n'ok qen nim xhcho'nal iktza'x oky'ik ti'j te Qajaw Jesukrist, per axkix tetz njaw tin jk'u'j nim. ⁶Qa qetza n'ok qen twitz xhcho'nal, nini tzan tb'antik tjaw qina ek'u'j b'ix tzan ekolet; b'ix qa te Qtata Dios njaw tin jk'u'j, nini ax tzan tb'antik tjaw qina ek'u'j b'ix tzan etipan tuky'i epasens axkix te xhcho'nal aj nky'ik qi'ja. ⁷B'ix qetza lo'ik jk'u'jna tuky'i jun tk'u'jlal, oj tok eten twitz xhcho'nal iktza'x n'ok qen qetza, ax etetz ojawel in ek'u'j iktza'x qetza njaw in jk'u'j tzan te Qtata Dios.

⁸Erman waq, qetza qgana tzan tok echa'o' kyaqil aj xhcho'nal aj oky'ik qi'ja tuj tkwentil Asy. Owok qena twitz jun nim xhcho'nal aj nlay b'antik tuq tzan qipana, qetza tuj qnab'la nlay tuq qo'anq'ina. ⁹Qetza tuj qanima oqna'oj iktza' oqokamelna tuq, per te nini owoken tzan k'on tuq tok

^a 1:1 Ax: kye aj pawame' a'ox te Qtata Dios.

kwit'b'a' jk'u'j qil'xa sinoke ti'lj te Qtata Dios aj nkyejaw tanq'insa' kye kamnaq. ¹⁰Tetz oqet tkolo'na ti'lj ja kamikyjni b'ix tzunx oqoqtel tkolo', b'ix ti'lj tetz lo'ik jk'u'jna oqoqtel tkolo'ky. ¹¹Tetz oqoqtel tkolo'na tzan tpaj etetz nkx'onen quky'ila tzan tpaj nkxnaq'tzan qil'ja. B'ix tzan tpaj nini ky'ila'lj xjal oxel' ksil' pixon te Qtata Dios tzan tpaj tetz oje tz'onen qil'ja tzan tpaj kxnaq'tzb'en ky'ila'lj xjal tucky'i'l.

Titza' Onab'lin Te Pa'k Kyi'lj Kye Aj Korint

¹²Qetza nqna'o'na jun chalajb'il tuj qanim tzan tpaj te qanim nyolin ma'tx qob'etna tuj jun tume'l galan twitz ja tx'o'tx'ni b'ix pyor exol etetz, b'ix tucky'i jun tk'u'jlal tuj twitz Qtata Dios. Kyaqil ntzani nya'tx tzan tpaj-wit qetza jun qlistulna, sinoke tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin quky'ila anke k'onti'l nqajo'. ¹³Tuj kyaqil qu'uja qetza k'onti'l tidi' ma'tx qet qewa'na ewitz, kyaqil ma'tx xik jq'uma'na etetz,^b b'ix wetz lo'ik nk'u'j, [jun qil' jun tyemp] owokek tuj ewi' b'an byenech, ¹⁴anke mina' tel eniky' b'an byenech. Ixkxi, cha'oj tmeltz'jik te Qajaw Jesus, etetz okxchalajel qil'ja iktza'x qetza ajna'l nqochalajna eti'lj.

¹⁵Ntons, komo ojetq tuq qet nb'isu' ikxji tb'ay, wetz oqet nb'isu' tzan npon tb'ay etuky'i'l q'olb'el etetz, b'ix yaji oj npon etuky'i'l mas yaj owokel te jun nim b'an galan te etetz junky'el. ¹⁶Ixkxi tzan nky'ik tuq exol etetz aj ikja'n nxik tuj nb'ey Masedony,^c yaji okyinmeltz'jel tuq junky'el etuky'i'l, b'ix yaji tzan etonen tuq wi'lj tzan nxik Judey. ¹⁷Etetz tuj enab'l aj tqet nb'isu' ntzani, kxkyin-alo etetz qa k'onti'l oqet nb'isu' b'an byenech. ¿Etetz tuj enab'l oj tqet nb'isu' jun tidi' nna'non wanim, cha nqet nb'isu' tucky'i nnab'l'x wetz b'ix ikxji tzan txik nq'uma' "o'" per yaji "nlay"? ¹⁸Iktza'x te Qtata Dios tetz jun yolin, ax qetza [jun qoyolina] oj txik jq'uma' jun tidi' etetz, k'onti'l nxik qyoli'na tb'ay "o'" b'ix yaji "nlay." ¹⁹Komo te Tk'wa'al Qtata Dios, aj Jesukrist, aj oje xik pakb'let exol qitza'na wetz tucky'i te Silbáno b'ix te Timotey, tetz k'onti'l nxik tq'uma' "o'" b'ix yaji "nlay," sinoke tetz b'an'ax nk'ulun iktza'x ojetq txik tq'uma'. ²⁰Komo ti'lj te Qajaw Jesukrist nponkix kyaqil aj oje kaj tsi' te Qtata Dios tyol ti'lj, b'ix astilji qetza, cha'oj tqet qjiq'b'a' te Qtata Dios tzan tpaj te Krist, nxik jq'uma'na "intky'ikxwit ikxji" [tzan tpaj dyakwerd ato' tucky'i'l]. ²¹A te Qtata Dios ntk'ulu' quky'i'l b'ix etuky'i'l tzan qten jwert tucky'i Krist, b'ix a tetz o'el tjoyo'na. ²²B'ix otzaj tsi' jun techa'l qilj, otzaj tsi' te Txew tuj qanim te jun techa'l aj telponx b'an'ax kyaqil aj oje xik tq'uma'. ²³Ajna'l nxik nqani' te Qtata Dios tzan tkaj testiw wi'lj, nxik nsi' nyol wi'ljx wetz, wetz k'onti'l inxik exol etetz tuj Korint tzan tpaj k'on ngan tuq tzan tok jun nya'tx galan exol. ²⁴Qetza k'onti'l nkx'ok qlajo'na

^b 1:13 Ax: k'onti'l oqet qtz'ib'a'na jun tidi' aj nlay tuq b'antik tjaw ete'e' b'ix aj nlay b'antik tuq tel eniky' ti'lj. ^c 1:16 Kya 19:21

titza' tzan tok ewit'b'a' ek'u'j, sinoke cha a'ox nqo'onen etuky'i'l te jun chalajb'il te etetz; komo etetz tzan tpaj n'ok ewit'b'a' ek'u'j ti'l Qtata Dios astilji jwert atix tuky'i'l.

2 ¹Astilji wetz oqet nb'isu' tuj wanim tzan k'on nxik q'olb'el etetz tka'mjji'n-el qa cha te jun b'is te etetz. ²Komo qa nk'ulu'tz tzan tok jun b'is tuj etanim, ntons yaji çab'l ok'uluyon tzan nchalaj wetz qa nya'tx a'ix etetz? ³Astilji oqet ntz'ib'a' etetz iktza'x oqet ntz'ib'a' tb'ay-el. Ixjji oj npon k'onti'l tzan nna'on jun b'is tzan epaj etetz aj a'ox b'a'n-tal tzan nchalaj eti'l; wetz lo'ik nk'u'j eti'l ekyaqil etetz tzan ek'ulun tzan nchalaj tuj wanim eti'l etetz b'ix ixjji ax tzan echalaj etetz wuky'i'l. ⁴Per aj tqet ntz'ib'a' aj u'jji, wetz b'an nkyinb'isun tuq b'ix nkyin'oq' tuq. Per k'onti'l oqet ntz'ib'a' tzan tok tuq jun b'is tuj etanim, sinoke tzan tok eten tuq titza' wetz nkxqet b'an gani' nim.

A Tgan Tzan Tqet Qnajsas' Te Aj Nk'ulun Jun Nya'tx Galan Qi'j

⁵Ab'l aj ma'tx tk'uluj tzan tok jun b'is tuj wanim, nya'tx cha a'ox wi'lj wetz ma'tx tz'ok tsi' te b'is, sinoke wetz tuj nnab'l ax eti'l etetz ekyaqil. ⁶Te xhcho'nal aj ma'tx xik esi' ekyaqil etetz ti'l, kabal nini. ⁷Ajna'l a tgan tzan tqet enajsas' b'ix tzan tjaw etin tk'u'j tzan k'on txik tanim tuj b'is. ⁸Astilji wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz tzan tqet eyek'u' te tetz titza' nqet egani'.

⁹Komo astilji wetz tb'aya' oqet ntz'ib'a' te etetz ti'l te ntzani, tzan eqet nk'ulu' probar qa etetz dispwest atix tzan tqet etoksla' kyaqil aj nxik nq'uma' etetz. ¹⁰Ixjji te aj nqet enajsas' etetz, ax wetz nqet nnajsas'. B'ix aj oje qet nnajsas' wetz, qa b'an'ax at tidi' tuq tzan tqet nnajsas', oqet nnajsas' te nini tuj twitz te Krist te jun galan te etetz. ¹¹Nkyink'ulun ixjji tzan k'on qoqet eq'i' tzan te Satanas; komo oje tz'el qniky' titza' tetz nk'ulun.

Titza' Te Qtata Dios Owonen Tuky'i Pa'k Tzan Tpakb'an

¹²Aj npon wetz tuj Troas tzan txik npakb'a' ti'l te tpakb'alil galan ti'l te Krist, ink'amjik b'an galan tzan npakb'an tzan tpaj te Qajawil n'onen tuq wuky'i'l. ¹³Per te wanim k'onti'l tuq nchalaj, tzan tpaj k'onti'l owoknoj witzas' te qerman Tit, astilji wetz mejor ekaj nkawi' b'ix inxik tuj Masedony.^d

¹⁴Per pixon te Qtata Dios, komo tzan tpaj te Kristo Jesus, tetz nk'ulun tzan k'on jqet tz'aqik, b'ix ja'chq aj ja' nqopon n'ok en qil' qetz te aj b'an tb'anil^e toklen qotzqila' tetz. ¹⁵Twitz ja tx'o'tx'ni kxol kye aj nkyekolet, qetz iktzas' at jun jk'ok'jal tuj twitz te Qtata Dios tzan tpaj te Krist; b'ix kxol kye aj nkyexiknaj ¹⁶nqotzu'wxik tuj kywitz tzan tpaj qil' qetz kyetz ntzaj kyna'o' okyekamel; per yatzun kxol kye aj nkyekolet, tzan qpaj qetz

^d 2:13 Kya 20:1 ^e 2:14 Ax: tk'ok'jal perjum.

ntzaj kyn'a'o' okye'anq'liyón. Ti'j te ntzani ¿ab'l b'a'n tzan tb'antik titza'?'^f
¹⁷Komo qetza nya'tx a'o' iktza' junjun aj cha nkyexk'a'man ti'j Tyol Dios, sinoke qetza nqoyolina tuky'i jun tume'l tzan tpaj tlajen Qtata Dios a'o'na, b'ix tuj twitz Qtat nqoyolina [tuky'i jun qajwalil aj ntzaj tsi'] Krist.

Te Pa'k Nyolin Ti'j Tistil Okaj Si' Tetz Jun Pakb'on
Ti'j Te Ak'a'j Tyolb'en Qtata Dios

3 ¹¿Oqo'aq'el petzun tzan qyolina galan qil'jx qetza ti'j qajwalilna? ¿Presis petzun tzan txik jqani'na jun u'j tzan jk'ametna etitza', qatzun tzan eyolin galan qil'ja tzan jk'amet tuj junky partji iktza' nkyk'ulu' txq'anqy xjal? ²A'ixk etetz iktza' te u'j tzan jk'ametna, [nya'tx cha jun txaq u'j sinoke] te qanima nyolin eti'j, b'ix kyaqil xjal oje tz'ok kcha'o' eti'j. ³Kyetz kyeb'en etetz a'ix iktza' jun u'j aj oqet tz'ib'a' tzan te Krist, b'ix a'o'na qetza iktza' kye tmandader aj nxik qeq'i' te u'j tzan jk'ametna; b'ix ja tpakb'alilni nya'tx tz'ib'a' tuky'i jun tinta sinoke tuky'i Txew te Qtata Dios aj at jun tanq'in, b'ix ax nya'tx jun tpakb'alil aj tz'ib'a' twitz ab'l^g sinoke tuj qanim. ⁴Tzan tpaj te Krist, qetz tuj twitz Qtata Dios nqna'o' kyaqil ntzani b'an'ax. ⁵Nlay b'antik tzan tok jq'uma' qa jun tidi' jk'ulb'en jun tidi' aj te qetzx, sinoke kyaqil aj b'a'n qitza' a te Qtata Dios ntzaj swan tetz. ⁶A tetz oje qokaj tsi' tzan qpakb'an te tume'l ak'a'j [titza' nqokolet], b'ix nya'tx jun tume'l iktza' nyolin te Kawb'il, sinoke ti'j te Txew Dios; komo te Kawb'il cha nqoxik tpoqo' tzan jkamik, per te Txew Dios ntzaj tsi' jun qanq'in.^h

⁷Te Kawb'il oqtxi' aj cha nqoxik tuq tpoqo' tzan jkamik, aj tz'ib'anqet tuq twitz ab'l, at tuq jun xhchqitz'un'al ti'j [aj tzajnaq tuky'i Qtata Dios], astilji kye aj tijajil Israel k'onti'l ob'antik tzan txik kyka'yi' twitz te Moisés tzan tpaj te xhchqitz'un'al ti'j twitz, anke te nini jun xhchqitz'un'al aj kyeb'ayle' nmankun tuq.ⁱ ⁸Per yatzun ti'j te aj nk'ulun te Txew Dios quky'i'l, ¿nya'tx petzun mas b'an tb'anil te nini twitz te aj oqtxi'? ⁹Komo te Kawb'il aj cha nqoxik tpoqo' tuq, tetz nini tb'anil tuq, pyorx-alo te tume'l aj n'el tin qchoj [b'eyx te jun-ele'x] mas b'an tb'anil. ¹⁰Te aj at tuq tb'aya' galan tuq, per ajna'l ya k'onti'l npon iktza' te aj mas b'an galan aj at ajna'l. ¹¹Komo te aj nponaj oqtxi' b'an tb'anil tuq, pyorx-alo te aj k'onti'l nponaj mas b'an tb'anil.

¹²Tzan tpaj qetza wit'lik jk'ul'jna ti'j te ntzani, k'onti'l nqoxob' tzan qyolina tuky'i jun tk'u'ljal. ¹³Qetza k'onti'l njk'ulu'na iktza' te Moisés otk'uluj, oqet tsi' jun bel twitz^j tzan k'on txik kye'e' kye aj tijajil Israel te chqitz'un'al aj kyeb'a' tuq nqextzaj. ¹⁴Per kyetz k'onti'l owox tuj kywi', b'ix tzunx ajna'l oj tjaw kye'e' te Tu'jal Dios oqtxi', iktza' atok jun

^f 2:16 2 Kor 3:4-6 ^g 3:3 Exo 24:12 ^h 3:6 Jer 31:31-34 ⁱ 3:7 Exo 34:29 ^j 3:13 Exo 34:33

bel kywitz aj k'onti'l ntzoqpin tzan tel kyniky' til'j tzan tpaj a'ox b'a'n tzan tjaqet kywitz tzan tpaj te Krist. ¹⁵B'ix tzunx ajna'l oj tjaw kyeen te stz'ib'en Moisés, k'onti'l n'ox tuj kywi' iktza' atok jun bel kywitz aj k'onti'l ntzoqpin tzan tel kyniky'. ¹⁶Per oj kyokslan til'j te Qajaw, n'el in te bel aj k'onti'l ntzoqpin tuq tzan tox tuj kywi'. ¹⁷Te aj Qajawilni, a tetz te Txew Dios, b'ix aj ja' atqex te Txew Dios, tetz nqotkolpi'. ¹⁸Qkyaqil qetz [aj nqo'okslan] ajna'l oje tz'el in te aj ntxayin tuq qwitz [aj k'onti'l ntzoqpin tuq tzan tel qniky'], b'ix ajna'l qi'j qetz n'ok en titza' b'an galan nab'lin te Qajawil. B'ix komo te Txew te Qajawil n'aq'unan tuj qanim, b'ajq'ij ikja'n nqo'ok iktza' tetz b'ix mas ntzaj en qi'j titza' tetz b'an galan nab'lin.

4 ¹Ntons astilji, te ja qaq'una ntzani otzaj si' qetz [tzan te Qajawil] tzan tpaj owok lo'et tk'u'j qi'ja, b'ix ajna'l qetz nqonimsan jk'u'jna b'ix k'onti'l nkaj jkola'na. ²Qetz n'el qik'o'na kyaqil aj nya'tx galan aj nqet kyk'ulu' kye xjal ewj b'ix kyaqil aj eq'b'il ky'exawil, b'ix k'onti'l nqojoyona titza' tzan tqet qeq'i' nijunwt, b'ix k'onti'l njaw qky'ixpu' te Tyol Qtata Dios. Qetz nqoyolina te b'an'ax b'ix ikxji tzan tok en tzan kyaqil xjal titza' nqob'et tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios. ³B'ix qa te tpakb'alil aj nxik qpakb'a'na k'onti'l n'el kyniky' junjun til'j, ikxji nky'ik kyuky'i kye aj nkyexiknaj. ⁴Te twitzale' til'j te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni^k oje kyeqet tmoyi' kye aj k'onti'l nkye'okslan, tzan k'on tel kyniky' te aj b'an tb'anil' til'j te tpakb'alil galan aj nyolin til'j te tajwalil te Krist aj mer iktza'x Qtata Dios. ⁵Qetz k'onti'l nxik qpakb'a'na qi'jx qetz, sinoke nxik qpakb'a'na til'j te Kristo Jesus, aji tetz te Qajawil, b'ix qetz nqo'aq'unan te jun galan te etetz tzan tpaj tetz. ⁶Komo te Qtata Dios aj oxik tk'ulu' mandad tzan tok xhk'atun tuj te qlolj,^m axkix tetz otk'ulu'j tzan tel xhk'ate' tuj qwitzⁿ tzan tel qniky' til'j te aj b'an tb'anil te tetz aj n'ok qen til'j^o Qajaw Jesukrist.

⁷Te ja xhchqitz'unal ntzani atqex tuj qanim iktza' jun jq'inomal aj atqex tuj jun uky'il; ikxji n'ok en te qbalor aj b'an nim tzajnaq tuky'i Qtata Dios b'ix nya'tx qetzx. ⁸Ikxji anke tidi'chq nya'tx galan nky'ik qi'ja, per at ja' tzan jkolet; b'ix tidi'chq nky'ik qi'ja aj k'onti'l n'el qniky' tistil, per tzunx lo'ik jk'u'j til'j Qtata Dios. ⁹Nqo'ex lajo', per [te Qtata Dios] k'onti'l nqokaj tkola'; b'ix nqoqet wequ', per k'onti'l nqoqet kyitza'. ¹⁰Ja'chq oj qky'ikna, n'ok qenkix twitz xhcho'nal tuj qchi'jel iktza' oky'ik til'j Jesus, ikxji tzan tok en qi'ja titza' tetz ntzaj tsi' jun qbalor tzan qanq'in tuj qchi'jel. ¹¹Qetz aj itz'ojo'ni, kob'chaq ch'inky tuq nqokamik tzan tpaj te Jesus, ikxji tzan tok en qi'ja titza' tetz itz'oj tuj qchi'jel aj nponaj. ¹²Ikxji ch'inky tuq nqokamik qetz, per ikxji owel te jun galan te etetz tzan etanq'in te jun-ele'x. ¹³Qetz wit'lik jk'u'ja iktza' te aj oqet tz'ib'a' [tuj te

^k 4:4 Ax: Satanas; Wnch 12:31. ^l 4:4 Ax: tzan k'on tel xhk'ate' tuj kywitz. ^m 4:6 Gén 1:3
ⁿ 4:6 Ax: oje tz'el chk'atunsa' tuj qanim. ^o 4:6 Ax: tuj twitz.

Tu'jal Dios] ikxjani: “Owokslaj b'ix astilji oxik nyoli' ti'j.”^p Ntons ax qetza, ax nqo'okslana, b'ix astilji ax nxik qyoli'na ti'j. ¹⁴Komo qetza qeb'ena te Qtata Dios ojaw tanq'insa' te Qajaw Jesus, ax ikxji oqojawel tanq'insa' tzan qten junch'in tuky'i Jesus, b'ix junx etuky'i'l oqob'ajxe'l tin tuky'i'l. ¹⁵Nky'ik kyaqil ntzani qi'ja tzan tok te jun galan te etetz, b'ix ikxji ky'ila'j xjal ja'chq okyk'amo'tz te nim b'an galan aj ntzaj si' tzan te Qtata Dios anke k'onti'l nqajo', b'ix ikxji mas ky'ila'j xjal oxel' ksi' pixon te Qtata Dios tzan tqet kyjiq'b'a'.

¹⁶Astilji qetza k'onti'l njaw kab'in jk'u'j, anke te qchi'jela b'an tij ikja'n tok per tuj qanim n'ok mas nim qbalor b'ajq'ij. ¹⁷Komo te aj ch'in xhcho'nal aj n'ok qen twitz ja tx'o'tx'ni nky'ik luwew, per n'oken tzan tok te qetza te jun jiq'b'il b'an nim aj k'onti'l nmankun b'ix aj k'onti'l nb'antik tzan tqet qparejsa' tuky'i junky tidi'. ¹⁸[Astilji] qetza k'onti'l n'ok qsi'na qnab'l ti'j kyaqil tidi'chq aj nxik qen tzani twitz tx'o'tx', sinoke n'ok qsi' qnab'l ti'j te aj k'onti'l nxik qen, tzan tpaj te aj nxik qen nponaj, b'ix te aj k'onti'l nxik qen a te aj n'ok b'eyx te jun-ele'x.

Te Pa'k N'el Tq'ajab' Tzan Tpon Tuj Ka'j

5 ¹Komo qetz qeb'enky, cha'oj tponaj te ja qchi'jel^a tzani twitz ja tx'o'tx'ni, at junky qchi'jel tuj ka'j tuky'i Qtata Dios, jun aj nya'tx kyk'ulb'en xjal b'ix nten b'eyx te jun-ele'x. ²Astilji qetz ajna'l tuky'i ja qchi'jel tzani twitz tx'o'tx', b'an'ax nqotx'e'qun b'ix n'el jq'ajab' tzan jk'amon-tal naj te junky qchi'jel tuj ka'j, ³komo oj stzaj si' junky qchi'jel, nlay qokaj iktza' sqit. ⁴Qetz man itz'ojo' tzani twitz tx'o'tx' tuky'i ja qchi'jelni, nqotx'e'qun, n'ok qen twitz nim xhcho'nal, k'on qgana tzan jkaj iktza' sqit sinoke tzan stzaj si' junky qchi'jel ak'a'j, ikxji tzan tponaj te aj nmankun b'ix tzan stzaj si' jun qanq'in [te jun-ele'x]. ⁵B'ix a te Qtata Dios oqet k'ulun te qetz tzan tok qen kyaqil ntzani, b'ix tetz oje tzaj tsi' te Txew te qetz te jun yek'b'il aj telponx b'an'ax te ntzani.

⁶Astilji qetz k'onti'l nqob'isuna b'ix qeb'en aj man ato' tuj ja qchi'jelni, k'onti'l aqoqet twitz Qajawil tzan txik qen tuky'i qwitz. ⁷Komo qetz nqob'et tzani twitz tx'o'tx' wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix k'onti'l nqob'et cha a'ox tzan tpaj te aj nxik qen. ⁸Per wit'lik jk'u'j b'ix qgan-talo tzan tkaj jkola' te ja qchi'jelni tzan qpon najayon tuky'i Qajawil. ⁹Astilji qa atoqet tzani twitz tx'o'tx' qatzun atoqet twitz Qtata Dios tuj ka'j, qetz n'ok qsi' qnab'l tzan qten galan tuj twitz te Qajawil. ¹⁰Komo qkyaqil qetz qob'ajky'el twitz te Krist tzan stzaj tq'uma' qa galan te jk'ulb'en, komo qkyaqil junjunchaq oqok'amoyon te aj jkamb'a'tz iktza'x jk'ulb'en aj man tuq itz'ojo' twitz ja tx'o'tx'ni, qa galan qatzun nya'txji.^r

^p 4:13 Sal 116:10 ^q 5:1 Ax telponx jun jay cha xq'apj xtx'otx'al; ikxji te Pa'k oyolin ti'j qchi'jel iktza' tjay te qxew. ^r 5:10 Rom 14:10

A Te Krist Oje K'ulun Tzan Jkaj Galan Tuky'i Te Qtata Dios

¹¹Komo qeb'enky presis tzan tqet qoksla' te Qajawil, astilji nxik qnimsa'na kyk'u'j kye xjal tuj jun tume'l. Te Qtata Dios teb'en b'an'ax aj nxik jq'uma'ni b'ix ax eteb'enxwit etetz. ¹²Nya'tx cha nqoyolina galan qi'jxa, sinoke cha nxik qsi'na lad te etetz tzan echalaj qi'ja. Ixkxi tzan tb'antik tzan taj etzaq'b'e' tume'l kye aj cha nqet kyjiq'b'a' kyib' tzan tpaj te aj cha n'ok en tzan kye xjal b'ix nya'tx ti'j te aj at tuj kyanim. ¹³Qa [nqoqet yoli' iktza'] lok a'o'na, [a te Qtata Dios e'el tetz tzan tpaj] nqo'aq'unana te tetz; b'ix qa [nqoqet yoli'] kabal a'o'na, cha qgana tzan jk'ulun jun galan te etetz. ¹⁴Komo tzan tpaj titza' nqoqet tgani' te Qajaw Jesukrist, astilji nqok'ulun ixkxi; komo qetza qeb'enkyina jun okamik tzan qpaj qkyaqil, astilji qkyaqil okolpjik^s [ti'j qchoj]. ¹⁵Tetz okamik tzan qpaj qkyaqil tzan k'on qanq'in te qetzx, sinoke tzan qanq'in te tetz aj okamik b'ix ojaw anq'in tzan qpaj.

¹⁶Astilji qetza k'onti'l nqet qb'isu'na ti'j jun xjal iktza' nkyeb'isun kye xjal, anke oqtxi' nqob'isuna tuq ti'j te Krist iktza' tuq nkyeb'isun kye xjal, per ajna'l ya k'onti'l nqob'isuna ti'j ixkxi. ¹⁷Astilji qa at ab'l mojb'a' tib' tuky'i Krist, tetz jun xjal ak'a'j, kyaqil tanq'in oqtxi' oje ponaj, ajna'l ti'j tetz kyaqil oje qet k'ulu' ak'a'j. ¹⁸Kyaqil ntzani tk'ulb'en te Qtata Dios aj otk'ulu'j tzan qten galan tuky'i'l tzan te Krist. B'ix tetz okaj tsi'na tzan txik qpakb'a'na titza' tzan qten galan tuky'i'l. ¹⁹Komo te Qtata Dios atqet tuq tuky'i Krist nk'ulun tuq tzan kyten galan kye xjal tuky'i'l, b'ix ixkxi cha oky'ix-oq te kchoj,† b'ix otzaj tq'uma' qetza tzan txik jq'uma' te ja tpakb'alilni. ²⁰Astilji qetza a'o'na tky'ixel te Krist tzan qyolin etuky'i'l, b'ix ixkxi iktza' te Qtata Dios nyolin etuky'i'l. Astilji nxik jq'uma'na etetz tuky'i tb'i Krist tzan etok laq'chet ti'j te Qtata Dios junky'el tzan eten galan tuky'i'l tzan emeltz'jik junky'el te Qtata Dios. ²¹Te Krist k'onti'l owok ten twitz te choj, per te Qtata Dios okaj tsi' te qchoj ti'j tzan tok te qky'ixel, ixkxi tzan qel qetz galan tuj twitz Qtata Dios.

6 ¹Ajna'l waq erman, komo qetza nqo'onen tuky'i [te Qajaw Jesukrist], qgana tzan txik jq'uma'na ch'in etuky'i'l, tzan k'on qet exq'e'la' te aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo' aj ntzaj tsi' te Qtata Dios. ²Iktza' nyolin te aj oqet tz'ib'a' oqtxi' ixkjani: "Aj tpon or wetz owok nsi' nwi' etilj; b'ix aj presis tuq tzan ekolet, wetz okxqet nkolo."^u Ntons intok esi' waq enab'l: Ma'tx pon te or, ajna'l te q'ij aj presis tzan ekolet.

Aj Txik Tq'uma' Te Pa'k Kyaqil Aj Oky'ik Ti'j Tzan Tpaj Tpakb'en

³Qetza k'onti'l nqet qyek'u'na jun nya'tx galan kywitz txq'an'ky, tzan k'on tok jun nya'tx galan ti'j te qaq'un. ⁴Qetza nqet qyek'u'na kywitz

^s 5:14 Ax: eb'ajkamik. † 5:19 Kya 17:30; Rom 3:25 ^u 6:2 Isa 49:8

kye xjal, q'apo' qib' nqo'aq'unan te Qtata Dios tuky'i nim qpasens oj tok qen tidi'chq, iktza' oj tok qena twitz xhcho'nal, b'ix oj tpaltin tidi' qetza, b'ix oj tok qena tidi'chq aj b'an kwest, b'ix oj jqet jub'cha', ⁵ b'ix oj jqex si' pres,^v b'ix oj kyjaw lab'un kye xjal qi'j, b'ix oj qaq'unana nim, b'ix oj qipana watl, b'ix oj qipana wa'ij. ⁶ B'ix nqob'etna tuj tume'l galan, n'el qniky' byenech [ti'j te tume'l], at nim qpasens, b'an galan qonab'lina kyuky'i txq'anxy, te Txew Dios [n'onen quky'i'l], nkyequet qgani' kye txq'anxy tuky'i jun tk'u'jlal, ⁷ nqoyolina tuky'i tume'l b'an'ax, nqet qyek'u'na tajwalil te Qtata Dios, [nqok'uluna kyaqil] tuky'i qaq'umb'il aj ntzaj tsi' te Qtata Dios tzan tqet te nya'tx galan qitza' b'ix tzan tqet jkolo'na qib' tuj tume'l. ⁸ Qetza atqet kye xjal nqoqetna kyjiq'b'a' b'ix atqet n'el kyin qky'exawna; atqet nkyeyolin galan qi'ja b'ix atqet nqoqet yoli'na; atqet n'ok q'uma' qetza a'o'na la'j anke nqoyolina tume'l; ⁹ atqet nkyk'ulu' quky'ila iktza' k'onti'l kyotzqimo'na anke b'an otzqimo'na; atqet nqet kyb'isu' ch'inky jkamikna, per nya'tx, b'ix tzunx itz'ojo'na; atqet n'ok ksi' xhcho'nal qi'j per k'onti'l nqoqet kykansa'; ¹⁰ atqet [nqet kyb'isu'] b'an nqob'isuna per nqochalajna tuj qanim; atqet meb'a' a'o'na per nqok'ulun tzan kyok q'inon txq'anxy; atqet ch'inwt tidi' qetza per ax at tidi'chq nim qetza.

¹¹ Etetz waq erman aj Korint aj ganimix nim, qetza ma'tx xik jq'uma'na etetz b'an b'an'ax, b'ix kyaqil aj atqex tuj qanim ma'tx tz'ok echa'o'. ¹² B'ix etetz k'onti'l nkx'ajnaj ti'j qanima, b'ix nim nkxqet qgani'na, per yatzun etetz, k'onti'l nkxk'ulun quky'ilana ikxji. ¹³ Erman waq, wetz nqet nwitz ewitz iktza' jun k'wa'lon kyuky'i tk'wa'al tzan ek'ulun quky'ila iktza'x qetza nqok'uluna etuky'i'l nkxqet qgani' tuky'i jun tk'u'jlal.

Qetz A'o' Iktza' Tnajb'il Te Qtata Dios

¹⁴ Ntons, etetz k'on tz'ok ejunb'e' etib' kyuky'i kye aj k'onti'l nkye'okslan.^x Komo jun xjal aj nb'et tuj te tume'l nya'tx parej tuky'i jun xjal aj k'onti'l nb'et tuj te tume'l. ¿Komo titza' oxel samet [jun aj] te xhk'atun tuky'i [jun aj] te qlolj? ¹⁵ ¿B'ix titza' tzan kyten dyakwerd te Krist tuky'i te Tajaw Choj? ¿B'ix titza' pareje' jun aj n'okslan tuky'i jun aj k'onti'l n'okslan? ¹⁶ ¿Titza' parej te jay nab'il Qtata Dios tuky'i jun jay aj ja' ntzaj na'o' titzb'alil tidi'chq? [¿K'onti'l tidi' parej!] Komo qetz a'o' iktza' te jay nab'il Qtata Dios, te Qtata Dios aj at jun tanq'in.^z Komo iktza'x tetz otq'umaj ikxjani: "Wetz okyinnajayon tuj kyanim, b'ix okyinqtelten kxol; okyin'okel te Dios aj otzajel kyna'o', b'ix kyetz okye'okel nxjalil."^a ¹⁷ B'ix

^v 6:5 Kya 16:23 ^w 6:7 Ax: tuky'i te qmanq'ab' b'ix qsurt. Kye xjal oqtxi' nkyekolon kyib' tuq tuky'i te ksurt b'ix nkyeq'ojin tuq tuky'i te kyananq'ab'. ^x 6:14 1 Kor 10:6-22,27; 5:9-10; 6:1-8; 7:12-16; Deu 7:1-3; 22:10; Lev 19:19 ^y 6:15 Ax: Belial. ^z 6:16 1 Kor 3:16; 6:19
^a 6:16 Lev 26:12; Ezq 37:27

astilji te Qajawil ntq'uma' ikxjani: “Pe'etetz waq kxol kyetz b'ix intel epawa' etib' kyi'lj b'ix k'on tz'ok emako' jun tidi' aj nya'tx galan,”^b b'ix “ikxji okx'elal galan tuj nwitz ¹⁸b'ix wetz okyin'okel jun k'wa'lon te etetz, b'ix etetz okx'okel nk'wa'al.”^c Ikxji ntq'uma' te Qajawil te Qtat aj at mas nim tajwalil twitz kyaqil.

7 ¹Ntons waq erman aj b'an ganimix, aj ntzani te galan aj okaj tq'uma' te Qtata Dios qetz. Astilji intkaj qsi' kyaqil te nya'tx galan aj nqok'ulun tuky'i qchi'jel b'ix aj at tuj qanim, ikxji tzan tkaj saq qanim tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj nqet qxjani' te tetz.

**Te Pa'k Nyolin Titza' Nchalaj Tzan Tpaj Oje Jaw
Kky'ixpu' Kynab'lin Kye Aj Korint**

²Ntons, qotzaj ena'o'na ch'in tuj etanim; komo qetza k'onti'l ma'tx jk'uluj jun nya'tx galan ti'l nijunwt, b'ix k'onti'l ma'tx qet qeq'i' nijunwt, k'onti'l ma'tx qet qelq'a' nijunwt. ³Wetz k'onti'l nxik nq'uma' etetz ntzani cha tzan exik-wit npoqo'; komo ma'tx xik nq'uma' k'onti'l nkx'ajnaj tuj wanim, okxtel ngani' kixi' tuj jun tume'l tzan nten junch'in etuky'i'l tuj kyaqil, qa tzan qanq'in qatzun tzan jkamik junxji. ⁴Wetz wit'lik nk'u'j eti'lj b'ix b'an nkyinchalaj eti'lj. Etetz ma'tx jaw etin nk'u'j b'ix at nim chalajb'il tuj wanim anke nim xhcho'nal n'ok wen.

⁵Komo qetza aj qulna Masedony,^d qetza k'onti'l o'ojlana, sinoke tidi'chq b'is owok qen, kye xjal nkyeq'ojin tuq qil'ja b'ix yatzun qetza tuj qanimna b'an nqoxob'na tuq.^e ⁶Per te Qtata Dios aj njaw tin kyk'u'j kye aj b'is ate', tetz ojaw tin jk'u'jna aj tul te Tit. ⁷B'ix nya'tx a'ox tzan tpaj tetz owul sinoke ax tzan tpaj etetz ojaw etin tk'u'j. Tetz otzaj tq'luma' b'an egan tuq tzan qok etena, b'ix titza' b'an nkxb'isun [ti'lj te aj oky'ik exol]^f b'ix ax b'an nkxb'isun wi'lj wetz. B'ix toklen ncha'o' kyaqil ntzani wetz ajna'l b'an nkyinchalaj. ⁸Qa tzan tpaj te u'j aj oxik nsama' etetz okxb'isun nim, wetz k'onti'l ntzaj nna'on tetz. B'ix qa tb'aya' otzaj nna'on tetz tzan tpaj owok jun b'is te etetz jun tyemp, ⁹ajna'l nkyinchalaj nya'tx tzan tpaj te b'is aj owok eti'lj, sinoke tzan tpaj te aj eb'is ojaw eky'ixpu' enab'lin. Komo te Qtata Dios otk'uluj tuj etanim tzan eb'isun [tzan stzaj ena'on tetz], b'ix ikxji te u'j aj oxik qsama'na k'onti'l owok te jun nya'tx galan te etetz. ¹⁰Oj stzaj cho'on qanim iktza' te Qtata Dios tgan, nini [n'ok te jun galan] tzan tjaw kky'ixpu' qnab'lin tzan jkolet, b'ix k'onti'l tidi' b'a'n tzan stzaj qna'on tetz. Per te aj b'is aj nkyeb'isun kye aj k'onti'l nkyexnaq'tzan, [k'onti'l token tzan tpaj k'onti'l njaw kky'ixpu' kynab'lin tzan tpaj nini], ikxji cha nkyeponajkixi'. ¹¹Per yatzun etetz otzaj cho'on etanim tuj jun tume'l aj

^b 6:17 Isa 52:11; 1 Kor 6:18; 10:14; 1 Tim 6:11; 2 Tim 2:22; Chaw 4:7 ^c 6:18 2 Sa 7:14; 1Cr6 17:13 ^d 7:5 2 Kor 2:13 ^e 7:5 2 Kor 1:8-9 ^f 7:7 Telpox ti'lj te aj oqet stz'ib'a' tuj te tb'ay u'j aj oxik tsama' kyetz tb'aya'.

owel galan tuj twitz te Qtata Dios, b'ix ajna'l intok eten titza' owok te jun galan te etetz, komo oqet ek'ulu' te galan tuky'i jun tk'u'jlal, b'ix oqet ekolo' [te tume'l galan exol], b'ix otzaj eq'oj ti'j te nya'tx galan aj nky'ik tuq, b'ix nkxob' tuq [ti'j te aj oky'el tzan tpaj te aj nky'ik tuq], b'ix egan tuq tzan wok eten, b'ix b'an nkxjoyon tume'l [tzan ek'ulun galan], b'ix etetz oqet eb'isu' tzan txik esi' jun xhcho'nal ti'j te aj at tuq tpaj. Ixjji ti'j kyaqil, etetz oqet eyek'u' k'onti'l tuq epaj. ¹²Wetz k'onti'l oqet ntz'ib'a' aj u'jji tzan tpaj te aj ok'ulun nya'tx galan, b'ix ax nya'tx tzan tpaj te aj oqet k'ulu' nya'tx galan ti'j, sinoke tzan tqet eyek'u' twitz Qtata Dios titza' nkxb'isun q'i'ja. ¹³Tzan tpaj te ntzani qetza otzaj chews'a' jk'u'jna, b'ix aj tulen te Tit mas ochalajna tzan tpaj etetz oxik echews'a' tanim. ¹⁴Wetz ojetq tuq xik nq'uma' tuky'i Tit, wetz b'an nkyinchalaj eti'j. B'ix k'onti'l inkaj mal ti'j nini, komo iktza'x kyaqil qyol etuky'i'l oqtxi' b'an'ax tuq, ax te aj oxik nq'uma' tuky'i'l eti'j etetz ax ma'tx tz'el b'an'ax. ¹⁵B'ix tetz ajna'l b'an nkxqetb'aj tgan'i' nim oj etzaj tna'o' ekyaqil etetz oqet etoksla' b'ix ek'amoj tetz tuky'i jun tume'l tuky'i txob'lal. ¹⁶Wetz nkyinchalaj tzan tpaj b'a'n tzan tok wit'let nk'u'j eti'j ti'j kyaqil.

Te Pa'k Nnimsan Kyk'u'j Kye Qerman Tzan Kyonen Kyuky'i Kye Txq'anky

8 ¹Ntons ajna'l waq erman, qgana tzan txik jq'uma'na ch'in etuky'i'l titza' te Qtata Dios n'onen kxol kye b'uch'uj qerman tuj tkwentil Masedony. ²Anke kyetz oje tz'ok kyen nim xhcho'nal, per b'an nkyechalaj; b'ix anke b'an meb'a-e', per iktza' q'inon-e' oxik ksi' kyoyej tzan kyonen kyi'j kye txq'anky qerman. ³Wetz web'en, kyetz tuky'i jun tk'u'jlal oxik ksi' kyoyej iktza'x tuq aj at te kyetz, b'ix anke k'onti'l tuq nim te kyetz, oxik ksi' kyoyej nim. ⁴Kyetz oqet kywitz qwitza tzan qtzoqpina te kyetz tzan kyonen kyuky'i kye qerman. ⁵Kyetz okyk'uluj mas twitz te aj b'isu' tuq qitza'na tb'ay; tb'ay oxik kyq'apo' kyib' tuj tq'ab' te Qajawil, b'ix yaji quky'ila iktza'x tgan tuq te Qtata Dios.

⁶Astilji, komo te Tit ojetq tuq tz'aq'ik tb'aya' tzan tel xhchimo' exol jun onb'il kye txq'anky qerman, astilji qetza oxik jq'uma'na tetz tzan tb'antik kyaqil nini. ⁷Etetz b'an galan n'el kyaqil exol: B'an jwert atix titza' wit'lik ek'u'j, byenech nkxyolin, nim etotzqi', b'ix galan nkxk'ulun tuky'i jun tk'u'jlal, b'ix nim nqoqet egani'na. Etetz iktza'x galan nkxk'ulun kyaqil nini, ax ixjji a tgan tzan ek'ulun ti'j ja etonb'ilni. ⁸Wetz k'onti'l nkxik nk'ulu' mandad tzan tel echimo' te onb'il, sinoke nxik nq'uma' tzan tok eten titza' kye txq'anky qerman b'an ajun kye'onen, ixjji tzan txik nsi' luwar etetz tzan tqet eyek'u' titza' b'an'ax nkyeqet egani' kye txq'anky.

⁹Etetz oje tz'el eniky' ti'j te nim b'an galan aj otzaj tsi' te Qajaw Jesukrist anke k'onti'l nqajo', b'ix astilji tetz owok b'an meb'a' anke b'an

q'inon tuq, per tzan tmeb'a'ul tetz, etetz b'a'n tuq tzan etok iktza' b'an q'inon. ¹⁰Wetz oxel' nsi' jun konsej te jun galan te etetz: Jun aq'b'ixi' etetz oqet eb'isu' tb'ay [kywitz kye txq'anky tzan echimo' jun onb'il] b'ix okx'aq'ik tzan tqet ek'ulu' ikxji. ¹¹Ajna'l waq, intqet ek'ulu' najji iktza'x tuky'i jun tk'u'jlal oqet eb'isu' tb'ay, ikxji intqet ek'ulu' iktza' aj janik'pon at te etetz. ¹²Qa qetz nxik qsi' tuky'i jun tk'u'jlal iktza'x aj at te qetz, ntons n'el galan te aj nxik qsi'. Te Qtata Dios k'onti'l ntzaj tqani' aj k'onti'l at qetz. ¹³Wetz nxik nq'uma' ntzani nya'tx tzan tpaltin te etetz b'ix tzan tok jun galan a'ox kye txq'anky, ¹⁴sinoke tzan qok parej qkyaqil. Ajna'l etetz at tidi' te etetz b'a'n tzan etonen tuky'i te aj npaltin kye txq'anky, b'ix jun q'ij kyetz ob'antel tzan kyonen etuky'i'l, ikxji etetz b'ix kyetz b'a'n tzan etonen etib'x ekyaqil b'ix parej okxteyon. ¹⁵Iktza'x nyolin [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: "Ab'l te aj ma jaw tin nim, k'onti'l ma sobrin nim, b'ix te aj k'onti'l ma jaw tin nim, k'onti'l ma paltin."^h

¹⁶Pixon te Qtata Dios, ntk'ulu' tzan tok tuj tanim te Tit tzan tb'isun eti'j iktza' wetz nkyinb'isun. ¹⁷Tetz oqet toksla' aj oxik nq'uma' tetz, per komo tetz jun xjal aj n'ok tsi' tk'u'j tzan tel kyaqil tuj tume'l, astilji ajixk tetz oxik etuky'i'l tzan txik q'olb'el etetz. ¹⁸Junx tuky'i Tit oxik nlajo' jun erman aj b'an otzqi'mj b'ix nqet jiq'b'a' kxol kyaqil b'uch'uj qerman ja'chq tzan tpaj oje tz'aq'unan b'an galan ti'j te tpakb'alil titza' tzan jkolet. ¹⁹B'ix nya'tx cha a'ox ja ntzani, sinoke kye b'uch'uj qerman okaj ksi' tzan txik oneyon quky'ila tzan jk'ulun kyaqil tuj jun tume'l galan ti'j ja onb'ilni, tzan tel kyaqil ntzani te jun jiq'b'il te Qajawil b'ix ax tzan tok en titza' b'an qgan tzan qonen kyuky'i kye txq'anky qerman. ²⁰Ma qet qb'isu'na ikxji tzan k'on jqet yoli'na ti'j titza' nqok'ulun tuky'i te ja onb'il b'an galanni. ²¹Astilji qetza n'ok qsi'na qnab'l tzan tqet jk'ulu'na kyaqil tuj tume'l, nya'tx a'ox tuj twitz Qtata Dios sinoke ax tuj kywitz xjal.ⁱ ²²Junx kyuky'i'l oxik qlajo'na junky qerman aj oje qet tyek'u' tuj ky'ila'j tume'l titza' tetz b'an n'onen, b'ix pyor ajna'l tzan tpaj b'an lo'ik tk'u'j eti'j. ²³[Qa at ab'l ma tzaj cha'on] ti'j te Tit, intxik eq'uma' wetz tuky'i'l b'an qamiw qib'a b'ix n'onen wuky'i'l te jun galan te etetz. B'ix kyil'j kye txq'anky qerman aj ajune' tuky'i'l, kyetz a'e' kylajen kye b'uch'uj qerman b'ix tzan tpaj kyetz te Krist nqet jiq'b'a'. ²⁴Ntons astilji inkxik ena'o' te kyetz tzan tel kyniky' kye txq'anky b'uch'uj qerman etetz b'an'ax nkyeqet egani' iktza'x qetza oje xik jq'uma'na nim kyuky'i'l eti'j etetz.

9 ¹Ti'j te onb'il aj n'el echimo' kye qerman aj pawame' te Qtata Dios, qanq nya'tx presis tzan tqet ntz'ib'a' etetz ti'j te nini. ²Komo web'en titza' etetz b'an egan tzan etonen, b'ix nkxqet njiq'b'a' tuq kxol kye aj Masedony. Wetz oxik nq'uma' kyetz, [etetz] aj Akay b'an dyakwerd atix tzan etonen atx jun aq'b'ixi'. B'ix tzan tpaj etetz nkxjoyon tume'l tzan

^h 8:15 Exo 16:18 ⁱ 8:21 Pro 3:4

ek'ulun nini, ky'ila'l kxol kyetz oje xik nimsa' kyk'u'j. ³Per wetz ma kyexik nlajo' kye qerman exol etetzni, tzan k'on tok chagan kyaqil aj galan aj oje xik nq'uma' eti'lj. Ma kyexik nlajo' tzan eten etetz list. ⁴Kebal kxik junjun aj Masedony wuky'i'l b'ix okxtzajel kyk'ulb'a' etetz nya'tx list atikxqet. Ixkxi jun ky'exawil te qetza, b'ix pyorx-al te etetz, tzan tpaj te aj oje xik jq'uma'na eti'lj. ⁵Astilji oqet nb'isu' tzan kxik nlajo' kye qerman tzan kxik etuky'i'l tb'ay tzan tok echimo' te ja onb'il aj ojetq tuq xik esi' eyol ti'lj. Ixkxi tzan tok en n'ok echimo' ja onb'ilni tzan tpaj a'ixk etetz egan etonen b'ix nya'tx cha tzan tpaj owel qani' alajwers. ⁶Instzaj ena'o' te ntzani: Ab'l te aj n'awan ch'imu's, ax ch'imu's njaw tin, b'ix ab'l te aj n'awan nim, ax nim njaw tin. ⁷Junjunchaq presis tzan txik tsi' iktza'x ma'tx qet tb'isu' tuj tanim, b'ix nya'tx tuky'i jun b'is b'ix nya'tx tzan tpaj cha lajo'. Komo te Qtata Dios nqet tgani' te xjal aj nxik tsi' tuky'i jun chalajb'il tuj tanim. ⁸B'ix te Qtata Dios at nim tajwalil tzan stzaj tsi' nim b'an galan te etetz, b'ix ikxji tzan k'on tpaltin jun tidi' aj presis te etetz, b'ix ikxji tzan etonen nim kyuky'i txq'anky tuky'i tidi'chq b'an galan. ⁹Komo [te Tu'jal Dios] nyolin ikxjani: “[Te xjal aj n'okslan te Qajaw], tetz nqet tsipa' [tidi'chq galan] kxol kye meb'a'; tetz k'onti'l nkaj tsi' tzan tk'ulun kyaqil tuj tume'l.”¹⁰ Te Qtata Dios aj ntzaj sin te ijaj tzan tqex awet, b'ix te wab'j aj nxik qwa'a', tetz otzajel tsi' te etijaj b'ix ojawel tky'ib'sa',^k b'ix otk'ulu'tz tzan tel nim te galan ti'lj kyaqil aj n'ek'ulu' tuj tume'l. ¹¹Ixkxi k'onti'l tidi' opaltiyon te etetz tzan etonen nim kyuky'i kye txq'anky, b'ix ikxji tzan tpaj etonb'ilni ky'ila'l xjal oxel ksi' jun pixon te Qtata Dios. ¹²Komo oj ek'ulun jun tidi' ikxjani, k'onti'l n'ok cha a'ox te jun onb'il ti'lj te aj npaltin kxol kye qerman,^l sinoke n'oken tzan txik ksi' ky'ila'l xjal jun pixon te Qtata Dios. ¹³Oj tok kyen te onb'il aj nxik esi' te kyetz, oqtel kyjiq'b'a' te Qtata Dios tzan tpaj nqet ek'ulu' iktza'x n'eq'uma' nkx'okslan ti'lj te Krist, b'ix n'ek'ulu' tuky'i jun tk'u'jlal te kyetz b'ix ax kye kyaqil. ¹⁴B'ix kyetz nkyexnaq'tzan tuky'i Qtata Dios eti'lj etetz tuky'i jun tk'u'jlal tzan tpaj te Qtat oje tzaj tsi' nim b'an galan te etetz. ¹⁵jPixon te Qtata Dios tzan tpaj te aj ntzaj tsi' qajsik, aj k'onti'l n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' ti'lj!

Tajwalil Te Pa'k Qtata Dios Swal Tetz

10 ¹Ntons, wetz a'In Pa'k nqet nwitz ewitz tuky'i jun tume'l b'an kyeb'a' b'ix b'an galan iktza' te Krist nab'lin. Wetz oj nten exol nkyinyolin galan b'ix kyeb'a', per oj nten laq'chik eti'lj k'onti'l nkyinxob' tzan nyolin tuj jun tume'l iktza'x nyolin wanim. ²Nqet nwitz ewitz tzan k'on ek'ulun jun tidi' tzan npon etuky'i'l tuky'i jun tume'l kaw. Komo wetz oje qet nb'isu' tzan npon tuky'i jun tume'l kaw kyuky'i junjun te etetz tzi aj tuj kynab'l kyetz wetz cha

j 9:9 Sal 112:9 k 9:10 Isa 55:10 l 9:12 Ax: kye aj pawame' a'ox te Qtata Dios.

eq'imin iktza' tgan te nchi'jel iktza' kye xjal nkyek'ulun.^m ³Qetza nqob'etna iktza'kix xjal a'o'na, per nqoq'ojina [ti'j te nya'tx galan] tuj jun tume'l nya'tx iktza' kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni. ⁴Komo te qaq'umb'il tzan jq'ojin ti'j te nya'tx galan, nya'tx xjal k'ulul tetz, sinoke tuky'i jun qajwalil aj ntzaj tsi' Qtata Dios tzan tponaj te nya'tx galan aj oje lok'an tzani twitz tx'o'tx', b'ix tzan tponaj tidi'chq aj nya'tx tume'l nqet kxima' kye xjal, ⁵b'ix kyaqil aj nqet kyb'isu' tzan k'on tok kyotzqila' te Qtata Dios, b'ix nkaj qsi' tuj tq'ab' te Qtata Dios kyaqil aj nqet qb'isu' tzan tqet qoksla' te Krist. ⁶B'ix oj etokslan etetz byenech, yaji kyi'j kye txq'ankey aj ate' exol aj k'on kygan okslan, dispwest ato'na tzan jk'uluna kyuky'i'l tzan kyb'isun ti'j te kyk'ulb'en nya'tx galan.

⁷Etetz cha n'ok esi' enab'l ti'j te aj n'ok eten tuky'i ewitz. Qa etetz tuj enab'l b'an'ax a'ix te Krist, a tgan tzan stzaj ena'o' ax qetza a'o'na te Krist. ⁸B'ix wetz, nlay kyinky'ixwik tzan nyolin nim ch'in ti'j te qajwalilna aj otzaj tsi' te Qajawil, nya'tx tzan tok jun nya'tx galan eti'j sinoke tzan etok jwert tuky'i'l. ⁹Wetz k'on ngan tzan eb'isun qa cha nkx'ok nxob'sa' kyuky'i kye u'j aj nxik nsama'. ¹⁰Komo junjun nkyq'uma': "Kye aj u'j b'an kaw b'ix nim ili'mj tuj, per ya oj tul tetz twitzale', tetz nya'tx iktza' jun tlimaqaal xjal b'ix titza' nyolin nya'tx b'an tb'anil." ¹¹Kye aj nkyeb'isun ikxji a tgan tzan tok ksi' kynab'l, qetza iktza'x nqoyolina kyuj kye qu'uj, ax ikxji nqok'uluna cha'oj qten qwitzale'na exol. ¹²Qetza k'onti'l nqet qparejsa' qib'a kyuky'i kye aj cha nqet kyjiq'b'a' kyib'x. Kyetz, oj tqet kyparejsa' kyib'x, k'onti'l nqet kyb'isu' tuj tume'l. ¹³Qetza k'onti'l nqet qjiq'b'a'na qib' ti'j qaq'umb'en mas twitz te aj tume'l, sinoke cha a'ox ti'j te aj okaj tsi' te Qtata Dios qetza tzan qpona pakb'ayon kxol kye xjal b'ix max exol etetz. ¹⁴Cha'oj qyolina ti'j qaq'un exol, nqoyolina tume'l. Nya'tx-tal tume'l qa k'onti'l-wit opakb'ana exol; per komo oje qopon max exol opakb'ayon te tpakb'alil ti'j Krist, [ntons tume'l te aj nqoyolina]. ¹⁵Qetza k'onti'l nqet qjiq'b'a'na qib' ti'j taq'umb'en junky, sinoke lo'ik jk'u'j tzan etok mas jwert ekyaqil etetz tuky'i Qtata Dios, b'ix ikxji tzan tel mas b'an galan b'ix nim te qaq'umb'en exol ¹⁶B'ix ikxji tzan txik qpakb'a'na te tpakb'alil titza' tzan jkolet mas laq'chik aj ja' atikxqet etetz. Per k'on qgana tzan qox aj ja' oje kyepakb'an txq'ankey tb'aya', ikxji tzan k'on tqet qjiq'b'a'na qib' ti'j kyaq'umb'en txq'ankey. ¹⁷Qa at ab'l tgan tzan tqet tjiq'b'a' tib', intqet tjiq'b'a' tib' ti'j Qajaw Jesukrist.ⁿ ¹⁸Komo te xjal aj nqet tjiq'b'a' tib', k'onti'l n'el galan [tuj twitz Qtata Dios]; yatzun oj tyolin Qtata Dios galan ti'j jun xjal, [a te aj n'el galan tuj twitz tetz].

**Te Pa'k Nyolin Tistil Tetz Jun B'an'ax Tky'ixel Jesus
Kywitz Kye Aj Cha Nkyq'uma' Qa Tky'ixel Jesus-e'**

11 ¹Pe'tipanxwit ch'in aj nkyinyolin wetz iktza' jun lok. B'ix b'an'ax at epasens wi'j. ²Komo b'an nkyinb'isun eti'j iktza' te Qtata Dios

^m 10:2 Ax: aj tuj kynab'l kyetz qetza cha nqojoyona te jun galan te qetza.

ⁿ 10:17 Jer 9:24

b'an nb'isun eti'j.^o Komo wetz oje xik nsi' nyol tzan ekaj nq'apo' tzan tok ejunb'e' etib' tuky'i Krist, oje xik nsi' nyol tzan ekaj nq'apo' tuj tq'ab' ch'inwt nya'tx galan eti'j, iktza' jun q'opoj aj mina' tok ten twitz ichan [nkaj q'apo' tzan stat tuky'i tichmil]. ³Wetz b'an nkyinb'isun kebal eqet eq'i' [tzan kye aj nya'tx tume'l nkyeyolin] iktza' te Eba oqet eq'i' tzan te kan aj b'an list tuq,^p ax etetz kebal eqet eq'i' tzan k'on tqet eb'isu' tuky'i jun tume'l b'an b'an'ax ti'j te Krist b'ix tuky'i jun tk'u'jlal. ⁴Cha'oj tul jun xjal aj npakb'an chuktky ti'j Jesus aj nya'tx iktza' aj ojetq xik qpakb'a'na qetza, qatzun etetz oxel ek'amo' junky txew aj nya'tx iktza' te aj oje ek'amoj [tuky'i Qtata Dios], qatzun oxel ek'amo' junky tpakb'alil aj nya'tx iktza' aj oje xik qpakb'a'na etetz, ntons etetz n'ek'amo' tuky'i jun chalajb'il. ⁵Wetz k'onti'l nna'o' iktza' k'onti'l-wit wajwalil kywitz kye aj b'an tky'ixel Jesus [iktza'x nkyq'uma'x kyetz]. ⁶Anke wetz b'an xk'ab' a'in tzan nyolin, per wetz wotzqi' te tume'l b'an'ax, b'ix oje qet nyek'u' etetz tuky'i kyaqil aj oje qet nk'ulu' exol etetz. ⁷¿Injoyon choj petzun aj txik npakb'a' te tpakb'alil galan etuky'i'l b'ix k'onti'l owel npeyu' ch'inwt eti'j, sinoke a'inxk wetz owel win nky'exaw tzan eqet jiq'b'a' tuq etetz? ⁸Wetz nk'amoj^q te kyonb'il kye txq'anky b'uch'uj qerman tzan npakb'an tuq etetz exol. ⁹B'ix aj akyinqet tuq wetz exol b'ix qa at tuq jun tidi' aj presis te wetz, wetz k'onti'l nk'uluj tzan tb'isun jun te etetz wi'j, sinoke kye a'e' aj Masedony eb'aj'ul b'ix kyetz otzaj ksi' te aj presis tuq te wetz. B'ix wetz owok nsi' nnab'l tzan k'on tuq wok te jun b'is te etetz, b'ix nlaykix kaj nsi'.^r ¹⁰Iktza'x wetz web'en te b'an'ax ti'j te Krist, ax web'en te ja chalajb'il aj nna'o' tuj wanimni nlay b'antik tzan tel in tzan nijunwt tuj kyaqil tkwentil Akay. ¹¹¿Tistil [wetz nkyinyolin ikxji]? ¿Tzan tpaj wetz k'onti'l nkxqet ngani'? Te Qtata Dios teb'en wetz nkxqet ngani'. ¹²Per wetz nlay kaj nsi' tzan nk'ulun te aj nk'ulu' tzan k'on txik nsi' lad kye aj cha nkyejoyon jun tume'l tzan tqet kyjiq'b'a' kyib' qa kyetz [at kyajwalil] iktza' qetza. ¹³Komo kyetz nya'tx b'an'ax tky'ixel Krist, cha nkye'eq'in xjal b'ix cha nkyyoli' kyetz iktze'xtzun a'e' tky'ixel te Krist. ¹⁴Te ntzani nya'tx jun tidi' aj b'an chuktky-wit aj b'an nqolab'an ti'j, komo te Satanas nqet tk'ulu' tib' iktze'xtzun jun ángel aj b'an galan. ¹⁵Astilji, k'onti'l tzan qlab'an qa kyaqil kye aj nkye'okslan ti'j, nkyeyolin iktza' nkyek'ulun kyaqil tuj tume'l, per nya'tx b'an'ax kyitza'. Kyetz okyemankuyon iktza'x te kyk'ulb'en [aj nya'tx tume'l].

¹⁶Ngan tzan txik nq'uma' junky'el, k'on qet tb'isu' nijunwt qa lok a'in [tzan tpaj titza' nkyinyolin]. Qa at ab'l ntq'uma' wi'j ikxji, ntons qanq mejor kyinqet tipa' ch'in tzan nyolin wi'jx wetz tzan tqet njiq'b'a' wib'x.

^o 11:2 Te Pa'k nb'isun tuq qa nkyeqet eq'i' tzan jun xnaq'tzb'ilj aj nya'tx tume'l; 2 Kor 11:3-4,13-15. ^p 11:3 Gén 3:1-5,13 ^q 11:8 Ax: owel welq'a'. Te Pa'k k'onti'l oqet telq'a' ti'j nijunwt sinoke cha nyakb'en tuq. ^r 11:9 Fil 4:15-18

17Wetz nlay kyinyolin iktza' te Qajaw nyolin, sinoke ajna'l okyinyoliyon nim wi'jx iktza' jun lok a'in. 18Komo iktza'x ate' ky'ila'j xjal nqet kyjiq'b'a' kyib' tzan tpaj aj nkyb'isu' ti'j kykamb'en kyetzx, ntons ajna'l ax wetz okyinyoliyon ikxji. 19B'ix komo etetz tuj enab'l b'an list a'ixni, etetz n'ek'amo' tuky'i jun chalajb'il kye aj pur loka'. 20Komo etetz mer egan tzan eqetb'aj mosi' tzan junky b'ix tzan eqetb'aj elq'a' b'ix tzan eqetb'aj eq'i', b'ix [n'ek'amo'] qa at ab'l oqtel tjiq'b'a' tib', b'ix etetz cha n'etipa' qa at ab'l ma tz'ok tloqi' jun palaj eq'o'tx. 21Qanq etetz tuj enab'l last a'in tzan tpaj k'onti'l inten exol tuky'i jun nim wajwalil tzan nk'ulun mandad jwert eti'j. Per iktza'x kye txq'ankey nim nkyeyolin kyij'x, ntons ajna'l ax wetz oqtel nk'ulu' ikxji anke tz'el tuj ewitz iktza' tk'ulb'en jun lok.

22 ¿A'e' kyetz qxjalil aj b'a'n kyeyolin tuj yol ebrey? Ax wetz a'in. ¿A'e' kyetz tijajil Israel? Ax wetz a'in. ¿A'e' kyetz tijajil Abran? Ax wetz a'in. 23 ¿Kyetz q'apo' kyib' nkye'aq'unan te Krist? (jWetz oj txik nq'uma' ikxjani nkyinyolin iktza' jun lok!) Wetz kywitz kyetz mas q'apo' wib' nkyin'aq'unan te tetz, b'ix wetz waq'umb'en mas nim kywitz kyetz, b'ix oje kyin'ok jub'cha' mas ky'ila'j-el kywitz kyetz,^s b'ix oje kyinqex si' tuj pres mas kywitz kyetz, b'ix ky'ila'j-el ch'inky tuq nkyinkamik. 24Jweb'-el kye aj [qxjalil] tijajil Israel inqet kyjub'cha' b'eljujlajuj tuj kawnaq (39) jitx'un.^t 25Oxmaj inqet jitu' tuky'i tze',^u b'ix jun-el in'ok xo'o' tuky'i ab'j,^v oxmaj kye bark aj ja' nkyinb'et tuq eb'ajxik mulan tuj a', b'ix jun-el inkaj tuj a' jun q'ij tuky'i jun aq'b'il. 26Oje kyinb'et nim b'ix oje kyinky'ik tuj nim a' aj ch'inky tuq nkyinxik tuq tin, ky'ila'j-el ja' nkyinb'et tuq b'an nkyinb'isun tuq kyil'j kye eleq', b'ix b'an nkyinb'isun tuq kyil'j kye wijajil [aj nkyeq'ojin tuq wi'j]^w b'ix ax kyil'j kye aj nya'tx wijajil [aj nkyeq'ojin tuq wi'j],^x b'ix tuj ky'ila'j amaq' b'ix tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon b'ix aj nkyinb'et tuq tuj te nim a' oky'ik tidi'chq nya'tx galan wi'j, b'ix ax tidi'chq xhcho'nal tzan tpaj kye aj nya'tx b'an'ax qerman. 27Ky'ila'j-el nkyin'aq'unan nim tuj junjun aq'unj b'an kwest b'ix nkyinsiktik tuq nim, ky'ila'j-el owipaj watl, oje tz'ok wen twitz wa'ij b'ix k'achjel, b'ix ky'ila'j-el oje kyin'ipan wa'ij, oje kyinlu'lun tuky'i che'w b'ix k'onti'l tuq nim nq'anaq. 28B'ix nya'tx a'ox ntzani, sinoke b'ajq'ij nkyinb'isun kyil'j kyaqil kye b'uch'uj qerman ja'chq. 29Qa kyetz nkyena'on nya'tx jwert ate', ax wetz nkyinb'isun ti'j te aj nky'ik kyil'j. B'ix qa kyetz nkyeqet tz'aqik, wetz ntzaj nq'oj kyil'j kye aj nkyek'ulun tzan kyqet tz'aqik.

30Qa presis tzan tqet qjiq'b'a' qib', ntons wetz oqtel njiq'b'a' wib' ti'j kyaqil aj ja' nya'tx jwert atin. 31Te Qtata Dios aj stat te Qajaw Jesukrist, te aj nqet qna'o' tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x, tetz teb'en wetz

^s 11:23 Kya 16:23 ^t 11:24 Deu 25:3 ^u 11:25 Kya 16:22 ^v 11:25 Kya 14:19

^w 11:26 Kya 9:23 ^x 11:26 Kya 14:5 ^y 11:31 Ax: nqet ky'iwla'.

nkyinyolin b'an'ax b'ix k'onti'l nkyinnik'on. ³²Aj akynqet tuq Damask, te gobernador aj n'aq'unan tuq tuky'i te twitzale' k'ulul mandad aj Aretas tb'i, tetz eqet tsi' xb'uqiyon stzi' te tlamelul te amaq', tzan tuq njaw ktzyu'. ³³Per kye qerman inqetz kytumb'a' tuj jun chi'l tuj jun tbentanul te pe'on ti'j te amaq', ikxji wetz inkolpjik tuj kyq'ab' [kye k'ulul mandad].^z

12 ¹[Ntons qa etetz tuj enab'l presis a tgan tzan] tqet qjiq'b'a' qib', chagan k'onti'l tidi' njkamb'a', per pe'etzoqpin ch'in tzan tqet njiq'b'a' wib' ti'j te aj oxik wen, b'ix kyaqil aj otzaj tyek'u' te Qajawil wetz. ²[Wetz,]^a kajlajuj aq'b'ixi' b'ix mojb'a' wib' tuq tuky'i Krist, injaw jotlik (je'ky qa tuky'i nchi'jelix qatzun nya'txji, a'ox te Qtata Dios e'el tetz), b'ix [injaw jotlik] tzan txik wen mas jawnaq tuj ka'j [aj ja' nnajan te Qtata Dios].^b ³B'ix wetz web'en, (je'ky qa tuky'i nchi'jelix qatzun nya'txji, a'ox te Qtata Dios e'el tetz), ⁴injaw jotlik, inxik in tuj ka'j, aj ja' oxik ncha'o' wetz tidi'chq aj k'onti'l nb'antik tzan qyolin ti'j b'ix nijunwt xjal b'a'n tzan tyolin ti'j [tzan tpaj b'an xjan]. ⁵Ti'j kyaqil aj owok wenni b'a'n tzan nyolin nim, per nya'tx tzan tqet njiq'b'a' wib'x sinoke tzan nyolin nim ti'j kyaqil aj n'ok wen twitz aj ja' nna'o' nya'tx jwert atin. ⁶Qa wetz ngan-wit tzan tqet njiq'b'a' wib', te nini nya'tx-tal nkyinyolin iktza' lok a'in, tzan tpaj oxel'kix-tal nq'uma' te b'an'ax, per k'onti'l nkyink'ulun ikxji tzan k'on tqet tb'isu' nijunwt wi'j qa mas nim wajwalil twitz te aj nxik nyoli' qatzun aj n'ok en wi'jji. ⁷Astilji tzan k'on tuq tqet njiq'b'a'x wetz wib'x mas nim twitz te aj a'inxxixi' tzan tpaj stzajlen yek'u' wetz tidi'chq aj b'an tb'anil, otzaj si' jun xhcho'nal tuj nchi'jel, iktza' jun ky'i'x tuj nchi'jel, iktza' jun tidi' nya'tx galan aj te Satanas swal tetz. ⁸B'ix ti'j te ntzani oxik nqani' oxmaj te Qajawil tzan tuq tel tin te ja xhcho'nalni. ⁹Per te Qajawil otzaj tq'uma' ikxjani: "Te onb'il aj nxik nsi' te yatz kabal nini. Wetz wajwalil tzan nk'ulun tidi'chq n'ok mas b'an galan tuky'i jun xjal aj nya'tx jwert." Ntons, astilji wetz b'an nkyinchalaj tzan tpaj nya'tx jwert a'in tzan tok b'an jwert te tpoder Krist wuky'i'l. ¹⁰Astilji wetz b'an nkyinchalaj qa nya'tx jwert a'in, b'ix ax oj wok yaso', b'ix ti'j kyaqil aj npaltin te wetz, b'ix oj njaw lajo', b'ix tidi'chq aj b'an kwest aj n'ok wi'j tzan tpaj te Krist; komo [wi'jx wetz] nya'tx jwert a'in, per [tuky'i Krist] jwert atin.

Te Pa'k Nb'isun Kyi'j Kye Aj Korint

¹¹Wetz nkyinyolin etuky'i'l ajna'l iktza' jun lok, per tzan tpaj etetz egan ikxji. Komo a'ix tuq etetz b'a'n tzan eyolin galan wi'j, tzan tpaj mas nim wajwalil kywitz kye aj [nkyq'uma'] a'e' tlimaqaal tky'ixel Krist, anke wetz nya'tx nim wajwalil. ¹²Wetz tuky'i jun nim npasens oqet nyek'u'

^z 11:33 Kya 9:23-25 ^a 12:2 2 Kor 12:7 ^b 12:2 Ax: tuj te toxi' txol te ka'j.

exol etetz aj telponx wetz jun b'an'ax tky'ixel Krist a'in, oqet nyek'u' exol tuky'i nim yek'b'il aj at tidi' telponx b'ix tuky'i tidi'chq aj nqolab'an ti'j b'ix tidi'chq aj a'ox nb'antik tuky'i tajwalil Qtata Dios. ¹³ ¿Okx'el wik'o' petzun etetz kywitz kye txq'anky b'uch'uj qerman? Komo wetz k'onti'l inten exol tzan eb'isun-wit wi'j tzan stzaj esi' tidi'chq aj presis te wetz, iktza' otzaj ksi' kye txq'anky b'uch'uj qerman. ¡Najsajwaq qa te nini jun nya'tx galan onk'uluj etuky'i'! ¹⁴ Ajna'l wetz list atin tzan nxik q'olb'el etetz toxmajji'n-el, b'ix k'on ngan tzan eb'isun wi'j tzan tpaj wetz k'onti'l nkyinjoyon aj at te etetz, sinoke cha ngan q'olb'en te etetz. Komo nya'tx a'e' kye tal k'wa'l aj presis tzan kyk'ulun kwent te kytat, sinoke a'e' kye k'wa'lon tzan kyk'ulun kwent kye kyk'wa'al. ^c ¹⁵ B'ix wetz nkyinchalaj tzan tqetb'aj nnajsa' kyaqil aj at te wetz, dispwest atin tzan nnajsan kyaqil te nchi'jel tzan tok te jun galan te etanim. Anke wetz mas nkxqet ngani', yatzun etetz ¿nlay petzun kyinqet egani' mas? ¹⁶ Bwen, qaltetz. Per wetz k'onti'l inten exol etetz tzan eb'isun wi'j, anke nkyq'uma' junjun qa wetz tuky'i jun nlistul okxqet weq'i'. ¹⁷ ¿Ti'tzun, okxqet petzun weq'i' kxiklen nlajo' kye txq'anky exol? ¹⁸ Wetz oqet nwitz twitz Tit tzan txik [oneyon etuky'i'l], b'ix oxik nlajo' tuky'i'l te junky qerman [tzan tonen etuky'i'l]. ¿Ti'tzun, okxqet teq'i' petzun te Tit? ¿Nya'tx petzun parej nqob'isun qetza tuky'i Tit? ¿Nya'tx petzun parej nqob'etna tuky'i'l? ¹⁹ Qanq etetz tuj enab'l qanq nqoqanina jun najsb'il tuj ewitz etetz, per nya'tx, sinoke tuj twitz Qtata Dios nqoyolina tuky'i tb'i Krist, b'ix kyaqil aj nkyinyolinni tzan tok te jun galan te etetz aj ganimix nim witzal'. ²⁰ Wetz nkyinb'isun qanq nlay kxtzaj nk'ulb'a' iktza' wetz ngan tzan etzaj nk'ulb'a', b'ix qanq wetz nlay kyin'el tuj ewitz iktza' tuq etetz egan. Qanq kebal etetz exol nqet epawa' etib', b'ix n'el egani' aj tidi' te junky, b'ix at eq'oj ti'j junky, b'ix nkxjaw ilin exolx. Qanq nqet eyoli' txq'anky, b'ix nkxchimon yol ti'j junky, b'ix qanq k'onti'l nkx'okslan b'ix b'an k'onti'l tumelil exol etetz. ²¹ Wetz nkyinb'isun qa oj nxik junky'el q'olb'el etetz, qanq okyinna'oyon b'an nkyinky'ixwik twitz te Qtata Dios tzan epaj etetz, b'ix qanq okyin'oq'el tzan kypaj kye aj nkyejoyon choj exol b'ix mina'x tjaw kky'ixpu' kynab'lin, ti'j kyaqil aj ntz'ilan ti'j kyanim, te k'ajajb'ilj b'ix tidi'chq aj tgan te kchi'jel.

**Te Pa'k Nxik Tq'uma' Kye Qerman Tzan Tkaj
Kykola' Kyaqil Te Nya'tx Galan Kxol**

13 ¹ Ntons ajna'l toxmajji'n-el ntzani okyinxe'l q'olb'el etetz. Kyaqil tidi' aj presis tzan qyolin ti'j te aj nky'ik exol, oqoyolion ti'j tuky'i kab'e' qa ox testiwji. ^d ² Oje xik nq'uma', b'ix ajna'l anke k'onti'l

^c **12:14** Ax: nya'tx a'e' kye tal k'wa'al aj presis tzan kchimon tmin te kytat, sinoke a'e' kye k'wa'lon tzan kchimon tmin kye kyk'wa'al. ^d **13:1** Deu 17:6; 19:15

atinqet exol, oxe'l nq'uma' junky'el iktza'x oxik nq'uma' aj nxwa'q tka'mjji'n-el exol etetz tzi. Oxe'l nq'uma' nya'tx a'ox kye aj nkyejoyon choj sinoke te ekyaqil etetz: Oj nxik q'olb'el etetz, wetz nlay kyinpaqlet eti'j. ³Ixji etetz owokel eten jun preb akix te Krist te aj ntzaj tq'uma' tzan nyolin etuky'i'l, b'ix tetz exol nya'tx jun aj k'onti'l-wit tbalor sinoke nqet tyek'u' at nim tajwalil exol etetz. ⁴B'an'ax tetz okamik iktza' jun aj k'onti'l tuq tbalor, per yatzun ajna'l itz'oj tuky'i nim tajwalil tzan te Qtata Dios. B'ix ax ixji qetza k'onti'l qbalor iktza'x tuq tetz tb'ay, per oqoteyon exol junx tuky'i Krist tzan tajwalil te Qtata Dios tzan jk'uluna kyaqil tuj tume'l exol etetz. ⁵Intqet eb'isu' eti'jx etetz, qa b'an'ax tume'l titza' wit'lik ek'u'j ti'j te Qtata Dios. Intqet eb'isu' eti'jx etetz. ¿K'onti'l petzun eteb'en te Jesukrist atqet exol, qa b'an'ax nkxb'et tuj tume'l? ⁶Wetz lo'ik nk'u'j etetz n'ok eten qi'ja, b'an'ax nqob'etna tuj tume'l. ⁷B'ix qetza nqoxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios tzan k'on ek'ulun jun nya'tx galan, nya'tx tzan qel qetza galan tuj kywitz kye xjal, sinoke tzan ek'ulun etetz te galan anke tuj kynab'l junjun nya'tx galan nqet jk'ulu'na. ⁸Komo qetza nlay b'antik tzan jk'ulun jun nya'tx galan ti'j te aj b'an'ax, sinoke a'ox tzan qyolin galan ti'j te b'an'ax. ⁹Astilji nqochalajna qa qetza iktza' nqonumjik b'ix qa b'an'ax etetz jwert atix, b'ix nqoxnaq'tzana eti'j tzan etok b'an galan. ¹⁰Astilji wetz nqet ntz'ib'a' ja u'j te etetz mina'x tuq npon etuky'i'l. Ixji oj npon, nya'tx presis tzan token te wajwalil tzan nk'ulun jun tidi' aj okxb'isuyon ti'j, sinoke te wajwalil aj otzaj tsi' te Qajawil wetz owokeyon tzan etok mas jwert b'ix nya'tx tzan tok jun xhcho'nal te etetz.

Te Pa'k Nkawin Kyuky'i Kye Aj Korint

¹¹Waq erman, ajna'l nkyinkawin tuky'i ja nyol ntzani: Pe'echalaj waq, pe'etok jwert [tuky'i Qajawil], pe'enimsan waq ek'u'j exol, pe'ena'on tuj etanim parej ekyaqil, b'ix pe'eten waq galan exol. B'ix te Qtata Dios aj nk'ulun tzan eten galan exol b'ix nkxqet tgani', tetz oqtelten etuky'i'l. ¹²Pe'eliman etetz etib'x exolx tzi tuky'i jun limb'il b'an tume'l^e tzan tpaj cha jun te Qtat. ¹³Kyaqil kye aj pawame' te Qtata Dios nxik ksama' jun limb'il te etetz. ¹⁴Tzaj si'xwit etajsik jun nim b'an galan tzan te Qajaw Jesukrist, b'ix intokxwit eten titza' te Qtata Dios nkxqet tgani' b'an nim, b'ix instenxwit exol etetz tzi te Txew Dios. Ky'ikxwit ixji.

^e 13:12 Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan.

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Galasy

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Pa'k tky'ixel Jesukrist; wetz nya'tx xjal lajol wetz sinoke lajomin tzan Jesukrist b'ix Qtata Dios aj ojaw anq'insan tetz. ²Wetz b'ix kye kyaqil qerman aj akyeqet wuky'i'l tzani nxik qsama'na ja u'jni te etetz ekyaqil aj b'uch'uj qerman ja'chq tuj tkwentil Galasy. ³Qtata Diosxwit b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit jun nim b'an galan etajsik etetz, b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j. ⁴Te Jesukrist oxik tq'apo' tib' tzan tkamik tzan tpaj te qchoj b'ix ikxji tzan tkolpin qetz ti'j te nya'tx galan kxol kye xjal aj twitz ja tx'o'tx'ni; oqet tk'ulu' ikxji iktza'x tgan tuq te Qtata Dios aj ntzaj qna'o', ⁵aj jiq'b'a' te jun-ele'x. Intky'ikxwit ikxji.

**Te Pa'k Nb'isun Tuq Tzan Tpaj Kye Xjal Nkaj
Tuq Kykola' Te Tpakb'alil Ti'j Jesukrist**

⁶Wetz b'an nkyinlab'an tzan tpaj ikja'n naj tkaj ekola' te Qtata Dios, te Qtat aj okxtzaj tuk'le' tzan tpaj te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' tzan tpaj te Krist anke k'onti'l nqajo', b'ix ajna'l ikja'n txik etoksla' junky tpakb'alil [aj nya'tx b'an'ax], ⁷nya'tx tzan tpaj at-wit junky tpakb'alil galan sinoke cha ate' xjal aj kygan tzan tna'non etanim b'ix tzan tjaw kky'ixpu' te tpakb'alil ti'j Krist. ⁸Qa jun-wit te qetzta qatzun jun ángelji aj tuj ka'j oxel' tpakb'a' junky tpakb'alil aj nya'tx iktza' aj oje xik qpakb'a'na etetz, intpon najsa' tzan te Qtata Dios. ⁹Iktza'x oxik jq'uma'na etetz tb'ay b'ix ajna'l oxel' jq'uma'na junky'el, qa at-wit junky oxel' pakb'an junky tpakb'alil nya'tx iktza' te aj oje tz'ok echa'o', intpon najsa'x tzan te Qtat. ¹⁰Wetz k'onti'l nkyinjyoyon tzan wel galan tuj kywitz xjal sinoke tzan wel galan tuj twitz Qtata Dios. Cha nkyinjyoyon-wit tzan wel galan tuj kywitz xjal, nya'tx-tal a'in q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Krist.

**Te Tpakb'alil Aj Ntpakb'a' Tuq Te Pa'k Nya'tx
Jun Tidi' Aj Xkonoli'x-wit Titza'**

¹¹Ntons waq erman, wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz, te tpakb'alil aj oxik npakb'a' etuky'i'l nya'tx jun tidi' aj cha tuj twi' jun xjal. ¹²B'ix ax

nya'tx jun xjal otzaj q'uman te wetz ja tpakb'alilni b'ix nya'tx jun xjal otzaj xnaq'tzan te wetz, sinoke axk te Jesukrist otzaj tyek'u' wetz. ¹³Etetz oje tz'ok echa'o' titz'a' tuq kyinnab'lin wetz oqtxi' aj tzunx tuq eq'i' witz'a' aj eq'i' kytza' kye nxjalil aj tijajil Israel. Komo wetz ejaw nlajo' tuky'i nq'oj kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesukrist b'ix tidi'chq tuq nk'ulu' tzan kyonaj.^a ¹⁴B'ix wetz mas tuq n'ok nsi' nk'u'j kywitz kye txq'anky wamoj aj tijajil Israel; wetz n'ok tuq nsi' nk'u'j tzan txik kyin kye qxjalil cha a'ox iktza'x oqtxi'.^b ¹⁵Per aj wel tjoyo' te Qtata Dios atx aj man tuq atin tuj nb'o'til, tetz inxik tuk'le' nya'tx tzan tpaj-wit jun nk'ulb'en galan sinoke tzan tpaj tganx tuq tetz ikxji. ¹⁶B'ix tzan tpaj owel galan tuj twitz, otzaj tyek'u' te Tk'wa'al [tzan tok wotzqila'] tzan txik npakb'a' ti'j Tk'wa'al kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.^c Wetz k'onti'l inxwa'q cha'ol jun consej tuky'i nijunwt ¹⁷b'ix ax k'onti'l inxwa'q^d Jerusalem q'olb'el kye aj tky'ixel Jesukrist tb'ay nwitz wetz, sinoke inxik tkwentil Araby b'ix yaji inmeltz'jikky tuj Damask. ¹⁸Ya ma ky'ik oxo aq'b'i, inxwa'q Jerusalem^e q'olb'el Xhp'e'y b'ix inkajten jweb'lajuj q'ij tuky'i'l ¹⁹per k'onti'l e'ok wen kye txq'anky tky'ixel Jesukrist, sinoke a'ox te Chaw aj titz'in Qajawil. ²⁰Ti'j kyaqil aj nqet ntz'ib'a' etetzni, Qtata Dios nka'yin wi'j, wetz k'onti'l nkyinnik'on. ²¹Yaji inxik tuj tkwentil te Siry b'ix Silisy, ²²b'ix nya'tx tuq otzqimin tuj tkwentil Judey tzan kye b'uch'uj qerman tzi aj mojb'a' kyib' tuky'i Krist, ²³a'ox ojetq tuq tz'ok kcha'o' wi'j ikxjani: "Te aj nqojaw tuq tlajo' tb'ay, ajna'l nxik tpakb'a' te tpakb'alil aj tb'aya' tgan tuq tzan tpon tnajsa'." ²⁴Ntons b'an nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios tzan npaj wetz.

Aj Txik Kyq'uma' Kye Tijxjal Galan Tuq Aj Ntpakb'a' Te Pa'k

2 ¹Yaji ya ma ky'ik kajlajuj aq'b'i, injakon junky'el Jerusalem junx tuky'i B'e'ch b'ix ax oxik win Tit wuky'i'l.^f ²Wetz inxik tzan tpaj te Qtata Dios otzaj tyek'u' wetz tzan nxik, b'ix yaji owok nchimo' wib' nchukel kyuky'i' kye qerman aj at kyajwalil txini b'ix oxik nq'uma' xtxolil te tpakb'alil galan aj nxik npakb'a' kxol kye aj nya'tx tijajil Israel. Wetz nk'uluj ikxjani tzan tok ncha'o' qa tume'l qa nya'txji te aj nxik npakb'a'. ³Per te Tit aj ajun tuq wuky'i'l, komo tetz jun aj nya'tx tijajil Israel, k'onti'l owok lajo' tzan tok si' techalul, ⁴anke epon qxola junjun xjal aj qerman-e' kyi, per nya'tx tuq b'an'ax kyitza', kyetz cha tuq nkyecha'on qil'j titz'a' te Kristo Jesus otkolpij a'o' [b'ix qa nya'tx tzan te Kawb'il]. ⁵Cha kygan tuq tzan qaj kymeltz'u' junky'el tzan txik qin junky'el iktza' oqtxi', per qetza k'onti'l oqtzoqpijna tzan tpaj qgana tuq tzan tel eniky' byenech ti'j te tume'l b'an'ax ti'j te tpakb'alil titz'a' nqokolet. ⁶Per kye aj otzqi'mj tuky'i nim kyajwalil, (anke wetz k'onti'l woklen titz'a' tuq kyetz kyajwalil,

^a 1:13 Kya 8:1-3; 22:4-5; 26:9-11 ^b 1:14 Kya 22:3 ^c 1:16 Kya 9:3-6,15-16; 22:6-10,21; 26:13-18 ^d 1:17 Ax: injax. ^e 1:18 Kya 9:26-30 ^f 2:1 Kya 11:30; 15:2

komo tuj twitz te Qtata Dios k'onti'l jun ab'l mas tb'anil twitz junky),^g kyetz k'onti'l otzaj kyq'uma' qa at tidi' npaltin ti'l te tpakb'alil aj nxik tuq npakb'a' ⁷sinoke owel kyniky', wetz b'an b'an'ax oje tzaj si' wajwalil [tzan txik npakb'a'] te tpakb'alil galan kxol kye aj nya'tx tijajil Israel,^h b'ix yatzun te Xhpe'y, tetz ojetq tzaj si' tajwalil tzan txik tpakb'a' kxol kye qxjalil aj tijajil Israel.ⁱ ⁸Komo axkix te Qtata Dios aj okaj sin te Xhpe'y tzan tok te tky'ixel kxol kye aj tijajil Israel,^j axkix te Qtatji inkaj tsi' wetz tzan wok te tky'ixel kxol kye aj nya'tx tijajil Israel. ⁹B'ix aj tel kyniky' ti'l te wajwalil aj oje tzaj tsi' te Qtata Dios wetz, yaji te Chaw, Xhpe'y^k b'ix Wa'nch, komo a'e' kyetz kye aj mas nim kyajwalil, kyetz oqet kyk'amo'na a'in b'ix te B'e'ch junch'in kyuky'i'l tzan qxikna qetza kxol kye aj nya'tx tijajil Israel b'ix tzan kxik kyetz kxol kye aj tijajil Israel.^l ¹⁰A'ox otzaj kyq'uma' qetza tzan kxik qna'o'na kye meb'a' xjal, b'ix wetz b'isu'xkix tuq witz'a' ikxji.

K'on Qob'aj-ok Xmeletz' Ti'lj Titz'a' Nqo'okslan

¹¹Ntons, yaji aj tpon te Xhpe'y^m tuj Antyokiy, wetz inwa'let twitz b'ix oxik nkawi' tzan tpaj te aj nya'tx tuq tume'l nk'ulun. ¹²Komo aj mina' tuq kypon junjun aj lajome' tuq tzan te Chaw, tetz nwa'an tuq kyuky'i kye aj k'onti'l atok kyechalul,ⁿ per ya ma kyepon kye aj lajome' tuq tzan te Chaw, tetz owel tpawa' tib' kyi'lj kye aj k'onti'l atok kyechalul tzan tpaj nxob' tuq kywitz kye aj tzunx nxik kxnaq'tza' tzan tok kyechalul kye qerman. ¹³Ntons ikxji kye txq'ankey aj tijajil Israel dyakwerd tuq ate' tuky'i Xhpe'y ti'lj txmeletz'ul, b'ix ax pe' te B'e'ch oxik tsamo' tib' kxol kyetz ti'lj te kxmeletz'ulni. ¹⁴Ya ma tz'ok wen k'onti'l tuq nkyek'ulun iktza' te tume'l iktza' nyolin te tpakb'alil galan [titz'a' nqokolet], oxik nq'uma' tuj twitz te Xhpe'y kywitz kyaqil qerman, "Qa yatz aj a'ich jun aj tijajil Israel, b'ix nxhch'anq'in iktza' nya'tx a'ich aj tijajil Israel, çtistil nkye'ok alajo' kye aj nya'tx tijajil Israel tzan kyok iktza' tijajil Israel? ¹⁵Qetz a'o' tijajil Israel qitz'jlenx b'ix nya'tx a'o' chimol choj iktza' kye aj nya'tx tijajil Israel, ¹⁶per qetz qeb'enky te qchoj k'onti'l n'el in cha tzan tpaj tqetlen jk'ulu' aj ntyoli' te Kawb'il,^o sinoke n'el in tzan tpaj toklen wit'let jk'u'lj ti'lj Kristo Jesus.^p Astilji ax qetz nqo'okslan ti'lj Kristo Jesus tzan tel in te qchoj tzan tpaj toklen wit'let jk'u'lj ti'lj b'ix nya'tx tzan tpaj tqetlen jk'ulu' aj ntyoli' te Kawb'il. Komo nijunwt n'el in xhchoj tzan tpaj tqetlen tk'ulu' aj ntyoli' te Kawb'il. ¹⁷Qa qetz nqojoyon tzan tel in qchoj tuj twitz Qtata Dios tzan Krist, b'ix qa ikxji n'el qniky' qetz a'o' chimol

g 2:6 Deu 10:17 h 2:7 Ax: kye aj k'onti'l atok kyechalul. i 2:7 Ax: kye aj atok kyechalul. j 2:8 Ax: kye aj atok kyechalul. k 2:9 Ax: Cefas. l 2:9 Ax: kye aj k'onti'l atok kyechalul. m 2:11 Ax: Cefas. n 2:12 Ax: kxol kye aj nya'tx tijajil Israel. o 2:16 Sal 143:2; Rom 3:20 p 2:16 Rom 3:22

choj [iktza' kye aj nya'tx tijajil Israel], ntons ζtelponx pe' te nini qa tzan tpaj Krist qetz at qchoj? ¡Nya'tx! ¹⁸Qa qetz pon qnajs'a-wit jun tidi' b'ix yaji oqtel jk'ulu' junky'el iktza' tb'ay, a'o'xk qetz nqoq'uman nya'tx galan ma'tx jk'uluj.”^q

¹⁹Ntons, komo tzan tpaj te Kawb'il wetz tuj twitz te Kawb'il iktza' kamnaq a'in, per tzan wanq'in te Qtata Dios. ²⁰Junch'in tuky'i Krist wetz inkamik twitz krus, b'ix ajna'l wetz k'onti'l nkyin'anq'in te wetzx, sinoke nkyin'anq'in tzan tpaj te Krist atqex tuj wanim; nkyin'anq'in wit'lik nk'u'j ti'lj te [Krist aj] Tk'wa'al Dios aj nkyinqet tгани' b'ix oxik tq'apo' tib' tzan tkamik tzan npaj wetz. ²¹Wetz k'onti'l n'el wik'o' te aj b'an galan aj k'onti'l nqajo' aj ntzaj tsi' te Qtata Dios; cha b'a'n-wit tzan tel in te qchoj tzan tpaj tqetlen qoksla' te Kawb'il, ntons cha-tal gan okamik te Krist.

K'onti'l Tzan Tkaj Qsi' Tzan Qb'et Iktza'x Oje Xik Qeq'i'

3 ¹¡Eрман aj Galasy, etetz b'an t'a'q a'ix! ¿Ab'l oje qet eq'in etetz? Oje xik jq'uma'na tuj ewitz titza' te Jesukrist okamik twitz krus. ²Wetz a'ox ngan tzan tok ncha'o' etuky'i'l ntzani: ¿Ek'amoj pe' etetz te Txew Dios tzan tpaj tqetlen etoksla' te Kawb'il qatzun tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'lj te tpakb'alil galan aj owoke echa'o'ji? ³¡Etetz b'an t'a'q a'ix! Tb'ay nkxb'et tuq tuky'i te Txew Dios. ¿Tistil ajna'l egan tzan tkaj ekola' tzan tok ewit'b'a' ek'u'j ti'lj te ek'ulb'en? ⁴¿Ti'tzun, chagan-alo kyaqil te xhcho'nal aj oje tz'ok eten? ¿Chagan petzun te nini? ⁵Te Qtata Dios oxik tsi' Txew etetz b'ix nk'ulun tidi'chq yek'b'il exol etetz tuky'i nim tajwalil. ¿Nk'ulun pe' nini tzan tpaj nqet ek'ulu' aj nyolin tuj te Kawb'il, qatzun tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'lj te tpakb'alil aj owoke echa'o'ji?

Te Tyol Aj Oxik Tsi' Te Qtata Dios Tuky'i Abran N'oken Kyi'lj Kyaqil Xjal

⁶Komo ax ikxji te Abran oxik toksla' [tyol] Qtata Dios, b'ix tzan tpaj tokslb'en owel tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l xhchoj.' ⁷Astilji a tgan tzan tel eniky' kye aj b'a'n b'an'ax tijajil Abran a'e' kye aj wit'lik kyk'u'j ti'lj te Qtata Dios [tzan tel in kypaj tuj twitz], a'e' kyetz kye b'an b'an'ax tijajil Abran.⁸ B'ix komo te Qtata Dios tgan tuq tzan tel tin kchoj kye aj nya'tx tijajil Israel aj wit'lik kyk'u'j ti'lj, astilji oqet tz'ib'a' tuj Tu'jal atx aj b'an oqtxi' aj txik tq'luma' tuky'i Abran ikxjani: “Kyaqil xjal twitz tx'o'tx' okyeqtel ky'iwla' tzan tpaj awijajil yatz.”^t ⁹Ikkxi kye aj wit'lik kyk'u'j ti'lj te Qtata Dios nkyeqet ky'iwla' iktza'x te Abran oqet ky'iwla' tzan tpaj wit'lik tuq tk'u'j ti'lj te Qtat. ¹⁰Ab'l kye aj n'ok kywit'b'a' kyk'u'j

^q 2:18 Telponx qa oje kaj jkola' te Kawb'il tzan qok lapet a'ox ti'lj Krist, b'ix yaji qa oxel' qin junky'elky te Kawb'il, ikxji xmeletz' a'o' tzan tpaj mas qgan te Kawb'il twitz te Krist. ^r 3:6 Gén 15:6; Sal 106:31; Rom 4:3,5,9,11,22; Chaw 2:23 ^s 3:7 Rom 4:16-17 ^t 3:8 Gén 12:3

ti'j kyk'ulb'en tqetlen kyoksla' aj nyolin te Kawb'il, kyetz ya qanb'emb'aj kyajsik tzan tpaj te Tu'jal nyolin ikxjani: "Ab'l aj k'onti'l nqet tk'ulu' b'an kyaqil iktza'x aj tz'ib'ankaj tuj ja Kawb'ilni qanb'emb'aj tajsik."^u ¹¹ Ikxji n'el qniky' nijunwt ab'l n'el in xhchoj tzan tpaj nk'ulun iktza'x te Kawb'il nyolin, komo nyolin ikxjani: "Te aj oje tz'el in xhchoj owanq'iyon tzan tpaj wit'lik tk'u'j ti'j Qtata Dios."^v ¹² Yatzun te Kawb'il k'onti'l nyolin tzan tok wit'let jk'u'j ti'j sinoke nyolin ikxjani: "Ab'l te aj nk'ulun iktza' nyolin ja Kawb'ilni owanq'iyon."^w ¹³ Te Krist otkolpij a'o' ti'j te aj qanb'emb'aj qajsik tzan te Kawb'il, komo tzan qpaj qetz otzaj qanb'e' tajsik tetz, iktza'x nyolin te Tu'jal Dios ikxjani: "Qanb'emb'aj tajsik te xjal aj yob'a' twitz jun tze'."^x ¹⁴ Ikxji, tzan tpaj Jesukrist kye aj nya'tx tijajil Israel b'a'n tzan kyk'amon te aj oxik tsi' Dios tyol ti'j tuky'i Abran. B'ix ikxji, ax qetz ajna'l tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j, b'a'n tzan jk'amon te Txew Dios aj oxik tsi' te Jesukrist tyol ti'j.

¹⁵ Erman, wetz oxel nq'uma' etetz ti'j ntzani iktza'x qetz nqoyolin: Jun xjal oj tb'antik jun strat, oj tqet stz'ib'a' tb'i ti'j te tu'jal, nijunwt ab'l b'a'n tzan tjaw ky'ixpun tetz. ¹⁶ [Ax ikxji ti'j] te Qtata Dios oxik tsi' tyol tuky'i Abran b'ix tuky'i tijajil. K'onti'l nyolin kye ky'ila'j tijajil sinoke ti'j cha jun tijajil nyolin ikxjani: "Tuky'i awijajil."^y B'ix te nini telponx ti'j te Krist. ¹⁷ Te aj ngan tzan txik nq'uma' etetz aj ntzani: Tb'ay oxik tsi' Qtata Dios tyol tuky'i Abran, b'ix tky'iklen kaj oqal tuky'i lajaj tuj kawnaq (430) aq'b'i,^z yaji okaj tq'uma' Qtata Dios te Tkawb'il tuky'i Moisés, per te Kawb'il k'onti'l opon tnajsa' te tyol aj oxik tsi' tuky'i Abran tb'ay. ¹⁸ Qa te aj njk'amo' tuky'i Qtata Dios cha tzan tpaj-wit tqetlen qoksla' te Kawb'il, ntons k'onti'l-tal njk'amo' cha a'ox tzan tpaj te tyol aj oxik tsi' [tuky'i Abran]; per te Qtata Dios oxik tsi' te Abran cha a'ox tzan tpaj ojetq tuq xik tsi' tyol tetz.^a

Te Kawb'il Okaj Si' Tzan Tel Qniky' Alkyetz Te Galan B'ix Alkyetz Te Nya'tx Galan

¹⁹ Ntons g'tidi token te Kawb'il? Te Kawb'il okaj si' tzan tpaj kyaqil aj nya'tx galan tuq nkyek'ulun kye xjal,^b b'ix tzan token tuq maxkix oj tul te tijajil Abran aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j. Te Kawb'il oxik q'uma' tzan kye ángel^c tuky'i jun yolijon.^d ²⁰ Per komo te jun yolijon k'onti'l nyolin cha te jun xjal [sinoke kye kykab'il], per te Qtata Dios cha jun [ntons axk tetz okaj sin tyol kyuky'i kye xjal].^e

^u 3:10 Deu 27:26 ^v 3:11 Hab 2:4 ^w 3:12 Lev 18:5 ^x 3:13 Deu 21:22-23
^y 3:16 Gén 12:7 ^z 3:17 Exo 12:40 ^a 3:18 Rom 4:14 ^b 3:19 Ax: te Kawb'il okaj si' tzan tel kyniky' kye xjal alkyetz te nya'tx galan tuq nkyek'ulun b'ix alkyetz te galan aj tgan Dios. ^c 3:19 Kya 7:53; Ebr 2:2 ^d 3:19 Te yolijon a te Moisés, tetz te yolijon kxol kye xjal b'ix tuky'i Dios. ^e 3:20 Telponx ke k'onti'l ob'antik jun akwerdo kxol te Qtata Dios kyuky'i kye xjal sinoke te Qat xhchukel okaj sin tyol; ikxji n'el qniky' ke nqoqet tkolo' nya'tx tzan tpaj nqajo' sinoke tzan tpaj b'an galan nab'lin te Qtata Dios quky'i'l.

²¹Ntons g̃tzan tpaj petzun nini te Kawb'il, npon tnajsa' te tyol aj oxik tsi' te Qtata Dios [tuky'i Abran]? K'onti'l. Qa jun Kawb'il nb'antik-wit qanq'in titza', ntons te aj n'el in te qchoj akix-tal te Kawb'il. ²²Per te Kawb'il nyolin kyaqil xjal tzyume' tzan te choj; b'ix [nyolin ikxji] tzan tponkix kyuky'i kye aj nkye'okslan te aj oxik tsi' Qtata Dios tyol ti'l, aj njk'amo' toklen wit'let jk'u'lj ti'l Jesukrist. ²³Aj mina' tuq tul te tumelil tzan tok wit'let jk'u'lj ti'l Jesukrist, qetz a tgan tuq tzan tqet qoksla' te Kawb'il b'ix tzan qiyon tuq tzan stzaj si' te tumelil ak'a'j. ²⁴Ntons ikxji te Kawb'il n'oken tuq tzan qtzaj txnaq'tza' maxxix tuq oj tul te Krist, b'ix ikxji tzan tel in te qchoj tzan tpaj toklen wit'let jk'u'lj [ti'l te Krist]. ²⁵Per ya ma tzul te tume'l tzan tok wit'let jk'u'lj, ajna'l ya k'onti'l tzan qtzaj txnaq'tza' te Kawb'il. ²⁶Astilji ajna'l etetz a'ix tk'wa'al Qtata Dios ekyaqil etetz tzan tpaj toklen wit'let ek'u'lj ti'l Kristo Jesus. ²⁷Astilji ekyaqil etetz ojaw si' a' ewi' tuky'i tb'i Jesukrist, etetz oje kxky'ixpjik tzan etok iktza' Krist. ²⁸Ajna'l k'onti'l pawa' kyib' kye xjal aj tijajil Israel b'ix kye xjal aj nya'tx tijajil Israel, ax k'onti'l pawa' kyib' kye aj mosime' b'ix kye aj nya'tx mosime', ax k'onti'l pawa' kyib' kye ichan b'ix kye xuj; ajna'l ekyaqil etetz mojlilikix tuky'i Kristo Jesus. ²⁹Komo etetz a'ix aj te Krist, astilji ax a'ix tijajil Abran b'ix etetzat'z te aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'l [tuky'i Abran].^f

4 ¹Ax oxel' nq'uma' [jun yek'b'il] ikxjani: Qa at jun k'wa'alb'aj tuj jun jay aj owokel tajaw kyaqil, per qa man k'wa'al, tetz parej tuky'i tmos stat anke owokel tajaw te jay. ²Per parej tuky'i jun aq'unon tzan tpaj te k'wa'al tzunx atqet tuj kyq'ab' kye k'ulul kwent tetz b'ix tuj kyq'ab' kye aj e'el aq'unj tuj tjay max oj tpon te q'ij aj q'umankaj tzan stat. ³Ax ikxji qil'j qetz, aj mina' tuq jkolet,^g qetz tzyumo' tuq tzan tidi'chq aj nya'tx galan aj te twitz tx'o'tx'.^h ⁴Per ya ma pon te tyemp aj q'umankaj tuq tzan te Qtata Dios, tetz otzaj tlajo' te Tk'wa'al b'ix owitz'jik ti'l jun xuj, b'ix ok'ulun kyaqil aj ntq'uma' te Kawb'il, ⁵tzan tel xhchojo' tuq te aj presis [tzan tkolpin] qetz aj tzyumo' tuq tzan te Kawb'il b'ix ikxji tzan qok qetz tk'wa'al Qtata Dios. ⁶B'ix komo ax etetz a'ix Tk'wa'al Dios iktza'x qetz, astilji te Qtata Dios otzaj tlajo' tuj qanim te Txew Tk'wa'al aj nyolin ikxjani: "Tat,ⁱ tat." ⁷Ikxji etetz ajna'l ya nya'tx a'ix iktza' jun mosj'j sinoke a'ix tk'wa'al Qtata Dios, b'ix komo tk'wa'al a'ix, ax okx'etzayon te aj otzajel tsi'.^k

Te Pa'k B'an Nb'isun Tuq Kyil'j Kye Aj Galasy

⁸Tb'ay aj mina' tuq tok etetzqila' te Qtata Dios, etetz tzyumix tuq tzan kye aj nya'tx dios-e', [cha kyitzb'alil tidi'chq qa malspiritji]. ⁹Per ajna'l

^f 3:29 Gén 17:4-6; 22:17-18; Rom 4:13 ^g 4:3 Ax: aj man tuq k'wa'al a'o'. Telponx ti'l jun xjal aj mina' tok totzqila' Dios. ^h 4:3 Ax: tzan tidi'chq aj otzaj xnaq'tza' qetz b'ix tzan kye malspirit aj at kyajwalil tuj kyaq'iq'. ⁱ 4:6 Rom 8:15 ^j 4:7 Telpox iktza' "tzyumix tzan te choj." ^k 4:7 Rom 8:15-17

etetz etotzqi' te Qtata Dios, o meyor oxel nq'uma', te Qtata Dios oje kx'ok totzqila'. B'ix çtistel etetz nkxmeltz'jik tzan ekaj junky'el tuj kyq'ab' kye malspirit aj k'onti'l kyajwalil b'ix k'onti'l ch'inwt tzan txik ksi' etetz, b'ix etetz egan tzan ekaj ktzyu' junky'el? ¹⁰Komo etetz tzunx nkyeqet exjani' junjun q'ij, b'ix junjun qya' b'ix kye tyemp b'ix kye aq'b'i. ¹¹Wetz nkyinb'isun eti'l qa te waq'un aj oqet nk'ulu' exol qanq chagan.

¹²Werman, wetz nqet nwitz ewitz tzan tel etin iktza' a'in iktza'x wetz oje kyin'ok iktza' a'ix.¹ Etetz k'onti'l ma'tx ek'uluj jun nya'tx galan wi'j. ¹³Komo etetz eteb'enky tzan tpaj jun nyab'il oxik npakb'a' te tpakb'alil galan etuky'i'l tb'ay. ¹⁴B'ix te nyab'il owox jun preb te etetz, per k'onti'l in'el etik'o' sinoke in'ek'amoj iktza' jun ángel tuq a'in qatzun etetz tuj enab'l tuq iktza' Kristo Jesus a'in. ¹⁵çTistel k'onti'l nkxchalaj ajna'l iktza' tuq jun-el? Wetz web'en, aj akyinquet tuq exol, cha b'antik-wit tuq tzan t'jatz etin te tb'aq' ewitz otzaj-tal esi' te nwitz. ¹⁶B'ix ajna'l ça'in petzun wetz jun etaj'oj tzan tpaj ma'tx xik nq'uma' te b'an'ax etetz?

¹⁷Kye aj xjal [aj nkyeqet eq'in etetzni] b'an nkxik kyna'o' galan, per cha nkyek'ulun jun nya'tx galan eti'l; cha kygan tzan etel kypawa' qi'ja b'ix tzan etok lapet ky'i'j. ¹⁸Galankixi' tzan kxik qna'o' galan txq'an'ky xjal; [iktza' nkxik qna'o'na] b'ix nya'tx cha a'ox aj atinquet exol. ¹⁹Nk'wa'al, wetz nkyinb'isun eti'l iktza' jun xuj n'ok ten twitz xhcho'nal oj titz'jik jun tal; b'ix wetz, max oj eten b'an jwert tuky'i Krist, maxji owelal te nb'is eti'l. ²⁰Titza'xwit kyinpon exol etetz ajna'l tzan nyolin etuky'i'l tuky'i junky nwi', per laq'chik atin k'onti'l n'el nniky' ti'j kyaqil aj nkxk'ulunni.

Qetz Ya K'onti'l Atoqet Tuj Tq'ab' Te Kawb'il

²¹Instzaj eq'uma' etetz aj egan tzan tqet etoksla' te Kawb'il: çEteb'en pe' tidi' nyolin te Kawb'il? ²²Komo tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios, te Abran etzaj kab'e' tk'wa'al, jun aj otzaj ti'j te tmos, [aj Agar], b'ix te junky aj otzaj ti'j te txu'jel, [aj Sar].^m ²³Te aj otzaj ti'j te tmos, owitz'jik tuj jun tume'l iktza'xkix jkajlen swa' titza' n'itz'jik jun jk'wa'al, per yatzun te junky aj owitz'jik ti'j Sar, owitz'jik tzan tpaj te Qtata Dios oxik tsi' tyol ti'j. ²⁴Kye ja kab'e' alonni telponx iktza' kab'e' tumelil: Te tb'ay telponx ti'j [te Kawb'il aj oxik tsi' Qtata Dios te Moisés twi'] te witz Sinayi; ikxnini telponx ti'j te Agar aj owitz'jik tal tzan t'qetkix mosi'. ²⁵Te Agar [telponx ti'j te Kawb'il aj otzaj tsi' Qtata Dios twi'] te witz Sinayi tuj tkwentil Araby, b'ix ajna'l telponx ti'j te amaq' Jerusalem tzan tpaj kye aj nkyenajan tzi tzyume' [tzan te Kawb'il]. ²⁶Per kye aj te Jerusalem aj tuj ka'j nya'tx tzyume' tzan jun tidi', b'ix qetz a'o' k'wa'alb'aj te aj amaq'

¹ 4:12 A tgan tuq tzan kyok iktza'x te Pa'k telponx tzan kyk'amon te konsej aj nqet tuq stz'ib'a' te Pa'k te jun onb'il te kyetz, iktza' kyetz tb'ay e'onen tuky'i'l aj b'an yab' tuq.

^m 4:22 Gén 16:15; 21:2-3

[tuj ka'jni]. ²⁷Komo te Tu'jal Dios nyolin, “Pachalaj yatz aj machor a'ich aj k'onti'l awal, palab'an b'ix intxik apakb'a' yatz aj mina' tok awotzqila' twitz ala'mj; komo [yatz] aj k'onti'l ach'inal, yatz kyetzajel mas awal twitz junky aj at tichmil.”

²⁸Erman, etetz a'ix tk'wa'al Qtata Dios tzan tpaj te tyol aj otzaj tsi', iktza'x te Isak [aj tk'ajol Abran] owitz'jik tzan tpaj te tyol aj otzaj tsi' ti'j. ²⁹Per te junky aj owitz'jik tzan tpaj kykawlb'en kye stat, tetz n'ok tuq tq'oji' te junky aj owitz'jik tzan tpaj te Txew Dios,ⁿ b'ix kyetz kyijajil tzunx nkyeq'ojin ajna'l. ³⁰Per çitza' nyolin tuj te Tu'jal Dios? Nyolin ikxjani: “Intex alajo' te aj mosjni tuky'ix tal tzan tpaj te tal te jun mosj nlay b'antik tzan tetzan junch'in tuky'i tal te txu'jel te ajawilon.”^o ³¹Astilji waq erman, qetz nya'tx a'o' iktza' tijajil te aj mosi' sinoke qetz a'o' iktza' tijajil te aj nya'tx mosi'.

K'on Kaj Ekola' Te Tume'l Titz'a' Kolpimo'

5 ¹Te Krist okolpin te qetz tzan jkolppik b'eyx te jun-ele'x. Astilji k'on kaj ekola' te ja tume'l b'ix k'on xik eq'apo' etib' junky'el, tzan k'on ekaj tzyu' iktza' tb'ay.

²Intok esi' exkyin ti'j ntzani: Wetz a'in Pa'k nxik nq'uma' etetz qa etetz owokel si' etechalul [tzan ekolet], ntons te Krist chagan te etetz. ³Nxik nq'uma' etetz junky'el: Ab'l te aj n'ok tsi' techalul, a tgan tzan tqet toksla' kyaqil aj nyolin te Kawb'il. ⁴Etetz aj egan tzan tel in echoj tqetlen etoksla' te Kawb'il, etetz oje tz'el epawa' etib' ti'j Krist, b'ix oje kaj ekola' te aj nim b'an galan aj tk'ulb'en Qtata Dios tzan ekolet titz'a'. ⁵Per qetz,^p tzan tpaj te Txew Dios aj atqex tuj qanim, cha nqo'iyon wit'lik jk'u'j tzan tel in te qchoj tzan te Qtata Dios iktza'x lo'ik jk'u'j. ⁶Komo qetz aj mojliko' tuky'i Kristo Jesus, qa atok qechalul qatzun k'onti'lji, te nini k'onti'l tidi' token, per te aj at token aj ntzani: tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Kristo Jesus b'ix ikxji nkyeqet qgani' kye txq'anky xjal.

⁷Etetz nkxb'et tuq galan tuj te tume'l b'an'ax, çb'ix ab'l oqet eq'in etetz tzan k'onky tqet etoksla' te b'an'ax? ⁸Te Qtata Dios aj otzaj uk'len te etetz, tetz k'onti'l otq'umaj tzan ek'ulun ikxnini. ⁹[Iktza'x ti'j te malsb'il,] tzan ch'imu's malsb'il tuj te q'otj ntk'ulu' tzan tmal kyaqil.^q ¹⁰Wetz wit'lik nk'u'j ti'j Qtata Dios, etetz nlay kaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j ti'j Qajawil, per te aj nqet eq'in etetzni oxel si' xhcho'nal ti'j, ab'lchaq xjal tetz. ¹¹Ntons erman, wetz, cha tzunxwit nxik nxnaq'tza' tzan tok ksi' kyechalul [tzan kykolet] kye aj nkye'okslan, ntons k'onti'l-tal nkyinjaw lajo', ikxji te tpakb'alil ti'j te tkamlen Jesus twitz krus k'onti'l-tal nkyejaw q'ojlik ti'j. ¹²Per kye aj nkyeqet eq'in etetzni, mejor-tal tzan tetz kyin nya'tx cha a'ox aj ch'imu'sni sinoke kyaqil-tal aj tidi' kyetz.

ⁿ 4:29 Gén 21:9 ^o 4:30 Gén 21:10 ^p 5:5 Ax: qetz. ^q 5:9 1 Kor 5:6-8

¹³ Etetz erman okxtzaj uk'le' tzan ekolpjik, per nya'tx tzan tpaj kolpimix ek'ulu'tz tidi'chq nya'tx galan aj tgan te echi'jel sinoke tzan etonen etib' exolx tzan tpaj nqet egani' etib' exolx. ¹⁴ Komo kyaqil aj ntyoli' te Kawb'il telponx ikxjani: "Inkyqet agani' kye txq'anqy iktza'x nqet agani' awib'x."^r ¹⁵ Qa etetz nqet elo'x etib'x exolx, jintok esi' enab'l! K'on kxx'ulun ikxji tzan tpaj ikxji opoyon enajsa'x etib'.

Qob'ajk'ulun Waq Aj Tgan Te Txew Dios B'ix Nya'tx Aj Tgan Te Qchi'jel

¹⁶ Wetz oxel' nq'uma' etetz, pe'eb'et iktza'x ntyoli' te Txew Dios b'ix ikxji nlay xik esi' lad iktza' tgan te echi'jel. ¹⁷ Komo te aj tgan te qchi'jel nya'tx iktza' tgan te Txew Dios, b'ix te aj tgan te Txew Dios nya'tx iktza' tgan te qchi'jel; ikxji k'onti'l nxik kyin kyib' b'ix astilji nlay b'antik tzan ek'ulun iktza' etetz egan.^s ¹⁸ Per qa a te Txew Dios eq'il etetz, ntons etetz nya'tx tzyumix tzan te Kawb'il.

¹⁹ Ntons nya'tx kwest tzan tel qniky' tidi' aj tgan te qchi'jel, komo kyaqil nini iktza' ntzanije': Te qchi'jel tgan tzan jk'ajajin b'ix tidi'chq aj n'ok nya'tx galan te qchi'jel b'ix aj ntz'ilan tuj qanim, b'ix ax tgan tzan qpak'achin, ²⁰ b'ix ax tgan tzan tok qsi' jk'u'lj ti'l jun tidi' aj ntzaj qna'o' mas twitz te Qtata Dios,^t b'ix ax tzan qchmanin, b'ix ax tzan tok qajq'oja' qib', b'ix ax tzan jq'ojin, b'ix ax tzan tel jq'ajab' ti'l tidi'chq, b'ix ax tzan qjaw q'ojlik, b'ix ax tzan tok qe'e' ab'l te qetz mas galan twitz junky, b'ix ax tzan tqet qpawa' qib', b'ix ax tzan jk'ulun tzan kyok lapet kye xjal qi'l, ²¹ ax tzan qek'awin kyil'j txq'anqy,^u b'ix ax tzan qxhb'a'jin, b'ix ax tzan jq'ijlan tuky'i tidi'chq nya'tx galan, b'ix tidi'chq iktza' kyaqil aj nini. Ti'lj kyaqil aj nini wetz nkxik nkawi' iktza'x oje xik nq'uma' etuky'i'l, kye aj nkyek'ulun ikxji nlay b'antik tzan kyk'amon jun kyanq'in te jun-ele'x tuky'i Qtata Dios.

²² Per te aj nk'ulun te Txew Dios tuj qanim aj ntzanije': Nk'ulun tzan kyqet qgani' txq'anqy, ax tzan qchalaj, ax tzan xhchewsan jk'u'lj, ax tzan sten qpasens, ax tzan qnab'lin galan kyuky'i xjal, ax tzan jk'ulun nim galan, ax tzan k'on tkaj qsi' tzan tok qwit'b'a' jk'u'lj ti'l te Qtata Dios, ²³ ax tzan qyolin tume'l kyeb'a' kyuky'i txq'anqy, ax tzan jk'ulun mandad qib'x te jun galan. Kyaqil te ja ntzani iktza'x tgan te Kawb'il. ²⁴ Per qetz aj te Kristo Jesus a'o' oje pon qnajsal te tidi'chq nya'tx galan aj tgan te qchi'jel.^v ²⁵ Qa b'an'ax qetz nqo'anq'in tzan te Txew Dios, a tgan tzan qb'et iktza'x tgan te Txew Dios. ²⁶ K'on qet qjiq'b'a' qib', b'ix k'on tz'ox qchuku' junky b'ix k'on qo'ek'awin ti'lj junky.

^r 5:14 Lev 19:18 ^s 5:17 Rom 7:15-23 ^t 5:20 Efe 5:5; Kol 3:5 ^u 5:21 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' ikxjani: "Tzan qek'awin kyil'j txq'anqy b'ix tzan jkansan xjal." B'ix k'onti'l oqet ktz'ib'a' cha a'ox ikxjani: "Tzan qek'awin kyil'j txq'anqy." ^v 5:24 Ax: te qanq'in oqtxi' oje tz'ok jklabi' twitz krus; Rom 6:3-14; Gal 2:20.

A Tgan Tzan Qonen Kyi'j Kye Qerman Aj Nkyeqet Tz'aqik

6 ¹Erman qa etetz owokel echa'o' ti'j jun qerman aj ojetq qet tz'aqik, etetz aj atix jwert tuky'i Krist a tgan tzan etonen tuky'i'l tzan tjaw eteq'i' tk'u'j [tzan tok lapet junky'el ti'j Qajawil]. Per oqtel ek'ulu' tuky'i jun tume'l kyeb'a', intok esi' enab'l tzan k'on eqet tz'aqik etetzky. ²Pe'etonen waq etib'x exolx oj tok eten twitz jun xhcho'nal b'ix ikxji oqtel ek'ulu' aj tgan te Krist. ^w ³Per qa [nlay qo'onen kyuky'i kye txq'anky tzan tpaj] qetz tuj qnab'l qa tlimaqaal xjal a'o', b'ix nya'tx b'an'ax, ikxji cha nqet qeq'i' qib'x. ⁴Intqet qb'isu' byenech ti'j te aj njk'ulu' qetz tzan tok qen qa b'a'n tzan qchalaj ti'j, b'ix nya'tx tzan tqet qb'isu' qa qetz mas galan a'o' kywitz txq'anky. ⁵Komo junjunchaq a tgan tzan tok tsi' t'nab'l tidi' ntk'ulu'. ⁶Ntons qkyaqil qetz aj nqotzaj xnaq'tza' ti'j te Tu'jal Dios, presis tzan qonen tuky'i tidi'chq aj at qetz kyuky'i kye aj nkyexnaq'tzan te qetz. ⁷K'on qet eteq'i' etib'x; te Qtata Dios nlay b'antik tzan tqet qeq'i'. Komo iktza'x nqok'ulun ax ikxji ojk'amo'tz. ^x ⁸Ab'l te aj nk'ulun iktza'x tgan te xhchi'jel, opoyon najsa' tzan te xhchi'jelx; per te aj nk'ulun iktza' tgan te Txew Dios, tzan te Txew Dios otzajel si' jun tanq'in te jun-ele'x. ⁹K'on qob'ajsiktik tzan jk'ulun te galan' tzan tpaj jun q'ij jun tyemp ojkamb'a'tz jun tb'anil, qa nlay kaj qsi' tzan jk'ulun galan. ¹⁰Astilji ajna'l tzunx at tyemp tzan jk'ulun te galan, a tgan tzan qonen najji kyuky'i ab'lchaq xjal, b'ix pyor kyuky'i qerman aj wit'lik kyk'u'j ti'j Krist.

Jun Kawb'il

¹¹Intok esi' enab'l ti'j te ntz'ib'en tuky'i nletr b'an limaqa, a'inx wetz nqet ntz'ib'a' te etetz. ¹²Kye aj kygan tzan tok si'let etechalul, kyetz cha kygan tzan kykaj galan kyuky'i kye xjal b'ix k'on kygan tzan tok kyen twitz xhcho'nal tzan tpaj tkamlen te Krist twitz krus. ¹³Komo kyetz [eq'i' kyitza' te kostumbr] n'ok ksi' kyechalul [iktza' nyolin te Kawb'il], per ni kyetz k'onti'l eq'i' kyitza' kyaqil aj nyolin te Kawb'il, per kygan tzan tok si'let etechalul tzan kyyolin ax etetz nkx'ok lapet kyij. ¹⁴Per wetz nlay ntzoqpij tzan tqet njiq'b'a' wib'x, sinoke a'ox ti'j tkamlen te Qajawil Jesukrist twitz krus. Komo tzan tpaj tkamlen twitz krus, te aj nya'tx galan aj n'el tgani' tuq te nchi'jel ma'tx ponaj, ya k'onti'l toklen wi'j b'ix wetz ya k'onti'l woklen ti'j. ^z ¹⁵Qa atok qechalul qa k'onti'lji, te nini k'onti'l toklen, sinoke ajna'l a'o' jun xjal ak'alj.^a

^w 6:2 Ax: ikxji oqtel ek'ulu' iktza' Tkawb'il Krist. ^x 6:7 Ax: iktza'x nqo'awan ax ikxji ojowel qin; Pro 22:8; Os 8:7. ^y 6:9 2 Tes 3:13 ^z 6:14 Tuj yol gryeg nyolin ikxjani: "tzan tpaj tetz n'el tuj nwitz ke kye aj twitz tx'o'tx' oje kye'ok klabi' twitz jun krus, b'ix n'el tuj kywitz ke wetz oje kyin'ok klabi' twitz jun krus." ^a 6:15 Jer 4:4; Wnch 3:3-8; Rom 2:28-29; Fil 3:3; Kol 2:11-13; 2 Kor 5:17

¹⁶Tz'ok si'xwit jun chews'b'il tuj kyanim kkyaqil kye aj nkye'okslan te nini, b'ix tz'okxwit lo'et tk'u'j te Qtata Dios kyi'j tzan tpaj a'e' te tijajil Israel b'an b'an'ax aj te Qtat. ¹⁷Ajna'l k'onkyxwit tz'ok junky b'is wi'j tzan nijunwt; wetz oje tz'ok wen nim ok'ol ti'j nchi'jel tzan tpaj te xhcho'nal aj oje tz'ok wen tzan tpaj [wokslb'en] ti'j Jesus. ¹⁸Erman waq, tzaj si'xwit tuj etanim jun nim b'an galan tzan tpaj te Qajawil Jesukrist. Intky'ikxwit ikxji.

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Efeso

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Pa'k tky'ixel Kristo Jesus tzan tpaj ikxji tgan tuq te Qtata Dios. Nqet ntz'ib'a' te etetz aj Efeso^a aj pawamix te Qtata Dios, etetz aj k'onti'l nkaj esi' te Kristo Jesus. ²Te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit te etetz jun nim b'an galan b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j.

Nqochalaj Ti'j Te Qtata Dios Tzan Tpaj O'el Tjoyo' Tzan Qok Tk'wa'al

³Intqet jiq'b'a'xwit te [Qtata Dios] aj ntzaj na'o' tzan Tk'wa'al, aj Qajaw Jesukrist. Tetz ma'tx tzaj tsi' qetz tidi'chq b'an galan tuj ka'j tzan tpaj te Krist. ⁴Komo atx aj mina' tuq tqet tk'ulu' te twitz tx'o'tx', oje qo'el tjoyo' tzan tpaj te Krist, tzan qten pawamo' a'ox te tetz b'ix tzan tok saq qanim tuj twitz. ⁵B'ix tzan tpaj nqoqet tgani', b'isu'xkix tuq tzan qok tk'wa'al tzan tpaj te Jesukrist iktza'x ojetq qet tb'isu' atx b'an oqtxi' iktza'xkix tuq tetz tgan. ⁶Ikxji tzan qyolin yol b'an galan te Qtata Dios ti'j te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' qajsik qetz aj k'onti'l tuq nqajo', b'ix k'onti'l n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' ti'j kyaqil aj b'an galanni aj otzaj tsi' tzan tpaj [te Jesukrist,] te Tk'wa'al aj gani' nim titza'. ⁷Te Tk'wa'al oje tkolpij a'o' tzan tpaj telen xhchiky'el aj tkamik, oqet tnajsa' qchoj^b tzan tpaj tetz nim b'an galan nab'lin quky'i'l anke k'onti'l nqajo', ⁸ikxji oqet tyek'u' te qetz tuky'i jun tna'b'l b'an tume'l b'ix tzan tqet qb'isu' byenech tuj tume'l. ⁹Ikxji otzaj tyek'u' te aj k'onti'l tuq n'el kyniky' kye xjal ti'j tb'aya', per otzaj tyek'u' iktza'x tuq tetz tgan te jun galan te qetz iktza'x tuq b'isu' titza' atx b'an oqtxi' ¹⁰tzan tky'ik oj tpon te q'ij, tzan tok kyaqil tuj tq'ab', kyaqil te twitz ka'j b'ix kyaqil te twitz tx'o'tx'. ¹¹B'ix tzan tpaj tetz te Qtat o'el tjoyo' iktza'xkix ojetq tuq qet tb'isu', komo tetz nk'ulun kyaqil iktza'xkix ojetq qet tb'isu'. ¹²Ikxji tzan qok qetz, aj tb'ay okaj lo'et jk'u'j ti'j, tzan qna'on tetz tzan tpaj nim tajwalil. ¹³B'ix yaji ax etetz aj tok echa'o' te

a 1:1 Kya 18:19-21; 19:1 b 1:7 Kol 1:14

tpakb'alil galan ti'lj te b'an'ax aj nkxtkolo', etetz aj etokslan ti'lj Krist, okaj te Txew Dios tuj etanim te jun etecha'l,^c te Txew aj te Qajawil okaj tsi' tyol ti'lj. ¹⁴Komo te Txew tuj qanim telponx ojk'amo'tz te aj otzajel tsi' [te Qtata Dios] max oj tkolpin kyaqil kye xjal aj etzame' titza' tzan qna'on te Qtat tzan tpaj nim tajwalil.

Te Pa'k Nxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios Kyi'lj Kye Aj Efeso

¹⁵Astilji wetz, tzan tpaj n'ok ncha'o' titza' etetz b'an wit'lik ek'u'lj ti'lj te Qajaw Jesus b'ix b'an nkyequet egani' kye aj pawame' te Qtata Dios, ¹⁶astilji wetz k'onti'l nkaj nsi' tzan txik nsi' pixon te Qtata Dios eti'lj etetz oj nxnaq'tzan tuky'i'l. ¹⁷[Nxik nqani' tuky'i] te Qtata Dios aj ntzaj na'o' tzan te Qajaw Jesukrist b'ix aj b'an galan nab'lin quky'i'l, wetz nxik nqani' tuky'i'l tzan stzaj tsi' jun enab'l b'ix tzan stzaj tyek'u' te aj cha ewj tuq ti'lj, tzan tok etetzqila' byenech, ¹⁸b'ix ikxji tzan tel eniky' tidi' lo'ik jk'u'lj tzan tpaj qxiklen tuk'le', osey tzan tel eniky' titza' b'an tb'anil kyaqil te aj qetzat'z junch'in kyuky'i kye txq'anky aj pawame' titza', ¹⁹b'ix [tzan tel eniky'] titza' tetz tuky'i tajwalil aj mas b'an nim twitz kyaqil, tetz n'onen quky'i'l qetz aj nqo'okslan ti'lj. ²⁰[B'ix tuky'i aj tajwalilni] ok'ulun tzan tjaw tanq'insa' te Krist b'ix otk'uluj tzan tqet wit'let tuj tb'anq'ab' tuj ka'lj,^d ²¹b'ix tetz tajwalil mas nim twitz kyaqil k'ulul mandad b'ix kyaqil aj at kyajwalil tuj kyaq'iq' qa tuj ka'ji b'ix mas nim tajwalil kywitz kyaqil xjal aj b'an otzqi'mj-e',^e b'ix kyil'j kyaqil ajna'l tzani twitz tx'o'tx' b'ix tuj junky tyemp mas yaj tuj ka'lj. ²²Kyaqil okaj tsi' tuj tq'ab' te Krist b'ix okaj tsi' tzan tok te twitzale' ti'lj kyaqil kxol kye aj nkye'okslan ti'lj.^f ²³Kyetz iktza' xhchi'jel, komo aji tetz atqex tuj kyanim kkyaqil kyetz.^g

Te Aj Nim B'an Galan Aj Oqet Tk'ulu' Te Qtata Dios Tzan Jqet Tkolo'

2 ¹Tb'aya' etetz kamnaq tuq a'ix tzan tpaj te etil b'ix te echoj. ²Nqet tuq ek'ulu' iktza'x nkyek'ulun kye xjal aj twitz tx'o'tx' b'ix iktza'x tgan te twitzale' kyil'j kye malspirit tuj kyaq'iq' aj n'aq'unan tuj kyanim kye aj k'onti'l nqet kyoksla' te Qtata Dios. ³Qkyaqil qetz oqtxi' nqob'et tuq iktza'x kyetz, nqok'ulun tuq iktza'x tgan te qchi'jel b'ix iktza'x tuq te aj njaw kanet tuj qwi'. Astilji te aj nqajo' tuq tzan stzaj si' jun xhcho'nal qil'j tzan tq'oj Qtata Dios iktza'x nkyajo' kye txq'anky xjal aj twitz tx'o'tx'.

⁴Per te Qtata Dios b'an nim nlo'et tk'ul'j qil'j, b'ix tzan tpaj nqoqet tganil nim, ⁵anke kamnaq tuq a'o' tzan tpaj te qchoj, tetz otzaj tsi' jun qanq'in

^c 1:13 2 Kor 1:22 ^d 1:20 Sal 110:1 ^e 1:21 Aj yol tuj kastiy iktza' "todo principado, autoridad, poder, señorío y todo nombre que sea nombrado" b'ix nini telponx ti'lj kyaqil aj at. ^f 1:22 Sal 8:6 ^g 1:23 Aj yol "iktza' xhchi'jel" telponx kye xjal aj nkye'okslan te Krist, kyetz iktza' xhchi'jel tzan tpaj te Txew Dios nqex tuj kyanim b'ix nnajan tuj kyanim iktza' t'jay, osey, kyetz xhchi'jel; Kol 1:18.

junx tuky'i Krist.^h Astilji okxqet tkolo' etetz tzan tpaj tetz b'an galan nab'lin b'ix nya'tx tzan tpaj-wit n'etajo'.⁶ B'ix junx tuky'i Kristo Jesus te Qtata Dios ojaw tanq'insa' a'o' b'ix oqet twit'b'a' a'o' junx tuky'i'l tuj ka'j. ⁷Oqet tk'ulu' nini tzan tqet tyek'u' kywitz kyaqil kye aj kye'ul mas yaj, titza' tetz ntzaj tsi' qajsik jun nim b'an galan, iktza'x b'an galan nab'lin quky'i'l tzan te Kristo Jesus [aj otzaj tlajo' kolol qetz]. ⁸Tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin etuky'i'l anke k'onti'l n'etajo', etetz kolomix titza' toklen wit'let ek'u'j ti'j; nya'tx tzan tpaj-wit galan a'ix, sinoke a te Qtata Dios ntk'ulu' etuky'i'l ikxji cha ekotz, ⁹b'ix nya'tx tzan tpaj jun ek'ulb'en galan, ikxji tzan k'on tqet tjiq'b'a' tib' nijunwt. ¹⁰Komo a'o' tk'ulb'en tetz, aji tetz oqet k'ulun te qetz tzan te Kristo Jesus tzan jk'ulun jun galan aj b'isu'xkix tuq titza' tzan tqetkix jk'ulu'.

¹¹Instzaj ena'o', tb'aya' [kye aj tijajil Israel], kye aj at kyechalul, kyetz n'ok tuq kyq'uma' ikxjani eti'j [etetz aj nya'tx kyijajil a'ix]: "Etetz k'onti'l etechalul." Per kyetz kyechalul cha kyk'ulb'en xjal. ¹²Instzaj ena'o', etetz tb'aya' k'onti'l tuq atqet te Krist etuky'i'l, b'ix nya'tx a'ix tuq aj tijajil Israel, komo k'onti'l tuq etoklen ti'j te aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j kyuky'i'l, b'ix k'onti'l ja' tuq lo'ik ek'u'j [tzan ekolet], k'onti'l tuq atqet te Qtata Dios etuky'i'l tzani twitz tx'o'tx'. ¹³Per yatzun ajna'l tzan te Kristo Jesus etetz aj laq'chik tuq atix [ti'j Qtata Dios b'ix kyil'j kye aj etzame' titza'], ajna'l oje kx'ok junch'inⁱ [kyuky'i'l] tzan tpaj tkamlen^j te Krist. ¹⁴Komo aji tetz te aj owul swal jun chewsbi'l qxol^k qetz qkyaqil, b'ix otk'uluj tzan qok cha jun b'uch'uj qetz aj kab'e' b'uch'uj xjal a'o' tuq tb'aya', ikxji owel tin te aj npawan tuq te qetz qxol. ¹⁵Ikxji tzan tpaj tkamlen, owel teq'i' te q'oj' b'ix te Kawb'il aj okaj tq'luma' te aj presis tuq tzan tqet qoksla',^m b'ix yaji tzan kyok tjunch'i' kye kykab'il b'uch'uj xjal tzan qok cha jun b'uch'uj-oq qkyaqil, ikxji ochewsan jk'u'j qetz qkyaqil. ¹⁶B'ix ax tzan tpaj tkamlen te Krist twitz krus, tetz opon tnajsa' te q'oj qxol qkyaqil qetz tuky'i Qtata Dios,ⁿ ikxji otk'uluj tzan qten cha jun b'uch'uj-oq xjal te tetz iktza' cha jun xhchi'jel.

¹⁷Te Krist owul swal jun tpakb'alil tzan xhchewsan kyk'u'j kyaqil xjal, nya'tx a'ox te etetz aj laq'chik tuq atix ti'j Qtata Dios, sinoke ax kye [aj tijajil Israel] aj qaynin tuq ate' ti'j.^o ¹⁸Komo tzan tpaj te Krist, kye kykab'il b'uch'uj xjal aj a'o' tuq, ajna'l qkyaqil b'a'n tzan qok laq'chet ti'j te Qat tzan tpaj axkix Txewji te qkyaqil. ¹⁹Astilji etetz ajna'l nya'tx a'ix iktza' laq'chik xjal ni iktza' xjal cha aj k'onti'l otzqi'mj-e', sinoke ajna'l etetz at etoklen junch'in kyuky'i kyaqil kye aj pawame' te Qtata Dios, b'ix a'ix aj xkol kye aj tk'wa'al Qtata Dios. ²⁰Etetz a'ix iktza' jun jay aj wit'b'a' tajsik twit'lel; b'ix te ewit'lel

^h 2:5 Kol 2:13 ⁱ 2:13 Ax: laq'chet. ^j 2:13 Ax: tkyiky'el. ^k 2:14 Wnch 14:27 ^l 2:15 Tuj junjun Tu'jal Qtata Dios, ja yol "owel teq'i' te q'oj" nkaj tuj taqan 14, per tuj junjunky nkaj tuj taqan 15. ^m 2:15 Kol 2:14 ⁿ 2:16 Kol 1:20 ^o 2:17 Isa 57:19

etetz aj iktza' jay a'ix, axkix [te aj okaj kxnaq'tza'] kye tky'ixel Jesus b'ix kye yolil tyol Dios, b'ix a te Kristo Jesus iktza' te tb'ay ab'j twit'lel te jay,^p 21 b'ix tzan tpaj tetz, qetz qkyaqil junch'in ato', b'ix kyeb'ayle' nqo'ok iktza' jun nim jay cha a'ox pawa' te Qajawil 22 b'ix ax etetz nkx'ok junch'in kyuky'i kye txq'aniky tuky'i Krist tzan etok iktza' jun nim jay aj ja' nnajan te Txew Dios.^q

Te Pa'k Te Pakb'on Aj Okaj Si' Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

3 1 Astilji, wetz akynqex pres tzan tpaj txiklen npakb'a' te tpakb'alil ti'j Kristo Jesus te jun galan te etetz aj nya'tx a'ix tijajil Israel. 2 Etetz eteb'enky te Qtata Dios otzaj tsi' wajwalil tzan nxnaq'tzan exol etetz te tpakb'alil ti'j te nim b'an galan aj ntzaj tsi'. 3 Tetz otzaj tyek'u' wetz te aj k'onti'l tuq n'el qniky' ti'j tb'aya', iktza'x ma'tx qet ntz'ib'a' ch'in ti'j. 4 Oj tjaw ete'e' te ntzani, b'a'n tzan tel eniky' wetz web'en te aj k'onti'l tuq n'el qniky' ti'j te Krist tb'aya'. 5 Te aj nini k'onti'l oxik yek'u' kye nijunwt oqtxi', sinoke man ajna'l oje tzaj yek'u' kye a'e' tky'ixel b'ix kye a'e' aj yolil tyol aj pawame' a'ox te tetz, oje tzaj yek'u' tzan te Txewx. 6 [Te aj k'onti'l owel niky'j ti'j tb'aya' a te ntzani:]^r Kye aj nya'tx tijajil Israel, ax kyetz okyk'amo'tz te aj otzajel tsi' Qtata Dios te qetz; ax kyetz qerman qib' kyuky'i'l b'ix ax kyetz at kyoklen ti'j te aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j, aj nponkix ti'j te Kristo Jesus aj otzaj tsi' te tpakb'alil galan.

7 Te Qtata Dios inkaj tsi' tuky'i jun wajb'en tzan npakb'an aj tpakb'alilni, b'ix inkaj tsi' tuj jun tume'l b'an galan anke k'onti'l nwajo', b'ix inkaj tsi' tuky'i nim tajwalil tetz. 8 Wetz kywitz kyaqil kye aj pawame' te Qtata Dios, wetz [inna'o'] k'onti'l nwajo' te ja wajwalilni,^s per te Qtata Dios oje tzaj tsi' ja wajwalilni tzan npakb'an kxol kye aj nya'tx tijajil Israel, tzan npakb'an te tpakb'alil ti'j te aj b'an tb'anil aj at tuky'i Krist 9 b'ix tzan txik npakb'a' kye kyaqil xjal titza' tuq atok te tume'l ti'j te aj a'ox tuq Qtata Dios teb'en tb'ay. Komo aji tetz oqet k'ulun kyaqil 10 tzan tok kcha'o' ajna'l kyaqil kye aj at kyajwalil tuj kal'j b'ix kye aj at kybalor tuj kal'j, tzan tok kcha'o' ti'j te aj nim ntb'isu' te Qtata Dios b'ix tzan tok kcha'o' nini tzan kye aj nkye'okslan te tetz. 11 Oqet tk'ulu' ntzani iktza'xkix aj ojetq tuq qet tb'isu' te jun-ele'x atx aj b'an oqtxi' b'ix tzan tk'ulun ikxji tzan te Qajaw Kristo Jesus. 12 Komo tzan tpaj te Krist, ajna'l k'onti'l nqoxob' b'ix k'onti'l nqoky'ixwik tzan qok laq'chet ti'j Qtata Dios tzan tpaj toklen wit'let jk'u'lj ti'j Krist. 13 Astilji wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz tzan k'on eb'isun ti'j te xhcho'nal aj n'ok wen twitz tzan epajni, komo te ntzani owokel te jun nim b'an galan te etetz.

Junky'el Te Pa'k Nxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios Kyi'j Kye Aj Efeso

14 Astilji, wetz nkyinqet mejlet twitz Qtata Dios b'ix nqet nwitz twitz, 15 komo tzan tpaj tetz ate' kye kyaqil aj akyeqet tuj kal'j b'ix kyaqil kyijajil

xjal twitz tx'o'tx'. ¹⁶ [Wetz nxik nqani' tuky'i'l] tzan txik tsi' te Txew jun nim ebalor tuj etanim b'ix tzan txik tsi' iktza'x tetz at nim tidi'chq b'an galan, ¹⁷ b'ix nxik nqani' tzan sten te Krist tuj etanim tzan tpaj wit'lik ek'u'lj ti'j, b'ix tzan txik esi' elok'il b'ix tzan eten b'an jwert ti'j titza' tetz nqoqet tgani'. ¹⁸ Ixjji tzan tel eniky' junx kyuky'i kye txq'anky aj pawame' te Qtata Dios janik'pon b'an nim [nqoqet tgani'] ¹⁹ b'ix tzan tok eten titza' te Krist nkxqet tgani' mas nim twitz te aj b'a'n tzan tqet qxima', b'ix ikxji tzan tok en b'an byenech te xhchqitz'unal Qtata Dios eti'j.

²⁰ Ntons, ajna'l ti'j [te Qtata Dios] aj b'a'n tzan tk'ulun mas nim twitz te aj nxik jqani' b'ix mas nim twitz te aj nqet qxima', iktza'x te qbalor aj ntzaj tsi' tuj qanim, ²¹ intqet jiq'b'a'xwit qxol qkyaqil qetz aj nqo'okslan te tetz, intqet jiq'b'a'xwit qxol tzan te Kristo Jesus te jun-ele'x. Intky'ikxwit ikxji.

Junch'i' Qib' Qxolx Tzan Te Txew Qtata Dios

4 ¹ Ntons astilji wetz aj akyinqex pres tzan tpaj txiklen npakb'a' ti'j te Qajawil, wetz nqet nwitz ewitz tzan eb'et tuj jun tume'l galan tzan tpaj oje kxik uk'le' [tzan te Qtata Dios] tzan eb'et ikxji. ² Inkxik ena'o' kye txq'anky tb'ay ewitz etetz b'ix pe'eyolin waq kye b'a' kyuky'i txq'anky, b'ix insten epasens exolx tuky'i jun tk'u'ljal b'ix gani' etib' exolx, ³ b'ix k'on kaj esi' tzan eten junch'in exolx tuky'i te Txew Dios, komo aji tetz nchewsan te ek'u'lj. ⁴ A'ox cha jun xhchi'jel [te Krist tzan qkyaqil], b'ix cha junkix te Txew [Dios te qkyaqil], b'ix axkix parej uk'lemo' qkyaqil tzan tkaj lo'et jk'u'lj a'ox ti'j tetz. ⁵ B'ix a'ox cha jun te Qajawil at, b'ix cha jun tumelil titza' tzan tok wit'let jk'u'lj ti'j, b'ix ax cha jun [tidi' telponx ti'j] te tjawlen si' a' qwi', ⁶ b'ix cha jun Dios ntzaj qna'o', b'ix a'ox tetz k'wa'lon kyil'j kyaqil, a'ox tetz at tajwalil kyil'j kyaqil, n'aq'unan kyuky'i kyaqil, atqet kyuky'i kyaqil.

⁷ Per oje tzaj tsi' te junjunchaq te qetz [jun qajb'en] tzan jk'ulun iktza'x janik'ponkix ntzaj tsi' te Krist mas galan twitz aj nqajo'.^u ⁸ Astilji te Tu'ljal Qtata Dios nyolin ikxjani: "Tetz ojax [tuj ka'j] b'ix exik tin tuky'i'l jun jitzij kye aj pres tuq ate', b'ix oxik tsi' kyajb'en [te junjunchaq]."^v ⁹ ¿Ntons ti' telponx oj txik q'umlet "ojax tuj ka'j"? Telponx tetz tb'ay okyaqul tzani twitz tx'o'tx',^w ¹⁰ b'ix te aj okyaqul tzani twitz tx'o'tx' axkix te aj ojax max tuj ka'j tajsik kyaqil tzan tk'ulun mandad ti'j kyaqil. ¹¹ B'ix ajixk tetz ekaj tsi' junjun te tky'ixel, b'ix junjunky te aj yolil tyol, b'ix junjunky te pakb'al te tpakb'alil titza' nqokolet, b'ix junjunky kye qerman pastor, b'ix junjunky te xnaq'tzon qxol. ¹² B'ix kyaqil nini tzan

^t 4:2 Kol 3:12-13 ^u 4:7 Rom 12:6; 1 Kor 1:7; 7:7 ^v 4:8 Sal 68:18 ^w 4:9 Ax: oqex tjaq' tx'o'tx' max aqes.

kyb'antik byenech iktza' tetz oqet tb'isu' kyil'j kye aj pawame' titza' tzan kyonen kyuky'i qerman, tzan kyok jwert kkyaqil kye aj q'apo' kyib' te Krist.^x 13 B'ix te nini tzan qok junch'in qkyaqil ja' wit'lik jk'u'j b'ix tzan tok qotzqila' byenech te Tk'wa'al Qtata Dios tzan qten b'an jwert tuky'i'l max oj qok mer iktza' te Krist. 14 Ixkxi qetz ya nlay qo'ok iktza' k'wa'l aj kob'chaq njaw kky'ixpu' tzan kyb'isun b'ix ja'chq nkyexik juk'u' tzan jun xnaq'tzb'ilj b'ix ikxji nkyeqet eq'i' tzan kye xjal aj cha nkyejoyon tume'l titza' tzan kyqet kyeq'i' txq'anqy tzan kxik kyin tuj jun b'ey aj nya'tx galan. 15 Mejoy qob'ajyolin te b'an'ax tzan tpaj nkyeqet qgani' kye qerman, b'ix ikxji nqo'ok mas iktza' Krist ti'lj kyaqil, komo aji tetz te twitzale' xkol kyaqil aj nkye'okslan ti'lj. 16 B'ix komo qetz iktza' xhchi'jel tetz, kabal ato' junch'in qkyaqil qa qkyaqil qetz nqok'ulun te qaq'un aj okaj tsi' qetz, b'ix ikxji nqo'ok jwert tuky'i' jun tume'l aj nqet qgani' qib'x.^y

Te Qanq'in Ak'a'j Aj Ntzaj Tsi' Krist

17 Ntons komo wetz aj te Qajawil a'in, oxe'l nq'uma' te etetz ikxjani: Ya k'onky kxb'et iktza' nkyeb'et kye aj nya'tx tijajil Israel [aj k'onti'l nkye'okslan ti'lj te Qtata Dios], kyetz nkye'anq'in tuky'i' jun kynab'l aj pur nya'tx galan, 18 b'an qlolj tuj kywitz tzan tpaj laq'chik ate' ti'lj Qtata Dios, [k'onti'l jun kyanq'in ak'a'j tuky'i'l] tzan tpaj k'onti'l n'el kyniky' ch'inwt ti'lj tetz tzan ktz'akal. 19 Ya k'onti'l nkyeb'isun qa nya'tx galan te kypak'achul b'ix oje xik kyq'apo' kyib' tzan kyk'ulun tidi'chq aj ntz'ilan tuj kyanim b'ix cha kyk'ulunqet tidi'chq tzan tel kyetza' te aj n'el kyq'ajab' ti'lj.^z 20 Per etetz nya'tx ikxji owok etotzqila' te Krist tzan etanq'in ikxji, 21 qa b'an'ax owok echa'o' ti'lj tetz b'ix oje kxik xnaq'tza' ti'lj tetz, iktza' te tume'l b'an'ax ti'lj tetz. 22 Intkaj ekola' te tume'l titza' nkxk'ulun tuq tb'aya',^a komo cha npon enajsa' etib' tuq tzan tpaj cha nqet tuq eq'i' eti'lj tzan te aj nya'tx galan n'el tuq egani'. 23 Ajna'l a tgan tzan tky'ixpjik titza' nkxb'isun tuj etanim tzan tok kyaqil ak'a'j, 24 b'ix a tgan tzan txik eteq'i' te tume'l te etanq'in ak'a'j^b iktza'x okxkaj tsi' te Qtata Dios tzan etok iktza' tetz,^c tzan eb'et tuj jun tume'l b'an galan b'ix tzan eten b'an b'an'ax saq etanim tuj twitz.

25 Astilji etetz ya k'onky kxnk'on, sinoke a'ox pe'eyolin te b'an'ax^d kyuky'i qerman^e tzan tpaj qkyaqil qetz junch'in a'o'.^f 26 Qa etetz ma kxjaw q'ojlik, k'on kxjoyon choj, b'ix oj tex q'ij ya k'onky tzan eq'ojin mas,^g 27 k'on xik esi' lad te Tajaw Choj. 28 Te aj n'elq'an tuq tb'aya', ajna'l intkaj tsi' tzan telq'an b'ix intaq'unan tuky'i' jun tume'l galan tzan tonen

^x 4:12 Te yol "edificación" telponx nya'tx cha a'ox tzan qok jwert sinoke ax tzan qpuqun.

^y 4:16 Kol 2:19 ^z 4:19 Rom 1:21-25 ^a 4:22 Kol 3:9 ^b 4:24 Kol 3:10 ^c 4:24 Gén 1:26

^d 4:25 Zac 8:16 ^e 4:25 Ax: qbesin. ^f 4:25 Rom 12:5 ^g 4:26 Sal 4:4; Chaw 1:19-20

kyuky'i kye aj presis jun onb'il te kyetz. ²⁹K'on kxyolin jun yol nya'tx galan sinoke tzan eyolin yol galan aj owoneyon kyuky'i kye aj nkyecha'on tzan tok jun nim b'an galan te kyetz. ³⁰K'on ek'uluj tzan tb'isun te Txew Dios, komo tzan tpaj tetz atqex tuj etanim te jun etecha'l maxxix oj tpon te q'ij oj ekolet. ³¹Intkaj esi' te kyaqil q'oj tuj etanim, b'ix intkaj esi' tzan ejaw q'ojlik b'ix kyaqil te etx'u'jil, b'ix k'on kx'ok ttx'ay, b'ix intkaj esi' te yol nya'tx galan b'ix kyaqil aj tidi'chq aj nya'tx galan. ³²Pe'etok waq galan kxnab'lin kyuky'i txq'anxy, b'ix intok lo'et ek'u'j kyi'l, b'ix inkxyet enajsa' iktza'x te Qtata Dios okxqet tnajsa' tzan tpaj [tkamlen] te Krist.^h

Te Tume'l Titza' Tzan Qb'et Qetz Aj Tk'wa'al Qtata Dios A'o'

5 ¹Ntons astilji, intel etin iktza' te Qtata Dios nab'lin, komo etetz a'ix tk'wa'al Qtata Dios b'ix ganimix nim titza'. ²B'ix intqet egani' etib'x exolx iktza'x te Krist nkxqet tganil b'ix oxik tq'apo' tib' tzan tok iktza' jun present tzan qpaj qetz, te jun oyej aj n'el b'an galan tuj twitz Qtata Dios.ⁱ ³Etetz k'on tok te k'ajajb'ilj exol, b'ix te aj tidi'chq aj ntz'ilan tuj etanim, ni tidi'chq nya'tx galan aj n'el tganil te echi'jel, k'on eximan ch'inwt ti'l kyaqil nini tzan tpaj etetz pawamix te Qtata Dios. ⁴K'on kxyolin jun yol aj nkyeky'ixwik xjal ti'l, ni jun yol aj k'onti'l token, pyor jun yol xhch'ajyol, tzan tpaj kyaqil nini nya'tx galan. Mejjor pe'ena'on waq te Qtata Dios tzan txik esi' pixon te tetz. ⁵A tgan tzan tel eniky' te ja ntzani: ab'l aj cha tk'ajajinqet, qatzun nk'ulun nya'tx galan tuky'i xhchi'jel, qatzun tidi'chq nk'ulun tzan tel tetza' te aj n'el tq'ajab' ti'l, komo ikxnini n'ok tsi' tk'u'j ti'l jun tidi' aj ntzaj tna'o' mas twitz te Qtata Dios,^j ntons te aj xjal nini nlay k'amon jun tanq'in te jun-ele'x tuky'i Qtata Dios. ⁶Intok esi' enab'l tzan k'on eqet eq'i'l tuky'i yol aj k'onti'l tidi' token, tzan tpaj kyaqil nini ntzaj tq'oj te Qtata Dios, oxe'l tsi' xhcho'nal kyi'l kyaqil aj k'onti'l nqet kyoksla'. ⁷Etetz k'on tz'ox esamo' etib' kxol, ⁸komo etetz tb'aya' atikxqex tuq tuj qlolj,^k per ajna'l atikxqet tuj xhchk'atunal te Qajawil. Astilji ajna'l pe'eb'et iktza'xkix atikxqet tuj xhchk'atunal, ⁹komo kyaqil aj nb'antik tzan tpaj nqob'et tuj te xhk'atun kyaqil aj b'an galan, kyaqil aj tume'l b'ix aj b'an b'an'ax; ¹⁰ikxji oqtel eyek'u' aj nqet tuj twitz Qtata Dios. ¹¹B'ix k'on tz'ox esamo' etib' tuj tidi'chq aj nkyk'ulu' kye aj ateqex tuj qlolj, te aj nkyk'ulu' k'onti'l n'el te jun galan, sinoke a tgan tzan txik eyoli' nini nya'tx galan ¹²tzan tpaj te aj kyk'ulb'en tuj qlolj^l b'an nya'tx galan b'ix nqoky'ixwik tzan qyolin ti'l. ¹³Per oj tel niky'l tzan te chk'atunal kyaqil te aj nya'tx galan, kyaqil nkaj b'an eb'l tzan tpaj te chk'atunal nk'ulun tzan tkaj eb'l kyaqil. ¹⁴Iktza'x nyolin ikxjani: "Intel awatl yatx aj nchwitani, intel apawa' awib' kxol kye kamnaq, b'ix te Krist oxe'l tsi' xhchk'atunal tuj awanim."

^h 4:32 Kol 3:13 ⁱ 5:2 Exo 29:18 ^j 5:5 Kol 3:5; Gal 5:20 ^k 5:8 Qlolj telponx kyaqil aj nya'tx galan. ^l 5:12 Ax: kyk'ulb'en ewj.

¹⁵ Astilji intok esi' enab'l tzan eb'et nya'tx iktza' naqe k'omb'a' kxb'isun, sinoke pe'eb'et waq tuky'i jun enab'l b'an galan tzan eb'isun tuj tume'l, ¹⁶ b'ix tzan tok esi' waq ek'u'l tzan token galan etitza' te tyemp^m tzan tpaj te ja tyemp ajna'l aj itz'ojoni pur nya'tx galan nky'ik. ¹⁷ Astilji k'on kx'ok mok' sinoke intok esi' enab'l tidi' tgan te Qajawil. ¹⁸ K'on kxbolin tuky'i te ta'al ub tx'amsa' tzan tpaj okxe'l tin tuj jun b'ey aj okxpoyon tnajsa'; sinoke tzoqpijwaq tzan tk'ulun mandad te Txew Dios tuj etanim tuky'i nim tajwalil. ¹⁹ Pe'eyolin exolx etetz pur tuky'i b'itz aj Tu'ljal Dios b'ix tuky'i b'itz aj nkxna'on te Qtata Dios b'ix tuky'i tidi'chq b'itz te tetz, pe'eb'itzan b'ix pe'ena'on tetz tuky'i jun tk'u'ljal tuj etanim. ²⁰ Tuj kyaqil tyemp intxik esi' pixon te Qtata Dios ti'j kyaqil tuky'i tb'i te Qajaw Jesukrist,ⁿ ²¹ b'ix pe'etonen etib'x exolx tzan tpaj nqet etoksla' te Krist.

Jun Konsej Kye Aj Xujelb'aj-e'

²² Ntons astilji etetz aj xujelb'aj a'ix, pe'etokslan kye etichmil iktza'x nkx'okslan te Qajawil^o ²³ tzan tpaj te ichmilb'aj aji te twitzale' ti'j te txu'jel iktza'x te Krist aji te twitzale' kxol kye aj nkye'okslan ti'j b'ix aji te okoloyon kyil'j kyetz, komo kyetz a'e' te aj xhchi'jel. ²⁴ Iktza'x qetz aj nqo'okslan ti'j Krist nqet qoksla', ax ikxji kye xujelb'aj a tgan tzan kyokslan kye kyichmil ti'j kyaqil.

Jun Konsej Kye Aj Ichmilb'aj-e'

²⁵ Etetz ichmilb'aj, inkyqet egani' waq kye exu'jel iktza'x te Krist nkyequet tgan' kyaqil kye aj nkye'okslan ti'j b'ix oxik tq'apo' tib' tzan tkamik tzan kypaj^p ²⁶ tzan kykaj pawame' a'ox te tetz oj tkaj saq kyanim tzan te Tyol Qtata Dios, ²⁷ b'ix ikxji tzan tk'amon kyetz b'an xhqitz'un ti'j kyanim, k'ontil' tz'il kyil'j b'ix ch'inwt nya'tx galan kyil'j,^q sinoke tzan kyten jun b'uch'uj xjal sjapun tuj kyanim b'ix ch'inwt nya'tx galan kyil'j. ²⁸ Ax kye ichmilb'aj, a tgan tzan tqet kygani' kye kxu'jel iktza'xkix nqet kygani' kyib'x. Ab'l te aj nqet tgan' txu'jel axk tetz nqet tgan' tib', ²⁹ komo nijunwt ab'l n'el tik'o' te xhchi'jelx sinoke ntk'ulu' tzan sten galan b'ix nqet ten tib'. Ikxji te Krist nkyequet ten kye aj nkye'okslan ti'j, ³⁰ komo qetz a'o' xhchi'jel tetz. ³¹ "Astilji te ichan okyekajel tsi' stat b'ix tnan tzan tok junan tuky'i txu'jel b'ix kykab'il kyetz okye'okel iktza' cha jun xjal."^r ³² Te ntzani b'an kwest tzan tel qniky' ti'j, per wetz ajna'l nkyinyolin ti'j te Krist b'ix kyil'j kye aj nkye'okslan ti'j. ³³ Astilji junjunchaq te etetz a tgan tzan tqet egani' te exu'jel iktza'x nqet egani' etib'x, b'ix yatzun kye xujelb'aj a tgan tzan tqet kyoksla' kye kyichmil.

^m 5:16 Kol 4:5 ⁿ 5:20 Kol 3:16-17 ^o 5:22 Kol 3:18; 1 Xhp 3:1 ^p 5:25 Kol 3:19; 1 Xhp 3:7 ^q 5:27 2 Kor 11:2; Tmank 21:2,9 ^r 5:31 Gén 2:24

Jun Konsej Kye Aj K'wa'alb'aj-e'

6 ¹Ntons, etetz aj k'wa'alb'aj a'ix, inkyqet etoksla' kye etat tzan tpaj te Qajawil,^s komo te ntzani tume'l. ²Nyolin tyol Dios ikxjani: "Inkyqet awoksla' te atat b'ix anan." Aj ntzani te tb'ay aj okaj q'uma' aj at jun tidi' galan ojk'amo'tz qa oqtel qoksla', ³[komo nyolin] "tzan tky'ik kyaqil galan awuky'i'l b'ix tzan awanq'in nim tyemp tzani twitz tx'o'tx'."^t

Jun Konsej Kye Aj K'wa'l'on-e'

⁴Ntons, ax etetz k'wa'l'on, k'on kye'ox echuku' kye ek'wa'al,^u sinoke inkxik ekawi' tuky'i jun tume'l galan iktza'x te Qajawil tgan, inkxik exnaq'tza' alkyetz te nya'tx galan aj nkyek'ulun b'ix alkyetz te galan aj presis.

Jun Konsej Kye Aj Aq'unon-e'

⁵Ntons, etetz aj mosi' a'ix, inkyqet etoksla' kye epatron tzani twitz tx'o'tx' tuky'i txob'l'al tuky'i jun tk'u'jlal tzan tpaj te Krist, ⁶nya'tx cha a'ox tzan etok e'e' galan nkx'aq'unan tzan ekaj galan tuj kywitz, sinoke tzan tpaj nkx'aq'unan te Krist intqet ek'ulu' kyaqil tuky'i jun tk'u'jlal iktza' tgan te Qtata Dios.^y ⁷Pe'etaq'unan tuky'i jun tk'u'jlal iktza' nkx'aq'unan te Qajawil b'ix nya'tx cha a'ox kye xjal, ⁸komo etetz eteb'enky, jun xjal otk'amo'tz tuky'i Qajawil iktza'x te galan aj ma'tx tk'uluj, mosi' qa nya'txji.

Jun Konsej Kye Aj Patron-e'

⁹B'ix ax etetz aj a'ix patron, ax pe'ek'ulun ikxji kyuky'i kye etaq'unon, per nya'tx tuky'i ili'mj. Instzaj ena'o' tuj etanim, etetz iktza'x kyetz ax q'apo' kyib' tuj tq'ab' Qajawil aj atjax tuj ka'j^w b'ix komo tuj twitz tetz k'onti'l jun mas tb'anil twitz junky.^x

Te Qaq'umb'il Aj Ntzaj Tsi' Qtata Dios Tzan Qten Jwert Tuky'i'l

¹⁰Ntons ajna'l waq erman, pe'eten waq jwert tuky'i Qajawil, pe'etok jwert tuky'i tajwalil tetz aj b'an nim. ¹¹Intoken etitza' kyaqil te eq'obj'il aj oje tzaj tsi' te Qtata Dios tzan etipan kyaqil te aj nya'tx galan aj b'isu' tzan te Tajaw Choj. ¹²Komo qetz k'onti'l nqoq'ojin kyuky'i kye aj cha a'ox xjal-e',^y sinoke kyuky'i kye aj nya'tx galan aj at kyajwalil tuj kyaq'iq' b'ix kyuky'i kye aj at nim kybalar b'ix kyuky'i kye malspirit aj nkyek'ulun tidi'chq tuj qlolj twitz ja tx'o'tx'ni b'ix kyuky'i kyaqil kye aj nya'tx galan aj nkyeq'ojin tuj kyaq'iq'.^z ¹³Astilji intoken etitza' kyaqil te eq'obj'il^a aj

^s 6:1 Kol 3:20 ^t 6:3 Exo 20:12; Deu 5:16 ^u 6:4 Kol 3:21 ^v 6:5-6 Kol 3:22-25

^w 6:9 Kol 4:1 ^x 6:9 Deu 10:17; Kol 3:25 ^y 6:12 Ax: xjal aj at kkyiky'el b'ix aj at kchi'jel.

^z 6:12 Ax: tuj ka'j. ^a 6:13 Rom 13:12

oje tzaj tsi' te Qtata Dios tzan etipan cha'oj tul jun nya'tx galan etilj, b'ix ikxji cha'oj etipan kyaqil, tzunx okxteyon jwert.

¹⁴Ntons pe'eten waq jwert iktza' ntzani: K'on kaj esi' tzan eb'et tuj te b'an'ax; nini owokeyon eti'j iktza' tkolb'il jun soldad aj atok twitz tkux.^b B'ix k'on kaj esi' tzan ek'ulun kyaqil tuj tume'l;^c nini wokeyon etuky'i'l iktza' tkolb'il te jun soldad aj atok tpech. ¹⁵Ax a tgan tzan eten list tzan txik epakb'a' te tpakb'alil aj nchewsan jk'u'j;^d nini owokeyon etuky'i'l iktza' tkolb'il te jun soldad aj atok toq. ¹⁶B'ix kyaqil q'ij a tgan tzan tok wit'let ek'u'j ti'j Krist; nini owokeyon etuky'i'l iktza' tewb'il aj nkolon ti'j jun soldad tzan tponaj^e kye xhju'y twi' aj ntilun [aj iktza' kyaqil aj n'ok si'] qil'j tzan te Tajaw Choj. ¹⁷B'ix a tgan tzan stzaj ena'o' kolomix tzan te Krist; nini owokeyon etuky'i'l iktza' kolb'il twi' te jun soldad.^f B'ix ax a tgan tzan token etitza' te tyol Qtata Dios; nini wokeyon tuj tq'ab' te Txew Dios iktza' jun soldad at jun tmachit aj tkansb'il.^g ¹⁸B'ix kyaqil-el oj exnaq'tzan b'ix oj tqet ewitz twitz te Qtata Dios, pe'exnaq'tzan^h tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i tajwalil te Txew Dios b'ix k'on kaj esi' tzan tqet ewitz twitz te Qtat kyi'j kyaqil kye aj pawame' titza'. ¹⁹B'ix ax intxik eqani' ch'in wi'j wetz tzan stzaj tsi' te Qtata Dios nyol tzan txik npakb'a' tuky'i jun nk'u'j te tpakb'alil aj nqokolet titza' per aj k'onti'l owel niky'j ti'j oqtxi'. ²⁰Komo tzan tpaj aj tpakb'alilni te Qtata Dios intzaj tlajo' tky'ixel tzan txik npakb'a' tuky'i jun nk'u'j b'ix tzan tpajji ajna'l wetz atin pres. Astilji pe'exnaq'tzan ch'in tzan k'on nxob' tzan npakb'an tuky'i jun tk'u'jlal iktza'x aj presis tzan nk'ulun.

Jun Kawb'il

²¹Ntons, te Tíkiko,ⁱ jun qerman gani' nim qitza' b'ix aj k'onti'l nkaj tsi' tzan taq'unan te Qajawil, tetz oxel etuky'i'l b'ix oxel tq'uma' kyaqil aj nky'ik wi'j tzani. ²²Astilji tzpon nlajo' etuky'i'l tzan tok echa'o' tidi' nky'ik qil'ja tzani b'ix tzan tnimsan ek'u'j.^j

²³Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist qet kchewsaxwit ek'u'j etetz erman, b'ix etetz intqet egani'xwit etib' exolx tuky'i jun ek'u'j wit'lik ti'j Qtata Dios b'ix Qajaw Jesukrist. ²⁴Instzaj si'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz aj nqet egani' te Qajaw Jesukrist tuky'i jun eganb'il aj nlayxwit ky'ixpjik.

^b 6:14 Isa 11:5 ^c 6:14 Isa 59:17 ^d 6:15 Isa 52:7 ^e 6:16 Ax: tzan tqex xtxajsa'.

^f 6:17 Isa 59:17; 1 Tes 5:8 ^g 6:17 Ebr 4:12 ^h 6:18 Kol 4:2-4 ⁱ 6:21 Kya 20:4; 2 Tim 4:12

^j 6:22 Kol 4:7-8

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Filipos

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Pa'k tuky'i te [qerman] Timotey, qetza q'apo' qib'a nqo'aq'unan te Kristo Jesus, nqet qtz'ib'a'na te ekyaqil etetz aj amaq' Filipos,^a etetz aj pawamix te Qtata Dios tzan te Kristo Jesus, nqet qtz'ib'a'na te etetz b'ix kye qerman pastor b'ix kye aj nkye'onen kyuky'i'l.^b ²Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz, b'ix qet kchewsaxwit ek'u'j.

Titza' Nxnqaqtzan Tuq Te Pa'k Kyi'j Kye Aj Filipos

³Wetz nxik nsi' pixon te Qtata Dios kyaqil-el oj etzaj nna'o'. ⁴B'ix kyaqil-el oj wokten xnaq'tzon eti'j ekyaqil etetz, wetz nkyinxnaq'tzan tuky'i jun chalajb'il ⁵tzan tpaj titza' nkx'onen quky'ila tzan txik qpakb'a'na te tpakb'alil galan, atx aj toklen echa'o' max ajna'l.^c ⁶Wetz web'en te Qtata Dios oje xik taq'sa' jun taq'un b'an galan tuj etanim, b'ix nlay kaj tkola' sinoke ob'antel max oj tul te Qajaw Jesukrist.^d ⁷Komo galan tzan nna'on eti'j ikxnini tzan tpaj nkxtzaj nna'o' ekyaqil tuj wanim, anke wetz akyinqex pres qatzun akyinqet tzan taj ntzaq'b'e' kyyol txq'anky qatzun tzan tqet nyek'u' tume'l te tpakb'alil galan kxolji, etetz ekyaqil junx wuky'i'l njk'amo' te aj ntzaj tsi' te Qtata Dios, aj nim b'an galan aj k'ontil' nqajo'. ⁸Te Qtata Dios teb'en wetz b'an nkxqet ngani' tuky'i jun tume'l iktza' te Qajaw Jesukrist nkxqet tganil'.

⁹Wetz nqet nwitz twitz Qtata Dios, tzan tqet egani' etib' b'ajq'ij exolx tuky'i jun enab'l b'an tume'l b'ix tzan tel eniky' byenech titza' tzan kyqet egani' kye txq'anky. ¹⁰Nkyinqanin ikxji tzan tel eniky' alkyetz te galan tzan eb'et tuj tume'l b'ix ch'inwt nya'tx galan eti'j b'eyx ajna'l max oj tul te Krist b'ix nlay b'antik tzan eqet yoli' tzan nijunwt, ¹¹ikxji tzan ek'ulun

^a 1:1 Kya 16:12 ^b 1:1 Ax: tijxjal obispos kyuky'i kye tijxjal diáconos. ^c 1:5 Fil 4:10-18
^d 1:6 Sal 138:8

tidi'chq b'an galan tzan tpaj te Jesukrist [oje tz'el tin echoj], tzan tqet jiq'b'a' te Qtata Dios b'ix tzan tok te jun chalajb'il te tetz.

B'a'n Tzan Qpakb'an Ti'j Qajaw Anke Ti'chq Nya'tx Galan Nky'ik Qi'j

¹²Wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz waq erman, kyaqil aj oje ky'ik wi'lj, ma tz'ok te jun galan tzan txik pakb'let mas te tpakb'alil galan. ¹³Komo wetz akyinqex pres, ikxji kyaqil kye soldad kyuky'i kyaqil kye txq'anqy xjal tuj tjay te k'ulul mandad, kyetz kyeb'en wetz akyinqex pres tzan tpaj nkyin'aq'unan te Jesukrist.^e ¹⁴B'ix tzan tpaj wetz nqexlenten pres, ky'ila'lj qerman mas oje tz'ok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Qajawil b'ix mas nxik kypakb'a' te tyol Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal b'ix k'onti'l nkyexob'. ¹⁵B'an'ax ate' junjun nkyepakb'an per cha enbidyos-e' wi'lj, cha kygan tzan kyqet jiq'b'a' b'ix cha nkye'ek'awin wi'lj, per ax ate' junjunky nkyepakb'an galan ti'j Krist tuky'i jun tk'u'jlal tume'l galan. ¹⁶Kye aj nkyepakb'an tuky'i jun tk'u'jlalni, kyetz nkyepakb'an tzan tpaj nqet kygani' te Qajaw Jesukrist, b'ix kyeb'en wetz akyinqex tzani tzan tpaj nqet nkolo' te tpakb'alil galan ti'j Krist.^f ¹⁷Yatzun kye txq'anqy nxik kypakb'a' ti'j Krist nya'tx tuj jun tume'l tuky'i jun kyk'u'j, kyetz cha kygan tzan tok wen mas xhcho'nal twitz te aj n'ok wen tuj pres. ¹⁸¿Ntons tidi' nq'uma'tz? Qa nkyepakb'an tuky'i jun kyk'u'j b'an'ax kyitza' qa nya'txji, axkix te Qajaw nxik kypakb'a', b'ix wetz nkyin'chalaj ti'j te nini, b'ix mas okyinchalajel. ¹⁹Wetz web'en, te aj nky'ik wi'ljni owokel te jun galan te wetz tzan nkolpjik tzan tpaj nkxnaq'tzan wi'lj b'ix tzan tpaj nkyintone' te Txew Qajaw Jesukrist. ²⁰Wetz wit'lik nk'u'j b'ix sewur atin, nlay kyinqet ky'ixwik ti'j ch'inwt, sinoke tuky'i jun tk'u'jlal okyinyoliyon kywitz kyaqil xjal ajna'l iktza'x tb'ay, tzan tok e'e' wi'ljx wetz te Qajaw Jesukrist at nim tajwalil, nkeseq qa okyinkamel qa okyin'anq'iyyonji. ²¹Komo wetz qa itz'ojin, itz'ojin te Krist, b'ix te nkamiky owokel mas tb'anil [tzan tpaj okyinpoyon tuky'i Krist].^g ²²Per qa itz'ojin, te aj nwaq'una' n'el te jun b'an galan. Astilji kwest tzan tel nniky' alkyetz ngan. ²³Ngan tzan npon tuky'i Krist, ja' mas galan te wetz, ²⁴per mas presis tzan nkaj tzani te jun galan te etetz. ²⁵Astilji web'en wetz okyinkajel, b'ix okyin'aq'unayon [te jun galan] te etetz tzan etok mas b'an jwert b'ix tzan echalaj mas ti'j te aj ja' wit'lik ek'u'j. ²⁶Ikxji etetz okxchalajel nim ti'j Kristo Jesus tzan tpaj wetz atin junky'el etuky'i'l.

A Tgan Tzan Qb'et Tuj Tume'l Iktza' Te Jesukrist Tgan

²⁷Ntons, pe'eb'et waq tuj jun tume'l iktza' nyolin te tpakb'alil galan ti'j Krist. Ikxji oj npon wetz exol tzi qa nlay kyinponji, owokel ncha'o' jun

^e 1:13 Kya 28:30 ^f 1:16 Txq'an Tu'jal Qtata Dios tz'ib'anqet tuj tb'ay te aj nyolin te taqan 17 b'ix yaji te aj nyolin te taqan 16, per tuj qyol ntumela' iktza' tuj te yol gryeg aj b'an tb'ay. ^g 1:21 Gal 2:20; Kol 3:4

tpakb'alil galan etil'j qa etetz jwert atix b'ix junch'in nkx'aq'unan exolx tzan tpaj wit'lik ek'u'j ti'lj te tpakb'alil galan. ²⁸K'on kxob' kywitz kye aj nkyeq'ojin etil'j [tzan tpaj k'onti'l nqet kygani' te tpakb'alil galan]; ikxji owelal kyniky' okyepoyonaj, per yatzun etetz kolomix tzan te Qtata Dios. ²⁹Komo te Qtat oje qet tb'isu' nya'tx cha a'ox tzan etokslan tuj etanim sinoke ax tzan tok eten twitz xhcho'nal tzan tpaj te Krist, ³⁰iktza'x te xhcho'nal aj owok wen wetz oqtxi'^h b'ix n'ok wen ajna'l.

A Tgan Tzan Tel Qin Tzan Qb'isun Iktza' Te Jesukrist Nb'isun

2 ¹Ntons qa' te Krist nnimsan ek'u'j, qa n'ok jun galan tuj etanim tzan tpaj nkxqet tganil, qa te Txew Dios atqet exol, b'ix qa etetz exol n'ok lo'et ek'u'j ti'lj junky b'ix qa galan kxnab'lin kyuky'i txq'anky ²ntons k'uluj waq tzan nchalaj ch'in, pe'eb'isun parej exol, intqet egani' etib' parej exolx, pe'eten junch'in tuky'i jun ek'u'j, b'ix pe'eb'isun parej ekyaqil [ikxjani]: ³K'on qet ek'ulu' jun tidi' cha tzan tok ete'e' ab'l ok'uluyon mas galan, b'ix k'on ek'uluj jun tidi' cha tzan tqet ejiq'b'a' etib', sinoke inkxik ena'o' kye txq'anky tb'ay ewitz etetz, ⁴k'on kxb'isun cha a'ox etil'jx etetz sinoke intqet eb'isu' kyil'j kye txq'anky. ⁵Pe'eb'isun waq iktza'x ob'isun te Kristo Jesus. ⁶Tetz, anke aji tuq iktza' Qtata Dios, ⁷tetz k'onti'l owok tsi' tk'u'j tzan tkolon tib' iktza' Tk'wa'al Qtata Dios, ⁷sinoke axk tetz okaj tsi' te aj at tuq toklen ti'lj, b'ix owok iktza' jun xjal aj mosi' b'ix owitz'jik iktza'xkix jun xjal. ⁸B'ix ya ma tz'ok xjal, axk tetz owel tin tky'exaw, ¹dispwest tuq tzan tkamik, oqet toksla'^m [Qtata Dios], b'ix ojaw yob'a' twitz krus. ⁹Astilji te Qtata Dios oqet tjiq'b'a' nim b'ix owok tq'uma' Tajawil T'ij Kyaqil b'ix Koloyon, b'ix oxik tsi' jun tajwalil mas nim kywitz kyaqil xjal. ⁿ ¹⁰Icxji tzan kyqet mejlet twitz tetz kyaqil kye aj akyejax tuj ka'l b'ix kye aj akyeqet twitz tx'o'tx' b'ix kxol kye kamnaq, ¹¹b'ix tzan txik kyq'uma' kyaqil xjal twitz tx'o'tx' a te Jesukrist Tajawil Ti'lj Kyaqil, b'ix ikxji tzan tqet jiq'b'a' te Qtata Dios.^o

Intqet Eyek'u' Jun Tume'l Galan Kywitz Kye Aj K'onti'l Nkye'okslan

¹²Ntons etetz waq erman aj ganimix witz'a', iktza'x etetz aj akyinget tuq exol nqet tuq etoksla' te Tyol Qtata Dios, b'ix ajna'l laq'chik atinni, intqet etoksla' mas tuky'i jun tk'u'jlal. Komo kolomix, intok esi' waq ek'u'j tuky'i jun txob'lal tzan k'on kaj esi' waq tzan ek'ulun kyaqil galan. ¹³Komo a te Qtata Dios nyolin tuj etanim tzan ena'on tidi' tetz tgan b'ix tzan tonen etuky'i'l tzan tqet ek'ulu' ikxji. ¹⁴Kyaqil aj oqtel ek'ulu', intqet ek'ulu' per nya'tx tuky'i q'ojb'il b'ix nya'tx nkxwululun ti'lj, ¹⁵tzan k'on tok e'e'

^h 1:30 Kya 16:19-40 ⁱ 2:1 Ax: komo. ^j 2:6 Wnch 1:1-3; Kol 1:15,19; 2:9

^k 2:7 Wnch 1:14 ^l 2:8 2 Kor 8:9 ^m 2:8 Mat 26:39; Wnch 10:18; Ebr 5:8 ⁿ 2:9 Ebr 2:9; 12:2 ^o 2:11 Isa 45:23

exol etetz jun tidi' aj nya'tx galan. Pe'eten tk'wa'al Qtata Dios b'ix k'onti'l jun tidi' nya'tx galan eti'j xkol kye xjal aj cha kyeq'inqet txq'ankey b'ix cha kyb'isunqet nya'tx galan. Pe'enab'lin waq galan kxol kyetz, pe'equet en iktza' kye che'w twitz ka'j nkyetxaqtxon tuj qlolj, ¹⁶k'on kaj esi' tzan txik e'e' eti'j etetz titza' nkx'okslan byenech ti'j te tpakb'alil galan aj nqo'anq'in titza'. B'ix oj tul te Krist, wetz kyinchalajel tzan tpaj nya'tx chagan woqelb'en b'ix nya'tx chagan waq'umb'en exol etetz. ¹⁷Anke tz'ok wen twitz xhcho'nal iktza' stz'ab'e'l te aj nkxx'ulun iktza' jun epresent aj nxik esi' te Qtata Dios b'ix jun etaq'un te tetz tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'j, per wetz nkyinchalaj ti'j te ntzani b'ix nkyinchalaj junch'in etuky'i'l ekyaqil etetz. ¹⁸Ax pe'echalaj waq etetz b'ix pe'echalaj junch'in wuky'i'l.

Te Timotey B'ix Epafrodit Kygan Tuq Kxik Q'olb'el Kye Aj Filipos

¹⁹Wetz lo'ik nk'u'j ti'j Qajaw Jesus tzan txik nlajo' naj te qerman Timotey etuky'i'l, tzan tok ncha'o' epakb'alil; ikxji okyinchalajel eti'j. ²⁰Komo k'onti'l junky ab'l atqet wuky'i'l iktza' tetz aj nkx'aj tb'isu' tuky'i' jun tk'u'jlal iktza' wetz nkyinb'isun eti'j. ²¹Kyaqil cha kyb'isunqet te jun galan te kyetz per k'onti'l n'ok ksi' kynab'l ti'j tidi' aj tgan te Kristo Jesus. ²²Per etetz oje tz'ok echa'o' ti'j te qerman Timotey titza' nab'lin, komo tetz n'onen wuky'i'l iktza' jun k'wa'l tuky'i' stat, tzan txik qpakb'a' junx te tpakb'alil galan. ²³Astilji wetz lo'ik nk'u'j cha'oj tok wen qa kyaqil n'el galan tzani wuky'i'l, ntons oxel' nlajo' naj etuky'i'l. ²⁴B'ix ax wetz wit'lik nk'u'j ti'j Qajawil tzan nxik q'olb'el etetz naj.

²⁵Ax wetz oqet tuj nwitz tzan txik nlajo' exol etetz te qerman Epafrodit. Tetz werman b'ix n'onen wuky'i'l b'ix jun aj nwake' wuky'i'l [tzan txik qpakb'a' te tpakb'alil galan]; tetz jun eky'ixel^p tzan tonen wuky'i'l ti'j te aj npaltin tuq te wetz. ²⁶Tetz b'an tgan tzan txik q'olb'el etetz ekyaqil tzi, b'an nb'isun tuq tzan tpaj oje tz'ok echan etetz qa oqet yab'tik. ²⁷B'an'ax tetz oqet yab'tik, ch'inky tuq ma kamik, per te Qtata Dios owok lo'et tk'u'j ti'j, b'ix nya'tx a'ox ti'j sinoke ax wil'j wetz tzan k'on tok wen twitz mas xhcho'nal twitz aj oje tz'ok wenni. ²⁸Astilji b'an ngan tuq tzan txik nlajo' etuky'i'l tzan echalaj oj tok eten b'ix tzan k'on nb'isun wetz eti'j. ²⁹Pe'ek'amon waq tetz tuky'i' jun pixon te Qajawil b'ix tuky'i' jun chalajb'il. Komo jun xjal aj iktza' tetz a tgan tzan tqet qjiq'b'a' ³⁰tzan tpaj ch'inky tuq ma kamik tzan tpaj taq'un te Krist; komo dispwest tuq tetz tzan tkamik tzan tonen wuky'i'l te eky'ixel tzan tb'antik titza' te aj k'onti'l tuq nb'antik etetz etitza'.

Nlay B'antik Tzan Jkolonx Qib' Tuky'i' Jk'ulb'en Galan

3 ¹Ajna'l waq erman, a'ox oxel' nq'uma' etetz ja ntzani: Pe'echalaj waq ti'j Qajawil. Wetz k'onti'l nkyinsiktik tzan tqet ntz'ib'a' junky'el

^p 2:25 Oxik lajo' te kky'ixel tzan tpaj laq'chik tuq ate', 1800 kilómetr tuj jun bark.

etetz aj oje qet ntz'ib'a' jun-elxi', komo nkxtkolo' [ti'j te aj nya'tx b'an'ax].² Intok esi' waq enab'l kyil'j kye aj naqe tx'ya'n-e', a'e' aj nkyek'ulun pur nya'tx galan, b'ix a'e' aj cha nkye'ok'onsan kchi'jel. ³Per yatzun qetz, at jun qechalul b'an b'an'ax, qetz aj nqet qna'o' Qtata Dios tzan tpaj te Txew [tuj qanim], qetz nqet qjiq'b'a' te Kristo Jesus, b'ix k'onti'l wit'lik jk'u'j ti'j te jk'ulb'en tuky'i qchi'jel.⁴ Wetz b'a'n-tal tzan tok wit'let nk'u'j ti'j nk'ulb'en ti'j nchi'jel [iktza' te wijajil b'ix ja' tzajnaqin]. Qa at ab'l ntb'isu' tzan tok wit'let tk'u'j ti'j tk'ulb'en ti'j xhchi'jel, per wetz mas at-tal woklen tzan tok wit'let nk'u'j ikxji. ⁵Wetz owox si' wechalul ti'j nchi'jel aj man tuq jun samanxi' witz'jlen, wetz a'in tijajil Israel b'an b'an'ax, komo in'it'z'jik txol b'uch'uj tijajil Minch' b'ix kye ntat ax kyetz aj tijajil Israel, b'ix ti'j te Kawb'il te qamaq' Israel a'in tuq wetz aj b'uch'uj Parisey, ⁶[komo b'an eq'i' witz'a' tuq te aj eq'i' kyitza' kye nxjalil,] wetz b'an nkyejaw nlajo' tuq kye aj nkye'okslan tuq ti'j Krist,⁷ b'ix wetz tzan tqet nk'ulu' tuq titza' tgan te Kawb'il nijunwt ab'l otzaj q'uman te wetz qa nya'tx galan tuq nk'ulu'. ⁷Per kyaqil nini aj wetz tuj nnab'l n'oken tuq te jun galan te wetz, ajna'l n'el tuj nwitz k'onti'l token ch'inwt tzan tpaj te Krist. ⁸Oj tqet nparejsa' kyaqil te nk'ulb'en oqtxi' tuky'i te aj tb'anil tzan tpaj toklen wotzqila' te Wajaw Kristo Jesus, n'el tuj nwitz kyaqil aj nk'ulb'en oqtxi' iktza' ky'is aj k'onti'l token ch'inwt tzan tpaj te aj ngan wetz ajna'l, tzan tok wotzqila' te Krist ⁹b'ix tzan nten junch'in tuky'i'l, nya'tx tzan tpaj tqetlen nk'ulu' kyaqil aj ntq'uma' te Kawb'il, sinoke tzan tpaj toklen wit'let nk'u'j ti'j Krist, b'ix ikxji tzan tel in te nchoj tzan te Qtata Dios tzan tpaj toklen wit'let nk'u'j ti'j Krist. ¹⁰Aj tidi' ngan wetz, tzan tok wotzqila' te tetz, b'ix tzan tok wen te tajwalil aj ok'ulun tzan tjaw anq'in, b'ix tzan tok wen twitz xhcho'nal iktza' aj owox ten tetz, b'ix tzan wok iktza' tetz aj tkamik, ¹¹ikxji tzan njaw anq'in oj kyjaw anq'in kye kamnaq. ¹²Wetz k'onti'l nxik nq'uma' etetz qa wetz ma'tx b'antik kyaqil witz'a' b'ix ajna'l b'an galan a'in. ¡Nya'tx! Wetz tzunx nkyinb'et tuj nb'ey tzan tb'antik wuky'i'l te aj presis aj tzan tpajji in'el joyo' tzan te Kristo Jesus. ¹³Wetz k'onti'l nxik nq'uma' etetz waq erman, qa wetz ma'tx nkamb'aj kyaqil aj galanni, sinoke ajna'l k'onti'l n'ok nsi' nk'u'j' ti'j kyaqil aj oje ky'ik, sinoke ajna'l nkyink'ulun kyaqil tzan tpaj nk'amo'tz te aj otzajel si' wetz mas yaxx. ¹⁴Wetz k'onti'l nkaj nsi' tzan tok nwit'b'a' nk'u'j ti'j Krist tzan npon tuky'i'l tuj ka'j, komo ikxji tetz nqotuk'le' tzan te Kristo Jesus. ¹⁵Qkyaqil qetz aj oje qo'ok jwert, a tgan tzan qb'isun ikxji, b'ix qa etetz k'onti'l nqet tuj ewitz ikxji, te Qtata Dios oxel' yek'un te etetz [ja' nkxpaltin]. ¹⁶Per k'on kaj qsi' tzan jk'ulun te tume'l b'an'ax aj oje tz'el qniky' ti'j.

¶ 3:3 Jer 4:4; Rom 2:28-29; Gal 6:14-15; Kol 2:11-13 ¶ 3:5 Rom 11:1; Kya 23:6; 26:5

¶ 3:6 Kya 8:3; 22:4; 26:9-11 ¶ 3:13 Ax: n'aj nnajsa' ti'j nk'u'j.

¹⁷Ntons etetz waq erman, intel etin waq iktza' wetz nkyink'ulun^u b'ix ax intok esi' enab'l kyil'j kye aj nkyeb'et iktza' aj oje qet qyek'u'na qetzax ewitz. ¹⁸Komo iktza' wetz oje xik nq'uma' etetz ky'ila'j-el, b'ix ajna'l nxik nq'uma' junky'el etetz jun tidi' aj nkyin'oq' titza' [tzan tpaj ntzaj cho'on wanim titza']: Ate' ky'ila'j nkyek'ulun nya'tx galan tzan k'on kyokslan kye xjal qa te tkamlen te Krist twitz krus [b'a'n tzan tkolon kyil'j]. ¹⁹Kyetz okyepoyonaj, kyetz cha atok kyk'u'j ti'j kchi'jelix,^y nqet kyjiq'b'a' kyib' ti'j te aj eq'il kky'exaw, kyetz cha n'ok ksi' kynab'l ti'j tidi'chq twitz tx'o'tx'. ²⁰Yatzun qetz, at jun qnajb'il tuj ka'j b'ix nqo'iyon tzan stzaj txini te Qajaw Jesukrist aj koloyon qil'j. ²¹Tetz ojawel tky'ixpu' te qchi'jel aj tzani twitz tx'o'tx' tzan tok iktza' tetz xhchi'jel ak'a'j aj b'an tb'anil, otk'ulu'tz ikxji tzan tpaj at tajwalil tzan tkaj kyaqil tuj tq'ab'.

4 ¹Astilji etetz waq erman aj ganimix witza', etetz aj b'an ngan xik q'olb'el etetz, etetz aj b'an nkyinhalaj eti'j b'ix eti'j etetz telponx oje tz'el galan te waq'un exol; ntons etetz aj ganimix witza', wetz ma'tx xik nq'uma' etetz kyaqil ntzani tzan eten b'an jwert tuky'i Qajawil.

Nya'tx Galan Qa Nya'tx Dyakwerd Ato' Qxol Tzan Tpäj Cha Jun Te Qajaw Jesukrist

²Wetz nxik nkawi' te Ebody b'ix te Síntike, komo [cha jun] te Qajawil, a tgan tzan kyten dyakwerd titza' nkyeb'isun. ³B'ix ax yatz [Sísigus]^w aj k'onti'l nkaj asi' tzan awonen wuky'i'l, nqet nwitz awitz tzan awonen ch'in kye aj qerman xujni. Komo kyetz eb'aj'onen wuky'i'l tzan npakb'an te tpakb'alil galan, b'ix tuky'i Klem b'ix kye txq'anqy a'e' aj nkye'onen tuq wuky'i'l, kyetz oje qex tz'ib'a' kyb'i tuj te u'j tuj ka'j aj ja' nyolin ab'le' kye aj at jun kyanq'in te jun-ele'x.^x

⁴Pechalaj waq ti'j te Qajawil, k'on kaj esi' tzan echalajsan ti'j. Oxe'l nq'uma' junky'el: Pe'echalaj waq.^y ⁵Pe'eyolin waq kyeb'a' kyuky'i kyaqil xjal. Komo te Qajawil atqet qxol. ⁶K'on kxb'isun ti'j ch'inwt sinoke pe'exnaq'tzan tuky'i Qtata Dios ti'j kyaqil, intqet ewitz twitz tetz b'ix intxik esi' pixon tetz.^z ⁷Ikkxi te Qtata Dios otzajel xhchews'a' ek'u'j, per te aj xhchews'b'ilni k'onti'l n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' kyaqil ti'j, per oqtel tkolo' te etanim b'ix te enab'l tzan tpaj mojb'a' etib' tuky'i Kristo Jesus.

⁸B'ix ajna'l waq erman, qa at jun tidi' aj b'an'ax, b'ix galan tzan tqet qoksla', b'ix tume'l, b'ix aj ch'inwt nya'tx galan ti'j, b'ix aj n'el galan tuj qwitz, b'ix aj jiq'b'a'; qa at jun tidi' ikxni'n b'ix b'a'n tzan qchalaj ti'j, intqet eb'isu' waq ti'j. ⁹B'ix kyaqil aj owel eteq'i' wi'j b'ix kyaqil aj

^u **3:17** 1 Kor 4:16; 11:1 ^v **3:19** Ax: cha a'ox ntzaj kyna'o' kyk'u'j. ^w **4:3** Te yol "wuky'i'l" ax iktza' jun tb'i "Sísigus" tuj yol gryeg. ^x **4:3** Tmnk 3:5; 13:8; 17:8; 20:12,15; 21:27
^y **4:4** Neh 8:10; 1 Tes 5:16 ^z **4:6** Kol 4:2-7; 1 Tes 5:17-18

ek'amoj wuky'i'l, kyaqil aj owok echa'o' nxik tuq nyoli' b'ix kyaqil aj owok eten nqet tuq nk'ulu', intqet ek'ulu' etetz ikxji, b'ix te Qtata Dios aj nchewsan jk'u'j oqtelten etuky'i'l.

Aj Txik Tsi' Pa'k Jun Pixon Kye Aj Filipos

¹⁰Wetz nkyinchalaj tuky'i Qajawil tzan tpaj etetz ma'tx kyintzaj ena'o' ajna'l. Etetz b'isu' tuq etitza' tb'ay per k'onti'l tuq jun tume'l tzan tb'antik etitza'. ¹¹Wetz k'onti'l nxik nq'uma' tzan tpaj tidi'chq-wit npaltin wetz, komo wetz oje tz'el nniky' titza' tzan wanq'in tuky'i jun tume'l aj nkyinchalaj ti'j aber titza' atinqet. ¹²Wetz web'en titza' tzan wanq'in tuj nmeb'a'ul b'ix qatzun at nim tidi'chq wetzji; tuj kyaqil aj oje tz'ok wen, oje tz'el nniky' tzan nten tuky'i jun chalajb'il, qa wa'ij atin qatzun at kyaqil nwe'ji, qa at tidi'chq wetz qatzun b'an meb'a' a'inji, ¹³b'a'n tzan tb'antik kyaqil witza' tzan tpaj te [Krist] aj ntzaj tsi' nbalor.

¹⁴Per etetz ma'tx ek'uluj galan tzan etonen wuky'i'l ti'j kyaqil aj nya'tx galan aj nky'ik wi'jni. ¹⁵Etetz aj Filipos, etetz eteb'en, aj waq'ik npakb'an te tpakb'alil galan te Qtata Dios, aj wetz exol etetz tuj tkwentil Masedony, nijunwt b'uch'uj qerman eb'aj'onen wuky'i'l sinoke a'ox a'ix. ¹⁶B'ix aj akyinget tuq wetz amaq' Tesalonk,^a etetz ky'ila'j-el oxik esama' etonb'il te wetz tzan tb'antik kyaqil aj presis tuq te wetz.^b ¹⁷Wetz k'onti'l nkyinjoyon tzan stzaj oye' ti'chq wetz, sinoke nkyinjoyon titza' tzan tel te etoyej jun galan te etetzx tuj twitz Qtata Dios. ¹⁸Ajna'l at kyaqil aj presis te wetz b'ix ketant. Ajna'l kabal at te wetz tzan kyaqil aj otzaj esama' tuky'i Epafrodit, b'ix te etoyej n'el tuj twitz Qtata Dios naqe jun present b'an tb'anil tk'ok'jal aj tetz nchalaj ti'j.^c ¹⁹B'ix te Qtata Dios oxel tsi' te etetz kyaqil aj presis aj npaltin te etetz, oxel tsi' iktza'x aj at tidi'chq te tetz tuj ka'j tuky'i Kristo Jesus. ²⁰Intqet jiq'b'a'xwit te Qtata Dios tuj kyaqil tyemp b'eyx te jun-ele'x. Intky'ikxwit ikxji.

Jun Kawb'il

²¹Intxik esi' jun limb'il kye kyaqil tzi aj pawame' te Qtata Dios tzan tpaj mojb'a' kyib' tuky'i Kristo Jesus. Jun limb'il te etetz tzan kye qerman aj akyeqet wuky'i'l tzani. ²²B'ix ax jun limb'il te etetz tzan kyaqil kye qerman [tzani] aj pawame' te Qtata Dios, pyor tzan kye aj tuj tjay te César aj twitzale' k'ulul mandad. ²³Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit tuj etanim te aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo'. [Intky'ikxwit ikxji.]

^a 4:16 Kya 17:1 ^b 4:16 2 Kor 11:9 ^c 4:18 Exo 29:18

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Kolosas

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Pa'k tky'ixel Kristo Jesus tzan tpaj ikxji tgan te Qtata Dios, b'ix wetz tuky'i te qerman Timotey ²nqet qtz'ib'a'na te etetz waq erman aj amaq' Kolosas, etetz aj pawamix te Qtata Dios b'ix k'onti'l nkaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j ti'j Kristo Jesus. Tzaj tsi'xwit te Qtata Dios etajsik etetz jun nim b'an galan mas nim twitz te aj nqajo' b'ix tzajxwit tsi' jun chews'b'il tuj etanim.

**Te Pa'k Nxik Tsi' Pixon Te Qtata Dios Tzan Tpäj
Titza' Wit'lik Kyk'u'j Kye Aj Kolosas**

³Qetza oj qxnaq'tzana nxikkix qsi'na pixon te Qtata Dios eti'j etetz, te Qtata Dios aj Stat te Qajaw Jesukrist. ⁴Komo oje tz'ok qcha'o'na titza' wit'lik etetz ek'u'j ti'j te Kristo Jesus b'ix titza' etetz nkyequet egani' kyaqil kye aj pawame' te Qtata Dios. ⁵Etetz n'ek'ulu' kyaqil nini tzan tpaj lo'ik ek'u'j ti'j te aj ekamb'a'tz tuj ka'j, komo owel eniky' ti'j toklen echa'o' te tpakb'alil galan ti'j te b'an'ax. ⁶Te aj tpakb'alilni owok echa'o' etetz, b'ix ajna'l oje tz'ok cha'o' ja'chq twitz tx'o'tx'; ja'chq n'ok te jun galan b'ix mas ky'ila'j kye xjal b'ajq'ij nkye'okslan ti'j. Ikxji oje ky'ik exol etetz taq'len atx aj toklenqet echa'o' b'ix telen eniky' te tume'l titza' te Qtata Dios b'an galan nab'lin etuky'i'l. ⁷Te ntzani mer iktza' oxik xnaq'tza' etetz tzan te qerman Pa'xh^a aj b'an gani' qitza', aj n'aq'unan quky'ila, b'ix aj k'onti'l nkaj tsi' tzan taq'unan te Krist te jun galan te etetz. ⁸B'ix tzan tpaj tetz, owok qcha'o'na te tpakb'alil eti'j, titza' nqet egani' [etib' exolx] tuky'i jun ek'u'j tuky'i te Txew Dios.

**Te Pa'k Nxik Tqani' Tuky'i Qtata Dios Tzan
Kyok B'an Jwert Kye Aj Kolosas**

⁹Ntons, astilji qetza atx aj tok qcha'o'na k'onti'l nkaj qsi'na tzan qxnaq'tzan eti'j. Nxik jqani'na te Qtata Dios tzan tel eniky' b'an byenech

^a 1:7 Kol 4:12; Mnch 23

ti'j kyaqil iktza' tetz tgan etuky'i'l b'ix tzan stzaj tsi' jun enab'l b'an tume'l b'ix tzan tqet eb'isu' byenech ti'j te tume'l. ¹⁰Ikxji nxik jqani'na tuky'i'l tzan eb'et tuky'i jun tume'l galan ti'j kyaqil iktza'x aj galan n'el tuj twitz te Qajawil, b'ix ikxji kyaqil aj ek'ulb'en n'el te jun galan b'ix kyeb'ayle' n'ok etotzqila' b'an byenech te Qtata Dios. ¹¹B'ix [nxik jqani'na] ikxji tzan etok b'an jwert tuky'i'l iktza'x tetz at tbalor tzan tpaj mas nim tajwalil kywitz kyaqil. B'ix ikxji b'a'n tzan etipan tidi'chq b'ix tzan sten epasens tuky'i jun chalajb'il.^b ¹²B'ix ax ikxji oxel esi' pixon te Qtata Dios tuky'i jun chalajb'il tzan tpaj ax at etoklen tzan ek'amon te aj oxik tsi' tyol ti'j kye kyaqil qetz aj pawamo' te tetz, qkyaqil qetz aj nqob'et tuj chk'atunal.^c ¹³Te Qtata Dios ojatz tkolpi' a'o' tuj tq'ab' te aj [nk'ulun mandad] tuj qlolj,^d b'ix oje qokaj tq'apo' tuj tq'ab' te Tk'wa'al aj gani' nim titza', ¹⁴te Tk'wa'al aj owel xhchojo' tuq te aj presis tzan tkolpin qetz b'ix aj nqet tnajsa' te qchoj.^e

Tzan Tpaj Te Krist Atqet Kyaqil Aj Nxik Qe'e'

¹⁵[Te Tk'wa'al Dios] aj eb'ajil, aji te Qtata Dios aj k'onti'l eb'ajil, b'ix a tetz te tb'ay^f twitz kyaqil tk'ulb'en. ¹⁶Komo aji tetz oqet k'ulun kyaqil tidi'chq twitz ka'j b'ix twitz tx'o'tx', kyaqil aj eb'ajil b'ix aj k'onti'l eb'ajil, kyaqil kye aj nkyek'ulun mandad b'ix kyaqil kye ajawilon qa at kybalor qa kyajwalilji; kyaqil aj at, aji k'ulul tetz b'ix oqet tk'ulu' te tetz. ¹⁷Tetz atqetkix tuq aj mina' tuq tb'antik kyaqil, b'ix kyaqil aj at, tzan tpaj tetz tzunx akyeqet. ¹⁸B'ix aji tetz te twitzale' qxol qetz aj nqo'okslan ti'j.^g Ti'j tetz owaq'ik kyaqil, aji tetz te aj ojaw anq'in tb'ay kxol kye kamnaq tzan tkaj tetz tb'ay twitz kyaqil. ¹⁹Ikxji tume'l tuq tzan tkaj te Krist kyaqil mer iktza'x nab'lin te Stat ²⁰b'ix ax tzan kykaj konform tuky'i'l kyaqil aj at, b'ix tzan kykaj galan tuky'i'l kyaqil aj at tzan tpaj tkamlen aj tel xhchiky'el,^h b'ix ikxji kyi'j kyaqil aj at twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at twitz ka'j. ²¹Ax etetz, komo oqtxi' laq'chik tuq atix [ti'j te Qtata Dios], b'ix a'ix tuq tajq'oj [Dios] tuj etanimⁱ tzan tpaj te aj nya'tx galan tuq n'ek'ulu', ²²per ajna'l etuky'i'l etetz, [te Krist] otk'uluj tzan ekaj konform tuky'i'l tzan tpaj tetz b'an'ax okamik te xhchi'jel tzan ekaj tpawa' a'ox te tetz b'ix tzan tok saq etanim tuj twitz b'ix tzan k'on tyolin nijunwt eti'j. ²³Ikxji owokel en qa etetz nkxkaj b'an jwert b'ix k'onti'l nkaj ekola' titza' n'ok wit'let ek'ulj, b'ix qa k'onti'l nkaj ekola' titza' lo'ik ek'ulj ti'j te tpakb'alil, te tpakb'alil galan aj owok echa'o' b'ix nq'umjik tuq ja'chq twitz tx'o'tx' b'ix nxik npakb'a' wetz ti'j.

^b 1:11 Atqet aj ja' nyolin "tuky'i jun chalajb'il" nkaj tuj taqan 11, b'ix atqet nkaj tuj taqan 12. ^c 1:12 Ax: aj pawame' te tetz. ^d 1:13 Nya'tx jun qlolj iktza' qonik'an sinoke ti'j kyaqil aj nya'tx galan aj ja' nkyeb'et kye xjal; Efe 6:12; 5:8; Wnch 3:19; 12:46; 1 Xhp 2:9; Kya 26:18. ^e 1:14 Efe 1:7 ^f 1:15 Ax: twitzale'. ^g 1:18 Ax: te twi' ti'j xhchi'jel, a'e' aj nkye'okslan ti'j; Efe 1:22-23. ^h 1:20 Ax: tzan tpaj te xhchiky'el aj owel twitz krus; Efe 2:16. ⁱ 1:21 Ax: tuj enab'l.

Te Pa'k N'aq'unan Tuq Nim Te Jun Galan Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

²⁴Ntons wetz nkyinchalaj cha'oj tok wen twitz te xhcho'nal tuj nchi'jel te [jun galan] te etetz b'ix ikxji nky'ik wi'j te aj atx tzan tky'ik qi'j qetz aj nqo'okslan ti'j Krist.^j ²⁵Te Qtata Dios inkaj tsi' tzan wok wetz jun xnaq'tzon kxol kye qerman, tzan tqet nk'ulu' aj okay tq'uma' wetz te jun galan te etetz tzan txik npakb'a' galan te tyol Qtata Dios,^k ²⁶aj tpakb'alil aj k'onti'l n'el kyniky' kye xjal ti'j atx aj b'an oqtxi', per yatzun ajna'l oje tzaj yek'u' qetz aj pawamo' te Qtata Dios. ²⁷Te Qtata Dios otzaj tyek'u' te aj b'an tb'anil ti'j te aj mina' tuq tel kyniky' nijunwt, otzaj tyek'u' [ajna'l] atqex te Krist tuj etanim etetz aj nya'tx a'ix tijajil Israel, b'ix ti'j tetz lo'ik ek'u'j tzan tok eten xhchqitz'unal tuj ka'j. ²⁸Qetza nxik qpakb'a'na ti'j te Krist, nkyexik jkawi' kyaqil xjal, b'ix nkyexik qxnaq'tza' kkyaqil tuky'i jun qnab'l b'an tume'l, tzan jq'apon te kyetz [tuky'i Qtata Dios] jwert ate' tuky'i Krist. ²⁹Tzan tpaj ntzani wetz nkyinjaw nkyinqet tuky'i nbalor aj ntzaj tsi' te Krist.

2 ¹Wetz ngan tzan tok echa'o' titza' nkyinjaw nkyinqet te jun galan te etetz b'ix kye aj Lawdisey^l b'ix kye aj mina' tok kye'e' nwitz. ²Komo wetz nkyin'aq'unan nim tzan txik nnimsa' kyk'u'j kyetz aj cha jun-oq ate' tuj kyanim tzan tqet kygani' kyib'kyib'x kxolx, b'ix tzan k'on tna'non kyanim b'ix tzan tel kyniky' ti'j te tume'l aj k'ont'l owel kyniky' kye kjal oqtxi' ti'j te Krist. ³A'ox tuky'i Krist ntzaj jun qnab'l b'an tume'l ti'j kyaqil aj ntzaj tsi' te Qtata Dios. ⁴Wetz nxik nq'uma' ntzani te etetz, tzan k'on eqet eq'i' tzan kye aj nkyek'ub'san ek'u'j tuky'i kyyol naqe cha b'an tb'anil per nya'tx. ⁵Anke wetz k'onti'l akyninqet nwitzale' exol etetz, per te wanim atqet b'ix nkyinchalaj n'ok ncha'o' eti'j titza' etetz nkxb'et tuj tume'l b'ix k'onti'l nkaj ekola' tzan tok wit'let ek'u'j ti'j Krist.

A'ox Te Tume'l B'an'ax B'a'n Tzan Txik Qoksla' Ti'j Jesukrist

⁶Astilji, iktza'x ma'tx etokslaj ti'j te Qajaw Kristo Jesus, pe'eb'et waq tuky'i'l, ⁷per b'an junch'in tuky'i'l b'ix tzan etok b'an jwert tuky'i'l, b'ix tzan etok en wit'likok ek'u'j ti'j iktza'x okxik xnaq'tza', b'ix ax intxik esi' pixon te Qtata Dios b'ajq'ij.

⁸Intok waq esi' enab'l, k'on kxqet moyi^m tuky'i jun xnaq'tzb'ilj aj nya'tx b'an'ax qa tuky'i tidi'chq aj k'onti'l tokenji. Cha nqet kyeq'i' xjal, iktza'x tidi'chq aj kykostumbr qa iktza'x [aj nkxnaq'tza' kyil'j] kye aj at kyajwalil tuj kyaq'iq', b'ix nya'tx iktza'x tgan te Krist.ⁿ ⁹Komo ti'j te

j 1:24 Ax: ti'j xhchi'jel Krist tzani twitz tx'o'tx' ajna'l; Mat 5:12; Kya 5:41; 9:4,5; 2 Kor 1:5; 1 Tes 3:4; Efe 3:13; Kol 2:11-15; Fil 3:10; Ebr 10:34; Tmnk 6:9-11. k 1:25 Efe 3:2

l 2:1 Kol 4:15-16; Tmnk 3:14-22 m 2:8 Ax: k'on xik esi' lad tzan eqet kyelq'a'.

n 2:8 Gal 4:3,9

Krist nxik qen ti'j kyaqil iktza'xkix te Qtata Dios, b'ix te Krist b'an'ax at tuq xhchi'jel. ¹⁰B'ix tuky'i'l tetz, etetz kabal a'ix [b'a'n tzan eb'et tuky'i Qtata Dios], komo a tetz te twitzale' ti'j kkyaqil kye aj at kyajwalil b'ix ti'j kkyaqil kye aj at kybalor.

¹¹Tzan tpaj tetz, etetz owok si' jun etechalul, nya'tx jun etechalul k'ulu' ti'j echi'jel tzan xjal, sinoke jun etechalul jqatzlen kolpi' tuj tq'ab' te qchoj; te ntzani jun qechalul tzan tpaj te Krist. ¹²Oj tjaw si' a' ewi', nini iktza' etetz okxqex muqu' tuky'i'l b'ix ax iktza' okxjaw anq'in tuky'i'l tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'j tajwalil te Qtata Dios aj otk'uluj tzan tjaw anq'in te Krist kxol kye kamnaq.^o ¹³Etetz tb'aya' kamnaq tuq a'ix tzan tpaj te echoj b'ix tzan tpaj mina' tuq tel eq'i' te nya'tx galan [tuj etanim],^p per etetz ajna'l te Qtata Dios oje xik tsi' etanq'in junx tuky'i Krist; tetz oqet tnajsa' kyaqil te echoj.^q ¹⁴Te Qtata Dios owel teq'i' kyaqil te qchoj aj tz'ib'a' qil'j' b'ix opon tnajsa' aj tkamik te Tk'wa'al twitz krus.^s ¹⁵Ikkxi tetz eb'ajqet titza' kyaqil kye aj at kyajwalil tuj kyaq'iq' b'ix kye aj at kybalor tuj kyaq'iq', b'ix owel tin kky'exaw kywitz kyaqil, b'ix eb'ajqet titza' te jun-ele'x tzan tpaj tkamlen twitz krus.

¹⁶Astilji k'on kxb'isun qa at ab'l ma qet yolin te etetz tzan tpaj k'onti'l nkxk'ulun iktza' kyetz, qatzun tzan tpaj k'onti'l nkxwa'an aj nxik kywa'a' kyetz, qatzun tzan tpaj aj nxik kyuk'a'ji, qatzun tzan tpaj k'onti'l nqet exjani' kye ninq'ij aq'b'ia' qa qya'i'ji qatzun tuj jun q'ij ojla'mj semani'ji.^t ¹⁷Kyaqil nini cha jun tidi' aj telponx^u ti'j te aj oky'el tuq mas yaj [aj oje qet b'isu' tzan te Qtata Dios], per te b'an b'an'ax ti'jkix te Krist.^v ¹⁸K'on kxqet eq'i' tzan xjal aj nkyeyolin nya'tx galan eti'j qa etetz k'onti'l nxik etin iktza'x kyetz cha kyganx tzan tok kyen twitz xhcho'nal,^w b'ix tzan kyna'on kye ángel tuj ka'j, kyetz cha nkye'okslan te aj n'ok joto' tuj kywitz, b'ix nqet kyiq'b'a' kyib' tuky'i te aj n'etz kyin tuj kywi'x. ¹⁹Kyetz k'on kygan tzan kykaj konform tuky'i [Krist] te twitzale' aj nk'ulun tzan qok jwert b'ix tzan qten qkyaqil qetz junch'in tuky'i'l iktza' tgan te Qtata Dios qil'j qetz aj nqo'okslan ti'j.^x ²⁰Etetz oje kxkamik junx tuky'i Krist, etetz nya'tx tzunx atikxqet tuj kyq'ab' kye aj at kyajwalil tuj kyaq'iq'. Ntons ¿tistil etetz tzunx nkx'anq'in iktza' atikxqet tuj kyq'ab'?'^y ²¹[Komo nkxyolin ikxjani:] “¡K'on tz'ok emako' nini! ¡K'on xik ewan nini! ¡K'on jaw etzyu' nini!” ²²Kyaqil aj tume'l nini chagan tzan tpaj cha nyolin ti'j

^o 2:12 Rom 6:4 ^p 2:13 Ax: b'ix tzan tpaj k'onti'l tuq te etechalul aj telponx a'ix te te Qtata Dios. ^q 2:13 Efe 2:1-5 ^r 2:14 Efe 2:15 ^s 2:14 Ax: okaj tklabi' twitz krus. ^t 2:16 Ax: tuj ninq'ij qa ti'j te ala'j qya' qatzun tuj te q'ij ojla'mj; Rom 14:1-6. ^u 2:17 Ax: txmojomal. ^v 2:17 Ax: te xhchi'jel te Krist. ^w 2:18 Atqet kye xjal kygan tuq tzan tok xhcho'nal kyil'j tzan tok joto' tuj kywitz tidi'chq tzan tpaj te xhcho'nal b'ix tzan kyna'on kywitz ángel kyi. ^x 2:19 Ax: k'onti'l junch'i' kyib' ti'j te twi' aj nxik tsi' te kyaqil te xhchi'jel b'ix tb'aqil te aj presis tzan tok tjunch'i' b'ix tzan tky'ib' iktza' tgan te Qtata Dios; Efe 1:22; 4:15-16. ^y 2:20 Rom 6:6-11; Gal 2:19-20

kyaqil tidi'chq aj nponaj b'ix cha pur kyq'umb'en xjal, cha kxnaq'tzb'en xjal. ²³Kyaqil nini naqe cha tuky'i jun kynab'l b'an tume'l nkyena'on Dios, tzan tpaj nkyq'uma' a tgan tzan tel qik'o' qib'x, b'ix tzan tok qswa' jun xhcho'nal ti'lj te qchi'jel; per kyaqil nini chagan, k'onti'l token tzan tpon tnajsa' te aj n'el tgani' te qchi'jel.

A Tgan Tzan Qb'isun Mas Ti'lj Te Aj At Te Qetz Tuj Ka'j

3 ¹Ntons tzan tpaj etetz oje kxjaw anq'in b'an b'an'ax tzan tpaj te Krist, astilji intok esi' ek'u'lj ti'lj kyaqil galan aj at tuj ka'j, aj ja' atqet te Krist wit'lik tk'atzaj Qtata Dios.^z ²Intqet eb'isu' ti'lj kyaqil aj at tuj ka'j b'ix k'on kxb'isun cha a'ox ti'lj kyaqil aj at tzani twitz tx'o'tx'. ³Komo etetz ajna'l oje kxkamik ti'lj te aj at tzani twitz tx'o'tx', b'ix etetz nkx'anq'in ajna'l per tuky'i Krist tuky'i Qtata Dios. ⁴Cha'oj tul tetz junky'el, tetz aj ntzaj sin qanq'in,^a ntons ax etetz okx'el en tuky'i'lj oj tk'ulun mandad tuky'i nim tajwalil.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan Tkaj Qsi' Te Nya'tx Galan

⁵Ntons, astilji intpon enajsa' kyaqil te nya'tx galan aj tgan te echi'jel aj cha a'ox te ja twitz tx'o'tx'ni: K'on kxk'ajajin b'ix intkaj esi' tidi'chq aj ntz'ilan tuj etanim b'ix k'on tz'el eq'ajab' ti'lj tidi'chq nya'tx galan aj tgan te echi'jel b'ix k'on tz'el egani' te aj xjan b'ix k'on tz'el eq'ajab' ti'lj tidi' te junky, komo kyaqil nini iktza' nqona'on titzb'alil jun tidi' b'ix nya'tx ti'lj te Qtata Dios.^b ⁶Tzan tpaj kyaqil nini, te Qtata Dios ntzaj tq'oj [kyi'lj kye aj k'onti'l nqet kyoksla'].^c ⁷Ax etetz oqtxi' nqet ek'ulu' tuq kyaqil aj ntzani ⁸per ajna'l intkaj esi' kyaqil ntzani: Intkaj esi' te etx'u'jil, b'ix intkaj esi' tzan ejaw q'ojlik, b'ix intkaj esi' tzan tjaw enik'o' kyilj txq'anqy, intkaj esi' tzan eyolin nya'tx galan ti'lj Qtata Dios, intkaj esi' kyaqil aj yol xhch'ajyol qa mal yolji. ⁹K'on kxnik'on exolx, komo etetz oje kaj ekola' te nik'b'il, oje pon enajsa' kyaqil aj nya'tx galanni aj n'ek'ulu' tuq tb'aya'.^d

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan Jk'ulun Te Galan

Iktza'x Xjal Aj Oje Jaw Qky'expu' Qnab'lin

¹⁰Komo etetz nkxb'et iktza' xjal aj oje ky'ixpjik kynab'lin; ajna'l a'ix jun xjal ak'a'lj, nkx'ok iktza' [nab'lin] te Qtata Dios aj k'ulul etetz^e tzan tok etotzqila' b'an byenech. ¹¹Ajna'l k'onti'l n'ok e'elet qa jun xjal tijajil Israel qatzun nya'txji, qa atok techalul qatzun k'onti'lji, qa laq'chik xjal aj nya'tx galan qatzun a'e' aj k'onti'l tuq Dios tuj kywitz,^f qa jun mosi' qatzun nya'txji, sinoke ajna'l cha a'ox n'ok e'elet ti'lj te Krist tzan tpaj aji tetz

^z 3:1 Sal 110:1; Rom 6:4-11; Kol 2:12; Ebr 1:3 ^a 3:4 Gal 2:20; Fil 1:21 ^b 3:5 Efe 5:5; Gal 5:20 ^c 3:6 Efe 2:3 ^d 3:9 Efe 4:22 ^e 3:10 Gén 1:26; Efe 4:24 ^f 3:11 Ax: xjal aj Escita.

atqet kyuky'i kyaqil [kye aj nkye'okslan ti'j]. ¹²Ntons ajna'l etetz, tzan tpaj joyomix a'ix tzan te Qtata Dios, b'ix pawamix cha a'ox te tetz b'ix ganimix [titza'], astilji intok lo'et ek'u'j kyi'j kye txq'anky, b'ix penab'lin waq galan kyuky'i'l, inxkik ena'o' tb'ay ewitz etetz, pe'eyolin waq kyeb'a' kyuky'i'l, insten epasens, ¹³k'on kaj esi' tzan etonen kyuky'i kye txq'anky anke n'ok jun nya'tx galan eti'j [tzan tpaj nkx'onen kyuky'i'l],^g b'ix qa at jun nya'tx galan ma tk'uluj junky eti'j intqet enajsa' waq iktza'x te Qajaw okxqet tnajsa', b'ix ikxji etetz pe'enajsan waq exolx.^h ¹⁴Per te aj b'an presis tzan tqet egani' etib', tzan tpaj ikxji nqoten b'an eq'i' qib' tzan qten galan qxol. ¹⁵B'ix tzoqpij waq tzan sten tuj etanim te chewsb'il aj ntzaj tsi' te Krist, komo okxik uk'le' tzan Qtata Dios tzan eten b'an junch'in ekyaqil. B'ix intxik esi' pixon te Qtata Dios exolx. ¹⁶Instenxwit nim tuj etanim te tyolb'en Krist tzan txik tsi' jun enab'l b'an tume'l titza' tzan kxik exnaq'tza' b'ix tzan kxik ekawi' etib'x exolx. Intqet ek'ulu' waq te nini tuky'i b'itz aj Tu'jal Dios b'ix tuky'i b'itz aj nab'il te Qtata Dios b'ix tuky'i tidi'chq b'itz te tetz, intxik eb'itza' te tetz b'ix intxik esi' pixon tetz tuky'i jun tk'u'jlal tuj etanim.ⁱ ¹⁷B'ix kyaqil aj oxel eq'uma' b'ix aj oqtel ek'ulu', intqet ek'ulu' waq tuky'i tb'i te Qajaw Jesus iktza' tky'ixel a'ix, b'ix tzan tpaj tetz intxik esi' pixon te Qtata Dios.

¹⁸Ntons etetz aj xujelb'aj a'ix, etetz inkyqet etoksla' kye etichmil tzan tpaj ikxji te tume'l tuj twitz Qajawil.^j

¹⁹Yatzun etetz waq aj ichmilb'aj a'ix, etetz inkyqet egani' waq kye exu'jel b'ix intok lo'et ek'u'j kyi'j.^k

²⁰Yatzun etetz aj k'wa'alb'aj a'ix, etetz inkyqet etoksla' kye etat ti'j kyaqil tzan tpaj te ntzani n'el galan tuj twitz te Qajawil.^l

²¹Yatzun etetz aj k'wa'alon a'ix, etetz k'on tzaj emeq'tza' kywi' kye ek'wa'al tzan k'on tqexten jun b'is tuj kyanim.^m

²²Yatzun etetz aj mosi' a'ix, etetz inkyqet etoksla' ti'j kyaqil aj otzajel kyq'uma' kye epatron tzani twitz tx'o'tx', nya'tx a'ox cha'oj kyka'yin eti'j tzan ekaj galan tuj kywitz sinoke intqet ek'ulu' galan tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i txob'lal ti'j te Qajawil.ⁿ ²³B'ix kyaqil aj oqtel ek'ulu' intqet ek'ulu' waq tuky'i jun tk'u'jlal iktza' nkx'aq'unan te Qajawil b'ix nya'tx cha a'ox kye xjal.^o ²⁴Instzaj ena'o' etetzat'z jun galan tuj tq'ab' te Qajawil^p tzan tpaj nqet etoksla' te tetz, komo a te Qajaw Krist te etajawil. ²⁵B'ix te aj cha tk'ulunqet pur nya'tx galan, otk'amo'tz jun chojb'il iktza'x ntk'ulu', komo tuj twitz te Qtata Dios k'onti'l jun mas tb'anil twitz junky.^q

4 ¹Yatzun etetz aj patron a'ix, etetz intqet ek'ulu' tume'l galan kyuky'i kye emos; instzaj ena'o' ax etetz at jun etajawil aj atjax tuj ka'j.^r

^g 3:13 Efe 4:2 ^h 3:13 Mat 6:12; Mak 11:25; Efe 4:32 ⁱ 3:16 Efe 5:19-20 ^j 3:18 Efe 5:22; 1 Xhp 3:1 ^k 3:19 Efe 5:25; 1 Xhp 3:7 ^l 3:20 Efe 6:1-3 ^m 3:21 Efe 6:4 ⁿ 3:22 Efe 6:5-6 ^o 3:23 Efe 6:6-7 ^p 3:24 Efe 6:8 ^q 3:25 Deu 10:17; Efe 6:9 ^r 4:1 Efe 6:9

K'onti'l Tzan Tkaj Qsi' Tzan Qxnaq'tzan

²Ntons k'on kaj esi' tzan exnaq'tzan tuky'i Qtata Dios b'ix intok esi' enab'l intxik esi' pixon tetz. ³Ax pe'exnaq'tzan qi'ja tzan stzaj tyek'u' te Qajawil jun tume'l titza' tzan txik qpakb'a' te tpakb'alil ti'lj te aj k'onti'l owel niky'j ti'lj te Krist. Tzan tpaj te aj tpakb'alilni, wetz akyinqex pres.⁵ ⁴Pe'exnaq'tzan waq tzan txik npakb'a' tumelil te tpakb'alil iktza'x b'an presis tzan txik nq'uma'.

A Tgan Tzan Qb'et Tuj Tume'l Kxol Kye Aj K'onti'l Nkye'okslan

⁵Intqet eb'isu' tuky'i jun enab'l b'an tume'l titza' nkxb'et kxol kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix tzan token te etyemp galan kxol.^t ⁶B'ix pe'eyolin waq tuky'i jun eyol b'an tume'l b'ix b'an galan^u b'ix tzan taj etzaq'b'e' tuky'i jun tume'l b'an galan.

Jun Kawb'il

⁷Ntons te qerman Tfkiko^v oxel' tq'uma' kyaqil aj nky'ik wi'j tzani. Tetz jun qerman aj gani' nim qitza' b'ix k'onti'l nkaj tsi' tzan taq'unan te Qajawil b'ix tetz jun wuky'i'l aj n'aq'unan te Qajawil. ⁸Astilji wetz nxik nlajo' etuky'i'l tzan tok etotzqila' etetz kyaqil titza' n'ok quky'ila^w b'ix tzan txik tnimsa' ek'u'j. ⁹B'ix ax ajun tuky'i'l, te qerman Onésimo^x aj gani' nim qitza' b'ix aj k'onti'l nkaj tsi' [tzan taq'unan te Qajawil]. Tetz jun exjalil. Ntons, kyetz oxel' kyq'uma' etetz tidi' nky'ik tzani.

¹⁰Jun limb'il te etetz tzan te qerman Aristark^v aj atqex wuky'i'l tuj pres,^z b'ix ax tzan te Mak^a aj tprim B'e'ch. (Etetz ya eteb'enky ti'lj te Mak, qa tetz oxel' q'olb'el etetz, pe'ek'amon ch'in tetz tuj jun tume'l galan.) ¹¹Ax jun limb'il te etetz tzan te Jesus aj n'ok q'uma' Justo. A'ox-e' kyetz kye aj tijajil Israel^b aj nkye'onen wuky'i'l tzan qonen kxol kye aj nkye'okslan Qtata Dios, b'ix nkyenimsan nk'u'j. ¹²Ax jun limb'il te etetz tzan te Pa'xh,^c tetz jun exjalil, b'ix q'apo' tib' n'aq'unan te Kristo Jesus. Tetz b'an nxnaq'tzan etilj etetz tzan eten etetz b'an jwert b'ix tzan eten iktza' te Qtata Dios tgan b'ix tzan tel eniky' b'an byenech tidi' tgan te Qtata Dios. ¹³Wetz oje tz'ok wen, tetz b'an nb'isun etilj etetz b'ix kyilj kye aj Lawdisey b'ix kyilj kye aj Erápolis. ¹⁴B'ix ax jun limb'il te etetz tzan te qerman Luks, aj q'anon aj gani' nim qitza', b'ix ax jun limb'il tzan te Démas.^d ¹⁵Intxik esi' ch'in jun limb'il kye qerman aj ate' tuj Lawdisey

^s 4:3 Ax: k'alo'; Efe 6:18-20; Fil 4:6. ^t 4:5 Efe 5:16 ^u 4:6 Ax: tzan eyolin tuky'i ch'in tatz'b'il; Efe 4:29. ^v 4:7 Kya 20:4; 2 Tim 4:12 ^w 4:8 Efe 6:21-22 ^x 4:9 Mnch 10-12 ^y 4:10 Kya 19:29; 27:2; Mnch 24 ^z 4:10 Ax: Aristark aj ax k'alo' iktza' a'in.

^a 4:10 Kya 12:12,25; 13:13; 15:37-39; 2 Tim 4:11 ^b 4:11 Ax: kye aj atok kyechalul.

^c 4:12 Kol 1:7; Mnch 23 ^d 4:14 2 Tim 4:10-11; Mnch 24

b'ix te qerman Nínfas b'ix kye qerman aj n'ok kchimo' kyib' tuj tjay. ¹⁶Oj tjaw e'elet exol etetz ja u'jni, yaji intxik esama' kyuky'i kye qerman tuj Lawdisey^e tzan tjaw e'e' kxol, b'ix ax tzan tjaw ete'e' etetz te u'j aj okyk'amoj kyetz. ¹⁷Intxik eq'uma' te Arkip^f ikxjani: “Intok asi' anab'l tzan tqet ak'ulu' te awopis aj oje kaj tsi' te Qajaw yatz.” ¹⁸Wetz a'in Pa'k aj nqet ntz'ib'a' ja limb'il te etetz tuky'i nq'ab'x. Kyintzaj ena'o' ch'in, wetz akynqex tuj pres. Tzaj tsi'xwit te Qtata Dios jun nim b'an galan etajsik etetz.

^e 4:16 Kol 2:1; Tmnk 3:14-22 ^f 4:17 Mnch 2

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Tesalonk

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Pa'k b'ix ajune' wuky'i'l te Silbáno b'ix Timotey. Qetza nqet qtz'ib'a'na ja u'jni te etetz erman aj Tesalonk,^a etetz aj a'ix te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist. Instzaj tsi'xwit etajsik etetz jun nim b'an galan b'ix qet xhchewsaxwit ek'u'j.

Jun Pixon Te Qtata Dios Kyi'j Kye Qerman Aj Tesalonk

²Qetza k'onti'l kix nkaj qsi'na tzan txik qsi' pixon te Qtata Dios eti'j etetz b'ix nkxtzajkix qna'o'na oj qxnaq'tzan tuky'i'l. ³Kob'chaq ntzaj qna'o'na twitz tetz titza' etetz ek'ulb'en tzan tpaj wit'lik ek'u'j ti'j, b'ix titza' etetz etaq'umb'en tzan tpaj nqet egani' [te Qtat b'ix kye qerman], ax titza' etetz k'onti'l nkaj ekola' tzan tkaj lo'et ek'u'j ti'j te Qajaw Jesukrist. ⁴Ntzaj qna'o'na ikxji waq erman tzan tpaj qetza qeb'enkyna etetz joyomix tzan te Qtata Dios b'ix ganimix titza'. ⁵Komo te tpakb'alil galan k'onti'l oxik qpakb'a'na exol cha a'ox tuky'i qyolna, sinoke tuky'i nim tajwalil Txew Dios, b'ix qetza tuky'i jun tk'u'jlal oxik qpakb'a'na. Komo etetz eteb'en titza' qetza ob'etna exol te jun galan te etetz. ⁶B'ix yatzun etetz, ax owel etin aj tume'l iktza' nqob'et qetza b'ix iktza' nab'lin te Qajawil. B'ix etetz ek'amoj te tpakb'alil tuky'i jun chalajb'il aj ntzaj tsi' tuq te Txew Qtata Dios tuj etanim, anke owoke eten nim xhcho'nal [tzan tpaj etokslb'en].^b ⁷B'ix eti'j etetz owel kyin kye aj nkye'okslan tuj tkwentil Masedony b'ix te Akay tzan tpaj toklen kcha'o' eti'j etetz titza' tuq nkxb'et. ⁸Komo tzan epaj etetz oje tz'ok cha'o' te tpakb'alil ti'j te Qajawil nya'tx a'ox tuj Masedony b'ix Akay sinoke tuj kyaqil luwar oje tz'ok cha'o' titza' etetz wit'lik ek'u'j, b'ix astilji ya nya'tx presis tzan txik jq'uma'na qetza titza' nkxb'et tuj

a 1:1 Kya 17:1 b 1:6 Kya 17:5-10

tume'l. ⁹Kyaqil nkyeyolin galan titza' etetz oqet ek'amo'na galan exol, b'ix titza' okaj ekola' tzan ena'on kye kyitzb'alil tidi'chq b'ix tzan tqet etoksla' ajna'l te Qtata Dios aj b'an'ax Dios b'ix aj at jun tanq'in, ¹⁰b'ix nkx'iyon ti'j Tk'wa'al aj tzajnaq tuj ka'j, te Tk'wa'al aj ojaw anq'in kxol kye kamnaq, te Jesus aj oje qoqet tkolo' ti'j te xhcho'nal aj otzajel si' mas yaj.^c

Titza' Tuq Te Pa'k N'ok Il Nxnaq'tzan Tuq Kxol Kye Aj Tesalonk

2 ¹Komo etetz waq erman, etetz eteb'en k'onti'l owok chagan aj qxwa'qa q'olb'el etetz, ²sinoke etetz eteb'en tb'ay owok qena twitz xhcho'nal b'ix o'ok yaso'na tuj amaq' Filipos.^d Per te Qtata Dios otzaj tsi' jun qbalor^e tzan txik qpakb'a'na exol etetz^f te tpakb'alil galan anke ate' tuq txq'anqy xjal nkyeq'o'jin tuq qi'ja. ³Komo tume'l titza' tuq nkxik jkawi'na nya'tx iktza' k'onti'l-wit tuq qeb'ena te b'an'ax, b'ix nya'tx tzan tpaj-wit jun nya'tx galan aj nqb'isu', b'ix nya'tx tzan eqet qeq'i'na, ⁴sinoke [nkxik jkawi'na] tzan tpaj owel galan tuj twitz Qtata Dios tzan jkaj tsi'na tzan txik qpakb'a' te tpakb'alil galan. Nxik jq'uma'na, nya'tx tzan qel galan tuj kywitz kye xjal, sinoke tzan qel galan tuj twitz Qtata Dios aj ntzaj tka'yi' kyaqil tuj qanim.^g ⁵Etetz eteb'en qetza k'onti'l okx'ok qxmoxo'na tuky'i qyol b'an tb'anil, b'ix k'onti'l okxqet qeq'i'na tzan tel qetza' jun tidi' te etetz aj n'el jq'ajab' ti'j; Qtata Dios e'el tetz. ⁶B'ix k'onti'l oqjoyojna tume'l tzan jqet jiq'b'a'na-wit tzan xjal, ni tzan jqet ejiq'b'a'na-wit etetz, b'ix ni tzan txq'anqy. ⁷Komo qetza a'o'na tky'ixel Krist, b'a'n tuq tzan tqet qyek'u'na qajwalil exol, per nqonab'lina tuq etuky'i'l b'an galan iktza' jun alon aj nkyeqet tk'ulu' kwent tal. ⁸B'an nkxqet qgani'na tuq nim, astilji nqochalajna tuq tzan txik qpakb'a'na te tpakb'alil galan aj tzajnaq tuky'i Qtata Dios, b'ix dispwest tuq ato'na tzan qipan tuq xhcho'nal tzan tok jun galan te etetz.

⁹Komo etetz waq erman eteb'en titza' tuq qetza nqo'aq'unana b'ix nqo'ok-ilna tuq tzan qanq'in; b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il nqo'aq'unana tuq tzan k'on eb'isun etetz qi'ja tzan etonen quky'ila, aj man tuq nqopakb'a'na exol etetz.^h ¹⁰Etetz oje tz'ok eten, b'ix ax te Qtata Dios teb'en, qetza nqob'etna tuq exol etetz iktza' xjal aj pawamo' a'ox te Qtata Dios, b'ix b'an tume'l nqob'etna tuq, k'onti'l tidi' b'a'n tzan kyyolin kye xjal qi'ja titza' nqob'etna tuq exol etetz aj nkx'okslan. ¹¹Etetz eteb'en titza' tuq nqoyolina [kyeb'a'] etuky'i'l kyuky'i junjunchaq exol ekyaqil, iktza'x jun k'wa'lon tuky'i tk'wa'al, ax ikxji qetza nkxik jkawi'na tuq b'ix nxik qnimsa'na tuq ek'ulj. ¹²Kob'chaq tuq nxik jq'uma'na tzan eb'et tuj tume'l aj nqet tuj twitz Qtata Dios, te Qtat aj nkxtuk'le' tzan eten tuj tq'ab' b'ix tzan tok eten xhchqitz'unal.

^c 1:10 Efe 5:6; Kol 3:6 ^d 2:2 Kya 16:12,19-24 ^e 2:2 Kya 4:29-30 ^f 2:2 Kya 17:1-9
^g 2:4 Gal 1:10 ^h 2:9 Kya 18:3; 2 Tes 3:8

¹³Ntons astilji qetza k'onti'l nkaj qsi'na tzan txik qsi' pixon te Dios tzan tpaj aj tok echa'o' etetz te tpakb'alil te Tyol Qtata Dios aj nxik tuq qpakb'a'na, etetz ek'amoj, nya'tx iktza' aj cha njaw b'antixxwit tzan xjal, sinoke iktza'xkix te b'an'ax tq'umb'en Qtata Dios, te tpakb'alil aj nk'ulun jun galan tuj etanim etetz aj nkx'okslanni. ¹⁴Komo etetz waq erman okx'ok mer iktza'x kye qerman aj tkwentil Judey, aj a'e' te Qtata Dios tzan te Kristo Jesus; komo owoke eten etetz twitz xhcho'nal tzan tpaj kye exjalil iktza'x kyetz owoke kyen twitz xhcho'nal tzan tpaj kye [kxjalilx] aj tijajil Israel.ⁱ ¹⁵Kye aj tijajil Israelni, kyetz oqet kykansa' te Qajaw Jesus, b'ix ax eb'ajqet kykansa' kye aj yolil tyol Dios oqtxi', b'ix ax qetza o'etza kylajo'.^j Kyetz k'onti'l nkyequet tuj twitz Qtata Dios, b'ix nkyeq'ojin kyil'j kyaqil xjal. ¹⁶K'onti'l nktzoqpi' tzan qpakb'an kxol kye aj nya'tx tijajil Israel tzan kykolet, b'ix ikxji mas njaw kch'uqi' te kchoj ti'l kyalq. Per ajna'l ikja'n stzaj kyajsik kyetz te xhcho'nal tzan tq'oj te Qtata Dios.

Aj Tqet Tb'isu' Te Pa'k Tzan Txik Q'olb'el Kye Aj Tesalonk

¹⁷Qetza waq erman, ato'na laq'chik eti'j nya'tx ky'ila'j q'ij, anke k'onti'l tuq nkx'ok qena per te qanim atqetkix etuky'i'l, qetza nqojoyona tuq tume'l tzan qxik q'olb'el etetz. ¹⁸Astilji oqet qb'isu'na tzan qxik q'olb'el etetz, wetz Pa'k oqet nb'isu' ky'ila'j-el ikxji, per te Satanas tidi'chq oqet tk'ulu' tzan k'on qxikna. ¹⁹Per ¿tidi' q'ij qetza lo'ik jk'u'jna? B'ix ¿tistil nqochalajna? B'ix ¿ab'l q'ij telponx oje tz'el galan qaq'una? ¿Nya'tx petzun eti'j etetz oqochalajelna cha'oj tul te Qajaw Jesus b'ix cha'oj qten twitz tetz? ²⁰B'an'ax eti'j etetz nqet qjiq'b'a'na qib' b'ix nqochalajna.

3 ¹Ntons [waq erman], tzan tpaj k'onti'l ma qipajna mas [tzan qten laq'chik eti'j], ntons ma qet qb'isu'na tzan jkaj qchukelna ax tuj Aténas,^k ²b'ix oxik qlajo'na te Timotey aj qerman aj n'onen quky'i'l tzan txik qpakb'a'na te tpakb'alil galan ti'l Krist. Oxik qlajo'na tzan txik tnumsa' ek'u'j tzan etok mas jwert b'ix tzan exik tkawi' tzan eten jwert ti'l ja' wit'lik ek'u'j, ³tzan k'on eb'isun tzan tpaj aj xhcho'nal n'ok eten ajna'lni. Komo etetz eteb'en qetxkkix tzan tky'ik q'ij ikxji. ⁴Komo aj aqoqetna tuq exol tzi, qetza oxik jq'uma'na etetz, owoke qenkix tuq twitz xhcho'nal, b'ix ikxji oky'ik iktza'x oje tz'ok eten. ⁵Astilji wetz k'onti'lky ma wiyoj mas, oxik nlajo' te qerman [Timotey] cha'ol qa tzunx tuq wit'lik ek'u'j ti'l Qajawil. Wetz nkyinb'isun tuq kebal eqet tz'aqik tzan te aj njoyon tume'l tzan jqet tz'aqik, ikxji chagan-tal te qaq'umb'ena exol.

⁶Per ajna'l tullen te Timotey,^l otzaj tin jun tpakb'alil galan eti'j etetz, ti'l titza' etetz wit'lik ek'u'j [byenech] ti'l Qtata Dios b'ix titza' nqet egani' kye txq'anqy, b'ix tzunkix nqotzaj ena'o'na tuky'i jun tk'u'jlal b'ix egan tzan

ⁱ 2:14 Kya 17:5 ^j 2:15 Kya 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19; 17:5,13; 18:12 ^k 3:1 Kya 17:15
^l 3:6 Kya 18:5

qok eten iktza'x qetza qgana tzan etok qen. ⁷Astilji waq erman, anke nim b'is b'ix nim xhcho'nal n'ok qena tzani, etetz ma'tx jaw etin jk'u'j toklen qcha'o'na eti'j etetz, b'an jwert atix ti'j ja' wit'lik ek'u'j. ⁸Ajna'l qetza b'a'n tzan qanq'ina tuky'i jun chalajb'il tzan tpaj etetz jwert atix tuky'i Qajawil. ⁹Cha'oj qxnaq'tzan tuky'i te Qtata Dios, qetza b'an nxik qsi'na pixon eti'j etetz tzan tpaj nqochalajna nim eti'j. ¹⁰Komo nqoxnaq'tzana b'ajq'lij b'ix b'ajaq'b'il tzan etok qena tzan exik qxnaq'tza'na ti'j te aj npaltin tzan tel eniky', tzan eten b'an jwert ti'j te aj ja' wit'lik ek'u'j.

¹¹Ntons axk-wit te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist kye'onenxwit quky'ila tzan qpona etuky'i'l q'olb'el etetz. ¹²B'ix Qajawil k'ulunxwit tuj etanim tzan tqet egani' mas etib' exolx, b'ix tzan tqet egani' kyaqil xjal iktza'x qetza nkxqet qgani'na, ¹³tzajxwit tsi' jun ebalor tuj etanim tzan sten etanim b'an'ax saq tuj twitz Qtata Dios b'ix twitz te Qajaw Jesus oj tul tetz kyuky'i kyaqil kye txq'an ky aj pawame' a'ox te tetz.

Te Tume'l Titza' Tzan Qb'et Iktza' Tgan Te Qtata Dios

4 ¹Ntons waq erman, qetza qgan tzan txik jq'uma'na etetz b'ix nqet qwitza ewitz tuky'i tb'i Qajaw Jesus tzan eb'et tuj tume'l iktza'x oxik qxnaq'tza'na etetz b'ix tzan xhchalaj te Qtata Dios eti'j; iktza'x n'ek'ulu' ajna'l, pe'ejoyon tume'l titza' tzan ek'ulun mas b'an galan. ²Komo etetz eteb'enky te tume'l aj okaj jq'uma'na etetz aj otzaj tsi' te Qajaw Jesus. ³Komo te Qtata Dios tgan tzan sten saq qanim, astilji tgan tzan tel epawa' etib' ti'j te k'ajajb'ilj, ⁴ax tzan tel eniky' ekyaqil etetz titza' tzan tqet ejoyo' jun exu'jel tuj jun tume'l b'an galan tuj twitz Qtata Dios b'ix tzan tqet ete'e' galan,^m ⁵b'ix nya'tx cha tzan etzeqtikqet kyil'j xuj iktza' kye aj nya'tx tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan Qtata Dios. ⁶Ti'j kyaqil nini k'onti'l tzan tpaltin nijunwt ti'j junky, b'ix k'on qet eteq'i' jun qerman. Komo te Qajawil otk'ulu'tz tzan tel xhchojo' te xjal aj nk'ulun ikxji, iktza'x oje xik jq'uma'na etetz tuky'i jun tk'u'jljal atx jun-el. ⁷Te Qtata Dios k'onti'l otzaj tuk'le' a'o' tzan qanq'in tuj jun nya'tx galan sinoke tzan tel qpawa' qib' ti'j te nya'tx galan. ⁸Astilji ab'l aj owelal tik'o' ja xnaq'tzb'iljni, nya'tx tyol xjal te aj owelal tik'o' sinoke a te Qtata Dios owelal tik'o', te Qtata Dios aj oje xik tsi' etetz te Txewx.

⁹Yatzun te tume'l titza' tzan tqet egani' etib' kxol etermanx, nya'tx presis tzan tqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj axk te Qtata Dios oje kxik txnaq'tza' titza' tzan tqet egani' etib'. ¹⁰Ikkxi nqet ek'ulu' kyuky'i kyaqil kye qerman aj akyeqet tuj tkwentil Masedony. Per nxik qnimsa'na ek'u'j waq erman tzan k'on tkaj esi' sinoke tzan ejoyon tume'l titza' tzan ek'ulun mas b'an galan. ¹¹Ax intok esi' waq ek'u'j tzan eten galanx exolx,

^m 4:4 Ax telponx ti'j te qchi'jel, tzan token te qchi'jel a'ox te jun galan iktza' tgan te Qtata Dios.

b'ix intok esi' ek'u'j til'j etaq'unx, b'ix a'ixk etetz pe'etaq'unan tzan ewa'an til'j etaq'umb'enx iktza'x oje xik jq'uma'na; ¹²ikxji tzan eqet jiq'b'a' etetz tzan kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix tzan k'on t'paltin tidi' etetz.

Ikxjani Titz'a Owulel Te Qajaw Jesukrist Junky'el

¹³Etetz waq erman, qetz'a qgana tzan tel eniky' kyil'j kye aj oje kyekamik,ⁿ tzan k'on eb'isun iktza' kye aj k'onti'l ja' b'a'n tzan tkaj lo'et kyk'u'j. ¹⁴Komo qetz nqoksla' te Qajaw Jesukrist okamik b'ix ojaw anq'in junky'el, ax ikxji nqoksla' te Qtata Dios otk'ulu'tz tzan kyjaw anq'in junx tuky'i Jesukrist kye kamnaq aj nkye'okslan tuq ti'j.^o ¹⁵Astilji qetz'a oxel' jq'uma'na etetz iktza'x txnaq'tzb'en te Qajawil: Qkyaqil qetz aj itz'ojo'x, cha'oj tul tetz junky'el, nlay qoxik tuj ka'j tb'ay kywitz kye aj oje kyekamik.^p ¹⁶Komo te Qajawil axk tetz oqtetz tuj ka'j, tuky'i twi' jun k'ulul mandad, b'ix oxel' cha'let twi' te ángel aj twitzale' kxol kyaqil ángel, b'ix tuky'i twi' jun trompet aj te Qtata Dios, ikxji tetz oqtetz tuj ka'j, b'ix yaji kye kamnaq aj e'okslan ti'j te Krist okyejawel anq'in tb'aya'. ¹⁷Yaji qetz aj tzunx itz'ojo', qetz aj aqoqet tzani twitz tx'o'tx', oqojawel jotlik junx kyuky'i'l tuj muj tzan qxik kanol te Qajawil tuj kyaq'iq', ikxji oqotelten tuky'i'l b'eyx te jun-ele'x.^q ¹⁸Ntons pe'enimsan waq ek'u'j exolx tuky'i ja t'pakb'alil aj ma'tx xik nq'uma'ni.

5 ¹Nya'tx presis tzan tqet qtz'ib'a'na te etetz waq erman tujb'a'n ky'ik kyaqil nini b'ix alkyetz tyemp oky'el. ²Etetz eteb'en oj tul te Qajawil, owulel tuj jun tyemp [aj k'onti'l qeb'en] iktza' [oj tul] jun eleq' qonik'an.^r ³Oj kyq'luman kye xjal, "Ajna'l k'onti'l q'oj, galan ato," per tanderepent tzul kyajsik jun xhcho'nal aj opoyon tnajsa' kyaqil, tanderepent iktza' oj stzaj xhcho'nal ala'mj ti'j jun xuj aj ch'inky tky'ix, ax ikxji tuj aj tyempji, nijunwt te kyetz okyekoletel.^s

⁴Per etetz waq erman, etetz k'onti'l tzunx atikxqex tuj qlolj [iktza' kye aj k'onti'l nkye'okslan], etetz nlay kxjaw sak'pu' oj tul te Qajawil iktza' [oj tul] jun eleq'. ⁵Komo ekyaqil etetz nkxb'et tuj tume'l iktza' xjal aj nkyeb'et tuj xhk'atun b'ix chiq'ij nkyeb'et. Qetz nya'tx a'o' kxol kye aj akyeqex tuj qlolj. ⁶Astilji k'on qob'ajwitan waq iktza' kye txq'anqy sinoke intetz qen ch'in qwitz b'ix intok qsi' qnab'l tzan qb'et tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i Qtata Dios b'ix tzan k'on cho'on qwi'. ⁷Komo kye aj nkyewitan, tuj qlolj nkyewitan, b'ix kye aj nkyebolin, tuj qlolj' nkyebolin. ⁸Per qetz aj nqob'et tuj xhk'atun,^u a tgan tzan qtenkix bwenisan. A tgan tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qajawil b'ix tzan kyqet qgani' kye txq'anqy b'ix tzan

ⁿ 4:13 Ax: kye aj kamnaqe'. ^o 4:14 Ax: kye aj eb'ajkamik. ^p 4:15 Ax: kye aj oje kyekamik. ^q 4:17 Mat 24:30-31; Mak 13:26-27; 1 Kor 15:51-52 ^r 5:2 Mat 24:43; Luks 12:39; 2 Xhp 3:10 ^s 5:3 Isa 13:8 ^t 5:7 Telponx te b'ey aj ja' nkyeb'et kye xjal aj nkyejoyon choj. ^u 5:8 Telponx te b'ey aj ja' nkyeb'et kye xjal aj nkye'okslan te Qtata Dios.

tok qen titza' te Qtata Dios nqoqet tgani'. Kyaqil nini nqotkolo' iktza' tkolb'il te jun soldad aj atok twitz tpech. Ax a tgan tzan tkaj lo'et jk'u'j tuky'i jun tk'u'jljal te Qajawil oqotkolo'tz; nini n'oken qil'j iktza' jun tkolb'il te jun soldad aj nkolon twi'.^v ⁹Komo te Qtata Dios k'onti'l okaj tsi' a'o' tzan qxik tsi' tuj il sinoke tzan jkolet tzan te Qajaw Jesukrist. ¹⁰Te Qajaw Jesukrist okamik tzan qanq'in tuky'i'l te jun-ele'x, itz'ojo' qatzun kamnaq'o'ji [cha'oj tul], per qo'anq'iyonkix junx tuky'i'l. ¹¹Astilji pe'enimsan waq ek'u'j b'ix intjaw etin ek'u'j exolx, iktza'x n'ek'ulu' ajna'l.

Tidi'chq Konsej Kye Qerman

¹²Qetza waq erman, nqet qwitz ewitz tzan kyqet eten galan kye aj nkye'aq'unan exol, a'e' aj nkyek'ulun mandad tuky'i tb'i Qajawil b'ix nkxik kykawi'. ¹³A tgan tzan kyqet eten b'ix tzan kyqet egani' tzan tpaj kyaq'un exol. B'ix pe'eten waq galan exolx etetz. ¹⁴Ax qgana tzan txik jq'uma'na etetz waq erman tzan kxik ekawi' kye aj ky'aj, ax tzan txik enimsa' kyk'u'j kye aj nkyeb'isun, ax tzan etonen kyuky'i kye aj nya'tx jwert ate', b'ix ax insten epasens exolx ekyaqil. ¹⁵Intok esi' waq enab'l qa at ab'l aj ma k'ulun jun nya'tx galan etil'j, k'on ek'uluj etetz tuky'i'l ikxji, sinoke intok esi' ek'u'j tzan ek'ulun galan exolx etetz b'ix kxol kyaqil xjal. ¹⁶Pe'echalaj waq b'ajq'ij,^w ¹⁷k'on kaj esi' tzan exnaq'tzan,^x ¹⁸intxik esi' pixon te Qtata Dios ti'j kyaqil, komo ikxji tgan tzan tpaj atix tuky'i Kristo Jesus. ¹⁹K'on tz'el etin gan ti'j te aj nk'ulun te Txew Dios, ²⁰k'on tz'el etik'o' kyyol kye aj nkyepakb'an jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz. ²¹Intqet eb'isu' ti'j kyaqil qa galan b'ix a'ox intkaj etin aj galan ²²b'ix intel epawa' etib' ti'j kyaqil aj nya'tx galan.

Jun Kawb'il

²³Qtata Dios aj nchewsan jk'u'j, k'ulunxwit tzan etel tpawa' ti'j kyaqil te nya'tx galan; b'ix k'ulunxwit ikxji tzan sten saq etanim,^y ch'inwt nya'tx galan etil'j ni ti'j echil'jel, max cha'oj tul te Qajaw Jesukrist. ²⁴A tetz otzaj uk'l'en te etetz [tzan eten ikxji], b'ix [komo] tetz jun yolin [astilji] ok'uluyonkix ikxji.

²⁵Ntons etetz waq erman, pe'exnaq'tzan ch'in qil'ja.^z

²⁶Pe'eliman etetz etib'x exolx tzi tuky'i jun limb'il b'an tume'l^a tzan tpaj jun te Qtata Dios.

²⁷Ntons, wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz tuky'i tajwalil te Qajawil tzan tjaw eten ja u'jni kywitz kyaqil qerman aj pawame' te Qtata Dios.

²⁸Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit etajsik etetz jun nim b'an galan.

^v 5:8 Isa 59:17; Rom 13:12; Efe 6:13-17 ^w 5:16 Fil 4:4 ^x 5:17 Fil 4:6; Kol 4:2

^y 5:23 Telponx iktza' "espíritu y alma." ^z 5:25 Kol 4:3-4 ^a 5:26 Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan.

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Tesalonk

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Pa'k b'ix ajune' wuky'i'l te Silbáno b'ix te Timotey. Qetza nqet qtz'ib'a'na ja u'jni te etetz erman aj amaq' Tesalonk,^a etetz aj a'ix te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist. ²Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit etajsik etetz jun nim b'an galan b'ix qetxwit kchewsa' ek'u'j.

Jun Pixon Te Dios Kyi'j Kye Qerman Aj Tesalonk

³Erman, tume'lkixi' qetza nxik qsi'na pixon te Qtata Dios eti'j etetz b'ajq'ij. Komo etetz b'ajq'ij mas n'ok wit'let ek'u'j ti'j te Qajawil b'ix mas nqet egani' etib' exolx b'ix kyuky'i txq'anqy xjal. ⁴Qetza b'an nqochalajna eti'j cha'oj qyolin eti'j etetz kxol kye txq'anqy b'uch'uj qerman. Komo etetz b'an nim epasens b'ix b'an wit'lik ek'u'j byenech anke n'ok eten twitz xhcho'nal b'ix b'is, per ipa' etitza'.

Te Qtata Dios Oxe'l Tsi' Te Junjun Iktza'x Ma'tx Kyk'ulu'j

⁵[Erman waq,] tzan tpaj etetz nkx'ipan tuky'i nim epasens te xhcho'nal aj nky'ik eti'jni, ikxji telponx te Qtata Dios at tkawb'il tuj tq'ab' tzan txik tsi' jun etanq'in tuj ka'j tzan tpaj n'etajo', komo astilji nkx'ipan b'an b'an'ax jun nim xhcho'nal. ⁶Per yatzun kye aj n'ok sin xhcho'nal eti'j, tume'l tzan txik tsi' te Qtata Dios xhcho'nal kyil'j. ⁷B'ix yatzun etetz aj n'ok eten twitz xhcho'nal, te Qtata Dios okxtel tkolo', otk'ulu'tz tzan etojlan junx quky'ila cha'oj tul te Qajaw Jesukrist. Tetz otzajel tuj ka'j junx kyuky'i kye ángel aj nim kyajwalil, ⁸tzul tuky'i toq q'aq' tzan txik tsi' jun xhcho'nal kyil'j kye aj k'onti'l kyotzqi' Qtata Dios, a'e' aj k'onti'l

^a 1:1 Kya 17:1; 1Tes 1:1

nqet kyoksla' te tpakb'alil galan ti'lj Qajaw Jesukrist. ⁹Kye aj xjalji owokel kyen jun xhcho'nal aj nlay tz'el kyilj,^b okye'elax in b'eyx te jun-ele'x twitz Qajaw Jesukrist b'ix nlay tz'ok kyen te aj b'an tb'anil oj tkaj kyaqil tuj tq'ab' tuky'i jun tajwalil. ¹⁰Ixxji oky'el tuj aj q'ij cha'oj tul tetz tzan tqet jiq'b'a' tzan kye aj pawame' titza', b'ix tzan kchalaj ti'lj tetz kye aj nkye'okslan tetz. B'ix etetz, ax owokel eten tuj aj q'ijji tzan tpaj oxik etoksla' te tpakb'alil aj oxik qpakb'a'na exol.

Titza' Nxnaq'tzan Tuq Te Pa'k Kyilj Kye Aj Tesalonk

¹¹Tzan tpaj nini qetza k'onti'l nkaj qsi'na tzan qxnaq'tzan eti'lj. Nqoxnaq'tzana tzan etel galan tuj twitz Qtata Dios b'ix nya'tx chagan okxtzaj tuk'le', b'ix nqoxnaq'tzana tzan tb'antik tuky'i jun tajwalil kyaqil aj egan k'ulun te tetz b'ix kyaqil aj nkxk'ulun tzan tpaj toklen wit'let ek'u'lj ti'lj. ¹²Ixxji tzan tqet jiq'b'a' te Qajaw Jesukrist eti'lj etetz, b'ix ax tzan eqet jiq'b'a' etetz ti'lj tetz, tzan tpaj kyaqil aj nim b'an galan aj k'onti'l n'etajo' aj ntzaj si' etajsik tzan te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist.

Te Xjal Chimol Choj Tajq'oj Dios

2 ¹Bwen, ajna'l waq erman, qetza qgana tzan txik jq'uma'na etetz titza' oj tul te Qajaw Jesukrist b'ix titza' oky'el oj qok xhchimo' tuky'i'l.^c ²K'on etzoqpij tzan eqet eq'i' tzan nijunwt, k'on jaw eky'ixpu' titza' nkxb'isun etetz ti'lj nini, b'ix k'on kxob' qa at jun tpakb'alil iktze'xtzun tzan te Txew Dios per nya'tx, qatzun ek'amo'tz jun u'lj iktze'xtzun qtz'ib'ena qetza aj ja' nyolin ma'tx pon te q'ij tzan tul te Qajaw Jesukrist. ³K'on kxqet moyi' tzan nijunwt ti'lj titza' owulel te Qajawil. Tetz nlay tzul qa mina' tpon jun tyemp aj b'an ky'ila'lj xjal okajel kykola' tzan kyokslan, b'ix qa mina' tuq tul te Chimol Choj Tajq'oj Qtata Dios, aj okaj si'kix tzan txik tuj te nim q'aq'. ⁴Tetz oq'o'jijon ti'lj kyaqil tidi'chq aj n'ok q'uma' dios tzan kye xjal, b'ix oqtel tjiq'b'a' tib' ti'lj kyaqil nini b'ix ti'lj kyaqil tidi'chq aj ntzaj kyn'a'o' kye xjal, b'ix tetz owokex wit'let tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix otq'uma'tz a tetz Dios.^d ⁵K'onti'l petzun na'ik etitza' aj txik nq'uma' etetz kyaqil ntzani aj akynqet tuq exol tzi? ⁶Etetz eteb'en tidi' k'onti'l ntzoqpin tetz ajna'l sinoke max oj tpon or tetz. ⁷Oje tz'aq'ik te aj nya'tx galan aj k'onti'l n'el kyniky' kye xjal ti'lj, cha a'ox at jun aj tzunx k'onti'l ntzoqpin tetz ajna'l, sinoke max oj tel in te aj tzyul tetz. ⁸Ntons maxji owokel qen te Tajq'oj

^b 1:9 Tuj ja taqanni, te yol "destruir" k'onti'l telponx tzan tpon tnajsa' b'eyx te jun-ele'x sinoke telponx tzan tok jun xhcho'on'al ti'lj b'eyx te jun-ele'x; Mat 13:41-42; 25:31-46; Mak 9:43-48; Wnch 5:28-29; Tmnk 14:9-11; 20:11-15; 21:8; 22:15. ^c 2:1 1Tes 4:15-17
^d 2:4 Dan 11:36; Ezq 28:2

Qtata Dios, b'ix tetz owokel ten jun xhcho'nal aj ni nlay ponaj^e tzan tpaj cha'oj tul te Qajaw Jesukrist, tetz owokel tsi' te aj xhcho'nal ti'j cha tuky'i tyol aj oxel' tq'uma' tuky'i tajwalil b'ix tzan tpaj te xhchqitz'unal.^f ⁹Te Tajq'oj Qtata Dios aj tzulni, tetz cha lajo' tzan te Satanas, b'ix tzul tuky'i nim tajwalil b'ix oqtel tk'ulu' ti'chq yek'b'il aj at tidi' telponx b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon kye xjal ti'j, per te aj oxel' tyoli' nya'tx b'an'ax.^g ¹⁰B'ix oqtel tk'ulu' tidi'chq nya'tx galan tzan kyqet teq'i' kye aj okyepoyonaj tzan tpaj k'onti'l oqet tuj kywitz tzan tqet kygani' te b'an'ax aj b'a'n tuq tzan tkolon kyil'j. ¹¹Astilji te Qtata Dios nstzoqpi' tzan kyqet eq'i' tzan te nya'tx galan b'ix tzan kyokslan ti'j te aj nya'tx b'an'ax. ¹²Ixji tzan kxik si' tuj il kyaqil kye aj k'onti'l nkye'okslan te b'an'ax sinoke cha echalaj ti'j te nya'tx galan.

¹³Per yatzun eti'j etetz waq erman, qetza k'onti'l kix tzan tkaj qsi' tzan txik qsi'na pixon te Qtata Dios eti'j etetz aj ganimix nim tzan te Qajawil. Komo te Qtata Dios okx'el tjoyo' tzan etok etetz kye tb'ay tzan ekolet titza', b'ix okxkolet titza' tzan tpaj te Txew Dios owel tsjapunsa' ti'j etanim b'ix etetz owok ewit'b'a' ek'u'j ti'j te tpakb'alil b'an'ax. ¹⁴Tzan tpaj ntzani te Qtata Dios okxtzaj tuk'le' txiklen qpakb'a'na te tpakb'alil ti'j te tume'l titza' nqokolet, b'ix oqet tk'ulu' ixji tzan tok eten etetz te xhchqitz'unal Qajaw Jesukrist. ¹⁵Astilji waq erman, pe'eten waq jwert b'ix k'on tz'aj enajsa' ti'j etanim te xnaq'tzb'ilj aj oxik qxnaq'tza'na etetz, aj oxik qyoli'na etetz qatzun aj oqet qtz'ib'a'na te etetzji.^h

¹⁶Ntons [nkyinxnaq'tzan] tuky'i Qajaw Jesukrist b'ix tuky'i Qtata Dios aj nqoqet tgani' b'ix aj oje tzaj tnimsa' jk'u'j te jun-ele'x b'ix aj oje tzaj tsi' ja' tzan tkaj lo'et jk'u'j tzan tpaj nim b'an galan nab'lin anke k'onti'l nqajo'; ¹⁷[nkyinxnaq'tzan tuky'i'l tzan] tnimsan ek'u'j b'ix tzan kyk'ulun tzan tel galan kyaqil aj oxel' eq'uma' b'ix kyaqil aj oqtel ek'ulu'.

A Tgan Tzan Qxnaq'tzan Kyi'j Kye Aj Nkyepakb'an Tyol Qtata Dios Ja'chq

3 ¹Ajna'l waq erman, ngan tzan txik nq'uma' etetz tzan exnaq'tzan ch'in qil'ja tzan txik pakb'let te tpakb'alil ti'j Qajaw Jesukrist tuj kyaqil amaq' b'ix tzan tqet kyjiq'b'a' iktza' oky'ik exol etetz. ²B'ix pe'exnaq'tzan ch'in qil'ja tzan jkoletna tuj kyq'ab' kye xjal aj nya'tx galan kyenab'lin b'ix aj pur nya'tx galan nkyb'isu', komo nya'tx kyaqil xjal n'ok wit'let kyk'ul'j ti'j Qtata Dios. ³Per yatzun te Qtata Dios, tetz jun yolil b'ix otk'ulu'tz tzan eten jwert b'ix okxtkolo'tz ti'j kyaqil aj nya'tx galan. ⁴Qetza wit'lik jk'u'j ti'j Qajawil etetz nlay kaj esi' tzan tqet ek'ulu' kyaqil aj ma'tx xik jq'uma'na etetzni. ⁵Qajaw tz'onenxwit eti'j tzan kyqet egani' txq'anqy iktza' te Qtata Dios nkyeqet tgani', b'ix tzan txik tsi' ebalor tzan etipan te xhcho'nal iktza'x te Krist otipaj te xhcho'nal.

^e 2:8 Intqet awe'e' te aj nyolin ti'j 1:9. ^f 2:8 Isa 11:4. ^g 2:9 Mat 24:24. ^h 2:15 1Kor 11:2

Nya'tx Galan Tzan Qok Ky'aj

⁶Waq erman, qetza qgana tzan txik jq'uma'na etetz iktza' tky'ixel Qajaw Jesukrist a'o'na, tzan tel epawa' etib' kyi'j kye qerman aj k'on kygan aq'unan b'ix k'onti'l nkye'aq'unan iktza'x aj oxik qxnaq'tza'na etetz. ⁷Etetz eteb'en titza' presis tzan tel etin qi'ja. Komo qetza k'onti'l ob'etna exol aj cha-wit nqoky'ajina, ⁸b'ix k'onti'l oxik qwa'a'na jun qwe' tjay jun aj cha-wit jkotchijna, sinoke b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il nqo'aq'unana tuq tzan k'on qokna cha te ek'a'chb'e'tz.' ⁹B'an'ax qetza at qoklena tzan txik jq'uma'na tuq etetz tzan qokna etone', per qetza o'aq'unana nim tzan tok eten tuq qi'ja titza' tuq nqo'aq'unan tzan tel etin tuq etetz ikxji. ¹⁰Aj aqoqet tuq exol nxik jq'uma'na tuq etetz ikxjani. Ab'l aj k'on tgan aq'unan, ax k'onti'l tzan twa'an.

¹¹Per ajna'l qchab'enkyina, ate' junjun exol k'onti'l nkye'aq'unan, k'onti'l nkyek'ulun ch'inwt, cha n'ox ksamo'qet kyib' aj ja' k'onti'l kyoklen. ¹²Qetza tuky'i tb'i Qajaw Jesukrist nxik jq'uma'na b'ix nkyexik jkawi'na kye aj xjal ikxji tzan kyaq'unan galan tzan kywa'an tuky'i kyaq'umb'enx. ¹³B'ix etetz waq erman, k'on kxsiktik tzan ek'ulun te tume'l galan.'

¹⁴Qa at ab'l aj k'onti'l nqet toksla' aj nxik jq'uma'na tuj ja u'jni, intok esi' enab'l ti'j b'ix ya k'onky tz'ok ejunch'i' etib' tuky'i'l tzan tqet ky'ixwik ch'in. ¹⁵Per k'on qet eten iktza' etajq'oj sinoke intxik ekawi' iktza'x jun eterman.

Jun Kawb'il

¹⁶Ntons Qtata Dios aj nchewsan jk'u'j, qet xhchewsaxwit etetz ek'u'j b'ajq'ij ti'j kyaqil. Qajaw qet tenxwit etuky'i'l tzi.

¹⁷Wetz a'in Pa'k nqet ntz'ib'a' ja limb'il etetzni tuky'i nq'ab'x b'ix ntz'ib'enx. Te ja ntzani telponx b'an'ax a'in nkyinxik saman ja u'jni. Ikxji wetz nqet ntz'ib'a' tuj kyaqil wu'uj aj nkyexik nsama'. ¹⁸Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit etajsik etetz tzi jun nim b'an galan.

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Te Timotey

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Pa'k, tky'ixel Kristo Jesus tzan tpaj inkaj si' tzan te Qtata Dios aj koloyon qi'j b'ix tzan te Kristo Jesus aj ja' lo'ik jk'u'j. ²[Nqet ntz'ib'a' ja u'j] te yatz Timotey,^a yatz aj [naqe] jun b'an nk'wa'al a'ich tzan tpaj toklen wit'let ak'u'j ti'j Krist. Qtata Dios b'ix te Qajaw Kristo Jesus tzaj ksi'xwit awajsik jun nim b'an galan b'ix tz'okxwit lo'et kyk'u'j awi'j b'ix qet kchewsaxwit ak'u'j.

A Tgan Tzan Tok Qsi' Qnab'l Ti'j Te Xnaq'tzb'ilj Aj Nya'tx B'an'ax

³Ntons aj ikja'n tuq nxik tuj Masedony, wetz oxik nq'uma' tzan akaj amaq' Efeso tzan txik aq'uma' kye junjun xjal tzi tzan k'on txik kxnaq'tza' junky xnaq'tzb'ilj aj nya'tx b'an'ax. ⁴Ax tzan txik aq'uma' tzan k'on tok ksi' kywi' ti'j tidi'chq aj cha nqet kxima' qatzun ti'j tidi'chq aj cha nkyewululun ti'j qijajil oqtxi'. Tzan tpaj nini cha mas nkyewululun b'ix k'onti'l n'oken te nini tzan qb'et tuj tume'l wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios iktza' tetz tgan. ⁵Wetz nxik nq'uma' ntzani tzan tqet kygani' kyib'x tuky'i jun kyanim b'an saq b'ix k'onti'l tidi' nyolin tuj kyanim, b'ix wit'lik kyk'u'j tuky'i jun tk'u'jlal b'an b'an'ax ti'j te Qajawil.

⁶Junjun oje kaj kykola' tzan kyk'ulun ikxji. Oje kaj kykola' te b'an'ax, cha nkyewululun ti'j jun tidi' aj k'onti'l token. ⁷Kyetz kyan tzan kyok xnaq'tzal te Kawb'il per k'onti'l n'el kyniky' ti'j aj nxik kyq'uma', ni ti'j aj nxik kxnaq'tza' aj kyetz tuj kynab'l b'an'ax.

⁸Komo qetz qeb'enky te Kawb'il galan per qa n'oken iktza'xkix tkajlen swa'. ⁹A tgan tzan stzaj qna'o', te Kawb'il k'onti'l okaj swa' kye xjal aj nkyeb'et tuj tume'l, sinoke okaj swa' kye xjal aj iktza' ja ntzanije': kye aj k'on kyan okslan, kye aj tidi'chq nkyek'ulun, kye aj k'onti'l Dios tuj kywitz, kye aj chimol choj, kye aj k'onti'l nqet kxjani' Dios, kye aj

^a 1:2 Kya 16:1

nkyexmayin ti'j Dios, kye aj nkyekansan kytat b'ix kynan, kye kyaqil aj kansal xjal, ¹⁰kye aj nkyek'ajajin, kye aj xhq'e-e', kye aj nxik kyeqil' xjal alajwers tzan kxik kyk'ayi', kye aj cha pur la'j-e', kye aj nxik ksi' kyjurament per nya'tx b'an'ax kytiza', b'ix kye aj nqet kyyoli' tidi'chq nya'tx galan ti'j te galan aj nxik qxnaq'tza'. ¹¹Te qxnaq'tzb'il tzajnaq ti'j te aj b'an tb'anil tpakb'alil galan aj nyolin ti'j te Qtata Dios aj nqet qna'o' b'ix inkaj si' wetz tzan txik npakb'a' te nini.

Te Pa'k Nxik Tsi' Pixon Te Qtata Dios Tqetlen Kolo'

¹²Wetz nxik nsi' pixon te Qajaw Kristo Jesus aj ntzaj tsi' nbalor, b'ix okaj lo'let tk'u'j wi'j b'ix inkaj tsi' tzan waq'unan te tetz. ¹³Anke wetz oqtxi' n'el wik'o' tuq tetz, b'ix e'ok nq'o'ji' kye aj nkyexnaq'tzan tuq ti'j b'ix ti'chq nya'tx galan nqet nk'ulu' tuq kyi'j,^b anke ikxji tuq nkyink'ulun, tetz owok lo'et tk'u'j wi'j tzan tpaj k'onti'l tuq web'en aj nk'ulu' b'ix mina' tuq wokslan ti'j. ¹⁴Per tetz otzaj tsi' wajsik jun nim b'an galan aj k'onti'l nwajo', otzaj tsi' tzan tok wit'let nk'u'j ti'j, b'ix tzan tok we'e' titza' tetz nim nkyinqet tganil'. ¹⁵Ja yol ntzani b'an'ax b'ix a tgan tzan txik kyoksla' kyaqil xjal ikxjani: "Te Kristo Jesus owul tzani twitz tx'o'tx' kolol kye chimol choj." B'ix a'in wetz te tb'ay aj mas nim nchoj. ¹⁶Astilji owok lo'et tk'u'j wi'j, tzan tyek'un kyaqil tpaens wuky'i'l, komo a'in wetz te aj b'an pyor kxol kye txq'anky, b'ix ikxji tzan tnimsan kyk'u'j kye txq'anky aj okye'okslayon ti'j tzan kyanq'in te jun-ele'x. ¹⁷Intqet jiq'b'a'xwit te jun-ele'x! A tetz te twitzale' aj k'onti'l nmankun tajwalil b'ix aj k'onti'l nkamik, tetz aj k'onti'l eb'ajil, b'ix k'onti'l junky iktza' tetz. Intqet jiq'b'a'xwit b'ix kyeyolinxwit galan ti'j tajwalil tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x!

¹⁸Nxik nq'uma' yatz ntzani nk'ajol Timotey, parej iktza'xkix aj oxik q'uma' yatz tzan kye aj yolil tyol Dios. Paq'o'jin ti'j te aj nya'tx galan tuky'i jun tume'l galan tuj twitz te Qtata Dios. ¹⁹K'on kaj asi' tzan tok wit'let ak'u'j ti'j te Qtat, b'ix k'on chk'ulun jun tidi' qa te awanim ntyoli' nya'tx galan. Komo ate' junjun oje kaj kykola' aj ja' wit'lik tuq kyk'u'j b'ix ikxji opon kynajsa' aj nkyoksla' tuq. ²⁰Aj ntzanije' a te Iméneo b'ix te Jant. Wetz cha ekaj ntzoqpi' tuj tq'ab' Satanas tzan tox tuj kywi' tzan k'on kyk'ulun nya'tx galan ti'j Qtata Dios.

Te Tume'l Titza' Tzan Qxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios

2 ¹Ntons [tzan tpaj kyaqil nini], tb'ay wetz ngan tzan txik nq'uma' tzan qxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios b'ix tzan txik jqani' tuky'i'l b'ix tzan txik qsi' pixon te tetz, b'ix kyaqil ntzani^c kyi'lj kyaqil xjal ²b'ix kyi'lj

^b 1:13 Kya 8:1-3; 9:1-5 ^c 2:1 Telponx tzan qxnaq'tzan tuky'i kyaqil txakl xnaq'tzb'il tuky'i Qtata Dios, b'ix tuj yol kastiy n'el iktza' "peticiones, oraciones, intercesiones, acciones de gracias en pro de todos los hombres."

kyaqil kye k'ulul mandad b'ix kyil'j kyaqil kye aj at kyajwalil. Ixjji tzan qanq'in tuj jun tume'l k'onti'l q'oj b'ix chewsa' qanim, tuj jun tume'l nqoxjanin Qtata Dios b'ix nqoliman kye xjal. ³ Galan tzan qxnaq'tzan ixjji tzan tpaj nqet tuj twitz Qtata Dios, te Qtata Dios aj koloyon qil'j. ⁴ Komo te Qtat tgan tzan kykolet kyaqil xjal b'ix tzan tel kyniky' ti'j te b'an'ax. ⁵ Komo cha jun Qtata Dios at, b'ix cha jun te yoliyon qxol qetz tuky'i Qtata Dios, a te Kristo Jesus aj owok xjal ⁶ b'ix oxik tq'apo' tib' tzan tkamik te kky'ixel kyaqil xjal tzan kykolet. A te tpakb'alilni aj oxik pakb'a' aj tponkix te q'ij b'isu' tzan te Qtata Dios. ^d ⁷ Astilji wetz otzaj si' wajwalil tzan npakb'an b'ix tzan wok jun tky'ixel Jesukrist, b'ix otzaj si' wajwalil tzan kxik nxnaq'tza' kye aj nya'tx tijajil Israel, tzan kxik nxnaq'tza' ja' tzan tok wit'let kyk'u'j b'ix tzan tel kyniky' te b'an'ax. ^e (Wetz tuky'i tb'i Qajaw Jesukrist nxik nq'uma' b'an'ax, k'onti'l nkyinnik'on.)

⁸ Ntons astilji wetz ngan tzan kxnaq'tzan kye xjal tuj kyaqil luwar ja' ate'. Intjaw kyin kyq'ab' jawnaq te Qtata Dios per tuky'i jun kyanim^f b'an a'ox te tetz b'ix k'onti'l jun q'oj tuj kyanim, b'ix nya'tx tzan tna'non kyanim.

⁹ Yatzun kye xuj, wetz ngan tzan tok ksi' jun kyq'anaq tuj jun tume'l aj nqet tuj twitz Dios b'ix tuj kywitz xjal. Ax tzan tqet ktxaku' kyib' tuky'i jun tume'l galan b'ix nya'tx tzan tqet kyjiq'b'a' kyib' tuky'i kywi' b'an txaku' b'ix tuky'i oro qa tuky'i perlas, qatzun tuky'i kyq'anaq b'an twi' kar iktze'xtzun mas tb'anile' kywitz kye txq'aniky,^g ¹⁰ sinoke a tgan tzan kyk'ulun galan kyuky'i txq'aniky. Komo ixjji a tgan tzan kyk'ulun kye xuj aj nkyexjanin Qtata Dios tuky'i kyk'ulb'en galan. ¹¹ Kye xuj a tgan tzan tok kcha'o' jun xnaq'tzb'ilj per k'onti'l tzan kywululun ti'j sinoke tzan tqet kyoksla'. ¹² Wetz nlay ntzoqpij tzan kxnaq'tzan kye xuj ni tzan kyk'ulun mandad kyil'j kye ichan; b'ix k'onti'l tzan kywululun kxol kye qerman. ¹³ Komo te Qtata Dios a te Adan oqet tk'ulu' tb'ay, nya'tx a te Eba,^h ¹⁴ b'ix nya'tx a te Adan te aj oqet eq'il sinoke a te xuj, b'ix ya ma qet eq'il oqet tz'aaqik tuj choj. ⁱ ¹⁵ Per b'a'n tzan kykaj galan^j kye xuj qa [oqtel kyk'ulu' iktza' kykajlen si'x tzan te Qtata Dios] tzan kyalan, per a'ox qa nlay kaj kykola' tzan tok kywit'b'a' kyk'ulj ti'j Qtat, b'ix tzan k'on tkaj kykola' titza' nqet kygani' [te tetz b'ix kye qerman], b'ix tzan kyten pawa' kyib' a'ox te Qtat, b'ix ax tzan kynab'lin galan [iktza' ma'tx xik nq'uma'ni].

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Tijxjal Aj Nim Kyajwalil

3 ¹ Ja yol ntzani b'an'ax: Qa at ab'l aj tgan jun topis tzan tok tijxjal aj nim tajwalil kxol kye qerman, nini jun taq'un galan te aj n'el

^d 2:6 Mat 20:28; Mak 10:45; Gal 1:4; Tit 2:14 ^e 2:7 2Tim 1:11 ^f 2:8 Ax: tuky'i kyq'ab' b'an saq. Te kyq'ab' telponx ti'j kyaqil aj jk'ulb'en, b'ix te jk'ulb'en njatz tuj qanim.

^g 2:9 1Xhp 3:3 ^h 2:13 Gén 2:7,21-22 ⁱ 2:14 Gén 3:1-6 ^j 2:15 Ax: otколо'tz tib'.

tgani'ni. ² Astilji te tume'l titza' nb'et te jun tijxjal aj at tajwalil kxol kye qerman a tgan ch'inwt nya'tx galan ti'j. Ax a tgan cha jun txu'jel. Ax presis tzan tna'b'lin b'an galan, b'ix tzan tb'et tuj jun tume'l aj b'isu' byenech titza'. A tgan tzan sten jun xjal aj nk'ulun kyaqil tuky'i jun tumelil, ax galan nab'lin tzan kxik tna'o' txq'ankey aj nkyepon tjay, b'ix b'a'n tzan txik txnaq'tza' kye xjal. ³ B'ix nya'tx jun xjal aj b'a'n tz'uk'an, b'ix joyol q'oj sinoke jun xjal aj b'a'n tz'onen junky, njoyon tzan sten kyaqil galan, b'ix nya'tx cha tb'isunqet titza' tzan tok q'inon. ⁴ B'ix jun xjal aj totzqi' titza' tzan tk'ulun mandad tuj tjay, b'ix kye tk'wa'al nkye'okslan tetz, b'ix b'a'n kyeliman. ⁵ Komo jun xjal aj k'onti'l nkawin galan tuj tjay, zntons titza' owokelten kawiyon kxol kye qerman? ⁶ Te jun tijxjal nya'tx jun aj man txiklen toksla', komo kebal tzan tqet tjiq'b'a' tib' b'ix yaji oqtel tz'aqik b'ix oxel' si' tuj il iktza' te Tajaw Choj. ⁷ Jun tijxjal, a tgan aj jiq'b'a' tzan kye aj k'onti'l nkye'okslan; ikxji tzan k'on tel tin tky'exaw b'ix tzan k'on tqet eq'i' tzan te Tajaw Choj.^k

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Tijxjal Oneyon K'ulul Kwent Kxol Kye Qerman

⁸ Ntons ax ikxji kye tijxjal oneyon k'ulul kwent kxol kye qerman.^l A tgan ch'inwt jun tidi' nya'tx galan aj b'a'n tzan kyyolin kye xjal kyil'j, b'ix nya'tx xjal xpilitx'e', b'ix nya'tx xjal aj ajun kyexhb'a'jin, b'ix nya'tx xjal aj nkyek'ulun ganar tmin tuky'i jun tume'l aj nya'tx galan, ⁹ sinoke a tgan tzan tqet kyoksla' te tumelil aj nqoksla' b'ix k'onti'l tzan tyolin kyanim jun tidi' kyil'j. ¹⁰ Tb'ay a tgan tzan kyok te jun preb tzan tok e'elet qa k'onti'l tidi' nya'tx galan kyil'j; yaji qatzun nkyk'ulu' kyaqil galan, b'a'n tzan kyok tijxjal oneyon k'ulul kwent kxol kye qerman.^m

¹¹ Ax ikxji kye kxu'jel, a tgan k'onti'l jun tidi' kyil'j aj b'a'n tzan kyqet yoli' tzan kye xjal, b'ix nya'tx chimol yole', b'ix tzan kyanq'in tuj jun tume'l b'an galan, b'ix k'onti'l tzan tkaj ksi' tzan kyk'ulun kyaqil aj presis tzan tqet kyk'ulu'. ¹² Kye tijxjal aj nkye'onen k'ulul kwent kxol kye qerman, a tgan cha jun kxu'jel b'ix aj b'an galan nkyek'ulun mandad kyil'j kyk'wa'al b'ix ax kyil'j kyaqil aj tuj kyjay. ¹³ Komo kye aj nkye'onen galan kxol kye qerman, kyetz nkyequet jiq'b'a' b'ix mas n'ok nimsa' kyk'u'j tzan kyk'ulun tidi'chq tuky'i jun kyk'u'j wit'lik ti'j Kristo Jesus.

¹⁴ Wetz lo'ik nk'u'j tzan npon naj q'olb'el te yatz, per nqet ntz'ib'a' kyaqil ntzani te yatz ¹⁵ qa nlay kyinpon luwew, ntons aweb'en titza' tzan ab'et tuj tume'l kxol kye tk'wa'al Qtata Dios, te Qtata Dios aj at jun tanq'in b'ix kye tk'wa'al aj eq'i' te tpakb'alil b'an'ax kyitza' b'ix nkyekolon ti'j te b'an'ax. ¹⁶ B'an'ax b'an tume'l te aj kwest tuq tzan tel niky'j ti'j oqtxi' titza' oqet tb'isu' te Qtata Dios tzan tkolon qi'j, per yatzun

^k 3:7 Tit 1:6-9 ^l 3:8 Ax: diáconos. ^m 3:10 Ax: diáconos.

ajna'l oje tzaj tyek'u' qetz, b'ix ikxjani te tume'l: Tetz xhchi'jel, xhchi'jel xjalkix tuq b'ix tzan te Txew Dios owok e'e' k'onti'l xhchoj. Owok e'e' tzan kye ángel b'ix oxik pakb'a' kxol xjal ja'chq." E'okslan ti'j tzani twitz tx'o'tx' b'ix ok'amet tuj ka'j aj ja' at nim xhchqitz'unal.

Jun Tpakb'alil Kyi'j Kye Aj Okajel Kykola' Tzan Kyokslan

4 ¹Te Txew Dios ntq'uma' txxolil, tuj jun tyemp aj tzul mas yaj, aj ch'inky tuq tul te Qajawil, txq'an qerman okajel kykola' tzan tok wit'let kyk'u'j ti'j Qtat. B'ix cha owokel ksi' kywi' kyil'j malspirit aj cha nkye'eq'in xjal, b'ix kyil'j xnaq'tzb'ilj aj cha malspirit swal tetz; ²owokel ksi' kywi' kyil'j xjal aj xmeletz'-e' b'ix sq'o'l, xjal aj ya k'onti'l nkyna'o' tuj kyanim alkyetz te galan b'ix alkyetz te nya'tx galan. ³Kyetz nlay ktzoqpij tzan kyok junan kye xjal, b'ix nlay ktzoqpij tzan kywa'an kye xjal ti'chq aj okaj si' tzan Qtata Dios. Komo okaj tsi' tzan jk'amon nini tuky'i jun pixon te tetz, qetz aj nqo'okslan b'ix aj qotzqi' te tume'l b'an'ax. ⁴Komo kyaqil aj oje qet tk'ulu' Qtata Dios jun galan° b'ix k'onti'l tzan tqet yajlet qa oxel' qsi' pixon te Qtata Dios ti'j, ⁵tzan tpaj oje kaj pawa' a'ox te Qtata Dios tzan te tyol aj oxik tq'uma' b'ix tzan tpaj nqoxnaq'tzan ti'j.

⁶Qa yatz oxel' axnaq'tza' kyaqil ntzani kxol kye qerman, oxhch'okel jun xnaq'tzon aj nxnaq'tzan b'an galan ti'j te Kristo Jesus, b'ix ochteyon jwert tuky'i'l tzan tpaj nxhcha'on tyol te aj ja' wit'lik jk'u'j b'ix tzan tpaj te tumelil ti'j te xnaq'tzb'ilj galan aj nxik awin. ⁷K'on tz'ok asi' awi' ti'j te xnaq'tzb'ilj aj cha tuj kywi'x kye xjal, aj cha nage kyyol b'i'xh b'ix nya'tx galan n'el tuj twitz Qtata Dios. Yatz k'on xhch'ok ikxji sinoke pab'et tuj jun tume'l aj ntxjanin Qtata Dios. ⁸Jun tume'l aj njk'ulu' tzan tok jun galan te qchi'jel, nini at token ti'j te qchi'jel tzani twitz tx'o'tx'; per te tume'l oj qxjanin te Qtata Dios n'oken te jun galan ti'j kyaqil tzani twitz tx'o'tx' b'ix ax te jun-ele'x tuj ka'j. ⁹Aj yol nini b'an'ax, b'ix a tgan tzan kyokslan kyaqil xjal ti'j. ¹⁰Astilji nqo'aq'unan nim, nqo'ok-il ti'j tzan tpaj oje kaj lo'et jk'u'j ti'j Qtata Dios aj at jun tanq'in b'ix b'a'n tzan tkolon kyil'j kyaqil xjal aj nkye'okslan ti'j.

¹¹Te aj ntzani intxik ak'ulu' mandad kxol b'ix intxik axnaq'tza'. ¹²K'on tz'ok en jun tidi' awil'j aj b'a'n tzan aqet yoli' tzan tpaj man k'wa'l a'ich. Mejoy, intqet ayek'u' kye qerman titza' tzan qyolin galan b'ix titza' tzan qb'et tuj tume'l, titza' tzan kyqet qgani' txq'anxy, b'ix titza' tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qajawil tuky'i jun qanim b'an saq. ¹³Mina' npon wetz, intok asi' ak'ulu' tzan tjaw awen te Tu'jal Dios kxol kye qerman, b'ix intxik animsa' kyk'u'j kye qerman b'ix inkxik axnaq'tza'. ¹⁴K'on kaj asi' te awajb'en aj otzaj tsi' te Qtata Dios yatz aj kyyolin kye b'uch'uj tijxjal te tpakb'alil aj oxik tswa' Qtat tuj kyanim aj tqet ksi' kyq'ab' awajsik.

ⁿ 3:16 Ax: kxol kye aj nya'tx tijajil Israel. ° 4:4 Gén 1:31

15Intok asi' ak'u'j tzan tqet ak'ulu' kyaqil ntza'n tzan tok en awi'j yatztzan kyaqil xjal, yatzt kye'b'ayle' nxhch'ok mas jwert tuj awanim tzan ab'et tuj jun tume'l galan. 16Intok asi' anab'l awi'jx titza' nchb'et b'ix titza' nxik axnaq'tza' te tume'l. K'on kaj akola' tzan txik awin te tume'l. Qa oqtel ak'ulu' ikxji, akolo'tz awib'x b'ix ax kye aj nkyecha'on awi'j.

Te Tume'l Titza' Tzan Qyolin Kxol Kye Qerman

5 1K'on chjaw kaw oj txik akawi' jun tij, sinoke intxik akawi' kye'b'a' tuky'i tume'l, iktze'xtzun tetztz atat. B'ix yatztzun kye aj man tal-e' iktze'xtzun kyetz awitz'in-e', 2b'ix kye b'i'xh iktze'xtzun kyetz anan, b'ix kye xuj aj man tal-e' iktze'xtzun awitz'in-e', tuky'i jun tume'l b'an galan.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyqet Qen Kye Byud

3Ntons, inkyok awone' kye xuj aj byud-e' aj k'onti'l ab'l kyil'j. 4Qa jun byud ate' tal qatzun tb'etx'elji, kye tal qatzun tb'etx'elji kyetz at nim kyoklen tzan kyk'ulun galan te tetztz tzan tpaj tetztz jun aj tuj kyjayx. Ikxji tzan tok kswa' te kytat iktza'x oxik si' kyetz aj man tuq nekit-e'. Te ntzani n'el galan tuj twitz Qtata Dios. 5Jun byud b'an b'an'ax, aj oje kaj b'an ch'i xhchukel, tetztz lo'ik tk'u'j tij Qtata Dios b'ix k'onti'l nkaj tsi' tzan txnaq'tzan, b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il nqet twitz twitz Qtata Dios. 6Per jun byud aj cha nk'ulun kyaqil iktza' kye aj k'onti'l nkye'okslan, tetztz kamnaq anke itz'oj xhchi'jel. 7Intxik aq'uma' kyetz kyaqil ntzani tzan k'on kyqet yoli' tzan kye xjal. 8Ab'l aj k'onti'l nxik tsi' aj presis te jun tfamily, b'ix pyor qa te jun aj tuj tjayx, tetztz ni'n ikja'n tkaj tkola' aj ja' wit'lik jk'u'j, b'ix tetztz mas pyor twitz jun aj k'onti'l n'okslan te Qtata Dios.

9Jun byud aj b'an b'an'ax aj otz'ib'letel kxol kye txq'an ky byud, a'ox aj oje jakon oxqal (60) aq'b'i tetztz b'ix qa cha jun tichmil owoknoj; 10b'ix a tgan a'ox jun aj otzqi'mj tzan tpaj tk'ulb'en ti'chq galan, b'ix ejaw tky'ib'sa' tal galan,^p b'ix galan nab'lin kyuky'i kye xjal aj nkyepon tjay, b'ix nkyexik tna'o' kye txq'an ky qerman tb'ay twitz tetztz,^q b'ix n'onen tuq kyuky'i kye aj n'ok kyen twitz xhcho'nal, b'ix tuky'i jun tk'u'jljal ntk'ulu' tuq tidi'chq galan kye xjal.

11Per k'on kyetz'ib'let kye byud aj man tal-e'x, tzan tpaj kyetz oj tel kyq'ajab' tzan kyok junan, yaji ya k'onky kyan te Krist sinoke kyan tzan kyok junan junky'el. 12Ikxji cha nkyejoyon tzan kxik si' tuj il tzan tpaj nkaj kykola' tzan tok wit'let kyk'u'j aj ja' ojetq tuq tz'ok kywit'b'a' tb'ay. 13B'ix nkyenaq'et tzan kxb'ak'an tjay jun tjay jun, b'ix n'ok kky'aj

^p 5:10 Ax: qa exik tkawi'-tal galan aj man tuq nekit-e'. ^q 5:10 Ax: qa owel ttx'ajo' kyok kye aj pawame' tzan Qtata Dios; qxol k'onti'l qotzqi' tzan qtx'ajon kyoq kye aj nkyepon qjay iktza' kyetz nkyk'ulu' tuq, per jun xjal nk'ulun tuq nini cha tcholuntadx ntons jun b'an galan xjal tuq.

b'ix nya'tx a'ox ikxji sinoke nkye'ok lo'ol yol, n'ox ksamo' kyib' ja' k'onti'l kyoklen, b'ix tidi'chq nya'tx galan nkyoyoli'. ¹⁴ Astilji wetz ngan tzan kyok junan kye byud aj man tal-e'x b'ix inkyalan b'ix inkyaq'unan galan tuj kyjay, ikxji nlay kyeqet yoli' tzan kye aj n'ok ajq'o'jan kyetz.' ¹⁵ Ate' junjun te kyetz oje tz'el kypawa' kyib' kxol kye qerman tzan kyok lapet ti'j Satanas.

¹⁶ Qa jun qerman xuj at jun byud kxol tfamily, intqet tk'ulu' kwent. Ikxji nya'tx kye qerman okyeqtel k'ulun kwent tetz, b'ix kye qerman b'a'n tzan kyonen kyij' kye txq'ankey aj b'an b'an'ax byud aj k'onti'l ab'l kyij'.

Te Tume'l Tzan Kyk'ulun Kwent Kye Qerman Jun Tijxjal Aj At Tajwalil

¹⁷ Kye tijxjal aj at kyajwalil aj nkye'aq'unan galan kxol kye qerman, kyetz a tgan tzan kyqet jiq'b'a' nim,^s b'ix tzan txik si' aj presis te kyetz, b'ix pyor kye aj nkyepakb'an b'ix kye aj nkyexnaq'tzan exol. ¹⁸ Komo tuj Tu'jal Dios nyolin ikxjani: "K'on tz'el awin twe' te wakxh aj n'aq'unan."^t B'ix ax nyolin ikxjaniky: "Jun xjal aj n'aq'unan a tgan tzan tk'amon twi' tk'u'j."^u ¹⁹ Qa kye xjal nkyeyolin jun tidi' nya'tx galan ti'j jun tijxjal aj at jun tajwalil, k'on xik awoksla' qa k'onti'l kab'e' qa ox aj oje tz'ok kyen qa b'an'ax aj nkyoyoli'.' ²⁰ Kye aj k'onti'l nkaj kykola' tzan kyjoyon choj, intxik aq'uma' kyetz kywitz kyaqil kye txq'ankey qerman, nya'tx galan aj nkyk'ulu'. Oqtel ak'ulu' ikxji tzan kxob' ch'in kye txq'ankey [tzan k'on kyk'ulun kyetz ikxji]. ²¹ Wetz twitz te Qtata Dios b'ix twitz te Qajaw Kristo Jesus kyuky'i kyaqil kye ángel aj joyome' titza', wetz oxel nq'uma' yatz tzan tqet ak'ulu' aj nxik nq'uma' yatzni, b'ix k'onti'l tzan ak'ulun jun tidi' qa mina' tok acha'o' byenech ti'j, k'onti'l tzan akaj alkawet ti'j nijunwt ab'lchaq kyetz. ²² K'on qet asi' aq'ab' tajsik jun ab'l [tzan tk'amon jun tajwalil] qa mina' tqet ab'isu' byenech; ikxji tzan k'on txik asamo' awib' tuj xhchoj junky. K'on xik asamo' awib' tuj jun nya'tx galan.

²³ Ntons, yatzun yatz, komo kob'chaq nchyab'tik n'ok tyab'il ak'u'j, k'on xik awuk'a' a'ox a', sinoke intxik awuk'a' ch'in ta'al ub tx'amsa' [tzan ab'antik].^w

K'onti'l Tidi' B'a'n Tzan Tkaj Ewj

²⁴ Te kchoj junjun xjal n'el qniky' ti'j b'an byenech anke mina' tuq kxik si' tuj il b'ix yatzun te kchoj kye junjunky n'el qniky' ti'j yajxi'. ²⁵ B'ix ax ikxji ti'j kyaqil te aj galan njk'ulu', ax n'ok e'elet, b'ix te jk'ulb'en aj

^r 5:14 Ax: nlay kyeqet yoli' tzan kye qajq'o'j. ^s 5:17 Tuj kastiy: doble honor.

^t 5:18 Ax: k'on tz'ok asi' t'bosal te wakxh aj man n'oken tzan tb'ujun triw; Deu 25:4.

^u 5:18 Mat 10:10; Luks 10:7 ^v 5:19 Deu 17:6; 19:15 ^w 5:23 Tzani nyolin ti'j jun kyuk'a' tb'i "vino" aj ta'l lob'j ub tx'amsa'. N'oken tuq te q'anb'il tx'alenk'u'j b'ix cha ch'in alkohol tuj, nya'tx jwert iktza' te xhb'a'j; 1Tim 3:3.

k'onti'l nb'antik tzan tok en luwew, nlay b'antik tzan tkaj ewj b'eyx te jun-ele'x.

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Aj At Kyajaw

6 ¹Ntons kyi'l kyaqil kye aj nkye'aq'unan te jun kyajaw, intqet kyoksla' kyajaw b'ix inkyqet kylima' galan tzan k'on tqet yoli' te Qtata Dios ni te aj nxik qxnaq'tza'. ²B'ix kye aj at kyajaw aj nkye'okslan [ti'lj Krist], k'onti'l tzan tkaj ksi' tzan tqet kyoksla' kyajaw tzan tpaj kyerman kyib', sinoke a tgan tzan kyaq'unan mas galan tzan tpaj ax kyetz nkye'okslan ti'lj Krist b'ix ax qerman-e' aj ganime' nim qitza'. Intxik axnaq'tza' kyaqil ja ntzani b'ix inkxik akawi' kyeb'a'.

Alkyetz Te Jq'inomal B'an B'an'ax

³Qa at jun nxik txnaq'tza' junky tidi' chuktky aj nya'tx parej tuky'i te aj oxik txnaq'tza' te Qajaw Jesukrist, qa k'onti'l nxik txnaq'tza' iktza' te Qtata Dios tgan tzan qanq'in, ⁴te nini jun xjal aj cha nqet tjiq'b'a' tib'x ti'lj aj ntb'isu' b'ix k'onti'l teb'en ch'inwt. Cha nxik tq'uma' tidi'chq tzan kynan'on kyanim kye txq'anqy b'ix cha twululunqet ti'lj tidi'chq, b'ix tzan tpaj nini nkye'ek'awin, b'ix n'ok q'oj kxol, b'ix nkyyeyolin yol nya'tx galan tuj twitz Qtata Dios, b'ix cha kximanqet qa kye txq'anqy xjal nya'tx galan nkyek'ulun,^x ⁵n'ok kyajq'oja' kyib' tzan tpaj te kywi' b'an ti'chq nya'tx galan ntb'isu', k'onti'l kyeb'en alkyetz te b'an'ax, b'ix kyetz tuj kynab'l, qa nkye'okslan ti'lj Dios, cha tzan tok nim kytumin. ⁶B'an'ax oj qokslan, nim tidi'chq njk'amo', per a'ox qa kontent ato' ti'lj kyaqil aj at qetz.^y ⁷Komo aj qitz'jik twitz ja tx'o'tx'ni, k'onti'l tidi' owul qin, b'ix ax k'onti'l tidi' oxel' qinky oj jkamik.^z ⁸Qa at qwe' b'ix qa at jq'anaq ntons qob'ajten waq kontent tzan aj nini. ⁹Yatzun kye aj n'el kyq'ajab' tzan kyok q'inon, kyetz nkyyeqet tz'aqik kyib'x b'ix nkyekaj tzyu' b'ix tidi'chq n'el kygani' aj nya'tx tume'l, aj cha nk'ulun jun nya'tx galan kyi'lj, b'ix nxik in kyetz tuj il tzan kyponaj. ¹⁰Komo te tlok'il kyaqil te nya'tx galan tzi ntzaj oj tel qgani' te tmin. Ate' junjun tzan tpaj mer kygan tuq te tmin, okaj kykola' aj ja' tuq wit'lik kyk'u'lj b'ix a'e'xk kyetz oje kyk'ulu'j tzan tok kyen twitz xhcho'nal.^a

Titza' Tzan Qb'et Tuj Tume'l

¹¹Per yatz, aj q'apo' awib' tuj tq'ab' Qtata Dios, intel apawa' awib' ti'lj kyaqil aj nini. Pab'et tuj tume'l, k'on kaj akola' tzan axjanin Qtata Dios, intok wit'let ak'u'lj ti'lj b'ajq'ij, k'on kaj asi' tzan kyqet agani' kye qerman, k'on b'aj apasens, b'ix payolin kyeb'a' kyuky'i txq'anqy. ¹²Intok asi' ak'u'lj

^x 6:4 Ax: k'onti'l n'ok wit'let kyk'u'lj ti'lj junky. ^y 6:6 1Kor 7:31 ^z 6:7 Job 1:21; Sal 49:17; Ecl 5:15 ^a 6:10 Ebr 13:5

ti'lj te aj ja' wit'lik jk'u'lj^b anke b'an kwest. Komo at jun awanq'in te jun-ele'x, k'on kaj asi' tzan aten jwert, komo tzan tpajji te Qtata Dios oxhtzaj tuk'le', b'ix yatz kywitz ky'ila'lj qerman oxik aq'uma' aj ja' wit'lik ak'u'lj. ¹³Ajna'l nxik nq'uma' te yatz tuky'i tb'i Qtata Dios aj nxik sin tanq'in kyaqil tidi'chq, b'ix nxik nq'uma' tuky'i tb'i Qajaw Kristo Jesus aj oxik tq'uma' tume'l twitz te Pónsio Piláto,^c ¹⁴nxik nq'uma' te yatz tzan tqet awoksla' te aj nxik nq'uma'ni, b'ix k'uluj nini tuj tume'l b'ix k'on ak'ululun jun tidi' nya'tx galan aj okyeyolion kye xjal qa nya'tx galan. Intqet ak'ulu' ikxji b'eyx ajna'l max oj tul junky'el te Qajaw Jesukrist. ¹⁵Tetz otzajel tyek'u' tib' tujb'a'n pon te tyemp. A tetz te aj b'an ky'iwla', a'ox tetz at tajwalil tajsik kyaqil, a'ox tetz te twitzale' k'ulul mandad kyij kyaqil k'ulul mandad, b'ix a'ox tetz tajawil kyij kyaqil kye aj at kyajawil. ¹⁶A'ox tetz te aj k'onti'l nkamik, a tetz nnajan tuj jun chqitz'unal aj nijunwt b'a'n tzan tox tzi, b'ix nijunwt xjal b'a'n tzan txik en tetz. Intqet jiq'b'a'xwit tetz te jun-ele'x b'ix instenxwit te tajwalil ti'lj kyaqil. Intokxwit ikxji.

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Aj At Kyq'inomal

¹⁷Ntons, kye aj at kyq'inomal twitz ja tx'o'tx'ni, intxik aq'uma' kyetz tzan k'on tqet kyjiq'b'a' kyib' b'ix k'on kaj lo'et kyk'u'lj ti'lj kyq'inomal, tzan tpaj te jq'inomal nya'tx te jun-ele'x. Mejoj tzan tkaj lo'et kyk'u'lj ti'lj Qtata Dios tzan tpaj a tetz te aj ntzaj sin qetz tidi'chq tzan qchalaj b'ix nya'tx cha ch'imu's-wit ntzaj tsi'. ¹⁸Intxik aq'uma' kyetz tzan kyk'ululun nim tidi'chq b'an galan, b'ix tzan kyonen tuky'i jun tk'u'ljal tzan token aj tidi' kyetz te jun galan kye txq'anky qerman. ¹⁹Ikkxji te kyk'ulb'en galan tzani twitz tx'o'tx' owokel te jun galan yajxi', owokel te jun galan ti'lj te kyanq'in b'an b'an'ax b'ix te jun-ele'x.

Jun Kawb'il

²⁰Yatz Timotey, k'on tz'ajnaj ti'lj awanim tzan ak'ululun kyaqil aj ma'tx xik nq'uma' yatzni. K'on tz'ok asi' axkyin ti'lj kyaqil aj nkyq'uma' kye xjal aj k'onti'l token b'ix k'onti'l nqet tuj twitz te Qtata Dios, kyaqil aj nkyb'isu' kyetz iktza' b'an'ax per nya'tx. ²¹Komo iktza'x junjun nxik kxnaq'tza' iktza' cha tuj kywi'x kyetz, oje kaj kykola' aj ja' tuq wit'lik kyk'u'lj. Bwen ntons, Qtata Dios tzaj sinxwit jun nim b'an galan awajsik yatz.

^b 6:12 Ax: iktza' jun soldad aj n'aq'unan galan. ^c 6:13 Wnch 18:37

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Te Timotey

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Pa'k aj tky'ixel Kristo Jesus tzan tpaj inkaj si' tzan te Qtata Dios [tzan npakb'an] ti'j te qanq'in te jun-ele'x tuky'i Kristo Jesus iktza'x okaj tsi' tyol ti'j. ²Nqet ntz'ib'a' ja ul'j te yatz nk'wa'al Timotey^a aj b'an ganimich witz'a'. Tzaj si'xwit te yatz tzan te Qtata Dios b'ix te Qajaw Kristo Jesus jun nim b'an galan aj mas nim twitz te aj nqajo', b'ix tz'okxwit lo'et tk'u'j awi'j b'ix qetxwit xhchews'a' ak'u'j.

Te Pa'k B'an Nxnaq'tzan Ti'j Timotey

³Wetz, oj nxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il, nxhstzaj nna'o' b'ix nxik nsi' nim pixon te Qtat awi'j yatz. Wetz nqet nna'o' te Qtat iktza'x kye wijajil oqtxi', b'ix k'onti'l nyolin wanim jun tidi' wi'j. ⁴Wetz ntzaj nna'o' awol'jb'en b'ix ngan tzan awok wen tzan nchalaj nim awi'j. ⁵Ntzaj nna'o' titza' yatz wit'lik ak'u'j ti'j Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal b'an b'an'ax iktza'x te ab'i'ixh Loyd b'ix te anan Ewnis [wit'lik tuq kyk'u'j ti'j Qajawil], b'ix wetz web'en ax yatz ikxji wit'lik ak'u'j ti'j Qajawil.^b ⁶Astilji wetz ngan tzan txik nq'uma' yatz tzan k'on tkaj asi' te awajb'en aj otzaj tsi' te Qtata Dios te yatz, aj tqet nsi' nq'ab' awajsik. ⁷Komo te Qtata Dios otzaj tsi' Txew te qetz nya'tx tzan qxob' sinoke tzan tnimsan jk'u'j, b'ix tzan kyqet qgani' [txq'anky], b'ix tzan tok jun qnab'l tzan jk'ulun mandad qib'x [iktza' tetz tgan].

⁸Astilji k'on chqet ky'ixwik tzan txik apakb'a' ti'j Qajawil, b'ix k'on chqet ky'ixwik wi'j tzan tpaj akyinqex pres. Komo te Qtata Dios nnimsan ak'u'j, k'amoj tzan tok awen ch'in twitz aj xhcho'nal aj n'ok qen tzan tpaj nqopakb'an te tpakb'alil aj nkolon te qetz. ⁹Te Qtata Dios oqet tkolo' a'o' b'ix ajna'l aji tetz twitzale' otzaj uk'len te qetz tzan jkaj pawa' a'ox te tetz, nya'tx tzan tpaj galan-wit a'o', sinoke tzan tpaj ikxjikix tetz tgan b'ix tetz

a 1:2 Kya 16:1; 1Tim 1:2 b 1:5 Kya 16:1

otzaj tsi' jun nim b'an galan qajsik tzan tpaj Kristo Jesus anke k'onti'l tuq nqajo', b'ix [oqet tb'isu' ntzani] atx aj mina' tuq tb'antik te twitz tx'o'tx' kyaqil. ¹⁰B'ix ajna'l oje qet tyek'u' titza' nqoqet tгани' tzan tpaj otzaj tlajo' te Kristo Jesus aj koloyon q'i'j, b'ix ikxji opon tnajsa' te kamikyj b'ix otzaj tq'uma' te tpakb'alil galan aj nyolin titza' tzan qanq'in te jun-ele'x. ¹¹Te Qtata Dios okaj sin te wetz tzan txik npakb'a' ja tpakb'alilni, b'ix inkaj tsi' iktza' jun tky'ixel te Kristo Jesus b'ix tzan kxik nxnaq'tza' txq'anky.^c ¹²Astilji nky'ik wi'j kyaqil ja xhcho'nalni, per k'onti'l nkyinky'ixwik tzan tpaj wetz web'en ab'l q'i'j oje kyin'okslan, b'ix wetz web'en tetz at tajwalil tzan tqet tkolo' te aj otzaj tq'uma' wetz, kolomaj titza' ajna'l max oj tul.

¹³B'ix yatz, intxik awin te tumelil iktza'x aj oxik nxnaq'tza' yatz, pawanq'in wit'lik ak'u'j ti'j Kristo Jesus, b'ix inkyyet agani' txq'anky iktza'x tetz nqoqet tгани', ¹⁴b'ix tzan te Txew Dios aj atqex tuj qanim, intqet akolo' te ja xnaq'tzb'il galanni.

¹⁵Komo yatz aweb'en kyi'j kye aj tzajnaqe' tuj Asy, kyetz oje kyinkaj kykola', b'ix kxol kyetz ax te Pijel b'ix te Ermójenes. ¹⁶Yatzun ti'j te qerman Onesiforo, tz'ok lo'etxwit tk'u'j te Qtata Dios kyi'j kye aj tuj tjay, tzan tpaj tetz ky'ila'j-el ojaw teq'i' nk'u'j b'ix k'onti'l oqet ky'ixwik tzan tpaj akynqex tuq pres. ¹⁷B'ix aj tpon tetz amaq' Rom, owokten joyol wetz ja' tuq akynqet, k'onti'l okaj tsi' tzan tjoyon wi'j max aj nkanet titza'. ¹⁸Tz'okxwit lo'et tk'u'j te Qajawil ti'j tetz tuj aj q'i'j aj tzul mas yajni. Yatz aweb'en titza' tetz owonen galan q'i'j tuj Efeso.

Titza' Tzan Qipan Oj Tok Qen Twitz Jun Xhcho'nal

2 ¹Yatz nk'ajol, paten jwert tzan tpaj te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' Kristo Jesus awajsik. ²Te aj owok acha'o' aj nxik tuq nq'uma' kywitz ky'ila'j xjal, ax yatz intxik aq'uma' ikxji kyuky'i kye aj k'onti'l nkaj kykola' [tzan kyokslan te Qtata Dios] b'ix b'a'n tzan txik kxnaq'tza' txq'anky.

³Ax intxik awin ch'in yatz aj xhcho'nal aj n'ok qena, iktza'x jun soldad galan [ntipa' tidi'chq xhcho'nal]. ⁴B'ix jun soldad [galan] k'onti'l n'ox tsamo' tib' tuj tidi'chq kxol kye xjal tzan tpaj tgan tzan tkaj galan tuj twitz te twitzale' k'ulul mandad ti'j. ⁵[B'ix ax ikxji] ti'j jun saqchb'ilon, tzan tkamb'an te aj tgan, presis tzan k'on tkaj tsi' tzan tsaqchb'ilan tukyi' tume'l. ⁶[B'ix ax ikxji] ti'j jun aj nqet taq'luna' xtx'o'otx', qa tgan tzan tk'amon twitz te awalj, a tgan tb'ay tzan taq'unan byenech ti'j. ⁷Intqet ab'isu' ti'j aj nxik nq'uma'ni, b'ix te Qajawil ox'e'l tsi' jun anab'l tzan tel aniky' ti'j kyaqil.

⁸Instzaj ana'o' te Jesukrist aj tijajil Dawid.^d Tetz ojaw anq'in kxol kye kamnaq, b'ix aj ntza'n te tpakb'alil galan aj nxik npakb'a'. ⁹Tzan tpaj te

^c 1:11 1Tim 2:7 ^d 2:8 Ax: Dawid aj twitzale' k'ulul mandad oqtxi'.

ja tpakb'alilni wetz n'ok wen twitz xhcho'nal, b'ix k'alomin tuky'i kaden [tuj pres] naqe jun eleq' a'in, per te tyol Qtata Dios nya'tx k'alo'. ¹⁰ Astilji wetz nwipa' tidi'chq ja xhcho'nalni tzan kypaj kyaqil kye aj joyome' tzan Qtata Dios, tzan kykoletky tzan Kristo Jesus tzan tok kyen xhchqitz'unal te jun-ele'x. ¹¹ Ja yol ntzani b'an'ax: Qa qokamel tuky'i'l, ax oqo'anq'iyon tuky'i'l. ¹² Qa qipa'tz twitz xhcho'nal, ax oqok'uluyon mandad oj tkaj kyaqil tuj tq'ab'.^e Qa qetz oxel' jq'uma' k'onti'l qotzqi' tetz, ax tetz oxel' tq'uma' k'onti'l totzqi' a'o'.^f ¹³ Qa qetz okajel jkola' tetz, tetz tzunx jun yoln tzan tpaj k'onti'l njaw meltz'jik.

Titza' Tzan Tb'et Jun Aq'unon Aj N'el Galan Tuj Twitz Qtata Dios

¹⁴ Instzaj ana'o' kxol kye qerman aj nxik nq'uma'ni b'ix inkxik akawi' kyetz tuky'i tb'i Qtata Dios tzan tkaj ksi' tzan kywululun, tzan tpaj k'onti'l n'oken b'ix cha n'ok te jun nya'tx galan kye aj nkyecha'on kyil'. ¹⁵ Intok asi' ak'u'j tzan awel galan tuj twitz Qtata Dios iktza' jun aq'unon aj k'onti'l tidi' qil' b'a'n tzan tqet ky'ixwik, b'ix nxik txnaq'tza' galan te tpakb'alil b'an'ax. ¹⁶ K'on tz'ox asamo' awib' kxol kye aj nkyewululun til'j tidi'chq aj k'onti'l token, tzan tpaj kye'b'ayle' cha mas nkyek'ulun te aj k'onti'l nqet tuj twitz Qtata Dios. ¹⁷ Te aj nkyyoli' nxik le'lon tib' naqe jun yab'il aj nxik tq'aysa' qchi'jel.^g Xjal iktza' kyetz a'e' te Iméneo b'ix Pilet, ¹⁸ a'e' aj okaj kykola' te b'an'ax. Komo nkyq'uma' oje qojaw anq'in b'ix ikxji cha nkyek'ulun tzan tkaj kykola' junjun titza' wit'lik kyk'u'j. ¹⁹ Per te Qtata Dios oje kaj tsi' jun tume'l aj nlay ky'ixpjik aj ja' tz'ib'ankaj ikxjani: "Te Qajawil totzqi' kye aj etzame' titza'."^h B'ix [ax tuj junky part nyolin ikxjani]: "Etetz ekyaqil aj nqet etoksla' te Qajawil, intel epawa' etib' til'j te aj nya'tx galan."ⁱ

²⁰ Tuj jun nim jay, nya'tx a'ox okensb'il xtx'otx'al oro b'ix xtx'otx'al plata ate', sinoke ax ate' xtx'otx'al tze' b'ix tx'o'tx', b'ix junjun nkye'oken te jun q'ijb'il b'ix kye txq'anqy te qwab'l b'ajq'ij. ²¹ [Ax ikxji] qa qetz nlay xik qsamo' qib' tuj te nya'tx galan, b'a'n tzan qoken qetz te jun b'an galan te Qajawil tzan tpaj pawamo' a'ox te tetz iktza'x jun okensb'il b'a'n tzan token te jun b'an galan, b'ix ax ikxji qil' qetz, b'a'n tzan qoken tzan jk'ulun tidi'chq galan aj tgan te Qajawil.

²² Intel apawa' awib' til'j kyaqil aj nya'tx galan n'el kygani' kye ku'xon, pab'et tuj tume'l, intok wit'let ak'u'j til'j Qajawil, inkyqet agani' txq'anqy, b'ix intok awen titza' tzan aten galan kxol kye aj nqet kywitz twitz Qajawil tuky'i jun kyanim b'an saq. ²³ Per k'on tz'ok asi' awi' til'j tidi' b'an tont aj cha nkywululu' b'ix cha kyyol aj cha tuj kywi'x n'etz kyin. Yatzt aweb'en, tzan tpaj nini njaw q'oj. ²⁴ Jun xjal aj n'aq'unan te Qtata Dios,

^e 2:12 1Xhp 5:1 ^f 2:12 Mat 10:33; Luks 12:9 ^g 2:17 Ax: gangrena. ^h 2:19 Núm 16:5; Wnch 10:14; 1Kor 8:3 ⁱ 2:19 Isa 52:11; Ezq 20:30-44; 2Kor 6:16-18

a tgan nya'tx aj cha twululunqet, sinoke a tgan galan nab'lin kyuky'i txq'anqy xjal, b'ix b'a'n tzan txik txnaq'tza' txq'anqy, b'ix at pasens. ²⁵Ax a tgan tzan tyolin kyeb'a' kyuky'i kye aj k'on kygan okslan. Komo qanq te Qtata Dios otk'ulu'tz tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin tzan tel kyniky' alkyetz te b'an'ax, ²⁶b'ix ikxji tzan kykolpjik tuj tq'ab' te Tajaw Choj, komo ajna'l cha tzyume' titza' tzan kyk'ulun iktza' tetz tgan.

Titza' Okyeb'etel Kye Xjal Mas Yajxi' Ch'inky Tuq Tul Te Qajawil

3 ¹Ntons, ax presis tzan tok acha'o' ntzani: Tuj jun tyemp aj tzul mas yaj, aj ch'inky tuq tul te Qajawil, owokel e'elet twitz nim xhcho'nal. ²Kye xjal cha a'ox owokel ksi' kyk'u'j kyi'jx kyetz, cha kyb'isunqet ti'j kytumin, cha kyjiq'b'anqet kyib', cha kyk'ulunqet iktza' kyetz kygan, cha kyyolinqet nya'tx galan ti'j Qtata Dios, nlay qet kyoksla' kytat, nlay xik ksi' pixon te nijunwt, cha kyk'ulunqet nya'tx galan, ³nlay qet kygani' nijunwt, nlay tz'ok lo'et kyk'u'j ti'j junky, cha ojawel kynik'o' yol kyi'j xjal, luwew okyejawel q'ojlik, okyek'uluyon kyuky'i txq'anqy iktza' k'onti'l Dios tuj kywitz, owelal kyik'o' kyaqil aj galan, ⁴okyejawel meltz'jik ti'j junky, tidi'chq okyek'uluyon b'ix k'onti'l kky'exaw, tuj kynab'l kyetz b'an galan-e', cha owelal kygani' te aj tgan te kchi'jel b'ix nlay tz'el kygani' Qtata Dios. ⁵Kyetz okye'okel en iktza' xjal aj nkyexjanin Qtata Dios, per nya'tx b'an'ax kyitza' tzan tpaj k'onti'l okyk'amoj tajwalil Qtata Dios kyi'j. K'on tz'ox asamo' awib' kxol aj xjal ikxji. ⁶Komo kxol kyetz ate' kye aj nkye'ewlaj tzan kyox tuj jun jay kyuky'i xuj aj nya'tx jwert-e', ikxji tzan kykaj tuj kyq'ab' kyetz, xuj aj cha kyjoyonqet choj b'ix tidi'chq aj n'el kygani'. ⁷Ko'chq nkyexik xnaq'tza' per k'onti'l n'ox tuj kywi' te b'an'ax. ⁸Iktza'x te Jans b'ix te Jambrs ejaw q'ojlik ti'j Moisés,^j b'ix nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j te b'an'ax, ax kye aj xjal ajna'l cha pur tidi'chq nya'tx b'an'ax nkyb'isu', k'onti'l wit'lik kyk'u'j ti'j Qtata Dios b'an b'an'ax. ⁹Per nlay kyk'uluj masky, [kyekyinal kyetz qa ikx ox'e'l kymañji] tzan tpaj kyaqil kye xjal okye'okel e'en kyetz b'an mok'-e', iktza'x oky'ik kyi'j kye kab'e' aj ejaw q'ojlik ti'j Moisés.

K'onti'l Tzan Tkaj Jkola' Te Tume'l Anke Kye Xjal Ti'chq Okyk'ulu'tz

¹⁰Per yatz aweb'en b'ix eq'i' awitza', te aj nxik nxnaq'tza' ti'j Qtata Dios, b'ix ax te tume'l iktza' nkyinb'et, b'ix iktza' aj ngan wetz, b'ix iktza' wetz wit'lik nk'u'j, b'ix iktza' wetz npasens, b'ix iktza' wetz nkyequet ngani' txq'anqy, b'ix iktza' wetz nkyin'ipan xhcho'nal. ¹¹Ax aweb'en titza' wetz injaw lajo', b'ix titza' tuq te xhcho'nal aj owok wen tuj Antyokiya^k

j 3:8 Kyekyi oqtxi' Jans b'ix Jambrs kyb'i kye kab'e' chman aj nkye'aq'unan tuq te twitzale' k'ulul mandad tuj amaq' Ejipt, b'ix a'e' kyetz kye aj eq'ojin ti'j Moisés; Exo 7:11.

k 3:11 Kya 13:14-52

b'ix tuj Ikony' b'ix Listr.^m Tidi'chq nya'tx galan aj oje ky'ik wi'j, per te Qajawil intkoloj ti'j kyaqil. ¹²Kyaqil kye aj kygan tzan kyanq'in mojb'a' kyib' tuky'i Kristo Jesus, okyejawel lajo', owokel kyen twitz xhcho'nal. ¹³Per kye xjal aj nkyek'ulun nya'tx galan, b'ix kye aj nkyeqet kyeq'i' txq'anqy, cha masky oqtel kyb'antza' kyib', okyeqtel kyeq'i' txq'anqy b'ix ax kyetz okyeqtel eq'!

¹⁴Yatzun yatz k'on kaj akola' tzan txik aweq'i' kyaqil aj otzaj xnaq'tza' yatz b'ix oxik awoksla', komo aweb'en ab'l otzaj xnaq'tzan te yatz. ¹⁵Komo atx aj man tuq nekitich owok awotzqila' te Tu'jal Dios, te Tu'jal aj b'a'n tzan txik tsi' jun anab'l tzan tel aniky' titza' tzan jkolet tzan tpaj wit'lik jk'u'j ti'j Kristo Jesus. ¹⁶Kyaqil te Tu'jal Dios, Diosx otzaj yolin tetz, b'ix at nim token tzan qtzaj txnaq'tza', b'ix tzan stzaj tq'uma' alkyetz te nya'tx galan aj njk'ulu', b'ix tzan qtzaj tkawi' alkyetz te galan tzan jk'ulun, b'ix tzan qtzaj txnaq'tza' titza' tzan qb'et tuj tume'l. ¹⁷Ikkx jun aj n'aq'unan te Qtata Dios, xnaq'tzamaj b'ix oje tzaj si' jun ttab'l tzan tk'ulun tidi'chq galan.

K'onti'l Tzan Tkaj Qsi' Tzan Qpakb'an Te Tpakb'alil Galan

4 ¹Ntons, wetz twitz te Qtata Dios b'ix Qajaw Kristo Jesus aj q'umal kyil kye aj itz'oje' b'ix kye aj kamnaqe', b'ix tzan tpaj tetz tzul b'ix okajel kyaqil tuj tq'ab', oxe'l nq'uma' yatz ikxjani: ²Intxik apakb'a' ch'in te tpakb'alil galan tuj kyaqil tyemp b'isu' qa nya'txji; intxik akub'sa' kyk'u'j tzan kyokslan, intxik aq'uma' alkyetz te aj nya'tx galan aj nkyk'ulu', inxik akawi', b'ix panimsan kyk'u'j [titza' tzan kyanq'in tuj tume'l], b'ix kyaqil nini tuky'i apasens, b'ix paxnaq'tzan kyetz. ³Komo tzul jun q'ij kye xjal nlay kyk'amoj te xnaq'tzb'ilj aj b'an tume'l ti'j te Qtata Dios; sinoke tzan tpaj ktz'akal kyetzx, okyeqtel kyjoyo' ky'ila'j aj okyexnaq'tzayon kxol, per a'ox aj kygan kyetz cha'on. ⁴Kyetz nlay ktzoqpij tzan tok kcha'o' te b'an'ax b'ix owokel ksi' kywi' ti'j tidi'chq xnaq'tzb'ilj aj nya'tx b'an'ax. ⁵Per yatz, intok asi' anab'l byenech, ipaj te kyaqil xhcho'nal, intok asi' ak'u'j tzan apakb'an te tpakb'alil titza' nqokolet, pak'ulun galan kyaqil te awaq'un te Qtata Dios.

⁶Per yatzun wetz, cha ch'inky nkamik, ch'inky nxik q'apo' iktza' jun oyej te Qtata Dios. ⁷Ma'tx kyin'aq'unanⁿ nim tuj taq'un Qtata Dios, ma'tx kyinpon aj ja' tuq ngan tzan npon,^o b'ix k'onti'l ma'tx kaj nkola' tzan tok wit'let nk'u'j [ti'j Krist]. ⁸Ajna'l [ch'inky] tzan nk'amon te tb'anil aj otzajel tsi' te Qajawil wetz tzan tpaj nkyinb'et tuj tume'l, ntons te Qajaw aj pujul il aj at tkawb'il tuj tq'ab', tetz otzajel tsi' te aj tb'anil wetz oj tul junky'el, b'ix nya'tx a'ox te wetz sinoke ax kye kyaqil kye aj nkyechalaj tzan tul.

¹ 3:11 Kya 14:1-7 ^m 3:11 Kya 14:8-20 ⁿ 4:7 Ax: ma'tx kyinq'ojin tuj tume'l te b'an'ax.
^o 4:7 Ax: ma'tx mankun tzan woqelan tuj te "carrera".

Junjun Tidi' Aj Presis Tuq Tzan Tk'ulun Te Timotey

⁹Tzaj asak'so' tzan awul q'olb'el wetz naj. ¹⁰Komo te Démas^p owel tganí' mas tidi'chq aj at tzani twitz ja tx'o'tx'ni, ajna'l ma'tx kyinkaj tka'yi', ma'tx xik amaq' Tesalonk. Te Kresent ma'tx xik tuj tkwentil Galasy, b'ix te Tit^q tuj Dalmasy. ¹¹A'ox te Luks^r atqet wuky'i'l. Intqet ajoyo' te Mak^s b'ix instzaj awin awuky'i'l, komo tetz owoneyon wuky'i'l tzani tuj waq'un te Qtata Dios. ¹²Te Tíkiko' ma'tx xik nlajo' tuj amaq' Efeso. ¹³Oj atzaj, otzajel awin ch'in te ntxo'w aj okaj nsi' tuj amaq' Troas^u tuj tjay Karp, b'ix ax kye u'j b'ix te aj mas presis kye u'j pergamino.

¹⁴Te Jant^v aj n'aq'unan tuky'i k'uxb'il, tetz tidi'chq nya'tx galan ma'tx tk'uluj wi'j; Qtata Dios xik sinxwit tetz iktza'x aj ma'tx tk'uluj.^w ¹⁵Ax yatz intok asi' anab'l ti'j tzan tpaj tetz nim n'aq'unan tzan k'on txik oksla' te aj nxik qpakb'a'.

¹⁶Aj nxwa'q tb'ay-el [kywitz kye aj at kyajwalil] tzan txik nq'uma' qa at tuq wil, nijunwt e'onen wi'j, kyaqil inkaj kykola'. K'onxwit kyexik si' tuj il tzan tpaj nini. ¹⁷Per te Qajawil oqet ten wuky'i'l b'ix otzaj tsi' nbalor tzan txik npakb'a' kyaqil te tpakb'alil aj nkolon qetz, b'ix ikxji tzan tok kcha'o' kye aj k'onti'l nkye'okslan. Ikxji te Qajawil in'el tkolo' tuj tq'ab' te nya'tx galan.^x ¹⁸Te Qajawil okyintkolo'tz ti'j kyaqil aj nya'tx galan b'ix okyintkolo'tz tzan nten tuky'i'l tuj ka'j. Intqetxwit jiq'b'a' tetz te jun-ele'x. Ky'ikxwit ikxji.

Jun Kawb'il

¹⁹Intxik asi' jun limb'il te qerman Akiy b'ix Xhil,^y b'ix kye a'e' aj tuj tjay te Onesiforo.^z ²⁰Te Erast^a okaj tuj amaq' Korint, b'ix te Trófimo^b yab' tuq, okaj nsi' tuj amaq' Milet.

²¹Tzaj asak'so' ch'in tzan awul mina' tuq qok jab'alil. Jun limb'il te yatz tzan Eubúlos b'ix tzan te Pudénte, b'ix tzan te Lin b'ix ax tzan Claudia b'ix tzan kyaqil kye a'e' qerman.

²²Qajaw Jesukrist qet tenxwit awuky'i'l b'ix tzaj tsi'xwit te Qtata Dios jun nim b'an galan awajsik.

^p 4:10 Kol 4:14; Mnch 24 ^q 4:10 2Kor 8:23; Gal 2:3; Tit 1:4 ^r 4:11 Kol 4:14; Mnch 24
^s 4:11 Kya 12:12,25; 13:13; 15:37-39; Kol 4:10; Mnch 24 ^t 4:12 Kya 20:4; Efe 6:21-22;
Kol 4:7-8 ^u 4:13 Kya 20:6 ^v 4:14 1Tim 1:20 ^w 4:14 Sal 62:12; Rom 2:6 ^x 4:17 Ax: tuj
tq'ab' te leon. ^y 4:19 Kya 18:2,18,26 ^z 4:19 2Tim 1:16-17 ^a 4:20 Kya 19:22; Rom 16:23
^b 4:20 Kya 20:4; 21:29

Te U'j Stz'ib'en Pa'k Te Tit

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Pa'k q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata Dios b'ix a'in jun tky'ixel Jesukrist. Inxik lajo' kxol kye aj joyome' tzan te Qtata Dios tzan tok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Jesukrist, b'ix tzan tel kyniky' byenech te tume'l b'an'ax iktza' te Qtata Dios tgan tzan qanq'in. ²Te nini n'oken tzan tkaj lo'et jk'u'j ti'j jun qanq'in te jun-ele'x. Te Qtata Dios k'onti'l nnik'on, b'ix tetz, atx aj mina' tuq tqet tk'ulu' te twitz tx'o'tx', okaj tsi' tyol ti'j te ja qanq'inni, ³b'ix yatzun aj tpon tyemp aj b'isu' tuq tetz titza', otk'uluj tzan tok cha'o' te tpakb'alil, txiklen npakb'a' aj nkaj tsi' wetz tzan nk'ulun iktza'x okaj tq'uma' te Qtata Dios aj koloyon qi'j.

⁴Ntons, wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te yatz Tit.^a Yatz [naqe] jun b'an'ax nk'wa'al a'ich tzan tpaj wit'lik jk'u'j parej. Tzaj tsi'xwit te Qtata Dios b'ix te Kristo Jesus aj koloyon qi'j, jun nim b'an galan awajsik b'ix qetxwit chews'a' ak'u'j.

Te Tume'l Titza' Tzan Tb'et Jun Tijxjal Aj At Tajwalil Kxol Kye Qerman

⁵Aj akaj nsi' tuj tkwentil Kret, ochkaj nsi' tzan tqet ak'ulu' te aj npaltin tuq tuj qaq'un txini, b'ix tzan kykaj asi' tuq tijxjal k'ulul kwent kye qerman ja'chq tuj kyaqil amaq' tzi, iktza'x txiklen nq'uma' yatz. ⁶Ntons, te jun tijxjal aj at tajwalil kxol kye qerman a tgan tzan tb'et tuj tume'l, b'ix k'onti'l tidi' b'a'n tzan kyyolin ti'j. Ax cha jun txu'jel, b'ix kye tk'wa'al a tgan nkye'okslan ti'j Qajawil, b'ix okslone', b'ix nya'tx tzan nkyeb'et tuj tidi'chq nya'tx galan. ⁷Jun tijxjal aj at tajwalil kxol kye qerman, tetz n'aq'unan tuj taq'un Qtata Dios. Astilji a tgan tzan tb'et b'an tume'l, b'ix nya'tx cha tb'isunqet ti'jx, b'ix ax nya'tx jun txx'u'j twi', b'ix k'onti'l nxhb'a'j'in, b'ix nya'tx jun joyol q'oj, b'ix nya'tx cha tb'isunqet tzan tk'ulun ganar tmin tuj jun tume'l nya'tx galan. ⁸A tgan galan nab'lin tzan kxik tna'o' txq'anqy aj nkyepon tjay, b'ix b'an tgan k'ulun kyaqil tuj tume'l, b'ix n'el tniky' alkyetz te galan, b'ix nk'ulun tume'l [kyuky'i

a 1:4 2Kor 8:23; Gal 2:3; 2Tim 4:10

txq'aniky], b'ix jun xjal pawa' tib' a'ox te Qtata Dios, b'ix nk'ulun mandad tib'x iktza' te Qtata Dios tgan, ⁹b'ix b'an tume'l nxaq'tzan te tpakb'alil b'an'ax aj qetz nxik qxnaq'tza', b'ix ikxji tzan txik tnimsa' kyk'u'j txq'aniky tuky'i te xnaq'tzb'ilj aj b'an b'an'ax, b'ix ax tzan txik tkawi' kye aj nkyeyolin nya'tx galan ti'j te tpakb'alil.^b

¹⁰Komo ate' ky'ila'j kye aj k'onti'l n'ox tuj kywi', nxik kyq'uma' tidi'chq aj k'onti'l tume'l b'ix cha nqet kyeq'i' xjal, pyor kye aj tzunx nxik kxnaq'tza' tzan tok kyechalul kye qerman. ¹¹Kye ja xjalni a tgan tzan tqet elamo' ktzi' tzan tpaj nxik kxnaq'tza' tidi'chq nya'tx galan tzanja'x tzan tok jun galan te kyetz, b'ix ikxji ky'ila'j jay xjal nkaj ksi' tzan kyokslan te Tpakb'alil. ¹²Jun aj kxol kyetzx, aj n'ok kyq'uma' tuq kyetz iktza' jun aj yolil tyol Dios, otq'umaj ikxjani: «Kye a'e' ja aj Kretni b'an pur la'j-e', kyetz naqe txkup-e', cha kxujunqet, b'an ky'aj-e'.» ¹³Te nini b'an'ax; astilji inkxik akawi' byenech kye qerman tzan kyten jwert aj ja' oje tz'ok kywit'b'a' kyk'u'j, ¹⁴b'ix tzan k'on tok ksi' kywi' ti'j tidi'chq aj nkyq'uma' kye aj tijajil Israel aj cha tuj kywi'x n'etz kyin, b'ix tzan k'on txik kyoksla' kyyol kye aj n'el kyik'o' te b'an'ax. ¹⁵Komo kye xjal aj saq kyanim tuj twitz Qtata Dios, kyetz k'onti'l nkyeb'isun nya'tx galan ti'j jun tidi' aj galan. Per yatzun kye aj nya'tx saq kyanim tuj twitz Qtata Dios, a'e' aj k'onti'l nkye'okslan, kyetz tuj kynab'l ch'inwt jun tidi' galan; kyaqil te kynab'l nya'tx galan b'ix te aj nyolin kyanim ax pur nya'tx galan. ¹⁶Kyetz nkyq'uma' kyotzqi' Qtata Dios, per nya'tx b'an'ax kyitza' tzan tpaj te aj nqet kyk'ulu' b'an pur nya'tx galan, b'an k'omb'a' kye'okslan, b'an k'onti'l nb'antik tzan kyk'ulun jun tidi' galan.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye Tij

2 ¹Yatzun yatz, inkxik axnaq'tza' tuky'i te tume'l iktza' nyolin te Tu'ljal Dios. ²[Inkxik axnaq'tza'] kye tij tzan kyk'ulun mandad kyib'x tuky'i jun tume'l galan, b'ix tzan kyb'et tuj jun tume'l aj b'isu' byenech kyitza', b'ix tzan tqet kyb'isu' kyeb'a' alkyetz te galan; a tgan tzan kyten jwert titza' wit'lik kyk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix tzan tqet kygani' txq'aniky, b'ix tzan sten kypasens tzan kyipan tidi'chq.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye B'i'xh

³B'ix ax kye b'i'xh, a tgan [tzan kxik axnaq'tza'] tzan kyb'et tuj tume'l iktza' nqet tuj twitz Qtata Dios, b'ix nya'tx tzan tjaw kynik'o' yol kyil'j xjal, b'ix nya'tx aj tzyume' tzan te xhb'aj. A tgan tzan txik kxnaq'tza' kye txq'aniky alkyetz te tume'l galan, ⁴b'ix tzan txik kxnaq'tza' kye aj man tal-e' titza' tzan tqet kygani' kyichmil b'ix kyal, ⁵b'ix tzan kyb'et tuj tume'l, b'ix tzan k'on tox ksamo' kyib' tuj jun nya'tx galan, b'ix tzan

^b 1:9 1Tim 3:2-7

kyaq'unan txe' kyjay, b'ix tzan kynab'lin galan kyuky'i txq'ankey, b'ix tzan tquet kyoksla' kyichmil. Ixjxi nlay qet yoli' te tyol Qtata Dios tzan kypaj.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye Ku'xon

⁶Ntons inkxik akawi' kye ku'xon tzan tel kyniky' alkyetz te galan b'ix tzan kyk'ulun ixjxi. ⁷Yatzun yatz, intqet ayek'u' kywitz titza' yatz nchk'ulun kyaqil galan. Ax tzan txik axnaq'tza' kyetz, intqet ayek'u' jun tume'l b'an'ax aj nxik awin tuky'i jun ak'u'j. ⁸B'ix te ayol aj nxik ayoli' a'ox te b'an'ax tzan k'on tquet yoli' te aj nxik aq'uma'. Ixjxi tzan tquet ky'ixwik te aj k'onti'l nqet tuj twitz te aj nxik ayoli', tzan tpaj k'onti'l tidi' jun nya'tx galan aj b'a'n tzan tyolin q'i'j.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye Aj Nkye'aq'unan Te Junky

⁹Ntons, inkxik akawi' kye aj mosime' tzan junky tzan tquet kyoksla' te kyajaw tuj kyaqil, tzan kyok galan xjal b'ix nya'tx owajel ktzi'a' te kypatron. ¹⁰Ax tzan k'on tquet kyelq'a', sinoke ink yok xjal aj b'a'n tzan tok wit'let tk'u'j te kypatron ky'i'j. Ixjxi okyk'ulu'tz tzan tok kyen txq'ankey galan te tpakb'alil Qtata Dios aj koloyon q'i'j.

¹¹Komo oje tz'ok qen titza' te Qtata Dios nkolon xjal ja'chq kyaqil twitz tx'o'tx', b'ix te nini jun nim b'an galan aj ntzaj tsi' qajsik anke k'onti'l nqajo'. ¹²Nqotzaj txnaq'tza' tzan tkaj qsi' te aj nya'tx galan aj nqok'ulun tuq, aj k'onti'l tuq nqoxjanin te Qtata Dios b'ix aj n'el jq'ajab' tuq ti'j tidi'chq aj twitz tx'o'tx'. Ajna'l twitz ja tx'o'tx'ni a tgan tzan jk'ulun mandad qib'x tuj tume'l galan b'ix ax tzan jk'ulun tume'l kyuky'i' txq'ankey b'ix ax tzan tquet qxjani' Qtata Dios. ¹³B'ix [man nqok'ulun kyaqil nini], nqo'iyon ti'j te aj ja' lo'ik jk'u'j aj ntzaj tsi' jun chalajb'il tuj qanim, nqo'iyon te Jesukrist tzan tul tuky'i' nim tajwalil, tetz te Dios aj mas nim tajwalil b'ix aj koloyon q'i'j. ¹⁴Tetz oxik tq'apo' tib'x tzan tel xhchojo' te qchoj tzan jkolpjik tuj tq'ab' kyaqil aj nya'tx galan,^c tzan tok saq qanim tzan qok te tetz b'ix tzan tquet jk'ulu' te aj galan tuky'i' jun tk'u'j'jal.^d ¹⁵Kyaqil ntzani a te aj presis tzan txik apakb'a'. Intxik animsa' kyk'u'j kye qerman b'ix inkxik akawi' tuky'i' jun awajwalil b'ix k'on atzoqpij tzan awel ik'o' tzan nijunwt.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kkyaqil Kye Qerman

3 ¹Intxik aq'uma' kye qerman tzan tquet kyoksla' kye k'ulul mandad tuj kyamaq' b'ix tzan kyok okslon kyuky'i' kye aj at kyajwalil, ax tzan kyten list tzan kyk'ulun kyaqil aq'unj aj n'el galan tuj twitz Qtata Dios. ²Ax tzan k'on tok kyyaso' junky, b'ix nya'tx cha kyjoyonqet q'oj.

^c 2:14 Sal 130:8; Mat 20:28; Mak 10:45; Gal 1:4; 1Tim 2:6 ^d 2:14 Exo 19:5; Deu 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; 1Xhp 2:9

Mejor, inkyjoyon tume'l titza' tzan kyten galanx kxol txq'ankey, b'ix tzan kyyolin kyeb'a' kyuky'i kyaqil xjal. ³Komo ax qetz tb'aya' k'onti'l tuq nqet qb'isu' tuj tume'l, k'onti'l tuq nqet qoksla' Qtata Dios, k'onti'l tuq nqob'et tuj tb'ey Qtata Dios. Qetz tb'aya' cha nqoxik eq'i' tuq tzan tidi'chq aj n'el tgani' te qchi'jel b'ix tidi'chq aj nya'tx galan aj nqochalaj tuq ti'j. Cha qanq'inqet tuj pur nya'tx galan, cha qek'awinqet, b'ix nkye'ok tuq qajq'oja' txq'ankey b'ix ax kyetz nkyk'ulu' tuq ikxji quky'i'l. ⁴Per aj stzaj tyek'u' te Qtata Dios aj koloyon qi'j, titza' tetz b'an galan nab'lin b'ix titza' nkyeqet tgani' kye xjal, ⁵tetz otkoloj a'o' nya'tx tzan tpaj-wit tidi'chq galan aj jk'ulb'en sinoke tzan tpaj owok lo'et tk'u'j qi'j, ⁶b'ix okaj tsjapunsa' te qanim tzan tok ak'a'j tuj qanim, b'ix tzan te Txew otzaj tsi' jun qanq'in ak'a'j; ⁶komo tetz b'an galan ttab'lin, ntzaj tsi' te Txew qajsik tzan tpaj te Jesukrist aj koloyon qi'j. ⁷Ikkxi, tzan tpaj galan nab'lin quky'i'l anke k'onti'l nqajo', tetz owel tin qchoj, b'ix ikxji o'ok tk'wa'al tzan jk'amon jun qanq'in te jun-ele'x iktza'x qetz lo'ik jk'u'j.

⁸Aj yol nini b'an'ax, b'ix ajna'l ngan tzan txik aq'uma' kye txq'ankey tuky'i' jun tk'u'jlal tzan tok ksi' kyk'u'j tzan tqet kyk'ulu' tidi'chq galan, kkyaqil kye aj oje kye'okslan ti'j Qtata Dios. Kyaqil ntzani b'an galan b'ix n'oken kye kyaqil xjal. ⁹Per k'on tz'ok asi' awi' ti'j te aj nkywululu' kye xjal aj k'onti'l token, b'ix k'on tz'ok asi' awi' ti'j aj nkywululu' cha ti'j kyijajil b'ix ti'j te Kawb'il. Kyaqil aj nkywululu'ni, chagan, k'onti'l token. ¹⁰Qa at ab'l nk'ulun tzan tqet kypawa' kyib' kye qerman kxolx, b'ix qa k'onti'l n'ox tuj twi' tzan jun-el qa ka'mjji oj txik ekawi', ntons intex etin exol. ¹¹Komo qeb'en jun xjal ikxji cha tk'ulunqet nya'tx galan b'ix cha tjoyonqet choj; b'ix ajixk nxik tsi' tib' tuj il tzan tpaj aj ntk'ulu'.

Jun Kawb'il

¹²Oj txik nlajo' awuky'i'l tzi te Artems qatzun te Tíkiko, ⁸patzaj txoktxon tzan apon wuky'i'l Nicópolis, komo wetz oje qet nb'isu' tzan tky'ik jab'alil wetz txini. ¹³Inkyok awone' aber janik'pon'ixi' te Senas aj nxik tq'uma' txxolil te kawb'il, b'ix te Pol, ^hintxik esi' aj presis tuj kyb'ey tzan k'on tpaltin jun tidi' kyetz. ¹⁴B'ix kye qerman tzi, a tgan tzan kxnaq'tzan kyib' tzan kyonen kyuky'i' kye aj presis jun onb'il kyetz, tzan tok en jun kyk'ulb'en galan.

¹⁵Kyaqil kye aj akyeqet wuky'i'l tzani nxik ksama' jun limb'il te yatz. Intxik asi' jun limb'il kye aj b'an ganimo'na kyitza' aj parej wit'lik kyk'u'j iktza'x qetz. Qtata Dios tzaj sinxwit etajsik etetz ekyaqil jun nim b'an galan.

e 3:5 Dan 9:18 f 3:6 Wnch 14:16 g 3:12 Kya 20:4; Efe 6:21-22; Kol 4:7-8; 2Tim 4:12

h 3:13 Kya 18:24-28; 1Kor 16:12

Te Stz'ib'en Pa'k Te Mo'nch

Jun Limb'il

¹Wetz a'in Pa'k akyinqex pres tzan tpaj Kristo Jesus, b'ix atqet tzani wuky'i'l te qerman Timotey, [nqet qtz'ib'a'na] te yatz Mo'nch^a aj ganimich nim qitza'na, yatz aj nxhch'onen quky'ila. ²[Jun limb'il te yatz] b'ix ax te qerman xuj Apy b'ix ax te qerman Arkip, jun quky'ila aj nim n'aq'unan tuj taq'un Jesukrist,^b b'ix ax [jun limb'il] kye a'e' qerman aj n'ok kchimo' kyib' tuj ajay.

³Instzaj si'xwit jun nim b'an galan etajsik b'ix qet chewsaxwit ek'u'j tzan Qtata Dios b'ix tzan te Qajaw Jesukrist.

Te Pa'k B'an Nchalaj Tuq Ti'j Te Mo'nch

⁴Nxik nsi' pixon te Qtata Dios^c awi'l'j oj nxnaq'tzan ⁵tzan tpaj aj n'ok ncha'o' titza' yatz wit'lik ak'u'j ti'j te Qajaw Jesus b'ix titza' nqet agani' tetz kyuky'i kyaqil kye aj pawame' te tetz. ⁶Nxik nqani' tuky'i Qtata Dios awi'l'j yatz aj wit'lik ak'u'j iktza' qetz, nxik nqani' tzan tokenxwit b'an galan te aj awit'lb'en ak'u'jni tzan tel aniky' byenech ti'j kyaqil te aj tb'anil aj oje tzaj tsi' te Krist qetz. ⁷Wetz b'an nkyinchalaj tuj wanim b'ix njaw awin nk'u'j tzan tpaj n'ok ncha'o' nkyeqet agani' kyaqil kye aj pawame' te Qtata Dios b'ix tzan tpaj yatz erman njaw awin kyk'u'j kkyaqil kyetz.

Te Pa'k Nqet Twitz Twitz Mo'nch Tzan Tk'amon Te Onésimo

⁸Astilji anke wetz tzan tpaj Krist at nim woklen tzan axik nk'ulu' mandad tzan tqet ak'ulu' te aj presis, ⁹per tzan tpaj b'an ajb'ila' a'ich witz'a', astilji wetz nqet nwitz awitz, wetz a'in Pa'k ya b'an tijky a'in, b'ix pyor ajna'lky pres atin tzan tpaj te [npakb'en ti'j] Kristo Jesus, ¹⁰nqet nwitz awitz ti'j jun xjal aj naqe nk'wa'al, aj Onésimo, aj nk'wa'lij tuj pres.

^a 1 Filemón tb'i tuj kastiy. ^b 2 Ax: "Arkip jun quky'ila jun soldad te Jesukrist."

^c 4 Nyolin tuj kastiy "mi Dios" per k'onti'l telponx cha a'ox te Dios aj ntzaj tna'o' tuq te Pa'k sinoke te Dios aj ntzaj tna'o' tuq tetz parej titza' ntzaj tna'o' tuq te Mo'nch.

¹¹ [Qanq] tuj jun tyemp k'onti'l tuq token te yatz, per ajna'l at nim token nya'tx a'ox te yatz sinoke ax te wetz. ¹² Ajna'l owajel nlajo' awuky'i'lky tetz aj b'an nim nqet ngani'. ¹³ Wetz ngan-tal tzan tqet nk'amo' wuky'i'l tzan-tal tonen wuky'i'l te aky'ixel man akyinqex pres tzan tpaj te tpakb'alil galan ti'l Jesukrist. ¹⁴ Per k'on ngan tuq k'ulun ikxjani qa yatz nya'tx tuq tuky'i jun tk'u'jlal ma atzoqpij, tzan k'on tok te aj n'ak'ulu' iktza' cha alajwers, sinoke tuky'i aboluntadx yatz tuky'i jun tk'u'jlal.

¹⁵ Qanq tzan tpaj ntzani owex tuj ajay jun tyemp, per tzan tuq ak'amon tetz b'eyx te jun-ele'x, ¹⁶ nya'tx cha a'ox iktza' jun aj mosi' awitza' sinoke mas galan twitz nini, iktza' jun erman aj b'an gani' qitza', b'ix ajb'ila' nim witza' wetz b'ix pyorx-al yatz oqtel agani' tzan tpaj jun axjalil b'ix tzan tpaj nxnaq'tzan. ¹⁷ Qa yatz tuj anab'l a'in jun awuky'i'l, ntons pak'amon te tetz iktze'xtzun a'in. ¹⁸ Qatzun at jun tidi' aj otk'uluj nya'tx galan, qatzun at tidi' k'asb'ena' titza' awuky'i'l, intkaj asi' tuj nq'ab'.

¹⁹ Ajna'l wetz a'in Pa'k nqet ntz'ib'a' ntzani tuky'i nq'ab'x, wetz owokel nchojo', anke at tidi'chq galan aj oje qet nk'ulu' te yatz. ²⁰ Astilji, erman, wetz ngan tzan ab'ek'an ch'in wi'j tzan tpaj te Qajaw. Intjaw awin ch'in nk'u'j tuky'i Krist.

²¹ Ma'tx qet ntz'ib'a' te yatz b'ix wit'lik nk'u'j awi'j okyinqtel awoksla'. Wetz web'en, yatz oqtel ak'ulu' mas twitz te aj nxik nq'uma' yatzni. ²² Intqet ak'ulu' jun nwatb'il tuj ajay tzan tpaj lo'ik nk'u'j okyinpoyon etuky'i'l tzan tpaj exnaq'tzb'en wi'j.

Jun Kawb'il

²³ Ntons, jun limb'il te yatz tzan Pa'xh, jun wuky'i'l tuj ja presni tzan tpaj [tpakb'en ti'j] Kristo Jesus. ²⁴ Ax jun limb'il tzan te Mak, Aristark, Démas, b'ix Luks, a'e' aj nkye'onen wuky'i'l.

²⁵ Bwen, Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit tuj etanim jun nim b'an galan.

Jun U'j Aj Oxik Sama' Kye Xjal Ebrey

Te Qajaw Jesukrist A Tetz Te Aj Mas Nim Tajwalil Twitz Kyaqil

1 ¹ Oqtxi' te Qtata Dios, ky'ila'j-el b'ix tuj ky'ila'j tume'l otzaj tyoli' kyuky'i kye qijajil oqtxi' tzan kye aj yolil tyol. ² Yatzun ajna'l tuj ja tyemp ntzani aj ch'inky tponb'aj te twitz tx'o'tx'ni, tetz oje tzaj yolín quky'i'l tzan te Tk'wa'al; ojetq tuq kaj tsi' te Tk'wa'al te tajawil ti'j kyaqil, b'ix tzan te Tk'wa'al ojetq tuq qet tk'ulu' kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil twitz ka'j.^a ³ Ti'j te Tk'wa'al nxik qen te tajwalil b'an nim te Qtata Dios, b'ix ti'j tetz nxik qen titza' te Qtata Dios. B'ix tzan tpaj tajwalil, tetz tuky'i tyol nk'ulun tzan stenkix kyaqil aj at. B'ix ya ma tz'elb'aj tin kyaqil qchoj, oqet wit'let tuj tb'anq'ab' te Twitzale' tuj ka'j. ⁴ Komo oje xik si' mas nim tajwalil kywitz kye ángel, tzan tpaj tetz tb'i [Tk'wa'al te Twitzale' tuj ka'j], mas b'an tb'anil kywitz kye ángel.^b ⁵ Komo ni jun-el te Qtata Dios oxik tq'uma' te jun ángel: «Yatz a'ich nk'wa'al, wetz ma'tx xhtzaj nk'wa'li' ajna'l.»^c B'ix ax k'onti'l oxik tq'uma' ti'j jun ángel ikxjani: «Wetz okyin'okel te Stat, b'ix tetz owokel nk'wa'al.»^d ⁶ B'ix junky'el nyolin ikxjani [te Tu'jal Dios] ti'j te Tb'ay Tk'wa'al, nyolin ikxjani aj stzaj tlajo' tzani twitz tx'o'tx': «Kyaqil kye ángel inkyqet mejlet na'ol tetz.»^e ⁷ Kyi'j kye ángel te tyol Qtata Dios nyolin ikxjani: «Tetz nk'ulun kye ángel iktza' kyaq'iq', b'ix iktza' toq q'aq' kye [ángel] aj nkye'aq'unan te tetz.»^e ⁸ Per yatzun ti'j te Tk'wa'al, nyolin ikxjani: «Yatz aj Dios a'ich, yatz ochkajel b'eyx te jun-ele'x tuj awit'lel aj ja' nchk'ulun mandad b'ix tuky'i abar ochk'uluyon mandad tuj tume'l. ⁹ Yatz oje tz'el agani' te tume'l galan b'ix oje tz'el awik'o' te aj nya'tx galan; astilji te Qtata Dios aj ntzaj ana'o', tetz oje chqet tjoyo' b'ix oje tzaj tsi' mas nim achalajb'il kywitz kye txq'aniky

^a 1:2 Wnch 1:1-3; Kol 1:15-17 ^b 1:4 Ax: otk'amoj tuky'i Stat jun tb'i mas tb'anil twitz kyb'i kye ángel. Owok q'uma' "Nk'wa'al" tzan tpaj a tetz te Tk'wa'al te Twitzale' tuj ka'j, osey Tk'wa'al Qtata Dios. ^c 1:5 2Sa 7:14; 1Cró 17:13 ^d 1:5 Sal 2:7 ^e 1:7 Telponx kye ángel k'onti'l eb'ajil-e' b'ix b'a'n tzan kxik iktza' kyaq'iq' swal tmandad te Qtata Dios; ax b'a'n tzan tpon kynajsa' tidi'chq iktza' jun q'aq'; Sal 104:4 LXX.

awuky'i'l.»^f ¹⁰Ax nyolin ikxjani: «Yatz aj a'ich Tajaw ti'lj kyaqil, yatz aj oqet ak'ulu' twit'lel te twitz tx'o'tx' atx aj b'an tb'ay-el, b'ix a'ichx kixi' ochqet k'ulun te twitz ka'j. ¹¹Kyaqil nini opoyonaj per yatz atichqet kixi' te jun-ele'x, kyaqil nini kye'b'ayle' omankuyon naqe jun xq'apj, ¹²b'ix iktza' jun xq'apj oqtel apaqo' b'ix iktza' jun xq'apj oky'ixpjel; per yatzun yatz axkix yatz a'ichji, kye awaq'b'i nlay mankun.»^g ¹³Yatzun kyi'lj kye ángel, te Qtata Dios ni jun-el oxik tq'uma' te nijunwt kyetz [iktza' oxik tq'uma' te Tk'wa'al ikxjani]: «Paqet wit'let tuj nmanq'ab' max oj nk'ulun tzan kyok kye awajq'oj te tojb'il awoq.»^h ¹⁴Komo kyaqil kye ángel, kyetz k'onti'l eb'ajil-e', kyetz nkye'aq'unan te Qtata Dios, b'ix nkyetzaj lajo' onel te qetz aj oqokoletel.

A Te Qajaw Jesukrist Owok Ten Twitz Xhcho'nal Te Qky'ixel

2 ¹Astilji presis tzan tok qsi' qwi' ti'lj kyaqil aj oje tzaj xnaq'tza' qetz tzan k'on tkaj jkola' te aj oje xik qin. ²Komo k'onti'l nky'ixpjik te tpakb'alil' aj okyq'umaj kye ángel oqtxi', b'ix kyaqil kye aj k'onti'l oqet kyoksla' okyk'amaj jun xhcho'nal aj kyajoj, ³ntons ¿o' petzun oqokoletel qetz qa nlay tz'ok qsi' qwi' ti'lj te tpakb'alil' aj kolb'il qetz aj b'an galan? Axxix te Qajawil otzaj tpakb'a' b'an tb'ay-el te ja tume'lni, b'ix yaji kye aj e'ok cha'on tetz otzaj kyq'uma' junky'el quky'i'l. ⁴B'ix ax te Qtata Dios oqet tyek'u' te aj tpakb'alilni b'an'ax. Komo oqet tyek'u' tuky'i tidi'chq yek'b'il aj nqolab'an ti'lj b'ix tuky'i tidi'chq tk'ulb'en aj nijunwt ab'l nb'antik titza', b'ix tidi'chq aj nb'antik a'ox tuky'i tajwalil, b'ix te Txew Dios ntzaj tsi' qajb'en te junjunchaq te qetz iktza'x tetz tgan. ⁵Komo te Qtata Dios k'onti'l okaj tsi' tuj kyq'ab' kye ángel te aj oky'el mas yaj twitz tx'o'tx', aj nqoyolin ti'ljni. ⁶[Tuj Tu'jal Qtata Dios] at ja' nyolin ikxjani: «¿Tidi' alo'on kyetz kye ja xjalni tzan ktzaj ana'o'? ¿Tistil nkyetzaj ana'o' b'ix nchb'isun kyi'lj? ⁷B'ix yatz oqet ak'ulu' kyetz ch'inky tuq npon [kyajwalil] iktza' kye ángel, oxik asi' jun kyajwalil b'ix eqet ajiq'b'a'. ⁸Kyaqil okaj asi' tuj kyq'ab'.»

Ntons, tzan tpaj te aj nyolin, ya ma kaj si' kyaqil tuj kyq'ab', k'onti'l jun tidi' aj k'onti'l-wit okaj si' tuj kyq'ab'. Per mina' tok qen qa kyaqil atkaj tuj kyq'ab'.^j ⁹Enkamby, n'ok qe'e' te Jesus aj owok te'e' twitz te kamikyj, b'ix jun tyemp nya'tx nim tuj, tetz k'onti'l tuq npon [tajwalil] iktza' kye ángel, per ajna'l oje kaj si' nim tajwalil b'ix nqet jiq'b'a', b'ix tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin mas nim twitz te aj nqajo', te Jesus owokten twitz te kamikyj te qky'ixel qkyaqil qetz.

¹⁰Komo kyaqil tidi'chq aj at, oqet k'ulu' [tzan te Qtata Dios] b'ix ajixk oqet k'ulun tetz. Ntons tzan kxik tin ky'ila'lj xjal tuky'i'l tuj ka'j, a tgan

^f 1:9 Sal 45:6-7 ^g 1:12 Sal 102:25-27 ^h 1:13 Sal 110:1 ⁱ 2:2 Ax: Kawb'il.
^j 2:8 Sal 8:4-6

tuq tzan tk'ulun tzan tok ten [te Jesus] twitz xhcho'nal tzan tok en tetz k'onti'l xhchoj, tetz aj nkolon te qetz. ¹¹ Komo tetz aj nk'ulun tzan kykaj pawal' a'ox te tetz, b'ix kye aj oje kaj pawal' a'ox te tetz, axkix kytat parej kkyaqil; astilji tetz k'onti'l nqet ky'ixwik tzan kyok tq'uma' terman. ¹² Iktza'x nyolin ikxjani: «Oxe'l npakb'a' awi'l yatz kxol kye werman, b'ix okyinb'itzayon b'itz te yatz kxol kye aj nkye'okslan awi'l.»^k ¹³ B'ix ax at ja' nyolinky ikxjani: «Ti'l tetz owokel nwi't'b'a' nk'u'lj.»^l B'ix junky'el oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz akynqet tzani kyuky'i tk'wa'al Ntat aj etzaj tsi' wetz.»^m ¹⁴ Ntons komo iktza'x kye k'wa'alb'aj tuj jun jay kkyaqil kyetz parej kchiky'el kkyaqil b'ix ax te kchi'jel parej, ax ikxji te Jesus at tuq xhchiky'el b'ix at tuq jun xhchi'jel ikxji tuky'i tkamiky tetz b'a'n tuq tzan tqet titza' te aj at tuq tajwalil tzan tkansan, osey te Tajaw Choj. ¹⁵ B'ix ikxji nkyejatz tkolpi' kye aj b'ajq'ij nkye'anq'in tzyume' tuq [tzan te nya'tx galan] tzan tpaj nkyexob' tuq ti'l te kamikyj. ¹⁶ Komo tetz k'onti'l owul kolol kye ángel sinoke owul kolol kye aj [nkye'okslan iktza'] te Abran [n'okslan tuq].ⁿ ¹⁷ Astilji presis tuq tzan tok iktza'xkix kye a'e' terman, tzan tok tetz tuj twitz Qtata Dios te pal aj mas nim tajwalil kywitz kye txq'anqy pal, b'ix n'ok lo'et tk'u'lj qil' b'ix k'onti'l nkaj tkola' topis twitz Qtata Dios, b'ix ikxji tzan tkamik tuq tetz te qky'ixel tzan xhchojet te qchoj qetz aj a'o' te tetz. ¹⁸ Komo ax tetz owok ten twitz preb aj n'ok ten tuq twitz xhcho'nal, astilji tetz b'a'n tzan tonen kyil' kye aj n'ok kyen twitz preb.

K'on Kaj Qsi' Tzan Tqet Qoksla' Te Qtata Dios

3 ¹ Astilji waq erman, etetz aj pawamix te Qtata Dios, aj oje kxik uk'le' tzan Qtata Dios aj atjax tuj ka'l, intqet eb'isu' ch'in ti'l te Kristo Jesus, a tetz te Tky'ixel Qtata Dios [tzani twitz tx'o'tx'] b'ix a tetz te twitzale' pal aj ja' qetz n'ok qwit'b'a' jk'u'lj ti'l. ² Tetz k'onti'l okaj tkola' te aj otzaj sin [tajwalil], iktza'x te Moisés [k'onti'l okaj tsi' tzan tk'ulun te topis kxol a'e' aj] tuj tjay Qtata Dios.^o ³ Per te Jesus nqet jiq'b'a' mas twitz te Moisés, iktza'x jun k'ulul jay nqet jiq'b'a' mas twitz te jay aj ma'tx b'antik titza'. ⁴ Komo kyaqil jay nkyeqet k'ulu' tzan xjal, per akix te Qtata Dios oqet k'ulun kyaqil tidi'chq aj atqet. ⁵ Te Moisés kxol kyaqil kye aj nkye'okslan te Qtata Dios, tetz iktza' tuq jun mosj aj nim tajwalil b'ix aj k'onti'l okaj tsi' tzan taq'unan te Qtata Dios, b'ix te taq'un tzan tyolin tuq ti'l te aj otzajel tq'uma' [te Qtata Dios] mas yaj. ⁶ Per yatzun te Krist, tetz aji te k'wa'alb'aj aj k'onti'l okaj tsi' tzan taq'unan kxol kye aj tuj tjay Qtata Dios, b'ix qetz a'o' aj tuj tjay qa b'eyx te jun-ele'x okajel qwit'b'a' jk'u'lj ti'l b'ix qa k'onti'l nkaj jkola' aj ja' lo'ik jk'u'lj aj nqochalaj

^k 2:12 Sal 22:22 ^l 2:13 Isa 8:17 ^m 2:13 Isa 8:18 ⁿ 2:16 Ax: tijajil Abran; Rom 4:1-25.
^o 3:2 Núm 12:7

ti'lj. ⁷Astilji iktza'x nyolin te Txew Dios [tuj Tu'ljal Dios] ikxjani: «Etetz ajna'l intok echa'o' te aj nxik nq'uma'ni, ⁸b'ix k'on kx'ok b'an tz'ak iktza' kye aj ejaw meltz'jik wi'lj b'ix [okyk'uluj nya'tx galan] tquetlen kyk'ulu' probar [npenas] tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'. ⁹Tzi kye etijajil etetz oqet kyk'ulu' probar [npenas] b'ix ojetq tuq tz'ok kyen tidi'chq nk'ulb'en kawnaq (40) aq'b'i. ¹⁰Astilji wetz injaw q'ojlik kyuky'i'l b'ix oxik nq'uma' ikxjani: “K'onti'l'kix n'ox tuj kywi' b'ix k'on kygan tzan kyokslan te aj nxik nq'uma' tzan kyk'ulun.” ¹¹Astilji wetz aj njaw q'ojlik kyuky'i'l oxik nq'uma' nyol ikxjani: “Kyetz nlay kyekamb'an tzan kyojlan.”»^p

¹²Ntons intok esi' waq enab'l erman, qanq kebal at jun nya'tx galan tuj kyanim junjun exol etetz tzan tkaj kykola' tzan kyokslan te Qtata Dios aj at jun tanq'in.^q ¹³Etetz b'ajq'ij pe'enimsan waq ek'u'lj exolx tzi [tzan eb'et tuj tume'l], komo tzunx atx q'ij atx tyemp, ikxji etetz tzan k'on eqet moyi' tzan te choj, b'ix tzan k'on tok te etanim b'an tz'ak. ¹⁴Komo qetz qkyaqil junx ato' tuky'i Jesus qa b'an'ax n'ok qsi' qnab'l tzan qten jwert iktza'x wit'likok jk'u'lj tb'ay-el b'ix b'eyx te jun-ele'x max oj tmankun kyaqil. ¹⁵Iktza'x nyolin [tuj Tu'ljal Dios]: «Etetz ajna'l intok echa'o' te aj nxik nq'uma', k'on kx'ok b'an tz'ak iktza' kye aj ejaw meltz'jik wi'lj b'ix oqet kyk'ulu' probar [npenas] tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.»^r ¹⁶Ntons, komo ¿ab'le' kye aj ejaw meltz'jik ti'lj Qtata Dios b'ix ojetq tuq tz'ok kcha'o' tyol? ¿Nya'tx petzun kyaqil kye aj e'etz tin Moisés tuj te ttx'o'otx' Ejipt? ¹⁷B'ix ¿ab'l quky'i'l ojaw q'ojlik te Qtata Dios kawnaq (40) aq'b'i? ¿Nya'tx petzun kyuky'i kye aj ejoyon choj b'ix eb'ajkaj kamik tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'? ¹⁸B'ix ¿ab'l quky'i'l oxik tsi' tyol Qtata Dios tzan k'on tuq kykamb'an tzan kyojlan? ¿Nya'tx petzun kye aj k'onti'l e'okslan tetz? ¹⁹Ixji n'el qniky', kyetz k'onti'l eb'ajkamb'an tzan kyojlan tzan tpaj k'onti'l e'okslan.

B'a'n Tzan Qojlan Tzan Tpjaj Te Jesus

4 ¹Ntons astilji, man tzunx atx tyemp tzan jkamb'an tzan qojlan iktza'x oxik tsi' Qtata Dios tyol ti'lj, ntons intok esi' enab'l waq tzan etox ekyaqil tzan k'on tpaltin nijunwt tzan tojlan. ²Komo iktza'x kyetz [oqtxi'l], ax qetz ajna'l oje tzaj pakb'a' jun tpakb'alil galan quky'i'l. Per kyetz chagan owox kcha'o' te tpakb'alil tzan tpaj k'onti'l owox kywit'b'a' kyk'ulj ti'lj te aj nkyecha'on tuq. ³Komo a'ox qetz aj nqo'okslan b'a'n tzan qojlan, komo te Qtata Dios oxik tsi' tyol ikxjani: «B'an'ax iktza'x oxik nsi' nyol aj njaw q'ojlik kyuky'i'l aj oxik nq'uma', “Kyetz nlay kyekamb'an tzan kyojlan.”»^s Ikxji oxik tsi' tyol anke [tetz n'ojlan tzan tpaj] ojetq

^p 3:11 Ax: nlay kye'ox tuj te ojla'mj aj b'a'n tzan txik nsi'. Kyi'l kyetz oqtxi'l telponx nlay b'antik tuq tzan kyox tuj te tx'o'tx' aj ja' b'a'n tuq tzan kyojlan; Núm 14:1-35; Sal 95:7-11.

^q 3:12 Ax: aj b'an'ax itz'oj. ^r 3:15 Núm 14:20-23,29-34; Sal 95:7-9 ^s 4:3 Sal 95:11

mankun kyaqil taq'un atx aj tb'antik te twitz tx'o'tx'. ⁴Komo tuj jun part [tuj te Tu'jal Dios] nyolin ti'j te q'ij ojla'mj ikxjani: "Owojlan te Qtata Dios tuj twuqi' q'ij ti'j kyaqil taq'un."^t ⁵B'ix ax tuj junky part nyolin ikxjani: "Kyetz nlay kyekamb'an tzan kyojlan."^u ⁶Komo ate'x junjunky aj mina' kyojlan, b'ix ax kye aj owok kcha'o' te tpakb'alil b'an tb'ay k'onti'l e'ojlan tzan tpaj k'onti'l oqet kyoksla'. ⁷Astilji junky'el te Qtata Dios oje kaj tsi' junky q'ij aj ntq'uma' tetz: «Ajna'l.» Komo aj oxik tq'uma' tuj stzi' te Dawid atx b'an oqtxi' iktza'x aj okaj q'uma' ikxjani: «Ajna'l etetz intok echa'o' te aj ntq'uma' [te Qtata Dios], k'on kx'ok tz'ak, intox tuj ewi'.»^v ⁸Komo qa tuj tkwent te Chowe kyetz ob'antik-wit kyojlan, ntons te Qtata Dios k'onti'l-tal otzaj tq'uma' ti'j junky q'ij.^w ⁹Astilji [n'el qniky'] tzunx atx junky tume'l tzan qojlan qetz aj tk'wa'al Dios a'o'. ¹⁰Komo ab'l aj oje tkamb'aj tzan tojlan [iktza' te Qtata Dios oxik tsi' tyol ti'j], ntons ax tetz oje tz'ojlan ti'j kyaqil taq'un iktza'x te Qtata Dios owojlan ti'j taq'un.^x

¹¹Ntons intok qsi' jk'u'j najji tzan jkamb'an tzan qojlan ikxji, tzan k'on jqet tz'aqik qetz iktza'x kye aj k'onti'l e'okslan [oqtxi']. ¹²Komo te tyol Qtata Dios b'a'n tzan tyolin tuj qanim b'ix b'a'n tzan tk'ulun tidi'chq galan, mas nim token twitz jun machit kykab'il palaj te^y tzan tpaj b'a'n tzan tok tmako' kyaqil qanim b'ix kyaqil qchi'jel, b'ix b'a'n tzan tyolin qil' iktza'xkix jun aj totzqi' kyaqil aj nqb'isu' tuj qwi' b'ix ti'j kyaqil aj nqb'isu' tuj qanim. ¹³K'onti'l jun tidi' aj oqet k'ulu' tzan te Qtata Dios b'a'n-wit tzan tkaj ewj twitz, sinoke kyaqil b'an eb'ajil twitz tetz, b'ix twitz tetz oxe'l jq'uma' kyaqil.

A Te Jesus Te Twitzale' Qpal

¹⁴Ntons tzan tpaj a te Jesus te Tk'wa'al Dios b'ix a tetz te twitzale' qpal aj oje tz'ox tuj ka'j [tzan tyolin qil'j qetz tuky'i Qtata Dios], astilji presis tzan k'on tkaj jkola' titza' wit'lik jk'u'j ti'j. ¹⁵Tetz nya'tx jun twitzale' pal aj k'onti'l-wit totzqi' kyaqil aj nky'ik qil'j qetz aj a'o' xjal aj at ja' nqopaltin, sinoke tetz oje tz'ok ten twitz kyaqil preb aj nky'ik qil'j, per k'onti'l ojoyon choj. ¹⁶Astilji waq erman, qo'ok laq'chet najji tuky'i jun tk'u'jlal twitz te Qtata Dios aj atqet tuj twit'lel b'ix ntzaj tsi' qajsik qetz jun nim b'an galan aj k'onti'l nqajo'; qob'aj-ok laq'chet ti'j tzan tok lo'et tk'u'j qil'j b'ix tzan tonen quky'i'l tuky'i jun tume'l b'an galan nab'lin cha'oj tok qen at tidi'chq npaltin qetz.

5 ¹Komo kyaqil kye twitzale' pal kxol kye xjal, kyetz nkye'el joyo' tzan kyyolin kyil'j kye xjal twitz Qtata Dios, b'ix tzan txik kyq'apo' kyoyej kye xjal te Qtat b'ix tzan txik kyq'apo' te present tzan tqet najsa' kchoj kye xjal. ²Jun pal b'a'n tzan tok lo'et tk'u'j kyil'j kye aj nya'tx tume'l

^t 4:4 Gén 2:2 ^u 4:5 Sal 95:11 ^v 4:7 Sal 95:7-8 ^w 4:8 Deu 31:7; Jos 22:4

^x 4:10 Gén 2:2 ^y 4:12 Isa 49:2; Efe 6:17

nkyek'ulun tzan tpaj k'onti'l kyeb'en, komo ax tetz jun xjal aj b'a'n tzan tqet tz'aqik tzan tpaj tidi'chq nya'tx galan. ³B'ix tzan tpaj tetz jun xjal, ax presis tzan txik tsi' present ti'l xhchojx tetz b'ix ax ti'l kchoj kye xjal.^z ⁴Nijunwt ab'l b'a'n tzan tjaw tjalb'e'x tzan tok pal, sinoke a tgan tzan stzaj si' tajwalil tzan Qtata Dios iktza'x te Aron otzaj si' tajwalil.^a ⁵Ax te Jesus k'onti'l oqet tjiq'b'a'x tib', k'onti'l ojaw tjalb'e'x tzan tok tetz twitzale' pal [sinoke te Qtata Dios otzaj sin tajwalil]. Komo aji tetz otzaj q'uman ikxjani: «Yatz a'ich nk'wa'al, ma'tx xhtzaj nk'wa'li' ajna'l.»^b ⁶Ax iktza'x nyolin tuj junky part [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: «Yatz a'ich te Pal b'eyx te jun-ele'x, iktza'x te Melkisedek.»^c ⁷Komo te Jesus aj tnajan tzani twitz tx'o'tx', tetz oxnaq'tzan tuky'i jun twi' nim b'ix tuky'i oq'el nqet tuq twitz twitz Qtata Dios aj b'a'n tuq tzan tkolon tetz ti'l te kamikyj,^d b'ix tzan tpaj tetz oqet toksla', astilji te Qtat otzaj tsi' te aj oxik tqani' tetz. ⁸Ixji te Jesus, anke tetz aji tuq te k'wa'alb'aj, tzan tpaj kyaqil te xhcho'nal aj oky'ik ti'l, tetz owel tniky' tidi' telponx oj tqet qoksla' junky. ⁹B'ix ya ma qet tyek'u' kyaqil nini tzan tpaj tokslb'en, ikxji owok te koloyon b'eyx te jun-ele'x qil' qkyaqil qetz aj nqo'okslan ti'l, ¹⁰b'ix te Qtata Dios oxik tsi' tajwalil tzan tok twitzale' pal iktza'x te Melkisedek.

A Tgan Tzan Kxik Qxnaq'tza' Txq'anky Ti'l Aj Oje Tz'el Qniky' Qetz

¹¹At tidi'chq a tgan tzan qyolin ti'l te ntzani per kwest tzan txik jq'uma' xtxolil tzan tpaj etetz b'an kwest tzan tox tuj ewi'. ¹²Etetz oje kx'ok-tal xnaq'tzon ajna'l tzan tpaj ky'ila'l tyempxi' [etokslb'en], per tzunx presis tzan txik xnaq'tza' etetz ti'l te aj oje kaj tq'uma' Qtata Dios aj ntzaj xnaq'tza' qetz aj man txiklen qoksla'. Komo ti'l te xnaq'tzb'ilj etetz oje kx'ok junky'el iktza' k'wa'l' aj tzunx presis tzan tqex pilo' esop^e b'ix nya'tx tzan txik ewa'a' wablj kaw, ¹³komo kye aj tzunx nqex pilo' kywe', kyetz man k'wa'l-e', k'onti'l n'el kyniky' alkyetz te tume'l.^f ¹⁴Te wablj kaw a'ox kye tijxjal tzan tpaj oje tz'ok kaw te kyk'u'j, b'ix ax ikxji ti'l te xnaq'tzb'ilj, jun tijxjal nqet tb'isu' tuj tume'l b'ix n'el tniky' alkyetz te galan b'ix alkyetz te aj nya'tx galan.

6 ¹Astilji, ya qeb'enky te aj okaj xnaq'tza' ti'l te Krist, ajna'l intok qsi' jk'u'j tzan tel qniky' mas, nya'tx a'ox qokaj ti'l ch'imu's aj qeb'en, sinoke qob'aj-ok mas jwert. K'onti'l tzan qyolin cha a'ox ti'l te aj ntzaj xnaq'tza' qetz tb'ay aj man txiklen qoksla', iktza' ntzani: titza' tzan tjaw qky'ixpu' qnab'lin ti'l jk'ulb'en oqtxi' aj k'onti'l token, qatzun ti'l titza' tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'l Qtata Dios, ²qatzun ti'l te tjawlen si' a' qwi',^g qatzun ti'l te tqetlen si'let kyq'ab' kye tijxjal qajsik, qatzun

^z 5:3 Lev 9:7 ^a 5:4 Exo 28:1 ^b 5:5 Sal 2:7 ^c 5:6 Sal 110:4 ^d 5:7 Mat 26:36-46;
Mak 14:32-42; Luks 22:39-46 ^e 5:12 Ax: etxu'. ^f 5:13 1Kor 3:2 ^g 6:2 Tuj yol gryeg te ja
ntzani telponx kyi'j ky'ila'l tume'l titza' njaw tuq si' a' kywi' tuj aj tyemp.

ti'lj titza' okyejawel anq'in kye kamnaq, qatzun ti'lj titza' [kye aj k'onti'l nkye'okslan] okyexe'l si' tuj il b'eyx te jun-ele'x. ³Ntons intok qsi' jk'u'lj tzan tox tuj qwi' mas twitz kyaqil aj nini komo ikxji tgan te Qtata Dios. ⁴Komo kye aj otzaj si' jun-el jun chk'atunal tuj kywitz b'ix owok kyen titza' b'an tb'anil galan nab'lin te Qtata Dios kyuky'i'l b'ix okyk'amoj te Txew Dios tuj kyanim ⁵b'ix owok kyen titza' b'an tb'anil te tyol Qtata Dios, b'ix titza' b'an nim tajwalil tzan tk'ulun kyaqil aj oky'el mas yaj twitz ja tx'o'tx'ni, ⁶qa kyetz okajel kykola' tzan kyokslan, ya nlay b'antik tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin junky'el, tzan tpaj ikxji iktza' cha n'ok kyklabi' junky'el te Jesus twitz krus b'ix cha n'el kyin tky'exaw kywitz kye xjal. ⁷Komo iktza'x jun tx'o'tx' aj nxik tuk'a' te jab' aj nqet tajsik, b'ix nkaj tsi' jun tawal galan kye aj nqet aq'unan tetz, ikxji te tx'o'tx' ky'iwla' tzan te Qtata Dios; ⁸yatzun te junky tx'o'tx' aj nswan jun tawal pur ky'i'x b'ix k'onti'l token ch'inwt, ntzaj qanb'e' tajsik b'ix yaji n'ok si'let tq'aq'al. [Ntons ax ikxji kyij kye aj nkaj ksi' tzan kyokslan.]

**K'on Kaj Qsi' Tzan Tok Qwit'b'a' Jk'u'lj Ti'lj Qtata Dios
Tzan Jk'amon Te Aj Oje Xik Tsi' Tyol Ti'lj**

⁹Per yatzun eti'lj etetz erman, etetz aj ganimix nim witz'a', wetz tuj nnab'l owelal kyaqil galan etuky'i'l b'ix web'en etetz kolomix a'ix. ¹⁰Komo te Qtata Dios nlay k'ulun jun nya'tx galan etuky'i'l, nlay tz'ajnaj ti'lj tk'u'lj kyaqil aj galan oje qet ek'ulu' tzan tpaj nqet egani' te tetz b'ix titza' oje kx'onen kyuky'i kye qerman^h b'ix titza' tzunx nkx'onen kyuky'i'l ajna'l. ¹¹Qetza qgana tzan txik jq'uma' etetz ekyaqil tzan k'on kaj esi' tzan eb'et axkix tuky'i jun tk'u'ljalji, tzan eten b'an sewur atix titza' wit'lik ek'u'lj, max oj tponb'aj kyaqil. ¹²Ikxji tzan k'on etok ky'aj sinoke tzan eb'et iktza' kye aj wit'lik kyk'u'lj ti'lj te Qtata Dios b'ix at nim kypasens tzan kyk'amon te aj oje xik tsi' tyol te Qtata Dios ti'lj. ¹³Komo aj txik tsi' tyol te Qtata Dios tuky'i Abran, oxik tsi' tjurament ti'jx tetz tzan tpaj k'onti'l tuq junky ab'l mas nim tajwalil twitz tetz tzan txik tsi' tjurament ti'lj. ¹⁴Komo oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax wetz ochtel nky'iwla' nim b'ix ax nk'ulu'tz tzan kypuqun b'an ky'ila'lj kye awijajil.»ⁱ ¹⁵Ntons, te [Abran] otiyoj tuky'i nim tpasens [ti'lj te aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'lj], b'ix ikxji otk'amoj te aj ojetq tuq xik q'uma' tetz. ¹⁶Kye xjal oj txik ksi' kyjurament, nxik ksi' ti'lj jun xjal aj mas nim tajwalil kywitz kyetz, b'ix tzan tpaj te kyjurament nlay b'antik tzan kyjaw meltz'jik. ¹⁷Astilji, komo te Qtata Dios tgan tuq tzan tqet tyek'u' byenech kyuky'i kye aj ja' oxik tsi' tyol, tetz nlay tuq jaw tky'ixpu' ch'inwt ti'lj te tyolb'en. Astilji ax oxik tsi' tjurament, ¹⁸b'ix ikxji, ate' kab'e' tume'l aj telponx nlay b'antik tzan tky'ixpjik tyol b'ix tetz k'onti'l nnik'on. Ikxji qetz, aj oje kaj

^h 6:10 Ax: kye aj pawame' a'ox te Qtata Dios. ⁱ 6:14 Gén 22:16-17

jq'apo' qib' tuj tq'ab' tzan tkolon qi'l, b'a'n tzan tnimsan jk'u'j byenech ti'lj te aj ja' oje kaj lo'et jk'u'j aj otzajel si' qetz. ¹⁹Tzan tpaj te nini, k'onti'l nna'non qanim b'ix nswan jun qbalor tuj qanim iktza' tq'a'el jun bark aj n'oken tzan k'on tyak'un te bark, b'an tzinun atqet; b'ix ikxji qetz lo'ik jk'u'j ti'lj [Jesus aj owox] tujx te pawb'il [aj ja' atqet te Qtata Dios tuj ka'lj].^j ²⁰Aj ja' te Jesus oje tz'ox tb'ay qwitz [tzan qpon qetz tuky'i Qtata Dios], ikxji tetz owok twitzale' pal b'eyx te jun-ele'x iktza'x tuq te Melkisedek.^k

Te Qajaw Jesukrist A Te Qpal B'eyx Te Jun-ele'x

7 ¹Komo te Melkisedek tetz te twitzale' k'ulul mandad tuq tuj te amaq' Salem, b'ix tetz ax Pal aj n'aq'unan tuq te Qtata Dios. Te Abran, aj ojetq tuq kyeqet tizta' txq'an k'ulul mandad,^l tetz aj tmeltz'jik tuj tamaq', te Melkisedek owetz kanol tetz b'ix oqet tky'iwla'. ²Te Abran tetz oxik toye' te Melkisedek te tlajuji' part ti'lj kyaqil aj ojetq tuq tzaj tkamb'a' tuj te q'oj. Te ja Melkisedekni, tetz tb'i kab'e' telponx; tb'ay telponx “te twitzale' k'ulul mandad aj nk'ulun kyaqil tuj tume'l,” b'ix [komo tetz tamaq' tb'i Salem aj telponx “ja' k'onti'l q'oj,” astilji tetz tb'i ax telponx] “te twitzale' joyol tume'l tzan tmankun te q'oj.” ³Ti'lj tnan b'ix ti'lj stat b'ix kyi'lj tijajil te Melkisedek, k'onti'l qeb'en ch'inwt, b'ix ax k'onti'l qeb'en janik'le owitz'jik b'ix janik'le okamik, b'ix ikxji tetz iktza'x te Tk'wa'al Dios tzan tpaj jun pal aj te jun-ele'x. ⁴Intok esi' enab'l ti'lj te Melkisedek: Tetz jun xjal nim tajwalil tuq, astilji ax te Abran aj qijajil, tetz oxik toye' te tlajuji' part ti'lj kyaqil aj otzaj tkamb'a'. ⁵Iktza'x nyolin te Kawb'il, kye pal aj tijajil Lewi at kyoklen tzan kyk'amon kyi'lj kye xjal te tlajuji' part ti'lj kyaqil iktza'x nyolin te Kawb'il,^m anke ax kyetz a'e' tijajil Abran. ⁶Per te [Melkisedek], anke tetz nya'tx tuq jun tijajil Lewi, tetz otk'amoj te jun lajuj part tuky'i Abran b'ix oqet tky'iwla' te Abran, axkix te Abran aj te Qtata Dios oxik tsi' tyol tuky'i'l. ⁷Qetz qeb'enky jun aj nky'iwlán a te mas nim tajwalil twitz te aj nk'amon te ky'iwl'b'il.

⁸Ntons tzani twitz ja tx'o'tx'ni kye [pal] aj nkyek'amon te tlajuji' part, kyetz xjal-e' b'ix nkyekamik, yatzun [ti'lj te Melkisedek nya'tx ikxji tzan tpaj] tetz iktza' tzunx itz'oj ajna'l. ⁹Ax b'a'n tzan txik jq'uma', komo te Lewi tzi owel tijajil ti'lj te Abran, ntons aj txik xhchojo' te Abran te tlajuji' part, ax kye tijajil Lewi mas yaj, ax oxik kchojo' te jun lajuj part aj txik xhchojo' te Abran [tuky'i Melkisedek]. ¹⁰Komo te tijajil te Lewi atqet tuq tuj xhchi'ljel te xhchman Abran aj tetz te Melkisedek kanol tetz.

¹¹Ntons cha tzan kypaj-wit kye pal aj tijajil Lewi b'a'n-wit tzan tkaj saq qanim b'eyx te jun-ele'x, (komo tuj kykwent kyetz okaj si' te Kawb'il kxol kye xjal), ikxji nya'tx-tal presis te junky pal aj iktza' te Melkisedek

^j 6:19 Lev 16:2 ^k 6:20 Sal 110:4 ^l 7:1 Te Abran oq'ojin kyi'lj tzan tkolpin te tsobrin tuj kyq'ab'; Gén 14:11-24. ^m 7:5 Núm 18:21

b'ix aj nya'tx iktza' tijajil Aron [aj tijajil Lewi]. ¹²Komo oj tky'ixpjik te tumelil kyi'lj kye pal, ax presiskix tzan tky'ixpjik te tumelil ti'j te Kawb'il. ¹³B'ix te ja pal aj nqoyolin ti'jni [osey te Jesus], kyaqil oky'ixpjik ti'j tzan tpaj tetz tijajil junky b'uch'uj xjal [aj nya'tx tijajil Lewi], b'ix kxol kye aj tijajil, nijunwt kyetz oje kye'ok pal jun-el tzan kyaq'unan twi' te tz'e'sb'il. ¹⁴Qetz qeb'en te Qajaw Jesus tzajnaq ti'j tijajil Juda, b'ix te Kawb'il aj okaj stz'ib'a' Moisés k'onti'l nyolin ti'j aj b'uch'uj xjalji tzan kyok-wit pal. ¹⁵B'ix n'ok e'e' mas byenech ti'j te ntzani tzan tpaj [te Jesus aj] te junky pal nya'tx iktza' kye txq'ankey pal [aj tijajil Lewi] sinoke iktza' te Melkisedek. ¹⁶B'ix astilji, tetz k'onti'l owok pal cha tzan tpaj-wit te tijajil iktza' nyolin te Kawb'il, sinoke tzan tpaj jun tanq'in aj k'onti'l nponaj. ¹⁷Komo ti'j tetz nyolin [te Tu'jal Dios] ikxjani: «Yatz a'ich te pal b'eyx te jun-ele'x iktza'x te Melkisedek.»ⁿ ¹⁸Ntons te Kawb'il aj okaj q'uma' tb'aya', tetzji oponaj tzan tpaj ya k'onti'lky tuq tbalor b'ix ya k'onti'lky tuq token, ¹⁹tzan tpaj k'onti'l ob'antik tizta' tzan tkaj saq qanim b'eyx te jun-ele'x twitz Qtata Dios. Per yatzun ajna'l tzan te junky tume'l ak'a'j b'a'n tzan tkaj lo'et jk'u'j ti'j Qtata Dios [tzan tkaj saq qanim tuj twitz] b'ix ikxji b'a'n tzan qok laq'chet ti'j. ²⁰Te Qtata Dios oxik tsi' tyol tzan stzaj tsi' [te Jesus iktza'] junky qpal, per yatzun kyi'lj kye txq'ankey pal k'onti'l oxik tsi' tyol kyi'lj ikxji. ²¹Komo kye txq'ankey pal k'onti'l ekaj si' tuj kyopis tzan tpaj-wit te Qtata Dios oxik tsi' tyol kyi'lj, per yatzun [ti'j te Jesus] nyolin ikxjani: «Oje xik tsi' te Qtata Dios tyol ikxjani b'ix nlay ky'ixpjik: “Yatz a'ich te pal b'eyx te jun-ele'x.”»^o ²²Astilji tzan tpaj te Jesus opoyonkix kyaqil te tume'l ak'a'j aj mas at token te qetz [twitz te aj oqtxi']. ²³Kye txq'ankey pal tb'aya', kyetz presis tuq b'an ky'ila'j kyb'et tzan tpaj nkyekamik tuq, k'onti'l ob'antik tzan kykaj pal b'eyx te jun-ele'x. ²⁴Per yatzun te Jesus tzan tpaj tetz k'onti'l nkamik, te tajwalil iktza' pal k'onti'l nky'ik te junky. ²⁵Astilji b'a'n tzan tkolon b'eyx te jun-ele'x qi'lj qetz aj nqo'ok laq'chet ti'j te Qtat tzan tpaj tetz. Komo tetz itz'oj b'eyx te jun-ele'x b'ix nxnaq'tzan twitz te Qtata Dios qi'lj qetz.

²⁶Ntons te Jesus, aji tetz te twitzale' pal aj presis te qetz. Komo aji pawa' a'ox te Qtata Dios b'ix k'onti'l xhchoj, b'ix nich'inwt nya'tx galan ti'lj, b'ix owel pawa' kyi'lj kye chimol choj b'ix a tetz oqet jiq'b'a' tuj ka'lj mas twitz kyaqil. ²⁷B'ix tetz nya'tx iktza' kye txq'ankey pal aj b'ajq'ij presis tuq tzan txik kyq'apo' kypresent twi' tz'e'sb'il, tb'ay tzan tpaj kyetz kchojx b'ix yaji tzan tpaj kchoj kye xjal, sinoke axk tetz oxik tq'apo' tib'x te present cha jun-el b'ix b'eyx te jun-ele'x.^p ²⁸Te Kawb'il aj okaj tsi' te Moisés ntk'ulu' tzan kykaj tsi' kye pal aj mas nim kyajwalil, per kyetz ax xjal-e' aj at kchoj. Per yatzun te aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j mas yaj twitz te Kawb'il, tetzji Tk'wa'al Qtata Dios b'ix b'an ch'inwt nya'tx galan ti'lj, b'ix a tetz [te qpal aj mas nim tajwalil twitz kyaqil] b'eyx te jun-ele'x.

ⁿ 7:17 Sal 110:4 ^o 7:21 Sal 110:4 ^p 7:27 Lev 9:7

Te Tume'l Ti'j Te Jesus Mas Tb'anil Twitz Te Tume'l Kyi'j Kye Pal Oqtxi'

8 ¹Ntons, te aj b'an presis tzan tel eniky' ti'j te aj nqoyolinni, a te ja ntzani: Qetz at jun qpal ikxji aj mas nim tajwalil kywitz kyaqil, b'ix tetz wit'liqet tuj twit'lel tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios aj Twitzale' tuj ka'j,² b'ix tetz n'laq'unan [tuj ka'j] tuj aj jay tabernáculo aj ja' atqet b'an'ax xhchk'atunal te Qtata Dios, aj ajixk tetz k'ulul tetz b'ix nya'tx kyk'ulb'en xjal. ³Kyaqil kye twitzale' pal [tzani twitz tx'o'tx'] nkyekaj si' tzan txik kyq'apo' kyoyej kye xjal te Qtata Dios b'ix tzan txik kyq'apo' kye present tzan tqet najsa' te kchoj kye xjal; astilji ax ikxji te [Jesus] aj qpal, ax tetz presis tzan txik tq'apo' tidi' te Qtata Dios. ⁴Qa tetz tzunxwit atqet tzani twitz tx'o'tx', tetz nya'tx-tal pal tzan tpaj ya ate' kye pal tzani aj nxik ksi' te oyej te Qtata Dios iktza'x tkajlen q'uma' tzan te Kawb'il oqtxi'. ⁵Ikxji aj ja' kyetz nkye'aq'unan cha iktza' tizb'alil te aj at tuj ka'j. Komo iktza'x aj oxik q'uma' te Moisés [tzan te Qtata Dios] aj taq'ik tzan tqet tk'ulu' te jay aj tnajb'il Qtata Dios tzani twitz tx'o'tx', oxik tq'uma' te Qtata Dios tetz ikxjani: «Intok asi' anab'l, presis tzan tqet ak'ulu' kyaqil iktza' aj oxik nyek'tu' yatz twi' te witz.» ⁶Per ajna'l te Jesus [aj twitzale' qpal], tetz oje tk'amoj jun topis mas b'an tb'anil kywitz kye txq'anqy pal, tzan tpaj tetz opoyonkix kyaqil ti'j te tume'l ak'a'j aj mas b'an tb'anil aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j. Komo te galan aj n'el ti'j te tume'l ak'a'j mas tb'anil twitz te aj owel ti'j te tume'l oqtxi'. ⁷Cha kabal-wit te tume'l aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j tb'ay-el, nya'tx-tal presis te junky. ⁸Komo tzan tpaj owel tuj twitz te Qtata Dios nya'tx galan nkyek'ulun tuq kye xjal, astilji okaj tz'ib'a' oqtxi' ikxjani: «Te Tajaw Ti'j Kyaqil nxik tq'uma', “Tzul jun q'ij oxel nsi' nyol ti'j junky tume'l ak'a'j kyuky'i kye aj tijajil Israel b'ix kye aj tijajil Juda. ⁹Te tume'l aj okajel nsi' kyuky'i'l nya'tx iktza' te tume'l aj okaj nsi' kyuky'i kye kyijajil oqtxi' aj kyetz win kyeb'a' tuj te amaq' Ejipt; komo kyetz oqtxi' okaj kykola' te tume'l aj okaj nsi', astilji wetz ekaj nkola'» kyi te Qajawil ikxjani. ¹⁰“Astilji, te tume'l ak'a'j aj okajel nsi' kyuky'i kye aj Israel oj tponb'aj aj tyempji, a te ja ntzani,” kyi te Qajawil ikxjani. “Oxel nsi' Nkawb'il tuj kywi' b'ix onk'ulu'tz tzan tkaj tuj kyanim, b'ix wetz okyin'okel te Dios aj otzajel kyna'o' b'ix kyetz okye'okel kye nxjalil. ¹¹Ya nlay tz'ok presis tzan txik kxnaq'tza' te junky ab'l kyetz ikxjani: ‘Intok awotzqila' te Qajawil.’ Komo kkyaqil okyin'okel kyotzqila', kyaqil kye k'wa'l b'ix kyaqil kye tijxjal. ¹²Wetz oqtel nnajsa' kyaqil aj nya'tx galan nkyk'ulu' b'ix nlay tzaj nna'o' ch'inwt te kchoj,» kyi te Qajawil ikxjani.¹³ Ntons aj txik tq'uma' te Qtata Dios tzan tkaj ti'j “junky tume'l ak'a'j,” ikxji te aj tb'ay oje tz'ok q'anq, b'ix ch'inky tponaj.

Titza' Tuq Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios Tzani Twitz Tx'o'tx'

9 ¹Ntons te tume'l aj okaj tsi' te Qtata Dios tb'ay-el, te nini at tuq xtxolil titza' tzan tqet kyna'o' kye xjal te Qtat, b'ix [tuj te jay] tzani

twitz tx'o'tx' [aj ja' nqet kyn'a'o' kye xjal] te Qtat, at tuq jun t'najb'il pawa' a'ox te tetz. ²Komo tuj te tb'ay txol aj ja' tuq nkye'ox, tzi k'ulumaj tuq tuky'i jun tume'l ikxjani: Atqet tuq te tqatel kandel' b'ix te mes,^u b'ix twi' te mes kye kab'lajuj wab'lj' aj q'apomaj te Qtata Dios. Te ja ntzani a te txol jay aj n'ok tuq q'uma' "Te Luwar Aj Xjan." ³Yaji cha'oj qox tuj te xq'apj pawb'il tuj tkab'i' txol mas tujx, a te txol jay aj n'ok tuq q'uma' "Te Luwar Aj Mas B'an Xjan."^w ⁴Tzi atqet tuq jun pomb'il^x aj pur xtx'otx'al oro, b'ix ax te kaxh^y aj pur xtx'otx'al oro kyaqil ti'lj, aj telponx tuq ti'lj te yol aj oxik tsi' te Qtata Dios [kyuky'i kye qijajil oqtxi']. B'ix tzi akyeqex tuq tuj te kaxh, jun xar^z pur xtx'otx'al oro aj ja' tuq atqex te wab'lj mana, b'ix ax atqex tuq te txb'aq'en^a te Aron aj otzaj xhchuxul, b'ix ax kye ab'j^b aj ja' tuq tz'ib'a' te aj oxik tyoli' te Qtata Dios kyuky'i kye xjal oqtxi'. ⁵B'ix tajsik te kaxh akyejax tuq kyitzb'alil kye kerubins^c aj telponx atqet tuq xhchk'atunal te Qtata Dios tzi, b'ix [tuky'i te kxiky'] nqet tuq kxmojomal tajsik xtxayil te kaxh aj ja' te Qtata Dios oqet t'najsa' kchoj kye xjal.^d Ntons ikxji tuq, per ajna'l nlay qoyolin titza' atok txolil te nini.

⁶Ntons, kyaqil atqet tuq ikxji, b'ix tuj te tb'ay txol te jay nkye'ox tuq kye pal aq'unon b'ajq'ij.^e ⁷Per yatzun tuj te tkab'i' txol, a'ox n'ox tuq te twitzale' pal, b'ix n'ox tuq cha jun-el jun aq'b'i, b'ix oj tox, b'an presis tuq tzan txik tin xhchiky'el alo'mj tzan tkaj tkyito' tzan tpaj tetz xhchojx b'ix tzan tpaj kchoj kye xjal aj nkyk'ulu' tzan tpaj k'onti'l kyeb'en.^f ⁸Ikxjani te Txew Dios ntzaj tyek'u' qetz, aj tzunx tuq atqet Te Luwar Aj Mas B'an Xjan, ntons nya'tx tuq jaqo' tzan kyox kyaqil xjal tzi. ⁹Kyaqil ntzani cha jun yek'b'il ti'lj te ja tyemp ajna'l, komo kyaqil te oyej b'ix te present aj nxik kyq'apo' te Qtata Dios, k'onti'l n'oken tzan kykaj b'an saq tuj kyanim kye aj nkyexik q'apon tetz. ¹⁰Komo te nini cha a'ox ti'lj wab'lj b'ix ti'lj te quk'a', b'ix tidi'chq kostumbr tzan tel tx'ajo' te qchi'jel, b'ix cha tidi'chq aj q'umankaj oqtxi' ti'lj te qchi'jel, b'ix n'oken tuq cha a'ox max oj stzaj tsi' te Qtata Dios junky tume'l ak'a'j.

Te Qajaw Jesukrist Owok Ten Twitz Tkamiky Te Chojb'il Te Qchoj Qetz

¹¹Per yatzun ma tzul te Krist iktza' te twitzale' qpal aj otzajel tsi' tidi'chq aj b'an galan, tetz owox [tuj ka'lj] aj ja' nnajan te Qtata Dios tuj te Aj Ja' Mas B'an Xjan b'ix aj mas b'an presis b'ix k'onti'l tidi' nya'tx galan tuj b'ix nya'tx k'ulumaj tzan xjal, nya'tx cha jun tidi' aj k'ulu' tzani twitz tx'o'tx'. ¹²B'ix k'onti'l owox txini tuky'i kyik' aj xhchiky'el tal chib qatzun xhchiky'el tal wakxhji, sinoke tuky'i xhchiky'elx tetz owox [tuj ka'lj] tuj te

^t 9:2 Exo 25:31-39 ^u 9:2 Exo 25:23-29 ^v 9:2 Exo 26:30 ^w 9:3 Exo 26:31-33

^x 9:4 Exo 30:1-6 ^y 9:4 Exo 25:10-15 ^z 9:4 Exo 16:33 ^a 9:4 Núm 17:6-10 ^b 9:4 Exo

25:16; Deu 10:3-5 ^c 9:5 Exo 25:18-22 ^d 9:5 Lev 16:14-15 ^e 9:6 Núm 18:2-6

^f 9:7 Lev 16:2-34

Aj Ja' Mas B'an Xjan, b'ix owox b'eyx te jun-ele'x, tzan tpaj owel xhchojo' kyaqil te qchoj tzan jkolet b'eyx te jun-ele'x. ¹³Komo qa te kchiky'el kye tal chib b'ix kye tor b'ix stza'jul jun tal wakxh, aj nxik kyito' kyajsik kye aj nya'tx galan ate' tuj twitz Qtata Dios,^g qa tzan tpaj te nini b'a'n tuq tzan kyok laq'chet junky'el ti'j te Qtata Dios, ¹⁴ntons te xhchiky'el Krist mas at tajb'en. Komo tzan tpaj te Txew Dios aj atqet te jun-ele'x, tetz oxik tq'apo' tib'x te Qtata Dios iktza' jun present aj k'onti'l tidi' nya'tx galan ti'j. Ixkxi otk'ululj tzan tkaj saq qanim ti'j kyaqil te jk'ulb'en aj nqoxik tin tuq tuj jkamiky, b'ix ajna'l b'a'n tzan tqet qna'o' te Qtata Dios aj at jun tanq'in.^h ¹⁵Astilji a te Jesus te aj nk'ulun tzan tponkix te tume'l ak'a'j aj te Qtata Dios oxik tsi' tyol ti'j. Ixkxi tetz, tzan tpaj tkamiky, owel xhchojo' kyaqil te qchoj tzan jkolet ti'j kyaqil te jk'ulb'en aj nya'tx galan aj oqet jk'ulu' aj tzunx tuq n'oken te tume'l oqtxi' aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j tb'ay. Ixkxi kye aj oje kye'el joyo' [tzan te Qtata Dios] okyk'amo'tz te aj oje xik tsi' tyol ti'j tzan kyk'amon te jun-ele'x. ¹⁶Ntons, tzan token jun testament, a tgan tzan tkamik tb'ay te aj okaj q'uman tetz. ¹⁷Komo jun yol aj ojetq kaj q'uma' tuj jun testament, k'onti'l token qa mina' tuq tkamik te aj okaj q'uman tetz, a'ox at token qa ojetq kamik. ¹⁸Astilji ax te tb'ay tyol aj oxik tsi' te Qtata Dios oqtxi', presiskix tuq te kyik' [te chojb'il choj]. ¹⁹Komo te Moisés ya ma xik tq'uma' kye xjal kyaqil aj otyolij te Qtata Dios tuj te Kawb'il, yaji otzaj tin jun noq'ⁱ kyaq te b'l b'ix otzaj tin txq'an txaq isopo b'ix oqex tmu'u' tuj kchiky'el kye tal tor b'ix kye tal chib, aj samo' tuq tuky'i a'. B'ix yaji oxik tkyito' tajsik te u'j aj te Kawb'il b'ix ax kyajsik kyaqil kye xjal. ²⁰B'ix yaji oxik tq'uma' kye xjal ixkjani: «Te ja kyik'ni telponx ti'j tyol te Qtata Dios aj ma'tx kaj tq'uma' quky'i'l.»^j ²¹Te Moisés ax oqet tkyito' te kyik' ti'j te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet xhchk'atunal te Qtata Dios b'ix kyij' kyaqil kye okensb'il aj n'oken tuq tzan kyn'a'on te Qtata Dios. ²²Iktza'x nyolin tuj te Kawb'il, ch'inky tuq kyaqil a'ox tuky'i kyik' b'a'n tuq tzan tkaj saq, b'ix qa k'onti'l te kyik', k'onti'l tuq nqet najsa' te qchoj.^k

²³Ntons ixkxi presis tuq tzan token kyik' tzan kykaj saq kyaqil tidi' [aj at tuq tuj te jay najb'il Qtata Dios tzani twitz tx'o'tx'], aj cha jun titzb'alil tuq te jay tuj ka'j. Per kyaqil te aj at tuj ka'j nkaj saq tuky'i jun present aj mas galan twitz te jun present tzani twitz tx'o'tx'. ²⁴Komo te Aj Ja' Mas B'an Xjan aj ja' owox Krist, te aj jayji nya'tx k'ulu' tzan xjal, b'ix nya'tx cha jun titzb'alil te b'an'ax aj at tuj ka'j, sinoke owoxkix tuj ka'j aj ja' atqet tetz ajna'l [nqanin] twitz te Qtata Dios qil'j qetz. ²⁵Tetz k'onti'l owox txini tzan txik tq'apo' tib'x ky'ila'j-elwit, iktza' nkyk'ulu' kye twitzale' pal aq'b'ia' nkye'ox tuj te Luwar Aj Mas B'an Xjan tzani twitz tx'o'tx'

^g 9:13 Lev 16:11-19; Núm 19:1-22 ^h 9:14 Isa 53 ⁱ 9:19 Xtx'otx'al te noq' stzamal karner.
^j 9:20 Exo 24:6-8; Zac 9:11; Mat 26:28 ^k 9:22 Lev 17:11

q'apol kyik' aj nya'tx tuq kchiky'elx. ²⁶Cha ikxji-wit ntons te Jesus presis tuq tzan tkamik ky'ila'l-j-el atx aj tb'antlen te twitz tx'o'tx'. Per ajna'l tuj ja tyempni oxik tq'apo' tib' cha jun-el b'eyx te jun-ele'x, oxik tq'apo' tib' iktza' te jun present tzan tel tin kyaqil te qchoj. ²⁷Komo iktza'x q'umankaj kyil'j kyaqil xjal, kyaqil nkyekamik cha jun-el b'ix yaji oxel' q'uma' [tzan Qtata Dios] qa at kyil; ²⁸b'ix ax ikxji te Krist cha jun-el oxik q'apo' tzan tel tin kchoj ky'ila'l'j xjal b'ix yaji tzul junky'el tka'mjji'n-el, ya nya'tx tzan tpaj te qchoj sinoke kolol te qetz aj nqo'iyon ti'l'j tuky'i jun tk'u'jlal.¹

Te Jesukrist Oje Tz'el Xhchojo' Kyaqil Te Qchoj B'eyx Te Jun-ele'x

10 ¹Komo te aj nyolin tuq te Kawb'il oqtxi', nya'tx tuq te aj b'an tb'anil aj otzajel si' tuq mas yaj [tzan tpaj te Krist], sinoke cha oyolin ti'l'j te aj otzajel si' [tzan tpaj te Krist]. Astilji, tzan tpaj kye present aj nxik q'apo' tuq aq'b'ia' tzan kye aj nkyepon [na'ol te Qtata Dios], k'onti'l' tuq nb'antik tzan tkaj saq kyanim b'eyx te jun-ele'x. ²Qa kye present aj nkyexik tuq q'apo' nky'ulu'-wit tzan tkaj saq kyanim b'eyx te jun-ele'x, ikxji kye xjal okaj-tal ksi' tzan txik kyq'apo' mas kypresent tzan tpaj k'onti'l' nkyna'o' choj tuj kyanim. ³Per ti'l'j te aj nxik kyq'apo'ni, aq'b'ia' ntzaj kyna'o' [tzunx at te] kchoj. ⁴Komo nlay b'antik tzan tel in te kchoj b'eyx te jun-ele'x cha tzan tpaj a'ox te xhchiky'el jun tor b'ix xhchiky'el jun chib. ⁵Astilji aj tul te Krist tzani twitz tx'o'tx', tetz oxik tq'uma' [tuky'i Qtata Dios] ikxjani: «Yatz nya'tx agan tzan txik q'apo' te yatz cha a'ox present tuky'i oyej sinoke yatz ma'tx tzaj asi' jun nchi'jel [tzan txik nq'apo' wib' te present te najsb'il kchoj]. ⁶K'onti'l' nqet tuj awitz kye present aj nxik kyq'apo' kye xjal te yatz tzan tel in kchoj.^m ⁷Astilji oxik nq'uma', «Tzani akyinqet tzan tqet nk'ulu' iktza' yatz agan tat, iktza'x tz'ib'ankaj wi'l'j tuj te u'l' [aj ja' okaj tz'ib'a' ayol oqtxi']».ⁿ ⁸Ntons, oyolin ikxjani: «Kyaqil txakl present aj nxik kyq'apo' te yatz b'ix kyaqil oyej b'ix kyaqil alo'mj aj nkyequet tz'e'sa' te yatz tzan tpaj te kchoj kye xjal, kyaqil nini k'onti'l' nqet tuj awitz» (anke te Kawb'il ntq'uma' tzan jk'ulun ikxji). ⁹Yaji ax oxik tq'uma' ikxjani: «Tzani atinqet tzan nk'ulun kyaqil aj yatz agan.» Ntons, ntzani telponx tetz n'el tin te tume'l' aj okaj si' tb'ay oqtxi' tzan tkaj tsi' junky ak'al'j tky'ixel. ¹⁰Astilji, tzan tpaj ikxji tgan te Qtata Dios, oje qo'el pawa' a'ox te tetz tzan tpaj te Jesukrist oxik tq'apo' tib' cha jun-el b'ix b'eyx te jun-ele'x oxik tq'apo' te xhchi'jel te present tzan tel in te qchoj.

¹¹Kyaqil kye pal b'ajq'ij nkyek'ulun kyopis, nxik kyq'apo' present te Dios,^o nxik ksi' ky'ila'l-j-el axkix txakl present anke k'onti'l' n'el in te qchoj

¹ 9:28 Isa 53:12 ^m 10:6 Ax: te aj nqet tz'e'sa' te yatz b'ix k'onti'l' nqet tuj awitz te aj nxik kyq'apo' te yatz. ⁿ 10:7 Sal 40:6-8 ^o 10:11 Exo 29:38

tzan tpaj kyaqil nini. ¹²Per yatzun [te Jesukrist], tetz cha jun-el b'ix b'eyx te jun-ele'x oxik tq'apo' tib' te present tzan tel xhchojo' te qchoj, b'ix yaji oqet wit'let tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios, ¹³b'ix ajna'l cha n'iyon tzan kyqet kye tajq'oj tzan te Qtata Dios b'ix tzan kykaj si' tjaq' toq.^p ¹⁴Komo a tetz oxik tq'apo' tib'x te jun present te Qtata Dios tzan qel b'an k'onti'l qpaj tuj twitz te Qtat b'eyx te jun-ele'x, qetz aj kyeb'a' mas galan n'ok te qnab'lin. ¹⁵B'ix ax te Txew Dios, ax ntq'uma' qetz b'an'ax te nini, komo otzaj tq'uma' ikxjani: ¹⁶“Te tume'l ak'a'j aj okajel nsi' kyuky'i kye aj Israel tuj aj tyempji, aj ntzani,” kyi te Qajawil. “Oqtel nsi' Nkawb'il tuj kyanim b'ix onk'ulu'tz tzan tkaj tuj kywi'.”^q ¹⁷B'ix, “Ya nlay tzaj nna'o' junky'el te kchoj b'ix kyaqil aj nya'tx galan kyk'ulb'en.”^r ¹⁸Ntons oj tqet najsa' te qchoj [b'eyx te jun-ele'x], yaji nya'tx presis tzan txik q'apet junky oyej tzan tpaj te qchoj.

K'on Kaj Qsi' Tzan Tok Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Qajaw Jesukrist

¹⁹Ntons astilji waq erman, k'onti'l tidi' n'el in gan qetz tzan qox tuj te Luwar Aj B'an Xjan [aj ja' atqet te Qtata Dios tuj ka'j] tzan tpaj tkamlen te Jesus aj tel xhchiky'el. ²⁰Komo [tetz tkamiky] jun tume'l iktza' jun b'ey ak'a'j b'ix nqoxik teq'i' tuj jun qanq'in, ntons tzan tpaj tetz xhchi'jel [okamik te present te chojb'il qchoj], ikxji owel in te pawb'il [tzan qok laq'chet ti'j Qtata Dios]. ²¹B'ix tzan tpaj a tetz te qpal aj nim tajwalil te twitzale' tuj Tjay Qtata Dios, ²²astilji qob'aj-ok laq'chet waqnajji ti'j Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal b'ix wit'b'a' jk'u'j ti'j b'an byenech tuky'i jun qanim b'an saq tzan te [kyik'] aj owoq kyito' b'ix te qchi'jel ax saq tjawlen si' a' qwi'.^s ²³Qob'ajten waq jwert titza' wit'lik jk'u'j, k'onti'l tzan tna'non qanim titza' lo'ik jk'u'j, komo jun yolín te [Qtata Dios] aj otzaj tsi' tyol [tzan jqet kolo']. ²⁴B'ix intqet qb'isu' titza' tzan qnimsan jk'u'j qib'qib'x qxolx tzan kyqet qgani' txq'anqy b'ix tzan jk'ulun tidi'chq galan kye txq'anqy, ²⁵b'ix k'on kaj jkola' tzan tok qchimo' qib' iktza' nkyk'ulu' junjun, sinoke qob'ajnimnsan jk'u'j qib'qib'x qxolx, pyor ajna'l qeb'enky ch'inky tpon te q'ij tzan tulky te Qajawil.

²⁶Per qa qetz nqojoyon choj cha qganx qetz b'ix ojetq tz'ok qcha'o' te tume'l b'an'ax, ajna'l k'onti'l junky present aj b'a'n tzan tel tin te qchoj ²⁷sinoke a'ox tzan tok qen twitz jun xhcho'nal aj b'an nqoxob' ti'j, jun xhcho'nal aj otzajel tsi' te Qtata Dios kyil'j kye tajq'oj, jun b'an nim q'aq' aj omankuyon lo'on kyetz.^t ²⁸Qa jun xjal k'onti'l ma qet toksla' te Kawb'il aj okaj tsi' [te Qtata Dios tuky'i] Moisés b'ix qa at kab'e' qatzun ox testiwji, ntons nqet kansa' b'ix k'onti'l ab'l n'ok lo'et tk'u'j ti'j.^u ²⁹¿Titza'

^p 10:13 Sal 110:1 ^q 10:16 Jer 31:33 ^r 10:17 Jer 31:34 ^s 10:22 Ax: tzan tpaj te qchi'jel b'an saq tx'ajoj' tuky'i a' aj b'an saq; Lev 8:6,30; Ezq 36:25. ^t 10:27 Isa 26:11
^u 10:28 Deu 17:6; 19:15

etetz tuj enab'l, nya'tx petzun mas nim xhcho'nal oxel' si' kyil'j kye aj n'el kyik'o'v te Tk'wa'al Qtata Dios? Komo n'el kyik'o' iktza' jun nya'tx galan te tkamiky aj telen xhchiky'el tzan tpon te tyol Qtata Dios,^w te tyol aj oxik tsi' ti'j te tume'l ak'a'j tzan tkaj saq qanim tuj twitz. B'ix cha nkyexmayin ti'j te Txew Dios aj ntzaj tsi' nim b'an galan qajsik. ³⁰Qetz qeb'enky, te Qtata Dios oje tzaj tq'uma' ikxjani: «A'in wetz oxel' nsi' jun xhcho'nal kyil'j, onk'ulu'tz tzan tel kchojo' te kyk'ulb'en nya'tx galan.»^x B'ix ax otzaj tq'uma' ikxjani: «Te Qajawil oxel' tsi' tuj il kye txjalil aj nya'tx galan kyk'ulb'en.»^y ³¹ ¡[Qa at qpaj] ntons b'an xob'aljil nim oj jqet tz'aqik tuj tq'ab' te Qtata Dios aj at jun tanq'in!

³²Per k'on tz'ajnaj tuj etanim, oqtxi' aj man tuq txiklen etoksla' te tpakb'alil, etetz owok eten twitz nim xhcho'nal b'ix etipaj tidi'chq. ³³Atqet junjun etetz okx'okba'j yaso' b'ix owel in eky'exaw kywitz xjal, b'ix atqet okx'onen kyuky'i kye aj owok kyen twitz xhcho'nal. ³⁴Komo etetz owok lo'et ek'u'j kyil'j kye aj pres, b'ix tuky'i jun chalajb'il etzoqpij tzan tel in kyaqil aj at tuq etetz, komo etetz eteb'en, [tuj ka'j] at mas b'an tb'anil te etetz b'ix b'eyx te jun-ele'x. ³⁵Astilji ajna'l etetz k'on kaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j [ti'j Qtata Dios] tzan tpaj ek'amo'tz jun b'an tb'anil tuky'i'l. ³⁶Etetz presis tzan sten nim epasens tzan eten jwert tuj aj xhcho'nalni, tzan ek'ulun iktza' tgan te Qtata Dios, ikxji ek'amo'tz te aj oje xik tsi' tyol ti'j. ³⁷[Tuj te Tu'jal Dios nyolin ikxjani]: «Ch'inky b'an ch'inky, tul te aj [tz'ib'ankaj ti'j] tzan tul, b'ix nlay nachq'in masky tzan tul. ³⁸Te aj nb'et tuj tume'l iktza' wetz ngan, n'anq'in wit'lik tk'u'j wil'j; per qa okajel tsi' tzan tb'et tuj tume'l, nlay kynchalaj ti'j.»^z ³⁹Per yatzun qetz nya'tx a'o' iktza' kye aj nkaj ksi' tzan kyb'et tuj tume'l b'ix ikxji okyepoyonaj, sinoke qetz wit'lik jk'u'j tzan jkolet.

Intel Qin Iktza' Kye Aj Owok Kywit'b'a' Kyk'u'j Ti'j Qtata Dios Oqtxi'

11 ¹Ntons, oj tok wit'let jk'u'j telponx sewur ato' ojk'amo'tz te aj lo'ik jk'u'j tzan jk'amon, b'ix sewur ato' ti'j jun tidi' a mina' tok qen. ²Kye qijajil oqtxi', kyetz e'el galan tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj kyetz owok wit'let kyk'u'j ti'j. ³Tzan tpaj wit'lik jk'u'j ti'j tetz, n'el qniky' kyaqil te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil te twitz ka'j ob'antik cha a'ox tuky'i tyol Qtata Dios aj oxik tq'uma';^a ikxji n'el qniky' ajna'l kyaqil aj nxik qenni oqet k'ulu' ti'j jun tidi' aj k'onti'l tuq eb'ajil.

⁴Te Abel wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji oxik tq'apo' jun tpresent aj owel mas galan tuj twitz te Qtat twitz te aj oxik tq'apo' te Kain.^b Astilji te Abel owel tuj twitz Qtata Dios jun xjal aj nb'et tuq tuj tume'l b'ix oqet tuj twitz te Qtat te aj oxik toyel. Anke tetz oqtxi' tkاملen, ajna'l iktza' tzunx nyolin [titza' tzan tok qwit'b'a' jk'u'j].

^v 10:29 Ax: nqet kxajb'e'. ^w 10:29 Exo 24:8; Ebr 13:20 ^x 10:30 Deu 32:35

^y 10:30 Deu 32:36 ^z 10:38 Hab 2:4 ^a 11:3 Gén 1:1 ^b 11:4 Gén 4:3-10

⁵B'ix te Enok, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji oxik in itz'oj [tuj ka'j] tzan k'on tuq tok ten twitz tkamiky. “Ya k'onti'l owoknoj tzani twitz tx'o'tx' tzan tpaj te Qtata Dios oxik in tetz”^c b'ix aj mina' tuq txik in, tetz ojetq tuq tz'el galan tuj twitz Qtata Dios. ⁶Komo qa k'onti'l wit'lik jk'u'j ti'j Qat, nlay b'antik tzan qel galan tuj twitz; komo tzan qok laq'chet ti'j a tgan tzan qokslan tetz atqet b'ix ntzaj tsi' te aj nqojoyon tuky'i'l.

⁷B'ix te Noe, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix aj txik tq'uma' Qtata Dios tetz ti'j kyaqil aj oky'el tuq anke mina' tuq tok e'elet, te Noe oqet toksla' b'ix oqet tk'ulu' te bark tzan kykolet kye aj tuj tjay. Astilji kye xjal exik si' tuj il, b'ix te Noe, te Qtata Dios oqet tk'ulu' tume'l tuky'i'l iktza'x tuq wit'lik tk'u'j.^d

⁸B'ix te Abran, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji tetz, aj txik lajo' tzan te Qtata Dios, tetz oqet toksla', owex tuj tamaq' b'ix oxik tuj te luwar aj ja' otk'amo'tz tuq te txx'o'otx', per aj txik k'onti'l tuq teb'en ja' ikja'n tuq txik.^e ⁹B'ix tzan tpaj wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, tetz onajan tzi iktza' jun laq'chik xjal tuj te luwar aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j. Tzi, tetz onajan tjaq' sak'ab'te' iktza'x kye a'e' tijajil mas yaj, te Isak b'ix te Jacob, ax kyetz okyiyoy tzan tponkix tuq te tyol Qtata Dios aj oxik tsi' kyetz.^f ¹⁰Komo te Abran lo'ik tuq tk'u'j ti'j te amaq' [tuj ka'j] aj nlay ponaj,^g b'ix te aj b'isul kyaqil b'ix aj k'ulul tetz, a te Qtata Dios.

¹¹B'ix te Sar, ax tetz tzan tpaj wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'a'n tuq tzan tok ten tal anke b'an b'i'xhtky tuq. Komo otokslaj te Qtata Dios jun yolin tzan tk'ulun te aj ojetq tuq xik tsi' tyol ti'j.^h ¹²Astilji ti'j jun ichan, anke b'an tijky tuq, ti'j tetz etzaj b'an ky'ila'j tijajil iktza' che'w twitz ka'j [b'an ky'ila'j b'ix iktza' sanik],ⁱ k'onti'l nb'antik tzan kyajlet.^j

¹³Ntons kyaqil kye ja xjalni, kyetz wit'lik tuq kyk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix aj kykamik, mina' tuq kyk'amon te aj ojetq tuq xik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j. Per tzan tpaj wit'lik tuq kyk'u'j, kyetz sewur tuq ate' ti'j te tyol Qtata Dios aj oje xik tsi' kyetz b'ix nkyechalaj tuq ti'j. Komo kyeb'en tuq k'onti'l nkyenajan tuj kyamaq' b'ix cha kab'e' q'ij akyequet tuq tzani twitz tx'o'tx'. ¹⁴Komo kye aj nkyq'uma' ikxji, n'el qniky' kyil'j kyetz tzunx nkyejoyon jun luwar ja' tzan kynajan b'eyx te jun-ele'x. ¹⁵Qa kyetz cha nkyeb'isun-wit tuq ti'j te kyamaq' aj ja' eb'aj'etz, b'a'n tuq tzan kymeltz'jik txini. ¹⁶Per kyetz kygan tuq jun kyamaq' mas tb'anil, te kyamaq' tuj ka'j; astilji te Qtata Dios k'onti'l nqet ky'ixwik kyil'j tzan tpaj nkyena'on tetz, komo tetz oje qet tk'ulu' jun luwar te kyetz.

¹⁷B'ix te Abran, aj txik tsi' Qtata Dios tyol tuky'i'l, komo te Abran wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qat, tetz aj tqet si' tuj preb, oxik tin te Isak aj tk'ajol

^c 11:5 Gén 5:21-24 ^d 11:7 Gén 6:13-7:24 ^e 11:8 Gén 12:1-5 ^f 11:9 Gén 35:27

^g 11:10 Ax: at jun twit'lel k'ulu' byenech; Ebr 13:14. ^h 11:11 Gén 17:19; 18:11-14; 21:2;

Rom 4:17-22 ⁱ 11:12 Ax: iktza' stz'aw stzi' te nim a'. ^j 11:12 Gén 15:5; 22:17; 32:12

aj cha jun tuq, b'ix oxik tq'apo' te jun present te tetz [iktza'x otq'umaj te Qtat tuky'i'l],^k 18 anke te Qtat ojetq tuq xik tsi' tyol ikxjani: «Ti'j te ak'ajol Isak okye'elal kye awijajil.»^l 19 Te Abran teb'enky tuq, te Qtata Dios at tajwalil tzan kyjaw anq'in kye kamnaq titza', b'ix te nini telponx iktza'x oky'ik ti'j [te Isak aj tk'ajol, tzan tpaj] te Abran dispwest tuq tzan tk'ulul iktza' te Qtata Dios tgan.^m

²⁰ B'ix te Isak, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji oqet tky'iwla' te Jacob b'ix te Sawu tuky'i jun galan aj oky'el tuq ky'i'j mas yaj.ⁿ

²¹ B'ix te Jacob, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji tetz eqet tky'iwla' kye tk'ajol te Chep b'ix ona'on Qtata Dios qajlik tuq tajsik te txb'aq'en.^o

²² B'ix te Chep, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji, aj ch'inky tuq tkamik, oxik tq'uma' kye aj tijajil Israel okye'elatzkix tuq tuj te tkwentil Ejipt, b'ix okaj tyoli' tzan txik tuq kyin ch'in kye tb'aqil oj kyex.^p

²³ B'ix kye stat te Moisés, ax kyetz wit'lik tuq kyk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji, aj titz'jik te Moisés, kyetz owel kyewa' oxo qya' tzan tpaj jun ne' b'an tb'anil tuq b'ix k'onti'l eb'ajxob' ti'j aj ojetq xik tk'ulu' mandad te twitzale' k'ulul mandad tzi [tzan kykanslet tuq kye ne' ichan].^q ²⁴ B'ix te Moisés, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji ya ma pon tijxjal k'onti'l ostzoqpij tzan tok q'uma' qa tetz tnan a te tme'al te twitzale' k'ulul mandad tuj aj amaq'ji. ²⁵ Tetz oqet tb'isu' mas galan tzan tok ten twitz xhcho'nal junx kyuky'i kye aj nkyena'on te Qtata Dios b'ix nya'tx tzan sten tuj tidi'chq aj cha n'el tgani' te xhchi'jel. ²⁶ Ostzaq'b'ej tzan tel in tky'exaw iktza' aj oky'el tuq mas yaj ti'j te Krist, te nini iktza' jun tq'inomal mas nim twitz kyaqil tidi'chq b'an tb'anil tuj te amaq' Ejipt; oqet tb'isu' ikxji tzan tpaj tetz lo'ik tuq tk'u'j ti'j te aj b'an galan otzajel si' tuq te tetz mas yaj. ²⁷ B'ix yaji, komo te Moisés wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, astilji owex tuj te amaq' Ejipt' b'ix k'onti'l oxob' twitz te k'ulul mandad aj ojetq tuq tzaj nim tq'oj ti'j. Tetz k'onti'l okaj tsi' titza' wit'lik tk'u'j, iktza' jun xjal aj n'ok ten te Qtata Dios aj k'onti'l eb'ajil. ²⁸ B'ix tzan tpaj tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, tetz oqet tq'ijla' te ninq'ij Paskw b'ix owok tkyito' xhchiky'el [jun tal moch ti'j tlamelul kyjay kye xjal] tzan k'on tok tidi' ky'i'j oj tky'ik te ángel aj oqet tkansa' kye tb'ay k'wa'l [kxol kye aj Ejipt].^s ²⁹ B'ix tzan tpaj wit'lik tuq kyk'u'j ti'j Qtata Dios, eb'ajky'ix tuj tb'ey a' aj te A' Kyaq Teb'l tb'i, per eb'ajky'ix b'et iktza' tuj jun b'ey

^k 11:17 Gén 22:1-14 ^l 11:18 Gén 21:12 ^m 11:19 Gén 22:13 ⁿ 11:20 Gén 27:27-29, 39-40 ^o 11:21 Gén 47:31-48:22 ^p 11:22 Gén 50:24-25; Exo 13:19 ^q 11:23 Exo 2:1-2 ^r 11:27 Exo 12:37 ^s 11:28 Exo 12:3-5,21-30

ky'ixk'oj tx'o'tx'. Yatzun kye aj Ejipt, ya ma kyeky'ik tuq kyetz, eb'ajjaw jeq'b'ik b'ix eb'ajkamik.^t

³⁰B'ix tzan tpaj wit'lik tuq kyk'u'j ti'j Qtata Dios, astilji te nim loq' aj pe'on tuq ti'j te amaq' Jeriko oqet tz'aqik tib'x aj nkyeb'et tuq kye aj Israel wuq q'ij ti'j.^u

³¹B'ix te Raáb aj nk'ayin tuq xhchi'jel [tb'aya'], ax tetz owok twit'b'a' tk'u'j ti'j Qtata Dios; astilji tetz k'onti'l okamik kyuky'i kye aj k'onti'l eb'aj'okslan tzan tpaj tetz etk'amoj galan kye aj tijajil Israel aj eb'ajxwa'q xhluk'iyon.^v

³²¿Ntons, tidi' mas oxel nq'uma'? Nlay-tal kanon tyemp tzan txik nq'uma' ti'j te Jedyon,^w b'ix te Barak,^x b'ix te Sanson,^y b'ix te Jefte,^z b'ix te Dawid,^a b'ix te Samuel,^b b'ix kye aj yolil tyol Dios. ³³Kyetz tzan tpaj wit'lik tuq kyk'u'j ti'j Qtata Dios, kyetz eb'ajqet ky'ila'j amaq' kyitza', b'ix oqet kyk'ulu' mandad tuky'i jun kykawb'il tuj kyq'ab', b'ix okyk'amoj aj ojetq tuq xik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j, b'ix b'a'n tuq tzan kykolon kyib' kyi'j kye leon,^c ³⁴b'ix b'a'n tuq tzan kykolon kyib' ti'j jun nim q'aq',^d b'ix eb'ajkolet tzan k'on kykamik tuky'i te' machit aj kansb'il,^e b'ix kye aj k'onti'l kybalor, jwert tuq ate' [tuky'i Qtata Dios],^f b'ix b'a'n tuq kyitza' tzan kyoqik kyajq'oj aj tzajnaqe' laq'chik,^g ³⁵b'ix ax ate' junjun xuj aj okyk'amoj junky'el kye kyfamily aj kamnaqe' tuq b'ix eb'ajjaw anq'in junky'el.^h Per yatzun txq'anqy qerman, kyetz [k'onti'l owel kyuky'i'l ikxji, sinoke] owok kyen twitz xhcho'nal, k'onti'l oktzoqpij tzan kyqet kolo' tzan tpaj sewur tuq ate' tzan kyjaw anq'in junky'elky. ³⁶B'ix ax ate' tuq junjunky eket xmayi' b'ix eket jub'cha' b'ix eket k'alo' tuky'i kaden b'ix eb'ajqex si' pres.ⁱ ³⁷Eb'ajqet kansa' tuky'i ab'j, b'ix eket kab'insa', b'ix owok kyen twitz preb, b'ix eket kansa' tuky'i machit aj kansb'il, b'ix cha ejaw b'et ja'chq b'ix te kyq'anaq cha stz'umal karner b'ix stz'umal chib, b'ix meb'a-e'; kyetz n'ok kyen tuq twitz nim xhcho'nal, b'ix owok k'ulu' tidi'chq nya'tx galan kyi'j tzan txq'anqy xjal.^j ³⁸Kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni, kyetz nya'tx tuq kymeres tzan kyten kye ja galan xjal kxolni. Kye ja galan xjalni xb'ak'one' tuq ja'chq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' b'ix twiwitz b'ix tuj jul b'ix ja'chq tuj chman jul tjaq' tx'o'tx'.

³⁹Ntons, kyaqil kye ja xjal ntzanije' e'el galan tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj wit'lik tuq kyk'u'j ti'j, per nijunwt te kyetz okyk'amoj aj ojetq tuq xik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j. ⁴⁰Te Qtata Dios ojetq tuq qet tb'isu' jun galan te qetz b'ix ikxji junx quky'i'l ax kyetz okyekajel galan tuj twitz Qtata Dios.

^t 11:29 Exo 14:21-31 ^u 11:30 Jos 6:12-21 ^v 11:31 Jos 2:1-21; 6:22-25

^w 11:32 Jue 6:11-8:32 ^x 11:32 Jue 4:6-5:31 ^y 11:32 Jue 13:2-16:31

^z 11:32 Jue 11:1-12:7 ^a 11:32 1Sa 16:1-1Re 2:11 ^b 11:32 1Sa 1:20; 3:19-21; 12:1-5,

18-25; 25:1 ^c 11:33 Dan 6:1-28 ^d 11:34 Dan 3:23-27 ^e 11:34 1Sa 19:10; 23:14,24-29;

1Re 19:2-8 ^f 11:34 Jue 7:7,12; 1Sa 17:32-50; 1Re 20:27 ^g 11:34 Jue 7:21; 1Sa 17:51-52

^h 11:35 1Re 17:17-24; 2Re 4:25-37 ⁱ 11:36 1Re 22:26-27; 2Cró 18:25-26; Jer 20:1-2; 37:15;

38:6 ^j 11:37 2Cró 24:21; Jer 26:20-24

A Tgan Tzan Tel Qin Iktza' Te Jesus

12 ¹Ntons astilji, komo n'ok qen kyi'j ky'ila'j xjal titza' kyetz n'ok wi'let kyk'u'j ti'j Qtata Dios, ax qetz ajna'l intkaj qsi' kyaqil aj n'el in gan te qetz b'ix tidi'chq nya'tx galan aj nqoqet tz'aqik titza', b'ix qob'ajb'etwaq tuky'i jun tk'u'jlal tuj qb'ey aj ja' tgan te Qtata Dios tzan qxik. ²B'ix atkaj qwitz a'ox ti'j te Jesus, tetz aj n'onen qi'j tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j b'ix tzan qten jwert tuky'i'l. Tetz sewur tuq at ti'j te chalajb'il aj otzajel si' tetz mas yaj, astilji otipaj tzan tok ten twitz xhcho'nal twitz krus, k'onti'l owok tsi' tk'u'j ti'j te kamikyj aj b'an eq'il ky'exawil, b'ix yaji oqet wit'let tuj tb'anq'ab' te twit'lel Qtata Dios aj ja' te Qtat nk'ulun mandad.^k ³Astilji intqet eb'isu' ch'in ti'j titza' te Jesus otipaj xhcho'nal aj owok ten tzan kye aj chimol choj. B'ix ikxji [tzan tjaw etin ek'u'j] tzan k'on esiktik b'ix tzan k'on tkaj esi' tzan eten jwert tuj etanim. ⁴Komo etetz mina' tok eten twitz ekamiky oj tel etik'o' te nya'tx galan, ⁵b'ix etetz oje tz'ajnaj ti'j ek'u'j oje kxtzaj tkawi' te Qtata Dios iktza' tk'wa'al a'ix, nyolin [tuj Tu'jal] ikxjani: «Nk'wa'al, k'on tz'el awik'o' oj atzaj kawi' tzan te Qajawil, b'ix k'on chb'isun oj stzaj tq'uma' aj n'ak'ulu'. ⁶Komo te Qajawil nkyetzaj tkawi' kye aj nkyeqet tgani', b'ix nxik tsi' xhcho'nal kyi'j kye tk'wa'al [qa nkyek'ulun jun nya'tx galan].»^l ⁷Ntons pe'etipan waq etetz te xhcho'nal aj ntzaj tsi' te Qtata Dios eti'j; ikxji nk'ulun etuky'i'l tzan tpaj tk'wa'al a'ix. ¿At petzun jun k'wa'l aj k'onti'l nxik kawi' tzan stat? ⁸Per qa te Qtata Dios k'onti'l-wit nxik tkawi' iktza' nkyexik tkawi' kyaqil kye tk'wa'al, ntons etetz nya'tx-tal a'ix b'an tk'wa'al. ⁹B'ix ax aj man tuq k'wa'l a'o', kye qtat tzani twitz tx'o'tx', kyetz nqotzaj kykawi' tuq b'ix nkyeqet tuq qoksla'. ¿Tistil nlay qet qoksla' te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j tzan qanq'in te jun-ele'x tuky'i'l? ¹⁰Komo kye qtat, kyetz nqotzaj tuq kykawi' cha kab'e q'ij iktza'x tuq kyetz kygan; yatzun te Qtata Dios, tetz nqotzaj tkawi' tzan tok te jun galan te qetzx, tzan tok b'an saq qanim iktza'x tetz.^m ¹¹B'an'ax oj qtzaj kawi', k'onti'l nqochalaj ti'j, sinoke nqob'isun, per qa n'ox tuj qwi', ntons n'el te jun galan te qetz, ntzaj xhchews'a' jk'u'j tuj tume'l galan.

¹²Astilji etetz aj nya'tx jwert atix [tuky'i Qtata Dios], intetz eteb'e' ewitz b'ix intjaw etin ek'u'j tzan eb'et tuky'i'l.ⁿ ¹³B'ix pe'eb'et waq tuj tume'l iktza' tuj jun b'ey b'an galan, ikxji tzan k'on ejoyon jun b'ey aj ja' cha owelal tin ebalor sinoke tzan etok jwert.^o

¹⁴Intok esi' waq enab'l tzan eten galan kyuky'i kyaqil b'ix tzan sten b'an saq etanim tuj twitz te Qajawil, komo qa nya'tx ikxji nlay b'antik

^k 12:2 Fil 2:6-11; Ebr 2:9 ^l 12:6 Job 5:17; Pro 3:11-12 ^m 12:10 Deu 8:5; 1Kor 11:31-32

ⁿ 12:12 Ax: intok esi' tbalor eq'ab' aj b'an siktnaq b'ix ax kye etoq aj k'onti'l kybalorni intetz eten waq ewitz; Isa 35:3. ^o 12:13 Pro 4:26

tzan tok qen. ¹⁵Ax intok esi' waq enab'l [tzan tqet ete'e' etib' exolx] tzan k'on kaj tkola' nijunwt te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' te Qtata Dios qajsik; ikxji tzan k'on tok ch'inwt q'oj tuj etanim tzan tpaj te nini kebal tz'ok jun nya'tx galan exol aj oky'el kyi'lj txq'an'ky.^p ¹⁶K'onti'l tzan tk'ajajin nijunwt exol etetz, b'ix k'onti'l tzan tel tik'o' nijunwt te aj b'an tb'anil ntzaj si' tzan Qtata Dios, iktza' te Sawu aj tzan tpaj jun wab'lj oqet tky'exb'e' kyaqil aj at tuq toklen ti'lj tzan tpaj a tetz te tb'ay k'wa'l.^q ¹⁷Komo etetz eteb'en, tetz mas yaj, oqet twitz twitz stat tzan tuq tqet ky'iwla' tzan stat, per k'onti'l oqet ky'iwla', ya k'onti'l ob'antik tzan tjaw meltz'jik anke oje tz'oq'.^r

¹⁸Etetz nya'tx ti'lj jun witz ma'tx kx'ok laq'chet [iktza' kye aj Israel oqtxi' e'ok laq'chet ti'lj te witz] aj b'an ntilun tuq b'ix b'an qlolj tuq ti'lj b'ix muj b'ix ajun ray tuky'i jab',^s ¹⁹b'ix twi' te trompet b'ix twi' Qtata Dios nyolin, b'ix kye aj oxik cha'on tetz oqet kywitz twitz tzan k'on tuq stzaj tyoli' mas. ²⁰Komo k'onti'l tuq nb'antik tzan tok kcha'o' [tzan kxob'al] ti'lj te aj otzaj tq'uma' ikxjani: «Ab'l oqtel tsi' jun toq twi' ja witzni owokel xo'o' tuky'i ab'lj tzan tkamik nkesej jun txkup.»^t ²¹B'an xob'ajil tuq te aj nxik kyen, astilji te Moisés otq'umaj ikxjani: «Wetz b'an nkyinlu'lun tzan nxob'al.»^u ²²Per yatzun etetz, etetz oje kx'ok laq'chet ti'lj te witz Sión, b'ix ti'lj te tamaq' te Qtata Dios aj at jun tanq'in, te tamaq' aj n'ok q'uma' te Jerusalem aj atjax tuj ka'lj, b'ix kyi'lj kye b'an ky'ila'lj ángel aj chimo' kyib' nkyena'on te Qtata Dios. ²³B'ix [oje kx'ok laq'chet] kyi'lj kyaqil kye aj nkyena'on te Qtata Dios, aj tz'ib'ame' [tuj Tu'ljal] tuj ka'lj' iktza' kye tb'ay k'wa'alb'aj. B'ix oje kx'ok laq'chet ti'lj Qtata Dios aj oxel' tq'uma' ab'l te aj at tpaj; b'ix [atixqet] kywitz kye aj akyeqet twitz Qtata Dios tuj ka'lj aj oje kyekaj saq tuj twitz.^w ²⁴B'ix [oje kx'ok laq'chet] ti'lj Jesus aj nk'ulun tzan tponkix te tume'l ak'alj aj oxik tsi' tyol te Qtata Dios ti'lj. B'ix [oje kx'ok laq'chet] ti'lj [tzan tpaj te tkamiky aj telen] xhchiky'el [aj nk'ulun tzan tkaj saq qanim] b'ix mas nim token twitz tkamiky Abel.^x

²⁵Astilji, intok esi' enab'l tzan k'on tel etik'o' te Qtata Dios aj nkxtzaj tkawi'. Komo kye qijajil oqtxi' k'onti'l ob'antik tzan kykolon kyib' ti'lj tetz aj ktzaj tkawi' tzani twitz tx'o'tx', pyorx-al qetz ajna'l nlay b'antik tzan jkolet qa okajel jkola' te aj ntzaj kawin qetz max tuj ka'lj. ²⁶Tuj aj tyempji te Qtata Dios oyolin b'ix ojaw kyitlik te twitz tx'o'tx', per yatzun ajna'l oje xik tsi' tyol ikxjani: «Onk'ulu'tz tzan tjaw nkyito' nya'tx a'ox te twitz tx'o'tx' sinoke ax te twitz ka'lj.»^y ²⁷Aj stzaj tq'uma' ikxji telponx kyaqil kye

^p 12:15 Deu 29:18 ^q 12:16 Gén 25:29-34 ^r 12:17 Gén 27:30-40 ^s 12:18 Exo 19:16-25; 20:18-21; Deu 4:10-13; 5:22-27 ^t 12:20 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmank'b'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: qatzun tzan kyok tx'iko' tuky'i tze' b'an xhju'y twi'; Exo 19:12-13. ^u 12:21 Deu 9:19 ^v 12:23 Dan 12:1; Fil 4:3; Tmnk 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27 ^w 12:23 Tuj junjunky Tu'ljal Qtata Dios te tkab'l' part te ja taqanni nkaj tuj taqan 24. ^x 12:24 Gén 4:1-10 ^y 12:26 Hag 2:6

tidi'chq aj at twitz tx'o'tx' ojawel kyito' b'ix opoyonaj, b'ix ikxji cha a'ox okajel te aj [tuj ka'j] aj nlay b'antik tzan tponaj. ²⁸B'ix komo qetz aqoqet tuj tq'ab' te Qtata Dios b'ix k'onti'l titza' tzan qel in, astilji intxik qsi' pixon tetz, b'ix ikxji tzan tqet qna'o' tuky'i jun tume'l b'an galan b'ix tzan tqet qxjani' tuj jun tume'l aj nqet tuj twitz. ²⁹Komo te Qtata Dios [opoyon tnajsa' kyaqil te aj nya'tx galan, iktza'] jun nim q'aq' npon tnajsa' kyaqil.^z

Te Aj Telponx Tzan Tqet Qen Txq'anky

13 ¹Ntons waq erman, k'onti'l tzan tkaj esi' tzan tqet egani' etib'x exolx iktza' eterman etib'. ²B'ix k'on tz'ajnaj ti'j ek'u'j tzan kxik ena'o' galan kye xjal aj nkyepon ejay,^a komo ate' junjun k'onti'l tuq kyeb'en oxik ksi' kyposad ángel.^b ³Inktzaj ena'o' kye aj pres, [pe'etonen kyuky'i'l] iktze'xtzun etetz ax pres atix kyuky'i'l. Ax inktzaj ena'o' ch'in kye aj n'ok kyen twitz xhcho'nal tzan tpaj txq'anky nkyek'ulun nya'tx galan kyij; inktzaj ena'o' iktze'xtzun ax etetz nkxna'on te xhcho'nal tuj echijel.^c ⁴Ekyaqil etetz a tgan tzan tqet eten tuj jun tume'l b'an galan ti'j oj qok junan, b'ix tzan k'on ek'ajajin. Komo te Qtata Dios okyexe'l tsi' tuj il kye aj nkyek'ulun nya'tx galan tuky'i kchi'jel b'ix kye aj nkyek'ajajin.

⁵K'on tz'el egani' nim te tmin sinoke pe'echalaj waq tuky'i te aj at te etetz,^d tzan tpaj te Qtata Dios oje tzaj tq'uma' ikxjani: "Nlay chkaj nkola' b'ix nlay chkaj we'e' achukel."^e ⁶Ikkxji b'a'n tzan txik jq'uma' tuky'i jun tk'u'jlal: «A te Qajaw onel wetz b'ix nlay kyinxob' ti'j te aj owokel kyk'ulu' kye xjal wi'j.»^f

⁷Instzaj ena'o' waq kye aj exik xnaq'tzan etetz te tyol Qtata Dios. Intqet eb'isu' titza' kyetz nkyek'ulun tuq exol b'ix intok ewit'b'a' ek'u'j iktza' kyetz.

⁸Te Jesukrist [k'onti'l nky'ixpjik], aji kixi' iktza'x iwi, iktza'x ajna'l b'ix ajikix te jun-ele'x. ⁹K'on tz'ok esi' etetz ewi' ti'j jun xnaq'tzb'ilj aj nya'tx b'an'ax b'ix chuktky, komo mejor tzan tok mas jwert te qanim tuky'i Qtata Dios tzan te nim b'an galan aj ntzaj tsi', b'ix nya'tx tzan jun xnaq'tzb'ilj ti'j titza' tzan qwa'an. Komo jun xnaq'tzb'ilj ikxji k'onti'l n'ok te jun galan kye aj nkyeb'et tuj jun tume'l ikxji. ¹⁰Qetz at ja' tzan tqet najsa' te qchoj,^g [jun tume'l ak'a'j] aj ja' kye pal [aj nkye'aq'unan tuj te jay tabernáculo tzani twitz tx'o'tx'], kyetz k'onti'l kyoklen ti'j.^h ¹¹[Tuj te tume'l oqtxi'] te twitzale' pal nxik tin te xhchiky'el kye txkup tuj te

^z 12:29 Deu 4:24; 9:3; Mat 3:12; 2Tes 1:7-8 ^a 13:2 Rom 12:13; 1Xhp 4:9

^b 13:2 Gén 18:1-8; 19:1-3 ^c 13:3 Mat 25:31-46 ^d 13:5 1Tim 6:6-10 ^e 13:5 Deu 31:6,8; Jos 1:5; Mat 28:20 ^f 13:6 Sal 56:3-4,9-11; 118:6 ^g 13:10 Ax: jun tz'e'sb'il. ^h 13:10 Ax: aj ja' k'onti'l kyoklen tzan kywa'an. Nyolin te ntzani ti'j te kostumbr oqtxi' kye pal b'a'n tuq tzan kywa'an ch'in te chib'j aj nxik ksi' te jun present te Qtata Dios tuj te tz'e'sb'il, per yatzun ti'j te tume'l ak'a'j, kyetz k'onti'l kyoklen ti'j cha tzan tpaj kyopis sinoke a'ox tzan tpaj te Krist.

Luwar Aj B'an Xjan tzan tel in te kchoj kye xjal, per yaji kye aj txkupni nkyeqet ky'e'sa' ti'jx te amaq'.ⁱ ¹²Ax ikxji te Jesus owokten twitz tkamiky ti'jx te amaq', oxik tq'apo' tib' tzan tkamik tzan tkaj saq qanim tzan tpaj xhchiky'el aj owel. ¹³Astilji, qob'aj-ok laq'chet najji ti'j te Jesus [aj okamik] ti'jx te amaq'^j b'ix intok qen te ky'exawil iktza' tetz owok ten. ¹⁴Komo qetz tzani twitz ja tx'o'tx'ni k'onti'l jun qamaq' aj oqtelten b'eyx te jun-ele'x sinoke qetz ikja'n qxik tuj te amaq' [aj tuj ka'j] aj owokel qen mas yaj. ¹⁵Astilji b'ajq'ij qob'ajchalajsan te Qtata Dios tzan te Jesus, nini te qoyej aj nxik jq'apo' te tetz, osey te aj nxik jq'uma' ti'j tetz tuky'i qtzi'.^k ¹⁶K'onti'l tzan tkaj esi' tzan ek'ulun tidi'chq galan exolx b'ix tzan esipan kyuky'i txq'anqy aj at te etetz, komo te nini iktza' jun qoyej te Qtata Dios aj n'el galan tuj twitz. ¹⁷Inkyqet etoksla' waq kye qerman aj at kyajwalil exol, pe'etokslan kyetz, tzan tpaj kyetz nkyek'ulun kwent te etetz tzan eten galan tuj etanim, komo otzajel qani' kyetz tzan te Qtata Dios ti'j kyk'ulb'en. Astilji pe'etokslan kyetz tzan kyaq'unan tuky'i jun chalajb'il b'ix nya'tx tuky'i jun b'is, komo qa ikxji nlay tz'ok te jun galan te etetz. ¹⁸Pe'exnaq'tzan waq ch'in qi'ja. Qetza nqna'o'na tuj qanim nqob'etna tuj tume'l, b'ix qgana tzan qb'etna galan tuj kyaqil aj nqok'ulun. ¹⁹Oxe'l nq'uma' ch'in etetz tzan exnaq'tzan wi'j wetz tzan tk'ulun te Qtata Dios tzan wex luwew tzani tzan nten junky'el exol etetz.

Jun Kawb'il

²⁰Ntons Qtata Diosxwit aj nchewsan qanim b'ix aj ojaw tanq'insa' te Qajaw Jesukrist aj pastor' qi'j qetz aj a'o' iktza' talo', tetz aj owel xhchiky'el [aj tkamik] ti'j te aj oxik tsi' Qtata Dios tyol ti'j b'eyx te jun-ele'x,^m ²¹ntons tzaj tsi'xwit te etetz te aj presis tzan ek'ulun kyaqil aq'unj galan iktza' tetz tgan; ikxji tzan tk'ulun tetz etuky'i'l tuky'i Jesukrist te aj n'el galan tuj twitz. Intqet jiq'b'a'xwit te Jesukrist tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x. Ky'ikxwit ikxji.

²²Waq erman, nqet nwitz ewitz tzan ek'amon ch'in tuky'i jun tk'u'jlal ja kab'e nyol aj ma'tx qet ntz'ib'a' te jun kawb'il te etetz tzan eb'et tuj tume'l. ²³Intok echa'o', te qerman Timotey oje jatz tzoqpi'; qa tetz owulel luwew tzani, oxe'l weq'i' wuky'i'l oj nxik e'el etetz. ²⁴Intxik esi' waq jun limb'il kye qerman aj at kyajwalil exol b'ix kye kyaqil kye txq'anqy aj pawame' te Qtata Dios. Kye aj Italy, kyetz ax nxik ksama' jun limb'il te etetz. ²⁵Bwen, ntons Qtata Dios tzaj sinxwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz tzi.

ⁱ 13:11 Lev 16:14,15,27 ^j 13:13 Te txkup aj nqet kykansa' kye pal owex kyin ti'jx te amaq' tzan tpaj ma'tx ky'ik kchoj kye xjal ti'j te txkup; astilji te txkup oje tz'ok nya'tx galan ti'j, okamik te kky'ixel, owel xhchojo' kchoj. B'ix telponx te nini ti'j tkamiky Jesus tzan tpaj owex in ti'jx te amaq', owel in tky'exaw iktza' jun nya'tx galan tuj kywitz kye xjal, b'ix tzi okamik te kky'ixel, b'ix ikxji owel xhchojo' kchoj. ^k 13:15 Sal 50:14,23; Os 14:2
^l 13:20 Isa 40:11; Ezq 34; Luks 15:4-6; Wnch 10:1-16 ^m 13:20 Exo 24:8; Ebr 10:29

Te U'j Stz'ib'en Chaw

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Chaw,^a q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist. Jun limb'il te etetz ekab'lajujil b'uch'uj tijajil Israel aj sipa' etib' ja'chq laq'chik.^b

Oj Qipan Jun Xhcho'nal Tuky'i Qpasens N'ok Te Jun Galan Te Qetz

²Erman, pe'ena'on waq jun nim chalajb'il oj tok eten twitz tidi'chq xhcho'nal. ³Komo etetz eteb'en, oj tok qen twitz xhcho'nal tzan tok en titza' wit'lik jk'u'j, te nini nk'ulun tzan tok jun qpasens. ⁴B'ix [oj qipan tuky'i] qpasens, ikxji nqokaj b'an jwert tuky'i Qtata Dios b'ix nqotz'aqet. ⁵Qa jun exol etetz ntna'o' k'onti'l n'el tniky' alkyetz te tume'l galan, ntons intxik tqani' tuky'i Qtata Dios b'ix otzajel si' jun tna'b'l^c tzan tpaj te Qtat ntzaj tsi' nim kye kyaqil b'ix nlay qet txk'ayi'. ⁶B'ix oj txik tqani', a tgan tzan tok twit'b'a' tk'u'j ti'j Qtata Dios b'ix k'onti'l tzan tna'non tanim.^d Komo jun xjal aj nna'non tanim, tetz iktza' te nim a' njaw kyito' tzan kyaq'iq'.^e ⁷Jun xjal ikxji k'onti'l tzan tok lo'et tk'u'j ti'j Qajawil tzan tk'amon jun tidi', ⁸tzan tpaj tetz kab' tk'u'j tuj kyaqil aj nk'ulun b'ix nya'tx jun yolin.

⁹Jun erman meb'a' xjal a tgan tzan xhchalaj tzan tpaj tetz jiq'b'a' tzan Qtata Dios, ¹⁰b'ix te jun [qerman] q'inon xjal a tgan tzan xhchalaj oj tok ten twitz b'is tzan tpaj tetz [tq'inomal] iktza' jun txmakal k'ul, k'onti'l nten b'eyx te jun-ele'x.^f ¹¹Komo iktza'x oj tjakul te q'ij b'ix oj tkyaqan byenech, te k'ul njaw tz'umjik, te txmakal nqet tz'aqik b'ix te aj tb'anil ti'j cha nponaj;^g ax ikxji ti'j te q'inon xjal, man te taq'un n'el galan, derepent tetz nponaj tuj taq'un.

^a 1:1 Ja Chawni a te titz'in Jesus; Mat 13:55; Mak 6:3; Kya 15:13; Gal 1:19. ^b 1:1 1Xhp 1:1
^c 1:5 1Re 3:5-12 ^d 1:6 Mat 7:7-11; 21:21-22; Wnch 16:23-24 ^e 1:6 Isa 57:20 ^f 1:10 Jun qerman q'inon xjal k'onti'l tzan tqet tjiq'b'a' tib' ti'j tq'inomal tzan tpaj teb'en cha jun rat atqet tzani twitz tx'o'tx' b'ix mejor jun tq'inomal b'an'ax aj at tuj ka'j; Pro 23:5; 27:24; 1Kor 7:29-31; 1Tim 6:7,9; Mat 6:19; Deu 8:13,14,18; Ecl 5:19; Mak 4:19; Ebr 11:26; Chaw 2:5; 5:3.
^g 1:11 Isa 40:6-7

¹² Galanx-alo te xjal aj ntipa' tuky'i tpasens tidi'chq xhcho'nal aj n'ok ti'j tzan tok ten titza' wit'lik tk'u'j ti'j Qtata Dios. Komo oj tipan te xhcho'nal, otkamb'a'tz jun tanq'in te jun-ele'x^h aj okaj tsi' te Qtata Dios tyol ti'j tzan stzaj tsi' kye aj nkyequet ganin tetz. ¹³ Cha'oj tok qen jun tidi' aj b'a'n tzan jqet tz'aqik titza', k'onti'l tzan jq'uman “a te Qtata Dios nk'ulun tzan jqet tz'aqik.” Komo te Qtat nlay b'antik tzan tqet tz'aqik b'ix k'onti'l njoyon tume'l tzan jqet tz'aqik titza'. ¹⁴ Qetz nqoqet tz'aqik tzan tpaj a'o'xk qetz nqtzoqpi' tzan jqet eq'i' tzan te aj n'el jq'ajab' ti'j, ⁱ ¹⁵ yaji oj jk'ulun te aj nya'tx galan nqet qb'isu', nqojoyon choj, b'ix tzan tpaj nini tzul te jkamiky.

Kyaqil Aj Tb'anil Aj At Te Qetz, A Te Qtata Dios Ntzaj Sin Tetz

¹⁶ Waq erman aj ganimix nim witz'a', k'on qet eteq'i' etib'x. ¹⁷ Kyaqil aj b'an tb'anil b'ix kyaqil tidi' aj b'an galan ntzaj tuj ka'j tuky'i Qtata Dios, a tetz oqet k'ulun tetz, b'ix ax kyaqil aj nq'analin twitz ka'j, per tetz k'onti'l nky'ixpjik titza' nab'lin ni ch'inwt. ¹⁸ B'ix tzan tpaj tuq tetz tgan tzan qanq'in, astilji otzaj tq'uma' te tpakb'alil aj tume'l b'an'ax aj ntzaj sin qanq'in, b'ix ikxji tzan qok qetz tb'ay na'omo' kxol kyaqil aj oje qet tk'ulu'.

A Tgan Tzan Tqet Jk'ulu' Iktza' Nyolin Te Tyol Qtata Dios

¹⁹ Ntons waq erman aj nkxqet ngani', pe'etok xjal aj b'a'n kxcha'on b'ix tzan eyolin kyeb'a' b'ix tzan k'on ejaw q'ojlik b'an luwew. ²⁰ Komo te jq'oj k'onti'l n'oken tzan qb'et tuj tume'l iktza' te Qtata Dios tgan. ²¹ Astilji intkaj esi' kyaqil aj nk'ulun nya'tx galan tuj etanim b'ix kyaqil tidi'chq aj nya'tx galan twitz tx'o'tx', b'ix tuky'i jun tume'l b'an galan pe'ek'amon tuj etanim te xnaq'tzb'ilj ti'j te Tyol Qtata Dios aj oje tz'ok echa'o' b'ix aj b'a'n tzan tkolon te etanim. ²² Pe'ek'ulun iktza'x nyolin te Tyol Qtata Dios, b'ix nya'tx a'ox tzan tok echa'o' b'ix ikxji tzan tqet-tal eteq'i' etib'x. ²³ Ab'l te aj n'ok xhcha'o' te Tyol Qtata Dios b'ix k'onti'l nqet tk'ulu' ikxji, te nini iktza' jun xjal aj nqex tka'yi' twitz tuj jun despej, ²⁴ b'ix man tqexlen tka'yi'x twitz, ch'intkyqnajji ojetq tz'ajnaj ti'j tk'u'j titza' tuq ka'yin. ²⁵ Yatzun te xjal aj k'onti'l n'ajnaj ti'j tk'u'j te aj nyolin te kawb'il aj k'onti'l npaltin b'ix aj nkolpin te qetz, qa k'onti'l nkaj tkola' tzan tk'ulun nini, tetz nya'tx jun lo'ol ta', sinoke nqet tk'ulu' b'ix yaji oqtel ky'iwla' tzan te Qtata Dios ti'j te aj ntk'ulu'. ²⁶ Qa at ab'l ntq'uma' tetz nxnaq'tzan per qa k'onti'l ntxxayi' stzi', tetz cha nqet teq'i' tib'x b'ix chagan nxnaq'tzan. ²⁷ Qa nqoxnaq'tzan b'an tume'l b'ix qa tuj twitz Qtata Dios ch'inwt jun nya'tx galan ti'j aj tume'lji, ntons a tgan tzan qonen^j

^h 1:12 Tuj Kastiy nyolin “corona de vida” aj telponx ti'j te tanq'in aj nxik tsi' te Qtata Dios te xjal iktza' tkamb'tetz. ⁱ 1:14 Mat 26:41; Mak 14:38 ^j 1:27 Ax: tq'olb'en.

kyuky'i kye k'wa'l meb'a' b'ix kye byud aj n'ok kyen twitz b'is b'ix tzan k'on txik qsamo' qib' tuj te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni.

A Tgan Tzan Kyqet Qen Kyaqil Parej

2 ¹Etetz waq erman aj wit'lik ek'u'j ti'j Qajaw Jesukrist aj at nim tajwalil, k'on tz'ok ete'e' jun xjal mas twitz junky. ²Ntons qokyi-wit etetz n'ok echimo' etib' b'ix owokex jun xjal b'an q'inon, ate'ok txmulq'ab' pur txx'otx'al or b'ix tq'anaq pur tb'anil xq'apj, b'ix yaji owokex junky xjal ch'i meb'a' xjal b'ix te tq'anaq b'an tz'il. ³B'ix qokyi-wit etetz a'ox owokel esi' ek'u'j ti'j te q'inon b'ix oxel' eq'uma' tetz ikxjani: “Paqet wit'let yatz tzani tuj ja tb'anil wit'leljni,” b'ix te aj ch'i meb'a' oxel' eq'uma' tetz ikxjani: “Yatz cha paqet wa'let txini, o mejor paqet wit'let tzani txe' woq.”^k ⁴Ntons [qa nkxk'ulun etetz ikxji] ¿k'onti'l petzun n'el etik'o' te jun twitz te junky? B'ix ikxji n'ok esi' enab'l kyil'j xjal tuky'i jun enab'l nya'tx tume'l.

⁵Waq erman aj ganimix witz'a, instzaj echa'o' te ntzani: ¿K'onti'l petzun e'el tjoyo' te Qtata Dios kye meb'a' xjal tzani twitz tx'o'tx', tzan kyok kyetz b'an q'inon titza' wit'lik kyk'u'j ti'j? Komo oje xik tsi' tyol tzan kyk'amon tuky'i'l jun kyajwalil kyaqil kye aj nkyeqet ganin tetz. ⁶B'ix etetz nkye'el etik'o' kye meb'a' xjal. ¿Nya'tx petzun a'e' kye q'inon aj nkyeqetb'aj k'ulun joder te etetz, b'ix nkyexik eq'in etetz alajwers tuj despach? ⁷¿Nya'tx petzun a'e' kyetz kye aj nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'j te Jesukrist aj b'an galan nab'lin b'ix tetz Qajawil? ⁸Qa etetz b'an'ax nqet etoksla' te Kawb'il aj mas presis iktza'xkix tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios ikxjani: “Intqet agani' junky ab'l yatz iktza'x nqet agani' awib'x,”^l qa nkxk'ulun ikxji, ntons etetz nkxk'ulun tume'l. ⁹Per qa etetz nkye'el etik'o' txq'an kywitz kye txq'anqy, ntons nkxjoyon choj, b'ix axk te Tkawb'il Qtata Dios nyolin eti'j etetz at epaj. ¹⁰Komo qa jun xjal nqet toksla' kyaqil te Kawb'il [aj okaj tq'uma' te Qtata Dios oqtxi'] b'ix qa npaltin ch'imu's ti'j jun tidi', ikxji at til ti'j kyaqil te Kawb'il. ¹¹Komo axk te Qtata Dios aj okaj q'uman “k'on chk'ajajin,”^m ax okaj tq'uma' “k'on chkansan.”ⁿ Ntons qa etetz k'onti'l nkxk'ajajin, per nkxkansan, ikxji k'onti'l nqet etoksla' te Kawb'il. ¹²Ntons etetz a tgan tzan eyolin b'ix tzan eb'et tuj tume'l tzan tpaj kolpimix tzan te junky kawb'il aj nkolpin qetz. ¹³Komo kye aj k'onti'l ma'tx tz'ok lo'et kyk'u'j ti'j junky, ax ikxji okyexe'l poqo', nlay tz'ok lo'et tk'u'j [te Qtata Dios] kyil'j. Yatzun kye aj n'ok lo'et kyk'u'j kyil'j txq'anqy, kyetz k'onti'l tzan kxob' oj tul te jwisy.

Qa B'an'ax Wit'lik Jk'u'j Ti'j Qtata Dios, Owokel E'elet Jun Jk'ulb'en Galan

¹⁴Ntons waq erman ¿tidi' jun galan n'ok qa jun xjal oxel' tq'uma', “Wetz wit'lik nk'u'j ti'j Qtata Dios” okyitel, per qa k'onti'l nqet tyek'u'

^k 2:3 Ax: tujlb'il woq. ^l 2:8 Lev 19:18 ^m 2:11 Exo 20:14; Deu 5:18 ⁿ 2:11 Exo 20:13; Deu 5:17

tuky'i jun tk'ulb'en galan? ¿O' petzun okoletel tzan tpaj [cha a'ox txiklen tq'uma'] wit'lik tk'u'j? ¹⁵Qa jun qerman ichan qatzun xujji, b'an ch'i meb'a' xjal k'onti'l tq'anaq b'ix npaltin twe', ¹⁶b'ix jun te etetz oxel' tq'uma', “Kyeb'a' txik, na'ojxwit q'uq'l b'ix nojnaqxwit ak'u'j” okyitel, per qa nlay xik tsi' te aj presis te tetz, ¿tidi' token te aj nxik tq'uma'? Chagan. ¹⁷Ntons ax ikxji nky'ik tuky'i te tume'l titza' n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j te Qtata Dios: Qa k'onti'l nqet qyek'u' tuky'i jun jk'ulb'en galan, ikxji k'onti'l token.

¹⁸Qanq at ab'l otzajel tq'uma' ikxjani: “Yatz [nchyolin] wit'lik ak'u'j ti'j Qtata Dios, yatzun wetz at tidi'chq nk'ulb'en galan. Intqetchaq ayek'u' te tume'l titza' wit'lik ak'u'j qa k'onti'l jun ak'ulb'en galan n'ak'ulu', b'ix wetz tuky'i nk'ulb'en galan oqtel nyek'u' titza' wetz wit'lik nk'u'j ti'j Qtata Dios. ¹⁹Yatz nxik awoksla' cha jun te Qtata Dios at. Nini galan per ax kye malspirit nxik kyoksla' ikxji, b'ix twitz tetz kyetz b'an nkyelu'lun tzan kxob'al.”^o

²⁰Etetz k'on kxch'ok mok'; intox tuj ewi' te tume'l titza' n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j te Qtata Dios. Qa k'onti'l n'ok en jun jk'ulb'en galan, ntons chagan titza' wit'lik jk'u'j. ²¹Instzaj ena'o' te qijajil Abran. ¿Nya'tx petzun tzan tpaj te aj oqet tk'ulu' aj txik tq'apo' te Isak aj tk'ajol twi' te tz'e'sb'il ikxji owel tuj twitz Qtata Dios iktza' ya k'onti'l xhchoj?^p ²²N'ok eten ajna'l titza' tuq nqet tk'ulu' te Abran, titza' wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios b'an parej iktza'x tuq tk'ulb'en; ikxji titza' wit'lik tuq tk'u'j owok b'an kabal b'ix tume'l tuky'i tk'ulb'en. ²³Ikxji oponkix iktza'x nyolin tuj Tu'jal Dios ikxjani: “Te Abran oxik toksla' [tyol] Qtata Dios, b'ix tzan tpaj tokslb'en, owel tuj twitz te Qtat iktza' ya k'onti'l xhchoj,”^q b'ix ikxji tetz owok q'uma' jun tajyol te Qtata Dios.^r ²⁴Ntons ajna'l n'el eniky', jun xjal n'el tuj twitz Qtata Dios iktza' ya k'onti'l xhchoj tzan tpaj nk'ulun iktza' te Qtata Dios tgan b'ix nya'tx a'ox tzan tpaj toklen wit'let tk'u'j ti'j. ²⁵Ax ikxji oky'ik oqtxi' tuky'i te Raáb te aj xuj aj k'ayil tib'. Tetz owel tuj twitz Qtata Dios iktza' k'onti'l xhchoj tzan tpaj aj otk'uluj, kyqetlen tk'amo' tuj tjay kye aj xhluk'iyon b'ix exik tlajo' tzan kxik tuj junky b'ey [tzan kykolet].^s ²⁶Ntons ax iktza'x te qchi'jel; qa k'onti'l te qanim, ntons k'onti'l itz'oyo', b'ix ax ikxji oj tok wit'let jk'u'j ti'j Qtata Dios, qa k'onti'l jun jk'ulb'en galan, ntons ax k'onti'l token te tume'l titza' wit'lik jk'u'j.

Intok Qsi' Qnab'l Byenech Ti'j Te Aj Nxik Qyoli'

3 ¹Ermán, k'on kye'ok ky'ila'j exol etetz aj kygan tzan kxnaq'tzan txq'anqy, komo kye aj nxik kxnaq'tza' txq'anqy, te Qtata Dios mas owokel tsi' t'nab'l kyil'j titza' nkyeb'et. ²Komo qkyaqil qetz, tidi'chq nya'tx

^o 2:19 Ax: nkyelu'lun tzan kxob'al. ^p 2:21 Gén 22:1-14 ^q 2:23 Gén 15:6; Sal 106:31; Rom 4:3,5,9,11,22; Gal 3:6 ^r 2:23 2Cró 20:7; Isa 41:8 ^s 2:25 Jos 2:1-18; Ebr 11:31

galan nqok'ulun. Qa at ab'l aj k'onti'l nyolin jun nya'tx galan, tetz jun xjal b'an galan b'ix nb'antik tzan tk'ulun mandad til'jx. ³Iktza'x oj tox qsi' fren tuj stzi' jun kway, te kway nqoqet toksla', b'ix ikxji ax b'a'n tzan txik qin ja' qetz qgan. ⁴B'ix ax intok esi' enab'l kyi'l' kye chman bark aj nkyeb'et tuj te nim a'. Anke b'an chmanot-e' b'ix tzan jun nim kyaq'iq' b'a'n tzan kxik in, per tzan jun ch'i tal k'uxb'il b'an ch'i nekit b'a'n tzan kyb'et aj ja' te chofer tgan. ⁵Ax ikxji nky'ik tuky'i te qaq'. Te qaq' b'an ch'i nekit per tuky'i qaq' b'a'n tzan tqet qjiq'b'a' qib' nim, iktza'x tzan jun ch'i tal q'aq' b'a'n tzan tqet tz'e'k jun nim witz titza'. ⁶Te qaq' iktza' jun q'aq' b'ix b'a'n tzan tk'ulun tidi'chq nya'tx galan.^t Te qaq' jun ch'i part te qchi'jel b'an nekit, per b'a'n tzan tk'ulun jun nya'tx galan qi'l', b'ix nk'ulun jun nya'tx galan ti'l' kyaqil qanq'in, komo te qaq' iktza' jun q'aq' aj ntilun tzan tpaj te nim q'aq' aj ni k'onti'l nqextzaj. ⁷Kyaqil txakl txkup b'ix pich' b'ix txkup aj cha nkyexik jilin b'ix txkup tuj a', b'a'n tzan kyk'ulun mansar kye xjal kyi'l' b'ix oje kyeqet k'ulu' mansar tzan kye xjal.^u ⁸Per nijunwt xjal b'a'n tzan tqet te taq'x titza'. Te qaq' jun part te qchi'jel aj nk'ulun tidi'chq nya'tx galan b'ix tuj qtzi' n'etz tidi'chq iktza' jun benen aj b'a'n tzan tkansan. ⁹Tuky'i te qaq' b'a'n tzan qyolin yol b'an galan ti'l' te Qajawil b'ix Qtat tuj ka'j, b'ix ax tuky'i te qaq' ntzaj jqanb'e' nya'tx galan kyajsik txq'anky xjal aj k'ulume' [tzan te Qtata Dios] tzan kyten iktza'x tetz. ¹⁰Tuj axkix te qtzi' n'etz yol tzan qky'i'wlan xjal b'ix n'etz yol tzan jqanb'en kyajsik txq'anky. Erman, te ja ntzani nya'tx galan. ¹¹¿Tuj jun soch tzun petzun njatz xhb'urb'u'in txq'an saq a' b'ix txq'anky kaparros a'? ¹²B'ix ax ti'l' jun wi' igos, ¿tzun petzun ntswa' twitz, twitz aseytunas? B'ix ax ti'l' jun wi' ub, ¿tzun petzun ntswa' twitz, twitz igos? B'ix ax jun soch aj ja' njatz k'ak'j a' nlay b'antik tzan t'jatz saq a' tuj.

Titza' N'ok En Qa Nqob'isun Tuj Jun Tume'l

¹³¿Ab'l jun exol etetz nb'isun tuj tume'l b'ix jun cha'on? Ntons intqet tyek'u' titza' nb'et tuj tume'l b'ix titza' nk'ulun kyaqil galan kyuky'i kye xjal tuky'i jun t'nab'l b'an galan tzan tpaj b'a'n b'isun tuj tume'l. ¹⁴Per qa n'ok eq'oji' tuj etanim jun ab'l tzan tpaj jun tidi' tetz, b'ix qa n'el egani' tidi'chq tzan tok te etetz, k'on qet ejiq'b'a' etib' b'ix k'on kxnik'on ti'l' alkyetz te tume'l b'an'ax. ¹⁵Te ja tume'l titza' nkxb'isun, nya'tx tuky'i Qtata Dios ntzaj, sinoke te nini cha aj twitz tx'o'tx', cha tuj kywi'x kye xjal n'etz, b'ix jun tidi' aj ntzaj tuky'i te Tajaw Choj. ¹⁶Komo qa at q'oj tuj kyanim kye xjal b'ix qa n'el kygani' tidi'chq tzan tok te kyetzx, kxol kyetz k'onti'l jun tume'l b'ix tidi'chq nya'tx galan nkyek'ulun. ¹⁷Per [jun xjal aj at] jun t'nab'l b'an galan aj ntzaj tuky'i Qtata Dios, te nini k'onti'l jun nya'tx galan ti'l' b'ix k'onti'l njoyon q'oj, galan nab'lin kyuky'i

^t 3:6 Pro 16:27; 18:21 ^u 3:7 Gén 1:26

kye txq'ankey, n'ok tsi' twi' ti'j aj nkyoyoli' txq'ankey, b'an nim n'ok lo'et tk'u'j kyij' txq'ankey, b'ix nk'ulun tidi'chq galan, b'ix jun yolín b'ix nya'tx xmeletz'.¹⁸ Kye aj nkyejoyon tume'l tzan kyten galan kyaqil kye xjal kxolx, kyetz kyk'ulb'en n'el te jun galan tuj twitz Qtata Dios.

Te Q'oj N'ok Tzan T'paj Te Nya'tx Galan Aj N'el Q'gani'

4 ¹ ¿Ja' ntzaj kyaqil te q'oj aj n'ok exol etetz? ¿Tistil nkxluch'un exolx? ¿Nya'tx petzun tzan t'paj te q'oj aj at tuj etanim tzan t'paj tidi'chq aj n'el eq'ajab' ti'j? ² Etetz n'el eq'ajab' ti'j tidi'chq b'ix k'onti'l nb'antik tzan toknoj etitza', astilji nkxkansan' b'ix n'ok eq'o'ji' junky tzan t'paj tidi' tetz b'ix k'onti'l nb'antik tzan toknoj etitza'. Astilji nkxluch'un b'ix nkxjoyon q'oj exol. K'onti'l n'oknoj etitza' te aj egan tzan t'paj k'onti'l nxik eqani' tuky'i Qtata Dios. ³ Qa nxik eqani', k'onti'l ntzaj si' tzan t'paj nya'tx tume'l nxik eqani', tzan t'paj cha egan tzan tqet exq'e'la' ti'j tidi' aj etetz egan. ⁴ Atx-al a'ix ikxni'n, ikxji etetz ma'tx kxjaw meltz'jik ti'j Qtata Dios.^w ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en qa qetz n'el q'gani' tidi'chq iktza' aj n'el kygani' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan Dios, ikxji nq'o'ok tajq'oj Qtata Dios?^x ⁵ ¿Ti'tzun, nkxb'isun etetz qa nya'tx b'an'ax te Tu'jal Dios aj ja' nyolin ti'j te ntzani? Komo nyolin ikxjani: "Te Qtata Dios aj oje tzaj tsi' te qanim tuj qchi'jel, tetz b'an tgan tzan tok te qanim a'ox te tetz."^y ⁶ B'ix tetz n'onen nim quky'i'l, komo ax nyolin ikxjani: "Te Qtata Dios nq'o'ojin kyij' kye xjal aj nqet kyjiq'b'a' kyib', per n'onen b'an nim kyuky'i kye xjal aj nqet kyoksla' te tetz."^z ⁷ Intqet etoksla' najji te Qtata Dios, b'ix pe'ewa'let tuky'i jun ebalor twitz te Tajaw Choj, b'ix tetz owoqel ewitz. ⁸ Pe'etok laq'chet ti'j Qtata Dios b'ix tetz owokel laq'chet eti'j. Intkaj esi' tzan ek'ulun nya'tx galan,^a etetz waq aj chimol choj a'ix. Etetz waq aj egan tzan etok lapet ti'j Qtata Dios b'ix ax n'el egani' te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni, intkaj ekola' te nya'tx galan tzan tkaj saq te etanim. ⁹ Pe'eb'isun [ti'j te aj oje ek'uluj], instzaj ena'on tetz b'ix pe'e'qet ten oq'el. Qa tb'ay nkxtze'en tuq [ti'j te nya'tx galan, ajna'l] mejor tzan etoq' [ti'j te nini], b'ix qa tb'ay nkxchalaj tuq [ti'j te nya'tx galan, ajna'l] mejor tzan eb'isun [ti'j te nini]. ¹⁰ Instzaj ena'o' tuj etanim te ek'ulb'en nya'tx galan tuj twitz Qajawil b'ix tetz otk'ulu'tz tzan t'jaw tinky ek'u'j.^b

¹¹ Erman, k'on qet eyoli' etib'x. Ab'l aj nqet tyoli' junky qerman, qatzun nyolin tidi' nya'tx galan nk'ulun junky, ntons cha nyolin nya'tx galan ti'j te Kawb'il aj otzaj tsi' te Qtata Dios, b'ix ikxji cha nxik tq'luma' nya'tx

^v 4:2 Chaw 5:6; 1Wnch 3:15 ^w 4:4 Tuj kyyol kyetz, oj tkaj kykola' Qtata Dios, nkyeyolin iktza' jun xjal nk'ajajin tuky'i junky. ^x 4:4 Mat 6:24; Luks 16:13 ^y 4:5 Exo 20:5; 34:14; Deu 4:24; Zac 8:2 ^z 4:6 Pro 3:34; Sal 18:27; 147:6; 149:4; Isa 2:11,17; Mat 23:12; Wnch 14:21; 1Xhp 5:5; 2Cr6 7:14 ^a 4:8 Ax: intel etx'ajo' eq'ab'. ^b 4:10 Mat 23:12; 1Xhp 5:6

galan te Tkawb'il; b'ix qa nxik tq'uma' qa nya'tx galan te Kawb'il, ntons k'onti'l nqet toksla' sinoke cha nyolin ti'l iktza' mas nim tajwalil tetz twitz te Kawb'il. ¹²A'ox cha jun te aj okaj sin te Kawb'il, b'ix a'ox tetz b'a'n tzan tpoqon xjal b'ix b'a'n tzan tkolon jun xjal, b'ix b'a'n tzan tpon tnajsa'. ¿Per ab'l yatz a'ich tuj anab'l tzan txik aq'uma' til junky ab'l yatz?

¹³Ajna'l instzaj echa'o' etetz waq aj n'eq'uma' ikxjani: "Ajna'l qa nchi'jji, oqoxe'l tuj junky amaq', b'ix oqoxe'l teyona jun aq'b'i, qoxk'a'mayona tzi b'ix owokel nim qtumin." ¹⁴Per etetz k'onti'l eteb'en qa itz'ojix nchi'j. Te etanq'in cha iktza' muj, njaw kanet cha jun rat b'ix junky rat nqet naj.^c ¹⁵Mas tume'l tzan txik eq'uma' ikxjani: «Qa te Qajawil tgan b'ix qa itz'ojjo', oqtel jk'ulu' ntzani qatzun junky tidi'ji.» ¹⁶Per etetz nim nqet ejiq'b'a' etib', b'ix oj tqet qjiq'b'a' qib', nya'tx galan. ¹⁷Ab'l te aj teb'en titza' tzan tk'ulun jun galan b'ix qa k'onti'l nqet tk'ulu' ikxni'n, njoyon choj.

Te Aj Oky'el Kyi'l Kye Q'inon Qa Nlay Kyeb'et Tuj Tume'l

5 ¹Etetz aj q'inon a'ix, instzaj echa'o' ntzani: ¡Pe'etoq!, pe'etx'a'yun, instzaj ena'on tetz tzan tpaj te aj xhcho'nal ma'tx tzul etajsikni! ²Kyaqil te eq'inomal aj k'u'u' etitza' ma'tx ponaj; b'ix te eq'anaq ma'tx qetb'aj pok'xik. ³Te oro b'ix plat aj at tuq te etetz, ya k'onti'l token;^d b'ix tzan tpaj te nini owokel en nya'tx galan a'ix b'ix okxpoyon tnajsa' iktza' tzan jun chman q'aq'.^e Etetz ma'tx qetb'aj echimo' eq'inomal tuj tmankb'il ja tyempni. ⁴Kye xjal aj ejaw in twitz te etawal, ajna'l nkyeqanin eti'l, komo k'onti'l oxik echojo' twi' kyk'u'j, b'ix te Qajawil aj nk'ulun mandad ti'l kyaqil aj at tuj ka'j, tetz ma'tx xik xhcha'o' kywi' kye xjal aj nkyeqanin eti'l.^f ⁵Yatzun etetz, ma'tx kx'anq'in tzani twitz tx'o'tx' tuky'i tidi'chq b'an tb'anil b'ix ma'tx qet ek'ulu' tidi'chq aj n'el tgani' te echi'jel, ma'tx qet ewortinsa' etib'^g iktza' alo'mj aj okyeqtel kansa'. ⁶Etetz ma'tx kyexik epoqo' b'ix ma'tx kyeqet ekansa' kye aj k'onti'l tuq kyil b'ix k'onti'l tuq nkyejaw meltz'jik eti'l.

A Tgan Tzan Sten Nim Qpasens B'ix Tzan Qxnaq'tzan Wit'lik Jk'u'j Ti'j Qtata Dios

⁷Per etetz waq erman, insten epasens maxkix oj tul te Qajawil. Intok esi' enab'l iktza'x nk'ulun jun xjal aj n'awan tawal. Tetz n'iyon tzan tok ten twitz tawal, n'iyon tuky'i tpasens tzan tkyaqul te tb'ay toq jab' b'ix yaji tzan tajky te jab'. ⁸Ax ikxji etetz, insten waq epasens b'ix pe'eten waq jwert tuj etanim tzan tpaj ch'inky tul te Qajawil. ⁹Eрман, k'on jaw equchi' ewitz ti'l junky tzan k'on exik si' tuj il, komo te [Qtata Dios] aj

^c 4:14 Pro 27:1 ^d 5:3 Ax: oxidado. ^e 5:3 Mat 6:19 ^f 5:4 Deu 24:14-15 ^g 5:5 Ax: ma'tx qet ewortinsa' etib' tuj etanim.

q'umal kyil kye xjal, tetz ch'inky tul. ¹⁰Erman, intok esi' waq enab'l kyil'j kye aj yolil tyol Dios oqtxi' aj eyolin iktza' tky'ixel Qajaw,^h kyetz owok kyen twitz xhcho'nal b'ix at tuq nim kypasens. ¹¹Intok eten, b'an galanx-alo kye aj e'ipan nim xhcho'nal tuky'i kypasens. Etez oje tz'ok echa'o' titza' te Job otipaj te xhcho'nal tuky'i t'pasens b'ix ax eteb'en tidi' otk'uluj te Qajawil tuky'i'l mas yaj.ⁱ Te Qajawil b'an galan nab'lin b'ix n'ok lo'et tk'u'j qi'j.^j

¹²B'ix te aj mas presis waq erman, k'on xik esi' ejurament ti'j te ka'j b'ix ni ti'j te tx'o'tx', k'on xik esi' ejurament ti'j ch'inwt. Qa a tgan tzan txik eq'uma' "o'" ti'j jun tidi', ntons intxik eq'uma' a'ox "o'," b'ix qa a tgan tzan txik eq'uma' "nlay" ti'j jun tidi', ntons intxik eq'uma' a'ox "nlay" [b'ix k'onti'l tzan txik eq'uma' tuky'i ejurament].^k Ikxji tzan k'on exik si' tuj il.

¹³Qa at ab'l jun te etetz n'ok ten twitz b'is, intxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios. B'ix te aj at jun chalajb'il tuj tanim, intb'itzan b'itz te Qtata Dios. ¹⁴Qa at jun yab' exol etetz erman, inktzaj etuk'le' kye tijxjal aj at kyajwalil exol, b'ix kyetz okyexnaq'tzayon ti'j tuky'i tb'i te Qajawil b'ix oqtel ksi' ch'imu's aseyt tuj twi'.^l ¹⁵Qa nqoxnaq'tzan b'ix wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios [tzan tb'antik te yab'], ntons ob'antel te yab'; te Qajawil oqtel tq'ana', b'ix qa te yab' at xhchoj, oqtel najsa'. ¹⁶[Astilji] intjatz eq'uma' te echoj tuky'i junky exolx b'ix pe'exnaq'tzan waq eti'j exolx tzan eb'antik. Oj txnaq'tzan jun xjal aj nb'et tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios, nky'ik tidi'chq galan. ¹⁷Te Eliys, tetz jun xjal tuq iktza'x a'o', per aj txnaq'tzan nqet tuq twitz twitz Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal, nqanin tuq tzan k'on stzaj te jab', b'ix k'onti'l otzaj te jab' oxe aq'b'i tuky'i mey.^m ¹⁸Yaji ya ma xnaq'tzan junky'el [tzan stzaj te jab'], otzoqpin junky'el te jab', b'ix tuj te tx'o'tx' ojat te awal junky'el b'ix otswaj twitz.ⁿ

A Tgan Tzan Tjaw Qin Kyk'u'j Kye Aj Nkyeqet Tz'aqik

¹⁹Waq erman, qa at jun te etetz okajel tkola' te b'an'ax b'ix qa junky qerman otk'ulu'tz tzan tmeltz'jik junky'el, ²⁰intok echa'o', ab'l aj otk'ulu'tz tzan tmeltz'jik jun joyol choj, tetz okoloyon ti'j tanim te xjal tzan k'on tponaj b'ix ntk'ulu' tzan tqet najsa' xhchoj te xjal anke nim xhchoj.^o

^h 5:10 Ax: tuky'i tb'i Qajaw. ⁱ 5:11 Job 1:21-22; 2:10; 42:10-17 ^j 5:11 Sal 103:8
^k 5:12 Mat 5:34-37 ^l 5:14 Oqtxi' oj tqet ksi' ch'in aseyt tuj twi' jun xjal, telponx tuq iktza' jun techa'l ti'j, q'apomaj te Qajawil (Exo. 28:41; 29:7; 1Re 19:15-16). B'ix te aseyt ax iktza' jun remeyj tuq (Isa 1:6; Luks 10:34). Tuj Chaw 5:13-20, nyolin tzan qxnaq'tzan tzan tpaj a te Qajawil aj nq'anan b'ix nnajsan choj. ^m 5:17 1Re 17:1; 18:42-45; Luks 4:25
ⁿ 5:18 1Re 18:1,42-45 ^o 5:20 Pro 10:12; 1Xhp 4:8

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Xhpe'y

Jun Limb'il

1 ¹Wetz Xhpe'y^a aj tky'ixel Qajaw Jesukrist a'in, jun limb'il te etetz aj joyomix tzan Qtata Dios, aj oje kxik slab'jik ja'chq,^b aj cha oqxena' etib' aj nkxnajan tuj Pont, Galasy, Kapadosy, Asy b'ix Bitiny. ²Etetz a'ix joyomix tzan tpaj te Qtata Dios oqet tb'isu' ikxji, b'ix te Txew Dios okxkaj tpawa' a'ox te Qtat, tzan tqet etoksla' te Jesukrist b'ix tzan tkaj saq etanim tzan te [tkamiky aj telen] xhchiky'el. Tzaj si'xwit etajsik etetz jun nim b'an galan b'ix qetxwit chewsa' ek'u'j.

Tzan Tpaj Te Jesukrist, B'a'n Tzan Qchalaj Oj Qojaw Lajo'

³Pixon te Qtata Dios, aj stat te Qajaw Jesukrist, tzan tpaj b'an nim nlo'et tk'u'j qil'j b'ix tjawlen tanq'insa' te Jesukrist kxol kye kamnaq. Tetz otk'uluj tzan qitz'jik junky'el tuj qanim^c b'ix ikxji tzan tkaj lo'et jk'u'j til'j tuky'i jun chalajb'il. ⁴Otk'uluj tzan ek'amon jun etanq'in tuj ka'j aj b'isu' titza', aj nlay b'antik tzan tpon najsa' tzan nijunwt b'ix nlay b'antik tzan tok-wit ch'in tz'il til'j b'ix nlay b'antik tzan tponaj kyeb'a', b'ix te ja etanq'inni kolo' te etetz tuj ka'j. ⁵Tzan tpaj wit'lik ek'u'j til'j Qtata Dios, tetz nkxqet tkolo' tuky'i nim tajwalil tzan ekolet titza' tuj te jwisy, b'ix n'iyon eti'j te aj otzajel tsi' etetz tuj aj q'ijji. ⁶Tzan tpaj nini, etetz b'an nkxchalaj, anke ajna'l tuj jun tyemp nya'tx nim tuj, a tgan tzan tok eten twitz tidi'chq txakl xhcho'nal. ⁷Te xhcho'nal n'oken tzan tok en qa b'an'ax wit'lik jk'u'j til'j Qtata Dios. Komo titza' wit'lik jk'u'j mas nim token twitz te oro aj nponaj anke ojetq qex txiko' tuj jun q'aq' tzan tok en qa b'an'ax oro. B'ix cha'oj tul te Jesukrist junky'el, ntons iktza'x ma'tx tz'ok en b'an'ax wit'lik jk'u'j til'j Qtata Dios, owelal te jun nim chalajsb'il b'ix owokel e'e' jun chqitz'unal Qtata Dios qil'j b'ix owelal te jun jiq'b'il [qetz tuky'i'l]. ⁸Etetz nqet egani' nim te tetz anke mina' tok eten, b'ix

^a 1:1 Mat 4:18; Mak 1:16; Luks 5:1-11 ^b 1:1 Chaw 1:1 ^c 1:3 Wnch 3:3-7; Rom 6:4-13

nkx'okslan ti'j anke mina' tok eten,^d b'ix b'an nkxchalaj nim tuky'i jun chalajb'il aj tzajnaq tuj ka'j b'ix k'onti'l n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' ti'j. ⁹B'ix ikxji te etanim nkolet, aj nini te aj n'ek'amo' tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'j Jesukrist.

¹⁰Atx b'an oqtxi', kye aj yolil tyol Dios nqet tuq kxnaq'tza' b'ix nkyejoyon nkyeb'isun tuq ti'j ja tume'l titza' nqokoletni, ja nim b'an galan aj ntzaj tsi' Qtata Dios anke k'onti'l nqajo', b'ix eb'ajpakb'an ti'j te aj otzajel tsi' te Qtata Dios qetz. ¹¹Kyetz nkyejoyon ab'l tuq te xjal, b'ix alkyetz tyemp, aj ntq'uma' tuq te Txew Krist aj nyolin tuq tuj kyanim ti'j te xhcho'nal aj oky'el tuq ti'j Krist, b'ix titza' otzajel si' jun xhchqitz'unal mas yaxx. ¹²Per oxik q'uma' te kyetz, k'onti'l nkye'aq'unan tuq te kyetzx tuj aj tyempji, sinoke te jun galan tuq te qetz ajna'l. [B'ix ajna'l oje ponkixi' kyetz ktz'ib'en] b'ix ma'tx xik pakb'a' te etetz tzan kye pakb'on aj oxik kypakb'a' tuky'i tajwalil te Txew Dios aj otzaj lajo' tuj ka'j. Kyaqil ja b'an tb'anilni, ax kye ángel kygan tzan tok kyen.

A Tgan Tzan K'on Qjoyon Choj

¹³Ntons, astilji pe'eten waq list tuky'i enab'l tuj ewi', pe'ek'ulun mandad etib'x tzan eb'et tuj tume'l, b'ix intkaj lo'et ek'u'j ti'j te aj nim b'an galan aj otzajel si' qetz oj tul Jesukrist. ¹⁴Etetz, iktza' k'wa'l okslon a'ix, k'on kx'anq'in tuj te nya'tx galan aj n'el tuq egani' aj mina' tuq tok etotzqila' [te Qtata Dios], ¹⁵sinoke iktza'x te aj otzaj uk'len te etetz pawa' tib' ti'j te nya'tx galan, ax intel epawa' etetz etib' ti'j te nya'tx galan tuj kyaqil etanq'in ¹⁶tzan tpaj tz'ib'ankaj [tuj Tyol Dios] ikxjani: "Intel epawa' etetz etib' ti'j te nya'tx galan tzan tpaj wetz pawa' wib' ti'j te nya'tx galan."^e

¹⁷Qa etetz n'ok eq'uma' "Qtat" te Qtata Dios aj nkyexik tpoqo' xjal iktza'x ojetq kyk'uluj, b'ix k'onti'l nkaj alkawet ti'j nijunwt, ntons intqet exjani' tuj kyaqil tyemp aj itz'ojix twitz ja tx'o'tx'ni. ¹⁸Komo etetz eteb'en te Qtata Dios okxjatz ktolpi' tuj kyaqil aj nya'tx galan aj owel etin kyil'j etijajil oqtxi'. B'ix eteb'en te echoj k'onti'l owel xhchojo' tuky'i tidi'chq aj nmankun, iktza' te oro b'ix te ttx'otx'al plat, ¹⁹sinoke tuky'i [tkamiky aj telen] xhchiky'el te Qajaw Jesukrist aj at nim token. Komo tetz owok te present naqe jun tal moch [aj nxik q'apo' te jun present b'ix] nya'tx yajnaq, ch'inwt tidi' nya'tx galan ti'j. ²⁰Te Qajaw Jesukrist, atx aj mina' tuq tqet k'ulu' te twitz tx'o'tx', tetz ojetqkix tuq kaj si' tzan token ikxji, per man ajna'l oje tzaj lajo' tzani twitz tx'o'tx' te jun galan te qetz. ²¹Tzan tpaj te Qajaw Jesukrist, etetz nkx'okslan ti'j te Qtata Dios aj ojaw anq'insan tetz b'ix oqet tjiq'b'a'; astilji n'ok wit'let ek'u'j ti'j Qtata Dios b'ix nkaj lo'et ek'u'j ti'j. ²²Oje kaj saq etanim tzan tpaj tqetlen etoksla' te

^d 1:8 Wnch 20:29 ^e 1:16 Lev 11:44-45; 19:2

tume'l tzan kyqet egani' b'an'ax kye txq'anky qerman. Ajna'l intqet egani' etib'x exolx per tuky'i jun tume'l b'an galan tuj etanim. ²³Etetz ajna'l oje kx'itz'jik junky'el tuj etanim,^f per nya'tx tzan tpaj jun tidi' aj opoyonaj-wit sinoke tzan tpaj te tyol Qtata Dios aj nlay ponaj, tetz tyol aj b'a'n tzan tyolin tuj qanim te jun qanq'in b'ix k'onti'l nponaj. ²⁴Komo te Tu'jal Qtata Dios nyolin ikxjani: Kyaqil xjal mer iktza' k'ul b'ix kyaqil aj tidi'chq tb'anil te kyetz mer iktza' txmakal k'ul. Te k'ul njaw ky'ixwik b'ix te txmakal ntzaj pulan. ²⁵Per te tyol Qajaw nlay ponaj. B'ix te ja yol ntzani a te tpakb'alil titza' tzan jkolet b'ix te ntzani aj oje xik pakb'a' te etetz.^g

2 ¹Astilji intkaj esi' tzan ek'ulun nya'tx galan kyil' txq'anky. K'on kxnik'on b'ix k'on kx'ok xmeletz', b'ix k'on tz'ok eq'o'ji' junky tuj etanim tzan tpaj jun tidi' tetz, b'ix k'on tz'ok eyaso' junky. ²Naqe ne' aj man kyitz'jlen nkyejoyon ktxu', ax ikxji etetz [aj a'ix tk'wa'al Qtata Dios], pe'ejoyon te aj b'an galan aj ntzaj tsi' tzan eten jwert tuky'i'l eqetlen tkolo', ³komo oje tz'ok eten b'an galan nab'lin te Qajawil etuky'i'l.^h

A Te Jesukrist Te Aj Mas B'an Presis Qxol Qetz Aj Nqoxnaq'tzan

⁴Ntons, pe'etok laq'chet ti'j te Qajaw, tetz iktza' jun ab'j te twit'lel jun jay, per itz'oj, b'ix owel ik'o' tzan kye xjal, per tuj twitz Qtata Dios owel b'an chilan b'ix nim tbalor. ⁵B'ix yatzun etetz naqe ab'j, per itz'ojix, ab'j aj n'oken tzan te Txew Dios te k'ulb'il tjay Qtata Dios. Tzoqpij waq tzan etoken ikxji titza'. Ikxji tzan etok pal pawamix a'ox te Qtata Dios tzan txik eq'apo' te tetz, te galan aj nqet tuj twitz tetz tzan tpaj te Qajaw Jesukrist. ⁶Astilji te Tu'jal Dios oqtxi' nyolin ikxjani: "Wetz oqtel nsi' [jun nlajen tuj Sión b'ix tetz nim token naqe] jun ab'j aj mas b'an presis aj n'oken te eskin te jun jay, b'an chilan b'ix nim tbalor. Ab'l aj owokslayon ti'j, tetz nlay tz'el in tky'exaw."ⁱ ⁷Ntons, te etetz aj nkx'okslan ti'j tetz, tetz at nim tbalor; yatzun kye aj k'onti'l nkye'okslan, nky'ikkix iktza' ntq'uma' te Tu'jal Qtata Dios ikxjani: "Te ab'j owel ik'o' tzan kye k'ulul jay, per oje tz'ok jun ab'j aj mas presis te eskin."^j ⁸B'ix ax nyolin ikxjani: "Tetz iktza' jun ab'j aj ja' okyejawel xpetk'an b'ix aj ja' okyejawel jilan txq'anky."^k Kyetz nkyejaw xpetk'an ti'j tzan tpaj k'onti'l nqet kyoksla' te tpakb'alil; kyetz ikxji eb'ajkaj si'.

Titza' Tzan Qb'et Tuj Tume'l Kxol Kye Aj K'onti'l Nkyexnaq'tzan

⁹Yatzun ekyaqil etetz, joyomix a'ix,^l b'ix pal a'ix aj nkx'aq'unan [te Qtata Dios] aj twitzale' k'ulul mandad ti'j kyaqil. B'ix a'ix jun amaq' pawa' a'ox te Qtata Dios, b'ix etzamix tzan te Qtata Dios tzan etok

^f 1:23 Wnch 3:3-7; Chaw 1:18; 1Xhp 1:3 ^g 1:25 Isa 40:6-8 ^h 2:3 Sal 34:8

ⁱ 2:6 Isa 28:16 ^j 2:7 Sal 118:22 ^k 2:8 Isa 8:14-15; Rom 9:32-33; 1Kor 1:23 ^l 2:9 Ax: etetz etijajil joyomaj.

txjalil.^m Ixjji tzan txik epakb'a' aj tidi'chq tb'anil oje tk'uluj Qtata Dios, aj okxjatz tin tuj te nya'tx galan aj ja' tuq nkxb'et iktza' tuj jun qlolj, b'ix tzan etox tuj chk'atunal tetzx aj b'an tb'anil. ¹⁰Etetz tb'aya' nya'tx tuq a'ix jun amaq', per ajna'l jun amaq' a'ix tzan tpaj a'ix txjalil Qtata Dios. B'ix tb'aya' k'onti'l tuq ab'l n'ok lo'et tk'u'j eti'j, per ajna'l te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j eti'j.ⁿ

¹¹Ntons, etetz erman aj ganimix witz'a', wetz nqet nwitz ewitz iktza' a'ix xjal aj man atix tuj eb'ey [tzan epon twitz Qtata Dios] b'ix aj cha oqxena' etib' [tzeni twitz tx'o'tx'], wetz nqet nwitz ewitz tzan tkaj esi' kyaqil aj nya'tx galan aj n'el tganil' te echi'jel, aj njoyon tume'l tzan eqet tz'aqik. ¹²Pe'eb'et tuj tume'l galan kxol kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan ti'j Qtata Dios.^o Ixjji anke ajna'l kyetz nkxqet kyyoli' iktze'xtzun etetz a'ix xjal aj pur joyol choj, kyetz owokel kyen te galan aj n'ek'ulu' b'ix oqtel kyjiq'b'a' te Qtata Dios oj tul cha'ol ti'j kyaqil jk'ulb'en. ¹³Ntons, etetz tzan [tqet jiq'b'a'] te Qajawil [kxol kye xjal], inkyqet etoksla' etetz kye aj nkyek'ulun mandad exol: tb'ay, te twitzale' k'ulul mandad tzan tpaj a tetz te aj mas nim tajwalil, ¹⁴b'ix ax kye txq'anxy k'ulul mandad aj lajome' titza' tzan txik ksi' xhcho'nal kyil'j kye aj nkyek'ulun nya'tx galan b'ix tzan kyqet kyjiq'b'a' kye aj nkyek'ulun galan. ¹⁵Komo te Qtata Dios tgan tzan ek'ulun etetz te galan tzan k'on toknoj jun tidi' eti'j tzan eqet yoli' tzan kye aj ma mok' b'ix kye aj k'onti'l n'el kyniky' ch'inwt. ¹⁶Pe'eb'et waq tuj tume'l iktza'x xjal aj kolpimix ti'j echoj, b'ix nya'tx tzan tpaj kolomix oqtel ek'ulu' tidi'chq aj nya'tx galan, sinoke pe'eb'et waq iktza' xjal q'apo' etib' nkx'aq'unan te Qtata Dios. ¹⁷Inkyqet elima' waq kyaqil xjal. Inkyqet egani' kye txq'anxy qerman, intqet exjani' te Qtata Dios, b'ix intqet elima' te twitzale' k'ulul mandad.

Jun Konsej Titza' Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Aq'unon Te Junky

¹⁸Etetz aj nkx'aq'unan te jun etajaw, inkyqet etoksla' tuky'i jun tk'u'jlal kye etajaw, nya'tx a'ox kye aj galan kyenab'lin sinoke ax kye aj nya'tx galan kyenab'lin. ¹⁹Komo qa tzan tpaj etokslb'en ti'j te Qtata Dios n'ok eten twitz xhcho'nal b'ix k'onti'l epaj, ntons tzan tpaj nini okxtel jiq'b'a' tzan te Qtat. ²⁰Per qa etetz owokel eten twitz xhcho'nal tzan tpaj ek'ulb'en nya'tx galan, ntons ¿tidi' qil' b'a'n tzan tqet ejiq'b'a' etib' qa etipa'tz tuky'i epasens b'ix at epaj? Per qa etetz n'ok eten twitz xhcho'nal tzan tpaj ek'ulb'en galan, b'ix n'etipa' tuky'i epasens, te nini n'el galan tuj twitz Qtata Dios b'ix okxtel tjiq'b'a'. ²¹Komo astilji te Qtat okxtzaj tuk'le', b'ix astilji te Krist owok ten twitz xhcho'nal tzan epaj, b'ix okaj tsi' tzan tel etin iktza'x otk'uluj tetz. ²²Tetz k'onti'l xhchoj ch'inwt, b'ix k'onti'l

^m 2:9 Exo 19:5-6; Deu 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; Isa 9:2; 43:21; Tit 2:14 ⁿ 2:10 Os 2:23

^o 2:12 Ax: aj nya'tx tijajil Israel.

oqet teq'i' nijunwt tuky'i tyol.^p 23Aj tokb'aj yaso', k'onti'l owaj stzaq'b'e' tuky'i jun yasb'il, b'ix aj tqetb'aj k'ulu' joder, k'onti'l owaj tq'uma' "Owelalkix achojo' yatz," sinoke cha okaj tq'apo' tib' tuj tq'ab' Qtata Dios aj nkyexik tpoqo' kye xjal tuky'i tkawb'il tuj tq'ab'. 24Axx tetz oxik tin te qchoj tuj xhchi'jel twitz krus, tzan k'on jkaj tuj tq'ab' te choj^a b'ix tzan qb'et tuj tume'l. B'ix tzan tpaj te ok'ol aj owok ti'l, etetz okxqet q'ana'.^r 25Etetz nkxb'et tuq oqtxi' iktza' karner aj ojetq tuq kyekajnaj,^s per ajna'l oje kx'ok lapet ti'l te Qajaw Jesukrist aj nqet k'ulun kwent te etetz naqe jun pastoriyon b'ix nxik tk'ulu' kwent te etanim.

Jun Konsej Kye Xujelb'aj Tzan Kyb'et Tuj Tume'l

3 1Ntons, ax exol etetz aj xujelb'aj a'ix, pe'etokslan kye etichmil;^t ikxji kye aj k'onti'l nkye'okslan te tpakb'alil, kyetz b'a'n tzan kyokslan tzan tpaj n'ok kyen titza' nkxk'ulun etetz kyaqil, b'ix nya'tx tzan tpaj jun eyol, 2sinoke tzan tpaj n'ok kyen titza' etetz nkxb'et b'an tume'l b'ix b'an okslon a'ix. 3Te tb'anil eti'l etetz nya'tx tzan tok a'ox tzan tpaj titza' nqet etxaku' stzamal ewi', ni a'ox tzan tpaj kye tidi'chq txakb'il etetz aj txx'otx'al oro, ni a'ox tzan tpaj eq'anaq b'an tb'anil,^u 4sinoke [te tb'anil te etetz] a tgan instzaj tuj etanim, jun enab'lin b'an galan b'ix nim epasens; ikxji te tb'anil titza' kxka'yin k'onti'l nponaj. Kyaqil nini n'el b'an tb'anil tuj twitz Qtata Dios. 5Ikxjani tuq nqet ktxaku' kyib' kye xuj b'an oqtxi' a'e' aj pawame' te Qtata Dios. Kyetz lo'ik tuq kyk'u'j ti'l tetz b'ix nkye'okslan tuq kyichmil. 6Komo ikxji tuq te Sar, tetz nqet tuq toksla' te Abran b'ix n'ok tq'uma' tuq "Wajawil."^v Etetz okx'okel [iktza'] tal Sar qa oqtel ek'ulu' te galan b'ix qa nlay kxob' ti'l jun tidi'.

Jun Konsej Kye Ichmilb'aj Tzan Tqet Kyen Kxu'jel

7Ntons, ax ikxji etetz waq ichmilb'aj, intqet eb'isu' byenech titza' tzan kyqet eten galan kye exu'jel tzan tpaj kyetz mas k'onti'l kybalor ewitz etetz.^w Intxik esi' kyluwar aj nkyajo' tzan tpaj te Qtata Dios otzajel tsi' kyetz junch'in etuky'i'l tzan etanq'in [te jun-ele'x] anke k'onti'l tuq n'etajo'. Pe'ek'ulun waq ikxji tzan stzaj tsi' te Qtata Dios twi' eti'l oj exnaq'tzan.

Jun Konsej Kye Qkyaqil Tzan Qb'et Tuj Tume'l

8Ntons, ekyaqil etetz waq, pe'etanq'in tuky'i jun enab'l parej ekyaqil, inkyqet eten kye txq'anqy galan, intqet egani' etib' exol iktza' b'an erterman etib', intok lo'et ek'u'j kyil' kye txq'anqy, b'ix k'on qet ejiq'b'a'

p 2:22 Isa 53:9 q 2:24 Ax: tzan jkamik ti'l te choj. r 2:24 Isa 53:5 s 2:25 Isa 53:6
t 3:1 Efe 5:22; Kol 3:18 u 3:3 Pro 11:22; 1Tim 2:9 v 3:6 Gén 18:12 w 3:7 Ax: iktza' tuky'i jun uk'b'il aj mas k'onti'l tbalor; Efe 5:25; Kol 3:19.

etib'. ⁹K'on kxk'ulun jun nya'tx galan ti'j junky tzan tpaj ma'tx tk'ulu'j jun nya'tx galan eti'j, b'ix k'on tz'aj etzaq'b'e' jun yasb'il tuky'i junky yasb'il, sinoke inkyqet eky'iwla' kye etajq'oj. Komo astilji okxtzaj uk'le' ky'iwla' txq'anky b'ix tzan ek'amon etetz te tky'iwl'b'il te Qtata Dios. ¹⁰Komo ab'l te aj b'an tgan tzan tanq'in b'ix tzan tanq'in tuky'i jun chalajb'il, ntons intok tsi' t'nab'l tzan k'on tyolin yol aj nya'tx galan b'ix tzan k'on kyqet teq'i' txq'anky tuky'i tyol. ¹¹Intel tpawa' tib' ti'j te aj nya'tx galan, b'ix intk'ulun te galan, intjoyon tzan sten galan kxol kye txq'anky, b'ix k'on kaj tsi' tzan tk'ulun te galan. ¹²Komo te Qajawil nkyeqet ten kye aj nkye'okslan nkyeb'et tuj tume'l, b'ix ax ncha'on ti'j te aj nxik kxnaq'tza' tuky'i'l, per ntzaj tq'oj kyil'j kye aj nya'tx galan nkyek'ulun.^x

K'onti'l Tzan Qxob' Kyi'j Kye Aj Nkyek'ulun Nya'tx Galan Qi'j

¹³Ntons, çab'l ok'uluyon jun nya'tx galan eti'j qa etetz a'ox atok ek'u'j tzan ek'ulun galan? ¹⁴Qa etetz tzan tpaj nkxb'et tuj tume'l owokel eten twitz xhcho'nal, galanx-alo etetz ikxji.^y B'ix kyil'j kye aj nkyeq'ojin eti'j, k'on kxob' b'ix k'on kxb'isun, ¹⁵sinoke tuj etanim intqet exjani' te Krist iktza' etajawil. Pe'etenkix list tzan taj etzaq'b'e' kye aj otzajel kcha'o' etetz ti'j te aj ja' lo'ik ek'ul'j.^z ¹⁶Per intaj etzaq'b'e' waq tuky'i jun tume'l b'an galan b'ix kye'b'a', tzan k'on tyolin etanim jun nya'tx galan eti'j. Ikxji kye aj nkyeyolin nya'tx galan ti'j te tume'l titza' nkxb'et mojb'a' etib' tuky'i Krist, kyetz okyeqtel ky'ixwik ti'j kyyolb'en. ¹⁷Mas galan tzan tok qen twitz xhcho'nal tzan tpaj jk'ulb'en tume'l, qa ikxji tgan te Qtata Dios, b'ix nya'tx tzan tok qen twitz xhcho'nal tzan tpaj jk'ulb'en aj nya'tx galan. ¹⁸Komo te Jesukrist tzan jun-el okamik tzan tpaj qchoj qetz. Tetz k'onti'l tuq xhchoj b'ix okamik tzan kypaj kye joyol choj; ikxji tzan qxik tin tuky'i Qtata Dios. Tetz owok ten twitz tkamiky tuky'i xhchi'jel, per te tanim oje jaw anq'insa' ¹⁹b'ix ikxji oxik pakb'ayon kxol kye kyanim xjal aj ateqex tuq pres. ²⁰Kye ja ntzani a'e' kye aj k'onti'l nkye'okslan tuq oqtxi' tuj aj tyemp aj itz'oj tuq te Noe,^a b'ix aj te Qtata Dios n'iyon tuq tuky'i nim tpasens aj man tuq nb'antik tuq te bark. Tuj aj barkji ekolet tuj te a' cha junjun xjal, osey wajxaq tzan kkyaqil. ²¹Te aj a'ji telponx ti'j oj tjaw si' a' qwi' ajna'l tzan tpaj kolomo'. Oj tjaw si' a' qwi' nya'tx telponx tzan tel qtx'ajo' qchi'jel sinoke tzan txik jqani' te Qtata Dios tzan tel teq'i' te nya'tx galan tuj qanim tzan tpaj tjawlen anq'in te Jesukrist. ²²Tetz ojax tuj ka'l b'ix atqet tuj tb'anq'ab'^b Qtata Dios, b'ix oje kyeqet titza' kye ángel [aj nya'tx galan-e'l] b'ix kye [malspirit] aj tuj kyaq'iq' b'ix kye aj b'a'n tzan kyk'ulun tidi'chq.

^x 3:12 Sal 34:12-16 ^y 3:14 Mat 5:10 ^z 3:15 Kol 4:6; Ebr 3:6 ^a 3:20 Gén 6-7

^b 3:22 Oqtxi', te aj nqet wit'let tuj te tb'anq'ab' jun xjal, a te mas jiq'b'a' twitz te aj nqet wit'let tuj te tsurt.

4 ¹Astilji, iktza'x te Krist owok ten twitz xhcho'nal tuj xhchi'jel, ax etetz a tgan [tzan eten dispwest] tzan tok eten twitz xhcho'nal. Komo ab'l aj oje tz'ok ten twitz xhcho'nal tuj xhchi'jel, oje kaj tsi' tzan tjoyon choj. ²Ixji te tanq'in aj atxk tzani twitz tx'o'tx', ya k'onti'l nk'ulun tidi'chq iktza' kye xjal, sinoke n'anq'in a'ox iktza' te Qtata Dios tgan. ³Etetz oqtxi' oje enajsaj nim tyemp iktza' nkyek'ulun kye aj k'onti'l nkye'okslan; aj cha pur nkxb'isun tuq tzan epak'achin b'ix tidi'chq ikxji, b'ix nkxk'ulun tuq tidi'chq nya'tx galan aj n'el tuq tgani' te echi'jel, pur xhb'a'j tuq etaq'un b'ix cha nkxpyestinqet nxik tuq etacho' tidi'chq, b'ix nkxna'on tuq kyitzb'alil tidi'chq aj b'an ntzaj tq'oj te Qtata Dios ti'j. ⁴B'ix ajna'l kye aj k'onti'l nkye'okslan b'an nkyelab'an eti'j b'ix cha nkyeyolinqet nya'tx galan eti'j tzan tpaj k'onti'l ajunix kyuky'i'l tuj kyaqil aj b'an nya'tx galan aj nxik in tzan kyponaj. ⁵Per kyetz [tuj te jwisj] a tgan tzan taj kyq'uma' kyaqil aj otzajel qani' ti'j kyk'ulb'en tzan te [Qtata Dios] aj list at tzan tul poqol kye aj itz'oje' b'ix kye aj kamnaqe'. ⁶Komo astilji ax oxik pakb'a' te tpakb'alil galan kxol kye aj kamnaqe'; ikxji anke kyetz tuky'i kchi'jel oje tz'ok kye'e' twitz kamikyj^c iktza'x kyaqil xjal, per yaji b'a'n tuq tzan tanq'in te kyanim iktza'x te Qtata Dios tgan.

A Tgan Tzan Jk'ulun Kyuky'i Txq'anky Iktza'x Oje Jk'amoj Tuky'i Qtata Dios

⁷Cha ch'inky tpon tmankb'il kyaqil tidi'chq; astilji pe'eten nkxb'isun tuj tume'l b'ix pe'eten bwenisan tzan exnaq'tzan tuky'i te Qtata Dios. ⁸Per te aj mas presis, a tgan tzan tqet egani' etib' exolx tuky'i jun tk'u'jlal,^d komo oj kyqet qgani' kye txq'anky ikxji npon qnajsaj' nim choj. ⁹Pe'etok waq galan xjal tzan txik esi' kyposad txq'anky,^e per tuky'i jun tk'u'jlal b'ix k'onti'l tzan ejaw ilin. ¹⁰Pe'etonen etib'x exolx tuky'i te etajb'en aj ntzaj tsi' te Qtata Dios te etetz, b'ix pe'etonen tuj jun tume'l iktza' jun aq'unon galan aj n'aq'unan tzan tok en kye ky'ila'l tume'l titza' ntzaj tsi' te Qtata Dios jun nim b'an galan qajsik. ¹¹Kye aj b'a'n tzan kypakb'an [Tyol Dios], inkyyolin [tuky'i jun tk'u'jlal] tzan tpaj Tyol Qtata Dios; b'ix kye aj nkye'onen kxol kye qerman, inkyonen tuky'i jun kybalar aj ntzaj tsi' te Qtat; ikxji tzan tqet jiq'b'a' te Qtat tzan tpaj Jesukrist. Te Qtata Dios a te aj nqet jiq'b'a' b'ix mas nim tajwalil twitz kyaqil tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x. Ky'ikxwit ikxji.

K'onti'l Tzan Qlab'an Qa N'ok Qen Twitz Xhcho'nal

¹²Etetz aj ganimix witzaj, etetz n'ok eten twitz nim xhcho'nal tzan eqet si' tuj preb, per k'on kxlab'an waq ti'j ntzani iktza'-wit jun tidi' b'an chuktky. ¹³Cha'oj tok eten twitz xhcho'nal iktza' te Qajaw Jesukrist owok

^c 4:6 Ax: oje kyexik si' tuj il. ^d 4:8 Pro 10:12; 1Kor 13:7 ^e 4:9 Rom 12:13

ten, pe'echalaj waq tzan tpaj okxchalajel nim oj tul junky'elky tuky'i nim tajwalil b'ix nim xhchqitz'unal.^f ¹⁴ Galanx-alo etetz qa at ab'l ma tz'ok yason te etetz tzan tpaj te Qajaw Jesukrist, galanx-alo etetz tzan tpaj te Txew Qtata Dios aj b'an nim tajwalil, tetz atqet etajsik.^g ¹⁵ Nijunwt exol etetz intk'ulun nya'tx galan, ikxji tzan k'on tok ten twitz xhcho'nal iktza' jun aj nkansan, qatzun aj n'elq'anji, qatzun aj nk'ulun nya'tx galanji, qatzun aj n'ox tsamo' tib' tuj jun tidi' aj ja' k'onti'l toklenji. ¹⁶ Per qa n'ok eten twitz xhcho'nal tzan tpaj nkx'okslan ti'l Jesukrist, ntons k'on kxqet ky'ixwik sinoke intqet ejiq'b'a' te Qtata Dios tzan tpaj etoklen lapet ti'l Krist. ¹⁷ Komo ma'tx pon or tzan tok qen twitz xhcho'nal, b'ix qa owaq'el quky'i'l qetz [aj nqo'okslan],^h ntons pyor oky'el kyil'j kye aj k'onti'l nqet kyoksla' te tpakb'alil Qtata Dios. ¹⁸ B'ix qa qetz aj nqob'et tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios pen oqokoletel, ntons g'itza' ob'antel kykolon kyib' kye aj nya'tx galan kyenab'lin tuj twitz Qtata Dios b'ix kye aj joyol choj?ⁱ ¹⁹ Ntons qa te Qtata Dios nstzoqpi' tzan tok qen twitz xhcho'nal, komo tetz te k'ulul kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix jun yolin,^j ntons intkaj jq'apo' qib' tuj tq'ab' b'ix k'on kaj qsi' tzan qb'et tuj tume'l.

Jun Konsej Kye Tijxjal Titz'a' Tzan Tqet Kyen Kye Qerman

5 ¹ Wetz ngan tzan kxik nkawi' kye aj tijxjal aj at kyajwalil exol etetz. Wetz ax a'lin jun tijxjal iktza'x a'ix, b'ix owoke wen te xhcho'nal aj oky'ik ti'l Krist, b'ix ax wetz iktza'x etetz lo'ik nk'u'lj owokel we'e' xhchqitz'unal oj tul junky'elky.^k ² Inkyqet ek'ulu' kwent kye qerman aj oje kyekaj si' tuj ekwent, inkyqet ek'ulu' kwent nya'tx tzan tpaj lajomix alajwers sinoke tzan tpaj ikxji egan iktza' tgan te Qtata Dios, b'ix nya'tx tzan tpaj egan jun etumin sinoke inkyqet ek'ulu' kwent tuky'i jun tk'u'jlal.^l ³ B'ix k'on kx'ok iktza' a'ix kyajawil, sinoke intqet eyek'u' kywitz te tume'l galan. ⁴ Ikxji cha'oj tul junky'elky te aj Twitzale' K'ulul Kwent kyil'j kye qerman,^m etetz ek'amo'tz tuky'i'l jun jiq'b'il b'an galan te ekanab^m aj k'onti'l nponaj.

Jun Konsej Titz'a' Tzan Kyb'et Kye Ku'xon B'ix Kye Txq'anky

⁵ B'ix ax etetz aj ku'xon a'ix, inkyqet etoksla' kye tijxjal exol. B'ix yatzun etetz ekyaqil, intqet etoksla' jun te jun, pe'ena'on iktza' a'ix aq'unon te junky tzan tpaj te Qtata Dios k'onti'l nqet tuj twitz kye aj nqet kyjiq'b'a' kyib'; per yatzun kye aj k'onti'l nqet kyjiq'b'a' kyib', tetz ntzaj

^f 4:13 Rom 8:17; 1Xhp 4:1 ^g 4:14 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: B'an'ax kyetz nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'lj, yatzun etetz nqet ejiq'b'a'. ^h 4:17 Jer 25:29; Ezq 9:6; Ebr 10:30 ⁱ 4:18 Pro 11:31
^j 4:19 Exo 19:4; Deu 33:27; 2Cró 16:9; Sal 34:7; 40:17; Isa 41:10; 46:4; Wnch 10:28; 1Kor 10:13; Ebr 6:18; 13:6 ^k 5:1 Ax: at woklen ti'lj chqitz'unal oj tulky. ^l 5:2 Wnch 21:15-17
^m 5:4 Ebr 13:20 ⁿ 5:4 Ax: koron.

tsi' jun nim b'an galan kyajsik.^o ⁶Pe'etok najji okslon twitz Qtata Dios aj b'a'n tzan tk'ulun kyaqil, b'ix ikxji tzan eqet tjiq'b'a' tuj jun tyemp aj b'isu' titza'.^p ⁷Intkaj esi' tuj tq'ab' tetz kyaqil aj nkxb'isun ti'j, komo tetz nk'ulun kwent te etetz.^q ⁸Pe'ek'ulun mandad etib'x tzan eb'et tuj tume'l b'ix intok esi' enab'l tzan tpaj te etajq'oj aj Tajaw Choj, tetz njoyon eti'j iktza' jun leon' njulin njoyon aber ab'l oqtel tb'a'o'. ⁹Pe'etipan tetz, pe'eten waq jwert, k'on kaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j ti'j te Qtata Dios. Etetz eteb'enky kyaqil ja'chq twitz tx'o'tx' ate' txq'anxy qerman ax n'ok kyen twitz xhcho'nal iktza'x etetz. ¹⁰Etetz tuj jun tyemp nya'tx nim tuj n'ok eten twitz xhcho'nal; b'ix oj tky'ik ntzani, yaji te Qtata Dios aj ntzaj sin nim b'an galan te qetz anke k'onti'l nqajo', komo tetz okxtzaj tuk'le' tzan tok eten tuky'i Krist kyaqil tajwalil b'ix xhchqitz'unal aj k'onti'l nponaj, ntons tetz otk'ulu'tz tzan tjaw etin etib' junky'el b'ix tzan eten b'an jwert, b'ix tzan tjaw tin ek'u'jx b'ix tzan ekaj b'an galan b'eyx te jun-ele'x. ¹¹A tetz te aj at tajwalil ti'j kyaqil b'eyx te jun-ele'x. ¡Ikxji kixi'!

Jun Kawb'il

¹²Ntons, te qerman Silbáno^s n'onen wuky'i'l tzan tqet ntz'ib'a' te ja u'jni, b'ix tetz jun qerman aj k'onti'l nkaj tsi' tzan tokslan. Ntons tzan tpaj tetz, ma'tx qet ntz'ib'a' kab'e' nyol tuj ja u'jni tzan nnimsan ek'u'j b'ix tzan txik nq'uma' te b'an'ax aj web'en ti'j te tume'l b'an'ax titza' te nim b'an galan aj ntzaj tsi' te Qtata Dios etetz. ¹³Kye qerman aj akyeqet tuj Babilony aj e'el joyo' tzan Qtata Dios iktza'x etetz, kyetz nxik ksama' jun limb'il te etetz. B'ix ax jun limb'il te etetz tzan te Mak^t [aj iktza'] nk'ajol. ¹⁴B'ix pe'eliman etetz etib'x exolx tzi, tuky'i jun limb'il b'an tume'l iktze'xtzun b'an eterman etib'!^u Chewsaxwit ek'u'j etetz ekyaqil tzi, etetz aj mojb'a' etib' tuky'i Krist.

^o 5:5 Pro 3:34; Chaw 4:6 ^p 5:6 Mat 23:12; Luks 14:11; 18:14; Chaw 4:10 ^q 5:7 Sal 55:22; Mat 6:25-34 ^r 5:8 Jun leon jun nim txkup aj b'a'n tzan xhcho'on jun xjal; Núm 23:24; 1Re 20:36. ^s 5:12 Ax: Sílas; Kya 15:22,40. ^t 5:13 Kya 12:25; 13:13; 15:37-39; Kol 4:10; Mnch 24 ^u 5:14 Ax: intel etz'ub'a' etib' exolx. Kyetz nkyeliman tuq kxolx ikxji, b'ix telponx tuq b'an kyerman kyib'.

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Xhpe'y

Jun Limb'il

1 ¹Wetz a'in Simon Xhpe'y,^a q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Jesukrist b'ix a'in jun tky'ixel tetz. Wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te etetz aj wit'lik ek'u'j iktza' qetza tzan tpaj tk'ulb'en te Jesukrist, aj Dios ntzaj qna'o' b'ix a tetz te Koloyon qi'j.^b ²Nimxwit b'an galan tzaj si' etajsik etetz b'ix qet chewsaxwit ek'u'j b'an byenech tzan tpaj oje tz'ok etotzqila' byenech te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist.

Tzan Tpjaj Te Aj Oje Tzaj Tsi' Te Qtata Dios Qetz, B'a'n Tzan Qb'et Tuj Tume'l

³Ntons, tzan tpaj tajwalil [te Qtata Dios], oje tzaj tsi' qetz kyaqil aj n'oken tzan qanq'in b'ix tzan qb'et tuj tume'l tuj twitz, tzan tpaj toklen qotzqila' tetz aj otzaj uk'len te qetz tzan tpaj xhchqitz'unal b'ix tzan tpaj nb'antik kyaqil b'an tume'l titza'. ⁴Ntons ikxji, oje tzaj tsi' te tyol aj tb'anil b'ix nim token; b'ix ikxji b'a'n tzan tok qotzqila' b'ix tzan tok qen te tetz, b'ix tzan tkaj jkola' kyaqil te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni iktza' aj n'el kygani' kye xjal. ⁵B'ix tzan tpaj te nini, b'ix tzan tpaj ma'tx tz'ok ewit'b'a' ek'u'j [ti'j Jesus], ax intok esi' ek'u'j tzan eb'et tuj jun tume'l b'an galan kxol kye xjal iktza' nqet tuj twitz te Qtata Dios. B'ix ti'j te tume'l titza' nkxb'et kxol kye xjal, ax a tgan tzan tok etotzqila' [mas te Qtata Dios]. ⁶B'ix ti'j te tume'l titza' n'ok etotzqila' te Qtata Dios, ax a tgan tzan ek'ulun mandad etib'x tzan k'on ek'ulun aj nya'tx galan iktza' ntqani' te echil'jel. ^cB'ix ti'j te tume'l titza' nkxk'ulun mandad etib'x, ax a tgan tzan tok esi' ek'u'j tzan k'on kaj eswa' tzan ek'ulun galan cha'oj tul te preb.^d B'ix ti'j te tume'l titza' nkx'ipan te preb, ax a tgan tzan eb'et nkxjanin

^a 1:1 Mat 4:18; Mak 1:16; Luks 5:1-11 ^b 1:1 Wnch 1:1,12,29; 2Xhp 1:11; 2:20; 3:2,18

^c 1:6 Kya 24:25; 1Kor 7:9; 9:25; Gal 5:23; Tit 1:8 ^d 1:6 Rom 5:3,4; 1Tim 6:11; 2Tim 3:10; Tit 2:2; Tmnk 2:19

te Qtata Dios. ⁷B'ix ti'lj te tume'l titza' nkxjanin te Qtata Dios, ax a tgan tzan tqet egani' etib' exolx iktza' eterman etib'. B'ix ti'lj te tume'l titza' nqet egani' etib'x, ax a tgan tzan kyqet egani' kyaqil kye txq'anky. ⁸Qa nkxk'ululn ikxji ajna'l mas twitz oqtxi', ntons nlay kxqet en iktza' ch'inwt tidi' n'ek'ulu', sinoke okx'okel en nkxk'ululn tidi'chq b'an galan tzan tpaj toklen etotzqila' byenech te Qajaw Jesukrist. ⁹Yatzun ab'l aj k'onti'l nk'ululn ikxji, tetz moy,^e k'onti'l n'ok ten te aj oje ky'ik ti'lj, b'ix oje tz'ajnaj ti'lj tk'u'j qa owel in te xhchoj tb'ay. ¹⁰Astilji waq erman, intok esi' ek'u'j tzan eten b'an jwert ti'lj etzajlen uk'le' b'ix ti'lj etelen joyo'. Komo qa etetz oqtel ek'ulu' kyaqil ntzani, nlay kxqet tz'aaqik, ¹¹b'ix ikxji te Qajaw Jesukrist aj koloyon qi'lj, okxtk'amo'tz tuky'i jun tk'u'jlal tzan eten tuky'i'l tuj ka'lj aj ja' nk'ululn mandad te jun-ele'x.

Te Xhpe'y Nyolin Tistil Oqet Stz'ib'a' Ja U'j Ntzani

¹²Astilji, wetz otzajelkix nna'o' tuj etanim kyaqil ntzani, anke etetz ya eteb'enky b'ix nqet ek'ulu' byenech iktza' aj oje xik xnaq'tza' etetz ti'lj te b'an'ax aj atqex tuj etanim. ¹³Man atin twitz ja tx'o'tx'ni,^f wetz tuj nnab'l tume'l tzan stzaj nna'o' tuj etanim ja konsej etetzni. ¹⁴Komo te Qajaw Jesukrist oje tzaj tq'uma' wetz, ch'inky tpon or wetz [tzan nkamik] tzan tkaj nsi' ja nchi'jelni. ¹⁵Wetz owokel nsi' nk'u'j tzan stzaj nna'o' tuj etanim kyaqil ntzani tzan k'on taj naj ti'lj ek'u'j, b'ix anke ojetq kyinkamik, b'a'n tzan stzaj ena'o'.

Te Tpakb'alil Nya'tx Cha Tuj Qwi'x N'etz

¹⁶Komo te aj oxik qxnaq'tza'na etetz ti'lj tajwalil te Qajaw Jesukrist b'ix ti'lj titza' tuq tetz omeltz'jelky, nya'tx cha ojaw b'antik qitza'na tuky'i jun qlistulna, sinoke b'an'ax tzan tpaj owok qena tuky'i kykab'il qwitz te tajwalil. ¹⁷Komo te Qtata Dios aj mas nim tajwalil kywitz kyaqil, tetz oqet tjiq'b'a' [te Qajaw Jesukrist] b'ix otzaj tyek'u' xhchqitz'unal aj txik tq'uma' ikxjani: "Aj ntzani te nk'wa'al aj gani' nim witz'a' b'ix nkyinchalaj ti'lj." ¹⁸Qetza aj aqoqet tuq tuky'i'l twi' te witz aj ja' otzaj yolil te Qtata Dios aj tuj ka'lj,^g qetza a'o'xkna oxik cha'on aj stzaj tyoli' ikxji. ¹⁹Astilji ajna'l oje tz'ok e'elet b'an'ax te aj okyq'umaj kye aj yolil tyol Dios oqtxi'. B'ix a tgan tzan tok esi' ek'u'j ti'lj te aj okaj ktz'ib'a' oqtxi', komo te nini iktza' jun jq'anal swal chk'atunal tuj qlolj, nq'analn max oj stzaj txekal'j b'ix oj tjaw txaqtxon te nin che'w tuj etanim.^h ²⁰Instzaj ena'o' waq, presisⁱ tzan tel eniky' te ntzani: Kyaqil aj tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios aj ja' nyolin tidi' oxik kyq'uma' kye aj yolil tyol Dios, nya'tx cha owetz

^e 1:9 Mat 15:14; Wnch 9:40-41; Tmnk 3:17 ^f 1:13 Ax: tuj nchi'jelni. ^g 1:18 Mat 17:1-5; Mak 9:2-7; Luks 9:28-35 ^h 1:19 Telponx tuj yol gryeg iktza' te aj ntzaj tswa' chk'atunal; ikxji telponx iktza' te Jesukrist aj nswan chk'atunal tuj qwitz. ⁱ 1:20 Ax: tb'ay.

tuj kywi'x kye xjal. ²¹Komo kye aj yolil tyol Dios, kyetz k'onti'l oxik kyq'uma' jun tidi' aj cha tuj kywi'x-wit, sinoke kyetz eb'ajyolin te aj ntzaj tq'uma' tuq te Txew Dios tuj kyanim.

K'on Qob'ajqet Eq'i' Tzan Kye Aj Nya'tx Tume'l Nkyexnaq'tzan

2 ¹Ate' tuq junjun xjal kxol kye qijajil oqtxi' aj nkyq'uma' tuq qa aj yolil tyol Dios-e', per nya'tx tuq b'an'ax kyitza'. B'ix ax ikxji ajna'l, okyejawel kanet junjun xnaq'tzon exol aj nya'tx b'an'ax kyitza', oxe'l kxnaq'tza' jun xnaq'tzb'ilj ak'a'j b'ix chuktky tzan tpon najsa' [te xnaq'tzb'ilj b'an'ax], b'ix cha owelal kyik'o' te Qajawil aj owel xhchojo' te qchoj, b'ix ikxji a'e'xk kyetz nkyejoyon tzan stzaj si' derepent jun nim xhcho'nal kyajsik tzan kyponaj. ²Ky'ila'j qerman oxe'l kyin [te kxnaq'tzb'e'tz] tzan kypak'achin b'ix tidi'chq ikxji, b'ix tzan kypaj kyetz, ky'ila'j xjal okyeyoliyon b'an nya'tx galan ti'j te tume'l b'an'ax. ³B'ix tzan tpaj te aj n'el kygani' te kyetzx, kyetz okxtel kyeq'i' tuky'i kyyol pur tb'anil per nya'tx b'an'ax kyitza', sinoke cha tzan eqetb'aj kymosi'. Per atx b'an oqtxi' oqet k'ulu' listar te xhcho'nal aj kyajo'tz b'ix okyepoyon najsa' naj.

⁴Komo te Qtata Dios k'onti'l oqet tnajsa' kchoj kye ángel aj ek'ulun nya'tx galan tuj twitz, sinoke eb'ajxik txon tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun b'ix b'an qlolj b'an xop,^j tzan kykaj txini max oj tul te jwisy. ⁵B'ix ax k'onti'l eqet tnajsa' kye xjal oqtxi', sinoke otk'uluj tzan tjaw lib'an te twitz tx'o'tx' tuky'i a' kyajsik kye xjal aj nya'tx tuq galan kyemodin. Per oqet tkolo' te Noe, aj npakb'an tuq titza' tzan kyb'et tuj tume'l, b'ix ax ekolet wuqky a'e' aj tuj tjay.^k ⁶B'ix ax te Qtata Dios eb'ajpon tnajsa' kyaqil tuj Gomor b'ix Sodom, eb'ajqet tky'e'sa', b'an tza'j ekaj tswa',^l tzan tok kye kye txq'anky xjal aj nya'tx galan nkyek'ulun. ⁷B'ix tetz oqet tkolo' te Lot kxol, jun xjal aj galan tuq b'ix n'ok ten tuq nim xhcho'nal tzan kypaj kye aj xjal aj pak'ach aj k'onti'l tuq Dios tuj kywitz.^m ⁸Tetz jun xjal aj nb'et tuq tuj tume'l, b'ix b'ajq'ij nb'isun tuq tzan tpaj kyaqil aj nya'tx galan aj n'ok tuq te'e' b'ix aj n'ok tuq xhcha'o' kyil'j kye xjal aj ja' tuq nnajan, xjal aj k'onti'l tuq tuj kywitz.

⁹[Ntons tzan tpaj kyaqil nini, n'el qniky'] te Qajawil b'a'n tzan kyqet tkolo' ti'j jun preb kye aj nkyexjanin te tetz, b'ix nxik tswa' xhcho'nal kyil'j kye aj joyol choj ajna'l b'ix ax oje qet tb'isu' tzan txik tsi' xhcho'nal kyil'j cha'oj tul te jwisy. ¹⁰B'ix pyor oky'el kyil'j kye aj cha kyganinquet iktza' tgan te kchi'jel b'ix n'el kyik'o' kye aj nkyek'ulun mandad, b'an kuch-e' b'ix k'onti'l tuj kywitz tzan tok kyyaso' kye [ángel] aj at nim kyajwalil tuj ka'j. ¹¹Enkamby kye ángel konser kyetz at mas kyjwers b'ix at mas kyajwalil,

^j 2:4 Ax: ekaj tk'alo' tuky'i kaden tuj qlolj. ^k 2:5 Gén 6-7 ^l 2:6 Gén 19:24

^m 2:7 Gén 19:1-16,29

kyetz k'onti'l nkyeqanin twitz Qajawil jun xhcho'nal kyil'j kye aj xjal nya'tx galan kyenab'lin. ¹²Kye aj xjal ntzani iktza' txkup-e', k'onti'l kywi' tzan kyb'isun, b'ix e'itz'jik cha tzan kykaj tzyu' b'ix tzan kypon najsa' [tzan tpaj te nya'tx galan aj nkyk'ulu']. Nkyeyolin nya'tx galan ti'lj tidi'chq aj k'onti'l n'el kyniky' ti'lj, per okyepoyon najsa' iktza' nkyeponajsa' kye txkup. ¹³Owokel kyen twitz xhcho'nal chojb'il kyaqil aj kyk'ulb'en txiklen ksi' xhcho'nal kyil'j txq'ankey. Kyetz nkyechalaj ti'lj kyaqil aj nya'tx galan nkyek'ulun b'an chiq'ij. Kyetz eq'il ky'exawil te etetz oj kywa'an junx etuky'i'l, kyetz iktza' tz'il-e' b'ix nkyechalaj tzan eqet kyeq'i'. ¹⁴Kyetz cha kyjoyonqet titza' tzan kyk'ajajin, b'ix k'onti'l nkyesiktik tzan kyjoyon choj. Mer kyan tzan tqet kyeq'i' kye aj nya'tx jwert ate'. Kyetz tuj kyanim cha kyb'isunqet titza' tzan tel kyetz' jun tidi' te junky. Tzan tpaj kyaqil aj tidi'chq nya'tx galan kyk'ulb'en, te Qtata Dios oxel tsi' nim xhcho'nal kyajsik. ¹⁵Kyetz oje xik kyin junky b'ey, oje kaj kykola' te b'ey aj galan. Oje xik kyin aj okaj tyek'u' te Balam aj tk'ajol Beor; tetz okaj tkola' te b'ey galan tzan tpaj owel tgani' mas te aj b'a'n tuq tzan tk'amon kyuky'i kye aj nya'tx galan tuq kyenab'lin. ¹⁶Per tetz owok ili' tzan tpaj te xhchoj; jun bur aj k'onti'l stzi' owel stzi' naqexkix jun xjal b'ix k'onti'l ostzoqpij tzan tk'ulun te aj ntk'ulu' nya'tx tuq tume'l."

¹⁷Kye ja xnaq'tzon aj nkyinyolin kyil'jni, kyetz iktza' soch b'an ky'ixk'oj [tzan tpaj te kyyol k'onti'l n'oken te jun galan], b'ix kyetz iktza' muj ja'chq nxik in tzan jun kyaq'iq' b'an jwert. Per kyetz oje kyexik poqo' tzan kyten te jun-ele'x tuj jun qlolj b'an xop. ¹⁸Kyetz nqet kyjiq'b'a' kyib' tuky'i kyyol aj k'onti'l token, b'ix nkyeqet kyeq'i' kye xjal tuky'i tidi'chq aj n'el tgani' te kchi'jel b'ix ikxji ntzaj ktxoko' kye aj man tuq tkajlen ksi' tzan kyb'et tuj te nya'tx galan. ¹⁹Kyetz nxik ksi' kyyol tzan kyk'ulun kye xjal tidi'chq aj kyan, per a'e'xk kyetz mosime' tzan te nya'tx galan iktza'x jun xjal aj oje qet tzan junky, tetz mosi' tzan te aj oqet eq'in te tetz. ²⁰Komo kyetz oje tz'ok kyotzqila' te Qajaw Jesukrist aj koloyon qil', b'ix oje kaj kykola' te nya'tx galan aj ntz'ilan tuq ti'lj kyanim. B'ix qa oqtel kyk'ulu' tidi'chq iktza' oqtxi', okyekajel junky'el tuj tq'ab' te nya'tx galan, b'ix ikxji okyekajel pyor twitz tb'aya'.^p ²¹Mejor-tal k'onti'l owok kyotzqila' te tume'l, b'ix nya'tx-tal tzan tok kyotzqila' b'ix yaji tzan tkaj kykola' te aj okaj tsi' te Qtata Dios tzan tqet qoksla'. ²²Kyil'j kyetz nky'ik iktza' nyolin jun q'umb'enj b'an'ax ikxjani: "Te tx'ya'n nmeltz'jik junky'el tuj txa'awx, b'ix te kuch aj man telen tx'ajo' ti'lj, nqex xpataq'un junky'el tuj xhchuq'b'enx."^q

Tzulkix Junky'el Te Jesukrist B'ix A Tgan Tzan Qten List

3 ¹Etetz erman aj ganimix nim witza', aj ntzani te tkab'i' wu'uj aj nqet ntz'ib'a' te etetzni. Tuj kykab'il wu'uj, wetz nqet ntz'ib'a' junjun

ⁿ 2:16 Núm 22:4–24:25; 31:16; Tmnk 2:14 ^o 2:19 Wnch 8:34; Rom 6:6,16

^p 2:20 Mat 12:45 ^q 2:22 Pro 26:11

konsej te etetz tzan tqet eb'isu' tuj tume'l. ²A tgan tzan stzaj ena'o' te aj oje xik xnaq'tza' etetzni tzan kye aj yolil tyol Dios oqtxi', a'e' aj pawame' a'ox te Qtata Dios, b'ix tzan stzaj ena'o' te aj okay tq'uma' te Qajawil aj koloyon qi'j, instzaj ena'o' te tyol aj oxik xnaq'tza' te etetz tzan kye tky'ixel. ³Ntons b'an presis' tzan tel eniky' ti'j ja ntzani: Oj tpon tyemp aj ch'inky tuq tul te Jesukrist junky'el, kye'ul xjal aj xmayiyon-e', aj cha okyexmayiyon b'ix okyk'ulu'tz iktza'x tgan te kchi'jel.^s ⁴Okyq'uma'tz ikxjani: “¿Jani qa oje pon najji iktza'x tkajlen tq'uma'? Komo atx aj kynajlen kye qijajil oqtxi', kyaqil axkix atqetji, iktza'x atx aj tqetlen k'ulu' te twitz tx'o'tx'.” ⁵Kyetz k'on kygan tzan tel kyniky' te tume'l, atx oqtxi' te Qtata Dios oxik tyoli' tzan tqet tk'ulu' te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' cha a'ox tuky'i a' b'ix tzan [tel tpawa' tib' ti'j te] a'.^t ⁶B'ix ax [tuky'i tyol te Qtata Dios] opon tnajsa' kyaqil te twitz tx'o'tx' tjaq' te a'.^u ⁷B'ix ax te ja twitz ka'j b'ix twitz tx'o'tx' aj at ajna'l, cha kolo' tzan te tyol Qtata Dios, per tzan tqetb'aj lo' tzan te q'aq' cha'oj tul te jwisy oj kypon najsa' kyaqil xjal aj k'onti'l nkye'okslan. ⁸Per yatzun etetz erman aj ganimix nim witz'a', k'on tz'aj naj ti'j ek'u'j waq, jun q'ij tuj twitz te Qajawil iktza' jun mil aq'b'i, b'ix jun mil aq'b'i iktza' jun q'ij te'en tetz.^v ⁹Te Qajawil k'onti'l nnachq'in tzan tk'ulun kyaqil aj okay tyoli', iktza'x nkyb'isu' junjun qa ma'tx nachq'in, sinoke tetz cha at nim tpasens eti'j. Tetz k'on tgan tzan tponaj nijunwt xjal, sinoke tgan tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin kyaqil xjal.^w ¹⁰Per tuj te q'ij oj tul te Qajawil, tetz tzul iktza' jun eleq', [k'onti'l ab'l teb'en tujb'a'n tzul].^x Kyaqil te twitz ka'j oqtel xitan tuky'i jun twi' ma trenun, b'ix kyaqil tidi'chq aj at oqtel naj tzan te q'aq', b'ix te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at twitz tx'o'tx', oqtel naj tzan te q'aq'.

¹¹Ntons tzan tpaj ikxjani opoyonaj kyaqil, a tgan tzan qb'et tuj tume'l b'ix tzan qxjanin Qtata Dios tuj kyaqil aj nqok'ulun. ¹²K'on kaj esi' tzan etiyon ti'j Qtata Dios b'ix pe'ek'ulun waq kyaqil tuj tume'l tzan tpon luwew aj q'ijji. Tuj aj q'ijji te twitz ka'j opoyonaj tzan te q'aq' b'ix xtx'otx'al kyaqil tidi'chq aj at oqtel ulan tuj te q'aq'. ¹³Per qetz qiyo'tz junky ka'j ak'al'j, b'ix junky twitz tx'o'tx' ak'al'j aj oje kaj tq'uma' te Qtata Dios,^y te tzi kyaqil owokel tuj tume'l. ¹⁴Astilji waq erman aj ganimix witz'a', intok esi' ek'u'j tzan etzaj tk'ulb'a' Qtata Dios nkxb'et tuj jun tume'l b'an galan b'ix ch'inwt etil b'ix galan atix tuky'i'l. ¹⁵B'ix k'on tz'aj naj ti'j etanim, te Qajawil at nim tpasens tzan tpaj tgan tzan jkolet.^z Ax te qerman Pa'k aj gani' nim qitza', ax tetz oqet stz'ib'a' te etetz iktza'x ntzani b'ix tuky'i jun tna'b'l aj oxik si' tetz tzan Qtata Dios. ¹⁶B'ix ikxji nqet stz'ib'a' tuj kyaqil tu'uj, nyolin ti'j kyaqil ntzani. At junjun tidi' aj

r 3:3 Ax: tb'ay. s 3:3 2Tim 3:1-5; Juds 18 t 3:5 Gén 1:6-9; Sal 24:2 u 3:6 Gén 7:11-24 v 3:8 Sal 90:4 w 3:9 Ezq 18:23 x 3:10 Mat 24:43; Luks 12:39; 1Tes 5:2; Tmnk 16:15 y 3:13 Isa 65:17; 66:22; Tmnk 21:1 z 3:15 Rom 2:4

nqet stz'ib'a' aj pen n'el qniky' ti'j, b'ix kye aj k'onti'l n'ox tuj kywi' b'ix kye aj k'onti'l wit'lik kyk'u'j byenech tzan kyokslan, kyetz njaw kky'ixpu' tidi' telponx tzan tok chuktky, mer iktza'x nkyek'ulun kyuky'i kye txq'anxy u'j tuj Tu'jal Dios, b'ix ikxji cha npon kynajsa' kyib'x. ¹⁷Astilji waq erman aj ganimix witz'a', etetz ajna'l eteb'en ti'j kyaqil ntzani; astilji intok esi' enab'l tzan k'on exik samo' kxol kye aj k'onti'l Dios tuj kywitz, kebal exik samo' b'ix yaji etetz okxtel tz'aqik. ¹⁸Per intok eten kyeb'a' te aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo' aj ntzaj si' tzan te Qtata Dios, b'ix intel eniky' kyeb'a' ti'j te Qajaw Jesukrist aj koloyon qi'j. ¡Intqetxwit jiq'b'a' ajna'l b'ix tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x! Ky'ikxwit ikxji.

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Wa'nch

Ntzani Jun Tpakb'alil Aj Qeb'en B'an'ax Ti'j Te Aj Owok Qena Tuky'i Kykab'il Qwitz

1 ¹Qetza [nqet qtz'ib'a'na etetz] ti'j te aj atqet tuq b'an tb'ay-el,^a b'ix ti'j te aj owok qcha'o'na, b'ix aj owok qe'e'na tuky'i kykab'il qwitz. Oje tz'ok qena b'ix owok qmako'na tuky'i jq'ab'. A tetz [Jesukrist]^b aj swal qanq'in.^c ²Tetz ob'et twitz ja tx'o'tx'ni b'ix qetza owok qena, b'ix nxik jq'uma'na b'an'ax ti'j tetz b'ix nxik qpakb'a'na exol etetz, tetz itz'oj te jun-ele'x, atqet tuq tuky'i Qtata Dios b'ix ajna'l oje tzul tzan tok qen. ³Kyaqil aj oje tz'ok qcha'o'na b'ix aj oje tz'ok qena ti'j, nxik qpakb'a'na etetz tzan qokslan ti'j tetz parej qkyaqil, b'ix b'an'ax qotzqi' te Qtata Dios b'ix te Jesukrist aj Tk'wa'al. ⁴Kyaqil ntzani nqet qtz'ib'a'na te etetz tzan qchalaj b'an byenech.^d

Te Qtata Dios Ch'inwt Nya'tx Galan Ti'j B'ix B'a'n Tzan Tqet Tnajsa' Qchoj

⁵B'ix aj ntzani te tpakb'alil aj owok qcha'o'na tuky'i'l b'ix nxik qpakb'a'na te etetz ti'j te Qtata Dios: Tetz b'an galan^e b'ix ti'j tetz ch'inwt nya'tx galan.^f ⁶Ntons qetz, qa oxel jq'uma' qa galan ato' tuky'i'l, b'ix qa tzunx nqob'et tuj te nya'tx galan,^g ikxji cha nqonik'on, nya'tx b'an'ax qitza', b'ix k'onti'l nqet njk'ulu' iktza' te tume'l b'an'ax. ⁷Per qa qetz nqob'et tuj tume'l^h iktza' tetz tuj tume'l nk'ulun kyaqil, ntons galan ato' qxolx b'ix te [tkamiky aj telen] xhchiky'el te Jesukrist n'el tin kyaqil qchoj. ⁸Qa qetz oxel jq'uma' k'onti'l qchoj, ntons a'o'xk qetz nqet qeq'l' qib', b'ix k'onti'l jun b'an'ax quky'i'l; ⁹per yatzun qa ojawetz jq'uma' qchoj, ntons te Qtata Dios jun yolin b'ix oqtel tk'ulu' tume'l, oqtel tnajsa'

^a 1:1 Wnch 1:1-2; Ebr 1:10-12; Tmnk 1:8,17 ^b 1:1 1Wnch 1:3,7; 2:1,6

^c 1:1 Wnch 1:4,12,13; 3:15,16; 4:14; 5:24,26; 6:27-68; 10:10-28; 11:25; 14:6; 20:31

^d 1:4 Wnch 15:11; 16:22-24; 17:13 ^e 1:5 Ax: te Qtata Dios at jun chk'atunal. ^f 1:5 Ax: tuj tetz k'onti'l qlolj. ^g 1:6 Ax: qlolj. ^h 1:7 Ax: chk'atunal.

te qchoj b'ix owelal tin kyaqil aj nya'tx galan tuj qanim. ¹⁰Qa qetz oxel' jq'uma' k'onti'l ma'tx qojoyon choj, ntons ikxji qetz nxik jq'uma' iktze'xtzun te Qtata Dios jun la'j, b'ix ikxji k'onti'l nqo'okslan te Tyol.ⁱ

**Qa B'an'ax Nqob'et Tuky'i Te Qtata Dios, A
Tgan Tzan Qb'et Iktza' Tetz Tgan**

2 ¹Nk'wa'al, wetz nqet ntz'ib'a' te etetz ntzani tzan k'on ejoyon choj. Per qa at jun te etetz ok'uluyon choj, at ab'l nyolin qil'j twitz te Qtat, a te Jesukrist aj k'onti'l xhchoj.^j ²Te Jesukrist axk tetz oxik tq'apo' tib' te jun present tzan tel in te qchoj, b'ix nya'tx a'ox qil'j qetz sinoke kyil'j kyaqil kye xjal twitz tx'o'tx'.^k ³Ikxjani te tume'l titza' n'el qniky' qa oje tz'ok qotzqila' tetz: Nqet qoksla' aj okaj tq'uma' te Qtata Dios.^l ⁴Ab'l aj ntq'uma', "Wetz wotzqi' te Qtata Dios," per qa tetz k'onti'l nqet toksla' te aj okaj tq'uma', ntons te nini jun xjal la'j b'ix k'onti'l jun b'an'ax tuky'i'l. ⁵Yatzun te xjal aj nqet toksla' te Tyol Qtata Dios, tetz b'an'ax nqet tganil' te Qtat b'ix kye txq'anqy xjal iktza' te Qtat oje qoqet tganil' qetz. Ikxji te tume'l titza' n'el qniky' qa qetz ato' tuky'i'l. ⁶Ab'l aj ntq'uma' galan at tuky'i Qtata Dios, tetz a tgan tzan tb'et tuj tume'l iktza' ob'et te [Jesukrist].

⁷Etetz aj ganimix witz'a', wetz k'onti'l nqet ntz'ib'a' te etetz junky tume'l ak'a'j aj nkaj nq'uma', sinoke axkix aj okaj q'uma' etetz tb'ay-el oqtxi'. Te aj okaj q'uma' oqtxi' a te aj owok echa'o' etetz. ⁸Per ajna'l okajel nq'uma' junky'el etetz iktza' jun tidi' man ak'a'j,^m b'ix n'ok qen titza' te ntzani n'el b'an'ax tuky'i te [Jesukrist] b'ix ax etuky'i'l etetz. N'ok qen nini tzan tpaj te nya'tx galanⁿ ikja'n tky'ik b'ix te tume'l b'an b'an'ax^o ma'tx tz'aq'ik. ⁹Ab'l aj ntq'uma' qa tetz nb'et tuj tume'l,^p per n'ok tq'oji' jun ab'l tetz, ntons tzunx nb'et tuj te nya'tx galan.^q ¹⁰Te aj nqet tganil' jun ab'l tetz, te nini nb'et tuj tume'l, b'ix k'onti'l jun tidi' ti'j aj b'a'n tzan tqet tz'aqik junky titza'.^r ¹¹Per yatzun te aj n'ok tq'oji' jun ab'l tetz, tetz cha tk'ulunqet nya'tx galan^s b'ix nb'et tuj te nya'tx galan, b'ix k'onti'l teb'en alkyetz tb'ey eq'il' tzan tpaj te nya'tx galan iktza' te qlolj oje qet yupan tuj twitz.

Te Ja U'j Ntzani Kye Kyaqil K'wa'alb'aj B'ix Kye K'wa'lon

¹²Ntons, etetz aj nk'wa'al a'ix, wetz nqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj te echoj oje qet najsa' tzan tpaj [te Jesukrist]. ¹³B'ix etetz aj k'wa'lon a'ix, wetz nqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj oje tz'ok etotzqila' te aj atqet tuq b'an tb'ay-el. B'ix etetz aj ku'xon a'ix, wetz nqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj oje

i 1:10 Pro 20:9 j 2:1 Rom 6:11-14 k 2:2 Wnch 3:16; 1Wnch 4:10 l 2:3 Wnch 14:15,21,23
m 2:8 Wnch 13:34 n 2:8 Ax: qlolj. o 2:8 Ax: chk'atunal. p 2:9 Ax: chk'atunal.
q 2:9 Ax: qlolj. r 2:10 Rom 13:12-14 s 2:11 Ax: qlolj.

qet etitza' te [Tajaw Choj] aj cha tk'ulunqet pur nya'tx galan. ¹⁴Ntons, etetz aj k'wa'alb'aj a'ix, wetz ma'tx qet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj oje tz'ok etotzqila' te Qtat. B'ix etetz aj k'wa'lon a'ix, wetz ma'tx qet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj oje tz'ok etotzqila' te aj atqet tuq b'an tb'ay-el. B'ix etetz aj ku'xon a'ix, wetz ma'tx qet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj jwert atix b'ix te Tyol Qtata Dios atqex tuj etanim, b'ix oje qet etitza' te [Tajaw Choj] aj cha tk'ulunqet pur nya'tx galan.

K'on Tz'el Qgani' Te Tidi'chq Aj At Twitz Tx'o'tx'

¹⁵K'on tz'el egani' te aj nya'tx galan twitz tx'o'tx' b'ix kye tidi'chq aj at twitz tx'o'tx'. Qa at ab'l n'el tgani' kyaqil nini, ikxji k'onti'l nqet tgani' te Qtata Dios. ¹⁶Komo kyaqil [te nya'tx galan] aj at twitz tx'o'tx', iktza' te aj n'el tgani' te qchi'jel b'ix te aj n'el tgani' kye tb'aq' qwitz b'ix te aj nqet kyjiq'b'a' kyib' kye xjal ti'j, te nini nya'tx tuky'i Qtata Dios ntzaj, sinoke cha tzani twitz tx'o'tx'.^t ¹⁷Te twitz tx'o'tx' b'ix te aj nya'tx galan aj n'el kygani' kye xjal, kyaqil nini ch'inky tponaj, yatzun te xjal aj nqet tk'ulu' iktza' tgan te Qtata Dios, tetz atqetkix b'eyx te jun-ele'x.

Te Tajq'oj Qajaw Jesukrist A Te Aj K'onti'l Ntoksla' Qa Te Jesukrist Tk'wa'al Dios

¹⁸Nk'wa'al, ajna'l ch'inky tponb'aj te kyaqil aj tzani twitz tx'o'tx'. Etetz oje tz'ok echa'o' owulel te tajq'oj te Qajaw Jesukrist. Per ajna'l oje kye'ul ky'ila'l tajq'oj Qajaw Jesukrist. Astilji qeb'en ajna'l ch'inky tponb'aj kyaqil. ¹⁹Tzani qxol qetz eb'aj'ex, per kyetz nya'tx tuq aj qxol; cha a'e'-wit tuq aj qxol, ntons k'onti'l-tal eb'aj'ex. A tgan tuq tzan kyex tzan tel qniky' nya'tx kyaqil aj akye'otz tuq qxol b'an'ax nkye'okslan iktza' qetz nqo'okslan. ²⁰Per yatzun etetz, oje tzaj si' te Txew Dios tuj etanim b'ix ekyaqil oje tz'ox tuj ewi' te tume'l b'an'ax.^u ²¹Wetz k'onti'l ma qet ntz'ib'a' ntzani tzan tpaj k'onti'l-wit eteb'en te tume'l b'an'ax, sinoke eteb'en te b'an'ax b'ix te nik'b'il k'onti'l tzajnaq ti'j te b'an'ax. ²²¿Ab'l te aj nya'tx b'an'ax titza'? ¿Nya'tx petzun a te aj nyolin qa te Jesus nya'tx aji tetz te Krist [Aj Joyomajkix Tuq]? Te tajq'oj te Qajaw Jesukrist a te aj k'onti'l ntoksla' ti'j te Qtata Dios b'ix ti'j te Tk'wa'al. ²³Ab'l aj k'onti'l ntoksla' ti'j te Tk'wa'al Qtata Dios, ax nya'tx galan atqet tuky'i te Qtat; yatzun te aj ntoksla' te Tk'wa'al, tetz galan atqet tuky'i te Qtat. ²⁴Per yatzun etetz ajna'l, kyaqil aj owok echa'o' b'an tb'ay, intqex ten tuj etanim, k'on tz'aj enajsa'. Qa etetz nlay tz'aj enajsa' tuj etanim kyaqil aj owok echa'o' tb'ay-el, ntons ax etetz okxteyon tuky'i te Tk'wa'al b'ix tuky'i te Qtat. ²⁵Aj ntzani te aj okaj tsi' tyol ti'j tzan stzaj tsi' qetz: Jun qanq'in te jun-ele'x.

^t 2:16 Chaw 1:27 ^u 2:20 1Kor 2:10-16

²⁶Wetz nqet ntz'ib'a' ntzani te etetz tzan kypaj kye aj nkyeqet eq'in te etetz. ²⁷Per yatzun etetz ajna'l, te Txew Qtata Dios aj otzaj tsi' te Qajaw Jesukrist etetz, atqex tuj etanim te jun-ele'x. Astilji nya'tx presis tzan etzaj xnaq'tza' tzan junky. Komo te Txew Qtata Dios nxik txnaq'tza' te etetz kyaqil aj presis, b'ix kyaqil nini b'an'ax b'ix nya'tx jun nik'b'il. B'ix iktza'x oje xik txnaq'tza' te etetz, ax etetz k'on kaj ekola' te tetz.

²⁸Ajna'l waq nk'wa'al, k'on kaj ekola', pe'eten tuky'i'l, ikxji tzan qten tuky'i jun tk'u'jlal oj tul, b'ix nya'tx tzan jqet ky'ixwik twitz tetz oj tul. ²⁹Qa etetz eteb'en tetz k'onti'l xhchoj, ntons ax eteb'en jun aj nb'et tuj tume'l, tetzji oje tz'ok jun tk'wa'al Qtata Dios.

K'onti'l Tzan Qjoyon Choj Qetz Aj Lo'ik Jk'u'j Ti'j Qajaw Jesukrist

3 ¹Intok esi' waq enab'l titza' te Qtata Dios b'an nqoqet tgani' tzan qok qetz te tk'wa'al, b'ix qetz b'an'ax a'o' tk'wa'al.' Astilji kye aj twitz ja tx'o'tx'ni, kyetz k'onti'l kyotzqimo' tzan tpaj mina' tok kyotzqila' te Qtat. ²Etetz waq aj ganimix witz'a', qetz ajna'l a'o' tk'wa'al Qtata Dios, b'ix anke k'onti'l qeb'en titza' qetz oqob'aj'okel mas yaj, a'ox qeb'en oj tjaw kanet te Qajaw Jesukrist, oqo'okel iktza' tetz tzan tpaj owokel qen tetz iktza'xkix tetz ka'yin b'ix iktza'xkix tetz nab'lin. ³Ab'l aj lo'ik tk'u'j ikxji, ntpawa' tib'x tzan tkaj saq tanim iktza'x te Qajaw pawa' tib' b'ix saq tanim. ⁴Ab'l aj njoyon choj, tetz nya'tx dyakwerd at tuky'i te aj nyolin te Tkawb'il Qtata Dios, komo oj qjoyon choj k'onti'l nqet qoksla' te Tkawb'il. ⁵Etetz eteb'en [te Qajawil] owul tzani twitz tx'o'tx' tzan tel tin te qchoj^w b'ix eteb'en tetz k'onti'l xhchoj ch'inwt. ⁶Ab'l te aj k'onti'l nkaj tkola', tetz oje kaj tsi' tzan tjoyon choj. Yatzun te aj njoyon choj, mina' tok te'e' b'ix mina' tok totzqila'. ⁷Etetz nk'wa'al, k'on kxqet eq'i' waq tzan nijunwt. Te aj nk'ulun kyaqil tuj tume'l, tetzji nb'et tuj tume'l iktza'x te Qajaw nb'et tuj tume'l. ⁸Per te aj njoyon choj, tetz jun aj te Tajaw Choj, komo te Tajaw Choj jun chimol choj atx aj b'an tb'ay-el. Astilji owul te tk'wa'al Qtata Dios tzan tponaj taq'umb'en te Tajaw Choj.^x ⁹Ab'l aj oje tz'ok jun tk'wa'al Qtata Dios,^y ya k'onti'l njoyon choj tzan tpaj te Qtata Dios atqex tuj tanim, b'ix ya nlay b'antik tzan tjoyon choj tzan tpaj oje tz'ok tk'wa'al Qtata Dios. ¹⁰Ikkxjani n'el qniky' ab'le' kye tk'wa'al Qtata Dios b'ix ab'le' kye tk'wa'al te Tajaw Choj: Ab'l aj k'onti'l nb'et tuj tume'l iktza' te Qtata Dios tgan, ntons nya'tx tk'wa'al Qtata Dios; b'ix ab'l aj k'onti'l nqet tgani' jun ab'l tetz, ax nya'tx tk'wa'al Qtata Dios.

▼ 3:1 Wnch 1:12 w 3:5 Wnch 1:29 x 3:8 Ebr 2:14-15 y 3:9 Ax: ab'l aj oje tzaj si' junky tanq'in ak'a'j tuky'i Qtata Dios.

A Tgan Tzan Kyqet Qgani' Kye Txq'ankey

¹¹Aj ntzani te tpakb'alil aj owok echa'o' b'an tb'ay-el: A tgan tzan tqet qgani' qib'x qxolx.^z ¹²K'onti'l tzan tel qin iktza' te Kain. Tetz q'apo' tib' tuq tuj tq'ab' te Tajaw Choj b'ix oqet tkansa' te titz'in.^a ¿Tistil oqet tkansa'? Tzan tpaj tk'ulb'en te Kain nya'tx tuq tume'l, b'ix te tk'ulb'en te titz'in b'an tume'l tuq. ¹³K'on kxlab'an waq erman qa kye xjal tzani twitz ja tx'o'tx'ni okx'okel kyajq'oja'. ¹⁴Qetz qeb'enky oje qokolpjik tuj tq'ab' te kamikyj tzan qanq'in [te jun-ele'x], b'ix qeb'enky nini tzan tpaj nkyeqet qgani' kye qerman. Ab'l aj k'onti'l nqet tgan' jun ab'l tetz, tetz tzunx atqex tuj tq'ab' te kamikyj.^b ¹⁵Ab'l aj n'ok tajq'oja' jun ab'l tetz, te nini jun kansal xjal, b'ix etetz eteb'en jun kanson k'onti'l jun tanq'in te jun-ele'x. ¹⁶Qetz n'el qniky' tizta' atok oj tqet qgani' junky tzan tpaj te Jesukrist. Tetz oxik tq'apo' tib' tzan tkamik^c [tzan tpaj nqoqet tgan'i]. Astilji ax ikxji qetz a tgan dispwest a'o' tzan jkamik tzan kypaj kye qerman. ¹⁷Qa at jun xjal aj at tidi' tetz tzani twitz tx'o'tx' b'ix n'ok te'e' jun ab'l tetz presis jun onb'il ti'l jun tidi' aj npaltin tetz, per qa k'onti'l n'ok lo'et tk'u'lj ti'l, ikxji te aj xjalni k'onti'l nqet tgan' te junky iktza' te Qtata Dios nqet tgan'. ¹⁸Etetz nk'wa'al, k'on qet qgani' jun ab'l qetz a'ox tuky'i qtzi', sinoke intqet qyek'u' tuky'i jk'ulb'en b'ix tuj jun tume'l b'an'ax.

¹⁹Ikxji owelal qniky' eq'i' te b'an'ax qitza', b'ix oqna'o'tz galan tuj qanim tuj twitz Qtata Dios, ²⁰qa derepent te qanim nyolin jun tidi' qi'lj, komo te Qtata Dios mas nim tajwalil twitz te qanim b'ix tetz teb'en kyaqil. ²¹Erman aj ganimix witzta', qa te qanim k'onti'l nyolin jun tidi' qi'lj, ntons b'a'n tzan qna'on galan ato' tuj twitz Qtata Dios, ²²b'ix ikxji kyaqil aj oxel jqani' qetz tuky'i'l otzajel tsi' tzan tpaj nqet qoksla' te aj okaj tq'uma', b'ix njk'ulu' iktza' tetz tgan. ²³B'ix aj ntzani te aj okaj tq'uma': Tzan qokslan ti'l Jesukrist aj tk'wa'al tetz, b'ix tzan tqet qgani' qib'x iktza'x okaj tq'uma'.^d ²⁴B'ix te xjal aj nqet toksla' te aj okaj tq'uma', k'onti'l nkaj tkola' te Qtata Dios, b'ix te Qtata Dios atqet tuky'i'l. B'ix te tume'l tizta' n'el qniky' qa tetz atqet quky'i'l a te ntzani: Tetz oje tzaj tswa' te Txew tuj qanim.

Te Tume'l Tizta' Tzan Tel Qniky' Kyi'lj Kye Aj Nya'tx B'an'ax Kyitza'

4 ¹Erman aj ganimix witzta', k'on xik etoksla' kyyol kye aj nkyq'uma' qa kyetz nyolin Qtata Dios kyuky'i'l, sinoke intqet eb'isu' aj nkyyoli' tzan tel eniky' qa a te Txew Dios atqex tuj kyanim qa nya'txji. Komo twitz ja tx'o'tx'ni ate' ky'ila'lj aj nkyq'uma' qa kyetz aj yolil tyol Dios-e'

^z 3:11 Wnch 13:34; 15:12 ^a 3:12 Gén 4:8 ^b 3:14 Wnch 5:24 ^c 3:16 Wnch 15:13

^d 3:23 Wnch 13:34; 15:12,17

per nya'tx b'an'ax kyitza'. ²Ikxjani etetz b'a'n tzan tel eniky' qa b'an'ax a te Txew Dios nyolin: Ab'l aj ntq'uma' qa te Jesukrist owul tzani twitz tx'o'tx' b'ix tetz xhchi'jel b'an b'an'ax xhchi'jel xjal tuq, tetzji aj te Qtata Dios. ³Yatzun ab'l te aj ntq'uma' qa te Jesukrist k'onti'l owul b'ix k'onti'l tuq xhchi'jel b'an b'an'ax, tetzji nya'tx aj te Qtata Dios, sinoke tetz txew aj te tajq'oj te Qajaw Jesukrist, te tajq'oj aj oje tz'ok echa'o' owulel b'ix ajna'l oje tzul, atqet tzani twitz tx'o'tx'.^e

⁴Nk'wa'al, etetz a'ix aj te Qtata Dios b'ix etetz oje kyeqet etitza' [kye aj la'j-e'ni], tzan tpaj te [Txew Dios] aj atqet exol etetz mas nim tajwalil twitz te [Tajaw Choj] aj atqet kxol kye aj te twitz tx'o'tx'. ⁵Kyetz q'apo' kyib' tuj tq'ab' te ja twitz tx'o'tx'ni, astilji cha nkyeyolin ti'j aj nb'aj twitz ja tx'o'tx'ni, b'ix kye txq'anky aj cha twitz ja tx'o'tx'ni, n'ok ksi' kywi' kyij'.^f ⁶Qetz a'o' aj te Qtata Dios, b'ix kye aj kyotzqi' Qtata Dios n'ok ksi' kywi' qi'j, yatzun kye aj nya'tx a'e' aj te Qtata Dios k'onti'l n'ok ksi' kywi' qi'j.^g ⁷Ikxji n'el qniky' [ab'le' kye aj] te tume'l b'an'ax b'ix [ab'le' kye aj] te nya'tx b'an'ax.

Tzan Tpaj Te Qtata Dios, B'a'n Tzan Kyqet Qgani' Kye Txq'anky

⁷Erman aj ganimix witz'a', intqet qgani' qib', tzan tpaj te tume'l titza' tzan tqet qgani' junky ntzaj tuky'i Qtata Dios. Te aj nqet tgani' junky, tetz jun tk'wa'al Qtata Dios b'ix tetz oje tok totzqila' Qtata Dios. ⁸Te aj k'onti'l nqet tgani' ab'l tetz, tetz mina' tok totzqila' Qtata Dios, komo te Qtata Dios nkyeqet tgani' kye xjal. ⁹Te Qtata Dios oqet tyek'u' titza' tuq tetz b'an nqoqet tgani' stzajlen tlajo' te Tk'wa'al tzani twitz tx'o'tx', te tk'wa'al aj cha jun tuq, b'ix otzaj tlajo' tzan qanq'in qetz tzan tpaj tetz.^h ¹⁰Ikxjani atok titza' te Qtata Dios nqoqet tgani': Nya'tx tzan tpaj-wit a'o' qetz tb'ay oqet qgani' te Qtata Dios, sinoke a tetz oqet tgani' a'o' tb'aya' b'ix otzaj tlajo' te Tk'wa'al tzan tkamik te chojb'il te qchoj. ¹¹Erman aj ganimix witz'a', komo te Qtata Dios oqet tgani' a'o' ikxji, ax qetz presis tzan tqet qgani' qib' qxolx. ¹²Nijunwt ab'l oje tz'ok e'en te Qtata Dios,ⁱ per qa qetz oqtel qgani' qib' qxolx, ntons te Qtata Dios atqet qxol, b'ix titza' tetz nqoqet tgani', ax ikxji nkyeqet qgani' txq'anky.

¹³Ikxjani te tume'l titza' n'el qniky' qa nqob'et tuky'i'l b'ix tetz quky'i'l: Tetz oje tzaj tsi' te Txew tuj qanim.^j ¹⁴B'ix a'o'xk qetz oje tz'ok qen b'ix nxik jq'uma' te Qtata Dios oje tzaj tlajo' te Tk'wa'al te kolol kye xjal twitz tx'o'tx'.^k ¹⁵Ab'l aj ntq'uma' qa te Jesus Tk'wa'al Qtata Dios, ntons te Qtata Dios atqex tuj tanim b'ix tetz atqet tuky'i Qtata Dios. ¹⁶B'ix qetz oje tz'el qniky', b'ix nqoksla', te Qtata Dios nqoqet tgani'. Te Qtata Dios b'a'n ganin xjal. Ab'l aj k'onti'l nkaj tsi' tzan kyqet tgani' txq'anky ntons nb'et

^e 4:3 Mat 7:15; 2Wnch 7 ^f 4:5 Wnch 15:19 ^g 4:6 Wnch 8:47 ^h 4:9 Wnch 3:16

ⁱ 4:12 Wnch 1:18 ^j 4:13 Rom 8:9; 1Wnch 3:24 ^k 4:14 Wnch 3:17

tuky'i Qtata Dios b'ix te Qtata Dios atqex tuj tanim. ¹⁷Ikxji kyeb'ayle' mas nkyequet qgani' txq'an'ky, b'ix oj tul te jwisy, wit'lik jk'u'j ti'j tzan tpaj qetz nqob'et twitz te ja tx'o'tx'ni iktza'x te Jesukrist. ¹⁸Tzan tpaj ganimo' tzan Qtata Dios, k'onti'l nqoxob', komo npon tnajsa' kyaqil xob'alj tzan tpaj te Qtata Dios nqoqet tgani' b'an b'an'ax; komo te xob'alj at xhcho'nal eq'l' titza', b'ix ab'l aj nxob' mina' tok totzqila' titza' te Qtata Dios nqoqet tgani'. ¹⁹Qetz nqet qgani' te Qtata Dios tzan tpaj tetz oqet tgani' a'o' tb'aya'. ²⁰Qa at ab'l ntq'uma', "Wetz nqet ngani' Qtata Dios," per qa n'ok tajq'oja' jun ab'l tetz, tetz cha jun la'j. Komo jun xjal aj k'onti'l nqet tgani' jun ab'l tetz aj n'ok te'e', ax k'onti'l nqet tgani' Qtata Dios aj k'onti'l n'ok te'e'. ²¹Iktza'x oje kaj q'uma' te qetz ikxjani: Ab'l aj nqet tgani' Qtata Dios, ax intqet tgani' jun ab'l tetz.^l

5 ¹Ab'l aj ntoksla' qa te Jesus ajixk tetz te Krist Aj Joyomajkix Tuq, tetz jun tk'wa'al Qtata Dios. B'ix ab'l aj nqet tgani' te K'wa'lon, ax nqet tgani' te Tk'wa'al. ²Ikxjani te tume'l titza' n'el qniky' qa nkyequet qgani' kye tk'wa'al Qtata Dios: Nqet qgani' te Qtata Dios b'ix nqet qoksla' te aj okaj tq'uma'. ³Komo oj tqet qgani' Qtata Dios telponx tzan tqet qoksla' aj ntzaj tq'uma', b'ix te aj ntzaj tq'uma' nya'tx jun tidi' aj b'an kwet te qetz.^m ⁴Komo kyaqil kye aj nkye'ok tk'wa'al Qtata Dios, kyetz nqet te nya'tx galan kyitza', b'ix qetz tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j Qajawil oje qet te nya'tx galan qitza'. ⁵¿Ab'l te aj nqet te nya'tx galan titza'? A'ox te aj ntoksla' qa te Jesus Tk'wa'al Qtata Dios.

Qeb'enky Alkyetz Te B'an'ax Ti'j Te Tk'wa'al Qtata Dios

⁶Te ja Jesusni a tetz te aj owul b'ix ojaw si' a' twi' b'ix owel xhchiky'el aj tkamik, nya'tx a'ox ojaw si' a' twi', sinoke ojaw si' a' twi' b'ix ax owel xhchiky'el aj tkamik. Te Txew Dios a tetz te aj nyolin te b'an'ax ti'j ntzani [tuj qanim], tzan tpaj te Txew Dios nyolin tume'l. ⁷Komo ate' ox kye aj nkyeyolin te b'an'ax ti'j:ⁿ ⁸Jun, te Txew Dios, b'ix yaji aj tjawlen si' a' twi', b'ix te junky aj telen xhchiky'el aj tkamik, b'ix kyoxil parej nkyeyolin. ⁹Qa galan tzan qokslan aj nkyq'uma' kye xjal, ntons mas nim toklen te aj ntq'uma' te Qtata Dios twitz kyyol kye xjal, b'ix te Qtata Dios oje yolin te tume'l ti'j te Tk'wa'al.^o ¹⁰Ab'l te aj n'okslan ti'j te Tk'wa'al Qtata Dios, tuj tanimx nyolin b'an'ax ikxji. Per yatzun te aj k'onti'l n'okslan ti'j Qtata Dios, tetzji ntq'uma' iktze'xtzun te Qtata Dios jun la'j, tzan tpaj k'onti'l nxik toksla' aj oje tzaj tq'uma' Qtata Dios ti'j te Tk'wa'al.

^l 4:21 Mat 5:44-45; Mak 12:29-31 ^m 5:3 Deu 30:11; Mat 11:30; Wnch 14:15; 2Wnch 6
ⁿ 5:7 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owox ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Komo ate' ox kye aj nkyeyolin te b'an'ax tuj ka'j ti'j Jesukrist: te Qtat, te Tyol, b'ix te Txew, b'ix kye ja ox ntzani cha jun-e'. B'ix twitz tx'o'tx' ax ate' oxtky kye aj nkyeyolin ti'j. ^o 5:9 Wnch 5:32-37; 8:18

¹¹Aj ntzani te aj oje tzaj tq'uma': Tetz oje tzaj tsi' jun qanq'in te jun-ele'x, b'ix te ja qanq'inni tzajnaq tuky'i te Tk'wa'al. ¹²Ab'l aj galan atqet tuky'i te Tk'wa'al Dios, at jun tanq'in; yatzun te aj nya'tx galan atqet tuky'i te Tk'wa'al Qtata Dios, k'onti'l jun tanq'in.^p

¹³Wetz nqet ntz'ib'a' kyaqil ntzani te etetz aj nkx'okslan ti'j Tk'wa'al Qtata Dios, tzan tok echa'o' at jun etanq'in te jun-ele'x.^q ¹⁴B'ix qetz b'an wit'lik jk'u'j, qa oxel' jqani' jun tidi' tuky'i'l iktza'x tetz tgan, tetz ntzaj tsi' twi' qi'j, oqotzajel xhcha'o'. ¹⁵B'ix qa qeb'en tetz ntzaj xhcha'o' aj ma'tx xik jqani' tuky'i'l, ntons ax qeb'en ma'tx stjaj tsi' qetz te aj ma'tx xik jqani' tuky'i'l.^r ¹⁶Qa at ab'l n'ok ten jun qerman njoyon choj iktza' choj aj k'onti'l nqoxik tin tuj jkamiky, a tgan tzan txnaq'tzan ti'j aj qermanji, b'ix ikxji te Qtata Dios otzajel tsi' tanq'in te qerman. Ax at choj aj nqoxik tin tuj jkamiky, per wetz k'onti'l nxik nq'uma' tzan qxnaq'tzan ti'j jun aj nk'ulun te nini. ¹⁷Kyaqil jk'ulb'en aj nya'tx galan, te nini choj, per ax at choj aj k'onti'l nqoxik tin tuj jkamiky.

¹⁸Ax qeb'enky ab'l aj n'ok jun tk'wa'al Qtata Dios, ya k'onti'l njoyon choj, tzan tpaj te Tk'wa'al Qtata Dios nk'ulun kwent tetz, b'ix te Tajaw Choj k'onti'l jun tidi' b'a'n tzan tok tk'ulu' ti'j. ¹⁹Qetz aj a'o' te Qtata Dios, qetz qeb'enky kyaqil kye xjal aj twitz tx'o'tx' akyeqet tuj tq'ab' te Tajaw Choj. ²⁰B'ix ax qeb'enky te Tk'wa'al Qtata Dios oje tzul b'ix oje tzaj tsi' jun qnab'l tzan tok qotzqila' te [Qtata Dios aj] b'an'ax, b'ix qetz mojb'a' qib' tuky'i Tk'wa'al tetz, aj Jesukrist. A tetz te Dios b'an b'an'ax b'ix a tetz te aj ntzaj swan qanq'in te jun-ele'x.^s ²¹Etetz nk'wa'al, intok esi' enab'l kyi'j kye aj nya'tx dios b'an b'an'ax.

^p 5:12 Wnch 3:36 ^q 5:13 Wnch 20:31 ^r 5:15 Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; 16:23-24; 1Wnch 3:21-22 ^s 5:20 Wnch 17:3

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Wa'nch

Jun Limb'il

¹Wetz aj tijxjal a'in [aj at wajwalil kxol kye qerman], wetz nqet ntz'ib'a' ja u'ljni te yatz nan,^a yatz aj joyomich [tzan Qtata Dios], b'ix ax nqet ntz'ib'a' kye awal. Wetz nkxqet ngani' b'an b'an'ax, b'ix nya'tx a'ox wetz sinoke ax nkxqet kygani' kyaqil kye aj oje tz'ok kyotzqila' te tume'l b'an'ax. ²Nkxqet qgani'na tzan tpaj te tume'l b'an'ax aj atqex tuj qanim b'eyx te jun ele'x. ³Te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist aj Tk'wa'al, otzajel ksi' jun nim b'an galan qajsik, b'ix owokel lo'et kyk'u'j qi'j, b'ix oqtel kchews'a' jk'u'j, b'ix oqtel kyk'ulu' te ntzani tuj tume'l b'an'ax b'ix iktza'x nqoqet kygani'.

A Tgan Tzan Tqet Qgani' Qib' Qxolx

⁴Wetz b'an nkyinchalaj kyoklen we'e' junjun kxol kye awal nkyeb'et tuj tume'l iktza'x okaj tq'uma' te Qtata Dios qetz. ^b ⁵Ajna'l nan, ngan tzan tqet nwitz awitz, per te aj oqtel ntz'ib'a' nya'tx jun yol aj mina' tok acha'o', sinoke axkix aj ojk'amoj b'an tb'ay-el ikxjani: Intqet qgani' qib' qxolx. ^c ⁶B'ix ikxjani titza' tzan tqet qgani' qib': A tgan tzan qb'et tuj tume'l iktza' okaj tq'uma' [te Qtata Dios]. Aj ntzani te aj okaj tq'uma' iktza'x owok echa'o' atx b'an oqtxi' tzan eb'et tuj tume'l ikxji. ^d

K'onti'l Tzan Tkaj Jkola' Txnaq'tzb'en Jesukrist

⁷[Nxik nq'uma' ntzani tzan tpaj] oje kye'ex [qxol] ky'ila'j xjal aj nkye'eq'in txq'anqy xjal, kyetz k'onti'l nkyoksla' qa te Jesukrist owul iktza'x jun xjal b'an b'an'ax. Jun xjal ikxji, tetz cha jun eq'il xjal b'ix jun tajq'oj te Qajaw Jesukrist. ^e ⁸Intok esi' waq enab'l tzan k'on tponaj

^a 1 Ax: te yatz b'i'xh. Oqtxi' atqet nxik ksama' tuq u'j te jun b'uch'uj qerman b'ix tuj te u'j cha nyolin tuq iktza' te u'j te jun "b'i'xh" tzan txik ksama' jun tpakb'alil ewj kyil' kye kyajq'oj. B'ix tuj te u'j cha nyolin tuq kyil' kye qerman iktza' tal te b'i'xh. ^b 4 3Wnch 3 ^c 5 Wnch 13:34; 15:12,17 ^d 6 Wnch 14:15,23-24; 1Wnch 5:3 ^e 7 Mat 7:15; 1Wnch 2:18; 4:1-3

exol etetz kyaqil te galan aj owox exol tzan tpaj qaq'umb'en, sinoke tzan ek'amon kyaqil te aj b'an galan. ⁹Ab'l aj nkaj tkola' te tume'l b'an b'an'ax b'ix ya k'onti'l nqet toksla' te txnaq'tzb'en Krist, tetz k'onti'l nb'et tuky'i Qtata Dios; per yatzun te aj k'onti'l nkaj tkola' te txnaq'tzb'en Krist, te nini nb'et tuky'i Qtata Dios b'ix tuky'i Tk'wa'al [aj Jesukrist].^f ¹⁰Qa at ab'l tzpon exol b'ix nxnaq'tzan junky tidi' aj nya'tx tume'l iktza'x ja xnaq'tzb'enni, k'on ek'amoj tuj ejay b'ix k'on kxliaman tetz [iktza' jun qerman], ¹¹komo ab'l aj owokel liman tetz [iktza' jun qerman], ntons ax tetz nxik tsamo' tib' tuky'i te aj nya'tx galan ntk'ulu'.

Jun Kawb'il

¹²Wetz at tidi'chq tzan txik nq'uma' etetz, per k'on ngan tzan txik nq'uma' cha tuj u'j. Wetz lo'ik nk'u'j tzan npon e'el etetz b'ix ngan yolin nwitzale' etuky'i'l,^g ikxji tzan qchalaj b'an byenech. ¹³[B'ix yatz nan], jun limb'il te yatz tzan kye tal awerman aj joyo' [tzan Qtata Dios].

^f 9 1Wnch 2:22-23; 4:15 ^g 12 3Wnch 13-14

Te Toxi' U'j Stz'ib'en Wa'nch

Jun Limb'il

¹Wetz aj tijxjal a'in [aj at wajwalil kxol kye qerman], wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te yatz wamiw Gay^a aj b'an b'an'ax ajb'ila' a'ich witz'a'. ²Yatz erman aj b'an ganimich, wetz nkyinxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios tzan tel galan kyaqil awuky'i'l iktza'x te galan n'ok tuj awanim, b'ix tzaj tsi'xwit jun axwinqlal. ³Wetz nim nkyinchalaj tuq aj kyul txq'an qerman b'ix otzaj kyq'uma' kyaqil titza' yatz nchb'et, qa yatz k'onti'l nkaj asi' tzan ab'et tuj te tume'l b'an'ax.^b ⁴Wetz k'onti'l junky tidi' aj mas nkyinchalaj ti'l sinoke oj tok ncha'o' qa kye nk'wa'al^c nkyeb'et tuj te b'an'ax.

Qo'onen Kyuky'i Kye Qerman Laq'chik Xjal Aj Nkye'ul Pakb'on Qxol

⁵Yatz erman aj ganimich, galan nchk'ulun tzan k'on kaj asi' tzan awonen kxol kye qerman b'ix mas kyuky'i kye aj [laq'chik xjal aj nkyepon exol b'ix] nya'tx otzqi'mj-e'. ⁶Kyetz oje xik kyq'uma' kywitz kkyaqil kye qerman titza' yatz nkyequet agani'. Galan qa yatz nlay kaj asi' tzan awonen kyuky'i'l tuky'i te aj presis te kyetz, iktza' te Qtata Dios tgan, b'ix ixjxi b'a'n tzan kxik galan tuj kyb'ey. ⁷Komo kyetz e'ex [tuj kyamaq' tzan kypakb'an] tzan tpaj nqet kygani' [te Qajawil], b'ix k'onti'l ma'tx ktzoqpij tzan kyok one' tzan kye aj k'onti'l nkye'okslan. ⁸Astilji a'o' qetz presis tzan jk'amon kye qerman aj iktza' kyetz, tzan qonen kyuky'i'l tzan kypakb'an te b'an'ax.

K'onti'l Tzan Tel Qin Kyi'j Txq'anky Te Aj Nya'tx Galan Nkyk'ulu'

⁹Wetz oje xik nsama' jun u'j kye kyaqil qerman tzi, per te Diótrefes aj mer tgan tzan tok tetz tb'ay kxol kye qerman, tetz k'onti'l nqoqet toksla'. ¹⁰Astilji qa okyinpoyon wetz tzi, okyinyolijon kyuky'i kye qerman titza'

^a 1 Kya 19:29; Rom 16:23; 1Kor 1:14 ^b 3 2Wnch 4 ^c 4 "K'wa'al" tuj ja taqanni telponx kye aj oxik nxnaq'tza' te tpakb'alil ti'l te Qajaw Jesus kyetz.

tetz tidi'chq yol njaw b'antik titza', tidi'chq njaw tnik'o' qil'ja. B'ix pyor twitz nini, tetz k'onti'l nkyequet tk'amo' kye qerman aj nkyepon, b'ix kye qerman tzi aj kygan tzan kyqet kyk'amo', tetz k'onti'l nstzoqpi' tzan kyk'ulun ikxji, qa kyetz nkyek'ulun ikxji ntons nkye'ex tlajo' kxol.

¹¹Yatz erman aj ganimich, k'on tz'el awin yatz aj nya'tx galan nqet yek'u' awitz, sinoke a'ox aj galan. Ab'l aj nk'ulun tume'l, te nini nb'et tuky'i Qtata Dios; yatzun te aj nk'ulun nya'tx galan, te nini k'onti'l totzqi' Qtata Dios.^d ¹²Kyaqil nkyeyolin galan ti'j te Met, b'ix tetz nk'ulun ikxtza'x te Tyol Qtata Dios nyolin. Ax qetza ax nqoyolin galan ti'j tetz, b'ix yatz aweb'en tume'l nqoyolin.

Jun Kawb'il

¹³Wetz at tidi'chq tzan txik nq'uma' yatz per k'on ngan tzan txik nq'uma' cha tuj u'j ¹⁴tzan tpaj lo'ik nk'u'j nlay kyinnachq'in tzan npon e'el yatz b'ix ngan yolín nwitzale' awuky'i'l.^e ¹⁵Qet chewsaxwit ak'u'j. Kye tal awanab' nkyesaman jun limb'il te yatz.

^d 11 1Wnch 2:29; 3:6-10 ^e 14 2Wnch 12

Te U'j Stz'ib'en Juds

Jun Limb'il

¹Wetz a'in Juds, q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Jesukrist b'ix a'in titz'in te Chaw,^a wetz nqet ntz'ib'a' ja u'j ntzani te etetz aj uk'lemix b'ix ganimix nim tzan te Qtata Dios b'ix kolomix tzan te Qajaw Jesukrist. ²Tz'okxwit lo'et tk'u'j Qtata Dios eti'j b'ix qetxwit xhchews'a' ek'u'j b'ix kxqetxwit tgani' nim.

Ikxjani Titz'a' Tzan Tel Qniky' Kyi'j Kye Aj Nya'tx Tume'l Nkyexnaq'tzan

³Etetz waq erman aj b'an ganimix tzan Qtata Dios, wetz ngan tuq tzan tqet ntz'ib'a' te etetz ti'j te tume'l titz'a' nqokolet parej qkyaqil. Per ajna'l n'ok wen b'an presis tzan tqet ntz'ib'a' tzan nnimsan ek'u'j ch'in tzan tqet ekolo' tuky'i jun tk'u'jlal te tume'l aj ja' wit'lik jk'u'j, te tume'l aj otzaj q'apo' qetz aj pawamo' te Qtata Dios. ⁴Komo ate' junjun xjal oje tz'ox ksamo' kyib' qxol cha la'j-e', a'e' aj atx b'an oqtxi' eb'ajkaj swa' tzan kxik si' tuj il. Kye ja xjal aj k'onti'l Dios tuj kywitzni, te galan aj nk'ulun te Qtata Dios qxol n'oken kyitza' cha tzan kyk'ulun tidi'chq nya'tx galan, b'ix n'el kyik'o' te Qajaw Jesukrist aj a'ox tetz at nim tajwalil ti'j kyaqil. ⁵Anke etetz eteb'en kyaqil ntzani, wetz ngan tzan stzaj nna'o' te etetz te ja ntzani: Te Qajaw aj kyetz teq'i' kye qijajil Israel tuj Ejipt, aj kyqet tkolo' kyij' kye xjal txini,^b otk'uluj tzan kyponaj kye [qijajil] aj k'onti'l eb'aj'okslan ti'j.^c ⁶B'ix ax ikxji otk'uluj kyuky'i kye ángel aj k'onti'l eb'ajqet ten tuj kyluwar ja' ojetq kykaj si' sinoke okaj kykola' kyluwar, b'ix astilji te Qtat oje kyekaj tsi' te jun-ele'x tuj jun luwar aj b'an xop max oj tul te jwisy. ⁷B'ix ax ikxji oky'ik kyij' kye aj Sodom b'ix Gomor b'ix kye txq'anky amaq' qaynin tzi aj ja' kye xjal cha nkyek'ajajin tuq b'ix pur xhq'e-e' tuq.^d Astilji owok kyen twitz xhcho'nal tzan kytan iktza' jun yek'b'il kyij' kye aj owokel kyen twitz te nim q'aq' aj k'onti'l nqextzaj. ⁸B'ix anke oje ky'ik kyaqil nini, yatzun kye ja xjal ajna'lni

^a 1 Mat 13:55; Mak 6:3; Kya 15:13; Gal 1:19 ^b 5 Exo 12:51 ^c 5 Núm 14:21-23,29-30; 32:10-13 ^d 7 Gén 19:1-24

cha nkyeximan, tidi'chq nya'tx galan nkyk'ulu' tuky'i kchi'jel, n'el kyik'o' kyaqil aj at kyajwalil, b'ix nkyeyolin b'an nya'tx galan kyij' kye [ángel] aj at nim kyajwalil tuj ka'j. ⁹Yatzun te Migel, aj ángel aj mas nim tajwalil, tetz aj nq'ojin tuq^e tuky'i te Tajaw Choj ti'j te xhchi'jel Moisés,^f tetz k'onti'l oxik tpoqo', sinoke cha oxik tq'uma' ikxjani: “Qajawxwit xik poqon te yatz.”^g ¹⁰Per ajna'l kye ja xjal ntzani, kyetz nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'j kyaqil tidi'chq aj k'onti'l n'el kyniky' ti'j, b'ix te aj nkyek'ulun k'onti'l nqet kyb'isu' ti'j, iktza' pur txkup-e', b'ix tzan tpaj nini npon kynajsa' kyib'x. ¹¹Last-alo kyetz, tzan tpaj oje xik kyin aj owok kyeen ti'j Kain.^h Oje xik kyin junky b'ey tzan kykamb'an jun twi' kyk'u'j iktza'x te nya'tx galan aj oqet tk'ulu' te Balam,ⁱ b'ix iktza'x te Korey, ax ikxji kyetz okyekamel tzan ktz'akal.^j ¹²Oj ewa'an tzan ena'on tkamlen te Qajawil, kyetz ateqet exol per k'onti'l eb'ajil te kyla'jul tuj kyanim.^k Nkyewa'an etuky'i'l per k'onti'l Dios tuj kywitz; cha nkyeb'isun ti'j kyk'u'jx; kyetz iktza' muj aj ch'inwt jab' eq'i' titza', cha nxik eq'i' ja'chq tzan kyaq'iq'; kyetz iktza' tze' aj k'onti'l nkyewitzan, oje kyejatz tx'oqo', b'an kamnaqe'; ¹³kyetz cha iktza' te nim a' aj npununun, nxik xtoloq'in,^l njaw potx tajsik iktza' te aj n'el kyeq'i' kky'exaw; kyetz naqe che'w aj cha nkyesutin twitz ka'j b'ix cha okyekajel tuj qlolj te jun-ele'x. ¹⁴Te Enok,^m aj twuqi' chmanb'aj atx aj taq'len ti'j te Adan, tetz otyolij tyol Qtata Dios kyij' kyetz ikxjani: ¹⁵“Wetz oxik wen te Qajawil ikja'n tuq stzaj kxol ky'ila'j mil kye aj pawame' a'ox te tetz,ⁿ ikja'n tuq stzaj q'umal ab'l at kypaj kxol kyaqil xjal, b'ix tzan kxik tsi' tuj il kye aj k'onti'l tuq Dios tuj kywitz tzan tpaj kyaqil kyk'ulb'en aj b'an nya'tx galan b'ix tzan tpaj kyaqil aj yol nya'tx galan oxik kyq'uma' ti'j tetz.” ¹⁶Ntons kye aj xjalji cha kyyolinqet nya'tx galan ti'j jun tidi' qa galan qatzun nya'txji, cha kswanqet tpaj junky, cha nkyejoyon tzan kyk'ulun iktza' kyetzx kygan, cha kyyolinqet nim b'an galan kyij'x, b'ix nkyeyolin galan kyij' xjal cha tzan kyk'amon jun tidi' galan te kyetz kyuky'i'l.

¹⁷Per etetz waq erman aj b'an ganimix, instzaj ena'o' te aj oxik kyq'uma' kye tky'ixel te Qajaw Jesukrist etetz, ¹⁸komo oxik kyq'uma' etetz ikxjani: “Aj ch'inky tponb'aj kyaqil twitz tx'o'tx', kye'ul xjal aj xmayiyon-e', b'ix okyek'uluyon tidi'chq aj nya'tx galan iktza'x kyetz kygan.”^o ¹⁹A'e' kyetz nkyek'ulun tzan kyqet kypawa' kyib' kye qerman, cha nkyek'ulun aj n'el kygani' te kchi'jel, b'ix kyetz k'onti'l Txew Dios tuj kyanim.

^e 9 Dan 10:13,21; 12:1; Tmnk 12:7 ^f 9 Deu 34:5-6 ^g 9 Zac 3:2 ^h 11 Gén 4:3-9; Ebr 11:4; 1Wnch 3:12 ⁱ 11 Núm 22:1-35; Tmnk 2:14 ^j 11 Núm 16:1-35 ^k 12 Ax: kyetz iktza' “escollis oculos” aj telponx jun ab'j tuj te nim a' aj b'a'n tzan tpon tnajsa' jun nim bark, ikxji kye aj xjalji tzan tpaj b'a'n tzan kyk'ulun nya'tx galan kxol kye qerman. ^l 13 Isa 57:20 ^m 14 Gén 5:18,21-24 ⁿ 15 Mat 25:16-46 ^o 18 2Tim 3:1-5; 2Xhp 3:3

Ntzani Titza' Tzan Qb'et Cha'oj Kyul Kye Aj Xmayiyon-e'

²⁰Yatzun etetz waq erman aj ganimix, pe'eten jwert tuky'i Qtata Dios aj ja' wit'lik ek'u'j, pe'exnaq'tzan waq tuky'i Txew Dios, ²¹k'on tz'aj naj ti'j etanim titza' te Qtata Dios nkxqet tgani', b'ix pe'etiyon ti'j te Qajaw Jesukrist tzan tpaj n'ok lo'et tk'u'j eti'j b'ix oxe'l tsi' jun etanq'in te jun-ele'x. ²²Intok lo'et ch'in ek'u'j kyi'j kye aj tzunx nna'non ch'in kyanim, ²³b'ix kyi'j kye txq'anky a tgan tzan kykolet etitza' tzan k'on kxik tuj te nim q'aq'. Yatzun kyi'j kye txq'anky, intok lo'et ch'in ek'u'j kyi'j, per intok esi' enab'l, intel etik'o' te nya'tx galan aj nkyk'ulu' tzan k'on tel etin etetz ikxji.^p ²⁴Ntons te Qtata Dios aj nkxqet tk'ulu' kwent, tetz b'a'n tzan tk'ulun tzan k'on eqet tz'aqik, b'ix tzan exik teq'i' tzan epon twitz tetz aj ja' atqet tuky'i nim xhchqitz'unal, b'ix tzan epon tuky'i'l tuky'i nim chalajsb'il b'ix saq etanim. ²⁵A'ox tetz te Qtata Dios aj koloyon qi'j tzan tpaj te Qajaw Jesukrist. Intqetxwit jiq'b'a', instenxwit tetz te twitzale' ti'j kyaqil, instenxwit tetz te k'ulul mandad ti'j kyaqil, instenxwit tetz tajwalil mas nim twitz kyaqil. Ikxji atx aj mina' tuq tb'antik te twitz tx'o'tx', b'ix instenxwit ikxji ajna'l b'ix tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x. Ikxji kixi'.

^p 23 Ax: intel etik'o' te kyq'anaq aj xhb'akla' tzan te kchi'jel.

Te Aj Owok Joto' Tuj Twitz Te Wa'nch

Aj Tok Joto' Jesus Tuj Twitz Wa'nch

1 ¹Bwen, te ja ntzani jun tpakb'alil aj oxik tyek'u' te Qtata Dios te Jesukrist ti'j te aj oky'el naj, tzan txik tq'uma' tetz kye aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan te tetz. Yatzunji tetz otzaj tlajo' jun ángel tzan stzaj tq'uma' te ntzani tuky'i Wa'nch aj q'apo' tib' n'aq'unan te Qtata Dios. ²B'ix yaji, te Wa'nch oxik tq'uma' tume'l ti'j te tyol Qtata Dios b'ix ti'j Jesukrist b'ix kyaqil aj owok joto' tuj twitz. ³Galanx-alo te aj njaw te'e' te ja tyolb'en Qtata Diosni b'ix galanx-alo kye aj nkyecha'on ti'j b'ix nqet kyoksla' te aj tz'ib'ankajni, komo ch'inky tpon or [tzan tpon kyaqil ntzani].

⁴Bwen, wetz a'in Wa'nch nqet ntz'ib'a' te etetz aj wuq^a b'uch'uj qerman a'ix aj atikxqet tuj tkwentil Asy. Tzaj si'xwit jun nim b'an galan etajsik b'ix qetxwit chews'a' ek'u'j tzan Qtata Dios aj atqet kixi' b'ix aj atqet tuq tb'aya' b'ix tzul junky'el,^b tetz kyuky'i kye wuq txew aj akyeqet twitz twit'lel aj ja' nk'ulun mandad. ⁵B'ix ax te Jesukrist ntzaj tsi' ja tpakb'alilni te etetz, tetz aj k'onti'l nkaj tsi' tzan tyolin b'an'ax. A tetz te tb'ay aj ojaw anq'in kxol kye kamnaq,^c b'ix mas nim tajwalil kywitz kye kywitzale' k'ulul mandad tzani twitz tx'o'tx'.^d Tetz nqoqet tgani' nim b'ix otkolpij a'o' ti'j qchoj telen xhchiky'el [aj tkamik], ⁶b'ix otk'ululj tzan jkaj tuj tq'ab' b'ix tzan qox twitz Qtata Dios na'ol tetz,^e aj Stat tetz. Intqetxwit jiq'b'a', b'ix instenxwit tetz te k'ulul mandad ti'j kyaqil te jun-ele'x. Intky'ikxwit ikxji. ⁷Intok esi' enab'l ti'j te ja ntzani: Tetz tzul tuj mujf b'ix oxel e'e' tzan kyaqil xjal b'ix tzan kye aj eqet kansan tetz,^g b'ix kyaqil kyijajil xjal twitz tx'o'tx' okye'oq'el b'ix oxel kyanim tuj b'is.^h Ikxji oky'el.

^a 1:4 Ate' tuq txq'ankey b'uch'uj qerman tuj Asy, per ja u'jni a'ox nyolin kyij wuq; Kol 1:2; 4:13; Kya 20:5; 2Kor 2:12. ^b 1:4 Exo 3:14 ^c 1:5 Kya 26:23; Kol 1:18 ^d 1:5 Sal 89:27 ^e 1:6 Exo 19:6; 1Xhp 2:5,9; Tmnk 5:10; 20:6 ^f 1:7 Dan 7:13; Mat 24:30; Mak 13:26; Luks 21:27; 1Tes 4:17 ^g 1:7 Zac 12:10; Wnch 19:34,37 ^h 1:7 Zac 12:10-14; Mat 24:30

⁸Te Qajaw oje tq'umaj ikxjani:ⁱ «Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il;^j (a'in wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz nkyinmankunsan kyaqil;)^k wetz akyinqet [ajna'l] b'ix akyinqet tuq tb'aya' b'ix kyin'ul junky'el [tzani twitz tx'o'tx'],^l a'in wetz aj mas nim wajwalil twitz kyaqil.»

Aj Tjaw Kanet Jesukrist Tuj Twitz Te Wa'nch Tuj Pátmos

⁹Wetz a'in Wa'nch, wetz a'in jun eterman b'ix jun etuky'i'l ti'l' te xhcho'nal aj n'ok qen, b'ix junch'in aqoqet tuj tq'ab' te Qajawil b'ix junx qkyaqil nqo'ipan tid'chq tuky'i qpasens. Wetz akyinqet tuq Pátmos, aj tx'o'tx' tuj te nim a'. Akyinqex tuq [pres] tzi tzan tpaj [npakb'en ti'l'] te tyol Qtata Dios b'ix te b'an'ax ti'l' te Jesus. ¹⁰Wetz tuj jun q'ij aj q'ij tzan qna'on Qajawil, oqet te Txew Dios wajsik b'ix oxik ncha'o' wi'ajx jun xjal nq'olb'en tuq kongan iktza' twi' jun trompet. ¹¹Ntyoli' tuq ikxjani:^m «Intqet atz'ib'a' tuj jun u'j kyaqil aj nxik awenni, b'ix intxik asama' kye wuq b'uch'uj qerman: kye aj Efeso, b'ix kye aj Esmirn, b'ix kye aj Pérgamo, b'ix kye aj Tyatir, b'ix kye aj Sárdis, b'ix kye aj Piladelpy, b'ix kye aj Lawdisey.»

¹²Ntons in'aj meltz'jik tzan txik wen ab'l tuq te aj nyolin wuky'i'l. B'ix ya ma kyin'aj meltz'jik, oxik wen wuq tqatel kandel ttx'otx'al oro. ¹³B'ix kxol kye aj wuq tqatel kandelni, oxik wen jun mer iktza' xjal.ⁿ Atok tuq tq'anaq xluj, nkyaqon tuq max txetoq, b'ix atok tuq jun tk'alel nqet twitz.^o ¹⁴Te stzamal twi' b'an txame'y b'an saq iktza' saqsb'aqon,^p b'ix kye tb'aq' twitz [nkyetxaqtxon] naqe toq q'aq'. ¹⁵Kye toq iktza' k'uxb'il brons b'an nswoye' iktza' pateme', b'ix titza' nyolin iktza' twi' jun nim a' tib'x nxojin.^q ¹⁶Tuj tb'anq'ab' akyeqet tuq wuq che'w, b'ix tuj stzi' n'etz tuq jun machit kansb'il' b'ix kykab'il palaj at te', b'ix tetz twitz iktza' q'ij b'an xhqitz'un.

¹⁷Ya ma xik wen, b'eyx inqet mejlet naj txe' toq b'ix wetz iktza' inkamik [tzan nxob'al]. Per tetz oqet tsi' tb'anq'ab' wajsik, otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «K'on txob'. Wetz akyinqet tuq atx aj b'an tb'ay oqtxi', b'ix akyinqet te jun-ele'x,^s ¹⁸b'ix itz'ojin te jun-ele'x; jun-el inkamik per ajna'l itz'ojin te jun-ele'x. Wetz at wajwalil ti'l' te kamikyj b'ix ti'l' aj ja' akyeqet kyanim kye kamnaq.^t ¹⁹Intqet atz'ib'a' najji te aj ma tz'ok awen, b'ix ti'l'

ⁱ 1:8 Tmkn 21:6; 22:13 ^j 1:8 Ax: te Alfa b'ix te Omega. Alfa tb'i te tb'ay letr kxol kyaqil kye letr tuj yol gryeg, b'ix Omega tb'i te tmankb'il letr. ^k 1:8 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin ikxjani b'ix atqet k'onti'l. ^l 1:8 Tmkn 1:4; 4:8; 11:17 ^m 1:11 Junjun u'j Tu'jal Dios b'an oqtxi' ax nyolin ikxjani: Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il, a'in wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz nkyinmankunsan kyaqil. ⁿ 1:13 Dan 7:13 ^o 1:13 Dan 10:5 ^p 1:14 Dan 7:9; 10:6 ^q 1:15 Ezq 1:24; Dan 10:6 ^r 1:16 Tmkn 2:16 ^s 1:17 Isa 44:6; 48:12; Tmkn 1:8; 2:8; 22:13 ^t 1:18 Ax: wetz at tal te lamel ti'l' te chman q'aq' b'ix ti'l' te kamikyj.

te aj at, b'ix ti'lj te aj oky'el mas yaj oj tky'ik kyaqil ntzani. ²⁰Ntons te ntzani telponx te aj k'ont'i'l n'el aniky' kyil'j kye wuq che'w aj ma kyexik awen tuj nb'anq'ab', b'ix kyil'j kye wuq tqatel kandel pur xtx'otx'al oro: Kye wuq che'w telponx kye ángel aj kye wuq b'uch'uj qerman tuj tkwentil Asy, b'ix kye tqatel kandel telponx kye wuq b'uch'uj qerman txini.»

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Efeso

2 ¹«Ntons, intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad^u aj atqet kxol kye qerman aj Efeso: “Wetz a'in aj akyeqet wuq che'w tuj nb'anq'ab' b'ix nkyinb'et kxol kye wuq tqatel kandel pur xtx'otx'al oro, b'ix nxik nq'uma' ikxjani:

²Wetz web'en te aj etaq'umb'en b'ix te aj nkxk'ulun, b'ix nkx'ipan tuky'i nim epasens b'ix k'ont'i'l n'etzoqpi' exol etetz xjal nya'tx galan, b'ix ma'tx qet eb'isu' tb'aya' kyil'j kye aj nkyq'uma' qa kyetz a'e' nky'ixel per nya'tx, b'ix ma'tx tz'ok eten cha la'j-e'. ³Ma'tx etipaj twitz xhcho'nal tuky'i nim epasens b'ix kyaqil nini tzan tpaj etokslb'en wi'j, b'ix k'ont'i'l nkxsiktik [tzan etokslan wi'j].

⁴Per at jun etil, ajna'l k'ont'i'l nkyinqet egani' iktza' tuq tb'aya'. ⁵Astilji instzaj ena'o' tuj etanim titza' nkxk'ulun tuq tb'aya', b'ix intjaw eky'ixpu' enab'lin b'ix intqet ek'ulu' iktza' tuq nqet ek'ulu' tb'aya'. Qa nlay ntons kyinpon eti'lj, b'ix owelal win tuj tluwar te aj tqatel ekandel qa mina' tuq tjaw eky'ixpu' enab'lin.”

⁶Per at jun galan aj n'ek'ulu': Etetz n'el etik'o' te aj nqet kyk'ulu' kye aj te b'uch'uj Nicolaítas, kye aj nkye'el wik'o' wetzky.

⁷Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan. Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', oxe'l nsi' tzan kylo'on twitz te tze'^w aj ntzaj tsi' qanq'in tuj ka'j aj ja' atqet te Qtata Dios.”^x

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Esmirn

⁸Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad^y aj atqet kxol kye qerman aj Esmirn: “Wetz akynqet tuq atx aj b'an tb'ay oqtxi' b'ix akynqet te jun-ele'x. Wetz inkamik b'ix injaw anq'in junky'el,^z b'ix nxik nq'uma' ikxjani:

⁹Wetz web'en kyaqil aj nya'tx galan nky'ik eti'lj, b'ix kyaqil te emeb'a'ul (per etetz q'inon a'ix [wuky'i'l]), b'ix web'en ti'lj kyaqil aj b'an nya'tx galan nkyyoli' kye aj nkyq'uma' qa kyetz a'e' aj tijajil Israel per nya'tx b'an'ax sinoke a'e' aj ate' tuj tq'ab' Satanas.

^u 2:1 Ax: ángel. ^v 2:5 Tqatel kandel telponx kyil'j kye qerman (Tmnk. 1:20); b'ix aj tq'umaj te Qtata Dios “owelal win te aj tqatel ekandel” telponx otk'ulu'tz tuq tzan tmankun tzan tok kchimo' kyib'. ^w 2:7 Gén 2:9; Tmnk 22:2 ^x 2:7 Ax: paraíso de Dios. ^y 2:8 Ax: ángel. ^z 2:8 Isa 44:6; 48:12; Tmnk 1:17; 22:13

¹⁰K'on kxob' ti'j te aj oky'el eti'j. Oxe'l nq'uma' b'an'ax, te Tajaw Choj ch'inky kyqex tsi' junjun te etetz tuj pres tzan eqet k'ulu' probar, b'ix owokel eten twitz xhcho'nal lajuz q'ij.^a K'on kaj esi' tzan etokslan max oj ekamik, b'ix wetz oxe'l nsi' etanq'in te jun-ele'x iktza' jun ekanab'.

¹¹Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan. Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', kyetz nlay tz'ok kyen twitz te tkab'i' kamikyj.”^b

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Pérgamo

¹²Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad^c aj atqet kxol kye qerman aj Pérgamo: “Wetz a'in te aj at te nmachit kansb'il, b'a'n xhju'y b'ix kykab'il palaj at te'.^d B'ix nxik nq'uma' ikxjani:

¹³Wetz web'en nkxnajan aj ja' atqet twit'lel te Satanas aj ja' nk'ulun mandad, b'ix web'en etetz k'onti'l nkxky'ixwik wi'j, k'onti'l nkaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j wi'j, ni aj tkamik te [qerman] Antipas exol, aj b'an k'onti'l tuq nkaj tsi' tzan tyolin b'an'ax wi'j, b'ix yaji oqet kansa' exol [tuj etamaq'] aj ja' nnajan te Tajaw Choj.

¹⁴Per at junjun etil aj ngan tzan txik nq'uma' tzan tpaj tzunx akyequet exol kye aj eq'i' kyitza' te txnaq'tzb'en Balam, aj oxik xnaq'tza' tzan te Balak tzan kyqet teq'i' kye aj tijajil Israel, tzan txik kywan tuq te aj ojetq xik kyq'apo' kye kyitzb'alil tidi'chq, b'ix tzan kyk'ajajin.^e ¹⁵B'ix [junky tidi' aj k'onti'l nqet tuj nwitz] ax tzunx nkyequet ek'amo' kye aj eq'i' kyitza' te kxnaq'tzb'en kye aj te b'uch'uj Nicolaítas. ¹⁶Intjaw eky'ixpu' enab'lin najji; qa nlay, kyin'ul luwew eti'j b'ix okyinq'ojiyon kyij junjun exol aj eq'i' kyitza' te nini, okyinq'ojiyon tuky'i nyol aj naqe jun nmachit kansb'il.^f

¹⁷Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan. Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', oxe'l nsi' te wab'j mana aj k'u'u' witz'a'.^g B'ix oxe'l nsi' te junjun kyetz jun ch'i tal ab'j saq b'ix ti'j te ab'j tz'ib'an-ok jun tb'i ak'a'j^h aj k'onti'l ab'l otzqilal tetz sinoke a'ox te aj ok'amoyon tetz.”

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Tyatir

¹⁸Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandadⁱ aj atqet kxol kye qerman aj Tyatir: “Wetz a'in te Tk'wa'al Qtata Dios, b'ix wetz aj naqe q'aq' kye tb'aq' nwitz' b'ix kye woq naqe k'uxb'il brons b'an nswoye'.^k B'ix nxik nq'uma' ikxjani:

^a 2:10 Lajuz q'ij telponx iktza' nya'tx b'an ky'ila'j q'ij b'ix ja ch'inky omankuyon.

^b 2:11 Tmnk 20:6,14; 21:8 ^c 2:12 Ax: ángel. ^d 2:12 Tmnk 1:16 ^e 2:14 Núm 25:1-3; 31:16 ^f 2:16 Tmnk 1:16 ^g 2:17 Exo 16:14-15 ^h 2:17 Isa 62:2; 65:15 ⁱ 2:18 Ax:

ángel. ^j 2:18 Telponx b'a'n tzan txik ten kyaqil tzan k'on tkaj ewj jun tidi'; Tmnk 1:14.

^k 2:18 Telponx at nim tbalor; Tmnk 1:15.

¹⁹Wetz web'en te aj n'ek'ulu' b'ix titza' nkyinquet egani' b'ix titza' nkyeqet egani' kye txq'anky, b'ix titza' n'ok wit'let ek'u'j wilj, b'ix web'en titza' nkx'aq'unan tzan kyten jwert kye qerman exol, b'ix n'etipa' twitz xhcho'nal tuky'i nim epasens, b'ix te etaq'un aj nqet ek'ulu' mas tb'anil twitz te aj oje qet ek'ulu' tb'aya'.

²⁰Per ax at jun etil aj ngan tzan txik nq'uma': N'etzoqpi' tzan txnaq'tzan kye txq'anky te aj xuj Jesabel.^l Tetz aj ntq'uma' qa aji jun yolil tyol Dios, b'ix tzan tpaj txnaq'tzb'en nkyeqet tz'aqik kye aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan te wetz, nkyek'ajajin b'ix nkyewa'an tidi'chq aj q'apomaj kye kyitzb'alil ti'chq. ²¹B'ix oje xik nsi' tyemp tetz tzan tjaw tky'ixpu' ttab'lin, per k'on tgan tzan tkaj tsi' tzan tk'ajajin.

²²Ajna'l wetz oqtel nxon tuj twatub', b'ix yatzun kye aj n'ok kyjunb'e' kyib'^m tuky'i'l, kyetz owokel kyen jun nim xhcho'nal qa nlay jaw kky'ixpu' kynab'lin ti'j te aj ntk'ulu' te [Jesabel kyuky'i'l]. ²³B'ix kye aj nkye'ok lapet ti'j,ⁿ okyeqtel nkansa'. Ixkji kyaqil kye aj nkye'okslan wilj owokel kchan, wetz n'el nniky' kyaqil te aj nkyb'isu' kye xjal tuj kywi' b'ix tuj kyanim, b'ix oxel nsi' te junjun iktza'x kyk'ulb'en.^o

²⁴Yatzun etetz aj atix tuj Tyatir, etetz aj k'onti'l eq'i' etitza' te aj xnaq'tzb'ilj nya'tx tume'l, etetz aj k'onti'l nkxk'amon te aj nim xnaq'tzb'ilj ti'j te Satanas, oxel nq'uma' etetz ya nlay xik nsi' junky tidi' tzan tqet ek'ulu'. ²⁵Per te aj eq'i' etitza' ajna'l, intxik etin max oj wul wetz.

²⁶Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza' max cha'oj tpon te tmankb'il b'ix oqtel kyk'ulu' te aj nxik nk'ulu' mandad, wetz oxel nsi' jun kyajwalil tzan kyk'ulun mandad kyajsik kyaqil amaq'^p ²⁷tuky'i jun kyortol k'uxb'il [tzan k'on kykaj alkawet ti'j nijunwt] iktza' oj tqet b'uchi' jun bas tx'o'tx' [tzan te tz'aoq].^q B'ix [oxel nsi' jun kyajwalil] iktza'x te Ntat oje tzaj tsi' wajwalil wetz, ²⁸b'ix oxel nsi' kyetz te che'w aj njakul oj stzaj txeka'j.^r

²⁹Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan."

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Sárdis

3 ¹Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad^s aj atqet kxol kye qerman aj Sárdis: "Wetz a'in te aj [nkyink'ulun mandad kyilj kye] wuq txew^t aj nkye'aq'unan te Qtata Dios, b'ix a'in wetz te aj eq'i' wuq che'w tuj nq'ab'.^u B'ix nxik nq'uma' ikxjani:

^l 2:20 1Re 16:31; 19:2; 2Re 9:22 ^m 2:22 Ax: kye aj nkyek'ajajin tuky'i'l. ⁿ 2:23 Ax: kye tal. ^o 2:23 Sal 7:9; 62:12; 139:1-4; Jer 17:10 ^p 2:26 Ax: naciones. ^q 2:27 Sal 2:8-9; Isa 30:14; Tmnk 19:15 ^r 2:28 Telpox ti'j Jesukrist iktza' tuj 22:16. Oj tmankun kyaqil, axkix tetz ojawel kanet kywitiz tzan sten kyuky'i'l tuky'i xhchqitz'unal. ^s 3:1 Ax: ángel. ^t 3:1 Tmnk 1:4; 4:5; 5:6 ^u 3:1 Tmnk 1:16,20; 2:1

Wetz web'en te aj nqet ek'ulu', etetz nkx'ok q'uma' itz'ojix per wetz web'en etetz kamnaqix.^γ ²Intetz eteb'e' ewitz b'ix intok esi' ek'u'j tzan tok mas b'an jwert exol te [aj galan] aj tzunx eq'i' etitza' per ch'inky tponaj tzan tpaj te aj n'ek'ulu' k'onti'l nqet tuj twitz Ntat. ³Instzaj ena'o' aj oje xik xnaq'tza' etetz b'ix oje tz'ok echa'o'. Intqet ek'ulu' ikxji b'ix intjaw eky'ixpu' enab'lin. Qa nlay tz'ok esi' enab'l ti'j te nini, kyinpon eti'j iktza' jun eleq', b'ix k'onti'l eteb'en janik'b'a'n kyinpon eti'j.^ω

⁴Per tzunx ate' junjun xjal exol etetz aj mina' tox ksamo' kyib' tuj te nya'tx galan. Kyetz okyeb'etel wuky'i'l tuky'i kyq'anaq saq^x tzan tpaj kyetz nkyajo'. ⁵Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', okyeb'etel wuky'i'l tuky'i kyq'anaq saq,^γ b'ix nlay jatx win kyb'i tuj te ul' aj nyolin ab'le' kye aj okye'anq'iyon te jun-ele'x,^z b'ix oxel nq'uma' galan kyij kyetz tuky'i te Ntat b'ix kywitz kye ángel tuj ka'j.^a

⁶Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan.[”]

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Piladelpy

⁷Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad^b aj atqet kxol kye qerman aj Piladelpy: “Wetz a'in te aj b'an k'onti'l nchoj b'ix [nxik nq'uma'] te b'an'ax. Wetz at wajwalil iktza' te Dawid aj nk'ulun mandad tuq oqtxi'.^c Wetz b'a'n tzan njaqon jun lamel b'ix k'onti'l ab'l b'a'n tzan tlamon tetz, b'ix b'a'n tzan nlamon tetz b'ix k'onti'l ab'l b'a'n tzan tjaqon tetz.^d B'ix nxik nq'uma' ikxjani:

⁸Wetz web'en te aj n'ek'ulu', b'ix ma'tx qet nsi' ajna'l jun lamel cha jaqo' b'ix k'onti'l ab'l b'a'n tzan tlamon tetz. Anke etetz nya'tx jwert a'ix, per ma'tx qet etoksla' nyol b'ix k'onti'l oqet etewa' qa etotzqimin. ⁹Kye aj ate' tuj tq'ab' Satanas, kye aj nkyq'uma' kyetz tijajil Israel per nya'tx, wetz ajna'l oqtel nk'ulu' tzan kyqet mejlet ewitz^e etetz, b'ix onk'ulu'tz tzan tok kyen etetz ganimix witzal'. ¹⁰Komo etetz ma'tx qet etoksla' tuky'i nim epasens te aj oxik nq'uma', wetz okxtel nkolo' ti'j te aj nya'tx galan aj tzul kyajsik kyaqil xjal twitz tx'o'tx' k'ulul probar kyetz.^f ¹¹Wetz kyinpon luwew; k'on kaj esi' aj n'etoksla' tzan k'on txik in te ekanab' tzan junky.

^v 3:1 Telponx kyetz tuj kynab'l nkye'okslan tuq te Qtat, per nya'tx tuq b'an'ax kyitza'.

^w 3:3 Mat 24:43-44; Luks 12:39-40; Tmnk 16:15 ^x 3:4 Ax: mina' txik kch'akla' kyq'anaq. Telponx saq kyanim; Tmnk 6:11; 7:9,13; 19:8. ^y 3:5 Tmnk 19:8 ^z 3:5 Exo 32:32-33; Sal 69:28; Tmnk 20:12 ^a 3:5 Mat 10:32; Luks 12:8 ^b 3:7 Ax: ángel. ^c 3:7 Ax: “eq'il te tyabul Dawid.” Ti'j te tyab telponx tajwalil, b'ix ti'j Dawid telponx tetz tijajil aj q'umankaj oqtxi' tzan tok te Koloyon kyij kye xjal, osey te Mesías; 1Re 9:5; 1Cró 17:14; 22:10; 28:7; 2Cró 13:5; 2Sa 7:13-17; Isa 9:7; Jer 23:5; Mat 1:1; 15:22; 21:9; Mak 10:48; 12:35; Wnch 7:42; Rom 1:3; 2Tim 2:8; Tmnk 5:5. ^d 3:7 Isa 22:22 ^e 3:9 Isa 60:14 ^f 3:10 Deu 13:3; Sal 7:9; 2Kor 8:2,8,24; 1Tes 2:4; Chaw 1:3; 1Xhp 1:7; 4:12; Tmnk 1:9; 2:10; 7:14

¹²Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', wetz onk'ulu'tz tzan kyok jwert^g tuj te jay aj nab'il Qtata Dios. Kyetz akyeqet txini b'eyx te jun-ele'x, b'ix oqtel ntz'ib'a' tb'i te Qtata Dios kyij' kyetz [tzan kyok en a'e' te tetz], b'ix tb'i te amaq' aj ja' nk'ulun mandad te Qtata Dios, te amaq' aj nqetz tuj ka'j,^h b'ix te nb'i ak'a'j ax oqtel ntz'ib'a' kyij'.

¹³Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan.”

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Lawdisey

¹⁴Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad' aj atqet kxol kye qerman aj Lawdisey: “Wi'j wetz opoyonkix kyaqil aj tq'umb'en te Qtata Dios.^j Wetz k'onti'l nkaj nsi' tzan nyolin b'an'ax, b'ix wetz a'in akynqet tuq tb'ay twitz kyaqil tk'ulb'en Qtata Dios.^k B'ix nxik nq'uma' ikxjani:

¹⁵Wetz web'en te aj n'ek'ulu' b'ix k'onti'l nkyin'el etik'o'. Per ax nya'tx tuky'i jun tk'u'jlal nkxk'ulun jun tidi' te wetz; mejor-tal tzan wel etik'o' qatzun tzan ek'ulun galan te wetz tuky'i jun tk'u'jlal.^l ¹⁶Per tzan tpaj etetz k'onti'l jun tumelil etuky'i'l, ni tuky'i jun tk'u'jlal ni k'onti'l nkyin'el etik'o', astilji okx'elax nxo'o' tuj ky'is naqe xa'awj.^m ¹⁷Etetz n'eq'uma': ‘Qetz b'an q'inon a'o', oje qo'ok b'an q'inon b'ix k'onti'l tidi' npaltin qetz.’ Per etetz k'onti'l n'el eniky', k'onti'l jun chews'b'il tuj etanim, b'ek'b'ajil ewitz, k'onti'l tidi' etetz, moy a'ix, b'ix sqitlikix. ¹⁸Wetz oxel' nsi' jun consej etetz tzan eloq'on wuky'i'l jun oro aj txikomaj aj n'oken tzan etok b'an'ax q'inon, b'ix pe'eloq'on wuky'i'l eq'anaq saq tzan k'on eky'ixwik tzan k'on etok en sqitlikix, b'ix pe'eloq'on wuky'i'l jun eremey te ewitz tzan eka'yin. ¹⁹Kkyaqil kye aj nkyeqet ngani', wetz nxik nyoli' te kyetz te aj nya'tx galan nkyk'ulu', b'ix nkyexik nkawi'.ⁿ [Astilji nxik nq'uma' etetz], pe'etokslan tuky'i jun ek'u'j b'ix intjaw eky'ixpu' titza' nkxb'et. ²⁰Intok esi' enab'l, wetz nkyinq'olb'en eti'j; qa at ab'l ma tzaj xhcha'o' nwi' b'ix okyintk'amo'tz, okyin'okex tuky'i'l b'ix qo'okelna qajyol qib'.^o ²¹Kye aj okyipa'tz iktza'x wetz owipaj, b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', oxel' nsi' te kyetz tzan kywit'let junch'in wuky'i'l tuj nwit'lel ja' nkyink'ulun mandad, iktza'x wetz oqet te nya'tx galan witz'a' b'ix ma'tx kynqet wit'let tuky'i ntab tuj twit'lel.

^g 3:12 Ax: tzan kyok iktza' toqtzal Tjay Dios. Jun xjal iktza' toqtzal telponx jun aj b'an jwert tuky'i Qtata Dios. ^h 3:12 Tmnk 21:2 ⁱ 3:14 Ax: ángel. ^j 3:14 Ax: wetz a'in te Amen. ^k 3:14 Pro 8:22; Wnch 1:1-3,10; Kol 1:15 ^l 3:15 Ax: wetz web'en te aj n'ek'ulu', b'ix nya'tx tz'e'k a'ix ni che'w, galan-wit qa che'w qa tz'e'kji. ^m 3:16 Ax: per tzan tpaj cha q'ulq'uj a'ix b'ix nya'tx che'w ni b'an tz'e'k, okx'elax nxa'we' tuj ntzi'. ⁿ 3:19 Pro 3:12; Ebr 12:5-11 ^o 3:20 Ax: intok esi' enab'l, wa'llkin stzi' lamel b'ix n'ok nsk'onk'a'; qa at ab'l ma tzaj xhcha'o' nwi' b'ix owokex tjaqo' te lamel, okyin'okex tuky'i'l b'ix kyinwa'ayon tuky'i'l b'ix tetz wuky'i'l.

²²Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan.”»

Titza' Ntzaj Kyna'o' Te Qajaw Tuj Ka'j

4 ¹Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, oxik wen twitz ka'j jaqo' tuq jun lamel, b'ix oxik ncha'o' junky'el twi' te xjal aj oxik nchan tb'ay. Tetz twi' iktza' trompet, nyolin tuq wuky'i'l, otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «Pajatz tzani, b'ix wetz oxe'l nyek'u' yatz te aj oky'el mas yaj.» ²B'eyxnajji oqet te Txew Dios wajsik b'ix oxik wen tuj ka'j jun wit'lelj te jun k'ulul mandad, b'ix tuj te wit'lelj wit'lik tuq jun xjal. ³Ka'yin te aj wit'lik tuq tuj te twit'lel [nspoq'e'] iktza' ab'j jasp b'ix kornalin, b'ix pe'oni' tuq ti'j te twit'lel tuky'i jun kyaqmaljab' b'an ntxaqtxon tuq iktza' ab'j esmeralt.^p ⁴B'ix akyeqet tuq ti'j te wit'lelj sipa' kyib' kaj tuj kawnaq (24) wit'lelj b'ix oxik wen kyuj kye wit'lelj kaj tuj kawnaq (24) tijxjal, atok tuq kyq'anaq saq b'ix atjax kykoron pur xtx'otx'al oro. ⁵B'ix tuj te wit'lelj [nink'ajchaq] n'etuz tuq xhliky'lika'j, b'ix oxik ncha'o' txini naqe kywi' xjal tuky'i ray nkyetrenun tuq,^q b'ix twitz te wit'lelj [nink'ajchaq] txaqome' wuq q'analb'ilj' aj telponx kyij' kye wuq txew aj nkye'aq'unan te Qtata Dios.^s ⁶B'ix twitzky te wit'lelj, b'an chq'aj b'ix nim twitz b'ix xtx'otx'al iktza' bidrio qatzun xtx'otx'al kristalji.^t B'ix sipa' kyib' ti'j te wit'lelj akyeqet tuq kaj txkup [aj nxik kyna'o' tuq te Qtata Dios] b'ix ajun tb'aq' kywitz kyij'x kyaqil.^u ⁷Te tb'ay txkup iktza' jun leon, b'ix te tkab'i' iktza' jun tor, b'ix te toxi' te twitz iktza' twitz jun xjal, b'ix te tkaji' iktza' jun yoq'on nlipan. ⁸B'ix kye kykajil txkup at tuq waqaq kxiky!,^v b'ix nojnaq kyij' b'ix kyujx ajun tb'aq' kywitz.^w B'ix b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il k'onti'l tuq nkaj ksi' tzan kyq'uman ikxjani: «B'an ch'inwt xhchoj, b'an ch'inwt xhchoj, b'an ch'inwt xhchoj te Qajaw Dios. Tetz mas nim tajwalil twitz kyaqil. Tetz atqet tuq b'ix atqet ajna'l b'ix tzul junky'el.»

⁹B'ix oj txik kyq'uma' kye txkup te Qtata Dios mas nim tajwalil twitz kyaqil, b'ix oj tqet kyjiq'b'a' b'ix oj txik ksi' pixon te tetz te aj wit'lik tuj twit'lel b'ix itz'oj te jun-ele'x, ¹⁰yaji kye aj kaj tuj kawnaq (24) tijxjal nkyequet mejlet twitz te aj wit'lik tuj twit'lel b'ix itz'oj te jun-ele'x, b'ix nkyena'on tetz b'ix te kykoron aj telponx ti'j kyajwalil, nqet ksi' twitz, b'ix nxik tuq kyq'uma' ikxjani: ¹¹«Qajaw, Qtata Dios aj nxhstzaj qna'o', yatz at awoklen ti'j jun awajwalil b'an nim, b'ix at awoklen tzan aqet jiq'b'a' b'ix tzan sten kyaqil tuj aq'ab', tzan tpaj yatz oqet ak'lulu' kyaqil aj at, tzan tpaj ikxji yatz agan tuq b'ix ikxji oqet ak'lulu'»

A'ox Te Qajawil At Toklen Tzan Tjaw Tjaqo' Te U'j

5 ¹Ntons tuj tb'anq'ab' te aj wit'lik tuj twit'lel aj ja' nk'lulun mandad, oxik wen jun u'j b'ochq'i' b'ix tz'ib'a' tuq kykab'il palaj, b'ix lamo'

^p 4:3 Ezq 1:26-28; 10:1 ^q 4:5 Exo 19:16; Tmnk 8:5; 11:19; 16:18 ^r 4:5 Ezq 1:13

^s 4:5 Tmnk 1:4 ^t 4:6 Ezq 1:22 ^u 4:6 Ezq 1:5-10; 10:14 ^v 4:8 Isa 6:2-3 ^w 4:8 Ezq 1:18; 10:12

tuq tuky'i wuq lak'b'il. ²B'ix oxik wen jun ángel nim tbalor nxik tuq tq'uma' kongan ikxjani: «¿Ab'l at toklen tzan tjaw tjaqo' te u'j b'ix tzan kyel tlok'pi' kye wuq lak'b'ilini?» ³Per nijunwt tuj ka'j ni twitz tx'o'tx' ni tjaq' tx'o'tx', nijunwt at tuq toklen tzan tjaw tjaqo' te u'j ni tzan tjaw ten-wit ch'in. ⁴Wetz b'an nkyin'oq' tuq tzan tpaj k'onti'l ab'l at tuq toklen tzan tjaw tjaqo' te u'j, ni tzan tjaw ten-wit ch'in. ⁵Yaji jun tijxjal [kxol kye kaj tuj kawnaq (24) tijxjal] otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «K'on xhch'oq'. [Te aj n'ok q'uma'] “Te Leon Aj Juda,” aj tijajil Dawid, tetz ma'tx kamb'an, b'ix at toklen tzan tjaw tjaqo' te u'j b'ix tzan kyel tlok'pi' kye wuq lak'b'il.»^x

⁶Yaji oxik wen tuj te wit'lelj b'ix kxol kye kaj txkup, b'ix kxol kye tijxjal, oxik wen jun tal moch^y misb'il, aj ojetq qet kansa' tb'ay per ajna'l itz'oj b'ix wa'lqet tuq. At tuq wuq tkach^z b'ix wuq tb'aq' twitz; te nini telponx kye wuq txew aj [nkye'aq'unan] te Qtata Dios b'ix etzaj sama' twitz tx'o'tx'. ⁷Yaji tzaj tetz, oky'ik tk'amo' te u'j aj atqet tuq tuj tq'ab' te aj wit'lik tuq tuj twit'lel. ⁸Ya ma ky'ik tk'amo' te u'j, kye kykajil txkup b'ix kye kaj tuj kawnaq (24) tijxjal eqet mejlet twitz te tal moch. Kkyaqil eq'i' tuq kyarp b'ix jun pomb'il pur xtx'otx'al oro nojnaq tuq tuky'i pom, b'ix te nini telponx aj nxik kxnaq'tza' [kyaqil] qerman aj pawame' te Qtata Dios.^a ⁹B'ix nxik kyb'itza' tuq jun b'itz ak'a'j ikxjani: «Yatz at awoklen tzan tjaw awin te u'j b'ix tzan kyel alok'pi' kye lak'b'il, tzan tpaj ochqet kansa' b'ix ikxji tuky'i achiky'el owel achojo' kchoj ky'ila'j xjal tzan kyok te Qtata Dios kxol kyaqil kyijajil xjal ja'chq, kyaqil yol, kyaqil amaq', kyaqil nasyon. ¹⁰B'ix ma'tx ak'uluj tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix tzan kyten na'ol tetz kyaqil tyemp te jun-ele'x,^b b'ix okyek'uluyon mandad [kyi'j kye xjal] twitz tx'o'tx'.»

¹¹Yaji oxik wen b'ix oxik ncha'o' kywi' ky'ila'j ángel sipa' kyib' ti'j te wit'lelj b'ix kye kykajil txkup b'ix kye tijxjal, b'ix b'an ky'ila'j mil tuq kyb'et, k'onti'l ob'antik kyajlet.^c ¹²Nxik tuq kyq'uma' b'an kongan ikxjani: «Te Tal Moch aj okamik, tetz at toklen ti'j tzan sten kyaqil tuj tq'ab', b'ix nim tq'inomal; at jun ttab'l tzan tb'isun tuj tume'l b'ix at jun tbalor; at toklen tzan tqet jiq'b'a' b'ix at nim xhchqitz'unal; tetz at toklen tzan kyyolin kyaqil galan ti'j.»^d

¹³B'ix ax oxik wen kyaqil a'e' aj at kyanq'in, kyaqil aj tk'ulb'en Qtata Dios twitz ka'j b'ix twitz tx'o'tx', tjaq' tx'o'tx', b'ix tuj te nim a' b'ix kyaqil tidi'chq aj at tuj, oxik ncha'o' nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te aj wit'lik tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad, aj n'ok q'uma' Te Tal Moch, inkyyolinxwit

^x 5:5 Te leon b'ix te tijajil Dawid b'ix te tal moch, kyoxil telponx ti'j te Jesukrist;

Gén 49:9-10; Isa 11:1,10; Jer 23:5; Tmkn 22:16. ^y 5:6 Isa 53:7 ^z 5:6 Te kach telponx nim tbalor. Ky'ila'j kach telponx tetz mas b'an nim tbalor twitz kyaqil. ^a 5:8 Sal 141:2

^b 5:10 Exo 19:6; 1Xhp 2:9; Tmkn 1:6 ^c 5:11 Dan 7:10 ^d 5:12 Tmkn 7:12

kyaqil galan ti'lj, intqetxwit jiq'b'a, instenxwit tetz tajwalil mas nim twitz kyaqil, intokxwit kyaqil tuj tq'ab', intky'ikxwit ikxji tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x.»

¹⁴Ntons yaji kye kykajil txkup nkyq'uma' tuq ikxjani: «Ikxjikixi'.» B'ix kye kaj tuj kawnaq (24) tijxjal eqet mejlet, b'ix ena'on te aj itz'oj te jun-ele'x.

Te Aj Oky'ik Aj Kyel Lok'pi' Waqaq Lak'b'il Ti'j Te U'j

6 ¹Ntons, wetz oxik we'e', b'ix owel tlok'pi' Te Tal Moch te tb'ay lak'b'il ti'j te u'j, b'ix oxik ncha'o' jun kxol kye aj kykajil txkup, oxik tq'uma' tuky'i jun twi' iktza' twi' ray ikxjani: «Qalan.» ²Yaji oxik wen jun kway saqti'lj,^e b'ix te aj iqa' tuq titza' at tuq jun xob'il flech tuj tq'ab', b'ix oxik si' jun tkoron aj telponx ti'lj tajwalil, b'ix nkyequet tuq tajq'oj titza' b'ix owex tzan tq'ojin kyil'j tzan kyqet.

³Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tkab'i' lak'b'il, oxik ncha'o' te tkab'i' txkup oxik tq'uma' ikxjani: «Qalan.» ⁴B'ix owetz junky kway, per kyaqti'lj, b'ix te aj iqa' tuq titza' oxik si' tajwalil tzan k'onky txik kyin kyib' kye xjal twitz tx'o'tx' tzan kykansan kyib'kyib'x, b'ix oxik si' jun nim tmachit kansb'il.

⁵Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te toxi' lak'b'il, oxik nchan te toxi' txkup oxik tq'uma' ikxjani: «Qalan.» Yaji oxik wen jun kway q'eqti'lj b'ix te aj iqa' tuq titza' eq'i' tuq jun libr malb'il'f tuj tq'ab'. ⁶B'ix oxik nchan twi' jun xjal aj nyolin tuq kxol kye kaj txkup, nxik tq'uma' tuq ikxjani: «A tgan twi' tk'u'lj jun xjal te jun q'ij^g tzan stzaj loq'o' kab'e' libr triw, b'ix twi' tk'u'lj jun xjal te jun q'ij tzan stzaj loq'o' waqaq libr brisk, per k'on tz'ok ak'ulu' jun nya'tx galan ti'lj te aseyt b'ix te ta'l ub.»

⁷Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tkaji' lak'b'il, oxik nchan te tkaji' txkup oxik tq'uma' ikxjani: «Qalan.» ⁸Oxik wen jun kway txa'x spaj b'ix te aj iqa' tuq titza', Kamikyj tb'i, b'ix te aj lapik tuq ti'lj, tetz tb'i Aj Ja' Akyequet Kyanim Kye Kamnaq, b'ix oxik si' kyajwalil kyil' tkaji' part kye xjal twitz tx'o'tx' tzan kykansan kyetz tuky'i machit aj te q'obj'bil, b'ix tuky'i wa'l'ij b'ix yab'il b'ix tzan txkup aj nya'tx alo'mj-e'.^h

⁹Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tjweb'i' lak'b'il, oxik wen tjaq' te pomb'il te Qtata Dios, [tzi nkye'lyon tuq] kyanim kye aj ojetq tuq kyequet kansa' tzan tpaj [nkyepakb'an tuq] tyol Qtata Dios b'ix tzan tpaj te tume'l aj nqet tuq kyyek'u'. ¹⁰B'ix oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «Qajaw, yatz b'an ch'inwt achoj b'ix jun chyolin. ¿Janik'b'a'n ak'ulu'j tuky'i akawb'il tuj aq'ab' tzan tel kchojo' kye aj nkyenajan twitz tx'o'tx' tzan tpaj jqetlen kykansa'na?»ⁱ ¹¹Ntons oxik si'let kyq'anaq saq, b'ix oxik

^e 6:2 Zac 1:8; 6:1-3 ^f 6:5 Telponx jun xjal kabal malon, osey at tkawb'il tuj tq'ab'.

^g 6:6 Ax: jun denarius. ^h 6:8 Jer 15:3; Ezq 5:12,17; 14:21 ⁱ 6:10 Ax: qchiky'el.

q'uma' kyetz tzan kyojlan ch'inky max oj tjakon te kyajlal, oj kykamik txq'anqy kyerman aj nkye'aq'unan te Qtata Dios b'ix aj okyeqtel kansa' iktza' kyetz.

¹²Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tqaqi' lak'b'il, yaji otzaj jun nim kab'junab', b'ix te q'ij owok q'eqmuqin naqe teb'l q'anq sak pit, b'ix te qya' owok [kyaq twitz] naqe kyik'.^j ¹³B'ix kye che'w twitz ka'j eb'ajtzaj tz'aaqik twitz tx'o'tx', naqe twitz jun wi' igos oj tjaw kyito' tzan jun nim kyaq'iq' [ntzaj tilan kyaqil]. ¹⁴B'ix te twitz ka'j oqetnaj iktza' jun tidi' n'el in [oj tmankun token],^k b'ix kyaqil kye witz b'ix kye tx'o'tx' tuj nim a' ejaw in tuj kyluwar'.^l ¹⁵B'ix kye kywitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx', b'ix kye aj b'an nim kyajwalil, b'ix kye a'e' k'ulul mandad kxol kye soldad, b'ix kye q'inon, b'ix kye aj at nim kybalar, b'ix kye aj mosime' b'ix kye aj ya nya'tx mosime', kyaqil kyetz oqex kyewa' kyib' tuj jul b'ix tuj peky twiwitz.^m ¹⁶B'ix nxik tuq kyq'uma' kye witz b'ix kye peky ikxjani: «Pe'eqet xitan qajsiknaⁿ b'ix qoqet etewa'na twitz te aj wit'lik tuj twit'lel b'ix ti'j tq'oj Te Tal Moch. ¹⁷Ma'tx pon te q'ij tzan tjatz tq'oj b'ix jab'l otipa'tz kyaqil ntzani?»^o

Kye Jun Oqal Tuky'i Kaj Tuj Oxqal Mil (144,000) Xjal Xkol Kye Aj Israel Aj Pawame' Te Qtata Dios

7 ¹Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, oxik wen kaj ángel wa'llke' tuq tuj kykajil palaj te twitz tx'o'tx', nqet kymaqo' tuq te kykajil palaj ja' ntzaj te kyaq'iq' twitz tx'o'tx'^p tzan k'on stzaj ch'inwt kyaq'iq' twitz tx'o'tx', ni tajsik te nim a' ni kxol kye tze'. ²B'ix oxik wen junky ángel ikja'n tjatz tuq tumelil aj ja' njakul te q'ij. Eq'i' tuq titza' jun tidi' tzan tok si'let techa'l [kyi'j kye xjal aj telponx q'apome' kyib'] te Qtata Dios, te Qat aj at jun tanq'in. B'ix oxik tq'uma' tuky'i jun twi' b'an kongan kyuky'i kye kykajil ángel aj ojetq tuq xik si' kyajwalil tzan txik ksi' jun nya'tx galan ti'j te twitz tx'o'tx' b'ix ti'j te nim a', oxik tq'uma' ikxjani: ³«K'on tz'ok ek'ulu' jun tidi' ti'j te twitz tx'o'tx' ni ti'j te nim a' ni kyil'j kye tze' max oj tokb'aj qsi' jun techa'l tajsik kywitz kye aj q'apo' kyib' te Qtata Dios.»

⁴B'ix oxik nchan jateb' tuq kyb'et kye aj owok si' jun kyecha'l, oxik ncha'o' oqal tuky'i kaj tuj oxqal mil (144,000) kyb'et tuq tzan kyaqil kxol kyaqil b'uch'uj tijajil Israel. ⁵Te b'uch'uj aj tijajil Juda, kab'lajuj mil tuq (12,000) kye aj atok jun kyecha'l; te b'uch'uj aj tijajil Ruben, ax kab'lajuj mil tuqky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Gad, ax kab'lajuj milky (12,000); ⁶b'ix te

^j 6:12 Isa 13:10; Ezq 32:7-8; Joel 2:31; 3:15; Mat 24:29; Mak 13:24-25; Luks 21:25-26

^k 6:14 Ax: iktza' jun txaq ul'j aj n'ok b'ochq'i'; Isa 34:4. ^l 6:14 Tmnk 16:20

^m 6:15 Isa 2:10 ⁿ 6:16 Os 10:8; Luks 23:30 ^o 6:17 Joel 2:11; Mal 3:2 ^p 7:1 Dan 7:2; 11:4; Zac 2:6; 6:5

b'uch'uj aj tijajil Aser, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Nep, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Manases, ax kab'lajuj milky (12,000); 7 b'ix te b'uch'uj aj tijajil Simeón, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Lewi, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Isakar, ax kab'lajuj milky (12,000); 8 b'ix te b'uch'uj aj tijajil Sabulon, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Chep, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Minch, ax kab'lajuj milky (12,000).

Kye Xjal Aj Ja'chq Tzajnaqe' Akyeqet Twitz Qajawil

9 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, yaji oxik wen jun nim b'uch'uj xjal k'onti'l tuq nb'antik kyajlet, ja'chq tzajnaqe' tuj kyaqil nasyon b'ix ti'j kyaqil kyijajil xjal, b'ix tzajnaqe' tuj kyaqil amaq' b'ix tuj kyaqil yol; b'ix wa'lke' tuq twitz te twit'lel te aj nk'ulun mandad b'ix twitz [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch, b'ix saq tuq kyq'anaq b'ix eq'i' tuq txaq rams kyitza'. 10 B'ix nxik tuq kyq'uma' kongan ikxjani: «Te aj ma qet kolon te qetz a te Qtata Dios aj wit'lik tuj twit'lel b'ix Te Tal Moch.» 11 B'ix kyaqil kye ángel sipa' kyib' ti'j twit'lel, b'ix kye tijxjal b'ix kye kaj txkup, kkyaqil kyetz eqet mejlet twitz te Qtata Dios tzan kyna'on tetz. 12 Nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «¡B'an'ax ikxji! Inkyyolinxwit kyaqil galan ti'j tetz, instenxwit b'an nim tajwalil, b'ix at jun ttab'l tzan tb'isun tuj tume'l. Intxikxwit si' pixon tetz, b'ix intqetxwit jiq'b'a'. Instenxwit kyaqil tuj tq'ab', b'ix instenxwit tbalor. Intqetxwit na'o' te Qtata Dios te jun-ele'x. ¡Ikxji kixi!»^q

13 Ntons jun tijxjal otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «Wen, kye aj atok kyq'anaq saqni, ¿ab'le'tzun? B'ix ¿ja' tzajnaqe'?» 14 Wetz oxik nq'uma' tetz: «Tat, yatx aweb'en.» Yaji tetz owajtz stzaq'b'e' wetzky ikxjani: «Kye aj ntzanije' a'e' kye aj oje tz'ok kyen twitz te b'an nim xhcho'nal.' Kyetz oje kaj saq kyil'j tzan tpaj owel xhchiky'el^s [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch aj tkamik.^t 15 Astilji akyeqet twitz te Qtata Dios aj ja' wit'lik tuj twit'lel nk'ulun mandad, b'ix nkyena'on te tetz b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il tuj tjay, b'ix tetz okyeqtel tkolo'.^u 16 Ya nlay tz'ok kyen twitz wal'ij ni twitz tzakjel, b'ix te q'ij ya nlay qet kyajsik b'ix nlay tz'ok kyen twitz kyaq.' 17 Komo Te Tal Moch aj atqet tuj te wit'lelj oqtel tk'ulu' kwent'^w te kyetz, b'ix oxel' tyek'u' kyetz ja' at te a' aj ntzaj tsi' te qanq'in [te jun-ele'x], b'ix te Qtata Dios otky'ixwinsa'tz kyaqil ta'al kywitz.»

Aj Oky'ik Aj Tjaw Jaqo' Te Twuqi' Lak'b'il

8 1 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te twuqi' lak'b'il ti'j te u'j, owok jun rat b'an takun tuj ka'j qanq mey or.

^q 7:12 Tmnk 5:12 ^r 7:14 Dan 12:1; Mat 24:21; Mak 13:19; Luks 21:23 ^s 7:14 Ax: kyik'.
^t 7:14 Ax: kye aj oje tz'el ktx'ajo' te kyq'anaq b'ix oje kaj ksjapunsa' tuky'i xhchiky'el te Tal Moch. ^u 7:15 Ax: tetz okyeqtel tsi' tuj tjay. ^v 7:16 Isa 49:10 ^w 7:17 Ax: okyeqtel tpastori'; Sal 23:1; Ezq 34:23; Wnch 10:1-16.

²Ntons, yaji exik wen wuq ángel wa'llke' twitz Qtata Dios, b'ix oxik si' kyetz wuq trompet. ³B'ix otzaj junky ángel, oqet wa'let twitz te pomb'il te Qtata Dios, te tz'e'sb'il aj pur tx'otx'al oro aj atqet twitz te twit'lel [Qtat], b'ix te ángel eq'i' tuq titza' jun tqatel pom pur tx'otx'al oro, b'ix oxik si' nim pom tetz tzan txik tq'apo' twi' te tz'e'sb'il junx tuky'i te kxnaq'tzb'en kkyaqil kye aj pawame' a'ox te tetz. ⁴Tuj [te tqatel pom tuj] tq'ab' te ángel, ojax twitz Qtata Dios te tb'uqinal te pom tuky'i te kxnaq'tzb'en kye aj pawame' te Qtat. ⁵Yaji te ángel ojaw stzyu' te pomb'il, oqex tnojsa' tuky'i txanq'a'l aj atqet tuq tuj te tz'e'sb'il,^x b'ix otzaj txon twitz tx'o'tx', b'ix ajun ray otzaj, oxik ncha'o' tidi'chq b'an ntrenun, b'ix ajun xhliky'lika'j b'ix ajun kab'junab' otzaj.

Kye Xhcho'nal Aj Otzaj Aj Kyok Oq'sa' Kye Tb'ay Waqaq Trompet

⁶Ntons yatzun kye wuq ángel aj eq'i' tuq kye trompet kyitza', oqet kyk'ulu' listar kyib' tzan tok kyoq'sa'. ⁷Te tb'ay ángel owok toq'sa' te strompet b'ix yaji otzaj xon twitz tx'o'tx' saqsb'aqon samo' tuky'i q'aq'^y b'ix samo' tuky'i kyik', b'ix te toxi' part te twitz tx'o'tx' otz'e'sjik, b'ix te toxi' part kye tze' twitz tx'o'tx' etz'e'sjik, b'ix kyaqil te k'ul ax oqet tz'e'k.

⁸Yaji te tkab'i' ángel owok toq'sa' te strompet, b'ix yaji jun tidi' iktza' jun witz ntilun tuq oxik xon tuj te nim a' b'ix te toxi' pedas te nim a' owok pur kyik', ⁹b'ix eb'ajkamik te toxi' part kye txkup tuj te nim a', b'ix te toxi' part kye bark eb'ajponaj.

¹⁰Yaji te toxi' ángel owok toq'sa' te strompet, b'ix yaji otzaj tz'aaqik twitz ka'j jun nim che'w ntilun iktza' jun q'aq',^z b'ix oqet tz'aaqik tajsik toxi' part kye a' b'ix kyajsik kye soch. ¹¹B'ix te che'w K'ay K'ul tuq tb'i, b'ix te toxi' part kye a' owok b'an k'ay, b'ix ky'ila'j xjal eb'ajkamik tzan tpaj te aj a' aj owok b'an k'ay.

¹²Yaji te tkaji' ángel owok toq'sa' te strompet, b'ix yaji oyab'tik te toxi' part te q'ij b'ix toxi' part te qya' b'ix toxi' part kye che'w twitz ka'j, te toxi' part te kyetz ya k'onti'l tuq nq'analin; ikxji k'onti'l owok xhk'atun te toxi' part te aq'b'il b'ix toxi' part te q'ij.^a

¹³Ntons, yaji oxik wen b'ix oxik ncha'o' jun yoq'on nlipan tuq twitz ka'j, nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Laste', laste', laste' kye aj nkyenajan twitz tx'o'tx' tzan tpaj owokel kyoq'sa' naj kye oxky ángel kye kytrompetni.»

9 ¹Yaji te tjweb'i' ángel owok toq'sa' te strompet, b'ix yaji oxik wen [jun ángel naqe] jun che'w ojetq stzaj lank'an twitz tx'o'tx', b'ix oxik si' tetz tal te lamel jaqb'il te jul aj k'onti'l txe'. ²B'ix ojaw tjaqo' te jul aj k'onti'l txe', b'ix ojatx jun chman sib' tuj naqe sib' tuj jun chman jorn, b'ix oqloljxb'ik twitz te q'ij b'ix kyaqil tuj kyaq'iq' tzan te sib' aj ojatx tuj te

^x **8:5** Exo 30:1; Lev 16:12; Isa 6:6 ^y **8:7** Exo 9:23-25; Ezq 10:2 ^z **8:10** Ax: jq'anal; Tmnc 9:1. ^a **8:12** Exo 10:22-23; Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:10

jul. ³B'ix tuj te sib' ejatz xkuchi', exik twitz tx'o'tx' b'ix oxik si' ktx'ab'l^b iktza' ktx'ab'l kye alakran twitz tx'o'tx'. ⁴B'ix oxik k'ulu' mandad tzan k'on kyk'ulun nya'tx galan ti'l' awalj ni ti'l' k'ul ni ti'l' tze', sinoke a'ox kyil'j xjal aj k'onti'l' atok jun kyecha'l aj owok si' tajsik kywitz aj telponx a'e' aj te Qtata Dios.^c ⁵B'ix exik k'ulu' mandad tzan k'on kyqet kykansa' sinoke cha a'ox tzan kyel ktx'a'o', tzan tok kyen kye xjal twitz nim xhcho'nal jweb' qya', b'ix te ktx'ab'l iktza' ktx'ab'l alakran oj tel tx'a'o' jun xjal. ⁶Tuj aj tyempji kye xjal kygani'tz-tal tzan kykamik, per nlay kyekamik, b'ix okyjoyo'tz tume'l titza' tzan kykamik per nlay tz'oknoj tume'l titza' tzan kykamik. ⁷B'ix kye xkuchi' iktza' tuq kway aj list-e' tzan kxik in q'ojiyon, b'ix tuj kywi' at tuq jun naqe kykoron xtx'otx'al oro, b'ix te kywitz naqe kywitz xjal.^d ⁸B'ix at tuq szamal kywi' iktza' szamal kywi' xuj, b'ix te twitz kye' iktza' twitz te' jun leon. ⁹B'ix at tuq txayb'il kypech iktza' xtx'otx'al k'uxb'il, b'ix te kxiky' b'an nxumin tuq iktza' b'an ky'ila'j karret juk'u' tzan kway b'an nkyexumin ikja'n kxik q'ojiyon kyil'j kyajq'oj.^e ¹⁰B'ix te kyje' iktza' tuq tje' alakran, b'ix ax at tuq ktx'ab'l. B'ix oxik si' jun permis te kyetz tzan tok ksi' xhcho'nal kyil'j xjal tuky'i kyje', jweb' qya'. ¹¹B'ix te k'ulul mandad kyetz, a te ángel ti'l' te jul aj k'onti'l' txe',^f b'ix tetz tb'i tuj te yol ebrey "Abadon" b'ix tuj te yol gryeg "Apolión" [aj telponx Xitul Kyaqil].

¹²Te tb'ay nim xhcho'nal ma'tx ky'ik, per yaji oky'el kab'e'ky mas nim xhcho'nal twitz ntza'n.

¹³Yaji te tqaqi' ángel owok toq'sa' te strompet, b'ix yaji tuj te pomb'il aj xtx'otx'al oro aj atqet tuq twitz Qtata Dios, oxik nchan ntzaj yolín twi' jun xjal nink'ajchaq kye kykajil kach tajsik te tz'e'sb'il. ¹⁴Nxik tuq tq'uma' tuky'i te tqaqi' ángel aj eq'i' tuq te trompet titza', kyil'j ikxjani: «Inkyel atzoqpi' kye kaj ángel aj tzyume' stzi' te chman a' aj tb'i Eufrátes.» ¹⁵Ntons yatzun kye kaj ángel aj ojetq tuq kyeqet k'ulu' preparar te aj orji b'ix te aj q'ijji b'ix te aj qya'ji b'ix te aj aq'b'iji, exik tzoqpi' tzan tqet kykansa' te toxi' part kye xjal [twitz tx'o'tx']. ¹⁶Ntons oxik wen b'an ky'ila'j soldad tajsik kway, kab'e' oqal miyon (200,000,000) tuq kyb'et; komo wetz oxik ncha'o' jateb' tuq kyb'et. ¹⁷Ixkxi oxik wen te aj owok joto' tuj nwitz, b'ix kye xjal tajsik kykway, atok tuq jun txayb'il kypech [kyaq] teb'l naqe q'aq' b'ix tuky'i teb'l [b'an txa'x] naqe ab'j jasint b'ix ax tuky'i teb'l [q'an q'eqmuqin] naqe asupr. B'ix kye kway, kyetz kywi' iktza' twi' jun leon b'ix tuj ktzi' n'etz tuq q'aq', sib' b'ix asupr. ¹⁸Tzan tpaj ja ox xhcho'nal ntzani, eb'ajkamik te toxi' part kye xjal twitz tx'o'tx' tzan te q'aq' b'ix te sib' b'ix te asupr aj n'etz tuq tuj ktzi'.^g ¹⁹Komo kye

^b 9:3 Ax: kyajwalil. ^c 9:4 Ezq 9:4; Tmnk 7:3 ^d 9:7 Joel 1:6; 2:4-5 ^e 9:9 Ax: kar juk'ume' tzan kway tzan kxik q'ojiyon; Joel 2:4-5. ^f 9:11 Tmnk 9:1 ^g 9:18 Asupr jun mína aj at jun txewal, b'ix cha'oj tqet tz'e'sa' yaji te txewal n'ok mas b'an nya'tx galan.

kway b'a'n tuq tzan kykansan tzan tpaj te aj n'etz tuq tuj ktzi' b'ix tzan tpaj te kyje', komo te kyje' iktza' jun kan, at tuq kywi' b'ix nkye'ok'onsan tuq kye xjal. ²⁰B'ix yatzun kye txq'anky xjal aj k'onti'l eb'ajkamik tzan kye ja xhcho'nalni, tzan tpaj nini ni k'onti'l okaj kykola' tzan kyk'ulun nya'tx galan, b'ix k'onti'l okaj ksi' tzan kyn'a'on kye malspirit ni kywitz kyitzb'alil tidi'chq xtx'otx'al oro, plat, brons qatzun tidi' aj k'ulu' tuky'i ab'lj qatzun tuky'i tze'ji, aj k'onti'l nb'antik kye'en b'ix ni tzan kcha'on b'ix ni tzan kyb'et.^h ²¹B'ix k'onti'l ojaw kky'ixpu' kynab'lin, k'onti'l okaj kykola' tzan kykansan ni tzan kchmanin ni tzan kyk'ajajin ni tzan kyelq'an.

Aj Tyolin Te Angel Aj Eq'i' Te Tal U'j Titza'

10 ¹Ntons yaji, oxik wen junky ángel b'an nim tbalor ikja'n tuq tqetz tuj ka'j b'ix b'alq'i' tuq ti'j tuky'i muj, b'ix at tuq jun kyaqmaljab' tuj twi',ⁱ b'ix te twitz [ntxaqtxon tuq] naqe q'ij' b'ix kye toq iktza' pur q'aq'. ²Atox tuq tuj tq'ab' jun ch'i tal u'j jaqo' tuq. B'ix te ángel wa'lqet tuky'i toq aj tb'anq'ab' tuj te nim a', b'ix te toq aj tsurt twitz tx'o'tx'. ³B'ix oxik tk'ulu' mandad b'an kongan iktza' oj tjulin jun leon, b'ix ya ma jaw siky'in te ángel, yaji oxik ncha'o' wuq ray nkyetrenun nkyeyolin. ⁴Ya ma kye'el te kxlink'ub' kye wuq ray, wetz oqet tuq ntz'ib'a', per oxik nchan twi' jun xjal otzaj q'olb'en wil'j tuj ka'j, otzaj tq'uma' ikxjani: «Cha intqet awewa' te aj ma'tx kyq'umaj kye wuq rayni b'ix k'on qet atz'ib'a'.» ⁵Ntons te ángel aj oxik wen wa'lk tuj te nim a' b'ix twitz tx'o'tx', ojaw tin te tb'anq'ab' jawnaq twitz ka'j ⁶b'ix oxik tsi' tjurament ti'j [Qtata Dios] aj itz'oj te jun-ele'x, aj oqet k'ulun te twitz ka'j b'ix kyaqil aj at tzi b'ix te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at tzi b'ix te nim a' b'ix kyaqil aj at tzi; oxik tsi' tjurament tzan tponkix naj luwew kyaqil aj presis tuq tzan tky'ik. ⁷B'ix yatzun oj tok oq'sa' te junky trompet tzan te twuqi' ángel, opoyonkix naj luwew te aj b'isu' tzan te Qtata Dios, iktza'x oxik tq'uma' kye aj yolil tyol.^k

⁸Yaji, te aj oxik nchan tuj ka'j intzaj tq'olb'e' junky'el ikxjani: «Pax eq'il te u'j aj jaqo' tuj tq'ab' te ángel aj wa'lqet tuj te nim a' b'ix twitz te tx'o'tx'ni.» ⁹Inxwa'q tuky'i te ángel, oxik nq'uma' tzan stzaj tsi' tuq te tal u'j. Yatzun tetz otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «Ntzani, b'ix intxik awa'a'. Owokel b'an k'ay tuj ak'u'j titza', per tuj atzi' owokel b'an kyil' iktza' ta'l tze'!» ¹⁰Ntons owel win te tal u'j tuj tq'ab' b'ix oxik nwa'a'; owok b'an kyil' tuj ntzi' naqe ta'l tze' per ya ma kyaqon tuj nk'u'j owok b'an k'ay.^l ¹¹Yaji tetz otzaj tq'uma'ky wetz ikxjani: «Presis tzan txik ayoli' nyol junky'el kyil'j ky'ila'j amaq', b'ix kyil'j ky'ila'j nasyon, b'ix kyil'j xjal aj nkyeyolin tuj ky'ila'j txq'anky yol, b'ix kyil'j ky'ila'j k'ulul mandad twitz tx'o'tx'.»

^h 9:20 Sal 115:4-7; 135:15-17; Dan 5:4 ⁱ 10:1 Ezq 1:28 ^j 10:1 Mat 17:2

^k 10:7 Dan 12:7; Am 3:7 ^l 10:10 Ezq 2:8-3:3

Aj Okyk'ulu'tz Kye Kab'e' Yolil Tyol Dios Tuj Jerusalen

11 ¹Yaji otzaj si' wetz jun tal tze' malb'il,^m b'ix otzaj q'uma' wetz ikxjani: «Qalan b'ix intqet amalol' te jay aj te nab'il Qtata Dios b'ix te pomb'il, b'ix intjaw awin kyajlal kye aj nkyena'on Qtata Dios tzi. ²Per k'on qet amalol' te tzijay aj ti'jx te jay aj te nab'il Qtata Dios; k'on xik asi' tkwentil tzan tpaj te nini oje xik q'apo' kye aj k'onti'l nkye'okslan, b'ix te amaq' aj pawal' te Qtata Dios nlay qet kxjani', oqtelb'aj kywab'e' oxe aq'b'i tuky'i mey.ⁿ ³B'ix okyexe'l nlajo' kab'e' yolil nyol, b'ix oxe aq'b'i tuky'i mey^o okyepakb'ayon nyol. Kyetz owokel ksi' kyq'anaq naqe kyq'anaq aj b'is ate'.^p ⁴Kye ja yolil nyol, kyetz iktza' kye kab'e' wi' olib b'ix kye kab'e' tqatel kandel aj akyeqet twitz te Qajawil aj tajaw kyaqil twitz tx'o'tx'.^q ⁵Qatzun at ab'l tgan k'ulun jun nya'tx galan kyil'j, [kyetz oxe'l kyq'uma' kyyol]' tzan kyqetb'aj tz'e'sa' kyaqil kyajq'oj, ikxji okamel te aj tgan k'ulun jun nya'tx galan kyil'j. ⁶Kyetz at kyajwalil tzan kylamon twitz kal'j tzan k'on stzaj jab' tuj kyaqil q'ij aj nkyeyolin nyol,^s b'ix ax at kyajwalil tzan tok te a' pur kyik' kyitza'^t b'ix tzan stzaj ksama' ky'ila'l' yab'il twitz tx'o'tx' iktza'x kyetz kygan. ⁷Per ya oj tmankun kypakb'an kyaqil, yaji jun naqe txkup^u aj tzajnaq^v tuj te jul aj k'onti'l txe',^w oq'o'jijon kyil'j, b'ix okyeqtel titza' b'ix okyeqtel tkansa'.^x ⁸B'ix ya kye kxlimal okyekajel tanlet tuj tkayul te aj amaq'ji, aj chman amaq' aj ja' oqet kansa' te Kyajawil twitz krus, b'ix tzan tpajji n'ok q'uma' iktza' Sodom^y b'ix Ejipt. ⁹B'ix kye kyaqil xjal tuj kyaqil amaq' b'ix kyaqil kyijajil xjal b'ix tuj kyaqil yol b'ix ja'chq tzajnaqe' tuj kyaqil nasyon, oxe'l kye'e' te kxlimal oxe q'ij tuky'i mey, b'ix nlay ktzoqpij tzan kyqex muqu'. ¹⁰B'ix kyaqil kye aj nkyenajan twitz tx'o'tx' okyechalajel, oqtel kyq'ijla', okyesipayon kyoyej kxolx, okyechalajel tzan tpaj ojetq kyekamik kye yolil nyol aj nkyeyolin tuq te kyk'ulb'en kye xjal twitz tx'o'tx' nya'tx galan.»

¹¹Per yaji, ya ma ky'ik te oxe q'ij tuky'i mey, yaji te Txew Qtata Dios aj ntzaj tsi' qanq'in, ejaw tanq'insa', b'ix kyaqil aj e'ok e'en kyetz eb'ajxob' nim. ¹²B'ix kye pakb'on oxik kchan tuj kal'j twi' jun xjal otzaj tq'uma' kongan ikxjani: «Pe'ejatz tzani.» Ntons ejax tuj kal'j tuj muj b'ix kyaqil kye kyajq'oj e'ok e'en tetz. ¹³B'eyxnajji otzaj jun kab'junab' b'an jwert,^z b'ix te tlajuji' part te amaq' oqet tilan, b'ix tzan tpaj te kab'junab' eb'ajkamik wuq mil (7000) xjal, b'ix yatzun kye aj k'onti'l ekamik, eb'ajxob' b'ix eb'ajna'on te Qtata Dios aj atjax tuj kal'j.

^m 11:1 Ezq 40:3 ⁿ 11:2 Ax: 42 qya'. Te nini parej iktza' 1260 q'ij b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey; Luks 21:24. ^o 11:3 Ax: 1260 q'ij. Te nini parej iktza' 42 qya' b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey. ^p 11:3 Ax: kyq'anaq xtx'otx'al sak pit. Owok ksi' ntzani tzan kyb'is.

^q 11:4 Zac 4:1-14 ^r 11:5 Ax: owelatz jun q'aq' tuj ktzi'. ^s 11:6 1Re 17:1

^t 11:6 Exo 7:17-19 ^u 11:7 Satanas; Tmnk 12:3,9 ^v 11:7 Ax: njatz. ^w 11:7 Tmnk 9:1,2,11; 17:8; 20:1,3 ^x 11:7 Dan 7:21-22 ^y 11:8 Gén 19:4-28 ^z 11:13 Tmnk 6:12; 16:18-19

¹⁴A te tkab'i' nim xhcho'nal ma'tx ky'likni per tzulnaj te toxi'.

Te Aj Oky'ik Aj Tok Oq'sa' Te Twuqi' Trompet

¹⁵Yaji te twuqi' ángel owok toq'sa' te strompet, b'ix yaji oxik ncha'o' kywi' ky'ila'l xjal nkyeyolin kongan tuj ka'l ikxjani: «Ajna'l a te Qtata Dios b'ix te Koloyon aj Joyomaj titza' ok'uluyon mandad ti'l te twitz tx'o'tx' kyaqil, b'ix ok'uluyon mandad b'eyx te jun-ele'x ti'l kyaqil.»^a ¹⁶Ya kye aj kaj tuj kawnaq (24) tijxjal aj wit'like' tuq tuj kywit'lel twitz Qtata Dios, eb'ajqet mejlet tuky'i tajsik kywitz max twitz tx'o'tx' b'ix ena'on tetz. ¹⁷Nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Pixon te yatz Tata Dios, yatz aj mas nim awajwalil twitz kyaqil, yatz aj [b'eyx] atichqet ajna'l b'ix atichqetkix tuq. Yatz ma'tx kaj kyaqil tuj aq'ab' tuky'i awajwalil b'ix ajna'l ma'tx chk'ulun mandad tuky'i awajwalil ti'l kyaqil. ¹⁸Kye xjal eb'ajjaw q'ojlik awi'l, per ajna'l yatz ma'tx tzaj aq'oj kyil, ma'tx pon or tzan aq'uman kyil kye kamnaq. Ajna'l ma'tx pon or tzan txik asi' kykanab' kye aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan te yatz, kye aj yolil ayol b'ix kye txq'anqy aj pawame' awitza', a'e' aj nchqet tuq kxjani', qa nim kyajwalil qatzun nya'txji.^b B'ix ma'tx pon or tzan kypon anajsa' kye aj cha nkyek'ulun nya'tx galan twitz tx'o'tx'.»

¹⁹B'ix yaji, te jay aj tuj ka'l aj nab'il Qtata Dios ojaqet b'ix tuj te jay eb'ajil tuq te kaxh aj telponx ti'l te yol aj oxik tsi' te Qtata Dios oqtxi'. B'ix ajun xhliky'lika'l tuq, b'ix ajun kywi' xjal txik cha'on tuq, b'ix ajun ray nim tuq, b'ix otzaj jun nim kab'junab', b'ix oqet tz'aqik nim saqsb'aqon.^c

Aj Oky'ik Ti'l Te Xuj Aj Ch'inky Tuq Tky'ix

12 ¹Yaji, ojaw kanet twitz ka'l jun seny b'an chuktky ikxjani: Jun xuj ntxaqtixon tuq iktza' q'ij,^d b'ix te qya' atqet tuq tjaq' toq, b'ix tuj twi' atjax tuq jun tkoron akye'ok tuq kab'lajuj che'w ti'l. ²Te xuj ch'inky tuq tky'ix b'ix b'an nqawun tuq tzan xhcho'nal te ala'mj tzan tpaj ma'tx pon styemp tuq tzan tky'ix.^e ³Yaji ojaw kanet twitz ka'l junky seny b'an chuktky, jun nim txkup per naqe jun matij semejante kan, kyaqti'l, b'ix ate' tuq wuq twi' b'ix lajuj tkach,^f b'ix tuj junjunchaq kye wuq twi' atjax jun tal tkoron. ⁴B'ix tuky'i tje' e'el tky'isu' te toxi' part kye che'w twitz ka'l b'ix etzaj txo'o' twitz tx'o'tx'.^g B'ix te aj matij semejante kanni owa'let twitz te xuj aj n'alan tuq, tzan txik xhcho' tuq te tal oj titz'jik. ⁵Te xuj otalaj jun tal ichan aj ok'uluyon kwent kyaqil xjal twitz tx'o'tx' tuky'i nim tajwalil.^h Per te k'wa'l ojaw eq'i' b'ix ojax in tuj ka'l tuky'i Qtata Dios tzan sten tuky'i'l tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad. ⁶Yatzun te xuj owoqik max tuj te ky'ix'oj

^a 11:15 Dan 7:14,27 ^b 11:18 Isa 24:1-3 ^c 11:19 Tmnk 8:5; 16:18 ^d 12:1 Ax: jun xuj atok tuq te q'ij ti'l iktza' tq'anaq. ^e 12:2 Miq 4:10 ^f 12:3 Dan 7:7 ^g 12:4 Dan 8:10
^h 12:5 Ax: tuky'i jun stortol pur k'uxb'il; Sal 2:9.

tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, aj ja' at tuq jun tewb'il k'ulumaj tzan Qtata Dios tzan tuq tqet k'ulu' kwent txini oxo aq'b'i tuky'i mey.ⁱ

⁷Ntons yaji owaq'ik jun q'oj tuj ka'j. Te Migel' b'ix kye txq'ankey ángel tuky'i'l, kyetz nkyeq'ojin tuq tuky'i te aj matij semejante kan. Te kan nq'ojin tuq b'ix n'ok tuq one' tzan txq'ankey ángel a'e' aj tuky'i'l, ⁸per k'onti'l okyipaj, b'ix k'onti'l tuq jun luwar te kyetz tuj ka'j. ⁹Owetz in te aj matij semejante kan kyaq'tij, aj kan b'an oqtxi' tijky,^k aj tb'i "Tajaw Choj" b'ix ax "Satanas"^l tb'i, aj nkyeqet teq'i' kyaq'il xjal twitz tx'o'tx', b'ix tetz kyuky'i kye ángel etzaj xon twitz tx'o'tx'. ¹⁰Ntons oxik nchan tuj ka'j twi' jun xjal nyolin tuq kongan ikxjani: «Ajna'l ma'tx tzul te Koloyon tuky'i nim tajwalil, b'ix ikxji tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios ti'j kyaq'il, ma'tx tzul te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi' tzan te Qtata Dios b'ix at toklen tzan tk'ulun mandad. Komo ma'tx tz'ex xon te aj npoqon tuq kye qerman, aj nxik tuq poqon te kyetz b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il twitz Qtata Dios.^m ¹¹Per ma'tx qet kyitza' tzan tpaj toklen wit'let kyk'u'j ti'j xhchiky'el Te Tal Moch aj owel aj tkamik, b'ix ax tzan tpaj nxik tuq kyq'uma' kye txq'ankey te b'an'ax aj kyeb'en tuq ti'j tetz, b'ix k'onti'l eb'ajxob' tzan kykamik [tzan tpaj kyokslb'en ti'j Te Tal Moch]. ¹²Tzan tpaj nini, pe'echalaj waq etetz aj tuj ka'j. Yatzun etetz aj nkxnajan twitz tx'o'tx' qatzun tuj te nim a', last a'ix tzan tpaj te Tajaw Choj ma'tx qex exol tuky'i tq'oj, komo teb'enky nya'tx nimky tuj tq'ij.»

¹³Ntons, ya ma tz'ok ten te matij semejante kan ojetq tzaj xon twitz tx'o'tx', ntons owok lapet ti'j te xuj aj ojetq tuq talan te tal ichan, owok lapet ti'j tzan tjaw tlajo'. ¹⁴Per yatzun te xuj, etzaj si' kab'e' txiky' iktza' txiky' jun chman yoq'on, tzan tuq txik lipan tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon aj ja' tuq oqtel k'ulu' kwent oxo aq'b'i tuky'i mey,ⁿ b'ix laq'chik ti'j te matij semejante kan. ¹⁵Per tuj stzi' te matij semejante kan owetz jun chman a' tzan tuq tkanon ti'j te xuj, tzan txik iqa' tuq tzan te a'. ¹⁶Per te tx'o'tx' owonen ti'j te xuj, te tx'o'tx' oxikb'aj tuk'a' te a' aj owetz tuj stzi' te matij semejante kan. ¹⁷Ntons te matij semejante kan masky ojakul tq'oj ti'j te xuj, astilji tzan tjatz tq'oj oxwa'q q'ojiyon kyil'j kye txq'ankey tijajil te xuj, a'e' aj nqet kyoksla' te Qtata Dios b'ix nxik tuq kyq'uma' kye txq'ankey te b'an'ax aj kyeb'en tuq ti'j Jesukrist. ¹⁸B'ix yaji te matij semejante kan okay wa'let stzi' te nim a'.

Aj Tok Si' Jun Kyecha'l Kye Xjal Tzan Kye Matij Txkup

13 ¹Ntons yaji oxik wen jun naqe jun matij txkup tuj te nim a' ikja'n tuq tjatz. Ate' tuq lajuk tkach b'ix wuq twi', b'ix tuj junjunchaq

ⁱ 12:6 Ax: 1260 q'ij; te nini parej iktza' 42 qya' b'ix iktza' oxo aq'b'i tuky'i mey.

^j 12:7 Dan 10:13,21; 12:1 ^k 12:9 Gén 3:1-7 ^l 12:9 Job 1:6-12; Mat 4:10; Mak 1:13;

Kya 26:18; Rom 16:20; 2Kor 2:11; 11:14 ^m 12:10 Job 1:9-11; 2:1-7; Zac 3:1 ⁿ 12:14 Parej iktza' 1260 q'ij tuj Tmnk 12:6; Dan 7:25; 12:7.

kye lajuz tkach atjax jun tal tkoron, b'ix tz'ib'a' kyi'j kye twi' pur tuq yol b'an nya'tx galan nyolin ti'j te Qtata Dios.^o ²Te aj txkupni aj oxik wen, mer iktza' jun [nim txkup aj tuj k'ul] leopardo tb'i, anke kye toq [b'an nim] naqe toq jun os b'ix te stzi' [ax b'an nim] iktza' stzi' jun leon.^p B'ix yaji te matij semejante kan oxik tsi' jun tbalor te aj junky, b'ix jun twit'lel aj ja' b'a'n tzan tk'ulun mandad, b'ix oxik tsi' nim tajwalil [tzan tyolin te tky'ixel]. ³Jun twi' te txkup at tuq jun ok'ol ti'j b'ix okamel tuq, per yaji te ok'ol ob'antikky. Astilji kyaqil kye xjal twitz tx'o'tx' eb'ajlab'an ti'j, e'okslan ti'j. ⁴Ntons ena'on ti'j te matij semejante kan tzan tpaj oxik tsi' tajwalil te aj junky naqe txkup, b'ix ax ena'on ti'j te aj naqe txkup ikxjani: «¿Ab'l opoyon iktza' ja ntzani? ¿Ab'l otnimsa'tz tk'u'j tzan tq'ojin tuky'i'l?» ⁵B'ix ax oxik tzoqpi' tzan tjiq'b'an tib' b'ix tzan tyolin yol b'an nya'tx galan ti'j Qtata Dios, b'ix otzoqpij tzan tk'ulun iktza'x tgan oxe aq'b'i tuky'i mey.^q ⁶Ntons owaq'ik tzan tyolin yol b'an nya'tx galan ti'j Qtata Dios b'ix ti'chq yol b'an nya'tx galan ti'j te tjay Qtata Dios b'ix kyi'j kyaqil aj akyejax tuj ka'j.^r ⁷B'ix ax oxik tzoqpi' tzan tq'ojin kyi'j kyaqil kye aj pawame' a'ox te Qtata Dios, b'ix oxik tzoqpi' tzan kyqet titza',^s b'ix oxik si' tajwalil kyajsik kyaqil kyijajil xjal b'ix kyajsik kyaqil amaq' b'ix kxol xjal aj nkyeyolin kyaqil yol b'ix kyajsik kyaqil nasyon. ⁸Kyaqil xjal twitz tx'o'tx' okyena'oyon ti'j te aj naqe matij txkup. A'e' kyetz kye aj k'onti'l tz'ib'anqex kyb'i tuj te u'j aj nyolin ab'le' kye aj at jun kyanq'in tzan tpaj Te Tal Moch, te Tal Moch aj atx aj tqet k'ulu' te twitz tx'o'tx' [q'umankaj tuq] tzan tkamik [tzan kyanq'in kye aj nkye'okslan ti'j].

⁹Qa at jun ab'l aj ate'ok txkyin, instzaj xhcha'o' kyaqil ntzani:

¹⁰Ab'lchaq aj okyexe'l pres [tzan tpaj te Qtata Dios ostzoqpi'tz tzan tky'ik ikxji], kyetz okyexe'l in pres. Yatzun kye aj kansal xjal tuky'i machit kansb'il, ax kyetz okyekamelkix tuky'i machit kansb'il.^t Ti'j kyaqil ntzani, a tgan nim kypasens kye aj pawame' te Qtata Dios b'ix a tgan tzan tok wit'let kyk'u'j ti'j.

¹¹Ntons, yaji oxik wen junky naqe txkup ikja'n tuq tjatz twitz tx'o'tx', b'ix ate' tuq kab'e' tkach naqe tkach moch. Per nyolin tuq [b'an kaw] iktza' jun matij semejante kan. ¹²B'ix at tuq tajwalil tzan tk'ulun twitz te junky matij txkup iktza' te aj junky tgan, b'ix ntk'ulu' tuq tzan tqet xob'le' tzan kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix tzan kyqet mejlet kyaqil xjal na'ol te matij txkup aj ob'antik te ok'ol ti'j twi'. ¹³B'ix nqet tuq tk'ulu' ti'chq yek'b'il aj b'an nkyelab'an kye xjal ti'j, komo nb'antik tuq tzan tqetz tin q'aq' twitz ka'j kywitz kyaqil xjal. ¹⁴B'ix tzan tpaj kyaqil aj yek'b'ilni aj nb'antik tuq tuky'i nim tajwalil tzan tok ten te junky, ikxji eqet teqi'

^o 13:1 Dan 7:8; Tmnk 17:3,7-12 ^p 13:2 Dan 7:4-6 ^q 13:5 Ax: 42 qya'; te nini parej iktza' 1260 q'ij b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey. ^r 13:6 Dan 7:8,26; 11:36 ^s 13:7 Dan 7:21
^t 13:10 Jer 15:2

kyaqil xjal twitz tx'o'tx' b'ix oxik tk'ulu' mandad kyetz tzan tqet kyk'ulu' jun titzb'alil te aj tb'ay txkup aj oqet ok'onsa'^u b'ix ob'antikky. ¹⁵Oxik si' tajwalil tzan txik tsi' tanq'in' te titzb'alil te tb'ay aj naqe txkupni, tzan tyolin te aj titzb'alilni, b'ix tzan tkansan kyaqil aj nlay kyeqet mejlet na'ol tetz. ¹⁶B'ix ax otk'uluj tzan tok si' jun techa' l ti'j kyb'anq'ab' qatzun tajsik kywitz kyaqil xjal —kyaqil kye aj at nim kyajwalil b'ix kye aj nya'tx nim kyajwalil,^w b'ix kyaqil kye aj q'inon-e' b'ix kye aj meb'a', b'ix kye aj mosime' b'ix kye aj nya'tx mosime'— [otk'uluj tzan tok si' te techa' l kyij'] ¹⁷b'ix nijunwt tuq b'a'n tzan tk'ayin ni tzan tloq'on qa k'onti' l atok te techa' l aj telponx ti'j tb'i te [tb'ay] matij txkup qatzun te tajlal ti'j tb'iji. ¹⁸Ntons a tgan tzan tqet qb'isu' tuj tume' l ti'j ntzani. Ab'lchaq kye aj b'a'n tzan tqet kyb'isu' ti'j ntzani, intjaw kyajla' alkyetz tajlal te aj matij txkupni, komo te nini tajlal jun xjal, b'ix te ja tajlalni qaq oqal tuky'i qaqalajuj tuj mutx' (666).

**Te Kyb'itz Kye Aj Oqal Tuky'i Kaj Tuj Oxqal
Mil (144,000) Xjal Aj Tijajil Israel**

14 ¹Ntons oxik we'e' Te Tal Moch wa'lqet tuq twi' te witz aj Si6n [tb'i], b'ix akyeqet tuq oqal mil tuky'i kaj tuj oxqal mil (144,000) xjal tuky'i'l, b'ix tajsik kywitz nyolin tb'i tetz b'ix tb'i Stat.^x ²B'ix oxik ncha'o' nkyeyolin tuq tuj ka'j, b'ix kywi' iktza' twi' jun nim a' tib'x nxojin, iktza' jun ray b'an jwert, b'ix iktza' kywi' txq'an aj nkyeb'itzan tuky'i arp. ³B'ix kye aj nkyexik ncha'o', nxik tuq kyb'itza' jun b'itz ak'a'j twitz te twit'lel aj ja' nk'ulun mandad te [Qtata Dios] b'ix kywitz kye kaj txkup [aj na'oyon te Qtata Dios] b'ix kywitz kye [kaj tuj kawnaq (24)] tijxjal. A'ox kye aj oqal tuky'i kaj tuj oxqal mil (144,000) xjal aj ekolet' kxol kye aj akyeqet twitz tx'o'tx', a'ox kyetz b'a'n tuq tzan tel kyniky' ti'j te b'itz. ⁴Kye ja ntzanije' a'e' kye aj k'onti' l ejoyon choj tuky'i xuj, kyetz tume' l nkyeb'et, b'ix a'e' kye ja ntzanije' aj lapike' ti'j Te Tal Moch ja'chq aj ja' nky'ik. Kye ja ntzanije' a'e' kye aj b'an tb'ay eb'ajkolet kxol kye xjal, tzan kyok te Qtata Dios b'ix Te Tal Moch. ⁵B'ix kyetz, k'onti' l owetz jun nik'b'il tuj ktzi', kyetz k'onti' l jun tidi' nya'tx galan kyij'.^z

**Te Tpakb'alil Aj Eq'i' Tzan Kye Ox Angel Tzan Txik
Kypakb'a' Kxol Kyaqil Xjal Twitz Tx'o'tx'**

⁶Yaji oxik wen junky 6ngel nlipan twitz ka'j b'ix eq'i' l tuq titza' te tpakb'alil galan aj k'onti' l nponaj b'ix tetz tmandad tzan txik tswa' te tpakb'alil kye kyaqil xjal twitz tx'o'tx', kye kyaqil nasyon b'ix kye kyaqil kyijajil xjal b'ix tuj kyaqil kyyolx, b'ix tuj kyaqil amaq'. ⁷Nxik tuq

^u 13:14 Ax: owok ok'onsa' tuky'i machit aj q'ojb'il. ^v 13:15 Ax: tzan txik tsi' txew.

^w 13:16 Isa 24:1-3 ^x 14:1 Ezq 9:4; Tmkn 7:3 ^y 14:3 Ax: xjal aj eloq'et. ^z 14:5 Sof 3:13

tpakb'a' kongan ikxjani: «Intqet exob'le' te Qtata Dios b'ix intqet ejiq'b'a' tzan tpaj ma'tx pon te q'ij tzan txik tsi' xhcho'nal kyil'j kye aj at kyil. Pe'eqet mejlet na'ol tetz, te aj oqet k'ulun te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' b'ix te nim a' b'ix kyaqil kye soch.»⁸ Yaji junky ángel owok lapetky ti'j, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx qet, ma'tx qet te nim amaq' Babilony,^a aj ma'tx tk'uluj tzan kyniky'b'en kyaqil amaq' te kyk'ajajb'en aj nkyetzeqitk ti'j iktza' ti'j te xhb'a'j.»^b

⁹Ntons yaji at tuq junky toxi' ángel, owok lapet kyil'j kye tb'ay, b'ix ntyoli' tuq ikxjani: «Qa at ab'l aj oqtel tna'o' te matij txkup b'ix ti'j titzb'alil, qatzun ma stzoqpij tzan tok si' te techa'l tajsik twitz qatzun ti'j tq'ab'ji, ¹⁰tetz ax owokel te'e' tq'o'j Qtata Dios,^c oxel' si' jun nim xhcho'nal ti'j tucky'i q'aq' tucky'i asupr,^d oxel' si' xhcho'nal ti'j twitz Te Tal Moch b'ix kywitz kye ángel aj pawame' a'ox te Qtata Dios. ¹¹Te jun-ele'x te tsib'al te xhcho'nal ojawel, b'ix nlay kye'ojlan ni chijq'ij ni qonik'an kyaqil kye aj nkyena'on te matij txkup b'ix te titzb'alil, b'ix kyaqil kye aj atok te techa'l kyil'j.»^e

¹²Ntons, te ja ntzani a tgan tzan kyipan tucky'i nim kypasens kye aj pawame' te Qtata Dios, kye aj nqet kyoksla' Qtata Dios b'ix k'onti'l nkaj ksi' tzan tok wit'let kyk'u'j ti'j Jesus. ¹³B'ix oxik nchan tuj ka'j, ntzaj tuq q'uma' wetz ikxjani: «Intqet atz'ib'a' ntzani: Ajna'l galanx-alo kye aj okyekamel aj nkye'okslan ti'j Qajaw.» B'ix kyil'j te Txew Dios ikxjani: «B'an'ax ikxji, tzan kyojlan ti'j kyaqil kyaq'umb'en, komo te kyk'ulb'en telponx tizta' wit'lik kyk'u'j ti'j Qtata Dios.»

Te Xjal Aj Eq'i' Tjob'il Triw Tuj Tq'ab'

¹⁴Ntons, yaji wetz oxik wen jun muj b'an sjapun b'ix tajsik te muj wit'lik tuq jun xjal mer iktza' tijajil xjal' b'ix atjax tuq tuj twi' jun tkoron pur ttx'otx'al oro, b'ix tuj tq'ab' jun job'il triw ajun te'. ¹⁵Ntons owetz junky ángel tuj te jay aj nab'il Qtata Dios b'ix oxik tq'uma' kongan te aj atjax tuq tajsik muj, oxik tq'uma' ikxjani: «Intjaw awin te ajob'il b'ix pajo'on tzan tpaj ma'tx tz'ok ky'ixk'oj te awalj twitz tx'o'tx', b'ix ma'tx pon tyemp tzan tjaw.»⁸ ¹⁶Ya te aj wit'lik tuq tajsik te muj, ojaw tin te tjob'il b'ix oky'ik tin tajsik te tx'o'tx', b'ix ojaw tk'upu' te awalj.

Te Angel Aj Eq'i' Jun K'upb'il Lob'j Ub Tuj Tq'ab'

¹⁷Ntons yaji, junky ángel owetz tuj te jay tuj ka'j aj nab'il Qtata Dios, b'ix ax eq'i' tuq tizta' jun tk'upb'il ajun te'. ¹⁸B'ix tuj te pomb'il [tuj te

^a 14:8 Isa 21:9; Tmnk 18:2 ^b 14:8 Kastiy: hacer beber del vino del furor de su fornicación.

^c 14:10 Ax: otniky'b'e'tz te xhb'aj aj telponx te xhcho'nal aj otzajel tsi' Qtata Dios;

Sal 75:8; Isa 51:17; Tmnk 16:19. ^d 14:10 Gén 19:24 ^e 14:11 Isa 34:10 ^f 14:14 Dan 7:13

^g 14:15 Joel 3:13

jay aj nab'il Qtata Dios], owetz junky ángel aj at tuq tajwalil ti'lj te q'aq'. Tetz oxik tq'olb'e! te aj eq'i' tuq te tk'upb'il aj ajun te', oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Intky'ik awin te ak'upb'il tuj te awalj, b'ix inkyel ak'upu' kyaqil te resim lob'j ub twitz tx'o'tx' tzan tpaj ma'tx q'anxik.»¹⁹ Ntons te ángel oky'ik tin te tk'upb'il twitz tx'o'tx' b'ix owel tk'upu' kyaqil te resim lob'j ub, b'ix oqex tsi' tuj jun nim tqatel tzan tuq tetz yitz'let. [Te ntzani telponx] owokel kyen xhcho'nal tuj tq'ab' Qtata Dios kye aj k'onti'l nkye'okslan. ²⁰Te resim lob'j ub owetz yitz'o' tuj te tqatel ti'jx te amaq', b'ix tuj te tqatel owetz pur kyik',^h ojakon max tjaq' ktzi' kway, b'ix nxik tb'ete' tuq ox oqal (300) kilómetr.ⁱ

Kye Wuq Angel Aj Eq'i' Kye Laq Kyitza'

15 ¹Ntons owok joto' tuj nwitz junky seny tuj ka'j, b'an nim b'ix chuktky, aj b'an nqolab'an ti'lj. Oxik wen wuq ángel, b'ix eq'i' tuq kyitza' wuq txakl xhcho'nal b'an nim, b'ix a'ox kye ja txakl xhcho'nal ntzani aj oky'el masky b'ix tuky'i te ntzani ojawetz tq'oj Qtata Dios. ²B'ix ax oxik wen jun chq'aj iktza' ttx'otx'al pur kristal samo' tuky'i q'aq', b'ix wa'lke' tuq tzi kye aj oqet kyitza' te matij txkup, a'e' aj k'onti'l ena'on te titzb'alil b'ix k'onti'l oky'amoj tzan tok si' kyil'j te tajlal te tb'i, b'ix eq'i' tuq kyarp aj ojetq tuq xik si' kyetz tzan Qtata Dios. ³Kyetz nxik tuq kyb'itza' jun b'itz aj oqet stz'ib'a' Moisés,^j te Moisés aj q'apo' tuq tib' n'aq'unan tuq te Qtata Dios. Nxik tuq kyb'itza' ikxjani tzan kynan'on [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch: «Tata Dios. Yatz at mas nim awajwalil twitz kyaqil, kyaqil aj nqet ak'ulu' b'an nim b'ix nqolab'an ti'lj. Kyaqil aj nchk'ulun tume'l b'ix b'an'ax. Yatz a'ich te twitzale' k'ulul mandad kyil'j kyaqil amaq'. ⁴¿Ab'l nlay qet xob'len te yatz? ¿Ab'l nlay qet jiq'b'an te yatz? Komo a'ox yatz a'ich b'an k'onti'l ahoj. B'ix kyaqil xjal twitz tx'o'tx' okye'ulel awitz tzan kyqet mejlet na'ol te yatz.^k B'ix ma'tx tz'ok en kyaqil aj ma'tx qet ak'ulu' tuky'i akawb'il tuj aq'ab'.»

⁵Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, yaji oxik wen tuj ka'j b'ix ojaqet te jay tuj ka'j aj nab'il Qtata Dios, te jay tabernaculo [aj telponx tetz atqet kxol txjalil].^l ⁶B'ix e'etz tuj te jay wuq ángel aj eq'i' tuq wuq txakl xhcho'nal kyitza', atok tuq kyq'anaq ttx'otx'al lino, b'ix b'an sjapun b'ix b'an xhqitz'un, b'ix atok tuq twitz kypech jun kyk'alel pur ttx'otx'al oro [aj telponx ti'lj kyajwalil]. ⁷Jun te kykajil aj txkup [aj na'oyon te Qtata Dios] oxik tsi' wuq uk'b'il kye wuq ángel. Per kye uk'b'il nojnaq tuq tuj pur tuky'i xhcho'nal aj oxel tsi' te Qtata Dios tzan tq'oj [kyil'j kye aj tajq'oj], te Qtata Dios aj itz'oj te jun-ele'x. ⁸B'ix ajun sib' onoj tuj te jay tzan tpaj xhchqitz'unal b'ix b'an nim tajwalil, b'ix nijunwt xjal b'a'n tuq tzan tox

^h 14:20 Isa 63:3; Tmnk 19:15 ⁱ 14:20 Ax: jun mil tuky'i qaq oqal estadio.

^j 15:3 Exo 15:1-18 ^k 15:4 Sal 86:9 ^l 15:5 Exo 38:21

txini^m max oj tmankun kye wuq xhcho'nal aj ntzaj si' tuq tzan kye wuq ángel.

16 ¹Ntons yaji oxik nchan tuj te jay aj nab'il Qtata Dios tuj ka'j nxik tuq q'uma' kyuky'i kye wuq ángel ikxjani: «Pex waq qo'ol kye wuq uk'b'il kyajsik [kye xjal] twitz tx'o'tx' aj telponx owokel esi' kyi'j kye wuq xhcho'nal b'an nim tzan tpaj tq'oj Qtata Dios.»ⁿ

²Ntons yaji oxik te tb'ay ángel b'ix oxik tswa' te tb'ay xhcho'nal b'an nim kyajsik [kye xjal] twitz tx'o'tx',^o b'ix owok kyi'j kye aj atok tuq kyi'j te techa'l te matij txkup, a'e' aj nkyequet mejlet na'ol te titzb'alil, ojaw kanet tx'a'k kyi'j,^p b'ix k'onti'l tuq tremeyul b'ix ajun taq'ikal.

³Ntons yaji te tkab'i' ángel oxik tswa' te tkab'i' xhcho'nal b'an nim tzan tok te nim a' pur kyik', per naqe xhchiky'el jun kamnaq, b'ix eb'ajkamik kyaqil tidi'chq aj nkye'anq'in tzi.

⁴Ntons yaji te toxi' ángel oxik tswa' te toxi' xhcho'nal b'an nim tzan kyok kye a' b'ix kye soch pur kyik'.^q

⁵Yaji oxik nchan te ángel aj [n'e'en] kye a' twitz tx'o'tx', ntyoli' tuq ikxjani: «Yatz aj b'an k'onti'l achoj, yatz aj atichqet kixi' b'ix atichqet tuq, yatz at akawb'il tuj aq'ab' tzan tpaj ma'tx kyexik asi' tuj il [kye aj xjalni].
⁶Komo kyetz eb'ajqet kykansa' kye aj pawame' tuq te yatz b'ix kye aj yolil ayol, per ajna'l ma'tx xik asi' kyik' te kyuk'a', b'ix te nini nkyajo'.»⁷B'ix oxik nchan twi' junky otzaj yolin tuj te pomb'il ikxjani: «B'an'ax ikxji Tat, yatz mas nim awajwalil twitz kyaqil, yatz tuky'i tume'l b'ix tuky'i akawb'il tuj aq'ab' [nkyexik apoqo' kye aj at kchoj].»

⁸Ntons yaji te tkaji' ángel oxik tswa' twitz te q'ij te tkaji' xhcho'nal b'an nim, b'ix [te Qtata Dios otk'ululj] tzan kyqet tz'e'sa' kye xjal tzan te q'ij.^r

⁹B'ix kye xjal eqetb'aj xuli', b'ix eyolin yol b'an nya'tx galan ti'j Qtata Dios aj at tajwalil ti'j kyaqil ja xhcho'nalni, b'ix k'onti'l ojaw kky'ixpu' kynab'lin tzan tqet kyjiq'b'a' te tetz.

¹⁰Ntons yaji te tjweb'i' ángel oxik tswa' te tjweb'i' xhcho'nal b'an nim tajsik te aj matij txkup tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad. Yaji tuj kyaqil tkwentil aj ja' nk'ulun mandad tuq owok b'an qlolj.^s Kye xjal nqet tuq b'aj ktx'a'o' kyaq' tzan xhcho'nal, ¹¹b'ix eyolin yol b'an nya'tx galan ti'j Qtata Dios aj tuj ka'j tzan tpaj te xhcho'nal aj n'ok kye tuq b'ix tzan tpaj te ktx'a'ak kyi'j, b'ix k'onti'l ojaw kky'ixpu' kynab'lin.

¹²Ntons yaji te tqaqi' ángel oxik tswa' te tqaqi' xhcho'nal b'an nim tzan tqex ky'ixwik te chman a' aj tb'i Eufrátes,^t tzan kky'ik kye twitzale' k'ulul

^m 15:8 Exo 40:32-35; 1Re 8:10-11; 2Cró 5:13-14; Isa 6:4 ⁿ 16:1 Ax: «Pex waq tuj kyaqil twitz munt qo'ol kye wuq kop aj nojnaq tuky'i tq'oj Qtata Diosni.» ^o 16:2 Ax: oqet tqo' te tkop. Ax ikxji kyi'j ja' nyolin "oxik tswa' xhcho'nal" tuj Tmnk 16:3,4,8,10,12,17.

^p 16:2 Exo 9:10 ^q 16:4 Exo 7:17-21 ^r 16:8 Ax: q'aq'. ^s 16:10 Exo 10:21

^t 16:12 Isa 11:15-16

mandad [kyuky'i kye ksoldad], a'e! aj tzajnaqe! tuq aj ja' njakul q'ij. ¹³Yaji oxik wen e'etz tuj stzi' te matij semejante kan, b'ix tuj stzi' te matij txkup, b'ix tuj stzi' te junky naqe txkup aj nya'tx b'an'ax yolin, e'etz tuj ktzi' kyetz ox malspirit naqe kyeka'yin xtx'o!. ¹⁴Komo kye ntzani malspirit aj b'a'n tuq tzan kyk'ulun seny tuky'i nim kyajwalil, ikja'n kxik chimol kyaqil kye twitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx' [kyuky'i kye ksoldad] tzan kyq'ojin ti'l' Qtata Dios tuj aj q'ij aj okyexe'l tsi' tuj il te Qtata Dios kye xjal aj nya'tx galan, per te Qtata Dios mas nim tajwalil twitz kyaqil.

¹⁵ («Tzaj eten» [ntq'uma' te Qajaw]. «Wetz kyinpon iktza' jun eleq'!» Galanx-alo te aj atok t'nab'l, b'ix atok tq'anaq tzan k'on tex sqit b'ix tzan k'on tqet ky'ixwik oj tky'ik kyaqil ntzani.») ¹⁶B'ix [kye aj ox malspiritni] e'ok kchimo' kyaqil kye twitzale' k'ulul mandad [kyuky'i kye ksoldad] tuj te luwar aj tb'i tuj te yol ebrej «Armagedon.»^v

¹⁷Ntons yaji te twuqi' ángel oxik tswa' te twuqi' xhcho'nal aj b'an nim tuj kyaq'iq'. B'ix yaji tuj te jay aj nab'il Qtata Dios, mer tuj te twit'lel Qtat aj ja' nk'ulun mandad, oxik nchan twi' [te Qtata Dios] otzaj tyoli' ikxjani: «Ajna'l ma'tx b'antik.»^w ¹⁸Ntons ajun xhliky'lika'l' otzaj, b'ix ajun kywi' xjal txik cha'on tuq, b'ix ajun ray tuq, b'ix otzaj jun kab'junab' mas b'an jwert twitz kye txq'anky kab'junab' aj oje ky'ik atx aj kyten kye xjal twitz tx'o'tx'.^x ¹⁹Te nim amaq' oqet pax, owel oxe pedas, b'ix kye amaq' tuj kyaqil twitz tx'o'tx' eb'ajqet xitan. Yatzun te Qtata Dios k'onti'l' owajnaj ti'l' tk'u'j te nim amaq' aj Babilony, otzaj nim tq'oj ti'l' b'ix oxik tsi' jun xhcho'nal b'an nim.^y ²⁰Kyaqil tx'o'tx' tuj te nim a' b'ix kyaqil witz eb'ajqetnaj,^z ²¹b'ix otzaj twitz ka'l' kyajsik kye xjal jun saqsb'aqon jun kintalchaq talal. B'ix kye xjal eb'ajyolin yol b'an nya'tx galan ti'l' Qtata Dios tzan tpaj te aj saqsb'aqonni jun xhcho'nal b'an nim.^a

Aj Txik Si' Tuj Il Te Amaq' Babilony

17 ¹Ntons jun kxol kye wuq ángel aj eq'i' tuq kyitza' kye wuq uk'b'il,^b otzaj tyoli' wetz ikxjani: «Qalan tzani. Oxe'l nyek'u' titza' oxe'l si' tuj il te xuj aj nkyequet teq'i' xjal,^c te xuj [aj telponx ti'l' jun amaq']^d aj atqet ja' ate' ky'ilal' a'. ²Kyaqil kye kywitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx' oxik ksamo' kyib' tuky'il',^e b'ix ax kyaqil xjal twitz tx'o'tx'

^u **16:15** Mat 24:43-44; Luks 12:39-40; Tmnk 3:3 ^v **16:16** Te Armagedon ax n'ok tuq q'uma' Armegid oqtxi' b'ix ax n'ok q'uma' Megid; Jue 5:19; 2Re 23:29; 2Cró 35:22.

^w **16:17** Tmnk 21:6 ^x **16:18** Tmnk 8:5; 11:13,19 ^y **16:19** Ax: tzan tuk'an te tuk'a' te xhcho'nal; Sal 75:8; Isa 51:17; Tmnk 14:10. ^z **16:20** Tmnk 6:14 ^a **16:21** Exo 9:23-24; Tmnk 11:19 ^b **17:1** Tmnk 15:7; 16:1 ^c **17:1** Ax: te xuj aj nk'ajajinqet. Te yol "k'ajajin" tuj Tyol Dios atqet telponx oj stzaj qna'o' junky dios; Exo 34:15; Jue 2:17; 8:27; 1Cró 5:25; Sal 106:39; Ezq 6:9; 20:30; 23:35-37; Os 4:12; 5:4; 9:1; 1Tim 1:19; 4:1; 2Tim 4:4; Ebr 3:12; 2Xhp 3:17; Tmnk 17:5. ^d **17:1** Tmnk 18:2,10,21 ^e **17:2** Ax: eb'aj k'ajajin tuky'il'.

okyniky'b'ej [te aj nxik tsuqu' kyuky'i'l] aj iktza' jun xhb'a'j aj ncho'on kywi' titz'a'.^f

³Yaji inxik tin^g te Txew Dios tuj jun luwar b'an ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon. B'ix oxik wen jun xuj wit'lijax tajsik jun txkup kyaqti'l, b'ix ti'l te txkup tz'ib'a' tuq ti'l pur yol b'an nya'tx galan ti'l Qtata Dios, b'ix ate' tuq wuq twi' b'ix lajuj tkach.^h ⁴Te xuj atok tuq tq'anaq morad teb'l b'ix kyaq, b'ix b'an txaku' tuq tuky'i oro b'ix tuky'i tal ab'j b'an tb'anil b'ix uwj perla b'an tb'anil. B'ix eq'i' tuq tuj tq'ab' jun uk'b'il xtx'otx'al oro b'ix te aj atqex tuq tuj telponx te tk'ajajb'en b'ix kyaqil tk'ulb'en aj ajq'oja' twitz tzan Qtata Dios. ⁵B'ix tz'ib'a' tuq tajsik twitz jun tb'i chuktky, b'ix nyolin ikxjani: Babilony Aj Nim [Amaq'l], Kyamaq' Kye Aj Nkyexnaq'tzan Te K'ajajb'ilj B'ix Kyaqil Aj Ajq'oja' Twitz Tzan Qtata Dios. ⁶B'ix te xuj k'onti'l ntnab'e tuq tib' tzan tpaj tkansb'en' ky'ila'j xjal aj pawame' te Qtata Dios b'ix nkyepakb'an tuq ti'l Jesus. B'ix wetz b'an nkyinlab'an tuq nim ti'l kyaqil ntzani.

⁷Ntons yaji, te ángel otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «¿Tistil b'an nchlab'an? Wetz oxel' nq'uma' tidi' telponx ti'l te xuj b'ix ti'l te aj matij txkup iqal tetz, aj wuq twi'ni b'ix lajuj tkach. ⁸Te aj txkup ma'tx xik awenni, tetzni [jun xjal] aj atqet tuq per ya k'onti'l sinoke ikja'n tjatz tuj te jul aj k'onti'l tx'e' b'ix cha swal tkamiky tzul.^j B'ix kye aj nkyenajan twitz tx'o'tx' aj k'onti'l tz'ib'anqex kyb'i tuj te u'l te qanq'in^k atx aj tkajlen k'ulu' te twitz tx'o'tx', kyetz okyelab'ayon oj tok kyen te aj naqe txkup aj atqet tuq b'ix ajna'l ya k'onti'l per tzul junky'elky. ⁹Ti'l te ntzani a tgan tzan qb'isun tuj tume'l. Kye aj wuq twi'ni telponx kyil'j wuq witz aj ja' wit'lik te xujni, b'ix ax telponx kyil'j wuq twitzale' k'ulul mandad. ¹⁰B'ix jweb' kxol kye ja twitzale' k'ulul mandadni oje kyekamik, b'ix jun nk'ulun mandad ajna'l, b'ix te junky mina' tjakon tuj twit'lel ja' ok'uluyon mandad, per ya oj tjakon te aj tmankb'il, nlay ten nim tuj. ¹¹Yatzun te aj naqe txkup aj atqet tuq oqtxi' per ajna'l k'onti'l, a tetz owokel te twajxaqi' [twitzale' k'ulul mandad]; tetz jun te kywuqil b'ix ikja'n txik tzan tponajsa' b'eyx te jun-ele'x. ¹²Yatzun kye aj lajuj kachni, telponx lajuj twitzale' k'ulul mandad aj mina' kyk'amon kyajwalil tzan kyk'ulun mandad, per okyk'amo'tz kyajwalil cha jun rat junx tuky'i te aj txkupni.^l ¹³Kye ja lajuj k'ulul mandadni, kyetz dyakwerd ate' tzan tkaj ksi' kyaqil kyajwalil tuj tq'ab' te [xjal aj naqe jun] matij txkup, b'ix ax kyaqil aj ja' nkyek'ulun mandad tuq. ¹⁴Okyeq'ojijon ti'l [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch per okyeqtel titz'a' tzan tpaj tetz aji te Kyajawil Kyil'j Kyaqil Kye Aj At Nim Kyajwalil, b'ix ax a tetz te Twitzale' K'ulul Mandad Kyil'j Kyaqil

^f 17:2 Kastiy: se han embriagado con el vino de su fornicación; Jer 51:7. ^g 17:3 Tmnc 4:2; 21:10 ^h 17:3 Tmnc 13:1 ⁱ 17:6 Ax: kyik'. ^j 17:8 Tmnc 11:7 ^k 17:8 Sal 69:28
^l 17:12 Dan 7:24

Kywitzale' K'ulul Mandad.^m B'ix kye aj ajune' tuky'i'l, kyetz a'e' kye aj uk'leme' titza', b'ix joyome' titza' b'ix k'onti'l nkaj ksi' tzan kyokslan ti'lj.»
 15 B'ix te ángel otzaj tq'uma' junky'el wetz ikxjani: «Kye ky'ila'lj a' aj ma xik awen aj ja' wit'liqet te xuj aj nkyequet teq'i' kye amaq', kye aj ky'ila'lj a'ni telponx kye [kyaqil] amaq' b'ix b'uch'uj xjal b'ix nasyon b'ix [xjal aj nkyeyolin kyaqil] yol. 16 B'ix kye lajuz twitzale' k'ulul mandad b'ix te matij txkupni, owokel kyajq'oja' te xuj [aj telponx ti'j te amaq' Babilony] aj nkyequet teq'i' txq'anky, b'ix okajel ksi' b'an takun, owelal kyin kyaqil tidi' tzi b'ix okajelb'aj kxitu' b'ix owokel ksi' tq'aq'b'el.ⁿ 17 Komo te Qtata Dios oqex tsi' tuj kyanim aj tgan tetz tzan kyk'ulun, tzan kyten dyakwerd tzan txik kyq'apo' kyajwalil tuj tq'ab' te aj matij txkup, max cha'oj tkanonkix iktza' ma'tx tq'umaj Qtata Dios. 18 Te xuj aj ma'tx xik awenni, telponx te aj matij amaq' aj nk'ulun mandad kyij' kye twitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx'.»

Aj Tponaj Te Amaq' Babilony

18 ¹Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, yaji oxik wen junky ángel ikja'n tuq tqetz tuj ka'lj b'ix nim tuq tajwalil, b'ix kyaqil te twitz tx'o'tx' okaj b'an xhk'atun tzan tpaj xhchqitz'unal. ²B'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Ma'tx ponaj, ma'tx ponaj te aj nim amaq' Babilony, b'ix ma'tx tz'ok kyjay malspirit, ma'tx tz'ok kyjay kyaqil txakl malspirit, b'ix kyjay kyaqil txakl pich' aj nya'tx galan-e' b'ix b'an qusquje'.^o ³Komo kyaqil nasyon twitz tx'o'tx' ma'tx kyniky'b'ej te kyk'ajajb'en kye aj amaq'ni, te kyk'ajajb'en aj nkyetzeqtik ti'lj iktza' ti'lj te xhb'a'lj.^p B'ix kyaqil kye twitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx' ma'tx xik ksamo' kyib' kyuky'i'l,^q b'ix kyaqil kye xk'a'mon twitz tx'o'tx' ma'tx kye'ok q'inon tzan tpaj titza' kye aj amaq'ji nkyetzeqtik ti'lj kyq'inomal.»

⁴Ntons oxik nchan twi' jun xjal nyolin tuq tuj ka'lj ikxjani: «Etetz waq aj a'ix nxjalil, pe'etetz waq kxol kye aj amaq' ni'n' tzan k'on txik esamo' etib' kxol tuj aj kchojni, tzan k'on tky'ik eti'lj aj xhcho'nal b'an nim aj oky'el kyil'j kyetz. ⁵Komo ma'tx ch'uqjik kchoj, ma'tx jakon max twitz ka'lj,^s b'ix Qtata Dios ma'tx qet tb'isu' ti'lj kyaqil aj nya'tx galan ma'tx kyk'uluj. ⁶Intqet k'ulu' kyuky'i'l iktza'x ma'tx kyk'uluj kyetz kyuky'i' txq'anky. Intel kchojo' kab'e'-el iktza'x ma'tx kyk'uluj.^t Intel kchojo' kab'e'-el mas nim xhcho'nal twitz te aj oxik ksi' kyetz kye txq'anky.^u

^m 17:14 Tmkn 19:16 ⁿ 17:16 Ax: kye lajuz kach b'ix te matij txkup, owokel kyq'o'ji te xuj, b'ix owelal kyin kyaqil tidi' tetz b'ix okajel ksqitb'a', b'ix te xhchi'jel oxe'l kchi' b'ix oqtel ktz'e'sa'. ^o 18:2 Isa 13:21-22; 21:9; Jer 50:39-40; Tmkn 14:8 ^p 18:3 Ax: ma'tx kyniky'b'ej te xhb'a'lj aj nk'ulun tzan stzeqtik tzan tk'ajajin. Tmkn 17:1; Jer 51:7. ^q 18:3 Ax: ek'ajajin tuky'i'l. ^r 18:4 Isa 48:20; Jer 50:8 ^s 18:5 Jer 51:9 ^t 18:6 Sal 28:4; 137:8; Jer 50:29 ^u 18:6 Ax: intxik esamo' kab'e'el mas jwert tuj te uk'b'il aj ja' tetz oxik tsamo'.

7Intxik si' jun nim xhcho'nal kyij' b'ix intok kyen twitz oq'el b'an nim iktza'x kyetz ma'tx qet kyjiq'b'a' kyib' b'ix iktza'x kyaqil aj ma'tx tz'el kygani'. Komo nkyq'uma' tuq tuj kyanim ikxjani: “Qetz galan ato', nqok'ulun mandad tuky'i nim qajwalil, qetz nya'tx iktza' byud a'o', nlay tz'ok qen twitz oq'el.”⁸ Astilji b'eyx cha tuj jun q'ij, oqtel kyajsik kyetz tidi'chq xhcho'nal b'ix kamikyj b'ix b'is b'ix wa'ij, b'ix owokel si' kyq'aq'b'el tzan tpaj te Qtata Dios at tajwalil tuj tq'ab' tzan txik tpoqo' kyetz.»⁹

⁹Ntons kye kywitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx' aj oxik ksamo' kyib' [kyuky'i kye aj amaq' Babilony],^w b'ix aj e'ok q'inon tzan tpaj aj amaq'ji, kyetz owokel jun b'is tuj kyanim b'ix okye'oq'el oj txik kyen tsib'al oj tok tq'aq'b'el. ¹⁰Cha okyekajel ka'yin laq'chik tzan kxob'al ti'j te aj xhcho'nal. Oxe'l kyq'uma' ikxjani: «¡Last! ¡Last te nim amaq' Babilony! Per cha tuj jun rat^x stzaj jun nim xhcho'nal tajsik.»^y ¹¹B'ix ax kye xk'a'mon twitz tx'o'tx' ax okye'oq'el b'ix owokel jun b'is tuj kyanim, tzan tpaj ya k'onti'l ab'l oloq'oyon te kyk'ayjel, ¹²te kyk'ayjel aj oro, plata, tal ab'j aj b'an tb'anil txik ka'yin b'ix kar, b'ix perla, xq'apj lino [aj b'an tz'u'in], xq'apj [kar] aj púrpura teb'l, xq'apj seda [aj b'an tb'anil], xq'apj [kar] aj kyaq teb'l, b'ix kyaqil [tb'anil] tz'alam aj at tk'ok'jal, b'ix ti'chq [b'an tb'anil] aj xtx'otx'al marfil, b'ix ti'chq k'ulumaj tuky'i tz'alam [aj kar], b'ix tuky'i brons, b'ix tuky'i k'uxb'il, b'ix tuky'i mármol, ¹³ax kyk'ayjel canela, b'ix ti'chq tk'ok'jal wab'j, b'ix te pom, remeyj, b'ix ti'chq tk'ok'jal, b'ix ta'al ub, b'ix aseyt, arin, triw, b'ix alo'mj, karner, kway, karret, b'ix ax nxik kyk'ayi' xjal aj mosime' kyitza', qa kchi'jel qatzun kyanimji ¹⁴[B'ix kyekyitel ti'j te nim amaq' ikxjani]: «Ajna'l b'eyx te jun-ele'x ma'tx ponaj te kyq'inomal kye aj amaq'ni b'ix kyaqil aj n'el tuq kygani', ya nlay tz'ok ikxji junky'elky.» ¹⁵B'ix ax kye aj nkyexk'a'man tuky'i tidi'chq, kyetz aj e'ok q'inon tzan tpaj aj amaq'ji, kyetz cha okyekajel ka'yin laq'chik tzan kxob'al ti'j te xhcho'nal aj nky'ik tuj te amaq', okye'oq'el b'ix owokel jun b'is tuj kyanim b'ix oxe'l kyq'uma' ikxjani: ¹⁶«¡Last! ¡Last! Te aj nim amaq'ni, b'an nxmakalin tuq b'ix txini pur xq'apj xtx'otx'al lino [b'an tz'u'in], xq'apj [kar] aj púrpura [teb'l], xq'apj aj kyaq teb'l, b'ix b'an txaku' tuq tuky'i xtx'otx'al oro, b'ix tuky'i tal ab'j aj b'an tb'anil txik ka'yin b'ix kar, b'ix tuky'i perlas. ¹⁷Per cha tuj jun rat ma'tx mankun kyaqil te kyq'inomal kyetz txini.» B'ix ntons ax kyaqil chofer kye bark b'ix kyaqil kye aj nkyeb'et tuj a', b'ix kye aq'unon tuj bark b'ix kyaqil kye aj at kyaq'un tzan tpaj te nim a', kyaqil kyetz cha eb'ajkaj ka'yin laq'chik. ¹⁸B'ix aj txik kye'e' te tsib'al aj n'ok tuq tq'aq'b'el te amaq', nkyewayun tuq, nxik kyq'uma' tuq ikxjani: «¿Alkyetz junky amaq' iktza'

^v 18:8 Isa 47:8-9 ^w 18:9 Ax: ek'ajajin tuky'i'l. ^x 18:10 Ax: cha jun or.

^y 18:10 Ezq 26:16-18

tuq ja chman amaq'ni?»¹⁹ Ntons [tzan tpaj kyb'is] njax tuq kypuqu' quq tuj kywi', b'ix nkye'oq' b'ix ntzaj tuq kyn'a'on tetz, nxik kyq'uma' tuq ikxjani kongan: «¡Last! Last te ja nim amaq'ni, komo tzan tpaj kyaqil kyq'inomal kyetz txini, e'ok q'inon kyaqil kye tajaw bark. ¡B'ix cha tuj jun rat ma'tx kaj takun, ma'tx ponaj! 20 Yatzun etetz aj atikxjax tuj ka'j b'ix etetz aj pawamix te Qtata Dios b'ix etetz aj tky'ixel Jesus a'ix b'ix etetz aj yolil tyol Dios a'ix, pe'echalaj ti'j ja amaq'ni tzan tpaj te Qtata Dios ma'tx tk'uluj tume'l etuky'i'l aj xtxik tsi' tuj il ja amaq'ni.»^z

²¹ Ntons yaji jun ángel b'an nim tbalor ojaw tin jun chman ab'j naqe jun semejante ka'. Oxik txon tuky'i nim tq'oj tuj te nim a', b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ikxjani oxel xon kongan tjaq' a' te nim amaq' Babilony, b'ix ya nlay tz'ok e'e'tky junky'el.^a ²² B'ix ya nlay tz'ok cha'o' txini twi' arp ni twi' xux ni twi' trompet,^b ya nlay kye'oknoj txini aq'unon aj b'a'n kyek'ulun tidi'chq tb'anil, b'ix ya nlay xik cha'o' twi' jun ka' kyeb'il triw. ²³ Ya nlay q'analín jun q'analb'il txini, b'ix ya nlay xik cha'o' jun pyest tzan tpaj ma'tx tz'ok junan jun ab'l.^c Anke kye aj nkyexk'a'man tuq tuj ja amaq'ni a'e' tuq kye aj at nim kyajwalil b'ix nim kyq'inomal, per tzan tpaj te chmanb'il tuj aj amaq'ni, eqet eq'i' kyaqil nasyon twitz tx'o'tx'. ²⁴ Kye xjal aj ja amaq'ni eqet kykansa'^d kye aj yolil tyol Dios b'ix kye [txq'anky] aj pawame' te Qtata Dios b'ix kyaqil aj oje kyeqet kansa' twitz tx'o'tx'.»^e

Oj Kyq'ijlan Ky'ila'j Xjal Tuj Ka'j

19 ¹ Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, yaji oxik ncha'o' kywi' ky'ila'j xjal nkyeyolin tuq tuj ka'j kongan ikxjani: «¡Qkyaqil qob'ajna'on te Qtata Dios!^f A tetz te Koloyon qil'j, a tetz te b'an nim tajwalil, a tetz te aj atqet kyaqil tuj tq'ab'. ² Komo tetz at tkawb'il tuj tq'ab' b'ix tuj tume'l nkyexik tsi' tuj il, b'ix ma'tx xik tpoqo' kye a'e' aj amaq'is aj nqet kyeq'i' kyaqil xjal twitz tx'o'tx' tzan tox ksamo' kyib' kyuky'i'l.^h B'ix ma'tx tk'uluj te Qtata Dios tzan telb'aj kchojo' kykamiky'ⁱ kye aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan tuq te tetz.»

³ Yaji oxik kyq'uma' junky'el ikxjani: «¡Qkyaqil qob'ajna'on te Qtata Dios! ¡Te tsib'al aj amaq'ni nlay kaj tzan xhch'uqin!»^j

⁴ Kye kaj tuj kawnaq (24) tijxjal b'ix kye kaj txkup [aj na'oyon te Qtata Dios] eqet mejlet tuky'i tajsik kywitz twitz tx'o'tx' b'ix ena'on ti'j Qtata Dios aj wit'lik tuq tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad, nkyq'uma' tuq ikxjani: «Intky'ikxwit ikxji. ¡Qkyaqil qob'ajna'on Qtata Dios!»^k ⁵ Ntons tuj

^z 18:20 Jer 51:48-49 ^a 18:21 Jer 51:63-64; Ezq 26:21 ^b 18:22 Ezq 26:13

^c 18:23 Jer 25:10 ^d 18:24 Ax: kyik'. ^e 18:24 Jer 51:49 ^f 19:1 Ax: ¡Aleluya!

^g 19:2 Tmnk 17:18 ^h 19:2 Ax: kyk'ajajb'en. Intqet awen ja' nyolin ti'j 17:1. ⁱ 19:2 Ax: kchiky'el. Deu 32:43; Isa 34:6. ^j 19:3 Isa 34:10 ^k 19:4 Ax: ¡Aleluya!

twit'lel oxik cha'o' twi' jun xjal aj ntq'uma' tuq ikxjani: «Pe'ena'on waq te Qtata Dios, ekyaqil etetz aj q'apo' etib' nkx'aq'unan te tetz, b'ix nqet etoksla', ekyaqil etetz qa k'onti'l etajwalil qatzun aj at nim etajwalilji.»¹

⁶B'ix oxik nchan junky'el kywi' ky'ila'l xjal aj nkyeyolin iktza' jun nim a' nxojin ntrenun b'ix iktza' ray b'an jwert ntrenun.^m Nkyq'uma' tuq ikxjani: «¡Qkyaqil qob'ajna'on te Qtata Dios!ⁿ Te Qajaw a te Qtata Dios aj nk'ulun mandad per tuky'i mas nim tajwalil kywitz kyaqil. ⁷Qob'ajchalaj waq, b'ix qob'ajchalajsan b'ix intqet qjiq'b'a' te Qtata Dios b'ix tzan tpaj ma'tx pon or tzan qten junx tuky'i [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch qetz a'o' iktza' te “Txu'jel” b'ix list ato'. ⁸Ma'tx stz'ok si' jun jq'anaq xtx'otx'al lino b'an tz'u'in b'ix b'an sjapun.» (Komo te aj lino telponx kye kyk'ulb'en tuj tume'l kye aj pawame' te Qtata Dios.)

⁹Te ángel otzaj tq'uma' junky'el wetz ikxjani: «Intqet atz'ib'a' ikxjani: Galanx-alo kye aj ma'tx kyetzaj uk'le' tzan kyq'ijlan oj tok junan [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch.» B'ix oxik tq'uma'ky ikxjani: «Te ja ntzani b'an'ax Tyol Qtata Dios.» ¹⁰Ntons inqet mejlet tuq txe' toq tzan nna'on tetz, per tetz otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «K'on ak'uluj ikxji. Wetz a'in ax q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata Dios iktza' yatx b'ix iktza' kye txq'ankey awerman aj k'onti'l nkaj ksi' tzan txik kypakb'a' te b'an'ax ti'l Jesus. A'ox Qtata Dios b'a'n tzan ana'on. Komo te Txew tgan tzan qpakb'an te b'an'ax ti'l Jesus.»^o

Aj Kyqet Tzan Te Qajaw Kye Tajq'oj

¹¹B'ix yaji oxik wenky te ka'l jaqo', b'ix oxik wen jun kway saqti'l b'ix te aj iqa' tuq titza' n'ok q'uma' “Te Aj K'onti'l Nkaj Tsi' Te Galan” b'ix ax n'ok q'uma' “Te Aj Jun Yolin,” b'ix tetz tuky'i tkawb'il tuj tq'ab' nkyexik tpoqo' kye xjal, b'ix ax tuky'i tkawb'il tuj tq'ab' nq'ojin kyil'j kye tajq'oj. ¹²Kye tb'aq' twitz naqe toq q'aq',^p b'ix akyejax tuj twi' ky'ila'l tal tkoron, b'ix tz'ib'an-ok tuq jun tb'i aj nijunwt n'el tniky' ti'l sinoke a'ox tetz, ¹³b'ix atok tuq tq'anaq b'an ajun tuq kyik' ti'l, b'ix tetz tb'i “Te Tyol Qtata Dios,” ¹⁴b'ix lapike' tuq ti'l kye q'ojiyon aj tuj ka'l, b'ix atok kyq'anaq xtx'otx'al lino b'an tz'u'in, saq teb'l b'ix b'an sjapun,^q b'ix iqame' tuq tzan kway pur saqti'l. ¹⁵Nyolin tuky'i yol naqe nq'ojin tuky'i jun tmachit aj tq'obj'il, b'an ajun te', b'ix okyetok'onsa'tz kyaqil nasyon twitz tx'o'tx' tuky'i te tyol. Okyeqtel tk'ulu' mandad tuky'i stortol k'uxb'il [aj telponx okyeqtel tk'ulu' mandad tuky'i tkawb'il tuj tq'ab', nlay kaj alkawet ti'l nijunwt].^r A tetz te aj nxajon nyitz'on te ub [aj telponx] nxik tsi' xhcho'nal kyil'j kye xjal tzan tpaj b'an nim tq'oj Qtata Dios aj mas nim tajwalil twitz kyaqil.^s ¹⁶B'ix ti'l te tq'anaq b'ix ti'l toq tz'ib'an-ok ikxjani: Te Twitzale'

¹ 19:5 Isa 24:1-3 ^m 19:6 Ezq 1:24 ⁿ 19:6 Ax: ¡Aleluya! ^o 19:10 Ebr 1:1-8

^p 19:12 Dan 10:6 ^q 19:14 Tmkn 3:5; 7:14; 19:8 ^r 19:15 Tmkn 2:27; Sal 2:9

^s 19:15 Isa 63:3; Joel 3:13; Tmkn 14:19-20

K'ulul Mandad Kyi'lj Kyaqil Kywitzale' K'ulul Mandad. B'ix ax tz'ib'an-ok ti'lj ikxjani: Te Kyajawil Kyi'lj Kyaqil Kye Aj At Nim Kyajwalil.[†] ¹⁷B'ix oxik wen jun ángel wa'lqet tuq twitz[‡] te q'ij, nq'olb'en tuq kyi'lj kyaqil pich' twitz ka'lj, nxik tuq tq'uma' kongan ikxjani: «Pe'etzaj waq, intok echimo' etib' tzan tpaj te Qtata Dios oqtel tsi' jun nim ewe'. ¹⁸Pe'etzaj tzan txik echi' kchi'jel kywitzale' k'ulul mandad[‡] b'ix kchi'jel k'ulul mandad soldad b'ix kchi'jel xjal aj nim kybalar, b'ix kchi'jel kway b'ix kchi'jel aj akyejax kyajsikji, kchi'jel kye aj mosime' b'ix kye aj nya'tx mosime', b'ix kchi'jel kye aj nya'tx nim kyajwalil b'ix kye aj at nim kyajwalil.»^w ¹⁹Oxik wen te [xjal aj naqe jun] matij txkup b'ix kye k'ulul mandad twitz tx'o'tx' tuky'i ksoldad ojetq tz'ok kchimo' kyib' tzan kyq'o'jin tuky'i te aj iqa' tzan te saqti'lj kway b'ix kyuky'i tsoldad tetz. ²⁰Ntons etzyet te [xjal aj naqe jun] matij txkup b'ix te pakb'on aj nya'tx b'an'ax titza'. A te aj nk'ulun tuq ti'chq yek'b'il tuky'i nim tajwalil twitz te txkup b'ix aj eqet eq'in kye aj okyk'amoj te techa'l te matij txkup kyi'lj b'ix ena'on ti'lj te titzb'alil.^x Ntons etzyet b'ix itz'oje'x eb'ajxik xo'o' kykab'il tuj te nim q'aq' aj nbranun tuky'i asupr.^y ²¹Ya kye txq'an'ky eb'ajqet kansa' tzan te aj iqa' tajsik te kway tzan te tyol aj n'etz tuq tuj stzi' naqe jun tmachit kansb'il, b'ix ikxji kyaqil kye pich' eb'ajnoj [tzan kchi'jel kye tajq'o'j Qtata Dios].

Aj Tkaj K'alo' Te Ma Chman Txkup Jun Mil Aq'b'i

20 ¹Ntons yaji oxik wen jun ángel ikja'n tuq tqetz tzajnaq tuq tuj ka'lj, b'ix eq'i' tuq tyabul jaqb'il te jul aj k'onti'l txe', b'ix eq'i' tuq tuj tq'ab' jun chman kaden. ²B'ix te ángel oqet tk'alo' te matij semejante kan, b'ix okaj tk'alo' jun mil aq'b'i. Te aj matij semejante kan ax n'ok q'uma' te “aj matij kan oqtxi'”^z aj tb'i te “Tajaw Choj” b'ix ax n'ok q'uma' “Satanas.” ³Ntons oqex txon te ángel te matij kan tuj te jul aj k'onti'l txe', b'ix okaj tlamo' b'ix oqet tsi' tal te tlamelul te jul, tzan tkaj txini jun mil aq'b'i tzan k'on kyqet teq'i'lky kye xjal.^a B'ix max cha'oj tky'ik te jun mil aq'b'i, yaji oxel tzoqpi' junky'el per cha jun rat. ⁴Ntons, ax oxik wen ky'ila'lj wit'lelj b'ix kye aj wit'like' tzi a'e' kye aj oxik si' kyajwalil tzan kyk'ulun mandad.^b B'ix [exik wen] kyanim kye aj eqet kansa'^c tzan tpaj kypakb'en te b'an'ax ti'lj Jesus b'ix tzan tpaj kypakb'en te b'an'ax ti'lj tyol Qtata Dios,^d b'ix kyaqil kyanim kye aj k'onti'l ena'on ti'lj te [xjal aj naqe jun] matij txkup ni ti'lj te titzb'alil, b'ix k'onti'l oky'tzoqpij tzan tok si' techa'l tajsik kywitz qa ti'lj kyq'ab'ji, b'ix [owe'e]j ejaw anq'in junky'el b'ix ek'ulun mandad junx tuky'i Krist jun mil aq'b'i.^e ⁵Te ntzani a te tb'ay

† 19:16 Tmkn 17:14 u 19:17 Ax: tuj te q'ij. v 19:18 Ezq 39:17-20 w 19:18 Isa 24:1-3
 x 19:20 Tmkn 13:1-18 y 19:20 Cha'oj tqet tz'e'sa' te asupr, n'ok jun kyaq b'an jwert
 b'ix ax n'el jun txewal. z 20:2 Gén 3:1 a 20:3 Ax: naciones. b 20:4 Dan 7:9-10,22;
 Mat 19:28; Luks 22:30 c 20:4 Ax: kye aj owel in kywi'. d 20:4 Tmkn 6:9 e 20:4 Kyi'lj
 kye aj oqet kyitza' te nya'tx galan: 1Kor 15:51-58; 1Tes 4:13-18; Tmkn 2:26-28; 3:12,21;
 5:8-14; 6:9-11; 19:5-9.

b'uch'uj xjal aj okyejawel anq'in b'ix kye txq'anqy xjal aj ojetq kyekamik, nlay kyejaw anq'in max oj tky'lik te jun mil aq'b'i. ⁶ Galanx-alo b'ix pawame' te Qtata Dios kye aj okyejawel anq'in tb'ay. Nlay tz'ok kyen te tkab'i' kamikyj,^f sinoke okyeqtelten na'ol Qtata Dios tuky'i Krist b'ix okyek'uluyon mandad jun mil aq'b'i junx tuky'i Krist.

**Te Aj Oky'el Oj Txik Tzoqpi' Te Twitzale' Joyol
Q'oj Oj Tmankun Te Tyemp Jun Mil Aq'b'i**

⁷Ntons, ya oj tky'lik te jun mil aq'b'i, te Satanas ojawetz tzoqpi', ⁸b'ix okyeqtel teq'i' kye xjal^g tuj kyaqil part twitz tx'o'tx' b'ix kye aj Gog^h b'ix Magog. Okye'okel xhchimo' tzan kyq'ojin b'ix kye tsoldad okye'okel naqe sanik.ⁱ ⁹[Owok joto' tuj nwitz], eb'ajnoj txini,^j b'ix ejaw xtx'u'k te amaq', cha owok-oq kymaqo' te kyamaq' kye aj pawame' te Qtata Dios, aj amaq' aj nqet tuq gani' nim tzan Qtata Dios. Per yatzun kyil'j kye kyajq'oj, oqetz jun q'aq' tuj ka'j kyil'j b'ix eb'ajmankun kyaqil. ¹⁰Te Tajaw Choj aj ojetq tuq qet eq'in kyetz, oqex xon tuj te nim q'aq' aj nbranun tuky'i asupr,^k aj ja' eqex xon te [xjal aj naqe jun] matij txkup b'ix te yolil tyol aj nya'tx b'an'ax titza'. Tzi owokel kyen xhcho'nal b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il b'eyx te jun-ele'x.

¹¹B'ix oxik wen jun xjal wit'lik tuq tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad b'ix te twit'lel b'an nim b'ix saq tuq, b'ix oxik wen twitz tetz eqet naj te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx', ya k'onti'l tuq kyoken.^l ¹²B'ix exik wen kye aj ojetq tuq kyekamik, kye aj nim tuq kyajwalil b'ix kye aj nya'tx nim tuq kyajwalil,^m wa'llke' tuq twitz te wit'lelj, b'ix txq'an u'j ejaw jaqo', b'ix ax ojaw jaqo' junky u'j aj nyolin ab'le' kye aj okye'anq'iyon te jun-ele'x, b'ix otzaj q'uma' kyaqil kchoj kye kamnaq iktza'x kyk'ulb'en aj tz'ib'ankaj kyuj kye u'j.ⁿ ¹³Komo kyaqil kye aj oje kyekamik ejaw anq'in junky'el, kye aj ekamik tuj te nim a' b'ix kye txq'anqy kamnaq,^o kyaqil ejaw anq'in tzan txik q'uma' kchoj iktza'x tuq te kyk'ulb'en. ¹⁴Oponaj te kamikyj b'ix ax oponaj ja' nkyexik kyanim kye xjal aj nkyekamik,^p kykab'il eponaj tuj te nim q'aq'.^q Te ja nim q'aq'ni a te tkab'i' kamikyjji. ¹⁵B'ix kyaqil kye xjal aj k'onti'l tuq tz'ib'anqex kyb'i tuj te u'j aj nyolin ab'le' kye aj okye'anq'iyon te jun-ele'x, yaji kyetz exik xon tuj te nim q'aq'.

Owokel Junky Tx'o'tx' Ak'a'j B'ix Junky Kal'j Ak'a'j

21 ¹Yaji oxik wen junky twitz ka'j ak'a'j b'ix junky twitz tx'o'tx' ak'a'j tzan tpaj te tb'ay twitz ka'j b'ix te tb'ay twitz tx'o'tx' eqet

^f 20:6 Tmkn 2:11; 20:14; 21:8 ^g 20:8 Ax: naciones. ^h 20:8 Ezq 38:2–39:16 ⁱ 20:8 Ax: iktza' aren stzi' te nim a'. ^j 20:9 Qanq telponx tkwentil Israel. ^k 20:10 Intqet awe'e' tidi' nyolin ti'j asupr tuj 19:10. ^l 20:11 Ax: k'onti'l ja' tuq tzan kyten; 2Xhp 3:10-12. ^m 20:12 Isa 24:1-3 ⁿ 20:12 Dan 7:9-10 ^o 20:13 Ax: Ades. ^p 20:14 Ax: Ades. ^q 20:14 Ax: te kamikyj b'ix te Ades exik xo'o' tuj te chman q'aq' aj b'an nim naqe jun nim a'; Tmkn 2:11; 20:6; 21:8.

naj b'ix ya k'onti'l te nim a'.^r ²B'ix oxik wen te Jerusalem ak'a'aj,^s te amaq' aj pawa' te Qtata Dios b'ix ch'inwt nya'tx galan tuj, ikja'n tuq tqetz tuj ka'j, tzajnaq tuky'i Qtata Dios. B'an txakumaj tuq iktza' jun xuj aj b'an nxmakalin owokel junan tuky'i tichmil.^t ³B'ix oxik nchan twi' jun xjal nyolin tuq kongan tuj te wit'lelj ikxjani: «Ajna'l te Qtata Dios nnajan kxol kye xjal. Te Qtata Dios onajayon kxol b'ix kyetz okye'okel txjalil. Te Qtata Dios axk tetz oqtelten kyuky'i'l te jun-ele'x,^u ⁴b'ix tetz okye'okel tb'ek'a'.^v B'ix ya k'onti'l te kamikyj, ya k'onti'l te b'is, ya k'onti'l te oq'el, b'ix ya k'onti'l te xhcho'nal, tzan tpaj kyaqil aj at tuq tb'aya' oje ponaj.»^w

⁵Ntons, te aj nk'ulun mandad aj wit'liqet tuj twit'lel otzaj tq'uma' ikxjani: «Wetz ajna'l nqet nk'ulu' kyaqil ak'a'aj.» B'ix ax otzaj tq'uma' ikxjani: «Intqet atz'ib'a' tzan tpaj te aj nxik nq'uma'ni, b'an'ax b'ix b'a'n tzan twit'let ek'u'j ti'j.» ⁶B'ix ax otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «Ma'tx b'antik kyaqil. Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il, [kyaqil tyemp akyinqet], a'in wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz nkyinmankunsan kyaqil. Ab'l aj nk'achjik, wetz oxel' nsi' tuk'a' tzan tanq'in te jun-ele'x b'ix cha tkotz.^x ⁷Kye aj okyipa'tz, okykotzi'tz kyaqil ntzani, b'ix wetz okyin'okel Dios te kyetz, b'ix kyetz okye'okel nk'wa'al.^y ⁸Per kye aj nkyexob', b'ix kye aj k'onti'l nkye'okslan, kye aj b'an tz'il kyanim, kye aj kansal xjal, kye aj cha kyk'ajajin qet, kye aj nkyechmanin, kye aj nkyena'on ti'j titzb'alil jun tidi', kyaqil kye la'j-e', kyaqil kyetz okyexe'l tuj te nim q'aq' aj nbranun tuky'i asupr; te ntzani te tkab'i' kamikyj.»^z

⁹Yaji tzaj te jun ángel kxol kye kywuqil aj eq'ime' tuq kyitza' kye wuq uk'b'il aj ja' akyeqex tuq kye kymankb'il wuq txakl xhcho'nal aj otzajel si'. Otzaj tq'uma' te ángel wetz ikxjani: «Qalan, oxel' nyek'u' yatze te aj owokel junan tuky'i [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch.»

¹⁰Ntons ma tz'ok joto' tuj nwitz tzan te Txew [Dios], te ángel ma kyinxik tin twi' jun matij witz, b'ix ma tzaj tyek'u' wetz te amaq' [Jerusalem] aj pawa' te Qtata Dios, tzajnaq tuky'i Qtata Dios ikja'n tqetz tuq tuj ka'j. ¹¹Te amaq' b'an ntxaqtixon tuq tzan xhchqitz'unal Qtata Dios, b'an nxhpotz'e' tuq iktza' jun ab'j aj nim tbalor, iktza' jun ab'j jasje b'an xhlinun naqe kristal. ¹²B'ix te amaq' pe'oni' tuky'i jun pe'on nim twitz b'ix nim twa'lkal, ate' kab'lajuj tlamelul, b'ix tuj junjun lamel atqet jun ángel, b'ix kyil'j kye lamel tz'ib'an-ok tuq kyb'i kye kykab'lajujil b'uch'uj tijajil Israel. ¹³[At kaj palaj tetz b'ix ox tlamelul junjunchaq palaj], ox tlamelul nkaj twitz oriente, oxky twitz norte, oxky twitz sur,

^r 21:1 Isa 65:17; 66:22; 2Xhp 3:13 ^s 21:2 Tmkn 3:12 ^t 21:2 Isa 52:1; 61:10

^u 21:3 Ezq 37:27 ^v 21:4 Ax: owelal tsu'u' ta'al kywitz kyetz. ^w 21:4 Isa 25:8; 65:19

^x 21:6 Aj ja' nyolin tuj kastiy ti'j jun soch telponx ti'j te Qtata Dios aj ntzaj tsi' qanq'in, nya'tx ti'j jun soch cha a'ox a'; Isa 55:1. ^y 21:7 2Sa 7:14; 1Cró 17:13 ^z 21:8 Tmkn 2:11; 20:6,14

oxky twitz occidente.^a ¹⁴B'ix twit'lel te pe'on kab'lajuj chman ab'j, tz'ib'an-ok tuq kyi'j kye ab'j kyb'i kye kykab'lajujil tky'ixel [Jesus, aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch. ¹⁵Te ángel aj nyolin tuq wuky'i'l eq'i' tuq jun tmalb'il pur xtx'otx'al oro, te malb'il te amaq' kyuky'i kye lamel b'ix kye tpe'onil.^b ¹⁶Te amaq' kwagrad, te tq'e'lkal parej tuq tuky'i twitz, te ángel oqet tmalo' te amaq' tuky'i tmalb'il, b'ix kab'lajuj mil (12,000) stadión tq'e'lkal [osey kab'e' mil tuky'i kab'e' oqal (2200) kilómetr], b'ix te twitz b'ix te twa'lkal parej tuq. ¹⁷Yaji oqet tmalo' te tpe'onil tuky'i jun malb'il iktza'x nkyemalon kye xjal, b'ix owel jun oqal tuky'i kaj tuj oxqal (144) kúbitos [osey qaq tuj mutx' (66) metr]. ¹⁸Te tpe'onil k'ulumaj tuq tuky'i pur ab'j jaspe tb'i, b'ix te amaq' k'ulu' tuq tuky'i pur xtx'otx'al oro xhchukeltib' b'an saq naqe kristal n'ex qeb'l tuj. ¹⁹Kye ab'j aj akyeqet tuq te twit'lel te tpe'onil, b'an txaku' tuq tuky'i ti'chq txakl tb'anil ab'j. Te tb'ay ab'j aj te twit'lel jasp [tb'i] tuq, b'ix te tkab'i' sapir, b'ix te toxi' agat,^c te tkaji' esmeralt, ²⁰te tjweb'i' sardons,^d te tqaqi' sardy, te twuqi' krisolit, te twajxaqi' beril, te tb'eljuji' topasy, te tlajuji' krisopras, te tjunlajuji' jasint, b'ix te tkab'lajuji' amatist.^e ²¹Kye kykab'lajujil tlamelul, k'ulumaj tuky'i kab'lajuj perla, jun perla junjunchaq. B'ix kye tb'eyil te amaq' pur xtx'otx'al oro xhchukeltib', b'ix b'an xhqitz'un naqe kristal tuq. ²²B'ix k'onti'l oxik wen tuj te amaq' jun jay aj nab'il Qtata Dios tzan tpaj [k'onti'l nkyena'on tetz apart tuj jun jay sinoke] akyeqet twitzx tetz [aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch, b'ix twitz te Qajaw Dios aj mas nim tajwalil twitz kyaqil. ²³B'ix nya'tx presis tzan kyq'analin ni te q'ij ni te qya' tuj te amaq' tzan tpaj xhchqitz'un'al Qtata Dios nq'analin te amaq' b'ix a Te Tal Moch te tq'analb'il.^f ²⁴Kye xjal okyeb'etel tuj chk'atunal tetz, b'ix kye twitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx' oxel' kyq'apo' kyaqil aj b'an tb'anil aj at te kyetz.^g ²⁵Kye tlamelul nlay lamet^h tzan tpaj pur chijq'ij, nlay qoqet yupan. ²⁶Kye xjal okye'oqex tzi tuky'i te aj b'an tb'anil aj at te kyetz,ⁱ b'ix oqtel kyjiq'b'a' [te Qajawil]. ²⁷B'ix nlay tz'ox txini ch'inwt aj nya'tx galan, b'ix k'onti'l-e' xjal aj nkyek'ulun te aj ajq'oja' twitz tzan Qtata Dios ni kye aj k'onti'l nkyeyolin te b'an'ax.^j A'ox okye'okex aj tz'ib'anqex kyb'i tuj te u'j aj nyolin ab'le' kye aj okye'anq'iyon te jun-ele'x tzan tpaj Te Tal Moch.

22 ¹Yaji [aj man tuq n'ok joto' tuj nwitz], te ángel otzaj tyek'u' wetz jun nim a' aj ntzaj tsi' qanq'in te jun-ele'x, jun a' aj b'an xhqitz'un iktza' kristal, b'ix njatz kanet tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad te Qtata Dios b'ix [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch.^k ²Nky'ik te

^a 21:12-13 Ezq 48:30-34 ^b 21:15 Ezq 40:5 ^c 21:19 Ax: calcedonia. ^d 21:20 Ax: sardónice. ^e 21:20 Isa 54:11-12 ^f 21:23 Isa 60:19-20 ^g 21:24 Ax: traer su gloria.

^h 21:25 Isa 60:11 ⁱ 21:26 Ax: traer su glory; Isa 66:12; Jer 2:11. ^j 21:27 Isa 52:1

^k 22:1 Ezq 47:1; Zac 14:8

a' nink'ajchaq te tb'eyul te amaq', b'ix tuj kykab'il palaj te a' atqet tuq tzi te tze' aj ntzaj tsi' qanq'in,¹ b'ix qya'i'chaq nkaj tuq twitz, kab'lajuj-el jun aq'b'i. B'ix txaq te tze' n'oken tuq q'anb'il kyaqil kyijajil xjal.^m ³B'ix te tzi, ch'inwt te aj ajq'oja' tzan Qtata Dios.ⁿ B'ix te twit'lel aj ja' nk'ulun mandad te Qtata Dios b'ix [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch oqtelten tuj te amaq', b'ix kye aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan te tetz okyena'oyon tetz, ⁴owokel kyen twitz, b'ix atok tb'i tajsik kywitz. ⁵Tzi ya nlay qoqet yupan, b'ix kye aj nkyenajan tzi nya'tx presis jun kandil te kyq'analb'il ni te toq q'ij, tzan tpaj te Qajawil Dios otxaqtxoyon kxol,^o b'ix okyek'uluyon mandad [twitz te tx'o'tx' ak'a'j]^p b'eyx te jun-ele'x.^q

Te Qajaw Ch'inky Tul

⁶Te ángel otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «Te aj nxik nq'uma'ni b'an'ax b'ix b'a'n tzan twit'let ek'u'j ti'j. Te Qtata Dios, a tetz nyolin tuj kyanim kye aj yolil tyol, b'ix ajixk tetz ma kyintzaj tlajo' q'umal kye aj q'apo' kyib' tuj tq'ab' tzan tel kyniky' kyaqil aj oky'el naj.»

⁷[Ntons, kyi te Jesus]: «Tzaj eten, wetz kyinpon naj. Galanx-alo te aj oqtel toksla' te tpakb'alil aj tz'ib'ankaj tuj ja u'jni.»

⁸Ntons, wetz a'in Wa'nch oxik wen b'ix oxik ncha'o' kyaqil aj ntzani. Ya ma xikb'aj wen kyaqil, inqet mejlet twitz te ángel aj otzaj tyek'u' te ja ntzani, inqet mejlet twitz tzan tuq nna'on tetz. ⁹Per tetz otzaj tq'uma' wetz: «K'on ak'uluj ikxji tzan tpaj ax wetz a'in q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata Dios iktza'x yatz a'ich b'ix iktza'x kye awerman a'e' aj yolil tyol Dios b'ix iktza'x kye aj nqet kyoksla' te tpakb'alil tuj ja u'jni. Paqet mejlet na'ol a'ox te Qtata Dios.» ¹⁰B'ix ax otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «K'on qet awewa' te tpakb'alil aj tz'ib'ankaj tuj ja u'jni tzan tpaj ch'inky tpon or tzan tkanon kyaqil ntzani. ¹¹Te aj nk'ulun nya'tx tume'l, intok ten [qa tgan] tzan tk'ulun nya'tx tume'l; b'ix te aj pur nya'tx galan tuj tanim, intok ten [qa tgan] tzan stenkix ikxji; b'ix te xjal aj nb'et tuj tume'l, k'on kaj tsi' tzan tb'et ikxji; b'ix te aj oje tz'el galan tuj twitz Qtata Dios, intkaj ikxji, k'on stzoqpij tzan tok jun tidi' nya'tx galan tuj tanim.»^r

¹²[Ntons, otzaj tq'uma' Jesus wetz ikxjani]: «B'an'ax wetz kyinpon naj, b'ix otzajel win te junjunchaq te aj kykamb'a'tz iktza'x kyk'ulb'en.^s

¹³Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il, [kyaqil tyemp akyinqet], akyinqet tuq atx aj b'an tb'ay oqtxi' b'ix akyinqet te jun-ele'x, b'ix a'in wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz nkyinmankunsan kyaqil.»^t

¹⁴Galanx-alo kye aj ma'tx kyk'uluj tzan tnajslet kchoj,^u ikxji kyetz at

¹ 22:2 Gén 2:9 ^m 22:2 Ax: naciones. ⁿ 22:3 Zac 14:11 ^o 22:5 Isa 60:19

^p 22:5 Tmnk 21:1 ^q 22:5 Dan 7:18 ^r 22:11 Dan 12:10 ^s 22:12 Sal 28:4; Jer 17:10;

Tmnk 6:10; 19:2 ^t 22:13 Isa 44:6; 48:12; Tmnk 1:8,17; 2:8 ^u 22:14 Ax: kye aj sjapunsa' kyq'anaq; Tmnk 3:4-5; 6:11; 7:9,13,14; Ebr 9:14; 1Wnch 1:7.

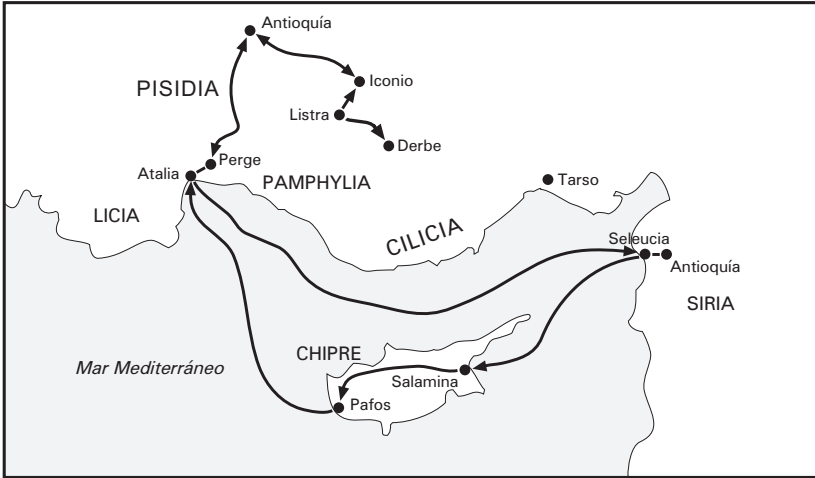
kyoklen tzan kypon ti'lj te tze' aj ntzaj tsi' qanq'in^v b'ix tzan kyox tuj tlamelul te amaq'. ¹⁵Per nlay kye'ox kye aj k'onti'l nkyek'ulun galan,^w ni kye aj nkyechmanin, ni kye aj nkyek'ajajin, ni kye aj nkyekansan xjal, ni kye aj nkyena'on ti'lj titzb'alil jun tidi', ni kyaqil kye aj b'an kygan tqet kyeq'i' xjal.

¹⁶«Wetz a'in Jesus, ma'tx xik nlajo' te ángel q'umal ntzani kxol kye qerman. Wetz a'in xhchuxul tijajil Dawid,^x b'ix a'in wetz iktza' te nin che'w aj ntxaqtixon oj stzaj txeka'lj.»^y

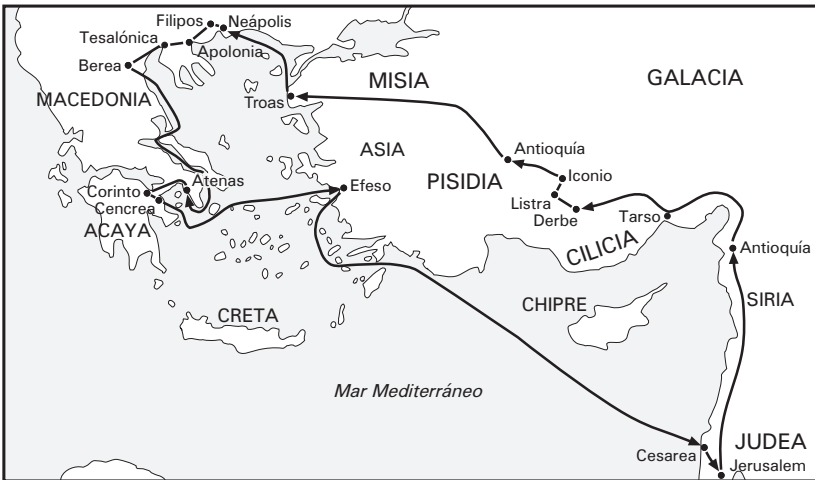
¹⁷Ntons te Txew Dios b'ix kye aj nkye'okslan Te Tal Moch, kyetz nkyeq'uman: «Pawul.» B'ix kye aj nkyecha'on ntzani, inkyq'uman: «Pawul.» B'ix te aj at k'achjel tuj [tanim], instzaj b'ix intuk'an te a' cha tkotz aj ntzaj tsi' qanq'in.^z ¹⁸Oxe'l nq'uma' b'an'ax, kye aj n'ok kcha'o' kyaqil aj tz'ib'ankaj tuj ja u'jni, qa at ab'l owokel stz'aqsa' ti'lj titza' nyolin ja u'jni, ax oxe'l si' tetz tzan Qtata Dios jun xhcho'nal ti'lj iktza'x nyolin tuj ja u'jni. ¹⁹B'ix qa at ab'l owelal tin ch'in ti'lj te tpakb'alil aj nyolin tuj ja u'jni, te Qtata Dios owelal tin toklen tzan tpon ti'lj te tze' aj ntzaj tsi' qanq'in, b'ix owelal tin toklen tzan tox tuj te amaq' aj pawa' te Qtata Dios, iktza'x tz'ib'anqex tuj ja u'jni.^a ²⁰Te [Jesus] aj nyolin qa te ntzani b'an'ax, ntq'uma' ikxjani: «B'an'ax, kyinpon luwew.» [B'ix wetz n'aj ntzaq'b'e':] «¡Intky'ikxwit ikxji! Intul Qajaw Jesus.»

²¹Bwen, ntons, tzaj si'xwit etajsik ekyaqil etetz jun nim b'an galan tzan te Qajaw Jesus. ¡Intky'ikxwit ikxji!

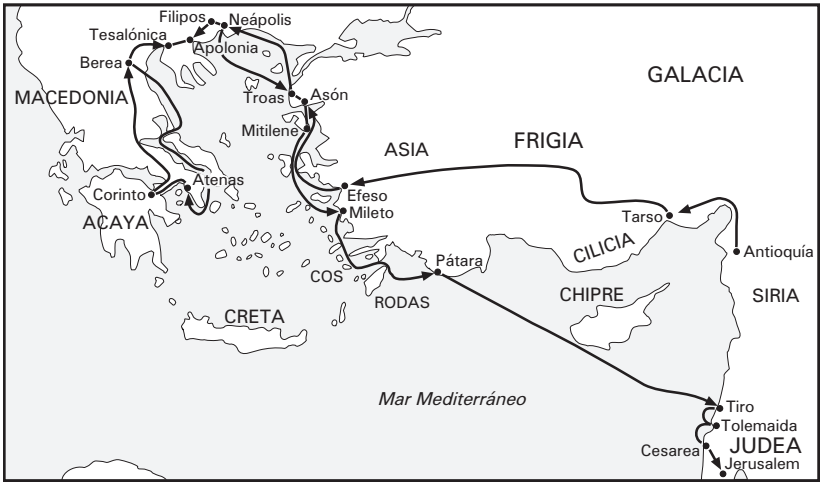
^v 22:14 Gén 2:9; 3:22 ^w 22:15 Ax: tx'ya'n. ^x 22:16 Isa 11:10; Tmkn 5:5; aj ja' nyolin ti'lj tijajil Isaí b'ix ti'lj tijajil Dawid, axkix te Jesusji. ^y 22:16 Te nin che'w aj ntxaqtixon oj stzaj txeka'lj, telponx tzul junky q'ij ak'a'lj; b'ix ax ikxji ti'lj Jesus, oj tul junky'el kyaqil owokel ak'a'lj; Núm 24:17; Wnch 9:5; 12:46; 1Wnch 2:8. ^z 22:17 Isa 49:10; Wnch 4:13-14; Tmkn 21:6 ^a 22:19 Deu 4:2; 12:32; 2Xhp 1:19-21

PRIMER VIAJE MISIONERO DE PABLO

SEGUNDO VIAJE MISIONERO DE PABLO

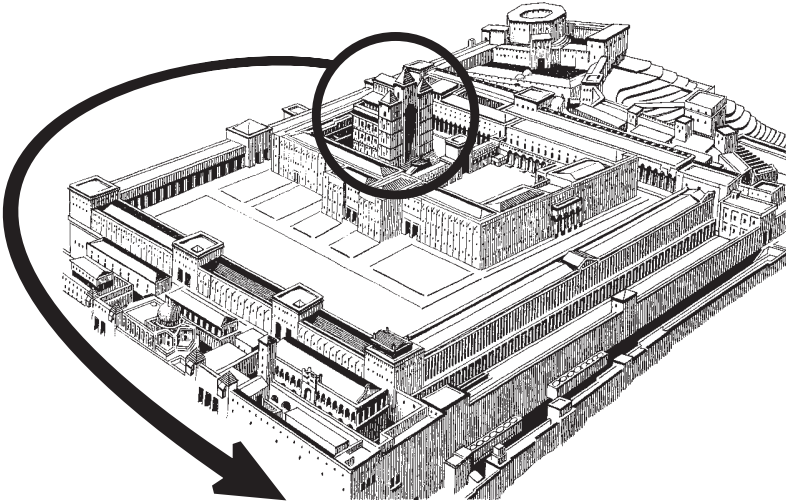

TERCER VIAJE MISIONERO DE PABLO

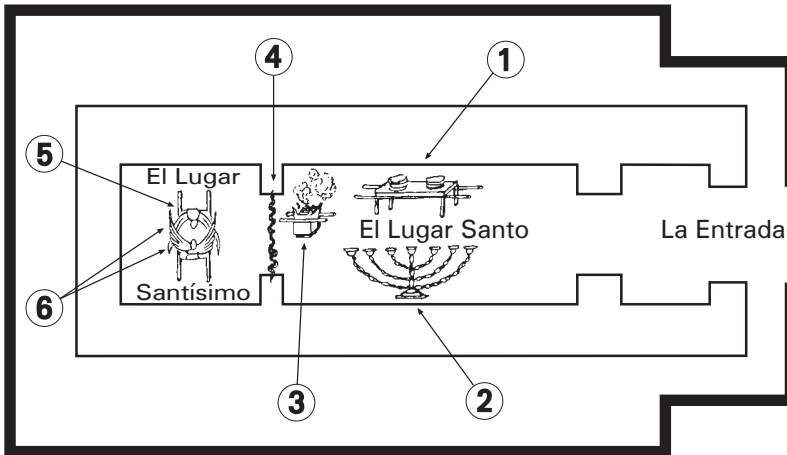

VIAJE DE PABLO A ROMA

El Templo en el tiempo de Jesucristo

Plano del Interior del Templo

1. La Mesa y los Panes de la Proposición
2. El Candelabro
3. El Altar del Incienso
4. El Velo
5. El Arca del Pacto
6. Los Querubines

